

GL H 491.4346
HIN

123739
LBSNAA

श्री राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी

| Academy of Administration

मसूरी

MUSSOORIE

पुस्तकालय

LIBRARY

— 123739

अवधि संख्या

Accession No.

211

वर्ग संख्या

Class No.

H-R

GLH

491.4346

पुस्तक संख्या

Book No.

HIN

हिन्दी

राष्ट्रभाषा
हिंदी-मराठी कोश

संपादक

कृष्णलाल वर्मा, विशारद, साहित्यभूषण.

सेवानिवृत्त हिंदी-हिंदुस्तानी अंगनायहर म्यु. मराठी गुजराती स्कून्स. संबर्ह

आणि

राहामनबाई पेणकर

मुख्याध्यापिका म्यु. भायखळा अ. प्रा. मराठी शाळा नं.

या कोशांत

शब्द २६५४८

वाक्यचार १९५२

म्हणी ९०५

घटना-समितीचे पारिभाषिक शब्द १०५६

विषयवार शब्द १२१५

[किंमत सात रुपये]

संकेत—सूची

अ०—अव्यय

अ० व०—अनेक वचन

क्रि० अ०—क्रिया अकर्मक

क्रि० स०—क्रिया सकर्मक

पु०—पुल्लिङ्ग

प्र०—प्रत्यय

वि०—विशेषण

सं०—संज्ञा

स०—सर्वनाम

स्त्री०—स्त्रीलिङ्ग

मुद्रक—१. श्रीरुभाई बकाल, अँसोसिएटेड, अँडवरटाइसर्स अँण्ड प्रिंटेर्स लि०
५०५, ऑर्थर रोड, ताडदेव, मुंबई. ७ (पान १ ते ८ आणि १ ते ६०८ पर्यंत)

२. रघुनाथ दीपाजी बेसाई, न्यू भारत प्रिंटिंग प्रेस, केळेवाडी मुंबई नं. ४
(परिशिष्ट पान १ ते ८८ पर्यंत).

प्रकाशक—कुणाल बर्मा, ग्रंथमंडार, लक्ष्मी हाउस, लेडी हार्डिज रोड, माहीम,
मुंबई नं. १६.

निवेदन

गुजराती व भराठी भाषियांना हिंदुस्तानी शिकवितांना असा अनुभव येऊं लागला कीं हिंदी प्रचारासाठीं लावलेल्या पुस्तकांतील शब्द चालूं हिंदी-भराठी कोषांत फार थोडे सापडतात, याकरितां आम्ही पाठ्यपुस्तकांतील सर्व शब्द ज्यांत येतील असा एक कोश तयार करण्याचा विचार केला आणि त्याप्रमाणें कामाला आरंभ केला. आज तें काम पूर्ण झालें आहे. कोशसंपादनाचें काम सन १९५० च्या जून मध्येच पूर्ण झालें होतें व त्याचवेळीं तो छापण्यासही दिला होता परंतु छापण्याच्या कामाला आमच्या अंदाजापेक्षा जास्त वेळ लागला.

या कोशाचें संपादन करतांना आम्हीं पुढील गोष्टींकडे विशेष लक्ष दिलें आहे.

- १ भारतांत हिंदी भाषा व बोलणाऱ्यांकरितां होणाऱ्या सर्व परीक्षांच्या पाठ्य पुस्तकांतील शब्द यांत यावे.
- २ हिंदी भाषा बोलणाऱ्यांकरितां होणाऱ्या शालांत परीक्षेच्या पाठ्यपुस्तकांतील सर्व शब्द यांत यावेत.
- ३ संत कवि तुलसीदास, सूरदास आणि कबीरदास या कवींच्या कवनांतील सर्व कठिन शब्द यांत यावेत.
- ४ आम्ही विशेषकरून हिंदीमध्ये येणाऱ्या शब्दांनाच या कोषांत स्थान दिलेलें असल्यामुळें तो शब्द जरबी आहे, फारसी आहे किं संस्कृत आहे हें दाखविलेलें नाही. आम्ही इतकेंच जाणतो कीं, ज्याअर्थी ते राष्ट्र-भाषेच्या पुस्तकांत आले आहेत त्याअर्थी ते हिंदी आहेत. जसे भारतांत रहाणारे सर्व लोक भारतीय आहेत-हिंदी आहेत, तसे भारताच्या राजकीय किंवा राष्ट्रीय भाषेत येणारे सर्व शब्द हिंदी आहेत.
- ५ शब्दाचा अर्थ देताना त्या शब्दाचे भिन्नभिन्न कोशांत दिलेले सर्व अर्थ देण्याचा बघासाध्य प्रयत्न केला आहे, पुष्कळ प्रयत्नानंतर सुद्धा जर व्यवहारांत येणारे कांहीं शब्द कोशांत येण्याचे राहून गेले असतील

तर कोशाचा उद्योग करणारे सज्जन, आम्हाला सूचना देतील अशी आशा आहे. जर त्यांची इच्छा असेल तर आम्ही त्यांना त्या शब्दांचे अर्थ लिहून कळवू आणि द्वितीयावृत्ति मध्ये ते शब्द येतील अशी व्यवस्था करू. तसेच विद्वानांना विनंती आहे की शब्दार्थात जर कोठे चुका दिसल्या तर त्यांनी त्या चुका आम्हाला दाखविण्याची महेरबानी करावी.

या कोशांत २६५४८ शब्द, १९५२ वाक्प्रचार, ९०५ म्हणी, १०५६ घट-मासमितीचे शब्द व १२१५ विषयवारीचे शब्द आहेत.

आम्हीही माणसेच आहोत म्हणून चुका असणे स्वाभाविक आहे. प्रयत्न करूनसुद्धा चुका राहिल्या असतील त्याकरिता सुहृद वाचकांना विनंती आहे की त्यांनी चुका आमच्या नजरेस आणण्याची कृपा करावी. आम्ही त्यांचे मनःपूर्वक आभार मानू व चुकांची दुरुस्ती करू.

खाली दिलेल्या सर्व कोशांच्या संपादकांचे आम्ही ऋणी आहोत, कारण त्यांच्या कोशांच्या मदतीशिवाय हा कोश इतका चांगला होऊ शकला नसता. यांत जे दोष राहिले आहेत त्याची जबाबदारी आमच्यावर आहे जे गुण आहेत ते या कोशांच्या संपादकांचे आहेत.

संक्षिप्त हिंदी-शब्द-सागर

संपादक श्रीयुत रामचंद्र बर्मा

प्रामाणिक हिंदी-कोश

„ „ „ „

उर्दू-हिंदी-कोश

„ „ „ „

हिंदी-रत्न-कोश

„ दामोदर स्वरूप गुप्त

भार्गव आदर्श हिंदी-शब्द-कोश

„ रामचंद्र पाठक

हिंदी-मराठी व्यवहार कोश

„ श्री. ग. रा. वैशंपायन

हिंदुस्तानी-मराठी शब्द-कोश

प्रकाशक महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणे

हिंदुस्तानी गुजराती कोश

संपादक मंगलभाई प्रभुदास देसाई

गीर्वाण लघु कोश (संस्कृत-मराठी)

„ ज. वि. ओक

हिंदी शब्द सागर

शब्दरत्न महोदधि (संस्कृत-गुजराती)

फीरोजुलुगात (फारसी-उर्दू)

सईदुलुगात (उर्दू)

मराठी भाषेचे वाक्प्रचार म्हणी इत्यादि

श्रीरामचरित मानसकी भूमिका

भारतका संविधान

प्रकाशक नागरी प्रचारिणी सभा, काशी

पंथासजी श्री मुक्तिविजयजी

संपादक मौलवी फीरोजुद्दीन साहब.

„ मौलवी महम्मद मुनीर साहब

„ श्री. विद्याधर वामन भिडे

लेखक श्रीरामदास गोड

प्रकाशक गवर्नमेंट प्रेस, बिल्ली

राष्ट्रभाषा प्रचारसभा, वर्धा; हिंदुस्तानी प्रचारसभा, वर्धा आणि महाराष्ट्र
राष्ट्रभाषा सभा, पुणेचीं पाठघ पुस्तकें.

हा कोष कसा पढावा ?

- १ ह्या कोशांत रचनाक्रम पुढील प्रमाणें आहे.
शब्द, व्याकरण, अर्थ.
- २ प्रत्येक अर्थाच्यापुढें स्वल्प विराम दिलेला आहे. सवें अर्थ संपल्यानंतर पूर्ण विराम दिला आहे.
- ३ एकच शब्द व्याकरणाप्रमाणें भिन्न अर्थी (वि. पु. इ.) असला तर पूर्ण विराम, डॅश आणि पुढें व्याकरण देऊन शब्दार्थ दिलेले आहेत. जसें:-
घर-वि. धारण करणारा.-पु. विष्णु, पर्वत.-स्त्री. धरपकड.
- ४ मुहावरे (वाक्प्रचार) ज्या शब्दावरून झाले आहेत ते त्याच शब्दाचें खाली दिले आहेत. जसें 'तंग' पासून-तंग आना या होना-कांटाळणें.
- ५ वाक्प्रचारांत काहीं शब्द आरंभीं निराळे सुद्धा येतात. ते आरंभींच कांसांत दिलेले आहेत. जसें-(हाथ)तंग होना-पेशाची टंचाई असणें.

६ 'क्ष' 'त्र' आणि 'ज्ञ' हे संयुक्ताक्षर आहेत. जसे—(क्+श=क्ष.) (त्+र=त्र.) (ज्+ञ=ज्ञ.) म्हणून क्ष, त्र आणि ज्ञ पासून आरंभ होणारे शब्द क्रमशः क, त आणि ज मध्ये दिलेले आहेत.

७ ङ, ञ, ण, न, म ह्या अक्षरांच्या योगाने होणारा अनुनासिकाचा उच्चार अनुस्वाराने दाखविला आहे. जसे—('अङ्ग'—अंग) ('अङ्गना'—अंजना) ('अण्ड'—अंड) ('अन्त'—अंत) ('अन्ध'—अंध) (अम्बु—अंबु) आणि असे सर्व शब्द आरंभी दिले आहेत.

८ काही शब्दांचा अर्थ उच्चारावरून बदलतो म्हणून ते वेगवेगळे दिले आहेत. जसे—(जरा—म्होतारपणा. जरा—थोडे) (जार—फार. जार—जार.) ज्या शब्दांत अक्षरांच्याखाली बिंदु आहेत ते शब्द प्रायः सर्व फारसी किंवा अरबी भाषेतून आलेले आहेत म्हणूनच त्यांचा खरा उच्चार दाखविण्यासाठी अक्षरांच्या खाली बिंदु दिले आहेत.

९ ओळीत सगळे अर्थ मावले नाहीत आणि एक दोन तीन राहिले तर ते धरच्या किंवा खालच्या ओळीत [असा चौकोनी कस घालून दिले आहेत, उदाहरणार्थ 'अंकित' व 'अंकुरित यौवना' शब्द पाहा.

१० एकाच शब्दातील एका अक्षराबद्दल मधे दुसरें अक्षर येत असेल तेथे ( ) अशी कंसांने दर्शविले आहे. जसे, 'उलट प(पु)लट'='उलट पलट' वा 'उलट पुलट' जेथे अक्षर शेवटी बदलत असेल तेथे—चिन्हाने दर्शविले आहे. जसे, कुकडी—री='कुकडी,' 'कुकरी.'

निवेदक

कृष्णलाल वर्मा
राहामनबाई पेणकर

कुछ महत्वपूर्ण जानकारी

१ मुख्य हिंदू तीर्थ—जगन्नाथपुरी, द्वारकापुरी, बद्रीकाश्रम और रामेश्वर ।

२ दश दिशाएँ और उनके बिम्बाल—पूर्वका इंद्र । पश्चिमका वरुण । उत्तरका कुबेर । दक्षिणका यम । ईशानका ईश । नैऋत्यका नैऋत्य । वायव्यका वायु । आग्नेयका अग्नि । ऊर्ध्वका ब्रह्मा । अधःका शेषनाग ।

३ सूर्यकी १२ कलाएँ—तपिनी, त्रापिनी, धूम्रा, मरीचि, ज्वालिनी, रुचि, सुषुम्णा, भोगदा, विश्वा, बोधिनी, धारिणी, क्षमा ।

४ चंद्रमाकी १६ कलाएँ—अमृता, मानदा, पूषा, पुष्टि, तुष्टि, रति, धृति, शशनी, चंद्रिका, कांति, ज्योत्स्ना, श्री, प्रीति, अंगदा, पूर्णा, पूर्णामृता ।

५ [सूचना—किसी नक्षत्र, औषधी या रात्रिके पर्यायवाची शब्दके साथ स्वामी शब्द जोड़नेसे चंद्रमा अर्थ होता है ।]

६ सरस्वती—ये ब्रह्माकी स्त्री (शक्ति) हैं, और विद्याबुद्धिको देनेवाली हैं, संगीत और वादनकलाकी अधिष्ठाता देवी हैं । इनका वाहन हंस है ।

७ लक्ष्मी—ये विष्णुप्रिया हैं, धन-वैभव-स्वरूपको देनेवाली हैं, दरिद्रताको दूरकर सुख-शांति-धन-धान्य देनेवाली हैं । इनका वाहन उल्लू है ।

८ पार्वती—ये हिमाचलकी कन्या और शिवजीकी अर्धांगिनी हैं, सौभाग्य देनेवाली हैं । इनका वाहन सिंह है ।

९ नवदुर्गाके नाम—शैलपुत्री, ब्रह्मचारिणी, चंद्रघंटा, कूष्मांडा, स्कंदमाता, कात्यायनी, कालरात्रि, महाबोरी, सिद्धिदात्री ।

१० कामदेवके ५ बाण—सम्मोहन, उन्मादन, शोषण, तापन, स्तंभन ।

११ कामदेवका धनुष पाँच प्रकारके फूलोंसे बना है—अरविंद, अशोक, आम्र, नवमल्लिका, बोलकमल ।

१२ कामदेव की स्त्रीका नाम 'रति' है ।

१३ पंच महायज्ञ—स्वाध्याय, अग्निहोत्र, आतिथ्य, पितृतर्पण, बलिर्ब्रह्म ।

१४ धर्मके १० लक्षण—धृति, क्षमा, दम, अस्तेय, (चोरी न करना), धुचि, इन्द्रियनिग्रह, बुद्धि, विद्या, सत्य, अक्रोध ।

१५ वेद चार हैं—ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद, अथर्वणवेद ।

१६ वेदोंसे निकाले हुए चार उपवेद—धन्वंतरीने ऋग्वेदसे आयुर्वेद निकाला । विश्वामित्रने यजुर्वेदसे धनुर्वेद निकाला । भरतमुनिने सामवेदसे गंधर्ववेद निकाला । विश्वकर्माने अथर्ववेदसे स्थापत्य निकाला ।

१७ वेदांग छः हैं—शिक्षा, कल्प, व्याकरण, निरुक्त, ज्योतिष, छंद ।

१८ सप्तर्षि—विश्वामित्र, जमदग्नि, भरद्वाज, गौतम, अत्रि, वशिष्ठ, कश्यप ।

१९ पाँच पांडव—युधिष्ठिर, भीम, अर्जुन, नकुल, सहदेव ।

२० राशियाँ बारह—मेष, वृष, मिथुन, कर्क, सिंह, कन्या, तुला, वृश्चिक, धनु, मकर, कुंभ, मीन ।

२१ एक दिनरातमें आठ प्रहर होते हैं । दिनके चार प्रहर—पूर्वाह्न (प्रातः), मध्याह्न, अपराह्न, सायं (संध्या) ।

रात्रिके चार—प्रदोष (रजनी मुख), निशीथ, त्रियामा, उषा (ब्रह्ममुहूर्त) ।

२२ सप्त पर्वत—हिमालय, निषध, विंध्य, माल्यवान, पारियात्रक, गंधमादन, हेमकूट ।

२३ सप्तर्षिषु—क्षीरोद, लबणोद, दध्युद, घृतोद, सुरोद, ईक्षूद, स्वाहूद ।
(ये पौराणिक नाम हैं ।)

२४ समुद्रसे निकले १४ रत्न—लक्ष्मी, कौस्तुभमणि, रंभा अप्सरा, शराव, अमृत, पांचजन्य शंख, ऐरावत हाथी, इंद्रधनुष, धन्वंतरि वैद्य, कामधेनु गौ, चंद्रमा, कल्पवृक्ष, हलाहल विष, उच्चैश्रवा घोड़ा ।

२५ कर्मेन्द्रियों ५ हैं—हाथ, पैर, मुँह, उपस्थ (लिंग या योनि), गुदा ।

२६ ज्ञानेन्द्रियों ५ हैं—आँख, जीभ, नाक, कान, त्वचा (चमड़ी) ।

२७ अवस्थाके अनुसार पुरुषोंके ६ भेद—जन्मसे ५ वर्ष तक कुमार, छः से १० वर्ष तक पौगंड, ११ से १५ वर्ष तक किशोर, १६ से ३० वर्ष तक युवा, ३१ से ५० वर्ष तक प्रौढ, ५० से आगे वृद्ध ।

२८ अवस्थाके अनुसार स्त्रियोंके छः भेद—जन्मसे ५ वर्ष तक कुमारी, ६ से १२ वर्ष तक कन्या, १३ से १५ वर्ष तक मुग्धा (किशोरी), १६ से २५ वर्ष तक युवती (मध्या), २६ से ४० वर्ष तक प्रौढा, ४१ से आगे वृद्धा ।

२९ हँसी छः तरहकी है—स्मित, हसित (दौत दिखलाते हुए हँसना), विहसित (कुछ बोलते हुए हँसना), उपहसित (इसमें सिर हिलता है और आँखोंसे आँसू निकलते हैं । इसे उद्धतहास भी कहते हैं), अतिहसित (शरीर कंपाते, ठठकार और ताली देकर अट्टहास करना) ।

हिंदी-मराठी कोश.

अ

अंक-पु. चिन्ह, लेख, संख्येची खूण, नशीब,
तीट, डाग, नाटकाचा अंक, मांडी,
शरीर, पाय, अक्षर.

अंक देना या लगाना=आलिगन देणे.

अंक भरना या लगाना=हृदयाशीं धरणे.

अंकटा-पु. } खडा, लहान दगड.
अंकटी-स्त्री. }

अंकडी, -स्त्री. हूक, बाणाचें टोंक, वेल,
झाडावरील फळें काढण्याचा हुकाचा
बांबू.

अंकपलई-स्त्री. एक प्रकारची भाषा (जीत
अक्षरांच्याऐवजीं अंक लिहितात व
त्यांतून वाक्यांप्रमाणें अर्थ बोध होतो.)

अंकपाली-स्त्री. दाई.

अंकमाल-पु. } आलिगन, लहान हार
अंकमालिका-स्त्री. } वा माळ.

अंकर-स्त्री. } गव्हांबरोबर उगवणारें एक
अंकरी-स्त्री. } कडधान्य.

अंकरोरी-रौरी, स्त्री. चिमखडा.

अंकवार-स्त्री. मांडी, भेट.

अंकवारना-क्रि. अ. भेटणें.

अंकवार देना = आलिगन देणे.

अंकवार भरना = भेटणें, संतानयुक्त असणें
(जसें-‘बहू तुम्हारी अंकवार भरी रहे, ’)
आशीर्वाद.

अंकाई, - स्त्री. अंदाज, अदमास, खोत व
कुळांतील वाटप. [करविणें.

अंकाना-क्रि. स. अंदाजकरविणें, परीक्षा

अंकाव-पु. अंदाज. [केलेला.

अंकित-वि. खूण केलेला, खात्रीपूर्वक वर्णन

अंकुडा-पु. वाकडी सळई, आंकडा.

अंकुडी- स्त्री. लोखंडी हूक.

अंकुडीदार-वि. हूक लावलेला.

अंकुर-पु. नवीन उगवलेलें, कोंब, कळी,

खत, पाणी अंगावरील रोमांच, द्राक्षें.

अंकुरित यौवना-स्त्री. वयांत आलेली

अंकुरित-वि. उगवलेलें. [मुलगी.

अंकुश-पु. अडथळा, अंकुश, ताबा.

अंकुशग्रह-पु. माहूत.

अंकुस-पु. अंकुश.

अंकुसी-स्त्री. हूक, आंकडी. [न्याहारी.

अंकोर-पु. मांडी, भेट, लांच, दुपारची

अंखमीच(चौ)नी-स्त्री. आंधळी कोशिबीर.

अंखिया-स्त्री. डोळा, हातोडीनें ठोकून
नक्षीकाम करण्याचें एक टोंकदार
हत्यार. [लेली पातें.

अंखुआ-पु. अंकुर, बीमधून प्रथम निघा-

अंखुआना-क्रि. अ. अंकुर येणें-फुटणें.

अंग-पु. शरीर, अवयव, भाग,

भेद, उपाय, पक्ष, पुरवणी, खांदी,

प्रत्यययुक्त शब्दाचा प्रत्यय रहित

भाग, जन्मलग्न, साधन, बिहार

मधील भागलपूरच्या आसपासचा-

प्रदेश ज्याची राजधानी चंपापुर

होती, प्रिय, सहाची संख्या, नाटकांतील

एक उपांग किंवा गौण पात्र,

सेनेचे चार विभाग, (जसें - हत्ती,

घोडे, रथ व पायदळ.) राजनीतिचे

सात भाग. (जसें - स्वामी, प्रधान,

सुहृद, कोष, राष्ट्र, किल्ले व सेना.)

अंग उभरना-तारुण्याचीं लक्षणे दिसणें.

अंग छूना-शपथ घेणें.

अंग दूटना-आळस देणें.

अंग दूटना-जांभजी येणें.

अंग तोडना-आळोखे पिळोखे देणें.

अंग लगना-आलिंगन देणें, जेवण अंगीं लागणें, कामीं येणें.

अंग लगाना-आलिंगन देणें, हलणें.

अंग करना-स्वीकारणें.

अंगज-पु. पुत्र, घाम, केस, काम-क्रोध इत्यादि षट विकार, कामदेव, मद, रोग.

अंगजा-स्त्री. कन्या. [फुटकें.

अंगडखंगड-वि. राहिले साहिलेलें, तुटकें-

अंगडाई-स्त्री. आळोपिळे.

अंगडाई तोडना-आळसानें बसून राहणें.

अंगडाना-क्रि. अ. आळोखे पिळोखे देणें.

अंगत्राण-पु. आंगरखा, कवच.

अंगद-पु. वालीपुत्र, बाजूबंद.

अंगना-स्त्री. सुंदरी स्त्री.

अँगनाई-स्त्री. अंगण.

अंगभंग-पु. शरीराच्या एकाद्या भागाचा तुकडा पडणें, मोहित करणारे हावभाव, लंगडा लुळा. [प्याची क्रिया.

अंगभंगी-स्त्री. हावभाव, मोहित कर-

अंगभाव-पु. संगीतांत (डोळे, भिवया, हात, पाय वगैरे अवयवांच्या हालचालीनें)

मनोविकार प्रगट करणें, गोण व प्रधान याचा संबंध. [पु. पुत्र.

अंगभूत-वि. शरीरापासून उत्पन्न, अंतर्गत.

अँगरखा-स्त्री. शरीराचें रक्षण.

अँगरखा-पु. आंगरखा.

अंगरा-पु. निखारा, विस्तव.

अंगराग-पु. उटणें, वस्त्र आभूषणें, शोभेसाठीं शरीर रंगविण्याच्या वस्तु, स्त्रियांच्या शरीराची पांच अंगाची सजावट, (भांग्रांत कुंकू, कपाळावर कुंकू, गालावर-तीळ, केशराचा लेप, हातापायाला मेंदी किंवा एक प्रकारचा लाल रंग.)

अँगराना-क्रि. अ. आळोपिळे देणें.

अंगरी-स्त्री. कवच.

अँगरेज-पु. इंग्लंडचा रहिवाशी.

अँगरेजी-वि. इंग्लंडचा, इंग्लिश भाषा.

अंगलेट-पु. शरीराची ठेवण.

अंगवन-पु. सहनशक्ति. [करणें.

अंगवना-क्रि. स. जवाबदारी घेणें, सहन

अंगविकृति-स्त्री. फेफरें, अपस्मार.

अंगविद्या-स्त्री. सामुद्रिक विद्या.

अंगसिहरी-स्त्री. कांटा येणें, थंडी येणें (तापापूर्वीं).

अंगहीन-वि. कामदेव.

अंगांगीभाव-पु. अंशाचा संपूर्णाशीं संबंध, गोण व मुख्य यांचा परस्पर संबंध.

अंगा-पु. अंगरखा. [भाकरी.

अंगाकडी-स्त्री. विस्तवावर शेकलेली जाड

अंगार-पु. आग, ठिणगी.

अंगार उगलना-कठोर शब्द बोलणें.

अंगारोंपर पेर रखना-स्वतःला संकटांत घालणें.

अंगारोंपर लोटना-संतापणें, द्वेषानें जळणें.

लाल अंगारा-लाल भडक, अत्यंत क्रुद्ध.

अंगारक-पु. अंगारा, मंगळग्रह.

अंगारा-पु. निखारा.

अंगारी-स्त्री. गंडेरी, उसाची पानें.

अंगिका या अंगिया-स्त्री. चोळी.

अंगिरस-पु. सप्तर्षिपैकीं एक, अंगिरस ऋषिचे वंशज, अथर्व वेदाचे मंत्र, बृहस्पति, साठ संवत्सरांतील सहावें संवत्सर, अग्नि, डिक.

अंगी-पु. शरीरधारी.

अंगीकृत-वि. स्वीकारलेले.

अंगीठा-पु. मोठी शोगडी.

अंगीठी-स्त्री. शोगडी.

अंगुर-पु. बोट.

अंगुरी-स्त्री. बोट.

अंगुल-पु. अंगुळ (माप).

अंगुलित्राण-पु. चामड्याचें अंगुस्तान.

अंगुलीपर्व-पु. बोटांचे सांधे. [पुढचा भाग.

अंगुली-स्त्री. बोट, हत्तीच्या सोंडेचा

अंगुल्यावेश-पु. संकेत.

अंगुल्या निर्देश-पु. बदनामी.

अगुस्त-पु. बोट.

अंगुस्तनुमाई-स्त्री. बदनामी.

अंगुस्तरी-स्त्री. आंगठी.

अंगुस्ताना-पु. धातूचें अंगुस्तान, हाताच्या आंगठ्यांत घालावयाची आंगठी.

अंगूठा-पु. आंगठा.

अंगूठा चूमना-खुशामत करणें, आधीन होणें.

अंगूठा बिल्लाना-कोणतीही वस्तू देण्यास अपमानकारक रीतीनें नकार देणें, कोणतेही कार्य करण्यापासून दूर हटणें.

अंगूठेपर मारना-नुच्छ समजणें. [दोरा.

अंगूठी-स्त्री. आंगठी, बोटाला गुंडाळलेला

अंगूर-पु. द्राक्ष, अंकुर, जखम भरण्याच्या वेळीं तेथें उत्पन्न होणारे मांसाचे लहान गोळे.

अंगूरका मंडवा या अंगूर कीटदृष्टी-द्राक्षाचा मांडव, एक प्रकारचें दारूकाम.

अंगूर तडकना या फटना-भरत आलेल्या जखमेवरील मांसाचा पापुद्रा निघणें, अंकुर येणें.

अंगूरी-वि. द्राक्षापासून बनलेली, द्राक्षाच्या रंगाची, फिककट हिरवा (रंग).

अंगेठी-स्त्री. शोगडी. [पुसणें.

अंगोछना-क्रि. अ. ओल्या फडक्यानें अंग

अंगोछा-पु. टॉवेल, उपरणें.

अंगोरिया-पु. ज्याला मजुरी न देतां बैल व नांगर उधार दिली जाते असा शेतकरी.

अंघडा-पु. काशाची जोडवीं.

अंघ्रि-पु. पाय, वृक्षाचें मूळ. [चाळणी.

अंधिया-स्त्री. कपडा लावलेली मंद्याची

अंचरा-पु. पदर.

अंचलघन-पु. लाडका मुलगा.

अंचल-पु. पदर, सीमाप्रांत, किनारा.

अंचवना-क्रि. स. आंचवणें. पिणें, हात धुणें.

अंछर-पु. तोंड येणें, जादुटोणा, अक्षर.

अंज-पु. कलम, ब्रह्मा, अमृत, केस.

अंजन-पु. काजळ, रात्र, शाई, एक जातीचा बगळा, एक जातीचें अंजन जे डोळ्यांत घातल्यानें गुप्त धन दिसतें, एक पर्वत, कद्रूपासून उत्पन्न झालेला एक सर्प, लेप, माया, नदी.

अंजनकेश-पु. दिवा. [सुगंधी द्रव्य.

अंजनकेशी-स्त्री. नखाच्या आकाराचें एक

अंजनशलाका-स्त्री. अंजन किंवा सुरमा डोळ्यांत लावण्याची सळई. [लागलेला.

अंजनसार-वि. अंजन किंवा सुरमा

अंजनहारी-स्त्री. कुंभारीण, कीड, राज-गवाडी.

अंजना-स्त्री. केशरी नांवाच्या वानराची स्त्री, (जिच्या पोटीं हनुमानानें जन्म घेतला) दोन रंगी पाल, एक प्रकारचें धान्य. -क्रि. स. अंजन घालणें.

अंजनानंदन-पु. मासति.

अंजनी-स्त्री. हनुमानाची आई, माया, चंदन लावलेली स्त्री. [सांपळा.

अंजर पंजर-पु. आजू बाजू. हाडांचा

अंजर पंजर ढीला होना-शक्तिहीन होणें.

अंजलि-ली-स्त्री. ओंजळ, ओंजळभर वस्तु, दोन पैसे. [लेलें.

अंजलिगत-वि. ओंजळींत आलेलें, मिळा-

अंजलिबद्ध-वि. हात जोडलेले. [लावविणें.

अंजवाना, या अंजाना-क्रि. स. अंजन

अंजाम-पु. शेवट, परिणाम.

अंजाम्कार-अ. शेवटीं.

अंजाम देना-पूर्ण करणें.

अंजि-अ. डोळ्यांत लावून.

अंजित-वि. अंजन लावलेलें.

अंजुमन-स्त्री. सभा, संस्था.

अंजूरी-स्त्री. ओंजळ. [पेटविणें.

अंजोरना-क्रि. स. जमविणें, हरण करणें,

अंजोरी-स्त्री. प्रकाश, चांदणें.

अंभा-पु. सुट्टी.

अंटना-क्रि. स. अंतर्भाव होणें, व्यवस्थित बसणें, भरून जाणें, पुरेसें होणें.

अंटासंठ-अ. अप्रस्तुत.

अंटाघर-पु. बिलीअर्ड खेळण्याची जागा.

अंटा-पु. गोळी, सुताची लडी, मोठी कौडी, बिलियर्ड.

अंटा गुडगुड-वि. निशेंत चूर, गुंग.

अंटाचित-वि. उताणा.

अंटाचित होना-स्तंभित होणें, निकामी होणें,

निशा चढल्यामुळें बेशुद्ध होणें. [फासा.

अंटाबंधू-पु. जुगारांत खेळण्याची कौडी,

अंटिया-स्त्री. पेंढी, मोळी.

अंटियाना-क्रि.स. तळहातांत लपविणें.

दोन्याची गुंडी करणें, भारा बांधणें,

नाहीसैं करणें. [गुंडी.

अंटी-स्त्री. बोटांमधील जागा, कनवट,

अंटी करना-फसवून एकाद्याची वस्तु घेणें.

अंटी मारना-जुगार खेळतांना कवडी

बोटांच्यामध्ये लपविणें, दुसऱ्याला

फसवून त्याची वस्तु घेणें, तराजूच्या

दांडीला अशा तऱ्हेने झुकविणें कीं वस्तु

तोलांत कमी भरेल.

अंटौतल-पु. घाण्याच्या बेंलाच्या डोळ्यां-वरील ढापणी.

अंठी-स्त्री. अठळी, कोय.

अंड-पु. अंडें, अंडकोश, ब्रह्मांड, वीर्य,

कस्तुरी मृगाची नाभि, पंचआवरण,

कामदेव, पिंड, घरावरील गोल कलश.

अंडकटाह-पु. ब्रह्मांड. [फळाची साल.

अंडकोश-पु. वृषण, ब्रह्मांड, सीमा,

अंडज-पु. अंड्यापासून उत्पन्न होणारे

जीव.

[वि. विसंगत.

अंड बंड-स्त्री. असंबद्ध बोलणें, बडबड.-

अंडरना-क्रि. अ. कणसाला दाणें येणें.

अंडवृद्धि-स्त्री. अंडकोश मोठा होण्याचा

रोग.

अंडस-स्त्री. संकट.

अंडा-पु. अंडें.

अंडा ढीला होना-थकणें, दिवाळें काढणें

अंडा सरकना-हातपाय हलणें.

अंडा सरकाना-हातपाय हलविणें.

अंडा सेना-अंडी उबविणें, घरांत बसून राहणें. [कपडा.

अंडी-स्त्री. एरंडी, एक प्रकारचा रेशमी

अंडुआ-पु. अंडकोश.

अंडुआना-क्रि. स. खच्ची करणें.

अंडुआ बैल-पु. पोळ.

अंडेल-वि. अंडी घालणारी.

अंत-पु. शेवट, मागील भाग, सीमा, मरण, आंतडी, जवळ, दूर, प्रलय, मन, रहस्य.

अंत बनना-चांगला परिणाम होणें.

अंत बिगडना-वाईट परिणाम होणें.

अंतम-शेवटीं.

अंतक-पु. नाश करणारा, मृत्यु, सन्निपात, (ज्वराचा एक प्रकार,) संहारकर्ता, शिव.

अंतकाल-पु. शेवटची वेळ, मरण.

अंतगति-स्त्री. मृत्यु.

अंतडी-स्त्री. आंतडें.

अंतडी जलना-फार भूक लागणें.

अंतडी गलेमें पडना-संकटांत सांपडणें.

अंतडियांका बल खोलना-सपाटून जेवणें.

अंतरंग-वि. आंतील, जिवलग, मानसिक. -पु. मित्र.

अंतर-पु. फरक, मध्य, मधला काळ,

आडोसा, छिद्र, हृदय, आंत.-वि. गुप्त, दुसरा, विलग.

अंतरचक्र-पु. दिशांमध्ये वाटले गेलेले ३२

भाग, पक्षांची बोली ऐकून शुभाशुभ

फळ दाखविणारें शास्त्र, आत्मीय.

अंतरजामी-पु. अंतर्यामी, ईश्वर.

अंतरविशा-स्त्री. उपदिशा.

अंतरधान-पु. अदृश्य.

अंतरपट-पु. पडदा, अंतरपाट, ओल्या-मातीचा थर देऊन लपेटलेला कपडा.

अंतरहित-पु. असीम, गुप्त.

अंतरा-अ. मध्य, जवळ, शिवाय, वेगळें.-

पु. गाण्यांतील अंतरा, दिवस, खाडा,

कोपरा, एक दिवसाआड येणारा ताप.

अंतरात्मा-स्त्री. जीवात्मा, अंतःकरण.

अंतराय-पु. विघ्न, ज्ञानांत विघ्न

आणणारा, योगांतील सिद्धींत येणारीं

नऊ विघ्न, जैनसिद्धांतांत मूळ आठ कर्मांतील एक कर्म.

अंतराल-पु. घेरा, मध्य.

अंतरिक्ष-पु. आकाश, स्वर्गलोक, तीन प्रकारच्या केतुमचील एक.

अंतरीप-पु. बेट, द्वीपकल्प.

अंतरीय-पु. धोतर.

अंतरीटा-वि. आंतील. [तील, सामिल.

अंतर्गत-वि. आंत आलेला, गुप्त, हृदयां-

अंतर्गति-स्त्री. चित्तवृत्ति, इच्छा. [लेला.

अंतर्जानु-वि. हात गुडघ्यांच्यामध्ये घात-

अंतर्दशा-स्त्री. फल जोतिष शास्त्राच्या

नियमांप्रमाणें मनुष्याच्या जीवनांतील

ग्रहामुळें येणारे भोगकाल.

अंतर्धान-पु. नाहीसें.-वि. अदृश्य.

अंतर्बोध-पु. आत्मज्ञान.

अंतर्भाव-पु. समावेश, विलीनता, नाश, आंतील भेद.

अंतर्भूत-वि. सामील.-पु. प्राण.

अंतर्मुख-वि. आंतल्या बाजूस तोंड असलेला, आंतल्या बाजूस वळलेला, आत्मचित्तन करणारा.

अंतर्धानी-वि. ज्याची गति मनाच्या
आंतपर्यंत आहे, मनावर ताबा ठेवणारा,
आंतील गोष्ट जाणणारा, ईश्वर.
अंतर्लपिका-स्त्री. ज्याचें उत्तर त्याच्याच
अक्षरांत आहे असें कोडें.
अंतर्बती-स्त्री. गर्भवती स्त्री.
अंतर्बर्ण-पु. शूद्र.
अंतर्विकार-पु. शरीर धर्म (भूक, तहान
इत्यादि).
अंतर्बंगी ज्वर-पु. विषमज्वर.
अंतर्बंद-पु. गंगा व यमुना यांच्यांतील
प्रदेश, दुआब.
अंतर्शय्या-स्त्री. मृत्युशय्या, स्मशान.
अंतर्हित-पु. गुप्त.
अंतर्सब-पु. शिष्य.
अंतर्समय-पु. मरणकाळ.
अंतस्थ-वि. आंतील, मध्यवर्ती.
अंतस्सलिला-वि. गुप्तजलवाहिनी,
सरस्वती नदी.
अंताबरी-स्त्री. आंतडी.
अंतिम-वि. सगळ्यांच्या मागचा,
सगळ्यांत उत्तम.
अंतेडर-अंतेवर-पु. जनानखाना.
अंतेबासी-पु. शिष्य, अंत्यज.
अंतःकरण-पु. मन, नैतिक बुद्धि.
अंतःपटी-स्त्री. एकाद्या चित्रपटांत (नदी,
पर्वत, नगर वगैरे) दाखविलेलें दृश्य,
नाटकाचा पडदा.
अंतःपुर-पु. जनानखाना.
अंतःपुरिक-पु. जनानखान्याचा रक्षक.
अंतराष्ट्रीय-वि. सर्व राष्ट्रांसंबंधीचा.

अंत्य-वि. शेवटचा. -पु. ज्याची गणना
सर्वांच्या शेवटीं होते असा. (जसें
राशींत मीन रास, नक्षत्रांत रेवती)
यम.
अंत्यकर्म-पु. मरणानंतरची क्रिया.
अंत्यज-पु. शूद्र.
अंत्यवर्ण-पु. शूद्र, शेवटचें अक्षर, पद्याच्या
शेवटचें अक्षर.
अंत्या-स्त्री. चांडाळाची बायको.
अंत्याक्षर-पु. एकाद्या शब्दाचें किंवा पदाचें
शेवटचें अक्षर, वर्णमालेचें शेवटचें
अक्षर.
अंत्याक्षरी-स्त्री. भेंड्या लावणें.
अंत्येष्टि-पु. मृत्युनंतरचें क्रिया कर्म.
अंत्रबुद्धि-स्त्री. आंतड्याचा रोग.
अंबर-अ. आंत.
अंबरी-वि. आंतील.
अंबरुनी-वि. आंतील.
अंबलीब-स्त्री. बुलबुल.
अंदाज-पु. अटकळ, ढव, भाव.
अंदाजन्-अ. अंदाजानें, जवळ जवळ.
अंदाजपट्टी-स्त्री. शेतांतील पिकाच्या
किमतीचा अंदाज.
अंदाजा-पु. अटकळ. [दंड.
अंदु-पु. पेंजण, हत्ती बांधण्याचा साखळ
अंदुआ-पु. हत्तीच्या मागच्या पायांन
अडकविण्याचें लांकडी पायबंद.
अंदुक-पु. पहा 'अंदु'.
अंदेश-वि. चिंता करणारा.
अंदेशा-पु. विचार, संशय, भीति, हानि,
घोटाळा.
अंबोस्ता-वि. बचत.

अंधोह-पु. खेद, दुःख, फिकीर.

अंध-वि. आंधळा, अज्ञानी, बेसावध,

उन्मत्त. -पु. आंधळा मनुष्य, पाणी,

घुबड, वटवाघुळ, काळोख, काव्यदोष.

अंधक-पु. आंधळा मनुष्य, कस्यप व
दिति यांचा दैत्य पुत्र.

अंधकार-पु. अंधार.

अंधकूप-पु. कोरडी विहीर, एका
नरकाचें नांव, अंधार.

अंधखोपडी-स्त्री. मूर्ख, मठ्ठ.

अंधङ्क-र-पु. तुफान.

अंधपरंपरा-स्त्री. अंधानुकरण.

अंधरा-पु. आंधळा माणूस. -वि. आंधळा.

अंधरी-स्त्री. चाकाचा आरा, आंधळी स्त्री.

अंधविश्वास-पु. विचार केल्याशिवाय
विश्वास ठेवणें.

अंधसैन्य-पु. अशिक्षित सैन्य.

अंधा-पु. आंधळा जीव. -वि. आंधळा,
अविवेकी. [कडे दुर्लक्ष करणें.

अंधा बनना-जाणून बुजून एकाद्या गोष्टी-

अंधेकी लकडी या लाठी-एकुलता एक
आधार, एकुलता एक मुलगा.

अंधा दीया-मंद प्रकाशाचा दिवा.

अंधा भेंसा-मुलांचा एक खेळ.

अंधाबुंध-पु. धोर अंधार, अन्याय.

-वि. अविचारी, जास्तीत जास्त.

अंधियारी-स्त्री. अंधारी, डोळयावर बांधा-
वयाची पट्टी, (उपद्रवी पशुपक्ष्यांकरितां)

अंधेर-पु. अन्याय, उपद्रव, अंधार.

अंधेरखाता-पु. अव्यवस्था, अविचार.

अंधेरा-पु. अंधार, अस्पष्टता, पडछाया,
उदासीनता. -वि. अंधकारमय.

अंधेरे घरका उजाला-अत्यंत सुंदर,
कुलदीपक, एकुलता एक मुलगा.

अंधेरा गुप-अंधार गुडुप.

अंधेरा पाख-कृष्ण पक्ष.

मुँह अंधेरे या अंधेरे मुँह-पहाटेस.

अंधेरा उजाला-पु. कागद दुमडून बनवि-
लेले मुलांचें एक खेळणें

अंधेरिया-स्त्री. काळोख, अंधारी रात्र,
कृष्ण पक्ष.

अंधेरी-स्त्री. अंधार, अंधेरी रात्र,
वावटळ, घोड्याच्या किंवा बैलाच्या
डोळयावर बांधावयाची पट्टी.-
वि. प्रकाशरहित.

अंधेरी डालना या वेना-फसविणें.

अंधेरी कोठरी-पोट, रहस्य, गर्भ.

अंधोटीया या अंधोटी-स्त्री. जनावरांच्या
डोळ्याची ढांपणी.

अंध-पु. शिकारी, नीच जात, एक प्रांत.

अंब-स्त्री. आई, -पु. आंब्याचें झाड.

अंबक-वि. डोळा, तांबें, पिता.

अंबर-पु. वस्त्र, झाडी, आकाश, कापूस,
व्हील माशाच्या आंतड्यांतील एक
सुगंधी पदार्थ, एक प्रकारचें अत्तर,
अभ्रक, राजपुतान्यांतील एक जुनें शहर,
अमृत, प्राचीन ग्रंथांत सांगितलेलें उत्तर
भारतांतील एक शहर, ढग.

अंबर डंबर-पु. सूर्यास्ताच्या वेळची लाली.

अंबरबारी-पु. आंबेहळद.

अंबरआई-स्त्री. आमराई.

अंबरांत-पु. वस्त्राचें टोंक, क्षितिज.

अंबा-स्त्री. माता, पार्वती, एक प्रकारचें
हरीण. -पु. आंबा.

अंबापोली-स्त्री. आमरस.

अंबार-पु. ढीग.

अंबारी-स्त्री. हौदा.

अंबालिका-स्त्री. माता.

अंबिका-स्त्री. माता. पार्वती, जैनांची एक देवी.

अंबिकेय-पु. गणपति, कार्तिक स्वामी, धृतराष्ट्र.

अंबिया-स्त्री. कैरी.

अंबिरथा-वि. व्यर्थ.

अंबु-पु. पाणी, चारांची संख्या.

अंबुकंटक-पु. मगर.

अंबुज-पु. पाण्यापासून उत्पन्न झालेलें, कमळ, वेत, वजर, ब्रह्मा, शंख.

अंबुद-पु. ढग, नागरमोथा. - वि. पाणी देणारा.

अंबुधि-पु. समुद्र.

अंबुप-पु. समुद्र, वरुण, टाकळा, शतभिषा नक्षत्र.

अंबुपति-पु. समुद्र, वरुण.

अंबुभूत-पु. ढग, मोथा, समुद्र.

अंबुरुह-पु. कमळ.

अंबुवा-पु. आंबा.

अंबुवाह-पु. ढग.

अंबुशायी-पु. विष्णु.

अंबोह-पु. समूह.

अंभ-पु. पाणी, पितृलोक, लग्न राशी पासून चौथी रास, चारांची संख्या, देव, असुर, पितर.

अंभोज-पु. कमळ, सारस पक्षी, चंद्र, कापूर, शंख. - वि. पाण्यांतून जन्मलेला.

अंभोनिधि-पु. समुद्र.

अंभोरुह-पु. कमळ.

अंवा-अंवा-पु. आवा.

अंश-पु. भाग, हिस्सा, भाज्यसंख्या, चौथा भाग, कला (चंद्राच्या), नफ्यांतील हिस्सा, खांदा, बारा सूर्यामधील एक.

अंशक-पु. भागीदार, भाग, दिवस. - वि. विभाजक, भाजक, अंशधारी.

अंशावतार-पु. ज्यांत परमेश्वराचा थोडासा अंश आहे असा अवतार.

अंशी-वि. अवतारी, भागीदार, अवयवी.

अंशु-पु. किरण, वेलाचा एकादा भाग, सूत, कण, वेग, टोंक, सूर्य, पोपाख.

अंसर-पु. मूळ तत्त्व.

अंस-सु-पु. खांदा, भाग, भाज्य संख्या; चौथा भाग; कला; व्यवहारी अपूर्णाकांत रेघेवरील संख्या; बारा सूर्यांतील एक.

अंसिक-वि. भागाचा, अंशाचा.

अंसुआ-पु. अश्रु.

अंसुवन-पु. अश्रु

अंसुवाना-त्रि. अ. अश्रुपूर्ण होणें.

अंह-पु. पाप, दुःख, विघ्न.

अ-पु. विष्णु, विराट, अग्नि, विश्व, ब्रह्मा, इंद्र, ललाट, वायु, कुबेर, अमृत, कीर्ति, सरस्वती. - वि. रक्षक, उत्पन्न करणारा,, नकारार्थी उपसर्ग.

अअत-वि. निपुत्रिक.

अकंटक-वि. निर्विघ्न, शत्रु-रहित.

अक्टूबर-पु. आक्टोबर.

अक-पु. पाप, दुःख.

अकच्छ-वि. नग्न, व्यभिचारी.

अकड-स्त्री. ऐट, घमेंड, धीटपणा, हट्ट.

अकडना-क्रि. अ. सुकून कठीण होणें,
सुन्न होणें, छाती पुढें काढणें, घमेंड
दाखविणें, ऐट दाखविणें, हट्ट करणें,
मिजास बदलणें.

अकडवाई-स्त्री. वातरोग.

अकडबाज-वि. अभिमानी.

अकडबाजी-स्त्री. खोटा अभिमान.

अकडेत, अकडू-वि. घमेंडखोर.

अकथ-स्थ- } वि. अवर्णनीय,
अकथनीय- } न सांगण्यासारखें.

अकनना-क्रि. अ. ऐकणें, कान लावून
अंकणें, चाहूल घेणें.

अकना-क्रि. अ. कोंडमारा होणें, घाबरणें.

अकबक-स्त्री. असंबद्ध बोलणें, धडकी,
चतुरपणा. -वि. निस्तब्ध.

अकबकाना-क्रि. अ. चकित होणें, घाबरणें.

अकबर-वि. महान.

अकबरी-स्त्री. लांकडावरील नक्षी, अेक
प्रकारची मिठाळी.

अकबाल-पु. भाग्य, अैश्वर्य.

अकर-वि. न करण्या जोगें, ज्यावर कर
द्यावा लागत नाहीं असें, हस्तरहित.

अकरकरा-पु. अवकलकाढा.

अकरण- पु. कर्माचा अभाव, कर्म असफल
होणें, ईश्वर.-वि. कारणा शिवायवें,
कठिण.

अकरणीय-वि. न करण्यासारखें.

अकरा-वि. महाग, श्रेष्ठ.

अकरासू-वि. गर्भवती.

अकरी-स्त्री. नांगराला लावलेला पोळ
वासा. (धान्य पेरण्याचा)

अकरण-पु. निर्दय.

अकर्ता-वि. काम न करणारा, सांख्य मता-
नुसार कर्मापासून अलिप्त रहाणारा.

अकर्तृक-पु. कर्त्याशिवाय.

अकर्म-पु. वाईट काम, कर्माचा अभाव.

अकर्मण्य-वि. आळशी.

अकर्मी-पु. पापी.

अकलंक-वि. निर्दोष.

अकल-वि. अवयवरहित, सर्वांगपूर्ण, ईश्व-
राचें एक विशेषण, अचतुर, व्याकूळ.

अकल-स्त्री. बुद्धि.

अकलखुरा-वि. स्वार्थी, एकलकोंडा, द्वेषी.

अकवन-स्त्री. रुई.

अकवाम-स्त्री. जाती, (कौम, चें अ. व.)

अकस-पु. वैर, वाईट प्रोत्साहन.

अकलीम-स्त्री. देश, प्रांत.

अकसना-क्रि. स. वैर घरणें. बरोबरी करणें.

अकसर-अ. बहुतकरून.-वि. एकटा.

अकसाम-स्त्री. प्रकार, शपथा.

अकसीर-पु. रसायन.-वि. अत्यंत गुणकारी.

अकह-अकहुवा-वि. अवर्णनीय.

अकाउंट-पु. हिशेब.

अकाउंटेंट-पु. हिशेबनीस.

अकाज-पु. विघाड, दुष्कर्म.-अ. विनाकारण.

अकाजना-क्रि. स. हानि करणें.-क्रि. अ.
मरणें, हानि होणें..

अकाट्य-वि. मजबूत.

अकाम-वि. निस्पृह.-अ. व्यर्थ.

अकाय-वि. देहरहित, जन्म न घेणारा
निराकार.

अक्कायद-पु. दृढ विश्वास, धर्म.

अकारज-पु. अपकार.

अकारथ-अ. व्यर्थ.

अकाल-पु. भलत्यावेळीं, दुष्काळ, कमतरता.

अकालकुसुम-पु. भलत्यावेळीं फुलणारें फूल.

अकाली-पु. काळा फेटा बांधणारा नानक-पंथी मनुष्य.

अकास-पु. आकाश.

अकिंचन-वि. गरीब.

अकिल-स्त्री. अक्कल.

अकिल दाढ-पु. अक्कल दाढ.

अकीक-पु. अकीक दगड.

अक्कीबत-स्त्री. धार्मिक श्रद्धा..

अक्कीबा-पु. दृढविश्वास, धर्म.

अक्कील-पु. बुद्धिमान. [णारा, स्थिर.

अकुंठ-वि. तीक्ष्ण, तेज, उत्तम, न अड-

अकुल-वि. ज्याच्या वंशांत कोणी नसेल असा, हीन कुलाचा.-पु. नीच कुल.

अकुलाना-क्रि. अ. उतावीळ होणें, धाबरणें.

अकूत-वि. बेसुमार.

अकूबत-स्त्री. दंड.

अकेला-वि. एकटा, अद्वितीय, अविवाहित, एकांत.

अकेले-क्रि. अ. फक्त, एकटा.

अकौआ-वा-पु. रुई.

अक्खर-पु. अक्षर.

अक्कोबर, अक्तूबर-पु. आक्टोबर महिना.

अक्खड-वि. उद्धट, भांडखोर, निर्भय.

असभ्य, स्पष्टवक्ता.

अक्खडपन-पु. असभ्यता, उग्रता, स्पष्ट-

वादिता, निःशंकता.

अक्का-स्त्री. आई, मोठी बहीण.

अक्खा-पु. गोणी, पोतें.

अक्खो मक्खो-पु. अडगुलं मडगुलं.

अक्क-पु. संबंध, साखरपुडा, करार.

अक्रिय-वि. क्रिया रहित, जड.

अक्क-स्त्री. बुद्धि, समजूत.

अक्क आना-बुद्धि येणें.

अक्कका पुतला-पु. फार बुद्धिमान.

अक्कका चिराग गुल हो जाना-बुद्धि बिघडणें.

अक्कका दुश्मन-पु. अगदीं मूर्ख.

अक्क कुल-पु. सल्ला देणारा.

अक्कके घोडे दौडाना-फार विचार करणें, कल्पनेंत विचरणें.

अक्कके तोते उड जाना-धाबरणें.

अक्कके पोछे उंडा लिये फिरना-नेहमीं मूर्खपणा करणें.

अक्क पर पत्थर पडना या अक्क पर पर्बा पड जाना-बुद्धि नाहीशीं होणें.

अक्कमंदी-स्त्री. चतुराई, बुद्धिमत्ता.

अक्कमंद-वि. बुद्धिमान.

अक्कमंदकी दुम-पु. मूर्ख.

अक्क मारी जाना-मूर्खपणाचें काम करणें.

अक्कमें आना-समज येणें, शुद्धिवर येणें.

अक्कमें फितूर आना-बुद्धि बिघडणें.

अक्क सठिया जाना-म्हातारपणामुळें बुद्धि-मध्यें फरक येणें.

अक्क हूरान होना-एकादी गोष्ट लक्षांत न येणें.

अक्की गद्दा लगाना-अंदाजानें सांगणें.

अक्ष-पु. खेळण्याचा फासा, फाशाचा खेळ,

पृथ्वीच्या पोटांमधून दोन्ही ध्रुवाकडे

गेलेली कल्पित रेषा, तराजूची दांडी,

मुकद्दमा, इंद्रिय, डोळा, रुद्राक्ष, साप, गरुड,

आत्मा, घुरा, छिद्र, बिम्बा, छकडा.

अक्षत-वि. अखंड. पु. अखंड तांदुळ, जव, धान्य.

अक्षमता-स्त्री. असहिष्णुता, अशक्तता, द्वेष.

अक्षरौढी-स्त्री. वर्णमाला, लेख, वर्णमालेच्या अक्षरांच्या क्रमानें सुरू झालेलें पद्य.

अक्षुण्ण-वि. अखंड, अज्ञानी.

अक्षोनी-अक्षौहिणी-स्त्री. चतुरंग सेना.

यांत १,०९,३५० पायदळ, ६५,६१० घोडे, २१,८७० रथ, आणि २१,८७०

हत्ती असत.

अक्स-पु. प्रतिबिंब, चित्र, शत्रुता, हट्ट, उलट.

अक्स उतारना-चित्रकाढणें.

अकसर-अ. बहुधा, अधिक.

अक्सरियत-स्त्री. मताधिक्य.

अखच्च-पु. ध्यावयाचें तें, ग्रहण, उतारा.

अखडैत-पु. मल्ल.

अखनी-स्त्री. मांसरस.

अखबार-पु. वर्तमानपत्र, बातम्या.

अखबारनवीस-पु. संपादक.

अखरना-क्रि. म. मनाला टोंचणें.

अखरोट-पु. अक्रोड.

अखलाक-पु. संवय, सदाचार.

अखाडा-पु. आखाडा, रंगभूमि, दरबार, साधु लोकांची सांप्रदायिक मंडळी.

अखीर-पु. शेवट, समाप्ति.

अखोट-टा-पु. जात्यांतील लोखंडी खुंटी.

रहाटाच्या मधला दांडा.

अख्खाह-अ. उद्देगवाचक शब्द, ओहो.

अख्तियार-पु. हक्क.

अग-पु. पर्वत, सर्प, वृक्ष, सूर्य. -वि. वाकडा चालणारा, स्थिर.

अगंड-पु. घड.

[जीत, हत्ती.

अगज-वि. पर्वतापासून उत्पन्न. -पु. शिला-

अगडबगड-वि. भलतें सलतें. -पु. निष्पयोगी काम, प्रलाप.

अगत-अ. हत्ती हाकलण्याचा शब्द.

अगति-स्त्री. दुर्दशा, नरक, अकाल मृत्यू.

अगतिक-वि. निराश्रित, लाचार.

अगनित-वि. अगणित, असंख्य.

अगम-वि. अवघड, विकट, दुर्लभ, पुष्कळ, दुर्बोध, फार खोल. -पु. 'आगम' पाहा.

अगर-पु. एक सुगंधित लाकूड. -अ. जर. अगर अगर करना-हुज्जत करणें, मार्गेपुढें पाहणें.

अगरचे-अ. यद्यपि.

अगराज-स्त्री. मतलब, गरजा.

अगरी-स्त्री. अडसर, देवदार, उंदराचे विष उतरण्याची एक जडी. [बहुतेक.

अगलब-अ. प्रायः, भलती सलती गोष्ट,

अगल बगल-अ. चहूंबाजूला, इकडे तिकडे.

अगला-वि. पुढचा, पूर्वीचा, प्राचीन, पुढें येणारें, दुसरा. -पु. नेता, चतुर मनुष्य.

अगवना-अ. तयार होणें, पुढें जाणें, स्वागत करणें.

अगवाई-स्त्री. स्वागत. -पु. अग्रगामी.

अगवाडा-पु. घराच्या पुढचा भाग.

अगवान-पु. स्वागत करणारा.

अगवानी-स्त्री. अतिथीच्या स्वागतासाठीं आदरानें पुढें जाणें. -पु. पुढारी.

अगस्त-पु. ऑगस्ट महिना.

अगहन-पु. मार्गशीर्ष महिना.

अगहनिया-वि. मार्गशीर्षमध्यें होणारें.

अगहनो-स्त्री. मार्गशीर्ष महिन्यांत निघणारें पीक.

अगुह—वि. अग्रगामी, पुढारी. [अगोदर.
अगाडी—अ. पुढें, भविष्य काळांत, समोर,
अगाध—वि. फार खोल, असीम, गंभीर,
निलोभी, अपार.

अगाही—स्त्री. पूर्व सूचना.

अगिन—वि. अगणित. —पु. आग.

अगिनबोट—पु. आगबोट.

अगिया—स्त्री. एक प्रकारचें गवत, घोडे व
बैल यांचा रोग.

अगियाना—क्रि. अ. आग होणे.

अगिया कोइलिया—पु. दोन कल्पित वेताळ.

अगुआ—पु. पुढारी, मुख्य. [दर्शन.

अगुआई—स्त्री. पुढारीपणा, प्रमुखता, मार्ग-
अगुआना—क्रि. स. पुढारी बनविणे. —क्रि.
अ. पुढें जाणे.

अगूर—वि. हलका, ज्यानें गुरुपदेश घेतला
नाहीं असा, गौरवहीन. —पु. ऊद,
शिसव.

अगोचर—वि. अव्यक्त.

अगोरदार—पु. देखरेख ठेवणारा.

अगोरना—क्रि. स. वाट पाहणे, राखण
करणे, अडविणे.

अगोरिया—पु. रखवालदार. [भाग.

अगौरा—पु. उसाचा शेंड्याकडील निरस

अग्निकुल—पु. क्षत्रियांचा एक वंश.

अग्निदीपक—वि. जठराग्नि चेतविणारा.

अग्यारी—स्त्री. अग्नीत (धूप, चंदन वगैरे)

मुगंधी पदार्थ जाळण्याची जागा,

अग्निकुंड, पारशी लोकांचें धर्मस्थान.

अग्रशोची—पु. दूरदर्शी.

अग्रसर—पु. पुढारी, मार्गदर्शक, प्रगतिशील.

—वि. पढारलेला.

अग्रिम—वि. आगाऊ, पुढें येणारें, उत्तम.

अघट—वि. अयोग्य, कठिण, अक्षय, स्थिर.

अघवाना—क्रि. अ. पोटभर खाऊ घालणें,
संतुष्ट करणें.

अघाई—स्त्री. तृप्ति.

अघाट—पु. धन्यास विकतां न येणारी जमीन.

अघात—पु. आघात, वधस्थान. —वि. अधिक.

अघाती—वि. आघात करणारा.

अधाना—क्रि. अ. पोटभर खाणें, तृप्त होणें,
प्रसन्न होणें, दमणें.

अधारि—पु. पापाचा शत्रु, श्रीकृष्ण.

अघोर—वि. सुंदर. —पु. एक पंथ, शंकर.

अघोष—पु. व्याकरणांतील एक वर्णसमूह.

अघौघ—पु. पापांचा समूह.

अचंभा—पु. आश्चर्य.

अचकन—पु. एक प्रकारचा लांब अंगरखा.

अचरज—पु. आश्चर्य.

अचला सप्तमी—स्त्री. माघ शुक्ल सप्तमी.

अचवन—पु. आचमन. [हरवणे.

अचवना—क्रि. स. आंचवणे, आचमन करणें,

अचवाना—क्रि. स. चूळ भरविणे, आचमन

अचांचक—अचानक—अ. अचानक. [करविणे.

अचार—पु. लोणचें, आचार.

अचाहा—वि. अप्रिय. —पु. अप्रिय व्यक्ति, प्रेम

अचाही—वि. निष्काम. [न करणारा.

अचिरात्—अ. लवकर.

अचीता—वि. आकस्मिक, पुष्कळ, निःशंक.

अचेत—वि. मूर्छित, व्याकूळ, अनोळखी,

मूर्ख, मठ्ठ, अज्ञान, असावध. —पु.

अचेतन—वि. बेशुद्ध. [निर्जीव पदार्थ.

अचैन—पु. व्याकुळता, दुःख.

अच्छ—वि. स्वच्छ. —पु. डोळा.

अच्छत-पु. अक्षत.

अच्छा-वि. उत्तम, निरोगी.-पु. वडील
किंवा श्रेष्ठ मनुष्य.-अ. चांगल्या रीतीने,
अच्छे आना-योग्य वेळीं येणे. [बरे.

अच्छा दिन-सुखाचा दिवस.

अच्छा लगना-शोभणे, पसंत पडणे.

अच्छाई-स्त्री. उत्तमपणा.

अच्छापन-पु. उत्तमपणा.

अच्छा बिच्छा-वि. निरोगी, निवडक.

अछना-क्रि. अ. असणे. [पौष्टिक खाणे.

अछवानी-स्त्री. बाळंतिणीस द्यावयाचें

अछूत-वि. अस्पृश्य, स्पर्श न झालेलें.

अछूता-वि. ज्याला स्पर्श झालेला नाही

अछोह-वि. सतत, लागोपठ. [असं, नवीन.

अछोह-पु. स्थिरता, निर्दयता.

अज-वि. स्वयंभू. -पु. ब्रह्मा, विष्णु, शिव,

कामदेव, दशरथ राजाचा पिता, बकरा,

अज-अ. कडून. [माया.

अजगरी-स्त्री. अजगराप्रमाणें मेहनती

अजजा-पु. तुकडे, भाग. [शिवाय पोट भरणे.

अजगुत-पु. चमत्कार, अयोग्य गोष्ट.

-वि. आश्चर्यकारक.

अजगंबी-वि. गुप्त, रहस्यपूर्ण.

अजबहा-पु. अजगर.

अ(इ)जबहाम-पु. गर्दी.

अजबाब-पु. पूर्वज. [अनोळखी.

अजनबी-वि. अपरिचित, परदेशी,

अजनास-पु. जिनसा (घरांतील).

अजन्मा-वि. अनादि, नित्य.

अजपा-पु. मनांत करावयाचा जप.

अजब-वि. विलक्षण.

अजबर-वि. तोंडी.

अजबस-अ. खूप.

अजमत-स्त्री. महत्त्व, चमत्कार.

अ(आ)जमाइश-स्त्री. परीक्षा, पारख.

अ(आ)जमाना-क्रि. स. अजमावणे.

अजमूदा-वि. अजमावलेलें.

अजमोदा-पु. ओव्याची एक जात.

अजर-वि. जरारहित, न पचणारे.

अजरुअ-अ. अनुसार.

अजल-स्त्री. मृत्यु.

अजल-स्त्री. आराम, उद्गम, अनादि काल.

(रोजे) अजल-जन्म दिवस, जगाच्या

अजली-वि. शाश्वत. [उत्पत्तीचा दिवस.

अजस-पु. अपयश, अपकीर्ति.

अजहद-वि. अमर्याद.

अजहु-हूँ-अ. आजपर्यंत.

अजवायन-स्त्री. ओवा.

अजान-वि. अबोध, अपरिचित.

अजान-पु. मुसलमानांची प्रार्थनेसाठीं हांक.

अजाब-पु. पाप, दंड, प्रायश्चित्त, दुःख,

अजायब-पु. विलक्षण. [संकट.

अजायब खाना या घर-पु. वस्तुसंग्रहालय,

म्यूझियम.

अजित-वि. अजिंक्य,-पु. विष्णु, शिव, बुद्ध.

अजिन-पु. मृगछाला.

अजिर-पु. उंदिर, शापविधि, अंगण,

वायु, शरीर, बेडूक, इंद्रियाचा विषय,

क्रीडास्थान, प्राकाराबाहेरील स्थान.-

अजी-अ. अहो. [वि. जलद.

अजीज-वि. प्रिय.-पु. संबधी.

अजीब-वि. विचित्र.

अजीम-पु. वृद्ध.-वि. विशाल, महान.

अजीमुद्देशान्-भव्य.

अञ्जीयत-स्त्री. अत्याचार, पीडा.

अजीरन-पु. अजीर्ण.

अजीव-पु. अचेतन. -वि. निर्जीव.

अजूबा-वि. अद्भूत.

अजे-जै-वि. अजिंक्य.

अजो-पु. भाग.

अजोग-वि. अयोग्य.

अजोता-पु. चैत्री पौर्णिमा, पोळ्याचा सण.

अजौ-अ. अद्यापि, अजून सुद्धां.

अक्म-पु. निश्चय, उर्दू अक्षरांवर बिंदू

अक्म बिलजक्म-द्वदनिश्चय. [लावणें.

अजर-पु. बदला, खर्च.

अटंबर-पु. ढीग. [सिंधु नदी, हानि.

अटक-स्त्री. अडवणूक, अडचण, संकोच,

अटकना-क्रि. अ. अडणें, गुंतणें, प्रेम करणें, वाद घालणें.

अटकनी-स्त्री. अडकणी (चरखा).

अटकल-र-स्त्री. अनुमान, अंदाज.

अटकलना-क्रि. स. अनुमान करणें.

अटकलपच्चू-पु. स्थूल अनुमान. -वि.

काल्पनिक. -अ. अनुमानानें

अटका-पु. पुरीच्या जगन्नाथाचा नैवेद्य व इतर वस्तु.

अटकाना-क्रि. स. अडविणें, गुंतविणें, पूर्ण करण्यास विलंब लावणें.

अटकाव-पु. प्रतिबंध, विघ्न.

अटन-पु. भ्रमण. [आड करणें.

अटना-क्रि. अ. फिरणें, प्रवास करणें,

अटपट-वि. कठीण, दुर्गम, गूढ, मन मानेल तसें. [संकोच करणें.

अटपटाना-क्रि. अ. घाबरणें, अडखळणें,

अटपटी-स्त्री. खोडी, उपद्रव्याप.

अटल-वि. स्थिर, चिरस्थायी, निश्चितपणें

अटलस-पु. अटलास. [असलेला, ध्रुव.

अटवाटी-खटवाटी-स्त्री. बिन्हाडबाजलें.

अटवाटी खटवाटी लेकर पडना-रसून कामकाज सोडून एका बाजूला पडून राहणें.

अटबी-स्त्री. जंगल.

अटाटूट-वि. बेसुमार.

अटारी-स्त्री. वरची खोली किंवा छत.

अटाला-पु. ढीग, सामान, कसाई लोकांची वस्ती. [जास्त.

अटूट-वि. मजबूत, अजेय, अखंड, फार,

अटेरन-पु. सुताची आटी बनविण्याचें लाकडी यंत्र.

अटेरना-क्रि. स. लाकडी यंत्रानें सुताची आटी बनविणें, प्रमाणपेक्षां जास्त

अट्टहास-पु. जोरानें हसणें. [दारू पिणें.

अट्टालिका-स्त्री. वरची खोली किंवा छत.

अट्टी-स्त्री. लड.

अट्टा-पु. अट्ट्या (पत्त्यांतील).

अट्टाईस-वि. अट्टावीस.

अट्टानवे-वि. अट्टाणव.

अट्टावन-वि. अट्टावन.

अट्टासी-वि. अट्टाएँशी.

अट्टई-स्त्री. अष्टमी तिथि.

अठकौसल-पु. पंचायत, सल्ला.

अठखेली-स्त्री. विनोद, चपलता, मस्त चाल.

अठन्नी-स्त्री. अघेली.

अठपहला-वि. अष्टपैलू.

अठपाव-पु. खट्याळपणा.

अठमासी-स्त्री. गिनी.

अठलाना-क्रि. अ. ऐट दाखविणें, नखरा
 करणें, उन्मत्त होणें, त्रास देण्या-
 करितां जाणून बुजून वेड पांघरणें.
 अठबोसा-वि. आठव्या महिन्यांत जन्मलेला,
 अठवारा-पु. आठवडा. [आठोळा.
 अठत्तर- } वि. अठ्ठ्याहत्तर.
 अठहत्तर- }
 अठारह-वि. अठरा.
 अठासी-वि. अठ्ठ्याऐंशी.
 अठोतरी-स्त्री. १०८ मण्यांची जपमाळ.
 अडंगा-पु. अडथळा, विघ्न.
 अडंगा डालना-अडथळा करणें.
 अड-पु. हट्ट.
 अडग-वि. अचल.
 अडगडा-पु. बैलगाड्यांचा अडडा,
 बैलांच्या किंवा घोड्यांच्या बाजाराचें
 अडगोडा-पु. लोढणें. [स्थान.
 अडचन-स्त्री. अडचण.
 अडतालीस-वि. अठ्ठेचाळीस.
 अडतीस-वि. अडतीस.
 अडदार-वि. अडेल तट्ट.
 अडना-क्रि. अ. अडणें, हट्ट करणें.
 अडबंग-वि. उंचनीच, दुर्गम, विलक्षण.
 अडबंगा-वि. वेढंगा, वेढब.
 अडर-वि. निर्भय.
 अडसठ-वि. अडुसष्ट.
 अडहुल-पु. जवाकुसुम.
 अडा-पु. गुरांचा वाडा.
 अडान-स्त्री. थांबविण्याचें ठिकाण.
 अडाना-क्रि. स. अडविणें, आधार देणें,
 एकादी वस्तु मध्यें टाकून गति थांब-
 विणें, भरणें, ढळणें.-पु. एक राग, पडत

असलेल्या भितीला किंवा छताला
 दिलेला लाकडाचा आधार.
 अडार-पु. ढीग, जळाऊ लाकडांचा ढीग,
 जळाऊ लाकडांची वखार.-वि. तिरपा.
 अडियल-वि. चालतां चालतां थांबणारा,
 मट्ठ, हट्टी.
 अड्डी-स्त्री. हट्ट, अडथळा, संधि.
 अडूसा-पु. अडूळसा.
 अडोल-वि. स्थिर, स्तब्ध.
 अडोस पडोस-पु. आसपास, जवळ पास.
 अडोसी पडोसी-पु. शेजारी.
 अडडा-पु. उतरण्याची जागा, एकत्र होण्या-
 ची जागा, केंद्रस्थान, पक्ष्यांना बसण्या-
 करितां केलेली लांकडी किंवा लोखंडी
 शींग, कवताराचें घर.
 अडक-पु. ठेंच. [लावणें.
 अडवना-क्रि. स. आज्ञा देणें, कामास
 अडतिया-दु. दलाल.
 अडाई-वि. अडीच.
 अडुक-पु. ठोकर.
 अडुकना-क्रि. अ. ठोकर खाणें, आश्रय घेणें.
 अडेया-पु. अडीचकीचा पाढा, अडीच शेंरी.
 अतर-पु. अत्तर.
 अतरदान-पु. अत्तरदाणी.
 अतरसों-अ. परवाच्या पुढचा दिवस,
 परवाच्या मागचा दिवस.
 अतबार-पु. राहणी.
 अतर्क-पु. चुकीचें अनुमान.
 अतर्कित-वि. ज्याचा संभव नव्हता, आक-
 स्मिक, ज्याचा विचार केला नव्हता.
 अतलस-स्त्री. एक प्रकारचें रेशमी कापड.
 अता-स्त्री. बक्षीस, भेट.

अता नामा-पु. बक्षीस पत्र.

अताई-वि. चलाख, दक्ष.

अताब-पु. राग.

अतालीक-पु. शिक्षक.

अतिम्बा-पु. वैद्य. (तबीबचें अ. वचन).

अतिया-पु. भेटीची वस्तु.

अतिरिक्त-अ. शिवाय. [-पु. संन्यासी.

अतीत-वि. गेलेलें, वेगळें, मृत.-अ. पलिकडे.

अतुराई-स्त्री. आतुरता, चपलता.

अतुराना-क्रि. अ. आतुर होणें.

अतुल-वि. ज्याचा अंदाज होत नाही,

पुष्कळ, अनुपम.-पु. योग्य नायक,

अन्न-अ. येथें, ह्या विषयांत. [तिळाचें झाड.

अन्नि-पु. ब्रह्मदेवाचे पुत्र, ऋषि.

अन्निप्रिया-स्त्री. अनुसुया.

अतवार-पु. रविवार. [विकणारा.

अत्तार-पु. अत्तर विकणारा, यूनानी औषधें

अत्युक्ति-स्त्री. कोणतीहि गोष्ट वाढवून

सांगण्याची शैली, एक भाषा अलंकार.

अन्नभवान्-पु. पूज्य, श्रेष्ठ.

अथक-वि. जो दमत नाही.

अथच-अ. आणखी.

अथना-क्रि. अ. अस्त होणें.

अथमना-पु. पश्चिम दिशा.

अथरा-पु. } मातीची कुंडी, परळ.
अथरी-स्त्री. }

अथाई-स्त्री. बैठक, पंचायतीची जागा,

घरापुढील चबुतरा, मंडळ, जमाव.

अथान-अथाना-पु. लोणचें.

अथाह-वि. खोल, ज्याचा अंदाज होऊं

शकत नाही, गंभीर.

अथिर-वि. अस्थिर.

अथोर-वि. पुष्कळ.

अदग-वि. शुद्ध, निर्दोष.

अदत्ता-स्त्री. अविवाहित कन्या. -वि. न दिलेली.

अदब-स्त्री. संख्या, संखेचें चिन्ह.

अदन-पु. पैगंबराच्या समजूतीनुसार ईश्वरानें आदमाला ज्या बागेत ठेवलें

अदना-वि. तुच्छ, सामान्य. [होतें ती बाग.

अदब-पु. शिष्टाचार.

अदबदाकर-अ. अवश्य.

अदम-पु. अभाव.

अदम पैरवी-स्त्री. एकाद्या मुकदम्यांत जरूर त्या गोष्टी न करणें.

अदरक-पु. आलें.

अदर्शनीय-वि. न पाहण्यासारखें, कुरूप.

अदरा-पु. आर्द्रा नक्षत्र.

अदराना-क्रि. अ. गौरवामुळें चढून जाणें.

-क्रि. स. गौरवानें चढवून घमंडखोर बनविणें.

अदरावन-पु. आदर.

अदल-पु. न्याय.

अदल बबल-पु. फेरफार. [दोरी.

अदवान-स्त्री. खाटेचा झोळ घट्ट करण्याची

अदहन-पु. आधण. [प्रकार, ढंग.

अदा-वि. चुकतें, फेड. -स्त्री. हावभाव, (फर्ज) अदा करना-कर्तव्य पाळणें.

अदाग-वि. निष्कलंक.

अदाबंदी-स्त्री. वायदा.

अदायगी-स्त्री. फेड.

अदालत-स्त्री. न्यायालय.

अदालती-वि. न्यायालयाचें, वारंवार कोर्ट-

अदावत-स्त्री. वैर. [कचेऱ्या करणारा.

अदावती-वि. वैरी, द्वेष करणारा.
 अदीठ-वि. गुप्त.
 अदीब-पु. साहित्यिक, शिक्षक.
 अदीम-वि. नष्ट. -पु. कातडी.
 अबू-पु. शत्रु. [न कमावलेली.
 अवृष्ट-वि. जें पाहिलें नाहीं, गुप्त. -पु.
 नशीब, अग्नि व पाणी यांच्यामुळें
 आलेली आपत्ति. [विलक्षण.
 अवृष्टपूर्व-वि. पूर्वी कधी न पाहिलेलें,
 अवेखी-वि. जो पाहूं शकत नाहीं, द्वेषी.
 अवेय-वि. न देण्याजोगें.
 अवेस-पु. आज्ञा, प्रमाण.
 अदेह-वि. शरीराशिवायचा. -पु. कामदेव.
 अदौरी-स्त्री. उडदाच्या पिठाची वडी.
 अवंग-पु. पक्षघात.
 अवंगी-वि. पक्षघाताचा रोगी.
 अव-वि. अर्धा, अपूर्ण. (हा शब्द दुसऱ्या
 शब्दाला जोडून आला तरच त्याचा
 अर्थ अर्धा असा होतो. याला स्वतंत्र
 अर्थ नाहीं. जसें-अधमरा.)
 अढा-पु. कोणत्याहि वस्तूचा अर्धा भाग,
 अर्धी बाटली.
 अद्यावधि-अ. आतांपर्यंत.
 अधः-अ. खाली-स्त्री. खालची दिशा.
 अधःपतन-पु. अवनति, खाली पडणें,
 दुर्दशा, विनाश. [जाडें भरडें.
 अधकचरा-वि. अर्धाकच्चा, अपूर्ण, अकुशल,
 अधकछार-पु. पर्वताच्या पायथ्याची
 उतरती जागा.
 अधकपारी-स्त्री. अर्धशिशू.
 अधकरी-स्त्री. खंड किंवा साऱ्याचा हप्ता.
 अधकहा-वि. अर्धवट सांगितलेला.

हि. म. को. २

अधखिला-वि. अर्धविकसित.
 अधन्ना-पु. अधन्नी-स्त्री. अर्धा आणा.
 अधनिया-वि. अर्ध्या आप्याच्या किमतीचा.
 अधपमी-स्त्री. अर्धा पावशेर.
 अधबीच-अ. मध्यावर.
 अधमरा-वि. अर्धमेला, मृतप्राय.
 अधवा-स्त्री. विधवा.
 अधसेरा-पु. अर्धाशेर वजन.
 अधारी-स्त्री. आधार, कुबडी, प्रवासी येळी.
 अधावट-वि. फार उकळलेलें दूध.
 अधिकाई-स्त्री. अधिकता, महिमा.
 अधिकाना-क्रि. अ. वाढणें.
 अधित्यका-स्त्री. पर्वतावरील प्रदेश.
 अधिनायक-पु. सर्वाधिकारी.
 अधिमास-पु. अधिक महिना.
 अधिया-स्त्री. इस्टेटीमध्ये अर्धा भाग,
 अर्धी भागी. -पु. इस्टेटीमध्ये अर्धा
 भागीदार.
 अधियाना-क्रि. स. अर्धा करणें, निमेनीम
 अधियारी-स्त्री. अर्धी भागी. [वांटणें.
 अधिवासी-पु. रहाणारा.
 अधिवेशन-पु. बैठक.
 अधिष्ठाता-पु. अधिष्ठात्री-स्त्री-अध्यक्ष,
 ज्याच्यावर एकाद्या कार्याचा भार
 आहे असा.
 अधीन-वि. आश्रित, लाचार, अवलंबून
 असलेला. -पु. दास. [दीनता.
 अधीनता-स्त्री. परवशता, लाचारी.
 अधीश-स, अधीश्वर-पु. मालक, राजा.
 अधरा-वि. अपूर्ण.
 अधेड-वि. प्रौढ वयाचा.
 अधेला-पु. अर्धा पैसा.

अधेली-स्त्री. आठ आप्याचें नाणें.
 अधोगति-स्त्री. पतन, अवनति.
 अधोतर-पु. एका जातीचें जाड कापड.
 अध्यवसाय-पु. सारखा उद्योग करणें,
 उत्साह, निश्चय. [निश्चयी.
 अध्यवसायी-वि. उद्योगी, उत्साही,
 अनंता-वि. ज्याला अंत नाही. -स्त्री. पृथ्वी
 पार्वती, अनंतमूळ, दुर्वा, पिंपळ.
 अन-अ. शिवाय.
 अनअहिवात-पु. वैधव्य.
 अनइस-अनैस-वि. वाईट-पु. वाईटपणा.
 अनकरीब-अ. जवळजवळ, प्रायः
 अनकना-क्रि. स. आडून ऐकणें, कानोसा
 घेणें. [विरुद्ध-वि. नख नसलेला.
 अनख-पु. क्रोध, द्वेष, तीट, दुःख, रीति-
 अनखना-क्रि. अ. रागावणें.
 अनखाना-क्रि. स. रागाविणें.
 अनखाहट-पु. राग.
 अनखी या अनखौहा-वि. चिडखोर.
 अनगढ-वि. स्वयंभू, बेडौल.
 अनगना-पु. गर्भाचा आठवा महिना.
 अनगिनत-वि. असंख्य.
 अनगिना-वि. न मोजलेला.
 अनचाहत-वि. जो प्रेम करीत नाही.
 अनजान-वि. अज्ञानी, अपरिचित.
 अनजाने-अ. न जाणतां.
 अनट-पु. अन्याय, अत्याचार.
 अनत-अ. दुसऱ्या ठिकाणीं, -वि. ताठ.
 अनबेखा-वि. न पाहिलेला.
 अनधिकार-पु. अधिकार नसणें, लाचारी,
 अयोग्यता. -वि. अधिकार रहित,
 अयोग्य. [असा, अयोग्य.
 अनधिकारी-वि. ज्याला अधिकार नाही

अनध्याय-पु. सुट्टीचा दिवस.
 अनघ्नास-पु. अननस.
 अनन्य-वि. एकनिष्ठ, -पु. विष्णुचें एक
 अनपच-पु. अजीर्ण. [नांव.
 अनपढ-वि. अशिक्षित, मूर्ख.
 अनपायनी-वि. एकनिष्ठ.
 अनबन-पु. विरोध. -वि. विविध.
 अनबिधा-बेधा-वि. न वेधलेला.
 अनबोल-वि. मुका.
 अनब्याहा-वि. अविवाहित.
 अनभल-पु. वाईटपणा, अहित.
 अनभला-वि. वाईट.
 अनभिज्ञ-वि. मूर्ख, अज्ञ, अपरिचित.
 अनभिज्ञता-स्त्री. अज्ञता.
 अनभ्यस्त-वि. अभ्यास रहित, अपरिपक्व.
 अनम-वि. न नमणारा.
 अनमना-वि. खिन्न, अस्वस्थ.
 अनमिल-वि. असंबद्ध.
 अनमेल-वि. असंबद्ध, विशुद्ध.
 अनमोल-वि. अमूल्य, उत्तम, बहुमूल्य.
 अतरथ-र्थ-पु. अयोग्य मार्गांनिं मिळवि-
 लेला पैसा, विरुद्ध अर्थ, नुकसान,
 अनरस-पु. रसहीनता. [अनिष्ट.
 अनरसा-वि. उदास, बेचैन. [व्यवहार.
 अनरीति-स्त्री. वाईट रीत, अनुचित
 अनगल-वि. बेघडक, व्यर्थ, एकसारखें.
 अनर्थक-वि. निरर्थक, व्यर्थ.
 अनल-पु. आग, तीनची संख्या.
 अनलहक-मी ईश्वर आहेत.
 अनवट-पु. स्त्रीयांच्या आंगठ्यांत घाला-
 वयाचा दागिना, घाण्याच्या बैलाच्या
 डोळ्यांवरील झांकण.

अनबासा-पु. गंजी, उडवी.

अनबासना-क्रि.स. नवीन भांडें पहिल्या
प्रथम वापरणें.

अनन्वित-वि. पृथक्, अयुक्त.

अनशन-पु. उपास.

अनसुना-वि. न ऐकलेलें.

अनसूया-स्त्री. मत्सररहिता, मत्सर रहित
जी ती, अत्रिमुनींची पत्नी.

अनहित-पु. तोटा, अकल्याण.

अनहोनी-वि. असंभव, -स्त्री. अलौकिक
गोष्ट. [करणें, बहाणा.

अनाकानी-स्त्री. ऐकून न ऐकल्यासारखें

अनाचार-पु. दुराचार, वाईट प्रथा.

अनाचारिता-स्त्री. दुराचरण, वाईट चाल.

अनाज-पु. अन्न, धान्य.

अनाड़ी वि. अज्ञानी, अकुशल.

अनाड़ीपन-पु. मूर्खपणा.

अनात्म-वि. आत्मरहित.-पु. जड पदार्थ.

अनापशनाप-वि. व्यर्थ, असंबद्ध.

अनामय-वि. रोगरहित, निर्दोष. -पु.
आरोग्य.

अनायास-अ. विनापरिश्रम, अकस्मात.

अनार-पु. डाळिंब, एक प्रकारचा दाखाना.

अनारबाना-पु. डाळिंबाचे सुकविलेले दाणे.

अनारी-वि. लाल, मूर्ख.

अनावृत्त-वि. उघडा.

अनासिर-पु. मूळ तत्त्व.

अनाह-पु. पोटफुगी.-अ. उगीच.

अनाहार-पु. भोजनाचा अभाव. -वि.

निराहार.

अनाहृत-वि. अनिमंत्रित, अनपेक्षित.

अनिच्छा-स्त्री. नाखुशी.

अनिच्छित-वि. न इच्छिलेलें.

अनिच्छुक-वि. इच्छा नसलेला.

अनिद्य-वि. निर्दोष, उत्तम.

अनित्य-वि. क्षणभंगुर, नाशवंत.

अनित्यता-स्त्री. अस्थिरता, नश्वरता.

अनिमि(मे)ष-वि. स्थिर दृष्टि, -अ.

एकटक, निरंतर.

अनियत-वि. अनिश्चित, अस्थिर, असीम.

अनियारा-वि. टोंकदार.

अनिरुद्ध-वि. न अडविलेला, श्रीकृष्णाचा
नाटू.

अनिवार्य-वि. ज्याचें निवारण करतां येत
नाहीं असें, ज्याची जरूर आहे असें.

अनिष्ट-वि. अनिष्ट, अप्रिय, प्रतिकूल.

पु.-अमंगल, दुर्दैव, अपघात.

अनी-स्त्री. टोंक, एकाद्या वस्तुचा पुढचा
भाग, समूह, सेना.

अनीक-वि. ग्लानी, युद्ध, सेना.-वि. खराब.

अनीठ-वि. अप्रिय.

अनीस-पु. दोस्त, सहानुभूति ठेवणारा.

अनुगामी-वि. मार्गे चालणारा, अनुकरण
करणारा, आज्ञाधारक.

अनुगृहीत-वि. कृतज्ञ.

अनुग्रह-पु. दया.

अनुचर-पु. नोकर, साथीदार.

अनुचित-वि. अयोग्य, चुकीचें, निंद्य.

अनुज-वि. धाकटा भाऊ.

अनुताप-पु. दाह, पश्चाताप.

अनुत्तर-वि. निरुत्तर, मुख्य.-पु. उत्तराचा
अभाव, पतकरलेलें काम न करणें.

अनुबिन-अ. दररोज. [शुद्धि.

अनुषाबन-पु. अनुसरण, अनुसंधान,

अनुनय-पु. विनंति.

अनुपयोगी-वि. निरुपयोगी.

अनुपात-पु. त्रैराशिक.

अनुपान-पु. जी वस्तु औषधाबरोबर किवा औषधानंतर खाल्ली जाते ती, चाट-प्याचीं औषधें ज्या द्रव पदार्थातून घ्यावयाचीं असतात तीं (मध वगैरे).

अनुभूत-वि. अनुभवास आलेलें, परिचित.

अनुराग-पु. प्रीति.

अनुरागी-वि. प्रेम करणारा, प्रणयी.

अनुरोध-पु. अडथळा, उत्तेजन, आग्रह.

अनुशासन-पु. आज्ञा, शिस्त, व्याख्यान.

अनुशीलन-पु. मनन, काळजीपूर्वक अध्ययन, भक्तिपूर्वक शुश्रूषा.

अनुषंग-पु. करुणा, संबंध, प्रसंगानें एका वाक्यापुढें दुसरें वाक्य लावणें.

अनुसंधान-पु. शोध, प्रयत्न, तपास.

अनुसरण-पु. अनुकरण, अनुकूल आचरण, मार्गें चालणें.

अनुसारना-क्रि. स. अनुसरणें, कार्य करणें.

अनुहरणा-क्रि. स. सारखें असणें, अनुकरण करणें.

अनुहार-वि. सारखा, अनुकूल.-स्त्री. भेद, आकृति, समानता.

अनुहारी-वि. अनुयायी, नक्कल करणारा.

अनुज्ञा-स्त्री. परवानगी, एक काव्यालंकार.

अनुद्ध-पु. एकाद्या स्त्रीवर प्रेम करणारा अविवाहित पुरुष.

अनुद्धा-स्त्री. एकाद्या पुरुषावर प्रेम करणारी अविवाहिता स्त्री.

अनूप-पु. जलमय प्रदेश. वि. सुंदर.

अनेरा-वि. व्यर्थ, खोटा, अन्यायी, निरुपयोगी.

अनैस-सा-वि. पहा 'अनिष्ट'.

अनैसना-क्रि. अ. हसणें, मनाला लागणें.

अनैसे-अ. दुष्ट हेतूनें.

अनैहा-पु. उपद्रव.

अनोखा-वि. चमत्कारिक, सुंदर, नवीन.

अनोखापन-पु. विलक्षणता, नवीनता,

अनौचित्य-पु. अनुपयुक्तता.

अन्दलीब-स्त्री. बुलबुल.

अन्ना-स्त्री. दाई, आई.

अन्यथा-वि. विपरीत, खोटें.-अ. नाहीतर.

अन्यमनस्क-वि. उदास.

अन्वय-पु. परस्पर संबंध, संयोग, पद्यांतील शब्द वाक्यरचनेच्या नियमाप्रमाणें ठेवणें, रिकामी जागा, कार्यकारण

अन्वान-पु. शीर्षक. [संबंध, वंश.

अन्वित-वि. सामिल.

अन्वीक्षण-पु. { शोध. विचार.

अन्वीक्षा-स्त्री. { लक्षपूर्वक पहाणें.

अन्वेषक-वि. शोधक.

अन्सर-पु. मूळ तत्व.

अन्हवाना-क्रि. स. न्हाऊं घालणें.

अन्हाना-क्रि.अ. स्नान करणें.

अपंग-वि. लंगडा, अशक्त.

अपकर्म-पु. पाप.

अपकाजी-वि. स्वार्थी. [घात.

अपघात-पु. आत्महत्या, हत्या, विश्वास-

अपच-पु. अजीर्ण.

अपजस-पु. अपयश.

अपछरा-स्त्री. अप्सरा.

अपढ-त्रि. पटाईत नसणारा, आढशी.

अपडर-पु. भीति.

अपढ़-वि. अशिक्षित.

अपत-वि. पानें नसलेला. निर्लज्ज, नीच.
 अपदस्थ-वि. स्थानभ्रष्ट, अपमानित.
 अपन-स. आपण.
 अपनपो-पौ-पु. आत्मज्ञान, आपलेपणा.
 अपना-स. स्वतःचें. -पु. स्वजन.
 अपनासा करना-आपल्या मताप्रमाणें करणें.
 अपनासा मुंह लेकर रह जाना-एकाद्या
 कामांत यश न मिळाल्यामुळें लज्जित
 होणें. [व्यग्र असणें.
 अपनी अपनी पड़ना- आपल्याच चितेंत
 अपने तर्क रखना-दुसऱ्याला न सांगणें.
 अपनाना-क्रि. स. आपलासा करणें.
 अपनापन-पु. आपलेपणा, स्वाभिमान.
 अपनेआप-अ. आपणहून.
 अपरंच-अ. आणखी, पुन्हा.
 अपलक्षण-पु. वाईट लक्षण.
 अपवर्ग-पु. मोक्ष, त्याग, दान.
 अपवश-वि. स्वाधीन.
 अपसगुन-पु. अपशकुन.
 अपहरण-पु. लूट, चोरी.
 अपाय-पु. वेगळेपणा, नाश, वाईट रीत.
 नुकसान, संकट.
 अपाहिज-वि. लंगडालुळा, आळशी.
 अपि-अ. सुद्धा, खात्रीने.
 अपितु-अ. परंतु.
 अपीलांट-पु. अर्जदार.
 अपूत-वि. अपवित्र, पुत्रहीन. -पु. कुपुत्र.
 अप्रत्याशित-वि. अनपेक्षित.
 अप्रैल-पु. एप्रिल महिना.
 अफ्राल-पु. काम. 'फेल'चें अ. वचन.
 अफई-पु. काळा नाग. [वचन.
 अफकार-स्त्री. काळजी, चिंता 'फिक्'चें अ.

अफगन-वि. पाडणारा, पराभव करणारा.
 अफजल-वि. सर्वोत्तम.
 अफजाइश-स्त्री. वृद्धि.
 अफतारी-स्त्री. उपोषणरूप व्रताच्या
 अफयन-स्त्री. अफू. [समाप्तीचें जेवण.
 अफरना-क्रि. अ. पोट भरणें, कंटाळणें,
 पोट फुगणें, जास्तीची इच्छा नसणें.
 अफरा-पु. वातानें पोट फुगणें.
 अफराना-क्रि. स. भोजन देऊन तृप्त करणें.
 अफलातून-पु. सात्रेटीसचा शिष्य आणि
 एरिस्टाटलचा गुरु प्लेटो, (हा युनान
 (ग्रीसचा रहाणारा एक प्रसिद्ध वैद्य
 होता.) तीव्र बुद्धि मनुष्य, अभिमानी
 मनुष्य.
 अफवाह-स्त्री. अफवा, उडत्या बातम्या.
 अफसर-पु. अधिकारी.
 अफसरी-स्त्री. अधिकार.
 अफसाना-पु. कथा.
 अफसुरदा-वि. दुःखी.
 अफसुरदगी-स्त्री. दुःख.
 अफसोस-स्त्री. शोक, पश्चात्ताप.
 अफ्रीम-स्त्री. अफू.
 अफ्रीमची- } पु. ज्याला अफू खाण्याची
 अफ्रीमी- } संवय आहे असा.
 अफू-पु. क्षमा.
 अफूनत-पु. दुर्गंध.
 अब-अ. आतां.
 अबकी-ह्यावेळीं.
 अब जाकर-इतक्या वेळानंतर.
 अब तब होना-मरणाची वेळ जवळ येणें.
 अब तब करना-आज उद्यां करणें.
 अबखरा-पु. वाफ.

अवतर-वि. वाईट, बिघडलेला.

अवतरी-स्त्री. अवनति, खराबी.

अबद-स्त्री. असीमता, अनंतता.

अबदी-वि. अनादि.

अबधू-पु. संन्यासी. -वि. अबोध.

अबरक-पु. अभ्रक.

अबरन-वि. अवर्णनीय, रंगरूप नसलेला,

अबरस-पु. गर्द लाल रंगाचा घोडा.

अबरा-पु. अभ्रा.

अबरी-स्त्री. एक पिवळा दगड, एक प्रकारचा चिकणा कागद.

अबरू-स्त्री. भुवई.

अबदाब-पु. अध्याय, दरवाजे.

अबस-अ. व्यर्थ.

अबा-पु. गरम कापड, एक प्रकारचा सैल पोशाख.

अबादान-नी-वि. भरभराटीस आलेले.

अबाध-वि. निर्विघ्न, सुसंगत, अपरिमित.

अबाध्य-वि. निर्विघ्न, अनिवार्य.

अबाबील-स्त्री. काळ्या रंगाचा एक पक्षी, पक्ष्यांची झुंड.

अबीर-पु. अबीर, गुलाल.

अबीरी-वि. अबीराच्या रंगाचा-पु.

अबूझ-वि. अज्ञाण. [अबीरा सारखा रंग.

अबे-अ. अरे, हे.

अबेध-वि. छिद्र न पाडलेला.

अबेर-अ. उशीर.

अबोध-पु. अज्ञान.-वि. मूर्ख, अज्ञान.

अबोला-पु. रुसल्यामुळे न बोलणे.

अब्द-पु. वर्ष, ढग, आकाश.

अब्धि-पु. समुद्र.

अब्बाजान-पु. बाबा (पित्याकरिता संबोधन).

अब्बास-पु. गुलबास.

अब-पु. ढग.

अबेबारो-पु. पावसाचा ढग.

अभय-वि. निर्भय.

अभय देना या अभय बौह देना-भीतिपासून वाचविण्याचें वचन देणें.

अभयदान-पु. रक्षण करण्याचें वचन.

अभर-वि. भार वाहण्यास कठीण.

अभरन-पु. दागिना.

अभल-वि. वाईट.

अभाग-पु. दुर्भाग्य.

अभागा-वि. भाग्यहीन.

अभिचार-पु. करणी, जादूटोणा.

अभिजित-वि. विजयी, एक नक्षत्र.

अभिज्ञान-पु. आठवण, ओळख, निशाणी.

अभिधान-पु. नांव, कथन, शब्दकोश.

अभिनीत-वि. जवळ आणलेला, सजविलेला, न्याय्य, अभिनय केलेले (नाटक).

अभिनेता-पु. नट.

अभिन्न-वि. एक.

अभिप्रेत-वि. इष्ट.

अभिभावक-वि. पराजित करणारा,

स्तंभित करणारा, रक्षक, वश करणारा.

अभिभूत-वि. हरविलेला, पिडलेला, वश झालेला, विचलित.

अभिमत-वि. इच्छिलेला, अनुकूल.-पु. सम्मति, विचार.

अभियान-पु. प्रस्तान, स्वारी.

अभियुक्त-वि. आरोपी.

अभियोग-पु. फिर्याद, आक्रमण, उद्योग.

अभिलाषा-स्त्री. इच्छा.

अभिवादन-पु. नमस्कार, स्तुति.

अभिव्यक्ति-स्त्री. स्पष्टीकरण.

अभिशाप्त-वि. शापित, ज्याला उगीचच कलंक लागला आहे असा, अपमानित.

अभिशाप-पु. शाप, आरोप, निंदा, आळ.

अभिसंधि-पु. वंचना, वचन, हेतु, समज, तहाच्या अटी, षड्यंत्र.

अभिसरना-क्रि. अ. जाणें, प्रिय व्यक्तीला ठरलेल्या जागीं भेटण्यास जाणें.

अभिसार-पु. प्रिय व्यक्तीला ठरलेल्या जागीं भेटणें, आश्रय, युद्ध.

अभिसारिका-स्त्री. प्रियकरास भेटावयास जाणारी अथवा बोलविणारी स्त्री.

अभी-अ. आत्तांच्या आत्तां.

अभीक-वि. निर्भय, निष्टूर, उत्सुक.

अभीर-पु. गवळी, एक छंद.

अभुआना-क्रि. अ. घुमणें.

अभुक्त-वि. न वापरलेलें, न खाल्लेलें.

अभूत-वि. वर्तमान, अपूर्व.

अभ्यंतर-पु. मध्यभाग, हृदय.-अ. आंत.

अभ्यर्चना-स्त्री. प्रार्थना, स्वागतासाठीं

अभ्यस्त-वि. निपुण. [पृढें जाणें.

अभ्युदय-पु. ग्रहांचा उदय, उत्पत्ति, इच्छा-पूति, शुभ अवसर, वृद्धि, दैवगति.

अभ्रंक्ष-वि. खूप उंच.

अभ्रान्त-वि. भ्रमरहित, स्थिर.

अमका-पु. अमूक.

अमचूर-पु. सुकलेल्या कऱ्यांचें चूर्ण.

अमन-पु. शांति, रक्षण.

अमन-अमान-पु. सुखशांति.

अमर-वि. चिरंजीव. -पु. देव, सोनें, हाडांची रास. पारा. एक झाड, अमर कोश, ३३ ही संख्या, देवदार.-स्त्री.

गर्भाची नाळ, गर्भाशय, खांब. अमरकोश, लिगानुशासन नामक एका प्रसिद्ध कोशाचा कर्ता अमरसिंह.

अमरख-पु. राग, दुःख.

अमरसी-वि. आमरसासारखें पिवळें.

अमराई-स्त्री. आंबराई.

अमराव-पु. आंबराई.

अमराज-पु. रोग. 'मर्ज'चें अ. वचन.

अमरूद-पु. पेरू.

अमरैया-पु. आंबराई.

अमर्ष-पु. असहिष्णुता, राग, मत्सर, आवेश.-वि. सहन न करणारा.

अमरौती-स्त्री. अमृत, संजीवनी.

अम्र-पु. काम, मुद्दा.

अमल-वि. स्वच्छ, निर्दोष.-पु.-व्यवहार, अधिकार, अफू, नशा, संवय, परिणाम, वेळ, आशा, काम.

अमलदरामद-पु. आज्ञापालन.

अमल बैठ जाना-पूर्ण अधिकार होणें.

अमलता-स्त्री. निर्मळता, निर्दोषीपणा.

अमलदारी-स्त्री. अधिकार.

अमला-स्त्री. लक्ष्मी, एक वृक्ष. [नशेबाज.

अमली-वि. व्यवहारिक, अम्मल करणारा,

अमवात-स्त्री. मरण. 'मौत'चें अ. वचन.

अमहर-पु. 'अमचूर. 'पहा.

अमान-वि. अपरिमित, साधासुधा,

अप्रतिष्ठित. -पु. रक्षण, आश्रय.

अमानत-स्त्री. आपली वस्तु दुसऱ्या जवळ कांहीं वेळ ठेवणें, ठेव.

अमानतदार-पु. ज्याच्या जवळ अमानत ठेवली आहे तो.

अमाना-क्रि. अ. पूर्ण भरणें, गर्व करणें.

अमानी-वि. निराभिमानी. -स्त्री. दैनिक मजूरीवर होणारें काम, सरकारच्या ताब्यांत असलेली जमीन, शेतसारा, मनाला वाटेल तसा केलेला कारभार.
अमानुषी-वि. पाशवी, मानवी शक्तीच्या पलीकडे. [फेटा.

अमामा-पु. एक प्रकारचा मुसलमानी
अमारी-स्त्री. अंबारी.

अमाल-पु. अमलदार. [मासळी.

अमावट-स्त्री. आंबेपोळी, एक जातीची

अमावस-स्त्री. अमावास्या.

अमिट-वि. कायम, अटळ.

अमिताभ-पु. बुद्धदेव.

अमिय-स्त्री. अमृत, संजीवनी.

अमिली-स्त्री. चिच.

अमी-पु. अमृत.

अमीन-पु. कोर्टाचा एक नोकर.

अमीर-पु. सरदार, श्रीमंत मनुष्य, उदार.

अमीराना-वि. श्रीमंतासारखा.

अमीरी-स्त्री. श्रीमंती, उदारता.

अमीरोकबीर-वि. खूप श्रीमंत.

अमूनि-स्त्री. संजीवनी.

अमूर्त-वि. निराकार. -पु. परमेश्वर, आत्मा, जीव, काळ, दिशा, आकाश, वायु.

अमृतबान-पु. बरणी.

अमोल-वि. बहुमोल.

अमोला-पु. आंब्याचें रोपटें.

अमोही-वि. विरक्त, निष्ठुर.

अमौआ-पु. आंब्याच्या सुकलेल्या रसा-

सारखा रंग वा तशा रंगाचें कापड.

अम्बन-अ. जाणून बुजून.

अम्बो-स्त्री. माता.

अम्मामा-पु. एक प्रकारची मोठी पगडी.

अम्मारी-स्त्री. अंबारी.

अम्लजन-पु. ऑक्सिजन.

अम्लपित्त-पु. पित्तविकार.

अम्हौरी-स्त्री. पुटकुळचा.

अयौ-वि. स्पष्ट. [स्थैर्य.

अयान-वि. अज्ञान, पायदळ. -पु. स्वभाव,

अयावत-स्त्री. शुश्रूषा.

अयाना-वि. अडाणी.

अयाल-पु. आयाळ.

अय्यार-पु. चलाख माणूस.

अरंड-पु. एरंड.

अरंड ककडी-स्त्री. पपई.

अरक्त-पु. अर्क, रस, धाम.

अरकना-क्रि. अ. टरकणें, फाटणें, तडकणें, अडकून पडणें, टक्कर खाणें.

अरकनाना-पु. पुदीना व शिरका या पासून काढलेला अर्क.

अरकना-बरकना-क्रि. अ. टाळाटाळ करणें.

अरकाटो-पु. दक्षिण आफ्रिकेंत मजूरी करावयास जाणारा हिंदी मनुष्य.

अरगजा-अरग-पु. एक सुगंधी पदार्थ, उटणें.

अरगनी-स्त्री. कपडे सुकवावयाची दोरी.

अरगल-पु. पहा 'अर्गल,'

अरगवानी-पु. लालरंग. -वि. लाल, जांभळें.

अरगाना-क्रि. अ. गप्प राहणें, वेगळें होणें. -क्रि. स. वेगळें करणें.

अरघा-पु. अर्घ्यपात्र, विहिरीच्या चारी बाजूचा चबुत्रा.

अरचना-क्रि. स. पूजा करणें.

अरजल-पु. पुढच्या पायांचा खालचा भाग पांढरा असलेला घोडा (हा वाईट समजला जातो.) नीच मनुष्य.

अरज बा अर्ज-स्त्री. विनंती, हंदी.
 अरज्जी-स्त्री. अर्ज,
 अरयी-स्त्री. तिरडी.-पु. ज्याला बसण्या-
 करितां रथ नाहीं असा.
 अरबना-क्रि. स. मर्दन करणें, नाश करणें.
 अरबली-पु. पट्टेवाला.
 अरबास-स्त्री. विनंति, नजराणा.
 अरना-पु. जंगली रेडा, कोरडें शेण.-
 क्रि. अ. अडणें. [अरबस्तान.
 अरब-पु. शंभरफोड, घोडा, इंद्र,
 अरबराना-क्रि. अ. व्याकूळ होणें, चालतांना
 अडखळणें.
 अरबा-वि. चार.-पु. त्रैराशिक.
 अरबाब-पु. मालक, जहागीरदार.
 अरबी-वि. अरबस्तानचा.-पु. अरबी घोडा,
 अरबी उंट, अरबी बाजा.
 अरमान-पु. इच्छा, हीस.
 अरर-अ. उद्गार वाचक शब्द.
 अरराना-क्रि. अ. अर्रर असा उद्गार
 काढणें, एकाएकी पडणें.
 अरबा-पु. हातसडीचें तांदूळ, कोनाडा.
 अरबाह-स्त्री. आत्मा, देवदूत.
 अरविब-पु. कमल, सारस.
 अरबी-स्त्री. अळूची मुळी.
 अरस-वि. निरस, खेडवळ.-पु. आकाश,
 आळस, छत, महाल.
 अरसठ्ठा-पु. अंदाज.
 अरस परस-पु. लपंडाव, पाहाणें.
 अरसना-परसना-क्रि. स. भेटणें.
 अरसा-पु. वेळ, उशीर.
 अर(ल)सौहो-वि. आळशी.
 अरस्तू-पु. अॅरिस्टाटल.

अरहट-पु. रहाट. [किंवा बेसन.
 अरहन-पु. भाजीत घालावयाचें पीठ
 अरहर-स्त्री. तूर.
 अराक-पु. इराकदेश, इराकदेशचा घोडा.
 अराजक-पु. बेबंदशाही.-वि. राजाशिवाय
 असलेला (देश).
 अराजकता-स्त्री. बेबंदशाही.
 अराज्जी-स्त्री. जमीन, शेत. [राळ.
 अराल-वि. वाकडा, तिरपा.-पु. मस्तहत्ती,
 अरि-पु. शत्रु, चक्र, षड्विकार, सहाची-
 संख्या, लग्नापासून सहावें घर
 अरिंद-पु. वैरी. [(पत्रिकेंतील).
 अरिष्ट-पु. दुःख, संकट, दुर्भाग्य, अपशकुन,
 दुष्ट ग्रहांचा योग, एकप्रकारचें मद्य,
 काढा, रिठा, लसूण, वृषभासुर, उत्पात,
 (भूकंप) आतकागृह, मरणकारक
 योग.- वि.- अशुभ, अविनाशी, वाईट
 स्त्री.- जलमेवरची पट्टी.
 अरी-अ. अग (संबोधन).
 अरीजा-वि. सांगितलेलें.-पु. अर्ज.
 अरीठा-पु. रिठा.
 अर-अ. आणि.
 अरई-स्त्री. अळवाचा गड्डा. [भांडणें.
 अरुक्षना-क्रि. स. फसणें, अडकणें, गुंतणें,
 अरुक्षाना-क्रि. र. फसविणें, थांबविणें,
 गुंतविणें, वांकविणें.-क्रि. अ. मुग्ध-होणें.
 अरुण-वि. लाल.-पु. सूर्य, सूर्याचा सारथी,
 गुळ, लाली, एक कुष्ठ रोग, कुंकू,
 सिंदूर, एक देश, माघ महिन्याचा सूर्य.
 अरुणचूड-पु. कोंबडा.
 अरुणप्रिया-स्त्री. अप्सरा, सूर्याच्या स्त्रिया.

अरुणलोचन-पु. कबूतर, कोकिल.-वि.
 तांबडे डोळे असलेला.
 अरुण शिखा-शिखा-पु. कोंबडा.
 अरुणाई या अरुणिमा-स्त्री. लाली.
 अरुणारे-वि. लाल.
 अरुणोदय-पु. सूर्योदय.
 अरुणोपल-पु. लाल, पद्मराग मणि.
 अरुबा-पु. अळकंद, घुबड.
 अरुहा-पु. भुई आंवळा.
 अरोगना-क्रि. स. खाणें.
 अर्क-पु. पहा 'अरक्त.'
 अर्करेजी-स्त्री. खूप मेहनत.
 अर्गल-पु. अडसर, दरवाजा, अडणें,
 कल्लोळ, सकाळीं व संध्याकाळीं
 आकाशांत दिसणारे रंगित ढग, मांस.
 अर्गला-स्त्री. अडसर सांखळी, कडी,
 आडकाठी.
 अर्घ-पु. देवाला अर्पण करावयाच्या वस्तूंचें
 मिश्रण, जलदान, मोल, भेट, घोडा,
 मध. [आकाराचें तांब्याचें भाडें.
 अर्घपात्र या अर्घा-पु. अर्घ देण्याचें शंखाच्या
 अर्चक-वि. पूजक.
 अर्चन-पु. पूजा, सत्कार.
 अर्चना-क्रि. अ. पूजा करणें.
 अर्चनीय-वि. पूजनीय, आदरणीय.
 अर्चा-स्त्री. पूजा, प्रतिमा.
 अर्चित-वि. पूजा केलेलें, आदर केलेलें.
 अर्च-स्त्री. विनंति, रुंदी.
 अर्चदास्त-स्त्री. अर्जी.
 अर्जन-पु. प्राप्ति.
 अर्जना-क्रि. स. मिळविणें.
 अर्ज-मंद-वि. अब्रूदार, माननीय.

अर्जल होना-घोडा अडणें.
 अरज-वि. स्वस्त.
 अर्जित-वि. मिळविलेलें.
 अर्जी-स्त्री. प्रार्थनापत्र, अर्जी.
 अर्जी-दावा-पु. कोर्टांत केलेला दावा.
 अर्जी-नवीस-पु. कोर्टातील अर्ज लिहिणारा.
 अर्णव-पु. समुद्र, महासागर.
 अर्थ-पु. शब्दाचा अभिप्राय, प्रयोजन,
 काम, हेतु, घन.
 अर्थपिशाच-वि. घनलोलुप, कंजूस.
 अर्थात्-अ. म्हणजे, उर्फ.
 अर्थी-वि. इच्छुक, गरजू.-पु. वादी, सेवक,
 धनी. -स्त्री. तिकटी.
 अर्दली-पु. पहारेकरी.
 अधियाना-क्रि. स. अर्धें करणें.
 अर्धचंद्र-पु. अर्धा चंद्र, मोर पिसावरील
 डोळा, एक प्रकारचा बाण, अन्-
 नासिकाचें एक चिन्ह, घालवून देण्याची
 अधीगिनी-स्त्री. पत्नी. [क्रिया.
 अपना-क्रि. स. देणें.
 अपा-वि. दिलेलें.- क्रि. स. दिलें.
 अभंक-पु. मूल.- वि. लहान, मूर्ख, दुर्बल.
 अबुंइ-पु. दशकोटी, अरवली पर्वत, ढग,
 एक राक्षस, दोन महिन्याचा गर्भ,
 एक रोग.
 अर्श-पु. मूळव्याध, मुसलमान लोकांनीं
 मानलेला आठवा स्वर्ग. (येथें ईश्वर
 रहातो.)
 अर्श पर चढाना-खूप तारीफ करणें.
 अर्श पर दिसावा होना-गर्व होणें.
 अर्हत-पु. जैनांचा जिनदेव, बुद्ध.
 अलंकृति-स्त्री. सजावट.

अलंग-पु. दिशा, बाजू.

अलंग पर आना-घोडी माजाला येणें.

अल-पु. श्री.

अलक-पु. केसांच्या बटा, हरताळ, रुई.

अलकतरा-पु. डांबर.

अलकावली-स्त्री. केसांच्या बटा. [हा कीं.

अलकृत्स्ता-अ. थोडक्यांत, अभिप्राय

अलख-वि. अगोचर. -पु. ईश्वर.

अलख जगाना-ओरडून प्रभु स्मरण करणें.

अलख धारी-नामी-वि. साधूंचा एक पंथ.

अलखसूस-अ. विशेषकरून.

अलखित-वि. न दिसलेलें.

अलग-वि. वेगळें.

अलग करना-दूर करणें, सोडविणें.

अलगरज-अ. अभिप्राय हा कीं. [दोरी.

अलगनी-स्त्री. कपडे वाळत घालावयाची

अलगरजी-वि. हलगर्जी. -स्त्री. हलगर्जी-

अलगाई-स्त्री. वेगळेपणा. [पणा.

अलगाना-क्रि. स. वेगळें करणें, दूर करणें.

-क्रि. अ. वेगळें होणें.

अलगाव-पु. दूर रहाण्याची वृत्ति.

अलगोजा-पु. अलगुज.

अलच्छि-वि. दरिद्री, गरीब. [लाल रंग.

अलता-पु. बायकांनीं पायाला लावण्याचा

अलपाका-पु. अलपाक.

अल्प, अल्प-अ. थोडें

अलक-पु. मागील दोन पायांवर उभा

राहणारा घोडा.

अलक्रा-पु. विन बाह्यांचा लांब सदरा.

अलक्राज-पु. शब्द. (लपज चें अ. वचन)

पारिभाषिक शब्द.

अलबत्ता-अ. निःसंशय, अलबत, परंतु.

अलबम-पु. आलबम.

अलबोती-वि. बाळंतीण. [कठिण ऊर्दू.

अलबी तलबी-स्त्री. अरबी फारसी किंवा

अलबी तलबी छांटना-पांडित्य गाजविणें.

अलबी तलबी धरी रहना-एट जिरणें.

अलबेला-वि. सजलेला, सुंदर, अल्लड. -पु.

नारळाच्या करवंटीचा बनविलेला

हुक्का.

[झेंडा.

अलम-पु. दुःख, संन्याच्या पुढें असलेला

अलमस्त-वि. मस्तवाल, बेफिकीर, बेशुद्ध,

निश्चित.

अलमारी-स्त्री. कपाट.

अलमास-पु. हीरा.

अललटप्पू-वि. उडाणटप्पू.

अलल बछड़ा-पु. शिंगरू, अल्लड मनुष्य.

अललाना-क्रि. अ. मोठ्यानें बोलणें.

अलवाई-वि. व्यालेली (गाय, म्हैस).

अलवान-पु. लोकरी चादर.

अलविदा-अल्विदा-पु. शेवटचा निरोप,

रमजान महिन्याचा शेवटचा शुक्रवार.

अलस-पु. आळसी.

अलसा-स्त्री. लाजाळूचें झाड.

अलसान-नि-स्त्री. आळस, शिथिलता.

अलसाना-क्रि. अ. आळसावणें.

अलसी-स्त्री. अळशी.

अलसेट-स्त्री. आळस, टाळाटाळ.

अलसेटिया-वि. भांडखोर, आळशी.

अलसौहा-वि. सुस्त.

अलस्सुबह-अ. अगदीं पहाटे.

अलहक-अ. वस्तुतः, खरोखर, वास्तविक

अलहवा-वि. वेगळें.

[रित्या.

अलान-पु. हत्ती बांधण्याचा खुंटा किंवा

साखळदंड.

अलापना—क्रि. अ. बोलणें, तान घेणें, गाणें.
 अलाबू—स्त्री. तुंबा, भोपळा.
 अलामत—पु. निशाण, चिन्ह.
 अलार—पु. दाराची फळी, आवा, कपाट.
 अलाल—वि. आळशी.
 अलालत—स्त्री. आजार.
 अलाब—पु. अंग शेकण्याकरिता
 अलाबा—अ. शिवाय. [विस्तव, परसा.
 अलास—पु. जिभेखालील भाग सुजण्याचा
 रोग, मलयुक्त आंतडें.
 आलिजर—पु. मातीचा घडा.
 आलिद—पु. भुंगा, ओटी.
 अलि—पु. भुंगा, कोकीळ, कावळा, विचू,
 कुत्रा, दारू, वृश्चिक रास.
 अलिन—पु. भुगा.
 अलिनो—स्त्री. भुंग्यांचा समूह.
 अली—स्त्री. मैत्रिण, ओळ. —पु. भुंगा.
 अलीक—वि. खोटा, निलाजरा. —पु.
 अप्रतिष्ठा.
 अलीन—पु. दरवाजाच्या चौकटीचें उभें
 लाकूड.—वि. निरुपयोगी, टाकाऊ.
 अलील—वि. आजारी.
 अलीह—हा—वि. असत्य, अनुचित.
 अलुक्षि—अ. गुंतून.
 अलूमिनस्—पु. अल्युमिनियम धातु.
 अलेखा—वि. बेहिशेबी, अपरिमित, व्यर्थ.
 अलेखी—वि. अन्यायी.
 अलेना—वि. आळणी, आळणी खाण्याचें
 व्रत, रुचिहीन.
 अलौकिक—वि. अद्भुत, अमानुष.
 अलकत—वि. रद्दी.
 अलकाब—पु. पदव्या.

अल्काबाआदाब—सबाधनाची सन्माननीय
 अल्प—वि. थोडें, लहान. [पदवी.
 अल्पज्ञ—वि. अज्ञानी.
 अल्ल—वि. आडनांव, उपगोत्र.
 अल्ला—स्त्री. आई.
 अल्लमगल्लम—पु. व्यर्थ बडबड.
 अल्लाह—पु. ईश्वर.
 अल्लाना—क्रि. अ. ओरडणें.
 अल्लाहताला—पु. ईश्वर श्रेष्ठ आहे.
 अल्लाह बेली—ईश्वर मदतगार आहे.
 अल्हड—वि. बेपर्वा, ज्याला व्यवहारज्ञान
 कमी आहे असा, उद्धट, गांवठी.
 अल्हडपन—पु. बेपर्वाई, भोळेपणा,
 उद्धटपणा, अज्ञान.
 अवकलना—क्रि. अ. आकलन होणें, समजणें.
 अवकलित—वि. दृढ, निश्चित.
 अवकाश—पु. रिकामी जागा, आकाश,
 दूरचें अंतर, संधि, सुट्टी.
 अवकीर्ण—वि. पसरलेलें, व्याप्त.
 अवगतना—क्रि. स. समजणें, विचार करणें.
 अवगाह—पु. प्रवेश, बुडी. —वि. फार खोल.
 अवगाहन—पु. प्रवेश, घुसळणें, शोध,
 मन लावणें.
 अवगाहना—क्रि. स. खोल विचार करणें,
 तपासणें. —क्रि. अ. आंधोळ करणें,
 अवगुन—पु. दोष, अवगुण. [बुडी मारणें.
 अवघट—वि. विकट, दुर्गम.
 अवघट—अ. अचानक. —पु. कठीण.
 अवछा—पु. मांडी.
 अवटना—क्रि. स. आटविणें.
 अवडेर—पु. बखेडा, गडबड, चक्कर.
 अवडेरना—क्रि. स. फसविणें, त्याग करणें.

अवडेर-वि. फसविणारा, बखेडा उत्पन्न करणारा.

अवडर-वि. दुष्टावर सुद्धा दया करणारा.

अवतरण-पु. उतरणें, जन्म घेणें, नक्कल.

प्रादुर्भाव, शिडी, घाट. [नवरदेव.

अवतंस-पु. भूषण, श्रेष्ठ, कर्णफूल,

अवतार-पु. प्रस्तावना, तीर्थ, प्रवेश, जन्म,

आश्रय, देवादिकांचें पृथ्वीवर येणें, नदीचा घाट.

अवतारना-क्रि. स. उत्पन्न करणें, जन्म देणें, रचणें, उतरणें.

अवदात-वि. निर्मल, शुद्ध, पांढरें.

अवज्ञा-स्त्री. तिरस्कार.

अवज्ञेय-वि. तिरस्करणीय, तुच्छ.

अवधान-पु. लक्ष, समाधि, सावधगिरी.

अवधारना-क्रि. स. ऐकणें, मानणें, धारण करणें [शेवटची वेळ.

अवधि-स्त्री. हद्द, ठरलेली वेळ,

अवधी-वि. अयोद्धेचा, अयोद्धेची भाषा.

अवधूत-पु. संन्यासी, योगी.

अवन-पु. रक्षण.

अवनि-नी- स्त्री. पृथ्वी, भूमि.

अवनिप-पु. राजा.

अवम-पु. अधिक मास. पाप. -वि. पापी.

अवम तिथि-स्त्री. क्षयतिथि.

अवमान-पु. अपमान, तिरस्कार.

अवराधना-क्रि. स. पूजा करणें.

अवरेखना-क्रि. स. लिहिणें, कल्पना करणें, मानणें, पहाणें.

अवरेब-पु. वक्रगति, विवाद, कठिणता.

अवरोध-पु. अंतःपुर, अडचण, निरोध.

अवरोधना-क्रि. स. थांबविणें. बांधणें.

अवरोहण-पु. खालीं उतरणें, चढणें.

अवरोही-पु. निषादपासून षड्जपर्यंत क्रमानें उतरते सूर.

अवर्ण्य-वि. ज्याचें वर्णन करतां येत नाहीं.

अवलंघना-क्रि. स. उल्लंघन करणें.

अवलंबन-पु. आश्रय.

अवली-स्त्री. ओळ.

अवलीक-वि. शुद्ध, निष्कलंक.

अवलोकन-पु. देखरेख, पहाणें.

अवश-वि. लाचार.

अवशिष्ट-वि. बाकी. [वस्तु.

अवशेष-वि. शिल्लक. -पु. समाप्त, शिल्लक

अवश्य-अ. निःसंशय, खात्रीनें. [होणारें.

अवश्यभावी-वि. न टळणारें, खात्रीनें

अवसर-पु. वेळ, फुरसत, संधि, काव्या-

अवसर चूकना-संधि घालविणें. [नकार.

अवसरवादी-वि. वारा येईल तशी पाठ

फिरविणारा, संधिसाधू.

अवसाद-पु. विषाद, शिथिलता.

अवसान-पु. विराम, शेवट, हद्द,

अवसि-स-अ. अवश्य. [सायंकाळ, मरण.

अवसेर-स्त्री. विलंब, चिंता, अस्वस्थता.

अवसेरना-क्रि. स. त्रास देणें, दुःख देणें.

अवसेषा- 'अवशेष' पहा.

अवस्था-स्त्री. दशा, समय, वय, स्थिति.

अवस्थान-पु. ठिकाण.

अवस्थित-वि. उपस्थित, स्थिर.

अवो-पु. कुंभाराचा आवा.

अवोसी-स्त्री. पिकांतून पहिल्या प्रथम

अवाई-स्त्री. आगमन. [काढलेला भारा.

अवाक्-वि. गप्प, चकित.

अवाम, अवामुन्नास-पु. सर्वलोक.

अबायल-वि. प्राथमिक.

अबार-पु. नदीचा अलीकडचा किनारा.

अबारजा-पु. हिशेबाची वही.

अविकल-वि. जसेंच्या तसें, पूर्ण, शांत.

अविगत-वि. अज्ञात, अविनाशी.

अविच्छिन्न-अ. निरंतर, अखंड, सर्वदा.

अविद्या-स्त्री. अज्ञान, कर्मकांड, जड, मायेचा एक भेद.

अविधि-वि. नियमाविरुद्ध.

अविनय-पु. उद्धटपणा.

अविनाश-पु. अक्षय, विनाशाचा अभाव.

अविनाशी-वि. ज्याचा नाश होत नाहीं,

अविरल-वि. घनदाट, मिसळलेला. [कायम.

अवीरा-वि. स्वतंत्र.

अवेज-पु. प्रतिकार, बदला.

अवेर-स्त्री. उशीर.

अवैतनिक-वि. बिनपगारी.

अवैद्य-वि. बेकायदेशीर

अव्यक्त-वि. गुप्त, अप्रत्यक्ष. -पु. विष्णु, कामदेव, शंकर, ब्रह्म, जीव.

अव्याहत-वि. अडथळ्याशिवाय.

अव्वल-वि. पहिला, उत्तम, आरंभीचा.

अश अश करना-क्रि. अ. तरीफ करणें.

अशआर-पु. कविता, ('शेर' चें अ. व.)

अशकाल-पु. चेहेरे. ('शकल' चें अ. व.)

अशकुन-पु. अपशकुन. [अ. व.)

अशस्त्रास-पु. अनेक मनुष्यें. ('शस्त्र' चें अ. व.)

अशजार-पु. झाडें, ('शजर' चें अ. व.)

अशरऊ-पु. भला माणूस, मोठा माणूस.

अशरफ़ी-स्त्री. मोहोर (सोन्याचें नाणें),

पिवळ्या रंगाचें एक फूल.

अशरारत-वि. सभ्य.

अशांति-स्त्री. खळबळ, असंतोष.

अशिया-स्त्री. वस्तु, ('शय' चें अ. व.)

अशुचि-वि. अपवित्र.

अशेष-वि. पूर्ण, समाप्त, अनंत. [पारा.

अशोक-वि. शोकरहित, -पु. एक झाड,

अशौच-पु. अपवित्रता, मुतक, सोयर.

अशक-पु. अशु. [('शगल' चें अ. व.)

अशगाल-पु. उद्योग, मनोविनोद,

अश्रुत-वि. न ऐकलेलें, ज्यानें काहीं ऐकले

पाहिलें नाहीं असा,

अश्रुतपूर्व-वि. अद्भुत, पूर्वी कधीं न

अश्रुपात-पु. रडणें. [ऐकलेलें.

अश्व-पु. घोडा.

अश्वतर-पु. नागराज, खेचर.

अश्वत्थ-पु. पिंपळ. [भरताचा मामा.

अश्वपति-पु. घोडेस्वार, घोड्याचा मालक,

अश्वपाल-पु. घोड्याची निगा राखणारा.

अश्वशाला-स्त्री. घोड्याचा तबेला.

अश्वारोहण-पु. घोड्यावर बसणें.

अश्वारोही-वि. घोडेस्वार.

अश्विनी-स्त्री. घोडी, एक नक्षत्र.

अष्टक-पु. आठ वस्तूंचा संग्रह, आठ श्लोकांचें काव्य. [संत.

अष्टछाप-कृष्ण भक्तिपर काव्य करणारे

असंका-स्त्री. शंका कुशंका.

असंगति-स्त्री. मेळ नसलेलें, अनुपयुक्तता,

असंत-वि. दुष्ट. [एक अलंकार.

असंबद्ध-वि. एकमेकांशीं संबंध नसलेलें,

असंबद्धता-स्त्री. भिन्नपणा. [वेगळें.

असंभव-वि. अशक्य.

असंभावना-स्त्री. अशक्यता.

अस-वि. ह्या प्रकारचा, तुल्य.

असकताना-क्रि. अ. आळशी होणे.
 असकझा-पु. तलवारीचें म्यान आंतून साफ
 करण्याचें साधन.
 असगंध-पु. अश्वगंधा नांवाचें झुडूप.
 असगुन-पु. अपशकुन.
 असढिया-पु. पाठीवर ठिपके असलेला एक
 लांब साप.
 असती-स्त्री. व्यभिचारिणी स्त्री.
 असन या अशन-पु. भोजन.
 असबगं-पु. रेशीम रंगविण्याचें एक गवत.
 असबाब-पु. सामान. [नालायक.
 असभ्य-वि. अशिष्ट, सभेंत बसण्यास
 असमंजस-स्त्री. घोटाला, अडचण.
 असम-वि. सारखेपणा नसलेलें, विषम,
 उचसखल, एक काव्यालकार.
 असमसर-पु. कामदेव, वाकडे तिकडे
 लागणारे बाण. [नसलेला.
 असम्मत्त-वि. विरुद्ध, अनुकूल मतें
 असमान-वि. सारखेपणा नसलेला.
 असर-पु. परिणाम.
 असरा-पु. आसामचा तांदुळ.
 असरार-अ. सतत -पु. भेद, भूत.
 असल-वि. खरा, श्रेष्ठ. शुद्ध -पु. मूळ,
 असलह-पु. शस्त्र. [मुद्दल.
 असला-अ. जरासुद्धां, कदापि.
 असलियत-स्त्री. तथ्य, मूळ, मूळगोष्ट.
 असली-वि. खरें, मुख्य, निमळ.
 असवार-पु. स्वार.
 असहनशील-वि. चिडखोर.
 असहनीय-वि. सहन करतां न येण्याजोगें.
 असहयोग-पु. मिळून काम न करणें.
 असहयोगी-पु. सहयोग न करणारा.

असहाई-वि. मदत नसलेला.
 असहाय-वि. अनाथ.
 असहिष्णु-वि. सहनशक्ति नसलेला,
 असौच-वि. खोटें. [चिडखोर.
 असा-पु. सोटा.
 असाढ-पु. आपाढ.
 असाधारण-वि. साधारण नसलेला.
 असाधि-ध्य-ध-वि. असाध्य.
 असामयिक-वि. वेळेवर नसलेलें, अकालीं.
 अ(आ)सामी-पु. व्यक्ति, शेतकरी, देणेदार.
 अपराधी-स्त्री. नोकरी.
 असालत-स्त्री. कुलीनता, सत्य.
 असालतन्-अ. स्वतः
 असावधानी-स्त्री. बेसावधपणा.
 असास-पु. मूळ.
 असासा-पु. संपत्ति.
 असि-स्त्री. तलवार.
 असित-वि. काळा दुष्ट कुटिल. [व्यर्थ.
 असिद्ध-वि. सिद्ध न झालेलें, कच्चा, अपूर्ण,
 असिद्धि-स्त्री. अप्राप्त, कच्चेपणा, अपूर्णता.
 असिब-वि. अमंगल.
 असीम-वि. बेहद्द, अनंत, अपार.
 असीर-पु. कैदी.
 असील-वि. पहा, 'असल'.
 असीस-स्त्री. आशीर्वाद.
 असीसना-क्रि. स. आशीर्वाद देणें.
 असुबि(बि)षा-स्त्री. अडचण.
 असुर-पु. राक्षस. [गया नांवाचा राक्षस.
 असुरसेन-पु. राक्षसांचें सैन्य, गया तीर्थ,
 असूक्ष-वि. अंधःकारमय, अपार, कठिण.
 असूया-स्त्री. मत्सर.
 असूल-पु. वसूल, सिद्धांत.

असेसर-पु. फौजदारी केसमध्ये
 न्यायाधिशाला सल्ला देण्याकरितां
 नमलेला मनुष्य.
 असोक-वि. प्रसन्न, अशोक वृक्ष.
 असोज-पु. आश्विन महिना.
 असौच-पु. अपवित्रता.
 अस्तबल-पु. घोड्याचा तबेला. [बुडालेला.
 अस्तमित-वि. लपलेला, नष्ट, मेलेला,
 अस्तर-पु. तळ, अस्तर, जमीन, अस्तर
 तयार करावयाच्या वस्तु.
 अस्तरकारी-स्त्री. कल्हई, प्लॅस्टर.
 अस्तव्यस्त-वि. अस्ताव्यस्त.
 अस्ताच्चल-पु. पश्चिमेकडील पर्वत.
 अस्तित्व-पु. असणें, सत्ता. [असो.
 अस्तु-अ. इच्छेप्रमाणें होवो, वरें, टीक,
 अस्तुति-त-स्त्री. स्तुति, निंदा.
 अस्तुरा-पु. वस्तरा.
 अस्तेय-पु. चोरी न करणें.
 अस्ना-पु. दरम्यान.
 अस्नान-पु. स्नान.
 अस्प-पु. घोडा.
 अस्पताल-पु. औषधालय.
 अस्फुट-वि. स्पष्ट नसलेलें.
 अस्मत्-स्त्री. पापभिरुता, पातिव्रत्य.
 अस्वीकृत-वि. न घेतलेलें.
 अस्सी-वि. ऐंशी.
 अहंता-स्त्री. गर्व.
 अह-अ. खेद व आश्चर्य सूचक
 शब्द.- पु. दिवस, सूर्य, विष्णु.
 अहक-स्त्री. इच्छा.
 अहकना-क्रि. अ. तीव्र इच्छा करणें.
 अहकर-वि. अतिशय तुच्छ.

अहकाम-पु. आज्ञा. ("हुकम"चें अ. व.)
 अहतमाल-पु. भय, आशंका.
 अहब-पु. वायदा, तह, करार.
 अहबनामा-पु. तहनामा, करारनामा.
 अहदी-वि. आळशी. -पु. अकबराच्या
 वेळचे एक प्रकारचे सैनिक.
 अहना-क्रि. अ. होणें.
 अहबाब-पु. ('हबोब'चें बहुवचन,) मित्र.
 अहम-वि. महत्वाचें, जरूरीचें.
 अहमक-वि. मूर्ख.
 अहमितो-स्त्री. धर्मंड.
 अहमियत-स्त्री. महत्व.
 अहरन-स्त्री. ऐरण. [ढीग.
 अहरा-पु. मुक्कामाची जागा, गोवऱ्यांचा
 अहरी-स्त्री. हौद, पाणपोई.
 अहल-पु. लोक, मालक. -वि. योग्य.
 अहलकार-पु. गुमास्ता, कारकून.
 अहलमद-पु. कोर्टातील एकाद्या
 विभागाचा मुख्य कारकून.
 अहवाल-पु. समाचार, स्थिति.
 अहसान-पु. उपकार, कृपा, कृतज्ञता.
 अहसानमंद-वि. कृतज्ञ.
 अहसान फरामोश-वि. कृतघ्न.
 अहह-अ. (आश्चर्य, खेद, क्लेश किंवा
 शोकसूचक) उद्गार.
 अहा-अ. प्रसन्नतासूचक शब्द.
 अहाता-पु. चारी बाजूंनी भित असलेली
 अहारना-क्रि. स. खाणें. [जागा, वाडा.
 अहाली-मवाली-पु. नोकर चाकर.
 अहि-पु. साप, राहु, वृत्रासुर, दुष्ट मनुष्य,
 पृथ्वी, सूर्य. [जमीनदाराचा माणस.
 अहिटा-पु. सारा वसूल करणारा.

अहिनी-स्त्री. सपिण.
 अहिफेन-पु. अफू, सापाचें गरल.
 अहिबेल-स्त्री. विड्याचें पान.
 अहिवात-स्त्री. स्त्रीचें सौभाग्य.
 अहिवाती-वि. सौभाग्यवती.
 अहीर-पु. गवळी.
 अहीस-श-पु. शेषनाग, लक्ष्मण.
 अट्ट-वि. साडेतीन, ओट.
 अहेर-पु. शिकार.
 अहेरी-पु. शिकारी.
 अहोर-बहोर-अ. वारंवार.
 अहोरा-बहोरा-पु. विवाहांतील एक विधि.

[आ]

आ-अ. शब्दाच्या आरंभीं आल्यास 'पर्यंत'
 असा अर्थ होतो.
 आंक-पु. मांडी, अंक, अक्षर, बनविलेली
 गोष्ट, भाग, ओळ-अ. खात्रीनें.
 आंकडा-पु. संख्या, पेंच.
 आंकना-क्रि. स. चिन्ह करणें, अनुमान करणें.
 आंकर-वि. पुष्कळ, खोल.
 आंकुस-पु. अंकुश.
 आंकू-पु. पहाणी करणारा.
 आंख-स्त्री. डोळा, नजर, विवेक, कृपादृष्टि,
 संतति, पारख, लक्ष्य, ओळख, सुद्धें भोंक.
 आंख आना या उठना-डोळे येणें (रोग).
 आंख उठाकर देखना-लक्ष देणें.
 आंख ऊंची न करना-डोळे वर न करणें,
 शरम, मान देणें.
 आंख ऊंची न होना-शरम, म्हातारपण किंवा
 दुसऱ्याचा मान ठेवण्याकरितां डोळे वर
 आंख उठाना-पाहणें, त्रास देणें. [न होणें.
 हिं म. को. ३

आंखका तारा-अतिशय प्रिय व्यक्ति.
 आंखकी पुतली-डोळ्यांतील बाहुली,
 आवडता.
 आंखोंके डोरे-डोळ्यांतील शिरा.
 आंखें खुलना-झोंपेंतून जाणें होणें, डोळे
 उघडणें, भ्रम दूर होणें, मन ठिकाणावर
 येणें. [वर येणें.
 आंखें खोलना-पाहणें, सावध करणें, शुद्धी-
 आंखें गडना-डोळे दुखणें, टक लावणें,
 एकाद्या वस्तूच्या प्राप्तीची उत्कट इच्छा
 होणें. [नजर भिडविणें.
 आंखें चार करना या चार आंखें करना-
 आंख चुराना या छिपाना-डोळा चुकविणें.
 आंख झपकना-झोंप येणें.
 आंखें डबडबाना-डोळे भरून येणें.
 आंखें तरेरना या दिखाना-रागानें पाहणें.
 आंख निकालना-रागानें पाहणें, डोळे काढणें.
 आंखें पथराना-डोळे निश्चल होणें.
 आंखों पर परदा पडना-भ्रम होणें.
 आंखें फडकना-डोळे लवणें.
 आंखें फेरना-मैत्री तोडणें.
 आंख बचाना-डोळा चुकविणें. [पाहणें.
 आंखें बिछाना-प्रेमानें स्वागत करणें, वाट
 आंख भर देखना-डोळे भरून पाहणें.
 आंख मिलाना-डोळे भिडविणें. [होणें.
 आंखोंमें खून उतरना-रागानें डोळे लाल
 आंखोंमें चरबी छाना-मदांघ होणें. [जागणें.
 आंखोंमें रात काटना-चित्तेमुळें रात्रभर
 आंखोंमें समाना-हृदयांत वास करणें.
 (किसीसे) आंख लगना-प्रेम बसणें.
 आंख लडना-दृष्टिभेट होणें, प्रेम बसणें.
 आंख होना-पारख होणें.

आस फोड टिड्ढा-पु. कुतघ्न.
 आस मिचौली-नी-स्त्री. लपडाव.
 आसी-पु. मोठी चाळण.
 आंग-पु. शरीर.
 आंगन-पु. अंगण, चौक.
 आंगिक-वि. अंगासंबंधी.-पु. हावभाव.
 आंगी-स्त्री. चोळी.
 आंगुरी-स्त्री. बोट.
 आंधी-स्त्री. बारीक कपड्याची चाळण.
 आंच-स्त्री. उष्णता, आग, तेज, आघात,
 हानि, संकट, प्रेम.
 आंचका-पु. शीड सोडण्याची दोरी.
 आंचर-ल-पु. पदर, अंगावरील पदर.
 आंचल बेना-मुलाला दूध पाजणे,
 लग्नाची एक रीत. [एक चाल.
 आंचल डालना-मुसलमानी विवाहांतील
 आंचल फाडना-मूल जगण्याकरितां करणी
 करणे. [पदराला स्पर्श करणे.
 आंचल लेना-वडील किंवा पाहुण्या स्त्रीच्या
 आंचल सँभालना-पदर सांवरणे.
 आंचलमें बांधना-आपल्या बरोबर घेऊन
 फिरणे, कधीं न विसरणे.
 आंजन-पु. काजळ, अंजन.
 आंजना-क्रि. स. अंजन घालणे.
 आंढ-स्त्री. हाताच्या आंगठ्याचें बेचकें,
 बैर, गांठ, पेंढी, मोळी, डाव.
 आंढपर चडना-इरेला पेटणे.
 आंढना-क्रि. अ. समावणे, पूर्ण होणे.
 आंढ सोंढ-स्त्री. कारस्थान, घरोबा.
 आंढी-स्त्री. पेंढी, कपाळावरील आठी,
 कनवट, गुंडी, विटी, कुस्तीचा एक पेच.
 आंढी-स्त्री. गांठ, दह्याची कवडी, साईचा
 थर, बेडका, वयांत येणाऱ्या मुलीचे स्तन

आंढ-पु. अंडकोष.
 आंढी-स्त्री. गांठ, घाण्याच्या खांबाचा जाड
 भाग, चाकाच्या भोंकांतील लोखंडी वेढें.
 आंत-स्त्री. आंतडें. [जेवावयास मिळणें.
 आंतका बल खुलना-अनेक दिवसानंतर
 आंत गलेमें आना या मुहमें आना-तंगडघा
 आंत समेटना-भूक मारणे. [गळ्यांत येणें.
 आंत सूखना-भुकेनें व्याकुळ होणें.
 आंतें कुलकुलाना-फार भूक लागणें.
 आंतोंमें बल पडना-मुरकुंडी वळणें.
 आंढ-पु. बेडी, बंधन. [चळवळ.
 आंबोलन-पु. वारंवार हलणें, खळबळ,
 आंध-स्त्री. रातांघळें, धुंदी, अंधेरी.
 आंधरा-वि. आंधळा.
 आंधारंभ-पु. सावळा गोंघळ. स्वेरवर्तन.
 आंधी-स्त्री. वावटळ. -वि. वावटळी
 आंब-पु. कैरी. [सारखें, चलाख.
 आंबा-हलदी-स्त्री. आंबेहलद.
 आंय बांय-स्त्री. निरुपयोगी गोष्ट.
 आंब-पु. आंव.
 आंबठ-पु. कांठ.
 आंबडा-वि. खोल. [वेडें.
 आंबन-पु. चाकाच्या मध्यभागाचें लोखंडी
 आंबल-पु. गर्भवेष्टन. [बालकाची नाळ.
 आंबल नाल-स्त्री. नुकत्याच जन्मलेल्या
 आंबलगट्टा-पु. आंबळकाठी.
 आंबला-पु. आंबळा.
 आंबला पत्ती-स्त्री. मुरड (शिवणाची).
 आंबलोह-पु. आंबरक्त.
 आंबा-पु. आवा, कुंभाराची भट्टी.
 आंबाका आंबा बिगडना-पु. सर्व कुटुंब
 बिघडणें.
 आंस-स्त्री. पीडा, दोरी, रेषा.-पु. अश्रु.

आंसी-स्त्री. आनंदाप्रित्यर्थ इष्टमित्रांस
 आंसू-पु. अश्रु. [वाटावयाची मिठाई.
 आंसुओंका तार बंधना-एकसारखे अश्रु
 आंसुओंकी झड़ी लगाना-खूप रडणें. [गळणें.
 आंसुजोसे मुंह धोना-ओक्सावोक्सी रडणें.
 आंसू उमडना-अश्रूंचा पूर वाहणें.
 आंसू गिराना या ढालना-रडणें.
 आंसू ढलना-अश्रु गळणें.
 आंसू थमना-दुःख कमी होणें.
 आंसू निकल आना-अश्रु येणें. [होऊं देणें.
 आंसू पी जाना-रडें आवरणें, दुःख उघड न
 आंसू पी कर रह जाना-आंतल्या आंत रडणें.
 आंसू पुछना-दुःख कमी होणें, समाधान
 होणें.
 आंसू पोंछना-धीर देणें, समाधान करणें.
 आंहुडा-पु. भांडें.
 आंहीं-अ. नाहीं.
 आइबा-वि. येणारा. -पु. भविष्य काळ.
 आइ-स्त्री. आयुष्य. [-अ. पुढें.
 आइना-पु. आरसा.
 आइस-सु-पु. आज्ञा.
 आई-स्त्री. मृत्यु, आयुष्य, आ धातूचें
 भूतकाळी स्त्रीलिंगी रूप.
 आईन-पु. नियम, कायदा.
 आईना-पु. आरसा. [चकचकीत करणें.
 आईना कर बेना-स्पष्ट प्रगट करणें,
 आईना बिल्लाना-वास्तविक स्थिति प्रगट
 करणें. [चकित होणें, चमकू लागणें.
 आईना बन जाना-हैराण होणें, आश्चर्य-
 आईना सामनेसे न हटना-नटण्यांत वेळ-
 आईना होना-स्पष्ट होणें. [घालविणें.
 आईनेमें मुंह बेखना-स्वतःच्या योग्यतेची-
 आईनाबार-पु. न्हावी. [परीक्षा करणें.

आईनाबंदी-स्त्री. जमिनींत दगड किंवा
 विटा बसविणें, हंड्या झुबरे लावून
 सजावट करणें. [मनुष्य.
 आईनासाज-पु. आरसे तयार करणारा
 आईनासाजी-स्त्री. आरसे तयार करण्याचें
 आईनी-वि. कायदेशीर. [काम.
 आउ-ऊ-स्त्री. वय.
 आउबाउ-पु. वटवट. [पीक, हळवें भात.
 आउस-पु. भाद्रपदांत तयार होणारे साळीचें
 आक, आकडा-पु. रई, धीत्रा.
 आकन-पु. शेतांतून बाहेर फेंकलेलें गवत.
 आकबत-स्त्री. परलोक, परिणाम.
 आकबतअवेश-वि. दूरदृष्टि.
 आकबती लंगर-पु. संकट समयीं वापर-
 ण्याचा जहाजाचा नांगर.
 आकबाक-पु. वटवट. [वारीचा एक हात.
 आकर-पु. खाण, खजीना, प्रकार, तल-
 आकर करहा-पु. अक्कलकरा.
 आकर्ष-पु. ओढ, फाशाचा खेळ, इंद्रिय,
 बाण सोडण्याचा अभ्यास, कसोटी,
 आकला-वि. व्याकुल. [चुंबक, चौपट.
 आकली-स्त्री. व्याकुलता. [अचानक.
 आकस्मिक-पु. नैमित्तिक रजा. -वि.
 आका-पु. भट्टी, चूल..
 आका-पु. मालक, ईश्वर.
 आकाश-पु. आकाश.
 आकाश छूना-आकाशाला गवसणी घालणें.
 आकश पाताल एक करना-आकाश पाताल
 एक करणें. [नाचें अंतर.
 आकाश पातालका अंतर-जमीन आस्मा-
 आकाशसे बात करना- मोठमोठ्या
 कल्पना करणें. [गोष्ट.
 आकाशकुसुम-पु. आकाशपुष्प, न होणारी

आकाशचारी-वि. आकाशांत फिरणारा,
ग्रह, नक्षत्रें, वायु, पक्षी, देवता.
आकाशवीया-पु. आकाशदिवा.
आकाशबेल-स्त्री. अमरवेल.
आकाशवृत्ति-स्त्री. अनिश्चित उपजीविका.
आकाशलोचन-पु. वेधशाळा.
आकाशी-स्त्री. चांदणी, वस्त्राचें छत.
आकिल-वि. बुद्धिमान.
आकिलखानी-स्त्री. काळसर लाल रंग.
आकुंठन-पु. लांज, आकुंचित झालेली वस्तु.
आकुल-वि. उद्विग्न, विव्हल.
आकुलता-स्त्री. व्याकुळता.
आकृष्ट-वि. ओढलें जाणें.
आक्रमित-वि. आक्रमण झालेलें.
आक्रांत-वि. हल्ला झालेलें, घेरलेलें,
पराजित, व्यापलेलें.
आक्रोश-पु. टोंचून बोलणें, शिव्या, श्राप.
आक्षेप-पु. फेकणें, दोष देणें, कठोर बोलणें,
व्यंग, एक वातरोग.
आक्षेपक-वि. फेकणारा, ओढणारा, निदक.
आखता-स्त-वि. खशी केलेला (घोडा).
आखना-क्रि. स. सांगणें, पाहाणें, इच्छा
आखर-पु. अक्षर. [करणें.
आखा-पु. मैदा चाळण्याची चाळणी. -वि.
आखातीज-स्त्री. अक्षय तृतीया. [पूर्ण.
आखिर-वि. शेवटचा. -पु. शेवट, परिणाम.
आखिरकार-अ. शेवटीं. [शेवटीं.
आखिरत-स्त्री. मृत्युदिन, परलोक. -अ.
आखिरी-वि. शेवटचा. [विष.
आखुपाषाण-पु. लोहचुंबक, संखिया नांवाचें
आखेट-पु. शिकार.
आखेटक-पु. शिकार.-वि. शिकारी.
आखेटी-पु. शिकारी.

आखोर-पु. रद्दी वस्तु, जनावरांनीं
खाल्ल्यानंतर उरलेलें गवत.-वि. रद्दी,
सडलेला, मळकट.
आख्या-स्त्री. नांव, यश, व्याख्या.
आख्यात-वि. प्रसिद्ध, सांगितलेलें.-पु.
राजवंशांतील लोकांचे वृत्तांत.
आगत-वि. आलेला. [-पु. अतिथि.
आगंतुक-वि. न सांगतां एकदम येणारा.
आग-गि-स्त्री. विस्तव, दाह. [होणें.
आग बबूला होना या बनना-रागाचें लाल
आग बरसना-कडक ऊन पडणें.
आग बरसना-शत्रूवर खूप गोळ्या झाडणें.
आग लगना-आग लागणें, क्रोध उत्पन्न
होणें, महागाई होणें.
आग लगाना-जाळणें, खोट्या गोष्टी सांगून
भांडण लावणें, उष्णता उत्पन्न
करणें, वैर उत्पन्न करणें, क्रोध उत्पन्न
करणें, नाश करणें.
आग होना-गरम होणें, रागावणें.
आगमज्ञानी-जानी-सोची-वि. भविष्यवादी.
आगमना-पु. अघाडीचें सैन्य, पूर्व दिशा.
आगमी-पु. ज्योतिषी. [-वि. साहसी.
आगर-पु. खाण, दीग, निधि, मिठागर, घर,
छप्पर. -वि. श्रेष्ठ, चतुर. [-अ. पुढें.
आगल-पु. दाराचा अडसर. -वि. पुढचा.
आगा-पु. शेट, वडील भाऊ, पठाण.
आगा-पु. अघाडी, शरीराचा पुढचा भाग,
छाती, तोंड, पुरुषाचें शिशन, कपाळ,
घराच्या समोरचें मैदान, भविष्य.
आगाज-पु. प्रारंभ.
आगान-पु. वृत्तांत, गोष्ट.
आगापीछा-पु. मागेंपुढें, परिणाम, शरीराचा
मागचा व पुढचा भाग.

आगामि-मी-वि. पुढें येणारें.

आगार-पु. घर, जागा, खजीना.

आगाह-वि. माहितगार.-पु. भविष्य.

आगाही-स्त्री. माहिती.

आगि-नी-स्त्री. विस्तव.

आगिल-ला-वि. पुढचा, भविष्य काळाचा.

आगे-गू-अ. पुढें, समोर, जिवंतपणीं,
यानंतर, भविष्यकाळीं, नंतर, अगोदर,
अधिक, पदरीं. [घडणें.

आगे आना-समोर येणें, भेटणें, शिडणें,

आगे करना-पुढें ठेवणें, पुढारी करणें.

आगेको-भविष्यकाळीं.

आगे चलकर या जाकर-भविष्य काळीं.

आगे निकलना-बढती होणें, पुढें जाणें.

आगे पीछे-एकामागून एक.

(किसीके) आगे पीछे होना-एकाद्याच्या
ताब्यांत असणें.

आगसे-समोरून, भविष्यकाळीं, आधींच.

आगसे लेना-पुढें येऊन स्वागत करणें.

आगे होना-समोर जाणें, पुढें जाणें, भिडणें,

आगोतर-वि. नंतरचा. [पुढारी होणें.

आगोझ-स्त्री. मांडी. [मंत्रपूर्वक पिणें.

आचमन-पु. पाणी उजव्या हातावर घऊन

आचमनी-स्त्री. संध्येची पळी.

आचरना-क्रि. अ. आचरणें, व्यवहार करणें.

आचरित-वि. केलेलें.-पु. वर्तन.

आचाम-पु. देज, चूढभरणें. [शुद्धि, लोणचें.

आचार-पु. व्यवहार, चरित्र, शील,

आचारी-वि. चारित्र्यवान, सदाचारी.

आचार्य-पु. पुरोहित, भाष्यकार, शिक्षक,

वेदाचा गुरु, मतप्रवर्तक.

आच्छादक-वि. झांकणारा.

आच्छादन-पु. झांकण, वस्त्र.

आच्छादित-वि. १, लपलेला.

आछना-क्रि. अ. असणें, राहणें.

आछा-छो-वि. चांगला.

आछे-अ. चांगल्या रीतीनें.

आज-अ. आज, यावेळीं.-पु. हस्तिदंत.

आजकल-अ. यावेळीं.

आजम-वि. फार मोठा, महान, मुख्य.

आजमाइश-स्त्री. परीक्षा, कसोटी.

आजमाना-क्रि. स. परीक्षा करणें.

आजमूदा-वि. आजमावलेलें.

आजा-पु. बापाचा बाप.

आजागुरु-पु. गुरूचें गुरु.

आज्जाद-वि. स्वतंत्र, वेफिकीर, निर्भय,

स्पष्टवक्ता, उद्दट, सूफी सांप्रदायां-

आज्जादगी-स्त्री. स्वातंत्र्य. [तील फकीर.

आज्जादाना-वि. स्वच्छंदी, लहरी.

आज्जादी-स्त्री. स्वतंत्रता, सुटका.

आज्जार-पु. रोग, दुःख.

आजिज-वि. दीन, पिडलेला.

आजिजी-स्त्री. दीनता.

आजीवन-अ. आयुष्यभर.

आजीविका-स्त्री. उपजीविका.

आजु-अ. आज.

आजुर्दगी-स्त्री. दुःख, राग.

आजुर्दा-वि. दुःख, रागावलेला, नाखुष.

आज्ञाकारी-वि. आज्ञाधारक, सेवक.

आज्ञापक-वि. आज्ञा करणारा, मालक.

आज्ञापत्र-पु. हुकूमनामा.

आज्ञापन-पु. सूचना देणें.

आज्ञापालक-वि. हुकूमाचें पालन करणारा

आज्ञापित-वि. सांगितलेलें. [-पु. सेवक.

आटना-क्रि. स. दाबणें, झांकणें.

आटा-पु. पीठ (कोणत्याही धान्याचें).

आटे बालका भाव मालम होना-व्यवहारिक
गोष्टीचें ज्ञान होणें.

आटे बालकी फिक-पोटाची चिंता.

आटोप-पु. आच्छादन, पसारा, घमेंड,
आठ-वि. आठ. [आडंबर.

आठ आठ ओसू रोना- शोक करणें.

आठों गोंठ कुस्मंत-सर्व गुण संपन्न, चतुर,
आठोंपहर -रात्रंदिवस. [धूर्त.

आडंबर-पु. गंभीर शब्द, तुतारीचा
आवाज, हत्तीचा चीत्कार, वरवरची
शोभा, आच्छादन, तंबू, युद्धांत
वाजवावयाचा मोठा ढोल.

आड-स्त्री. नजरेआड, आश्रय, कपाळावर
लावावयाची लांबट टिकली, स्त्रियांच्या
कपाळावरील आडवें कुंकू, डोक्यांतील
दागिना.-पु. विचवाचा देश.

आडगीर-पु. शेताच्या पाळीवरील गवत.

आडन-स्त्री. ढाल. [बांधणें, गहाण ठेवणें.

आडना-क्रि. स. अडविणें, मना करणें,

आडबंद-पु. लंगोट.

आडा-पु. रेघांचें कापड, जाड पांढरें
कापड, वासा.-वि. आडवें.

आडे आना-आडवें येणें, मदत करणें.

आडे हातों लेना-व्यंग करून लज्जत

आडा लोट-पु. थरकाप. [करणें.

आडा लोट मारना- जहाज हलणें.

आडी-स्त्री. करवत, रक्षक, तबला वगैरे
वाजविण्याचा एक प्रकार, कडे, भिडू.

आडू-पु. पीच (फळ). [शेरांचें वजन.

आड-स्त्री. अंतर, आड, खाडा. -पु. चार

आड आड करना-टाळाटाळ करणें.-वि.

आडक-पु. पायली, तूर. [कुशल.

आडूत-स्त्री. दलाली, दलालीचा धंदा.]

आडूतिया-आडूतबार-पु. दलाल.

आतंक-पु. मोठेपणाचा धाक, भीति, रोग.

आततायी-पु. आगलाव्या, विषप्रयोग
करणारा, मारेकरी, दुसऱ्याची जमीन-
घन किंवा स्त्रीचें हरण करणारा.

आतप-पु. ऊन, उष्णता, प्रकाश.

आतपी-पु. सूर्य.

आतम-वि. आपला.

आतम(त्म) हन-वि. आत्महत्या करणारा,
नास्तिक, स्वहित न जाणणारा, पुजारी.

आतमा-(त्मा)-स्त्री. आत्मा.

आत(ति)श-स्त्री. आग.

आतशक-पु. उपदंश, गर्मी.

आतशखाना-पु. खोलीत उबेकरितां पेट-
विण्याच्या विस्तवाची जागा, पारशी
लोकांची अग्यारी.

आतशदान-पु. शेंगडी.

आतशपरस्त-पु. अग्निपूजक, पारशी.

आत(ति) शबाळी-स्त्री. दारू काम.

आतिश-स्त्री. आग. [रोगी.

आतुर-वि. व्याकुळ, बेचैन, उत्सुक, दुःखी,

आतुरता-स्त्री. व्याकुलता, शीघ्रता.

आत्म-वि. आपलें.

आत्मगौरव-पु. आपल्या मोठेपणाचें ध्यान.

आत्मघात-पु. आत्महत्या.

आत्मज-पु. पुत्र, कामदेव.

आत्मज्ञ-पु. आत्मज्ञान झालेला, ब्रह्मज्ञानी.

आत्मज्ञान-पु. जीवात्मा व परमात्मा
यांच्या विषयीचें ज्ञान.

आत्मज्ञानी-पु. आत्मा व परमात्मा यांची
माहिती असणारा. [झालेला आनंद.

आत्मगुष्टि-स्त्री. आत्मज्ञानापासून उत्पन्न

आत्मत्याग-पु. स्वार्थत्याग.

आत्मप्रशंसा-स्त्री. स्वतःची स्तुति करणे.
 आत्मरक्षा-स्त्री. स्वतःचें रक्षण.
 आत्मविक्रय-पु. स्वतःला विकून घेणें.
 आत्मविद्या-स्त्री. ब्रह्मविद्या.
 आत्मविस्मृति-स्त्री. स्वतःला विसरून जाणें.
 आत्मश्लाघा-स्त्री. स्वतःची स्तुति.
 आत्मश्लाघी-वि. आत्मस्तुति करणारा.
 आत्मसंयम-पु. मन ताव्यांत ठेवणें.
 आत्मा-स्त्री. आत्मा.
 आत्माभिमान-पु. स्वतःचा अभिमान.
 आत्माराम-पु. योगी, जीव, ब्रह्म, पोपट.
 आत्माबलंबी-पु. स्वतः सर्व कामें करणारा.
 आत्मिक-वि. आत्म्यासंबंधी, आपला, मानसिक.
 आत्मीय-वि. आपला. -पु. नातेवाईक.
 आत्मीयता-स्त्री. मैत्री.
 आत्मोत्सर्ग-पु. स्वार्थत्याग.
 आत्मोद्धार-पु. मोक्ष, स्वतःचा उद्धार.
 आत्यंतिक-वि. पुष्कळ. [अत्रिसंबंधी.
 आत्रेय-पु. दत्त. -वि.अत्रि गोत्राचा,
 आत्रेयी-स्त्री.एक तपस्विनी.
 आयना-क्रि. अ. होणें.
 आयर्वर्ण-पु. अथर्व वेद जाणणारा ब्राह्मण.
 आबत-स्त्री. स्वभाव, अभ्यास.
 आबतन्-अ. स्वभावतः..
 आबम-पु. हिबरी व अरबी मताप्रमाणें जगांत उत्पन्न झालेला पहिला पुरुष.
 आबमचश्म-पु. काळे भोर डोळे असलेला घोडा.
 आबमजाद-पु. आदमची संतति, मनुष्य.
 आबमियत-स्त्री. माणुसकी, सभ्यता.
 आबमी-पु. मनुष्य, नोकर.
 आबमी बनना-चांगल्या चालीरीती शिकणें.

आदर्श-पु. आरसा, कित्ता.
 आदान-प्रदान-पु. देव घेव.
 आदाब-पु. नियम, मान, नमस्कार.
 आदि-वि. आरंभीचा, मुख्य. -पु. आरंभ,
 आदिम-वि. पहिला. [ईश्वर. -अ. इत्यादि,
 आदिल-वि. न्यायी.
 आदी-वि. संवय असलेला, रुळलेला.
 आदेय-वि. घेण्यायोग्य.
 आदेश-स-पु. आज्ञा, उपदेश, नमस्कार,
 ग्रहांचें फळ, व्याकरणांत अक्षर परिवर्तन.
 आध-धा-वि. अर्धा.
 आधासीसी-स्त्री. अर्धंशिशी.
 आधि-स्त्री. चिंता, गहाण, ठेव, पदवी.
 आधिपत्य-पु. स्वामित्व.
 आधीन-वि. स्वाधीन.
 आधी बात-स्त्री. विचारपूस, अर्घवट
 आधोआध-वि. बरोबर दोन भाग. [बोलणें.
 आध्यत्मिक-वि. आत्म्यासंबंधी.
 आनंदबन-पु. काशी.
 आन-स्त्री. मर्यादा, शपथ, विजय-घोषणा,
 प्रकार, क्षण, ऐट, आदर, प्रतिज्ञा.
 आनकी आनमें-ताबडतोब.
 आनन-पु. तोंड, चेहरा.
 आनन फानन-अ. ताबडतोब.
 आन बान-स्त्री. थाटमाट.
 आनना-क्रि. स. आणणें.
 आना-पु. आणा (नाणें). क्रि. अ. येणें.
 आए दिन-रोज रोज.
 आता जाता-येणारा जाणारा, वाटसरू.
 आ धमकना-येऊन ठेपणें.
 आ पडना-येऊन पडणें.
 आया गया-अतिथि.
 आ रहना-पडणें.

आ लेना-जवळ जाणें.

आ बनना-संधि सांपडणें. [ज्ञान मिळणें.
(किसीको कुछ) आना-कोणाला कांहीं
(किसी वस्तुमें) आना-मावणें.

आनाकानी-स्त्री. टाळाटाळ, कानगोष्टी.
आनि-स्त्री. पाहा 'आन'.

आप-सर्व. स्वतः (तिन्ही पुरुषीं), ईश्वर.
आप आपकी पडना-स्वतःच्या कामांत
आप आपको-वेगळें वेगळें. [गुंतणें.
आपको भूलना-स्वतःला विसरणें, मदांध
आपसे-आपोआप. [होणें.

आपसे आप-आपोआप.

आपही-आपोआप
आप ही आप-आपोआप.

आपत्काल-पु. वाईट दिवस, दुष्काळ.
आपत्ति-स्त्री. दुःख, संकट, दोषारोप,
विरोध.

आपदा-स्त्री. दुःख, विपत्ति, संकटकाल.

आपद्धर्म-पु. निरुपायस्तव करण्याची गौण
आपन-नो-सर्व. आपला. [गोष्ट.

आपन्न-वि. घेरलेला, दुःखी.

आपनपो-पु. आपलेपणा.

आपस-स्त्री. नातें, सोबत.

आपसका-परस्परांतील, आपसांतील.

आपसबारी-स्त्री. परस्पर व्यवहार.

आपसमें-अ. आपसांत.

आपा-पु. स्वतःचें अस्तित्व, अहंकार, भान,
आपलें वास्तविक स्वरूप. -स्त्री. वडील
बहीण.

आपा खोना-नम्र होणें, मर्यादा नष्ट करणें.

आपा तजना-सत्ता विसरणें, गर्व सोडणें,

आपेंमें आना-शुद्धीवर येणें. [मरणें.

आपेंमें न रहना-शुद्धीत नसणें, मनावर

ताबा नसणें, घाबरणें, क्रोधाविष्ट होणें.

आपेसे बाहर होना-शुद्ध होणें, उद्विग्न
होणें.

आपात-पु. प्रथम दर्शन, पतन, अचानक
होणारी गोष्ट, नरक, आरंभ, शेवट,

आपातत-अ. अचानक, शेवटीं. [हल्ला.
आपाधापी-स्त्री. स्वतःची चिंता, ओढाताण.

आपानक-पु. मदिरापान, मेजवानी, मद्यपान
आपापंधी-वि. स्वैर. [भूमि.

आपुन-नो-सर्व. आपला.

आपेंमें आना-शुद्धीवर येणें.

आफत-स्त्री. संकट, कष्ट, संकटाची वेळ.

आफत उठाना-दुःख सोसणें, धामधूम
करणें.

आफतका परकाला-कुशल, उपद्रवी, उद्योगी.
आफत खडी करना-संकट उपस्थित करणें.
आफत ढाना-उपद्रव देणें, असंभव गोष्ट
सांगणें.

आफत मचाना-दंगा करणें, घाई करणें.

आफत लाना-संकट उपस्थित करणें.

आफताब-पु. सूर्य. [लेला तांब्या.

आफताबा-पु. एक प्रकारचा तोटी अस-

आफताबी-स्त्री. एक प्रकारचें दारूकाम.

-वि. गोल, सूर्यासंबंधी, ऊन खाल्लेलें.

आफरीन-अ. शाबास.

आफ्राक-पु. जग. [वचन.

आफ्रात-स्त्री. संकटें, 'आफत'चे अनेक

आक्रियत-स्त्री. आराम, सुखचैन.

आफ्रिस-पु. ऑफिस.

आफू-स्त्री. आफू.

आब-स्त्री. चमक, शोभा, पाणी.

आबकार-पु. कलाल.

आबकारी-स्त्री. दारू गाळण्याची जागा,

मादक पदार्थांचें सरकारी खातें.

आबजोरा-पु. ग्लास, प्याला.

आबगीना-पु. आरसा, हिरा, पाणी पिण्याचें
भांडें किंवा ग्लास, काच, द्राक्षाची दारू.

आबगीर-पु. आसू, प्रेमी, हृदय. तलाव,
पाण्याचा सांठा.

आबजोश-पु. उकडलेला मनुका, रस्सा.

आबताब-स्त्री. चमक.

आबदस्त-पु. मल त्यागानंतर पाणी घेणें.

आबदाना-पु. दाणापाणी, जीविका, राह-
ण्याचा योग.

आबदार-वि. कांतिमान, धारदार, शागीर्द.

आबदारी-स्त्री. चमक, शागीर्दी.

आबदीदा-वि. अश्रुपूर्ण.

आबनाए-स्त्री. सामुद्रधुनि.

आबनूस-पु. शिसवी लाकूड.

आबनूसका कुंदा-अत्यंत काळा माणूस.

आबनूसी-वि. काळा, शिसवी लाकडाचा.

आबपाशी-स्त्री. इरिगेशन, शेतास पाणी
पुरवठा.

आबरवौ-स्त्री. बारीक मलमल. -पु. वाहतें

आबरू-स्त्री. अबू. [पाणी.

आबला-पु. फोड.

आबशार-पु. झरा. [दाखविणारा नाविक.

आबशिनास-पु. पाण्याची खोली सांगून मार्ग

आबहवा-स्त्री. हवापाणी.

आबा-पु. वाडवडील.

आबाद-वि. वसलेलें, प्रसन्न, सुपीक.

आबादकार-पु. वसविणारा, जहागीरदार.

आबादान-वि. वसलेलें, प्रसन्न, सुपीक.

आबादानी-स्त्री. वस्ती, सभ्यता, वैभव.

आबादी-स्त्री. वस्ती, लोकसंख्या.

आबिद-पु. भक्त.

आबी-वि. पाण्याचें, जलचर, फिक्कट, फिक्का
निळा, पाण्याच्या कांठीं रहाणारा. -स्त्री.

शेत जमीन. -पु. मीठ.

आबेरवौ-पु. वाहतें पाणी.

आबेबक्का-आबेहयात-पु. अमृत.

आभ-स्त्री. शोभा, पाणी, आकाश.

आभरण-पु. दागिना.

आभा-स्त्री. चमक, प्रतिबिंब.

आभीर-पु. गवळी.

आभूषण-पु. दागिना.

आम-पु. आंबा, आंब्याचें झाड, सामान्य
लोक. -वि. साधारण, प्रसिद्ध, सार्वजनिक.

आमखास-पु. राजाची खाजगी बैठक.

आमडा-पु. आवळा.

आमद-स्त्री. प्राप्ति, येणें.

आमदनी-स्त्री. प्राप्ति, आयात माल.

आमदरफत-स्त्री. येणें जाणें.

आमन-स्त्री. वर्षांत एकच पीक निघणारी

आमनस्य-पु. दुःख. [जमीन, खरीपाचें पीक.

आमना सामना-पु. दृष्टादृष्ट, भेट.

आमने सामने-अ. समोरा समोर.

आम फ़हम-वि. सोपें.

आमला-आमलक-पु. आवळा.

आमवात-पु. एक रोग.

आमातिसार-पु. आंवेचा रोग.

आमादगी-स्त्री. तत्परता.

आमादा-वि. तत्पर.

आमाल-पु. कर्म, आचरण.

आमाल नामा-पु. सॅन्ड्स बुक.

आमाशय-पु. जठर.

आमास-पु. सूज.

आमाहल्दी-स्त्री. आंबेहळद.

आमिख-व-पु. मांस, भोग्य वस्तु, लोभ.

आमिन-स्त्री. लहान जातीचा आंबा.
 आमिल-पु. काम करणारा, कर्तव्य परा-
 यण, अधिकारी, स्टाफ, जाणता, सिद्ध
 आमी-स्त्री. लहान कैरी. [-वि. आंबट.
 आमीन-अ. तथास्तु.
 आमूख-पु. नाटकाची प्रस्तावना.
 आमूदा-वि. सजविलेलें.
 आमेज-वि. मिश्रित.
 आमेजिश-स्त्री. मिश्रण.
 आमोक्ता-पु. शिकलेला धडा.
 आमोक्ता पढना-जुना पाठ पुन्हां वाचणें.
 आमोद-पु. आनंद.
 आयेंती पायेंती-स्त्री. उसे पायथें.
 आय-स्त्री. प्राप्ति.
 आयत-स्त्री. कुराणांतील एकादें वाक्य.
 -वि. विस्तृत, दृढ. -पु. भूमितीमधील
 आयत. [यज्ञस्थान.
 आयतन-पु. घर, आश्रय, हेतु, प्रतिमा,
 आयद-वि. चालू, उतरलेलें, योग्य.
 आयमा-स्त्री. सारामाफ भूमि.
 आयव्ययनिरीक्षक-पु. जमाखर्च तपासणारा.
 आयस-वि. लोहमय. -पु. लोखंडाची हत्यारें.
 आयसी-वि. लोखंडाचा बनलेला. -पु.
 आयसु-स्त्री. आज्ञा, संदेश. [कवच.
 आया-अ. काय. -स्त्री. दाई. -क्रि. अ. आला.
 आयास-पु. मेहनत.
 आयु-स्त्री. वय.
 आयुध-पु. शस्त्र.
 आये दिन-अ. नेहमीं.
 आयोजन-पु. योजना, सामुग्री, उद्योग, प्रबंध.
 आरंभिक-वि. सुरुवातीचे.
 आर-पु. किनारा, पितळ, हट्ट, कोन, लाज.
 आरज-पाहा-‘आर्य’.

आरजा-पु. रोग.
 आरजी-वि. कामचलाऊ.
 आरजू-स्त्री. इच्छा, विनंति.
 आरजू बर आना-इच्छा पूर्ण होणें.
 आरजू मिटाना-इच्छा पूर्ण करणें.
 आरजूमंद-वि. इच्छा ठेवणारा, विनंती
 करणारा, प्रेमी. [इच्छापूर्ण न होणें.
 आरजू रह जाना-आरजूका खून होना-
 आरत-त-वि. आर्त, पीडित, दुःखी, अस्वस्थ.
 आरत-त-स्त्री. पीडा, मनोव्यथा, आजार,
 आरती-स्त्री. आरती. [निवृत्ति.
 आरती उतारना-ओवाळणें.
 आरन-पु. अरण्य, आरसा.
 आरनाल-पु. कांजी, गव्हाचें सत्त्व.
 आरपार-अ. आरपार. -पु. दोन्ही टोकें.
 आरस-पु. आळस.
 आरसा-पु. नाडा, दोऱ्याची गांठ.
 आरसी-स्त्री. आरसा.
 आरा-पु. करवत, चांभाराचें एक हत्यार.
 आराइश-स्त्री. सजावट.
 आराकश-पु. करवत्या.
 आराजी-स्त्री. जमीन, शेत.
 आराति-पु. शत्रु.
 आराधन-पु. पूजा.
 आराध्य-वि. पूजनीय.
 आराम-पु. विश्रांति.
 आरामकुर्सी-स्त्री. आराम खुर्ची.
 आरामगाह-पु. झोंपण्याची खोली.
 आरामतलब-वि. आळशी, आरामप्रिय.
 आरामदान-पु. पानाचा डबा, शृंगार पेटी.
 आरामिक-पु. माळी.
 आरास्ता-वि. सजलेला.
 आरि-स्त्री. हट्ट, मर्यादा.

आरिफ-वि. संतोषी. -पु. साधु.

आरियत-स्त्री. मागणी.

आरिया-स्त्री. चिबूड. [थकलेला, त्रस्त.

आरी-स्त्री. करवत, चांभाराची आरी. -वि.

आरी आना-क्रि. अ. कंटाळणें.

आरूढ-वि. सवार, स्थिर, तयार.

आरोप-पु. स्थापणें, रोप लावणें, खोटी कल्पना. [खुशामत.

आर्जव-पु. सरळपणा, सचोटी, नम्रता,

आर्य-पु. श्रेष्ठ, स्वामी, गुरु, स्नेही, सासरा,

सद्वर्तन, विवेक. -वि. श्रेष्ठ, पूज्य, चांगलें,

आर्य जातीचा.

आर्य्या-स्त्री. पार्वती, सासू, आजी, एक छंद.

आर्ष-वि. वैदिक, ऋषिकृत.

आर्षविवाह-पु. लग्नाच्या आठ प्रकारां-
पैकीं तिसरा. (या प्रकारांत मुलीचा
बाप बराकडून दोन बैल घेऊन त्याला
आपली मुलगी देत होता.) [मस्ती.

आलंभ-पु. घोड्याची मस्ती, कामवेग,

आलंबन-पु. आश्रय.

आलंभ-भन-पु. वध, हिंसा, घरणें, उपटणें,
स्पर्श, अळित्याचा रंग.

आल-स्त्री. मुलीची संतति, वंश, एक झाड.

-पु. हरताळ, ओलेपणा, अश्रु.

आलऔलाद-स्त्री. मुलेंबाळें, वंश.

आलकस-पु. आळस.

आलजंजाल-स्त्री. जंजाल. [द्वि.

आलत-स्त्री. कारागिरांचीं हत्यारें, पुरुषे-

आलथीपालथी-स्त्री. बसण्याचें एक आसन.

आलन-पु. भाजींत घातलेलें बेसनाचें पीठ.

आलपीन-स्त्री. दांचणी, पिन.

आलबा(बा)ल-पु. आळें.

आलम-पु. लोक, जग, दशा, समूह.

आलमारी-स्त्री. कपाट.

आलम्य-पु. स्थान.

आलसी-वि. आळशी. [भिजलेला.

आला-पु. हत्यार, फडताळ. -वि. श्रेष्ठ,

आलाइश-स्त्री. शरीरांतील घाण.

आलात-पु. साधन सामुग्री, मशाल.

आलान-पु. हत्तीचा साखळदंड, बंधन.

आलाप-पु. संभाषण, गाण्याची तान.

आलापक-वि. गवई, संभाषण करणारा.

आलापना-क्रि. स. गाणें, आलाप घेणें.

आलापाला-पु. पालापाचोळा.

आलि-स्त्री. मैत्रीण, रेषा, बांध. भ्रमरी,

ओळ-पु. विंचू, मुंगा, मद्य. -वि.

आळशी, प्रामाणिक.

आलिम-वि. पंडित, विद्वान.

आली-स्त्री. मैत्रीण. -वि. उत्तम, उच्च,

आली क्रहम-वि. समजूतदार. [भिजलेली.

आलीशान-वि. भव्य, विशाल.

आलू-पु. बटाटा.

आलूचा-पु. जर्दाळू.

आलूदा-वि. बरबटलेला, भिजलेला.

आलूबुलारा-पु. एक फळ.

आलेख-पु. लिपी, लेख. [प्यास योग्य.

आलेख्य-पु. नकाशा, तसबीर. -वि. लिहि-

आलेख्य चिह्ना-स्त्री. चित्रकला.

आलोचन-पु. गुणदोषांचें विवेचन.

आलोचना-स्त्री. टीका.

आलोडन-पु. मंथन, विचार. [करणें.

आलोडना-क्रि. स. मंथन करणें, विचार

आलहा-पु. एक छंद, एका वीर पुरुषाचें नांव.

आबआदर-आबभगत-पु. आदर सत्कार.

आबर्दा-वि. आणलेलें, कृपापात्र. -स्त्री. वय.

आवश्यक-वि. आवश्यक, जरूर.

आवां-पु. आवा (कुंभाराचा). [पुनर्जन्म.
 आवागम(व)न-पु. जन्ममरण, येरझरा,
 आवाज-स्त्री. आवाज, बोली, ध्वनि.
 आवाज उठाना-विरोध करणे.
 आवाज देना या मारना-हाक मारणे.
 आवाजमें आवाज मिलाना-सहमत होणे.
 आवाजा-पु. कटाक्ष, टोमणा, प्रसिद्धि,
 गोंगाट, अफवा.
 आवाजा कसना या भरना-टोमणा मारणे.
 आवाजाही-स्त्री. ये जा.
 आवारगी-स्त्री. भटकेपणा, बदमाशी.
 आवारजा-पु. जमाखर्चाची वही.
 आवारा-वि. बदमाश, भटक्या, निर्लज्ज.
 आवारागर्द-वि. भटक्या, लुच्च्या.
 आवाहन-पु. मंत्रद्वारा देवतेला बोलावण्याचें
 आविष्कर्ता-वि. शोध लावणारा. [काम.
 आविष्कार-पु. नवीन शोध, प्रकटीकरण.
 आवेजा-पु. कानांतील डल, प्रस्तावना.
 आवेदन-पु. विनंति, अर्ज.
 आशंका-स्त्री. भय, शंका.
 आशकार-वि. प्रगट, जाहीर.
 आशना-स्त्री. मित्र, जार. -वि. परिचित,
 प्रेमी, प्रेमपात्र. [संबंध.
 आशनाई-स्त्री. ओळख, प्रेम, अनुचित
 आशर-पु. राक्षस, अग्नि, सूर्य.
 आशिक-पु. आसक्त, आशक. [क्षोपें.
 आशियौ-आशियाना-पु. पक्षाचें घरटें,
 आशिष-स्त्री. आशीर्वाद, एक अलंकार
 ज्याच्यांत अप्राप्त वस्तूसाठीं प्रार्थना
 आशुकि-पु. शीघ्र कवि. [असते.
 आशुग-वि. जलद जाणारें. -पु. वारा. बाण.
 आशुपत्नी-स्त्री. दुर्दशा, व्याकुलता.
 आशुप्ता-वि. घाबरलेला, बेचैन (आशक).

आशोब-पु. डोळ्याची लाली, तक्रार.
 आश्र(त्र)म-पु. तपस्याचें निवासस्थान,
 गोसाव्यांचा एक पंथ, (ब्रह्मचर्य, गार्हस्थ्य,
 वानप्रस्थ, संन्यास, यांपैकी प्रत्येक)
 पाटशाळा. [पाट.
 आसंबी-स्त्री. चौकी (बसण्याची), लहान-
 आस-स्त्री. आशा, लालुच, आधार.
 आसक्त-स्त्री. आळस.
 आसते-अ. हळू.
 आसन-पु. बैठक, योग्यांचीं पद्मासन इ.
 जीं ८४ आसनें त्यापैकीं प्रत्येक, राहणें,
 न लढतां बंदोबस्ताच्या स्थानीं राहणें,
 वाहन, (जसें विष्णुचें आसन गरुड)
 बसण्याची पद्धति, दुंगण, हत्तीची मान.
 आसना-क्रि. अ. होणे.
 आसनी-स्त्री. लहान आसन, बिछाना.
 आसमों-आसमान-पु. आकाश, स्वर्ग.
 आसमानके तारे तोडना-अशक्य काम
 आसमान टूट पडना-विपत्ति येणें. [करणे.
 आसमान पर चढना-गर्व करणे.
 आसमान सिर पर उठाना-धामधूम करणे.
 (दिमाग) आसमानपर होना,-फार अभि-
 आसरना-क्रि. स. आसरा घेणे. [मान होणे.
 आसरा-पु. आश्रय. [करणारा.
 आसरेंत-पु. आश्रित, आश्रयाची इच्छा
 आसा-स्त्री. आशा, दिशा. -पु. सोन्या-
 आसाइश-स्त्री. आराम. [चांदीचा दांडा.
 आसान-वि. सोपें.
 आसानी-स्त्री. सरळता, सुगमता.
 आसार-पु. चिन्ह, पाया, भितीची रुंदी,
 मुसळधार पाऊस, प्रवाह, वेढा देणें,
 मित्रसेना, सामुग्री, पसरणें.
 आसाबसन-पु. नग्न, शंकर.

आसिष-स्त्री. आशीर्वाद.

आसीन-वि. बसलेला.

आसीस-पु. आशीर्वाद.

आसु-शु-अ. शीघ्र.

आसुन-पु. आश्विन महिना.

आसुबगी-स्त्री. तुष्टि, संपन्नता.

आसुबा-वि. संतुष्ट, संपन्न, बेफिकिर.

आसेब-पु. भूतबाधा, विपत्ति, हानि.

आस्तीन-स्त्री. बाही (कापडाची).

आस्तीनका सोंप-मित्र असून शत्रुता करणारा.

आह-अ. शोक, खेद वगैरेचा सूचक उद्गार.

-स्त्री. उसासा. -पु. साहस, जोर.

आह पडना-शाप लागणे.

आह भरना- निश्वास सोडणे.

आह लेना- एकाद्याला सतावणे.

आहट-स्त्री. चाहूल.

आहत-वि. घायाळ, गुण्य, खोटें. -पु. ढोल, जीर्ण वस्त्र, कोरें वस्त्र, असंभवनीय

आहन-पु. लोखंड. [वस्तुकथन.

आहनगर-पु. लोहार.

आहनी-वि. लोखंडी.

आहर-पु. वेळ, युद्ध, लहान तलाव.

आहरण-पु. अपहरण, ग्रहण, आंदण.

आहरन-पु. ऐरण.

आहरी-स्त्री. लहान तलाव.

आहों-स्त्री. हांक, ऊँ हूँ.

आहा-अ. अहाहा.

आहिस्तगी-स्त्री. धिमेपणा, कोमलता.

आहिस्ता-अ. हळू. -वि. धिमा, कोमल.

आहुक-पु. एक राजा.

आहू-पु. मृग.

[रूप 'आहे'.

आहें-क्रि.अ. 'आसना' याचें वर्तमानकालीन

आहोजारी-स्त्री. रडारड.

आहवय-पु. नाम, प्राणीद्युत.

[इ]

इंग-इंगन-पु. संकेत, खूण.

इंगनी-स्त्री. मँगनीज, कांचेचा हिरवेपणा नाहीसा करणारा धातु.

इंगला-स्त्री. इडा नाडी.

इंगलिस्तान-पु. अंग्लंड.

इंगलिशा-स्त्री. इंग्लिश भाषा. -वि. इंग्रज.

इंगित-पु. इंगित, खूण, अशारा. -वि. सांकेतिक.

इंगुदी-स्त्री. हिंणबेट, मालकांगणी.

इंगुर-पु. हिंगुळ.

इंगुरौटी-स्त्री. कुंकवाची डबी.

इंच-स्त्री. इंच, तसु.

इंचना-क्रि. अ. पाहा 'खिंचना'.

इंजन-पु. इंजिन.

इंजिनियर-वि. इंजिनिअर.

इंजिल-स्त्री. बायबल.

इंडहर-पु. कळण्याचा शिंगोळा.

इंडुरी-वा-पु. चुंबळ.

इंतकाम-पु. सूड.

इंतकाल-पु. मरण, स्थलांतर.

इंतकाल जायदाद-वारसा जाणे.

इंतळाब-पु. निवड, पसंत.

इंतजाम-पु. बंदोबस्त, व्यवस्था.

इंतजार-पु. प्रतीक्षा.

इंतहा-पु. सीमा, अंत, परिणाम.

इंदर-पु. अिद्र.

इंदराज-पु. नोंद.

इंदरा-पु. आड, विहीर.

इंदिया-पु. विचार, मत.

इंदिरा-स्त्री. लक्ष्मी.

इंदु-पु. कापूर, चंद्र, एकाची संख्या.

इंदुर-पु. उंदिर.

इंद्र-वि. ऐश्वर्यवान, श्रेष्ठ. -पु. देवांचा राजा, परमेश्वर, सूर्य, आत्मा, पांढरा कुडा, जेष्ठा नक्षत्र, चौदाची संख्या,

इंद्रजाल-पु. जादुटोणा. [पांढरा मर्वा.

इंद्रजी(जि)त-पु. रावणाचा मुलगा मेघनाद.

-वि. इंद्राला जिंकणारा.

इंद्रधनुष-पु. इंद्रधनुष्य.

इंद्री-स्त्री. अद्रिय.

इंधन-पु. जळाऊ लाकूड, पेटवण, सर्पण.

इंसाफ-पु. निर्णय, न्याय.

इक-वि. एक.

इकइस-वि. एकविस.

इकट्ठा-वि. एकत्र केलेले, जमा केलेले.

इकतरा-पु. एक दिवसा आड येणारा ताप.

इकतार-वि. एकजीव, सारखे.

इकतारा-पु. एकतारी.

इकताला-पु. एकताल.

इकतीस-वि. एकतीस.

इकतम-पु. संकल्प, विरादा. [पगडी.

इकपेचा-पु. दिल्ली आगऱ्याकडील एक

इकबाल-पु. प्रताप, वैभव, भाग्य, स्वीकार.

इकबारगी-अ. एकदम, एका तडाक्यांत.

इकबालमंड-वि. भाग्यशाली, प्रतापी.

इकराम-पु. इनाम, सन्मान.

इकरार-पु. प्रतिज्ञा, वायदा, करार.

इकरारनामा-पु. प्रतिज्ञापत्र, करारपत्र.

इकला-वि. एकटा. [पणा.

इकलाई-स्त्री. शिरशिरित ओढणी, एकटे-

इकलौता-पु. एकुलता एक.

इकल्ला-वि. एकेरी, एकटा.

इकसठ-वि. एकसष्ट.

[वचन.

इकसाम-पु. प्रकार, तऱ्हा. 'क्रिस्म' चें -अ.

इकहरा-वि. अकेरी.

इ(ए)काई-स्त्री. अकं.

इक्यावन-वि. एकावन. [काक-वंध्या.

इकौज-स्त्री. अकच मूल असलेली स्त्री,

इक्का-वि. अकटा, अद्वितीय. -पु. अकच

मोत्याची बाळी, अक घोड्याची गाडी,

अक्का (पत्त्यांतील), कळपांतून वेगळा

शालेला पशु, लढाईत एकटा लढणारा

इक्का दुक्का-वि. अकटा दुकटा. [योद्धा.

इक्कासी-वि. एक्याऐंशी.

इक्कीस-वि. एकवीस.

इ(ए)क्यावन-वि. अक्कावन.

इ(ए)क्यासी-वि. अक्काऐंशी.

इक्कफाये वारदात-पु. नियमा प्रमाणें न्याया-

लयांत प्रकट करण्याची गोष्ट लपविणे.

इक्कराज-पु. खर्च, अचल.

इक्कराजात-पु. 'इक्कराज' चें अ. वचन.

इ(अ)क्कलाक-पु. संवय, स्वभाव, नीति,

इक्कलाक्की क्लंढी-सामान्य बंदी. [मुर्वत.

इक्कलास-पु. मैत्री, घरोबा, प्रेम, भक्ति,

संबंध. [गोष्ट काढणे.

इक्तराअ-पु. आविष्कार, एकाची नवीन

इक्त(क्ति)सार-पु. संक्षेप.

इक्तियार-पु. अधिकार, अधिकारक्षेत्र,

सामर्थ्य, स्वामित्व. [मालिन्य.

इक्तिलाफ-पु. विरोध, फरक, मनो-

इच्छना-क्रि. स. इच्छा करणे, इच्छिणे.

इच्छा-स्त्री. लालसा, अभिलाषा.

इच्छाचारी-वि. स्वैर,

इच्छित-वि. वांछित.

इजत(ति)राव-पु. बेचनी.

इज्जत(ति)नाब-पु. संयम. [संक्षिप्त रूप.
 इज्जमाल-पु. संयुक्त अधिकार, जमविणें,
 इज्जमाली-वि. संयुक्त, भागीचें.
 इज्जरा-स्त्री. प्रचलित करणें, कार्यांत
 परिणत करणें.
 इज्जराय-पु. चालू करणें, प्रचार, अंमल.
 इज्जराय डिगरी-हुकुमनाम्याची बजावणी.
 इज्जलास-पु. बैठक, कचेरी, सभास्थान.
 इज्जलास कामिल-फुलबेंच, सर्व न्यायाधीश
 अकत्र बसण्याची जागा.
 इज्जहार-पु. प्रकटीकरण, साक्ष.
 इज्जाजत-स्त्री. आज्ञा, मान्यता.
 इज्जाफ्रा-पु. भुजति, बचत.
 इज्जाफ्रा लगान-पु. सारावाढ.
 इज्जाबत-स्त्री. स्वीकार, मलत्याग.
 इज्जार-स्त्री. पायजमा, विजार.
 इज्जारबंद-पु. नाडी (दोरा). [अधिकार.
 इज्जारा-मुदत बंद भाड्यानें देणें, मक्ता,
 इज्जार(रे)दार-पु. मक्ता घेणारा.
 इज्जत-स्त्री. मान, प्रतिष्ठा, आदर, अबू.
 इज्जत अतारना-अबू घेणें.
 इज्जत करना या बेना-मान देणें.
 इज्जत पाना-मान सन्मान मिळविणें.
 इज्जत बिगाड़ना-अबू घेणें.
 इज्जत रखना-अबू राखणें.
 इज्जतदार-वि. प्रतिष्ठित.
 इठलाना-क्रि. अ. अँट दाखविणें, चढून
 जाणें, नखरे करणें.
 इठलाहट-स्त्री. अँट, नखरा.
 इडा-स्त्री. पृथ्वी, गाय, वाणी, होमांत
 टाकण्याचें द्रव्य, स्वर्ग, उजवी कडील
 मुख्य नाडी, मंत्र, बुधपत्नी.
 इत-अ. येथें, जिकडे, या बाजूस.

इत उत-अ. इकडें तिकडें.
 इतना-वि. इतकें.
 इतनेमें-इतक्यांत.
 इतमाम-पु. बंदोबस्त.
 इतमीनान-पु. विश्वास, खात्री, संतोष.
 इतराई-अ. अभिमान करून, गर्वानें, निरा-
 दर करून.
 इतराना-क्रि. अ. गर्व करणें, ऐट दाखविणें.
 इतराहट-स्त्री. ऐटी, गर्व.
 इतरेतर-अ. परस्पर.
 इतरौहो-वि. घमेंडखोर, ताठर.
 इतबार-पु. रविवार.
 इतस्ततः-अ. इकडे तिकडे.
 इताअत-स्त्री. आज्ञापालन, ताबेदारी.
 इताब-पु. राग, दटावणी.
 इति-स्त्री. समाप्ति. -अ. इतकें, या प्रमाणें.
 इतिवृत्त-पु. झालेली गोष्ट.
 इतेक-वि. इतकें.
 इत्तफाक-पु. योगायोग.
 इत्तफाक पड़ना-वेळ येणें.
 इत्तफाकसे-योगायोगानें. [एकी.
 इत्तफाकन्-फाक्रिया-अ. अचानक, एका-
 इत्तला-इत्तिला-स्त्री. सूचना, खबर.
 इत्तला देना-सूचना देणें.
 इत्तलानामा-पु. सूचनापत्र.
 इत्तलायाबी-स्त्री. सूचना मिळणें.
 इत्तसाल-पु. मिसळणें, एकादें काम एक-
 सारखें होणें, संबंध.
 इत्तहाब-पु. एकी, मैत्री.
 इत्तिहाम-पु. दोष, आळ.
 इत्तिहाम बेना-आळ घालणें, आक्षेप घेणें.
 इत्ता-त्तो-वि. इतकें. -अ. इकडें, येथें.
 इत्थं-अ. याप्रमाणें.

इत्थंभूत—वि. असें झालेलें, विशिष्ट स्थितीस
 इत्यादि-इत्यादिक—अ. बगैरे. [गेलेलें.
 इत्र—पु. अत्तर.
 इत्रवान—पु. अत्तरदाणी.
 इत्रफरोश—पु. अत्तर विकणारा, सुगंधी.
 इत्रीफल—पु. त्रिफळा.
 इद्दत—स्त्री. विधवेचें ४० दिवस सुतक
 (मुसलमानी पद्धति), कायदानुसार
 स्त्रियांना पुनर्विवाहाकरितां आवश्यक
 असलेली मुदत, गणना, मोजणी.
 इबम्—स. हें.
 इबमितथम्—असेंच आहे.
 इधर—अ. इकडे, येथें.
 इधरकी उधर करना—लावालावी करणें.
 इधर उधर—इकडे तिकडे, इतस्ततः, जवळ
 पास, आजूबाजूला. [होणें,
 इधर उधर होना—पळून जाणें, उलटापालट
 इधर उधर करना—टाळाटाळ करणें, अस्ता-
 व्यस्त करणें. [होणें.
 इधरकी दुनिया उधर होना—असंभव गोष्ट
 इधर उधरकी बात—कंडी, असंबद्ध गोष्ट.
 इधर उधरकी हाकना—थापा मारणें.
 इधर उधरमें रहना—टिवल्या बावल्या करणें.
 इन—सर्व. ह्या, 'इस' चें अ. वचन.
 इनकार—पु. नकार, नामंजूर.
 इनक्रिकाक—पु. सुटणें, वेगळें होणें.
 इनक्रिकाक रेहन—गहाण सुटणें.
 इनसान—पु. मनुष्य.
 इनसानियत—स्त्री. माणुसकी, सज्जनता.
 इनान—स्त्री. लगाम (घोड्याची).
 इनान—पु. पारितोषिक. [पुरस्कार.
 इनान इकराम—प्रसन्न होऊन दिलेला
 इनान करना—कृपेन देणें, क्षमा करणें.

इनायत—स्त्री. कृपा, दया, अनुग्रह.
 इनारा—पु. विहीर.
 इनेगिने—वि. मोजकें, थोडें.
 इन्क(न्कि)शाफ—पु. भेद खुलणें.
 इन्किलाब—पु. क्रांति.
 इन्किसार—पु. नम्रता.
 इन्तजाम—पु. व्यवस्था.
 इन्तजार—पु. प्रतीक्षा.
 इन्दा—स्त्री. लेखन, लेखन शैली.
 इन्दा अल्लाह तआला—अ. ईश्वराची इच्छा
 इन्साफ—पु. न्याय, निकाल. [असेल तर.
 इन्सि(न्स)दाद—पु. अडविण्याकरितां केलेलें
 इन्ह—स. ह्या. [काम.
 इफ़रात—स्त्री. विपुलता, वि. पुष्कळ.
 इफ़लास—पु. गरिबी.
 इफ़शा—वि. जाहीर.
 इफ़्त(फ़ित)ख़ार—पु. स्वाभिमान, प्रतिष्ठा.
 इफ़तार—पु. पारणें सोडणें.
 इबरत—स्त्री. उपदेश. [ठरविण्याचें पत्र.
 इबराय नामा—पु. सोडण्याचें अथवा निर्दोष
 इबरानी—वि. यहुदी.—स्त्री. यहुदी किंवा
 इबलीस—पु. सैतान, पाजी. [हिब्रू भाषा.
 इबाबत—स्त्री. पूजा, प्रार्थना.
 इबाबत खाना—स्त्री. देऊळ, मंदिर.
 इबारत—स्त्री. लेखन शैली, मजकूर, लेखन.
 इबारती सवाल—पु. लेखी गणित.
 इब्त(ब्ति)दा—स्त्री. आरंभ.
 इब्तदाई—वि. सुरवातीचा.
 इब्न—पु. पुत्र.
 इब्नत—स्त्री. कन्या.
 इमकान—पु. संभव, शक्ति.
 इमबाद—स्त्री. मदत.
 इम्बादी—वि. मदद मिळत असलेली-ला.

इमबाबी मबरसा—मदत मिळत असलेली
 इमन—पु. यमन राग. [शाळा.
 इमरती—स्त्री. जिल्बी.
 इमराज—पु. रोग, 'मर्ज' चें अ. वचन.
 इमरोज—अ. आज.
 इमला—पु. श्रुत लेखन.
 इमली—स्त्री. चिंच.
 इमशब—अ. आज रात्रीं
 इमसाल—अ. या वर्षीं.
 इमाद—पु. खांब, विश्वास, आधार.
 इमाम—पु. धार्मिक नेता. [खलबत्ता.
 इमाम दस्ता—पु. लोखंडी अगर पितळी
 इमाम वाडा—पु. ताबूत विसर्जन करण्याची
 व ठेवण्याची जागा.
 इमामा—पु. फेटा, पगडी. [शासन.
 इमारत—स्त्री. अमीरी, इमारत, वैभव,
 इमि—अ. अशा प्रकारें.
 इम्त (म्ति) ना—पु. निषेध.
 इम्त (म्ति) हान—पु. परीक्षा.
 इम्तियाज—पु. विवेक.
 इम्साक—पु. तोटा, अडथळा.
 इयत्ता—स्त्री. सीमा.
 इरषा-इरिषा—स्त्री. ईर्ष्या.
 इरषाब—पु. आज्ञा.
 इरसाल—पु. पाठविण्याची क्रिया.
 इराक—पु. मेसोपटामिया.
 इराक्की—वि. इराक प्रदेशांतील.—पु. घोड्यांची
 इराबतन्—अ. हेतुपूर्वक. [एक जात.
 इराबा—पु. विचार, संकल्प.
 इर्बेगिर्ब—अ. सभोवती, जवळ पास.
 इल्खाम—पु. आरोप, कलंक, अपराध.
 इल्जाम लगाना—नांवें ठेवणें, आरोप करणें.
 इल्हाक—पु. संबंध, मिलाफ.
 हिं. म. को. ४

इल्हान—पु. उत्तम स्वर, संगीत.
 इल्हाम—पु. आकाश वाणी, ईश्वरी वचन.
 इलाक्का—पु. प्रांत, राज्य, संस्थान, संबंध.
 इलाक्केदार—पु. जमीनदार.
 इलाज—पु. औषध, चिकित्सा, युक्ति.
 इलायची—स्त्री. वेलदोडा.
 इलायची ओरा—पु. वेलदोड्याचा गुच्छ.
 इलायची दाना—पु. वेलदोड्याचा दाणा.
 इलायची पंडू—पु. एक रानफळ.
 इ(अ)लावा—अ. शिवाय.
 इलाही—पु. ईश्वर.—वि. ईश्वराचें.
 इलाही खर्च—पु. उधळपट्टी.
 इलाही गज—पु. अकबरानें चालू केलेला गज.
 इलाही मुहर—वि. जसाच्या तसा, शुद्ध.—स्त्री.
 इलाही रात—स्त्री. जागरणाची रात्र. [ठेव.
 इल्त (लित्) जा—स्त्री. प्रार्थना.
 इल्तिबा—पु. स्थगित.
 इल्ति (लत्) मास—पु. निवेदन, विनंति.
 इल्म—पु. ज्ञान, विद्या, विज्ञान.
 इल्मबो—पु. विद्वान्.
 इल्लत—स्त्री. रोग, अपराध, भानगड, कारण,
 उणीव, वाईट संबंध, आरोप.
 इल्ला—पु. पुळी, मस. —अ. परंतु, नाहीतर,
 इल्लिलाह—हे ईश्वरा मदत कर. [शिवाय.
 इल्ली—स्त्री. अंड्यांतून बाहेर पडतांच अस-
 ाचें रूप.
 इब—अ. सारखा.
 इशरत—स्त्री. सुख, चैन.
 इशाअत—स्त्री. प्रसिद्धि, प्रकाशन.
 इशारतन्—अ. संकेतानें. [आधार, गुप्त प्रेरणा.
 इशारा—पु. संकेत, संक्षिप्त कथन, सूक्ष्म.
 इश्क—पु. प्रेम, अनुराग, मासक्ति.
 इश्कपेचो—पु. तांबडी फुलें असणारी एक बेल.

इतिहास-पु. उत्तेजन, भडकण्याची क्रिया.
 इतिहास-पु. अनुराग, आतुरता.
 इत्त (वित्त) हार-पु. जाहिरात.
 इषण-स्त्री. कामना.
 इष्ट-वि. इच्छा झालेली, पाहिजे असलेला.
 इष्ट देव-पु. आराध्य दैवत.
 इस-सर्व. ह्या.
 इस बरक-पु. इतकें कांहीं.
 इसपंज-पु. स्पंज.
 इसपात-पु. पोलाद. [औषधी बी.
 इसब गोल-पु. इराणांतील एका झाडाचें
 इसराफ-पु. घनाचा अपव्यय, फाजील खर्च.
 इसरार-पु. आग्रह, हट्ट.
 इसलाम-पु. मुसलमानी धर्म.
 इसलाह-स्त्री. संशोधन, शोध लावणें.
 इसहाल-पु. जुलाब, रेच.
 इसारत-स्त्री. संकेत.
 इसे-स. ह्याला.
 इसकात-पु. पतन.
 इसकाते हमल-पु. गर्भपात.
 इस्त(स्ति)क बाल-पु. स्वागत, भविष्यकाल.
 इस्त(स्ति)ग्रासा-पु. फिर्याद.
 इस्त(स्ति)दुआ-स्त्री. विनंती.
 इस्तमरार-पु. स्थायित्व, निरंतर अधिकार,
 कमजास्त न होणारा सारा.
 इस्तमरारी-वि. नित्य, नेहमींचा.
 इस्तमरारी बंदोबस्त-कायमधारा पद्धति.
 इस्तलाह-पु. पारिभाषिक शब्द.
 इस्तहकाम-पु. दुढता, समर्थन.
 इस्तिजा-पु. लघवी नंतर इंद्रियाला लाव-
 लेला विटकरीचा तुकडा (मुसलमानी
 क्रिया), हातपाय घुणें, चूळ भरणें.
 इस्तिजेका डेला-कवडी किमतीचा माणूस.

इस्तिजा लडना या लडाना-अत्यंत मैत्री
 इस्ति(स्त)कलाल-पु. धैर्य, दृढता. [करणें.
 इस्तिरी-स्त्री. इस्तीरी, स्त्री.
 इस्तिलाह-स्त्री. परिभाषा.
 इस्तिलाही-वि. पारिभाषिक.
 इस्ति(स्त)स्ना-स्त्री. अपवाद, अस्वीकार.
 इस्तीफा-पु. राजीनामा, त्यागपत्र.
 इस्तेबाद-स्त्री. योग्यता (विद्येची), सामर्थ्य,
 इस्तेमाल-पु. उपयोग. [निपुणता.
 इस्तेमाली-वि. उपयोगी, जुना, प्रचलित.
 इस्पंद-पु. मोहरी.
 इस्म-पु. नांव.
 इस्म बामुसमा-यथा नाम तथा गुण.
 इस्म नबीसी-स्त्री. केसमध्ये साक्षीदारांच्या
 नांवाची यादी देणें, नांवें लिहिणें.
 इस्लाह-स्त्री. संशोधन, दाढीचे केस.
 इह-अ. येथें.
 इहतिमाम-स्त्री. प्रयत्न, व्यवस्था, निरीक्षण.
 इहतिगत-स्त्री. सावधानता, बचाव.
 इहलोला-स्त्री. अवतार कार्य.
 इहसान-पु. उपकार.
 इहो-अ. येथें
 इ(अ)हाता-पु. आवार.
 [ई]
 ईंगुर-पु. हिंगूळ, शेंदूर.
 ईचना-क्रि. स. ओढणें.
 ईंट-स्त्री. वीट, चौकट (पत्त्यांत). [करणें.
 ईंट चुनना या जोडना-विटेचें बांधकाम
 ईंट पाथना या पारना-विटा पाडणें.
 ईंट का छत्ता बेना-कच्च्या भिंतीला जोडून
 एक विटी भित रचणें.
 इंटेसे इंट बजना-विध्वंस होणें.

ईदसे ईद बजाना—उध्वस्त करणें.

या ढाई) ईदकी मसजिद अलग
बनाना—निराळाच पंथ काढणें, सग-
ळघांच्या विरुद्ध वागणें.

(गुड दिस्कार) ईद का डेला मारना—
नादी लावून फसविणें.

ईद पत्थर—दगड (व्यंग), कांहीं नाहीं.

ईंदरी—स्त्री. चुंबळ.

ईधन—पु. सर्पण, जळण.

ईख—स्त्री. ऊंस.

ईखना—क्रि. स. पाहाणें.

ईछन—पु. डोळा.

ईछना—क्रि. स. इच्छिणें.

ईजा—स्त्री. इजा, दुखापत. [करणें.

ईजा पड्चाना—क्रि. स. त्रास देणें, दुखापत

ईजाब—स्त्री. शोध, आविष्कार.

ईजाब—पु. विनंति, ठराव.

ईठ—पु. मित्र, प्रियजन.

ईठना—क्रि. स. इच्छा करणें.

ईठि—स्त्री. मैत्री, प्रयत्न.

ईठी—स्त्री. बरछी.

ईति—स्त्री. प्रवास, युद्ध, शेती वरील सहा
संकटें. (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, उंदीर,
टोळ, कीड, पर व स्वसैन्यपीडा.)

ईब—स्त्री. प्रतिपदेची रात्र, मुसलमानी सण.

ईब का चौब—उंबराचें फूल. [जागा.

ईबगाह—पु. ईदच्या दिवशीं नमाज पढण्याची

ईबी—स्त्री. सणाची भेट, सणाची प्रशंसा
असलेली कविता, ही कविता ज्या
वेलबुटीच्या कागदावर लिहिली जाते
तो कागद, या कवितेनिमित्त शिष्यांनीं
दिलेली गुरुदक्षिणा.

ईमन—पु. यमनराग.

ईमान—पु. धर्मावर विश्वास, सद्‌वृत्ति, धर्म,
ईमानकी कहना—सत्य सांगणें. [सत्य.

ईमान ठिकाने न होना—धर्म भावना चळणें.

ईमानमें फर्क आना—मन चळणें.

ईमान लाना—श्रद्धा ठेवणें.

ईमानबार—वि. विश्वास, प्रामाणिक, खरें
बोलणारा, सत्यानें वागणारा, विश्वास

ईरखा (ईर्षा)—स्त्री. ईर्ष्या. [ठेवणारा.

ईरान—पु. इराण देश.

ईर्ष्या—स्त्री. दुसऱ्यांचा उत्कर्ष सहन न होणें,

ईर्ष्यालु—वि. ईर्ष्या करणारा. [द्वेष.

ईल—पु. एक जंतु.

ईश—स—पु. स्वामी, आत्मा, राजा, ईश्वर,
महादेव, अकराची संख्या, आर्द्रा नक्षत्र,
एक उपनिषद, पारा. —वि. ताब्यांत

ईशता—स्त्रि. स्वामित्व, प्रभुत्व. [ठेवणारा.

ईशान—पु. स्वामी, सूर्य, अधिपति, शंकर,
अकरा रुद्रांतील एक, ईशान्य दिशा,

ईशानी—स्त्री. पार्वती. [शमी.

ईषना—णा—स्त्री. स्त्रीपुत्रावरील आसक्ति,
जलदी.

ईषा—स्त्री. रयाचा व नांगराचा दांडा.

ईसरगोल—पु. इसब गोल.

ईसा—पु. रिब्रस्ती धर्मसंस्थापक.

ईसान—पु. पहा 'ईशान.'

ईसामसीह—येसू रिब्रस्त.

ईसाई—वि. रिब्रस्ती.

ईहा—स्त्री. प्रयत्न, उद्योग, इच्छा.

[उ]

उंगनी—स्त्री. वंगण लावण्याची क्रिया.

उंगल—स्त्री. अंगुल (माप).

उंगली—स्त्री. बोट.

उंगली उठना-निंदा होणे.

उंगली उठाना-दोष काढणे, निंदा करणे,
वाकड्या नजरेने पाहणे.

उंगली करना-त्रास देणे, नकोसें करणे.

उंगली चटकना-बोटें मोडणे, शाप देणे.

उंगली चमकाना या नचाना- हातवारे
करणे. [काढणे.

उंगली बेकर निकालना-घशातून बाहेर
(सोंपके मूहमें) उंगली देना-अचाट कृत्य
करणे. [धरतां मनगट धरणे.

उंगली पकडते पहुँचा पकडना-बोट धरतां
उंगलियोंपर नचाना-बोटावर नाचविणे.

(पांचों) उंगलियां धीमें होना-चांगला

उंगली रखना-दोष काढणे. [लाभ होणे.

उंगली लगाना-शिवणे, बोट लावणे, हात-

उंघाई-स्त्री. डुलकी. [भार लावणे.

उंचाना-क्रि. स. झोंपविणे.

उंचन-स्त्री. खाटेच्या पायतणाची दोरी.

उंचना-क्रि. स. खाटेच्या पायतणांची दोरी

उंचाई-स्त्री. उंचपणा. [खेंचणे.

उंचाव-पु. उंची.

उंचास-वि. एकुणपन्नास.

उँछ-स्त्री. उदरनिर्वाहाकरितां खळ्यांतील
उरलेलें धान्य गोळा करण्याचें काम.

उँजेला-पु. उजेंड.

उँडेला-क्रि. स. उपडें करणे, ओतणे.

उँदुर-पु. उंदीर.

उँह-अ. तिरस्कार किंवा बेपर्वाई सूचक
शब्द, वेदना सूचक शब्द.

उ-पु. ब्रम्हा, नर.-अ. सुद्धां.

उअना-क्रि. अ. उगविणे, उदय होणे,

उअण-वि. अणुमुक्त. [उपजणे.

उकचन-पु. मुचकुदाचें फूल.

उकचना-क्रि. अ. उचकटणे, जागा बदलणे,

उकटना-क्रि. स. पहा'उघटना.' [उठून पळणे.

उकटा-वि. केलेला उपकार वारंवार बोलून
दाखविणारा, आपण केलेला उपकार
किंवा दुसऱ्यानें केलेला अपराध वारंवार
बोलून दाखविणारा. [रांनें सांगणे.

उकटापुरान-झाल्या गेल्या गोष्टी विस्ता-

उकठना-क्रि. अ. सुकणे, सुकून लाकडा-

उकठा-वि. सुकलेलें. [सारखें होणे.

उकडू-रू-पु. उकिडवें.

उकताना-क्रि. अ. कंटाळणे, घाई करणे.

उकति-स्त्री. उक्ति.

उकृबा-पु. प्रलय, परलोक.

उकलना-क्रि. अ. वेगळे पडणे, उकलणे.

उकलाई-स्त्री. ओकारी.

उकलाना-क्रि. अ. ओकणे.

उकवथ-पु. इसब.

उकसना-क्रि. अ. वर येणे, अंकुर फुटणे,
खुलणे, शिवणीचा दोरा तुटणे.

उकसाना-क्रि. स. वर करणे, दिव्याची वात
वर सारणे, उत्तेजित करणे, दूर सारणे.

उकसौहा-वि. विकास पावणारा, उन्नत.

उक्ताव-पु. गरूड पक्षी किंवा गिधाड.

उकासना-क्रि. स. वर ओढणे, खोदून वर
फेकणे, उघडणे.

उकलना-क्रि. स. तळापासून वर उचलणे,
उसकटणे, लपटलेल्या वस्तु वेगळ्या

उकौना-पु. डोहाळे. [करणे.

उकत्त-वि. सांगितलेलें.

उक्ति-स्त्री. वचन, चमत्कारपूर्ण कथन.

उक्ता-पु. गांठ, समस्या, कोडें.

उखटना-क्रि. अ. पाय लटपटणे. -क्रि. स.

कुरतडणे.

उखड़ना-क्रि. अ. उन्मळून पडणें, गाणें बेसूर होणें, वेगळें होणें, तुटणें.
 उखड़ी उखड़ना-गमजा चालणें.
 उखड़ी २ बातें करना-विरक्तीनें बोलणें, उडवाउडवी करणें.
 उखड़ी पुखड़ी सुनाना-तोंड टाकून बोलणें.
 (दम) उखड़ना-प्राण जाणें, दम उखडणें (कुस्तीत). [पळून जाणें.
 (पोंब) उखड़ना-एक जागा ठाम नसणें, उखड़वाना-क्रि. स. उखडविणें, उपटविणें.
 उखमज-पु. उष्णतेमुळें उत्पन्न होणारे जीव (ढेकूण वगैरे). [दिवस.
 उखराज-पु. उसाच्या पेरणीचा पहिला उखल-पु. उखळ.
 उखली-स्त्री. उखळी.
 उखाड-पु. उच्चाटन, उन्मूलन, तोड.
 उखाड़ना-क्रि. स. उपटणें, उकरणें, मडकविणें, विखरणें, बाजूस सारणें, नष्ट करणें.
 (गडे मुढें) उखाड़ना-झाल्या गेल्या गोष्टी (पैर) उखाड़ बेना-हटविणें. [पुन्हां काढणें.
 उखाड-वि. चुगलखोर. [नष्ट करणें.
 उखेड(र)ना-क्रि. स. उपटणें, हटविणें, उखेलना-क्रि. स. लिहिणें, चित्र काढणें.
 उगटना-क्रि. स. बारंवार सांगणें, टोमणा मारणें. [उत्पन्न होणें.
 उगना-क्रि. अ. उगवणें, अंकुर फुटणें, उगलना-क्रि. स. पोटांत गेलेली वस्तु ओकून बाहेर काढणें, तोंडांतील वस्तु थुंकून बाहेर टाकणें, दुसऱ्याचा पचविलेला माल नाइलाजानें परत करणें, गुप्त गोष्ट प्रकट करणें.
 उगल पड़ना-बाहेर पडणें.
 (जहर) उगलना-कडू बोलणें.

उगलवाना-उगलाना-क्रि. स. ओकविणें, कबूल करविणें.
 उगाना-क्रि. स. उगविणें, प्रगट करणें.
 उगार-स-पु. थुंकी, कफ.
 उगालवान-पु. पिकदाणी.
 उगाहना-क्रि. स. वसूल करणें.
 उगाही-स्त्री. वसूली, वसूल केलेला पैसा.
 उगिलना-क्रि. स. पहा 'उगलना.'
 उग्र-वि. प्रचंड. -पु. महादेव, बचनाग विष, केरळ देश, क्षत्रिय पिता व शूद्र माता यांच्यापासून उत्पन्न झालेला पुत्र, उग्रदल-पु. जहालपक्ष. [सूर्य.
 उघटना-क्रि. स. झालेल्या गोष्टी पुन्हा पुन्हा सांगणें, दुसऱ्याला बरें वाईट बोलणें, ताल देणें.
 उघटा-वि. उपकार बोलून दाखविणारा.
 उघड(र)ना-क्रि. अ. खुलणें, उघडें होणें, प्रगट होणें, गुप्त गोष्ट प्रगट होणें, विवस्त्र होणें.
 उघाड(र)ना-उघेलना-क्रि. स. खुलें करणें, मोकळें करणें, प्रगट करणें, गुप्त गोष्ट उघडकीस आणणें, नग्न करणें.
 उचकन-पु. एक बाजू उंच करण्याकरितां दिलेला टेका. [उडी मारणें.
 उचकना-क्रि. अ. टांचा उचलून उंच होणें, उचकाना-क्रि. स. उचकणें, वर करणें.
 उचकना-पु. चोर, बदमाश. [बिचकणें.
 उचटना-क्रि. अ. वेगळें होणें, विरक्त होणें, उचटाना-क्रि. स. उच्चाटन करणें, वेगळें करणें, विरक्त करणें, बिचकविणें.
 उचड़ना-क्रि. अ. चिकटलेल्या वस्तु वेगळ्या होणें, जाणें, पळून जाणें.
 उचनि-स्त्री. वर येण्याची क्रिया.

उचरंग-पु. उडणारा किडा, पतंग (किडा).
उचरना-क्रि. अ. उच्चारणे.

उचाट-पु. उदासीनता. [करणे.

उचाटना-क्रि. स. उच्चाटन करणे, विरक्त
उचाडना-क्रि. स. उपटणे, चिकटलेल्या
वस्तु वेगळ्या करणे.

उचाना-क्रि. स. उंच करणे. उठविणे.

उचापत-पु. उधारी, विश्वास.

उचारना-क्रि. स. उच्चारणे.

उचित-वि. योग्य.

उचेलना-क्रि. स. लपटलेल्या वस्तु वेगळ्या
करणे, थर वेगळे करणे.

उच्च-वि. उंच, श्रेष्ठ.

उच्चता-स्त्री. उंचपणा, श्रेष्ठता, उत्तमपणा.

उच्चाट-पु. उच्चाटन, उदासीनता.

उच्चारण-पु. उच्चार.

उच्छू-स्त्री. ठसका, ढांस (पितांना किंवा
खातांना).

उछंग-पु. मांडी, छाती.

उछलना-उछरना-क्रि. स. बागडणे, प्रसन्न
होणे, चिन्ह पडणे; तरणे, उकळणे,
प्रकट होणे. [क्रिया.

उछलकूद-स्त्री. अधीरता, बागडण्याची

उछलकूद करना-उत्साह दाखविणे.

उछलवाना-उछलाना-क्रि. स. उमडविणे,
उसळविणे, बागडण्यास प्रवृत्त करणे.

उछार(ल)ना-क्रि. स. उडविणे, वर
फेकणे, प्रकट करणे.

उछाल-र-स्त्री. उडी, वर उठण्याची क्रिया,
ओकारी, पाण्याचे तुषार.

उछाल भरना-लांब उडी मारणे.

उछालछ व्हा-वि. व्यभिचारिणी.

उछाला-पु. उकळी, ओकारी.

उछाह-पु. उत्साह, उत्सव, इच्छा, जैनांची
उजट-पु. पर्णकुटी, झोपडी. [रथयात्रा.

उजडना-क्रि. अ. नाश पावणे, वैराण होणे,
अस्ताव्यस्त होणे.

उजडवाना-क्रि. स. उध्वस्त करविणे.

उजड्ड-वि. असभ्य, उध्दट.

उजडा-वि. उजाड झालेले. [मूर्ख.

उजब(बु)क-पु. तार्तरजात.-वि. अडाणी,

उजरत-स्त्री. मजूरी, भाडे.

उजरतपर देना-स्त्री. भाड्याने देणे.

उजरना-क्रि. अ. ओसाड पडणे, उध्वस्त
उजरा-वि. उजळ, स्वच्छ पांढरा. [होणे.

उजराना-क्रि. स. स्वच्छ करविणे, उजळा
देवविणे. -क्रि. अ. साफ होणे.

उजरे-वि. पांढरे, स्वच्छ, उजाड झालेले.

उजलत-स्त्री. शीघ्रता, जलदी.

उजलना-क्रि. अ. प्रकाशणे, प्रगट होणे,
उठून दिसणे.

उजलवाना-क्रि. स. उजळा देवविणे.

उजला-वि. पांढरा, स्वच्छ.

उजागर-वि. प्रकाशित, प्रसिद्ध.

उजागरा-पु. जागरण.

उजाड-पु. ओसाड स्थान, जंगल, मोडक-
ळीस आलेली जागा.-वि. उध्वस्त,
निर्जन. [करणे.

उजाडना-क्रि. स. विध्वंस करणे, नष्ट

उजान-अ. प्रवाहाच्या उलट.

उजार-पु. पहा 'उजाड'

उजारा-पु. प्रकाश. -वि. कांतिमान.

उजालना-क्रि. स. उजळा देवविणे, पेटविणे.

उजाला-पु. पहा, 'उजारा.'

उजालेका तारा-शुक्रग्रह.

उजारी-ली-स्त्री. चांदणें.
 उजाली रात-चांदणी रात्र.
 उजास-पु. उजेड.
 उजियार-रा-ला-पु. उजेड. [प्रकाशयुक्त.
 उजियारी-स्त्री. प्रकाश, चांदणी. -वि.
 उजेला-पु. उजेड.
 उजेंनी-स्त्री. उज्जयिनी.
 उच्च-पु. हरकत, क्षमायाचना, निमित्त,
 विनयपूर्वक विरोध.
 उच्च-दारी-स्त्री. कोटांत एकाद्याच्या माग-
 णींत स्वतःची अडचण सांगणें.
 उच्चमाज्जरत-क्षमेची प्रार्थना.
 उज्ज्वल-वि. स्वच्छ, निर्मल, चमकदार.
 उक्तकना-क्रि. अ. उडी मारणें, पहाण्या-
 करितां उंच होणें, चकित होणें, वर
 उठणें.
 उमलना-क्रि. स. ओतणें, पातळ पदार्थ
 वरून टाकणें. -क्रि. अ. भरून वाहणें,
 वाढणें.
 उम्लोका-क्रि. अ. डोकावणें, टांचा उचलून
 पाहाणें, चकित होणें. वर उठणें.
 उम्लिला-स्त्री. उकळलेली मोहरी, शेतांतील
 मातीचें टेकाड.
 उटकना-क्रि. स. अंदाज करणें.
 उटंग-वि. तोकडें (वस्त्र.)
 उटंगन-पु. एकप्रकारची पाले भाजी.
 उटकनाटक-वि. ओबड धोबड.
 उठेंग जाना-टेकून बसणें, लवडणें.
 उठेंगन-पु. टेकू, आधार.
 उठेंगना-क्रि. अ. ओठंगून बसणें.
 उठंगाना-क्रि. स. दरवाजा बंद करणें,
 उठना-क्रि. अ. उठणें. [टेकून ठेवणें.
 उठ जाना-क्रि. अ. मरणें, नष्ट होणें, बंद

होणें, भाड्यानें जाणें.
 उठती कोंपल-तरुण.
 उठती जवानों-तारुण्याचा प्रारंभ.
 उठते बैठते-सर्व प्रसंगीं.
 उठना बैठना-स्त्री. उठावशा, खटाटोप.
 उठल्लू-वि. उनाड. [उचलविणें.
 उठवाना-क्रि. स. उठविणें, जागें करणें,
 उठाईगीर-वि. चोर, बदमाश.
 उठाऊ-बुलहा-वि. अस्थिर.
 उठान-स्त्री. उठणें, पूर, आरंभ, खर्च.
 उठाना-क्रि. स. उठविणें.
 उठा देना-क्रि. स. उडविणें, खर्च करणें.
 उठा धरना-पुढें जाणें.
 उठा रखना-बाकी ठेवणें, कसर ठेवणें.
 उठाव-पु. वाढ, प्रारंभ, खर्च, मेहरापीच्या
 पायाच्या मध्यापासून टोकापर्यंतचें
 लांबांतर.
 उठावा-वि. भटक्या, अस्थिर.
 उठोनी-स्त्री. उचलण्याची मजुरी, उघा-
 रीचा व्यवहार, बयाणा.
 उडकू-वि. चालता फिरता, उडणारा.
 उड आना-पळत येणें.
 उड काटना-क्रि. अ. अप्रिय वाटणें.
 -क्रि. स. उडून चावणें.
 उड चलना-क्रि. अ. झपाट्यानें चालणें,
 कुमार्गगामी होणें, स्वादिष्ट होणें.
 उडता बनना-होना-पसार होणें,
 उडती खबर-गप्प, अफवा.
 उडब-पु. उडीद.
 उडदपर सफेती-घुळीवर सारविणें.
 उडन-स्त्री. उड्डाण.
 उडन खटोला-पु. विमान.

उड़न गोला-पु. वायबार.

उड़न छू-वि. गुप्त.

उड़न झोई-स्त्री. थाप, भुलवणुक, झोला.

उड़न फल-पु. उडण्याची शक्ति देणारे फळ.

उड़न फाखता-वि. मूर्ख, भोळा.

उड़न-क्रि. अ. उडणें, खर्च होणें, हरवणें.

फडफडणें, पळणें, वेगळें होणें, जाणें,

भोगणें, रंग फिक्का पडणें, एकाद्यावर

मार पडणें, फसविणें, घोड्याचें चौखूर

उघळणें, उडी मारणें.

उड़व-पु. पांच स्वराचा एक राग.

उड़वाना-क्रि. स. उडवावयास लावणें.

उड़सना-क्रि. अ. बिछाना उचलणें, नष्ट होणें. [उघळ्या.

उड़ाऊ-वि. उडणारा, खर्च करणारा,

उड़ाका-उड़ाकू-वि. उडू शकणारा.

उड़ान-स्त्री. उड्डाण, उडी, एका दमांत

धांवतां यईल इतकें अंतर, मनगट.

उड़ान मारना-थापा मारणें.

उड़ाना-क्रि. स. उडविणें, गुपचुप हस्तगत

करणें, लांबविणें, चट्ट करणें, नष्ट

करणें, काढून टाकणें, उपभोगणें, प्रहार

करणें, नाश करणें, दोष देणें, विषय

बदलणें, टाळणें, कापून दूर फेंकणें.

उड़ासना-क्रि. स. अंथरून गोळा करणें.

एकाद्या वस्तूचा नाश करणें, बसण्यांत

किवा झोपेंत विघ्न आणणें.

उड़िया-वि. ओरिसा देशचा.

उड़ीसा-पु. ओरिसा. [मडक्यांची नाव.

उडुप-पु. नौका, चंद्र, मोठा गरुड, बिम्बा,

उडुस-पु. ठेकून.

उड़ैनी-स्त्री. काजवा. [आधार घेणें.

उड़कना-क्रि. स. ठोकर खाणें, थांबणें,

उड़काना-क्रि. स. टेकून ठेवणें, टेका देऊन बसविणें. [बरोबर जाणें.

उड़रना-क्रि. अ. विवाहित स्त्री पर पुरुषा-

उड़री-स्त्री. उपपत्नी.

उड़ाना-क्रि. स. पांघरविणें.

उड़ारना-क्रि. स. परस्त्रीस पळविणें.

उड़ावनी-उड़ौनी-स्त्री. ओढणी.

उतंक-पु. एक ऋषि.

उतंग-वि. उंच, श्रेष्ठ.

उत-तै-अ. त्या बाजूला.

उतकरष-पु. उत्कर्ष.

उतन-अ. तिकडे.

उतना-वि. तितके.

उतपत्ति-स्त्री. जन्म.

उतपात-पु. आपत्ति, उपद्रव, अशांति, दंगा.

उतर-पु. पाहा 'उत्तर'.

उतरन-स्त्री. जुने कपड.

उतरना-क्रि. अ. उतरणें, ओहोटी लागणें,

निखळणें, फिक्के पडणें, दसूल होणें,

पार होणें, अधिक होणें (आंबा),

वर्ष किंवा महिना संपत येणें,

फाटणें (दूध), उद्वेग दूर होणें,

काम पूर्ण होणें, भाव कमी होणें,

मुक्काम करणें, नक्कल होणें, ओढणें,

अंकित होणें, मुलें मरणें, जन्म घेणें.

उतरकर-खालच्या दर्जाचा.

(चित्तसे) उतरना-विसरणें, अप्रिय होणें.

(चेहरा) उतरना-तोंड उतरणें.

उतरवाना-क्रि. स. उतरविणें.

उतराई-स्त्री. उतरणें, नदीपार जाण्याचा

खर्च, उतार.

उतराना-क्रि. अ. पाण्यावर येणें, उतू जाणें,

प्रगट होणें, पोहणें.

उतरायल-वि. उतरलेलें.

उतराव-पु. उतार.

उतलाना-क्रि. अ. उतावळी करणें.

उताईल-यल-वि. उतावीळ.

उतान-वि. उताणा.

उतार-पु. उतरण, उतरण्याची क्रिया,
एकाद्यावस्तूची लांबी रुंदी कमी होणें,
उतारा, ओहोटी, हलका, कमतरता,
नदीमधून चालत पलीकडे जाण्यासारखें
स्थान, विष उतरण्याची वस्तु किंवा

उतार चढाव बताना-फसविणें [प्रयोग.

उतारन-स्त्री. उतरलेलें जीर्ण वस्त्र,
उतारा, निरुष्ट वस्तु.

उतारना-क्रि. स. उतरणें, प्रतिकृति
बनविणें, लिहिण्याची नक्कल करणें,
चिकटलेल्या वस्तु दूर करणें, उकलणें,
उसवणें, थांबविणें, उतारा करणें,
ओवाळून टाकणें, वसूल करणें, पिणें,
वाद्याची दोरी किंवा तार सल करणें,
सत्व काढणें, नदीपलीकडे पोचविणें.

उतारा-पु. उतारा, उतरण्याची जागा,
उतरणें, पडाव, नदीपार करण्याची
उतारू-वि. तयार, तत्पर. [क्रिया.

उतारू होना-प्रवृत्त होणें.

उताबल-अ. जलदी.

उताबला-वि. उतावळा, चंचल.

उताबली-स्त्री. उतावळी. [केलेला.

उतूण-वि. ऋणमुक्त, उपकाराची फेड
उतै-अ. त्या बाजूला.

उत्कंठा-स्त्री. प्रबल इच्छा, एकादें काम
ताबडतोब करण्याची इच्छा.

उत्कर्ष-पु. प्रशंसा, श्रेष्ठता, समृद्धि.

उत्कीर्ण-वि. खोदलेलें, लिहिलेले.

उत्कृष्ट-वि. उत्तम.

उत्कोच-पु. लांच.

उत्तम-वि. चांगला, सर्वात श्रेष्ठ.

उत्तमर्ण-पु. धनको, सावकार.

उत्तर-पु. उत्तर दिशा, उत्तर (प्रश्नाचें),
बहाणा, प्रतिकार, एक काव्यालंकार.

-वि. मागचा, वरचा, श्रेष्ठ. -अ.

मागें, नंतर.

उत्तरवाता-यी-पु. जबाबदार माणूस.

उत्तरवायित्व-पु. जबाबादारी.

उत्तराधिकार-पु. वारसा.

उत्तराधिकारी-पु. वारस, पट्टशिष्य, गादी-

उत्ता-वि. तितकें. [वर बसणारा.

उत्तान-वि. उताणा, चित.

उत्तीर्ण-वि. पार, मुक्त, पास.

उत्तुंग-वि. फार उंच.

उत्तू-पु. कपड्यावर चिन्ह करण्याचें एक
हत्यार, खडी काढण्याचा ठसा. -वि.
नशेत चूर.

उत्तू करना-खूप मारणें, खडी काढणें.

उत्तूगर } -पु. कपड्यावर यंत्रानें वेलबुट्टी
उत्तूकश } वगैरे काढणारा मनुष्य.

उत्तेजन - पु. प्रोत्साहन.

उत्तेजना-स्त्री. तीव्र वेग, उसळी. प्रोत्साहन.

उत्थान-पु. उदय, उत्पत्ति.

उत्पत्ति-स्त्री. जन्म, सृष्टि, आरंभ,
प्रयत्न, उत्साह, आनंद, युद्ध, सैन्य,
पराक्रम, अंगण, हद्द, यज्ञस्थान, ग्रंथ,
रोगाचें कारण, मलविसर्जन, कुटुंब
किंवा राज्य रक्षण, जागृति.

उत्पन्न-वि. घडलेलें, जाणलेलें, मिळ-
विलेले, जन्मलेले.

उत्पात-पु. उपद्रव, अशांति, दंगा.

उत्स-पु. झरा, जलमय ठिकाण.

उत्सव-पु. धामधूम, मंगल समय, आनंद.

उत्साह-पु. उत्साह, हिम्मत.

उत्सुक-वि. उत्कण्ठित.

उत्थपना-क्रि. स. उच्चाटन करणें, उठविणें.

उत्थलना-क्रि. अ. डगमगणें, उलटणें, थरकांप होणें, उथळ होणें. -क्रि. स. खालीं वर करणें. [उलटा पालट.

उत्थल-पुथल-स्त्री. उलटा पालट. -वि.

उत्थला-वि. उथळ.

उदंत-वि. दांत नसलेला. -पु. बातमी.

उदक-पु. पाणी.

उदग-वि. उन्नत, उग्र.

उदग-वि. टोंक आलेलें, उंच, पूर्ण, मोठें, उत्कृष्ट, जोराचें, भयंकर, क्षुब्ध, बलाढ्य, तीव्र, स्पष्ट.

उदय-पु. सूर्य.

उदधि-पु. समुद्र, घागर, ढग.

उदमदना-क्रि. अ. उन्माद चढणें.

उदय-पु. वरयेणें, उन्नति, उगम, उदयाचल.

उदयसे अस्त तक-साच्या जगांत.

उदर-पु. पोटा, मध्य, आंतील भाग.

उदरना-क्रि. अ. फाटणें, छिन्न भिन्न होणें.

उदवेग-पु. पाहा 'उद्देग.'

उदार-वि. दाता, श्रेष्ठ, उदार हृदयी, सरळ मनाचा. [पाडणें.

उदारना-क्रि. स. फाडणें, चिरणें, तोडणें,

उदास-वि. विरक्त, तटस्थ, दुःखी.

उदासी-स्त्री. खिन्नता, दुःख. -पु. विरक्त पुरुष, नानकशाही साधूंचा एक पंथ.

उदासीन-वि. विरक्त, भांडणापासून अलिप्त, तटस्थ, प्रेमशून्य.

उदित-वि. उगवलेला, प्रकट, उज्वल,

प्रफुल्लित, सांगितलेलें.

उदुंबर-पु. उंबर, उंबरठा, नपुंसक, एक प्रकारचें कोड, मोहरी, कृमि.

उदू-पु. शत्रु.

उदूल-पु. अवज्ञा, विमुख.

उदूलहुक्मी-स्त्री. आज्ञाभंग.

उदै-दौ-पु. उदय. [उत्तम.

उदोत-पु. प्रकाश. -वि. प्रकाशित, शुभ,

उद्गार-पु. उकळी, ओकारी, थुकी, ढेकर, पूर, घोर शब्द.

उद्घाटन-पु. उघडणें, प्रकट करणें.

उद्घाटी-स्त्री. उदयाचल पर्वतांतील घाट.

उद्घात-पु. आघात, आरंभ.

उद्घातक-वि. आरंभ करणारा, आघात करणारा.

उद्दंड-वि. दांडगा, उद्धट.

उद्दाम-वि. स्वतंत्र, गंभीर, उद्दाम. -पु. वरुण, एकवृत्त. [-वि. लक्ष्य.

उद्देश्य-पु. अभिप्रेत अर्थ, विशेष्य, हेतु.

उद्धरण-पु. उतारा, उद्धार, अवतरण, उन्नति, मुक्ति. [सुटणें.

उद्धरना-क्रि. स. उद्धार करणें. -क्रि. अ.

उद्धार-पु. मुक्ति, उन्नति, कर्जापासून

उद्भट-वि. प्रबल, उच्चाशय. [मुक्ति.

उद्भिज्ज-पु. झाडें झुडपें.

उद्यत-वि. तयार, उठविलेला.

उद्यम-पु. व्यापार, उद्योग.

उद्योग-पु. धंदा, प्रयत्न, उलाढाल.

उद्ग्रह-पु. पुत्र.

उद्ग्रहण-पु. विवाह, वर ओढणें.

उद्घासन-पु. पळविणें, ओसाड करणें, मारणें.

उद्देग-पु. मनाची व्याकुळता, मनाची तीव्र वृत्ति, प्रवृत्ति.

उषडना-क्रि. अ. खुलणें, वेगळें होणें.

उषम-पु. उपद्रव.

उषर-अ. त्याबाजूला, तेथें, तिकडे.

उषरना-क्रि. अ. उद्धार हाणें, सुटणें.

-क्रि. स. उद्धार करणें. [करणें.

उषराना-क्रि. अ. वाऱ्यानें विसकटणें, दंगा

उषार-पु. उधार, कर्ज, उद्धार, मागणी.

उषार खाये बैठना-एकाद्या मोठ्या आघारावर दिवस घालविणें, नेहमीं तयार असणें, अत्यंत उत्सुक असणें, टपून बसणें, नाश इच्छिणें.

उषारना-क्रि. स. उद्धार करणें.

उषेडना-क्रि. स. उकलणें, टांके काढणें, विखरणें.

उषेडबुन-स्त्री. विचार, पंचाईत, उहापोह.

उन-सर्व. 'उस' ह्या सर्वनामाचें अनेक वचन. [पक्षी. -वि. अप्राप्य.

उनक्का-पु. क्वचित् दिसणारा एक कल्पित

उनचास-वि. एकुणपन्नास.

उनतीस-वि. एकुणतीस. [झालेला.

उनदा-दौहा-वि. जागरणामुळें त्रास

उनमना-वि. स्तब्ध, उदास.

उनमान-पु. अटकल, शक्ति, प्रमाण.

उनमानना-क्रि. स. अनुमान करणें.

उनमेख-प-पु. विकास, फूल फुलणें, डोळे उघडणें, प्रकाश. [चालणें.

उनरना-क्रि. अ. उन्नत होणें, उड्यामारीत

उनवना-क्रि. अ. भारान्वित होणें भरून येणें, कोसळणें.

उनहत्तर-वि. एकुणसत्तर.

उनहानि-स्त्री. समता.

उनहार-वि. समान.

उनहारी-स्त्री. सारखेपणा.

उनाना-क्रि. स. वळविणें, वांकविणें, प्रवृत्त करणें. -क्रि. अ. आज्ञा मानणें, ऐकणें.

उनासी-वि. एकुणऐशीं.

उनींब-स्त्री. झोप.

उनींबा-वि. झोपेनें पेंगलेला.

उन्नत-वि. उंच, वाढलेला, श्रेष्ठ.

उन्नति-स्त्री. उंची, वृद्धि.

उन्नाब-पु. एक प्रकारचें बोर.

उन्नाबी-वि. काळसर लाल रंग.

उन्नायक-वि. उंच करणारा, वाढविणारा.

उन्नासी-वि. एकुणऐशीं. [फुललेला.

उन्निद्र-वि. निद्रानाशाचा, झोप न आलेला.

उन्नीस-वि. एकोणीस.

उन्नीस बिस्बे-अधिकतर, अधिकांश.

उन्नीस होना-थोडें कमी होणें.

उन्नीस बीस होना-एक दुसरी पेक्षां चांगली

उन्मत्त-वि. मदांश, बेशुद्ध, वेडा. [असणें.

उन्माब-पु. वेडेपणा.

उन्मेष-पु. किंचित् प्रकाश, विकास.

उप-एक उपसर्ग. [इत्यादि राजचिन्हें.

उपकरण-पु. सामुग्री, राजाचीं छत्र चामरें

उपकार-पु. हितसाधन, लाभ.

उपगत-वि. प्राप्त, माहितीचा, स्वीकृत.

उपग्रह-पु. कैद, कैदी, लहान ग्रह, राहु व केतु, मोठ्या ग्रहाच्या भोंवतीं फिरणारा लहान ग्रह.

उपचार-पु. व्यवहार, चिकित्सा, इलाज, सेवा, धर्मानुष्ठान, षोडशोपचार, खुशामत, लांच. [गोष्ट.

उपज-स्त्री. पीक, नवीन कल्पना, कल्पित

उपजाना-क्रि. अ. उपजणें.

उपजाऊ-वि. सुपीक.

उपजाना-क्रि. स. उत्पन्न करणें.

उपजीवन-पु. निर्वाह, निर्वाहासाठीं घेतलेला
दुसऱ्याचा आधार.

उपटन-पु. उटणें, चिन्ह.

उपटना-क्रि. अ. उपटणें, खूण पडणें.

उपटारना-क्रि. स. उच्चाटन करणें.

उपडुना-क्रि. अ. वळ उठणें, उखडणें.

उपत्यका-स्त्री. खोरें, तराई.

उपदेशना-क्रि. स. उपदेश करणें.

उपदेष्टा-पु. उपदेश देणारा.

उपद्रव-पु. उत्पात, दंगा, मुख्य रोगामध्ये
होणारे दुसरे रोग. [देणें.

उपघटना-क्रि. अ. अंगीकार करणें, आश्रय

उपघा-स्त्री. कपट, व्याकरणांत शेवटच्या
अक्षराच्या आधीचें अक्षर, उपद्रव,
प्रतिष्ठा. [विशेषता.

उपघान-पु. आधार देणारी वस्तु, उशी,

उपनना-क्रि. अ. उत्पन्न होणें.

उपनय-पु. जवळ घेऊन जाणें, मुलाला
गुरुजवळ नेणें, मुंज.

उपनाना-क्रि. स. उत्पन्न करणें.

उपनाम-पु. दुसरें नांव, पदवी, टोपण नांव.

उपनिधि-स्त्री. ठेव.

उपनिवेश-पु. दुसऱ्या ठिकाणाहून आलेल्या
लोकांची वस्ती, एका ठिकाणाहून
दुसऱ्या ठिकाणीं जाऊन केलेली वस्ती.

उपनिषद्-स्त्री. जवळ बसणें, ब्रह्मवि-
द्येच्या प्राप्तीकरितां गुरुजवळ बसणें,
वेदांच्या भागांपैकीं शेवटचा भाग.

उपनेता-पु. आणणारा, गुरु.

उपन्यास-पु. कादंबरी. [संपन्न, उपयुक्त.

उपपन्न-वि. जवळ आलेला, प्राप्त झालेला,

उपपातक-पु. लहानसें पाप. [संपादन.

उपपादन-पु. सिद्धकरणें, काम पुरें करणें,

उपबन-पु. उपवन.

उपबरहन-पु. उशी, तक्क्या.

उपभुक्त-वि. उष्टें, उपभोग केलेलें,

उपमा-स्त्री. तुलना. [वापरलेलें.

उपमाता-पु. उपमा देणारा. -स्त्री. दाई.

उपरत्न-पु. गौण रत्नें. (कांच, शंख इत्यादि).

उपरना-पु. उपरणें. -क्रि. अ. उपटणें.

उपरफट, उपरफटदू-वि. फालतू, वरील.

उपराग-पु. रंग, वासना, इजा, राहु, ग्रहण.

उपराचढी-स्त्री. चढाओढ.

उपराज-पु. राजप्रतिनिधि, व्हाइसरॉय,
गव्हर्नर जनरल.

उपराजना-क्रि. स. उत्पन्न करणें.

उपरांत-अ. नंतर.

उपराना-क्रि. अ. प्रगट होणें, वर यणें.

उकळणें, पोहणें. -क्रि. स. प्रगट करणें.

उपराला-पु. रक्षण, बाजू, कैवार.

उपरावटा-वि. अभिमानी.

उपरि-अ. वर.

उपरी-उपरा-पु. चढाओढ.

उपरोध-पु. अडथळा, आच्छादन, नाकेबंदी,
पीडा, मन, बांधणें, धरणें, नाश,
उपकार, रक्षण.

उपरोधक-वि. अडथळा आणणारा. -पु.

आंतली खोली, अंतःपुर.

उपरौटा-पु. वरचा पदर.

उपर्युक्त-वि. वर सांगितलेलें.

उपल-पु. दगड, गार (बर्फ), रत्न, ढग

उपलक्षक-वि. ताडणारा.

उपलक्षण-पु. संकेत.

उपलक्षमें-उद्देशन, प्रित्यर्थ.

उपलक्ष्यमें-दृष्टीनें, विचारानें.

उपलक्ष्य-पु. उद्देश्य, संकेत, आधार,

धर्मशाळा, अनुमान. -वि. तर्कगम्य.
 उपला-पु. गोवरी.
 उपली-स्त्री. लहान गोवरी.
 उपलेप-पु. सारवणें, लेप देण्याची वस्तु.
 उपल्ला-पु. पृष्ठभाग.
 उपवन-पु. बाग, लहान जंगल.
 उपवास-पु. उपास, न जेवण्याचें व्रत.
 उपविष-पु. कमी विषारी असलेली वस्तु.
 उपविष्ट-वि. बसलेला.
 उपवीत-पु. जानवें, मुज.
 उपवेशन-पु. बसणें, स्थिर होणें.
 उपशम-पु. इंद्रिय निग्रह, शांति, इलाज.
 उपशिष्य-पु. शिष्याचा शिष्य.
 उपसंहार-पु. परिहार, समाप्ति, पुस्तकां-
 तील शेवटचे प्रकरण, सारांश.
 उपस-स्त्री. दुर्गंध.
 उपसना-क्रि. अ. सडणें, दुर्गंधित होणें.
 उपसाना-क्रि. स. शिळें करणें, कुजविणें.
 उपसेचन-पु. भिजविणें, ओली वस्तु.
 उपस्थ-पु. मधला भाग, झाड, पुरुषचिन्ह,
 स्त्रीचिन्ह, मांडी. -वि. जवळ बसलेला.
 उपस्थान-पु. जवळ येणें, पूजेसाठीं जवळ
 येणें, उभे राहून स्तुति करणें, सभा,
 पूजेचें स्थान.
 उपस्थित-वि. समोर किंवा जवळ आलेला,
 लक्षांत आलेला, हजर.
 उपस्थिति-स्त्री. अस्तित्व, हजेरी.
 उपहृत-वि. नष्ट केलेलें, बिघडलेलें, संकटांत
 सांपडलेलें.
 उपहार-पु. नजराणा, शेंवांच्या उपासनेचं
 सहा नियम, भेट.
 उपहास-पु. थट्टा, निंदा.
 उपही-पु. अपरिचित व्यक्ति.

उपांत-पु. टोंकाजवळचा भाग, लहान
 किनारा, मोठ्या प्रांताचा भाग.
 उपाइ-उई-पु. उपाय, युक्ति, समाधान.
 उपाटना-क्रि. स. उपटणें.
 उपादेय-नि. ग्रहण करण्यायोग्य, उत्तम.
 उपाधि-स्त्री. कपट, उपद्रव, कर्तव्याचा
 विचार, पदवी.
 उपाधी-वि. उपद्रवी.
 उपाध्याय-पु. वेद शिकविणारे गुरुजी,
 शिक्षक, ब्राम्हण जातीतील एक भेद.
 उपाध्याया-स्त्री. शिक्षिका.
 उपाध्यायानी-स्त्री. गुरुपत्नी.
 उपानत-ह-पु. पायांतील जोडा.
 उपाय-पु. जवळ येणें, साधन, राजनीती-
 मध्ये शत्रूवर विजय मिळविण्याच्या
 चार युक्त्या (साम, दाम, दंड, भेद).
 शृंगाराचीं दोन साधनें.
 उपारना-क्रि. स. उपटणें.
 उपार्जन-पु. प्राप्ति. [विलंब
 उपालंभ-पु. गाऱ्हाणें, निंदा, तिरस्कार,
 उपालब्ध-वि. निंदा, झालेला.
 उपासक-वि. भक्त.
 उपासना-स्त्री. जवळ बसण्याची क्रिया,
 आराधना.
 उपासी-वि. सेवक. [विष्णु.
 उपेंद्र-पु. इंद्राचा धाकटा भाऊ, वामन,
 उपेक्षा-स्त्री. विरक्ति, तिरस्कार.
 उपैना-वि. उघडा, नमन.
 उफ्र-अ. हाय (उद्गारावाचक).
 उफ्रक-पु. क्षितिज. [उकळणें.
 उफ्रना-क्रि. अ. उसळणें, उतास जाणें,
 उफनना-क्रि. अ. उकळणें, उफाळून येणें.
 उफनाना-क्रि. स. उकळविणें, उफाळणें.

उफं-पु. टोपण नांव.

उफान-पु. उकळी, कढ.

उबकना-क्रि. अ. ओकणें.

उबकाई-स्त्री. ओकारी.

उबटन-पु. उटणें.

उबटना-क्रि. अ. उटणें लावणें.

उबना-क्रि. अ. उबग येणें, उदय होणें,
अंकुर फुटणें, उत्पन्न होणें.

उब(बा)रना-क्रि. अ. सुटणें, बाकी राहणें.

उबरी-स्त्री. शेतीची एक पद्धत. -वि.
सुटलेली, उरलेली.

उबलना-क्रि. अ. उकळणें, वेगानें निघणें.

उबहना-क्रि. स. शस्त्र म्यानांतून काढणें,
पाणी फेकणें, उंचावणें.

उबाना-पु. फणीच्या बाहेर राहणारे सूत.
-वि. अनवाणी. [वरचा पडदा.

उबार-पु. उद्धार, रथ किंवा पालखीच्या
उबारना-क्रि. स. उद्धार करणें.

उबाल-पु. उकळी, उद्वेग.

उबालना-क्रि. स. उकळणें, उकडणें.

उबासी-स्त्री. जांभई. [घाबरणें.

उबीठना-क्रि. स. उबग येणें. -क्रि. अ.

उबीघा-वि. गाडला गेलेला, कांटघानें
भरलेला.

उबेना-वि. अनवाणी.

उमडना-क्रि. अ. उंचावणें, वर येणें, उत्पन्न
होणें, उघडणें, वाढणें, बाजूला होणें,
तारुण्य प्राप्त होणें, गाय, म्हैस वगैरे
मस्त होणें.

उभय-वि. दोन्ही. [असलेला.

उभयतोमुखी-वि. दोन्ही बाजूला तोंड

उभरना-क्रि. अ. पाहा 'उमडना'.

उभाड-पु. उंची, वृद्धि.

उभाडवार-वि. भडक, उठावदार.

उभाडना-क्रि. स. जड वस्तु हळूहळू
उचलणें, उत्तेजित करणें.

उमंग-स्त्री. उमेद, अधिकता, उंची.

उमं(म)गना-क्रि. स. उल्हासणें, उसळणें.

उमग-स्त्री. पाहा 'उमंग'.

उमगा-वि. उत्साहाच्या भरांत आलेला.

उमड-स्त्री. पूर, घेर, चढाई.

उमडना-क्रि. अ. पूर येणें, पसरणें, आवेश
येणें. [होणें.

उमडना घुमडना-भरून येणें, मेघाच्छादित

उमडना-क्रि. अ. मस्त होणें, उल्हासणें,

उमर-स्त्री. वय, आयुष्य. [उसळणें.

उमरती-स्त्री. एक वाद्य.

उमरा-पु. सरदार.

उमस-स्त्री. वारा वाहात नसल्यामुळें
होणारी उष्णता. [क्षुब्ध होणें.

उमहना-क्रि. अ. उसळणें, दुथडी भरणें,

उमा-स्त्री. पार्वती, दुर्गा, हळद, अळशी
(धान्य), कीर्ति, कांति.

उमाह-पु. उत्साह.

उमाहल-वि. उत्साहपूर्ण.

उमेठन-स्त्री. पीळ, मुरडा.

उमेठना-क्रि. स. मुरडणें.

उम्दगी-स्त्री. भलाई.

उम्दा-वि. भला, चांगला. [अनुयायी.

उम्मत-स्त्री. अनुयायी गण, समाज, संतति,

उम्मी-स्त्री. ओंबी.

उम्मीद-उम्मेद-स्त्री. आशा.

उम्मेदवार-पु. आशा ठेवणारा, काम शिक-
ण्याकरितां किंवा नोकरी मिळण्याच्या
आशेनें विनावेतन काम करणारा मनुष्य.

उम्भ-स्त्री. वय, आयुष्य.

उम्भ कटना-गुजारना-बिताना- आयुष्य
कंठणें, दिवस काढणें.

उभेउ-क्रि. अ. उदय झाला.

उर-पु. छाती, हृदय.

उरई-स्त्री. वाळा.

उरग-पु. साप.

उरगाव-उरगारि-पु. गरुड.

उरगिनी-स्त्री. सर्पिण.

उरज-उरजजात-पु. स्तन.

उरझना-क्रि. अ. अडकणें.

उरझाना-क्रि. स. अडकविणें, गुंतविणें.

उरण-पु. मेंढा, युरेनस नामक ग्रंथ.

उरव-पु. उडीद.

उरबी-स्त्री. बारीक उडीद.

उरध-अ. उध्वं, वरती.

उरधारना-क्रि. अ. विखुरणें, उसवणें.

उरबी-बीं-स्त्री. पृथ्वी.

उरला-वि. मागचा, विरळा.

उरस-वि. बेचव. -पु. छाती, हृदय.

उरसना-क्रि. अ. वरखालीं करणें, हालविणें,

उरहना-पु. तक्रार, टोमणा. [मिसळणें.

उरारा-वि. विशाल.

उराव-पु. होस, उत्साह, महत्वाकांक्षा.

उराहना-पु. टोमणा तक्रार.

उरिण-न-वि. ऋणमुक्त.

उरूज-पु. उन्नति.

उरूस-पु. नवरदेव. -स्त्री. वधू.

उरेखना-क्रि. स. कल्पनाचित्र काढणें,
रंगविणें, पाहाणें, मानणें.

उरेह-पु. चित्रकारी.

उरेहना-क्रि. स. चित्र काढणें.

उर्व-पु. उडीद.

उर्व-स्त्री. एकभाषा.

उर्वबाजार-पु. सर्व तहेच्या वस्तु मिळणारा
बाजार, लष्कर किंवा छावणीचा
बाजार.

उर्वामुल्ला-स्त्री. दरबारी भाषा, उच्च
उर्व भाषाशैली, सैन्याची छावणी.

उर्वरा-स्त्री. उपजाऊ जमीन, पृथ्वी, एक
अप्सरा. -वि. उपजाऊ.

उर्विजा-स्त्री. सीता.

उलंग-वि. नागवा. [करणें.

उलंघना-क्रि. स. उलंघन करणें, अवज्ञा

उलका-स्त्री. प्रकाश, मशाल, दिवा,
तुटलेला तारा.

उलछना-क्रि. स. पसरणें, पाणी उडविणें.

उलछा-पु. हातानें फेंकून बी पेरण्याची
क्रिया.

उलझन-स्त्री. गांठ, पेंच, अडथळा, चिंता.

उलझनमें पडना-बुचकळघांत पडणें.

उलझनमें डालना-भानगडींत पाडणें.

उलझना-क्रि. स. अडकणें, फेऱ्यांत सांपडणें,
लपेटणें, कामांत गुंग होणें, भांडणें,
अडचणींत सांपडणें, वांकडें होणें, थांबणें.

उलझना पुलझना-पक्कें अडकणें.

उलझा सुलझा-अ. वेडें वाकडें.

उलझाना-क्रि. स. अडकविणें,
ठेवणें, वांकडें करणें. -क्रि. अ.

उलझावा-पु. गांठ, पेंच, व्यग्रता, फांस.

उलझाहा-वि. पेंचांत पाडणारा, मोहांत
पाडणारा.

उलट जाना-बेशुद्ध पडणें, मरणें, खालीं
पडणें, गविष्ठ होणें, अवयव मरणें.

उलट बेना-तोडास तोड देणें, उपटून
टाकणें, खोदून सारखें करणें, बी जळून

गेल्यावर पुन्हां नांगरणें, ओकणें, ओतून, टाकणें, नष्ट करणें.

उलटना—क्रि. अ. उलटें होणें, मार्गें फिरणें, विरुद्ध जाणें, तुटून पडणें, अस्ताव्यस्त होणें, चिडणें, बेशुद्ध होणें, पडणें, गर्व करणें. —क्रि. स. उलटें करणें, उपडें करणें, उत्तर प्रत्युत्तर करणें, अस्ताव्यस्त करणें, आपटणें, उपटून टाकणें, बेशुद्ध करणें, ओतणें, नाश करणें, वांती करणें, पाठ करणें.

उलट प (पु) लट—स्त्री. अव्यवस्था.

उलटफेर—पु. परिवर्तन, आयुष्यांतील बऱ्यावाईट अवस्था.

उलट पलटी—स्त्री. उलटा पालट.

उलटा—वि. उलटें, विपरीत, अयोग्य.

—अ. उलट. —पु. चण्याच्या पिठाचें एक पक्वान्न.

उलटा घडा बांधना—युक्तीनें डाव उलटविणें.

उलटा फिरना—लौटना.—त्याच पावली

उलटा तबा—काळाकभिन्न. [परत फिरणें.

उलटा लटकना—प्राण देण्यास सिद्ध होणें.

उलटा हाथ—डावा हात. [लागणें.

उलटी सोंस चलना या लेना—शेवटला द्वास

उलटा चोर कोतवालको डांटे—चोराच्या उलट्या बाँबा.

उलटा जमाना—विपरित काळ.

उलटा सीधा—गडबड गुंडा, वेडें वाकडें.

उलटाब—पु. फेरबदल, फिरकी.

उलटी—स्त्री. ओकारी, मलखांबाची एक उडी.

उलटी खोपडी का—विक्षिप्त, मूर्ख.

उलटी गंगा बहना—अनपेक्षित घडणें.

उलटी गंगा बहना—रुढीविरुद्ध वागणें.

उलटी माला फेरना—अहित इच्छणें.

उलटी पट्टी पडाना—भलतेंच मनांत भरविणें.

उलटी टोंगें गले पडना—निस्तरावें लागणें.

उलटी सीधी सुनना—शिव्या खाणें.

उलटी सीधी सुनाना—तासडपट्टी काढणें.

उलटी कोंगसी—स्त्री. पंजाबी मलखांबी उडी.

उलटी खडी—स्त्री. साधी मलखांबी उडी.

उलटी बगली—उलटी रमाली—स्त्री. जोडीचा एक हात. [मोहरी.

उलटी सरसों—स्त्री. मंत्रतंत्राला लांगणारी

उलटे—अ. विरुद्ध क्रमानें, विरुद्ध न्यायानें.

उलटे काँटें तोलना—दांडी मारणें.

उलटे छुरेसे मूडना—मूर्ख बनवून लुटणें.

उलटे पाव फिरना—आल्या पावली परतणें.

उलटे मुँह गिरना—खोदलेल्या खड्ड्यांत स्वतःच पडणें, तोंडघशी पडणें.

उलटे हात का बाँब—हातचा मळ.

उलथा—पु. तालावर नाचणें, कोलांटी उडी, कोलांटी उडी घेऊन पाण्यांत पडणें, कूस बदलणें, अनुवाद.

उलफत—रफत—स्त्री. प्रेम.

उलरना—क्रि. अ. उडी मारणें, खालीवर होणें, वेगानें पुढें सरसावणें.

उललना—क्रि. अ. ढळणें, इकडे तिकडे होणें.

उलहना—क्रि. अ. बाहेर येणें, खुलणें.—पु.

उल्लोक—पु. टपाल. [निंदा, दोष दर्शन.

उल्लोकपत्र—पु. पोष्टकार्ड.

उल्लोकी—पु. पोष्टमन.

उलार—वि. मार्गें वांकलेला.

उलाहना—पु. दुसऱ्याला त्याच्या अपराधाची जाणीव देणें, निंदा.—क्रि. स. जाणीव करून देणें, दोष देणें.

उलीचना—क्रि. स. हातानें किंवा भांड्यानें पाणी शिपडणें.

उलूक-पु. घुबड, इंद्र, दुर्योधनाचा एक दूत, कणाद ऋषींचे एक नांव, तिरिप
 उलूखल-पु. खल, उखळी, धूप. [(उन्हाची)
 उल्का-स्त्री. पाहा 'उल्का'.
 उल्था-पु. भाषांतर. [अलंकार.
 उल्लास-पु. प्रकाश, आनंद, पर्व, एक
 उल्लिखित-वि. खोदलेले, सोललेले, वर
 लिहिलेले, चित्रित केलेले, लिहिलेले.
 उल्लू-पु. घुबड, मूर्ख.
 उल्लूका गोदत खिलाना-गाढव बनविणे.
 उल्लू सीधा करना-स्वार्थ साधणे.
 (कहीं) उल्लू बोलना-ओस पडणे.
 उल्लेख-पु. लेख, वर्णन, चित्र काढणे, एक
 काव्यालंकार,
 उबनी-स्त्री. उदय, प्रकाश.
 उशबा-पु. एक रक्तशोधक वनस्पति.
 उशीर-पु. वाळा.
 उष्णीष-पु. पगडी, मुकुट.
 उस-स. त्या (दर्शक).
 उसकन-पु. भांडी घासण्याची घासणी.
 उसकाना-क्रि. स. दिव्याची वात चढविणे,
 वर उठविणे, उत्तेजित करणे, बाजूस
 सारणे.
 उसनना-क्रि. स. उकळणे, शिजविणे.
 उसनाना-क्रि. अ. उकळविणे.
 उसरना-उसलना-क्रि. अ. दूर होणे, व्यतीत
 होणे, विसरणे, पूर्ण होणे.
 उसोस-उसास-स्त्री. दीर्घश्वास, श्वास,
 निःश्वास. [बनवून उभे करणे.
 उसारना-क्रि. स. उपटणे, बाजूस सारणे,
 उसारा-पु. ओसरी.
 उसासी-स्त्री. उसंत.
 उसी-स. त्याच.
 हिं. म. को.-५

उसीला-पु. वशिला.
 उसीसा-पु. उशी, तक्क्या.
 उसूल-पु. सिद्धांत.
 उसूलन-अ. सिद्धांतांतें.
 उस्तारा-पु. वस्तरा.
 उस्ताद-पु. शिक्षक. -वि. घूर्त, निपुण.
 उस्ताबाना-वि. गुरुप्रमाणें. [घूर्तता.
 उस्ताबी-स्त्री. शिक्षकाची वृत्ति, निपुणता,
 उस्तानी-स्त्री. गुरुपत्नी, शिक्षिका, लबाड
 उस्तुरा-पु. वस्तरा. [स्त्री.
 उस्तु (स्त) वार-वि. मजबूत, सपाट, सरळ.
 उहवा-पु. हुद्दा.
 उहवा-अ. तेथें.
 उहार-पु. पडदा, उघड.
 उहै-स. तेंच.

[ऊ]

ऊंगा-पु. आघाडा, गोचीड.
 ऊंघ-स्त्री. डुलकी, अर्धवट झोप.
 ऊंघन-स्त्री. डुलकी.
 ऊंघना-क्रि. अ. डुलकी घेणे.
 ऊंच-वि. उंच, कुलीन.
 ऊंचा-वि. उंच, श्रेष्ठ. [लाभ.
 ऊंचानीचा-खडबडीत, बरें वाईट, हानि
 ऊंचा सुनना-कमी एकू यणे.
 ऊंचा सुझाना या समझाना-भलतेंच
 भरविणे. [शब्द बोलणे.
 ऊंची नीची या ऊंचा नीचा सुनाना-कठोर
 ऊंचा सोचना-लाभ हानीचा विचार करणे.
 ऊंचाई-स्त्री. उंची, श्रेष्ठता.
 ऊंचे-अ. उंच स्वरांन, वरच्या बाजूला.
 ऊंचे नीचे पैर पडना-वाईट कामांत पडणे.
 ऊंचना-अ. केस विचरणे.

अंट-पु. उंट.

अंट कटारा-करीरा-पु. एक कांटेरी झुडप.

अंटवान-पु. उंट चालविणारा.

अ-अ. सुद्धां, देखील.-स. तो, ती, तें.-पु.

अयना-क्रि. अ. उगवणें. [महादेव, चंद्र.

अयाबाई-वि. निरर्थक.

अक-पु. उल्का, दाह, ज्वाला.-स्त्री. चूक.

अक-पु. अक, उष्णता.-वि. तापलेलें.

अकल-पु. उखळी.

अकड-वि. ओस.

अकट नाटक-पु. निरुपयोगी काम, जसें होईल तसें काम.

अकपटंग-वि. ताळमेळ नसलेलें, निरर्थक.

अक-पु. उणीव, दुष्काळ, लोप.

अक-स्त्री. डुबकी, पाणकोबडा.

अक-वि. विवाहित.

अकना-क्रि. अ. विचार करणें, लग्न करणें.

अक-स्त्री. विवाहित स्त्री, पर पुरुषाशीं प्रेम करणारी विवाहित स्त्री.

अक-वि. निपुत्रिक, मूर्ख. -पु. निपुत्रिक मेल्यामुळे भूत होणारा मनुष्य.

अक-पु. अक (प्राणी), चंदनाचें झाड किंवा

अकबिलाव-पु. अक. [लाकूड.

अकबिलावकी डेरी-न तुटणारें भांडण.

अक-पु. एक वृक्ष, राजा परमालच्या सामंतांपैकीं एक वीर.

अक-वि. काळसर तांबूस.-पु. काळसर तांबूस रंगाचा घोडा.

अक-पु. धामधूम. [करणें.

अक उठाना या अक मचाना-दंगा

अक-वि. धामधूम करणारा.

अक-धो-धो-पु. उद्धव. [तुच्छ.

अक-पु. लहान तलवार, लोकर.-वि. कमी,

अक-स्त्री. न्यूनता.

अक-वि. कमी, तुच्छ.-स्त्री. खेद.

अक-वि. लोकरीची, कमी.-स्त्री. दुःख, तेज, झिलई.

अक-अ. वर, आघारावर, उच्च कोटींत, अधिक, आधीं, उघड, किनाऱ्यावर, शिवाय.

अक अक-वरवर, मुकाटघानें.

अककी आमबनी-वरची प्राप्ति.

अकके-पाठवे (भाऊ बहिण).

अक छार पडना-मरणें.

अक तले-वरखालीं, क्रमानें.

अक तलेके-पाठोपाठवे.

अक लेना-जबाबदारी घेणें. [प्रत्यक्ष.

अक से-जोरानें, याशिवाय, पगाराशिवाय,

अक होना-पुढें जाणें. [जास्त, दिखाऊ.

अकरी-वि. वरचा, बाहेरचा, ठरल्यापेक्षां

अकरी तौरसे-वरवर, वरकरणी.

अक-स्त्री. व्याकुलता, कंटाळा.

अक-पु. विकट मार्ग. -वि. खडबडीत.

अक-वि. खडबडीत.

अकना-क्रि. अ. व्याकुळ होणें, कंटाळणें.

अक-वि. उंच.-स्त्री. उष्णता, कंटाळा,

अकना-क्रि. अ. उठणें, कंटाळणें. [उत्साह.

अक-स्त्री. आवेग, झटका.

अक-पु. उंबर.

अक-स्त्री. गव्हाची ओंबी.

अक-पु. सीमा, शेवट.

अक, अक-वि. उंच, उभा. -अ. वरील.

अक-पु. मांडी. [एक काव्यालंकार.

अक-वि. बलवान.-पु. बळ, कार्तिक महिना,

अक-वि. बलवान, तेजस्वी, प्रतापी.

अक-वि. उत्पन्न, विकास पावलेला.

ऊर्ध्व-पु. लोकर.

ऊर्ध्व-अ. वर.-वि. उंच, उभा.

ऊर्ध्वगति-स्त्री. मुक्ति.

ऊर्ध्वगामी-वि. वर जाणारा, मुक्त.

ऊर्ध्व चरण-पु. खालीं डोकें वर पाय करून
तपस्वर्या करणारा तपस्वी.

ऊर्ध्व पुंड्र-पु. वैष्णव लोक कपाळावर
लावित असलेला तिलक.

ऊर्ध्व लोक-पु. आकाश, स्वर्ग.

ऊल जलूल-वि. असंबद्ध, अज्ञानी, असम्य.

ऊषा-स्त्री. सकाळ, अरुणोदय, बाणासुराची
कन्या.

ऊसर-पु. रेंताड जमीन.

ऊह, ऊहन-पु. अनुमान, विधान, तर्क,
सिद्धांत, ज्ञान, अध्याहार, धर्मविधीत
फेरफार, गोळा करण्याची क्रिया.

ऊहापोह-पु. तर्क वितर्क.

[ऋ]

ऋग्वेद-पु. चार वेदांपैकीं एक वेद.

ऋचा-स्त्री. वेदमंत्र, स्तोत्र.

ऋजु-वि. सरळ, सुगम, सज्जन, प्रसन्न.

ऋजुता-स्त्री. सरळपणा, सोपेपणा, सज्ज-

ऋण-पु. कर्ज.

[नता.

ऋण उतरना-कर्ज फिटणें.

ऋण पटना-कर्जफेड पुरी होणें.

ऋद्ध-वि. संपन्न.

ऋद्धि-स्त्री. एक औषधी वनस्पति, समृद्धि,
आर्याछंदाचा एक प्रकार.

ऋन-पु. कर्ज.

ऋनिक, ऋनिया-वि. कर्जदार.

ऋषि-पु. मंत्रद्रष्टा, आध्यात्मिक व भौतिक
तत्त्वांचा साक्षात्कार करविणारा.

[ए]

एँचपेंच-पु. डावपेच, अडचण, मानगड,
संकट.

एँडा बेंडा-वि. वाकडें तिकडें, भलतेंच.

एँडी-पु. रेशमाचा किडा, त्यापासून
निघणारें रेशीम. -स्त्री. टांच.

एँडुआ-पु. चुंबळ.

ए-पु. विष्णु. -अ. एकाद्याला हाक मार-
तांना या अव्ययाचा उपयोग होतो.

एकंग-वि. एकटा.

एकंगा-वि. एकांगी.

एकंगी-स्त्री. एकांगी. [कोणी एक.

एक-वि. एक (संख्या), अद्वितीय, समान,

एक अंक-ठारीव, पक्के.

एक ओख वेखना-सारखेपणानें वागणें.

एक ओख न भाना-तिरस्कार वाटणें.

एक ओखते वेखना-सगळ्यांशीं सारख्या
भावांनें वागणें.

एक ओख न भाना-जरासुद्धां न आवडणें.

एक आष-एखादा, एकटा दुकटा.

एक एक-प्रत्येक.

एक एक करके-एका मागून एक, हळू हळू.

एक कलम-सर्व.

एककी बस सुनाना-टाकून बोलणें.

एकके दो दो करना-प्राप्ति वाढविणें, काम
वाढविणें, उगीच वेळ काढणें.

एक जान-एक जीव.

एक टक-टक लावून.

एक टोंग फिरना-सारखें भटकणें.

एक तरफ-एका बाजूला, एकीकडे.

एक और एक ग्यारह करना-संघटन करणें.

एक ताक-र-सारख्या रूपारंगाचे, सारखे.

एक तो-अगोदर तर.

एक बिल-अभिन्न हृदय.

एक बीबार रुपया-हजार रुपये.

एक दूसरा-एकमेक.

एक दूसरेका-परस्पर.

एक न चलना-काहीं एक न चालणें.

एक पास-जवळ जवळ.

एक पेटसे-सहोदर.

एक ब एक-एकाएकी, अचानक.

एक बात-दृढ प्रतिज्ञा.

एक मामला-एकी. [मुठीनें.

एक मूठ या मुद्दत-एका हप्त्यानें, एका

एक सा-सारखा.

(अपनी) और किसीकी जान एक करना-
मारणें व स्वतः मरणें.

एकसे एक-एका पक्षां एक. [बोलणें.

एक स्वरसे कहना या बोलना-एका मतानें

एक होना-एक होणें, तद्रूप होणें. [नाव.

एक गाछी-पु. एकाच लाकडाची केलेली

एक चौबा-पु. एक खांबी तंबू.

एकजद्दी-वि. सगोत्र.

एक टंगा-वि. एक टांग्या.

एकडू-पु. एकर.

एक डाल-वि. एका तऱ्हेचे, अकसंधी.

-पु. मूठ व पात एकाच लोखंडाचीं

एकत-अ. एकत्र, एका जागीं. [असलेला सुरा.

एक तरफा-वि. एका बाजूचा, पक्षपाती
असलेला, एकपक्षी. [नामा.

एक तरफा डिंगरी-एका बाजूचा हुकुम-

एकतरा-पु. एकात्र ताप.

एकता-स्त्री. ऐक्य, सारखेपणा. -वि.

एक ताक-वि. सारखें. [अद्वितीय.

एकतालीस-वि. एकेचाळीस.

एकतीस-वि. एकतीस.

एकदम-अ. ताबडतोब, एकदम.

एकसी-स्त्री. एक आणा.

एकपटा-वि. अखंड, एक पट्ट्याचा.

एक फसला-वि. वर्षातून एकच पीक
निघणारें. [सगळें.

एक बारगी-अ. अचानक, एकदम, सगळेंच्या

एकबाल-पु. प्रताप, भाग्य, वैभव, स्वीकार.

एकरंग-वि. सारखें, शुद्ध मनाचा, सगळी-
कडे सारखा असलेला.

एकरस-वि. सारखा, एकाच तऱ्हेचा.

एकरार-पु. स्वीकार, प्रतिज्ञा, करार.

एकरार नामा-करारपत्र.

एकल-ला-वि. एकटा.

एकलोता-वि. एकुलता एक. [बंध्या.

एकबोज-स्त्री. एकाच मुलाची आई, काक-

एकवेणी-वि. वियोगिनी, एकच वेणी
घातलेली, विधवा. [असा पशू.

एकशफ-पु. ज्याचे खुर दुभंगलेले नाहीत

एकसठ-वि. एकसठ. [सिद्धान्त.

एकसत्ताबाद-पु. पार्मेनिडीजचा अद्वैत

एकसर-वि. एकटा, सर्व, एका टोकापासून

एकसाँ-वि. सारखा. [दुसऱ्या टोकापर्यंत.

एकहत्तर-वि. एकाहत्तर.

एकहत्था-वि. एकाच्याच हातांत असणारा.

एकहरा-वि. एकेरी.

एकहरा बदन-काटकुळें शरीर.

एकांत-वि. अत्यंत, एकटा, निर्जन. -पु.

एका-पु. ऐक्य-स्त्री. दुर्गा. [एकांत.

एकाई-स्त्री. एक, घटक, प्रमाण, एकच
स्थान, एकच्या जागेवर लिहिला

एकाएक-अ. एकाएकी. [जाणारा अंक.

एकाएकी-वि. एकाकी, एकटा. -अ.

अचानक, एकाएकी.

एकाकार-पु. अद्वैतता. -वि. एका
 एकाकी-क्रि. एकटा. [आकाराचा
 एकावश-वि. एकादशी, अकरा.
 एकावशा-पु. अकराव्या दिवसाचें क्रियाकर्म
 जि. (मृत्युनंतरचें).
 एकीभूत-वि. मिसळलेलें.
 एकोतरसो-वि. एकशेंएक.
 एकोतरा-पु. एकोत्रा (व्याजाचा दर),
 एक दिवसाआड येणारा ज्वर.
 एकौसा-वि. एकटा.
 एक्का-पु. एक जनावराचा तांगा, एक्का,
 (पत्त्यांत).-वि. एकटा.
 एक्का बुक्का-एकटा दुकटा.
 एक्कावान-पु. एक्केवाला.
 एक्की-स्त्री. एक बैलाची गाडी, एक्का
 एक्यानवे-वि. एक्याणव. [(पत्त्यांतील).
 एक्यावन-वि. एक्कावन.
 एक्यासी-वि. एक्यांसी.
 एखनी-स्त्री. मांसाचा रस्सा.
 एड-इी-स्त्री. टांच.
 एड बेना-लगाना-लाथ मारणें, घोड्यास
 टांच मारणें, विघ्न आणणें. [करणें.
 एडीचोटीका पसीना एक करना-डोरमेहनत
 एडीचोटी पर से बारना-ओंवाळून टाकणें,
 तुच्छ समजणें,
 एडी घिसना या रगडना-पाय घासून धुणें,
 दुःखांत खितपत पडणें.
 एडीसे चोटीतक-डोक्यापासून पायापर्यंत.
 एतक्राब-पु. विश्वास, भरवंसा.
 एतबाल-पु. समानता, नेमस्तपणा.
 एतबार-पु. विश्वास.
 (फिसीका) एतबार उठना-पत जाणें.
 एतबार खोना-पत गमावणें.

एतबार जमना-विश्वास बसणें.
 एतमाद-पु. विश्वास.
 एतराज-पु. अडथळा, विरोध.
 एतवार-पु. रविवार.
 एता-इतका.
 एतिक, एती-वि. इतकी.
 एमन-पु. यमन राग.
 एराक-पु. इराक प्रांत. [इराकी घोडा.
 एराकी-वि. इराकचा. -पु. उत्तम जातीचा
 एराक-ब-पु. जहाजाचें बूड.
 एलची-पु. राजदूत, प्रतिनिधि.
 एलचीगरी-पु. राजदूताचें कार्य.
 एला-स्त्री. वेलदोडा.
 एलुवा-पु. एक औषध.
 एबं-अ. तसेंच.
 एब-अ. सुद्धां. [(मनुष्य).
 एबज-पु. मोबदला, प्रतिकार, बदली
 एबज मुआबजा-पु. अदलाबदल, प्रतिकार.
 एबजो-स्त्री. बदली.
 एबमस्तु-असेंच होवो.
 एशिया-पु. आशिया खंड. [संबंधी.
 एशियामी-वि. आशियामधील, आशिया-
 एह-सर्व. हा.
 एहतमाभ-पु. व्यवस्था, तपासणी, देखरेख,
 अधिकार क्षेत्र, प्रयत्न.
 एहतमाल-पु. सहन, संशय, भय, भार.
 एहतिवाज-पु. आवश्यकता. [पापभीष्टता.
 एहतिवात-स्त्री. सावधगिरी, पथ्य, संरक्षण,
 एहसान-पु. उपकार. [विसरणारा.
 एहसान फरामोश-वि. कृतघ्न, उपकार
 एहसानमंद-वि. कृतज्ञ, आभारी.
 एहा-स.-हें. -वि. असें. -अ. हेंच.

एहि-सर्व. ह्याला.

एह-अ. हासुदां, आणखीसुदां.

[ऐ]

ऐ- अ. अं-(आश्चर्यसूचक).

ऐचना-क्रि. स. ओढणें, ताणणें, दुसऱ्याचें कर्ज आपल्या अंगावर घेणें.

ऐचाताना-वि. चकणा.

ऐचातानी-स्त्री. ओढाताण. [विचरणें.

ऐछना-क्रि. स. झाडणें, साफ करणें, केस

ऐठ-स्त्री. गर्व, ऐट, द्वेष.

ऐठन-स्त्री. पीळ, गर्व. [पीळ.

(उलटी) ऐठन-अुजवी कडून डावीकडचा (सीधी) ऐठन-डावीकडून अुजवी कडचा पीळ.

ऐठना-क्रि. स. पीळ देणें, वळणें (दोरी), मुरगाळणें, तगाद्यानें वसूल करणें, मारणें (पैसा), अुकळणें (धन). -क्रि. अ. अुखडणें, पीळ बसणें, मुरडा येणें, वांकडें बोलणें, वळणें (हातपाय).

ऐठ लेना-अुपटणें (वस्तु).

ऐठेकी बेल-दगडी खांबावर चारी बाजूस कोरलेली वेल.

ऐठवाना-क्रि. स. पीळ घालून घेणें.

ऐठा-पु. दोरी वळण्याचा पेंच.

ऐठू-वि. मिजाशी, अभिमानी.

ऐड-स्त्री. गर्व, ठसका (नटण्याचा), भोंवरा (पाण्याचा). -वि. निकामी, वांकडा.

ऐड हो जाना-फुकट जाणें, मोडतोड होणें.

ऐड्वार-वि. गर्बिष्ठ, ऐटदार, रंगेल, नखरेबाज. [गर्व करणें.

ऐडना-क्रि. स. आळसानें पडून रहाणें, (अंग) ऐडा करना-गर्व करणें.

ऐडबेंड-वि. वांकडा तिकडा.

ऐडा-वि. तिरपा. -पु. वजन.

ऐडाना-क्रि. अ. आळेपिळे देणें, गर्वकरणें.

ऐडा-पु. एक प्रकारचा कोयता.

ऐ-पु. शिव. -अ. अरे, अहो.

ऐक्य-पु. मिलाफ, एकमत, एकरूपता, ब्रह्म आणि जीवात्मा यांचें ऐक्य.

ऐजन-अ. तसेंच, तेंच.

ऐजाज-पु. आदर, सन्मान.

ऐबाब-स्त्री. संख्या, मोजणी. [घर.

ऐन-वि. पूर्ण, योग्य, ठीक, बरोबर. -पु.

ऐनक-स्त्री. चष्मा..

ऐना-पु. आरसा.

ऐनीता-पु. माकडास आरसा दाखविण्याचें वेळचा दरवेशांचा शब्द.

ऐपन-पु. हळद नि तांदूळ ओले वाटून बनविलेलें मंगल द्रव्य (मूर्तीच्या कपाळां तसेंच घागरीवर याचा लेप करतात.)

ऐब-पु. दोष, खोड, अवगुण, कलंक.

ऐब लगाना-दोष देणें, कलंक लावणें.

ऐबक-पु. गुलाम, दास.

ऐबगो-वि. निंदक.

ऐबगोई-स्त्री. निंदा.

ऐबजो-वि. छिद्रान्वेषी.

ऐबजोई-स्त्री. दोषदृष्टि.

ऐबना-क्रि. अ. येणें.

ऐबपोश-पु. दोष झांकणारा मनुष्य.

ऐबी-वि. वाईट, दुष्ट, अवगुणी.

ऐमाल-पु. कार्य.

ऐया-स्त्री. वृद्ध स्त्री, आजी.

ऐयाम-पु. दिवस.

ऐयार-पु. धूर्त.

ऐयारी-स्त्री. धूर्तता.

ऐयाश-वि. सुखलोलुप, विषयलंपट.
 ऐयाशी-स्त्री. भोगविलास. [सटरफटर.
 ऐरा गैरा-वि. तिन्हाईत, अनोळखी, तुच्छ,
 ऐरे गैरे नस्थू खैरे-कुठला कुणाचा कोण.
 ऐरापति-पु. ऐरावत.
 ऐराब-पु. ऊर्दू स्वरांच्या खुणा, बुद्धिबळांत
 अिरेस घालणें. [पूर, खळबळ.
 ऐल-पु. 'अिला' चा पुत्र पुरुरवा, विपुलता,
 ऐलान-पु. घोषणा, दौंडी.
 ऐवान-पु. महाल.
 ऐश-पु. चैन.
 ऐशोआराम-पु. सुख चैन.
 ऐसा-स-वि. असें, असा, याप्रमाणें.
 ऐसा तै (बै) सा-सामान्य, हलका, असातसा.
 ऐसी तैसी-तुच्छतादर्शक शिवी.
 ऐसी तैसी करना-समाचार घेणें (व्यंग).
 ऐसी तैसीमें जाना-चुलींत जाणें (शिवी).
 ऐसे-अ. या प्रकारांनें.
 ऐसे तो-अ. तसें म्हटलें तर.

[ओ]

ओंगना-क्रि. स. वंगण घालणें (चाकास).
 ओंगा-पु. आघाडा.
 ओंठ-पु. ओट.
 ओंठ काटना या चबाना-दांत ओट खाणें.
 ओंठ चाटना-जिभल्या चाटणें.
 ओंठ चूसना-अघर चुंबन घेणें.
 ओंठ फडकना- संतापानें ओठ थरथरणें.
 ओआ-पु. हस्ती पकडण्याचा खड्डा.
 ओक-पु. ओंजळ, घर, निवासस्थान,
 आश्रयाची जागा, नक्षत्रांचा किंवा
 ग्रहांचा समुदाय.-स्त्री. ओकारी, वमन.
 ओकना-क्रि.अ. ओकणें, म्हशीसारखें रेंकणें

ओकाई-स्त्री. ओकारी.
 ओखरी-ली-स्त्री. उखळी, रगडा (मद्रासी).
 ओखलीमें सिर बेना-तळहातीं शिर घेणें,
 बलिदानास सिद्ध होणें.
 ओखा-पु. बहाणा, ढोंग. -वि. रक्ष, कठीण,
 क्षिरक्षिरीत, शुद्ध नसलेला, खोटा.
 ओखी-वि. वाकडी तिकडी, कठीण.
 ओग-पु. वर्गणी, महसूल.
 ओघ-पु. समूह, ढीग, प्रवाह.
 ओछा-वि. हलका, क्षुद्र, किरकोळ, उथळ.
 ओछाई-स्त्री. क्षुद्रता, नीचता.
 ओछापन-पु. नीचता.
 ओज-पु. बल, प्रकाश, कवितेंतील वीर रस.
 ओजस्वी-वि. शक्तिमान्, प्रभावशाली.
 ओझ-पु. पोट, आंतडे.
 ओझर-पु. जठर, पोट.
 ओझल-वि. आड.
 ओशा-पु. मांत्रिक, मैथिल आणि गुजराथी
 ब्राम्हणांतील एक जात.
 ओशाइन-स्त्री. ओशाची स्त्री, मांत्रिक स्त्री.
 ओशाई-स्त्री. मांत्रिकाचा धंदा, मंत्रतंत्र.
 ओट-स्त्री. आडोसा, व्यवधान, आश्रय.
 (ओंखोंसे) ओट हो जाना-अदृश्य होणें,
 डोळ्याआड होणें.
 ओटन-पु. सरकी काढण्याचें यंत्र.
 ओटना-क्रि. स. सरकी काढणें, स्वतःचा
 हेका चालविणें, आंगावर घेणें.
 ओटनी-स्त्री. सरकी काढण्याचें यंत्र.
 ओटा-पु. आडोश्याची भित, सरकी काढ-
 णारा माणूस.
 ओटी-स्त्री. पाहा 'ओटनी.' [घेणें.
 ओठंगना-क्रि. अ. टेकून बसणें, विश्रांति
 ओङ्कन-पु. ढाल, अवरोध, रक्षणाचें साधन.

ओङ्कना-क्रि.स. अडविणें, निवारणें, पसरणें.
 ओङ्का-पु. खड्डा, मोठी टोपली, उणीव.
 ओङ्कना-क्रि. स. अंग झाकणें, अंगावर घेणें.
 -पु. पांघरूण.
 ओङ्कना उतारना-अपमान करणें.
 ओङ्कना ओङ्काना-विषवेशीं लग्न करणें.
 ओङ्कनी-स्त्री. ओढणी.
 ओङ्कनी बदलना-मैत्रीण बनविणें.
 ओङ्कर-पु. बहाणा, मिष, ढोंग.
 ओङ्काना-क्रि. स. झाकणें (वस्त्रानें).
 ओत-स्त्री. आळस, सुख, लाभ. -वि.
 ओत कसर-लभहानि. [विणलेलें].
 ओतप्रोत-वि. गुंफलेलें, एकजीव झालेलें,
 ओब-वि. मिजलेला, ओला.-पु. ओलावा.
 ओबन-पु. शिजलेले तांदूळ.
 ओबरना-क्रि. अ. फाटणें, नष्ट होणें.
 ओबा-वि. आर्द्र, मिजलेला.
 ओबारना-क्रि. स. फाडणें, छिन्नविच्छिन्न
 करणें, जमीनदोस्त करणें, पाडणें.
 ओष-अ. जवळ.
 ओषना-क्रि. अ. बांधलें जाणें, गुंतणें. [दोरी.
 ओनचन-स्त्री. खाटेचे पायतण ताणण्याची
 ओनचना-क्रि. स. बाजेच्या पायथ्याला
 लागून असलेली दोरी ताणणें.
 ओनवना-क्रि. अ. वांकणें, ओणवें होणें,
 ओना-पु. उगम. [तुटणें, भरून येणें (ढग).
 ओना लगना-तलाव वाहून जाणें.
 ओप-स्त्री. चमक, झिलई.
 ओपची-पु. कवचधारी योद्धा.
 ओपना-क्रि. स. घासणें, झिलई देणें.
 ओपनी-स्त्री. धार लावण्याचा दगड,
 उजळण्याचें साधन. [सूचक उद्गार).
 ओफ-अ. अरेरे (दुःख, कष्ट किंवा वाश्चर्य-

ओबरी-स्त्री. लहान घर, लहानशी खोली.
 ओर-स्त्री. दिशा, पक्ष. -पु. टोंक, किनारा.
 ओर आना-अंतकाळ जवळ येणें.
 ओर निबाहना या निभाना-मरेपर्यंत
 कर्तव्य पूर्ण करणें.
 ओरमा-स्त्री. एकेरी शिवण.
 ओरहा-पु. हरभऱ्याचें रोपटें.
 ओराना-क्रि. अ. संपणें. [लाकूड.
 ओरिया-स्त्री. ताणा ताणण्यासाठी गाडलेलें
 ओरे-पु. गारा (पावसाच्या).
 ओलंजेज-जी-वि. हॉलंडचा.
 ओलंबा-भा-पु. टोमणा, गान्हाणें.
 ओल-पु. सुरण.-स्त्री. आडोसा, आश्रय,
 जामीन, तारण, ओलीस ठेवलेली वस्तु
 वा व्यक्ति, बहाणा.-वि. ओलें.
 ओलचा-पु. पाणी उपसण्याचें भांडें.
 ओलती-स्त्री. पागोळी.
 ओलना-क्रि. स. आडोसा करणें, अडविणें,
 सहन करणें, टोचणें.
 ओला-पु. बर्फाची गार, खडी साखरेचा
 वाटोळा खडा, एक प्रकारची वाभूळ,
 आडोसा, गुप्त गोष्ट.-वि. थंड.
 ओलियाना-क्रि. स. ओटीत घालणें, ठासून
 ओली-स्त्री. मांडी, पदर, झोळी. [भरणें.
 ओली ओङ्कना-पदर पसरून मागणें.
 ओली लेना-दत्तक घेणें.
 ओषधि-स्त्री. औषधि वनस्पति, एक वेळ
 ओस-स्त्री. दव. [फळें देऊन सुकणारें रोपटें.
 ओस पड जाना-पडना-कोमेजणें, उत्साह
 भंग होणें, लज्जित होणें.
 ओसका मोती-आळवावरचें पाणी.
 ओसना-क्रि. स. वाळवणें (धान्य).
 (अपनी) ओसना-सारखी बडबड करणें.

(किसीको) ओसना-खूप फटकारणें.
 ओसना-क्रि. स. धान्य वारवणें.
 ओसार-पु. विस्तार.
 ओह-अ. दुःख, आश्चर्य इ. सूचक शब्द.
 ओहवा-पु. हुहा.
 ओहवेदार-पु. अधिकारी.
 ओहरी-स्त्री. थकवा.
 ओहा-पु. गाईचे स्तन.
 ओहार-पु. पालखी वरचा पडदा.
 ओहि-स. त्यालाच.
 ओहो-अ. आश्चर्य व आनंदसूचक शब्द.

[औ]

औंगना-क्रि. स. वंगण घालणें.
 औंगा-वि. मुका.
 औंगी-स्त्री. मुकेपणा.
 औघना-क्रि. अ. डुलकी घेणें.
 औघाई-स्त्री. डुलकी. [ओतणें.
 औजना-क्रि. अ. व्याकुळ होणें. -क्रि. स.
 औटन-पु. चारा कापण्याचा लाकडी ओंडा.
 औठ-स्त्री. किनारा, कांठ.
 औठा-पु. पायांतील एक दागिना.
 औड-पु. खड्डा खणणारा मजूर.
 औडा-वि. गंभीर, खोल, वर आलेला.
 औदा(ब)ना-क्रि. अ. त्रासणें, जीव गुदमरणें.
 औघना-क्रि. अ. उपडें होणें, उलटें होणें.
 औघा-वि. उपडें.
 औघाना-क्रि. स. उपडें करणें, लटकविणें.
 औरा-पु. आवळा.
 औकन-स्त्री. ढीग.
 औक्रात-पु. वेळ. -स्त्री. शक्ति.
 औगत-स्त्री. अवगति, दुर्गति. -वि. माहिती.
 औगी-स्त्री. पराणी असलेला चाबूक, बैल
 औगुन-पु. दुर्गुण. [हाकण्याचा चाबूक.
 औगुनी-वि. दुर्गुणी.

औघट-वि. अवघड. [-वि. मनमानेल तसें.
 औघड-पु. अघोरी, अविचारी मनुष्य.
 औघर-वि. विलक्षण, अव्यवस्थित.
 औचक-अ. अचानक, एकाएकीं.
 औचट-स्त्री. संकट. -अ. सहसा.
 औचित-वि. निश्चित.
 औचिती-स्त्री. उपयुक्तता.
 औछ-स्त्री. दारुहळदीचा गड्डा.
 औज-पु. उंचपणा, श्रेष्ठपद, उंची.
 औजड-वि. अडाणी.
 औजार-पु. हत्यार (लोहारा सुताराचें).
 औझड-अ. निरंतर.
 औटना-क्रि. अ. आटणें.
 औटनी-स्त्री. पळी, डाव.
 औटाना-क्रि. स. आटविणें. [होणारा.
 औढर-वि. चंचल, थोडक्यांत प्रसन्न
 औढसा-स्त्री. दुर्दशा, अवदसा.
 औध-पु. अयोध्या, कोसल प्रांत.
 औधि-स्त्री. वेळ, आयुष्य.
 औनापोना-अ. कमी जास्त. -वि. पाऊण.
 औने पौने करना-येईल त्या किंमतीनें
 औनि-स्त्री. पृथ्वी, अवनि. [विकून टाकणें.
 औपनिवेशिक-वि. वसाहती संबंधी.
 औपन्यासिक-वि. कादंबरी संबंधी, अद्भुत.
 औम-स्त्री. क्षयतिथि.
 और-अ. आणि. -वि. दुसरें, अधिक.
 औरत-स्त्री. स्त्री, बायको.
 औरसना-क्रि. अ. विरस होणें, नालुष होणें.
 औरेब-पु. वक्रगति, डावपेंच, तिरपें कापड
 कापणें (शिण्याचें), तिरपी चाल, पेच.
 औलाद-स्त्री. संतति.
 औलामौला-वि. मनमौजी.
 औलिया-पु. सिद्ध, पीर.

औबल-वि. प्रथम, आरंभीचा, पूर्वीचा, मुख्य, सर्वश्रेष्ठ, सर्वोत्तम.

औशि-अ. अवश्य. [साधारण.

औसत-पु. सरासरी. -वि. मध्यम,

औसतन्-अ. सरासरीनें.

औसना-क्रि. अ. खाण्याच्या वस्तु नासणें,

गरमी पडणें, उकाडा होणें, उन्हाळ्यानें

औसर-पु. वेळ. [व्याकुळ होणें.

औसान-पु. हिम्मत, परिणाम, शेवट, शुद्धी.

औसाना-क्रि. स. अढीत घालून पिकविणें.

औसाक-पु. सद्गुण. 'वस्फ'चें अ. वचन.

औसेर-स्त्री. विलंब, चिंता.

औहत-स्त्री. अपघात, दुर्दशा.

औहाती-स्त्री. सौभाग्यवती.

[क]

कँबुधा-पु. विजेची चमक, चकचकाट, लखलखाट. [प्रकारचा आंबा.

कंक-पु. पांढरी घार, खेंकडा, विशेष

कंकड-र-पु. खडा, सुकविलेली किंवा भाजलेली तंबाखू, कणी.

कंकडी-स्त्री. वाळूचे कण. [असलेला.

कंकडी(री)ला-वि. रेटाड, खडे कांटे

कंकन-पु. बांगडी.

कंकरीट-स्त्री. कोंक्रीट.

कंकाल-पु. हाडांचा सांपळा.

कंकाली-पु. एक नीच जात, कर्कशा.

कंकोल-पु. कंकोळ.

कँखबारी-स्त्री. कांखमांजरी.

कँखरी-स्त्री. कांख, कांखेंत येणारी गांठ.

कंगन-पु. बांगडी, कांकण, शिखांच्या डोक्या-वरील लोखंडी कडें.

कँगना-पु. कंकण बांधतांना म्हणावयाचें गाणें.-स्त्री. एक प्रकारचें गवत.

कँगनी-स्त्री. लहान कंकण, कंगोरा, वर्तुळ.

कँगला-वि. दरिद्री.

कँगसी-स्त्री. पंजा, पकड.

कंगाल-वि. दुष्काळग्रस्त, निर्धन.

कंगालगुंडा-वि. गरीब परंतु चैनी.

कंगाल बोंका-वि. दरिद्री पण मानी.

कंगाली-स्त्री. निर्धनता.

कँगुरिया-स्त्री. करंगळी. [बुरूज.

कँगूरा-पु. शिखर, किल्ल्यावरील लहान

कंधा-पु. कंगवा, मोठी फणी, मागाची फणी.

कंधी-स्त्री. फणी.

कंधेरा-पु. फणी बनविणारा.

कंधो चोटी करना-वेणी फणी करणें.

कंचन-पु. सोनें, धोतरा, रक्तकांचन.

-वि. निरोगी

कंचन बरसना-संपत्ति व शोभायुक्त होणें.

कंचनिया-स्त्री. कांचनाच्या झाडाची एक

कंचनी-स्त्री. वेश्या. [जात.

कंचुकी-पु. अंतःपुर रक्षक, द्वारपाल, साप.

कँचुवा-पु. चोळी. [-स्त्री. चोळी.

कँचेरा-पु. कांचेचें काम करणारा.

कँछा-स्त्री. बारीक डहाळी, अंकुर.

कंजई-वि. खाकी रंगाचें. -पु. खाकी रंग,

खाकी रंगाच्या डोळ्याचा घोडा.

कंजड-पु. दोरखंड वळणारी जात (मांग).

कंजा-पु. करंजीचें फळ. -वि. खाकी

रंगाचा, घाऱ्या डोळ्याचा.

कंजाक-पु. लुटारू, डाकू.

कँजियाना-क्रि. अ. निखारे निवणें, कोमेजणें.

कंजूस-वि. कृपण, कंजूष.

कंजूसी-स्त्री. कंजूषपणा.

कंदकी-वि. कांटेदार.

कँटबॉस-पु. भरीव कांटेरी वेळू.

कंठर-पु. काचेची सुरई. [वितीची काठी.
 कंटा-पु. बांगड्या रंगविण्याची दीड
 कंटाइन-स्त्री. डाकीण, कर्कशा.
 कंटाप-पु. कोणत्याहि वस्तूचा पुढील जड
 कंटाल-पु. घायपात, वेळू. [भाग.
 कंटिया-स्त्री. लहान खिळा, मासे मार-
 ण्याचा गळ, डोक्यांत घालावयाचा एक
 कंटोला-वि. कांटेदार. [दागिना.
 कंटनमेंट-स्त्री. सैनिक छावणी.
 कंटोला-पु. बारीक लांब केळ्यांचें शाड.
 कंटोप-पु. कान टोपी.
 कंट्राक्ट-पु. मक्ता.
 कंठ करना-तोंडपाठ करणें.
 कंठगत-वि. गळ्याशीं आलेलें.
 (प्राण) कंठगत होना-मृत्यु जवळ येणें.
 कंठमाला-स्त्री. गंडमाळा (रोग).
 कंठला-पु. ताईत, हसळी (मुलांची).
 कंठासरी-स्त्री. गळसरी, कठी.
 कंठस्थ-वि. तोंडपाठ. [गळा.
 कंठा-पु. कंठ (पोपटाचा), हसळी, कंठा,
 कंठाप-वि. तोंडपाठ.
 कंठी-स्त्री. माळ, कंठी, हसळी.
 कंठी उठाना-शपथ घेणें.
 कंठी बेना-शिष्य करणें, माळ घालणें.
 कंठी लेना-माळ घेणें, त्यागी बनणें.
 कंडरा-स्त्री. मोठी रक्तवाहिनी.
 कंडा-पु. गोंवरी, सरकंडा.
 कंडा होना-सुकणें, मरणें, दुबळे होणें.
 कंडारी-पु. कर्णधार.
 कंडाल-पु. शिंग, तुतारी, पाणी भरण्याचें
 तांब्या पितळेचें मोठे भांडें.
 कंडी-स्त्री. गोंवरी. [यांचा बनलेलाकंदील.)
 कंडील-स्त्री. (माती, अभ्रक किंवा कागद

कंडीलिय-स्त्री. लहान दीपगृह.
 कंडू-स्त्री. कानाचा एक रोग, खाज.
 कंडुक-पु. बिम्बा, भिलावा.
 कंडवा-पु. कणसावर पडणारा रोग.
 कंडेरा-पु. पिजारी.
 कंडोल-पु. कठडा (बांबूचा).
 कंडोरा-पु. शेण्या थापडण्याची जागा,
 गोंवच्या सांठविण्याची जागा.
 कंत-थ-पु. कांत, पति, ईश्वर.
 कथा-स्त्री. गोघडी, घोंगडी, शरीर.
 कंथी-पु. गोघडी पांघरणारा साधु.
 कंद-पु. कंदमूळ, खडीसाखर.
 कंदरप, कंदर्प-पु. मदन, कामदेव.
 कंदर-पु. गुहा. कंदरा-स्त्री. गुहा.
 कंदल-पु. कोंब, कपाळ, सोनें, वादविवाद,
 गाल, समूह, केळ, मंजुळ ध्वनि, दूषण.
 कंदला-पु. सोन्या-चांदीची तार, सोन्या-
 चांदीची लगड. (दागिने करणारा सोनार.
 कंदलागर-पु. धातूत खोटी भेसळ करून
 कंदा-पु. कंद, रताळें. [अभ्रकाचा).
 कंदील-स्त्री. कंदील (कागदाचा किंवा
 कंडुक-पु. चेंडू, सुपारी, गोलउशी, एक वर्ण
 वृत्त. [किंवा पिराच्या नांवें अभ्रसंतर्पण.
 कंदूरी-स्त्री. तोंडलें. -पु. बीबी फातमा
 कंदेला-वि. घाणेरडा.
 कंदोरा-पु. करगोटा.
 कंधनी-स्त्री. करगोटा.
 कंधर-पु. मान, ढग, नागरमोथा.
 कंधा-पु. खांदा.
 कंधावर-स्त्री. बैलाच्या मानेवरील जूं,
 खांद्यावर टाकावयाचा रुमाल.
 कंधार-पु. कंदाहार.
 कंधि-पु. समुद्र, मान, गळा.

कौश्याना-क्रि. स. खांदा लावणें.
 कंवेला-पु. स्त्रियांच्या साडीचा खांद्यावर येणारा भाग. [खांद्यावरून टाकणें.
 कंवेला डालना-डोक्यावर पदर न घेतां
 कॅपकॅपी-स्त्री. थरकांप.
 कॅपना-क्रि. अ. कांपणें, भीतिग्रस्त होणें.
 कॅपा-पु. पक्षी घरण्याचा फांस.
 कॅपा मारना-पक्षाला पकडणें, फसविणें.
 कॅपाना-क्रि. स. हलविणें, भिवविणें.
 कॅपू-पु. छावणी, फौजेचा तळ, तंबू.
 कंबल-र-पु. कांबळें, पावसाळ्यांतील किडा.
 कंबु, कंबुक-पु. शंख, शंखाची बांगडी, हत्ती.
 कंबोज-पु. गांधार जवळील अफगाणि-
 कंबल-पु. कमळ. [स्थानचा एक भाग.
 कॅबलगट्टा-पु. कमळाचें बी.
 कॅस-पु. कासें (धातु), प्याला, सुरई, झांज, कांशाचें भांडें, उग्रसेनाचा मुलगा.
 कॅसुला-पु. मणी बनविण्याचा सोनाराचा कांशाचा चौकोन.
 क-पु. ब्रम्हा, विष्णु, कामदेव, सूर्य, प्रकाश, प्रजापति, दक्ष, अग्नि, वायु, राजा, यम. आत्मा, मन, शरीर, काल, घन, शब्द.
 कई-वि. कित्येक.
 ककवी-स्त्री. फणी.
 ककडी-स्त्री. काकडी.
 ककडीके चोरको कटारीसे मारना-काकडीच्या चोराला फांशीची शिक्षा.
 ककवी-स्त्री. बांगडी.
 ककरी-स्त्री. काकडी. [वर्णमाला.
 ककहरा-पु. 'क' पासून 'ह' पर्यंतची
 ककोडा-पु. तोंडल्यासारखें एक फळ.
 ककोरेना-क्रि. स. कोरणें, खोदणें, उपटणें.
 कक्कड-पु. भाजलेला तंबाखूचा चुरा.

कक्कडुखाना-हुक्का पिणाऱ्या टोळीचेंस्थान.
 कक्कडबाज-पु. फार तंबाखू ओढणारा.
 कक्कडबाला-पु. पैसे घेऊन हुक्का पाजणारा. [काका.
 कक्का-पु. काश्मीरांतील एक प्रदेश, नगरा,
 कक्ष-पु. बगल, कासोटा, जंगल, सुकलेलें गवत, भूमि, घर, पाप, इयत्ता, सैन्याच्या आजूबाजूचा भाग, कमरपट्टा.
 कक्षा-स्त्री. परीष, ग्रहमार्ग, तुलना, श्रेणी, उंबरा, बगल, भित, लंगोट, वर्ग.
 कखरी-स्त्री. कांख, कूस.
 कखरी लरिका गांव गोहार-काखेंत कळसा नि गांबाला वळसा.
 कखौरी-स्त्री. कांखेतील फोड.
 कगदही-स्त्री. कागदपत्रांचें दप्तर.
 कगर-पु. काहींसा उंच किनारा, बांध, कंगोरा, पूर. [उंच किनारा.
 कगार-पु. उंच किनारा, टेकडी, नदीचा
 कच-पु. केस, कोरडी जखम, झुंड, ढग, बृहस्पतीचा मुलगा, टोंचण्याचा शब्द,
 कचक-स्त्री. ठेंच. [ठेंचण्याचा शब्द.
 कचकच-स्त्री. बडबड. [दांत ओंठ खाणें.
 कचकचाना-अ. कचकच आवाज करणें,
 कचकडा-पु. कांसवाची पाठ, कचकडा.
 कचकोला-पु. कच्चे केलें.
 कचकोल-पु. भिक्षापत्र (नारळाचें).
 कचदिला-वि. हळवा.
 कचनार-पु. एक लहानसें झाड (यास सुंदर पिवळीं फुलें येतात).
 कचपच-पु. खच्चून भरणें, बडबड.
 कचपची-स्त्री. कृत्तिका नक्षत्र, टिकली.
 कचपेंदिया-वि. अशक्त, अस्थिर बुद्धीचा.
 कचबच-पु. मुलेंबाळें, परिवार.

कचरकचर-पु. कच्चे फळ खाण्याचा
आवाज, बडबड. [भोजन.

कचरकूट-पु. लाथा बूक्या मारणें, इच्छा-
कचरपचर-वि. गिचमिड.

कचरना-क्रि. स. तुडविणें, पोटभर खाणें.

कचरा-पु. कच्चे टरबूज, काकडी, कचरा,
उडदाचें किंवा हरबऱ्याचें पीठ, शेवाळ.

कचरी-स्त्री. काकडीच्या जातीचें एक
फळ, त्या फळाचे सुकविलेले तुकडे,
सालीसकट डाळ, सरकी.

कचलौंदा-पु. भिजविलेल्या पिठाचा गोळा.

कचलोन-पु. काळें मीठ.

कचलोहू-पु. जखमेंतून येणारें पाणी.

कचबांसी-स्त्री. शेत मोजण्याचें माप, जमाव.

कचवाट-स्त्री. चीड.

कचहरी-स्त्री. दरबार, न्यायालय, कचेरी,

कचहरी चढना-कोर्टाची पायरी चढणें.

कचाई-स्त्री. कच्चेपणा, अननुभवीपणा.

कचाना-क्रि. अं. कच खाणें, मिणें.

कचालू-पु. उकडलेल्या बटाट्याचा तुक-
ड्यांत तिखट मीठ घालून केलेला
खाद्य पदार्थ, एक प्रकारचा अळू कंद.

कचालू करना या बनाना-बदडणें.

कचिया-पु. विळा, दंताळें, काळेंमीठ.

कचियाना-क्रि.अ. हिंमत हरणें, मार्गें पडणें.

कचीची-स्त्री. जबडा, दाढ.

कचुल्ला-पु. वाटी, पेला.

कचूमर-पु. ठेंचलेली वस्तु, ठेंचून केलेलें
लोणचें, कोशिविर.

कचूमर करना या निकालना-खूप चेंचणें,

कचूर-पु. आंबेहळद, कांचरी. [खूप मारणें.

कचाना-क्रि.स. टोंचणें, घुसविणें.

कचोरा-पु. प्याला.

कचोरी-स्त्री. उडीद वगैरेचें पीठ भरून

कचूर-पु. घाणेरडे पदार्थ. [केलेली पुरी.

कच्चा-वि. कच्चा मातीचा, न पिकलेला,
न शिजलेला, पुष्ट न झालेला, कमजोर,
ठरविलेल्या मापापेक्षां कमी. -पु.
सांगाडा, जबडा.

कच्चा जी या बिल-भिन्न मन. [लाजविणें.

कच्चा करना-भिवविणें, खोंटे ठरविणें,

कच्चा पडना-अप्रामाणिक ठरणें, संकुचित
होणें. [लेली हकीगत, रहस्य.

कच्चा चिट्ठा-पु. जशीच्या तशी सांगित-

कच्चा हाथ-पु. कामांत प्रवीण नसणें.

कच्चीपक्की-स्त्री. दुर्बचन.

कच्ची बही-स्त्री. रोजकीर्द.

कच्ची बात-स्त्री. असलील गोष्ट. [साखर.

कच्ची चीनी-स्त्री. पांढरी न केलेली

कच्ची रसोई-स्त्री. फक्त पाण्यांत शिजवि-
लेलें अन्न (जसें-भाकरी, भात, वरण.)

कच्ची सडक-स्त्री. खडी न दाबलेला रस्ता.

कच्ची सिलाई-स्त्री. लांब लांब अंतरावर
दोरा भरणें.

कच्चे पक्के दिन-पु. चार पांच महिन्याचें
गर्भारपण, दोन ऋतूंच्या संधिकालां-
तील दिवस. [मुलेंबाळें.

कच्चे बच्चे-पु. लहान लहान मुलें, पुष्कळ

कच्छप-पु. कासव, कूर्मवितार, कुबेराच्या
नऊ निधींपैकी एक, 'दोहे' मधील
एक भेद.

कच्छपी-स्त्री. कासवी, सरस्वतीची वीणा.

कच्छा-पु. नांवाचा समूह, दोन सुकाणूंची

कच्छू-पु. कांसव. [नाव.

कछनी-स्त्री. गुडघ्याच्या वर नेसलेलें
घोतर, लहान घोतर.

कडवाहा-पु. रजपूतांतील एक जात.

कडान-पु. गुडघ्याच्या वर घोतर नेसण्याचा प्रकार. [लेली सखल जमीन.

कडार-पु. नदी किंवा समुद्र कांठची मिज-

कडु, कडुक-वि. कांहीं, थोडासा.

कडुआ-पु. कांसव.

कडुई-स्त्री. कासवी.

कडोटा, कडोटा-पु. कांसोटा.

कज-पु. वांकडेपणा, दोष.

कजक-पु. अंकुश. [न्याचें खापर.

कजकोल-पु. सुंदर उक्तींचा संग्रह, भिका-

कजरा-पु. काजळ, काळपा डोळ्यांचा बेल.

कजरारा-वि. काजळी, काळा.

कजलाना-क्रि. अ. काळें पडणें, आग विझणें.-क्रि. स. काजळ घालणें.

कजली-स्त्री. काळोखी, पारा व गंधक यांच्या मिश्रणाची पूड, पावसांत येणारा एक सण, काळे डोळे असलेली गाय.

कजली तीज-स्त्री. भाद्रपद वद्य तृतीया.

कजली बन-पु. केळीचें बन, आसामांतील हत्ती असलेलें अरण्य.

कजलोटा-पु. काजळाची डबी.

कजलोटी-स्त्री. काजळाची लहान डबी.

कजा-स्त्री. मृत्यु.

कजाक, कस्जाक-पु. डाकू, लुटारू.

कजाकी-स्त्री. लुटारूपणा, कपट.

कजाबा-पु. उंटाच्या पाठीवरील लांकडी

कजिया-पु. भांडण. [सांगाडा.

कबी-स्त्री. वांकडेपणा, दोष.

कज्जल-पु. काजळ, सुरमा, ढग, काळोखी,

कज्जाक-पु. लुटारू. [एक छंद.

कट-पु. हत्तीचें गंडस्थळ, गंडस्थळ, प्रेत,

प्रेतयात्रा, स्मशान, एक प्रकारचा काळा

रंग, तट्टी, वाळा बगैरे गवत, वेताच्या रोपट्याप्रमाणें असणारें एक रोपटें, चटई.

कटक-पु. फौज, शिबिर, कंकण, पर्वताचा मध्य भाग, दुंगण, गवताची चटई, समूह, हत्तीच्या दांतावर बसविलेलें पितळी टोंपण.

कटकमी-काभी-स्त्री. सेना, सैन्य.

कटकट-स्त्री. दातांचा कटकट आवाज,

कटकटाना-क्रि. अ. दांत वाजणें. [भांडण.

कटकबाला-पु. मुदतीची विक्री.

कटकोल-पु. पिकदाणी.

कटखना-वि. कापून खाणारा, दांतांनं तोडणारा. -पु. युक्ति. [घर.

कटघरा-हरा-पु. मोठा पिंजरा, लांकडी

कटजीरा-पु. काळें जिरें.

कटडा-पु. म्हशीचें पोर (पारडू).

कटती-स्त्री. विक्री, कपात, धान्याची

कटती कहना-मर्मभेदी बोलणें [कापणी.

कटना-क्रि. अ. कापलें जाणें, लढाईत

मरणें, रस्ता संपणें, दळणें, निःशेष भाग

लागणें, खोडलें जाणें, धारेच्या वस्तूनें

जखम होणें, एकादा भाग वेगळा होणें,

नष्ट होणें, वेळ जाणें, फसवून निघून

जाणें, लज्जित होणें, द्वेष करणें, मोहित

होणें, मिळकत होणें.

कटर-स्त्री. एक प्रकारची मोठी नाव,

लहान नाव. [पाडा.

कटरा-पु. लहान चौकोनी बाजार, म्हशीचा

कटबो-वि. कापून तयार केलेला, कांटेदार.

कटबो व्याज-कटमुदतीचें व्याज.

कटसरैया-स्त्री. एक कांटेरी झाड.

कटहरा-पु. पिंजरा, लांकडी घर. -स्त्री.

एक गोडा मासा.

कटहल-र-पु. फणस, फणसाचें झाड.

कटहा-वि. चावरा.

कटा-पु. कापाकापी. -वि. कापलेला, फुटलेला, तुटलेला. [पीक कापण्याची मजूरी.

कटाभी-स्त्री. कापणी, कापण्याचे काम,

कटाऊ-पु. काटछाट.

कटाकट-पु. कटकट, आवाज, भांडण.

कटाकटी-स्त्री. कापाकापी.

कटान-स्त्री. कापण्याची क्रिया किंवा प्रकार.

कटाना-क्रि. स. कापविणें.

कटार-स्त्री. कटघार.

कटारा-पु. चिंचेचें बोटुक, ब्रम्हदंडी, मोठी कटघार. [विळा.

कटारी-स्त्री. कटघार, नारळ सोलण्याचा

कटाव-पु. कापणें, कापून केलेली बेलबुट्टी.

कटावदार-वि. खोदकाम केलेलें.

कटावन-पु. कात्रण, कापण्याचें काम.

कटास-पु. रानमांजर, कटघार.

कटाह-पु. उंचवटा, मोठी कढई, कासवाची पाठ, विहीर, नरक, क्षोपडी, म्हशीचें

कटि-स्त्री. कमर, हत्तीचें गंडस्थळ. [पोर.

कटिबद्ध-वि. तत्पर, कंबर बांधलेला.

कटिया-स्त्री. पैलू पाडण्याचें काम, तुकडे

कटिसूत्र-पु. करगोटा. [केलेला चारा.

कटीला-वि. तीक्ष्ण, परिणामकारक, मोहित

करणारा, झोकदार, काटेदार, कांट्यांनीं

भरलेला, टोकदार. [रुद्ध वर्णयोजना.

कटु-वि. कडू, अनिष्ट, काव्यांत रसावि-

कटुआ-पु. काळ्या रंगाचा पिकाचा किडा,

कटूमर-स्त्री. जंगली अंबर. [पाट.

कटोरदान-पु. पितळेचें झांकणासहित भांडें.

कटोरा-पु. रुंद तोंडाचें बैठें भांडें.

कटोरा बलाना-मंत्रबलानें चोरपकडण्याचा होरा पाहणें.

कटौती-स्त्री. देण्याच्या पैशांतून ठरलेला

किंवा धर्माचें पैसा कापून घेणें.

कट्टर-वि. चावणारा, हट्टी, अंधश्रद्धाळू.

कट्टहा-पु. महाभ्राह्मण. [जबडा.

कट्टा-वि. घट्टाकट्टा, बळकट. -पु.

कट्टे लगना-दुसऱ्याच्या हातीं लागणें.

कट्टा-पु. जमीन मोजण्याचें पांच हात

चार अंगुळें लांबीचें माप, वाईट गहू.

कठ-पु. एक ऋषि, लाकूड, एक यजुर्वेदीय उपनिषद, जंगली.

कठकलेजी-वि. पाषाणहृदयी.

कठकेला-पु. एक प्रकारचें बेचव केळें.

कठकोल-पु. सुतार पक्षी.

कठताल-पु. टाळी, झांज.

कठपुतली-स्त्री. लांकडी बाहुली, दुसऱ्याच्या सांगण्याप्रमाणें वागणारी व्यक्ती. [पेटी, लांकडी भांडें.

कठडा-रा-पु. लाकडी पिजरा, लांकडी

कठफोडा-फोडवा-पु. सुतार पक्षी.

कठबंधन-पु. हत्तीचा खोडा.

कठबाप-पु. सावत्र बाप.

कठबेल-पु. कवठाचें झाड.

कठमलिया-पु. वैष्णव, ढोंगी साधु.

कठमस्त-वि. व्यभिचारी, अडदांड.

कठमस्ती-स्त्री. मस्ती, गुंडगिरी.

कठमुल्ला-वि. अडेलतट्ट.

कठला-पु. मुलांच्या गळ्यांत घालावयाची

कठहुज्जती-स्त्री. भांडकुदळेपणा. [माळ.

कठिन-वि. कठोर, कठीण. [असाध्यता.

कठिनाई-स्त्री. कठोरता, कठीणपणा,

कठिनी-स्त्री. खडू, लेखणी, कुदळ,

मडकें, गेरू, खारी जमीन.

कठिया-वि. जाड व कठीण कवच असलेलें.

कठियाना-क्रि. अ. बाळून कडक होणें.

कठुआ (वा) ना-क्रि. अ. थंडीनें काकडणें,

बाळून लांकडासारखें कठीण होणें.

कठुला-पु. हार, माला.

कठूमर-पु. जंगली औदुंबर.

कठैला-पु. वाडगा. [वाडगा.

कठौता-पु. लाकडाचें मोठें रुंद भांडें,

कडक-स्त्री. घोड्याचा वायुवेग, गर्जना,

मूत्ररोग, कळ, बीज, चमक.

कडकड-पु. कडकड असा आवाज, कडक

वस्तु तुटल्याचा आवाज. [लेला, प्रचंड.

कडकडना-वि. कडकड शब्द करीत अस-

कडकडाना-क्रि.अ. कडकड आवाज होणें,

(तेल, तूप वगैरे) खूप तापणें. -क्रि.

स. (तूप, तेल वगैरे) खूप तापविणें.

कडकडाहट-स्त्री. जोराचा आवाज.

कडकना-क्रि. अ. कडकड आवाज होणें,

दम भरणें, फाटणें.

कडक नाल-स्त्री. रुंद तोंडाची तोफ.

कडक बिजली-स्त्री. चंद्राकार बाळी,

तोडेदार बंदुक. [गीत.

कडखा-पु. लढाईच्या वेळीं गाइलें जाणारें

कडखंत-पु. भाट, रणगीत गाणारा.

कडबडा-वि. कांहीं केस पांढरे व कांहीं

कडबी-बी-स्त्री. कडवा. [काळे असलेला.

कडा-पु. हातांत किंवा पायांत घालाव-

याची कडी, एक प्रकारचें कबूतर.

एकाद्या धातूची आंगठी किंवा कडें.

-वि. कठिण, कठोर, उग्र, कसलेलें,

कोरडा, धष्टपुष्ट, प्रचंड, सोशिक,

दुःसाध्य, असह्य, कर्कश.

कडाई-स्त्री. कठोरता, कडकपणा. [उपवास.

कडाका-पु. कठिण वस्तु तुटण्याचा आवाज,

कडाकेका-जोराचा, जोरदार, जलद, खूप.

कडाबीन-स्त्री. लहान बंदुक, रुंद तोंडाची

कडाहा-पु. मोठी कडई. [बंदुक.

कडाही-स्त्री. लहान कडई.

कडिहार-काढणारा.

कडियल-पु. खापर. -वि. कठोर.

कडी-स्त्री. कडी, कडवें, लहान बंधारा,

संकट, लगाम. -वि. कठिण, कठोर.

कडीदार-वि. कडधा असलेला.

कडुआ-वि. कडू, रागीट, अप्रिय, कठिण.

कडुआ करना-पैसे घालविणें.

कडुआ घुट-कठिण गोष्ट, अपमान.

कडुआ मुह-कडू शब्द बोलणारें तोंड.

कडुआ होना-वाईट होणें.

कडुए कसेले दिन-वाईट दिवस.

कडुआना-क्रि. अ. कडू लागणें, रागावणें,

कडुआहट-स्त्री. कडूपणा. [डोळे दुखणें.

कडुआ रोटी-सुतकाचे पहिले तीन दिवस

नातेवाईक पाठवितात तें अन्न.

कडैरा-पु. धार लावणारा.

कडोडा-पु. फार मोठा अधिकारी.

कडना-क्रि. अ. निघणें, उगवणें, पुढें जाणें,

दूध आटणें, प्रतिस्पर्धावर विजय

मिळविणें.

कड जाना-हात धरून जाणें, आटून जाणें.

कडनी-स्त्री. घुसळाबाची दोरी.

कडलाना-क्रि. स. ओढणें, बाहेर काढणें.

कडाई-स्त्री. कडई, कशीद्याचें काम व

त्याची मजूरी.

कडाना, कडवाना-क्रि. स. काढविणें.

कडाव-पु. कशीदा.

कडोरना-पु. सोन्याचांदीच्या भांड्यांवर
नकशी काढण्याची छिन्नी.

कडोरना-क्रि. स. ओढणे.

कत-पु. लेखणीचे टोंक.-अ. कां, कशासाठीं.

कतई-अ. अगदीं.

कतना-क्रि. अ. कांतलें जाणें.

कतन्नी-स्त्री. कातर.

कतब-पु. लेख.

कतरन-स्त्री. कापड किंवा कागद वगैरे
कापलेले रद्दी तुकडे, कातरण.

कतरना-क्रि. स. कातरणें.

कतरनी-स्त्री. कातर.

कतरव्योत-स्त्री. काटछाट, उलटापालट,
विचार, युक्ति, हिशोबांत बसविणें.

कतरा-पु. बिंदु, थेंब. [तुकडा, मोठी नाव.

कतरा-पु. कापलेला तुकडा, दगडाचा लहान

कतराई-स्त्री. कातरण्याचें काम, कातर-
ण्याची मजूरी.

कतराना-स्त्री. चुकविणें. -क्रि. स. कात-

कतल-पु. वध, संहार. [रविणें.

कतलबाज-पु. वधिक, कतल करणारा.

कतला-पु. तुकडा.

कतलाम-कतलेआम-पु. सर्व संहार.

कतली-स्त्री. मिठाईचा चौकोनी तुकडा.

कतबाना-क्रि. स. कांतविणें.

कतबार-पु. केरकचरा.

कतबारखाना-पु. उकिरडा.

कतहुं(हूं)-अ. कोठेंहि. [पद्धत

कता-स्त्री. घाट, तऱ्हा, कपडे कातरण्याची

कता करना-कापड बेतणें. [प्याचें काम.

कताई-स्त्री. कांतण्याबद्दलची मजूरी, कांत-

कताकलाम-पु. मध्येंच बोलणें.

कतान-पु. एक प्रकारचें रेशमी कापड,

हि. म. को....६

अळशीचें झाड, एक प्रकारची मलमल.
कताना-क्रि. स. कांतविणें.

कतार-स्त्री. ओळ, समूह.

कतारा-पु. लाल ऊंस.

कति,-वि. किती, कोण, अगणित.

कतिपय-वि. कित्येक, थोडेसे.

कतीरा-पु. स्वच्छ पांढरा गोंद.

कतेक-वि. कित्येक, पुष्कळ.

कतौनी-स्त्री. कांतण्याबद्दलची मजूरी,
एकादें काम करण्यास बराच वेळ
बसून रहाणें. [लहान तलवार.

कत्ता-पु. बांबू कापण्याचें हत्यार, फांसा,
कत्ती-स्त्री. सुरी, लहान तलवार, कटघार,
सोनाराची कात्री, पगडी.

कत्थई-वि. काताच्या रंगाचा.

कत्थक-पु. नाचणारी एक जात.

कत्था-पु. कात, खैराचें झाड.

कत्बा-पु. भितीवर कोरलेला लेख.

कथंचित्-अ. कदाचित. [पुराणिक.

कथक-कड-पु. पुष्कळ गोष्टी सांगणारा,

कथना-क्रि. स. सांगणें, निंदा करणें.

कथनीय-वि. वर्णन करण्यास योग्य, निंदनीय.

कथरी-स्त्री. गोधडी.

कथानक-पु. गोष्ट, लघुकथा.

कथामुख-पु. गोष्टीच्या पुस्तकाची

कथावस्तु-स्त्री. कथानक. [प्रस्तावना.

कथावार्ता-स्त्री. अनेक प्रकारच्या गप्पा-
गोष्टी. [धाराचें बोलणें.

कथोद्घात-पु. प्रस्तावना, नाटकांत सूत्र-

कथोपकथन-पु. संभाषण, वादविवाद.

कड-स्त्री. द्वेष, हट्ट, परिश्रम. -अ. कधीं.

कड-पु. उंची, बांधा.

कदंब-पु. कळंबवृक्ष, मोहरी, देवताड,

हळद, शिरस, शिशिर ऋतु, निर्गुणी
पुरुष, शततारका, देवडांगर. समूह, मध.
कद्वावर-वि. उंच बांध्याचा.
कवन-पु. मरण, वध, युद्ध, पाप, दुःख.
कवन्न-पु. वाईट अन्न, कदान्न.
कवम-पु. कदंबवृक्ष, एक प्रकारचें गवत.
कवम-पु. पाऊल, घोड्याच्या चालीचा
एक प्रकार, दोन पावलांतील अंतर,
चिखलांत किंवा धुळींत उठलेलीं पाउलें.
कवम उठाना-लवकर चालणें, उन्नति
करणें.
कवम चूमना-अत्यंत आदर करणें.
कवम छूना-नमस्कार करणें, शपथ घेणें.
कवम रखना-प्रवेश करणें, पाऊल टाकणें.
कवम पर कवम रखना-अनुकरण करणें,
मागें मागें चालणें. [केलेली जागा.
कवमचा-पु. संडासांत पाय ठेवण्याकरितां
कवमबोसी-स्त्री. पाद चुंबन, वडिलांची
कवमा-स्त्री. एक मिठाई. [सेवा करणें.
कवर-स्त्री. मान, प्रतिष्ठा.
कवरदान-वि. गुणग्राहक.
कवरदानी-स्त्री. गुणग्राहकता.
कवराना-क्रि. अ. मिणें, माघार घेणें.
कवर्थ-पु. केरकचरा.-वि. वाईट.
कवर्थित-वि. दुर्दशा झालेला.
कवर्थ-वि. कंजूस.
कवरी-स्त्री. साळुंकी. [हरीण.
कवली-स्त्री. केळ, एक झाड, एक तऱ्हेचें
कवह-पु. वाडगा, खंडन.
कवा-अ. कधीं.
कवाकार-वि. कुरूप.
कवाच-अ. कदाचित्.
कवाचार-पु. वाईट आचरण.

कवामत-स्त्री. प्राचीनता.
कवामतपसंद-वि. पुराणमतवादी.
कवावर-वि. उंचा पुरा.
कवी-वि. हट्टी. -अ. कधीं.
कवीम-मी वि. प्राचीन.
कवुण्ण-वि. थोडेंसे उष्ण.
कवूरत-स्त्री. द्वेष, घाण.
कवे-अ. केव्हांही.
कवे आवम-वि. मनुष्याच्या उंचीचा.
कहावर-वि. उंच बांध्याचा.
कहू-पु. दुधीभोपळा.
कहू कश-पु. किसणी, एक मिठाई.
कहू दाना- पु. जंत.
कधी-अ. केव्हां.
कनंगली-स्त्री. करंगळी.
कन-पु. कण, भिक्षा, वाळूचा कण,
शारीरिक शक्ति, उष्टें, धान्याचा कण.
कनककली-पु. बुगडी, लवंग.
कनअुड-वि. पहा 'कनीडा.'
कनकचंपा-स्त्री. सोनचांफा.
कनकजीरा-पु. चिमणसाळ. [कापणारा.
कनकटा-वि. कान कापलेला, कान
कनकना-वि. ठिसूळ, चुरचुरणारा, चिडका,
अरुचिकर. [होणें, सावध होणें.
कनकनाना-क्रि. अ. चुरचुरणें, रोमांचित
कनकनाहट-स्त्री. खाज, चुरचुर.
कनकफल-पु. धोत्र्याचें फळ, जमालगोटा.
कनकाचल-पु. सोन्याचा पर्वत, मेरु पर्वत.
कनकी-स्त्री. तांदळाची कणी, कण.
कनकूत-पु. शेतांतील पिकाबद्दल अनुमान.
कनकौबा-पु. पतंग, वावडी.
कनखजूरा-पु. घोण.
कनखियाना-क्रि.स. तिरप्या नजरेनें पाहणें,

डोळ्यानें खूण करणें.

कनखी-स्त्री. तिरपी नजर, डोळ्याची खूण.

कनखी भारना-डोळ्यानें खूण करणें.

कनखोदनी-स्त्री. कानकोरणे.

कनगुरिया-स्त्री. करंगळी.

कनछेबन-पु. कान टोचणें.

कनटोप-पु. कानटोपी.

कनधा (ह्) र -पु. कणंधार, नावाडी.

कनपटी-स्त्री. कानशील.

कनपेडा-पु. कानाचा एक रोग.

कनफटा-पु. गोरखनाथाचे अनुयायी.

कनफुंका-फुंकवा-वि. दीक्षा देणारा,
दीक्षा घेणारा, कान फुंकणारा.

कनबतियो-स्त्री. कानगोष्टी.

कनबिधा-पु. कानटोंचणारा. -वि. टोंच-

कनफुसका-वि. चुगलखोर. [लेल्या कानाचा.

कनफुसकी-स्त्री. कानमंत्र.

कनफुसी-स्त्री. कुजबुज.

कनभनाना-क्रि. अ. झोंपेंतून जाणें होणें,
एकाद्या गोष्टीविरुद्ध चळवळ करणें.

कनमैलिया-पु. कानांतील मळ काढणारा.

कनरस-पु. गाण्याचा आनंद, गाणें
किंवा गोष्टी ऐकण्याचें व्यसन.

कनरसिया-वि. गाण्याचा शौकीन.

कनबांसा-पु. पणतु.

कनबांसी-स्त्री. पणती (नातवाची मुलगी.)

कनबास-पु. कॅनबास.

कनसलाई-स्त्री. लहान धोण.

कनसार-पु. ताम्रपटावर लेख खोदणारा.

कनसाल-पु. बाजेच्या खुरांचीं तिरपीं भोंकें.

कनस्तर-पु. टीनचा चौकोनी डबा.

कनसुखी-स्त्री. चाहूल.

कनहा-पु. पिकाचें अनुमान करणारा.

कनाबत-स्त्री. संतोष, संयम.

कनाबी-स्त्री. फांदी, डहाळी.

कनागत-पु. पितृपक्ष, श्राद्ध.

कनात-स्त्री. तंबूचें जाड कापड.

कनार-पु. घोड्याचें पडसें.

कनारी-स्त्री. कानडी भाषा, कर्नाटकांत

कनासी-स्त्री. कानस. [रहाणारा माणूस.

कनिका-पु. अतिसूक्ष्म भाग, कण.

कनिमारी-स्त्री. पांगारा, सोनचांफा, कण्हेर.

कनियो-स्त्री. मांडी.

कनियाना-क्रि. अ. डोळा चुकवून

जाणें, पतंग एक बाजूला झुकणें,

कनियार-पु. कण्हेर, सोनचांफा. [वर घेणें.

कनिष्ठिका-स्त्री. करंगळी.

कनी-स्त्री. लहान तुकडा, हिरकणी,
तांदळाची कणी, थेंब. [प्राण देणें.

कनी खाना या चाटना-हिरकणी खाऊन

कनीनिका-स्त्री. डोळ्यांतील बाहुली, कन्या.

कनीज-स्त्री. दासी.

कने-अ. जवळ, बाजूला. [दांडा.

कनेठा-वि. एकाक्ष, चकणा. -पु. घाण्याचा

कनेठी-स्त्री. कान पिरगळण्याची शिक्षा.

कनेर-पु. कण्हेर.

कनौग-पु. कोपरा, कांठ, भाऊबंद, कनिष्ठ.

कनौडा-वि. अपंग, काणा, कलंकित,

लज्जित. -पु. विकत घेतलेला गुलाम,

कृतज्ञ मनुष्य, तुच्छ मनुष्य.

कनौती-स्त्री. जनावरांचे कान, किंवा कान

उभे करण्याचा प्रकार, कानांतील बाळी.

कक्षा-पु. पतंगाची कणी, किनारा, तांदळाची

कणी, वनस्पतीवर पडणारी कीड.

कक्षी-स्त्री. पतंगाचें टोंक, पतंग नीट

उडण्याकरितां बांधलेली कापडाची

लांबट चिंधी, किनारा. —पु. गवंड्याचें
 एक हत्यार.
 कन्हार्ई, कन्हार्या—पु. श्रीकृष्ण, अत्यंत
 आवडता मनुष्य, सुस्वरूप मुलगा.
 कपट—पु. कपट, लपंढाव. [वेगळें करणें.
 कपटना—क्रि. स. छाटून टाकणें, कापून
 कपटा—पु. पिकें नष्ट करणारा एक किडा.
 कपटी—वि. कपटी, कपट करणारा.
 कपडछ (छा)न—पु. एकादी बारीक केलेली
 वस्तु कपड्यानें चाळण्याचें कार्य.
 कपडद्वार—पु. कपड्याचें भांडार.
 कपडमिट्टी—स्त्री. ओल्या मातीचा लेप
 दिलेले कापड. [कापड.
 कपडधूलि—स्त्री. एक प्रकारचें तलम रेशमी
 कपडा—पु. कापड, पोषाख.
 कपडें आना, कपडोंसे होना—रजस्वला होणें.
 कपडें उतार लेना—लुटणें.
 कपडें रंगना—साधु होणें. [कापड.
 कपडो (रौ)टी—स्त्री. मातीच्या लेपाचें
 कपडें, कपडेंक—पु. शंकराची जटा, कौडी,
 कपडिका—स्त्री. कौडी. [उत्कर्ष.
 कपडिनी—स्त्री. दुर्गा.
 कपडो—पु. शंकर, अकरा रुद्रांपैकीं अेक.
 कपसा—स्त्री. चिखल, मडक्यावर रंग चढ-
 कपार—पु. कपाळ. [विण्याची चिक्कण माती.
 कपालक्रिया—स्त्री. जळत असलेल्या प्रेताचें
 बांबूनें किंवा लाकडांनें डोकें फोडण्याची
 क्रिया. [जात.
 कपाली—पु. शंकर, भैरव, भिकारी, अेक
 कपास—स्त्री. कापूस.
 कपासी—वि. फिक्या पिवळ्या रंगाचा. —पु.
 फिक्या पिवळ्या रंग.
 कपि—पु. वानर, हत्ती, सूर्य, विष्णु.

कपित्थ—पु. कवठाचें झाड किंवा फळ, ताक.
 कपिल—वि. पांढरा, मळकट, पांढऱ्या
 रंगाचा. —पु. अग्नि, कुत्रा, ऊद,
 शिलाजित, महादेव, सूर्य, विष्णु,
 सांख्य शास्त्राचे मूळ प्रवर्तक ऋषि.
 —स्त्री. काळी द्राक्ष, जळ, पिगट
 गाय, पुंडरीक दिग्गजाची स्त्री,
 शिसव, कोरफड.
 कपिला— वि. भोळी, पांढऱ्या रंगाची,
 धुरकट रंगाची, पांढऱ्या ठिपक्याची.
 —स्त्री. पांढऱ्या रंगाची गाय, गरीब
 गाय, दक्षाची कन्या.
 कपो—स्त्री. गरडी, कप्पी.
 कपूत—पु. कुपुत्र.
 कपूती—स्त्री. नालायकी.
 कपूर—पु. कापूर.
 कपूरकचरी—स्त्री. एक सुगंधित वनस्पति.
 कपूरकाट—पु. सुवासिक तांदुळाची जात.
 कपूर खाना— विष खाणें.
 कपूरा—पु. बकऱ्याचा अंडकोश.
 कपोत—पु. कबूतर, पारवा, पक्षी, पांढऱ्या
 कपोल—पु. गाल. [रंगाचा कच्चा सुरमा.
 कप्पर—पु. कपडा. [वस्त्र.
 कप्फा—पु. अफूचा फेस, अफू वाळविण्याचें
 कपोलकल्पित—वि. बनावट.
 कफ—पु. फेस, कफ.
 कफ—पु. हाताचा तळवा, पायाचा तळवा,
 फेस, कफ (शर्टचे).
 कफगीर—पु. झारा, लांब पळी.
 कफन—पु. प्रेताला घालावयाचें वस्त्र.
 कफनको कौडी न होना—अत्यंत दरिद्री
 असणें. [अकस्मात प्रगट होणें.
 कफन फाडकर अुठना—प्रेत जिवंत होणें,

कफन चिल्लाना या कफन बोलना—
अचानक आरडाओरड करणें.

कफन सिरसे बांधना—शिर तळहातीं घेणें.
कफनखसोट—वि. अत्यंत लोभी.

कफनखसोटो—स्त्री. प्रेतावरील अर्धे वस्त्र
फाडून घेण्याचा डोंबाचा हक्क, बऱ्या
वाईट मार्गानें पैसा मिळविण्याची वृत्ति,
कफनचोर—पु. अट्टल चोर. [कंजूषपणा.

कफनाना—क्रि. स. गाडण्याकरितां किंवा
जाळण्याकरितां प्रेताला कपड्यांत
लपेटणें. [वस्त्र, साधूंची कफनी.

कफनी—स्त्री. प्रेताच्या गळ्यांत घालावयाचें
कफस—पु. पिंजरा, कैदखाना, अरंद जागा,
कबूतरांचें लांकडी घर.

कफ्रा (फफ्रा) रा—पु. प्रायश्चित्त.

कफालत—पु. जामिनकी. [फळ्या.

कफिना—पु. जहाजांत डेकवर लावलेल्या
कफ्फील—पु. जामान.

कब—अ. केव्हां.

कबक, कक्क—पु. चकोर.

कब कब—अ. कधीतरी. [डण्याचा फांस.

कबड्डी—स्त्री. हुतूतू (खेळ), पक्षी पक-

कबर—स्त्री. समाधि, थडगें.

कबरा—वि. पांढरे काळे डाग असलेला.

कबरिस्तान—पु. स्मशान.

कबल, कबल—अ. अगोदर. —वि. पूर्वीचा.

कबा—पु. पायघोळ अंगरखा. [काम.

कबाड—पु. निरुपयोगी वस्तु, निरुपयोगी

कबाडा—पु. लुडबुड, तंटा.

कबाडिया, कबाडी—पु. जुना माल विक-
णारा मनुष्य, हलकें सलकें काम
करणारा मनुष्य, भांडखोर माणूस.

कबाब—पु. लोखंडी शिगेवर भाजलेलें मांस.

कबाबचीनी—स्त्री. कंकोळ.

कबाबी—वि. कबाब विकणारा, मांसाहारी.

कबार—पु. व्यापार, निरुपयोगी वस्तु.
निरुपयोगी काम, हलकें काम.

कबाला—पु. एका माणसाची संपत्ति
दुसऱ्याच्या नांवावर करविलेला कागद.

कबालानबीस—पु. खत पत्रें लिहिणारा
कारकून.

कबाला नीलाम—पु. लिलाव घेणाऱ्यास
दिलेलें अधिकारपत्र.

कबाला लिखाना—दस्तऐवज लिहविणें.

कबादत—स्त्री. वाईटपणा, अडचण.

कबीर—वि. श्रेष्ठ, महान.—पु. कबीर
नांवाचा संत, होळीच्या दिवसांत
गावयाचें एक अश्लील गाणें.

कबीरबड—पु. नर्मदातटीं भडोच जवळचा
एक जुना वटवृक्ष.

कबीला—स्त्री. बायको.

कबूलबाना, कबूलाना—क्रि.स. कबूल करविणें.

कबूतरबाज—वि. ज्याला कबूतरें उडवि-
ण्याची हौस आहे असा.

कबूब—वि. निळें, नीलकंठी.

कबूल—पु. स्वीकार.

कबूलना—क्रि. स. स्वीकारणें.

कबूलियत—स्त्री. मंजूरीचा दस्तऐवज.

कबूलो—स्त्री. चण्याच्या डाळीची खिचडी.

कब्ज—पु. अधिकार, मलावरोध.

कब्जा—पु. मूठ, अधिकार, बिजागरी.

कब्जेपर हाथ डालना—म्यानांतून तलवार

काढण्याकरितां मुठीवर हात ठेवणें.

कब्जादार—पु. अधिकारी.—वि. मूठ असलेलें.

कब्जियत—स्त्री. मलावरोध.

कब—स्त्री. प्रेतें गाडण्याचा खळगा, समाधि.

क्रबका मुँह झोकना—मरतां मरतां वाचणें.
 क्रबमें पैर या पांव लटकाना—मसणांत
 गोवऱ्या जाणें.
 क्रबगाह, क्रबिस्तान—पु. प्रेतें गाडप्याची जागा.
 कभी—अ. कधींतरी, कधीं.
 कभी का—केव्हांचा, कधींचा.
 कभी कभार, कभी कभी—कधींमधीं.
 कभी न कभी—केव्हांतरी, कधींतरी.
 कभू—अ. पाहा'कभी'. [चित्रकार.—वि. दख.
 कमंगर—पु. धनुष्य बनविणारा, हाडवैद्य,
 कमंगरी—स्त्री. धनुष्य बनविण्याचा घंदा किंवा
 कला, हाडवैद्यकी, चित्रकारी, कुशलता.
 कमंचा—पु. गिरमिट फिरविण्याची धनुकली.
 कमंडल—पु. कमंडल. [दोरी.
 कमंब—पु. घड, —स्त्री. फांस, फांस असलेली
 कम—वि. थोडें, वाईट.—अ. फारसा नाहीं.
 कमसे कम—कमीत कमी.
 कमअसल—वि. वर्णसंकर, अकुलीन.
 कमकस—वि. आंगचोर, आळशी.
 कमळाब—पु. जरीचें काम केलेला रेशमी
 कपडा. [छत.
 कमचा—पु. लहान कमान, सारंगी, मेहरपदार
 क्रमची—स्त्री. बारीक लवचिक डहाळी,
 बारीक छडी, लाकडाची पातळ पट्टी.
 कमच्छा—स्त्री. कामरूप, एका देवीचें नांव.
 कमजोर—वि. अशक्त.
 कमजोरी—स्त्री. दुर्बलता.
 कमठ—पु. कांसव, साधूचा तुंबा, बांबू.
 कमठा—पु. धनुष्य.
 कमठी—स्त्री. कांसवी, पट्टी, कामटी.
 कमती—वि. कमी.—स्त्री. कमतरता.
 कमनसीब—वि. दुर्दैवी.
 कमनसीबी—स्त्री. दुर्दैव.

कमना—क्रि. अ. कमी होणें.
 कमनीय—वि. सुंदर, इच्छा करण्याजोगा.
 कमनैत—पु. तिरंदाज.
 कमनैती—स्त्री. तिरंदाजी.
 कमबल्लत—वि. अभागी.
 कमबल्लती—स्त्री. दुर्दैव.
 कमयाब—वि. दुर्लभ.
 कमर—स्त्री. कंबर, एकाद्या वस्तूचा मधला
 बारीक भाग, सदऱ्याचा वगैरे कमरे-
 वरील भाग.
 कमर कसना या बांधना—तयार होणें.
 कमर टूटना—निराश होणें. [होणें.
 कमर खोलना—विश्रांति घेणें, निरुत्साही
 कमर सीधी करना—अंग मोकळें करणें.
 क्रमर—पु. चंद्र.
 कमरकस—पु. पळसाचा डिक. [भित, तट.
 कमरकोट—टा—पु. रक्षणाकरितां बांधलेली
 कमरकोष—पु. सज्ज्याची पुढें आलेली लग.
 कमरख—पु. करमळ फळ, करमळ.
 कमरखी—वि. करमळाच्या आकाराचे.
 कमरटूटा—वि. कुबडा, नामदं, सुस्त.
 कमरबंद—पु. नाडी, कमरेला बांधावयाचा
 पट्टा, पेटी. —वि. तत्पर.
 कमरबल्ला—पु. छंपरांतील आडवें लांकूड,
 किल्ल्याचा तट. [कांबळें.
 कमरा—पु. खोली, फोटो काढण्याचा कॅमेरा,
 कमरिया—पु. ठेंगणा हत्ती. —स्त्री. कांबळे,
 कंबर.
 कमल—पु. कमळ, मूत्राशय, पाणी, तांबें,
 एक प्रकारचें हरीण, सारस, डेळा,
 सहा मात्रांचा एक छंद, मेणबती लाव-
 प्याचा एक कांचेचा ग्लास, कावीळ,
 गर्भाशय.

कमल झुलट जाना—गर्भाशय झुलटा होणें.
 कमल खिलना—चेहरा खुलणें.
 कमल गट्टा—पु. कमळाचें बी.
 कमलज—पु. ब्रह्मा.
 कमलनाथ—पु. विष्णु.
 कमलनाल—स्त्री. कमळाचा देठ.
 कमलबाई—स्त्री. कावीळ.
 कमलयोनि—पु. ब्रह्मा.
 कमला—स्त्री. लक्ष्मी, संपत्ति, मोठें संतर्णें,
 कावीळ. —पु. सुरवंट.
 कमलालया—स्त्री. लक्ष्मी.
 कमली—पु. ब्रह्मा. —स्त्री. लहान कांबळी.
 कमवाना—क्रि. स. मिळविण्याचें काम
 दुसऱ्याकडून करविणें.
 कमसमझी—स्त्री. अडाणीपणा, कमी समजूत.
 कमसिन—वि. कमी वयाचा—वयाची.
 कमसिनी—स्त्री. बालपण.
 कामाजी—स्त्री. मिळकत, व्यवसाय.
 कामाऊ—वि. कमविणारा.
 कामाच—पु. रेशमी कापड.
 कामान—स्त्री. धनुष्य, तोफ, बंदुक, आज्ञा,
 फौजेंतील नोकरी, इंद्रधनुष्य, कामान.
 कामान चढना—राग येणें.
 कामान पर जाना—लढाईवर जाणें.
 कामान बोलना—नोकरीवर किंवा लढाईवर
 जाण्याची आज्ञा देणें.
 कामानचा—पु. लहान महिराप, सारंगी
 वाजविण्याची धनुकली. [वनविणें.
 कामाना—क्रि. स. मिळविणें, कामाला योग्य
 कामानिया—पु. तिरंदाज. —वि. धनुष्याकार.
 कामानी—स्त्री. कामान. [धनुकली.
 कामायज—स्त्री. तंतुवाद्य वाजविण्याची
 कामाल—पु. पूर्णता, कौशल्य, अद्भुत कार्य,

कबीराचा मुलगा. —वि. पूर्ण, सर्वांत
 उत्तम, पुष्कळ.
 कमालियत—स्त्री. पूर्णता, निपुणता.
 कामासुत—वि. मिळवता, उद्योगी.
 कमी—स्त्री. उणीव, नुकसान.
 क्रमोज—स—स्त्री. शर्ट, सदरा.
 कमीन—पु. शिकारी लपण्याची जागा,
 शिकारीची वाट पहात लपून बसणें.
 कमीनगाह—पु. शिकारी लपण्याची जागा.
 कमीना—वि. नीच.
 कमीनापन—पु. नीचता.
 कमोला—पु. कपिला वृक्ष. (याच्या फळाचा
 लाल रंग रेशमास देतात)
 कमुवा—पु. वल्ह्याचा दांडा.
 कमून—पु. जिरें.
 कमेरा—पु. मजूर, नोकर.
 कमेला—पु. वधस्थान, खाटिकखाना. [सांचा.
 कमेहरा—पु. बांगड्या करण्याचा मातीचा
 कमोद (वि) न—स्त्री. चंद्र-विकासी कमळ,
 कमोरा—पु. मातीचें भांडें. [कुमुद.
 कमोरी—स्त्री. मातीची घागर.
 कमोबेशी—वि. अधिक उणें.
 कमबलत—वि. दुर्दैवी.
 कमबलती—स्त्री. दुर्दैव.
 कमबल, कममल—पु. घोंगडी.
 कम्मा—पु. ताडपत्रावर लिहिलेला लेख.
 कयपूती—स्त्री. निलगिरीचें झाड.
 कयाफा—पु. चेहरा, आकृति.
 कयाम—पु. ठिकाण, विश्रामस्थान, स्थिरता.
 कयामत—स्त्री. प्रलयकाळ, खळबळ, प्रलय.
 कयास—पु. अनुमान.
 कयासी—वि. कल्पित. [पंजर.
 करं—पु. मस्तक, कमंडलु, करवंटी, अस्थि-

करंगा-गी-पु. एक प्रकारचा जाड तांदूळ.

करंज-पु. एक प्रकारचें झाड, एक प्रकारचें दारूकाम, कोंबडा. -वि. घान्या डोळ्यांचा.

करंड-पु. मधाचें मोहोळ, तलवार, करंडक नांवाचा हंस, टोपली, हत्यारांना धार लावण्याचा दगड.

करंडी-स्त्री. कच्च्या रेशमाचें वस्त्र.

करंतीना-पु. स्पर्शजन्य रोगाची सांथ असलेल्या भागांतून दुसऱ्या भागांत आलेल्या लोकांना कांहीं दिवस वस्ती करण्यास दिलेली वेगळी जागा.

करंही-स्त्री. जोडे शिवण्याची अंरण.

कर-पु. हात, सोंड, किरण, महसूल, गार (बर्फाची), युक्ति, संबंधकारकाचा प्रत्यय.

करक-पु. कमंडलु, डाळिंब, पळस, बकुल, पानें नसलेलें कांटेरी झाड. -स्त्री. वळ, थांबून थांबून येणारी कळ.

करकच-पु. समुद्रापासून तयार केलेलें मीठ.

करकट-पु. कचरा.

करकटिया-पु. एकपक्षी.

करकरना-वि. खरखरीत. -क्रि. अ. कड-कडणें, फाटणें, [खडबडीत.

करकरा-पु. एक पक्षी. -वि. रवाळ,

करकराहट-स्त्री. कठिणपणा, डोळ्यांत कण खुपल्यानें होणारें दुःख.

करकस-वि. कर्कश.

करखा-पु. उत्साह, तेज, लढाईच्या वेळीं गाइलें जाणारें गाणें, काळोखी.

करगस-पु. तीर, गिधाड.

करगह-पु. साळी कपडा विणीत असतांना

पाय टाकून बसतो तो खळगा, कपडा विणण्याचें यंत्र. [(मागशीर्षी).

करगट्टी-स्त्री. एक प्रकारचे जाड तांदूळ करगी-स्त्री. साखर कारखान्यांत साखर सारखी करण्याचें यंत्र.

करग्रह-पु. लग्न.

करघा-पु. हात माग.

करचंग-पु. डफ, मोठी खंजिरी.

करछा-पु. लांब दांडीचा चमचा,

करछाल-स्त्री. अुडी, अुसळी.

करछी-स्त्री. पाहा 'करछा'.

करछुला-पु. झारा, मोठा चमचा.

करछुली-स्त्री. पळी, उलथणें.

करज-पु. नख, बोट, एक सुगंधी पदार्थ.

करटक-पु. कावळा, हत्तीचें कानशील.

करटी-पु. हत्ती. [ध्वनि.

करड करड-पु. कुडम कुडम खाण्याचा

करतब-पु. काम, कला, करामत.

करतबी-वि. निपुण, करामती.

करतरी-स्त्री. कात्री, सुरी, लहान तलवार, ताल देण्याचें वाद्य. [एक छंद.

करतल-पु. हाताचा तळवा, चार मात्रांचा

करतली-स्त्री. तळहात, टाळी, बैलगाडी हांकण्यास बसण्याची जागा.

करता-पु. ईश्वर, टाळी, झांज, चिपळी.

करताल-पु. टाळी, करताळ, झांझ, चिपळचा.

करती-स्त्री. मेलेल्या वासराच्या कातड्यांत भुसा भरून बनविलेलें वासरें.

करतू-स्त्री. मोटेच्या नाड्यास आडवी बांधलेली काठी (ही हातांत असते).

करतूत-ति स्त्री. काम, कला. [कचरा.

करदा-पु. विकावयाच्या वस्तूंत मिसळलेला

करवा काटना—वित्रीच्या वस्तूतील घटीचें
दाम कमी करणें किंवा माल अधिक
देण्याची रीति, मोड देऊन नवें भांडें
घेण्यांत दिलेला बट्टा.

करदोरा—पु. करगोटा.

करघनी—स्त्री. कमरेतील साखळी, एक
प्रकारचे लालसर तांदूळ.

करघर—पु. ढग.

करन—पु. आंबट गोड लागणारी एक
वनस्पति (ही चटणीत वापरतात).

करनफूल—पु. कानांतील दागिना.

करनवेध—पु. कान टोंचण्याचा संस्कार.

करना—पु. एक फूलझाड, काम, दर्शन,
ईड लिबू. —क्रि. स. भोगणें, शिजविणें,
घेऊन जाणें (पति किंवा पत्नी रूपानें),
बनविणें, एकादें पद देणें, स्वीकार
करणें, धंदा सुरू करणें, दिवा विझ-
करनाओ—स्त्री. तुतारी. [विणें, रंग देणें.

करनाटक—पु. कर्नाटक प्रांत.

करनाटकी—वि. कर्नाटकांत राहाणारा,
जाडुगार.—पु. कसरतीचे खेळ दाख-
विणारा मनुष्य.

करनाल—पु. एक प्रकारची तुतारी, एक-
प्रकारचा मोठा ढोल, एक प्रकारची
तोफ. [(गवंड्याची).

करनी—स्त्री. काम, मृताचे संस्कार, थापी
करनेल—पु. कर्नेल.

करपर—वि. कंजूष. —पु. कवटी (डोक्याची).

करपरी—स्त्री. सांडगा.

करपा—पु. फणसाचा देठ.

करपान—पु. पुरळ.

करपीडन—पु. लग्न.

[भाग.

करपूळ—पु. हाताच्या तळव्याचा मागचा

करबच्च—पु. घोड्याच्या किंवा बैलाच्या
पाठीवर लादण्याची गोण.

करबरना—क्रि. अ. कलरव करणें, चंचल
होणें, पुष्कळ लहान लहान जीवांचें
एकदम हालचाल करणें, वळवळणें.

करबला—पु. ज्या ठिकाणीं हुसेन मारला
गेल्या तें अरबस्तानांतील एक रेंताड
मैदान, जेथें पाणी मिळत नाही असें
ठिकाण, मुसलमानांचे ताबूत गाडण्याचें
ठिकाण.

करबाल—स्त्री. तलवार, नख.

करबो—स्त्री. कडवा. [कविण्याची जागा.

करबूस—पु. घोड्याच्या जिनांत बंदूक लट-

करभ—पु. हत्तीचा छावा, करपूळ, उंटाचें
पिल्लें, कंबर, एक सुगंधित वनस्पति.

करभीर—पु. सिंह. [डिक.

करम—पु. कर्म, दैव, कृपा, एक प्रकारचा
करमभोग—कर्मभोग.

करम फूटना, करम टेढा होना, करम
तिरछा होना—नशीब फुटणें.

करमका धनी—भाग्यवान. [गोष्ट.

करमरेख—ललाट रेषा, नशीबांत असलेली

करमकल्ला—पु. कोबी.

करमचंद—पु. कर्म.

करमठ—वि. कर्मठ. [लाटा शांत होणें.

करमरिया—स्त्री. शांति. —वि. सागराच्या

करमसेक—पु. सार्वजनिक हुक्का, कडक
पोळी (कमी तुपांत भाजलेली).

करमाली—पु. सूर्य.

करमी—वि. काम करणारा, कर्मठ.

कर(ल)मुंहा—वि. कलंकी, काळतोंड्या.

करमूली—पु. एक इमारती लांकूड. [काठी.

करमस—पु. हातमागाची वर बांधलेली

करमोद-पु. कमोद.

करर-पु. एक विषारी किडा, घोड्याची रंगावरून एक जात, एक जंगली फूल, झाड.

करर(रा)ना-क्रि. अ. करकर आवाज होऊन तुटणें, कर्कश शब्द होणें.

कररी-पु. रानतुळस.

करवट-स्त्री. कूस, करवत, नवस फेडण्याचें करवती चाक (प्राचीन).

करवट बदलना या लेना-दुसऱ्या कुशीवर वळणें, पालटणें, बदलणें.

करवट खाना या होना-झुकणें.

करवट न लेना-कोणत्याच कामाकडे लक्ष न देणें. [पडणें.]

करवटें बदलना-विछान्यावर तळमळत करवर-स्त्री. संकट.

करवल-स्त्री. दोन आणें भार जस्त मिसळ-

करवा-पु. गडवा. [लेली चांदी.]

करवा चौथ-स्त्री. कार्तिक वद्य चतुर्थी.

करवाना-क्रि. स. करविणें.

करवार-पु. तरवार, नख.

करवाल-पु. नख, तरवार.

करवाली-स्त्री. लहान तरवार.

करवीर-पु. तलवार, स्मशान, कण्हेर.

करवीया-वि. करणारा.

करव्हा-पु. चमत्कार.

करव-पु. वैमनस्य, आवेश.

करव(व)क-पु. कृषक, शेतकरी.

करव(वा)ना-क्रि. स. ओढणें, सुकविणें,

करसान-पु. खेडुत. [आकर्षण करणें.]

करसायर-ल-पु. काळें हरीण.

करसी-स्त्री. गोवरी, गोवरीचा तुकडा.

करह-पु. उंट, कळी.

करहनी-पु. तांदुळाची एक जात.

करहा-पु. पांढऱ्या सरसाचें झाड.

करौकुल-पु. त्रौंच पक्षी, पाणकोंबडा.

करौत-पु. करवत.

करौती-पु. करवत चालविणारा.

कराडत-पु. एक विषारी काळा साप.

कराई-स्त्री. डाळीच्या वरचें साल, काळे-पणा, करणें किंवा करविण्याची क्रिया.

कराड-पु. सावकार, पंजाबांतील एक वैश्यजाति.

करात-पु. चार जवांचें वजन. -वि. हलका.

कराना-क्रि. स. करविणें. [आपलेपणा.]

कराबत-स्त्री. नातें, संबंध, जवळपणा,

कराबतदार-पु. नातेवाईक.

कराबतदारी-स्त्री. आपलेपणा, नातें.

कराबा-पु. कांचेंचें मोठें भांडें.

कराबीन-स्त्री. एक प्रकारची बंदूक.

कराभात-स्त्री. चमत्कार.

करामाती-वि. चमत्कार करणारा, सिद्ध.

करार-पु. स्थिरता, धैर्य, चैन, प्रतिज्ञा.

करारना-क्रि. अ. कर्कश आवाज काढणें, कावकाव करणें.

करारदाद-पु. धेण्यादेण्याचा करार.

करारा-पु. नदीचा उंच कांठ, टेकडी.

-वि. कठिण, दृढचित्त, कुरकुरीत, उग्र,

शुद्ध, फार खोल, बलवान. [वचनबद्ध.]

करारी-वि. खडखडीत, कडक, ठरविलेला,

कराल-वि. भयानक, मोठ्या दांतांचा.

कराला-स्त्री. अनंतमूळ. -वि. कठिण,

दृढचित्त, कुरकुरीत, तीक्ष्ण, शुद्ध,

अतिशय खोल, बलवान.

कराव-वा-पु. एकप्रकारची लग्नपद्धति.

कराह-पु. कण्हण्याचा शब्द, मोठी कढई.

कराहना-क्रि. अ. कण्हणें.
 कराहा-पु. कडवी. [तिरस्कार.
 कराहियत-स्त्री. अप्रसन्नता, निष्ठ काम,
 कराही-स्त्री. लहान कडई.
 कर्ब-पु. अँरावत, मोठा हत्ती.
 करि-पु. हत्ती.
 करिखई-स्त्री. काळेपणा, कलंक.
 करिखा-पु. काजळी.
 करिबु-पु. सांबर.
 करिया-पु. नावाडी, सुकाणू.-वि. काळा.
 करिल-पु. कोंब.-वि. काळा.
 करिवदन-पु. गणपति.
 करिहोव-स्त्री. कंबर. [मात्रांचा एक छंद.
 करी-पु. हत्ती.-स्त्री. कडी, कळी, पंधरा
 करीन-वि. जवळ, युक्त. [लायकी, सभ्यता.
 करीना-पु. प्रकार, ऋम, चांगली रीत,
 करीना-पु. किराणा माल.
 करीब-अ. जवळ, जवळ जवळ.
 करीम-वि. दयाळु.-पु. ईश्वर.
 करीर-पु. वास्याचा अंकुर, एक प्रकारचें
 झुडूप, धागर. [फुलें असतात).
 करील-पु. कारवी, नेवती (गुलाबी रंगाची
 करीष-पु. रानशेणी.
 करुआ(अ)ई-स्त्री. कडूपणा. [अप्रिय.
 करुआ-पु. काळें नागकेशर.-वि. कडवट,
 करुणा-स्त्री. करुणा, दया.
 करवार-पु. एक प्रकारचें वल्हें.
 करे(ले) जा-पु. काळीज.
 करेणु-पु. हत्ती.
 करेणुका-स्त्री. हत्तीण.
 करेपाक-स्त्री. गोड लिंबू. [(त्रेय.)
 करेब-स्त्री. एक प्रकारचें रेशमी कापड,
 करेमु-पु. एक प्रकारची पाले भाजी,

करेर-वि. कठोर. [लव्हाळें.
 करेखा-पु. एक प्रकारची कांटेरी वेल.
 करेलनी-स्त्री. गवत एकत्र करण्याचें
 करेला-पु. कारलें. [फावडें.
 करेत-पु. काळा नाग.
 करेल-स्त्री. तलावाच्या कांठची काळी
 माती, बांबूचा कोंब, डोमकावळा.
 करेल-पु. कारलें.
 करोटन-पु. एक वनस्पति, रंगीबेरंगी व
 विलक्षण आकाराच्या पानाचें एक
 करोटी-स्त्री. कूस. [रोपटें.
 करोड़-र-वि. कोटी (संख्या).
 करोड़पति-वि. कोट्याधीश.
 करोड़ी-पु. खजीनदार.
 करोदना-क्रि. स. उकरणें, खरवडणें.
 करोना-क्रि. स. खरवडणें.
 करौट-स्त्री. पाहा 'करोटी'.
 करौदा-पु. करवंद.
 करौदिया-वि. करवंदाच्या रंगाचा.
 करौ-(रो)त-पु. करवत.-स्त्री. रखेली.
 करौता-पु. कांचेचें मोठें भांडें, करवत.
 -स्त्री. रखेली. [कांचेची भट्टी
 करौती-स्त्री. करवत, कांचेचें लहान भांडें,
 करौना-पु. नक्षीकाम करण्याची छिनी.
 करौली-स्त्री. सरळ व लांब सुरी.
 कर्कट-पु. खेकडा, कर्करास, एक प्रकारचा
 पक्षी, दुध्याभोपळा, कमळाचें जाड
 मूळ, सांडशी. [फूट (फळ).
 कर्कटी-स्त्री. काकडी, सावरीचे बोंड,
 कर्कर-पु. खडा, घण, आरसा, कट्टीचा
 तुकडा, चामड्याची वादी, हाड,
 खडा.-स्त्री. रोबळी, झारी. -
 कठिण, खरखरीत, स्थिर.

कर्चूर-पु. सोनें, कांचरी, आंबेहळद,
 कर्ज-र्जा-पु. कर्ज, ऋण. [हरताळ.
 कर्ज उतारना-कर्ज फेडणें.
 कर्ज खाना-कर्ज घेणें, वश होणें.
 कर्जखाह-पु. सावकार.
 कर्जदार-वि. कर्ज घणार.
 कर्ण-पु. कर्ण, कान, नावेचें सुकाणू.
 कर्णका पहरा-प्रभातकाळ.
 कर्णकुहर-पु. कानाचें छिद्र.
 कर्णमूल-पु. कानाचा रोग.
 कर्णवेध-पु. कान टोंचणें (बालकाचे).
 कर्णिका-स्त्री. कर्णफूल, मधलें बोट,
 हत्तीच्या सोडेचें टोक, पांढरा गुलाब,
 कर्णी-पु. बाण. [लेखणी, देंठ.
 कर्णीकार-पु. सोनचाफा.
 कर्तनी-स्त्री. कातरी. [तलवार.
 कर्तरी-स्त्री. कातर, कट्यार, लहान
 कर्दन-पु. पोटांतील गुडगुडण्याचा आवाज.
 कर्न-पु. १० पासून १२० वर्षांपर्यंतचा
 काळ, युग. [भेद.
 कर्नेता-पु. रंगाप्रमाणें घोड्यांतील एक
 कर्बुर-पु. सोनें, घोत्रा, पाणी, पाप,
 राक्षस, एक सुगंधी वनस्पति. -वि.
 रंगीबेरंगी. [बैल.
 कर्मक (का)र-पु. लोहार, सोनार, नोकर,
 कर्मचारी-पु. अंमलदार, काम करणारा,
 कर्मण्य-वि. उद्योगी. [कार्यकर्ता.
 कर्मण्यता-स्त्री. कार्यकुशलता.
 कर्ममास-पु. श्रावण महिना.
 कर्मबाब-पु. कर्मयोग.
 कर्मरेख-स्त्री. नशीब.
 कर्मविपाक-पु. पूर्वकर्मानुसार मिळालेलें

चांगलें किंवा वाईट फळ.
 कर्मशील-पु. फळाची आशा न धरतां
 काम करणारा मनुष्य, उद्योगी.
 कर्मसंन्यास-पु. कामाचा त्याग, कामाच्या
 फळाचा त्याग.
 कर्मी-वि. काम करणारा, फळाच्या आकां-
 क्षेनें यज्ञादि कर्मे करणारा.
 करं-पु. विजय, वैभव.
 करोंफर-पु. वैभव व शोभा.
 करी- वि. कठिण. [कठोर होणें.
 कराना-क्रि. अ. मिजास चढणें, गर्व येणें,
 कर्ष-पु. सोळा माशांच्या वजनाचें अंक
 जूनें नाणें, ओढणें, रेष मारणें, जोडणें,
 कर्षक-पु. ओढणारा, नांगरणारा. [आवेश.
 कर्षण-पु. ओढणें, अग्नि, कुळीथ, नांगरणें,
 कृश करणें, पीडणें, शक्तीची आजतें,
 लागवडीची जमीन. -वि. पीडणारा,
 कर्षना-क्रि. स. ओढणें. [जिकणारा.
 कलंक-पु. डाग, चंद्रावरील काळा डाग,
 काळाखी, लांछन, दोष.
 कलंकी-वि. दोषी. -पु. कलंकी अवतार.
 कलंगा-पु. तांबटाची छिनी, जटाधारी.
 कलंदर-पु. मुसलमान साधु, माकडें व
 अस्वल यांचा खेळ दाखविणारा, एक
 प्रकारचा रेशमी कपडा. [कांटा, खुंदी.
 कलंदरा-पु. अंक प्रकारचा रेशमी कपडा,
 कलंबरी-स्त्री. लहान तंबू, एकसांबी तंबू.
 कलंब-पु. बाण, कदंबवृक्ष, भाजीचा देठ.
 कल-पु. यंत्र, अव्यक्त मधुर ध्वनि, वीर्य.
 -स्त्री. आरोग्य, सुख, बाजू, अवयव,
 युक्ति, यंत्र, बंदुकीचा घोडा. -वि.
 सुंदर, मधुर. -अ. उद्यां, काल, पुढें.
 कल ऐठना-मन वळविणें.

कलका-थोड्या दिवसांचा.
 कलसे-सुखासमाधानानें, हळू हळू.
 कलई-स्त्री. कल्हई, मुलामा, सफेती.
 कलई खुलना-उघडकीस येणें.
 कलई न लगना-युक्ति न चालणें.
 कलईगर-पु. कल्हई करणारा.
 कलईदार-वि. कल्हई केलेलें, रंग लावलेलें.
 कलकंठ-पु. कोकीळ, हंस. -वि. मधुर
 कलक-पु. बेचैनी, दुःख. | आवाज करणारा.
 कलकना-क्रि.अ. ओरडणें.
 कलकल-पु. झऱ्याचा वाहण्याचा शब्द,
 गोंगाट. -स्त्री. भांडण.
 कलका-वि. नवा, कालचा.
 कलकानि-पु. त्रास.
 कलकूजिका-वि. मधुर आवाज करणारी.
 कलगा-पु. पाहा 'कलंगा'.
 कलगी-स्त्री. शहामुग वगैरे पक्ष्यांचीं पिसें,
 डोक्यांत घालावयाचा सोन्याचा किवा
 मोत्यांचा दागिना, पक्ष्यांच्या डोक्या-
 वरचा तुरा, इमारतीचें शिखर, लाव-
 णीचा अेक प्रकार. [लहान पक्षी.
 कलचिडी-स्त्री. गोड आवाजाचा एक
 कलक्टर-पु. कलेक्टर.
 कलछा-पु. } लांब दांडीचा चमचा.
 कलछी-स्त्री. }
 कलछाल-छुली-स्त्री. पळी.
 कलछुला-पु. डाव, चमचा.
 कलजिम्मा-वि. काळजिभ्या, ज्याच्या
 तोंडून निघालेली अशुभ गोष्ट खरी
 होते असा.
 कलसैंबो-वि. काळा सांवळा. [कबूतर.
 कलदोरा-पु. काळी चोंच असलेलें पाढरें
 कलत्र-पु. स्त्री, पत्नी.

कलदार-वि. पेंचदार. -पु. सरकारी रूपा.
 कलदुमा-वि. काळ्या शेपटीचें (कबूतर).
 कलधूत-पु. चांदी.
 कलधौत-पु. सोने, चांदी, सुंदर ध्वनि.
 कलन-पु. उत्पन्न करणें, धारण करणें,
 आचरण, संबंध, स्वीकार, गणिताची
 क्रिया, घास (अन्नाचा). ['कल्प'.
 कलप-पु. केसाला लावण्याचा कलप, पाहा
 कल्पना-क्रि. अ. शोक करणें, कल्पना
 करणें. -क्रि. अ. कापणें. -स्त्री. कल्पना.
 कल्पनी-स्त्री. कातरी.
 कलपांत-पु. प्रलय.
 कल्पाना-क्रि. स. दुःखी करणें.
 कल्पित-वि. पाहा 'कल्पित'.
 कलपून-पु. एक बारमासी झाड (लाल
 रंगाचें लाकूड असतें.)
 कलफ-पु. चेहऱ्यावरचा काळा डाग, काप-
 डाला कडकपणा येण्याकरितां वापर-
 कलफा-स्त्री. देशी दालचिनी. [प्याची खळ.
 कलब-पु. पळसाच्या फुलापासून बन-
 विलेला रंग. [(आवाज).
 कलबल-पु. उपाय, गडबड. -वि. अस्पष्ट
 कलबूत-पु. सांचा, जोडे, पगडी वगैरे शिव-
 प्यांकरिता केलेले लाकडी ठोकळे.
 कलभ-पु. हत्तीचा छावा, उंटाचें पिलू धोत्रा.
 कलम-पु. कलम, कणी, कुंचली, एक
 प्रकारची बांसरी, झुंबर, फुलबाजी,
 सोनाराचें बारीक कामाचें एक
 हत्यार, अंगठीवर अक्षरें खोदण्याचें
 हत्यार. -स्त्री. लेखणी.
 कलम करना-छाटणें, कापणें.
 कलमकसाई-पु. लिहून दूसऱ्याचें नुक-
 सान करणारा.

कलम चलना-लेखणी चालणें.
 कलम चलाना-लिहिणें.
 कलम तोडना-लिहिण्याची हद्द करणें.
 कलमकार-पु. नकशी खोदणारा. [नकशी.
 कलमकारी-स्त्री. लेखणीनें केलेलें काम,
 कलमतराश-पु. लेखणी करभ्याचा चाकू.
 कलमवान-पु. दौत टांक ठेवण्याची पेटी.
 कलमबन्द-वि. लिहिलेला, बरोबर.
 कलमना-क्रि. स. कापणें, दोन तुकडे करणें.
 कलमरौ-स्त्री. राज्य.
 कलमल-क्रि. अ. वळवळ.
 कलमलाना-क्रि. अ. वळवळणें.
 कलमा-पु. वाक्य, मुसलमानी धर्माचे
 मूल मंत्र असलेलें वाक्य.
 कलमा पडना-मुसलमान होणें.
 कलमा पडाना-बाटवून मुसलमान करणें.
 कलमास-वि. रंगीबेरंगी, चितकबरा,
 काळसर, करडा. -पु. काळिमा, राक्षस,
 एकप्रकारचे तांदूळ. [खेदार.
 कलमी-वि. कलम केलेलें, लिहिलेलें,
 कलमी शोरा-पु. शुद्ध सोरा.
 कलमुहा-वि. काळतोंड्या, कलंकित.
 कलरिन-स्त्री. जळवा लावणारी स्त्री.
 कलल-पु. पहिल्या दिवसाचा गर्भ.
 कलवरिया-स्त्री. दारूचें दुकान.
 कलवार, कलाल-पु. दारू बनविण्याचा व
 विकण्याचा धंदा करणारे लोक, कलाल.
 कलबिक-पु. एकपक्षी, टरबूज, पांढरी चवरी.
 कलश-पु. घागर, मंदिराचें शिखर, कळस.
 कलशी-स्त्री. } कळशी, मंदिरावरील लहान
 कलसा-पु. } कळस.
 कलसी-स्त्री. कळशी, मंदिराचें लहान शिखर
 कलह-पु. भांडण. [किंवा कळस.

कलहकारी-वि. भांडखोर.
 कलहांतरिता-स्त्री. पतीचा अपमान केल्या-
 नंतर पश्चात्ताप पावलेली स्त्री.
 कलहारी-वि. भांडकुदळ, कर्कशा.
 कलहिनी-स्त्री. भांडखोर स्त्री.
 कलही-वि. भांडखोर.
 कलौ-वि. मोठा.
 कलाओ-स्त्री. मनगट, पेंढी, सुताची लढी,
 एकप्रकारचा व्यायाम.
 कलाक्रंब-पु. बर्फी.
 कलाब-पु. सोनार.
 कलाप-पु. समूह, मोराचा पिसारा,
 कमरबंद, चंद्र, व्यापार, करगोटा,
 दागिना, गवत, बाण ठेवण्याची पिशवी.
 कलापक-पु. समूह, गवत, हत्तीची मान,
 चार श्लोकांचा समूह.
 कलापट्टी-स्त्री. जहाजांतील फळ्यांच्या
 फटीत ताग भरण्याचें काम.
 कलापिनी-स्त्री. रात्र, लांडोर.
 कलापी-पु. मोर, कोकीळा. -वि. कळप
 करून राहणारा, बाणांचा भाता
 बांधलेला.
 कलाबतू-पु. कलाबतू, कलाबतूची लेस.
 कलाबाज-वि. नट.
 कलाबाझी-स्त्री. कोलांटी उडी.
 कलाबाझी खाना-कोलांट्या मारणें, हुंदडणें.
 कलाम-पु. वाक्य, बोलणें, प्रतिज्ञा, हरकत.
 कलाम करना-व्याख्यान देणें.
 कलाम होना-शंका येणें.
 कलामोचा-पु. एक प्रकाचा बंगाली तांदूळ.
 कलाय-पु. वाटाणा. [लोक.
 कलार-ल-पु. दारू तयार करून विकणारे
 कलारी-स्त्री. दारू विकण्याचा धंदा.

कलाबा-पु. विवाह किंवा इतर शुभ प्रसंगी हातांत किंवा कळशीवर बांधा-वयाची लाल व पिवळ्या रंगाच्या सुताची लडी, टकळीवर लपेटलेले सूत, हत्तीची मान. [मधील फट.

कलासि-स्त्री. दोन फळ्या किंवा दगडा-

कालिंग-पु. मळकट रंगाचा एक पक्षी, कालिंगड, कालिंग देश, अगस्तिमुनि, इंद्रज्योत, शिरिष वृक्ष, कालिंगडा राग. -वि. कालिंग देशाचा.

कालिंदी-स्त्री. यमुना नदी.

कलि-पु. बेहेडा, न उठलेली सोंगटी, भांडण, पाप, कलियुग, वीर, भाता, क्लेश, संश्राम. -वि. काळा.

कलित-वि. प्रसिद्ध, प्राप्त, सुसज्जित, सुंदर.

कलिया-पु. रसयुक्त शिजलेले मांस.

कलियान-पु. एक प्रकारचा हुक्का.

कलियाना-क्रि. अ. पंख फुटणे, कळ्या येणे.

कलियारी-स्त्री. खड्या नाग, कळालावी वेल.

कलिल-वि. एकजीव झालेले, भरलेले, व्याप्त, मलिन, संशयित. -पु. गोंधळ, ढीग, भयंकर, गहन.

कलिहारी-स्त्री. पाहा 'कलियारी.'

कली-स्त्री. कळी (सदव्याची), नवीन पंख, हुक्क्याची बैठक, कळीच्या चुन्याचा खडा, कळी (फुलाची).

(दिल्ली) कली खिलना-मन प्रसन्न होणे.

कलील-वि. थोडे.

कली लेना-क्रि. अ. कळ्या येणे.

कलीसा-पु. यहुद्यांचे किंवा ख्रिस्त्यांचे देऊळ.

कलीसिया-पु. यहुदी किंवा ख्रिस्त्यांचे कलुखी-वि. दोषी, कलंकित. [धर्ममंडळ.

कलुबाबीर-पु. म्हसोबा.

कलुष-पु. पाप, अस्वच्छता, राग.-वि. घाणे-

कलूरा-वि. काळाकुट्ट. [रडा, दोषी, निंदित.

कलूना-पु. पंजाबी जाड तांदूळ.

कलेऊ-पु. न्याहारी.

कलेजगी-पु. बैंगणी रंग.

कलेजा-पु. काळीज, छाती, साहस.

कलेजा उछलना-धाबरून जाणे, धडधड होणे, आनंदित होणे.

कलेजा उडना-धाबरगुंडी उडणे. [होणे.

कलेजा उलटना-ओकतांना जीव धाबरा

कलेजा कटना-विषामुळे तडफड होणे, रक्त पडणे, काळजाला घरे पडणे, जीव जाणे (व्यंग), ईर्ष्या वाटणे.

कलेजा कांपना-थरकांप होणे.

कलेजा काटना-सर्वस्व हरण करणे, मनाला अत्यंत त्रास देणे.

कलेजा काढ लेना-मन दुखविणे, मोहविणे, अत्यंत प्रिय वस्तु काढून घेणे.

कलेजा खाना-जीव खाणे.

कलेजा खिलाना-वाटेल तो त्याग करणे.

कलेजा खुरचना-भुकेने व्याकुळ होणे, विरहाने तळमळणे.

कलेजा गोबना-काळजाला घरे पाडणे.

कलेजा छलनी होना, कलेजा छिबना या बिधना-काळजाला घरे पडणे.

कलेजा जलना-अति दुःख होणे.

कलेजा दूटना-हिरमोड होणे. [होणे.

कलेजा दूक दूक होना-हृदय शतधा विदीर्ण

कलेजा ठंडा करना-संतुष्ट करणे.

कलेजा होना-संतोष होणे, शांति मिळणे.

कलेजा तर होना-सर्व तऱ्हेच्या सुखामुळे मजेंत असणे.

कलेजा थामना-मन घट्ट करणे.

कलेजा थाम कर बैठ या रह जाना—दुःख गिळून टाकणें, समाधान मानणें.
 कलेजा थाम थाम कर रोना—राहूनराहून कलेजा इहलना—थरकांप होणें. [रडणें.
 कलेजा धकधक करना— } भयव्याकुल
 कलेजा धकड़धकड़ होना— } होणें.
 कलेजा धकसे होना—भयचकित होणें, धक्क कलेजा धड़कना—छाती धडधडणें. [होणें.
 कलेजा धड़काना—धाबरवून सोडणें.
 कलेजा निकलना—मेटाकुटीस येणें, सत्त्व कलेजा निकालना—जीव खाणें. [जाणें.
 कलेजा निकालकर रखना—सर्वस्व अर्पण करणें. [नकोसा होणें.
 कलेजा पक जाना—मेटाकुटीस येणें, जीव कलेजा पकड़ना या पकड़ लेना—मन घट्ट कलेजा पकाना—डोकें उठविणें. [करणें.
 (पत्थरका) कलेजा—स्थिर चित्त, मन कठोर.
 कलेजा पत्थर का करना—मन आंवरून घेणें, मन दगडासारखें घट्ट करणें.
 कलेजा पसीजना—मन द्रवणें.
 कलेजा पानी होना—हृदयाला पाझर फुटणें.
 कलेजा फटना—अत्यंत दुःख होणें.
 कलेजा बढ़ना या बढ़ जाना—धीर चेपणें, उत्साह वाटणें, साहस होणें.
 कलेजा बल्लियों, बौसों या हातों उछलना—अत्यानंद होणें.
 कलेजा बैठ जाना—भीति वाटणें, गळून जाणें.
 कलेजा मलना—मन दुःखविणें. [करून बसणें.
 कलेजा मसोसकर रह जाना—मन घट्ट कलेजा मुंहको या मुंहतक आना—जीव धाबरणें, विव्हळ होणें, संताप होणें.
 कलेजा मुलगना—अत्यंत दुःख होणें, संताप अनावर होणें.

कलेजेका टुकड़ा, कलेजेकी कोर—मुलगा, पोटचा गोळा.
 कलेजे पर चोट लगना—कलेजे पर छुरी चल जाना—धक्का बसणें, अत्यंत क्लेश होणें.
 कलेजे पर सोंप लोटना—मागील आठवणीनें मन कष्टी होणें, हळहळणें.
 कलेजे पर हाथ धरना या रखना—आपल्या मनाला विचारणें.
 कलेजेमें आग लगना—अत्यंत दुःख होणें, द्वेषाणें अंगाचा भडका होणें, तहानेनें व्याकुळ होणें. [प्रेमानें जवळ ठेवणें.
 कलेजेमें डालना—नेहमीं जवळ बाळगणें,
 कलेजेमें पंठना—पोटांत शिरणें.
 कलेजेमें लगना—ठसका लागणें, पोट फुगणें.
 कलेजे से लगाकर रखना—लाडका करून ठेवणें, काळजीपूर्वक संभाळणें.
 कलेजेसे लगाना—आलिंगन देणें.
 कलेजी—स्त्री. काळीज.
 कलेवर—पु. शरीर, सांपळा.
 कलेवर चढ़ाना—मूर्तीवर शेंदराचा लेप देणें.
 कलेवर बदलना—रूप बदलणें (जगन्नाथ पुरीस अधिक आषाढांत हा उत्सव होतो), काया बदलणें, पुनर्जन्म होणें.
 कलेवा—पु. न्याहरी, शिदोरी, मांडव परत-प्याची मेजवानी, खिचडी, प्रवासांतलें कलेस—पु. क्लेश. [फराळाचें.
 कलैया—स्त्री. खालीं डोकें वर पाय कर-कलोर-री—स्त्री. कालवड. [प्याची क्रिया.
 कलोल—पु. आनंद, क्रीडा.
 कलोलना—क्रि. अ. खेळणें, आनंद करणें.
 कलोलिनी—स्त्री. नदी.
 कलौजी—स्त्री. एक भाजी, मसाल्याचें बांगे,
 कलौथी—स्त्री. कुळीथ. [काळें जिरें.
 कलौटा—वि.

कल्य-पु. कृत्य, प्रातःकाल, प्रकरण, चौदा
मन्वन्तर किंवा ४,३२,००,००,०००
वर्षांचा काल. -वि. तुल्य, समान.

कल्पक-पु. न्हावी, मुठाला कापराचा वास
असलेली एक वनस्पति. -वि. रचणारा,
कापणारा.

कल्पना-स्त्री. रचना, अनुमान, एका वस्तु-
वर दुसऱ्या वस्तूचा आरोप, समजणे,
रचलेली गोष्ट.

कल्पवास-पु. माघ महिन्यांत गंगा कांठीं
संयमपूर्वक राहण्याचें एक व्रत.

कल्पसूत्र-पु. यज्ञादि कर्माबद्दल माहिती
सांगितलेला ग्रंथ, जैनांच धर्म ग्रंथ.

कल्पांत-पु. प्रलय. [घडविलेलें.

कल्पित-वि. कल्पना केलेलें, बनावट, मनानें

कल्ब-पु. हृदय, बुद्धि, मध्यभाग, खोटी
चांदी किंवा सोने, सैन्याचा मध्यभाग.

कल्मष-पु. पाप, मळ, पू. -वि. पापी,
घाणेरडें.

कल्माष-वि. कबरा, काळा. पाहा 'कलमास.'

कल्य-पु. सकाळ, दारू.

कल्याण-पु. कल्याण. [जमीन

कल्लर-पु. रेती, खारी जमीन, नापीक

कल्लोच-वि. लुच्चा, दरिद्री.

कल्ला-पु. अंकुर, हिरवी डहाळी, दिव्याचा
बर्गर, गालाच्या आंतील भाग,
जबड्याच्या खालीं गळ्यापर्यंतचा भाग.

कल्ला तोड-वि. प्रबळ, तोडीचा. [वाचाळ.

कल्लादराज-वि. भांडकुदळ, फटकळ,
कल्लाना-क्रि. अ. आग होणें.

कल्लाश-पु. गरीब. [उत्साह.

कल्लोल-पु. तरंग, आमोद प्रमोद, लाट,

कल्लोलिनी-स्त्री. नदी.

हि. म. क्रो....७

कल्ह-अ. काल, उद्यां. [जमीन.

कल्हूर-पु. खारी जमीन, ऊंस, ओसाड
कल्हूरना-क्रि. स. तळणें.-क्रि. अ. कण्हणें.
कवन-स. कोण. [गुच्छ.

कवर-ल-पु. घास (अन्नाचा), केशकलाप,
कवरी-स्त्री. आंबाडा, रानतुळस, वेणी.
कवलित-वि. खाल्लेलें.

कवाम-पु. काकवी, पाक. [नियम.

कवायद-स्त्री. नियम, व्याकरण, युद्धाचे
कवि-पु. कविता करणारा, ऋषि, ब्रह्मा,
सूर्य, शुक्राचार्य.

कवी-वि. बलवान, मजबूत, जबरदस्त.

कविका-स्त्री. लगाम, केवडा.

कविताई-स्त्री. सरस काव्य रचना.

कवित्त-पु. कविता. [नाशा नदी.

कविनासा-स्त्री. गंगेला मिळणारी कर्म-

कविलास-पु. कैलास, स्वर्ग.

कवीठ-पु. कवठ.

कवी हैकल-वि. उंच, लठ्ठ.

कबेला-पु. कावळ्याचें पिल्लू.

कबेलू-पु. कौल.

कब्बाल-पु. कवाली म्हणणारा.

कब्बाली-स्त्री. कवाली, एक प्रकारचें
भक्तिप्रधान गीत, एक राग.

कश-पु. चाबुक, आकर्षण, झुरका, दम
-वि. आकर्षक, खेंचणारा.

कश लगाना-दम मारणें, चिलमीचा

कशका-पु. तिलक. [झुरका घेणें.

कशमकश-स्त्री. ओढाताण, धक्काबुक्की,
दुग्ध्यांत पडणें, गर्दी, विचार.

कशारा शिका-स्त्री. दोरी, चाबुक.

कशिश-स्त्री. आकर्षण.

कशीबगी-स्त्री. वैमनस्य.

कश्चित-वि. कोणी तरी.

कशी-स्त्री. नाव, पानसुपारी इत्यादि वाटण्याचें तबक.

कशीज-पु. धणे.

कशीर-पु. काश्मीर. [-वि. घासणारा.

कष-पु. सहाण, कसोटीचा दगड, परीक्षा,

कषाय-वि. सुगंधित, रंगलेला, भगव्या रंगाचें, तुरट.

कष्ट-पु. पीडा, त्रास, दुःख, संकट.

कष्ट उठाना या झेलना-दुःख भोगणें.

कस-पु. परीक्षा, बळ, वश, अवरोध, सार,

कसका-ताब्यांतील. [अर्क. -अ. कसें, कां ?

कस में करना या रखना-ताब्यांत ठेवणें.

कसक-स्त्री. जुनें वैर.

कसक काढना या निकालना-सूड उगविणें.

कसकना-क्रि. अ. सलणें.

कसकर-जोरानें, पूर्ण.

कसकुट-पु. कासें (धातु).

कसगर-पु. कुंभार.

कसबन-अ. जाणून बुजून. [क्रिया, दुःख.

कसन-स्त्री. बांधण्याची दोरी, बांधण्याची

कसनबी-स्त्री. एक पक्षी (काळे पंख, छाती व पाठ गुलाबी नि चोंच लाल असते).

कसना-क्रि. अ. आंवळलें जाणें, तंग होणें,

कांचणें, बसण्यासाठीं तयार होणें

(गाडी, घोडा) तुडुंब भरणें. -क्रि. स.

जखडणें, आंवळून बांधणें, ताणणें,

आंवळणें, दाबून भरणें, त्रास देणें,

कस लावणें, पारखणें, आटविणें, तळणें.

-पु. बांधण्याचा पट्टा, अभा, एक

कसाबास-पूर्ण किंमत. [विषारी किडा.

कसा कसाया-निघण्यासाठीं अगदीं तयार.

कसनी-स्त्री. दोरी, चोळी, कसोटी,

परीक्षा, अभा. [पेशा, उत्पत्ति, मेहनत.

कसब-पु. भरतकाम, हुन्नर, वेश्या व्यवसाय,

कसबल-पु. सामर्थ्य, साहस.

कसबा-पु. लहानसें शहर, मोठें खेडेगांव.

कसबाती-वि. कसब्यांतील, गांवठी.

कसबी-स्त्री. वेश्या, व्यभिचारी स्त्री.

कसम-स्त्री. शपथ.

कसम उतारना-शपथ सुटली म्हणणें,

एकादें काम शपथेला करणें.

कसम देना, दिलाना या रखना-शपथ

घालून एकादें काम करविणें.

कसम लेना-शपथ घेणें.

कसम खानेको-नांवाला.

कसमसाना-क्रि. अ. हलणें, डुलणें, बेचैन

होणें, मागें पुढें करणें.

कसमसाहट-कसमसी-स्त्री. बेचैनी, हल-

ण्याची क्रिया, अस्वस्थता.

कसर-पु. खुरासणीचें झाड. -स्त्री. उणीव,

वैर, अडी, तोटा, घस, दोष.

कसर काढना या निकालना-उट्टें काढणें.

कसर पडना-मनांत अडी राहणें, तोटा होणें.

कसर खाना या सहना-घस सोसणें.

कसरत-स्त्री. अधिकता, व्यायाम.

कसरत राय- बहुमत.

कसरहद्दा-पु. तांबट आळी.

कसली-स्त्री. कुदळी, लहान फावडें.

कसवाना-क्रि. स. दुसऱ्या कडून घट्ट

बांधविणें, तुडुंब भरविणें, बसण्यासाठीं

तयार करविणें.

कसहंडी-स्त्री. कासंडी.

कसाबी-पु. कसाई, हत्या करणारा. -वि.

निर्दयी. [येणें.

कसाबीके खूटे बॅधना-दुष्टाशीं संबंध

कसाना-क्रि. अ. कळकणें. -क्रि. स. बांध-
कसा (स्सा) ब-पु. कसाई. [विणें.

कसार-रा-पु. साखर घालून भाजलेल्या
पिठाची मिठाई.

कसाला-पु. कष्ट, मेहनत, सोनारी वाळू.
कसाला अठाना या झेलना-कष्ट सहन
करणें.

कसाब-पु. तुरटपणा, उग्रपणा, घट्ट बौधणें.

कसाबट-स्त्री. ताण, घट्ट बौधणी.

कसाबडा-पु. कसाई. [मोजण्याची दोरी.

कसी-स्त्री. ४९। इंच लांबीची भूमि

कसीदा-पु. कशिदा.

कसीदा-पु. १७ ओळीपेक्षां कमी नसलेली
उर्दू किंवा फारसी कविता.

कसीफ-वि. घाणेरडें, स्थूल, बेढब.

कसीर-वि. जास्त.

कसीस-स्त्री. हिराकस, निर्दयता, प्रयत्न.

कसू भा-वि. लाल.

कसून-पु. खाकी रंगाच्या डोळ्यांचा
घोडा, सुलेमानी घोडा.

कसूर-पु. अपराध.

कसूरमंड-कसूरवार-वि. अपराधी.

कसेरा-पु. तांबट.

कसेरू-पु. नागरमोथा.

कसेया-पु. जखडणारा, पारखी.

कसेला-वि. तुरट.

कसेली-स्त्री. सुपारी, कळकलेली वस्तु.

कसोरा-पु. वाडगा, मातीचा पेला.

कसोदा-पु. कासविदा (एक फळ).

कसोटी-स्त्री. कसोटीचा दगड, परीक्षा.

कस्तूरी-स्त्री. मातीचें रुंद तोंडाचें

कस्तूर-पु. कस्तूरी-मृग. [दुधाचें भाडें.

कस्तूरा-पु. कस्तूरी मृग, कोल्ह्याप्रमाणें

दिसणारा एक पशु, मोत्याचा शिंपला,
पोर्टब्लेयर दगडावरून खरवडून काढ-
लेली व अतिशय बलवर्धक असलेली
एक औषधी. [कस्तूरीच्या रंगाचा.

कस्तूरिया-पु. कस्तूरी मृग. -वि. कस्तूरीचा,
कस्तूरी हो जाना-दुमिल होणें.

कस्ब-पु. हेतु.

कस्बन्-अ. हेतुपूर्वक.

कस्ब-पु. कसब, धंदा, भरत काम, दुधर,
वेश्याव्यवसाय, उत्पत्ति.

कस्बा-पु. लहानसें शहर, मोठें खेडेगांव.

कस्बात-पु. 'कस्बा'चें अ. वचन.

कस्बाती-वि. कस्बात राहणारा, खेडुत.

कस्बिन-स्त्री. वेश्या.

कस्बी-वि. कारागीर. -स्त्री. वेश्या.

कस्मिया-अ. शपथपूर्वक.

कस्त्र-पु. महाल, कमतरता.

कस्साब-पु. कसाई.

कस्सी-स्त्री. माळघाचें लहान फावडें.

कह्ने-अ. कोठें, द्वितीया व चतुर्थीचा प्रत्यय.

कहकशौ-स्त्री. आकाश गंगा.

कहकहा-पु. जोराचें हंसें.

कहगिल-स्त्री. भित सारविण्याची माती.

कहत-पु. दुष्काळ, कमतरता.

कहतजबा-पु. दुष्काळ-पीडित, फार

कहतसाली-स्त्री. दुष्काळ. [मुकेलेला.

कहता-पु. सांगणारा मनुष्य.

कहन-स्त्री. उक्ति, बोल, म्हण, कविता.

कहना-क्रि. स. सांगणें, प्रकट करणें,

सूचना देणें, नांव देणें, समजाविणें.

कह बढकर-प्रतिज्ञा करून, खात्रीपूर्वक.

कहना सुनना-बोलणें, समजाविणें.

कहनेकी बात-खरी नसलेली गोष्ट.

कहनेको-नांवाला.

कहने पर जाना-भुलथापांना बळी पडणें.

कहने चुननेमें आना- भुलथापांना बळी

कहनावत-स्त्री. गोष्ट, म्हण. [पडणें.

कहनि-स्त्री. पाहा 'कहन'.

कहर-पु. विपत्ति. -वि. भयंकर.

कहरका-असह्य, पराकाष्ठेचे, भयंकर.

कहर करना-अत्याचार करणें, कहर

उडवणें, अमानुष काम करणें.

कहर दटना-देवी आपत्ति येणें.

कहरन्-अ. जबरदस्तीनें.

कहरना-क्रि. अ. कण्ठणें. [गावयाचें गाणें.

कहरना-पु. केरवा ताल, केरवा तालावर

कहरी-वि. विपत्ति भोगणारा.

कहखा-पु. एक प्रकारचा डिक.

कहखा-पु. राळ, राळचें झाड.

कहल-पु. कष्ट, उष्णता, काहिली.

कहलना-क्रि.अ. उकडणें, उष्णतेनें व्याकुळ होणें. भिणें.

कहलवाना, कहलाना-क्रि. स. सांगविणें,

सांगून पाठविणें, म्हणविणें. -क्रि. अ.

कहवो-अ. कोठें. [उष्णतेनें व्याकुळ होणें.

कहवा-पु. कावा, काँफी.

कहो-अ. कोठें.

कहोका-कोठला, कोठलाच नाही.

कहोका कहो-फार दूर.

कहोकी बात-ही गोष्ट बरोबर नाही.

कहो यह कहो वह-यांच्यांत फार अंतर आहे.

कहोसे-व्यर्थ, उगीचच.

कहो तक-कोठपर्यंत, कोठवर.

कहा-स्त्री. कथा. -पु. आज्ञा, उपदेश -स.

काय.-अ. कसें, कोणत्या प्रकारें. -वि.

कोण.

कहा कही-स्त्री. वादविवाद, भांडण.

कहाना-क्रि. स. म्हणविणें.

कहानी-स्त्री. गोष्ट, कल्पित गोष्ट.

राम कहानी-लांबलचक वृत्तांत.

कहानी जोडना-गोष्ट रचणें.

कहार-पु. पाणक्या, भोई.

कहावत-स्त्री. म्हण.

कहासुना-पु. बोललें चाललें, चूकभूल.

कहासुनी-स्त्री. वादविवाद.

कहिया-अ. केव्हां [कदाचित, पुष्कळ.

कहीं-अ. कोठेंतरी, जर, नाही.

कहीं और-दुसऱ्या जागीं.

कहीं कहीं-कुठें कुठें.

कहीं का-न जाणें कुठला, फार मोठा.

कहीं का कहीं-कुठल्या कुठें. [नसणें.

कहीं का न रहना या होना-काहीं कामाचा

कहीं न कहीं-कोठें तरी.

कहूँ-हूँ-अ. कोठें, कोठेंतरी, कुठेंकुठें, संभवतः.

कौअिया-वि. धूर्त, लटपट्या.

कौकर-पु. खडा, बारीक दगड.

कौकरी-स्त्री. खडी.

कौको-पु. काव काव.

कांक्षनीय-वि. इच्छा करण्यायोग्य.

कांक्षा-स्त्री. इच्छा.

कांक्षी-वि. इच्छा करणारा.

कौख-स्त्री. बगल.

कौखना-क्रि. अ. कण्ठणें, कुंथणें.

कौख (खा) सोती-स्त्री. उजव्या काखेंतून

डाव्या खांद्यावर उपरणें टाकण्याचा

प्रकार. [एक ज्वालामुखी पर्वत).

कौगडा-पु. पंजाबांतील एक प्रांत, (त्याच्यांत

कौगडी-स्त्री. एक प्रकारची लहान शेंगडी

(ही काश्मीरी लोक शेंडीच्या दिवसांत

शेकण्याकरितां गळघांत बांधतात.)

कोंच-स्त्री. कासोटा.

कोंच खोलना-संभोग करणें, भेदरणें.

कोंच निकलना-वाईट स्थिति होणें.

कोंच निकालना-नाकीं नऊ आणणें.

कोंचन गंगा-पु. हिमालयाचें शिखर कांचन

कोंचनी-स्त्री. हळद, खिरणी (फळ). [गंगा.

कोंचरी-ली-स्त्री. सापाची कात.

कोंचा-वि. कच्चा, क्षण भंगुर.

कांची-स्त्री. कडदोरा, पट्टा, कांजिवरम,
जरीचे विणलेलें कांठ, शेणी.

कोंछा-स्त्री. इच्छा.

कोंजी-स्त्री. ताक, ताकाची निवळी.

कोंजी हाअुस-स्त्री. कोंडवाडा.

कोंटा-पु. कांटा, मोर, कोंबडा इत्यादि-
कांच्या पायाला असलेला कांटा, मैना
इत्यादि पक्ष्यांच्या गळघांतील रोग,
जिमेवर येणारा पुरळ, खिळा, मासे
मारण्याचा गळ, विहिरीत टाकण्याचा
गळ, पटवाऱ्याचा आकडा, तराजू,
चमकी, यमुनेच्या कांठचें माळरान,
एकप्रकारचें दारूकाम, घड्याळाचा
कांटा, इंग्रज लोक जेवतांना वापरतात
तो कांटा, ताळा पाहण्याची फुली.

कोंटा जडना-खिळा ठोकणें.

कोंटा डालना-गळ टाकणें (माशासाठीं.)

कोंटा निकलना-कष्ट दूर होणें.

कोंटा निकालना-विघ्न दूर करणें.

कोंटा बिछाना-कांटे पसरणें (मार्गांत).

कोंटा बोना-वाईट चितणें, अडचणी आणणें.

कोंटा मारना-पक्ष्यांची लढाई होणें.

कोंटा सा खटकना-डोळघांत सलणें.

कोंटा सा होना-हाडें निघणें.

कोंटा होना-हाडें दिसूं लागणें.

कोंटे की तौल-धारवाडी कांटा.

कोंटे सें तुलना-महाग होणें.

कोंटे पर की ओस-क्षणभंगुर वस्तु.

कोंटो पर लोटना-दुःखानें तडफडणें, सता-
वणें, नकोसें करणें.

कोंटी-स्त्री. लहान खिळा, चूक, लहान
तराजू, आंकडा, साप धरण्याचा चिमटा,
बेडी, सरकीवर राहिलेलें तंतु, दोऱ्याला
खडा बांधून गोत टाकण्याचा खेळ.

कांठा-पु. गळा, पोपटास फुटलेला कंठ,
तट, नदी किनाऱ्याजवळील प्रदेश, खोरे.

कांड-पु. कांडें, एक प्रकारचें गवत, डहाळी,
गुच्छ, बळ, सैन्य, गर्व, घनुष्याचा
मध्यभाग, विभाग, समूह, पायाची
नळी, बाण, कांडें (आट्या पाटघांत),
तोंड देखली प्रशंसा, पाणी, एकांत,
संधी, प्रसंग.

कांडना-क्रि. स. कुटणें, सडणें, खूप मारणें.

कांडी-स्त्री. उखळ, दांताची कीड, जहा-
जाच्या नांगराचा दांडा, वासा, कांब,
काड्यांची पेटी.

कांडी कफून-प्रेताचें सामान.

कांतासक्ति-स्त्री. भक्तीचा एक प्रकार.

कांति-स्त्री. प्रकाश, शोभा, चंद्राच्या सोळा

कलापैकीं एक, चंद्राच्या स्त्रियांपैकीं

कांबना-क्रि. अ. रडणें. [एकीचें नांव.

कांबव-दो-दो-पु. चिखल.

कांदा-पु. चिखल, कांदा.

कांघ-पु. खांदा.

कंधर, कांघा-पु. कृष्ण.

कांप-स्त्री. हस्तिदंत, कानांतील एक
दागिना, कांटा, गेंड्याच्या नाकावरील

शिग, डुकराचा बाहेर आलेला दांत.
कौपना-क्रि. अ. थरथरणें, हालणें.

कौय कौय, कौब कौब-पु. कावळघाचें
कौबर-स्त्री. कावड. [ओरडणें.

कौबरा-वि. घाबरलेला.

कौबरिया-पु. कावड घेऊन यात्रेला जाणारा.

कौबोरची-पु. कावड घेऊन तीर्थयात्रा

करणारा.

कौस-पु. एक प्रकारचें उंच गवत, कांस.

कौसा-पु. एक प्रकारची धातु, कासें, खापरी.

कौसागर-पु. काशाचें काम करणारा.

कौसी-स्त्री. साळीचा एक रोग, कासें.

कौसी लगना-रोग पडणें.

कौसुला-पु. सोनाराचा चौफुला.

का-प्रत्य. षष्ठीचा पुल्लिगी प्रत्यय (चा).

काजी-स्त्री. शेवाळ, मळ, गंज.

काजी छुडाना-दुःख दारिद्र्य दूर करणें,
घाण दूर करणें.

काजी सा फट जाना-विखरणें, दाणादाण

काभू-सर्व. कोणी, काहीं, थोडेंसें. [होणें.

काक-पु. बूच, कावळा.

काकडासींग-गी-स्त्री. काकडसिंग.

काकण-सु. एक प्रकारचें तांबडें कोड.

काक (कि) णी-स्त्री. गुंज, दमडी, कवडी,
पावभासा, तागडीची दांडी.

काकवंत-पु. एकादी असंभवनीय गोष्ट.

काकपद-पु. लिहितांना शब्दाची जागा
दाखविण्याकरितां केलेलें चिन्ह.

काकपच्छ(क्ष)-पु. कल्ले.

काकबलि-स्त्री. श्राद्धाच्या वेळीं काव-
ळघाला घावयाचा भोजन भाग.

काकवंध्या-स्त्री. अंका मुलानंतर वांझपण

काकरि-स्त्री. काकडी. [आलेली स्त्री.

काकरेजी-पु. काळसर तांबूस रंग.-वि.
काकरेजी रंगाचा.

काकली-स्त्री. मधुर ध्वनि.

काका-पु. चुलता.

काकातू(कौ) आ-पु. काकाकौवा.

काकिणी-पहा 'काकणी'.

काकी-स्त्री. चुलती, कावळी. -स. कोणाची.

काकु-पु. टोमणा, वक्रोक्ति. [बटा.

काकुल-पु. कानावर लोंबणाऱ्या केसांच्या

काकुल झाडना-वेणी फणी करणें.

काख-पु. महाल, मोठा वाडा.

काग-पु. कावळा, बूच. [पत्र.

कागख-पु. कागद, पत्र, दस्तऐवज, वर्तमान-

कागखकी नाव-क्षणभंगुर वस्तु.

कागजित-पु. कागद पत्र.

कागजी-वि. कागदी, लिहिलेलें. कागदा-

कागर-पु. पंख, कागद. [प्रमाणें पातळ.

कागारोली-पु. गडबड.

कागाबासी-स्त्री. पहाटे बनविलेली भांग,

कागौर-पु. काकबळी. [काळसर मोती.

काचलवण-पु. काळें मीठ.

काछ-पु. कासोटा, अभिनयाकरितां नटानें

काछ काछना-वेश बदलणें. [केलेलें वेषांतर.

काछना-क्रि. स. कासोटा घालणें.

काछनी-स्त्री. काचा कसून नेसलेलें धोतर,

गुडघ्याच्या वर नेसलेला चुणीदार

परकर. [नेसलेलें धोतर.

काछा-पु. काचा कसून गुडघ्याच्यावर

काछी-पु. भाजीपाला लावणारा व विक-

काछे-अ. जवळ. [णारा मनुष्य.

काज-पु. कार्य, व्यवसाय, उद्देश्य, विवाह,

काजर-पु. काजळ. [बटनाचें काज.

काजरी-स्त्री. काजळी.

काजल-पु. काजळ.

काजलका तिल-तीट.

काजलकी ओवरी, काजलकी कोठरी-
कलंक लागण्याचे स्थान.

काजल घुलाना, वेना, सारना, पारना-
काजळ घालणें, [धमप्रमाणें.]

काजी-पु. काजी, न्यायाधीश, (इस्लाम-
काजू-पु. काजू. [वस्तु.

काजू भोजू-वि. दिखाऊ वस्तु, तकलादी
काट-स्त्री. कापणें, जखम, कपट, कुस्तीच्या
पेचाची तोड.

(मार) काट-तरवारीची लढाई.

काट करना-दुसऱ्याचें बोलणें खोडून काढणें.

काटछांट-स्त्री. मारामारी, काटछाट.

काटकी-स्त्री. छडी.

काटना-क्रि. स. कातणें, वेळ घालविणें,
खोडणें, दुःखदायी होणें, नष्ट करणें,
पीठ करणें, जखम करणें, वध करणें,
काटो तो खून नहों-स्तब्ध होणें. [खोडणें.

काटे खाना या काटने दौडना-खायला
उठणें, शून्य भासणें.

काटू-वि. चावणारा, भयंकर.

काठ-पु. लाकूड.

काठका उल्लू-मूर्ख. [सामान.

काठकबाड-मोडतोड झालेलें लाकडी

काठ होना-चेतनारहित होणें.

काठकी हांडी-दिखाऊ वस्तु.

काठ कटौअल बॅलुरी-लाकडाच्या भोग्यास
शिवण्याचा खेळ.

काठ मारना, या काठमें पांव देना-अप-

काठडा-पु. पडधा. [राध्याला बेडी घालणें.

काठी-स्त्री. जीन, आंगकाठी, म्यान
(लाकडी). -वि. काठवाडी.

काठी घरना-जीन चढविणें.

काढना-क्रि. स. काढणें, उघडें करणें, वेगळें
करणें, वेलबुट्टी काढणें, नक्षीकाम करणें,

काढा-पु. काढा. [कर्ज घेणें, शिजविणें.
कात-पु. मेंढ्याची लोंकर कापण्याची
कातर. [विणें.

कातना-क्रि. स. सूत कातणें, चरखा चाल-
कातर-वि. व्याकुळ, भयभीत, भिन्ना, दुःखित.

-स्त्री. गाडीहाक्या बसण्याची फळी.

कातरता-स्त्री. अधीरता, व्याकुळता,
काता-पु. कातलेलें सूत. [भिन्नेपणा.

कातिक-पु. कार्तिक.

कातिब-पु. लेखक.

कातिल-वि. खुनी. [राची कातरी.

काती-स्त्री. कातर, चाकू, कटथार, सोना-

कादंब-पु. कदंब, ऊंस, बाण, बदक.

कादर-वि. भिन्ना, व्याकुळ.

कादिर-वि. समर्थ.

कादिरा-स्त्री. चौळी.

कान-पु. कान, खाण.

कान अठाना-कानोसा घेणें, सावध होणें.

कान अड जाना-कान कितणें.

कान अड्डा देना-गोंगाटानें नकोसें करणें.

कान अमेठना-कान अपुटणें, कान घरणें.

कानपिचक्या देणें.

कान अँचे करना-कानोसा घेणें.

कान अँठना-कान पिरगाळणें.

कान करना-लक्ष देणें. [वरचढ होणें:

कान कतरना, कान काटना-मात करणें,

कानका कच्चा-हलक्या कानाचा.

कान खडे करना-कान टवकारणें, सावध
होणें. [करणें.

कान खाना या कान खा जाना-कितकित

कान खुलना, कान खुल जाना—डोळे अघडणें.
 कान गरम करना—कान अपटणें.
 कान दबाना—विरोध न करणें, दबणें.
 कान देना या कान धरना—मनावर घेणें,
 कान पकडणें, प्रतीज्ञा करणें.
 कान न बिया जाना—कान कितणें.
 कान न हिलना—मुकाटघानें मान्य करणें.
 कान पकड़ी लौंडी—अर्ध्या वचनांत राहणारी
 दासी. [न होणें].
 कान पर जूँ न रेंगना—कांहींहि परिणाम
 कान पूँछ दबाकर चला जाना—मुकाटघानें
 निघून जाणें. [ठळ्या बसणें].
 कान फटना, कान का परदा फटना—कान-
 कान पूँछ फटकारना—सावध होणें, खडबडून
 जागृत होणें.
 कान फुंकवाना—गुरुमंत्र घेणें.
 कान फूकना—दीक्षा देणें, कान फुंकणें.
 कान भरना—कान फुंकणें, कान भरणें.
 कान भर जाना—कान कितणें.
 कान मलना—कान अपटणें.
 कानमें तेल डाले बैठना—मुळींच लक्ष न देणें.
 कानमें डाल देना—कानावर घालणें.
 कान लगना—कान सडणें.
 काना फूसी करना—कुजबुजणें.
 कानोकान खबर न होना—पत्ता न सणें.
 कानड़ा—वि. काणा.—स्त्री. एक राग.
 कानन—पु. जंगल, घर.
 काना—वि. एकाक्ष.—पु. फाशावरील ठिपके,
 पक्षानें चोंच मारलेलें फळ.
 कानाकानी—स्त्री. चर्चा.
 कानाफूसी—कानाबाती—स्त्री. कानगोष्ठी.
 कानि—स्त्री. लोकलज्जा, संकोच.
 कानिब—स्त्री. पैलू पाडतांना दाबून धर-

प्याची कामटी. [लहान बोट.
 कानी—वि. अक डोळा फुटलेली, सर्वांत
 कानी उँगली—करंगळी.
 कानी कौड़ी—फुटकी कौड़ी.
 कानीन—वि. कुमारिकेस झालेलें संतान,
 कानी हाऊस—पु. कोंडवाडा. [व्यास, कर्ण.
 क्रानून—पु. कायदा. [हुज्जत घालणें.
 क्रानून छोटना—कायद्याचा कीस काढणें,
 क्रानून बघारना—कायदेबाजी करणें.
 क्रानूनगो—पु. भाग कारकून, सर्कल इन्स्पेक्टर.
 क्रानूनदाँ—पु. कायदे जाणणारा.
 क्रानूनदानी—स्त्री. कायद्याचें ज्ञान.
 क्रानूनन्—अ. कायदेशीर. [णारा.
 क्रानूनिया—वि. कायदेबाज, हुज्जत घाल-
 क्रानूनी—वि. कायद्यासंबंधी कायदा जाण-
 कान्ह—पु. श्रीकृष्ण. [णारा, वितंडवादी.
 कापर—पु. कापड, तांबा.
 कापाली—पु. शंकर.
 कापी—स्त्री. नक्कल वही.
 कापुरुष—पु. भित्रा मनुष्य.
 काक्र—पु. एक काल्पनिक पर्वत, काळ्या-
 समुद्राजवळचा एक मोठा पर्वत.
 काक्रिया—पु. अंत्यानुप्रास.
 काक्रिया तंग करना—नाकीं नव आणणें.
 काक्रिया मिलाना—यमक जोडणें, साक्षीदार
 वनविणें.
 काक्रिया तंग होना—सळो कीं पळो होणें.
 काक्रिर—वि. नास्तिक, निर्दय, दुष्ट, आफिरका
 खंडांतील एक देश, त्या देशांत रहाणारा.
 काक्रिला—पु. प्रवाशांचा तांडा.
 काक्री—वि. पुरेसें एक राग.—स्त्री. काँफी.
 काफ़ूर—पु. कापूर.
 काफ़ूर होना—नाहीसें होणें.

काकूरी-वि. कापरांच्या रंगाचा, कापराचा,
 काब-स्त्री. मोठी बशी. [स्वच्छ व पारदर्शक.
 काबर-वि. रंगीबेरंगी. -पु. थोडी रेती
 असलेली भूमि, जंगली मैना.
 काब(बि)लीयत-स्त्री. योग्यता, विद्वत्ता.
 काबा-पु. मुसलमानांचें हज्ज करण्याचें
 मक्केमधील अेक पवित्र स्थान.
 काबिज-वि. अधिकारी, मलरोधक,
 काबिल-वि. योग्य, विद्वान.
 काबिस-पु. गेरू, काब.
 काबु(ब)क-स्त्री. कबूतरांचें खुराडें.
 काबू-पु. ताबा, बळ, वर्चस्व. [लावणें.
 काबू चढ़ना-अधिकारावर येणें, पणास
 काम-पु. इच्छा, महादेव, कामदेव, काम-
 शास्त्र, सहवासाची इच्छा, कार्य, कार-
 भार, रचना, नकशी.
 काम आना-लढाईत मारलें जाणें.
 काम अुतरना-केलेचे काम पूर्ण करणें.
 काम करना-परिणाम करणें, अुपयोगी
 पडणें, संभोग करणें.
 कामके सिर होना-कामावर लागणें.
 काम चढ़ाना-काम चढविणें (यंत्र अि.वर).
 काम चमकना-भरभराटीस येणें.
 काम डालना-संबंध आणणें. [करणें.
 काम तमाम करना-ठार मारणें, काम पूर्ण
 काम तमाम होना-निकाल लागणें, मरणें.
 काम निकलना-स्वार्थ साधणें.
 काम बनना-काम होणें, यश मिळणें.
 काम बढना-काम वाढणें.
 काम भुगतना-शेवटास नेणें.
 काम रखना-फार कठीण काम असणें.
 काम लगना-चालू असणें.
 काम होना-मरणें, अत्यंत दुःख होणें.

कामकाजी-वि. उद्योगी.
 कामचारी-वि. स्वेच्छाचारी, कामुक.
 कामचोर-वि. आळशी.
 कामज-वि. वासनेपासून उत्पन्न झालेला.
 कामडिया-पु. चांभार साधू.
 कामत-स्त्री. आकार.
 कामबमणि-पु. चिंतामणि. [वेलबुट्टी.
 कामबानो-स्त्री. कलाबत्नें काढलेली
 कामदार-वि. कलाबत्नें नक्षीकाम केलेली.
 कामदुहा-स्त्री. कामधेनु. [पु. व्यवस्थापक.
 कामधंधा-पु. कामकाज.
 कामधेनु-स्त्री. इच्छिलेलें देणारी गाय.
 कामना-स्त्री इच्छा.
 कामयाब-वि. सफल.
 कामयाबी-स्त्री. सफलता.
 कामरी-ली-स्त्री. घोंगडी.
 कामरूप-पु. आसाम मधील एक जिल्हा,
 प्राचीन काळचें एक अस्त्र, देवता, २६
 मात्रांचा एक छंद.-वि. रूप बदलणारा.
 काम रोको प्रस्ताब-पु. तहकुबीची सूचना.
 कामल-पु. कावीळ, वसंत, अरप्य, निर्जल
 प्रदेश. -वि. विलासी.
 कामसखा-पु. वसंत ऋतु.
 कामारि-पु. शिव, सोनामुखी.
 कामिनी-स्त्री. कामातुर स्त्री, प्रेमळ स्त्री,
 मध, बांडगूळ, दारु हळद.
 कामिल-वि. पूर्ण, योग्य, सर्व.
 कामी-वि. इच्छुक, कामुक. -पु. चक्रवाक,
 कबुतर, चिमणा, सारस, चंद्र, स्त्रीलंपट.
 काय-वि. प्रजापति संबंधीं. -स्त्री. शरीर,
 प्रजापति तीर्थ, मूळ, संपत्ति, संघ, घर,
 राजधानी, निशाण, मूळस्वभाव, भांड-
 बल, प्राजापत्य विवाह, ब्रम्हदेवास

दिलेली आहुति, उत्सव.
 कायका-पु. षोडशाच्या लगामाची दोरी.
 कायक-पु. कायस्थ. [व्यवस्था, बालपोषी.
 कायदा-पु. क्रम, नियम, रीत, विधान,
 कायदाबांधो-वि. कायदे पंडित.
 कायदे आज्ञा-वि. महान् कायदेपंडित.
 कायस-वि. स्थिर, स्थापित, निश्चित.
 कायसमिजाज-वि. शांतस्वभावी, स्थिर-
 कायस मुक्ता-वि. स्थानापन्न. [बुद्धि.
 कायसा-पु. काटकोन.
 कायर-वि. भिन्ना.
 कायरता-स्त्री. भिन्नेपणा.
 कायल-वि. कबूल करणारा.
 कायल होना-वैशिष्ट्य मान्य करणे.
 कायल करना-मानावयास लावणे, निरुत्तर
 कायली-स्त्री. ग्लानि, लाज. [करणे.
 काया-स्त्री. शरीर.
 कायाकल्प-पु. वृद्ध शरीराला तरुण करण्या-
 करितां केलेला उपचार.
 कायापलट-स्त्री. परिवर्तन.
 कारंधमी-पु. रसायनशास्त्री.
 कार आमद-वि. उपयोगी.
 कार करदा-वि. अनुभवी.
 कारकुन-पु. कारकून, व्यवस्थापक.
 कारखाना-पु. कारखाना, व्यवसाय, घटना,
 कारखैर-पु. मंगलकार्य. [क्रिया.
 कारगर-वि. प्रभावजनक, उपयोगी.
 कारगुजार-वि. आपलें काम उत्तम तऱ्हेनें
 करणारा तरबेज. [तत्परता.
 कारगुजारी-स्त्री. कर्तव्य पालन, कार्य
 कारचोब-पु. जरीचें काम करण्याकरितां
 कपडा ताणून बसविण्याची लाकडी
 चौकट, कशीदाचें काम करणारा.

कारचोबी-स्त्री. कशीदाचें. -स्त्री. भरत-
 कारज-पु. काम, प्रयोजन. [काम, खोद काम.
 कारतूस-पु. काडतूस.
 कारन-पु. कारण. -स्त्री. करणस्वर.
 कारनामा-पु. अहवाल,
 कारनी-वि. प्रेरक, बुद्धिभेदक.
 कारपरदाज-वि. कारकून, व्यवस्थापक.
 कारपरदाजी-स्त्री. कारकूनी, काम अंगावर
 घेऊन पूर्ण करणे, कार्यपटता.
 कारबंद-वि. आज्ञाधारक, काम करणारा.
 कारबन-पु. कोळसा.
 कार(रो)बार-पु. कामकाज, व्यवसाय,
 कारबारी-वि. कारभारी. [धंदा.
 कारमु(मुं)क-पु. धनुष्य, वेळू, चिमणी.
 बकाणा. -वि. कार्यतत्पर.
 कारर(रं)वाई-स्त्री. काम, कार्यतत्परता,
 कारस्थान, सभेचें काम.
 कारवा-पु. प्रवाशांचा तांडा.
 कारवा सराय-स्त्री. धर्मशाळा.
 कारसाज-वि. काम पूर्ण करण्याची युक्ति
 काढणारा. [कारस्थान.
 कारसाजी-स्त्री. काम पूर्ण करण्याची युक्ति,
 कारस्तानी-स्त्री. कारस्थान.
 कारा-स्त्री. कैद, व्लेश, तुरुंग, दूती,
 ध्वनि. -वि. काळा.
 कारागार-पु. बंदीखाना.
 कारावास-पु. कैद.
 कारिदा-पु. गुमास्ता.
 कारि-वि. काळी. -स्त्री. क्रिया-पु. कारा-
 कारिक-पु. बेलीफ. [गीर.
 कारिका-स्त्री. नटी, हलोकबद्ध, व्याख्या,
 दुःख, व्याज, उंटीण, क्रिया.
 कारिस्-स्त्री. काळोखी.

कारित-वि. करविलेलें. -पु. प्रतिज्ञा.
 कारिता-पु. नेहमीं पेक्षां अधिक व्याजाचेदर.
 कारी-पु. करणारा. -वि. घातक.
 कारीगर-पु. कारागीर. -वि. हुन्नरी.
 कारीगरी-स्त्री. कारागिरी, सुंदर रचना.
 कारणि (नि)क-वि. दयाळू.
 कार्हे-पु. हजरत मूसाचा चुलत भाऊ
 हा घनिक व कंजूष होता.
 कार्हेका लखाना-गडगंज संपत्ति. [भाडें.
 कारूरा-पु. मूत्र, मूत्र तपासण्याचें कांचेचें
 कारो-वि. काळा.
 कार्पण्य-पु. कंजुषपणा.
 कार्मुक-पु. धनुष्य, इंद्रधनुष्य, बांबू, पांढरा
 खैर, घनरास, एकझाड.
 कार्यालय-पु. कचेरी.
 काल-पु. वेळ, मृत्यु, यमदूत, संधि, महा-
 काल. -वि. काळा. -अ. काल.
 कालका मारा-अतिजीर्ण, दरिद्री.
 कालका-स्त्री. दक्ष प्रजापतीची मुलगी.
 कालकोठरी-स्त्री. अंधार कोठडी.
 कालबंड-पु. यमराजानें दिलेली शिक्षा.
 कालधर्म-पु. मृत्यु, समयानुसार वागण्याचा
 कालनिशा-स्त्री. दिवाळीची रात्र, [धर्म
 अंधारी रात्र. [न केलेली जमीन.
 कालबंजर-पु. पुष्कळ दिवस मशागत
 कालबुद-पु. कलाबू, शरीर, चांभाराचा
 लांकडी साचा. [लाकडी साचा.
 कालबूत-पु. चांभाराचा जोडे शिवण्याचा
 कालसिर-पु. जहाजाच्या डोलकाठीचें
 काला-वि. काळा. [टोंक.
 (अपना मॅह) काला करना-पाप करणें,
 व्यभिचार करणें.
 (बसरेका मॅह) काला करना-वाईट वस्तुला

किंवा माणसाला दूर करणें. बदनामीला
 कारण होणें. [होणें.
 काला मॅह या मॅह काला होना-कलंकित
 कालाकंद-पु. अेक प्रकारचा तांदुळ.
 कालाकलटा-वि. काळाकुट्टा.
 कालाक्षरी-वि. अत्यंत विद्वान.
 कालाग्नि-पु. प्रलय कालांतील अग्नि, रुद्र.
 काला चोर-पु. फार मोठा चोर, वाईटां-
 तील वाईट मनुष्य.
 कालातिपात-पु. कालाचा अपव्यय.
 काला नमक-पु. सेंधव.
 काला पहाड-पु. अत्यंत भयानक वस्तु,
 वहिलोल लोदीचा भाचा,
 काला पानी-पु. काळ्या पाण्याची शिक्षा,
 अंदमान व निकोबार बेटें, दारू.
 कालि-अ. काल, लवकर.
 कालिक-वि. समयोचित, ठराविक वेळीं
 होणारें. [काजळी, वादळ, दारू.
 कालिका-स्त्री. कालिका देवी, काळेपणा,
 कालिख-स्त्री. काजळ. [लागणें.
 (मॅहमॅ) कालिख लगना-तांडाला काळोखी
 कालिज-पु. कॉलेज.
 कालिब-पु. टोप्या दुरुस्त करण्याचा
 लाकडी किंवा टीनचा सांचा, शरीर.
 कालिमा-स्त्री. काळेपणा, काळोखी, अंधार,
 कलंक. [महाविद्या.
 काली-स्त्री. कालिका देवी, पार्वती,
 काली जवान-स्त्री. काळी जीभ.
 कालीन-पु. गालीचा. -वि. काळासंबंधीं.
 काली मिर्च-स्त्री. मिर्च. [फोड येतात.)
 काली शीतला-स्त्री. देवी रोग (यांतकाळे
 कालोछ-स्त्री. काजळी, धुराची काजळी.
 काल्ह-लिह-अ. काल, उद्यां. [प्याची क्रिया

कावा-पु. घोड्याला चक्राकार फिरवि-
काश-पु. अेक प्रकारचें गवत, खोकला.

काश-अ. ईश्वर करो,

काशाना-पु. झोंपडी.

काशत-स्त्री. शेती.

काशतकार-पु. शेतकरी. [हक्क.

काशतकारी-स्त्री. शेतीवाडी, शेतकऱ्याचा

काश्मीरा-पु. जाड लोकरी कपडा.

काष्ठा-स्त्री. हद्द, उंची, चंद्राची अेक कला,
दिशा, निशाण. लक्ष्य, अतिरेक, कलेचा
तिसावा भाग (निमेष).

कास-पु. बोरू, खोकला, दर्भ.

कासनी-स्त्री. निळ्या फुलाची वनस्पति,
विष्णुक्रांत, निळा रंग.

कासर-पु. रेडा. -स्त्री. पोटावर तांबडे केंस
असलेली काळी मेंढी.

कासा-पु. प्याला, आहार, फकीराची नरोटी.

कासार-पु. तलाव, भाजलेलें व साखर
घातलेलें पीठ, उडीद, शिंगाडा.

कासिब-पु. हलकारा, पत्रवाहक.

कासिर-वि. असमर्थ, लाचार.

कासी-स्त्री. काशी.

काहें-अ. कुठें. [-अ. कोण, काय.

काह-स्त्री. गवताची काडी, सुकलेलें गवत

काहकशा-स्त्री. आकाश गंगा.

काहि-स. कोणाला. कोणाहून, कोणाकडून.

काहिल-वि. आळशी.

काहिली-स्त्री. आळस.

काही-वि. शेवाळी रंगाचा.

काहू-स. कोणत्याही.

काहू-पु. कोबीच्या जातीचें एक रोपटें.

काहि-अ. कां, काय म्हणून.

किंकर-पु. दास, राक्षसांची एक जात.

किंकिनी-स्त्री. बारीक धुंगुर, करगोटा.

किंगरी-स्त्री. किनरी, लहान सारंगी.

किंगोरा-पु. दारू हळदीच्या जातीचें एक
किंचन-पु. थोडी वस्तु. [कांटेरीं झुडूप.

किंतु-अ. पण, अुलट, वर, आणखी.

किंबवंती-स्त्री. अफवा.

किबा-अ. अथवा.

किसुक-पु. पलाश.

कि-अ. काय, कसें, इतक्यांत, किंवा.

किकियाना-क्रि. अ. रडणें, केंकाटणें.

किचकिच-स्त्री. वितंडवाद, कटकट.

किचकिचाना-क्रि. अ. रागानें दांत खाणें,
दांत ओठ खाणें, दांतावर दांत दाबणें.

किचकिचाहट-स्त्री. दांत खाण्याची क्रिया.

किचकिची बांधना-दांत खाणें.

किचडाना-क्रि. अ. डोळे चिपडानीं भरणें.

किछु-वि. कांहीं.

किट किटाना-क्रि. अ. किटकिट आवाज
करणें, दांत ओठ खाणें. [करारपत्र.

किटकिना-पु. धूर्तता, पोट मक्तेदारीचें

किट्ट-पु. घातूचा मळ, तेल वगैरेंच्या
तळाशीं जमलेला मळ.

कित-अ. कोठें, कुणीकडे, बाजूला.

कितक-ना-वि. किती, कित्येक. -अ. कुठ-

कितना अेक-कितीसें. [पर्यंत, अधिक.

कितब-पु. ज्वारी, धूर्त, वेडा, दुष्ट.

किता-पु. कपडे बेतणें, तऱ्हा, संख्या, प्रदेश,
विस्ताराचा एक भाग. -वि. किती.

किताब-स्त्री. पुस्तक, रजिस्टर.

किताबी कीडा-पुस्तकांतील किडा.

किताबखाना-पु. पुस्तकालय.

किताबत-स्त्री. लिहिणें.

किताबी-वि. पुस्तकाच्या आकाराचा.

कितेक-वि. कित्ती, असंख्य.
 कितो-वि. कित्ती.
 किस्ती-तीं स्त्री. कीर्ति.
 किधर-अ. कोठें, कोणीकडे, [अुगवला.
 किधरका चाँद निकला-पश्चिमेला सूर्य
 किधौं-अ. अथवा, न जाणो.
 किन-स. 'किस' या सर्वनामाचें अनेकवचन
 किनका-पु. कणी. [पु. चिन्ह.-अ. कां नाहीं.
 किनकी-स्त्री. कणी.
 किनवानी-स्त्री. तुषार.
 किनहा-वि. किडकें.
 किनार-पहा 'किनारा.'
 किनारदार-वि. कांठाचें. [जाड दोऱ्या.
 किनारपेंच-पु. सतरंजी विणतांना कडेच्या
 किनारा-पु. कांठ, तीर, प्रांताचा भाग, तट,
 किनारा करना-दूर होणें. [टोंक, बाजू.
 किनारा खोंचना-दूर होणें.
 किनारी-स्त्री. जरीचा कांठ.
 किनारे-अ. काठांवर, वेगळें.
 किनारे करना-बाजूस सारणें.
 किनारे न जाना-जेवळ न फिरकणें.
 किनारे लगना-कार्य पूर्ण होणें.
 किनारेदार-वि. कांठाचें.
 किन्नर-पु. एक देवयोनी.
 किफायत-स्त्री. बचत, काटकसर, नफा,
 किफायती-वि. काटकसरी. [पुरेसें.
 क्रिबला-पु. पश्चिम दिशा, मक्का, पूज्य
 व्यक्ति, पिता. [तारा.
 क्रिबला आलम-पु. ईश्वर, सम्राट, ध्रुव
 क्रिबला गाह-पु. पित्याकरितां संबोधन.
 क्रिबला नुमा-पु. होकार्यत्र.
 किम्-अ. काय, कोणता.
 किमाम-पु. मधांप्रमाणें जाड केलेलें सरबत.

क्रिमार-पु. जुगार.
 क्रिमानखाना-पु. जुगाराचा अड्डा.
 क्रिमारबाज-वि. जुगारी.
 क्रिमाश-पु. प्रकार, तन्हा, दशावतारी
 गंजिफासारख्या खेळांतील अेक खेळ.
 क्रिमि-अ. कशाप्रकारें.
 क्रियत्-वि. कित्ती.
 क्रियारी-स्त्री. बाफा, मीठ तयार करण्या-
 करितां पाणी भरण्याचें मोठें घमेलें.
 क्रिंटा-पु. छिस्ती, अँग्लोअिडीयन. (तुच्छ
 किरका-पु. खडा. [तादर्शक शब्द.)
 किरकिन-पु. खडबडीत, कातडे, घोड्याचें
 किंवा गाढवाचें कातडें.
 किरकिरा-वि. कचकचीत, खडे असलेला.
 किरकिरा हो जाना-विरस होणें.
 किरकिराना-क्रि. अ. करकरणें, सणसणणें,
 खुपणें, कचकच लागणें.
 किरकिराहट-स्त्री. बोंच, कचकच.
 किरकिरी-स्त्री. अप्रतिष्ठा, डोळ्यांत
 गेलेला कण, बोंच.
 किरकिल-पु. सरडा. -स्त्री. ज्यामुळें शिक
 येते तो शरीरस्थ वायु.
 करच-चं-स्त्री. सरळ टोकांची तलवार,
 लहान टोंकदार तुकडा.
 किरचिया-पु. अेक पक्षी (बगळ्याहून लहान,
 पंजाचें कातडें पिवळें असते.)
 किरची-पु. अेक मजू रेशीम, रेशमाची लड.
 किरतध्न-वि. कृतघ्न.
 किरन-ण-स्त्री. किरण.
 किरपा-स्त्री. कृपा, अनुग्रह.
 किरपान-पु. कृपाण.
 किरब-पु. किडा.

किरमाल-पु. खड्ग.

किरमिच-पु. अक प्रकारचें कापड, कंतान.

किरमिजो-वि. मळकट करवंदी रंगाचा.

किरराना-क्रि. अ. दांत ओठ खाणें, किर-

किरवार-पु. तलवार. [किर करणें.

किरस्तान-पु. हिस्चन माणूस. [बैलगाडी.

किरांची-स्त्री. मालगाडीचा डबा, मोठी

किरात-स्त्री. चार जवांचें हिऱ्याचें वजन,

एक प्राचीन जात, हिमालयाच्या पूर्व-
भागांतील देशाचें प्राचीन नांव.

किराना-पु. मीठ मसाला वगैरे पदार्थ.

किरानी-पु. युरेशियन, कारकून.

किराया-पु. भाडें.

किराया अतुरना-भाडें कमी होणें.

किराये करना-भाड्यानें घेणें.

किराये पर देना-भाड्यानें देणें.

किरायेदार-पु. भाडेकरी.

किरावल-पु. शिकारी, अघाडीचें सैन्य,

किरासन-पु. घासलेट तेल.

किरिच-स्त्री. पाहा, 'किरच.'

किरिच का गोला-आरमारी तोफेचा गोळा.

किरिमदाना-पु. लाखेच्या जातीचा एक
किडा.

किरिया-स्त्री. शपथ, क्रियाकर्म, कर्तव्य.

किरिया करम-क्रियाकर्म, मृतक्रिया.

किरोलना-क्रि. स. खरवडणें.

किर्म-पु. कृमि.

किर्मा-स्त्री. वेलवुट्टी काढण्याची छिन्नी.

किल-अ. खरोखर, निश्चित.

किलकना या किलकारना-क्रि. अ. जोरानें

ओरडणें, हर्षध्वनि करणें, खदखदून

किलकारी-स्त्री. हर्षध्वनि, हंशा. [हंसणें.

किलकिल-स्त्री. कटकट.

किलकिला-स्त्री. हर्षध्वनि. -पु. करकोचा,
घोंघावणारा समुद्र.

किलकिलाना-क्रि. अ. हर्षध्वनि करणें,
ओरडणें, भांडण करणें.

किलकैया-पु. जनावरांच्या खुरांत किडे
पडण्याचा रोग, हर्षध्वनि करणारा.

किलटा-पु. कुंडीच्या आकाराची वेताची
टोपली. [अडथळा होणें.

किलना-क्रि. अ. वश होणें, कुंठित होणें,

किलनी-स्त्री. गोचीड.

किलबिलाना-क्रि. अ. वळवळणें, अस्वस्थ
होणें. [रोग.

किलबिष-विश-पु. पाप, दोष, किल्मिष,

किलमी-पु. जहाजाचा मागचा भाग.

किलवाँक-पु. काबुली घोडा.

किलवाना-क्रि. स. खिळे मारविणें, मंत्र
घालणें, जादूटोणा करणें.

किलबारी-स्त्री. मुकाणूं, वल्ही.

किला-पु. किल्ला.

किला दूटना-मोठी अडचण दूर होणें.

किला बंदी-स्त्री. व्यूह रचना, किल्ला बांधणें.

किलाबा-पु. सोनाराचें एक हत्यार.

किलेदार-पु. किल्लेदार.

किलोल-पु. आनंदोत्सव.

किल्लत-स्त्री. उणीव, कमतरता.

किल्ला-पु. फार मोठा खिळा, खुंटा,
जात्याच्या आंतील खुंटा.

किल्ला गाडकर बंठना-अडून बसणें.

किल्ली-स्त्री. खुंटी, मेख, स्क्रूचें डोकें, कळ,

किवाँच-पु. कडू पडवळ. [खिळा.

किवाड-र-पु. दरवाजाची फळी.

किवाड देना या भिडाना-दार लावणें.

किशटा-पु. लहान सप्ताळ, (याच्या

कोयीनें चांदी स्वच्छ करतात.)

किशमिश-पु. मनुका, बेदाणा.

किशमिशो-वि. बेदाण्याच्या रंगाचें, बेदाणा

किशलय-पु. कोवळें पान. [मिसळलेलें.

किशोर-पु. अकरा तें पंधरा वर्षांच्या वयाचा

किशत-स्त्री. शह (बुद्धिबळांत), [बालक, पुत्र.

किशती-स्त्री. होडी, बशी, बुद्धिबळांतील
एक मोहरा. (हत्ती.)

किशतीनुमा-वि. होडीच्या आकाराचा.

किश्वर-पु. देश, मुलुख. [पूर्वांचें रूप.

किस-स. 'कौन'चें विभक्ति प्रत्यय लावण्या-

किसब-पु. कौशल्य, कसब.

किसबत-स्त्री. न्हाव्याची धोपटी.

क्रिसमत-स्त्री. नशीब.

किसमी-पु. मजूर, श्रमजीवी.

किसान-पु. शेतकरी.

किसानी-स्त्री. शेतीचें काम, शेती.

किसी-वि. कोणी एक.

किसी न किसी-कोणच्या तरी.

कसु-स. कोणाचा, कोणाला.

किसू-स. पाहा 'किसी'.

किसोर-पु. पहा. 'किशोर'

क्रिस्त-स्त्री. कर्जाचा हप्ता.

क्रिस्तबंदी-स्त्री. हप्त्यांनीं कर्ज फेड, हप्तेबंदी.

क्रिस्बत-स्त्री. पाहा 'किसबत'.

क्रिस्म-स्त्री. प्रकार, तऱ्हा.

क्रिस्मत-स्त्री. नशीब.

क्रिस्मत खुलना या चमकना-दैव, उघडणें.

क्रिस्मत जगना या जागना-दैव अनुकूल
असणें. [भाग्योदय होणें.

क्रिस्मत लड्डना-दैवाची परीक्षा होणें,

क्रिस्मत का धनी-भाग्यवान.

क्रिस्मत का हेठा-दुर्भागी.

क्रिस्मत का फेर-दैव फिरणें.

क्रिस्मत का लिखा-कपाळीं लिहिलेलें.

क्रिस्मतबर-वि. भाग्यवान्.

क्रिस्सा-पु. गोष्ट, वृत्तांत, भांडण.

क्रिस्सा कोताह-तात्पर्य हें कीं.

क्रिस्सा खतम करना, क्रिस्सा चुकाना या
तमाम करना-भानगड मिटविणें.

क्रिस्सा बढाना-पाल्हाळ लावणें.

क्रिस्सा मुस्तसर-तात्पर्य हें कीं.

क्रिस्सा मोल लेना-निष्कारण भांडण करणें.

क्रिस्सा कोताह-अ. तात्पर्य.

की-अ. अथवा, 'का'चें स्त्रीलिङ्गीरूप,
-क्रि. स. 'करना'च्या भूतकाळाचें

कीक-पु. चीत्कार. [स्त्रीलिङ्गी रूप.

कीकना-क्रि. अ. किकाळणें, ओरडणें.

कीकर-पु. बाभूळ.

कीका-पु. घोडा, मगधचें प्राचीन नांव.

कीच-कीचड-पु. मळ, चिखल, डोळधाचें
चिपडें.

कीचड में फँसना-संकटांत सांपडणें.

कीडा-पु. किडा, जंतु.

कीडे काटना-अस्वस्थ होणें.

कीडी-स्त्री. लहान किडा, मुंगी.

कीनना-क्रि. स. विकत घेणें.

कीना-पु. द्वेष.

कीप-स्त्री. नसराळें.

क्रोमत-स्त्री. किमत.

क्रोमत चुकाना-पुरे पैसे देणें.

क्रोमत लगाना-मूल्य ठरविणें.

क्रोमती-वि. जास्त किमतीचे.

कीमा-पु. खिमा (मटणाचा).

कीमा करना-राई राई एवढे तुकडे करणें.

कीमिया-स्त्री. रसायन.

कीमियागर-वि. रसायन बनविणारा.

कीमियागरी-स्त्री. रसायन बनविण्याची विद्या.

कीमूस्त-पु. गाढव किंवा घोडा यांचे हिरव्या रंगाचे खडबडीत कातडे (ह्याचे जोडे पावसाळ्यात वापरतात.)

कीर-पु. पोपट, व्याध, काश्मीर, काश्मीरी मनुष्य, मांस. [आई.

कीरति-स्त्री. किर्ति, यश ख्याति, राधेची कीरी-स्त्री. धान्य खाणारा बारीक किडा, अळी, मुंगी.

कील-स्त्री. खिळा, नाकांतील चमकी, जात्याच्या मधली खुंटी, कुंभाराच्या चाकांतील मधली खुंटी.

कीलन-पु. बंधन, अडचण.

कीलना-क्रि. स. खिळा ठोकणे, खिळें ठोकून तोंड बंद करणे (तोफ वगैरेचे), सापाला मोहीत करणे, वश करणे, मंत्राचा प्रभाव नष्ट करणे.

कीला-पु. मोठा खिळा.

कीलाल-पु. अमृत, जल, रक्त, मध, बांधला जाणारा पशु.

कीलाक्षर-पु. बाबीलोन देशाची प्राचीन लिपि. [शालेला.

कीलित-वि. खिळे ठोकलेला, मंत्रामूळें स्तब्ध

कीलिया-पु. मोट हांकणारा.

कीली-स्त्री. खुंटी, आंस.

कीश-स-पु. माकड, चिमणी, सूर्य.-वि. नग्न.

कीसा-पु. खिसा, धैली.

कुंअ(ब)र-पु. मुलगा, राजपुत्र.

कुंअर बिलास-पु. अक तांदूळ.

कुंअ(ब)री-स्त्री. मुलगी, राजकुमारी.

कुंअ(ब)रेटा-पु. पुत्र, बालक.

कुंअ(ब)रेटी-स्त्री. पुत्री.

कुंआ-पु. आड, बिहीर.

कुंआ(बा)रा-पु. अविवाहित पुरुष.

कुंआ(बा)री-स्त्री. अविवाहित स्त्री.

कुंइयो-स्त्री. आड, लहान बिहीर.

कुंई-स्त्री. चंद्रकमळ.

कुंकुमा-पु. गुलालगोटा.

कुंचित-वि. वळलेलें, कुरळे (केस).

कुंची-स्त्री. किल्ली.

कुंज-पु. लताकुंज, कशीदा. [मुसलमान.

कुंजडा-पु. भाजीपाला व फळें विकणारा,

कुंजडे कसाबी-नीच जात, नीच मुसलमान.

कुंजडे का शल्ला-बिनहिशेबी व्यवहार,

अनागोंदी हिशेब.

कुंजडे की दूकान-मासळी बाजार.

कुंजडिन-स्त्री. कुंजड्याची स्त्री. [उत्तम.

कुंजर-पु. हत्ती, केस, आठाची संख्या.-वि.

कुंजर पिप्पली-स्त्री. गजपिप्पळी.

कुंजा-पु. खुजा.

कुंजी-स्त्री. चावी, टीका.

कुंठित-वि. बोथट, निकामी.

कुंड-पु. नांगरतांना पडणारी रेषा. हंद तोडाचें खोल भांडें, धान्याचें एक प्राचीन माप, कुंड (पाण्याचें), अग्नि कुंड, नवरा जिवंत असूनहि दुसऱ्यापासून झालेला मुलगा, पेंढी, गवताची पेंढी, अंबारी, शिरस्त्राण.

कुंडरा-पु. चक्राकार रेषा, चुंबळ, मडकें.

कुंडल-पु. बाळी, कुंडल, घेरा, कडीतोडे,

फांस, करगोटा, चंद्रसूर्याभोवतीं पडणारें

खळें, वावीस मात्रांचा एक छंद, एक साप.

कुंडली-स्त्री. जन्मपत्रिका, जिलबी, कुंडली,

एक वेल. -पु. साप, कुंडल घातलेला

मनुष्य, वरुण, मोर, विष्णु.

कुंडा-पु. रांजण, कोयंडा. [वाडगा.

कुंडिया-स्त्री. चौकोनी खड्डा, लांकडाचा

कुंडी-स्त्री. मातीचा किंवा दगडाचा वाडगा, कडी, वाकडशिगी म्हैस.

कुंडी सोटा-भाग घोटण्याचें सामान.

कुंडी खटखटाना-दार ठोठावणें.

कुंडी देना या मारना-कडी लावणें.

कुंत-पु. भाला, ऊ, क्रूर भाव, मासे खाणारा

कुंथना-क्रि. अ. मार खाणें. [एक पक्षी.

कुंद-वि. कुंठित, मंद, बोथट. -पु. कुंद (फुलझाड), कण्हेर, कमल, एकप्रकारचा डिक, एका पर्वताचें नांव, विष्णु.

कुंदचेहन-मंदबुद्धि.

कुंदन-पु. शुद्ध सोनें. -वि. शुद्ध, निरोगी.

कुंदनसाज-पु. जडावाचें काम करणारा

कुंदर-पु. पालक (भाजी). [कारागीर.

कुंदरू-पु. पालक (भाजी).

कुंदला-पु. एक प्रकारचा तंबू.

कुंदा-पु. ओंडा, गड्डा, बंदुकीचा कुंदा, खोडा, मूठ, कपडे धुण्याची लाकडी, मोगरी, पंख, खवा.

कुंदा कसना या भूनना-खवा बनविणें.

कुंदे बांधकर अुतरना-पंख मिटून खालीं अुतरणें.

कुंदी-स्त्री. कपड्याची घडी व्यवस्थित होण्यासाठीं लाकडी मोगरीनें कुटण्याची क्रिया, खूप मारणें.

कुंदी करना-कणिक तिबणें.

कुंदुर-पु. कवड्या ऊद, एक प्रकारचा पिवळा डिक. [लावणें.

कुंदेरना-क्रि. स. तासणें, खरवडणें, धार

कुंदिरा-पु. धार लावणारा.

हि. म. को. ८

कुंभ-पु. मातीचा घडा, हत्तीच्या डोक्या-वरील दोन उंचवटे, कुंभ रास, प्रल्हादाचा पुत्र, एक विषारी किडा.

कुंभी-पु. हत्ती, मगर, एक विषारी किडा. -स्त्री. लहान मडकें, शेवाळ, एका नरकाचें नांव.

कु-उप. नामाच्या आरंभी येऊन त्या नामाच्या अर्थात कमीपणाचा भाव दाखवितें.-स्त्री. पृथ्वी, स्त्री.

कुओ-बो-पु. विहीर, आड.

कुओ चलाना या जोतना-मोट चालविणें.

कुओ झोकना-शोध करीत हिडणें.

कुओं की मिट्टी कुओं में लगाना-जेथील मिळकत तेथेंच खर्च करणें.

कुओं में गिरना -संकटांत सांपडणें. [करणें.

कुओं में डाल देना-चुलींत घालणें, सत्यानाश

कुओं में बाँस डालना-सगळीकडे शोधणें.

कुओं में भांग पडना-सगळ्यांचीच बुद्धि फिरणें. [बोलणें.

कुओं में से बोलना-तोंडातल्या तोंडांत

कुआ(बा)र-पु. आश्विन महिना.

कुइयो-स्त्री. लहान विहीर.

कुइ-ई-स्त्री. कुमुदिनी, लहान विहीर.

कुकटी-स्त्री. तांबडा कापूस.

कुकडना-क्रि. अ. आकुंचन पावणें.

कुकडी-री-स्त्री. कुकडी, मूठ, कोंबडी, नेपाळी चाकू.

कुकडें, कू-कोंबड्याचें आरवणें.

कुकरीषा-पु. एक रोपटें (याच्या मंजि-च्यांतील बीं संग्रहणीवर उपयोगी आहे)..

कुकुर-पु. यदुवंशी क्षत्रियांची एक शाखा, एक प्राचीन देश, कुत्रा, एका सापाचें नांव.

कुकुरखोसी-स्त्री. डांस, कोरडा खोकला.

कुकुरभाडी-स्त्री. गोमाशी. [छत्री
कुकुरमुत्ता-पु. वनस्पति, अळबें, कुऱ्याची
कुक्कुट-पु. कोंबडा, ठिणगी, कोलती.
[कोंबडी.
कुक्कुटी-स्त्री. पाल, कपट, देव डंगरी,
कुखेत-पु. वाईट ठिकाण, मर्मस्थळ.
कुचकुचाना-क्रि. स. चोंचणें, ठेचणें, कुस-
कुचक-पु. कारस्थान. [करणें.
कुचक चलाना-कट करणें, चिरडणें,
गाळणें, अपमान करणें, पराजय
कुचर-पु. वाईट कर्म करणारा,
जागीं हिंडणारा, निंदा करणारा.
कुचलना-क्रि. स. ठेंचणें, तुडविणें.
कुचला-वि. एक विषारी झाड.
कुचली-स्त्री. सुळे (दांत).
कुचाल-स्त्री. वाईट वर्तन, दुष्टपणा.
कुचाली-वि. वाईट वर्तनाचा, दुष्ट.
कुचाह-स्त्री. अशुभ विषय.
कुचील-वि. घाणेरडा. [केलेला, घाणेरडा.
कुची (चें) ला-वि. मलीन वस्त्रें धारण
कुचेल-पु. मळकट वस्त्र.-वि. घाणेरडा,
कुच्छित-वि. कुत्सित. [मळकट.
कुछ-वि. कांहीं.-पु. चांगली गोष्ट, उपयोगी
कुछ अेक-थोडेसे. [वस्तु, माननीय.
कुछ अंसा-विलक्षण.
कुछ कर देना-जादूटोणा करणें.
कुछ कह बँठना या कुछ कहना-लागेल तसें
कुछ कुछ-थोडा. [बोलणें, शिवी देणें.
कुछ का कुछ-भलतेंच.
कुछ न कुछ-थोडें तरी.
(बहुत) कुछ-पुष्कळ, किती तरी.
कुछ से कुछ-उलटेंच्या पालटें.
कुछ लगाना-श्रेष्ठ समजणें.

कुछ सुनना-बोलणीं खाणें. [होणें.
कुछ हो जाना-थोर बनणें, एकादा रोग
कुछ हो-वाटेल तें होवो.
कुजंत्र-पु. जादूटोणा. [जानकी, कात्यायिनी.
कुजा-अ. कोटें, कोणत्या ठिकाणीं.-स्त्री.
कुजोग-पु. कुयोग, वाईट संगत.
कुजोगी-वि. असंयमी.
कुतंत-स्त्री. मार, कुटण्याची क्रिया.
कुटका-पु. लहान तुकडा, त्रिकोणी वेलबुट्टी.
कुटकी-स्त्री. एक औषधी वनस्पति, पिसवा,
कुटनहारी-स्त्री. कांडपीण. [कुड्याचें पाळ.
कुटना-पु. वाईट मार्गस लावणार मध्यस्त,
मुसळ, चहाडखोर मनुष्य. -क्रि. अ.
कुटलें जाणें. [लावणें, फूस देणें.
कुटनाना-क्रि. स. बदफैली करावयास
कुटनी-स्त्री. कुंटीण, लावालावी करणारीस्त्री.
कुटरकुटर-पु. कुडुम कुडुम खाण्याचा ध्वनि.
कुटवाना-क्रि. स. कुटविणें.
कुटाई-स्त्री. कुटण्याचें काम, कुटण्याचा
कुटास-स्त्री. मारपीट. [मोबदला, मार.
कुटिया-स्त्री. लहान झोंपडी.
कुटिल-वि. वक्र, वळलेला, कुरळें, दगाबाज.
कुटिलाई-स्त्री. कुटिलता. [-पु. दुष्ट मनुष्य.
कुटी-स्त्री. झोंपडी, मोरमांसी (वनस्पति).
कुटीर-स्त्री. झोंपडी.
कुटुंब, कुटुम-पु. घराणें, कुटुंब.
कुटुंबी-पु. कुटुंब असलेला, नातेवाईक.
कुटेक-स्त्री. फाजिल हट्ट.
कुटेब-स्त्री. वाईट संवय.
कुटौनी-स्त्री. कांडण्याचें काम, कांडणावळ.
कुटौनी पिसौनी-दळण कांडण.
कुददा-पु. पिसें कापलेलें कबूतर, जाळ्यांत
फसलेला पहिला पक्षी.

कुट्टी-स्त्री. मैत्री तोडणें, चान्याचे बारीक तुकडे करण्याची क्रिया, चान्याचे बारीक तुकडे, पंख कापलेलें कबूतर.

कुठला-पु. धान्याचें कोठार, रांजण, चुन्याची भट्टी, कणगी.

कुठोळ-य-ब-स्त्री. वाईट ठिकाण.

कुठोव मारना-ममीं धाव घालणें. [मनुष्य.

कुठार-पु. कुऱ्हाड, परशु, नाश करणारा

कुठारी-स्त्री. लहान कुऱ्हाड. -वि. नाश करणारा. [मूस.

कुठाली-स्त्री. सोने चांदी गाळण्याचें भांडें,

कुठाहर-पु. वाईट ठिकाण, वाईट वेळ.

कुठौर-पु. मर्मस्थान, वाईट ठिकाण, अवेळ.

कुडक-स्त्री. अंडी देण्याचें बंद झालेली

कुडकुड-पु. अव्यक्त शब्द. [कोंबडी.

कुडकु (बु)डाना-क्रि. अ. कुडणें, जळफळणें.

कुडकुडी-स्त्री. पोटांत गुरगुरणें.

कुड कुडी होना-बातमी काढण्यास घडपडणें.

कुडपना-क्रि. स. कोळपणें, नांगरणें.

कुडमल-पु. उमलणारी कळी, नरक, बाणाच्या पात्याचें अग्र.-वि. उमलणारे.

कुडल-स्त्री. हातपाय वळणें.

कुडव-पु. धान्य मोजण्याचें माप. (१२

मुठीचें कुडव, वैद्यकांत ३२ तोळयांचें

कुडव असतें.)

कुडा-पु. इंद्रजवाचा वृक्ष.

कुडुक-पु. एक चर्मवाद्य.-स्त्री. अंडें देण्याचें

बंद झालेली कोंबडी, व्यर्थ.

कुडेर-स्त्री. गुळाचे पाणी निघून जाण्यासाठीं

कुडौल-वि. बेडौल. [बनविलेली नळी.

कुडंग-पु. वाईट चाल.-वि. वाईट चालीचा,

कुडंगा-वि. बेअकली, अव्यवस्थित. [वाईट.

कुडंगी-वि. कुमार्गी.

कुडन-स्त्री. कुडण्याचा भाव.

कुडना-क्रि. अ. कुडणें, दुःखी होणें, मनांतल्या

कुडव-वि. बेढब, कठिण. [मनांत जळणें.

कुडाना-क्रि. स. खिजविणें, दुखविणें.

कुत-तः-अ. कोठें, कोठून, कशावरून, कसें,

कारण, कोणतें.

कुतका-पु. सोटा, भांग घोटण्याचा दांडा.

कुतका दिसलाना-आंगठा दाखविणें.

कुतर्क-पु. वाईट तर्क.

कुतना-क्रि. अ. अनुमान काढणें. [पळविणें.

कुतरना-क्रि. स. कुतरडणें, मधलाच भाग

कुतवार-ल-पु. कोतवाल, पिकाची वांटणी

ठरविणारा. [कोतवालीचें काम.

कुतवारी-ली-स्त्री. मुख्य पोलीस ठाणें,

कुतिया-स्त्री. कुत्री.

कुतुब-पु. ध्रुवतारा, आंस, पुढारी, पुस्तकें

(किताबचें अ. वचन).

कुतुबखाना-पु. पुस्तकालय.

कुतुबनुमा-पु. होकायंत्र.

कुतुबफ़रोश-पु. पुस्तक विक्रेता.

कुतूहल-पु. उत्कंठा, क्रीडा, आश्चर्य.

कुत्ता-पु. कुत्रा, गवताचें कुत्रें, यंत्राचें कुत्रें,

बंदुकीचा घोडा, तुच्छ मनुष्य.

कुत्तेका विमाग्र होना, कुत्ते का भेजा खाना-

फार बडबड करणें.

कुत्तेकी दुम-खोड न सोडणारा.

कुत्तेकी मौत मरना-हाल हाल होऊन मरणें.

कुत्तेकी हुडक अठना-वसकन् अंगावर येणें,

भलत्याच वेळीं भलत्याच गोष्टी कर-

ण्याची लहर येणें.

कुत्तेखसी-व्यर्थ नि तुच्छ कार्य.

(क्या) कुत्तेने काढा है-वेड लागले आहे

कीं काय ?

कुत्ता नहीं काटा है—डोकें नाहीं फिरलें.

कुत्ती—स्त्री. कुत्री.

कुत्ब—पु. पाहा 'कुतुब.'

कुत्बशुमाली—पु. उत्तर ध्रुव प्रदेश.

कुदकना—क्रि. अ. उड्या मारणें.

कुदका-क्का—पु. उड्या. [कारागिरी.

कुदरत—स्त्री. शक्ति, अधिकार, निसर्ग,

कुदरती—वि. स्वाभाविक, दैवी.

कुदौब—पु. विश्वासघात, डाव, मर्मस्थान,
चाईट स्थिति.

कुदान—स्त्री. उडी, कल्पनेची धांव, एका
उडी इतकें अंतर.—पु. वाईट देणगी,
कुपात्री दान.

कुदाना—क्रि. स. उडी मारावयास लावणें.

कुदाम—पु. खोटें नाणें.

कुदार—स्त्री. कुदळी.

कुदार बजना—घर नष्ट होणें.

कुदारी—स्त्री. कुदळ.

कुदाल-ली—स्त्री. लहान कुदळी.

कुदिष्ट-ष्टी—स्त्री. वाईट नजर, दृष्ट.

कुद्वब—पु. एक हलकें धान्य, तलवार
चालविण्याच्या बत्तीस प्रकारापैकीं एक

कुधर—पु. पर्वत, शेष नाग.

कुधातु—स्त्री. वाईट धातु, लोखंड.

कुनकुना—वि. कोमट.

कुनख—पु. नखुरड.

कुनना—क्रि. स. भाडें चरकावर लावणें.

कुनबा—पु. कुटुंब, परिवार.

कुनबा जोडना—गोतावळा जमविणें.

कुनबी—पु. कुणबी. [कारागीर.

कुनबा—पु. भांड्यास चरकावर चढविणारा

कुनह—स्त्री. द्वेष, वैर.

कुनही—वि. द्वेष करणारा.

कुनाई—स्त्री. लाकडाचा भुसा, कीस काढ-

कुनित—वि. मधुरसुराचा, सुरेल.[प्याचें काम.

कुनिया—पु. पाहा 'कुनवा.'

कुनेन—पु. कोयनेल.

कुपथ-ध्य—पु. आरोग्याला हानिकारक.

कुपाठ—पु. वाईट सल्ला.

कुपार—पु. समुद्र, सागर.

कु(को)पीन—पु. लंगोटी.

कुप्पा—पु. बुधला.

कुप्पा लुदना या लुदकना—फार खर्च होणें,
नुकसान होणें.

कुप्पा होना—फुगणें, सुजणें, गाल फुगवणें.

कुप्पी—स्त्री. बुधली, चिमणी (दिव्याची),
टीनचा दिवा.

कुफ़-कुफ़ा—पु. अस्लाम धर्माविरुद्ध मत,

कुफ़ल—पु. कुलूप. [इस्लाम धर्माविरुद्ध गोष्ट.

कुबंड—पु. धनुष्य.—वि. लुळा, पांगळा.

कुबडा—पु. कुबडा मनुष्य.—वि. वांकलेला.

कुबडी—स्त्री. कुब्जा, वाकडी मूठ असलेली
छडी.

कुबत—स्त्री. वाईट गोष्ट, निंदा, वाईट

कुबरी—स्त्री. पाहा 'कुबडी'. [आचरण.

कुबलय—पु. कमळ.

कुबाक—पु. कुवाक्य, शाप, वाईट वचन.

कुबानि—स्त्री. वाईट संवय.

कुबानी—स्त्री. वाईट व्यापार.

कुबिहग—पु. निषिद्ध पक्षी. [श्रीमंत.

कुबेर—पु. देवांचा खजीनदार.—वि. फार

कुबेला—स्त्री. वाईट वेळ.

कुब्ज—वि. कुबडा.—पु. एक वात रोग.

कुब्जा—स्त्री. कुबडी.—स्त्री. कुब्जा दासी,

कुब्बा—पु. कुबडा. [लाकडी कुबडी.

कुमंठी-स्त्री. लवचिक फांदी.

कुमक-स्त्री. मदत, पक्षपात.

कुमक पर होना-बाजू घेणे.

कुमकी-वि. सहाय्यक.-स्त्री. हत्तींना पकड-
ण्याकरितां शिकविलेली हत्तीण.

कुमकुम-पु. केशर, गुलाल गोटा, केशराची
उटी, गुलाबी चंदन. [लहान गोळे.

कुमकुमा-पु. गुलाल गोटा, चंबू, कांचेचे

कुमरिया-पु. हत्तींची एक जात.

कुमरी-स्त्री. एक पक्षी.

कुमाच-पु. एक रेशमी वस्त्र, गंजीफाच्या
एका रंगाचें नांव, कुठें पातळ नि कुठें
जाड असणारी भाकरी.

कुमार-पु. पांच वर्षांचा बालक, पुत्र,
युवराज, कार्तिकेय, सिंधुनद, पोपट,
सोनें, एक ग्रह. -वि. अविवाहित.

कुमारग-पु. वाईट मार्ग.

कुमार बाजू-पु. जुगारी.

कुमार बाजी-स्त्री. जुगार.

कुमारी-स्त्री. बारा वर्षे वयाची कन्या,
दोडकें, मोठा वेलदोडा, सीता, पार्वती,
दुर्गा, कन्या कुमारी भूशिर, अविवाहिता,
पृथ्वीचा मध्यभाग.

कुमार्ग-पु. वाईट मार्ग.

कुमुद-पु. लाल कमळ, चांदी, विष्णु,
कापूर, नैऋत्य दिगज्ज, लहान विहीर.

कुमुद बंधु-पु. चंद्र. [-वि. निष्ठुर, लोभी.

कुमुबिनी-स्त्री. लहान विहीर, चांदणी,

कुमंडिया-वि. वंचक. [कमळ.

कुम्भेत-इ-पु. काळसर लाल रंगाचा घोडा,

कुम्हड-पु. कोहळा. [काळसर लाल रंग.

कुम्हडा-पु. कोहळा.

कुम्हडकी बतिया-दुबल मनुष्य.

कुम्हडोरी-स्त्री. कोहळ्याचा सांडगा.

कुम्हलाना-क्रि. अ. कोमेजणें, वाळूं लागणें,

कुम्हार-पु. कुंभार. [निस्तेज होणें.

कुम्ही-स्त्री. लहान मडकें, शेवाळ.-पु. हत्ती,
मगर.

कुरंग-पु. हरण, वाईट लक्षण, घोड्याचा
एक रंग. -वि. वाईट रंगाचा.

कुरंगिन-स्त्री. हरिणी.

कुरंड-पु. माणीक घांसण्याची रेती.

कुरआ-पु. जुगाराचा फांसा, एकाद्या
गोष्टीचा निर्णय घेण्याकरितां चिठ्या
टाकणें.

कुरकनी-स्त्री. घोडा किंवा गाढव यांच्या
कातड्याचा पुढील भाग.

कुरकी-स्त्री. जप्ती.

कुरकुट-पु. कणी, भरडा.

कुरकुटा-पु. कूट, तुकडा (भाकरीचा).

कुरकुरा-वि. कुरकुरीत.

कुरकुरी-पु. घोड्याचें पोट फुगण्याचा रोग,

कुरगरा-पु. लहान थापी. [पातळ हाड.

कुरता-पु. सदरा.

कुरतो-स्त्री. स्त्रियांची बंडी.

कुरबत-पु. जवळपणा.

कुरबनही-स्त्री. गोलची (सुताराची).

कुरबान-वि. बळी दिलेला, अर्पण केलेला.

कुरबान होना-बळी जाणें.

कुरबान जाना-आत्मसमर्पण करणें.

कुरबानी-स्त्री. बलिदान.

कुररा-पु. टिटवी, क्राँच पक्षी.

कुररी-स्त्री. टिटवी, आर्या छंदाचा एक भेद.

कुरला-पु. पाहा 'कुल्ला'.

कुरब-वि. अशुभ बोलणारा.

कुरबना, कुरीना-क्रि. स. ढीग करणें.

कुरसा-पु. लाल लांकूड असलेला वृक्ष.
 कुरसी-स्त्री. खुर्ची, पाट, चौकोनी ताशीत,
 नावेच्या किनाऱ्याच्या फळ्या, जहा-
 जाच्या डोल काठीवर लावलेल्या
 आडव्या पट्या (वर चढण्यास), घराचा
 कुरसीनामा-पु. वंशवृक्ष. [पाया.
 कुरहा-पु. पू झालेली जखम.
 कुरा-पु. कोऱ्हाटी, फोड.
 कुराई-य-स्त्री. खांचखळगे असलेला
 रस्ता, दलदलीच्या जमिनीत झालेला
 खळगा.
 कुरान-पु. अस्लामचा धर्म ग्रंथ.
 कुराह-स्त्री. कुमार्ग, वाईट आचरण.
 कुराहर-पु. कोलाहल, कल्लोळ.
 कुराही-वि. कुमार्गी-स्त्री. दुराचार.
 कुरिया-स्त्री. शोपडी, लहान गांव.
 कुरियाल-स्त्री. पक्षाचे पंख खाजविणें नि
 आंग झाडणें.
 कुरियाल में आना-पक्ष्यांचें लाडांत येणें.
 कुरियालमें गुलेल लगना-रंगांत भंग होणें.
 कुरी-पु. तुरीच्या शेंगा-स्त्री. वंश, घराणें,
 मातीचा ढीग, तुकडा.
 कुरी कुरी होना-शतशः तुकडे होणें.
 कुरळी-स्त्री. कुरकुली.
 कुरळ-वि. अप्रसन्न, दुर्मुखलेला.
 कुरखेत-पु. कुरक्षेत्र.
 कुरचि-स्त्री. नीच वासना. [(सुरीनें).
 कुरेबना-क्रि. स. कुरतडणें, अुकरणें,
 कुरेबनी-स्त्री. लाकडी किंवा लोखंडी गज
 (हा भट्टीचे कोळसे डिवचण्या करितां
 असतो).
 कुरेभा-स्त्री. वर्षांत दोन वितें देणारी गाय.
 कुरेलना-क्रि. स. पाहा 'कुरेदना'.

कुरेत-पु. वांटेकरी.
 कुरेंया-स्त्री. कुडें (वृक्ष), इंद्रजव.
 कुक्क-वि. जप्त केलेला.
 कुक्क अमीन-पु. लिलांव कारकून.
 कुक्कनामा-पु. जप्ती वॉरंट.
 कुक्की-स्त्री. जप्ती.
 कुक्कीं ले जाना-जप्ती आणणें.
 कुर्ब-पु. जवळपणा, सामिप्य.
 कुर्ब व जवार-आसपासचें स्थान.
 कुर्बानी-स्त्री. पाहा 'कुरबानी'.
 कुर्मी-पु. कुणबी.
 कुर ए अर्ब-पु. पृथ्वीचा गोल.
 कुस-पु. सूर्याबब, टिकली, वडी, सुमारे दीड
 आप्याचें अरबी चांदीचें नाणें.
 कुसीनामा-पु. पाहा 'कुरसीनामा'.
 कुलंग-पु. कोबडा.
 कुल-वि. सर्व, एकूण. -पु. वंश, जात, समूह,
 घर, वाममार्ग, व्यापाऱ्यांचा संघ.
 कुलकना-क्रि. अ. आनंदित होणें, आनंदानें
 उड्या मारणें.
 कुलकानि-स्त्री. कुल मर्यादा, कुलाची
 प्रतिष्ठा.
 कुलकुलाना-क्रि. अ. किलकिल शब्द करणें.
 (ओंतें) कुलकुलाना-भूक लागणें.
 कुलचा-पु. फुगलेली पोळी, तंबूचे कळस,
 गुपचुप जमविलेलें धन.
 कुलच्छनी-स्त्री. कुलक्षणी.
 कुलजमा-सर्व मिळून, एकूण.
 कुलजा-स्त्री. कुलवती स्त्री.
 कुलजुम-पु. लाल समुद्र.
 कुलट-पु. व्यभिचारी, अनौरस मुलगा.
 कुलटा-स्त्री. दुर्वर्तनी स्त्री.
 कुलतारन-वि. कुळाला तारणारा.

कुलथ-थी-स्त्री. कुळीथ.

कुलना-क्रि. अ. ठुसठुसणें, दुखणें.

कुलपति-पु. विश्वविद्यालयाचा व्हाइस चॅन्सेलर, कुटुंबांतील मोठा पुरुष, दहा हजार ब्रम्हचान्यांना अन्न व शिक्षण

कुल(लु)फ-पु. कुलूप. [देणारा ऋषि.

कुलफत-स्त्री. मानसिक चिंता.

कुलफा-पु. घोळ (भाजी).

कुलक्री-स्त्री. आइसक्रीम, आइसक्रीम तयार करण्याचें पत्र्याचें नळकाडें.

कुलबुल-पु. चळवळ, वळवळ (लहान किड्यांची). [होणें.

कुलबुलाना-क्रि. अ. वळवळणें, अस्वस्थ

कुलबुलाहट-स्त्री. चुळबुळ, वळवळ.

कुलबोरन-वि. कुळबुडव्या.

कुलमुस्तार-पु. पूर्ण अधिकार असलेला.

कुलबोसा-पु. मागाची फणी.

कुलह-हा-स्त्री. टोपी, शिकारी पक्ष्यांच्या डोळ्यावरील ढापण.

कुलही-स्त्री. कानटोपी.

कुलौच-ट-स्त्री. झेंप, लांब उडी, वाव (दोन्ही हातांतील अंतर).

कुलाबा-पु. बिजागरी, क्षितिज, मासे धरण्याचा गळ, मोरी.

कुलाल-पु. कुंभार, रान कोंबडा, घुबड.

कुलाह-पु. भुज्या रंगाचा गुडच्यापासून पुढें काळ्या रंगाचे पाय असलेला घोडा. -स्त्री. उंच टोपी.

कुलाहल-पु. कोलाहल, कल्लोळ.

कुलिक-पु. शिल्पकार, कारागीर, कुलीन, कुळांतील मुख्य पुरुष, गुंजेचें झाड, खेकडा.

कुलिश-स-पु. वज्र, हिरा, कुन्हाड, वीज,

राम, कृष्ण इत्यादिकांच्या पायाचें चिन्ह.

कुली-पु. मजूर.

कुली कबारी-खालच्या बर्गाचा माणूस.

कुलीन-वि. उत्तम कुलांत उत्पन्न झालेला,

कुलीनता-स्त्री. कुलीनपणा. [पवित्र.

कुलेल-स्त्री. क्रीडा.

कुलेलना-क्रि. अ. मौज मारणें, हंसणें

कुल्फी-स्त्री. आइसक्रीम. [खिदळणें.

कुल्या-स्त्री. नदीचा पाट, लहान नदी, नाला.

कुल्ला-पु. गुळणा, चूळ, पाठीच्या मणक्यावर काळी रेघ असलेला घोडा, केसांची बट. [सर्व लिखाणाचा संग्रह.

कुल्लियात-पु. लेखकाच्या किंवा कवीच्या

कुल्ली-पु. अंकुर फुटल्यावर उसाच्या शेतास दिलेलें थोडें पाणी, कल्ला, बट.

कुल्हड-स्त्री. वाडगा.

कुल्हाडा-पु. कुन्हाड.

कुल्हाडी-स्त्री. लहान कुन्हाड.

कुल्हिया-स्त्री. बोळकें.

कुल्हिया में गुड फोड़ना-गुपचुप कार्य करणें.

कुबा(आ)र-पु. आश्विन महिना.

कुबारी फसल-रबीचें पीक.

कुवेश-पु. वार्ट पोशाख. [नांगराचा फाळ.

कुश-पु. दुर्वा, पाणी, रामचंद्राचा पुत्र,

कुशल-वि. चतुर, श्रेष्ठ, पुण्यशील, मंगल,

कुशलाई-स्त्री. क्षेम, कुशल. [कुशल.

कुशलात-स्त्री. क्षेम, कुशल.

कुशादगी-स्त्री. विस्तार, फैलाव.

कुशादा-वि. उघडा, विस्तृत.

कुशीलव-पु. कवि, नट, गवई, वाल्मीकि ऋषि.

कुशेशय-पु. कमळ.

कुशतम कुस्ता-पु. धिगामस्ती.

कुस्ता-पु. रासायनिक भस्म.

कुस्ती-स्त्री. कुस्ती.

कुस्ती में बढा रहना-कुस्ती मारणें.

कुस्ती बदना-कुस्ती ठरणें.

कुस्ती भोगना-आव्हान देणें.

कुस्ती खाना-पराजय होणें.

कुस-स्त्री. योनी.

कुसगुन-पु. अपशकुन. [समय.

कुसमऊ-पु. कुमुहूर्त, अयोग्य वेळ, संकट-

कुसर-पु. पाण्यांत होणाऱ्या एका औषधी
वेलीचें मूळ.

कुसल-वि. कुशल, निपुण.

कुसलई-स्त्री. कुशलता, चातुर्य. [किडा, कोष.

कुसवारी-पु. कोषासहित असलेला रेशमी

कुसावित-स्त्री. अशुभ वेळ, अनुपयुक्त वेळ.

कुसियार-पु. पांढरा जाड ऊंस (याचा
गूळ करीत नाहीत).

कुसी-स्त्री. नांगराचा फाळ.

कुसीद-पु. व्याज, व्याजाचा पैसा.

कुसुंब-पु. एक मोठा वृक्ष (याची लाख
उत्तम असते).

कुसुंबा-पु. कुसुंबी रंग, अफू नि भांग मिळून
बनविलेला मादक पदार्थ.

कुसुंबी-वि. कुसुंबी रंगाचा, लाल.

कुसुंभ-पु. केशर.

कुसुंभा-पु. एक मादक द्रव्य, केशरी रंग.

कुसुंभी-वि. लाल.

कुसुम-पु. फूल, डोळ्यांचा एक रोग, रजो-
दर्शन, पिवळीं फुलें येणारा एक वृक्ष.

कूसूर-पु. चूक, अपराध.

कुस्सा-पु. कुदळी.

कुहक-पु. मायाजाल, फसवणक, कोंबड्याचें
आरवणें, धूर्त माणूस, पक्ष्यांचें कूजन.

कुहकना-क्रि. अ. कुहकुह करणें.

कुहन-वि. प्राचीन.

कुहना-क्रि. स. मारणें.

कुहनी-स्त्री. कोपर, हुक्याची वांकडी नळी.

कुहप-पु. राक्षस. [स्थापना केलेली जागा.

कुहबर-पु. विवाहाच्या वेळीं कुलदैवताची

कुहर-पु. खड्डा, बीळ, गळ्याचें छिद्र.

कुहरा-पु. धुकें.

कुहराम-पु. शोक, खळबळ.

कुहाना-क्रि. अ. रागावणें, रुसणें.

कुहारा-पु. कुऱ्हाड.

कुहासा-पु. धुकें. [-पु. पहाडी तट्टू.

कुही-स्त्री. एक लहान शिकारी पक्षी.

कुहुक-पु. पक्ष्यांचा मधुर ध्वनि.

कुहुकना-क्रि. अ. कुहुकूह करणें.

कुहू-स्त्री. अमावास्या, मोर किंवा कोकि-

कूखना-क्रि. अ. कण्हणें. [छेची कूक.

कूगा-पु. भांड्याचा चरक, कातडें कमा-
विण्याचा बाभळीच्या सालीचा काढा.

कूच-स्त्री. ताणा साफ करण्याचा ब्रश,
लोहाराची मोठी सांडशी, घोडशीर.

कूचा-पु. झाडू. [लहान झाडू.

कूची-स्त्री. कुंचली, काकवीचा घडा,

कूची देना-झाडणें, एका टोंकापासून

दुसऱ्या टोंकापर्यंत नांगरणें.

कूज पु. कूच पक्षी.

कूजडी-स्त्री. भाजीवाली.

कूजना-क्रि. अ. चिर्वाचिवणें, कूजन करणें.

कूड-स्त्री. शिरस्त्राण, नांगरण्यानें पड-
लेली खोल रेषा, पोहोरा. [खड्डा.

कूडी-स्त्री. चुंबळ, दगडी कुंडी, घाण्याचा

कू-पु. गल्ली.

कूमी-स्त्री. कमळ.

कूक-स्त्री. मोर किंवा कोकिळेचा स्वर

मधुर सूर, किल्ली देण्याची क्रिया.
कूकना-क्रि. अ. किल्ली देणें, कोकिळा
किवा मोर यांचा स्वर.

कूकर-पु. कुत्रा.

कूकर कौर-पु. उष्टें खरकटें, तुच्छ वस्तु.
कूकरचंदी-स्त्री. एक वनस्पति (कुत्रे
चावल्यावर उतारा).

कूकर नींब्या-स्त्री. सावध झोंप.

कूकर बसेरा-पु. किंचित् विश्वाति, थोडा
वेळ टेंकणें.

कूकर लंड-पु. कुत्र्याचें मैथुन.

कूका-पु. एक नानक पंथी सांप्रदाय.

कूच-पु. प्रस्थान, रवानगी.

कूच कर जाना-मरणें.

कूच मुक्तास-पु. मुक्कामाची जागा.

कूचा-पु. गल्ली.

कूज-स्त्री. आवाज.

कूजना-क्रि. अ. मधुर शब्द करणें. [भांडें.

कूजा-पु. खुजा, खडीसाखर, मातीचें लहान

कूट-पु. गूढ, कोडें, शिखर, रास (अज्ञाची),

व्यंग, असत्य. -वि. खोटें बोलणारा,

फसव्या, नकली, मुख्य. -स्त्री. एक

औषधी वनस्पति, कापणें, कुटणें वगैरे

क्रिया. [रोमांत असणें.

कूट कूट कर भरना-ठासून भलणें, रोम

कूटता-स्त्री. कपट, बिकटपणा.

कूटना-क्रि. स. कुटणें, टाकी लावणें,
खच्ची करणें. [असें बी.

कूटू-पु. ज्याचें पीठ उपासाला चालतें

कूडा-पु. कचरा, कुडा (वृक्ष).

कूडा करकट-केरकचरा.

कूडाखाना-पु. उकिरडा.

कूडि-स्त्री. लोखंडी टोपी.

कूड-पु. पाभरीची पेरणी. -वि. मूर्ख.

कूडमाज-वि. मंदबुद्धि, ठोंब्या.

कूत-स्त्री. वस्तूची संख्या, किंमत व
परिमाण यांचें अनुमान, शेतांतील
उभ्या पिकाचें अनुमान.

कूतना-क्रि. स. अंदाज करणें, न मापतां
मोजतां अनुमानां सांगणें.

कूद-स्त्री. उडी.

कूदना-क्रि. अ. उडी मारणें, मध्येंच घुसणें,
घमंड मारणें, तोंड टाकून बोलणें,
अुल्लंघिणें.

कूदफाद-स्त्री. उडी.

कून-पु. मलद्वार.

कूप-पु. विहीर, छिद्र, खोल खळगा.

कूबड-एकाद्या वस्तूचा वांकडेपणा.

कूबड उठना- कुबड निघणें.

कूबा-पु. कुबड, लग बसविण्याचें धनुष्या-
कार लाकूड, शिशाचा वाटोळा तुकडा.

कूर-वि. निर्दय, भयंकर, अपशकुनी, दुष्ट,
निकामी, मूर्ख. -पु. समोश्याचें पुरण.

कूरम-पु. कूर्म. .

कूरा-पु. ढीग, भाग.

कूचिका-स्त्री. कुंची, ब्रश, कळी, सुजी.

कूल-पु. किनारा, सेनेची पिछाडी, कालवा,

कूला-पु. पाट (पाण्याचा). [तलाव.

कूली-स्त्री. मजूर.

कूलहा-पु. कुल्ला, ढुंगण.

कूलहा मटकाना या फॅकना-कुल्ले उडवीत

कूबत-स्त्री. शक्ति. [चालणें.

कूट्टी-स्त्री. ससाण्याच्या जातीचा एक पक्षी.

कृत-वि. केलेलें, रचलेलें. -पु. सत्ययुग,
ठराविक काल सेवा करण्याची प्रतिज्ञा
केलेला सेवक, चाराची संख्या.

कृतघ्न-वि. उपकार न जाणणारा.
 कृतज्ञ-वि. उपकार जाणणारा.
 कृतांत-पु. शेवट करणारा, यम, पूर्व जन्मीं
 केलेल्या कर्मांचें फळ, मृत्यु, पाप,
 देवता, दोनाची संख्या.
 कृतारथ-वि. पाहा 'कृतार्थ.'
 कृतार्थ-वि. कृतकृत्य, संतुष्ट, कुशल,
 हुशार, सफल.
 कृति-स्त्री. करणी, कार्य, आघात, जादू,
 वर्ग संख्या (गणित), विसाची संख्या.
 कृती-वि. निपुण, दक्ष, साधू, पुण्यात्मा.
 कृत्ति-स्त्री. कातडें, भूर्जपत्र.
 कृत्रिम-वि. नकली, पुत्राप्रमाणें सांभाळलेला
 कृपया-अ. कृपा करून. [पोरका मुलगा.
 कृपनाई-स्त्री. कृपणता, कंजूपण.
 कृपान-पु. तलवार, कटघार.
 कृपालु-वि. कृपा करणारा.
 कृपिन-वि. कंजुष.
 कृमि-पु. क्षुद्र किडा, लाभ.
 कृषक-पु. शतकरी, नांगराचा फाळ.
 कृषि-षी-स्त्री. शेती.
 कृष्ण-वि. काळा, निळा.
 कृस-वि. दुर्बळ, कृश, अल्प, क्षुद्र.
 कृसा(शा)न-पु. अग्नि.
 केंचुआ-वा पु. जंत, गांडुळ.
 केंचुली-स्त्री. सापाची कांत.
 केंत-पु. जाड वेत.
 केऊ-स. कोणी.
 केकडा-रा-पु. खेकडा.
 केकडे की चाल-वेडेंवांकडें चालणें.
 केडबारी-स्त्री. बागाजित, फळबाग,
 नवीन लावलेल्या झाडांची बाग.
 केडा-पु. कोंब, तरुण.

त न-पु. निमंत्रण, ध्वजा, चिन्ह, घर, स्थान.
 केतली-स्त्री. चहादानी, किटली.
 केता-वि. किती.
 केतिक, केती-वि. कसें, किती.
 केतु-पु. एक ग्रह, पताका, धुमकेतु, ज्ञान,
 केते-तो-वि. किती. [प्रकाश, चिन्ह.
 केदली-स्त्री. केळ. [एक शिखर.
 केदार-पु. वाफा, शेत, आळें, हिमालयांतील
 केन-पु. सामवेदाचें एक उपनिषद (याचा
 पहिला मंत्र केन शब्दाने आरंभ
 होतो,)
 केना-पु. अन्नाच्या मोबदल्यांत भाजीपाला
 इ. घेतलेला किरकोळ जिन्नस, एक
 केर-प्रत्य. चा (षष्ठी विभक्ति). [भाजी.
 केरम-पु. केरम (खेळ).
 केरा-पु. केळें.
 केराना-पु. किराणा.
 केरानी-पु. ऑग्लोइंडियन, क्लार्क.
 केराब-पु. वाटाणा.
 केरि-री-स्त्री. कैरी, 'के' चें स्त्रीलिंग रूप.
 केला-पु. केळें. [मस्करी.
 केलि-स्त्री. क्रीडा, विहार, स्त्रीप्रसंग, थट्टा,
 केवका-पु. बाळतिणोस देण्याचा मसाला.
 केवट-पु. नाव चालविणारी व माती
 खोदणारी अेक जात.
 केवटीबाल-स्त्री. दोनतीन प्रकारच्या भिज-
 लेल्या डाळींचें मिश्रण.
 केवडई-वि. केवड्याच्या रंगाचा.
 केबल-वि. एकटें, शुद्ध, उत्तम.
 केवांच-स्त्री. मोठा घेवडा.
 केवा-पु. कमळ, केवडा, टाळाटाळ.
 केवाड-पु. दरवाजा.
 केस-रा-पु. केंस, किरण, वरुण, विश्व,

विष्णु, सूर्य.

केशर-पु. केशर, आयाळ, नागकेशर,
बकुळ, स्वर्ग.

केशरिया-वि. केशरी रंगाचा, केशरमिश्रित.

केशरी-पु. सिंह, घोडा, नागकेशर, हनु-
मानाचा पिता.

कैसू-पु.- पळसाचें फूल.

केशरिया करना-पु. निकराचा लढा देण्या-
करितां रजपूत लोक केशरी वस्त्रें
परिवान करून लढाईस जातात तें.

केहरि-री-पु. केशरी, सिंह, घोडा.

केहा-पु. मोर.

केहि-वि. कोणाला.

केहनी-स्त्री. हाताचें कोपर.

केहूँ-अ. कशाही रीतीनें.

केहूँ-स. कोणी.

कैचा-पु. मोठी कातर.-वि. तिरळा.

कैची-स्त्री. कातर.

कैची करना-छाटणें.

कैची काटना-दृष्टी चुकवून निसटणें,
वचन भंग करणें.

कैची बांधना-दोन्ही मांड्यांत दाबणें.

कैची लगाना-काटणें, छाटणें.

कैडा-पु. चाल, चतुराबी, प्रमाण.

कैता-पु. दगडी पाटी.

कै-वि. किती.-अ. अथवा.-स्त्री. ओकारी.

कैकस-पु. राक्षस.

कैटभ-पु. एका राक्षसाचें नांव

कैतब-पु. कपट, बहाणा, जुगार, वैदू-
र्यमाण.-वि. कपटी, धूर्त, जुगारी.

कैथ-था-पु. कवठाचें झाड.

कैथिन-स्त्री. कायस्थ स्त्री.

कैथी-स्त्री. शीर्ष रेखा नसलेली व जलद

लिहिली जाणारी अेक जुनी लिपी.

कैब-स्त्री. कैद, प्रतिबंध.

कैबक-स्त्री. कागद ठेवण्याची फाईल.

कैबखाना-पु. तुरुंग.

कैब तनहाई-स्त्री. अंधारा कोठडीची शिक्षा.

कैब महज-स्त्री. साधी कैद.

कैब सख्त-स्त्री. सक्त मजुरीची शिक्षा.

कैदी-पु. कैदी.

कैधौं-अ. किंवा.

कैफ-पु. नशा.

कैक्रियत-स्त्री. समाचार, वर्णन, विवरण,
आश्चर्यकारक घटना.

कैक्रियत तलब करना-कारण विचारणें.

कैक्री-वि. नशाबाज, मस्त.

कैबर-स्त्री. बाणाचा फाळ.

कैमा-पु. कदंबाच्या जातीचें झाड (याचें
पिवळें इमारती लाकूड होतें.)

कैया-पु. पत्र्यांना डाग देण्याचा खडिया,
आदपावाचें माप.

कैरब-पु. पांढरें कमळ, शत्रु, कुमुद.

कैरा-वि. लाल मिश्रित पांढरा, तांबूस
कातडी केसांमधून दिसणारा पांढरा
बैल.-वि. तांबूस पांढऱ्या रंगाचा.

कैलंडर-पु. कॅलेंडर.

कैल-स्त्री. फोक (झाडाचा), अंकुर.

कैबल्य-पु. मोक्ष.

कैसर-पु. बादशहा. [नाहीं, समान.

कैसा-वि. कसा, कोणत्याही प्रकारें

कैसी-वि. कशी.

कैसे-अ. कशारीतीनें, कां ?.

कैसो-वि. पाहा 'कैसा.'

कौई-स्त्री. चंद्रविकासी कमळ, कुमुदिनी.

कौच-पु. एक जलपक्षी, पक्ष्याला पकडण्याची

शिकान्याची काठी, वाळू काढण्याचा
 कोंचना-क्रि. स. टोंचणें. [भडभुंजाचा झारा.
 कोंचा-पु. क्रींच. [लावलेली काठी.
 कोंचा-पु. पक्षी पकडण्यासाठीं टोंकास गोंद
 कोंछ-पु. निरी (वस्त्राची).
 कोंछ भरना-ओटी भरणें. [भरणें.
 कोंछियाना-क्रि.स. निन्या खोंचणें, ओच्यांत
 कोंडा-पु. कडीकोंडा.-वि. कडी लावलेला.
 कोंघना-क्रि. स. चमकणें.
 कोंपर-पु. झाडावर पिकलेला आंबा.
 कोंपल-स्त्री. अंकुर, नवपल्लव.
 कोंबर-वि. कोवळा, नाजूक.
 कोंहडा-पु. एक फळ भाजी.
 को-स. कोण, चतुर्थीचा प्रत्यय.
 कोआ-वा-पु. रेशमाच्या किड्याचा कोश,
 टसर नांवाचा रेशमाचा किडा.
 कोइरी-पु. भाजी विक्या, माळी, फणसाचा
 कोइला-पु. कोळसा. [गरा.
 कोइलिया-स्त्री. कोकिल.
 कोइली-स्त्री. कोय, कैरी.
 कोई-सर्व. कोणी, कोणी एक.
 कोई न कोई-कोणीतरी. [सोबती.
 कोई बम का मेहमान-थोड्या काळाचा
 (यह भी) कोई बात है-असें कसें म्हणतां,
 असें कुठें झालें आहे?
 कोउ-ऊ-स. कोणी.
 कोउक-स. कांहीजण. [शिंदी, लांडगा.
 कोक-पु. चक्रवाक, विष्णु, बेडूक, सरडा,
 कोकई-वि. उदी रंगाचें.
 कोकन-पु. एक झाड (चहाच्या पेट्या
 बनवितात, याचें लाकूड चिरत नाहीं
 नि वाकत नाहीं).
 कोकनद-पु. लाल कमळ.

कोकनी-पु. भस्मीरंग.-वि. लहान, गांवठी.
 कोकम-पु. अमसुलाचें झाड.
 कोकवा-पु. एक वेळ (आसाममध्ये याच्या
 टोपल्या करतात).
 कोका-पु. दुधभाऊ, दक्षिण अमेरिकेंतील
 एक झाड, नील कमल.
 कोकाबेरी-स्त्री-स्त्री. नीलकमल.
 कोकिल-ला-स्त्री. कोकिला.
 कोकीन-स्त्री. कोकेन.
 कोकेनची-वि. कोकेनचें व्यसन असलेला.
 कोख-स्त्री. कूस, कुसवा, गर्भाशय.
 कोख अजडना-गर्भपात होणें.
 कोख की ओंच-पोरावाळांचें दुःख.
 कोख खुलना-वांझपण जाणें.
 कोख लगना या सटना-पोट पाठीशीं लागणें.
 कोख बंद होना-बंधा होणें.
 कोख ठंडी रहना, कोख भरी पूरी रहना-
 पति आणि मुलांचें सौख्य मिळणें
 (आशीर्वाद).
 कोख मोंग भरी रहना-सौभाग्य आणि
 संतति सुख मिळणें, अष्टपुत्रा सौभाग्य-
 कोख मारी जाना-बंधा होणें. [वती होणें.
 कोखजली-वि. जिचीं मुलें जगत नाहीत ती.
 कोखबंद-वि. बंधा.
 कोगी-पु. कोल्ह्याच्या जातीचा प्राणी.
 कोचक-वि. लहान.
 कोचकी-पु. लालसर भुरा रंग.
 कोचना-क्रि. स. खुपसणें, टोंचणें.
 कोकनी-स्त्री. म्यानाचें कातडें शिवण्याचा
 कोचबान-पु. गाडी हांक्या.[दामण, पराणी.
 कोचा-पु. तलवार, कटथार इ. चाटून
 कोछा-स्त्री. मांडी. [जाणें, टोमणा.
 कोजागर-पु. शरद्वृक्षतूतील पौर्णिमा.

कोट-पु. किल्ला, महाल, समूह, कोट (अंगांत घालावयाचा), कोट (भित).

कोटर-पु. ढोली, किल्ल्याच्या भोंवतालचे कृत्रिम जंगल.

कोटि-स्त्री. धनुष्याचे टोंक, दर्जा, वाद-विवादांतील पूर्व पक्ष, उत्तमपणा, समूह.
-वि. कोटी (संख्या).

कोटिक-वि. कोट्यावधि, असंख्य.

कोठ-वि. आंबलेलें (दांत).

कोठडी-री-स्त्री. लहान खोली.

कोठा-पु. मोठी खोली, भंडार, पोट, गर्भाशय, घर.

कोठी-स्त्री. वाडा, हवेली, बंगला, वखार, गुदाम, सावकारी धंद्याचें ठिकाण.

कोठीवाल-पु. मोठा व्यापारी, सावकार.

कोठीवालशाही-स्त्री. भांडवलशाही.

कोठे पर बैठना-वेश्याव्यवसाय करणें.

कोठेवाली-स्त्री. वेश्या.

कोडना-क्रि. स. खणणें.

कोडा-पु. चाबूक, उत्तेजक गोष्ट, सूचना.

कोडी-स्त्री. वीस वस्तूंचा समूह.

कोड-पु. कोड, कुष्ट.

कोडी-वि. कोड फुटलेला.

कोण-पु. कोपरा, उपदिशा.

कोतल-पु. समारंभासाठीं सजविलेला घोडा, खास राजाच्या स्वारीचा घोडा, वेळेवर उपयोगी पडण्यासाठीं बरोबर घेतलेला घोडा.

कोतवाल-पु. पोलिस इन्स्पेक्टर.

कोतवाली-स्त्री. पोलिस ठाणें, 'कोतवाल' चें पद किंवा काम.

कोता-वि. लहान, कमी.

कोताह-वि. पाहा 'कोता.'

कोताही-स्त्री. कमीपणा.

कोथला-पु. मोठी थैली किंवा पिशवी.

कोथली-स्त्री. पैसे ठेवण्याची थैली, कसा.

कोवड-पु. धनुष्य, धनु रास, भुवई.

कोव-स्त्री. दिशा, बाजू, कोपरा.

कोवई-

कोवरा-

कोववा } पु. एक कदाभ.

कोवों-दो-

कोवव- }

कोवों देकर पढ़ना-अर्धवट शिक्षण घेणें.

छातीपर कोवों दलना-एकाद्याच्या समोर मुद्दाम त्याला न आवडणारें काम करणें.

कोना-पु. कोपरा, एकांत ठिकाण. [लपविणें.

कोना झोकना-भयानें किंवा लाजेनें तोंड कोनिया-स्त्री. भिंतीच्या कोपऱ्यांत सामान ठेवण्याकरितां लावलेली फळी.

कोप-पु. राग.

कोपना-क्रि. अ. रागावणें.

कोपर-पु. मोठें ताट, परात, झाडावर पिकलेला आंबा.

कोपल-पु. नवीन कोवळीं पानें.

कोपत-स्त्री. दुःख.-पु. लोखंडावर सोन्या चांदीचें नक्षीकाम.

कोपता-पु. कुटलेल्या मांसाचें एक पक्वान्न.

कोमल-वि. नरम, सुकुमार, कच्चे, सुंदर, स्वरांतील एक भेद (संगीत).

कोमलता-स्त्री. मृदुता, मधुरता.

कोमलताई-स्त्री. कोमलपणा, मवाळपणा.

कोय-स. कोणी.

कोयर-पु. हिरवा चारा, पाले भाजी.

कोयल-स्त्री. कोकिळ, एक वेल.

कोयला-पु. कोळसा.

कोया-पु. डोळा, डोळ्याचा कोपरा,
फणसातील गरे, रेशमाच्या किड्याचा कोष.
कोरंगी-स्त्री. लहान वेलदोडा.

कोर-स्त्री. किनारा, द्वेष, दोष, पंक्ति,
कोपरा, हत्याराची धार, रांग.-
वि. आंघळा.

कोर बबना-एकाद्या गोष्टीला वश होणे.
कोरक-पु. कळी, पुष्पकोष, कमलाचा देठ.

कोरकसर-स्त्री. दोष व त्रुटि, कमी अधिक.

कोरनिश-फा. वांकून केलेला सलाम.

कोरमा-पु. तुपांत तळलेले मांस.

कोरा-वि. नवा, न धुतलेले (कापड), साधे,
वंचित, निर्दोष, मूर्ख, निर्धन केवळ.
-पु. कांठ नसलेली रेशमी साडी, मांडी.

कोराजबाब-स्पष्ट नकार.

कोरी-ली-पु. हिंदु विणकर.

कोल-ली-पु. डुक्कर, मांडी, बोर, एक
तोळ्याइतके वजन, मिरे, दक्षिणेतल्या
एका प्रदेशाचे नांव, एक जंगली जात.

कोलाहल-पु. गडबड.

कोलिया-स्त्री. अरुंद गल्ली, मोठे शेत.

कोल्ह-पु. घाणी.

कोल्ह का बेल-मेहनती मनुष्य

कोल्ह में डालकर पेरना-फार त्रास देणे.

कोविद-वि. पंडित.

कोश-पु. म्यान, आवरण, खजिना, कोश,
रेशमाचा किडा.

कोशपाल-पु. खजिनदार, फणसाचा गरा,
पंचपात्री, डबा.

कोशल-पु. कोशल देश, या देशाचा मनुष्य,

कोशिस-स्त्री. प्रयत्न. [अयोध्या.

कोष-पु. पाहा 'कोश.'

कोष्टी-स्त्री. जन्मकुंडली.

कोष्ठक-पु. मर्यादा घातलेली जागा.

कोस-पु. कोस.

कोसना-क्रि. स. शिव्या शाप देणे.

पानी पी पी कर कोसना-राहून राहून
शिव्या शाप देणे.

कोसना तटना-शिव्याशाप देणे.

कोसा-पु. एक प्रकारचे रेशीम, एक
प्रकारचा मातीचा दिवा.

कोसा काटी-स्त्री. शिव्याशाप देणे.

कोह-पु. क्रोध, पर्वत, एक झाड.

कोहकनी-स्त्री. भगीरथ प्रयत्न, डोंगर
खोदण्याचे काम.

कोह काफ-पु. इराणी प्रसिद्ध पर्वत.

कोहन-ना-वि. जुने, प्राचीन.

कोहनी-स्त्री. कोपर. [पर्वत.

कोहनूर-पु. कोहिनूर हिरा, प्रकाशाचा

कोहबर-पु. लग्नप्रसंगी कुलदेवतेची स्था-
पना केलेली जागा.

कोहराम-पु. धामधूम, विलाप.

कोहसार-पु. पहाडी प्रदेश.

कोहोर-पु. कुंभार.

कोहान-पु. उंटाच्या पाठीवरील मदार.

कोहाना-क्रि. अ. रागावणे, रुसणे.

कोहाब-पु. राग.

कोहिस्तान-पु. पहाडी प्रदेश.

कोही-वि. क्रोधी, पहाडी.

कोहु-ह-पु. क्रोध.

कौच-छ-स्त्री. एक फळभाजी.

कौध-धा-स्त्री. विजेची चमक.

कौधना-क्रि. अ. बीज चमकणे.

कौधनी-स्त्री. करगोटा.

कौला-पु. संत्रे.

कौआ-बा-पु. कावळा.

कौड़ा-पु. मोठी कौडी, शेकोटी. [पक्षी.
कौड़िया-वि. काळसर पांढरा. -पु. एक
कौड़ियाला-वि. कवडी रंगाचा.-पु. एक
विषारी सर्प, कंजूस श्रीमंत.
कौड़ी-स्त्री. कौडी, संपत्ति, डोळा,
कटधारीचें टोंक.
कौणप-पु. राक्षस, अधर्मी, पापी.
कौतुक-पु. कुतुहल, आश्चर्य, विनोद,
आनंद, खेळ, स्वागत, गान, नृत्य.
कौतुकी-वि. विनोदी, विवाह संबंध घडवून
आणणारा, खेळ तमाशे करणारा
कौतुकी-पु. पाहा 'कुतुहल.'
कौथ-स्त्री. कोणती तिथि, काय संबंध.
कौथा-वि. कोणत्या संस्थेचा.
कौन-स. कोण.
कौनसा-कोणता.
कौन होना-काय नातें आहे ?
क्रौम, क्रौमियत-स्त्री. जात, राष्ट्र.
क्रौमी-वि. जातीय, राष्ट्रीय.
क्रौमी झंडा-पु. जातीचें निशाण.
कौमुदी-स्त्री. चांदणी, कार्तिकी पौर्णिमा,
आश्विनी पौर्णिमा, कुमुदिनी.
कौर-पु. अग्नाचा घास.
कौरना-क्रि. स. थोडेसें भाजणें.
कौरा-पु. गोघ्रास, दरवाज्याच्या फळ्या,
आवा, झगरें.
कौरा कुरकुटा-वि. खरकटें, उष्टें.
कौरी-स्त्री. बाहुपाश, मांडी, कवडी.
कौरे लगना-दरवाजामागें टपून बसणें.
कौलंज-पु. पोटांत उठणारा वायगोळा.
कौल-पु. चांगल्या कुळांतील, वाममार्गी,
क्रौल-पु. वाक्य, प्रतिज्ञा. [अग्नाचा घास.
कौलिया-स्त्री. लहान बामळीचा वृक्ष,

कौवा-पु. कावळा, धूर्त, एक प्रकारचा
मासा, पडजीम. [ओरड.
कौवा गुहार-अत्यंत बडबड, फार आरडा
कौवा ठोंठी-स्त्री. थोर, एक वेल.
क्रौवाल-पु. कौवाली गाणारा. [पेशा.
क्रौवाली-स्त्री. एक प्रकारचें गीत, गवई
कौशल-पु. कुशलता, मंगल, कोसल देशचा
क्रौस-स्त्री. धनुष्य, धनरास. [रहिवाशी.
क्रौस-ए-क्रुह-स्त्री. इंद्रधनुष्य.
क्रौस कुच्चा-स्त्री. इंद्रधनुष्य.
कौसल-पु. पाहा 'कौशल.'
कौसिक-पु. इंद्र, कुशिक राजाचा पुत्र,
विश्वामित्र, कोशाध्यक्ष, कोशकार,
रेशमी कपडा, शृंगार रस, एक उपपुराण.
क्या-स. काय ?
क्या खूब-वाहवा.
क्या बात है-वाहवा.
क्या कुछ, क्या कुछ-सर्व.
क्या पड़ी है-काय अडलें आहे.
क्यारी-स्त्री. वाफा.
क्यों-अ. कां ?
क्योंकर-कसें ?
क्यों कि-या करितां कीं.
क्यों नहीं-बरोबर, असेंच.
क्रमेल, क्रमेलक-पु. उंट.
क्रियता-स्त्री. कार्य.
क्रियाक्रम-पु. अंत्यविधि.
क्रिस्तान-पु. ख्रिश्चन.
क्रिस्तानी-वि. ख्रिश्चन धर्माचा.
क्रीत-वि. विकत घेतलेला.-पु. विकत
घेतलेला दास.
क्रीतक-पु. विकत घेतलेला मलगा.

कूस-पु. खिस्ती धर्मचिन्ह.

कोड़-पु. मांडी, छाती.

कोड़पत्र-पु. पुरवणी.

कवार-पु. आश्विन महिना.

कवार(रा)पन-पु. कौमार्य.

कवारा-वि. कुमार.

कवारी-वि. कुमारी.

कवैला-पु. कोळसा.

क्षपा-स्त्री. रात्र.

क्षपाकर-पु. चंद्र, कापूर.

क्षमता-स्त्री. योग्यता.

क्षमना-क्रि. स. क्षमा करणें.

क्षमी-वि. क्षमाशील, सहनशील, समर्थ.

क्षाम-वि. क्षीण, पातळ, थोडे.

क्षेत्र-पु. शेत, उत्पत्तिस्थान, तीर्थ.

क्षोभ-पु. तागाच्या रेशमाचा कपडा, वस्त्रें.

क्षोणिप-पु. राजा.

क्षोभ-पु. तागाचें कापड.

क्षेला-स्त्री. खेळ, क्रीडा.

[ख]

खंख-क-वि. रिकामा, ओसाड.

खंखड-वि. शुष्क, जख्खड, म्हातारा.

खंखार, खंखार-पु. कफ, थुकी.

खंखारना-क्रि. अ. खोकणें.

खंग-पु. तलवार, गेंडा.

खंगड-वि. भांडकुदळ-पु. केरकचरा.

खंगहा-पु. गेंडा-वि. दांत पुढें असलेला.

खंगाल(र)ना-क्रि. स. खळबळणें, रिकामें

खंगीं-स्त्री. कमतरता, त्रुटि. [करणें.

खंजना-क्रि. स. वण पडणें.

खंचाना-क्रि. स. चिन्ह करणें, जलद

खंचिया-स्त्री. टोपली. [लिहिणें, ओढणें.

खंजडी-स्त्री. खंजिरी.

खंजन-पु. कार्तिक ते फाल्गुन पर्यंत

दिसणारा एक मोठ्या डोळ्यांचा पक्षी,

खंजर-पु. कटघार. [ताजवा पक्षी.

खंजरी-स्त्री. डफाप्रमाणें एक वाद्य, रेषाचें

खंजरीट-पु. खंजन पक्षी. [कापड.

खंड-पु. भाग, देश, वर्ष, नवाची संस्था,

समीकरणाची एक क्रिया, साखर, दिशा.

-वि. अपूर्ण, लहान.

खंडन-पु. तोडण्या फोडण्याची क्रिया, मुद्दे

खोडून काढणें, इच्छा भंग, विघ्न, बंड.

खंडना-क्रि. स. तुकडे तुकडे करणें, मुद्दे

खंडनी-स्त्री. खंडणी, कर. [खोडून काढणें.

खंडपूरी-स्त्री. गोड पुरी.

खंडबरा-पु. घारगा.

खंडरना-क्रि. स. खंडित करणें.

खंडरा-पु. डाळीच्या पिठाची चौकोनी वडी.

खंडरिच-पु. खंजन पक्षी.

खंडबानी-स्त्री. सरबत.

खंडसाल-स्त्री. साखरेचा कारखाना.

खंडहर-पु. पडलेल्या घराचा अवशेष.

खंडिया-स्त्री. लहान तुकडा.

खंडौरा-पु. साखरेचा लाडू, एक मिठाई.

खंतरा-पु. भेग, कोपरा.

खंता-पु. कुदळ, फावडें.

खंती-स्त्री. कुदळ, फावडें.

खंढक-स्त्री. खंदक, मोठा खड्डा.

खंदा-पु. खोदणारा, हास्य.

खंदी-स्त्री. कुलटा. [रिकामें करणें.

खंभवाना, खंभियाना-क्रि. स. बाहेर काढणें,

खंधार-पु. छावणी, तंबू, सरदार.

खं(भ)भा-पु. खांब, स्तंभ.

खंभार-पु. चिता, व्याकुळता, भीति, शोक.

संज्ञा-क्रि. अ. निसटणें, पडणें.
 सई-स्त्री. क्षय, युद्ध, भांडण.
 सखा-स्त्री-पु. अनुभवी पुरुष, जोराचें हास्य,
 मोठा व उंच हत्ती.
 सखार-पु. कफाचा बेडका.
 सखारना-क्रि. अ. खांकरणें, बेडका काढणें.
 सखेट(र) ना-क्रि. स. दाबणें, पळविणें,
 घायाळ करणें.
 सखोरना-क्रि. अ. हुडकणें, खोदणें.
 खग-पु. आकाशांत चालणारी वस्तु किंवा
 व्यक्ति, पक्षी, गंधर्व, बाण, तारा, ढग,
 देवता, सूर्य, चंद्र, वायु.
 खगना-क्रि. अ. टोंचणें, मनांत ठसणें, लागणें,
 खगहा-पु. गेंडा. [चिन्हांकित होणें, अडणें.
 खगेश-स-पु. गरुड
 खग-पु. तलवार.
 खग्रास-पु. खग्रास ग्रहण. [होण्याची क्रिया.
 खचन-पु. बांधण्याची क्रिया, जडण, अंकित
 खचना-क्रि. अ. जोडणें जाणें, चित्रित होणें,
 अडणें, अडकणें.
 खचरा-वि. वर्णसंकन्या, दुष्ट.
 खचा-वि. रत्नजडित.
 खचाखच-अ. भरपूर, ठासून.
 खचाना-क्रि. स. ताणणें, घाईनें लिहिणें.
 खचित-वि. लिहिलेलें, चित्रित.
 खच्चर-पु. खेंचर.
 खजानची-पु. खजिनदार, कोशाध्यक्ष.
 खजाना-पु. खजिना, राजभंडार, कर.
 खजुरा-पु. वेणीचा अबावळ.
 खजुला-स्त्री. एक मिठाई, खरूज.
 खजूर-पु.स्त्री. खजूर, एक प्रकारची मिठाई.
 खट-पु. एखादी वस्तु फुटल्याचा किंवा
 दुसऱ्यावर आपटल्याचा आवाज.

हिं. म. को.-९

खटसे-तत्काळ.
 खटक-स्त्री. चिंता.
 खटकना-क्रि. अ. सलणें, राहून राहून दुःख
 होणें, वाईट वाटणें, विरक्त होणें, मिणें,
 भांडण होणें, अयोग्य वाटणें, चिंता उत्पन्न
 खटका-पु. ठेंच, शंका, चिंता. [करणें.
 खटकाना-क्रि. स. ठोकणें, शंका उत्पन्न
 खटकीडा-पु. ढेंकून. [करणें.
 खटखट-स्त्री. खटखट आवाज, भांडण.
 खटखटाना-क्रि. स. खटखट शब्द करणें.
 खटना-क्रि. स. पैसे मिळविणें.-क्रि. स.
 कामाला लागणें.
 खटपट-स्त्री. खटका, भांडण, मारपिट
 किंवा टक्कर लागल्याचा आवाज.
 खटपट-वि. षटपाद.-पु. भुंगा.
 खटपाटी-स्त्री. बाजेचें लाकूड.
 खटबुनवा, खटबुना-पु. बाज विणणारा.
 खटमल-पु. ढेंकून.
 खटमिठा-वि. आंबटगोड. [वस्तु.
 खटराग-पु. षट्राग, बखेडा, अनावश्यक
 खटला-पु. पत्नी, परिवार.
 खटवाट-स्त्री. खाटेचें लाकूड.
 खटाई-स्त्री. आंबटपणा.
 खटाईमें डालना-भिजत घोंगडें ठेवणें.
 खटाईमें पडना-अनिश्चित होणें.
 खटाखट-अ. झटपट, लवकर लवकर,
 खटाना-क्रि. अ. आंबणें, निभणें, थांबणें,
 उत्तीर्ण होणें.
 खटापटी-स्त्री. भांडण, ठोकण्याचा किंवा
 टक्कर लागण्याचा शब्द.
 खटाब-पु. निभाव. [जातीचा एक प्राणी.
 खटास-स्त्री. आंबटपणा.-पु. मुंगुसाच्या
 खटिक-पु. काची, भाजी विकणारा.

खटिया-स्त्री. खाट.
 खटोलना, खटोला-पु. लहान खाट.
 खट्ट-वि. आम्ल. [एक आंबट फळ.
 खट्टा-वि. आंबट.-पु. लिंबूच्या जातीचें
 (जी) खट्टा होना-मन अप्रसन्न होणें.
 खट्टामीठा-वि. आंबटगोड.
 खट्टी-स्त्री. लिंबू.
 खट्टू-पु. मिळवता मनुष्य.
 खट्टांग-पुं. शंकराचें एक अस्त्र, प्रायश्चित्त
 घेतांच भिक्षा मागावयाचें भांडें, खाटेचे
 खट्टा-स्त्री. खाट. [पाय.
 खड्जा-पु. उभ्याविटांनीं पक्की केलेली जमीन
 खडखडा-पु. पक्ष्यांना उडविण्याची काठी.-
 वि. खडखड करणारा.
 खडखडाना-क्रि. स. पुष्कळशा वस्तुंची
 एकमेकांशीं टक्कर लागणें.-क्रि. अ.
 खडखड आवाज होणें.
 खडखडिया-स्त्री. पालखी. [बदल, गडबड.
 खडबड-स्त्री. खडबड असा आवाज, अदला-
 खडबडाना-क्रि. अ. बिचलित होणें, अस्ता
 व्यस्त होणें.-क्रि. स. खडबड आवाज
 करणें, घाबरविणें, अस्ताव्यस्त करणें.
 खडबडाहट-स्त्री. खळबळ, उलथापालथ.
 खडबडी-स्त्री. खळबळ, उलथापालथ.
 खडबोहड-वि. खडकाळ.
 खडमंडल-पु. गडबड, घोटाळा.
 खडसान-पु. धार लावण्याचा दगड.
 खडा-वि. उभा, स्थिर, तयार, आरंभ,
 खडेखडे-शटपट, उभ्या उभ्या. [कच्चा.
 खडा जबाब-साफ नकार देणें.
 खडा चना-संबंध हरभरा.
 खडाऊ-स्त्री. खडावा, पाटुका.
 खडिया, खडी-स्त्री. खडूची माती, खडू.

खडी बोली-स्त्री. दिल्लीच्या आसपासची
 भाषा, प्रचलित हिंदी भाषा.
 खडग-पु. एक प्रकारची तलवार, गेंडा.
 खड्ड-पु. खळगा.
 खत-पु. पत्र, लेख, रेषा, दाढीचे केस.
 खत-पु. धाव, जखम.
 खतखोट-स्त्री. व्रणावरील खपली.
 खतना-पु. सुता
 खतम-वि. पूर्ण,
 खतम करना-मारून टाकणें, संपविणें.
 खतर-रा-पु. भय, धोका.
 खतरनाक-वि. भीषण, भयंकर.
 खतरी-पु. पंजाब मधील एक जात.
 खता-स्त्री. अपराध, चूक, फसवणूक.-
 पु. तुर्कस्तानच्या जवळचे एक शहर.
 खता होना-चूक होणें.
 खतावार-वि. दांभी, अश्रावी.
 खति-स्त्री. नुकसान.
 खतियाना-क्रि. स. खतावणी लिहिणें.
 खतियोंनी, खतौनी-स्त्री. खतावणीचें काम,
 खतेइस्तिवा-पु. भूमध्य रेषा. [खातेवही.
 खतेजदी-पु. मकर रेषा.
 खते मस्तक्रीम-पु. सरळ रेषा.
 खत्ता-पु. खड्डा, धान्याचें कोठार.
 खत्ती-स्त्री. खड्डा, धान्याचें कोठार.
 खत्म-वि. पूर्ण.
 खदंग-पु. तीर.
 खदबदाना-क्रि. अ. खदखदणें.
 खदशा-पु. भय.
 खदान-स्त्री. खाण.
 खबिर-पु. खैराचें झाड, कात, चंद्र, इंद्र.
 खबीब-पु. खुदावंत, मोठा बादशाहा,
 मिसर देशच्या बादशाहाची पदवी.

खडुका-पु. कर्ज घेणारा.

खडेडना-क्रि. स. दूर करणें.

खड्ड-र-पु. खादी.

खद्योत-पु. काजवा, सूर्य.

खन-पु. तुकडा, क्षण.

खनक-पु. उंदीर, घरफोड्या, जमिन खोदणारा, खाण, भूतत्त्व शास्त्र जाणणारा.

-स्त्री. खणखण असा आवाज.

खनकना-क्रि. अ. खणखणणें.[उत्पन्न करणें.

खनकाना-क्रि. स. धातूपासून आवाज

खनखनाना-क्रि. अ. खणखण आवाज होणें.-

क्रि. स. खणखण आवाज करणें.

खनना-क्रि. स. खोदणें.

खनिज-वि. खाणींतून निघालेलें.

खपची-स्त्री. कामटी.

खपडा-पु. खापर, कासवाची पाठ, भीक मागण्याचें मातीचें भांडें, कौल.

खपडी-स्त्री. खापरी, डोक्याची कवटी, मातीचें भांडें.

खपरे(डें)ल-पु. कौलारू लप्पर.

खपत-ती-स्त्री. खप, विक्री, समावेश.

खपना-क्रि. अ. खर्च होणें, नाहीसिं होणें, त्रास होणें, निभणें.

खपरा-पु. कौल, भिक मागण्याचें मातीचें भांडें, कांसवाच्या पाठीचा भाग.

खपरिया-स्त्री. मोरचूद.

खपाची-स्त्री. बांबूची लवचीक कामटी.

खपाना-क्रि. स. संपविणें, निभविणें, नष्ट करणें, त्रास देणें.

(भाषा या सिर) खपाना-अतिशय विचार करणें.

खप्पड, खप्पर-पु. भिक्षापत्र, कवटी.

खप्पर भरना-कवटीमध्ये दारू किंवा रक्त

भरून देवीस वाहणें.

खफ्रकान-पु. हृदय विकार, वेडेपणा.

खफ्रगी-स्त्री. अप्रसन्नता.

खफ्रा-वि. अप्रसन्न, नाराज, क्रुद्ध.

खफ्रीफ-वि. हलका, थोडा, क्षुद्र, लज्जित.

खबर, खबरिया-स्त्री. बातमी, सूचना निरोप, चेतना, तपास.

खबर उडाना-अफवा पसरविणें.

खबर करना-सूचना देणें.

खबर लेना-सहाय्य करणें, सहानुभूति दाखवणें, शिक्षा करणें.

खबरगीर-वि. जासूद, संरक्षक.

खबरगीरी-स्त्री. देखरेख, हेरगिरी.

खबरदार-वि. हुशार, सावध.

खबरदारी-स्त्री. सावधगिरी.

खबररसो-पु. दूत.

खबसा-पु. चिखल.

खबीस-पु. खवीस, फार दुष्ट, कंजूष.

खब्त-पु. वेडेपणा. [करणें.

खभारना-क्रि. स. मिसळणें, उलटापालट

खभार-पु. दुःख, चिंता, भीति.

खम-पु. वांकडेपणा, शोक.

खमखाना-वळणें, वाकणें, दबणें, हरणें.

खम ठेंकना-दंड थोपटणें (लढण्या-

खम ठेंककर-जोर देऊन. [करितां).

खम व चम-चमक, नखरा.

खमबम-पु. पुरुषार्थ, पराक्रम.

खमदार-वि. वांकडा.

खमसा-पु. पांच श्लोकांचें कडवें.

खमाच-पु. खमाज राग.[कृत्याचा परिणाम.

खमियाळा-पु. जांभई. आळेपिळे, वाईट

खमीबा-वि. वांकलेला, वाकडा.

खमीर-पु. आंबलेली कणीक, स्वभाव,

गरे वगैरे आंबवून काढलेलें पाणी.
 खमीरा-पु. औषधी काढा, ओढण्याचा
 एक प्रकारचा तंबाकू.
 खमीरी-वि. खमीर मिसळलेला. -स्त्री.
 पिठांत खमीर मिसळून केलेली भाकरी.
 खमोश-वि. गप्प, शांत.
 खमोशी-स्त्री. स्तब्धता.
 खय-स्त्री. क्षय.
 खयानत-स्त्री. दुसऱ्याचा ठेवीची अफरातफर,
 चोरी व बेइमानी, अप्रामाणिकपणा.
 खयाल, ख्याल-पु. विचार, कल्पना, आठवण.
 खयालात-पु. विचार.
 खयाली-वि. कल्पित.
 खर-पु. गाढव, खेचर, बगळा, कावळा,
 एक राक्षस, गवत, एक संवत्सर. -वि.
 कठिण, तीक्ष्ण, हानिकारक. [चिंता.
 खरक-पु. वाडा, गोठा, कुरण, तट्टी. -स्त्री.
 खरकना-क्रि. अ. बोंचणें. सरकणें.
 खरका-पु. दांतकोरणी.
 खरका करना-काडीनें दांत कोरणें.
 खरखरा-वि. खडबडीत. [बखेडा.
 खरखशा-पु. भांडण, आशंका, भीति,
 खरगोश-पु. ससा.
 खरच-चा-पु. खर्च. [आणणें.
 खरचना-क्रि. स. खर्च करणें, व्यवहारांत
 खरता-स्त्री. तीक्ष्णता.
 खरबरा-वि. खरखरीत.
 खरबिमाग-वि. मूर्ख.
 खरबुक-पु. एक जुना पोषाख.
 खरबार-पु. तीक्ष्ण धारेचें शस्त्र.
 खरनक्स-वि. दुराचारी.
 खरब-पु. खर्व पर्यंतची संख्या.
 खरबुजा-पु. खरबुज.

खरभर-पु. गलबला, गडबड.
 खरभराना-क्रि. अ. खरखर शब्द करणें,
 गोंघळ करणें, व्याकुळ होणें.
 खरमस्ती-स्त्री. दुष्टपणा.
 खरमास, खरबोस-पु. पोष व चैत्र महिने.
 खरमिटाब-पु. न्याहारी.
 खरल-पु. औषधें कुटण्याचा खल.
 खरसा-पु. एक पक्वान्न.
 खरसान-स्त्री. धार काढावयाचा दगड,
 शस्त्र परजण्याची सहाण.
 खरहारा-पु. खरारा, खराटा.
 खरहरी-स्त्री. खारीक.
 खरहा-पु. ससा
 खरा-वि. तीक्ष्ण, सत्य, शुद्ध, शेकून कडक
 केलेला, कठिण, नगद, कपटशून्य,
 स्पष्टवक्ता.
 खराई-स्त्री. खरेपणा, सकाळीं बराच
 वेळपर्यंत खावयास न मिळाल्यामुळें
 होणारी कासाविसी.
 खराई मारना-न्याहारी करणें.
 खराळ-स्त्री. खडावा. [सहाण.
 खराब-स्त्री. रंधा, रंधा मारण्याची क्रिया,
 खराबना-क्रि. स. धातू इत्यादि तासून
 गुळगुळीत करणें, डोलदार बनविणें.
 खराबी-पु. धातू तासून गुळगुळीत व
 सुडोल करणारा, लेथ काम करणारा.
 खरापन-पु. खरेपणा.
 खराब-वि. वाईट, पतित, दुर्दशाग्रस्त.
 खराब खस्ता-निकृष्ट, दुर्दशाग्रस्त, पतित.
 खराबा-स्त्री. खराबी, विनाश, अवगुण.
 खराबात-स्त्री. ओसाड ठिकाण, कुलटा
 स्त्रियांचें स्थान
 खराबेब-स्त्री. लघवीची घाण.

खरारि-री-पु. राम, विष्णु, कृष्ण.

खराश-स्त्री. कातून किंवा तासून निघालेला

खरास-स्त्री. पिठाची चवकी. [भुसा.

खरिक-का-पु. पहा, 'खराक'.

खरिया-स्त्री. झोळी, पडशी, जाळें, खडू.

खरियाना-क्रि. स. हस्तगत करणें, -

थैलींत भरणें, थैलींतून पाडणें.

खरि(लि)हान-पु. खळें.

खरी-ली-स्त्री. पेंड.

खरीता-पु. थैली, पैशाची पिशवी, खिसा.

खरीब-स्त्री. खरेदी, खरेदी केलेली वस्तु.

खरीबदार-पु. गिन्हाईक.

खरीबना-क्रि. स. विकत घेणें.

खरीदारी-स्त्री. विकत घेण्याची क्रिया.

खरीक-स्त्री. खरीपाचें पीक.

खरोंच-स्त्री. ओरखडा, एक पक्वान्न.

खरोंचना-क्रि. स. तासणें, बोचकारा काढणें.

खरोश-पु. कोलाहल. [गांधार लिपि.

खरोष्टी-ष्ठी-स्त्री. एक प्राचीन लिपि,

खरौट-स्त्री. ओरखडा.

खरौटना-क्रि. अ. ओरखडा काढणें.

खरौहा-वि. खारट.

खर्च-र्चा-पु. व्यय, खप.

खर्चोला-वि. उघडछाया, खर्चिक.

खर्चा-पु. मसुदा, खर्डा.

खर्चाच-वि. उदार, खर्चिक.

खर्चाटा-पु. घोरण्याचा आवाज.

खर्चाटा भरना-भारना-लेना-घोरणें.

खल-वि. क्रूर, नीच, दुर्जन, दुष्ट.-पु.

सूर्य, तमाल वृक्ष, घोत्रा, पृथ्वी, स्थान,

खळ, खळें.

खलक-पु. जगत, सृष्टीतील प्राणी.

खलकत-स्त्री. सृष्टि, जनसमूह.

खलखलाना-क्रि. अ. उकळणें, खळखळणें,
खलडा-पु. कातडें. [खळबळणें.

खलडी-स्त्री. कातडी.

खलता-स्त्री. नीचता.

खलना-क्रि. अ. टोंचणें, पूड करणें.

खलफ-पु. पुत्र, वारस.-वि. सुशील.

खलबल-ली-स्त्री. खळबळ, वळवळ.

खलबलाना-क्रि. अ. खळबळणें, हलणें,
डोलणें, विचलित होणें, उकळणें.

खलल-पु. अडथळा.

खललअंदाज-वि. बाधक, अडथळा आण-

खलबत-स्त्री. एकांत. [पारा.

खलबतखाना-पु. खलबतखाना, स्त्रियांची
रहाण्याची किंवा निजण्याची जागा.

खला-पु. रिकामी जागा, आकाश, संडास,

खलाई-स्त्री. दुष्टता. [वल्हें, शीड.

खलाना-क्रि. स. रिकामें करणें, खळगा
करणें, खाली दाबणें.

खलार-वि. खोल, खाली, रिकामें.

खलाल-पु. दांत कोरणी. [-पु. सुटका.

खलास-वि. मुक्त, समाप्त, च्युत झालेला.

खलासी-स्त्री. सुटका.-पु. खलाशी.

खलित-वि. पडलेला, चंचल.

खलियान, खलिहान-पु. खळें, रास. [करणें.

खलियाना-क्रि. स. कातडें सोलणें, रिकामें

खलिश-स्त्री. टोंचणी, दुःख, चिंता, क्लेश,

खली-स्त्री. पेंड. [भीति.

खलीक-वि. सज्जन, मनमिळाऊ, सुशील.

खलीज-स्त्री. उपसागर.

खलीता-पु. खिसा, थैली, मोठा लिफाफा.

खलीका-पु. अध्यक्ष, वृद्ध, हजाम, शिंपी,

मुसलमानांचा धर्मगुरू.-वि. फार चतुर

खलीक-पु. खरा मित्र. [आणि बूतें.

खळ-अ. निश्चयानें, खात्रीनें. -पु. शब्दा-
लकार, प्रश्न, प्रार्थना, कारण, नियम,
खल्ले-पु. पेंड. [निषेध, निश्चय.
खल्ल-पु. सृष्टि, मानवजात.
खल्लड-पु. कातडें, पखाल, औषधें कुट-
प्याचा खल.
खल्लाट-वि. टक्कल पडलेला.-पु. टक्कल.
खवा-पु. खांदा.
खवाना-क्रि. स. खावविणें, भरविणें.
खवास-पु. हुजऱ्या, राजाचा न्हावी, न्हावी.
खवासिन-स्त्री. हुजऱ्याचें काम करणारी स्त्री.
खवासी-स्त्री. सेवा, चाकरी, हत्तीच्या
हौद्यांत किंवा गाडींत मागच्या बाजूला
नोकराचें बसण्याचें स्थान.
खवैया-पु. खादाड.
खशखशा-स्त्री. खसखस.
खस-स्त्री. वाळा.
खसकना-क्रि. अ. सरकणें.
खसकाना-क्रि. स. सरकविणें, हटविणें.
खसखसा-वि. ज्याचे कण दाबल्यानें वेगळे
होतात अशी वस्तु, फार लहान केस.
खसखाना-पु. वाळ्याचे पडदे लावलेली
खसखसी-वि. आकाशी. [खोली.
खसना-क्रि. अ. सरकणें.
खसम-पु. नवरा, स्वामी, मालक.
खसरा-पु. शेताचें नोंदणीबुक, जमाखर्चाची
खसलत-स्त्री. स्वभाव. [चोपडी, खरूज.
खसाना-क्रि. स. ढकलणें, पाडणें. [ग्यता.
खसासत-स्त्री. दुष्टपणा, कृपणता, अयो-
खसिया-वि. नपुंसक, खच्ची केलेला.
खसी-स्त्री. खच्ची केलेला प्राणी, बकरा.
खसीस-वि. कंजूष. [झोंबी.
खसोट-स्त्री. ओरखडा, ओढाताण, झोंबा-

खसोटना-क्रि. स. उखडणें, उपटणें, जबर-
दस्तीनें घेणें. [डु.खी.
खस्ता-वि. ठिसूळ, खुसखुशीत, घायाळ,
खस्सी-पु. बकरा.-वि. हिजडा.
खहि-स्त्री. धूळ.
खॉ-पु. सरदार, कित्येक गांवांचा प्रमुख.
खॉखर-वि. छिद्रें असलेला, जाळीदार
(कापड), पोकळ.
खॉग-पु. काटा, गेंड्याचें शिंग, जंगली
डुकराचा तोंडाबाहेर निघालेला दांत.
-स्त्री. कमतरता. [वान, उद्धट.
खॉगड-झा-वि. मुळेदार, हत्यारबंद, बल-
खॉगना-क्रि. अ. कमी होणें.
खॉगी-स्त्री. कमतरता.
खॉच-स्त्री. जोड, वीण, घडण.
खॉचना-क्रि. स. चिन्ह करणें, ओढणें,
लवकर लवकर लिहिणें.
खॉचा-ची-पु. हारा, करंडा.
खॉड-स्त्री. स्वच्छ न केलेली साखर.
खॉडना-क्रि. स. तोडणें, चावणें.
खॉडा-पु. शस्त्र, अस्त्र, भाग.
खॉधना-क्रि. स. खाणें.
खॉभ-पु. खांब, लखोटा. [घालणें.
खॉभना-क्रि. स. पाकिटांत (लखोटा)
खॉवों-पु. हंद व मोठा खंदक.
खॉसना-क्रि. अ. खोकणें.
खॉसी-स्त्री. खोकला.
खॉई-स्त्री. खंदक.
खॉऊ-वि. खादाड.
ख़ाक-स्त्री. माती, धूळ. -वि. तुच्छ,
ख़ाक उड़ना-उध्वस्त होणें. [अकिचन.
ख़ाक उड़ाना या छानना-वणवण फिरणें.
ख़ाकमें मिलना-बुळीस मिळणें.

झाकरोब-पु. महार.

झाकसार-पु. तुच्छ व्यक्ति.

झाकसारी-स्त्री. नम्रता, दीनता.

झाकस्याह-सियाह-वि. धूळधाण.

झाका-पु. रूपरेषा, मसुदा, खर्चाचा अंदाज.

झाका उडाना-उपहास करणे.

झाका उतारना-नक्कल करणे.

झाकी-वि. खाकी रंगाचा, पडीक (जमीन).

खागना-क्रि. अ. टोंचणे.

खागा-स्त्री. तलवार.

खाज-स्त्री. खुजली.

खाजा-पु. खाद्यवस्तु, एक मिठाई.

खाजी-स्त्री. खाद्य पदार्थ.

खाजी खाना-थप्पड खाणे.

खाट-स्त्री. खाट, बाज.

खाटी-वि. आंबट. -स्त्री. खाट. बाज.

खाडी-स्त्री. आखात.

खातमा-पु. अंत, मृत्यु.

खाता-पु. वखार, खातें.

खातिम-स्त्री. आंगठी, मोहर.

खातिर-स्त्री. आदर. -अ. साठी.

खातिरखवाह-अ. यथेच्छ, अनुरूप.

खातिरजमा-स्त्री. समाधान, विश्वास.

खातिरदारी-स्त्री. आदरसत्कार.

खातिरी-स्त्री. सन्मान, समाधान.

खाती-स्त्री. खादलेली जमीन, जमीन खोदणारी एक जात, सुतार.

खातून-स्त्री. सभ्य स्त्री.

खाब-पु. खत. राब

खाबर-पु. कुरण, सपाटीची जमीन.

खाबिस-पु. दास, नोकर.

खाबी-वि. दूषित, रक्षक, भक्षक कांटेरी, दोष काढणारा, -स्त्री. खादी, जाड

कापड.

खान-स्त्री. खाण.-पु. जेवण्याची पद्धत, जेवण सामुग्री, सरदार.

खानए खुदा-पु. मशीद.

खानक-पु. खाण खोदणारा.

खानकाह-स्त्री. मठ, विहार (मुसलमानी).

खानखर-पु. सुरंग, गुहा.

खानखाना-पु. मोगल सरदारांची पदवी.

खानगी-वि. खाजगी. -स्त्री. वेश्या.

खानदान-पु. वंश, कुळ.

खानदानो-वि. कुलीन, वंशपरंपरागत.

खानदानियत-पु. कुलीनता.

खानसामा-पु. स्वंपाकी. (मुसलमानी).

खाना-क्रि. स. जेवणे, गिळणे, फस्त करणे, लांच घेणे, सोसणे.

खाना-पु. घर, संग्रहस्थान, विभाग, कोष्टक. (मुहकी) खाना-पाहणे, पराजित होणे.

खानाखराब-वि. लफंगा.

खानाजंगी-स्त्री. गृहकलह.

खानाजाब-पु. दास, पाळलेला.

खानातलाशी-धुंडाळणे, घराची झडती.

खानादारी-स्त्री. गृहस्थीचें काम.

खानानशीन-वि. सर्व काम सोडून घरी बसून राहणारा.

खानापुरी-स्त्री. कोष्टक भरणे. [नसलेला

खानाबदोश-वि. निराश्रित, घरदार

खानासाज-वि. घरी तयार झालेलें.-पु. स्वयंपाकी.

खानि-स्त्री. खाण.-अ. बाजूला, प्रकार.

खानिक-स्त्री. खाण.-वि. खाणी पासून उत्पन्न झालेला.

खानी-स्त्री. खाण, घर, खजिना.

खाप-स्त्री. म्यान.

खाल्ड-वि. खडबडीत.

खाम-वि. कच्चा, वाईट.

खाम-पु. पाकीट, खांब, जोड.-वि. क्षीण.

खामखयाली-स्त्री. व्यर्थ विचार.

खामखाह-अ. निरर्थक, उगीचच, जबरदस्ती.

खामना-क्रि. स. मातीनें लिपून बंद करणें,
पत्र पाकिटांत बंद करणें.

खामी-स्त्री. उणीव. कच्चेपणा.

खामोश-वि. चूप, गप्प.

खामोशी-स्त्री. स्तब्धता, मौन.

खामोशी नीमरजा-मीनं सम्मति लक्षणं.

खायफ-वि. भिन्ना.

खाया-पु. कोंबडीचें अंडें, अंडकोष.

खार-पु. राख, क्षार, खारी जमीन.

खार-पु. कांटा, फांस, द्वेष, दाढीमिशी.

खार खाना-डूक धरणें, जळफळणें.

खारा-वि. खारट, अरुचिकर.-पु. रेघांचें
कापड, गवत किंवा सुकलेलीं पानें

बांधण्याची जाळी, जाळीदार पिशवी,
खारिक-पु. खारिक. [टोपली.

खारिज-वि. काढून टाकलेला, वेगळा,
सुनावणीस न निघालेलीं केस.

खारिजा-वि. बहिष्कृत, वेगळा केलेला.

खारिश-स्त्री. खरूज.

खारी-स्त्री. एक प्रकारचें मीठ.-वि. खारट.

खारवो-पु. एक प्रकारचा रंग, या रंगानें
रंगलेलें जाड कापड.

खाल-स्त्री. कातडी, भाता, प्रेत, रिकामी
जागा, द्वीपकल्प, मोट, आखात.

खाल उघेडना या खोचना-चावकानें फोडून
काढणें.

खाल-स्त्री. तीळ.

खालसा-पु. शीख पंथ. -वि. एकाचाच

अधिकार असलेलें, राज्याचा.

खाला-वि. खालचा.

खाला ऊंचा-उंचनीच.

खाला-स्त्री. मावशी.

खालाजीका घर-बापाचें घर, सोपें कार्य.

खालिङ्ग-पु. ईश्वर, सृष्टिकर्ता.

खालिस-वि. पवित्र, शुद्ध.

खाली-वि. रिकामें, व्यर्थ, मात्र, निकामी,
निरुपयोगी, वापरांत नसलेली. -अ. केवल.

खाली हाथ होना-निर्धन होणें.

(बात) खाली जाना या पडना-वचन
व्यर्थ होणें.

खाल-पु. मावशीचा नवरा, मावसा.

खाल (वि) द-पु. पति, मालक.

खास-वि. विशेष, स्वतःचा, खुद्द, विशुद्ध.
-स्त्री. जाड कपड्याची पिशवी.

खासकर-विशेषतः.

खास व आम-लहान मोठें सर्व लोक.

खासकलम-पु. खाजगी कारभारी.

खासगी-वि. राजा किंवा धनी यांचा,

खासदान-पु. पानदान. [स्वतःचा.

खासबरदार-पु. राजाच्या स्वारीपुढें
चालणारा शिपाई.

खासा-पु. राजभोग, उत्तम मलमल,
राजाच्या स्वारीचा घोडा व आवडते

हत्तीघोडे ठेवण्याचा तबेला, प्रकृति.
-वि. चांगला, भरपूर, सुंदर, निरोगी.

खासियत-स्त्री. वैशिष्ट्य, स्वभाव, गुण.

खाहमखाह-अ. जबरदस्ती, अवश्य.

खास्ता-पु. एकाद्या व्यक्तीचा किंवा
वस्तूचा विशेषगुण.

खिचना-क्रि. अ. चित्रित होणें, आकर्षित
होणें, सत्व निघून जाणें, थांबून रहाणें.

अनुराग कमी होणें, ओढलें जाणें.

खिचबाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून ओढविणें.

खिचाई-स्त्री. ओढण्याची क्रिया, ओढण्याची मजुरी.

खिचाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून ओढविणें.

खिचाव-पु. ताण.

खिडाना-क्रि. स. विखरणें.

खिखिद-पु. किष्किषा पर्वत.

खिचडवार-पु. मकरसंक्रांत.

खिचडी-स्त्री. खिचडी.-वि. एकत्र केलेलें.

खिचडी पकाना-गुप्त मसलत करणें.

खिचडी अलग पकाना (डाई चांबलकी)

खिचडी अलग पकाना-सर्वांशीं फटकून वागणें.

खिचाव-पु. ओढण्याची क्रिया, ताण.

खिजलाना-क्रि. अ. चिडणें.-क्रि. स. चिडविणें. [काळ.

खिजो-स्त्री. हेमंत ऋतु, "चास होण्याचा

खिजाव-पु. केसाना लावण्याचा कल्प.

खिजालत-स्त्री. लाज.

खिझना-क्रि. अ. रागावणें.

खिझाना-क्रि. स. चिडविणें.

खिडकना-क्रि. अ. पाय काढणें, पसार होणें.

खिडकाना-क्रि. स. काढून टाकणें.

खिडकी-स्त्री. बारी, खिडकी.

खिताव-पु. संबोधन, पदवी.

खित्ता-पु. प्रांत, जमिनीचा तुकडा.

खिदमत-स्त्री. सेवा, चाकरी.

खिदमतगार-पु. सेवक, चाकर.

खिदमतगुजार-वि. स्वामीनिष्ठ सेवक.

खिदमती-वि. खूप सेवा करणारा, सेवा करण्याबद्दल मिळणारें (वेतन).

खिन-पु. क्षण.

खिन्न-वि. उदासीन, अप्रसन्न, असहाय.

खियाना-क्रि. अ. रगडल्यामुळें घासलें जाणें,

क्रि. स.-खेळविणें, विकसित करणें.

खावविणें.

खिरका-स्त्री. फकिरांची पांघरावयाची

खिरब-स्त्री. बुद्धि. [गोधडी.

खिरबमंद-वि. बुद्धिमान.

खिरनी-स्त्री. खिरणीचें झाड व फळ.

खिरमन-पु. कापलेल्या पिकाचा ढीग, खळें.

खिराज-पु. राजाला द्यावयाचा कर.

खिराम-स्त्री. गति, नखरेबाज चाल.

खिरामो-वि. नखऱ्यातें चालणारा.

खिरिरना-क्रि. स. धान्य चाळणें किंवा पाखडणें.

खिलत-स्त्री. पारितोषिक, मानाचीं वस्त्रें.

खिलकत-स्त्री. सृष्टि, गर्दी.

खिलकौरी-स्त्री. खेळ, गम्मत.

खिलखिलाना-क्रि. अ. खो खो हसणें.

खिलत-स्त्री. पारितोषिक (राजाकडून मिळालेला पोशाक).

खिलना-क्रि. अ. फुलणें, खुलणें, सुशोभित होणें, मधून फाटणें, वेगळें होणें.

खिलवत-स्त्री. एकांत, निर्जन स्थान.

खिलवतखाना-पु. सल्ला मसलत करण्याचें गुप्त स्थान.

खि(खे)लवाड-पु. मौज, खेळ.

खि(खे)लबाना-क्रि. स. भरविणें, प्रफुल्लित करणें, खावविणें.

खिलाई-स्त्री. खाण्याचें किंवा खावविण्याचें काम, मुलांना संभाळणारी दाई.

खिलाडी-पु. खेळाडू, खेळ करणारा, कसरत्या, जादूगार. [विणें, विकसित करणें.

खिलाना-क्रि. स. भोजन करविणें, खेळ-

खिलाफ-वि. विरुद्ध.
 खिलाफगोई-स्त्री. खोटें बोलणें.
 खिलाफत-स्त्री. वारसा, खलिफाचा अधिकार, खलिफाचें पद. [विरुद्ध.
 खिलाफबस्तूर, खिलाफमामूल-नियमा
 खिलाफबच्चों-स्त्री. अयोग्य वर्तन, अवज्ञा.
 खिलाल-स्त्री. खेळांत होणारी हार, अंतर,
 खिलौना-पु. खेळणें. [दांत कोरणें.
 खिल्ल-पु. शरीरांतील कफ, प्रकृति.
 खिल्ल मिल्ल-वि. मिश्रित.
 खिल्लो-स्त्री. हास्य, पानाचा विडा, काटा.
 खिल्लीबाज-धट्टेखोर.
 खिश्त-स्त्री. वीट.
 खिसकना, खिसना-क्रि. अ. सरकणें.
 खिसाना-क्रि. अ. कुढणें, रागावणें, शरमणें.
 खिसारा-पु. नुकसान.
 खिसियाना-क्रि. अ. खिजणें, लज्जित होणें,
 रागावणें, रसणें.
 खिसी-स्त्री. लाज, धीटपणा.
 खिसौहो-वि. लाजलेला, कुढणारा.
 खींच-स्त्री. ओढ.
 खींचतान, खींचातानी, खींचा खींची-स्त्री.
 परम्परांविरुद्ध कारवाई.
 खींचना-क्रि. स. ओढणें, पिशवीतून बाहेर
 काढणें, एकाद्या वस्तूचें टोक धरून
 आपल्या बाजूला ओढणें, बळजबरीनें
 आपल्या बाजूला आणणें, आकर्षित
 करणें, गाळणें (दारू इत्यादि), काढणें
 (अर्क इत्यादि), चित्रित करणें.
 खीज-स्त्री. राग, चीड येण्यासारखी गोष्ट.
 खीजना-क्रि. अ. रागावणें.
 खीझना-क्रि. अ. पहा 'खीजना'.
 खीन-वि. क्षीण, दुर्बल, सूक्ष्म.

खीप-पु. लाजाळूचें एक झाड. [पाणी.
 खीर-स्त्री. खीर, दूध, झाडाचा चीक;
 खीर चढाना-उष्टावण करणें.
 खीरा-पु. काकडी सारखें एक लांबट फळ.
 खीरी-स्त्री. जनावराच्या कांसेचा एक
 मांसल भाग, -खिरणीचें फळ व झाड.
 खील-स्त्री. लाही, पुळी.
 खिली-स्त्री. विडा.
 खीवन-स्त्री. मस्ती. [लाज.
 खीस-वि. नष्ट-स्त्री. अप्रसन्नता, हानि,
 खीसा-पु. खिसा, थैला.
 खुंबी, खुंभी-स्त्री. लवंग, कांनातील बुगडी.
 खुआर-वि. नष्ट, तिरस्कृत, दीन.
 खुक्ख-वि. रिकामा.
 खुखडी-स्त्री. कुकडी, नेपाळी सुरी.
 खुगीर-पु. खोगीर, लोकरी कापड.
 खुच(चु)र-स्त्री. नसते दोष दाखविणें.
 खुजलाना-क्रि. स. खाजविणें. -क्रि. अ.
 खुजलाहट-स्त्री. खाज. [खाज येणें.
 खुजली-स्त्री. खाज, खरूज.
 खुजाना-क्रि. स. पाहा 'खुजलाना'.
 खुरजी-स्त्री. मोठी पिशवी.
 खुटक-स्त्री. चिंता, भीतियुक्त संशय.
 खुटकना-क्रि. अ. वरवर तोडणें किंवा
 ओरबाडणें.
 खुटका-पु. पाहा 'खटका'.
 खुटचाल-स्त्री. दुष्टपणा, त्रास, दुराचार.
 खुटचाली-वि. दुष्ट, दुराचारी. [होणें.
 खुटना-क्रि. अ. उघडणें, संपणें, वेगळे
 खुटपन-ना-पु. खोटेपणा, अवगुण.
 खुटाई-स्त्री. खोटेपणा.
 खुटाना-क्रि. अ. संपणें. -क्रि. अ. संपविणें.
 खुटिला-पु. कर्णफूल.

खुटी-स्त्री. खपली.

खुट्टी-स्त्री. रेवडी (मिठाई).

खुट्ठी-स्त्री. जखमेवरची खपली.

खुडडी-स्त्री. संडासांत पाय ठेवण्याकरितां केलेले पावलाच्या आकाराचें उंचवटे, संडासांतील खळगा.

खुतबा-पु. स्तुति, घोषणा, भाषण.

खुत्थी-थी-स्त्री. पीकाची कापणी केल्या नंतर जमिनीवर रहाणारे रोपांचे खुंट.

खुद-अ. स्वतः.

खुदबखुद-आपण होऊन, आपोआप.

खुदकशी-स्त्री. आत्महत्या.

खुदकाशत-स्त्री. स्वतः कसण्याचें शेत.

खुदकुशी-स्त्री. आत्महत्या.

खुदगरज-वि. स्वार्थी.

खुदगरजी-स्त्री. स्वार्थीपणा.

खुदवार-वि. स्वाभिमानी.

खुदबारी-स्त्री. स्वाभिमान.

खुदना-क्रि. अ. खोदले जाणें.

खुदनुमा-वि. धमेंडखोर, बडेजाव मिरवि-

खुदपरस्त-वि. स्वार्थी. [णारा.

खुदमुस्तार-वि. स्वच्छंद.

खुदरा-पु. किरकोळ वस्तु, फुटकळ.

खुदरौ-वि. आपोआप उगवणारें.

खुदवाई-स्त्री. खोदण्याचें काम किंवा मजूरी.

खुदवाना-क्रि. स. खोदविणें.

खुदसिताई-स्त्री. आत्मस्तुति.

खुदा-पु. ईश्वर, स्वयंभू.

खुदाई-स्त्री. पाहा 'खुदवाई'.

खुदाई-स्त्री. देवपण, सृष्टि. -वि. दैवी.

खुदाका घर-पु. देऊळ, मशीद.

खुदातर्स-वि. ईश्वराचें भय बाळगणारा,

खुदाताला-पु. ईश्वर. [दयाळू.

खुदाबाब-वि. ईश्वरदत्त.

खुदा न खास्ता-ईश्वर न करो कीं.

खुदाया-अ. हे ईश्वरा.

खुदाबंद-पु. धनी, ईश्वर.

खुदा हाफिज-ईश्वर तुमचें रक्षण करो. (निरोप घेतानां म्हणतात.)

खुदी-स्त्री. अहंकार, स्वार्थपरायणता.

खुद्दी-स्त्री. धान्याच्या कण्या.

खुनक-वि. फार थंड.

खुनकी-स्त्री. थंडपणा, आर्द्रता.

खुनस-स्त्री. क्रोध, रुसवा.

खुनसाना-क्रि. अ. रागावणें, रुसणें.

खुनसी-वि. क्रोधी रागीट, हट्टी.

खुफिया-वि. गुप्त.

खुफिया पुलिस-हेर, गुप्त पोलीस.

खु(ब)भना-क्रि. स. टोचणें, धुसणें, सलणें.

खुभी-स्त्री. हत्तीच्या दांतावरील पितळी टोप, कांनातील कुडी.

खुम-पु. घागर, मद्याची सुरई.

खुमरा-पु. एका प्रकारचे मुसलमान फकीर. -स्त्री. खजूरीच्या पानांची चटई.

खुमान-वि. दीर्घायुषी (आशीर्वाद),

खुमार-पु. पाहा 'खुमारी'. [शिवाजी.

खुमारी-स्त्री. धुंदी, नशा उतरण्याच्या वेळचा थकवा, जाग्रणामुळें येणारा थकवा, कैफ.

खुमी-स्त्री. दांतांत भरलेली चांदी, भूछत्र, अळबें, हत्तीच्या दांतावर बसविलेलें टोपण.

खुरंड-स्त्री. जखमेवरील खपली.

खुर-पु. जनावरांचे खूर.

खुरखुर-स्त्री. घर घर शब्द.

खुरखुरा-वि. खरखरीत.

खुरखुराना-क्रि. अ. गळघांत घर घर होणें, खरखरीत लागणें.

खुरखुराहट-स्त्री. श्वास घेतांना होणारा गळघांतील आवाज, खरखरीतपणा.

खुरचन-स्त्री. खरवडून काढलेली वस्तु.

खुरचना-क्रि. अ. खरवडून काढणें.

खुरजी-स्त्री. जनावरांवर सामान लाद-

खुरवरा-वि. खरखरीत. [ण्याचा मोठा थैला.

खुरवा-पु. बारीकसारीक वस्तु, लहान

खुरवा करना-नष्ट करणें. [नाणें.

खुरबाफुरोश-वि. बारीक सारीक वस्तु विकणारा.

खुरपका-पु. जनावरांचा एक रोग.

खुरपा-पु. चारा कापण्याचें हत्यार.

खुरमा-स्त्री. एक पक्वान्न किंवा मिठाई,

खुरशीब-पु. सूर्य. [खारिक.

खुराक-स्त्री. भोजन, औषधाचा डोस.

खुराकी-स्त्री. भोजनासाठी दिलेला पैसा.

खुराफात-स्त्री. कुरापत, बखेडा.

खुरिश-स्त्री. खाद्य पदार्थ, शिषासामग्री.

खुरी-स्त्री. खुराचें चिन्ह.

खुर्व-वि. सूक्ष्म, लहान.

खुर्वबीन-स्त्री. सूक्ष्मदर्शक यंत्र.

खुर्वबुर्व-अ. नष्टभ्रष्ट.

खुरवरा-वि. खरखरीत.

खुरबा-पु. मोड, किरकोळ वस्तु.

खुरंम-वि. नुकताच शिपलेला, प्रसन्न.

खुराट-वि. वृद्ध, अनुभवी, चलाख.

खुरमा-क्रि. अ. उघडणें, मुक्त होणें, फाटणें, सुरू होणें, (सडक, कालवे इत्यादि तयार होणें,) कारखाना (दुकान, ऑफीस इत्यादि) सुरू होणें, गुप्त गोष्ट फुटणें, गाडी निघणें.

खुरकर बालें करना-मोकळ्या मनानें बोलणें.

खुरले आम, खुरले खजाने, खुरले मैदान-उघड

खुरवाना-क्रि. अ. उघडविणें. [उघड.

खुरा-वि. मोकळा, अडथळ्याशिवाय, स्पष्ट.

खुरासा-पु. सारांश. -वि. उघडलेला,

अडथळ्याशिवाय, स्पष्ट. [निष्ठा.

खुरलूस-पु. सरळपणा आणि पवित्रपणा,

खुरक-पु. सुशीलता.

खुरलूमखुरला-अ. उघड उघड.

खुरश-वि. प्रसन्न, चांगलें.

खुरश आमवेद-सुस्वागतम्.

खुरशकिस्मत-वि. भाग्यवंत, नशीबवान.

खुरशखत-वि. सुंदर अक्षर लिहिणारा,

-पु. सुंदर लिखाण.

खुरशखबर-वि. चांगली बातमी सांगणारा.

खुरशखबरी-स्त्री. शुभ वार्ता.

खुरशखुरक-वि. चांगल्या स्वभावाचा.

खुरशगवार-वि. मनोहर, बरें वाटणारें.

खुरशगुलू-वि. चांगल्या सुराचा, चांगल्या

खुरशजायफा-वि. स्वादिष्ट. [आवाजाचा.

खुरशदामन-स्त्री. बायकोची आई, सासू.

खुरशबिल-वि. हंसतमुख.

खुरशबल्लत-वि. चांगल्या स्वभावाचा, भाग्य-

खुरशबू-स्त्री. सुगंध. [शाली.

खुरशबदार-वि. सुगंधित.

खुरशमिजाज-वि. आनंदी स्वभावाचा.

खुरशहाल-वि. सुखी, संपन्न.

खुरशामद-स्त्री. खुशामत, खोटी स्तुति.

खुरशामबी-वि. खुशामतखोर.

खुरशामबी दट्ट-पु. पुढें पुढें करणारा मनुष्य.

खुरशी-स्त्री. आनंद, इच्छा.

खुरक-वि. शुष्क, अरसिक, फक्त, दुसरे कसलेंच उत्पन्न नसलेला.

कुक्कसाली-स्त्री. दुष्काळी वर्ष.
 कुक्की-स्त्री. नीरसता, कोरडेपणा, जमीन.
 कुसर-पु. सासरा.
 कुसरबाना-वि. राजकीय, बादशाही.
 कुसर-पु. सम्राट, बादशाहा.
 कुसा(स्या)ल-वि. खुश.
 कुसिया-पु. अंडकोश. [चंद्रग्रहण.
 कुसुक्क-पु. जमिनीत घुसण्याची क्रिया,
 कुसुमत-स्त्री. वैर, शत्रुता.
 कुसुसन्-अ. विशेषें करून.
 कुसुसियत-स्त्री. विशेषता.
 कुही-स्त्री. घोंगडीची खोळ.
 कुंखार-ख्वार.-वि. क्रूर, रक्तपिपासू.
 कुंढ-स्त्री. कानाचा मळ, विचारपूस.-पु.
 तरफ, बाजू, टोंक, कोपरा.
 कुंढना-क्रि. स.-चौकशी करणें, छेडणें.
 -क्रि. अ. कमी होणें.
 कुंढा-पु. पशु बांधण्याचा कुंड.
 कुंब-स्त्री. थोड्याजागेंत घोड्याचें चालणें
 किंवा पाय आपटीत रहाणें.
 कुंबना-क्रि. अ. तुडविणें, तुडवून खराब
 करणें, उड्यामारणें.
 कुंरेज-वि. रक्तपात करणारा.
 कुंरेजी-स्त्री. रक्तपात.
 कु-स्त्री. संवय. [चौकशी करणें.
 कुंदना-क्रि. अ. बंद होणें, संपणें.-क्रि. स.
 कुब, कुबड-र-पु. एकादी वस्तु चाळल्या-
 नंतर शिल्लक राहिलेला भाग.
 कुन-पु. रक्त, वध.
 कुन उबलना-डोळे संतापानें लाल होणें.
 कुनका घुंढ पीना-अपमान गिळून टाकणें.
 कुनख्खर-भयंकर मारामारी.
 कुन पीना-मारून टाकणें, सतवणें.

कुन लगाकर शहीदोंनें मिलना-स्वार्थासाठीं
 पुढारी बनणें.
 कुन सफेब होना-माया ममताहीन होणें.
 कुन सिरपर चढना या सवार होना-
 एकाद्याला मारून टाकण्यास तयार होणें.
 कुनी-वि. खुनी. [चांगल्या रितीनें.
 कुब-वि. उत्तम, सुंदर. -अ. वाहवा,
 कुबकलों-स्त्री. एका गवताचें बीं.
 कुबसूरत-वि. सुस्वरूप.
 कुबानी-स्त्री. जरदाळू. [चांगुलपणा.
 कुबी-स्त्री. कौशल्य, विपुलता, गुण,
 कुराक-स्त्री. भोजन.
 कुसट-पु. घुबड.-वि. अरसिक, अपशकुनी.
 कुक(ख)सा-पु. एक फळभाजी.
 कुजडी-पु. शमीचें झाड.
 कुड-पु. सैनिकांचा तळ.
 कुडा-पु. लहान गांव.
 कुडी-स्त्री. एक प्रकारचें लोखंड, गर्भावरण.
 कुत-पु. शेत, रणक्षेत्र, पीक.
 कुत करना-सपाट करणें.
 कुत आना-रहना-धारातीर्थी मरणें.
 कुत कमाना-शेती करणें.
 कुत रखना-युद्ध जिंकणें.
 कुत लेना-युद्ध करणें.
 कुतिहर-पु. शेतकरी.
 कुती-स्त्री. शेत, पीक.
 कुतीबारी-डी-स्त्री. शेतकी.
 कुब-पु. दुःख, थकवा. [माणें धावणें.
 कुबना-क्रि. स. मारून पळविणें, शिकारीच्या
 कुबा-पु. रानटी पशूला शिकारीकरितां
 घेऊन ठराविक ठिकाणीं आणणें, शिकार.
 कुना-क्रि. स. बल्हविणें, काळ घालविणें.
 कुप-स्त्री. एका खेपेंत येण्याइतकी वस्तु,

गाडी वगैरेची एक खेप.

खेपना-क्रि. स. घालविणें, व्यतीत करणें.

क्षेम-पु. क्षेम, कुशल.

खेमटा-पु. बारा मात्रांचा ताल, या ताला-

खेमा-पु. तंबू. [वर गावयाचें गाणें.

खेरा-पु. खेडें.

खेल-पु. खेल.

खेलक-पु. खेळाडू.

खेलना-क्रि. अ. खेलणें, विहार करणें,

देव खेलणें.- क्रि. स. करमणूक करणें.

खेलवाड-पु. खेल, तमाशा, थट्टा.

खेलवाडी-वि. खेळाडू, विनोदी.

खेलवार-वि. खेलणारा. -पु. खेल, तमाशा.

खेलाडी-वि. खेळाडू, विनोदी.-पु.खेलणारा

मनुष्य, तमाशा करणारा, ईश्वर.

खेलाना-क्रि. स. खेलविणें, खेळांत सामील

खेलार-पु. पाहा 'खेलाडी'. [करणें.

खेलारू-पु. खेलणारा.

खेवट, खेवक-पु. नावाडी.

खेवना-क्रि. स. नाव चालविणें.

खेवा-पु. तरीचें भाडें, नावेंतून नदीपलीकडे जाण्याचें काम, वेळां.

खेवाई-स्त्री. नावाड्याचें काम, नाव वल्ह-

खेस-पु. उपरणें, चादर. [वण्याची मजूरी.

खेसारी-स्त्री. एकप्रकारचा वाटाणा.

खेह-स्त्री. धूळ, राख. [होणें.

खेह खाना-वेळ फुकट घालविणें, दुर्दशाग्रस्त

खैर-अ. असो, कांहीं हरकत नाही.

-स्त्री. कल्याण.

खैर-पु. खैराचें झाड, कात, एक पक्षी.

खैरअंदेश, खैरखाह-वि. शुभचिंतक.

खैरआक्रियत-स्त्री. क्षेम कुशल.

खैरबाब-पु. कल्याण होवो, खुशाल रहा.

(निरोप घेतांना म्हणतात.)

खैरमकदम-पु. स्वागत, कोणी आलें असतां

या बसा म्हणण्याची पद्धत.

खैरात-स्त्री. पुण्य, दान.

खैराती-धर्मदाय.

खैरियत-स्त्री. क्षेम, कल्याण, रक्षण, हित.

खोंच-स्त्री. ओरखडा.

खोंचा-पु. पक्षी घरण्याचा लांब बांबू.

खोंचिया-पु. भिकारी.

खोंची-स्त्री. भीक, मुठीभर अन्न. [तोडणें.

खोंटना-क्रि. स.एकाद्या वस्तूचा वरचा भाग

खोंडा-वि. एकादा अवयव तुटलेला, पुढचे

खोंता-पु. घट्टें. [दोन तीन दांत पडलेला.

खोंप-स्त्री. कपड्याचा फाटलेला भाग,

शिवणाचा टांका.

खोंपा-पु. फाळ असलेलें नांगराचें लाकूड,

खोंसना-क्रि. स. अडकविणें. [अंबाडा.

खोआ-पु. खवा. [काढलेल्याउसाचा चोथा.

खोई-स्त्री. धोंगडीची खोळ, लाह्या, रस

खो(क)खला-वि. पोकळ. -पु. ढोली.

खोखा-पु. हुंडीपत्र, भरपाई केलेली हुंडी.

खोज-स्त्री. शोध, पत्ता, चाकोरी.

खोजक, खोजी-वि. संशोधक.

खोजना-क्रि. स. शोधणें.

खोजा-पु. हिजडा, सरदार, सेवक.

खोजी-वि. शोधक.

खोट-स्त्री. दोष, भेसळ. -वि. दुष्ट.

खोटता-स्त्री. पहा 'खोटाई'.

खोट होना-भेसळ असणें.

खोटा-वि. खोटा, अवगुणी. [दुष्टता.

खोटाई-स्त्री. वाईटपणा, कपट, दोष,

खोड-स्त्री. भूतबाधा, उणेपणा, दुर्गुण,

वाईट संबय.

खोडरा-पु. जुन्या झाडांतील पोकळ भाग.

खोडा-वि. लंगडा.

खोता-पु. घरटे.

खोब-पु. शिरस्त्राण.

खोबना-क्रि. स. खणणें, उकरणें, खणून उपटून टाकणें, नक्षी काढणें, बोटानें किंवा छडीनें दाबणें, उत्तेजित करणें.

खोबर-वि. खडबडीत.

खोबवाना-क्रि. स. खोदविणें.

खोदविनोद-स्त्री. छाननी, पूसतपास.

खोदाई-स्त्री. खणण्याचें काम किंवा मजुरी.

खोना-क्रि. स. हरविणें, घालविणें, बिघडविणें. क्रि. अ.-जवळची वस्तु जाणें, विसरून जाणें, गहाळ होणें.

खोन्वा-पु. मिठाई विकणाऱ्या फेरीवाल्याचें मिठाई ठेवण्याचें मोठें ताट.

खोपडा-रा-पु. खोबरें, कवटी, डोकें, गर.

खोपडी-री-स्त्री. कवटी, डोकें. [पिकविणें.

खोपडी खा जाना, खोपडी चाट जाना-डोकें

खोपडी खाली होना-डोकें भणायणें.

खोपडी गंजी होना-सपाटून मार बसणें.

खोपा-पु. छपराचा कोपरा, घराचा रस्त्याच्या बाजूकडील कोपरा, अंबाडा.

खोभरा-पु. खुंटी.

खोम-पु. समूह.

खोय-स्त्री. संवय.

खोया-पु. खवा. -वि. हरवलेला.

खोर-स्त्री. अरुंद गल्ली, जनावरांना खाणें

खोर-वि. खाणारा. [देण्याचें भांडें.

खोरना-क्रि. अ. आंचोळ करणें.

खोरा-पु. वाडगा, पाणी पिण्याचें भांडें.

खोरि-स्त्री. अरुंदगल्ली, दोष, खोड, उणेपणा, चंदनाचें आडवें गंध.

खोरी-स्त्री. पाहा 'खोर'.

खोल-पु. खोळ, आवरण, जाड चादर.

खोलना-क्रि. स. उघडणें, छिद्र करणें, बंधन तोडणें, मुक्त करणें, क्रम सुरू ठेवणें, सडक, कालवे वगैरे तयार करणें, दुकान कचेरी वगैरेचें कोम सुरू

खोली-स्त्री. आवरण. [करणें, प्रकट करणें.

खोशा-पु. लहान लहान फळांचा गुच्छ,

खोह-स्त्री. गुहा. [धान्याचा तुरा.

खॉ-स्त्री. खड्डा.

खौज-पु. खोल विचार.

खौफ-पु. भय.

खौफजबा-वि. भ्यालेला.

खौफनाक-वि. भयंकर. [एक दागिना.

खौर-स्त्री. चंदनाचा टिळा, डोक्यांतील

खौरना-क्रि. स. उगाळणें, गंध लावणें.

खौरहा-वि. टकल्या, खरूज झालेला (पशू).

खौरा-पु. खवडा, एक प्रकारची खरूज.

खोरी-स्त्री. कपाळ, कवटी, भस्म, राख.

खौलना-क्रि. अ. उकळणें.

खौलाना-क्रि. स. पाणी, दूध वगैरे गरम

व्यात-वि. प्रसिद्ध [करणें, उकळणें.

ख्याति-स्त्रि. प्रसिद्धि. मत.

ख्याल-पु. विचार, कल्पना, आठवण, आदर,

ख्यालमें रखना-लक्ष असणें.

ख्यालसे उतरना-विसरणें.

ख्याली-वि. कल्पित, खेळ करणारा.

ख्याली पुलाव पकाना-मनांत मांडे खाणें.

ख्रिष्टान-पु. ख्रिस्ती.

ख्रीष्ट-पु. येशूख्रिस्त.

खबॉ-प्रत्य. नामाच्या शेवटीं आल्यास

'णारा' असा अर्थ होतो. (जसें-किस्सा-खबॉ-गोष्ट सांगणारा).

कवोबा-वि. सुशिक्षित, दत्तक (पुत्र).

कवाजा-पु. धनी, सरदार, प्रतिष्ठित व्यक्ति.

कवाजासरा-पु. हिजडा. [हिजडा.

कवान-पु. ताट.

कवानचा-पु. पाहा 'खोन्चा'.

कवाब-पु. स्वप्न.

कवाबगाह-स्त्री. शयनागार.

कवार-वि. खाणारा, दुर्दशाग्रस्त, तिरस्कृत.

कवास्तगार-वि. इच्छुक.

कवाह-अ. अथवा, वाटेलतर.-वि. इच्छुक.-
स्त्री. इच्छा.

कवाहमकवाह-अ. जरूर, अवश्य.

कवाहिश-स्त्री. इच्छा, आकांक्षा.

कवाहिशमंड-वि. अभिलाषी.

[ग]

गंग-पु. एक हिंदी कवि, एक मात्रा वृत्त.

-स्त्री. गंगानदी.

गंगबारा-पु. मळीची जमीन, नदीचें प्रवाह
बदलल्यामुळें उघडी पडलेली जमीन.

गंगशिकस्त-पु. प्रवाहानें वाहून गेलेली

गंगाल-पु. घंगाळ. [जमीन.

गंगालाभ-पु. मृत्यु. [ती जागा.

गंगासागर-पु. जेथें गंगा समुद्राला मिळते

गंगेरन-स्त्री. गंगोटी (औषधि).

गंगोक्ष-पु. गंगोदक.

गंग-पु. डोक्याचे केस जाण्याचा रोग,
डोक्यांत होणारे बारीक फोड. -स्त्री.

सजीना, ढीग, समूह, धान्याची पेंड,
अपमान, खाण, संपत्ति.

गंजन-पु. अनावर, पिडा, नाश.

गंजना-क्रि. स. ढीग घालणें, गांजणें,
चूर्ण करणें, तोडणें.

गंजा-वि. टकल्या. -स्त्री. दारूचें दुकान,

बाजार भरविण्याची जागा, दारूचें भांडें.

गंजिया-स्त्री. जाळीदार विणलेली पिशवी.

गंजी-स्त्री. ढीग, रताळें, गंजीपराक.-वि.

टक्कल असलेली, गांजा पिणारा.

गंजीफा-पु. खेळण्याचे पत्ते, गंजीफा.

गंजेडी-वि. गांजा पिणारा.

गंठकटा-पु. खिसेकातरू.

गंठजोडा, गंठबंधन-पु. लग्न प्रसंगीं वर व
वधूच्या वस्त्रास गंठ मारणें, लग्न, मैत्री.

गंड-पु. गाल, कानशील, फोड, गांठ,
चिन्ह, हस्तीचें गंडस्थळ.

गंडा-पु. चार वस्तुंचा समुदाय, गांठ,
मंतरलेला दोरा, हुसळी, पोपटाचा कंठ.

गंडासा-पु. जनावरांच्या चान्याचे तुकडे
करावयाचें हत्यार.

गंडेरी-स्त्री. उसाची गंडेरी.

गंता-वि. जाणारा.

गंदगी-स्त्री. मलिनता, अपवित्रता, मळ.

गंदना-पु. एक प्रकारचें गवत.

गंदला-वि. मळलेला. [प्याजोगा.

गंदा-वि. घाणेरडा, अशुद्ध, घृणा कर-

गंडुस-पु. गहू.

गंडुमी-वि. गहूवर्णी. [अगर, सुगंधी पदार्थ.

गंध-पु. वास, थोडासा भाग, गर्व, काळा

गंधबिलाव-पु. जव्हारी मांजर.

गंधर्व-पु. दुसरा पति, गंधर्व, हरीण, घोडा,
भूत, कोकिल, सूर्य, ज्ञानी, देवाचा गवई.

गेंबाना-क्रि. स. घाण करणें. -क्रि.अ. घाण
येणें. [चीक, देवदाराचा ढिक.

गंवाबिरोजा-पु. एका झाडाचा औषधी

गंभी-पु. सुगंधी तेलें, अतरेणें इत्यादि

विकणारा, एक प्रकारचें गवत, एक किडा.

गेंबीला, गेंबेला-वि. घाणेरडा, दुर्गंधयुक्त.

गंभीर-वि. खोल, गंभीर, गहन, गूढ,
घोर, शांत.

गंघ-स्त्री. डाव, मतलब, संधी, उपाय.

गंघई-स्त्री. लहान गांव.

गंघना-क्रि. अ. जाणें.

गंघर मसला-पु. खेडवळांचा वाक्प्रचार.

गंघाना-क्रि.स. घालविणें, हरविणें, विसरणें,
काढणें. [गांवढळ.

गंघर-रू-वि. ग्रामीण, मूर्ख, अज्ञान,

गंघरी-स्त्री. ग्रामीणता, मूर्खपणा, ग्रामीण
स्त्री.- वि. -कुरूप, मूर्खासारखा.

गंघेली-स्त्री. खेडवळ स्त्री. [गांठ.

गंघ-पु. हाडवैर, वर्मा लागणारी गोष्ट,

गंघना-क्रि. स. घट्ट बांधणें, घट्ट विणणें.

-क्रि. अ. भरणें.

गंघीला-वि. टोकदार, ठोसर, भोंक नसलेला.

गंघव-पु. गजेंद्र, मोठा हत्ती. [करणें.

गंघ करना-क्रि. अ. गय करणें, उपेक्षा

गंघ बहोर-वि. हरवलेली वस्तु पुन्हा

मिळविणारा, बिघडलेलें सुधारणारा.

गंघ-स्त्री. गाय. [एक भेद.

गगन-पु. आकाश, शून्य, छप्पय छंदाचा

गगन के फूल-अशक्य काम.

गगनभेड-स्त्री. सारस पक्षी.

गगरा-पु. घागर.

गगरी-रिया-स्त्री. लहान घागर, कळशी.

गंघ-पु. चुना वगैरे घालून पक्की केलेली
जमीन.

गंघकारी-स्त्री. चुनेगच्ची करण्याचें काम.

गंघना-क्रि. स. ठासून भरणें. [निभावणें,

गंघना-क्रि. अ. जाणें.-क्रि. स. चालविणें,

गंघ-पु. हत्ती, आठाची संख्या, एक राक्षस,

एक वापर.

हि. अ. को...१०

गंघ-पु. लांबी मोजण्याचें एक माप, एक
प्रकारचा तीर, लोखंडाचा दांडा.

गंघ इलाही-पु. एकेचाळीस अंगुलाचें माप.

गंघक-पु. दारू प्याल्यानंतर तोंडाची रुचि
बदलण्याकरितां खावयाच्या वस्तु,

गजगाह-पु. हत्तीची झूल. [न्याहारी.

गंघट-पु. सरकारी गंघेड.

गंघान-पु. हत्तीचा मद.

गंघव-पु. राग, आपत्ति, अन्याय, विलक्षण

गंघवका-विलक्षण. [गोष्ट.

गंघबोक, गंघबाग-पु. अंकुश.

गंघर-पु. गजर (घडघाळ, घंटा, वाद्य

गजरबम-भत्या पहाटेस. [इत्यादि).

गंघरा-पु. वेणी, गंघरा (फुलांचा).

गंघाल-स्त्री. फारसी व उर्दू मधील एक

प्रकारची कविता, गंघाल.

गंघा-पु. खजूर, एक मिठाई.

गंघाना-स्त्री. सडविणें, ढीग करणें.

गंघाल-पु. पाडस (हरणाचें).

गंघी-स्त्री. एक प्रकारचें जाड देशी कापड,
हत्तीण.

गंघसा-पु. बुडबुडे, ढीग, खजीना, धन.

गंघिन-वि. दाट, जाड.

गंघई-स्त्री. मान, गळा.

गंघना-क्रि. स. खाणें, गट्ट करणें.

गंघगट-पु. गंघगट आवाज (पितांना होणारा).

गंघपट-स्त्री. दाट मैत्री, सहवास.

गंघटा-पु. मनगट, घोटा, गांठ, बी, एक

गंघट-पु. मोठें गांठोडें. [प्रकारची धिठाई.

गंघटा-पु. घास किंवा लाकडाचें जोडें,

गंघठी-स्त्री. लसणाचा कांदा. [मोठें गांठोडें.

गंघन-स्त्री. घडण.

गंघना-क्रि. अ. दोन वस्तुंचें मिश्रण,

शिवतांना दोरा भरणें, घट्ट विणणें.

कठरी-स्त्री. गांठोडें, जमविलेला पैसा.

कठरी मारना-एकाद्याचा पैसा लुटणें.

कठवाना-क्रि. स. गांठविणें, शिजवून घेणें,

जोड बसविणें.

कठा बदन-वि. पिळदार बांध्याचा.

कठाव-पु. शिलाई, गठविण्याचें काम.

कठिया-स्त्री. ओझें लादण्याची दुहेरी थैली,

मोठें गांठोडें, सांघे सुजण्याचा रोग.

कठियाना-क्रि. स. गांठ मारणें, गांठींत बांधणें.

कठीला-वि. ज्याला बऱ्याच गांठी आहेत

असें, गोंडस, मजबूत. [विलेली गोष्ट.

कठोत-स्त्री. मैत्री, एकत्र येऊन ठर-

गडंग-पु. घमंड, आत्मश्लाघा.

कड-पु. खड्डा, आडोसा, कोट.

कडक-स्त्री. एक मासा.

कडगड-स्त्री. कडगडाट, पोटांतील गुरगुर.

कडगडा-पु. एक गाडी, एक हुक्का.

कडगडी-स्त्री. चौघडा.

कडगूवर-पु. चिंधी.

कड जाना-लाजणें. [काठणें.

कडे मुवें उखाडना-उखाळधा पाखाळधा

कडवार-पु. मस्त हत्तीच्या बरोबर भाला घेऊन, चालणारा नोकर.

कडना-क्रि. अ. घुसणें, टोचणें, दुखणें.

कडपना-क्रि. स. गिळणें, बळकावणें.

कडबड-वि. उंचसखल, अव्यवस्थित, वाईट.

पु. क्रमाचा भंग, अव्यवस्था, दंगा.

कडबड झाला-पाहा 'गडबड'.

कडबड झाल्या-पाहा 'गडबड'.

कडबडाना-क्रि. अ. गडबडणें, अव्यवस्थित

होणें, अस्ताव्यस्त होणें.

कडबडी-स्त्री. गोंधळ, खडबड.

कडमड-वि. भेसळ.

कड(डे)रिया-पु. मॅडपाळ.

कडहा-पु. खड्डा.

कडा-पु. रास.

कडाना-क्रि. स. भोसकणें, गाडणें.

कडायन-वि. बोचणारा, टोंचणारा.

कडारी-स्त्री. वर्तुळाकार रेषा, रहाट.

कडारीबार-वि. आडव्या रेषा असलेलें

कडू-पु. ढीग.

[कापड.

कडूबडू-मडू-पु. घालमेल, विसंगती.

कडूर-पु. कुबडा, गरुड.

कडोलना-पु. पांगुळ गाडा.

कडडाम-वि. पाजी, तुच्छ.

कडडालिका-स्त्री. अंधानुकरण.

कडडी-स्त्री. चवड, रास, ढीग.

कड-पु. किल्ला.

कडंत-वि. काल्पनिक. -पु. रचना.

कडन-स्त्री. आकृति, बनावट, रचना.

कडना-क्रि. स. घडविणें, सुधारणें, कल्पित गोष्ट रचणें, मारणें.

कडबई, कडबै-पु. किल्लेदार.

कडा-पु. खड्डा.

कडाई-स्त्री. घडण, घडाई, घडणावळ.

कडाना-क्रि. स. घडविणें, कष्टकारक होणें.

कडी-स्त्री. लहान किल्ला, कोट असलेलें

कड्या-वि. रचनाकार.

[गांव.

कणना-स्त्री. मोज, हिशेब, संख्या.

कणपति-पु. कणपति.

[कोरम.

कणपूति-स्त्री. नियुक्त संख्या (सभेची),

कणवेश-पु. युनिफॉर्म.

कण्य-क्य-वि. मोजण्याजोगें, प्रतिष्ठित.

कत-वि. गेलेला, मेलेला, जाणलेलें, स्थित,

रहित. -स्त्री. उपयोग, दशा, पद्धत, गत बनाना-दुर्दशा करणे. [रूपरंग. गता-पु. रंग कामाची चौकट आणि कापड, कागदाचा पुट्टा. [काठी. गतका-पु. फरीगदगा, कातडें चढविलेली गताल खाता-पु. बट्टा खातें, बुडीत खातें. गति-स्त्री. एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणीं जाणें, चाल, मार्ग, स्थिति, विषय, स्पंदन, शिस्तेक, देव, आधार, जाण्याचें ठिकाण, सामर्थ्य, प्राप्ति, कर्मफल, पुनर्जन्म, सिद्धांत, परिणाम, पुरावा, आचार, स्वरूप, समारंभ, व्रण, अनाचार, पवित्रा.

गत्य, गथ-पु. भांडवल, टोळी. गथना-क्रि. स. गुंफणें, थापा देणें. गढ-पु. रोग, श्रीकृष्णाचा धाकटा भाऊ. गढका-पु. गदगा, चामड्यानें मढविलेला सोटा. गढकारा-वि. नरम, गुलगुलीत, गुबगुबीत. गढगढ-वि. सद्गदित. गढना-क्रि. स. म्हणणें. गढगढा-वि. गुबगुबीत. गढर-पु. खळबळ, बंड. गढरा-वि. अर्धा कच्चा. गढराना-क्रि. अ. पिकावयास येणें, तारुष्य प्राप्त होणें, डोळ्यांत मळ येणें, घाणेरडें होणें. -वि. घाण झालेला. गढला-वि. घाणेरडा. गढहपन-पु. गाढवपणा, मूर्खपणा. गढहपचीसी-स्त्री. गढे पंचविशी. गढहा-पु. वैद्य, गाढव, मूर्ख. गढहेपर चडाना-वेअबू करणें. गढहे का हल चालाना-सत्यानाश करणें.

गदा-स्त्री. गदा. -पु. फकीर, भिकारी. गदाई-वि. नीच, रद्दी. -स्त्री. भिक्षावृत्ति. गढेला-पु. गादी. गढेरी-स्त्री. तळवा (हाताचा). गढोरी-स्त्री. तळवा (हाताचा). गद्द-पु. नरम वस्तुवर एकादी वस्तु आपटल्याचा आवाज, अपचनामुळें पोट फुगणें. गद्दर-वि. अर्धा कच्चा, मोठी गादी. गद्दा-पु. मोठी गादी, कापसा सारख्या नरम वस्तूचें गाठोडें, एकाद्या नरम वस्तूचा मार. गद्दी-स्त्री. लहान गादी, व्यवसाय करणाऱ्याची बैठक, अधिकाऱ्याचें पद. गद्दीपर बैठना-अधिकार ग्रहण करणें. गद्दीनशीन-वि. सिंहासनाखंड, उत्तरा. गधा-पु. गाढव, मूर्ख. [धिकारी. गन-पु. गण, सेवक, झुंड. गनक-स्त्री. ज्योतिषि. गन गन-स्त्री. घणघण शब्द, रोमांच. गनगौर-स्त्री. चैत्र शुद्ध तृतीया. गनियारी-स्त्री. गणेश (शमीसारखीं पानें गनी-पु. धनवान. [असतात). गनीम-पु. लुटारू, शत्रु. [गोष्ट. गनीमत-स्त्री. फुकटचा माल, समाधानाची गनूदगी-स्त्री. झोप. गन्य-वि. मोजण्याजोगें, प्रतिष्ठित. गन्ना-पु. ऊस. [गप्पागोष्टी. गप, गप्प-स्त्री. गप्प, अफवा, बढाई, गपकना-क्रि. स. चटकन गिळणें. गपडचीथ-स्त्री. गप्पागोष्टी. गपना-क्रि. स. गप्पामारणें. गपशाप-स्त्री. गप्पागोष्टी. गपागप-पु. एकदम.

गम्पा-पु. फसवेगिरी, कपट.
 गम्पी-वि. थापेबाज.
 गपोडा-पु. गप्प, कपोल कल्पना.
 गपोडिया-पु. बडबडधा.
 गफ-वि. दाट.
 गफूलत-स्त्री. असावधानी, चूक.
 गफका-पु. मोठा घास, लाभ.
 गफकार-वि. फार दयाळू.
 गफूर-वि. क्षमाशील, क्षमा करणारा.
 गबन-पु. दुसऱ्याने आपल्याजवळ दिलेला माल गडप करणे. [मुलगा.
 गबरू-वि. तरणाटाटा, साधासुधा, नवरा
 गबरून-पु. दोरवा, कापूस भरलेले कापड.
 गबी-वि. मूर्ख.
 गब्बर-वि. गर्विष्ठ, मंद, बहुमूल्य, श्रीमंत.
 गन्न-पु. अग्नीपूजक लोक, पारशी.
 गभीर-वि. पाह्या 'गंभीर.'
 गभुआर-वि. जावळ, अज्ञान.
 गभ-स्त्री. प्रवेश (एकाद्या विषयांत).
 गभ-पु. दुःख, चिंता.
 गभ खाना-क्षमा करणे.
 गभक-पु. जाणारा, सूचक. -स्त्री. तब-
 ल्याचा गंभीर ध्वनि, सुगंध.
 गभकना-क्रि. अ. सुवास येणे, घमघमाट
 सुटणे, तबला घुमणे.
 गभकीला-वि. सुगंधीत, सहनशील.
 गभलवारखोर-वि. सहनशील. [दारू.
 गभगुलत-पु. मनोरजनाचे साधन, खेळ,
 गभगी-वि. उदास, दुःखी.
 गभगुसार-वि. दुसऱ्याचे दुःख दूर करणारा.
 गभछा-पु. पंचा, रुमाल.
 गभछी-स्त्री. बाराबंदी.
 गभजा-पु. प्रेमिकेचा नखरा किंवा हावभाव.

गंमत-पु. रस्ता, व्यवसाय. [ज्ञान.
 गमन-पु. जाणे, गति, स्त्रीसंग, प्राप्ति,
 गमना-क्रि. अ. जाणे.
 गम्भारी-स्त्री. शिवणी (वनस्पति).
 गम्य-वि. सुबोध, योग्य, मैथुन संबंधास
 योग्य, सुलभ. -पु. जार.
 गमला-पु. कुंडी, कमोड.
 'गमाना-क्रि. स. घालविणे.
 गमी-स्त्री. सुतकाचे दिवस, शोक, मृत्यु.
 गय-पु. घर, आकाश, धन, प्राण, पुत्र, एक
 राक्षस, गया (तीर्थ).
 गयंद-पु. मोठा हत्ती.
 गया-पु. एक तीर्थ, गयेत होणारे पिंडदान.
 -क्रि. अ. 'जाना' या घातूचे भूतकाळीं
 रूप. [पोहोचलेला.
 गया गुजरा या गया बीता-वाईट अवस्थेला
 गयावाल-पु. गया तीर्थस्थानांतील पंडथा.
 गर-पु. रोग, विष, बचनाग, गळा.
 गरकाब-वि. पाण्यांत बुडलेला.
 गरक्री-स्त्री. बुडणे, पूर, पाण्याच्याखालीं
 असलेली जमीन, सखल जमीन.
 गरगज-पु. किल्ल्याच्या भिंतीवरून बांध-
 लेला बुरुज (तोफांसाठी), मोर्चाची
 टेकडी, फांशीची जागा, ढीग. -अ.
 गरगरा-पु. गरडी (चाक). [विशाळ.
 गरगराना-क्रि. अ. गरजणे, घरघरणे.
 गरचे-अ. यद्यपि.
 गरज-स्त्री. प्रयोजन, जरूरी, इच्छा.
 गरजन-पु. गर्जना.
 गरजना-क्रि. अ. गरजणे.
 गरजमंद-वि. गरजू, इच्छुक. [नसवे.
 गरजमंद बाबला-गरजवंताला अक्कळ
 गरजी-वि. आपमतलबी.

गरदट-पु. समूह.

गरब-स्त्री. धूळ.

गरबन-स्त्री. मान.

गरबन उठाना-विरोध करणे.

गरबन काटना-ठार मारणे, नुकसान करणे.

गरबन पर-मानेवर.

गरबन मारना-ठार मारणे. [देणे.

गरबन में हाथ देना या डालना-हाकलून

गरबनियों-स्त्री. हाकलून देण्याची क्रिया.

गरबनी-स्त्री. सरी (दागिना), कुस्तीचा एक पेच, घोड्यावर घालण्याचा कपडा.

गरबा-पु. धूळ.

गरवान-वि. फिरून पुन्हां त्याच ठिकाणी

येणारा. -पु. फिरून पुन्हां आपल्या

ठिकाणी परत येणारें कबूतर. [मोजणे.

गरवानना-क्रि. स. पुन्हां पुन्हां बोलणे,

गरबू-पु. आकाश, छकडा.

गरना-क्रि. अ. शिजणे, विरघळणे, जर्जर

होणे, कांकडून जाणे, व्यर्थ होणे.

गरनाल-पु. विशाल तोंडाची तोफ.

गरब-पु. हत्तीचा मद.

गरब गहेला-वि. गर्विष्ठ.

गरबना-क्रि. अ. गर्व करणे.

गरबांही-स्त्री. भेट, आलिंगन.

गरबीला-वि. घमेंडखोर. [लोंगर येणे.

गरभाना-क्रि. अ. गर्भवती होणे, ओंब्या,

गरभ-वि. उष्ण, तीक्ष्ण, प्रबल, उष्णता

उत्पन्न करणारा, उत्साही.

गरम बल-पु. जहालपक्ष.

गरम होना- रागावणे.

गरमा गरम-वि. गरम, उष्ण.

गरमा गरमी-स्त्री. भांडण, चलाखी.

गरमाना-क्रि. अ. गरम होणे, मस्त होणे.

क्रोध येणे. -क्रि. स. तापविणे.

गरमाहट-स्त्री. उष्णता.

गरमी-स्त्री. उकाडा.

गरराना-क्रि. अ. घोर ध्वनि करणे.

गरल-पु. विष, सर्पविष, गवताची जुळी,

बचनाग, अफू. -स्त्री. मधमाशी.

गरबित-वि. अभिमानी.

गरह-पु. ग्रह, संकट.

गराडी-स्त्री. रहाट.

गराना-क्रि. स. वितळविणे. [ओषध.

गरारा-वि. प्रचंड. -पु. चूळ, चूळभरण्याचें

गरौब-पु. जनावराच्या गळघास बांधण्याचा

गरास-पु. घास, पकड. [दुहेरी दोरा.

गरियाना-क्रि. अ. शिव्या देणे.

गरियार-वि. आळशी.

गरी-स्त्री. खोबरें, बीच्या आंतील गर.

गरीज-स्त्री. स्वभाव, सहनशीलता.

गरीजी-स्त्री. प्राकृतिक, स्वाभाविक.

गरीब-वि. गरीब, दरिद्री.

गरीबखाना-पु. गरीबाचें घर.

गरीबनिवाज-वि. दयाळू.

गरीबपरवर-वि. गरीबांचा पालनकर्ता.

गह-वि. वजनदार, गौरवशाली.

गहवाई-वाई-स्त्री. जडपणा, मोठेपणा.

गहता-स्त्री. गौरव, मोठेपणा.

गहर-पु. गर्व.

गहरी-वि. गर्विष्ठ. -स्त्री. अभिमान.

गरेबान-पु. गळा (कापडाचा).

गरेबान फाडना-दुःखानें रडणे.

गरेबान में झुह डालना-लाजणे.

गरेरना-क्रि. स. गरगरणे.

गरेया-स्त्री. दावें.

गरोह-पु. धुंड.

गर्भ-वि. मग्न, तल्लीन.
 गर्जन तर्जन-पु. धाकदपटशा.
 गर्व-स्त्री. धृष्ट. [तरट.
 गर्वसोर-रा-वि. मळखाऊ.-पु. पाय पुसण्याचें
 गर्वन-स्त्री. मान.
 गर्वन तोड बुखार-मेनेंजाँडटिस रोग.
 गर्बिण-स्त्री. फेरा, चक्र (दैव), संकट.
 गर्व-पु. पश्चिम.
 गर्भ निवारण-पु. संतति नियमन.
 गर्भ-वि. पाहा 'गरभ'.
 गर्ग-पु. लाखी रंग, लाखी रंगाचा घोडा
 किवा कबुतर. [(गाय, बैलाची).
 गलकंबल, गलकंबल-पु. गळ्याची पोळी
 गलगंज-पु. गोंगाट.
 गलगंजना-क्रि. अ. आरड ओरडा करणें.
 गलगल-स्त्री. मैनेसारखा एक पक्षी, एक
 गलगला-वि. ओलेंचिब. [लिबू.
 गलगुथना-वि. लठ्ठ. [स्तीनें टळणारें संकट.
 गलग्रह-पु. माशाचा काटा, मोठ्या शिक-
 गलचोर-स्त्री. गप्पागोष्टी.
 गलछुट-स्त्री. गालफड, गालाचें कातडें.
 गल खंडडा-पु. पाठ न सोडणारी व्यक्ति,
 दुखावलेला हात अडकविण्याकरितां
 गळघांस बांधलेला रमाल.
 गलसंप-पु. हत्तीच्या मानेवरील झूल,
 गलत-वि. अशुद्ध, खोटें. [साखळ दंड.
 गल तकिया-पु. गालाखालीं घ्यावयाची
 लहान नरम उशी.
 गलतनामा-पु. चुकांची यादी.
 गलतनी-स्त्री. गळपट्टा, नेकटाय.
 गलतफहमी-स्त्री. गैरसमज.
 गलती-स्त्री. चूक.
 गलतस-पु. निःसंतान माणसाची संपत्ति.

गलथन-पु. अजागळ स्तन.
 गलथना-पु. अजागळ.
 गलथेली-स्त्री. माकडाच्या गालांतील थेली.
 गलंबा-पु. कटुभाषी, फटकळ.
 गलन-पु. पडणें, गळणें, पतन.
 गलान-क्रि. अ. शिजून नरम होणें, जीणें
 होणें, दुर्बळ होणें, थंडीनें शरीर आखडणें,
 निकामी होणें.
 गलफडा-पु. गालफड, गालाचें कातडें.
 गलफांसी-स्त्री. फांशी, त्रासदायक काम.
 गलबा-पु. प्रमुखता, अधिकता, हल्ला,
 आक्रमण, जय.
 गलबोही-स्त्री. गळघांत हात घालणें.
 गलमंदरी-स्त्री. शिवपूजेंत गाल वाजविणें
 (बंब इत्यादि ध्वनि).
 गलमु(गु)च्छा-पु. कल्ला, गालमिशा.
 गलवाना-क्रि. स. विरघळविणें.
 गलसुआ-पु. गालगुंड.
 गलसुई-स्त्री. पाहा 'गल तकिया.'
 गला-पु. गळा, कंठ.
 गला काटना-फार नुकसान करणें, (सुरण,
 अळू वगैरेनें) घसा खाजविणें.
 गला घुटना-स्वासोच्छ्वासास अडथळा होणें.
 गला घोटना-गळा दाबणें, जबरदस्ती
 करणें, गळा दाबून मारणें.
 गला छुटना-एकाद्यापासून सुटका होणें.
 गला बवाना-अनुचित दाब आणणें.
 गला फाडना-जोरजोरानें ओरडणें.
 गला रेतना-गळा कापणें.
 गलाना-क्रि. स. वितळविणें, हळूहळू
 नाहीसिं करणें, पैसे खर्च करणें.
 गलानि-स्त्री. ग्लानि, दुःख, पश्चात्ताप.
 गलित-वि. जीणें, पडलेला, नष्ट.

गलियारा-पु. बोळकंडी, भूपट्टा.
 गली-स्त्री. गल्ली, आळी.
 गली गली मारे मारे फिरना-दारोदार
 हिंडणें (पोटासाठीं).
 गलीचा-पु. गालीचा. [कचरा, मळ.
 गलीज-वि. घाणेरडें, अशुद्ध. -पु. केर-
 गलीत-पु. मळ, कचरा, जीर्ण.
 गलेफ-पु. पासोडी.
 गलेबाज-वि. चांगलें गाणारा.
 गलेका हार-अतिशय प्रिय.
 गलेके नीचे उतरना या गले उतरना-
 गोष्ट मनांत ठसणें, ध्यानीं येणें.
 गले पडना-इच्छेविरुद्ध मिळणें.
 गले बांधना या मडना-दुसऱ्याच्या इच्छे-
 विरुद्ध त्याला देणें.
 गले लगाना-आलिगन देणें.
 गलौ-पु. चंद्र.
 गल्प-स्त्री. लघुकथा, कल्पित गोष्ट, बढाई.
 गल्लई-स्त्री. धान्याच्या रूपांत दिलेला
 सारा.-वि. गडबडीशीं संबंध असणारा.
 गल्ला-पु. आरडां ओरड, झुंड (जनावरांची).
 गल्ला-पु. पीक, धान्य, रोजची विक्री.
 गल्लेबान-पु. धनगर.
 गर्ब-स्त्री. हेतु, संधि.
 गर्बसे-संधि साधून, गुपचुप.
 गर्ब-पु. रामचंद्राच्या सैन्यांतील एक वानर.
 गर्बन-पु. जाणें, बघूचें पहिल्या प्रथम
 पतिगृहीं जाणें.
 गर्बनचार-पु. पतिगृहीं जाण्याची पद्धत.
 गर्बनना-क्रि. अ. जाणें.
 गर्बनि-नी-स्त्री. चाल. -वि. चालणारी.
 -अ. जाऊन.-क्रि. अ. गेली.
 गर्बनरी-स्त्री. शासन, गव्हर्नरचा अधिकार.

गवय-पु. गवा.
 गर्बाहि-अ. मुकाटघानें, संधि साधून.
 गर्बाछ-अ-पु. झरोका.
 गर्बारा-वि. पसंत, घेण्यासारखे.
 गर्बास-सा-पु. कसाई, हत्या करणारा,
 गर्बाह-पु. साक्षी. [गोमसक.
 गर्बाही-स्त्री. साक्ष.
 गर्बेल-ला-वि. खेडुत.
 गर्बेसना-क्रि. स. शोधणें, धुंडाळणें.
 गर्बेवणा-स्त्री. संशोधन.
 गर्बेवी-वि. शोधक.
 गर्बैया-स्त्री. भांडण.-पु. गर्बई.
 गर्बेहा-वि. खेडुत.
 गर्श-पु. मूर्च्छा.
 गर्श खाना-पु. मूर्च्छा येणें.
 गर्स्त-पु. गर्स्त, पहारा.
 गर्स्ती-वि. पहारेकरी.-स्त्री. व्यभिचारिणी.
 गर्सना-क्रि. अ. ग्रासणें.
 गर्सीला-वि. गुंफलेलें.
 गर्स्ता-पु. घास (अन्नाचा).
 गर्ह-स्त्री. मूठ, पकडण्याची क्रिया.
 गर्ह बैठना-मुठीवर हात ठेवणें.
 गर्हक-अ. लोभपूर्ण, उत्साहपूर्ण.
 गर्हगहा-गर्हगह-वि. प्रफुल्लित.
 गर्हगहाना-क्रि. अ. प्रसन्न होणें.
 गर्हगहे-अ. आनंदानें, धामधुमीनें.
 गर्ह डोरना-क्रि. स. पाणी गढुळ करणें.
 गर्हन-स्त्री. पकड, हट्ट.-पु. जंगल, दुःख,
 खोली, दुर्गमस्थान, पाणिग्रहण, दोष,
 कलंक.-वि. दुर्गम, गहन, खोल.
 गर्हना-पु. दागिना. -क्रि. स. धरणें.
 गर्हनि-स्त्री. हट्ट, प्रण. [व्याकुळ झालेला.
 गर्हवर-वि. दुर्गम, व्याकुळ, मनोकेंद्राशुद्ध

गह्वरना-क्रि. अ. गह्वरणें.
 गहर-स्त्री. विलंब, उशीर.
 गहरवार-पु. एक क्षत्रिय जात.
 गहरा-वि. खोल.
 गहरा आढवी-मोठा मनुष्य.
 गहरा पेट-विशाल हृदय.
 गहरा हाथ-जोराचा फटका. [करणें.
 गहराना-क्रि. अ. खोल होणें. -क्रि. स. खोल
 गहरी घुटना या छनना-भांग जाड करणें,
 गहळ-अ. विलंब. [दाट मैत्री होणें.
 गहलौत-पु. एक राजपूत वंश.
 गहवा-पु. चिमटा, सांडस.
 गहवारी-पु. पाळणा.
 गहिरी-वि. खोल.
 ग(ही)ला-वि. गविष्ठ, वेडा.
 गहीर-वि. मंभीर.
 गहेजुआ-पु. चिचुंद्री.
 गहरे लोग-चतुर लोक.
 गहेलरा-वि. वेडा, मुर्ख.
 गहैया-वि. स्वीकारणारा.
 गौछना-क्रि. स. गुंफणें.
 गौज-पु. रास.
 गौजना-क्रि. स. रास करणें.
 गौठ-स्त्री. गांठ. [पणानें बोलणें.
 मन या हृदयकी गौठ खोलना-मनमोकळे-
 मननें गौठ पडना-अबोला होणें.
 गौठका-पदरचा.
 गौठका पुरा-श्रीमंत. [गांठ देणें.
 गौठ जोडना-बर व बधु यांच्या वस्त्रास
 गौठमें बांधना-चांगली आठवण ठेवणें.
 गौठसे-आपल्या खासांतून.
 गौठपोजी-स्त्री. अळकोल.
 गौठवार-वि. गांठीगांठीचा.

गौठना-क्रि. स. गांठ मारणें, शिवणें, ठिगळ
 मतलब गौठना-मतलब साधून घेणें. [लावणें.
 गौठी-स्त्री. गांठ.
 गौडर-स्त्री. गांठे हरळी.
 गौडा-पु. झाड, फांदी, ऊसाची, गंडेरी.
 गौथना-क्रि. स. गुंफणें, गांठणें.
 गांधी-स्त्री. हिरव्यारंगाचा एक किडा,
 एक प्रकारचें गवत, हिंग, गंधी, गुजराथी
 वाण्यांची एक जात.
 गौब-पु. खेडें, गांव.
 गौस-स्त्री. अडथळा, वैर, रहस्य, गांठ
 अधिकार, देखरेख, अडचण. [आणणें.
 गौसना-क्रि. स. गुंफणें, टोचणें, पकडींत
 बातको गौसकर रखना-हृदयांत बिंबविणें.
 गौसी-स्त्री. हत्याराचें टोक, गांठ, कपट,
 गौहक-पु. गिऱ्हाईक. [मनोमालिन्य.
 गाइगोठ-स्त्री गोशाळा. [णारा.
 गाऊघप्प-वि. दुसऱ्याचा माल गडप कर-
 गागर-री-स्त्री. कळशी, लहान घागर.
 गाच-स्त्री. बारीक जाळीदार कापड.
 गाछ-पु. लहान झाड. [बीज, फेस.
 गाज-स्त्री. गर्जना, बीज पडण्याचा आवाज,
 (किसीपर) गाज पडना-नाश होणें.
 गाजना-क्रि. अ. ओरडणें, गर्जना करणें.
 गाजर-स्त्री. गाजर. [मानणें.
 गाजर मूली समझना-कवडी किमतीचा
 गाजा-पु. तोंडाला लावण्याचें रोगण.
 गाजी-पु. वीर पुरुष.
 गाटर-पु. तुळई.
 गाडू-स्त्री. खळगा, थारोळें.
 गाडुना-क्रि. स. गाडणें.
 गाडर-स्त्री. मेंढी.
 गाडी-स्त्री. गाडी.

गाडी छटना-गाडी सुटणें.

गाढूला-पु. पांगुळगाडा. [कठिण.

गाढा-वि. दाट, घट्ट विणलेलें, गूढ,

गाढे-अ. चांगल्या प्रकारें, दृढतापूर्वक.

गाढेकी कमाई-अतिशय मेहनतीने मिळवि-
लेला पैसा.

गाढेका साथी या संगी-संकटकाळचा मित्र.

गाढे बिन-संकटाचा काळ. [भाग.

गात-त्र-पु. शरीर, अवयव, हत्तीचा पुढचा

गाती-स्त्री. उपरणें.

गाथ-या-पु. स्तोत्र, श्लोक, गाणें, प्राकृत
भाषा किंवा कविता, एक छंद.

गाढ-स्त्री. पातळ पदार्थाच्या तळाशीं बस-

लेला गाळ, तेलंतील गाळ, जाड वस्तु.

गाढ-र-वि. भिन्ना, आळशी. -पु. कोल्हा.

गाढा-पु. अर्धवट पिकलेलें धान्य. [गादी.

गाढी-स्त्री. एक पक्वान्न, तळावा (हाताचा),

गाढुर-पु. वट वाघुळ. [प्रवाह, लोभ.

गाथ-पु. जागा, उतार, तळ, शेवट, नदीचा

गाथि-पु. विश्वामित्राचा पिता.

गाना-पु. गाणें, गीत. -क्रि. स. स्तुति करणें,

गाणें, वर्णन करणें.

गाफिल-वि. बेशुद्ध, असावधान.

गाभ-पु. पशूंचा गर्भ.

गाभा-पु. कोंब, झाडांतील नरम भाग,

रजई वगैरेंतून निघालेला जुना कापूस,

गभिन्-नौ-वि. गर्भिणी. [उमैं पीक.

गाम-पु. गांव.

गाय-स्त्री. माया, बाणी, आत्मा, गाय.

गायगाढ-स्त्री. गोठा.

गायत-वि. अत्यंत, असाधारण. -स्त्री.

चरमसीमा. [मनुष्य].

गायताल-पु. निरूपयोगी (वस्तु, पशु वा

गायत्री-स्त्री. एक वैदिक मंत्र, दुर्गा, गंगा,
ब्रह्मदेवाची स्त्री, खैर, वैदिक छंद.

गायब-वि. अंतर्धान.

गार-पु. खोल खळगा, गुहा.

गारत-वि. नाहीसें, नष्ट.

गारब-स्त्री. पहारा.

गारना-क्रि. स. दाबून पाणी किंवा रस
काढणें, उगाळणें (जसें-चंदन गारना),
काढणें, त्रास देणें. [देणें.

(तन या शरीर) गारना-शरीराला कष्ट

गारा-पु. माती, चुना वगैरेंचें मिश्रण.

गारी-स्त्री. शिवी, दुर्वचन, कलंक.

गरुड-पु. सोनें, विषावर उतारा (मंत्र),

विष शास्त्र. -वि. गरुडा संबंधी,

गारो-पु. गर्व, मान. [गरुडाकृति (व्यूह).

गाल-पु. गाल.

गाल फुलाना-रुसणें.

गाल बजाना या मारना-बढाया मारणें.

(काल के) गालमें जाना-मृत्युमुखीं पडणें.

गालगूल-पु. वृथा बोलणें.

गालना-क्रि. अ. बोलणें, गोष्ट करणें.

गालमसूरी-स्त्री. एक प्रकारची मिठाई.

गाला-पु. पिजलेल्या कापसाचा गोळा.

गालिब-वि. विजयी, श्रेष्ठ.

गालिबन-अ. संभवतः.

गाली-स्त्री. शिवी.

गाली खाना-शिवी ऐकणें.

गाली देना-शिवी देणें.

गालीगलोज-स्त्री. एकमेकांना शिव्या देणें.

गालीगुप्ता-पु. शिवीगाळ.

गालीचा-पु. गालिचा.

गालू-वि. बडबडपा. -पु. गाल.

गाढ-पु. गाय, बैल.

गावकुशी-स्त्री. गोहत्या.

गावघप्पी-वि. घुम्या, तोंड पुजा, स्वार्थी.

गावखबान-स्त्री. एक जडी बुट्टी.

गावतकिया-पु. लोड, मोठा तक्या.

गाववी-वि. मूर्ख, अडाणी, बडबड्या.

गावदुम-वि. उतरतें, वरून खालीं बारीक

गास-पु. संकट. [होत आलेलें.

गाह-पु. गिन्हाईक, पक्कड, गहन, दुर्गम, मगर, बूडी, आंतील भाग.

गाहक-पु. गिन्हाईक, प्रेम करणारा.

(जी या प्राणका) गाहक-प्राण घेणारा.

गाहकताई-स्त्री. गुणग्राहकता.

गाहगाह-अ. कधीकधी.

गाहना-क्रि. स. बुडी मारून ठाव घेणें, कणसांतून धान्य काढण्यासाठीं आपटणें,

गाह ब गाह-अ. कधीं कधीं. [शोषणें.

गाहा-स्त्री. वर्णन, कथा.

गाही-स्त्री. पांच पांच वस्तूंचा समूह.

गिजना-क्रि. अ. चोळामोळा होणें.

गिजाई-स्त्री. एक पावसाळी जंतु. [जाळें.

गिडुरी-स्त्री. खुजावर विणलेलें दोरीचें

गिबोडा-रा-पु. जाड पोळी प्रमाणें थापलेली साखर, पाकांतील जाड पुरी.

गिचपिच-वि. गिचमिड, अस्पष्ट.

गिजगिजा-वि. गिळगिळित, ओलें व नरम.

गिजा-स्त्री. खाद्य वस्तु.

गिटकीरी-स्त्री. काकडी.

गिटपिट-स्त्री. निरर्थक शब्द.

गिटपिट करना-मोडक ताडकें इंग्रजी बोलण.

गिट्टक-स्त्री. चिलिमीत खालीं ठेवावयाचा

गिट्टा-पु. खापरी, रोडा. [खडा.

गिट्टी-स्त्री. खडे, फुटलेल्या मातीच्या

मांड्याचे तुकडे, चिलिमीतील खडा,

दोन्याचें रीळ.

गिडगिडाना-क्रि. अ. अतिशय नम्रतेन

गिडगिडी-स्त्री. डमरू. [बोलणें, विनविणें.

गिनती-स्त्री. मोजणी, संख्या.

गिनतीमें आना-महत्वाचें समजलें जाणें.

गिनती गिनानेको-नांवासाठीं, शपथेला.

गिनतीके-फार थोडें.

गिनना-क्रि. स. मोजणें, महत्वाचें समजणें.

(विन) गिनना-कसें तरी दिवस काढणें.

गिनवाना-क्रि. स. मोजविणें.

गिनी-स्त्री. एक सोन्याचें नाणें.

गिमटी-स्त्री. एक बुट्टेदार मजबूत कापड.

गियान-पु. ज्ञान. [पैकीं एक प्रकार.

गिर-पु. पर्वत, संन्याशांच्या दहा प्रकारां-

गिरई-स्त्री. एक मासा.

गिरगिट-पु. सरडा. [मुलांचें खेळणें.)

गिरगिरी-स्त्री. भिगरी, किरकिरे (लहान-

गिरजा, गिरजा घर-पु. रिव्रस्ती लोकांचें देऊळ.

गिरदा-पु. गोल तक्या, घेरा, गोल तबक,

गोल बडी, एक पक्वान्न, धूळ, ढाल,

मिठाई ठेवण्याचें हलवायाचें ताट.

गिरदान-पु. सरडा.

गिरदाब-पु. पाण्यांतील भोंवरा.

गिरदाबर-पु. सर्कल इन्स्पेक्टर.

गिरना-क्रि. अ. पडणें, उभें राहूं न शकणें,

दुर्दशा होणें, नदी समुद्राला मिळणें, शक्ति

किंवा किमत कमी होणें, झडणें, एकदम

उपस्थित होणें, लढाईत मरणें.

गिरपडना-क्रि. अ. निसटून पडणें, आपटणें.

गिरफ्त-स्त्री. कैद, दोष शोधून काढण्याची

गिरफ्तार-वि. कैदी, ग्रस्त. [तन्हा.

गिरमिट-पु. छिद्र पाडण्याचें यंत्र.

गिरवान-पु. देव.

गिरवाना-पु. पाडविणें. [लेलें.

गिरबी, गिरो-वि. गहाण, गहाण ठेव-

गिरबीदा-वि. मुग्ध, आसक्त, मोहित.

गिरबीदार-पु. ज्याच्याकडे वस्तु गहाण

ठेविली आहे तो.

गिरह-स्त्री. गांठ, खिसा, एका वाराचा

सोळावा भाग, कोलांटीउडी.

गिरहकट-वि. खिसेकातरू. [एक कबुतर.

गिरहबाज-पु. उडतांना गिरकी घेणारें

गिरहिनी-स्त्री. गृहिणी.

गिरही-पु. गृहस्थ.

गिरो-वि. महाग, वजनदार, अप्रिय.

गिरा-पु. वाणी, कविता भाषण, भाषा,

सरस्वती, स्तुति, श्रवणजन्य ज्ञान.

गिराना-क्रि. स. पाडणें, कमी करणें,

शक्ति कमी करणें, एकदम हजर करणें,

लढाईत मारणें.

गिरानी-स्त्री. महागाई, दुष्काळ, तोटा,

गिरापति-पितु-पु. ब्रह्मा. [पोट-जड होणें.

गिराबट-स्त्री. पडण्याची क्रिया.

गिरि-पु. चेंडू, पर्वत, बिटी, नेत्ररोग,

संन्याशाचें सन्मानाचें उपपद, तिस्तिर

पक्षी. -वि. मान्य.

गिरिस्त-स्त्री. पकड.

गिरिमल्लिका-स्त्री. कुडा, रानमोगरी.

गिरी-स्त्री. बीच्या आंतील भाग.

गिरेबा, गिरेबान-पु. कापडाचा गळा.

गिरो, गिरबी-वि. गहाण.

गिर्जाघर-पु. चर्च, रित्रस्ती लोकांचें देऊळ.

गिर्ब-अ. आसपास.

गिर्बाबर-पु. फिरतीवर राहून काम कर-

गिल-स्त्री. माती, गिलावा. [णारा.

गिलकार-पु. प्लॅस्टर करणारा.

गिलकारी-स्त्री. गिलाव्याचें काम.

गिल गिल-पु. एक जलचर. -वि. पिळ-

गिलट-पु. गिलिट. [पिळीत.

गिलटी-स्त्री. सांध्यांतील गांठ, प्लेगची गांठ.

गिलना-क्रि. स. गिळणें, मनांत ठेवणें.

गिलबिलाना-क्रि. अ. पुटपुटणें. [कोमल.

गिलम-स्त्री. नरम बिछाना. -वि. नरम,

गिलहूरा-पु. पानाचा वाटोळा डबा.

गिलहरी-स्त्री. खार (प्राणी).

गिला-पु. निंदा, तक्रार.

गिलाजत-स्त्री. घाण, विष्टा.

गिलाफ-पु. कव्हर, म्यान, लेप.

गिलाब-चा-पु. गिलावा, लिपण.

गिलास-पु. ग्लास, एक झाड.

गिली-स्त्री. विटी.

गिलोय-स्त्री. गुळवेळ.

गिलोला-पु. गोफणीचा गुंडा.

गिलौरी-स्त्री. पानाचा विडा.

गिलौरीबान-पु. पानाचें तबक.

गिल्ली-स्त्री. विटी.

गौजना-क्रि. स. हळुवारपणानें चोळणें.

गीत-पु. गायन, यश.

गीता-स्त्री. उपदेश, भगवद्गीता, सव्वीस

गीति-स्त्री. गाणें. [मात्रांचा एक छंद, कथा.

गीती-स्त्री. गायन, आर्याछंदाचा एक भेद.

गीबड-पु. कोल्हा. -वि. मित्रा.

गीदो-वि. मित्रा.

गीध-पु. गिघाड.

गीधना-क्रि. अ. लुब्ध होणें.

गीला-वि. ओला.

गीबत-स्त्री. गैरहजेरी, चहाडी.

गुंग-गा-वि. मुका. -पु. मुकेपणा.

गुंजुआना-क्रि. अ. घुमसणें, गुंजारव करणें.
 गुंभी-स्त्री. दुतोंड्या साप, बांडगुळ.
 गुंबा-पु. नाचरंग, कळी.
 गुंजन-स्त्री. गुंजारव.
 गुंजना-क्रि. अ. गुणगुणणें, गुंजारव करणें.
 गुंजनिकेतन-पु. भुंगा.
 गुंजाइश-स्त्री. राहण्याइतकी जागा, सबड.
 गुंजान-वि. दाट, सघन.
 गुंजार-पु. गुंजारव.
 गुंठा-पु. खुजा घोडा. -वि. ठेंगणा.
 गुंडई-स्त्री. गुंडगिरी.
 गुंडली-स्त्री. फेटा, चुंबळ.
 गुंडा-वि. बदमाश.
 गुंधना-क्रि. अ. ओवळें जाणें, गुंता होणें.
 गुंबला-पु. नागरमोथा.
 गुंधना-क्रि. अ. तिबणें.
 गुंधवाना-क्रि. अ. तिबविणें, मळून घेणें.
 गुंबज-द-पु. घुमट.
 गुंबा-पु. टेंगूळ.
 गुंभी-स्त्री. अंकुर.
 गुंभा-पु. चिकणी सुपारी.
 गुंढयो-स्त्री. पु. मित्र, मैत्रीण.
 गुगुलिया-पु. जादुगार.
 गुन्ची-स्त्री. विटीदांडू किंवा गोट्या खेळ-
 तांना करावयाचा लहानसा खळगा.
 गुच्छा-पु. गुच्छ, जुडगा, तुरा. [भाजी.
 गुच्छी-स्त्री. रिठा, करंजीचें झाड, एक
 गुजर-पु. गति, प्रवेश, कालक्षेप, निर्वाह.
 गुजरना-क्रि. अ. वेळ जाणें, गुदमरणें,
 निर्वाह होणें.
 (किसी पर) गुजरना-एकाद्यावर संकट येणें.
 गुजर जाना-मरणें.
 गुजर बसर-पु. निर्वाह.

गुजरान-पु. निर्वाह.
 गुजरिया-स्त्री. गौळण.
 गुजरी-स्त्री. मनगटी.
 गुजस्ता-वि. गेलेला, भूतकालीन.
 गुजारना-क्रि. स. घालविणें, पोंचविणें.
 गुजारा-पु. निर्वाह, कर वसूल करण्याचें
 ठिकाण, उपजीविकेसाठीं दिली जाणारी
 गुजारिश-स्त्री. सांगणें, निवेदन. [रक्कम.
 गुजिया, गुम्मी-स्त्री. कर्णफूल.
 गुमरोट-रौट-पु. सुरकुती.
 गुमिया-स्त्री. खव्याची मिठाई, करंजी.
 गुमोद-पु. सुरकुती.
 गुटकना-क्रि. अ. कबूतराच्या आवाजाप्रमाणें
 आवाज करणें. -क्रि. स. गिळणें, खाणें.
 गुटका-पु. लहान आकाराचें पुस्तक, एक
 गुटरंगू-स्त्री. कबूतराचा आवाज. [मिठाई.
 गुटिका-स्त्री. सिद्धी प्राप्त करून देणारी
 जडी बुट्टी, गोळी.
 गुट्ट-पु. समूह, टोळी, पक्ष.
 गुटळ-वि. मोठी कोय असलेला, मूखं,
 कोयीच्या आकाराचा. -पु. गांठ.
 गुठलाना-क्रि. अ. पाड लागणें, दांत आंबणें,
 गुठली-स्त्री. कोय. [बोथट होणें.
 गुडंबा-पु. गुळांबा.
 गुड-पु. गुळ. [काम होणें.
 (कुल्लियां) गुड फूडना-गुप्तपणें एकादें
 गुडगुड-पु. गुड गुड असा आवाज.
 गुडगुडाना-क्रि. अ. गुड गुड आवाज होणें.-
 क्रि. स.-हुक्का पिणें.
 गुडगुडी-स्त्री. हुक्का. [लाडू.
 गुडघनियो, गुडधानी-स्त्री. गुठपापडीचे
 गुडमुड-डी-स्त्री. मुटका करून बसणें, गुड-
 गुडहय-ल-पु. जासवंदी. [ध्यांत डोकें घालणें.

गुडहर-ल-पु. जासवंदीचें झाड.

गुडाकू-पु. मूळ घालून ओढण्यास तयार

गुडाना-क्रि. स. खोदविणें. [केलेला तंबाखू.

गुडिया-स्त्री. बाहुली.

गुडियोका खेल-अत्यंत सोपें काम.

गुडी-स्त्री. पतंग, बाहुली.

गुडीची-स्त्री. गुळवेल.

गुडडा-पु. बाहुला.

गुडडा बांधना-निंदा करीत फिरणें.

गुडडी-स्त्री. पतंग, गुडध्याचें हाड, लहान हुक्का.

गुडना-क्रि. अ. चुगली करणें, लपणें.

गुणा-पु. गुणाकार.

गुणी-वि. कारागीर, तज्ञ, पंचक्रवि.

गुत-वि. उदासीन.

गुत्थमगुत्था-पु. गुतागुत, मारामारी.

गुत्थी-स्त्री. गुत, गांठ.

गुथना-क्रि.अ. गुंफले जाणें, वाईट शिलाई होणें, झोंबा झोंबी होणें.

गुथुबो-वि. विणून केलेलें.

गुबकार-कारा-वि. गलेलठ्ठ, मऊ.

गुदकील-पु. मूळव्याध.

गुदगुबा-वि. गर असलेलें, मऊ.

गुदगुबाना-क्रि. स. गुदगुदल्या करणें, उत्कंठा उत्पन्न करणें, विनोद करणें.

गुदगुबी-स्त्री. गुदगुली, उत्कंठा, उल्हास.

गुदडी-री-स्त्री. गोघडी.

गुदडीनें लाल-एकाद्या हलक्या ठिकाणीं उत्तम वस्तु असणें.

गुदडी बाजार-जुनाबाजार.

गुदरना-क्रि. अ. ओढवणें.-क्रि. स. निवेदन

गुदरन-स्त्री. परीक्षा, ताळा. [करणें.

गुदाकुर-पु. मूळव्याध.

गुदाख-वि. मांसल, कोमल.

गुदाना-क्रि. स. गोंदविणें.

गुदाम-पु. वखार, गोदी.

गुदारा-पु. होडीतून नदीपलीकडे जाणें,

गुदा-पु. गर, मोठी फांदी. [निर्बाह.

गुडी-पु. फळांच्या आंतील गर, डोक्याचा मागील भाग, तळव्याचें मांस.

गुन-पु. गुण.

गुनगुना-वि. कोंबट.

गुनगुनाना-क्रि.अ. गुणगुणणें. [चितन करणें.

गुनना-क्रि. स. गुणाकार करणें, मोजणें,

गुनहगार-वि. पापी, दोषी, अपराधी.

गुनही-पु. अपराधी.

गुना-पु. पट (गणित).

गुनाह-पु. पाप, दोष.

गुन्ना-पु. अनुस्वार.

गुनिया, गुनी-पु. गुणवान.

गुनियाला-पु. गुणवान.

गुपाल-ला-पु. गवळी, श्रीकृष्ण.

गुप्त-वि. गुपित, गुह्य-पु. वाणी लोकांचें

गुप्तचर-पु. गुप्त पोलीस. [उपपद.

गुप्तार-पु. गुप्त, अयोध्येत शरयू नदीवरील

गुफना-पु. गोफण. [एक घाट.

गुफा-स्त्री. गुहा.

गुफ्तगू, गुफ्तार-वातालाप, बातचीत.

गुफ्फा-पु. फुलांचा तुरा, टोपीचा गोंडा.

गुदरला-शोणकिडा.

गुबार-पु. धूळ, मनांत दाबून ठेवलेला राग.

गुबारा-पु. बलून, फुगा.

गुव-वि. गुप्त, अप्रसिद्ध, हरविलेलें.

गुमकता-क्रि. अ. आंतल्या आंत घुमणें.

गुमदा-पु. टेंगुळ.

गुमटिहा-पु. नाकेदार.

गुमटी-स्त्री. घुमट
 गुमनाम-वि. अप्रसिद्ध, निनांवी.
 गुमर-पु. गवं, मनांत लपविलेला राग,
 कान गोष्टी. [रस्ता चुकलेला.
 गुमराह-वि. वाईट मार्गाला लागलेला,
 गुमसना-क्रि. अ. बुरसणें, उन्हांनें आंबणें.
 गुमसुम-वि. गप्प.
 गुमान-पु. अनुमान, गवं, वाईट लोकमत.
 गुमाना-क्रि. स. घालविणें, हरविणें.
 गुमानी-वि. गर्विष्ठ.
 गुमास्ता-पु. एजंट, गुमास्ता.
 गुम्मट-पु. घुमट.
 गुम्मा-वि. कमी बोलणारा, घुम्या.
 गुर-पु. युक्ति, रहस्य, गुहमंत्र.
 गुरगा-पु. शिष्य, नोकर, जासूद.
 गुरगाबी-पु. पुढें रुंद असलेला बूट वा
 गुरच-पु. गुळवेल. [जोडा.
 गुरची-स्त्री. बट (केसांची), सुरकुती, पीळ.
 गुरज-स्त्री. घळी.
 गुरबा-पु. साहस, लहान तोफ, मूत्रपिंड,
 गुरबत-स्त्री. प्रवास. [यकृत.
 गुरबी-वि. गर्विष्ठ.
 गुरसी-स्त्री. शेगडी, कुंड.
 गुराई-स्त्री. गोरेपणा.
 गुराब-पु. तोफेची गाडी.
 गुरिया-स्त्री. मणी (माळेचा), चौकोनी
 किंवा वाटोळा तुकडा.
 गुरीरा-पु. गोड, उत्तम वस्तु.
 गुरमाई-स्त्री. गुरूचें कर्तव्य, चलाखी.
 गुरमा (बा) इन-स्त्री. गुरुपत्नी, शिक्षिका.
 गुरमानी-स्त्री. शिक्षिका, गुरुपत्नी.
 गुरकुल-पु. गुरूचें घर, गुरुगृहीची शाळा.
 गुरच-स्त्री. गुळवेल.

गुस्ता-स्त्री. वजन, जबाबदारी, महत्त्व,
 मोठेपणा, पूज्यता, गुरुत्वाकर्षण.
 गुहद्वारा-पु. गुरुगृह, शिखांचें मंदिर.
 गुहबिनी-स्त्री. गर्भवती स्त्री.
 गुरुभाई-पु. गुरुबंधू.
 गुरुमुख-वि. दीक्षा घेतलेला.
 गुरुघंटाल-पु. चलाख माणूस.
 गुरुब-पु. सूर्यास्त.
 गुरूर-पु. गवं.
 गुरेज-स्त्री. बचाव, पळ (पळणें).
 गुरेरना-क्रि. स. डोळे वटारून पाहणें.
 गुरेरा-ला-पु. गोफणींतील दगड.
 गुंगरी-स्त्री. कफज्वर.
 गुर्ज-पु. गदा, सोटा, मशाल.
 गुर्जबरदार-पु. गदाधारी शिपाई.
 गुर्दा-पु. पाहा 'गुरदा'.
 गुरी-पु. श्रेष्ठ वस्तु, द्वितीया, घोड्याच्या
 डोक्यावरील पांढरा डाग, लाखेच्या
 रंगाचा घोडा, उपवास.
 गुरीना-क्रि.अ. गुरगुरणें, रागवणें. [घालविणें.
 गुरी बताना-मागणाऱ्यास कांहीं न देता
 गुरी-स्त्री. सातू, दोऱ्याची गांठ.
 गुबिणी-वि. गर्भवती. [खळी, ओरड.
 गुल-पु. गुलाबाचें फूल, फूल, गालावरची
 गुल खिलना-विचित्र गोष्ट होणें, बखेडा
 उत्पन्न होणें.
 (चिराग) गुल करना-दिवा विझविणें.
 गुलअब्बास-पु. गुलबास (फुलें).
 गुलकारी-स्त्री. वेलबुट्टीचें काम.
 गुलखरा-पु. निळी फुलें येणारें झाड.
 गुलगस्त-पु. बागेंतील सहल.
 गुलगापाडा-पु. गडबड, आरडाओरड.
 गुलगीर-पु. दिव्याची वात.

गुलगुला-वि. कोमल.-पु. एक गोड पक्वान्न,
कानशील. [दाबून नरम करणें.

गुलगुलाना-क्रि. स. गर असलेल्या फळाला

गुलगुना-पु. तोंडाला लावण्याची पावडर.

गुलगोथना-पु. ठेंगणा व लठ्ठ माणूस.

गुलचना-चाना-क्रि. स. चापट मारणें.

गुलचा-पु. प्रेमानें गालावर मारलेली चापट.

गुलचीं-पु. माळी, तमासगीर.

गुलछर्चा-पु. स्वच्छंदपूर्वक केलेली चैन.

गुलछरें उडाना-मौज करणें, उघळपट्टी

गुलजार-पु. बाग. -वि. सुशोभित. [करणें.

गुलझटी-स्त्री. सुरकुती, गांठ.

गुलटंग-वि. मस्त (पिऊन).

गुलथी-स्त्री. गांठ, मांसाची गांठ.

गुलबस्ता-पु. फुलांचा गुच्छ.

गुलवान-पु. पुष्पपात्र.

गुलवार-पु. एक पांढरें कबुतर, एक कशिरा.

गुलबुम-पु. बुलबुल पक्षी.

गुलनार-पु. डाळिंबाचें फूल, गर्द लाल रंग.

गुलबकावली-स्त्री. बकावलीचें फूल (पांढरें
व सुवासिक).

गुलबदन-पु. एक प्रकारचें उभ्या रेषांचें
रेशमी कापड. -वि. गुलाबासारख्या सुंदर
व कोमल शरीराचा.

गुलबर्ग-पु. गुलाबाची पाकळी.

गुलमेख-स्त्री. गोल डोकें असलेला खिळा.

गुलचेंहवी-स्त्री. आश्विनांत फुलणारें एक
लहानसें झाड.

गुलरू-वि. गुलाबासारखा चेहरा असलेला,
अतिशय सुंदर.

गुलशन-स्त्री. बाग.

गुलशब्बो-स्त्री. रातराणीचें फूल.

गुलहजारा-पु. एक फुलझाड.

गुलाबजामुन-पु. एक मिठाई, एक फळ,
गुलाबजाम.

गुलाबपाश-स-पु. गुलाबदाणी.

गुलाम-पु. गुलाम.

गुलामी-स्त्री. गुलामगिरी.

गुलियाना-क्रि. स. नळीनें औषध पाजणें.

गुलिस्तो-पु. बाग.

गुली-स्त्री. बाजरीचें भूस.

गुलू-पु. गळा, स्वर.

गुलूबंद-पु. गळपट्टा, गळ्यांतील एक

गुलिल-स्त्री. गोफण. [दागिना.

गुलिलगल्ला-पु. गोफणींतून फेकावयाचा

गुलिला-पु. गोफण. [दगड.

गुल्फ-पु. घोटा.

गुल्लक-स्त्री. पैशाची लहान पेटी.

गुल्लर-पु. उंबर.

गुल्ला-पु. गोफणींतून मारावयाचे खडे.

गुल्लाला-पु. एक लालभडक फूल.

गुल्ली-स्त्री. फळांतील कोय, दोन्ही टोकें
निमुळती असलेला एकाद्या वस्तूचा
तुकडा, मधमाशीच्या मोहोळाचें छिद्र.

गुवाक-पु. सुपारीचें झाड.

गुंबया-स्त्री. उभय, सखी, सखा, मित्र.

गुसोई-पु. गोसावी.

गुस्ताख-वि. उद्धट.

गुस्ताखी-स्त्री. उद्धटपणा.

गुस्त-पु. स्नान.

गुस्तखाना-पु. स्नानागार.

गुस्तेसेहत-पु. आरोग्य स्नान, आजारांतून
बरें झाल्यानंतर करावयाचें स्नान.

गुस्ते मेयत-पु. मरणानंतर घालावयाचें

गुस्ता-पु. राग. [स्नान.

गुस्ता उतरना या निकलना-क्रोध शांत होणें.

(किसी पर) गुस्ता उतारना—एकाद्यावर
 गुस्ते चढ़ना—राग येणें. [राग काढणें.
 गुस्ता थूक बेना—राग न करणें. [करणें.
 गुस्ता पीना, पी जाना या भारना—संयम
 गुस्तावर—वि. रागीट.
 गुस्तैल—वि. रागीट.
 गुहना—क्रि. स. गुंफणें.
 गुहर—पु. गुप्त.
 गुहराना—क्रि. स. हाक मारणें.
 गुहाई—स्त्री. गुंफण्याची मजुरी, वीण(गुफणें).
 गुहाजनी—स्त्री. रांजणवाडी.
 गुहार—रि—स्त्री. रक्षणाकरितां हाक मारणें.
 गुहेरी—स्त्री. रांजणवाडी.
 गुंगा—वि. मुका.
 गुंगेका गुड—अवर्णनीय गोष्ट.
 गुंज—स्त्री. प्रतिध्वनि, गुं गुं असा आवाज,
 भोंवत्याचा खिळा, भिकवाळीचा फासा.
 गुंजना—क्रि. अ. गुंजारव करणें, प्रतिध्वनि
 गुंडा—पु. नावेचें आडवें लाकूड. [होणें.
 गुंधना—क्रि. स. गुंफणें, टांके घालणें.
 गुंधना—क्रि. स. तिबणें (कणिक), गोळे
 बनविणें, एकत्र करणें.
 गुंधनी—स्त्री. गोंदणीचें झाड.
 गुंधना—क्रि. स. तिबणें, ओवणें.
 गुंजर—स्त्री. गोम, घोण. [गवळण.
 गुंजरी—स्त्री. गुजर जातीची स्त्री, आगरी,
 गुसा—पु. एक मिठाई, फळांतील रेषा.
 गुषना—क्रि. स. गुंफणें, ओवणें.
 गुवड—र—पु. गोघडी.
 गुवा—पु. मंदू, सारभाग, मगज.
 गुबिया—वि. लोभी.
 गुस—पु. नाव ओढण्याची दोरी.
 गुसा—पु. एक प्रकारचें पक्वान्न, एक प्रकारचा

गूमडा—पु. फोड, नण, गांठ. [सोनेरी रंग.
 गूमडी—स्त्री. गांठ.
 गुमा—पु. तुंबा (औषधि), एक औषधि
 गूल—पु. वनदेव. [वनस्पति.
 गुलर—पु. औदुंबराचे झाड, उंबर.
 गुलरका फूल—उंबराचें फूल, क्वचित
 गूह—पु. विष्ठा. [भेटणारा मनुष्य.
 गूहडिया—पु. उकिरडा, शोषखळा.
 गूह—पु. घर.
 गूहस्थ—पु. संसारी माणूस.
 गूहस्थी—स्त्री. गूहस्थाश्रम, संसार, घरदार.
 गेंड—पु. पाहा 'गेंडा'.
 गेंडना—क्रि. स. प्रदक्षिणा करणें, घेरणें,
 सभोंवार बांध घालणें.
 गेंडली—स्त्री. वेढोळें, फेटा, गुंडाळी.
 गेंडा—पु. उसाची पानें, ऊस, गेंडा.
 गेंडआ—वा—पु. उशी, मोठा चेंडू.
 गेंडरी—स्त्री. दोऱ्याची केलेली चुंबळ,
 गेती—स्त्री. जग. [सापाचें वेढोळें.
 गेंद—पु. चेंडू, कलाबतू.
 गेंदबल्ला—पु. चेंडूफळी.
 गेंदबा—बुबा—पु. लोड, तक्क्या.
 गेंबा—पु. पिवळधारंगाचीं फुलें येणारें एक
 गेंबोरा—पु. मोठा बत्तासा. [झाड.
 गेय—पु. गाणें—वि. गाय्यास योग्य.
 गेरना—क्रि. स. पाडणें, ओतणें.
 गेरआ—वि. भगवा.
 गेरई—स्त्री. गव्हाचा रोग.
 गेरु—स्त्री. लाल रंगाची माती.
 गेसू—पु. बट (केसांची).
 गेहूनी—स्त्री. गूहिणी, घरघनीण.
 गेही—पु. गूहस्थ.
 गेहूँआ—वि. गव्हासारख्या रंगाचा.

गेहूँ-पु. गहूँ.

गेहूँअन-पु. मळकट रंगाचा विषारी साप.

गेंडा-पु. गेंडा.

गेंती-स्त्री. कुदळी.

गेन-पु. मार्ग, आकाश.

गेना-पु. रस्ता, बुट्टा बैल.

गेनी-वि. जाणारी.

गेब-पु. समोर बसलेला.

गेबत-स्त्री. पाठीमागे केलेली निंदा.

गेबी-वि. गुप्त.

गेयर-पु. हत्ती.

गेया-स्त्री. गाय.

गेर-स्त्री.-वि. दुसरा, परका, 'अ' ह्या निषेधदर्शक उपसर्गासारखा अर्थ.

गेरत-स्त्री. लाज, अन्न.

गेरमनकूला-वि. स्थिर, अचल.

गेरमनकूहा-स्त्री. रखेली, अविवाहित

गेरमामूली-वि. असाधारण. [उपपत्ती.

गेरमिसिल-अ. अनुचित स्थानी.

गेरमुनासिब-वि. अनुचित.

गेरमुमकिन-वि. असंभव.

गेरबाजिब-वि. अनुचित.

गेरहाजिर-वि. अनुपस्थित.

गेरहाजिरी-स्त्री. गैरहजेरी, अनुपस्थिति.

गेरा-पु. गवताची पेंडी.

गेरिफ-पु. गेरू, सोनें, धातु.

गेल-स्त्री. मार्ग.

गेलन-स्त्री. ग्यालन.

गेलरी-स्त्री. गॅलरी.

गेलहारा-वि. आळींतील.

गेस-पु. गॅस.

गोंई-स्त्री. बैलांची जोडी. [लेला भाग.

गोंठ-स्त्री. धोतराचा कमरेला गुंडाळ-

गोंठना-क्रि. स. टोंक बांकविणे.

हि. म. क्रो....११

गोंठिल-वि. बोथट.

गोंडरा-पु. मोटेचा दोर ज्यावर फिरतो

गोंडा-पु. गोठा, गोंव. [ती कप्पी.

गोंब-पु. डिक.

गोंदरी-स्त्री. चटया बनविण्याचें गवत.

गोंबी-स्त्री. हिणणबेट.

गो-स्त्री. गाय, किरण, वृषभरास, इंद्रिय,

वाचा, सरस्वती, डोळा, बीज, जमीन,

दिशा, आई, दूध देणारे पशु, जीभ.

-पु. बैल, नंदी, घोडा, सूर्य, चंद्र, बाण,

आकाश, स्वर्ग, पाणी, वज्र, शब्द,

नवाचा अंक, केस, इंद्रिय, अग्नि, मार्ग.

गोआल-पु. गवळी. [-अ. जरी.

गोइंठा-पु. गोवरी.

गोइंड-पु. गांवाची हद्द.

गोइंबा-पु. जासूद.

गोइयों-पु. मित्र.

गोई-स्त्री. मैत्रीण.

गोऊ-वि. चोरटा.

गोकि-जरी.

गोखा-पु. छिद्र, झरोखा.

गोचना-क्रि. स. धरणें. -पु. गहूँ-हरभरा.

गोचरी-स्त्री. भिक्षावृत्ति.

गोछ-पु. गोंडेदार मिशा.

गोज-पु. अपानवायु, पाद.

गोजई-स्त्री. गहूँ व जव मिश्रित अन्न.

गोजर-पु. एक प्रकारचा किडा, कानकीड.

गोजरा-स्त्री. पाहा 'गोजई'.

गोजी-स्त्री. मोठी काठी, गाय वळवि-

ण्याकरितां वापरावयाची काठी.

गोसनबट-स्त्री. स्त्रियांचा पदर.

गोट-स्त्री. किनार.

गोटा-पु. जरीची किनार, (घणे, वेलदोडे

वगैरेची) पूड, सुकलेला मळ.

गोटी-स्त्री. गोटी, सोंगटी, फायद्याची बाब.
 गोटी जमना-युक्ति सफल होणें.
 गोठ-स्त्री. गोशाला, श्राद्धकर्म, सहल.
 गोठा-पु. सल्लामसलत.
 गोठिल-वि. बोथट.
 गोड-पु. पाय.
 गोडइत-पु. पहारेकरी.
 गोडना-क्रि. स. माती खोदून भुसभुशीत करणें, उफाळणें.
 गोडा-पु. पलंग बगैरेचे पाय.
 गोडाई-पु. खोदण्याचें काम किंवा मजुरी.
 गोडाना-क्रि. स. खणविणें.
 गोडापाई-स्त्री. सारखी ये जा.
 गोडारी-स्त्री. पलंगाचा पायथा, पायतण.
 गोडी-स्त्री. प्राप्ति, लाभ.
 गोत-पु. वंश, समूह.
 गोत्र-पु. पर्वत, गोठा, गोत्र, ऋषिवंश, कुळ, नांव, समुदाय, रस्ता, चित्र, संपत्ति, शेत, भविष्य ज्ञान, छत्री.-स्त्री.
 गोता-पु. डुबकी. [गोसमूह, पृथ्वी.
 गोता खाना-फसवणूक होणें.
 गोता मारना-बुडणें.
 गोताछोर-पु. पाणबुड्या.
 गोतिया, गोती-वि. आपल्या गोत्राचा.
 गोद-बी-स्त्री. दोन्ही हाताच्या घेऱ्यांत मुलाला घेऊन मांडीवर बसविलें जातें गोदका-लहान मूल. [ती जागा.
 गोद बैठना-दत्तक जाणें.
 गोद भरना-ओटी भरणें, मूल होणें.
 गोद पसार कर-अत्यंत नम्रपणें.
 गोद लेना-दत्तक घेणें. [स्त्री.
 गोदनाहारी-स्त्री. गोंदणारी स्त्री, नटाची
 गोदना-क्रि. स. टोचणें, टोमणें मारणें.

गोबा-पु. वड व पिंपळ इत्यादिकाचीं फळें.
 गोबाम-पु. गुदाम.
 गोब-स्त्री. गोणी, गोणपाट, नाव ओढण्या-करतां शिडाला बांधलेली दोरी.
 गोबंद-पु. नागरमोथा.
 गोना-क्रि. स. लपविणें.
 गोनिया-स्त्री. गुण्या. -पु. गोणी वाहून नेणारा, दोरी बांधून नाव ओढणारा.
 गोप-पु. रक्षक, लपविणें, चित्तक्षोभ, तेज, गवळी, गांवाचा मालक, गोशाळेचा अध्यक्ष, राजा, गोफ.
 गोपना-क्रि. स. लपविणें.
 गोपनीय-वि. छपविण्याजोगें.
 गोपी-स्त्री. गोपाची स्त्री.
 गोपीत-पु. खंजन पक्ष्याची एक जात.
 गोफन-पु. गोफण.
 गोफा-पु. कळी. गुंफा, तळघर.
 गोफिया-पु. गोफण.
 गोबर-पु. शेण. [गणपति.
 गोबरगणे(ने)श-वि. बोजड, मूर्ख, गुळाचा
 गोबरी-स्त्री. गोवरी, शेणाचें सारवण.
 गोबरंला-पु. एक प्रकारचा किडा.
 गोभ-स्त्री. लाट, झाडांचा एक रोग.
 गोभा-स्त्री. आनंदाची लहर.
 गोभी-स्त्री. कोबी, एक प्रकारचें गवत, गाईची जीभ.
 गोम-स्त्री. स्थान, घोड्यावरील भोंबरा.
 गोमका-पु. कोहळा.
 गोमर-पु. कसाई.
 गोयंदा-पु. पाहा 'गोइंदा'.
 गोय-पु. गोपाल.
 गोया-अ. जणू काय.
 गोर-स्त्री. कबर. -वि. गोरा.

गोरकन-पु. कबर खोदणारा.

गोरसइमली-स्त्री. कल्पवृक्ष, एक वृक्ष.

गोरसधंधा-पु. तारा, कड्या वगैरे ज्या युक्तीनें परस्परांत गुंतवितां येतात व वेगळ्या करतां येतात तो खेळ, ज्याच्यांत बरीच भानगड आहे असें काम.

गोरखर-पु. गाढवासारखा एक जंगली पशु.

गोरस-पु. गाईचें दूध, दही, ताक इत्यादि, इंद्रिय सुख.

गोर(रि)स्तान-पु. कबरस्तान.

गोरसी-स्त्री. शेंगडी.

गोरा-वि. गोरा. -पु. इंग्रज.

गोरा चिल्ला-गोरापान.

गोराई-स्त्री. गोरेपणा.

गोरी-स्त्री. सुंदर स्त्री.

गोरू-पु. जनावर. (पदार्थ, गोलाकार.

गोलंबर-पु. घुमट, घुमटाच्या आकाराचा

गोल-पु. झुंड.-वि. वाटोळा.

गोलक-पु. वैकुंठ, मातीची कुंडी, डोळ्यांतील बाहुली, घुमट, पैसे ठेवण्याची पेटी, फंड.

गोलगप्पा-पु. तुपांत तळलेली पुरी.

गोल गोल-अ. स्थूल मानानें, गोळा बेरीज.

गोल बात-गुळमुळीत बोलणें.

गोलमटोल-वि. वाटोळा.

गोलमाल-पु. गडबडगुंडा, घोटाळा, अव्य-

गोल मिचें-स्त्री. मिरें. [वस्था.

गोला-पु. गोळा.

गोलाई-स्त्री. वाटोळेपणा.

गोली-स्त्री. गोळी, गोटी.

गोलीकाण्ड-पु. गोळीबार.

गोलोकवासी होना-स्वर्गवासी होणें.

गोबना-क्रि. अ. झांकणें, लपविणें.

गोश-पु. कान.

गोशमाली-स्त्री. कान उपटणें, कडक शब्दांत सूचना देणें.

गोशबारा-पु. एका झाडाचा डिक, कानांतील कुडल, मोठा मोती, जरीची पगडी किंवा पदर, तुरा, संक्षिप्त लेख.

गोशा-पु. कोपरा, एकांत स्थान, बाजू,

गोश्त-पु. मांस. [धनुष्याचीं दोन टोके.

गोष्टी-स्त्री. मंडळ, सभा, गप्पा, एकांकी गोसाळीं-सैय्यो-पु. गोसावी, ईश्वर. [नाटक.

गोस्तनी-स्त्री. दाक्ष, बेदाणा.

गोस्पंद, गोस्फंद-पु. बकरा, मेंढा.

गोह-स्त्री. पालीच्या जातीचा एक जंगली

गोहन-पु. सहचर, सहवास. [प्राणी, घोरपड.

गोहरा-पु. गोवरी.

गोहराना-क्रि. अ. हाक मारणें.

गोहारी-स्त्री. आरडाओरड.

गोही-स्त्री. गुपित.

गोह्वन-पु. तांबडा साप.

गोहू-पु. गहूं.

गौ-स्त्री. सुसंधी, डाव, प्रयोजन, प्रकार, गौका यार-स्वार्थी. [पक्ष.

गौ निकलना-स्वार्थ साधणें.

गौ पडना-गरज लागणें.

गौ-स्त्री. गाय, सुयोग, गरज, रीत,

गौख-पु. लहान खिडकी, दालन.

गौला-पु. गाईचें कातडें, क्षरोका.

गौडी-पु. गुळापासून बनलेली एक प्रकारची गौन-पु. पाहा'गमन'. [दारू.

गौनहाई-वि. जिचा नुकताच पतिगृहीं प्रवेश झाला आहे अशी.

गौनहार-स्त्री. नवऱ्यामुलीबरोबर तिच्या पतिगृहीं जाणारी स्त्री.

गौना-पु. बघूचें वरगृहीं जाणें.

गौनु-पु. गमन, प्रयाण.

गौर-पु. चिंतन, ध्यान.

गौरतलब-वि. विचाराधीन. [जलपक्षी.

गौरिया-स्त्री. मातीची गुडगुडी, लहान

गौह(हा)र-पु. मोती, बुद्धिमत्ता.

ग्याति-स्त्री. जात.

ग्यान-पु. ज्ञान.

ग्यारस-स्त्री. एकादशी (तिथि).

ग्यारह-वि. अकरा.

ग्रंथचुंबन-पु. स्थूल वाचन.

ग्रंथसाहब-पु. शिखांचा धर्म ग्रंथ.

ग्रंथिल-वि. गांठी असलेला.

ग्रसना-क्रि. स. ग्रासणें, घट्ट आवळून धरणें.

ग्रांडील-वि. उंच बांध्याचा.

ग्राम्य-वि. गांवासंबंधी, खेडवळ.

ग्वार-स्त्री-स्त्री. गोवार.

ग्वारपाठा-पु. गोवारी (लांबशेंगाची).

ग्वारफली-स्त्री. गोवारीच्या शेंगा.

ग्वाल-ला-पु. गवळी.

[फिरविणें.

ग्वेंठना-क्रि. स. मुरगळणें, लुबाडणें,

ग्वेंडा-पु. गांवाच्या आसपासची जमीन.

ग्वेंडें-अ. निकट, जवळ.

ग्वेंद्या-पु. स्त्री. भिडू, गडी, साथी.

ग्रंथ-पु. पुस्तक, चिकटविण्याची क्रिया.

ग्रह-पु. सूर्याभोंवतीं फिरणारा तार, अत्यंत

दुःख देणारा, नवाची संख्या.

ग्रहण-पु. ज्ञान, शिकणें, ज्ञानेंद्रिय, सूर्य

चंद्राचें ग्रहण, स्वीकार.

ग्रासना-क्रि. स. ग्रासणें, ग्रास देणें.

ग्राह-पु. मगर, ग्रहण, पकड, रोग, हेका.

ग्राहक-पु. गिऱ्हाईक, फौजदार, कुरडू.-वि.

घेणारा, जाणणारा.

ग्रीव (ज) म-पु. ग्रीष्म ऋतु.

[घ]

घेंघरा-पु. घागरा.

घेंघरी-स्त्री. घागरा.

घेंघोर (ल) ना-क्रि. स. ढवळून मिसळणें, घोळणें, पाणी गढूळ करणें.

घंटा-पु. तास, घंटा. [मनोरा.

घंटाघर-पु. मोठें घडघाळ लावलेला उंच

घंटी-स्त्री. लहान घंटा, घंटेचा आवाज, घुंगरू, पडजीभ.

घई-स्त्री. पाण्यांतील भोंवरा, खांब.-वि.

घघरा-पु. परकर. [फार खोल.

घघोट-स्त्री. गर्जना.

घचाघच-अ. कांठोकांठ.

घट-पु. पिंड, शरीर, घडा, गंडस्थळ, मस्तक, वीस द्रोण (माप), कुंभरास.

-स्त्री. समुदाय, युद्धांतील हस्ति समूह.

-वि. कमी, हलका, उतरलेला.

घटघटवासी-ईश्वर, सर्वव्यापी.

घटमें बेंठना या बसना-मनांत बिंबणें.

घटक-पु. लग्न जुळवून देणारा, दलाल,

वंशपरंपरा सांगणारा उपाध्याय, मध्यस्थ,

घडा, कुलगुरु.-वि. झटणारा, अवयव,

घटका-पु. मरणापूर्वीची घरघर. [भूत.

घटंत-स्त्री. उणीव, न्हास, उतार.

घटती-स्त्री. उणीव, मानहानी.

घटन-पु. घडण, उपस्थिति, अस्तित्व.

घटन(ना)ई-स्त्री. मडक्यांची नाव.

घटना-क्रि. अ. घटणें, पुरेसें न उरणें, लागू

पडणें, घडणें.-स्त्री. प्रसंग, गोष्ट, घटना.

घटबद्ध-स्त्री. कमीजास्त.

घटबाई-पु. घाटावर कर घेणारा, कमी

करविण्याचें काम.

घटवाना-क्रि. स. कमी करविणें, उतरविणें.

घटवार-पु. घाटाचा कर घेणारा, नावाडी,

घाटावर बसून दान घेणारा ब्राम्हण.

घटा-स्त्री. मेघसमुदाय, भरून आलेले ढग.

घटाटोप-वि. काळाकुट्ट (अंधार).-पु.

ढगांची दाटी, बैलगाडी, रथ वगैरे वरील आच्छादन.

घटाना-क्रि. स. कमी करणें, कापणें, अप्रतिष्ठा करणें, वजाबाकी करणें.

घटाब-पु. कमतरता, अवनति, नदीचा पूर

घटिया-वि. स्वस्त, वाईट, तुच्छ. [कमी होणें.

घटिहा-वि. कावेबाज, दगलबाज, चलाख, दुष्ट, व्यभिचारी, संधिसाधु.

घटी-स्त्री. घटका, घड्याळ, कमतरता,

घटूका-पु. घटोत्कच. [हानि, लहान भांडे.

घट्टा-पु. घट्टा पडणें (शरीरावर).

घडघडाना-क्रि. अ. गडगडणें, घडघड

घडघडाहट-स्त्री. गडगडाट. [आवाज होणें.

घडनई-नैल-स्त्री. घागरीना बांबू बांधून डबके अथवा लहान नदी ओलांडण्या-करितां तयार केलेली लहानशी नाव.

घडा-पु. घागर. [घालणें.

घडों पानी पडू जाना-लाजेनें मान खालीं

घडिया-स्त्री. (सोने, चांदी वगैरे गाळण्याचें)

मातीचें भांडें, मातीचा लहान प्याला.

घडियाल-पु. घंटा, मगर.

घडियाली-पु. घंटा वाजविणारा.

घडी-स्त्री. चोवीस मिनिटांचा काळ, वेळ,

घडीघडी-वारंवार. [योग्य वेळ.

घडी गिनना-उत्सुकतेनें वाट पाहणें, मरण काळ जवळ येणें.

घडीविद्या-पु. मृताच्या जागेवर ठेवण्यांत येणारा दिवा अथवा घागर.

घडीसाज-पु. घड्याळें दुरुस्त करणारा.

घडोंची-स्त्री. घडवंची, तिवाई.

घतिया-स्त्री. घातकी, धोकेबाज.

घतियाना-क्रि.स. पेचांत पकडणें, चोरून ठेवणें.

घन-पु. ढग, सोटा, घन, देह, विस्तार, समुदाय, अभ्रक, घनफळ, कथील, घट्टपणा, (झांज, टाळ, इत्यादि) बाबें, लोखंड, त्वचा, साल, मध्यम नृत्य.

-वि. भरीव, कठीण, दाट, अत्यंत, पूर्ण, मोठा, गंभीर (ध्वनि), व्याप्त, दुभेंद्य,

घनकोदंड-पु. इंद्रघनूप्य. [शुभ.

घनघनाना-क्रि. अ. घणघण आवाज होणें.

-क्रि. स. घणघण आवाज करणें.

घनघनाहट-स्त्री. घणघणाट.

घनघोर-वि. घनदाट, भीषण. -पु. मेघ गर्जना, भीषण ध्वनि.

घनचक्र-वि. चक्रम, मूर्ख, उनाड.

घनबेल-वि. वेलबुट्टीदार. [चंदन.

घनसार-पु. कापूर, पारा, पाणी, बुधग्रह,

घना-वि. दाट, पुष्कळ, घनिष्ठ, भरीव, दाट पालवी असलेला, दाट वस्ती असलेला.

घनाघन-वि. दुष्ट, एक संधि, दाट. -पु. इंद्र, उन्मत्त हत्ती, वर्षणारा ढग.

घने-वि. पुष्कळसे, अनेक.

घनेरा-दे-वि. अतिशय, पुष्कळ.

घनो-वि. दाट, गाढ, भरीव.

घनई-स्त्री. मडक्यांची नाव.

घपची-स्त्री. दोन्ही हातांची मजबूत पकड.

घपला-पु. मिश्रण, गडबडगुंडा, घोटाळा.

घबराना-क्रि.अ. घाबरणें, किकर्तव्यमूढ होणें, उतावीळ होणें, मन न लागणें. -क्रि. स. व्याकुळ करणें, हैराण करणें, किकर्तव्यमूढ करणें. [उतावळेपणा, भीति.

घबराहट-स्त्री. व्याकुलता, किकर्तव्यमूढता,

घमंड-पु. घमेंड, जोर, भरंवसा, वृथाभिमान.

घमकना-क्रि. अ. घमघम शब्द होणें,
गरजणें.-क्रि. स. ठोसा मारणें.

घमका-पु. तडाका, घमघम आवाज, ठोसा.
घमघमाना-क्रि. अ. घमघम शब्द होणें.
-क्रि. स. मारणें. [ढोलक्याचा आवाज.

घमर-पु. गंभीर घोष, नगान्याचा किंवा
घमस-पु. तीव्र उष्णता.

घमासान-पु. भयंकर लढाई.

घमाका-पु. धडाका.

घमाघम-स्त्री. घामघूम, घमघम आवाज.
-अ. घमघम आवाजातें.

घमाना-क्रि. अ. उन्हांत तापणें.

घमोई-स्त्री. बांबूला लागणारी कीड.

घमोय-स्त्री. कांटेदार झुडूप.

घर-पु. रहाण्याचें ठिकाण, जन्मभूमि,
वंश, खोली, कारखाना, खण, कप्पा,
लहान खळगा, बीळ, छिद्र, कार्यालय.

घर आबाद होना-घरांत स्त्री येणें, घरांत
अन्न-धान्य येणें. [होणें.

घर करना-निवास करणें, घुसणें, प्रिय
(चित्त, मन या ओखनें) घर करना-
फार पसंत असणें.

घरका-आपला, स्वतःचा, आपसांतला.

घरका न घाटका-ज्याचें राहण्याचें ठिकाण
निश्चित नाहीं असा, निकामी.

घरका उजाला-कुलदीपक.

घरके घर रहना-लाभ किंवा हानि न होणें.

घरके बाढे-घरांत बढाया मारणारा.

घरघाट-अवस्था, ढब.

घर घालना-घर बिघडविणें, कुळाला कलंक
लावणें, वश करणें, कुमार्गसि लावणें.

घर फूंक तमाशा करना-ख्याली खुशा-
लीत पैसा उडविणें.

घर फोडना-घरांत भांडणें लावणें.

घर बसना-लग्न होणें, घरांत घनधान्य येणें.

घर बँडना-घरांत बसणें, एकाद्या स्त्रीचें
लग्न केल्याशिवाय एकाद्या पुरुषाकडे
पत्नी म्हणून रहाणें.

घरसे-पासून, पति, पत्नी.

घर बँटे-कांहीं काम न करतां.

घर गृहस्थी-गिरस्ती-स्त्री. घर संसार.

घरघराता-क्रि. अ. घरघरणें, खरखरणें.

घरघाल, घरघालन-वि. कुळास कलंक
लावणारा, घर बिघडविणारा, कुलटा.

घरजाया-पु. गुलाम, दास, सेवक.

घरनाल-स्त्री. एक तोफ.

घरनी-स्त्री. पत्नी, गृहिणी.

घरफोरी-झी-स्त्री. घरांत भांडणें लावणारी.

घरबसा-पु. उपपति, पति.

घरबसी-स्त्री. रखेली.

घरबार-पु. रहाण्याची जागा, स्वतःची
संपत्ति, घरदार, संसार.

घरबारी-पु. संसारी, मुलेंबाळें असलेला,

घरमकर-पु. सूर्य. [गृहस्थ.

घरवात-स्त्री. घरांतील सामान किंवा
संपत्ति, संसार.

घरवाला-पु. घराचा मालक, नवरा.

घरवाली-स्त्री. बायको.

घरहोई-स्त्री. चुगलखोर स्त्री, घरांतील
भांडण लावणारी किंवा फूट पाडणारी

घरा, घडा-पु. मोठी घागर. [स्त्री.

घराऊ-वि. घराशी संबंध ठेवणारें, आपलें.

घराती-पु. लग्नांत वधूपक्षाकडील लोक.

घराना-पु. घराणें, वंश.

घरामी-पु. कौले चाळणारा.

घरिया-स्त्री. मूस.

घरीक-अ. क्षणभर.

घरू, घरेलू, घरैया-वि. पाळीव, खाजगी,
घरीं तयार केलेले, घराणीं संबंध असलेले.

घराँबा-धा-पु. घरकुल, लहानसें घर.

घर्रां-पु. एक प्रकारचें अंजन, घशांत होणारा
घरघर आवाज.

घरांटा-पु. घोरणें. [सुटणें, मारपीट होणें.

घलना-क्रि. अ. सुटून पडणें, गोळी वा तीर

घलाघल-ली-स्त्री. मारपीट.

घलुआ-पु. योग्य वजनापेक्षां जास्त दिलेली

घबड-स्त्री. घोंस, घड (फळांचा). [वस्तु.

घबरी-स्त्री. घोंस.

घसखुदा-वि. गवत कापणारा, मूर्ख.

घसना-क्रि. अ. घासणें, चोळणें.

घसिटना-क्रि. अ. ओढलें जाणें. [णारा.

घसियगरा-पु. गवत विकणारा, गवत आण-

घसीट-स्त्री. घाईनें लिहिणें, घाईनें

लिहिलेला लेख, ओढ.-वि. खरडलेला,

घाईनें लिहिलेला.

घसीटना-क्रि. स. फरपटत नेणें, घाईनें

लिहून पुरें करणें, एकाद्या कामांत जब-

घसीला-वि. गवताळ. [रदस्ती ओढणें.

घस्सर-वि. खादाड.

घस्सा-पु. धक्का.

घहाना-क्रि. अ. घणघणणें.

घहरना-राना-क्रि. अ. गंभीर शब्द करणें.

घहरानी-स्त्री. गंभीर घोष.

घहरार-पु. गर्जना.-वि. गर्जना करणारा.

घों, घा-स्त्री. बाजू, दिशा.

घोंघरा-पु. परकर.

घोंटी-स्त्री. गळा, कंठ, लहान घंटा.

घोंटो-पु. चैत्रांत गाईलें जाणारें एक गाणें.

घोंह-पु. बाजू, कडे.

घाड-पु. घाव, जखम.

घाडल-वि. घायाळ, जखमी.

घाई-स्त्री. बेचक (दोन बोटांमधील), घाव,
पाण्यांतील भोंवरा, कडे, फसवणूक.

घाईन-स्त्री. हिमनुषार, दव.

घाऊ, घाव-पु. घाव.

घाऊघप-वि. गुपचुप गिळंकृत करणारा.

घाएँ-अ. बाजूला. [प्रसिद्ध पंडित.

घाघ-वि. धूर्त, हुशार, गोंडा येथील एक

घाघरा-पु. मोठा परकर.

घाट-वि. थोडें.-पु. सत्संग, नदीचा घाट,

पर्वतांतील उंच सखल मार्ग, दिशा, तऱ्हा,

तलवारीची धार, डोंगर, मानेचा

कांटा. -स्त्री. कपट, वाईटपणा.

घाट घाटका पानी पीना-बारागांवचें
पाणी पिणें.

घाटवाल-पु. घाटावरील ब्राम्हण, पंड्या.

घाटा-पु. हानि. [किंवा राखून ठेवणें.

घाटारोह-पु. नदीकांठची जागा अडविणें

घाटि-वि. न्यून, थोडें.-स्त्री. नीचकर्म, पाप.

घाटिया-पु. गंगापुत्र, नदीकांठाचा उपाध्याय.

घाटी-स्त्री. दरी. [-स्त्री. डावपेंच, रंग ढंग.

घात-पु. प्रहार, वध, अहित, गुणनफल.

घात लगना-संधि सांपडणें.

घात लगाना-युक्ति करणें. [शोधणें.

घातमें होना-सूड उगवण्याची संधि

घातक, घातकी-पु. घातकी.

घातिनी-वि. घात करणारी.

घाती-वि. घात करणारा.

घान-पु. एक वेळ शिजवितां येण्याइतकी

घाना-क्रि. स. मारणें. [वस्तु, प्रहार.

घाम-पु. ऊन.

घामड-वि. उन्हाणें व्याकुळ (पशु), मूर्ख.

घाय-पु. जखम.

घायक-वि. नाश करणारा.

घायल-वि. घायाळ, जखमी. [घालणें.

घाल, घाला-पु. धार, मापापेक्षां थोडें वर

घाल न गिनना-तुच्छ मानणें.

घालक-पु. मारणारा.

घालना-क्रि. स. आंत ठेवणें, फेंकणें,
नाश करणें, ठार मारणें.

घालमेल-पु. स्नेह, वस्तुचें मिश्रण.

घाव-पु. व्रण. [डागण्या देणें.

घाव पर नमक छिडकना-दुःखावर

घाव पूजना या भरना-जखम बरी होणें.

घावरिया-पु. शस्त्रवैद्य.

घास-स्त्री. गवत, चारा.

घास काटना-खोदना-छीलना-व्यर्थ काम
करणें, तुच्छ काम करणें.

घासफूस, घासभूसा-गवतविवत.

घिम, घिउ-पु. तूप.

घिग्घी-स्त्री. रडतांना येणारी उचकी,
भितीमुळें बोलतांना अडखळणें.

घिघियाना-क्रि. अ. करुण स्वरानें प्रार्थना
करणें, ओरडणें.

घिचपिच-स्त्री. जागेची अडचण, गर्दी.
-वि. गिचमिड, अस्पष्ट.

घिन-स्त्री. तिरस्कार, किळस. [करणें.

घिनाना-क्रि. स. तिरस्कार करणें, घृणा

घिनावना, घिनौना-वि. तिरस्कृत.

घिनौरी-स्त्री. एक पावसाळी किडा.

घिय-पु. तूप.

घिया-स्त्री. दुधी भोगळा.

घियाकश-पु. किसणी. [घोसाळें.

घिया, घिया तोराई, घिया तोरी-स्त्री.

घिरना-क्रि. अ. घेरले जाणें, चारी बाजूनें

गराडा पडणें, एकत्र होणें.

घिरनी-स्त्री. गराडा, चक्कर.

घिराई-स्त्री. घेरा, परिघ, वेढा, गुरें
चरावयास नेण्याचें काम किंवा मोबदला.

घिराव-पु. घेरण्याची क्रिया, घेरा.

घिरांना-क्रि. स. ओढणें, केविलवाणें बोलणें.

घिलौना-पु. वाढवा, धार (द्रव पदार्थाची).

घिसना-क्रि. स. घासणें. [भेटी.

घिसघिस, घिसपिस-स्त्री. घासाघिस, गांठी

घिसवाना-क्रि. स. घासविणें, उगाळून घेणें.

घिसाई-स्त्री. घासणावळ, घासण्याचें काम.

घिस्ता-पु. धक्का, रेटा.

घिस्ता पट्टी-कपट, धोका.

घोंच-स्त्री. मान, गर्दन.

घी-पु. तूप.

घीके दिये जलाना-आनंदोत्सव करणें.

घीकुवॉर, धीगुवार-स्त्री. कोरफड.

(पांचों उंगलियां) घीमें होना-चैन होणें,
लगा साधणें.

घुंइयां-स्त्री. अळूच्या मुळ्या.

घुंघची-स्त्री. गुंज.

घुंघनी-स्त्री. घुगऱ्या.

घुंघराले-रे-वि. कुरळे.

घुंघरू-पु. घुंगरू, गळ्यांतील घरघर शब्द.

घुंडी-स्त्री. बटन, गोळी, हातापायांतील
कड्यांच्या तोंडाजवळील गोल गोळा.

घुग्घी-स्त्री. कुंची.

घुग्घू-पु. घुबड.

घुघुआना-क्रि. अ. गुरगुरणें, गूं गूं करणें.

घुटकना-क्रि. स. घोट घोट पिणें, गिळणें.

घुटकी-स्त्री. अन्न नलिका.

घुटना-पु. गुडघा. -क्रि. अ. अडखळणें.

घुटना टकना-घुडघे टकणें, वश होणें.

घुटघुट कर मरना—श्वास घुटमळून मरणें.

घुटा हुआ—वि. पक्का, चलाख.

घुटन्ना—पु. पायजमा.

घुटरू—पु. गुढघा. [करविणें.

घुटवाना—क्रि. स. घोटविणें, हजामत

घुटाई—स्त्री. घोटण्याची क्रिया, घोटणावळ.

घुटाना—क्रि. स. घोटवून घेणें.

घुट्टी—स्त्री. लहान मुलांना द्यावयाचें औषध.

घुटुकन, घुटुरुबन—अ. रांगत.

घुड(र)कना—क्रि. स. धमकावणें.

घुडकी—स्त्री. धमकी.

घुडचढा—पु. घोडेस्वार.

घुडचढी—स्त्री. वरानें घोड्यावर बसून
बधूगृहीं जाण्याची पद्धत, एक तोफ.

घुडबोड—स्त्री. घोडदोड, मोठी होडी, एक
प्रकारचा जुगार (रेस).

घुडनाल—स्त्री. एक तोफ.

घुडसवार—पु. घोडेस्वार.

घुडसाल—स्त्री. घोडशाळा.

घुन, घुना—पु. बरड, टोके, वाळवी, घुणा.

(गेहूँके साथ) घुन पीसे जाना—मुक्या
बरोबर ओलें जळणें.

घुनघुना—पु. खुळखुळा.

घुनना—क्रि. अ. लाकडाला वाळवी लागणें,
आंतल्या आंत क्षिजणें.

घुनाच्छ(क्ष)र—लाकडाला वाळवी लाग-
ल्याचें चिन्ह. [क्षिजणें.

घुन लगना—कीड लागणें, आंतल्या आंत

घुन्ना—वि. घुम्या, मनांत आढी बाळगणारा.

घुन्नाना—क्रि. अ. मौन होणें.

घुप—वि. गडद (अंधारा), निबिड अंधकार.

घुमक्कड़—वि. फार फिरणारा.

घुमटा—पु. चक्कर, घेरी.

घुमड़—स्त्री. पावसांच्या ढगांचा जमाव.

घुमड़ना—क्रि. अ. पावसाचे ढग आकाशांत
जमणें, एकत्र होणें.

घुमड़ी—री—स्त्री. मूर्च्छा, तिरीमिरी.

घुमना—वि. अधिक फिरणारा.

घुम(म्म)रना—क्रि. अ. ढग एकत्र येणें,
मोठा आवाज करणें, फिरणें.

घुमाना—क्रि. स. फिरविणें, प्रवृत्त करणें.

घुमाव—पु. चक्कर, रस्त्याचें वळण.

घुमाव फिरावकी बात—आडवळणानें

घुमावदार—वि. घेरेदार. [बोलणें.

घुमुर—अ. घरघर (आवाज).

घुरकना—क्रि. स. दटावणें, भीति दाखविणें.

घुरघुरा—पु. रातकिडा, चिलटें, डांस.

घुरघुराना—क्रि. अ. खरखर आवाज होणें.

घुरबिनिया—स्त्री. रस्त्यावरील केरकच-
न्याच्या ढिगांतून (धान्य, कागद, कपडे
वगैरे) उपयुक्त वस्तु गोळा करण्याचा
धंदा.

घुल(र)ना—क्रि. अ. झुरणें, विरघळणें,
जर्जर होणें, ढवळलें जाणें, मिसळणें,
दबून नरम होणें, दुर्बल होणें, व्यतीत
होणें. [गोष्टी करणें.

घुल घुल कर बातें करना—मिळून मिसळून
घुला हुआ—वृद्ध.

घुल घुल कर काँटा होना—झिजून झिजून
फार अशक्त होणें.

घुल घुल कर मरना—झिजून झिजून मरणें.

घुलवाना, घुलाना—क्रि. स. विरघळविणें,
वितळविणें, चघळणें, सुरमा लावविणें.

घुलाबट—स्त्री. मिसळणें, एकजीव होणें.

घुसना—क्रि. अ. आंत शिरणें, टोचणें, अधि-
काराशिवाय एकाद्या कामांत भाग घेणें

घुसपैठ-स्त्री. प्रवेश.

घुसरा, घुसरैला-वि. घूसर, अंधुक, भरलेंलें.

घुसाना-क्रि. स. शिरविणें, टोचणें.

घुसेडना-क्रि. स. खुपसणें, टोंचणें.

घँघट-पु. बुरखा, पडदा.

घँघर-पु. केसांचें नागमोडी वळण.

घँघरबारे-ले-वि. कुरळे.

घँट-पु. घोट.

घँटना-क्रि. स. पिणें, गिळणें, घोट घेणें.

घँटी-स्त्री. बाळगोळी, बाळगुटी.

घँसा-पु. ठोसा.

घूआ-पु. बुलबुल इत्यादि पक्ष्यांना खावयास घालतात तो किडा, बोरूचें फूल.

घूक-पु. घुबड.

घूघ-स्त्री. शिरस्त्राण.

घूमना-क्रि. अ. फिरणें, प्रवास करणें, परत येणें, वळणें, उन्मत्त होणें.

घूम पडना-एकाएकी रागावणें.

घूर, घूरा-पु. उकिरडा.

घूरे पर मोती डालना-रत्न उकिरड्यावर फेंकणें, गाढवापुढें गीता वाचणें.

घूरना-क्रि. अ. टक्कारून पाहणें, फिरणें.

घूरा-पु. कचऱ्याचा ढीग.

घूमि-अ. चक्कर खाऊन.

घूमित-वि. चक्कर खाल्लेलें.

घूस-स्त्री. लांच, घूस.

घूसखोर-वि. लांचखाऊ.

घूणा-स्त्री. तिरस्कार.

घुतकुमारी-स्त्री. कोरफड.

घंटा-पु. डुकराचें पिल्लूं.

घेषा-पु. अन्ननलिका, गंडमाळा.

घेर-पु. घेर, परिघ. [पसारा, खुशामत.

घेरघार-स्त्री. वेढा घालण्याची क्रिया,

घेरना-क्रि. स. घेरणें, ग्रासणें, जनावरांना चारणें, खुशामत करणें.

घेरा-पु. वर्तुळ, आवार, वेढा.

घेवर-पु. घिवर (पक्वान्न).

घैया-पु. गाईच्या स्तनांतून सरळ तोंडांत पडणारी दुधाची धार.-स्त्री. बाजू.

घेर-रू-रो-पु. अपकीर्ति, चहाडी.

घोंघा-पु. शंख, शंखाच्या आकाराचा एक किडा. -वि. मूर्ख, निःसार.

घोंघावसंत-महामूर्ख. [पचविणें.

घोंटना-क्रि. स. एक एक घोट पिणें,

घोंपना-क्रि. स. घुसविणें, टोचविणें, वेडें-वाकडें शिवणें.

घोंसला, घोंसुआ-पु. पक्ष्याचें घरटें.

घोखना-क्रि. स. धोकणें.

घोटना-क्रि. स. वाटणें, अभ्यास करणें, दाबणें (गळा), चकचकीत करणें.

घोटवाना-क्रि. स. घोटवून घेणें. [कापड.

घोटा-पु. बत्ता, घोटण्याची क्रिया, चमकदार

घोटाई-स्त्री. घोटणावळ, घोटण्याची क्रिया.

घोटाला-पु. घोटाळा, गडबड.

घोटू-वि. घोटणारा.

घोडा-पु. घोडा. [घोड्याला वेगानें पळविणें.

घोडा उठाना, घोडा डालना, घोडा फेंकना-

घोडा निकालना-घोड्याला शिकवून स्वारीच्या योग्य बनविणें.

घोडा बेचकर सोना-निघोर निजणें.

घोडानस-स्त्री. टांचेच्या वरची मोठी शीर.

घोड्या-स्त्री. लहान घोडी, खुंटी, घोडा (तुळईच्या खालचा), घडवंची.

घोर-वि. भयंकर, दाट, खोल, वाईट,

घोरा-पु. खुंटा, घोडा. [पुष्कळ, कठीण.

घोरिला-पु. खेळांतील घोडा.

घोरी-स्त्री. अघोरी (एक पंथ).

घोल-पु. मिश्रण.

घोलना-क्रि. स. मिश्रण करणें, घोलणें.

घोषणा-स्त्री. घोषणा, गर्जना, दवंडी.

घोसी-पु. गवळी.

घोड-पु. फळांचा घड.

घोडा-वि. घायाळ.

घ्राण-पु. वास, हुंगणें, नाक.

[ड]

ड-पु. वास घेण्याची शक्ति, सुगंध, भैरव,
क वर्गातील शेवटचें अक्षर.

[च]

चंग-स्त्री. डफाच्या आकाराचा एक लहान
बाजा, पतंग.-पु. गंजिफाचा एक रंग.

चंग चढ़ना या उमहना-जोर होणें.

चंग पर चढ़ाना-अनुकूल करून घणें.

चंगना-क्रि. स. कसणें, ओढणें, ताणणें.

चंगा-वि. निरोगी, चांगला, निर्मळ.

चंगु-पु. मूठ (हाताची), पंजा, पकड.

चंगुल-पु. पंजा (पशु किंवा पक्ष्याचा), वस्तु
उचलताना होणारा पंजाचा व बोटांचा

चंगुलमें फंसना-काबूत येणें. [आकार.

चेंगेर-री-ली- स्त्री. बांबूची हंद टोपली,
परडी, पाळणा, पखाल. [हरीण.

चंच-चु-स्त्री. चोंच. -पु. एरंडाचें झाड,

चंचरीक-पु. भुंगा. [वर्णवृत्त.

चंचला-स्त्री. लक्ष्मी, वीज, पिपळ, एक

चेंचोरना-क्रि. स. चोखणें.

चंट-वि. हुशार, धूर्त.

चंड-वि. उद्धट, प्रखर, बलवान, कठिण,

रागीट.-पु. उष्णता, एक यमदूत, कार्ति-

चंडता-स्त्री. बळ, उग्रता. [केय, एक दैत्य.

चंडाई-स्त्री. घाई, जबरदस्ती.

चंडाबल-पु. शूर शिपाई, पहारेकरी,
पिछाडीचें सैन्य. [अफूचा धूर.

चंडू-पु. निशा येण्याकरितां ओढावयाचा

चंडूखाना-पु. चंडू चरस वगैरे पिण्याचें
ठिकाण.

चंडूखानेकी गप्प-निशेंतील बडबड, अगदीं

चंडूबाज-पु. चंडू पिणारा. [खोटी गोष्ट.

चंडूल-पु. तपकिरी रंगाचा एक पक्षी.

चंडोल-पु. एक प्रकारची पालखी.

चंद-वि. थोंडेसें.-पु. चंद्र, एक प्राचीन कवि.

चंदक-पु. चंद्र, चांदणें, चंद्रकोर, एक मासा,
टीक (नथेची), एक चंद्राकार शिरो-

चंदन-पु. चंदन, उटी. [भूषण.

चंदनहार-पु. चंद्रहार.

चंदना-पु. चंद्र.

चंदनी-स्त्री. चांदणें.

चंदनौता-पु. एक प्रकारचा परकर.

चंदरोजा-वि. अस्थाई, थोड्या दिवसांचा,

चंदला-वि. टक्कल असलेला.

चंदवा-पु. लहान मांडव, गोल चकती,
मोराच्या पिसाऱ्यावरील डोळा.

चंदा-पु. वर्गणी, चंद्र.

चंदाबल-पु. सैन्याची पिछाडी.

चंदिनी-स्त्री. चांदणें. [चांदकी.

चंदिया-स्त्री. टाळू, कवटी, लहान पोळी.

चंदोबा-पु. पाहा 'चंदवा,'

चंद्रमा-पु. चंद्र, कापूर.

चंद्रबध्नी-स्त्री. मखमाली किडा. [तलवार.

चंद्रहास-पु. रावणाच्या तलवारीचें नांव,

चंद्रा-स्त्री. तंद्री (मरणाच्या वेळची).

चंद्रिका-स्त्री. चांदणें, मोराच्या पिसाऱ्या-
वरील डोळा, वेलदोडा, जुई किंवा

चमेली, एक देवी, एक वर्णवृत्त, बिंदी.
 चंपई-वि. चाफ्याच्या रंगाचें.
 चंपत-वि. गुप्त, पसार, पळालेला.
 चंपत होना-गुप्त होणें, पसार होणें.
 चॅपना-क्रि. अ. दबणें, व्याकुळ होणें.
 -क्रि. स. दाबणें.
 चंषा-पु. चांफा, रेशमी किडा, प्राचीन
 अंग देशची राजधानी, एका जातीचें
 केळें, घोड्याची एक जात.
 चॅवर-पु. चवरी.
 चॅवरदार-पु. चवरी ढाळणारा सेवक.
 च-अ. आणि, पुन्हां, सुद्धां-पु. कासव,
 चउर-पु. चवरी. [चंद्र, चोर, दुर्जन.
 चउहट्ट, चौहट्टा-पु. चौक, बाजार.
 चक-पु. चक्रवाकपक्षी, चक्र, खेडें, अधिकार,
 जमिनीचा मोठा भाग.-वि. भरपूर,
 चकई-स्त्री. चक्रवाकी, एक खेळणें. [भ्रमिष्ट.
 चकचकाना-क्रि. अ. थेंबें थेंब बाहेर येणें,
 चकचाल-पु. फेरा, भ्रमण. [भिजणें.
 चकचून-वि. चूर केलेलें.
 चकचौध-स्त्री. चकचकाट. [विणें.
 चकचौधना-क्रि. अ. दिपणें.-क्रि. स. दिप-
 चकडबा-पु. भांडण.
 चकडोर-स्त्री. चकरीला गुंडाळलेला दोरा.
 चकती-स्त्री. ठिगळ, (कातडें, कापड, वगैरे
 मधून कापून घेतलेला) गोल किंवा
 चौकोनी तुकडा. [लावणें.
 चादलमैं चकती लगाना-आकाशाला ठिगळ
 चक्ता-पु. रक्तविकारामुळें अंगावर पड-
 लेले काळे डाग, गांध, दांतानें चाव
 त्याचें चिन्ह, अकबराच्या वंशाचा मूळ
 पुरुष.
 चकना-क्रि. अ. चकित होणें, साशंक होणें.

चकनाचूर-वि. चक्काचूर, दमलेला.
 चकफेरी-स्त्री. फेरा.
 चकबंदी-स्त्री. जमिनीची वांटणी करणें.
 चकमा-पु. धोका, नुकसान.
 चकर-पु. चक्रवाक पक्षी, फेरा.
 चकरबा-पु. कठिण स्थिति, बखेडा.
 चकराना-क्रि. अ. चक्कर येणें, भ्रमिष्ट
 होणें, धावरणें.-क्रि. स. आश्चर्यचकित
 करणें. [अस्थिर.
 चकरी-स्त्री. फिरकी, जातें.-वि. चंचल,
 चकली-स्त्री. सहाण, रहाट.
 चकलेदार-पु. एकाद्या प्रदेशाचा कर वसूल
 करणारा अधिकारी, जमाबंदी अधि-
 चकल्लस-स्त्री. कटकट, द्विधावृत्ति. [कारी.
 चकवा-हा-पु. चक्रवाक, उपासक, विरही.
 चका-पु. चाक, चक्रवाक.
 चकाचक-अ. भरपूर.-वि. खूप भिजलेला.
 चकाचौध-स्त्री. दीप्ति.
 चकावू-पु. चक्रव्यूह.
 चकित-वि. विस्मित, हैराण, भ्यालेला,
 भिन्ना. -पु. भीति, कंप.
 चकितवंत-वि. आश्चर्ययुक्त.
 चकुला-पु. चिमणीचें पिल्ल.
 चकोटना-क्रि. स. चिमटा घेणें.
 चकोतरा-पु. ईर्झिलू.
 चकोर-पु. चातक पक्षी, एक वर्णवृत्त.
 चक्क-पु. चक्रवाकपक्षी, कुंभाराचें चाक.
 चक्कर-पु. फेरा, चक्र, वर्तुळ, चक्राकार
 भ्रमण, पेंच, चक्कर, पाण्यातील भोंवरा.
 चक्कर काटना-चकरा मारणें, वाटोळे
 फिरणें.
 चक्कवाई-वि. चक्रवर्ति, सार्वभौम राजा.
 चक्कवा-पु. चक्रवाक.

चक्का-पु. चाक, चाकाच्या आकाराची गोल वस्तु.

चक्की-स्त्री. जातें, बीज, गुडघ्याचें गोल चक्की पीसना-कठिण परिश्रम करणें. [हाड.

चक्कू-पु. चाकू.

चक्र-पु. चक्रवाक, गाडीचें चाक, कुंभाराचें चाक, तेल्याचा घाणा, वर्तुळ, सुदर्शन, सूर्यमंडळ, फेरा, पाण्याचा भोवरा, पवन चक्की, चक्रव्यूह, सैन्य, समूह, विमान, आज्ञा, राष्ट्र, प्रांत, क्षितिज, नदीचें वाकण, वाटोळा पदार्थ, शालि-ग्रामावरील वर्तुळ, ढोंग.

चख-पु. डोळा. [वाईट, दुष्ट.

चख-स्त्री. भांडण, आरडा ओरड. -वि.

चखचख-स्त्री. बोलाचाली. तंटा.

चखना-क्रि. स. चाखणें.

चखाचखी-स्त्री. वेंर, भांडण.

चखाना-क्रि. स. चाखविणें.

चखु-पु. डोळा, चक्षु.

चखोडा-पु. तीट, गालबोट.

चगड-वि. चतुर, चलाख, धूर्त.

चगताई-पु. तुर्कांचा एक प्रसिद्ध वंश.

चगलाना-क्रि. स. चघळणें, चावणें.

चचा-पु. चुलता. [चुलत.

चचिया-वि. चुलत्याप्रमाणें नातें असलेला,

चचिया सास-चुलतसासू.

चचिया समुर-चुलत सासरा.

चचीडा-पु. पडवळ.

चचुलाई-स्त्री. पडवळ.

चचेरा-वि. चुलत. [दाबून चोखणें.

चबोड(र)ना-क्रि. स. चोखणें, दौतानीं

चट-अ. तत्काळ, झटकन. -पु. डाग,

जखमेची खण.-वि. चट्ट.-स्त्री. बोटें

मोडतांना होणारा आवाज.

चट करना-खाऊन चट्ट करणें.

चटक-पु. एक पक्षी.-स्त्री. चमक, चपळाई, जलदी. -वि. चमकदार, झणझणीत.

चटकदार-वि. चमकदार, रुचकर, भडक.

चटक(ख)ना-क्रि. अ. तडकणें, भांडण होणें, तडतडणें, कळघाचें फुलणें, चिडणें, जागोजाग फाटणें. -पु. थप्पड.

चटक(ख)नी-स्त्री. खिट्टी, बोलट(दाराचा).

चटकमटक-स्त्री. नटपाट्टा, शृंगार.

चटका (खा) ना-क्रि. स. तोडणें, बोटें मोडणें, वेगळें करणें, चिडविणें.

(जूतियाँ) चटकाना-जोडे फाटेपर्यंत फिरणें, वणवण करणें, दारोदार हिडणें.

चटकारा-वि. चपल, चकचकीत, मिटकी.

चटकाली-स्त्री. पक्ष्यांची रांग.

चटकीला-वि. भडक, चमकदार, मजेदार.

चटचटाना-क्रि. अ. तडतडणें.

चटचटिया-वि. गडबडचा.

चटपटा-वि. मजेदार, झणझणीत.

चटपटाना-क्रि. अ. तडतडणें.

चटपटिया-वि. चतुर, लटपटचा.

चटसार, चटशाला-स्त्री. शाळा.

चटाई-स्त्री. चटई, चाटविण्याचें काम.

चटाक-ख-पु. लाकूड मोडण्याचा आवाज.

चटाका-खा-पु. कडाका, कडकडण्याचा किंवा मोडण्याचा आवाज.

चटाना-क्रि. स. चाटविणें, लांच देणें, घार

चटापटी-स्त्री. घाई. [लावणें, खावविणें.

चटावन-पु. उष्ठावण.

चटियल-वि. ओसाड (मैदान).

चटी-स्त्री. शाळा, ध्यान, विचार, ध्वनि.

चटुल-वि. चपळ, सुंदर.

चढोरा-वि. खाण्याची चटक असलेला,
 चढ्टान-स्त्री. शिळा. [लालचावलेला.
 चढ्टाबढ्टा-पु. लांकडी खेळणी, जादु-
 गाराच्या पिशवीतील रंगीत गोट्या.
 एक ही बैलीके चढ्टेबढ्टे-सारख्या योग्य-
 तेची माणसें. [लावणें.
 चढ्टेबढ्टे लड़ाना-चहाड्या सांगून भांडण
 चढ्टी-स्त्री. टांचेजवळ उघडा असलेला
 जोडा, नुकसान, यात्रेकरूंची उतरण्याची
 जागा.
 चढ्टू-वि. स्वादलोलुप.-पु. दगडी खलबत्ता.
 चड्ढी-स्त्री. कुरघोडीचा खेळ, चडडी.
 चड्ढी गौठना-कुरघोडी करणें, सत्ता स्थापणें.
 चढत-स्त्री. देवाला अर्पण केलेली वस्तु.
 चढना-क्रि.अ. चढणें, अधिक होणें, चढाई
 करणें, वाद्याची तार चढविणें, नोंद होणें,
 कर्ज होणें, स्वार होणें, लिपणें.
 चढवाना-क्रि. स. चढविणें. [क्रिया.
 चढाई-स्त्री. चढण, आक्रमण, चढण्याची
 चढाउतरी-स्त्री. चढउतार.
 चढा ऊपरी, चढाचढी-स्त्री. चढाओढ.
 चढाना-क्रि.अ. चढविणें, अर्पण करणें, पिणें.
 चढाव-पु. वाढ, चढण, प्रवाहाची उलट
 दिशा. [दागिने, नैवेद्य, उत्तेजन.
 चढावा-पु. वर पक्षाकडून नवरीला घातलेले
 चढावा या बढावा बेना-उत्साह वाढविणें.
 चढोत्री-स्त्री. पोथीपुढील मिळकत, बिदागी.
 चतुर-वि. वक्रगामि, प्रवीण, धूर्त, चपळ,
 चार. -पु. गिरवी, हत्तीखाना.
 चतुरंग-पु. बुद्धिबळ, चतुरंग सेना, सैन्याचे
 चार भाग (हत्ती, घोडेस्वार, रथी,
 पायदळ).
 चतुर (रा)ई-स्त्री. चातुर्य, धूर्तपणा.

चतुरानन-पु. ब्रह्मदेव.
 चतुरास-वि. चारी बाजू.
 चतुरासी-पु. चौऱ्याऐशी.
 चबरा-पु. चादर, पत्रा, उंचावरून पड-
 णारा नदीचा प्रवाह, सपाट व स्थिर
 असा जलपृष्ठाचा भाग.
 चद्दर-स्त्री. पाहा 'चदरा'
 चनखना-क्रि. अ. रागावणें.
 चना-पु. हरभरा.
 (नाकौं) चने खबवाना-नाकी नऊ आणणें.
 चप-वि. डावा.
 चपकन-स्त्री. आंगरखा, कडी, कोयंडा.
 चपकना-क्रि. अ. चिटकणें, जुळलेलें असणें.
 चपकाना-क्रि. स. चिकटविणें.
 चपटा, चिपटा-वि. चपटा, दबलेला.
 चपड़ा-पु. स्वच्छ केलेली लाख, लाल रंगाचा
 एक किडा. [(बिल्यासह).
 चपड़ा (रा) स-स्त्री. शिपायाचा पट्टा
 चपड़ा (रा) सी-पु. पट्टेवाला.
 चपत-पु. थप्पड, धक्का. [मारणें.
 चपतियाना-क्रि.अ. तोंडांत मारणें, चापट
 चपना-क्रि.अ. दबणें, लज्जित होणें.
 चपनी-स्त्री. लहान प्याला, कमंडलु,
 भांड्याचें झांकण. [गुंतागुंत झालेला.
 चपर(इ) गट्टू-वि. अभागी, अपयशी,
 चपरना-क्रि. अ. चोपडणें, भेटणें.
 चपरा-अ. झटपट.
 चपरास-स्त्री. पितळी बिल्ला(चपराशाचा).
 चपरि-अ. चपळाईनें, चटदिशीं.
 चपल-वि. चपळ, क्षणिक, उतावळा, चलाख,
 विनाशी, चुकलेलें. -पु. पारा, मत्स्य,
 चातक, झय, काळी मोहरी, चोर ओवा.
 चंचला-वि. चपळा. -स्त्री. एक छंद, वीज,

लक्ष्मी, जीभ, मद्य, जारिणी, पिंपळी.
 चपाना-क्रि. स. दाबविणें, लाजविणें.
 चपेट-स्त्री. धक्का, थप्पड, दाब.
 चपेटना-क्रि. स. धमकावणें, पळविणें,
 चपेरना-क्रि. स. चेपणें, दाबणें. [दाबणें.
 चप्पड-पु. लाकडाची साल, ढलपा.
 चप्पन-पु. तसराळें.
 चप्पल-पु. चप्पल, पायतण.
 चप्पा-पु. चौथा भाग, थोडासा भाग,
 चार अंगुळें जागा, थोडी जागा.
 चप्पी-स्त्री. हातपाय रगडणें, चंपी.
 चप्पू-पु. एकप्रकारचें वल्हे.
 चबाना-क्रि. स. चावणें.
 चबा चबाकर बातें करना-अडखळत बोलणें.
 चबेको चबाना-केलेलें काम पुन्हां करणें.
 चबाव-पु. लोक निंदा, बदनामी. [फराळ.
 चबेना-नी-पु. भाजलेलें धान्य, भेळ, भत्ता,
 चभाना-क्रि. स. खावविणें, भोजन करविणें.
 चभोरना-क्रि. स. बुडविणें, भिजविणें.
 चमकवमक-स्त्री. नट्टा पट्टा, दीप्ति, भड-
 चमकन-स्त्री. चमक. [कपणा.
 चमकना-क्रि. अ. चमकणें, उभति करणें,
 वाढणें. [भिवविणें.
 चमकाना-क्रि. स. चकचकित करणें,
 चमकीला-वि. चमकदार, भडक.
 चमकौवल-स्त्री. चमकणें, चकचकीत.
 चमक्की-स्त्री. चंचल स्त्री.
 चमगा (गी) बड-पु. वटवाघुळ.
 चमचम-स्त्री. एक प्रकारची बंगाली बर्फी.
 चमचमाना-क्रि. अ. चमकणें. -क्रि. स.
 चमचा-पु. चमचा, चिमटा. [चमकविणें.
 चमजूई-स्त्री. गोचीड, पाठ न सोडणारी
 चमडा-पु. कातडें, साल. [वस्तु.

चमडी-स्त्री. कातडें, साल.
 चमडा उघेडना या खीचना-कातडी लोंब-
 विणें, फार मारणें.
 चमडा सिझाना-कातडी कमावणें.
 चमन-पु. बाग, रमणीय स्थान.
 चमर-पु. चवरी, वनगाय.
 चमरख-स्त्री. कातड्याची गोल चकती.
 चमरौट-पु. चांभाराला दिलेला पिकाचा
 चमरौटी-स्त्री. चांभारवाडा. [भाग.
 चमरौधा-पु. चामड्यानें शिवलेला ओबड
 चमला-पु. भिक्षापात्र. [-धोबड जोडा.
 चमाचम-वि. चकचकीत.
 चमार-पु. चांभार.
 चमारिन-स्त्री. चांभारीण.
 चमारी-स्त्री. चांभारीण, चांभाराचें काम
 चमारी-स्त्री. चमेलीचें फूल व वेल.
 चमेली-स्त्री. चाफा, सोनकेळ.
 चमोटा-पु. वस्त्याला धार लावण्याचा
 कातड्याचा जाड तुकडा.
 चमोटी-स्त्री. चाबूक, छडी, वस्त्याला
 धार लावण्याचा कातड्याचा तुकडा.
 चमौवा-पु. पाहा 'चमरौधा.'
 चम्मच-पु. चमचा.
 चयन-पु. संग्रह, निवड, रचणें, यज्ञा-
 करितां अग्निसंस्कार, आराम, गोळा
 (ढीग) करणें, स्थंडिल, नदीचा घाट.
 चर-पु. गुप्त हेर, दूत, चालणारा
 प्राणी, खंजन पक्षी, कौडी, मंगळ
 ग्रह, मंगळवार, वायु, दूत, नदीकाठची
 ओली जमिन, चिखल, नदीच्या
 मध्यें बनलेलें बेट. -वि. खाणारा,
 चालणारा, अस्थिर. [पाणवठा.
 चरई-ही-स्त्री. जनावराचा बांधलेला

चरक-पु. दूत, जासूद, पांथ, वैद्यकशा-
स्त्राचे मुख्य आचार्य, चिमणा, वैरागी.

चरकटा-पु. चारा कापणारा मनुष्य,
कमी प्रतीचा मनुष्य.

चरका-पु. लहानशी जखम, गरम धातूनें
भाजल्याचा डाग, नुकसान, कपट.

चरख-पु. चाक, चरखा, गोफण, कुंभाराचें
चाक, तोफ ठेवण्याची गाडी, एक
शिकारी पक्षी, लाकूड किंवा धातू कांठ-
ण्याचें यंत्र, आकाश. [भानगडीचें काम.

चरखा-पु. चाक, चरखा, रहाट. रीळ,
चरखी-स्त्री. लहान चरखा, सूत लप-
टण्याची फिरकी, रहाट.

चरचना-क्रि. स. लेप लावणें, चर्चिणें, उठी
लावणें, अनुमान करणें.

चरचराना-क्रि. अ. चरचरणें, वेदना होणें.
-क्रि. स. तोडणें.

चरजना-क्रि. अ. बहकाविणें, अनुमान करणें.

चरती-पु. धार्मिक उपवास न करणारा.

चरन-पु. पाय.

चरनपीठ-पु. खडावा.

चरना-क्रि. स. चरणें, -क्रि. अ. हिडणें.

चरनि-स्त्री. चाल. [-पु. काचा,

चरनी-स्त्री. कुरण, जनावरांना खाणें घाल-
ण्याचें भांडें, जनावरांचें खाणें.

चरपट-पु. थप्पड, एक वृत्त, उचल्या,

चरपरा-वि. तिखट. [बदमाश.

चरपराहट-स्त्री. तिखटपणा, द्वेष, तिडीक.

चरपौती-स्त्री. मजा मारणें (दुसऱ्याच्या

चरफराना-क्रि. अ. चडफडणें. [जिबावर).

चरफराहि-क्रि. अ. चडफड करतात,

चरब-वि. तिखट. [चंचलता दाखवितात.

चरबन-पु. भेळ, भत्ता, फराळ.

चरबा-पु. नक्कल.

चरबो(बा)क-वि. चतुर, धीट, धूर्त.

चरबी-स्त्री. चरबी, मांसांतील स्निग्धांस.

चरबी चढना-लठ्ठ होणें.

चरबी छाना-लठ्ठ होणें, मदांध होणें.

चरम-वि. अंतिम, मागला, पश्चिमेकडचा,
कनिष्ठ. -अ. नंतर.

चरमर-पु. चिंवट किंवा ताणलेल्या वस्तूचा
करं करं आवाज.

चरमराना-क्रि. अ. करं करं शब्द होणें.

चरवाई-ही-स्त्री. गुरें चारण्याची मजुरी,
गुरें चारण्याचें काम.

चरवाना-क्रि. स. चरविणें.

चरवाहा, चरवैया-पु. गुराखी.

चरस-पु. पखाल, जमीन मोजण्याचें एक
माप, गांजाच्या झाडाचा डिक, मोट,
एक प्रकारचा पक्षी.

चरसा-पु. गाई म्हशीचे कातडें, कातड्याची
मोठी पिशवी, मोट. [शेती करणारा.

चरसी-पु. चरस पिणारा, मोटेच्या पाण्यानें

चरागाह-पु. कुरण, गायरान.

चराचर-वि. चलअचल, सजीवनिर्जीव, जग.

चराना-क्रि. स. चरणें, गप्पा गोष्टींत

चराब-स्त्री. बडबड, बकवा. [गुंतविणें.

चरावर-स्त्री. बडबड.

चरिदा-पु. पशु, चरणारा प्राणी.

चरित-पु. लीला, आचरण, काम, चरित्र,
रहाणी, कृत्य. -वि. मिळालेलें.

चरित्तर-पु. धूर्तपणाची वागणूक, नखरे-
बाजपणा, ढोंग, नक्कल.

चरितार्थ-वि. कृतार्थ, तंतोतंत लागू पड-
णारा, कृतकृत्य.

चरी-स्त्री. चारा, कुरण, गायरान.

चढ-पु. यज्ञाकरितां शिजविलेलें अन्न
किवा त्याचें भाणें, कुरण, यज्ञ,
चरेरा-वि. चरचरीत, कर्कश, खडबडीत.
चरैया-पु. गुराखी, चरणारा.
चर्ख-पु. आकाश, चरक, चाक, चर्खा,
कुंभाराचें चाक, गोफण. [दारू.
चर्खी-स्त्री. रहाट, पाळणा, चक्र, शोभेची
चर्चक-पु. चर्चा करणारा.
चर्चा-स्त्री. विचार, (चंदन, भस्म वगैरेचा)
देहावर लेप करणें, चर्चा.
चर्ब-वि. गुळगुळीत, चपळ, जाड, स्थूळ.
चर्ना-क्रि. अ. तडतडणें, जखमेला खाज
येऊन दुखणें, चुरचुरणें, अतिशय इच्छा
होणें, फाटणें.
चर्नी-स्त्री. चरखा, मर्मी लागणारी गोष्ट.
चलचलाब-पु. प्रस्थान, प्रवास, मृत्यु.
चलचूक-स्त्री. कपट.
चलता-वि. चालू, प्रचलित, तरतरीत,
हुशार, कार्यक्षम. [लावणें.
चलता करना-पळवून लावणें, मार्गाला
चलता काम करना-कसें तरी काम करणें.
चलता पुरजा-लटपटघा.
चलता बनना-चालू लागणें.
चलती-स्त्री. मानमर्यादा, प्रभाव, चलती,
प्रगती, आदर. -वि. चालू.
चलन-पु. चाल, रीत, चलन.
चलनसार-वि. प्रचलित, टिकाऊ.
चलना-क्रि. अ. चालणें, हालणें, निर्वाह-
होणें, वाढणें, प्रभावी होणें, आरंभ
होणें, चालू असणें. टिकणें, लागू होणें.
(पेट) चलना-जुलाब होणें, निर्वाह होणें.
(मन) चलना-इच्छा होणें.
चल बसना-मरणें.

हि. म. को...१२

चलनी-स्त्री. चाळणी.
चलाऊ-वि. मजबूत, तात्पुरता.
चलाक-वि. चलाख.
चलाका-स्त्री. वीज.
चलाचली-स्त्री. जाण्याची तयारी, पुष्कळ
लोकांचें एकदम जाणें, निघण्याची वेळ.
-वि. निघावयास तयार झालेला.
चलान-स्त्री. अटक, एका ठिकाणाहून
दुसऱ्या ठिकाणीं माल पाठविणें, आलेला
माल, रवानगी. [गमन, उतारा.
चलाबा-पु. रीत, आचरण, बरोबरी, द्विरा-
चलीना-पु. दूष ढवळण्याचा मोठा चमचा.
चवझी-स्त्री. पावली.
चदा-स्त्री. एकदम चोहोंबाजूस वाहणारा
चवाई-ऊ-पु. निदक, चहाडखोर. [वारा.
चवाब-पु. प्रवाद, बदनामी, निंदा.
चवैया-पु. पाहा 'चवाई.'
चदम-स्त्री. डोळा.
चदमक-स्त्री. चदमा, डोळ्यानें केलेला
इशारा, भांडण, एक औषध.
चदमदीब-वि. डोळ्यानें पाहिलेलें, खरें.
चदमनुमाई-स्त्री. धमकी.
चदमपोशी-स्त्री. दुसऱ्याच्या दोषाकडे
दुर्लक्ष करणें, डोळ्यांक करणें.
चदमा-पु. चष्मा, झरा.
चध-पु. डोळा.
चधक-पु. मद्याचा प्याला, मद्य.
चधचोल-पु. डोळ्याची पापणी.
चसक-स्त्री. पीडा, वेदना.
चसकना-क्रि. अ. ठणकणें, वेदना होणें.
चसका-पु. चटक, संवय, गोडी.
चसना-क्रि. अ. चिकटणें.
चसया-वि. चिकटविलेलें, डकविलेलें.

जस्ती-स्त्री. फेफरें (रोग).

जह-पु. नदीच्या आजूबाजूच्या खळग्यांत बनविलेला घाट.

जहक-कार-स्त्री. पक्ष्यांचा मधुर ध्वनि.

जहकना-क्रि.अ. पक्ष्यांचें आनंदानें ओरडणें, किलबिल करणें, आनंदाच्या भरांत खूप बोलणें. [करणारा.

जहचहा-पु. कलरव, थटा. -वि. उत्साहित

जहचहाना-क्रि.अ. चिबचिवणें, फार आनंदानें बोलणें.

जहनना-क्रि. स. चिरडणें, ताव देणें.

जहबच्चा-पु. होद.

जहर-स्त्री. गडबड, शोभा, आनंदोत्सव.

-वि. चुळबुळ्या, उत्तम.

जहरना-क्रि. अ. आनंदित होणें.

जहल-स्त्री. चिखल, आनंदोत्सव, शोभा.

जहलक्रबमी-स्त्री. सहल, शतपावली.

जहलपहल-स्त्री. धामधूम, आनंदोत्सव,

जहला-पु. चिखल, गाळ. [शोभा.

जहार-वि. चार.

जहारदीवारी-स्त्री. आवाराची भित.

जहारशंभा-पु. बुधवार.

जहारम-वि. एकचतुर्थांश.

जहूँ, जहूँ-वि. चार, चारी.

जहूँकना-क्रि.अ. दचकणें.

जहूँटना-क्रि. अ. बिलगणें.

जहेटना-क्रि. स. पिळणें, पळवून मागें

जहेता-वि. आवडता, प्रिय. [लागणें.

जहती-वि. आवडती, प्रियतमा.

जहोर(ड)ना-क्रि. अ. रोप एका जागेवरून

उपटून दुसऱ्या जागीं लावणें, संभाळणें.

चौई-वि. ठग, कपटी, उचल्या, हुशार.

चौक-पु. धान्याच्या राशीवर रेघा ओढ-

प्याची काठी.

चौकना-क्रि. अ. सील करणें, रद्द ठरविणें, ओळखीसाठीं खूण करून ठेवणें.

चौचर-रि-स्त्री. वसंत ऋतूंत गाइला जाणारा एक राग.

चौचु-पु. चौंच, तोंड (व्यंग).

चौटा-पु. मुंगळा, थप्पड.

चौटी-स्त्री. मुंगी. [उग्र, संतुष्ट. श्रेष्ठ.

चौड-स्त्री. टेकू, तीव्र इच्छा.-वि. प्रबळ,

चौडना-क्रि. स. खोदणें, उपटणें.

चौडिला-वि. खोडकर, उद्धट, प्रचंड

चौडी-स्त्री. नळकाडें. [पुष्कळ.

चौद-पु. चंद्र, एक दागिना.-स्त्री. ताळू.

चौदका टुकडा-अत्यंत सुन्दर मनुष्य.

चौदपर थूकना-महात्म्याला कलंक लावणें.

(किधर) चौद निकला हूँ-अनपेक्षित भेट झाल्यावर म्हणतात.

चौदतारा-पु. बुट्ट्याची मलमल, एक पतंग.

चौदना-पु. प्रकाश, चांदणें.

चौदनी-स्त्री. चांदणें, बिछान्यावरची पांढरी चादर, चांदवा. [चांदणें.

चौदनीका खेत-चंद्राचें चहुंबाजूला पसरलेलें

चार दिनकी चौदनी-थोडे दिवस मिळणारें

चौदबाला-पु. कानांतील बाळी. [सुख.

चौदमारी-स्त्री. भितीवर किंवा कपड्यावर

चिन्ह करून गोळी चालविण्याचा

चौदी-स्त्री. चांदी. [अभ्यास.

चौदीका जूता-लांच.

चौदी काटना-होना-पुष्कळ पैसा मिळविणें.

चौप-स्त्री. दाब, धक्का, सामर्थ्यवान

माणसापासून मिळणारी प्रेरणा, बंदु-

कीचा चाप.

चौपना-क्रि. स. दाबणें, पकडीत घेवून

घरणें, बळकावणें, दाबून ठेवणें.

चाई, चाळ-पु. आवड.

चाडर-पु. तांदूळ.

चाक-पु. तडा, फट, चाक, रहाट, धान्याच्या राशीवर चिन्ह करण्याची काठी, वर्तुळ.

-वि. मजबूत, दृढ, घट्टाकट्टा.

चाकचक-वि. चारीही बाजूनें मजबूत,

चाक चौबंद-वि. चलाख, मजबूत. [सुरक्षित.

चाकना-क्रि. स. हद्द दाखविणारी रेषा काढणें, सील करणें, ओळखीकरितां

चाकर-पु. नोकर. [चिन्ह करणें.

चाकसू-पु. कुळीथ.

चाका-पु. बतासा.

चाकी-स्त्री. पाहा 'चक्की'.

चाक्रू-पु. चाक्रू.

चाख-पु. नीलकंठ पक्षी, चास.

चाचर-रि-स्त्री. होळीचें एक गाणें, फाल्गुनांतील उत्सव.

चाचरी-स्त्री. योगांतील एक मुद्रा.

चाचा-पु. चुलता.

चाट-स्त्री. चटक, प्रबळ इच्छा, खाण्याच्या तिखट व कुरकुरीत वस्तु, संवय.

चाटना-क्रि. स. चाटणें, चाटून खाणें.

चाट्ट-पु. गोडगोड गोष्टी, खुशामत, हांजी-हांजी. [करणारा.

चाटुकार-वि. खुशामत्या, हांजीहांजी

चाटुकारी-स्त्री. खोटी स्तुति, खुशामत.

चाडू-स्त्री. पाहा 'चौड'.

चाड्या-पु. प्रेमपात्र.

चातक-पु. चक्रवाक.

चातर-पु. मासे धरण्याचें जाळें, षडयंत्र.

चातुर-वि. डोळ्याला दिसणारे, चतुर, खुशामती.-पु. चार चाकाची गाडी.

चाबर-स्त्री. चादर, पासोडी, पत्रा, धबधबा, माया, शरीर, पुष्पराशी (वाहिलेली).

चाबर निर्मल होना-निष्कलंक असणें,

चानक-अ. अचानक. [पतिव्रता असणें.

चाप-स्त्री. दाब, पायांचा आवाज, चाहुल.

-पु. धनुष्य, धनुराशि, अर्धवर्तुळ.

चापलूस-वि. खुशामत करणारा.

चापलूसी-स्त्री. खुशामत.

चापी-पु. धनुष्यारी.

चाफंद-पु. मासे धरण्याचें जाळें.

चाब-स्त्री. दाढ, गजपिपळीच्या जातीचें एक रोपटें, भिजलेलें धान्य, बालकाच्या जन्मोत्सवाची एक रीत.

चाबना-क्रि. स. चावणें, पोटभर जेवणें.

चाबी-भी-स्त्री. चावी.

चाबुक-पु. चाबुक, उत्साह देणारा शब्द.

चाबुकसवार-पु. घोड्याला चालणें शिकवि-

चाम-पु. कातडें. [णारा.

चामके दाम चालाना-अन्याय करणें.

चामर-पु. चवरी, एक वर्णवृत्त.

चामीकर-पु. सोनें, धोत्रा.-वि. सोनेरी.

चामुंडा-स्त्री. एक देवी, दुर्गा.

चाय-स्त्री. चहा, चहाचें पान.

चायपानी-चहापाणी, न्याहरी.

चायक-पु. इच्छुक.

चार-वि. चारांची संख्या, कित्येक, थोडेसें.

-पु. गति, बंधन, जासूद, दास, लोणचें,

रीत, कृति, तुरंग.

चार आंखें होना-नजर भेट होणें.

चारों फूटना-आंघळें होणें.

चार चौड लगना-चौपट शोभा वाढणें.

चारखाना-पु. रेशमी चौकटी असलेला कपडा.

चारजामा-पु. जीन, खोगीर. [भित.
 चारवीवारी-स्त्री. आवार, कोट, कुंपणाची
 चारना-क्रि. स. चारणें.
 चारनाचार-अ. विवश होऊन.
 चारपाई-स्त्री. खाट. [शय आजारी होणें.
 चारपाई धरना-पकडना या लेना-अति-
 चारपाया-पु. चतुष्पाद, पशु.
 चारशंबा-पु. बुधवार.
 चारा-पु. चारा, गवत, उपाय, अधिकार.
 चाराजोई-स्त्री. फियाद, दावा.
 चारिअवस्था-पु. चार अवस्था.
 चारिखानी-वि. अंडज, पिंडज, स्वेदज,
 चारिपद-पु. पशु. [उद्भिज.
 चारिभौति भोजन-पु. चार प्रकारचें भोजन.
 चारी-वि. चालणारा, आचरण करणारा.
 -पु. पायदळ शिपाई.
 चारु-वि. सुन्दर, प्रिय.-पु. बृहस्पति, केशर.
 चाल-स्त्री. गति, डाव, व्यवहार, हाल-
 चाल, प्रयाणाचा मुहूर्त, आकार, रीत,
 ढव, कपट, बुद्धिबळाचा खेळ, आंदोलन,
 चाहूल. -पु. छप्पर, पाणकावळा, घर.
 चाल चलना-कपट करणें, डाव टाकणें.
 चालचलन-पु. आचरण, वागणूक.
 चालढाल-स्त्री. आचरण, प्रकार, पद्धत.
 चालनी-स्त्री. चाळण.
 चालबाज-वि. धूर्त, कपटी.
 चाला-पु. प्रस्थान, वधूचें पहिल्याप्रथम
 माहेराहून सासरीं किंवा सासरहून
 माहेरी जाणें, प्रवासाचा मुहूर्त.
 चालाक-वि. धूर्त, चतुर.
 चालाकी-स्त्री. हुशारी, चलाखी, चाणाक्ष-
 पणा धूर्तपणा, लुच्चेगिरी, युक्ति.
 चालान-पु. पाहा 'चलान'.

चालिया, चाली-वि. धूर्त, कपटी.
 चालीस-वि. चाळीस. [दिवसांचा समय.
 चालीसा-पु. चाळीस वस्तूंचा संग्रह, चाळीस
 चौबचौब-स्त्री. दुरदुर.
 चाब-पु. लालसा, प्रेम, शौक, लाड, आनंद.
 चाबल-पु. तांदुळ, रत्तीचा आठवा भाग,
 भात, तांदळाच्या आकाराचें दाणे.
 चाश, (स) नी-स्त्री. पाक, चटक, नमु-
 चाष-पु. तास पक्षी, डोळा. [न्याचें सोनें.
 चास-स्त्री. शेत.
 चासना-क्रि. अ. नांगरणें.
 चासा-पु. शेतकरी.
 चाह-स्त्री. इच्छा, प्रेम, आदर, जरूर,
 समाचार, मर्म. -पु. विहीर.
 चाहना-क्रि. स. इच्छा करणें, प्रेम करणें,
 मागणें, प्रयत्न करणें, पाहणें, शोषणें.
 चाह-पु. बगळ्यासारखा एक पक्षी.
 चाहि-अ. पेक्षां, च्यापेक्षां.
 चाहिए-अ. पाहिजे, योग्य आहे.
 चाही-वि. आवडती.
 चाहे-अ. मन मानेल तसें, वाटेल तर,
 चिओ-पु. चिचोका. [होणार असेल तें.
 चिऊंटा-पु. मुंगळा.
 चिऊंटी-स्त्री. मुंगी.
 चिऊंटीकी चाल-मंद चाल.
 चिऊंटीके पर निकलना-मृत्यु येण्यासारखें
 कांहींतरी काम करणें. [लहान मूल.
 चिंगना-पु. कोंबडीचें पिलूं, पक्ष्याचें पिलूं,
 चिघाड-स्त्री. हत्तीचें ओरडणें, आरोळी,
 चीत्कार.
 चिघाडना-क्रि. अ. आरोळी ठोकणें, गजणें,
 (श्वापदांचें) चीत्कार करणें.
 चिचिनी-स्त्री. चिचेचें झाड, चिच.

चिंजा-पु. पुत्र.

चितन-पु. पाहा 'चितवन'.

चितना-क्रि. स. ध्यान करणें, स्मरण करणें
विचार करणें, चितणें. -स्त्री. स्मरण,
चिता. [विचार.

चितवन-पु. चितन, वारंवार स्मरण,
चितामनि-पु. चितामणि.

चिंदी-स्त्री. चिंधी.

हिंदीकी चिंदी निकालना-कुतर्क काढणें,
अत्यंत क्षुद्र चूक काढणें.

चिउडा-रा-पु. पोहे. [मारणें.-पु. खाटिक.

चिक-स्त्री. चिकाचा पडदा, शरीरांत चमक

चिकट-वि. गुळगुळीत, मळकट, घाण.

चिकटना-क्रि. अ. चिकटणें, चिकट होणें.

चिकन-पु. चिकणचें कापड.

चिकना-वि. गुळगुळीत, तेलकट, सफाईदार,

चिकनाघडा-निलंज्ज. [लाघवी, स्नेही.

चिकनी चुपडी बातें-तोंडावर गोड बोलणें.

चिकनाई-स्त्री. चिकणपणा, स्निग्धता.

चिकनाना-क्रि. स. स्निग्ध पदार्थ चोपडणें,
गुळगुळीत करणें, व्यवस्थित करणें.

चिकनापन-पु. गुळगुळीतपणा.

चिकनाहट-स्त्री. पाहा 'चिकनापन'.

चिकनिया-वि. छानछोकी करणारा, रंगेल.

चिकार-पु. चीत्कार, श्वापदांची आरोळी.

चिका(क)रना-क्रि. स. चीत्कार करणें
ओरडणें. [जातीचा एक प्राणी.

चिकारा-पु. सारंगी सारखें वाद्य, हरणाच्या

चिकित्सक-पु. वैद्य, मांत्रिक.

चिकित्सा-स्त्री. इलाज, वैद्याचा व्यवसाय.

चिकिन-वि. चपटधा नाकाचा.

चिकुटी-स्त्री. बोटांनीं काढलेला चिमटा,
चुटकी वाजविणें.

चिकुर-पु. केस, पवंत, सरपटणारे प्राणी,
चिचुंदी, खार. -वि. चंचल, अविचारी.

चिकक-वि. चपटधा नाकाचा -पु. चिचुंदी,
उंदीर, चिकणी सुपारी.

चिककट-पु. कीट. -वि. घाणेरडा, मलीन.

चिककन-वि. गुळगुळीत. स्निग्ध, गुळगुळीत,
निसरडें.-पु. पोफळ. -स्त्री. उत्तम गाय.

चिककरना-क्रि. अ. चीत्कार करणें.

चिखुरी-स्त्री. खार.

चिचडा-पु. एक औषधी वनस्पति, आघाडा,

चिचडी-स्त्री. गोचिड. [गोचिड.

चिचान-पु. ससाणा.

चिचिडा-पु. पडवळ.

चिचियाना-क्रि. अ. ओरडणें.

चिचकना-क्रि. अ. रोडावणें.

चिजारा-पु. कारागीर, गवंडी.

चिट-स्त्री. कागद, लहान पत्र, चिट्ठी.

चिटकना-क्रि. अ. तडकणें, तडतडणें, चिडणें.

चिटकनी-स्त्री. खिटी.

चिटकाना-क्रि. अ. चिडविणें, तडकविणें.

चिटकी-स्त्री. चिमटा.

चिटखाना-क्रि. अ. शोष पडणें.

चिटनबीस-पु. लेखक, कारकून.

चिट्टा-वि. पांढरा. -पु. खोटें उत्तेजन.

चिट्ठा-पु. खातेवही, हिशेबाची वही,
मजुरी, सूचि, ताळेबंद गोष्टवारा.

(कच्चा) चिट्ठा-कच्चा खर्डा, सविस्तर
वृत्तांत.

चिट्ठी-स्त्री. पत्र, चिट्ठी, आज्ञापत्र.

चिट्ठीपत्री-स्त्री. पत्र, पत्रव्यवहार.

चिट्ठीरसो-पु. पोष्टमन.

चिडचिडा-वि. चिडखोर. -पु. पाहा 'चिचडा'.

चिड चिङ्गाना-क्रि. अ. तडतडणें, चिडणें,
तडकणें.

चिडवा-पु. पोहे.

चिडा-पु. पक्षी (नर).

चिडिया-स्त्री. पक्षी (मादी).

चिडियाका दूध-न मिळणारी वस्तु.

(सोनेकी) चिडिया-घन देणारा मनुष्य.

चिडियाखाना-पु. पशु व पक्षी यांचे

चिडी-स्त्री. पक्षी, चिमणी. [संग्रहालय.

चिडीमार-पु. पारधी.

चिड-स्त्री. चीड, तिरस्कार.

चिडना-क्रि. अ. चीड येणे, द्वेष करणे.

चिडाना-क्रि. स. चिडविणे, उपहास करणे.

चित्-स्त्री. चेतना, ज्ञान, विचार, बुद्धि' मन, ब्रह्म.

चित-पु. मन, दृष्टि, इमारत. -वि. पाठ जमिनीला लागलेला, व्याप्त, सहित, जमविलेले, रचलेले.

चितकबरा-वि. रंगी बेरंगी.

चितचेता-वि. मन मानेल तसा.

चितचोर-पु. मन चोरणारा, प्रिय व्यक्ति.

चितला-वि. रंगीबेरंगी.-पु. लखनौचे एक प्रकारचे खरबुज, एक प्रकारचा मोठा

चितवन-स्त्री. दृष्टि, कटाक्ष. [मासा.

चितौन-स्त्री. पाहा 'चितवन'.

चितबना-क्रि. स. पाहणे.

चितवाना-क्रि. स. दाखविणे.

चितहर-वि. मनमोहक.

चिताना-क्रि. स. सावध करणे, आठवण देणे, उपदेश देणे, पेटविणे (आग).

चिताबनी-स्त्री. सूचना, चेतावणी.

चिति-स्त्री. चिता, ढीग, एकत्र करण्याचे

चितु-पु. चित्त, लक्ष. [काम, चैतन्य, दुर्गा.

चितैरा-पु. चित्रकार.

चितै-अ. पाहून.

चितौन-नि-स्त्री. कटाक्ष, दृष्टि, नजर.

चित्त-पु. मन, मनाची अनुसंधानात्मक वृत्ति.

चित्त चडना, चित्त पर चडना-वारंवार मनांत येणे, आठवण होणे.

चित्त बॅटना-मन एकाग्र न राहणे.

चित्तसे उतरना-विसरणे, मनांतून उतरणे.

चित्ती-स्त्री. लहानसा डाग, कवडी.

चित्तौड-र-पु. चितोड शहर आणि दुर्ग.

चित्र-पु. कपाळावर लावलेला तिलक,

चित्र, एक काव्यालंकार, आकाश, कोड,

चित्रगुप्त, एकझाड, एक वर्णवृत्त,

-वि. अद्भुत, रंगीबेरंगी. [करणे.

चित्र उतारना-चित्र काढणे, हुबेहूब वर्णन

चित्रक-पु. तिलक, चित्ता, एरंड, चित्र-

चित्रकारी-स्त्री. चित्रकला. [कार, एकझाड.

चित्रबंत-पु. ईश्वर, आत्मा.

चित्रसारी-स्त्री. रंगमहाल, भितीवर चित्रे काढलेले किंवा चित्रे लावलेले घर.

चिथडा-पु. चिधी, फाटका कपडा.

चिथाडना-क्रि. स. चिध्या करणे, अपमान

चिब-वि. सजीव, चैतन्य. [करणे.

चिबानंब-पु. ब्रह्म.

चिनक-स्त्री. जळजळ, चुणचुण.

चिनगारी-स्त्री. ठिणगी.

चिनगी-स्त्री. ठिणगी, तरतरीत मुलगा,

नटाच्या बरोबर रहाणारा मुलगा,

(ऑखोसे) चिनगारी छूटना-रागातें डोळे लाल होणे.

चिनार-पु. एकझाड (काश्मीरकडील.)

चिनिया-वि. साखरेच्या रंगाचे, चीन

चिनिया केला-पु. सफेत वेलची केळे. [दिशचा.

चिनिया बढास-पु. शेंगदाणा.

चिन्मय-वि. ज्ञानमय. -पु. परमेश्वर.

चिन्हाणा-क्रि. स. परिचय करविणें, ओळख-
 चिन्हाणी-स्त्री. खूण, स्मारक, रेषा. [विणें.
 चिन्हार-वि. ओळखीचा.
 चिन्हारी-स्त्री. ओळख.
 चिपक (ट) ना-क्रि. अ. चिकटणें, लिपटणें.
 चिपकाना-वि. चिकटविणें, गुंडाळणें.
 चिपचिपा-वि. चिकट.
 चिपचिपाना-क्रि. अ. चिकट असणें.
 चिपचिपा-वि. चिकट.
 चिपटा-वि. चपटें, दबलेलें.
 चिपडी-री-स्त्री. गोवरी.
 चिप्यड-पु. लहान चपटा तुकडा, सुकलेल्या
 लाकडावरील सुटलेली साल, तासून
 काढलेला भाग.
 चिप्पी-स्त्री. लहान चपटा तुकडा, गोवरी.
 चिबुक-पु. हनुवटी. [मागें लागणें.
 चिमटना-क्रि. अ. चिकटणें, आलिंगन देणें,
 चिमटा-पु. चिमटा.
 चिमटाना-क्रि. स. चिकटविणें, अगदीं जवळ
 चिमटी-स्त्री. लहानचिमटा. [आणणें.
 चिमडा-वि. चिवट.
 चिर-वि. पुष्कळ दिवस टिकणारा.-अ.
 पुष्कळ दिवस पर्यंत. -पु. तीन मात्रांचा
 एक गण (ज्याचा प्रथम वर्ण लघु
 असतो).
 चिरकना-क्रि. अ. थोडे थोडे शौचास होणें.
 चिरकोन-वि. घाणेरडा.
 चिरकुट-पु. चिची, फाटका कपडा.
 चिरचिटा-पु. आघाडा.
 चिरना-क्रि. अ. फाटणें, चिरणें.
 चिरमिटी, चिरमिडी-स्त्री. गुंज.
 चिरवाना-क्रि. स. चिरविणें, फाडविणें.
 चिराई-स्त्री. फाडणें, फाडण्याची मजुरी.

चिराम्-पु. दिवा, संतान, प्रकाश. [पडणें.
 चिरागका हॅसना-दिव्याची वात जळून
 चिरागको हाथ देना-दिवा विझविणें.
 चिराम् गुल पगडी गायब-संधी साप-
 डली की धन लबाडणें.
 चिराम् गुल करना-दिवा विझविणें, एका-
 द्याचा वंश नाश करणें. [विझणें.
 चिराम् गुल होना-वंश नाश होणें, दिवा
 चिराम् जले-संध्याकाळीं.
 चिराम् ठंडा करना-दिवा विझविणें.
 चिराम् तले अंधेरा-जेथें व्यवस्था असून
 सुद्धां अन्याय थांबवितां येत नाही.
 चिराम् दिखाना-दिवा दाखविणें.
 चिराम् बड जाना-दिवा विझणें.
 चिराम् सहरी होना-मरणासन्न होणें.
 चिराम्से चिराम् जलना-परस्पर सहाय्य
 चिराम् हो जाना-स्पष्ट होणें. [होणें.
 चिराना-क्रि. स. चिरवून घेणें, फाडविणें.
 -वि. जुनें, जीर्ण.
 चिरायेंध-स्त्री. कातडी, केस व मांस
 जळतांना येणारी दुर्गंधी.
 चिरायता-पु. किराइट (एक औषध).
 चिरारी-स्त्री. चारोळी.
 चिरौंटा-पु. चिमणा (पक्षी).
 चरौंजी-स्त्री. चारोळी.
 चिरीरी-स्त्री. खुशामत, हुज्जत.
 चिलक-स्त्री. कांति, चमक.
 चिलकना-क्रि. अ. थोड्या थोड्या वेळानें
 चमकणें, लखलखणें, ठणकणें, राहून
 राहून दुखणें.
 चिलगोजा-पु. एक प्रकारचा मेवा.
 चिलचिल-स्त्री. अभ्रक.
 चिलचिलाना-क्रि. अ. चमकणें.

चिलड़ा-पु. एक पक्वान्न.
 चिलबिला, चिलल्ला-वि. चंचल, चपळ.
 चिलम-स्त्री. चिलिम.
 चिलमची-स्त्री. हात धुण्याचें भांडे. -वि.
 चिलिम पिणारा.
 चिलमन-स्त्री. चिकाचा पडदा.
 चिल्ल पाँ-स्त्री. आरडाओरड. [किडा.
 चिल्लड-पु. ऊ प्रमाणें एक लहान पांढरा
 चिल्ला-पु. चाळीस दिवसांचा अवधि,
 एक जंगली झाड, उडीद किंवा मुगाची
 तूप लावलेली भाकर, धनुष्याची दोरी.
 चिल्ला बांधना-चाळीस दिवसांचे व्रत करणें.
 चिल्ला खोचना-चाळीस दिवस एकांतांत
 ईश्वरोपासना करणें.
 चिल्लेका जाडा-फार थंडी.
 चिल्लाना-क्रि. अ. ओरडणें.
 चिल्लाहट-स्त्री. ओरड, गडबड.
 चिल्ली-स्त्री. रातकिडा, वीज, वज्र.
 चिह्न-पु. चिन्ह, स्मारक वस्तु.
 चिह्णकना-क्रि. अ. दचकणें, चकित होणें.
 चिह्णटना-क्रि. अ. चिमटा घेणें, लोटणें.
 (चित्त) चिह्णटना-मनाला बोचणें.
 चिह्णटी-स्त्री. चिमटा.
 चिह्णर-पु. डोक्याचे केस. [गोड आवाज.
 ची-स्त्री. पक्षी किंवा लहान मूल यांचा
 चीबजबी होना-कपाळाला आंठ्या घालणें.
 चींचपड-स्त्री. विरोध करण्यासाठीं बोलणें.
 चींटा-पु. मुंगळा.
 चींटी-स्त्री. मुंगी.
 चीकट-पु. तेलांतील मळ. -वि. घाणेरडा.
 चीकन-ना-वि. गुळगुळीत. -क्रि. अ. वेद-
 नेमुळें जोरानें ओरडणें, मोठ्यानें बोलणें.
 चीख-स्त्री. किकाळी.

चीखना-क्रि. स. किकाळणें, चाखणें.
 चीज-स्त्री. वस्तु, दागिना, गाण्यांतील चीज,
 विलक्षण वस्तु, महत्वाची वस्तु.
 चीजवस्तु-स्त्री. वस्तु, द्रव्य.
 चीठ-स्त्री. चिल्ल, घाण.
 चीठा-पु. खातें, जमाखर्चाची वही, चिट्ठी.
 चीड-पु. देवदार, चीड.
 चीत-पु. चित्रानक्षत्र, मन.
 चीतना-क्रि. स. विचार करणें, आठवण
 करणें, सचेत होणें, चित्र काढणें, वेल
 बुट्टी काढणें.
 चीता-पु. चित्ता, मन, चेतना, चित्रक
 वनस्पति. -वि. विचार केलेला.
 चीथडा-रा-पु. चिधी. [ओरखडणें.
 चीथना-क्रि. स. फाडणें, तुकडे तुकडे करणें,
 चीदा-वि. पसंत केलेलें, उत्तम.
 चीनना-क्रि. स. ओळखणें.
 चीना बढाम-पु. भुईमुगाची शेंग(भाजलेली).
 चीनी-स्त्री. साखर. -वि. चीन देशचा.
 चीनीमिटटी-स्त्री. चिनीमाती.
 चीन्ह, चीन्हा-पु. चिन्ह, खूण.
 चीन्हना-क्रि. स. ओळखणें.
 चीपड-पु. डोळ्यांतील घाण.
 चीमड-र-वि. चिवट, चावट.
 चीयों-पु. चिचोका.
 चीर-पु. वस्त्र, वृक्षाची साल, चिधी, गाईचें
 आचळ, बौद्धभिक्षुकांचे वापरण्याचें वस्त्र,
 धुपाचें झाड, वल्कल, चार पदरी हार,
 रेषा, शिसें, शिरोभूषण. -स्त्री.
 चिरण्याची क्रिया.
 चीरघरस-पु. हरिणाचें कातडें.
 चीरना-क्रि. स. फाडणें.
 चीरफाड-स्त्री. चीरफाड, शस्त्रचिकित्सा.

बील, बील्ह-स्त्री. धार. [किडा.
बीलर-पु. ऊ प्रमाणें एक लहान पांढरा
बीला-पु. एक पक्वाप्त, धावन. [क्रिया.
बीलही-स्त्री. मुलांची दृष्ट काढण्याची एक
बीबर-पु. संन्याशाचा जुना कपडा, बौद्ध
संन्याशांच्या वस्त्रांचा वरचा भाग,
चिंधी, वस्त्र, कंथा, गोषडी, कफनी.
बीबरिन-पु. बुद्ध किंवा जैनभिक्षु.
बुंगल-पु. पंजा, एकादी वस्तु धरतांना
पंजाचा होणारा आकार.
बुंगलमें आना या फॅसना-वश होणें, ताब्यांत
येणें, तावडीत सांपडणें.
बुंगी-स्त्री. चिमूटभर वस्तु, बाहेरून
येणाऱ्या मालावर घेतला जाणारा कर.
बुंगीघर-पु. जकात नाकें.
बुंडा-टा-पु. विहीर.
बुंडित-वि. शेंडी असणारा.
बुंदरी-स्त्री. चुनडी, बुट्टीदार लुगडें.
बुंदी-स्त्री. शेंडी.
बुंधलाना-बुंधियाना-क्रि. अ. दिपणें.
बुंधा-वि. ज्याला कांहीं सुचत नाहीं असा,
बुंबन-पु. मुका. [लहान डोळ्यांचा.
बुंबना-क्रि. अ. चुंबणें.
बुअना-क्रि. अ. थेंब थेंब गळणें, पाझरणें.
बुआई-स्त्री. गळती.
बुआन-स्त्री. पाण्याचा पाट, खड्डा.
बुआना-क्रि. स. गाळणें, चोपडणें, अर्क
काढणें. [भाजी.
बुक्राबर-पु. गाजराप्रमाणें असलेलीं एक
बुकुकाना-क्रि. अ. पाझरणें, घामाधूम
बुकना-वि. परत फेड. [होणें.
बुकना-क्रि. अ. संपणें, चुकते होणें, निपटणें,
बुकाई-स्त्री. फेड. [चूक करणें, फुकट जाणें.

बुकाना-क्रि. स. फेड करणें, ठरविणें.
बुककड-पु. पाणी पिण्याचें मातीचें भांडें.
बुककी-स्त्री. धूर्तता, लबाडी.
बुकती-स्त्री. परतफेड.
बुगब-पु. मूर्ख मनुष्य, चुबड.
बुगना-क्रि. स. दाणें टिपणें.
बुगलखोर-पु. चहाडखोर.
बुगलखोरी-स्त्री. चहाडी.
बुगा-पु. पाहा 'चोगा.'
बुगाई-स्त्री. वेंचण्याची क्रिया.
बुगाना-क्रि. स. पक्ष्यांना दाणें घालणें.
बुचक-पु. स्तनाग्र.
बुचकारना-क्रि. स. चुचकारणें.
बुचकारी-स्त्री. चुचकारण्याची क्रिया.
बुचकेपिचके-वि. खप्पड, बसलेले (गाल).
बुचाना-क्रि. अ. गळणें, पिळणें.
बुचकना-क्रि. अ. सुकणें.
बुटकना-क्रि. स. चाबूक मारणें, चिमटा
घेऊन तोडणें, साप चावणें.
बुटकी-स्त्री. पाहा 'चिकुटी.'
बुटकी बजाना-बुटकी वाजविणें.
बुटकी बजाते-झटपट.
बुटकी भर-थोडेंसे.
बुटकियोंमें उड़ाना-तुच्छ समजणें.
बुटकी मोगना-भिक्षा मागणें.
बुटकी भरना-टोंचून बोलणें, चिमटा घेणें.
बुटकुला-पु. चटकदार गोष्ट.
बुटकुला छोड़ना-विनोदी गोष्ट सांगणें,
बुटिया-स्त्री. शेंडी. [चहाडी करणें.
बुटियाना-क्रि. स. जखमी करणें.
बुटीला-वि. घायाळ, सर्वांत चांगला,
बुटैल-वि. घायाळ, आक्रमक. [बारीक शेंडी.
बुडिहारा-पु. बांगड्या विकणारा.

चुईल-स्त्री. पिशाचिनी, कुरूप स्त्री, दुष्ट
 चुनचुना-वि. तिखट, चुरचुरणारे. [स्त्री.
 चुनचुनाना-क्रि. अ. चुरचुरणें.
 चुनचुनी-स्त्री. चणचण.
 चुनट-न-स्त्री. सुरकुती, निरी, वळी.
 चुनटबाला-वि. चुणीदार.
 चुनना-क्रि. स. वेचणें, निवडून वेगळे
 करणें, पुष्कळांतून थोडेंसें वेचून घेणें,
 व्यवस्थित लावणें, भित बांधणें.
 चुनरी-स्त्री. चुनडी (साडी), एक रत्न.
 चुनवाना, चुनाना-क्रि.स. वेचविणें, दुसऱ्या-
 कडून निवडून घेणें, पसंत करविणें.
 चुनाई-स्त्री. वेचण्याची क्रिया, वेचण्याची
 मजुरी, वेचण्याचा प्रकार.
 चुनोचे-अ. जसें, उदाहरणार्थ, जरी, म्हणून.
 चुनाब-पु. निवडणुक, पूर्व परीक्षा.
 चुनिबा-वि. वेचलेला, सुंदर, उत्तम.
 चुनौटी-स्त्री. चुन्याची डबी.
 चुनौती-स्त्री. उत्तेजन, आव्हान.
 चुन्नी-स्त्री. अगदीं बारीक रत्न, धान्याचा
 कण, लाकडाचा चुरा, नक्षत्र.
 चुपचुपका-वि. मौन.
 चुपकेसे-गुपचुप.
 चुपडना-क्रि. स. चोपडणें, एकादा दोष
 दूर करण्याकरितां इकडचें तिकडचें
 बोलणें, तोंडपुजेपणा करणें, माखणें.
 चुप्पा-वि. कमी बोलणारा.
 चुप्पी-स्त्री. मौन.
 चुप्पी साधना-मूग गिळून बसणें. [घोळणें.
 चुब(भ)लाना-क्रि. स. चबळणें, तोंडांत
 चुभकना-क्रि. अ. गटंगळी खाणें.
 चुभकी-स्त्री. गटंगळी. [लागणें.
 चुभना-क्रि. अ. टोंचणें, व्यथा होणें, मनाला

चुभा(भो) ना-क्रि. स. टोचणें, घुसविणें,
 चुभकारना-क्रि. स. चुचकारणें. [खुपसणें.
 चुम्मा-पु. चुंबन.
 चुुर-पु. गुंफा.-वि. पुष्कळ, अधिक.
 चुुरकन-पु. चुरा, भुसा. [चीं करणें.
 चुुरकना-क्रि. अ. चिरडलें जाणें, चीं
 चुुरकी- स्त्री. शेंडी.
 चुुरकुट-स-पु. चक्काचूर, तुकडे तुकडे.
 चुुरगाना-क्रि. स. चिरचिर करणें.
 चुुरमुर-पु. कुरकुरीत वस्तु तुटण्याचा
 चुुरमुरा-वि. कुरकुरीत. [आवाज.
 चुुरमुराना-क्रि. अ. कुरकुर आवाज
 होऊन तुटणें.-क्रि. स. कुरकुर आवाज
 करून तोडणें, कुरकुरीत वस्तु चावणें.
 चुुरवाना-क्रि. स. चोरी करविणें, स्वयं-
 चुराई-स्त्री. चोरी. [पाक करविणें.
 चुराना-क्रि. स. चोरणें, लपविणें.
 चित्त चुराना-मन मोहित करणें.
 (ओंख) चुराना-तोंड लपविणें.
 चुरी-स्त्री. बांगडी.
 चुरू-पु. ओंजळ.
 चुल, चुलचुली-स्त्री. चळ, खाज.
 चुलचुलाना-क्रि. अ. खाजविणें.
 चुलबुला-वि. चंचल, खट्याळ, चपळ.
 चुलबुलाना-क्रि. अ. चुळबुळ करणें, चंचल
 होणें.
 चुलाना-क्रि. स. थेंब थेंब गाळणें, टपकविणें.
 चुल्लू-पु. पसा. [नको.
 चुल्लूभर पानीमें डूब मरो-तोंड दाखवूं
 चुबना-क्रि. अ. झिरपणें, थेंब थेंब गळणें.
 चुवाना-क्रि. स. थेंब थेंब गाळणें.
 चुसकी-स्त्री. घोट, झुरका.
 चुसना-क्रि. अ. चोखणें, निसत्व होणें,

दिल्यामुळें जवळ काहीं
न राहणें.

चुसनी-स्त्री. लहान मुलांचें एक खेळणें,
चोखणी, दुधाची बाटली.

चुसाना-क्रि. स. चोखविणें.

चुस्त-वि. घट्ट, तत्पर, मजबूत.

चुस्ती-स्त्री. तरतरीतपणा, दृढता, मज-

चुस्ती-स्त्री. फळांचा रस. [बूती.

चुहचुहा, चुहचुहाता-वि. रसिक.

चुहचुहाना-क्रि. अ. रस ठिबकणें, पक्ष्यांचें
ओरडणें, चमकदार वाटणें.

चुहचुही-स्त्री. पाकोळी.

चुहुंटना-क्रि. स. तुडविणें, दाबणें.

चुहुंटी-स्त्री. चिमटा.

चुहल-स्त्री. मनोरंजन, विनोद.

चुहलबाज-वि. थड्ढेखोर.

चुहिया-स्त्री. उंदरी.

चू कि-कारण कीं.

चू करना-प्रतिवाद करणें.

चू तक न करना-विरोध न करणें.

चू चू-अ. चिमणीचा चिर्वाचिवाट, व्यर्थ
बोलणें.

चू बरी-स्त्री. ठिपक्याचें रंगीत वस्त्र.

चूकना-क्रि. अ. चूक करणें, संधि घालविणें.

चूची-स्त्री. स्तन.

चूजा-पु. कोंबडीचें पिल्लू, तरुण.

चूडाकरन-पु. मुंडण.

चूडांत-वि. पराकाष्ठा, शेवटची भयांदा.

-अ. बहुत, अधिक. [सर्वोत्कृष्ट.

चूडामनि-णि-पु. डोक्यांतील एक दागिना,

चूडियो ठंडी करना या तोडना-बांगड्या

चूडी-स्त्री. बांगडी. [वाढविणें (पतिसाठीं).

चूडीदार-वि. वर्तुळें असलेले.

चूत-पु.आंब्याचें झाड.-स्त्री. योनि.

चूतड-पु. दुंगण.

चूतिया-पु. मूर्ख, उपटसुंम.

चून-पु. पीठ.

चूना-पु. चुना.-क्रि. अ. गळणें, फळ
गळून पडणें, गर्भपात होणें, छिद्रांतून
द्रव पदार्थ गळणें, छिद्र असणें.

चूनाबानी-स्त्री. चुन्याची डबी.

चूनी-स्त्री. चूण, अन्नकण.

चूमना-क्रि.अ. चुंबन घेणें.

चूमा-पु. चुंबन.

चूमाचाटी-गोंजारणें.

चूर-पु. चुरा.-वि. तल्लीन, नशेंत चूर.

चूरन-पु. चूर्ण, भुकटी.

चूरमा-पु. चुरमा (लाडू).

चूरा-पु. पीठ, चुरा, भुसा.

चूल-पु. केस, शेंडी.-स्त्री. लाकड एक-
मेकांना जोडण्याकरितां त्यांच्यांत मार-

चूल्हा-पु. चूल. [लेली खुंटी, कुमू.

चूल्हा जलना-स्वयंपाक होणें. [विणें.

चूल्हा फूंकना-स्वयंपाक करणें, चूल पेट-

चूल्हा न्यूता-पै पाहुण्यासुद्धां आमंत्रण.

चूल्हेचें जाय या पडे-चुलीत जावो.

चूसना-क्रि. स. शोषणें, चोखणें, हळूहळू

चूहडा-रा-पु. भंगी. [संपत्ति काढून घेणें.

चूहा-पु. उंदीर.

चूहाबान-नी-पु. उंदराचा सांपळा.

चू-अ. पाहा, 'चू, चू'.

चेचक-स्त्री. देवी येण्याचा रोग.

चेचकह-वि. देवीचे वण असलेला.

चेटक-पु. सेवक, उपपति, नायक, जादुविद्या.

चेटकी-पु. जादुगार, कौतुक दाखविणारा.

-स्त्री. 'चेटक' या शब्दाचें स्त्रीलिंगी रूप.

चेटी-स्त्री. दासी.
 चेदुआ-पु. पिल्लू.
 चेइक, चेइा-पु. दास, चेला.
 चेत-पु. चेतना, सावधानता, स्मरण, ज्ञान.
 चेतावनी-स्त्री. सूचना.
 चेतिका-स्त्री. चिता.
 चेना-पु. एक प्रकारची भाजी, एक धान्य.
 चेप-पु. पाक, पक्षी पकडण्याचा फांसा.
 चेर-रा-पु. दास, शिष्य.
 चेरि-री-स्त्री. दासी.
 चेला-पु. शिष्य, विद्यार्थी.
 चेलिन, चेली-स्त्री. शिष्या. [श्रम.
 चेष्टा-स्त्री. हावभाव, प्रयत्न, काम, इच्छा,
 चेहरा-पु. चेहरा, तोंड.
 चेहरा उतरना-तोंड उतरणें.
 चेहरा होना-फोर्जेत भरती होणें.
 चेहराशाही-प्रचलित रुपया.
 चैत-पु. चैत्र.
 चैतन्य-वि. हुशार, सावध. -पु. ज्ञान, ब्रह्म,
 परमेश्वर, प्रकृति, एक प्रसिद्ध महात्मा.
 चैतबा, चैती-स्त्री. रब्बीचें पीक, चैत्र
 महिन्यांत गाईलें जाणारें गीत. -वि.
 चैन-पु. सुख, आराम. [चैत्र संबंधी, चैत्राचें.
 चैन उडाना-आनंद करणें.
 चैन पडना-सुख मिळणें. [तुकडा.
 चेंला-पु. कुन्हाडीनें फोडलेल्या लाकडाचा
 चेंली-स्त्री. पाचर, कुन्हाडीनें फोडलेलें
 जाळावयाचें लाकूड. [पोकळ नळी.
 चोंगला, चोंगा-पु. कागद, टीन वगैरेची
 चोंगी-स्त्री. भात्याच्या तोंडाजवळची नळी.
 चोंच-स्त्री. चोंच, तोंड.
 (हो हो) चोंचें होना-भांडण होणें.
 चोंडा-पु. बुचडा.

चोंथ-पु. शेणाचा पोहटा.
 चोंथना-क्रि. स. एकाद्या वस्तूचा बोचकारून
 तुकडा काढणें.
 चोआ, चोबा-पु. एक सुगंधित द्रव पदार्थ.
 चोकर-पु. धान्याचा भुस्सा.
 चोक्ष-वि. शुद्ध, पवित्र, तीक्ष्ण, प्रशस्त, दक्ष.
 चोख-स्त्री. झपाटा. -वि. शुद्ध.
 चोखा-वि. शुद्ध, खरा, तीक्ष्ण. -पु. भरीत.
 चोगा-पु. पायापर्यंत लांब सदरा.
 चोचला-पु. नखरा, हावभाव.
 चोज-पु. करमणुकी खातर मजेदार बोलणें,
 सुभाषित, व्यंगपूर्ण विनोद, उपहास.
 चोट-स्त्री. आघात, घाव.
 चोट खाना-आघात सोसणें.
 चोट बचाना-प्रहार चुकविणें.
 चोटचपेट-स्त्री. जखम.
 चोटा-पु. काकवी. [बनावटी.
 चोटीपोटी-स्त्री. भुलथाप, खुशामत,
 चोटी-स्त्री. वेणी, शेंडी, वेणींत घालावयाचा
 दागिना, आगवळ, पक्ष्याच्या डोक्यावरील
 चोटी बबना-लाचार होणें. [तुरा, शिखर.
 (किसीकी) चोटी किसीके हाथमें होना
 -एकाद्याच्या ताब्यांत असणें.
 चोटीका-सगळ्यांत उत्तम.
 चोट्टा-पु. चोरटा.
 चोप-पु. हौस, उत्साह, इच्छा. [होणें.
 चोपना-क्रि. अ. मोहित होणें, आसक्त
 चोपी-वि. उत्साही, इच्छुक.
 चोब-स्त्री. तंबूचा खांब, नगारा वाज-
 विण्याची कामटी, सोनें किंवा चांदीनें
 मढविलेला दांडा, सोटा.
 चोबचीनी-स्त्री. एक औषधी वेलीचें मूळ.
 चोबी-स्त्री. आडवी तुळई.-वि. लाकडाचें.

चोभा—पु. शेकण्याकरितां कपड्यांत औषध बांधून केलेली पोटळी.

चोर—पु. चोर, इंद्रियें, खोटा उपदेश करणारा, वरून बरी झालेली व आंतून पिकणारी जखम.—वि. ज्याचा वरून वास्तविक स्वरूपाचा पत्ता लागत

चोरकट—पु. उचल्या, चोर. [नाहीं.

चोरनारी—स्त्री. वाईट स्त्री, चोराची स्त्री.

चोर मिहीचनी—स्त्री. आंधळी कोशिंबीर.

चोराचोरी—अ. लपून छपून.

चोल—पु. चोळी, अंगरखा, वल्कल, कवच, एक लता (हिच्यापासून लाल रंग निघतो).

चोलना—पु. कफनी, शरीर, नवजात शिशूस पहिल्या प्रथम वस्त्रें घालण्याचा विधि.

चोलरंग—पु. पक्का लाल रंग.

चोला—पु. पाहा 'चोलना'.

चोला छोडना—मरणें.

चोला बदलना—एक शरीर सोडून दुसऱ्या शरिरांत प्रवेश करणें.

चोली—स्त्री. चोळी.

चोली दामनका साथ—दाट मैत्री.

चोष्य—वि. चोखण्यायोग्य.

चौआलिस—वि. चव्वेचाळीस.

चौक—स्त्री. दचकण्याची क्रिया, दचक.

चौकना—क्रि. अ. एकदम चमकणें, चकित होणें, सावध होणें, दचकणें.

चौकाना—क्रि. स. दचकविणें, भडकविणें. ५

चौतिस, चौंतीस—वि. चौतीस.

चौथ—स्त्री. दीप्ति, लखलखाटामुळें डोळे

चौथा—अ. चहूंकडे. [दिपणें.

चौधियाना—क्रि. अ. प्रकाशानें डोळे दिपणें.

चौर—पु. चवरीचे केस.

चौराना—क्रि. स. चवरी ढाळणें, केर काढणें.

चौरी—स्त्री. चवरी, वेणी बांधावयाचा दोरा, पांढऱ्या शेंपटीची गाय.

चौसठ—वि. चौसष्ट.

चौ—वि. चार. —पु. मोत्यांचें वजन करण्याचें माप.

चौआ—वा—पु. चतुष्पाद जनावर, हाताची चार बोटे, चार अंगुळें माप, पत्यांतील चौकट.

चौआना—क्रि. अ. चकित होणें, सावध होणें.

चौक—पु. चौकोनी खुली जागा, आंगण, चौकोनी चबुतरा, शहराच्या मध्यभागांतील बाजार, समोरचे चार दांत, मंगल कार्याकरितां रांगोळी घालून तयार केलेली चौरस जागा.

चौकडा—पु. कानांतील एक दागिना.

चौकडी—स्त्री. हरणाची दौड, चार घोड्यांची गाडी, चार माणसांचा समूह, लांब उडी, मांडी घालून बसणें.

चौकडी भूल जाना—घाबरून जाणें.

(चंडाल) चौकडी—उपद्रवी माणसें.

चौकझा—वि. सावध, जागरूक.

चौक पूरना—क्रि. अ. लग्न प्रसंगी चौक घालणें (धाण्याचा).

चौकस—वि. सावध, बरोबर.

चौका—पु. चौकोनी, शिळा, पोळपाट, समोरचे चार दांत, डोक्यांतील दागिना, स्वयंपाक करण्यासाठीं सारवून स्वच्छ केलेली जागा, एक प्रकारच्या चार वस्तूंचा समूह, पत्याची चौकट.

चौका लगाना—सारवून स्वच्छ करणें, सत्यानाश करणें.

चौकी—स्त्री. पाट, खुर्ची, ठिकाण, पूजा,

गळघांतील दागिना, पोळपाट, नाकें,
चौरंग, पडाव, पहारा, पीरास किंवा
देवास अर्पण केलेल्या वस्तु.

चौकोना-वि. चौकोन.

चौकोर-वि. चौकोनी.

चौखट-स्त्री. दरवाजाची चौकट, उंबरठा.

चौखटा-पु. चौकट.

चौखना-वि. चार मजली.

चौखानि-स्त्री. चार प्रकारचे जीव,
(अंडज, पिंडज, स्वेदज, उद्भिज आदि)

चौखूंट-पु. चारी दिशा, भूमंडळ.-अ. चारी

चौखूंटा-वि. चौकोनी. [बाजूला.

चौगडा-पु. ससा, दाढ. [विण्याची काठी.

चौगान-पु. चेंडूफळीचा खेळ, नगारा वाज-

चौगिर्द-अ. चारी बाजूला.

चौगुना-वि. चौपट.

चौगेशिया-वि. चार कोपरे असलेला.-

स्त्री. एकप्रकारची टोपी.-पु. तुर्की घोडा.

चौघड-पु. दाढ, दांताच्या हिरड्या.

चौघडा-रा-पु. पानदान, चार खण

चौचंब-पु. निंदा. [असलेला मसाल्याचा डबा.

चौचोर-वि. चिंघड्या.

चौड-पु. सत्यानाश, मुंडण.

चौडा-वि. रंद.

चौडाई, चौडान-स्त्री. रंदी. [चोळी.

चौतनी-स्त्री. कुंचडें, चार बंदांचें टोपडें,

चौतरा-पु. चबुतरा.

चौब-स्त्री. चतुर्थी, चौथा भाग, चौथाई.

चौबका चौब-गणेश चतुर्थी.

चौबपन-पु. म्हातारपण.

चौषा-वि. चौथा. [ताप, चौथाईचा मालक.

चौषिया-पु. दर चौथ्या दिवशीं येणारा

चौषी-स्त्री. चौथाई, लग्नानंतर चौथ्या-

दिवशीं करावयाचा विधि.

चौबस-स्त्री. चतुर्दशी.

चौबह-वि. चौदा.

चौबरी-पु. मुख्य. [छंद.

चौप (पा) ई-स्त्री. चौदा मात्रांचा एक

चौपट-वि. अरक्षित, नाश झालेला.

चौपटा-वि. नाश करणारा.

चौपड-स्त्री. एकप्रकारचा खेळ.-पु. चार
लड्यांचा हार.

चौपतना-क्रि. अ. घडी घालणें.

चौपतीया-पु. एक प्रकारचें गवत, एक भाजी.

चौपाया-पु. पशु, चतुष्पाद प्राणी.

चौपाल-पु. मंडप, बैठक एक प्रकारची

पालखी.

चौबगला-पु. बाराबंदी.-वि. चारीबाजूचा.

चौबंदी-स्त्री. घट्ट बंडी.-पु. बाराबंदी.

चौबाइन-स्त्री. चतुर्वेदी ब्राह्मणाची स्त्री.

चौबारा-पु. बंगला, उघड्यावरील बैठक,

चौबीस-वि. चोवीस. [चौथ्या वेळीं.

चौबे-पु. चतुर्वेदी ब्राह्मण.

चौबोला-पु. एक छंद.

चौभड-स्त्री. दाढ.

चौमंजिला-वि. चार मजली घर.

चौमासा-पु. पावसाळा, वर्षाऋतुसंबंधीं

चौमुहानी-स्त्री. चौक. [कविता.

चौरंग-पु. तलवारीचा एक हात. -वि.

तलवारीच्या वारानें तुटलेला.

चौरंगा-वि. चारी रंगाचा.

चौरस-वि. समतल.-पु. एक प्रकारचें

चौरस्ता-पु. चौक. [वर्णवृत्त.

चौरा-पु. समाधीस्थानाचा चबुतरा, बैठक,

दालन, चवळीची शेंग.

चौराई-स्त्री. चवळीची भाजी.

चौरानवे-वि. चौऱ्याणव.
 चौरासी-वि. चौऱ्याऐंशी.
 चौराहा-पु. चौक, चव्हाटा, चौरस्ता.
 चोरी-स्त्री. लहान चबुतरा.
 चोरेठा-पु. ओल्या तांदळाची पिठी.
 चोल-पु. मुंडण.
 चोलाई-स्त्री. चवळीची भाजी.
 चोवन-वि. चोपन.
 चौवा-पु. अंगठा सोडून चार बोटांभोंवतीं गुंडाळलेला दोरा, चार अंगुळें माप.
 चौवालीस-वि. चव्वेचाळीस.
 चौसर-पु. चार लडींचा हार, मुलांचा एक खेळ, चौपट, सोंगट्याचा पट.
 चौहट्टा-पु. चौक, चारी बाजूंनीं दुकानें असलेला चौक, चौरस्ता.
 चौहत्तर-वि. चौऱ्याहत्तर.
 चौहद्दी-स्त्री. चारी बाजूंची हद्द.
 चौहरा-वि. चौघडी, चौपट.
 चौहान-पु. चव्हाण, एक क्षत्रिय जाति.
 चौहे-अ. चारी बाजूस.
 च्यवन-पु. टपकणें, एक ऋषि.
 च्युत-वि. पडलेला, भ्रष्ट झालेला, विमुख.
 च्युति-स्त्री. पतन, गळणें, नाश, स्वकर्म त्याग, गुदद्वार, योनि.

[छ]

छंग-पु. हृदय, मांडी.
 छटना-क्रि. अ. वेगळें होणें, दूर होणें, एकटें पडणें, साफ होणें, क्षीण होणें.
 छंटा हुआ-निवडलेलें, चतुर, लुच्चा.
 छटना-क्रि. स. सोडणें, निवडणें, सडून टरफल काढणें.
 छंभ-पु. इच्छा, लहर, आज्ञा, अंमल, विष-

भेद, नाद, हेतु, कपट, वेद, मंत्र, साम, पद्य, वृत्त, वृत्तशास्त्र, गांठ, समूह, युक्ति, अभिप्राय.-वि. तोषविणारा, गुप्त. [चंद्रमा.

छई-वि. क्षय रोगी, नाश होणारा.-पु.
 छक्का-पु. माल घेऊन जाणारी बेलगाडी.
 छकना-क्रि. अ. तृप्त होणें, नशेंत चूर होणें, आश्चर्यांत पडणें, फसणें, व्याकुळ होणें.
 छक्का-पु. सहांचा समुदाय, शुद्ध, सहा भागांची वस्तु, जुगाराच्या खेळांत सहा कवड्या उताण्या पडणें, धूर्तता,
 छक्कापंजा-चलाखी, कपट. [साहस.
 छक्के छटना-धीर सुटणें.
 छग, छगड़ा-पु. बकरा.
 छगुनी-स्त्री. करांगळी.
 छछिआं-या- स्त्री. ताक पिण्याचें भाडें.
 छछूंदर-पु. एक प्रकारचा ताईत, फटा-क्याचा एक प्रकार, चिंचुंद्री.
 छजना-क्रि. अ. शोभणें, उपयोगी वाटणें.
 छज्जा-पु. सज्जा, गॅलरी, छताचा भितीच्या पुढें आलेला भाग.
 छटंकी-स्त्री. छटांकी, शेराच्या सोळाव्या भागाचें माप किंवा वजन.
 छटना-क्रि. अ. निवडणें.
 छटकना-क्रि. अ. निसटणें, दूर दूर राहणें, उडी घेणें, ताबडीतून सुटणें.
 छटकाना-क्रि. स. निसटूं देणें, हिसडा देऊन पकडींतून सोडविणें, ओढून काढणें, दूर करणें.
 छटपटाना-क्रि. अ. हातपाय आपटणें, व्याकुळ होणें, एकाद्या वस्तूसाठीं घडपडणें.
 छटपटी-स्त्री. बेचैनी, व्याकुळता.
 छट्टाक-स्त्री. छटाक, शेराचा सोळावा भाग.

छटा-स्त्री. शोभा, बीज, समूह, रांग,
परंपरा. -वि. सहावा, निवडलेले, धूर्त.

छठ-स्त्री. षष्ठी (तिथि).

छठा-वि. सहावा.

छठी-स्त्री. षष्ठी पूजन.-वि. सहावी.

छठीका बूच याद आना-हैराण होणें,
अभिमान विसरणें. [लांब तुकडा, गज.

छड-पु. धातु किंवा लाकडाचा बारीक

छडा-पु. पायांतील दागिना. -वि. एकटा.

छड्या-पु. पहारेकरी.

छडी-स्त्री. हातांत घेण्याची बारीक छडी.

छत-स्त्री. गच्ची, छत, चांदवा.-पु. धाव.

-अ. असतांना, राहून.

छतगीरी-स्त्री. छत, चांदोबा.

छतनार-वि. छताप्रमाणें पसरलेला.

छतरफेन-पु. बांडगुळ.

छतरी-स्त्री. छत्री, मांडव, खुराडें, समा-
धीवरील छत्री, पॅराशूट, क्षत्रिय.

छतरी फौज-स्त्री. पॅराशूट घेऊन उतरणारी

छति-स्त्री. हानि, कमतरता. [फौज.

छतिया-स्त्री. छाती, वक्षस्थळ. [देणें.

छतियाना-क्रि. स. छातीजवळ नेणें, आलिंगन

छतिबन-पु. सप्तपर्णी, एक वृक्ष.

छतीसा-वि. चतुर, धूर्त.

छतुरिया-स्त्री. सत्संगति.

छत्ता-पु. छत्री, मधमाशांचें मोहोळ, छत्री
प्रमाणें दूर वर पसरलेली वस्तु, कम-
ठांतील बीज कोश.

छत्र-पु. अळबें, छत्री. -स्त्री. शेतगवत,
बडीशेप, बाळंतशेप, कोथिबीर.

छत्रक-पु. मांडव, मधमाशांचें मोहोळ.

लहान देऊळ, पाणकावळा, गोपुच्छा-

छत्रछाया-शरण. [कृति पोळें.

छत्रबंधु-पु. हीन कुळांत जन्मलेला क्षत्रिय.

छत्री-वि. क्षत्रिय, छत्री.

छबाम-पु. पैशाचा चौथा हिस्सा.

छन-पु. क्षण, छंद (बांगडी).

छनक-पु. छन छन असा आवाज, एक क्षण.

छनकना-क्रि. अ. छन छन शब्द होणें,
सटकणें.

छनकाना-क्रि. स. सावध करणें, छनछन
असा आवाज करणें, घाबरविणें.

छनछनाना-क्रि.अ. छन छन आवाज होणें,
झंकार होणें, उकळत्या तेलांत पाणी
पडल्यामुळें तडतड आवाज निघणें,

छनबा-स्त्री. रात्र. [रागाणें जळफळणें.

छनना-क्रि. अ. गळणें, चाळण होणें,
भांडण होणें, कढईतून पुऱ्या वगैरे निघणें,
तपास होणें, अमल चढणें, लागणें.

(गहूरी) छनना-खूब मैत्री होणें, भांडण
होणें. [घेणें.

छनाना-क्रि. स. गाळवून किंवा चाळवून

छनिक-वि. क्षणिक, क्षणभंगुर, -पु. क्षणभर.

छन्न-पु. तापलेल्या पदार्थावर पाणी पड-
ल्यानें होणारा आवाज.

छप-स्त्री. पाण्यांत पडण्याचा आवाज.

छपका-पु. पाण्यांत हातपाय मारण्याची
क्रिया, पाण्याचा हबका, डोक्यावर
घालण्याचा एक अलंकार.

छप छपाना-क्रि. अ. पाण्यावर एकादी
वस्तु आपटल्याचा आवाज होणें. -क्रि.

स. पाण्यांत छप छप असा आवाज

छपब-पु. मुंगा. [उत्पन्न करणें.

छपन-पु. संहार, नाश. -वि. लपलेला.

छपना-क्रि. अ. छापलें जाणें, अंकित होणें,
देवी काढणें.

छपवाना-क्रि. स. छापविणें, अंकित करविणें, देवी काढविणें. [पलंग.

छपरख (खा)ट-स्त्री. मच्छरदाणी लाबलेला छपरी-स्त्री. झोपडी. [मजूरी.

छपाई-स्त्री. छापण्याचें काम, छापण्याची

छपाका-पु. पाण्यावर एकादी वस्तु पडण्याचा आवाज, जोरानें उडालेल्या पाण्याचा आवाज.

छप्पय-पु. सहा चरणांचा एक छंद.

छप्पर-पु. छप्पर. [धाव्यावर बसविणें.

छप्पर पर रखना-चर्चा न करणें, बगळणें,

छप्पर फाडकर बेना-अकस्मात देणें.

छबि-स्त्री. शोभा, सौंदर्य, कांति, फोटो.

छबीला-वि. सुंदर, देखणा.

छमकना-क्रि. अ. धुंधुर बांधून नाचणें, धुंगरांचा आवाज होणें, चमकणें.

छमछम-स्त्री. नुपूर, पेंजण इ. चा आवाज. -वि. छमछम शब्दासहित.

छमछमाना-क्रि. अ. छमछम आवाज करीत चालणें, छमछम आवाज करणें, चमकणें.

छमना-क्रि. अ. क्षमा करणें, सहन करणें.

छमा-स्त्री. माफी, क्षमा.

छमासी-स्त्री. मृत्युनंतर सहा महिन्यानें

छमुख-पु. षडानन. [होणारें श्राद्ध.

छय-पु. क्षय, नाश.

छयल-वि. तरुण, सुंदर.

छर, छल-पु. कपट, फसवणूक.

छरकना-क्रि. अ. हिसळणें,

छरछंदी-वि. स्वच्छंदी, धूर्त. [आवाज).

छरछर-पु. छमछम (छडी मारण्याचा

छरछराना-क्रि. अ. चुरचुरणें, आग होणें.

छरना-क्रि. अ. गळणें. -क्रि. स. छळणें, मोहित करणें.

हि. म. को... १३

छरभार-पु. कामाची जबाबदारी, भानगड.

छरहरा-वि. सडपातळ, चपळ, सुबक.

छरा-पु. लड, नाडी (विजारीची), दोर.

छर्रवा-वि. एकाकी, जवळ सामान वगैरे

छरीला-पु. दगडफूल. [नसलेला यानी.

छरे-वि. निवडलेलें.

छरिस्, छरीं-स्त्री. वांती, निर्भयस्थान, गृह.

छल-पु. कपट, बहाणा, धूर्तता, फसवणूक, दुर्वाच विषय, युद्धमयीबा सोडणें.

छलक, छलकन-स्त्री. डचमळण्याची क्रिया, उसळी.

छलकना, छलछलाना-क्रि. अ. मांड्यांतून उसळून बाहेर पडणें, भरल्यामुळें ओसडणें.

छलकाना-क्रि. स. एकादा पातळ पदार्थ मांड्यांतून उडवून बाहेर टाकणें.

छलछंद-पु. धूर्तता, कपटजाल.

छलछाया-पु. कपटजाल, माया.

छलछिद्र-पु. फसवेगिरी.

छलना-क्रि. स. फसविणें, प्रतारणा करणें. -स्त्री. कपट, वंचना.

छलनी-स्त्री. चाळणी.

छलनी हो जाना-चाळण होणें. [होणें.

(कलेजा) छलनी होना-दुःखानें हृदय जर्जर

छलौण-स्त्री. उडी. [फसविणें.

छलाना-क्रि. स. प्रतारणा करविणें,

छलावा-पु. भुताची छाया, आग्या वेताळ,

छलिया, छली-वि. कपटी. [जादू.

छल्ला-पु. आंगठी, कडें.

छल्ली-स्त्री. थापी, रास,

छबना-पु. पिल्लूं, डुकराचें पिल्लूं. [टांच.

छबो-पु. पशूचा छावा, जनावराचें पोद,

छवाई-स्त्री. झांकण्याची क्रिया किंवा

त्याची मजुरी.
 छवानी-क्रि. स. झांकविणें.
 छवैया-पु. छप्पर तयार करणारा मनुष्य.
 छहरना-क्रि. अ. चारी बाजूला पसरणें,
 | अस्ताव्यस्त होणें, विसकटणें.
 छहराना-क्रि. स. पसरविणें.
 छहिया-स्त्री. सावली,
 छोगना-क्रि.स. फांदी कापून वेगळी करणें.
 छोगुर-पु. हाताला सहा बोटें असलेला
 छोछ, छाछ-स्त्री. ताक, मठठा. [मनुष्य.
 छोट-स्त्री. कापण्याचें काम, वेगळी केलेली
 निरुपयोगी वस्तु, ओकारी, कात्रण.
 छोटना-क्रि. स. छाटणें, कापून विशिष्ट
 आकार देणें, धान्य पाखडणें, निवडून
 वेगळें करणें, दूर करणें, साफ करणें,
 कापून लहान करणें, आवश्यकता
 नसतांना स्वतःची योग्यता सांगणें.
 छोडना-क्रि.स. सोडणें. [वयाची दोरी.
 छोद-स्त्री. जनावराच्या पायाला बांधा-
 छोदना-क्रि. स. दोरीनें बांधणें, घोड्याचे
 किंवा गाढवाचे मागचे दोन्ही पाय
 एकत्र बांधणें.
 छोव-ह-ही-स्त्री. सावली, सावलीची
 जागा, आश्रयस्थान, प्रतिबिंब, भूतबाधा.
 छोव न छूने देना-सावलीला देखील उभें
 छोव बचाना-दूर राहणें. [राहूं न देणें.
 छोव न छू पाना-प्राप्त न करणें.
 छोव पडना-प्रभाव पडणें.
 छोहगीर-पु. राजछत्र, आरसा. [मस्ती,
 छाक-स्त्री. तृप्ति, दुपारचें जेवण, नशा,
 छाकना-क्रि. अ. तृप्त होणें, निशेंत मस्त
 छाके-वि. मस्त. [होणें,
 छाग-पु. बकरा.

छागल-वि. बोकलचें. -पु. झांझर.
 छाछ-स्त्री. ताक.
 छाज-पु. सूप, छप्पर, सज्जा.
 छाजन-पु. आच्छादन, कापड, छप्पर.
 स्त्री.-आच्छादण्याचें काम, छप्पर.
 छाजना-क्रि. अ. शोभणें, खुलून दिसणें.
 छाता-पु. छत्री.
 छाती-स्त्री. छाती, स्तन, हृदय, साहस.
 छातीपर मूंग अथवा कोदों दलना-
 एकाद्याच्या समोर त्याच्या विषयींच
 वाईट बोलणें, वर्मीं धाव घालणें.
 छाती जुडाना या ठंडी करना-अभिलाषा
 पूर्ण करणें.
 छाती पसीजना-करुणा उत्पन्न होणें.
 छातीपर सोंप लोटना-अत्यंत मानसिक
 छातीसे लगाना-आलिंगन देणें. [त्रास होणें.
 छात्र-पु. शिष्य, विद्यार्थी, पिंगट मक्षि-
 कांचा मध.
 छात्रवृत्ति-स्त्री. शिष्यवृत्ति, स्कॉलरशिप.
 छात्रालय-पु. विद्यार्थीवसतिगृह.
 छादन-पु. आवरण, आच्छादण्याचें काम.
 छान-स्त्री. छप्पर.
 छानना-क्रि. स. चालणें, वेगळे करणें, परीक्षा
 करणें, तपास करणें, नशा करणें, भेदणें.
 छानबीन-स्त्री. कसून केलेला तपास.
 छाना-क्रि.स. झांकणें, सावलीसाठीं वर
 एकादी वस्तु ताणणें किंवा पसरणें.-
 छानि-नी-स्त्री. पर्णकुटी. [क्रि.अ. पसरणें.
 छापना-क्रि. स. छापणें.
 छापा-पु. छाप, मुद्रा, मोहर, शुभ
 प्रसंगीं भितीवर किंवा कपड्यावर
 उठविलेला हळदीचा पंजा.
 छापाखाना-पु. मुद्रणालय.

छाम-वि. क्षीण, दुबळा, कृश.
 छायाल-पु. एक प्रकारचें पातळ (स्त्रियांचें).
 छाया-स्त्री. सावली, प्रतिकृति, अनुकरण,
 तेज, अंधार. [धूळ.
 छार-पु. क्षार, मीठ, राख, खारट पदार्थ,
 छारखार करना-धुळीस मिळविणें.
 छाल-स्त्री. साल, बल्कल.
 छालना-क्रि. अ. चाळणें, गाळणें.
 छाला-पु. साल, फोड, कातडें.
 छालिया, छाली-स्त्री. सुपारी.
 छावना-क्रि. स. शाकारणें.
 छावनी-स्त्री. छप्पर, छावणी, सैन्याची,
 थांबण्याची जागा. [(जनावराचा).
 छावा-पु. पुत्र, मूल, तरुण हत्ती, बछडा
 छाछ-स्त्री. ताक.
 छिछ-स्त्री. शितोडा, थेंब.
 छिकनी-स्त्री. तपकीर, एक प्रकारचें गवत.
 छिगुनी-स्त्री. करंगळी.
 छिछला-वि. उथळ.
 छिछोरा-वि. क्षुद्र.
 छिछोरापन-पु. छिचोरपणा.
 छिटकना-क्रि.अ. पसरणें, विखरणें.
 छिटकाना-क्रि. स. पसरविणें, विखुरविणें.
 छिटकनी-स्त्री. खिट्टी. [पुढचा भाग.
 छिटका-पु. पडदा, आडोसा, पालखीचा
 छिडकना-क्रि. स. सडा घालणें.
 छिडकाई-स्त्री. शिंपण, सडा.
 छिडकाव-पु. शिंपण्याची क्रिया, शिंपण.
 छिडना-क्रि. अ. आरंभ होणें.
 छिडाना-क्रि. स. हिसकविणें, ओढून घेणें.
 छितनी-स्त्री. करंडी, परडी.
 छितरना-क्रि.अ.विखुरणें.[करणें,विखुरविणें.
 छितराना-क्रि. अ. विखरणें.-क्रि. स. विरळ

छिति-स्त्री. पृथ्वी, जागा, क्षय.
 छितिज-स्त्री. क्षितिज, मंगळ ग्रह, झाड.
 छितिरूह-पु. झाड.
 छिब-पु. भोंक. [टोंचणें.
 छिबना-क्रि. अ. छिद्र होणें, जखमी होणें,
 छिबाना-क्रि. स. भोंक पाडविणें, टोंचविणें.
 छिद्र-पु. भोंक, खळगा, दोष, व्यंग, उणें,
 अवकाश, स्थान, आकाश.-वि. भोंक
 छिन-पु. क्षण. [पाडलेला.
 छिनक-अ. क्षणभर.
 छिनकना-क्रि. स. नाक शिकरणें.
 छिनछबि-स्त्री. बीज, आंब्याच्या कोयी-
 तील बी, गळघांतील व कानांतील
 दागिना.-वि. अत्यंत चंचल किंवा
 छिनबा-स्त्री. रात्र. [प्रकाशमान.
 छिनना-क्रि. अ. काढून घेतलें जाणें.
 छिनवाना, छिनाना-क्रि. स. हिसकावून घेव-
 छिनाल-वि. व्यभिचारिणी. [विणें.
 छिनाला-पु. व्यभिचार, अनुचित संबंध.
 छिन्न-वि. खंडित,थकलेला.-स्त्री. जारिणी,
 छिपकली-स्त्री. पाल. [गुळवेल.
 छिपना-क्रि. अ. लपणें, दडणें.
 छिपाना-क्रि. स. लपविणें, गुप्त ठेवणें.
 छिपाव-पु. गोपन, लपवाळपवी.
 छिपी-पु. शिंपी.
 छिमा-स्त्री. क्षमा.
 छिया-स्त्री. घाणेरडी वस्तु, मळ. [करणें.
 छिया छरव करना-छी. धू करणें, तिरस्कार
 छिया बिया करना-नष्ट भ्रष्ट करणें.
 छिर(ल)कना-क्रि. स. शिंपणें.
 छिरेटा-पु. एक प्रकारचा वेल.
 छिलका-पु. साल (फळांची), पापुद्रा.
 छिलना-क्रि. अ. साल किंवा कातडी निघणें,
 तासलें जाणें.

छिहना-क्रि. अ. क्षीण होणें.

छिहानी-पु. स्मशान.

छोंक, छोक-स्त्री. शिक.

छोंका-पु. शिकें, जाळीदार खिडकी,
बैलाच्या तोंडावर बांधावयाची दोरीची
जाळी, दोरीचा पूल.

छोंट, छोंटा-स्त्री. तुषार, चीट (कापड).

छोंटा कसना-दोष देणें.

छोछडा-पु. मांसाचा निरूपयोगी तुकडा.

छोछालेदर-स्त्री. दुर्दशा, छिः थू.

छोज-स्त्री. हानि.

छोजन-पु. घसारा, क्षीज, कमी होणें.

छोजना-क्रि. अ. क्षिजणें, कमी होणें.

छोटना-क्रि. स. पाणी उडविणें.

छोति-स्त्री. हानि, खराबी.

छोवीछान-वि. छिन्नविच्छिन्न.

छोन-वि. क्षीण, अशक्त.

छोनना-क्रि. स. कापणें, वेगळें करणें,
टाकी लावणें, दुसऱ्याची वस्तु जबर-
दस्तीनें घेणें.

छोना झपटी-स्त्री. ओढाताण, खेंचाखेंच.

छोप-वि. वेगवान, चपळ. -स्त्री. डाग, एक
प्रकारचा त्वचा रोग, छाप, ठसा.

छोपी-पु. कपड्यावर वेलबुट्टी वगैरे
छापणारा. [कपडा, चीट.

छोबर-स्त्री. ठिपका, वेलबुट्टी असलेला

छोमी-स्त्री. शेंग (वाटाणा वगैरेची).

छोर-पु. क्षीर, दूध, कपड्याचा कांठ.

छोरज-पु. दही.

छोरप-पु. बालक.

छोरफेन-पु. दुधावरील साय, मलई.

छोलन-स्त्री. सालपट, काचरी. [काढणें.

छोलना-क्रि.अ. सोलणें, खरवडून वेगळें

छोलर-पु. लहान तलाव.

छुआछूत-स्त्री. स्पर्शास्पर्श, शिवाशिव.

छुईमुई-स्त्री. लाजाळू. [पोकळ.

छुछी-स्त्री. बारीक पोकळ नळी. -वि.

छुट-अ. शिवाय, व्यतिरिक्त.

छुटकाना-क्रि.स. सोडविणें, मुक्त करणें.

छुटकारा-पु. सुटका, त्रास किंवा संकटांतून

छुटपन-पु. बालपण, लघता. [मुक्तता.

छुट्टा-वि.मोकळा, सुटसुटीत, एकटा, फुटकळ.

छुट्टी-स्त्री. सुटका, फुरसत, सुट्टी, जाण्याची

छुट्टी होना-कटकट संपणें. [परवानगी.

छुडवाना, छुडाना-क्रि. स. सोडविणें (बांध-
लेलीं किंवा गुंतलेली वस्तु), साफ करणें,
कामावरून काढणें, व्यसनांतून सोडविणें.

छुत्-स्त्री. भूक.

छुतहरा, छुतिहार-वि. कुपात्र.

छुतिहा-वि. अस्पृश्य, कलंकित.

छुतला-वि. स्पर्शजन्य, सांसर्गिक.

छुद्र-वि. क्षुद्र, लहान.

छुधित-वि. भुकेला.

छुपना-क्रि. अ. लपणें.

छुपाना-क्रि. स. लपविणें.

छुभित-वि.क्षुब्ध झालेला, घाबरलेला.

छुभिराना-क्रि.अ. क्षुब्ध होणें, विचलित

छुरा-पु. सुरा, वस्तरा. [होणें, घाबरणें.

छुरी-स्त्री. सुरी, चाकू. [लघवी करणें.

छुलकना-क्रि. अ. ठिबकणें, थोडी थोडी

छुलछुलाना-पाहा "छुलकना".

छुलाना-क्रि.अ. स्पर्श करविणें.

छुवाव-पु. स्पर्श.

छुहना-क्रि. अ. स्पर्श करणें, रंग दिला

छुहारा-पु. खजूर, खारीक. [जाणें.

छूँछा-वि. रिकामा, निःसत्व, निर्घन.

छू-पु. मंत्र म्हणून फूंक मारण्याचा शब्द.
छू मंतर होना-नाहीसिं होणें. [गाळ.

छूट-स्त्री. सूट, फुरसत, स्वतंत्रता, शिवी-
छूटना-क्रि.अ. सुटणें, रवाना होणें, वेगळें
होणें, नियम तुटणें, बाकी राहाणें, चूक
शरीर छूटना-मरणें. [होणें, बेकार होणें.
नाडी छूटना-नाडी बंद पडणें.

छूत-स्त्री. शिवाशिव, घाणेरड्या वस्तूचा
छूतका रोग-स्पर्शजन्य रोग. [स्पर्श.

छूना-क्रि. स. शिवणें, लिपणें, स्पर्श करणें.
-क्रि. अ. स्पर्श होणें.

आकाश छूना-फार उंच होणें.

छेकना-क्रि. स. आच्छादणें, थांबविणें, बाह्य-
रेषेनें मर्यादित करणें, कापणें, खोडणें.

छेक-क्रि.स. लिहिलेलें खोडण्याची क्रिया.

छेडछाड-स्त्री. विनयभंग, त्रास, आडकाठी.

छेडना-क्रि.स. खोदणें, सतविणें, विरोध्याला
चिडविणें, मुरवात करणें, वाजविण्या-
करितां वाद्याला हात लावणें, फोड
चिरणें, थड्या करणें.

छेडवाना-क्रि.स. खोडी करविणें, दुसऱ्या-

छेत्र-पु. क्षेत्र, शेत. [कडून चेष्टा करविणें.

छेद-पु. छिद्र, भोंक, विनाश, भाग, भंग,
सीमा, भाजक, छेद.

छेदना-क्रि. स. भोंक पाडणें, कापणें. [चोथा.

छेना-पु. चक्का, दुधाचे नासकवणी किंवा

छेनी-स्त्री. छिनी, टांकी मारण्याचें हत्यार.

क्षेम कुशल.

छेरना-क्रि.अ. अपचन होणें, हगवण लागणें.

छेरी, छेली-स्त्री. बकरी.

छेब-पु. जखम, भविष्यकालीन दुःख, शेवट.

छेबना-स्त्री. ताडी.

छेबना-क्रि. स. कापणें, खून करणें, फेकणें.

छेह-पु. नाश, आघात, परंपरेचा भंग.

छेह-स्त्री. राख, माती, छाया.-वि. खंडित,

छेहर-स्त्री. छाया. [कमी.

छै-वि. सहा.-स्त्री. नाश, क्षय.

छैया-पु. लहान मूल, छबुकडा. [माणूस.

छेल, छेला-पु. नखरेबाज माणूस, रंगेल

छेलचिकनियों-पु. नखरेबाज व्यक्ति, आंबट
शोकी.

छेलछबीला-पु. थाटमाट करणारा पुरुष.

छेला-पु. सजलेला मनुष्य.

छोकना-क्रि. स. फोडणीस टाकणें.

छोडा-पु. मोठी रबी.

छोई-स्त्री. कोडा, उसाची पानें, उसाचा

छोकडा-पु. लहान मुलगा, पोरगा. [चोथा.

छोकडापन-पु. पोरपण, बाल्यावस्था.

छोटा-वि. लहान, कमी वयाचा, कमी
प्रतिष्ठा असलेला, तुच्छ, क्षुद्र.

छोटाई-स्त्री. नीचता, लहानपणा.

छोटापन-पु. लहानपण, बालपण.

छोटा लाट-पु. गव्हनर.

छोटी हाजिरी-स्त्री. सकाळची न्याहरी.

छोडकर-अ. खेरीज, शिवाय.

छोडना-क्रि. स. सोडणें, टाकणें, वगळणें.

छोडवाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून सोडविणें.

छोडाना-क्रि. स. सोडविणें, बडतर्फ करणें.

छोनिप-पु. राजा.

छोनी-स्त्री. पृथ्वी. [आघात, बचाव.

छोप-पु. जाड लेप, लेप लावण्याचें कार्य,

छोपना-क्रि. स. लेप लावणें, गिलावा करणें,
दाबणें, आघातापासून वांचणें, झांकणें.

छोभ-पु. क्षोभ.

छोभना-क्रि. अ. क्षुब्ध होणें. [भीत, क्रुद्ध.

छोभित-वि. विचलित, क्षुब्ध झालेला, भय-

छोम-वि. गुळगुळीत.

छोर-पु. हद्द, टोंक, किनार, कांठ.

(ओर) छोर-आदि अंत. [मुलगी.

छोरा छोरी-स्त्री. हिसका हिसक, मुलगा

छोलदारी-स्त्री. तंबू.

छोलना-क्रि. स. सोलणें, खरडणें.

छोह-पु. ममता, दया.

छोहना-क्रि. अ. चंचल होणें, दया करणें.

छोहरा-पु. मुलगा.

छोहरिया, छोहरी-स्त्री. मुलगी.

छोहिनी-स्त्री. अक्षौहिणी.

छोही-वि. दयाळू, अनुरागी.

छोंक-स्त्री. फोडणी.

छोंकना-क्रि. अ. फोडणीस टाकणें, झडप घालणें, (वार करण्याकरिता).

छौना-पु. पशूचें पिल्लू (जसें-मृगछौना).

छोलदारी-स्त्री. लहान तंबू.

[ज]

जंग-स्त्री. लढाई, शत्रुता.

जंग-पु. गंज, तांब.

जंगजू-वि. वीर, युद्धास तत्पर, भांडखोर.

जंगम-वि. चल, एका स्थानावरून दुसऱ्या स्थानीं आणतां येण्यासारखें, सजीव.

-पु. विषभेद. [वि. ओसाड.

जंगल-पु. वन, वाळवंट, एकांत, मांस.-

जंगला-पु. लोखंडी जाली. [गंजाचा रंग.

जंगार-पु. तांब्याचा गंज, तांब्याच्या

जंगारी-वि. जंगली, निळ्या रंगाचा.

जंगी-वि. लढाऊ, फौजेचा, फार मोठा,

जंगी लाढ-पु. सरसेनापति. [वीर.

जंघा-स्त्री. मांडी, पोटी.

जंघना-क्रि. अ. तपासणी होणें, परीक्षेला उतरणें, प्रतीत होणें.

जंघा-वि. तपासलेला, अचूक.

जंजार-ल-पु. घोटाळा, जंजाळ, गुंतागुंत, मोठें जाळें, उपद्रव्याप, पाण्यांतील भोंवरा, मोठ्या तोंडाची तोफ, एक प्रकारची मोठी बंदूक.

जंजाली-वि. भांडखोर. [कडी.

जंजीर-स्त्री. साखळी, बेडी, दरवाजाची

जंतर-पु. यंत्र, मंतरलेला ताईत, एक दागिना.

जंतरमंतर, जंत्रमंत्र-पु. जादू टोणा, वेष-

शाळा. [जादुगार, वाद्य वाजविणारा.

जंतरी-स्त्री. तार ओढण्याचें यंत्र, पंचांग,

जैतसार-स्त्री. जातें रोपण्याची जागा.

जंता-पु. तार ओढण्याचें यंत्र, कळ, कुलुप.

जंतु-पु. प्राणी, जनावर, लोक, कृमि.

जंत्रित-वि. बांधलेलें, कुलुप लावून बंद केलेलें, यंत्रां बंद केलेलें.

जंत्री-पु. वाद्य, वाजंत्री, पंचांग, यादी.

जंद-पु. एक प्रचलित पारशी धर्मग्रंथ व

जंबरा-पु. यंत्र, जातें, कुलुप. [त्याची भाषा.

जंपना-क्रि. स. सांगणें, म्हणणें.

जंबीर-पु. ईडिल्लू, मरवा, रानतुळस.

जंबीरी नीबू-पु. एक प्रकारचें आंबट लिंबू.

जंबू-स्त्री. जांभूळ. [नीच मनुष्य.

जंबूक-पु. कोल्हा, केवडा, जांभूळ, वरुण,

जंबूरक-स्त्री. लहान तोफ, तोफेची गाडी,

खिळधावर गोल फिरणारी कडी.

जंबूरा-पु. तोफ चढविण्याची बैठक, सोना-

राचे एक हत्यार, खिळधावर गोल

फिरणारी कडी.

जंभ-पु. दाढ, जबडा, एक दैत्य, जांभई,

एक प्रकारचें आंबट लिंबू, भाग, खांदा,

मध्य, मक्षण, बाणाचा भाता, हनुवटी.

जंभा, जंभाई, जंभिका-स्त्री. जांभई.

जई-स्त्री. जवाच्या जातीचें एक धान्य,
जईक-वि. वृद्ध. [अंकुर.-वि. विजयी.
जक-पु. धनरक्षक भूत, कंजूस मनुष्य.
-स्त्री. हट्ट, ध्यास, नाद, छंद.
जक-स्त्री. पराजय, हानि, लाज.
जकडना-क्रि. स. जखडणें.-क्रि. अ. जख-
डल्यामुळें शरीराची हालचाल बंद होणें.
जकडबंद करना-पूर्णपणें ताव्यांत घेणें.
जकना-क्रि.अ. बुचकळ्यांत पडणें, बडबडणें.
जकात-स्त्री. कर, दानधर्म.
जकावत-स्त्री. बुद्धिमत्ता, नेकी, पवित्रता.
जकित-वि. चकित, विस्मित.
जकी-वि. पवित्र, बुद्धिमान.
जखम-पु. जखम, मानसिक दुःखाचा आघात.
जखामत-स्त्री. स्थूलता, पुस्तकाची जाडी.
जखीम-वि. स्थूल, मोठा.
जखीरा-पु. संग्रह, खजीना, झाडाचें बी व
रोपें विकण्याचें ठिकाण.
जग-पु. जग, लोक, यज्ञ.
जगजगा-वि. प्रकाशित.
जगजगाहट-स्त्री. चमक, प्रकाश. [पृथ्वी.
जगजोनी-पु. ब्रम्हा, शिव, विष्णु, परमेश्वर,
जगत-स्त्री. विहिरीच्या भोंवतालची भित.
-पु. वायु, महादेव, जग, देह.-वि. जंगम,
जगतसेठ-पु. फार मोठा सावकार. [चर.
जगती-पु. पृथ्वी, लोक, गाय, जमीन.
जगदंबा-स्त्री. जगन्माता, दुर्गा.
जगदाधार-पु. शेष, ईश्वर, काल, वायु.
जगदीश-पु. ईश्वर, विष्णु, जगन्नाथ.
जगदीश्वर-पु. परमेश्वर.
जगना-क्रि. अ. जागणें, सावध होणें,
जळणें, उत्तेजित होणें, चमकणें.
जगमग-गा-वि. प्रकाशित, चमकदार.

जगमगाना-क्रि.अ. चमकणें, लखलखणें.
जगमगाहट-स्त्री. चमक, लखलखाट.
जगवाना-क्रि.स. जागे करविणें, उठविणें.
जगह-स्त्री. जागा, हुद्दा, संघि.
जगात-पु. दान, कर. [कर वसूलीचें काम.
जगाती-पु. कर वसूल करणारा मनुष्य,
जगाना-क्रि. स. जागविणें, बोध करविणें,
पेटविणें, मंत्र साधन करणें, चांगल्या
स्थितींत आणणें, शुद्धीवर आणणें.
जगार-स्त्री. जागरण. [झोपेस आलेला.
जगीला-वि. जागरणामुळें आळसावलेला,
जग्य-पु. यज्ञ, होम. [शूद्र, नीच जात.
जघन्य-वि. अंतिम, त्याज्य, नीच. -पु.
जचना-क्रि. अ. पाहा 'जौचना'.
जच्चा-स्त्री. बाळंतीण. [खोली.
जच्चाखाना-पु. सूतिकागृह, बाळंतिणीची
जच्छ-पु. यक्ष, किन्नर, गंधर्व, देवता.
जज-पु. न्यायाधीश.
जजमान-पु. यजमान.
जजा-स्त्री. प्रतिकार, परिणाम.
जजाति-पु. ययाति राजा.
जजिया-पु. मुसलमानी राज्यांत परधर्मी-
जजोरा-पु. बेट. [यांवर बसविलेला कर.
जजोरानुमा-पु. द्वीपकल्प.
जज्व-पु. आकर्षण, शोषण.
जज्बा-पु. आवेश, प्रबळ इच्छा.
जटना-क्रि. स. फसवून एकादी वस्तु
उपटणें, जोडणें. [षधि).
जटामासी-स्त्री. सुगंधित पदार्थ (काष्ठो-
जटा-स्त्री. जटा (केसांच्या), मुळाचे
बारीक दोरे, फांद्या, एक सुगंधित वन-
स्पति, ज्यूट, वेदपाठाचा एक प्रकार,
एक फळभाजी.

जटाजूट-पु. शंकराच्या जटा, लांब जटा.
 जटाना-क्रि. अ. ठकविलें जाणें.
 जटना-क्रि. स. ठकविणें, लुबाडणें.
 जटिल-वि. गुंतागुंतीचा, विकट, क्रूर,
 जटाघारी, दाट.-पु. सिंह, बोकड,
 तपस्वी, ब्रह्मचारी, पिंपरी.
 जठर-पु. शरीर, पोट, पोटाचा एक रोग,
 गर्भाशय.-वि. वृद्ध, कठिण, बांधलेलें.
 जठराग्नि-स्त्री. पोटांतील अन्न पचवि-
 जठरी-स्त्री. म्हातारी. [शारी उष्णता.
 जड-वि. अचेतन, स्तब्ध, मूर्ख, गारठलेला,
 अरसिक, थंड, मुका, मोहाधीन झालेला.
 -स्त्री. पाया, हेतु, आधार. -पु. पाणी,
 शिसें. [समूळ नष्ट करणें.
 जड उखाडना या खोदना-अहित करणें,
 जड जमना, जड पकडना-स्थायी होणें.
 जडजंतु-पु. पशुपक्षी, मूर्ख प्राणी.
 जडना-क्रि. स. जडविणें. बसविणें, मारणें,
 जडहन-पु. शाळू (धान्य). [चुगली सांगणें.
 जडाई-स्त्री. जडविण्याचें काम, जडविण्याची
 मजुरी. [आहेत असा, जडविण्यास योग्य.
 जडाऊ-वि. ज्यावर रत्नें वगैरे जडलीं
 जडाना, जडवाना-क्रि. स. जडवून घेणें.-क्रि. अ.
 जडाबर-पु. गरम कपडे. [सर्दी होणें.
 जडिया-पु. जडावाचें काम करणारा.
 जडी-स्त्री. औषधी वनस्पति, जडीबुट्टी.
 जत-वि. जितका.
 जतन-पु. प्रयत्न, रक्षण, उपाय.
 जतनी-वि. उद्योगी, हुशार. प्रयत्नशील,
 तरतरीत. [देणें, दाखविणें.
 जतलाना, जताना-क्रि. स. आगाऊ सूचना
 जति, जती-पु. यति, संन्यासी.
 जतु-डिंक, लाख, शिलाजीत.

जतुगृह-पु. कुटि, झोपडी, लाक्षागृह.
 जतेक-अ. जितका.
 जत्था-पु. झुंड, जथा, तुकडी.
 जथा-अ. जसें, ज्याप्रमाणें. -पु. झुंड.
 जथोचित-अ. यथायोग्य. [-स्त्री. घन.
 जड-स्त्री. आघात, हानि, लक्ष्य.
 जड-अ. जेव्हां, जर. -पु. आजोबा,
 जडपि-अ. जरी. [सौभाग्य, सम्पन्नता.
 जडल-पु. युद्ध.
 जदीब-वि. नवीन.
 जट्ट-पु. प्रयत्न.
 जट्टी-वि. वडिलोपार्जित.
 जन-पु. मनुष्याची सेवा करणारा, दास,
 भक्त, लोक, प्रजा, खेडवळ, समूह,
 जन-स्त्री. पत्नी, स्त्री. [घर, मजुरी.
 जनक-पु. बाप, जनकराजा, जन्मदाता.
 जनकौर-पु. जनकपूर, जनकराजाचे भाऊ-
 जनर-पु. हनुवटी. [बंद.
 जनर-वि. नपुंसक, बायकी हावभाव
 जनता-स्त्री. जनसमूह, समाज. [करणारा.
 जनना-क्रि. स. प्रसूत करणें, जन्म देणें.
 जननि-स्त्री. माता, उत्पन्न करणारी,
 अळीता, दया, जनी नांवाचा सुगंधी
 पदार्थ, एक औषधी वनस्पति. [वस्ती.
 जनपद-पु. भरभराटीला आलेला देश,
 जनम-पु. जन्म. [पाजावयाचें औषध.
 जनमघूँटी-स्त्री. लहान मुलांना उगाळून
 (किसी बातका) जनमघूँटीमें पड़ना-जन्मा-
 पासून संवय होणें.
 जनमना-क्रि. अ. जन्म घेणें.
 जनमसंधाती-पु. जन्माचा सोबती.
 जनमांतर-पु. दुसरा जन्म.
 जनमाना-क्रि. स. जन्म देणें.

जनमुरीद-वि. बाईलवेडा, पत्नीभक्त.

जनयिता-पु. पिता, ब्रह्मदेव.

जनवित्री-स्त्री. माता.

जनवाना-क्रि. स. प्रसूत करें, समाचार देवविणें. [दिलेली जागा.

जनवास-पु. सभा, वरपक्षास राहण्यासाठीं

जनवासा-पु. सर्व साधारण लोकांना उतरण्याकरितां असलेली जागा..

जनभूति-स्त्री. अफवा.

जनाई-स्त्री. दाई, प्रसूत करण्याची मजुरी.

जनाजा-पु. तिरडी, प्रेत. [दाखविणें.

जनाना-क्रि. स. प्रसूत करें. सूचना देणें,

जनाना-वि. स्त्रियांचें, नपुंसक, मित्रा.

-पु. अंतःपुर, पत्नी, हिजडा.

जनानापन-पु. स्त्रीत्व.

जनाब-पु. महाशय, महाराज.

जनाबेमन-वि. महोदय.

जनाब-पु. सूचना, इशारा.

जनि-स्त्री. जन्म, स्त्री, आई, पत्नी, जन्मभूमि.

जनित-वि. जन्मलेला. [-अ.नाहीं, नको, न.

जनिया-स्त्री. प्रियतमा.

जनी-स्त्री. दासी, आई, स्त्री, मुलगी. -वि.

जनु-अ. जणू काय, जसें. [जन्मलेली.

जनूब-स्त्री. दक्षिण दिशा.

जनेऊ, जनेव.-पु. जानवें, मुंज.

जनेत-स्त्री. वरात (लग्नाची).

जनेसु, जनेस-पु. राजा.

जनैया-वि. माहितगार, जाणणारा.

जन्न-पु. विचार, भ्रम, अनुभव.

जन्नत-स्त्री. स्वर्ग.

जन्म-पु. जन्म, उत्पत्ति, अस्तित्वांत येणें,

जीवन, आयुष्य, जन्मभूमि, पिता, प्राणी,

जन्मपत्री-स्त्री. जन्मपत्रिका. [लोक, जाति.

जन्मभूमि-स्त्री. एकाद्याचा जन्म झालेलें ठिकाण किंवा देश.

जन्मान्तर-पु. पुनर्जन्म, दुसरा जन्म.

जन्य-पु. साधारण मनुष्य, अफवा, पुत्र, लढाई, पिता, जन्म, राष्ट्र, वरपक्षीय, वधूपक्षीय, टपका, उत्पत्ति, प्राणी, देह, बाजार, लढाई, निंदा.-वि.राष्ट्रीय, उत्पन्न झालेला, जन संबंधीं.-स्त्री. आईची, मैत्रीण, करवली, प्रेम, सुख.

जप-पु. एकादा मंत्र किंवा वाक्य वारंवार म्हणणें, पूजेमध्ये जपाचा मंत्र म्हणणें.

जपना-क्रि. स. जप करें, खाऊन टाकणें.

जपनी-स्त्री. जपमाळ, गोमुखी.

जफ़र-पु. जीत, लाभ.

जफ़ा-स्त्री. कठोरता, जुलूम, कष्ट, संकट.

जफ़ील, जफ़ीरी-स्त्री. शिटीसारखा आवाज,

जब-अ. जेव्हां. [शिटी.

जबड़ा-पु. जबड़ा.

जबर-वि. बलवान, मजबूत, श्रेष्ठ.

जबरदस्त-वि. पाहा 'जबर'.

जबरन्-अ. बलपूर्वक.

जबरा-वि. बलवान. -पु. झेन्ना.

जबह-पु. हिंसा (गळ्यावर सुरी चालवून केलेली), हत्या. [प्याची पद्धत.

जबान-स्त्री. जीभ, भाषा, प्रतिज्ञा, बोल-

जबान खींचना-कठोर शासन करणें.

जबान खुलना-अमर्याद बोलणें.

जबान खोलना-तोंड उघडणें. [बोलूं न देणें.

जबान पकडना, जबान पर ताला लगाना-

(बंदी) जबानसे कहना-चांचरत बोलणें,

जबानजब-वि. प्रसिद्ध. [हळू बोलणें.

जबानबराज-वि. अनुचित बोलणारा.

जबानबंदी-स्त्री. लेखी उत्तर.

जबानी-वि. तोंडी.
जबून-वि. वाईट.
जब्त-पु. जप्त केलेली वस्तु, स्वीकारलेलें.
जब्बार-वि. जुलमी. -पु. ईश्वराचें एक
जब्र-पु. जबरदस्ती, जुलूम. [नांव.
जबन्-अ. बलपूर्वक.
जब्र व मुकाबला-पु. बीजगणित.
जभौना-क्रि. अ. आळसावणें, जांभई देणें.
जम-पु. यम, योगाचा एक भाग.
जमकात, जमकातर-पु. पाण्यांतील भोंवरा.
-स्त्री. यमाचें शस्त्र, खांडा.
जमघट-पु. जमाव, गर्दी.
जमज, यमज-पु. जुळें.
जमजम-पु. मक्केंतील पवित्र विहीर.
जमजमी-स्त्री. जमजम विहिरींतील
पवित्र पाणी आणण्याचें भांडें.
जमदाढ़-स्त्री. कटघारीप्रमाणें एक हत्यार.
जमदुतिया-स्त्री. भाऊबीज.
जमघर-पु. दुघारी तलवार.
जमना-क्रि. अ. गोठणें, जम बसणें, संवय
होणें, रंगणें, एकत्र होणें, कामावर
हात बसणें. काम चांगलें होणें, उगणें.-
जमनिका-स्त्री. पडदा. [स्त्री. यमुना नदी.
जमबट-स्त्री. गोठण्याची क्रिया, गोल साचा.
जमहूर-पु. जनसमूह, राष्ट्र.
जमहूरी-वि. राष्ट्रीय.
जमा-वि. एकत्र, सर्व मिळून. -स्त्री.
पुंजी, मूळधन, पैसा, जमिनीवरील
कर, बेरीज.
जमाई-पु. जावई-स्त्री. जमण्याची किंवा
जमविण्याची क्रिया.
जमात-स्त्री. इयत्ता, भाणसांचा समूह.
जमाद-पु. पाऊस न पडणारा प्रदेश,

कंजूस, निर्जीव व न वाढणारा पदार्थ.
जमादात-स्त्री. दगड व खनिज पदार्थ
जमानत-स्त्री. जामीनकी. [वगैरे.
जमानतन्-अ. जामिनकीकरितां. [वेळ.
जमाना-पु. वेळ, कालावधी, जग, भाग्याची
जमाना-क्रि. स. गोठविणें, जमविणें, विर-
जमानासाज-वि. कार्यदक्ष. [जण लावणें.
जमाबंदी-स्त्री. कुळाच्या जमिनीचा सारा
लिहिलेला एक कागद.
जमामार-वि. दुसऱ्याच्या पैशाचें अपहरण
जमाल-पु. सौंदर्य, रूप. [करणारा.
जमाव-पु. जमविण्याची क्रिया, गर्दी.
जमावडा-पु. गर्दी.
जमी-स्त्री. जमीन, पृथ्वी.
जमीकंद-पु. सुरण.
जमींदार-पु. जमीनदार. [दारी पद्धत.
जमींदारतंत्रबाद-पु. सरंजामशाही, जमीन-
जमींदारशाही-स्त्री. सरंजामशाही.
जमींदारी-स्त्री. जमीनदाराची जमीन,
जमीनदाराचा अधिकार.
जमीदोज-वि. जमीनदोस्त, जमीनीवर
पडलेला, जमीनीच्या खालचा. -पु.
जमी-वि. संयमी. [एक प्रकारचा तंबू.
जमीन-स्त्री. जमीन, भूमिका. [करणें.
जमीन आसमान एक करना-फार प्रयत्न
जमीन आसामनके कुलाबे मिलांना-भगीरथ
प्रयत्न करणें, मोठमोठ्या कल्पना करणें.
(पैरोंतलेसे) जमीन खिसकना-आश्चर्य किंवा
भय वाटणें.
जमीन देखना-पडणें, आपटणें.
(अमी) जमीनसे उठना-थोडें वय असणें,
जमीमा-पु. परिशिष्ट. [अल्पवयस्क.
जमीर-पु. मन, विवेक, सर्वनाम.

जमुन, जमुना—स्त्री. यमुना नदी.
 जमुरंब—पु. पक्षा (रत्न).
 जमुहाना—क्रि. अ. जांभई देणें.
 जमूरक, जमूरा—पु. लहान तोफ.
 जमंयत—स्त्री. जमात, समूह, शांति, फौज.
 जमोगना—क्रि. स. हिशेब तपासणें, दुसऱ्या-
 वर सोपविणें, खऱ्या खोट्याची परीक्षा
 घेणें, खरें असल्याबद्दल सांगणें.
 जम्म—वि. पुष्कळ, सर्व.
 जयंत—पु. इंद्रपुत्र, शंकर, भीमसेन, चंद्र.
 —वि. बहुरूपी, विजयी.
 जयंती—स्त्री. एका वृत्ताचें नांव, उत्सवाचा
 दिवस, जन्मदिवस, विजयिनी, हळद,
 दुर्गा, पार्वती, पताका, नरवेल, गोकुळा-
 ष्टमी, दासी.
 जय—पु. विजय, इंद्रियनिग्रह, वीररस, जय-
 जयकार, जयंत, विष्णूचा द्वारपाल, युधि-
 ष्ठिर, अर्जुन, ग्रंथ, भारतादि पवित्र ग्रंथ.
 जयजीव—पु. नमस्काराचा प्रकार (याचा
 अर्थ जगा व विजयी व्हा).
 जयना—क्रि. अ. जय होणें, जिंकणें.
 जयमाल—स्त्री. विजय मिळाल्यानंतर गळघांत
 घालावयाचा हार, स्वयंवराच्या वेळीं
 वराच्या गळघांत घालावयाचा हार.
 जया—स्त्री. दुर्गामाली, (३,८,१२) तिथि,
 भांग, हिरडा, दुर्गा, पार्वती, ध्वज.—वि.
 जयी—वि. विजयी, चित्ताकर्षक. [जय देणारी.
 जर—पु. म्हातारपण, ओढ, जीर्ण, नाश.
 जर—पु. पैसा, सोने.
 जरक—पु. लांडगा.
 जरकटी—पु. एक शिकारी पक्षी.
 जरकस, जरकसी—वि. जरीचा.
 जरफोब—पु. बल्लें, बेगड इत्यादि बनविणारा.

जरखरीब—वि. विकत घेतलेलें.
 जरखेज—वि. फलद्रुप, सुपीक.
 जरगर—पु. सोनार.
 जरगा—पु. गर्दी, पठाणांची जमात, या
 जमातीची सार्वजनिक सभा.
 जरछार—वि. भस्मीभूत, नष्ट.
 जरजर—वि. जुना, वृद्ध, फाटकेंतुटकें.
 जरठ—वि. म्हातारा, जीर्ण, कठीण, घट्ट,
 लुळा, वाकलेला, पक्व, पांढरा,
 फिककट, निर्दय.
 जरतु (डु)स्त—पु. फारशी धर्मसंस्थापक,
 जरब—वि. पिवळा. [झरतुष्ट.
 जरबा—पु. खाण्याचा तंबाकू, साखर भाता-
 सारखें पक्वान्न, पिवळ्या रंगाचा घोडा.
 जरबालू—पु. जरदालू. [पिवळेपणा.
 जरबी—स्त्री. अंड्यांतील पिवळा बलक,
 जरबोज—पु. जरीचें भरत काम करणारा.
 जरबोजी—स्त्री. जरीचें काम.
 जरन, जरनि—स्त्री. दाह.
 जरब—स्त्री. आघात, गुणाकार. [करणें.
 जरब बेना—ठोकणें, बडबडणें, गुणाकार
 जरब झक्रीक—हलका घाव.
 जरब शदीब—जबर घाव. [कापड.
 जरबपत—पु. जरीचें काम केलेलें रेशमी
 जरबाक—पु. जरीचें काम करणारा मनुष्य.
 जरबीला—वि. सुंदर, भडक.
 जरर—पु. हानि, आघात, मार, इजा.
 जरा—वि. थोडें.—अ. कमी.
 जरा—स्त्री, म्हातारपण, पंगुपणा.
 जराअत—स्त्री. शेतांचें उत्पन्न, शेती, जिरा-
 जराअतपेशा—पु. शेतकरी. [ईत जमीन.
 जराकृत—स्त्री. थट्टा, बुद्धिमत्ता, विनोद.
 जराफतन—अ. थट्टें.

जराब-वि. जडाऊ.
 जरायम-पु. पट, अनेक प्रकारचे अपराध.
 जरिया, जरीया-पु. कारण, संबंध, उपाय.
 जरिये-अ. मार्फत, द्वारा.
 जरी-वि. वीर.
 जरी-स्त्री. जर, जरीचें काम.
 जरीफ-पु. थट्टेखोर, बुद्धिमान.
 जरीब-स्त्री. जमीन मापण्याची साखळी.
 जरीबाना-पु. दंड.
 जरूर-वि. आवश्यक, अनिवार्य.-अ. अवश्य.
 जरूरत-स्त्री. आवश्यकता. [पाहिजे.
 जरूरी-वि. आवश्यक, जें अवश्य झालें
 जर्रबजर्र-वि. चमकदार, झगझगीत.
 जर्द-वि. पिवळा.
 जर्दी-स्त्री. पिवळेपणा. [ऐकलेली गोष्ट.
 जर्र-पु. बुद्धिमत्ता, क्रियाविशेषण, भांडें,
 जर्रबुल्लमिसाल-स्त्री. म्हण.-वि. प्रसिद्ध.
 जर्रा-पु. कण, अणु.
 जर्रार-वि. वीर, विशाल.
 जर्राह-पु. शस्त्रवेद्य.
 जर्रधर-पु. एक राक्षस, जलोदर रोग.
 जल-पु. पाणी, पूर्वाषाढा नक्षत्र, वाळा.
 जल खाना-पु. न्याहारी.
 जलघडी-स्त्री. घटिकापात्र.
 जलचादर-स्त्री. पाण्याचा शांत पृष्ठ भाग,
 पाण्याचा उथळ प्रवाह.
 जलजला-पु. धरणीकप.
 जलडमरूमध्य-पु. सामुद्रधुनी.
 जलन-स्त्री. दाह, ईर्षा.
 जलना-क्रि. अ. जळणें, द्वेष करणें, कुढणें,
 पोळणें, जळून कोळसा किंवा वाफ होणें.
 जलकर छाक होना, जलकर लाल होना,
 जला भुना होना-रागानें लाल होणें.

जलेको जलाना, जलेपर नमक छिड़कना,
 जले पर माहूर बेना-दुःखावर डागण्या
 जलपना-क्रि. अ. फुशारकी मारणें. [देणें.
 जलप्रपात-पु. धबधबा.
 जलप्लावन-पु. महापूर, प्रलय.
 जलपान-पु. न्याहारी, फराळ. [वेत.
 जलबैत-पु. जलाशयाजवळ उत्पन्न होणारा
 जलभैवरा-पु. पाण्यावर अत्यंत जलद
 चालणारा काळा किडा.
 जलवाना-क्रि. स. जाळविणें.
 जलवायु-पु. हवापाणी.
 जलसा-पु. जलसा, अधिवेशन, उत्सव.
 जलहरी-स्त्री. शिवालिंग ठेवण्याची बैठक,
 अभिषेक पात्र.
 जलाजल-पु. झिळमिळचा, नक्षीदार काठ.
 जलातन-वि. रागीट, मत्सरी.
 जलाना-क्रि. स. जाळणें, पेटविणें, सता-
 वणें, जाळून राख करणें, ईर्षा उत्पन्न
 जलापा-पु. ईर्षा, मत्सर. [करणें.
 जलाल-पु. तेज, प्रभाव.
 जलावतन्-वि. निर्वासित.
 जलावन-पु. सरपण, जळण.
 जलाशय-पु. नदी, विहीर, पाण्याचा सांठा.
 जलाहल-वि. जलमय.
 जलिका-पु. जळू.
 जलिया-पु. नाविक, कोळी.
 जली-वि. स्पष्ट.-स्त्री. मोठ्या व स्पष्ट
 अक्षरांत लिहिलेली लिपी.
 जली कटी या जली भुनी बात-मर्म-
 भेदक बोलणें.
 जलील-वि. तुच्छ, अपमानित.
 जलील-वि. श्रेष्ठ, वाडवडील.
 जलूक, जलुका-स्त्री. जळू.

जलूस-पु. मिरवणूक, बरात.
 जलेबी-स्त्री. जिलबी, वेटोळें.
 जलोका, जलोका-स्त्री. जळ.
 जल्दबाज-वि. झटपट काम करणारा.
 जल्दी-स्त्री. धाई.-अ. लवकर.
 जल्प-क्रि. अ. बडबड, कथन. [मिरविणें.
 जल्पना-क्रि. अ. मिजास दाखविणें, शेखी
 जल्द-अ. लवकर.
 जल्लाब-पु. मारेकरी, क्रूर व्यक्ति.
 जल्बा-पु. शोभा, रूपाची शोभा, वधूचें
 आपल्या पतीला पहिल्या प्रथम तांड
 दाखविणें (मुसलमान लोकांत).
 जब, जबा-स्त्री. यव, लसणाची कांडी.
 जबनिका-स्त्री. पडदा.
 जवामर्द-वि. बहादूर.
 जवान-वि. तरुण, वीर.-पु. पुरुष, शिपाई.
 जवानी-स्त्री. ओवा, तारुण्य.
 जवानी उतरना या ढलना-वृद्धत्व येणें.
 जवानी चढ़ना-वयांत येणें.
 जबाब-पु. उत्तर, प्रतिक्रिया, बरोबरीची
 वस्तु, नोकरी सुटल्याचा हुकूम.
 जबाबदावा-पु. वादीच्या कैफीयतीवर
 प्रतिवादीचें उत्तर.
 जबाबदेह-वि. जबाबदार. [अ. वचन.)
 जबाबित-पु. नियम, कायदे (जब्ताचें
 जबाबी-वि. जोड (कांड), रिप्लायपेड
 (तार), उत्तराचें.
 जवार-पु. ओहोटी, संकट, अवनति.
 जवारा-पु. यवाचें अंकुर.
 जवाल-पु. अवनति, संकट.
 जवाला-पु. सातू. [ळ्यांत सुकणारें झाड.)
 जवास-सा-पु. तांबडा धमासा (पावसा-
 जबाहर, जबाहिर-पु. रत्न.

जबाहारात-पु. रत्नें, रत्नसमूह.
 ज्वर-पु. ताप.
 जशन-पु. उत्सव, आनंद.
 जस-पु. यश, कीर्ति.-अ. जसा.
 जसामत-स्त्री. लठ्ठपणा, शारीराचा आकार
 जसीम-वि. लठ्ठ.
 जसुबा, जसुबा-स्त्री. यशोदा.
 जसुमति, जसोमती-स्त्री. यशोदा.
 जस्त-स्त्री. उडी.-क्रि. अ. मरणें.
 जस्ता-पु. जस्त (धातु).
 जहें-अ. जेथें.
 जहेंडना-क्रि. अ. नुकसानीत येणें, फसणें.
 जहतिथा-पु. जकात किंवा सारा वसूल
 जहब-स्त्री. प्रयत्न, मेहनत. [करणारा.
 जहबना-क्रि. अ. चिखल होणें, थकणें.
 जहबा-पु. दलदल.
 जहन-पु. मेंदू, बुद्धि.
 जहननशोन करना-आठवण ठेवणें.
 जहन्नम, जहन्नम-पु. नरक.
 जहन्नममें जाय-चुलीत जाओ.
 जहना-क्रि. स. टाकणें, नाश करणें.
 जहमत-स्त्री. संकट, बखेडा.
 जहर-स्त्री. विष, अप्रिय बोल किंवा काम.
 -वि. घातकी, अत्यंत हानिकारक.
 जहर उगलना-मर्मभेदक बोलणें.
 जहर करना-असह्य करणें.
 जहरका घेंट पीना-अपमान गिळणें.
 जहर मोहरा-सपें विषाचा खडा (यानें
 सापाचें विष उतरतें).
 जहरबाब-पु. काळपुळी.
 जहरीला-वि. विषारी.
 जहल-पु. अज्ञान.
 जहो-पु. जग.-अ. जेथें, ज्याठिकाणीं.

जहाका तहाँ-जेथल्या तेथें.

जहाँ तहाँ-इतस्ततः, इकडेतिकडे.

जहाँदीवा-पु. अनुभवी माणूस. [संक्षेपन.

जहाँपनाह-पु. पृथ्वीनाथ, बादशहाचें

जहाज-पु. जहाज. [ठेवणारा.

जहाजी-पु. खलाशी-वि. जहाजाशीं संबंध

जहाजी कौवा-पु. एकच एक आधार

जहान-पु. जग. [असलेला, एक निष्ठ.

जहानक-पु. जगाचा प्रलय.

जहानत-स्त्री. बुद्धिमत्ता.

जहालत-स्त्री. अज्ञान.

जहिया-अ. जेव्हां, ज्यावेळीं.

जहीं-अ. कोठेंहि.

जहीन-वि. बुद्धिमान.

जहीर-पु. मदतनीस, सहायक.

जहूर-पु. प्रकाशन, उत्पन्न होणें, आरंभ.

जहूरमें आना-प्रगट होणें.

जहेज-पु. हुंडा.

जौकनी-स्त्री. यातना.

जौगड़ा-पु. भाट, चारण.

जौगर-पु. हातापायाची शक्ति.

जौगळ-वि. खेडवळ.

जौघ-स्त्री. मांडी.

जौघिया-पु. चडडी.

जौब-स्त्री. तपास, परीक्षा.

जौचक-पु. याचक, भिकारी.

जौचना-क्रि. स. तपासणें, मागणें.

जौत, जौता-पु. जातें (धान्य दळण्याचें).

जौफिशानी-स्त्री. खूप मेहनत.

जौब-पु. जांभूळ.

जौवर-पु. गमन, प्रस्थान.

जा-वि. उत्पन्न, उचित-स्त्री. माता, जागा,

जाऊ (धाकटी).-सर्व. ज्या.

जाबजा-स्थळोस्थळीं.

जाबेजा-बरें वाईट सांगणें.

जाई-स्त्री. पुत्री.

जाउर, जाउरी-स्त्री. खीर.

जाकड-पु. जांगडमाल.

जाके-सर्व. ज्याचा.-अ. जाऊन.

जाको-सर्व. ज्याला.

जाग-पु. कावळा.

जाग-पु. यज्ञ.-स्त्री. जागा, जागरण.

जागना-क्रि. अ. जागणें, जागृत असणें, उदय

जागवलिक-पु. याज्ञवल्क्य मुनि. [पावणें.

जागरन-पु. जागरण, दक्षता.

जागीर-स्त्री. जाहगीर. [वस्था.

जाप्रत, जाप्रति-वि. जागणारा.-पु. जागृता-

जाचक-पु. याचक, भिकारी.

जाचना-क्रि. स. याचना करणें, मागणें.

जाजरा-वि. जर्जर, खिळखिळा.

जाजरूर-पु. संडास, शौचकूप.

जाजिब-वि. शोषक, आकर्षक.

जाजिम, जाजिम-स्त्री. सत्रंजी, गालिचा.

जाट-पु. एक जाति, मूर्ख मनुष्य.

जाठ-पु. तलावाच्यामध्ये रोवलेली काठी,

घाण्याचा मधला दांडा.

जाड़ा-पु. हिवाळा, थंडी.

जात-स्त्री. जात, मुलगी.-पु. जन्म, पुत्र,

जीव, वर्ग, समूह, विशिष्ट स्वभाव.

-वि. जन्मलेला, प्रगट, प्रशस्त, कार-

जात-स्त्री. जात, शरीर. [णीभूत

जातकर्म-पु. हिंदूंच्या दहा संस्कारां पैकीं

जातना-स्त्री. पीडा, कष्ट. [चौथा संस्कार.

जातपौत-स्त्री. जातपात.

जातसपति-पु. वरुण.

जाति-स्त्री. जात, जन्म, जन्मकाळ, कुळ,

वर्ण, वर्ग, विशिष्ट लक्षण, स्वभावोक्ति,
 गाण्याचे सात सूर, जाई, आंवळी, चूल,
 जाती-वि. स्वतःचें, वैयक्तिक. [जायफळ.
 जातुधान-पु. राक्षस.
 जात्रा-स्त्री. तीर्थयात्रा.
 जाबराह-पु. रस्त्याचा खर्च.
 जाबा-वि. उत्पन्न झालेला.
 जादू-स्त्री. जादू, जादूटोणा, मोहिनी.
 जादूगर-पु. जादूगार.
 जादूगरी-स्त्री. जादुगिरी.
 जान-स्त्री. ज्ञान, अनुमान, प्राण.
 जानके लाले पडना-जिवावर बेतणें.
 जानको जान न समझना-कठिण परिश्रम
 जानका गाहक-प्राणनाशक. [करणें.
 जान जोखों-प्राणाचें भय असून.
 जान छुडाना या बचाना-प्राण वाचविणें,
 संकट टाळणें.
 जान देना-जीव टाकणें, अतिश्रम करणें.
 जान निकलना-जीव जाणें.
 जान पर खेलना-तळहाती शिर घेणें.
 जान पहचान-ओळख पाळख.
 जानसे जाना-जिवानिशी जाणें.
 जान आना-शोभा वाढणें.
 जानकार-वि. जाणता, तज्ञ.
 जानकारी-स्त्री. निपुणता, माहिती, जाणीव.
 जानकी जानि-पु. रामचंद्र.
 जानदार-वि. सजीव.
 जाननहार-वि. जाणणारा.
 जानना-क्रि. स. समजणें, अनुमान करणें,
 जानपना-पु. चातुर्य. [बातमी असणें.
 जानमन-वि. अतिप्रिय.
 जानमनि-पु. ज्ञानी पुरुष.
 जानमाझ-स्त्री. नमाज पठण्याचें आसन.

जानशोन-वि. वारस.
 जानवर-पु. जनावर, जीव, प्राणी.
 जानव-अ. समजा, गृहीत घरा.
 जाना-क्रि. अ. जाणें, वेगळें होणें, नुकसान
 होणें, हरवणें, गुजरणें, नष्ट होणें,
 जाने दो-क्षमा करा, जाऊं द्या. [वहाणें.
 गया घर-दुर्दशा झालेलें घर.
 गया बीता-दुर्दशा झालेला, निकृष्ट.
 जानि-स्त्री. पत्नी. -अ. समजून. -वि.
 जानिब-स्त्री. दिशा, बाजू. [जाणणारा.
 जानी-स्त्री. प्राणप्रिया. -वि. प्राणाशीं संबंध
 जानी दोस्त-जिवाचा मित्र. [असलेला.
 जानी दुष्मन-प्राण घेऊं इच्छिणारा वैरी.
 जानु-पु. मांडी, गुडघा.
 जानुपाणि-यानि-अ. हात व गुडघे टेकून
 (रांगत्या मुलाप्रमाणें).
 जापक-वि. जप करणारा.
 जापा-पु. प्रसूतिगृह.
 जाफ-पु. मूर्च्छा, फफरें, थकवा.
 जाफत-स्त्री. मेजवानी.
 जाफरान-पु. स्त्री. केशर.
 जाफरानी-वि. केशरी, केशराचा.
 जाफरी-स्त्री. कामट्यांचा तट्ट्या, झेंडूचें
 जाबजा-वि. ठायींठायीं. [फूल.
 जाबाली-पु. एका ऋषीचें नांव.
 जाबिर-वि. अत्याचारी.
 जाब्ता-पु. कायदा, बंदोबस्त.
 जाब्ता बीबानी-पु. दिवाणी कायदा.
 जाब्ता फौजदारी-पु. फौजदारी कायदा.
 जाम-पु. प्रहर, जांभूळ, पेला. [पलीता.
 जामगी-पु. बंदूक किंवा तोफ डागण्याचा
 जामबानी-स्त्री. बुट्टीदार कापड.
 जामन-पु. विरजण.

जामवंत-पु. जांबवंत.
 जामा-पु. कपडा, पोशाख.
 जामेसे बाहर होना-फार रागावणें.
 जामाता-पु. जांवई.
 जामिक-पु. पहारेकरी.
 जामिन-पु. जामीन.
 जामिनी-स्त्री. रात्र, जबाबदार.
 जामुन-पु. जांभूळ.
 जामुनी-वि. जांभळ्या रंगाचा.
 जामे-अ. ज्यांत, तर, यासाठीं कीं.
 जामेदार-पु. बुढेदार शालू किंवा चीट.
 जाय-अ. व्यर्थ.-वि. उचित.
 जायका-पु. रुचि.
 जायचा-पु. जन्मपत्रिका.
 जायज-वि. उचित.
 जायजा-पु. तपास, हजेरी. [वाढलेला.
 जायद-वि. निकामी, जास्त असलेला,
 जायदाद-स्त्री. मिळकत, जमीनजुमला.
 जायदाद मनकूला-चर संपत्ति.
 जायदाद घेर मनकूला-स्थावर सम्पत्ति.
 जायनमाज-स्त्री. नमाज पढतांना जमिनीवर
 अंथरावयाची लहानशी चटई.
 जायल-वि. नाशवंत.
 जाया-वि. नष्ट.
 जाया-स्त्री. पत्नी.
 जाये-वि. उत्पन्न केलेले (मुलगे).
 जार-पु. रशियाचा झार, जागा, ती जागा
 जेथे एकादी वस्तु फार होते.-वि. फार
 (गुल) जार-वाग. [फार.
 जारजार रोना-फार रडणें.
 जार ब कतार-सतत.
 जार-पु. परस्त्रीवर प्रेम करणारा पुरुष,
 विभक्ति. -वि. मारणारा किंवा नाश
 करणारा.

जारा-वि. जाळलेलें.
 जारी-वि. प्रवाहित, चालू-स्त्री. व्यभिचार.
 जालूब-पु. झाडू.
 जाल-पु. जाळें, समूह, एक प्रकारची
 तोफ, कोळ्याचें जाळें, युक्ति, कपट,
 चिलखत, जाळीदार वस्त्र, खिडकी,
 जादू, आभास, गर्व, कळी, बोटें सांघ-
 णारें, कातडें, नेत्ररोग.-वि. जलमय.
 जालदार-वि. जाळीदार.
 जालसाज-पु. दगाबाज, कपटी.
 जाला-पु. डोळ्यांतील मोतीबिंदु, रांजण,
 कोळ्याचें जाळें.
 जालिक-पु. ठक, पारधी, धीवर, गारुडी.
 जालिका-स्त्री. जाळी, चिलखत, कोळी,
 (किडा), लोखंड, खिडकी, जळ, केळें,
 तोंडावरील बुरखा, विधवा स्त्री.
 जालिम-वि. जुलमी.
 जालिया-वि. कपटी, धोकेबाज.
 जाली-वि. कपटी, नकली, खोटा.-स्त्री.
 जाळी, एक प्रकारचा कशीदा, जाळीदार
 जावक-पु. आळत्याचा रंग. [कापड.
 जावन-पु. विरजण.
 जाबित्री-स्त्री. जायपत्री.
 जाबिया-पु. कोपरा.
 जावेद-वि. स्थायी.
 जासु-वि. ज्याचा.
 जासूस-पु. हेर.
 जाह-पु. उच्चपद, प्रतिष्ठा.
 जाहि-वि. ज्याला.
 जाहिब-पु. धर्मनिष्ठ, त्यागी.
 जाहिर-वि. उघड, समजलेलें.
 जाहिरदार-वि. दिखळ, बनावट. [काम.
 जाहिरबारी-स्त्री. देखाव्या करितां केलेलें

क्राहिरा-अ. उघडपणें.
 क्राहिल-वि. मूर्ख, अशिक्षित.
 क्राही-स्त्री. जाई.-स. जिला, ज्याला.
 क्रिबगी, क्रिबगानी-स्त्री. जीवन, आयुष्य.
 क्रिबों-पु. तुरंग.
 क्रिबा-वि. जिवंत. [रसिक.
 क्रिबा बिल-वि. आनंदी, साहसी, हंसतमुख,
 जिस, जिस-स्त्री. प्रकार, वस्तु, सामान,
 धान्य. [-वि. क्रमवार, जिससवार.
 जिसवार-पु. पीकपट्टी (तलाठ्याची).
 क्रिबत-अ. जिवंत असतांना.
 क्रिबाउ, क्रिबाब-क्रि. स. जगू दे.
 क्रिउ-पु. जीव.
 क्रिक-पु. चर्चा, उल्लेख.
 क्रिकं खेर-शुभचर्चा, ईश्वराचें गुणगान.
 क्रिगर-पु. जीव, काळीज, साहस, सत्व.
 क्रिगजिगिया-वि. तोंडपुज्या.
 क्रिगजिगी-स्त्री. विनंति, खुशामत, झिग.
 क्रिगरा-पु. साहस. [करणांतली (गोष्ट).
 क्रिगरी-वि. जिवलग, अभिन्न हृदय, अंतः-
 क्रिच, क्रिच-वि. लाचार.-स्त्री. निरुपाय,
 बुद्धिबळाच्या खेळांतील पेच प्रसंग.
 क्रिठाई-स्त्री. मोठेपणा. [पु. विजय.
 क्रित-अ. कोठें, जिकडे, जेथें-वि. जिकलेलें.-
 क्रितना-वि. जेवढा.-अ. ज्या प्रमाणांत.
 क्रितबना-क्रि. स. पाहा 'जताना'.
 क्रितवाना-क्रि. स. जिकविणें.
 क्रितवार-वि. विजयी.
 क्रिता-पु. शेतकऱ्यांचें पेरणींत परस्पर
 क्रितांना-क्रि. स. जिकविणें. [साहाय्य.
 क्रिताष्टमी-स्त्री. जिवतीचें व्रत.
 क्रिते-वि. जितकें.
 क्रिते-अ. जिकडे.
 हि. म. को. १४

जितो-तौ-वि. जेवढें, जितका.
 जिव. जिह-स्त्री. हट्ट, दुराग्रह, वैर.
 जिही-वि. हट्टी.
 जिबर-अ. ज्या बाजूला, जिकडे.
 जिन-पु. मुसलमान भूत, विष्णु, सूर्य, बुद्ध.
 जेनांचे तीर्थकर-स. जे, ज्यांनीं, ज्यांच्या.
 जिना-पु. व्यभिचार.
 जिनाकार-वि. व्यभिचारी.
 जिना बिल जन्न-पु. स्त्रीवर तिच्या
 इच्छेविरुद्ध केलेला बलात्कार.
 जिनि-अ. नाहीं, नको.
 जिबगी-स्त्री. जीवन, आयुष्य.
 जिन्दा-वि. जिवंत.
 जिन्ह-सर्व. ज्यानें, ज्यांनीं. [घेण्याची क्रिया.
 जिबह-पु. पशुपक्षांचा गळा कापून प्राण
 जिमन-पु. कायद्याचें कलम, आंतील भाग.
 जिमाना-क्रि. स. जेवविणें, खावविणें.
 जिमि-अ. जसें.
 जिमीकंद-पु. रण.
 जिम्मा-पु. जबाबदारी, रक्षण, देखरेख.
 जिम्मेदार, जिम्मेदार-पु. जबाबदार.
 जिय-या, जियरा-पु. मन, जीव.
 जियन-पु. जीवन.
 जियबषा-पु. प्राणदंड देणारा.
 जियो, जियान-पु. तोटा, हानि.
 जियाबा-वि. जास्त. [पोषण करणें.
 जियाना-क्रि. स. जिवंत ठेवणें, पालन
 जियाफत-स्त्री. अतिथिसत्कार, मेजवानी.
 जियारत-स्त्री. दर्शन, तीर्थयात्रा.
 जियारत लगना-रीघ लागणें.
 जियारती-वि. दर्शनार्थ जाणारा, यात्री.
 जियारी-स्त्री. जीवन, साहस, उपजीविका
 केचें साधन.

जिगरा-पु. थवा, दल, पठाणांच्या जमा-
तीची सभा.

जिरह-स्त्री. वादविवाद, उलटतपासणी,
तक्रार, सत्य समजण्याकरितां केलेली

जिरह-स्त्री. कवच, चिलखत. [चौकशी.

जिरही-वि. चिलखत घातलेला, कवचधारी.

जिराब(य)त-स्त्री. पाहा 'जराबत'.

जिर्म-पु. शरीर, निर्जीव पदार्थाचा पिंड.

जिला-स्त्री. चमक. [चमकदार करणें.

जिला देना-धासून किंवा रोगण लावून

जिला-पु. प्रांत, जिल्हा.

जिलाकार-साज-पु. हत्यारांना धार लाव-
णारा, झिलई देणारा. [कारी.

जिला(ले)दार-पु. जिल्ह्यावरील अधि-

क्षिक्ताधीश-पु. कलेक्टर. [रक्षण करणें.

जिलाना-क्रि.स. जगविणें, पालन करणें,

जिल्द-स्त्री. कातडी, पुस्तकाचें वेष्टण,

पुस्तकाची एक प्रत, पुस्तकाचा एक भाग.

जिल्दबंद, जिल्दसाज-पुस्तक बांधणीचें काम

जिल्लत-स्त्री. अपमान. [करणारा.

जिल्लत उठाना-अपमानित होणें तुच्छ,

जिव-पु. जीव. [ठरणें.

जिवनमूरी-स्त्री. संजीवनी.

जिस-सर्व. ज्या.

जिसू-स. ज्याचा.

जिस्ता-पु. जस्त, मूठ, शिपायांची लहानशी

जिस्त-पु. देह. [हुडा, कागदाचा दस्ता.

जिस्तानी-वि. शारीरिक.

जिह-स्त्री. धनुष्याची दोरी.

जिहन-पु. बुद्धि, अवकल, समजूत.

जिहन खूलना-बुद्धीचा विकास होणें.

जिहननशीन होना-लक्षांत येणें.

जिह्म लडाना-खूप विचार करणें.

जिहाब-पु. धर्मयुद्ध.

जिहालत-स्त्री. अज्ञान.

जी-पु. जीव, मन, संकल्प, साहस, धैर्य,
तब्येत. -अ. सन्मानसूचक शब्द (हा
नामाचें शेवटें येतो) जसें-गौधीजी.

जी अच्छा होना-निरोगी असणें.

(किसी पर) जी आना-प्रेम होणें.

जी उचटना, जी उड जाना-मन उडणें.

जी करना-हिम्मत करणें, इच्छा करणें.

जीका बुझार निकालना-रडून, बोलून
मनांतील क्रोध व दुःख शांत करणें.

जी खट्टा होना-मन उतरणें.

जी खोलकर-मोकळ्या मनानें.

(जितना) जी चाहे-यथेष्ट.

जी खलना-इच्छा होणें.

जी चुराना-काम चुकविणें. [करणें.

जी छोटा करना-उदास होणें, चिक्कूपणा

जी टंगा रहना या होना-चितित असणें.

जी डूबना-मन अस्थिर होणें.

जी पर आ बनना-जिवावर बेतणें.

जी पर खेलना-जीव संकटांत घालणें.

जी मचलाना या मतलाना-मळमळणें.

जीसे उतर जाना-मन उतरणें.

जीसे जाना-मरणें.

जी होना-प्रेम असणें, जीव असणें.

जीअ-उ-पु. जीव.

जीअन-पु. जीवन.

जीजा-पु. वडील बहिणीचा नवरा.

जीजी-स्त्री. वडील बहीण.

जीत-स्त्री. जय, फायदा.

जीतना-क्रि. स. जिंकणें, सफल होणें.

जीता-वि. जिवंत, मापांत किंवा वजनांत
जास्त भरलेला. [अन्याय करणें.

जीती मक्खी निगलना-जाणून बुजून

जीन-पु. घोडघावर घालण्याचें जीन, एक
 जीनत-स्त्री. शोभा. [जाड कापड.
 जीनसबारी-स्त्री. खोगीर घालून घोडघा-
 जीनहार-अ. कदापि. [वर बसणें.
 जीना-पु. जिना, शिडी.
 जीना-क्रि. अ. जगणें, इच्छित वस्तु
 मिळल्यामुळें खुष होणें.
 जीफहम-वि. हुषार, बुद्धिमान. [वस्तु.
 जीभ-स्त्री. जीभ, जिभेच्या आकाराची
 जीभ चलना-खावसाव होणें.
 जीभ पकडना, जीभ बंद करना-बोलू न देणें.
 जीमना-क्रि. स. जेवणें.
 जीय-पु. जीव.
 जीयति-स्त्री. जीवन.
 जीर-पु. फुलांचें केसर, जिरें, कवच,
 जीरन-वि. जीर्ण. [तलवार.
 जीरा-पु. जिरें, फूल, केशर.
 जीव-पु. जीव, आत्मा, प्राणी, प्राण,
 व्यवसाय, कर्ण, पुण्य नक्षत्र.
 जीवजंतु-सर्व जनावर व प्राणी, कीड मुंगी.
 जीवट-पु. हिमत, धाडस.
 जीवन-पु. सजीवता, आयुष्य, जिवंत
 ठेवणारी वस्तु (हवा, पाणी वगैरे).
 जीवनमूरि-स्त्री. संजीवनी.
 जीवनी-स्त्री. जीवनचरित्र, आयुष्य-वि.
 जीवनासंबंधी, जीवन देणारी.
 जीवरा-पु. जीव.
 जीवस्त-स्त्री. जिवंत संतति असलेली स्त्री.
 जीवाजून-पु. जीवजंतु.
 जीवाणु-प. रोगजंतु.
 जीविका-स्त्री. निर्वाहाचें साधन.
 जीस्त-स्त्री. आयुष्य, जीवन.
 जीह, जीहा, जीही-स्त्री. जीभ.

जुबिश-स्त्री. चाल. गति.
 जुआ-स्त्री. ऊ.
 जु-वि. जो.
 जुआ-पु. जुगार, जू.
 जुआबोर-पु. ठग, फसव्या.
 जुआर-स्त्री. ज्वारी.
 जुआरभाटा-पु. भरती ओहोटी.
 जुआरी-पु. जुगारी.
 जुई-स्त्री. लहान ऊ.
 जुकाम-पु. सर्दी, पडसें.
 (मॅडकी को) जुकाम होना-अशक्य गोष्ट
 होणें, साधारण माणसानें केलेलें मोठें
 जुग-वि. दोन, दोन्ही, जोडी, युग. [काम.
 जुगजुगाना-क्रि. अ. लुकलुकणें, उन्नति
 होणें, वर येणें. [चातुर्य.
 जुगत-स्त्री. युक्ति, हातचलाखी, व्यवहार
 जुगनी, जुगनू-स्त्री. काजवा.
 जुगराफिया-पु. भूगोल.
 जुगल, जुगुल-वि. दोन्ही, जुळलेलें.
 जुगवना, जुगाना-क्रि. स. संभाळणें, सांच-
 जुगाड-पु. व्यवस्था. [वून ठेवणें.
 जुगालना-क्रि. अ. रवंथ करणें.
 जुगाली-स्त्री. रवंथ.
 जुगुति-स्त्री. युक्ति.
 जुज-पु. भाग, पूर्ण कागद.-अ. शिवाय.
 जुजदान-पु. पुस्तक बांधण्याचें कापड.
 जुजबंदी-स्त्री. पुस्तकाची बांधणी.
 जुजबी-वि. कांहींसा, सामान्य.
 जुझ, जुझ-स्त्री. लढाई.
 जुझाऊ-वि. युद्धसंबंधी, युद्धोपयोगी, लढा-
 ईत कामास येणारा.
 जुझार-पु. वीर, मुलगा, लढाई.
 जुड-स्त्री. जोडी, दल.

जुटना—क्रि.अ. एकत्र येणें, गुंडाळणें, संभोग करणें, कार्याला लागणें, मिळणें, भेटणें.
 जुटली—वि. कैसांच्या लांब जटा असलेला.
 जुटाना—क्रि. स. जमविणें, कार्याला लावणें,
 जुटी—स्त्री. गट्टी. [भेटविणें.
 जुट्टी—स्त्री. लहान पेंढी, जुडी.
 जुठारना—क्रि. स. उष्टें करणें.
 जुठिहारा जुठवा—वि. उष्टें खाणारा.
 जुडना—क्रि. अ. जुळणें, एकत्र होणें, प्राप्त होणें, थंड होणें, नांगरणें, कामाला लागणें. [नायटा.
 जुडपित्ती—स्त्री. अंगावर पित्त उठणें,
 जुडवो—वि. जुळें.—पु. जुळीं मुलें.
 जुडवाना—क्रि. स. शांत करणें, थंड करणें. जोडविणें, एकत्र करविणें.
 जुडाई, जोडाई—स्त्री. जोडण्याचें काम, गवंडीकाम किंवा त्याची मजुरी.
 जुडाना—क्रि. अ. थंड होणें, तृप्त होणें, शांत होणें.—क्रि. स. थंड करणें, शांत
 जुत—वि. युक्त. [करणें, संतुष्ट करणें.
 जुतना—क्रि. अ. जोडणें, एकाद्या कामाला लागणें. [कामाला लावणें.
 जुतवाना—क्रि. स. दुसऱ्याकडून जुपून घेणें,
 जुत्थ—पु. झुंड, समूह.
 जुताई, जोताई—स्त्री. जोडण्याची क्रिया, नांगरण्याचें काम, नांगरण्याची मजुरी.
 जुतियाना—क्रि. स. जोडे मारणें, फार
 जुबा—वि. वेगळें, भिन्न. [अपमान करणें.
 जुबाई—स्त्री. वियोग.
 जुध्व—पु. युद्ध.
 जुनूं, जुनून—पु. वेडेपणा. [जानवें, जानवें.
 जुसार—पु. पारसांचें कमरेस बांधावयाचें
 जुन्हई, जुन्हई, जुन्हैया—स्त्री. चांदणें, चंद्र.

जुन्हरी, जुन्हारी—स्त्री. जोंघळा.
 जुपें—अ. जर.
 जुफ्त—पु. जोडी, युग्म.
 जुबाराज—पु. युवराज.
 जुब्बा—पु. फकीराचा झगा.
 जुमरा—पु. गर्दी, जमाव, फौज.
 जुमला—पु. वाक्य, एकूण बेरीज.—वि. एकूण.
 जुमा—पु. शुक्रवार.
 जुमेरात—स्त्री. गुस्वार.
 जुरअत—स्त्री. साहस. [कसकस, थंडी.
 जुरझरी, जुरझरी—स्त्री. ताप येण्यापूर्वीची.
 जुरना—क्रि. अ. पाहा 'जुडना.'
 जुरमाना—पु. दंड.
 जुराफा—पु. जिराफ.
 जरूफ—पु. भाडें.
 जरूर—अ. खात्रीनें.
 जुर्म—पु. अपराध.
 जुर्माना—पु. दंड.
 जुरंत—स्त्री. साहस.
 जुरी—पु. ससाणा (नर).
 जुरीब—स्त्री. पायमोजा.
 जुल—पु. कपट, फसवणूक.
 जुलाब, जुल्लाब—पु. जुलाब, रेचक औषध.
 जुलाल—वि. स्वच्छ, शुद्ध (पाणी).
 जुलाहा—पु. विणकर, कोष्टी, एक किडा.
 जुलूस—पु. मिरवणूक, राज्यारोहण, एकाद्या उत्सवाचा समारोप.
 जुलोक—पु. देवलोक. [दुसरा प्रियकर.
 जुल्क, जुल्की—स्त्री. केसांची बट, प्रेमिकेचा
 जुल्म—पु. जुलुम, अन्याय.
 जुल्म टूटना—संकट येणें. [करणें.
 जुल्म ठाना—जुलुम करणें, अद्भुत काम
 जुल्मत—स्त्री. काळोख.

जुल्मात-स्त्री. विशिष्ट अंधारी जागा.
 (बहुरे) जुल्मात-अटलांटिक महासागर.
 जुवती-स्त्री. युवती.
 जुवराज-पु. युवराज.
 जुवा-पु. जुगार. [घडपड.
 जुस्तजू-स्त्री. तपास, शोधून काढण्याची
 जुहाना-क्रि. स. जोडणें, संचित करणें.
 जुहार-स्त्री. जोहार (नमन). [घेणें.
 जुहारना-क्रि. स. मदत मागणें, उपकार
 जुहावना-क्रि.स. जोडविणें, संचित करविणें.
 जुही-स्त्री. जुई, दारूकाम.
 जू-स्त्री. ऊ. [जाणीव होणें.
 (कानों पर) जू रेंगना-परिस्थितीची
 जूतक न रेंगना-दुर्लक्ष करणें. [जलाशय.
 जू-अ. युक्त, जलद.-स्त्री. नदी, कालवा,
 जूआ-पु. बैलाच्या मानेवरचें जूं, खुंटा,
 जूजू-पु. बाऊ, बागुलबोवा. [जुगार.
 जूझना-क्रि. स. झगडणें, लढून प्राण देणें.
 जूट-पु. आंबाडा (स्त्रियांचा), अंबाडी,
 केसांची बट.
 जूठन-स्त्री. उष्टी वस्तु, वापरलेली वस्तु.
 जूठा-वि. उष्टें, वापरलेलें.
 जूडा-पु. आंबाडा, चुंबळ, गवताची पेंढी.
 जूडी-स्त्री. तापापूर्वी वाजणारी थंडी.
 जूता-पु. जोडा.
 जूता उछलना-जोडाजोडी होणें.
 जूता उठाना-दास्य करणें.
 जूताखोर-वि. निर्लज्ज.
 जूतियां घटकाना-जोडे फाडणें.
 जूती-स्त्री. स्त्रियांचा जोडा.
 जूती पैजार-स्त्री. मारपीट, जोडघानें
 होणारी मारामारी.
 जूतो बाल बॅटना-मारामारी होणें.

जूथ-पु. टोळी, समूह, सैन्य.
 जूथका-स्त्री. पांढरी जुई.
 जूथप-पु. सेनापति. [योनी.
 जून-पु. वेळ, गवत, जून महिना.-स्त्री.
 जूप-पु. जुगार, बहुवरानें जुगार खेळ-
 ण्याची लग्नांतील एक रीत, यज्ञांत
 बळी देण्याचा पशु बांधण्याचा खांब.
 जूमना-क्रि. अ. भिडणें, झुलणें.
 जूर-पु. संचय.
 जूरना-क्रि. स. पाहा 'जोडना'.
 जूरा-पु. पाहा 'जूडा'.
 जूरी-स्त्री. पेंढी, एक पक्वान्न. [संख्या.
 जूस-पु. उकडलेल्या पदार्थाचे पाणी, सग
 जूसताक-पु. एकीबकीचा खेळ.
 जूसी-स्त्री. उसाचा रस आटवितांना
 जूह-पु. पाहा 'जूथ'. [निघणारी मळी.
 जूहर-पु. पाहा 'जौहर'.
 जूही-स्त्री. जुई, एक प्रकारचें दारूकाम.
 जेवन-पु. भोजन.
 जेवना-क्रि. स. जेवणें.
 जे-स. 'जो' चें अनेकवचन.
 जेऊ-स. जे कोणी, जे.
 जेठ, जेठा-वि. वडील, सगळ्यांत चांगले.
 जेऽ, जेठा-पु. वडील दीर, दादा, जेष्ठ
 जेठानी-स्त्री. वडील जाऊ. [महिना.
 जेठीमधु-स्त्री. जेष्ठीमध.
 जेठीत-ता-पु. वडील दिराचा मुलगा.
 जेठीती-स्त्री. वडील दिराची मुलगी.
 जेता-पु. विजयी, विष्णु.-वि. जितकें.
 जेतिक-अ. जेवडें, ज्याप्रकारें.
 जेते, जेतो-वि. जितकें. -अ. ज्याप्रकारें.
 जेब-स्त्री. खिसा. [शोभा.
 जेब, जेबा-वि. शोभिवंत, उपयुक्त. -स्त्री.

जेवकट-पु. खिसेकापू.
जेवघडी-स्त्री. खिशांतील घडघाळ.
जेबी-वि. खिशांत ठेवण्याजोगें, लहान.
जेर-स्त्री. गर्भाशय. -वि. पराजित,
आवळ-अ. खालीं.
जेर अंदाज-पु. हुक्का ठेवण्याचें कापड.
जेरतजबीज-वि. विचाराधीन.
जेरबस्त-वि. अंतर्गत, पराजित, आधीन.
जेरपाई-स्त्री. एक प्रकारचा हलका जोडा.
जेरबार-वि. दुःखी, हैराण, खचनिं जेरीस
जेर ब जबर-पु. काळ परिवर्तन. [आलेला.
जेरसाया-अ. आश्रयाखालीं.
जेल-पु. तुरंग, त्रासदायक काम.
जेलखाना-पु. तुरंग.
जेवना-क्रि. स. जेवणें.
जेवनार-स्त्री. भोजन, जेवणावळ, पंगत.
जेवर-पु. दागिने.
जेवरी-स्त्री. दोरी.
जेह-स्त्री. धनुष्याच्या दोरीचा मध्यभाग,
भितीच्या खालच्या भागाचा जाड
जेहन-स्त्री. बुद्धि, धारणाशक्ति. [गिलावा.
जेहर, जेहरी-स्त्री. तोरड्या, दागिना.
जेहल-पु. तुरंग.
जेहलखाना-पु. तुरंग.
जेहि, जेही-स. ज्याला, ज्याच्यापासून.
जै-स्त्री. जितकें, ज्याप्रमाणें.
जैतपत्र-पु. अजिंक्य पत्र.
जैतवार-वि. विजयी.
जैतून-पु. एक झाड, आलिम्ह झाड.
जैन-पु. भारतांतील एक धर्मसम्प्रदाय.
जैनी-पु. जैन धर्माचा मनुष्य.
जैनु-पु. भोजन, आहार.
जैबो-क्रि. अ. जाणें.

जैयद-वि. बलवान, श्रेष्ठ, श्रीमंत, सुपीक,
जेल-पु. खालचा भाग, पदर. [उत्तम.
जेलमें-खालीं, पुढें.
जेलदार-पु. महालकरी. [ज्याप्रकारें.
जैसा-वि. जसा, जितका, समान.-अ. जसें,
जैसी-व. जशी.
जैसे-अ. जसें, ज्याप्रमाणें.
जैसे का तैसा-जसेंच्या तसें.
जैसे को तैसा-जशास तसें.
जैसे तैसे-कसेंवेसें.
जैसो-वि. जसें.
जों-अ. जसें, ज्याप्रकारें.
जोंक-स्त्री. जळू.
जों तों-अ. कसेंतरी.
जोंधरी-जोंधळा, बाजरी (कांहीं ठिकाणीं).
जोंधेया-स्त्री. चांदणें.
जो-स. संबंधवाचक सर्वनाम जो.-अ. जर.
जोअना, जोवना-क्रि. स. वाट पाहणें,
आसरा शोधणें, शोधून काढणें, बघणें.
जोइ, जोई-स्त्री. पत्नी.-अ. पाहून.-सर्व.-जो.
जोख-स्त्री. वजन.
जोखता, जोखिता-स्त्री. स्त्री, योषिता.
जोखना-क्रि. स. तपासणें, वजन करणें.
जोख (खि)म-स्त्री. जबाबदारी, अरिष्ट
जोखा-पु. हिशेब. [येण्याचा संभव.
जोग-अ. च्याजवळ, च्याकरितां.-पु. पाहा-
जोगंधर-पु. शत्रुनाशक मंत्र. [‘योग’.
जोगडा-पु. ढोंगी साधु.
जोगता-स्त्री. योग्यता.
जोगवना-क्रि. स. रक्षण करणें, जमवणें,
आदर करणें, दुर्लक्ष करणें, पूर्ण करणें.
जोगानल-स्त्री. योगशक्तीनें उत्पन्न झालेला
जोगिंद्र, जोगींद्र-पु. योगीश्रेष्ठ. [अग्नि.

जोगिन, जोगन, जोगिनी-स्त्री. योगिनी.
जोगिया-वि. भगव्या रंगाचें, योग्याचें.
जोगी-पु. योगी, सारंगीवर गात फिरणारे
भिक्षुक. [समाज, एक प्रकारचें गाणें.
जोगीडा-पु. गाणाऱ्यांचा एक लहानसा
जोजन-पु. योजन, चार कोस.
जोट-पु. जोडी, साथी, झुंड.-वि. बरो-
जोटा-पु. जोडा, युग्म. [बरीचा.
जोटिंग-पु. महादेव.
जोटी-स्त्री. जोडी, समान.
जोड-पु. सांधा, बेरीज, समानता, पूर्ण
पोशाख, ठिगळ, जोडीदार, मेळ, कपट.
जोड मिलना-तोडीस तोड भेटणें.
जोडतोड-स्त्री. डावपेच.
जोडन-स्त्री. विरजण.
जोडना-क्रि. स. जोडणें, बेरीज करणें,
एकत्र करणें, प्रज्वलित करणें, संबंध
स्थापित करणें, वाक्यांची योजना करणें.
जोडवा-वि. जुळीं (मुलें). [काम.
जोडवाई, जोडाई-स्त्री. जोडून घेण्याचें
जोडवाना-क्रि. स. जुळवून घेणें. [मजुरी.
जोडाई-स्त्री. जोडण्याची क्रिया, किंवा
जोडी-स्त्री. जोडी, मुगदल जोडी, दोन
घोड्यांची किंवा बैलांची गाडी, घुंगरू.
जोत-स्त्री. बैलाला गाडीला जोडतांना
त्याच्या गळ्यांत बांधावयाची दोरी,
तराजूच्या पारड्याला बांधावयाची
दोरी, ज्योति.
जोतखी, जोतखी-पु. ज्योतिषी.
जोतना-क्रि. स. जोडणें, नांगराला जुंपणें,
नांगर चालविणें, एकाद्याला जब-
रदस्तीनें कामाला लावणें.
जोता-पु. जोतें, नांगरणारा मनुष्य,

फार मोठी लोखंडी कांब. [कापू.
जोताई-स्त्री. नांगरप्याची मजुरी किंवा
जोत, जोति, जोती-स्त्री. ज्योत, धान्य
पेरण्याजोगी भूमि, दिवा.
जोतिष-स-पु. ग्रहांसंबंधीची विद्या.
जोधा-पु. योद्धा.
जोन, जोनि-स्त्री. योनी.
जोन्ह, जोन्हाई, -स्त्री. चांदणें, चंद्र.
जोपें-अ. जरी, यद्यपि.
जोफ-पु. वृद्धावस्था, निर्बलता, मूर्च्छा.
जोबन-ना-नवा-पु. तारुष्य, कुच, सौंदर्य.
जोम-पु. उत्साह, आवेश, अभिमान.
जोय-स्त्री. पत्नी. -स. जो, ज्या.
जोयना-क्रि. स. जाळणें, पाहणें, शोधणें,
जोयसी-पु. ज्योतिषी. [आश्रय पाहाणें.
जोयी-वि. शोधक.
जोर-पु. वेग, जोर, प्रबलता, आधार,
अधिकार, आवेश, भरंवसा, मेहनत,
जोरोंपर होना-जोरांत असणें. [व्यायाम.
जोरोंपर-वेगांत, भरंवशावर, जोरावर.
(किसीके) जोरपर कूदना-एकाद्याच्या
जोरशोर-पु. धामधूम. [जिवावर उडणें.
जोरावर-वि. बलवान.
जोरी-स्त्री. जोडी, युग्म, बळजबरी.
जोरू-स्त्री. पत्नी.
जोल-पु. समूह, झुंड.
जोला-पु. कपट, फसवणूक.
जोलाहल-स्त्री. ज्वाला.
जोवना-क्रि. स. पाहणें, पारखणें.
जोश-पु. उकळी, उत्साह, आवेश.
जोश खाना-उकळी येणें.
जोश देना-उकळणें, उकडणें.
जोश व खरोश-खूप जोर.

बाहूवर बांधण्याचा दागिना,
ओसावा-पु. काढा. [कवच.
ओशीला-वि. जोरदार, तेजस्वी, भावना-
 प्रधान. [सुखानें, मुकाट्यानें.
ओष-पु. सुख, प्रीति, आनंद, मोन.-अ.
ओषित, **ओषा**-स्त्री. पत्नी, स्त्री.
ओसि-पु. ज्योतिषी. [कृपा दृष्टि.
ओह, **ओहन**-स्त्री. शोध, वाट पाहणें,
ओहू-पु. डबकें. [पाहणें.
ओहना-क्रि. स. पाहणें, शोधणें, वाट
ओहरा-पु. गुरु (ग्रह).
ओहार-पु. प्रणाम, पाहा 'जोहर.'
ओहारना-क्रि. अ. लवून नमस्कार करणें.
ओ-अ. जसें, जो, जर.
ओराभौरा-पु. तळघर.
ओलों-अ. जोपर्यंत.
ओ-पु. जव, एक लवचिक रोपटें, सहा
 मोहरीइतकें वजन. -अ. जर, जेव्हां.
ओक्र-पु. गर्दी, सैन्य. [होणारा आनंद.
ओक्र-पु. एकादी वस्तु प्राप्त झाल्यामुळें
ओक्र शोक्र-पु. मजा.
ओळा-पु. मिथुन रास.
ओजा-स्त्री. पत्नी, बायको.
ओन-पु. यवन. -स. जो.
ओर-पु. अत्याचार.
ओहर-पु. रत्न, तत्व, विशेषता, आत्महत्या,
 पराजयानंतर रजपूत स्त्रियाचें स्वतःला
 जाळून घेणें, जाळून घेण्यासाठीं पेटवि-
 लेली चिंता.
ओहरी-पु. रत्नपारखी, रत्नविक्रेता.
ज्ञान-छाटना-स्वतःचें ज्ञान प्रदर्शित करण्या-
ज्ञापक-वि. सूचक. [क्रितां गप्पा मारणें.
ज्ञापन-पु. दाखविण्याचें काम.

ज्ञापित-वि. दाखविलेला.
ज्या-स्त्री. धनुष्याची दोरी, पृथ्वी, माता,
 परिधाचे कोणतेही दोन बिंदु सांघणारी
 सरळ रेषा.
ज्याबती-स्त्री. अधिकता, अत्याचार.
ज्यावा-वि. जास्त, पुष्कळ.
ज्याफत-स्त्री. भोजन, पाहुणचार.
ज्यामिति-स्त्री. भूमितिशास्त्र.
ज्यें, **ज्यो**, **ज्यो**-अ. जसें, ज्या रीतीनें.
ज्यें **ज्यो**-जसें जसें.
ज्यें **ज्यो**-कसें बसें.
ज्यें **ज्यो** करके-कसें तरी करून.
ज्योही-इतक्यांत, नाही तोंच.
ज्योति-स्त्री. ज्योत, द्वार, कुंडलिनी, प्रकाश,
 अग्नि, सूर्य, नक्षत्र, डोळ्यांतील
 बाहुली, दृष्टि, विष्णु, ईश्वर.
ज्योतिरिगण-पु. काजवा.
ज्योनार-स्त्री. शिजलेलें अन्न, भोजन.
ज्योनार-स्त्री. जेवणावळ, मेजवानी,
ज्योहत-पु. आत्मत्याग. [भोजन.
ज्यो-अ. जर.
ज्वर-पु. ताप. [ठळक, प्रकाशित.
ज्वलंत-वि. अत्यंत स्पष्ट, धडधडीत,
ज्वार-स्त्री. भरती, ज्वारी.
ज्वारभाटा-पु. भरती ओहोटी.
ज्वाला-स्त्री. आगीची लपेट, विषाची आग.
ज्वालामुखी पर्वत-वि. ज्याच्या शिखरांतून
 धूर, राख, व वितळलेला रस बाहेर
 पडतात असा पर्वत, ज्वालामुखी.
 [झ]
झंक(ख)ना-क्रि. अ. पश्चात्ताप करणें,
 दुसऱ्याला दुःख सांगणें. -पु. दुःखाची
झंकार-स्त्री. झणस्कार. [हकीगत.

शंखाङ्ग-पु. कांटेरी झाड किंवा झुडूप,
 पानें झडलेलें झाड, टाकाऊ वस्तूचा
 शंगा, शगा-पु. शगा. [समूह.
 शंगुली-स्त्री. झबलें. [गड, पंचाईत.
 शंसट-स्त्री. फुकटचें भांडण, त्रास, भान-
 शंभर-स्त्री. मातीचें भांडें, पाण्याचा खुजो.
 शंसरा-वि. जाळीदार, बारीक भोंकें
 अमलेलें. [खिडकी.
 शंसरी-स्त्री. जाळीदार वस्तु, जाळीची
 शंशा-पु. शंशावात, वादळ, जोराचा
 पाऊस, खणखण शब्द, नष्ट वस्तु.
 शंशी-स्त्री. फुटकी कौडी.
 शंशोडना-क्रि. स. झटकणें, हिसडा देणें.
 शंडा-पु. ध्वज.
 शंडा ऊंचा होना-विजय होणें, धाक बसणें.
 शंडा खडा करना-शेंडा उभारणें, युद्धाची
 सिद्धता करणें. [सूचना देणें, सत्ता घेणें.
 शंडा गाडना, शंडा फहराना-विजयाची
 शंडी-स्त्री. लहान ध्वज.
 शेंडूला-वि. जावळ न काढलेलें (मूल).
 दाट पानें असलेला (वृक्ष), केसाळ.
 शंप-पु. लांब उडी, घोड्याच्या गळ्यां-
 तील एक दागिना.
 शंप देना-उडविणें, उडी मारणें.
 शंपन-वि. झांकण.
 शेंपना-क्रि. अ. लपणें, शेंप टाकणें, उडी
 मारणें, तुटून पडणें, लाजणें.
 शंपरी-स्त्री. पालखी झांकण्याची खोळ.
 शेंपान-पु. डोंगरावर माणसें घेऊन जाण्या-
 करितां केलेली एक प्रकारची ढोली.
 शेंपित-वि. आच्छादित.
 शेंपोला-पु. करंडी.
 शेंबराना-क्रि. अ. काळेकुट्ट होणें, कोमेजणें.

शेंबा-पु. विटकरीचा तुकडा, बज्जी.
 शेंबाना-क्रि. अ. सुकणें, काळसर होणें,
 अग्नि मंद होणें, कोमेजणें. -क्रि. झ.
 काळसर करणें, विस्तव विश्रविणें.
 शेंसना-क्रि. स. हळू हळू मालिश करणें,
 फुसलावून दुसऱ्याचे द्रव्य हरण करणें.
 शेंई, शेंई-स्त्री. पडछाया, प्रतिबिंब, झलक.
 झक-स्त्री. रडगाणें, ध्वनि, तिडिक, मासा.
 झक(ख)केतु-पु. कामदेव.
 झकझक-हुज्जत, बडबड.
 झकझका-वि. चकचकित, लखलखीत.
 झकझकाहट-स्त्री. झगझगाट. [झटका देणें.
 झकझेलना-झोरना-क्रि. स. हिसका देणें;
 झकझोर-पु. झटका, सोंसाटा. -वि. जलद.
 झकझोरा-पु. झटका.
 झकना-क्रि. अ. बडबडणें, रागावून बोलणें.
 झकाझक-वि. अत्यंत उज्वल, चमकणारे.
 झकुराना-क्रि. अ. झुलणें. -क्रि. स. झुलविणें.
 झकोर-ल-पु. झोत, झोका.
 झकोरना-क्रि. अ. वाऱ्याचा झोत येणें.
 झकोरा-क्रि. अ. वाऱ्याचा झोत. [बड्या.
 झक्कड-पु. वावटळ. -वि. लहरी, बड-
 झक्की-वि. बडबड्या, वाचाल, विश्रिप्त.
 झक्खना-क्रि. अ. पस्तावणें, चिंता करणें.
 झख-ख-स्त्री. पश्चाताप, मासा, जलचर,
 नक्र, उष्णता, मीनरास, अरण्या,
 ओसाड देश.
 झख मारना-फुकट वेळ घालविणें, नाक
 मुठीत घरणें, वाईट काम करणें.
 झगडना-क्रि. अ. भांडणें, वादविवाद करणें.
 झगडालू-वि. भांडखोर.
 झगर-पु. एक पक्षी.
 झगला, शगा-पु. झबलें.

अक्षर-स्त्री. रंद तोंडाचें पाण्याचें भांडे,
अक्षी-स्त्री. फुटकी कौडी. [खुजा.

अक्षकन, अक्षक-स्त्री. भडक, रागानें बोल-
ण्याची क्रिया, थोड्या थोड्या वेळानें
येणारा घाणेरडा वास, राहून राहून
येणारी वेडाची लहर, संकोच.

अक्षकना-क्रि. अ. घाबरून चमकणें, गांग-
रणें, त्रागा करणें, सावध होणें.

अक्षकाना-क्रि. स. भीति दाखवून थोपविणें.

अक्षकारना-क्रि. स. रागानें दम भरणें,
तुच्छ समजणें, शिडकारणें.

अट-अ. लवकर.

अटकना-क्रि. स. अटकणें, लुबाडून घेणें.

अटका-पु. लहानसा धक्का, हत्याराच्या
एका फटक्यानें पशुवध करण्याची
क्रिया, आपत्ति, रोग किंवा शोक
इत्यादींचा आघात.

अटकारना-क्रि. स. झाडणें, लुबाडून घेणें.

अटपट-अ. अटकन.

अटिति-अ. अटपट, विचार न करितां.

अड-स्त्री. पाण्याची धार, झड.

अडन-स्त्री. झड, झडलेली वस्तु.

अडना-क्रि. अ. झडणें गळून पडणें.

अडप-स्त्री. झडप, लढाई, राग, आवेश.

अडपना-क्रि. अ. आक्रमण करणें, भांडणें,
जबरदस्तीनें ओढून घेणें.

अडबेरी-स्त्री. जंगली बोर.

अडवाना-क्रि. स. झाडविणें.

अंझाझड-क्रि. वि. लागोपाठ, सतत.

अड्डी-स्त्री. सरबत्ती, पावसाचा सतत वर्षाव,
कुलपाच्या आंतील खटका. [संतापणें.

अनकना-क्रि. अ. ठणठण शब्द होणें,

अनअनाना-क्रि. अ. अणअण आवाज होणें.

अनअनी-स्त्री. अणअण असा आवाज.

अनिया-वि. शिरशिरित, विरळ, अशक्त.

अन्नफनहोना-आदळ आपट होणें.

अन्ना-पु. शेव पाडण्याचा झारा.

अन्नाहट-स्त्री. अणत्कार.

अष-अ. अटदिशी, ताबडतोब.

अपक-स्त्री. पळ, झांपड. [घाबरणें, लाजणें.

अपकना-क्रि. अ. पापणी लवणें, डुलकी घेणें,

अपकाना-क्रि. अ. वारंवार पापण्या

अपकी-स्त्री. डुलकी, फसवणूक. [लवविणें.

अपकीहा-वि. तंद्रीत असलेला, मस्त.

अपट-स्त्री. आक्रमण, तक्रार.

अपटना-क्रि. अ. आक्रमण करणें.

अपटटा-पु. आक्रमण. [झुकणें, डुलकी येणें.

अपना-क्रि. अ. वाकणें, लाजणें, पापण्या

अपाका-पु. शीघ्रता-अ. जलदीनें.

अप्पान-पु. पर्वतावर चढण्याकरितां वापर-
ण्यांत येणारें एक वाहन.

अपित-वि. झांकलेला.

अपेट-स्त्री. झडप.

अपेटना-क्रि. स. झडप घालणें. [केसांचा.

अबरा, अबरीला-वि. विखरलेल्या लांब

अबरेला-वि. क्षिप्या असलेला.

अबार-स्त्री. तंटाबखेडा.

अब्बा-पु. गुच्छ, जरीचा गोंडा, जुडगा.

अमक-स्त्री. चमक, उजेड, नखरेबाज चाल.

अमकना-क्रि. अ. चमचमणें.

अमकाना-क्रि. स. चकाकविणें.

अमकारा-वि. अमअम शब्द करीत पाऊस
पाडणारा (ढग).

अमअम-स्त्री. पावसाचा आवाज, धुंगुरांचा

अमना-क्रि. अ. वाकणें, दबणें. [आवाज.

अमाका-पु. दागिन्यांचा ध्वनि, पाऊस
पडतांना होणारा आवाज, नखरा.

श्रमाश्रम-अ. तेजस्वी, श्रमश्रम शब्द करीत असलेला.

श्रमाट-पु. संध्याकाळ, जाळी (झुडपांची).

श्रमूरा-पु. केसाळ पशु, अस्वल.

श्रमेला-पु. बखेडा, गर्दी. [वेग.

श्रर-स्त्री. श्ररा, पावसाची झड, दाह, समूह,

श्ररना-क्रि. अ. झडणें, प्रवाह उंचावरून पडणें.-पु. श्ररा, चाळणी, श्रारा.-वि. प्रवाही.

श्ररपना-क्रि. अ. झोडपणें, झडप घालणें.

श्ररमर-वि. श्रिमश्रिम.

श्ररसना-क्रि. अ. होरपळून जाणें, कोमेजणें.

श्ररहरना-क्रि. अ. श्ररश्रर शब्द होणें.

श्ररा-पु. एक धान्य, पावसाची सर.

श्रराश्रर-अ. लागोपाठ, वेगानें.

श्ररी-स्त्री. श्ररा, बाजारांत वस्तु विक-
णाऱ्याकडून दररोज वसूल करावयाचे
भाडें किंवा कर, पावसाची सर.

श्ररोखा-पु. श्ररोका, खिडकी.

श्रल-पु. दाह, उग्र कामना, राग, समूह

श्रलक-स्त्री. चमक, छाया, अल्पदर्शन

श्रलकदार-वि. चमकदार.

श्रलकना-क्रि. अ. चमकणें, आभास होणें.

श्रलकनि-स्त्री. श्रलक.

श्रलका-पु. फोड.

श्रलकाना-क्रि. स. चमकविणें, दर्शविणें.

श्रलश्रल-स्त्री. चमक, चकचकाट.

श्रलश्रलाना-क्रि. अ. चमकणें.

श्रलश्रलाहट-स्त्री. चकाकी.

श्रलना-क्रि. स. वारा घेण्याकरिता

एकादी वस्तु इकडून तिकडें हालविणें.

श्रलमल-पु. श्रगमग.

श्रलमला-वि. चमकदार.

श्रलमलाना-क्रि. अ. लुकलुकणें.

श्रलरा-पु. एक प्रकारचें मिष्टान्न.

श्रलराना-क्रि. अ. पसरणें.

श्रलवाना, श्रलाना-क्रि. स. पंखा चालविणें
(दुसऱ्याकडून), भांड्याला डाग लावविणें.

श्रलाश्रल-वि. लकलकित.

श्रलाबोर-पु. कलाबतूनें भरलेला लुगड्याचा

श्रल्ल-स्त्री. वेडेपण. [पदर.

श्रल्ला-पु. पेटारा, पाऊस, वर्षाव.

श्रल्लाना-क्रि. स. चिडविणें.-क्रि. अ. चिडणें.

श्रष-पु. लहान मासा, मगर, ताप, वन,
मीन रास.

श्रसना-क्रि. स. लुबाडणें, ठकविणें.

श्रहरना-क्रि. अ. शिथिल पडणें, श्ररश्रर
आवाज होणें (पावसाच्या झडीचा
आवाज.)

श्रहराना-क्रि. अ. श्ररश्रर आवाज करून
पडणें, रागावणें, हालविणें.

श्रौई-स्त्री. पडछाया, अंधार, कपट, प्रति-
ध्वनि, शरीरावर पडलेले काळे डाग.

श्रौई बताना-फसविणें.

श्रौई मारना-झांक मारणें.

श्रौक-स्त्री. डोकावण्याची क्रिया.

श्रौकना-क्रि. अ. डोकावणें.

श्रौकर-पु. कांटेरी कुपण. [श्ररोका.

श्रौकी-स्त्री. अवलोकन, दर्शन, दृश्य,

श्रौखना-क्रि. अ. पस्तावणें.

श्रौखर-पु. कांटेरी सुकलेली फांदी.

श्रौगला-पु. सैल अंगरखा.

श्रौश्र-स्त्री. झांज, राग, पाजीपणा.

श्रौश्रडी-स्त्री. तोरड्या, चाळ.

श्रौशन-स्त्री. पायांतील एक दागिना.

श्रौशर-स्त्री. पंजण, चाळणी.-वि. जुनें,

भोंक असलेला. [तोरडी.
 श्रौशरी-स्त्री. खिडकीची जाळी, झांज,
 श्रौशा-पु. शारा, झांज, भांडण.
 श्रौशिया-वि. झांज वाजविणारा.
 श्रौप-स्त्री. श्लोप, पडदा, झांकण.
 श्रौपना-क्रि. स. झांकणे, लाजणे.
 श्रौपो-स्त्री. जारिणी, धोबीण, पक्षी.
 श्रौवना-क्रि. स. हातपाय घासून धुणे.
 श्रौवर-वि. काळसर, मलिन, कोमेजलेला,
 आळशी.
 श्रौवली-स्त्री. डोळ्याचा कोपरा, झांक.
 श्रौवां-पु. पाय घासण्याचा दगड, वज्री.
 श्रौसना-क्रि. स. दगा देणे, लुबाडणे.
 श्रौसा-पु. धोका, फसवणूक.
 श्रौसू-वि. दगाबाज.
 श्राऊ-पु. एक लहान झाड.
 श्रागा-पु. फेस.
 श्राडफानूस-शुंबर.
 श्राड-पु. झाड, शुंबर.
 श्राडखंड-पु. जंगल.
 श्राडशंखाड-पु. कांटेरी झाडांचा समूह,
 निरुपयोगी वस्तु, अडगळ.
 श्राडदार-वि. दाट पालवीवें.
 श्राडन-स्त्री. केरकचरा, झटकणी, झाडणी.
 श्राडना-क्रि. स. दूर करणे, झाडणे, रागावणे,
 भूतपिशाच काढून टाकणे.
 श्राडफानूस-पु. काचेचे शुंबर.
 श्राडफूक-स्त्री. भूत वगैरे काढण्याकरितां
 मंत्र म्हणून मारलेली फुंक.
 श्राड बुहार-स्त्री. साफ सफाई.
 श्राडा-पु. झडती, विष्टा, तपास.
 श्राडू-पु. केरसुणी, शेंडे नक्षत्र.
 श्राडू फिरना-मार्गे काहीं न राहणे.

श्राडू मारना-अपमान करणे, तिरस्कार
 श्राडू लगाना-केर काढणे. [करणे.
 श्रापड-पु. थप्पड.
 श्राबर-पु. दलदल.
 श्राबा-पु. टोपली, करंडी, हारा.
 श्राभ-पु. गुच्छ, घमकी, धोका.
 श्राभक-पु. जाळलेली वीट.
 श्रायेंश्रायें-स्त्री. झणकार, ओसाड जागीं
 होणारा वाऱ्याचा आवाज.
 श्रा-वि. एकच, सर्व, निःशेष, अगदीं.
 -पु. समूह. -स्त्री. दाह, ईर्ष्या, आंच.
 श्रारना-क्रि. स. केंस विचरणे, वेगळे काढणे,
 झाडणे.
 श्राहीं-अ. करपल्यामुळे, भाजल्यामुळे.
 श्रारी-स्त्री. श्रारी, तोटीचा गड.
 श्राल-पु. झांज, डाग लावण्याची क्रिया.
 -स्त्री. तीक्ष्णता, तरंग, लहर, तिखट-
 पणा, झणझणीतपणा, पाण्याची झड.
 श्रालना-क्रि. स. पाणी थंड करणे, डाग लावणे.
 श्रालर-स्त्री. मंपड, छत, झगा इत्यादींना
 लावलेला चीण घातलेला कापडाचा
 पट्टा, झांज.
 श्रावें श्रावें-स्त्री. व्यर्थ बडबड, हुज्जत.
 श्रागवा-स्त्री. एक लहान मासा.
 श्रागुली-स्त्री. झगा. [असलेलें मडकें.
 श्राशिया-स्त्री. नवरानांतील दिवा, भोके
 श्राशक-स्त्री. पाहा 'श्राशक'.
 श्राशकना-क्रि. अ. चिडणे, भीतीमुळे
 थबकणे, सावध होणे.
 श्राशकारना-क्रि. स. दटावणे, श्राशकारणे.
 श्राशोडना-क्रि. स. ओढाताण करणे.
 श्राशकना-क्रि. स. झटकणे, तिरस्कारानें
 बोलणे.

शिकुकी-स्त्री. तिरस्काराचें बोलणें.

शिकु शिकुना-क्रि. अ. रागावणें.

शिनबा-पु. चिमणसाळ.

शिनमिनी-स्त्री. झणझण्या.

शिपना-क्रि. अ. लाजणें.

शिपाना-क्रि. स. लाजविणें.

शिरशिरा-वि. शिरशिरित.

शिलगा-पु. झोळ पडलेली खाट.

शिलना-क्रि. अ. घुसणें, मग्न होणें, तृप्त होणें, सहन होणें.

शिलम-स्त्री. पोलादी टोप.

शिलमिला-स्त्री. हालणारा प्रकाश, तलम कापड, कवच. -वि. थोड्या थोड्या वेळाच्या अंतरानें चमकणारा.

शिलमिला-वि. विरळ, चमकदार, अस्पष्ट.

शिलमिलाना-क्रि. अ. चकाकणें, हालणें (प्रकाशाचें). -क्रि. स. हालविणें.

शिलमिली-स्त्री. चिकाचा पडदा, शिर-शिरित पडदा.

शिल्लड-वि. तलम, शिरशिरित, जाळीदार.

शिल्लो-पु. घुरघुरा किडा. -स्त्री. पापुद्रा, विरविरित पातळ पडदा. [चा घास, भूठ

झोंक-का-पु. जात्यांत घालावयाचा धान्या-

झोंखना-क्रि. अ. पश्चात्ताप पावणें, दुःख सांगणें, चिडणें. -पु. दुःखाचें वर्णन.

झोंगा-पु. एक जातीचा मासा, एक प्रकारचें धान्य. [किडा, बागुरडा.

झोंगुर-पु. पावसाळ्यांतील एका जातीचा

झोंसो-स-स्त्री. पावसाची शिमशिम, पावसाचे बारीक तुषार. [सांगणें.

झोखना-क्रि. अ. पश्चात्ताप पावणें, दुःख

झोठ-वि. खोटें. [दुबळा.

झोना-वि. अतिशय तलम, जाळीदार,

झील-स्त्री. सरोवर, मोठा तलाव.

झीलर-पु. लहान सरोवर.

झीव(म)र-पु. मासे मारणारा कोळी.

झीस-पु. ठिपका, थेंब.

झुंझलाना-क्रि. अ. चिडणें.

झुंड-पु. समूह, टोळी, झुंड.

झुकना-क्रि. अ. वाकणें, लवणें.

झुक झुक पडना-झोकांड्या जाणें.

झुकमुक-ख-पु. कांहीं काळोख आणि कांहीं प्रकाश असेल अशी वेळ.

झुकरना-क्रि. अ. रागावणें, झुलणें.

झुकराना-क्रि. अ. धक्का बसणें.-क्रि. स. धक्का देणें. [(दुसऱ्याकडून).

झुकवाना-क्रि. स. झुकविणें, वांकविणें

झुकाना-क्रि. स. वांकविणें, लवविणें, झुकविणें. [प्रवृत्ति.

झुकाव-पु. वांकण्याची क्रिया, उतार,

झुटपुटा-पु. पाहा 'झुकमुक'. [जटाधारी.

झुटुंग-वि. उभ्या व विखुरलेल्या केसांचा,

झुठलाना-क्रि. स. खोटें ठरविणें, खोटें

झुठाई-स्त्री. खोटेपणा. [बोलून फसविणें.

झुठाना, झुठालना-क्रि. स. खोटा ठरविणें.

झुनक-स्त्री. झणकार.

झुनकना-क्रि. अ. झुणझुण आवाज होणें.

झुनझुना-पु. खुळखुळा.

झुनझुनाना-क्रि. अ. झुणझुण आवाज होणें.-क्रि. स. झुणझुण शब्द करणें.

झुनझुनिया-स्त्री. तोरड्या, बेडी.

झुमका-पु. लहान गोल वाटीच्या आकाराचा कानांतील एक दागिना.

झुमना-क्रि. अ. झोक जाणें.

झुरझुरी-स्त्री. कणकण, हुडहुडी. [होणें.

झुरना-क्रि. अ. वाळणें, झुरणें, दुःखाने झीज

शूरमुट-पु. गर्द झाडी, माणसांचा थवा,
चादरीनें शरीर झांकून घेण्याची क्रिया.
शूरबाना-क्रि. स. शूरविणें. [पडणें.
शूरसना-क्रि. अ. भाजणें, उन्हांनें काळे
शूराना-क्रि. अ. सुकविणें.-क्रि. अ. दुःखानें
घाबरें होणें, अशक्त होणें, वाळणें.
शूरियाना-क्रि. स. निंदणें, पिकांतील तृण
शुरीं-स्त्री. सुरकुती. [काढणें.
शुलना-पु. शोपाळा.-वि. शोके घेणारा.
शुलनी-स्त्री. नथेंतील मोत्यांचा शुमका.
शुलवा-पु. शोका, शोपाळा, ब्लाऊज.
शुल(र)सना-क्रि. अ. करपणें, पोळणें.
शुलसवाना-क्रि. स. होरपळणें.
शुलसाना-क्रि. स. भाजणें, जाळणें.
शुलाना-क्रि. स. शुलविणें, शोके देणें,
आशेंत ठेवणें.
शुलौआ-वा-पु. स्त्रियांचा सदरा.
शुल्ला-पु. अंगरखा.
शूक-पु. वाऱ्याचा शेत, झटका, पाण्याची
लाट, थाटमाट, हेलकावा.-स्त्री. कल,
प्रवृत्ति, झपाटा, जोर, थाटमाट, भार,
धामधूम.
शूकना-क्रि. स. आगींत टाकणें, वांकणें.
शूखना-क्रि. स. पस्तावणें, चिडणें.
शूझल-स्त्री. चीड, राग.
शूटा-पु. क्षिज्या.
शूसी-स्त्री. फवारा.
शूसना-क्रि. अ. लडणें, झुंजणें.
शूठ-पु. खोटें. [करणें, चहाडी करणें.
शूठ सच्च कहना या लगाना-खोटी निंदा
शूठमूठ-अ. खोटेंनाटें, लुगुपुटीचें.
शूठा-वि. खोटा, लबाड, नकली, उष्टें.
शूमक-पु. कानांतील बाळघा, होळीच्या

सणांत स्त्रियांचे फेर धरून गावयाचें
गाणें, गुच्छ, साडीच्या पदराला
लावलेली मोती बगैरेची माळ.
शूमका-पु. साडीच्या टिकल्या, होळीं-
तील स्त्रियांचें एक गाणें.
शूमशूम-पु. डुलत येण्याची क्रिया.
शूमड शामड-पु. खोटा प्रपंच, ठोंग, पाखंड.
शूमना-क्रि. अ. डोलणें, शोके खाणें, गर्ब
करणें.
शूमर-पु. डोक्यांत घालावयाचा दागिना
कानांतील डल, एक प्रकारचें गाणें,
एक प्रकारचें खेळणें, नाच, एक ताल.
शूर-वि. कोरडा, रिकामा, व्यर्थ.
शूर-स्त्री. दाह, दुःख. [अनावृष्टि.
शूरा-वि. रिकामा, कोरडा.-पु. कमतरता,
शूरै-अ. व्यर्थ, निरर्थक.
शूल-स्त्री. जनावरांच्या पाठीवर शोभे-
करितां घालावयाचें कापड.
शूलन-पु. शोपाळा, श्रावणांत हिंदोळघा-
वर बसून गाणीं म्हणण्याचा उत्सव.
शूलना-क्रि. अ. शोके घेणें.-वि. शोके घेणारा.
शूला-पु. शोपाळा, पाळणा, खेडवळ
स्त्रियांचा एक प्रकारचा सैल आंगरखा,
दोरीचा पूल.
शेंपना-क्रि. अ. लाजणें, संकोच करणें.
शेंपू-पु. शरमिदा.
शेर-स्त्री. विलंब, भांडण.
शेल-स्त्री. शेलण्याची क्रिया, पोहतेवेळीं
हातपाय हालविण्याची क्रिया, उशीर.
शेलना-क्रि. स. शेलणें, सहन करणें.
पोहतांना हातपायानें पाणी सारणें,
ढकलणें, पचविणें. [थाटमाट.
शोंक-स्त्री. प्रवृत्ति, भार, वेग, धामधूम,

शोंकना-क्रि. स. विस्तवांत फेंकणें,
ढकलणें, वाईट जागीं फेंकणें, जास्त
काम लादणें, दोष लादणें.

(भाड) शोंकना-हलकें काम करणें.

शोंकवाना-क्रि. स. फेकविणें. [धाट.

शोंका-पु. धक्का, वाऱ्याचा प्रवाह, डोलणें,

शोंकाई-स्त्री. झुगारण्याची क्रिया किंवा

शोंकीं-स्त्री. जबाबदारी, जोखीम. [मजूरी.

शोंस-पु. घरटें, कांहीं पक्ष्यांच्या गळ्या-
खालीं लोंबणारें मांस, खाज.

शोंसल-स्त्री. राग.

शोंटा-पु. शोका, केसांचा गुच्छ.

शोंपडा-इ-पु. शोपडी.

(अंघा) शोंपडा-पोट.

शोंपा-पु. गुच्छ, गोटा.

शोंर-पु. कुंज, वृक्ष, झगा, एक दागिना.

शोस-पु. घरटें, पक्ष्याच्या गळ्याखालचें
मांस. [-पु. पिशाच.

शोटिंग-वि. मोठ्या व उभ्या केसांचा.

शोरना-क्रि. स. धक्का देऊन हालविणें,
एकत्र करणें.

शोरी, शोली-स्त्री. शोळी, पोट.

शोल-पु. भाजीचा रसा, शोळ, गिलिट,
ताणलेल्या कापडाचा लटकणारा भाग,
पडदा, गर्भाशय, राख, पदर.

शोलसाल-पु. पोकळपणा, कपट, भेद.

शोलदार-वि. रसदार, मुलामा केलेलें,
पोकळ, शोळ असलेलें.

शोला-पु. शोका, कापडाची पिशवी,
अर्घागिवायु, धक्का, आपत्ति, इशारा.

शोली बुझाना-काव्याकूट.

शोंब-पु. पोट, घरटें.

शोंर-पु. गुच्छ, गोटा, समूह, झुंड.

शौरना-क्रि. अ. बळकावून बसणें.

शोंसना-क्रि. अ. होरपळणें, भाजणें.

शोंसियत-स्त्री. अग्नीच्या ज्वाला.

शौड-र-पु. गुंड, फुलाफळांचा गुच्छ, कुंज,
झगडा, विवाद.

शौरना-क्रि. स. दावून ठेवणें, झडप घालून

शौरी-स्त्री. शेतांतील गवत. [पकडणें.

शौरे-अ. जवळ, बरोबर.

शौबा-पु. टोपली, पेटारा. [चिडणें.

शौहाना-क्रि. अ. गुरगुरणें, रागावणें,

[ट]

टंक-पु. चार मासे वजन, नाणें, २१ ३
रत्ती मोल्याचें वजन, टांकी, कुऱ्हाड,
पाय, राग, अभिमान

टंकना-क्रि. अ. टाका मारणें, शिवणें,
लिहिलें जणें, टाकी लावणें.

टंकवाना-क्रि. स. टांके घालून घेणें, टाकी
लावून घेणें, शिवून लावविणें.

टंकाना-क्रि. स. टांचण करून घेणें.

टंक(को)रना-क्रि. स. धनुष्याचा टणत्कार

टंकी-स्त्री. टाकी (पाण्याची). [करणें.

टंकीर-पु. टणत्कार, ताणलेल्या तारेवर
बोटें मारल्यानें होणारा टण टण आवाज,
धातूवर आघात केल्यानें होणारा आवाज.

टंगझी-स्त्री. तंगडी.

टेंगना-क्रि. अ. टांगणें, फांशी देणें.-पु. कपडे
वाळत घालण्याची दोरी.

टेंगारी-स्त्री. कुऱ्हाड.

टंच-वि. कंजुष, निष्ठुर.-वि. तयार.

टंटघंट-पु. पूजेचें अवडंबर, मोडकें तोडकें

टंट.-पु. तंटा, दंगा, अवडंबर. [सामान.

टंडेल-पु. मजुरांचा मुकादम, तांडेल.

डक-स्त्री. टक, स्थिरदृष्टि.

ढन बांधना-ढक लावणें.

ढकढका-पु. ढक.-वि. स्थिर (दृष्टि).

ढकढकाना-क्रि. स. ढक लावणें, ढकढक

ढकढकी-स्त्री. स्थिरदृष्टि. [शब्द करणें.

ढकढकी बांधना-स्थिर नजरेतें पाहणें.

ढकढोना-ढोरना-क्रि. स. चांचपणें, शोषणें.

ढकढोहना-पु. धुंडाळणें. [फिरणें.

ढकराना-क्रि. अ. ढक्कर लागणें, दारोदार

ढकराना-क्रि. स. ढक्कर लावणें. [वस्तु.

ढकसार-ल-स्त्री. टांकसाळ, तपासलेली

ढकसाल बाहर-खोटें नाणें, अशिष्ट (शब्द).

ढकसाली-वि. टांकसाळींतील, खरें, शिष्ट-

संमत, तपासलेला. -पु. टांकसाळींतील

अधिकारी. [इतकें वजन.

ढका-पु. रुपया, ढबू, धन, तीन तोळया-

ढकासा जबाब देना-साफ नकार देणें.

ढकासा मुंह लेकर रह जाना-लाजणें.

ढके गजकी घाल-थोड्या खर्चांत निर्वाह

करणें.

ढकासी जान, ढकासा बस-एकटा माणूस.

ढकासी-स्त्री. रुपयाला दोन पैसे व्याज.

ढकी-स्त्री. स्थिर दृष्टि.-वि. शिवलेली.

ढकुआ-पु. टकली (सूत कातण्याची).

ढके(कें)त-वि. श्रीमंत.

ढकोर-स्त्री. जखम, नगान्यावरील आघात,

नगान्याचा आवाज, टणत्कार, शोक.

ढकोरना-क्रि. स. हळू आघात करणें,

नगारा ढंका वगैरे वाजविणें, पुरचुंडीनें

ढक्कर-स्त्री. ढक्कर, नुकसान. [शेकणें.

ढक्कर जाना-ढक्कर होणें, दारोदार फिरणें.

ढक्कर मारना-उगीचच डोकें घालणें.

ढक्कर लेना-वार सहन करणें.

ढक्कर लडाना-ढक्कर मारून लढणें.

ढक्करका-वि. बरोबरीचा.

ढखना-पु. घोटा. [उघडणें, पाझरणें.

ढगरना-क्रि. अ. लवडणें, वाहणें, पडणें,

ढगरा-वि. तिरपा, वाकडा.

ढगराना-क्रि. स. घुसविणें, लवडणें.

ढघरना-क्रि. अ. पाघळणें, विरणें.

ढचढच-अ. घडघड (अग्निज्वाला).

ढचनी-स्त्री. भांड्यावर नक्षी कोरण्याची

ढटकी-वि. नवें, ताजें. [छिनी.

ढटपूजिया-वि. थोडीशी पुंजी असलेला.

ढटिया-स्त्री. तट्ट्या.

ढटीबा-पु. चाक.

ढटुआ-बा-पु. तट्टू.

ढटोर(ल)ना-क्रि. स. चांचपणें, शोषणें.

ढट्टर-पु. कामट्यांचा सांगाडा.

ढट्टी-स्त्री. चिक, पातळ भित, पायखाना.

ढट्टीकी आडसे (ओटसे) शिकार खेळना-

गुप्तपणें एकादें बाईट काम करणें.

(घोखेक्री) ढट्टी-फसण्यासारखी गोष्ट.

ढट्टू-पु. तट्टू.

(भाडेका) ढट्टू-पैसे घेऊन काम करणारा.

ढन-स्त्री. टण टण आवाज, २८ मणाचें

वजन. [थांबून डोकें दुखणें.

ढनकना-क्रि. अ. टणटण वाजणें, थांबून

ढनमनना-वि. निरोगी.-पु. जादू, एक

शिकारी पक्षी, लग्नांतील एक प्रकारचें

गाणें.-क्रि. स. हातानें चांचपणें.

ढनाका-पु. टणटण आवाज-वि. कडक

ढनाढन-स्त्री. टणटण. [ऊन).

ढनाना-क्रि. स. पसरणें.

ढप-पु. गाडीवरील ढप, टांगलेल्या दिव्या-

वरील छत्री, टांकी (पाण्याची), कर्णफूल.

ढपक-स्त्री. ढपटप पडण्याची कृति, येवयेंब

पडण्याचा शब्द, थांबून थांबून येणारी कळ.
 टपकना—क्रि. अ. टपटप पडणें, फळ झाडा वरून पडणें, एकदम वरून येणें, जाहीर होणें, थांबून थांबून कळ येणें.
 टपका—पु. थेंब थेंब पडण्याची क्रिया. टपटप पडलेली वस्तु, झाडावरून पडणारें फळ, थांबून थांबून उठणारी कळ.
 टपकाटपकी—स्त्री. क्षिप्रक्षिप्र पडणारा पाऊस, एकामागून एक झाडावरून फळें पडणें.
 टपकाना—क्रि. स. थेंबथेंब गाळणें, अर्क काढणें.
 टपना—क्रि. अ. खाल्यापिल्याशिवाय पडून राहणें, व्यर्थ बसून राहणें.
 टपरा—पु. छप्पर, झोपडी.
 टपना—क्रि. स. जेवण्यासाठीं ताटकळत बसविणें, व्यर्थ बसवून ठेवणें.
 टप्पर—पु. कुटुंब, कळ.
 टमकना—क्रि. अ. ठिबकणें, ठुसठुसणें.
 टमटम—स्त्री. दुचाकी उघडी घोडागाडी.
 टमटी—स्त्री. एक प्रकारचें भाडें.
 टमाटर—पु. टोमॅटो.
 टर—स्त्री. कर्कश शब्द, बेडकाचा शब्द, उद्धट शब्द, हट्ट. [बोलत राहणें.
 टरटर करना या लगाना—घीटपणानें सारखें टरकना—क्रि. अ. सरकणें, बाजूला होणें.
 टरकाना—क्रि. स. धुडकावून लावणें, घालून देणें.
 टरटराना—क्रि. अ. बडबडणें, घीटपणें बोलणें.
 टरटरी—स्त्री. बडबड.
 टर(ल)ना—क्रि. अ. टळणें. [सरणें.
 टराना—क्रि. स. टाळणें.—क्रि. अ. बाजूला टरी—वि. उद्धट, कडू बोलणारा.
 टरीना—क्रि. अ. उद्धटपणें उत्तर देणें.
 हि. म. को... १५

टरीपन—पु. उद्धटपणा.
 टरूं—पु. उद्धट माणस, बेडूक, एक खेळ.
 टलना—क्रि. अ. निसटणें, लांबणीवर पडणें, नाहीसे होणें, योग्य नसणें, अवज्ञा होणें, वेळ जाणें.
 (अपनी बातसे) टलना—प्रतिज्ञा पूर्ण न टलमलाना—क्रि. अ. डगमगणें. [करणें.
 टल्लेनबीसी—स्त्री. ढोंग, थापेबाजी.
 टवाई—स्त्री. भटकेपणा.
 टस—स्त्री. जड वस्तु सरकल्याचा आवाज.
 टससे मस न होना—जाग्यावरून न सरकणें, सांगण्याचा कांहींच परिणाम न होणें.
 टसक—स्त्री. कळ.
 टसकना—क्रि. अ. सरकणें, कळ येणें, मनांत ऐकलेल्या गोष्टींचा प्रभाव पडणें.
 टसकाना—क्रि. स. निसटूं देणें, निसटण्यास प्रवृत्त करणें, सरकविणें.
 टसर—पु. तागाचें रेशीम.
 टसुआ—पु. अश्रु.
 टहना—पु. फांदी.
 टहनो—स्त्री. फांदी.
 टहल—स्त्री. सेवाचाकरी, शुश्रूषा.
 टहलना—क्रि. अ. फिरणें, हळू हळू चालणें, फिरावयास जाणें.
 टहल जाना—बाजूला होणें.
 टहलनी—स्त्री. दासी, दिव्याची बात सारण्याची काडी.
 टहलाना—क्रि. स. फिरावयास नणें, सावकाश चालविणें, दूर करणें.
 टहलुआ, टहलू—पु. दास, भटक्या, ओढाळ
 टही—स्त्री. स्वार्थसाधूपणा. [(जनावर).
 टहूका—पु. कोडें, चुटका. [धक्का.
 टहोका—पु. हातानें किंवा पायानें दिलेला

टहोका देना—ढकलणें,
 टहोका खाना—घक्का खाणें. [लेखणीचें टोंक.
 टोंक—स्त्री. अदमास, टांक (वजन), लेख,
 टोंकना—क्रि. स. टांका मारणें, जोडणें,
 कुटणें, टांचण करणें, चट्ट करणें, फस-
 वून घेणें, टांकी मारणें, लिहून देणें.
 टोंका—पु. जोडणारा खिळा किंवा काटा,
 शिलाई, ठिगळ, धातु जोडण्यास लाग-
 णारा मसाला, जखमेला मारलेला टांका,
 छिनी, हौद, पाणी ठेवण्याचें मोठें भांडें.
 टोंकी—स्त्री. छिनी, लहान टाका, पाण्याची
 टोंग—स्त्री. पाय. [टाकी.
 टोंग अडाना—अधिकाराशिवाय एकाद्या
 कामांत मध्यें पडणें, विघ्न आणणें.
 टोंग तलेसे या नीचेसे निकलना—हार मानणें.
 टोंग पसारकर सोना—निश्चित होऊन
 टोंगन, टोंगन—पु. तट्टू. [निजणें.
 टोंगना—क्रि. स. टांगणें, फांशीं देणें.
 टोंगा—पु. टांगा, मोठी कुऱ्हाड.
 टोंगी—स्त्री. कुऱ्हाड. [बिघडविणारी गोष्ट.
 टोंच—स्त्री. टाका, ठिगळ, दुसऱ्याचें काम
 टोंचना—क्रि. स. टाके घालणें, कापणें
 टोंट—पु. कपाळ. [(कापड).
 टोंट—वि. कठोर, मजबूत.
 टोंड—स्त्री. शेतांतील माचा, सामान
 ठेवण्याची फळी, बाहूंत घालण्याचा
 स्त्रियांचा एक दागिना. [मालाची खेप.
 टोंडा—पु. कुटुंब, व्यापारी तांडा, विक्रीच्या
 टोंय टोंय—स्त्री. व्यर्थ बडबड, कर्कश शब्द.
 टोंय टोंय फिस—पोकळ बडबड.
 टाहस पीस—पु. घड्याळ. [जमात.
 टाह—पु. गोणपाट, सावकाराची बैठक,
 टाहवें टाहकी बसिया—विसंगत सजावट.

टाट उलटना—दिवाळें काढणें.
 टाटक—वि. तात्कालिक, नवें, ताजें.
 टाटबाझी—स्त्री. भरत कामाचा कपडा.
 टाटर—पु. कपाळ. तट्टी.
 टाटिक या टाटी—स्त्री. तट्टी.
 टाटिका—स्त्री. तट्टी, पडदा.
 टान—स्त्री. ताण.
 टानना—क्रि. स. ताणणें, ओढून घरणें.
 टाप—स्त्री. घोड्याच्या पायाचा आवाज,
 घोड्याच्या पायाचा सर्वांत खालचा
 भाग, कोंबडी झांकावयाची टोपली,
 मासे मारण्याचें जाळें (टोपलीच्या
 आकाराचें).
 टापना—क्रि. अ. घोड्याचें पाय आपटणें,
 एकाद्या वस्तूकरितां दारोदार फिरणें.
 —क्रि. स. उड्या मारणें.
 टापा—पु. निर्जन व ओसाड मैदान, उडी,
 एकादी वस्तु बंद करण्याची किंवा
 टापू—पु. बेट, प्रदेश. [झांकण्याची टोपली.
 टाबर—पु. कुटुंब, मुलगा.
 टामन—पु. जादू.
 टारी—स्त्री. अंतर. —वि. टाळणारा.
 टाल—स्त्री. रास, लाकूड व भुशाचें दुकान,
 टाळाटाळ, दलाल.
 टालटूल—स्त्री. टाळाटाळ, बहाणा.
 टालमटू (टो)ल—स्त्री. टाळाटाळ, बहाणा.
 टालना—क्रि. स. टाळणें, सांडणें, नष्ट करणें,
 एकाद्या कार्याकरितां दुसरी वेळ
 निश्चित करणें, वेळ घालविणें, अवज्ञा
 करणें, खोटा वायदा करणें, फसविणें,
 बदलणें, हालविणें.
 टाली—स्त्री. गाई बैलांच्या गळ्यांतील
 टिंड—पु. एक भाजी. [घंटी, वासरू.

टिकट-पु. तिकिट.

टिकडी-स्त्री. फांशी देण्याची तिकटी, तिपाई, प्रेत नेण्याची तिरडी. | लेली भाकर.

टिकडा-पु. गोल व चपटा तुकडा, भाज-टिकना-क्रि. अ. टिकणें, तळाशीं जाणें, थोडे दिवस काम देणें, अडून राहणें.

टिकली-स्त्री. टिळा, चांदणी, लहान वडी.

टिकस, टेक्स-पु. कर.

टिकान-व-स्त्री. थांबण्याची क्रिया, थांबण्याची जागा, स्थिति, स्थिरता.

टिकाना-क्रि. स. राहण्याकरितां जागा देणें, थांबविणें, ओझे उचलण्यास मदत करणें.

टिकिया-स्त्री. गोल व चपटी गोळी, गोल व चपट्या आकाराची मिठाई, टिकली.

टिकुरी-स्त्री. टकळी.

टिकंत-पु. युवराज, अधिष्ठाता, सरदार.

टिकोरी-पु. लहान कैरी.

टिकड-पु. भाकरी, मोठी वडी.

टिकका-पु. टिकली, तिलक, दोन भिवयांच्या मधला भाग, श्रेष्ठ पुरुष, राज्यतिलक, युवराज, अधिकाराचें चिन्ह, डाग. [कपाळावरील तिलक.

टिककी-स्त्री. चपटी गोल गोळी, ठिपका,

टिघलना-क्रि. अ. विरघळणें, वितळणें.

टिचन-वि. तयार.

टिटिभ, टिट्टिभ-स्त्री. टिटवी, टोळ.

टिटिहरी-स्त्री. टिटवी.

टिटडा-पु. टोळ.

टिटडी-स्त्री. टोळ.

टिटडिडंगा-वि. वाकडा तिकडा.

टिपका-पु. थेंब. [विणें, लिहविणें.

टिपवाना-क्रि. स. दाबविणें, हळूहळू ठोक-

टिपार-पु. मुकुटाच्या आकाराची टोपी.

टिप्पनी-जी-स्त्री. टीका.

टिप्पस-स्त्री. युक्ति.

टिमटिमाना-क्रि. अ. मंदमंद जळणें (दिवा),

टिरफिस-स्त्री. विरोध. [मृतःप्राय होणें.

टिल्ला-पु. धक्का.

टिसुआ-पु. अभ्रु.

[दचकणें.

टिहुकना-क्रि. अ. रागावणें, चमकणें,

टिहुनी-स्त्री. गुडघा, कोपर.

टींटीं-अ. पोपटाचा आवाज.

टींडा-स्त्री. नांगराची मूठ, जात्याचा खुंटा.

टीकना-क्रि. स. तिलक लावणें.

टीकरा-पु. टेकाड, उंचवटा.

टीका-पु. तिलक, भुवयांच्या मधला कपाळाचा भाग, युवराज, डाग, व्याख्या.

टीप-स्त्री. नोंद, दाब, मोठा आवाज, कुंडली, दस्तऐवज, गाण्यांतील जोराची तान, टिपण, चुना कुटण्याचें काम.

टीपटाप-स्त्री. टापटीप. [हळू ठोकणें.

टीपना-क्रि. स. नोंद करणें, दाबणें, हळू

टीबा-पु. टेंकडी, मातीचा ढीग.

टीमटाम-स्त्री. टापटीप, शृंगार.

टीला-पु. पाहा ' टीबा. ' [टुसटुस.

टीस-स्त्री. थांबून थांबून उठणारी कळ,

टीसना-क्रि. अ. थांबून थांबून कळ येणें.

टुंटा-डा-वि. फांचा कापलेला, हात तुटलेला.

टुक-अ. थोडें.

टुकडगबा-पु. भिकारी.

टुकडतोड-पु. आश्रित, परोपजीवी.

टुकडा तोडना-दुसऱ्यावर निर्वाह करणें.

टुकडासा जबाब बेना-साफ नकार देणें.

टुकडी-स्त्री. लहान तुकडा, समुदाय,

टुच्चा-वि. तुच्छ. [सैन्याची तुकडी.

टुटका-पु. मंत्रप्रयोग.

टुटपुंजिया-वि. थोडीशी पुंजी असलेला.

टुटखटू-स्त्री. पक्ष्याची बोली.-वि. एकटा, अशक्त, रुटखटू.

टुनगा-पु. फांदीचा पुढील भाग.

टुरा-पु. कण.

टूंगना-क्रि. स. थोडसे कापून खाणे.

टूड-पु. कीटकांच्या तोंडाची नळी, टोका.

टूडो-स्त्री. बेंबी, एकाद्या वस्तूचे टोंक.

टूक-टूकर-पु. तुकडा.

टूका-पु. तुकडा, चतकोर भाकरी, भीक.

टूट-स्त्री. तुकडा, चूक, विसरलेला शब्द.-पु. तोटा.

टूटना-क्रि. अ. तुटणे, सांघा निखळणे, फुटणे, गति खुटणे, एकाच बाजूला वेगाने जाणे, अनायास मिळणे, वेगळे होणे, हल्ला होणे, संतुष्ट होणे, एकदम पुष्कळ येणे, क्षीण होणे, धनहीन होणे, बद होणे, युद्धांत किल्ला जिंकणे, नुकसान होणे. [पडणे.

टूट कर बरसना-मुसळधार पाऊस

टूटा-वि. तुटलेला, कमजोर, निर्धन.

टूटाफूटा-वि. तुटके, फुटके.

टूटीफूटी बात-मोडके तोडके बोलणे.

टूटना-क्रि. अ. संतुष्ट होणे.

टूठनि-स्त्री. संतोष.

टूम-स्त्री. दागिना.

टूमटाम-वस्त्रालंकार, श्रृंगार.

टूसा-पु. अंकुर, कळी, तुकडा.

टूसी-स्त्री. फुलाची कळी.

टें टें-स्त्री. पोपटाची बोली.

टें टें करना-व्यर्थ बडबड करणे.

टें टें हो जाना-तत्काळ मरणे.

टेगना-रा-स्त्री. एक प्रकारचा मासा.

टेंट-स्त्री. कनवटीच्या भोंवतालचा वस्त्राचा पदर, बोंड (कापसाचे).

टेंटी-स्त्री. पाने नसलेले काटेरी झुडूप.

टेंडुबा-पु. गळा, आंगठा.-पु. भांडखोर मनुष्य.

टेक-स्त्री. टेका, हट्ट, संवय, आधार, आश्रय, बसण्याचे स्थान, उंचवटा, गाण्यांतील स्थायी.

टेक निभना या रहना-प्रतिज्ञा पूर्ण होणे.

टेक पकडना या गहना-हट्ट करणे.

टेकन-पु. टेका, आधार.

टेकना-क्रि. स. टिकणे, लवडणे, विश्रांति घेणे, ठेवणे, आधार घेणे, हट्ट करणे,

टेकर-रा-पु. टेकडी. [मध्येच अडविणे.

टेकला-स्त्री. नाद, छंद.

टेकान-स्त्री. टेकू, टेकण.

टेकना-क्रि. स. उचलून देण्यास मदत करणे, उठतां बसतांना आधारासाठी पकडणे.

टेकी-वि. प्रतिज्ञा पाळणारा, हट्टी.

टेकुआ-पु. चरख्याची टकली.

टेकुरी-स्त्री. टकली, चांभाराची सुई.

टेघरना-क्रि. अ. विरघळणे.

टेडका-पु. कुंडल.-वि. वांकडा.

टेडबिडंगा-वि. वांकडा तिकडा.

टेड्या-वि. वांकडे, कठीण, उद्धट, तिरपा.

टेडो खीर-अवघड काम.

टेड्या पडना या होना-रागावणे, गर्व करणे.

टेड्यामेड्या-वि. वांकडातिकडा.

टेडो-स्त्री. वांकडी, कठीण, उद्दाम.

टेडो सीधी सुनाना-बरे वाईट ऐकविणे.

टेडे-अ. वेडेवांकडे, पीळदार. [करणे.

टेडे टेडे जाना-वांकड्यांत शिरणे, गर्व

टेना, टेवना-क्रि. स. धार लावणे, मिशीला

पीळ घालणे.

टेम-स्त्री. दीपशिक्षा.

टेर-स्त्री. हांक, उंच स्वर (गाण्यांतील).

टेरना-क्रि. स. उंच आवाजानें हांक मारणें
किंवा गाणें, पूर्ण करणें.

टेरी-स्त्री. डहाळी.

टेव-स्त्री. संवय, सराव, व्यसन.

टेबा-पु. जन्मकुंडली, लग्नपत्र.

टेबैया-पु. धार लावणारा.

टेसू-पु. पलाश, विजया दशमीच्या दिवशीं
होणारा एक उत्सव.

टेंयों-स्त्री. एक प्रकारची लहान पपटी

टोंट-स्त्री. चोंच. [कवडी.

टोंटा-पु. नळ, तोटी.

टोंटी-स्त्री. किटलीची तोटी.

टोक-स्त्री. प्रश्न विचारून अडथळा आण-
ण्याची क्रिया, दृष्ट. [आणण्याची क्रिया.

टोकटाक-स्त्री. प्रश्न विचारून अडथळा

टोकना-पु. टोपली, एक प्रकारचा हांडा.-

क्रि. स. प्रश्न विचारून अडथळा आणणें,

टोकरा-स्त्री. टोपली. [मध्येंच बोलणें.

टोकरी-स्त्री. टोपली, भांडें.

टोकारा-पु. टोपलें, आठवण देण्याकरितां

टोटका-पु. मंत्रतंत्र. [बोललेले बोल.

टोटका करणे आना-येऊन ताबडतोब जाणें.

टोटकेहाई-स्त्री. मंत्रतंत्र करणारी बाई.

टोटा-पु. तुकडा, काडतुस, नुकसान,

टोडी-स्त्री. बेंबी, एक राग. [कमतरता.

टोनहा-वि. जादू करणारा.

टोनहाया-पु. जादू करणारा मनुष्य.

टोना-पु. जादू, लग्नांत म्हणावयाचें एक

प्रकारचें गाणें, एक शिकारी पक्षी.

-क्रि. स. चांचपणें.

टोष-पु. मोठी टोपी, शिरस्त्राण, धेंब.

टोषा-पु. मोठी टोपी, टोपली, टाका.

टोपी-स्त्री. राजमुकुट, टोपीच्या आकाराची
वस्तु, शिकारी जनावराच्या तोंडावर
बांधलेली पिशवी.

टोपीदार-वि. ठासून भरण्याची बंदूक.

टोभ-पु. टांका.

टोर्रा-स्त्री. तुरीची सालीसह डाळ.

टोल-स्त्री. टोळी, पाठशाळा.

टोला-पु. मोहल्ला, दगडाचा किंवा विटेचा
तुकडा. [एक प्रकारचा बांबू.

टोली-स्त्री. लहान मोहल्ला, समूह, शिळा,

टोह-स्त्री. तपास, बातमी, देखरेख.

टोहना-क्रि. स. शोधणें, हात लावणें.

टोहिया, टोही-पु. हेर, शोधक. [पत्ता लावणें.

टोरना-क्रि. स. तपास करणें, संशोधन करणें,

[ठ]

ठंठ-वि. पानें नसलेला, बोडका (वृक्ष).

ठंठार-वि. रिकामा.

ठंड-ठंड-स्त्री. थंडी, गारवा, गारठा.

ठंडक-स्त्री. गारवा, गारठा, संतोष.

ठंडा-वि. थंडगार, शांत, गंभीर, विश्रलेला,
आवेश किंवा जोम नसलेला, उदासीन,

ठंडा होना-मरणें. [तुप्त.

ठंडा करना-राग शांत करणें, सांत्वना देणें.

ठंडी सोंस-स्त्री. निःश्वास(दुःखाचे), उसासा.

ठंडे ठंडे-मुकाटधानें, हंसत खेळत, आनंदानें.

ठंडाई-स्त्री. गुलाबाच्या पाकळ्या, खर-
बुजाच्या बिया इत्यादि वस्तु टाकून
बनविलेलें थंड पेय, वाटलेली भांग.

ठकठक-स्त्री. कटकट, टकटक आवाज,
तंटा, भानगड.

ठकठकाना-क्रि. स. ठोठावणें, टकटक करणें.

ठकुर(सु)सोहाती-स्त्री. बुशामत, आर्जब.

ठकुराइन-स्त्री. मालकीण, क्षत्रीय स्त्री, न्हावीण. [गीर, सरदारी.

ठकुराई-स्त्री. मोठेपणा, ठाकुरांची जहा-

ठकुरानी-स्त्री. मालकीण, सरदाराची

ठकुरायत-स्त्री. पाहा 'ठकुराई.' [बायको.

ठकोरी-स्त्री. आधार घेण्याची काठी.

ठग-पु. ठक, कपटी, धूर्त.

ठगना-क्रि. स. माल विकतांना फसविणें, फसवून माल लुटणें, कपट करणें.

-क्रि. अ. फसणें, चकणें.

ठगनी-स्त्री. फसविणारी स्त्री, कुंटीण.

ठगमूरी-स्त्री. बेशुद्ध करणारी एक वनस्पति (ठग, लुच्चे लोक वापरीत असत).

ठगमूरी खाना-उन्मत्त होणें.

ठगवाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून फसविणें.

ठगविद्या-स्त्री. फसवेगिरी.

ठगा-अन्व. चकित.

ठगाना-क्रि. अ. फसलें जाणें.

ठगासा-चकित. [ठगाची स्त्री.

ठगिन, ठगिनी-स्त्री. फसवून लुटणारी स्त्री,

ठगी-स्त्री. फसवणूक, धूर्तता.

ठगोरी-स्त्री. जादूटोणा, शुद्धबुद्ध घाल-विणारी गोष्ट किंवा शक्ति.

ठटना-क्रि. अ. अडणें, सुसज्जित होणें.-

क्रि. स. ठरविणें, आरंभ करणें, तयार

ठटनि-स्त्री. रचना, बनावट. [करणें.

ठटरी-स्त्री. हाडांचा सांपळा, गवत, चारा इत्यादि बांधण्याचें जाळें, तिरडी, एकाद्या वस्तूचा सांगाडा.

ठट-पु. वस्तूचा किंवा लोकांचा एकाच

ठिकाणीं जमलेला थवा, रचना, बनावट.

ठट्ठा-पु. थट्टा, विनोद.

ठट-पु. पाहा 'ठट.'

ठठई-स्त्री. विनोद, मस्करी.

ठठकीला-वि. थाटाचा.

ठठकना-क्रि. अ. चालतां चालतां अडखळणें,

ठठा-पु. चेष्टा, थट्टा. [स्तंभित होणें.

ठठगी-स्त्री. चेष्टा, थट्टा.

ठठगी उडाना-उपहास करणें.

ठठगी मारना-खो खो करून हसणें.

ठठरी, ठठी-स्त्री. तिरडी.

ठठाना-क्रि. स. मारणें, चोप देणें.-क्रि. अ.

खदखदून हसणें, खिदळणें.

ठठेरा-पु. भांडी बनविणारा (तांबट).

ठठेरी-स्त्री. तांबटाची बायको किंवा त्याचें

ठठेरे ठठेरे बदलाई-जशास तसें वागणें. [काम.

ठठेरेकी बिल्ली-निर्भय मनुष्य.

ठठोल-वि. थट्टेखोर, विनोदी.

ठठोली-स्त्री. विनोद, थट्टा.

ठठाकना-क्रि. अ. ठणकणें, दुखणें.

ठनगन-स्त्री. मंगलप्रसंगीं नातेवाईक व आश्रित यांचा मोठा आहेर मिळण्याचा हट्ट. [वस्तु, निर्धन मनुष्य.

ठनगन गोपाल, ठणठण गोपाल-पु. निःसार

ठनना-क्रि. अ. ठरणें, निश्चित किंवा पक्कें

होणें, तत्परतेनें कामाला सुरुवात होणें,

मनाचा निश्चय होणें, तयार होणें.

ठपका-पु. ठेंच, धक्का, आघात.

ठपना-क्रि. स. छापणें, चिन्हित करणें, थापणें, ठरविणें, जमणें, आरंभ करणें.

ठप्पा-पु. वेलबुट्टीच्या कापडावर छापण्याचा ठसा, छाप, ठसानें काढलेली वेलबुट्टी. [चालतां थांबणें.

ठमक-स्त्री. ठुमकत चालणें, चालतां

ठमकना-क्रि. अ. ठुमकत चालणें, थांबणें.

ठयना-क्रि. स. स्थापन करणें, बसविणें,

ठाम निश्चयानें आरंभ करणें, ठरविणें.
 -क्रि. अ. स्थिर होणें, जमणें, बसणें.
 ठरन-स्त्री. कडक थंडी. [थंडी वाजणें.
 ठरना-क्रि. अ. थंडीनें आखडणें, फार
 ठरी-पु. जाड सूत, विटकर.
 ठर्रा-पु. जाड सूत, हलक्या दर्जाची दारू
 अधवट भाजलेली वीट.
 ठबनि-नी-स्त्री. बसण्याची किंवा उभे
 राहण्याची ढब, बैठक, आसन.
 ठस-वि. भरीव, दाट विणीची, मजबूत,
 वजनदार, आळशी, कंजूस, बंद (रुपया).
 ठसक-स्त्री. अभिमान, गर्व, टेंभा, तोरा.
 ठसका-पु. कोरडा खोकला, धक्का.
 ठसाठस-अ. ठांसून भरलेला, भरणेच.
 ठसा-पु. गर्व, थाटमाट, नखरा.
 ठहना-क्रि. अ. घोड्याचें खिकाळणें, शब्द
 करणें, बनविणें, सजविणें.
 ठहर-पु. स्थान, स्वयंपाक घर.
 ठहरना-क्रि. अ. थांबणें, (एकाद्याच्या
 घरीं) उतरणें, मुक्काम करणें, टिकाव
 घरणें, स्थिर राहणें, वाट पाहणें,
 निश्चित होणें, पक्के होणें, ठरणें, धीर
 ठहराऊ-वि. टिकाऊ. [घरणें.
 ठहरान-पु. निश्चित, निर्धार.
 ठहराना-क्रि. अ. थांबविणें, अडविणें,
 आडकाठी करणें, उतरून घेणें, जागा
 देणें, ठरविणें, निश्चित करणें.
 ठहरानी-स्त्री. हुंडा, करणी इत्यादि विषयीं
 ठहराव-पु. निश्चय, ठराव. [किलेला करार.
 ठहरौनी-स्त्री. लुनांतील हुंडावगैरे देण्या
 ठहाका-पु. जोराचें हसणें. [वेण्याचा करार.
 ठहारा-पु. पाहा ' ठहाका.'
 ठहियौ-स्त्री. स्थान.

ठा-पु. बंदुकीचा आवाज, स्थान.
 ठाई-स्त्री. जागा.-अ. जवळ, प्रति.
 ठाऊ-पु. ठिकाण, जागा.-अ. जवळ.
 ठाठ-वि. शुष्क, नीरस, दूध नसलेली (गाय
 किंवा म्हेंस). [ठिकाण.-अ. जवळ.
 ठाथें-पु. स्त्री. बंदुकीचा आवाज, जागा,
 ठाव-पु. स्त्री. स्थान, ठिकाण.
 ठासना-क्रि. स. ठासणें, खचून भरणें.
 ठाह-पु. स्थान, जागा, ठिकाण.
 ठाकुर-पु. ईश्वर, देवदेवता, श्रीकृष्ण, सत्ति-
 यांची पदवी, पूज्य व्यक्ति, मालक, स्वामी,
 जमीनदार, न्हाव्याकरितां संबोधन.
 ठाकुरबारा-पु. देवालय, मंदिर.
 ठाकुरबाड़ी-स्त्री. देवालय.
 ठाट-ठ-पु. तट्ट्या, चौकट, सांचा, आरा-
 खडा, थाटमाट, श्रृंगार, दिसाऊपणा,
 ठाट बदलना-वेष बदलणें. [तऱ्हा, ऐट.
 ठाटना-क्रि. स. रचणें, बनविणें, निर्माण
 करणें. [दिसाऊपणा.
 ठाटबाट-पु. थाटमाट, पोळळ डौल,
 ठाटर-पु. तरट, थाटमाट, अस्थिपंजर,
 कबूतरांसाठीं बांधलेला बांबूचा ताटवा.
 ठाढा-वि. उभा राहिलेला, पूर्ण, उत्पन्न
 झालेला, घष्टपुष्ट.
 ठाबर-पु. झगडा, तंटा. [अनुमान.
 ठान-स्त्री. ठाम निश्चय, संकल्प, कार्यारंभ,
 ठानना-क्रि. स. निश्चय करणें, ठरविणें,
 दृढ संकल्प करणें, निश्चयपूर्वक कामाला
 आरंभ करणें.
 ठाम-पु. स्थान, जागा, संचालनाची पद्धत.
 ठार-पु. कडाक्याची थंडी, हिम.
 ठाला-पु. बेकारी, उद्योगधंदा नसणें.-वि.
 ठाली-वि. बेकार. [बेकार.

ठाहर-रू-पु. ठिकाण, निवासस्थान.

ठिंगना-वि. ठेंगणा, खुजा.

ठिकठैना-पु. व्यवस्था, बंदोबस्त.

ठिकड़ा-रा-पु. मातीचें खापर.

ठिकाना-पु. ठिकाण, ठावठिकाणा, पत्ता,
निवासस्थान, सीमा, व्यवस्था, स्थैर्य.

ठिकानेकी बात-शाहाणपणाची गोष्ट.

ठिकाने पहुँचाना, ठिकाने लगाना-नष्ट
करणें, समाप्त करणें, मारून टाकणें.

ठिककना-क्रि. अ. थबकणें, थक्क होणें.

ठिकुरना-क्रि. अ. थंडीनें काकडणें.

ठिनकना-क्रि. अ. लहान मुलाचें थांबून

ठिर-स्त्री. कडाक्याची थंडी. [थांबून रडणें.

ठिरना-क्रि. अ. थंडीनें काकडणें, थंडी पडणें.

ठिलना-क्रि. अ. ढकललें जाणें, घुसणें.

ठिलिया-स्त्री. कळशी, लहान धागर.

ठिलुआ-वि. आळशी, निरुपयोगी, बेकार.

ठिल्ला-पु. मातीची धागर.

ठिहारी-स्त्री. निश्चय, करार.

ठीक-वि. योग्य, उपयुक्त, शुद्ध, बरोबर,
योग्य ठिकाणीं बसलेला, सरळ मार्गावर
आलेला, पक्का.-अ. पाहिजे तसा.

-पु. निश्चय, ठराव, जोड, पक्की गोष्ट.

ठीकठाक-पु. निश्चित व्यवस्था, निश्चय.-
वि. चांगलें तयार.

ठीकरा-पु. भिक्षापत्र, फुटलेलें भांडें,
मातीच्या भांड्याचा लहान तुकडा.

ठीकरी-स्त्री. ठिकरी, तुच्छ वस्तु.

ठीका-पु. मक्ता, ठेका.

ठीकुरी-स्त्री. पंडदा, दगड.

ठीकदार-पु. मक्तेदार, कंट्राक्टर.

ठीलना-क्रि. स. पाहा 'ठेलना.'

ठीवन-पु. थुंकी, बेडका.

ठीहा-पु. ठोकळा, लाकूड चिरण्याचा
ओंडका, बसण्याकरिता तयार केलेली
उंच जागा. [हात तोडलेला प्राणी.

ठुंठ-पु. फांद्या व पानें नसलेला वृक्ष,

ठुकना-क्रि. अ. बेदम मार खाणें, चोप बसणें,
गाडले जाणें, नुकसान होणें, कैद होणें.

ठुकराना-क्रि. स. लाथाडणें, धुद्र लेखणें,
धुडकावून लावणें.

ठुकवाना-क्रि. स. मार देवविणें.

ठुड्डी-स्त्री. हनुवटी, लाही.

ठुनकना-क्रि. अ. स्फुंदणें.

ठुमकना-क्रि. अ. उड्या मारीत चालणें,
लहान मुलांचें पायांना घुंगुर बांधून
ठुमकत ठुमकत चालणें.

ठुमकी-स्त्री. हिसका, झटका, (पतंग उड-
वितानां) लहान खारीपुरी.-वि.

ठुरीं-स्त्री. गणंग. [ठेंगणी.

ठुसना-क्रि. अ. ठांसलें जाणें. [खावविणें.

ठुसाना-क्रि. स. ठासून भरविणें, पोटभर
ठूंग-स्त्री. चोंच, चोचीनें मारण्याची क्रिया.

ठूठ-पु. पाहा 'ठुंठ.'

ठूठा-वि. फांद्या व पानें नसलेलें (झाड),
थोटा (मनुष्य), लुळापांगळा.

ठूसना-ठुसना-क्रि. स. ठासून भरणें, चापून

ठेंगना-वि. ठेंगणा. [खाणें, खुपसणें, कोंबणें.

ठेंगा-पु. आंगठा, सोटा, बडगा.

ठेंगा दिखाना-आंगठा दाखवणें, नाकारणें.

ठेंगुर-पु. पशूंच्या गळ्यांतील लोढणें.

ठेंठी, ठेंपी-स्त्री. कापसाचा बोळा (कानां-
तील), कानांतील मळ, बुच.

ठेकना-क्रि. स. आधार घेणें.-क्रि. अ. थांबणें.

ठेका-पु. मक्ता, ठेका, टेका, थांबण्याची
जागा, घक्का.

ठेकाई-स्त्री. कापडावरील काठाची छपाई.

ठेकेदार-पु. मक्तेदार.

ठेगना-क्रि. स. टेकणें, मनाई करणें.

ठेठ-वि. आरंभ, अगदीं, केवळ, अस्सल,
शुद्ध.-स्त्री. ग्रामीण भाषा.

ठेलना-क्रि. स. ढकलणें, धक्का देणें, रेटणें.

ठेला-पु. सामान वाहून नेण्याची हमालाची

ठेलाठेल-स्त्री. खेंचालेच. [हातगाडी, धक्का.

ठेस-स्त्री. मार, आघात, धक्का, ठेंच.

ठैन, ठेंयों-स्त्री. ठिकाण, स्थान.

ठोकना-क्रि. स. ठोकणें, चोपणें, मारणें,
गाडणें, ठोकणें.-स्त्री. चोपणी, जमीन
सपाट करण्याचें काम.

ठोंगा-पु. कागदाचा एक द्रोण.

ठोंठ-स्त्री. चोंच, ओंठ.

ठोंठी-स्त्री. टरफल, अफूचें बोंड. [शब्द.

ठो-अ. संख्यावाचक शब्दाबरोबर येणारा

ठोकर-स्त्री. ठेंच, जमिनीतून वर आलेला
दगड, पायानें केलेला आघात, धक्का.

ठोकर उठाना-नुकसान सोसणें.

ठोकर खाना-कष्ट सोसणें.

ठोकरें खाते फिरना-बेकार फिरणें,

ठोकराना-क्रि. अ. ठोकर खाणें.

ठोट-ठ-वि. मूर्ख, नीरस, मंदबुद्धीचा.

ठोठरा-वि. पोकळ, रिकामा.

ठोडी-डो-स्त्री. हनुवटी.

ठोप-पु. थेंब, बिंदु.

ठोर-पु. एकप्रकारचें गोड पक्वान्न, चोंच.

ठोल-स्त्री. पाकांतील पुरी.

ठोला-पु. परळ (पाळीव पक्ष्यांना दाणापाणी

ठोली-स्त्री. बट्टा, उपपत्नी. [घालण्याचें].

ठोस-वि. भरीव, मजबूत, बळकट.-पु. द्वेष.

ठोसा-पु. ठोसा.

ठोहना-क्रि. स. पत्ता लावणें, शोधणें.

ठौनि, ठौनी-स्त्री. बसण्याची स्थिति, बस-

ण्याचा किंवा उभें राहण्याचा प्रकार.

ठौर-पु. ठिकाण, जागा, संघि.

ठौर न आना-जवळ न येणें.

ठौर न रखना-मारून पाडणें. [मरणें.

ठौर रहना-जागच्या जागीं पडून राहणें,

ठौर कुठौर.-अनुचित स्थानीं.

[ड]

डंक-पु. दंश, डंल.

डंकना-क्रि. अ. गर्जेणें.

डंका-पु. नगरा, डोलकें, डांगोरा.

डंकेकी चोटपर कहना-जाहीरपणें सांगणें,

डंगर-पु. गुरेंढोरें. [दवंडी पिटून सांगणें.

डंगरा-पु. खरबूज.

डंगरी-स्त्री. लांब काठी, डाकीण.

डंट(ठ)ल-पु. डहाळी, देठ (फळ, फूल
इत्यादीचें).

डंटया-पु. दटावणारा, धमकावणारा.

डंठी-स्त्री. पीहा 'डंठल'.

डंड-पु. सोटा, दंडा, दंड (हाताचा),
व्यायामाचा एक प्रकार, शिक्षा (दंड),

डंड कसरत-स्त्री. व्यायाम. [नुकसान.

डंडपेल-पहिलवान, कसरत करणारा.

डंडबारा-पु. कुंपण, आवार.

(गुल्ली) डंडा-पु. विटीदांडू.

डंडिया-स्त्री. पट्टे पट्टे असलेलें लुगडें,
गव्हाची ओबी.-पु. कर वसूल करणारा.

डंडी-स्त्री. छडी, दस्ता मूठ, तराजूची
दांडी, फुलाचा फळाचा दांडा किंवा देठ.

-वि. चहाडसोर.

डंडोरना-क्रि. स. धुंडाळणें, हुडकणें.

डंडीत-पु. डंडवत, प्रणाम. [चांदवा, विस्तार.
डंबर-पु. थोतांड, पाखंड, एकप्रकारचा
डंबरुआ-पु. संधिवात. [लेला.
डेंबोडोल-वि. डळमळीत, विचलित, गोंधळ-
डंस-पु. मोठा डांस, विषारी किड्यांनीं
डंख मारलेली जागा.
डकराना-क्रि. अ. डरकाळी फोडणें, गरजणें.
डकार-पु. ठेकर, गर्जना (वाघ, सिंह
इत्यादि प्राण्यांची).
डकार लेना-जाना-गडप करणें.
डकारना-क्रि. अ. ठेकर देणें, परद्रव्याचा
अपहार करणें, डरकाळी फोडणें.
डकैत-पु. डाकू, लुटारू, दरवडेखोर.
डकैती-स्त्री. दरवडा, डाका.
डग-पु. पाऊल.
डग बेना-भरना-पुढें पाऊल टाकणें.
डग डगाना-क्रि. अ. डगमगणें, हलणें,
लटपटणें, थरथरणें.
डग डोलना-क्रि. अ. डगमगणें, डुलणें.
डगडोर-वि. डळमळीत, लटफटणारा.
डगना-क्रि. अ. हलणें, सरकणें, चुकणें,
लटपटणें, डळमळणें, विचलित होणें.
डगमगाना-पाहा 'डगडगाना'.
डगर-स्त्री. वाट, रस्ता.
डगरा-पु. रस्ता, गोल आकाराचें सूप.
डगरना-क्रि. अ. चालू लागणें, रस्ता धरणें,
डगरिया-पाहा 'डगर'. [हळहळू चालणें.
डगा-पु. नगरा बाजविण्याची काठी.
डटना-क्रि. अ. उमैं राहणें, खिळून राहणें,
अडणें. [बसविणें.
डटाना-क्रि. स. भिडविणें, जोडणें, घट्ट
डट्टा-पु. बूच, गुडगुडी किंवा नेचा, मेख.

डड्डार-वि. लांब दाढीवाला, वीर. पराक्रमी.
डड्डार-रा-वि. लांब दाढीवाला, लांब
डड्डियल-वि. दाढीवाला. दाढी असलेला.
डपट-स्त्री. धमकी, दटावणी, घोड्याची
भरघाव चाल. [धावणें.
डपटना-क्रि. स. धमकावणें, भरघाव
डपोर शं(सं)ख-पु. फुशारकी मारणारा,
पोकळ बढाई करणारा, मूर्ख, बेअकली.
डफ-पु. डफ (वाद्य).
डफलना-क्रि. स. डफ वाजवणें.
डफला-पु. डफ.
डफली-स्त्री. टिमकी.
डफली बजी राग पहचाना-कारणावरून
कायचिं ज्ञान होणें, शितावरून भाताची
परीक्षा होणें.
(अपनी अपनी) डफली अपना अपना राग
व्यक्ति तितक्या प्रकृति.
डफलीका राग-अवाच्या सवा बोलणें.
डफारना-क्रि. अ. आक्रोश करणें, किका-
ळ्या फोडून रडणें.
डफाली-पु. डफ किंवा ढोल वाजविणारा.
डफोरना-क्रि. अ. हांक मारणें, ओरडणें.
डब-पु. खिसा.
डबकना-क्रि. अ. टपकणें, ठसठसणें.
डबकौहो-वि. अश्रूंनीं डबडबलेला.
डबगर-पु. चांभार, मोची.
डबडबाना-क्रि. अ. डोळे अश्रुपूर्ण होणें.
डबरा-पु. डबकें, कुंड, हौद.
डबरिया-स्त्री. डबकें. -वि. डावरा.
डबल-वि. दुहेरी, दुप्पट. -पु. डबू पैसा.
डबलरोटी-स्त्री. पाव.
डबोना-क्रि. स. बुडविणें, नाश करणें.
डब्बा-पु. झांकण असलेला डबा, रेल्वेचा
डबू-पु. मोठें ओगराळें, मोछासारा. [डबा.

डभकना—क्रि. अ. डुबणें, तिरणें, अश्रूंनीं डोळे
 डभकौहो—वि. डबडबलेला. [डबडबणें.
 डभकौरी—स्त्री. उडदाचा वडा.
 डभरू—पु. डभरू(वाद्य), या आकाराची
 डभरू मध्य—पु. संयोगीभूमि. [वस्तु.
 डर—पु. भीति, शंका.
 डरना—क्रि. अ. भयभीत होणें, साशंक होणें.
 डराना—क्रि. स. भिवविणें, भेदरविणें,
 डरपना—क्रि. अ. पाहा 'डरना'. [भेडसावणें.
 डरपोक—वि. मित्रा, भ्याड, भेदरट.
 डरावना—वि. भयानक.
 डरावा—पु. बागुलबोवा, बुजगावणें, भिव-
 विण्यासाठीं सांगितलेली गोष्ट.
 डरिया—स्त्री. डहाळी.
 डरी—स्त्री. सुपारी, सुपारीचें खांड.
 डल—पु. तुकडा, सरोवर.
 डलना—क्रि. अ. टाकलें जाणें, पडणें.
 डलवाना—क्रि. स. टाकविणें, घालविणें
 (आंत.) [करंडी.
 डला—पु. मोठा तुकडा, मोठी टोपली किंवा
 डलिया—स्त्री. करंडी, टोपली.
 डसना—क्रि. स. चावणें, डसणें, दंश करणें.
 डहकना—क्रि. स. फसविणें, लालूच दाख-
 विणें.—क्रि. अ. विलाप करणें, किचा-
 ल्लणें, ओरडणें, पसरणें
 डहकाना—क्रि. स. गमावून बसणें, घाल-
 विणें, ठकविणें, लालूच दाखविणें.—क्रि.
 अ. फसणें.
 डहडहा—वि. हिरवें गार, टवटवीत, ताजें,
 नवीन, प्रसन्न, आनंदित.
 डहडहाना—क्रि. अ. टवटवीत होणें, प्रसन्न
 होणें, फुलणें.
 डहना—क्रि. अ. जळणें, द्वेष करणें.—क्रि. स.

जाळणें, भस्म करणें, त्रास देणें.
 डहरना—क्रि. अ. चालणें, रस्ता धरणें.
 डहराना—क्रि. स. फिरविणें, चालविणें.
 डहरिया—स्त्री. मार्ग.
 डोक—स्त्री. दागिन्याच्या खालीं बसवा-
 वयाचा पत्रा (सोनें, चांदी इत्यादींचा),
 ओकारी. —पु. डंख, नगरा.
 डोकना—क्रि. स. ओलांडणें, वमन करणें.
 डोग—स्त्री. डंका.—पु. सघन वन.
 डोंगर—पु. गुरेंडोरें, एक नीच जात.—वि.
 डोंट—स्त्री. घमकी, दटावणी. [अशक्त, मूर्ख.
 डोटना—क्रि. स. दटावणें, भिवविणें.
 डोंड—पु. दंडुका, वल्हे, दंड (शिक्षा), कुंपण,
 रेघ, उंचवटा, गदका.
 डोंडना—क्रि. स. दंड करणें.
 डोंडा—पु. गदका, वल्हे, सीमा, कुंपण, दंडुका.
 डोंडा मोंडा—पु. अत्यंत स्नेह, बेबनाव.
 डोंडी—स्त्री. दांडी (तराजू, मोपाळा इत्या-
 दींची) डहाळी, नावाडी, सरळ रेषा,
 डोंबरा—पु. पुत्र, मुलगा. [डोली, सीमा.
 डोंबाडोल—वि. डळमळीत, अस्थिर.
 डाइन—स्त्री. डाकीण, जिची दृष्ट पडल्यानें
 मुलें मरतात अशी स्त्री, कुरूप व भयंकर
 स्त्री.
 डाक—पु. लिलावाची बोली, टपाल, पोस्ट.
 —स्त्री. वमन.
 डाक बँडाना—लगाना—प्रवास लवकर
 होण्याकरितां टप्या टप्यावर वाहन
 (जनावर) बदलण्याची व्यवस्था करणें.
 डाकखाना—घर—पु. पोस्ट ऑफिस.
 डाकगाडी—स्त्री. मेलगाडी, टपालगाडी.
 डाकना—क्रि. अ. वांती करणें.—क्रि. स.
 डाका—पु. वाटमारी. [ओलांडणें.

डाकावनी-स्त्री. वाटमारी.

डाकिन-स्त्री. डाकीण, कालीदेवीच्या गणांतील एक पिशाचिनी.

डाकिया-पु. पोस्टमन.

डाकी-वि. खादाड.

डाकू-पु. लुटारू.

डाख-पु. पलाश (झाड).

डागा-पु. नगारा वाजविण्याची टिपरी.

डाट-स्त्री. धमकी, दटावणी, टेकू, छिद्र बंद करण्याची वस्तु, बूच.

डाटना-क्रि. स. दावणें, दडपणें, धमकावणें, टेकण लावणें, ठासून भरणें, खूप जेवणें, बूच लावणें, भिडविणें.

डाड-स्त्री. दाढ.

डाडना-क्रि. स. जाळणें, आग लावणें.

डाढा-स्त्री. आग, दावानल, विस्तव.

डाढी-स्त्री. दाढी, हनुवटी. । दाह, ताप.

डाबर-पु. डबकें, लहान तळें, गढूळ पाणी, हात धुण्याचें भांडें.

डाभ-पु. कुश, दर्भ, आंब्याचा मोहर, ओला नारळ.

डामर-पु. डांबर, घामधूस, थाटमाट, चमत्कार, गोंद, एक प्रकारची मधमाशी.

डामल-स्त्री. १. हद्दपारी, काळथापाण्याची डार्येंडार्यें-अ. वणवण. [शिक्षा.

डायन-स्त्री. डाकीण, हडळ, कुरूप स्त्री.

डार, डाल-स्त्री. डहाळी, फांदी, तलवारीचें पातें, परडी, टोपली, कंदील लटकविण्याचा खिळा.

डालना-क्रि. स. घालणें, मिसळणें, टाकणें, फेकणें, ओतणें चिन्ह करणें, पसरून ठेवणें, घुसविणें, सोपविणें.

डाली-स्त्री. परडी, टोपली, डहाळी, भेट.

डाबरा-पु. मुलगा.

डासना-क्रि. स. आंथरणें, चावणें.

डासनी-स्त्री. बाज, खाट.

डाह-स्त्री. ईर्षा, मत्सर.

डाहना-क्रि. स. सतावणें, त्रास देणें.

डिगर-पु. गलेलठ्ठ मनुष्य, बदमाश, दुष्ट, गुलाम, लोढणें (गुगंच्या गळ्यांतील).

डिगल-वि. नीच, दुष्ट.-स्त्री. भाट, चारण इत्यादीची काव्य भाषा.

डिब-पु. हलकल्लोळ, दंगाघोषा, कोशांतला किडा, अडें, फुफ्फुस, प्लीहा, मूत्राशय, गर्भाशय, पानथरी, चेडू, भयानें ओरडणें.

डिभ-पु. मूल, मूर्ख, थोतांड, अवडंबर, गर्व.

डिगना-क्रि. अ. विचलित होणें, डगमगणें.

डिगरी-स्त्री. हुकुमनामा, पदवी.

डिगलाना-क्रि. अ. पाहा 'डगमगाना.'

डिगाना-क्रि. स. विचलित करणें.

डिग्गी-स्त्री. तळें, साहस, धैर्य.

डिठार, डिठियार-वि. सुचविणारें.

डिठौना-पु. तीट (दृष्ट लागू नये म्हणून लावलेली).

डिढाना-क्रि. स. दृढ करणें.

डिबिया, डिब्बी-स्त्री. डबी.

डिब्बा-पु. डबा, रेल्वेचा डबा, लहान मुलांच्या बरगड्या दुखण्याचा रोग.

डिभगना-क्रि. स. मोहन टाकणें, फसविणें.

डिमडिमी-स्त्री. डुगडुगी नांवाचें बाद्य.

डोंग-स्त्री. फुशारकी, शेखी, आत्मश्लाघा.

डोंग मारना-हॉकना-शेखी मिरविणें.

डीठ, डीठि-स्त्री. दृष्टि, नजर, समजूत, बुद्धि.

डीठना-क्रि. अ. दिसणें.-क्रि. स. दाखविणें दृष्ट लावणें.

डीठबंध-पु. नजरबंदी, जादूगार.
 डीमडाम-स्त्री. डामडोल, थाटमाट.
 डील-पु. उंची (शरीराची), आकार, ठेवण.
 डीलडोल-शरीरयष्टी, बांधा, ठेवण.
 डीह-पु. वस्ती, ओसाड गांवाचा पडका
 उंच भाग, ग्रामदेवता.
 डुक-पु. गुहा, तडाका.
 डुकर-रा-पु. म्हातारा, जीर्ण.
 डुगडुगी, डुग्गी-स्त्री. दवंडी, दवंडीचें ढोलकें.
 डुपट्टा-पु. उपरणें, पांघरूण.
 डुबकी-स्त्री. बुडी, सांडगा.
 डुबाना-क्रि. स. बुडविणें, नष्ट करणें.
 (नाम या लुटिया) डुबाना-प्रतिष्ठा बुडविणें.
 डुबाब-पु. बुडण्याइतकी पाण्याची खोली.
 डुबोना-क्रि. स. पाहा 'डुबाना'.
 डुरियाणा-क्रि. स. दावें बांधणें, लगाम
 लावणें. [फिरविणें, भटकविणें].
 डुलाना-क्रि. स. चालविणें, हालविणें,
 डूंगर-पु. टेकडी, उंचवटा, डोंगर.
 डूगा-पु. चमचा, होडी, दोरीचा बिडा.
 डूडा-वि. शिगमोडकें, भुंडा.
 डूबना-क्रि. अ. बुडणें, मावळणें, नाश
 पावणें, मग्न असणें, गढून जाणें,
 तन्मय होणें. [गळ्या साणें].
 डूबना उतराना-काळजीत पडणें, गटां-
 डंग-पु. हंडा.
 डेडहा-पु. पाण्यांतला सर्प.
 डेड-वि. दीड. [दार असणें].
 डेड ईटकी मसजिद बनाना-एकांडा शिले-
 डेड चाबलकी लिचडी पकाना-स्वतःच्या
 मताला जास्त महत्व देणें.
 डेडा-वि. दीडपट. [निवासस्थान.
 डेरा-पु. तंबू, पडाव, मुक्काम, ताफा, घर,

डेरा कूब होना-प्रस्थान ठेवणें.
 डेरा डालना-मुक्काम करणें, वस्ती करणें.
 डेल-पु. घुबड, गोटा, दगड,
 डेला-पु. डोळ्याचें बुबळ, पक्षी झांकण्या-
 ची टोपली. -स्त्री. रबी पिकासाठीं
 नांगरलेली जमीन.
 डेबडा-वि. दीडपट. -पु. दिडकीचा पाडा.
 डेवडी-स्त्री. देवडी, फाटक, प्रवेशद्वार, पडवी,
 डंना-पु. पक्ष्याचे पंख. [ओसरी, उंबरठा.
 डोंगर-पु. उंचवटा, डोंगर.
 डोंगा-पु. होडी, नाव.
 डोंगी-स्त्री. लहान होडी. [बोंड.
 डोंडा-पु. वेलदोडा, काडतूस, कापसाचें
 डोंडी-स्त्री. अफूचें बोंड, चोंच.
 डोई-स्त्री. लांकडी मूठ किंवा दांडा
 असलेली मोठी पळी.
 डोकरा-पु. म्हातारा, पिता.
 डोकिया, डोकी-स्त्री. लाकडाची लहान
 वाटी (तेल, उटणें, इ. ठेवण्यासाठीं).
 डोब, डोबा-पु. बुडी, डुबकी.
 डोबना-क्रि. अ. बुडणें, भिजणें.
 डोम कौआ-पु. डोमकावळा.
 डोम, डोमडा-पु. डोंब, भंगी, एका जातीचे
 मुसलमान गवई.
 डोमीन, डोमीनी-स्त्री. भंगीण, डोंबाची
 डोर-स्त्री. जाड दोरा. [बायको.
 डोरा-पु. दोरा, धागा, डोळ्यांतील लाल
 शिरा, तलवारीची धार, पळी, प्रेम
 बंधन, प्रेमपाश, रेघ. [घेणें].
 डोरा डालना-प्रेमाच्या जाळ्यांत अडकवून.
 डोरिया-पु. रंगीत व जाड विणीच्या
 रेधांचें कापड, एक प्रकारचा बगळा.
 डोरियाणा-क्रि. स. पाहा 'डुरियाणा.'

ढोरी-स्त्री. ढोरी, पाश, बंधन, दांडी
असलेलें भांडें किंवा चमचा. [करणे.]

ढोरी ढोली छोड़ना-मोकळीक देणे, दुर्लक्ष
ढोरे-अ. सह, बरोबर. [पालखी.]

ढोल-पु. पोहरा, शोपाळा, हिंदोळा, ढोली,
ढोलची-स्त्री. लहान बादली, पोहरी.

ढोलडाल-पु. हिंडणे, फिरणे, शौचास जाणे.

ढोलना-क्रि. अ. हालणे, ढोलणे, सरकणे,
बाजूला हटणे, डळमळणे.

ढोला-पु. मेणा, शोका, पेंग.

ढोला बेना-राजास आपली मुलगी भेट
म्हणून अर्पण करणे, मुलीला वरगृही
नेऊन तिचें लग्न लावणे.

ढोला लाना-मुलीला सासरीं पोहोचविणे.

ढोलाना-क्रि. स. ढोलविणे, हलविणे, दूर

ढोली-स्त्री. पालखी, ढोली. [करणे.]

ढोही-स्त्री. पाहा 'ढोई.'

ढोंकना-क्रि. अ. हंबरणे.

ढोंडी-स्त्री. दवंडी, डांगोरा.

ढोंरू-पु. डमरू.

ढोआ-पु. लाकडी चमचा, डाव.

ढोल-पु. चौकट, सांपळा, आकार, रचना,
घाट, ढब, बनावट, युक्ति, रंगढंग,
लक्षण. [प्रयत्न करणे.]

ढोल बांधना, ढोल लगाना-युक्ति काढणे,

ढपोढी-वि. दीडपट. -स्त्री. देवडी,
दरवाजा, फाटक.

ढपोढीदार-पु. भय्या, पहारेकरी.

ढपोढीवान-पु. पहारेकरी.

[ढ]

ढंकना-क्रि. स. झांकणे, लपविणे.

ढंख-पु. पळस.

ढंग-पु. ढब, पद्धत, तन्हा, प्रकार, रचना,
घडण, बनावट, युक्ति, उपाय, वागणूक,
वर्तन, ढोंग, बहाणा, लक्षण, स्थिति,
दशा. [साधनाला अनुकूल होणे.]

ढंग डालना, ढंगपर चढ़ना-अभिप्राय

ढंग बंठना, ढंग लगना-युक्ति लागू पडणे.

ढंग लाना-क्रि. स. लवंडणे.

ढंगी-वि. चतुर, धूर्त, कावेबाज.

ढंढोर-पु. ज्वाला.

ढंढोरची-पु. दवंडी पिटणारा.

ढंढोरना-क्रि. स. धुंडाळणे, हुडकून काढणे.

ढंढोरा-पु. दवंडी, ढोलकें, घोषणा.

ढंढोरिया-पु. दवंडी पिटणारा.

ढंपना-क्रि. अ. झांकलें जाणे. -पु. झांकण.

ढ-पु. मोठें ढोलकें, कुत्रा, आवाज, ध्वनि,
कुत्र्याचें शेषूट, सर्प, निर्गुण परमेश्वर,

ढई-स्त्री. घरणे, धरून बसणे. [मूखं.]

ढकना-क्रि. अ. पाहा 'ढपना.'

ढका-पु. मोठा ढोल, धक्का.

ढकेलना-क्रि. स. ढकलणे, धक्का देणे.

ढकोसना-क्रि. स. ढोसणे, एकदम बरेंचसें

ढकोसला-पु. थोतांड, ढोंग, [पिणे.]

ढक्क-पु. झांकणे, धर्मशाळा मठ इत्यादि.

-स्त्री. मोठा नगरा.

ढक्कन-पु. झांकण.

ढक्का-पु. मोठें ढोलकें.

ढचर-रा-पु. तंटा, बखेडा, पाखंड, थोतांड.

ढड्डा-वि. अवाढव्य. -पु. सांपळा, चौकट,

ढनमनाना-क्रि. अ. लवंडणे. [थोतांड.]

ढपना-क्रि. अ. झांकलेलें असणे. -पु. झांकण.

ढप्पू-वि. फार मोठा.

ढब-पु. ढब, तन्हा, पद्धत, बनावट रचना,
घडण, उपाय, युक्ति, संवय.

डबपर चडुना-काम साधण्याच्या स्थितीत असणें. [रत इत्यादि].

डयना-क्रि. अ. उध्वस्त होणें, पडणें (इमा-डरकना-क्रि. अ. लवडणें, सांडणें, ढळणें, ओसडणें, निजणें. [बांबूचें नळकाडें].

डरका-पु. जनावरांना औषध पाजण्याचें डरकाना-क्रि. स. ओतणें, सांडणें.

डरकी-स्त्री. कापड विणण्याचें एक हत्यार.

डरना-क्रि. अ. पाहा 'ढलना.' [गति.

डरनी-स्त्री. पतन, दया, मनाची प्रवृत्ति,

डरहराना-क्रि. अ. कलंडणें, वांकणें, सरकणें.

डर्रा-पु. तन्हा, युक्ति, वर्तणूक, मार्ग.

डलकना-क्रि. अ. सांडणें, लवडणें, सरणें, खालीं वाहणें.

डलका-पु. डोळ्यांतून पाणी वाहण्याचा

डलना-क्रि. स. पाहा 'डलकना.' [रोग.

डलबो-वि. साच्यांत बनविलेला, ओतीव.

डलबो लोहा-पु. ओतीव लोखंड.

डलवाना-क्रि. स. सांच्यात ओतविणें.

डलान-स्त्री. उतार, उतरण.

डलाना-क्रि. स. पाहा 'डलवाना.'

डलंत-पु. ढाल घेऊन लढणारा.

डबरी-स्त्री. नाद, छंद.

डहना-क्रि. अ. पाहा 'डयना'.

डहरी-स्त्री. घागर (मातीची), उंबरठा.

डहवाना-क्रि. स. जमीन दोस्त करणें, पाडणें (भित, घर इ.).

डहाना-क्रि. स. पाहा 'डहवाना.'

डोकना-क्रि. स. झांकणें, आच्छादणें.

डोषा-पु. सांगाडा, चौकट, सांपळा (हाडांचा), सांचा, घडण, प्रकार, तन्हा.

डोपना-क्रि. स. झांकणें, आच्छादणें.

डोसना-क्रि. स. खोकणें, ढास लागणें.

डाई-वि. अडीच. [शिलेदारी करणें.

डाई चावलकी लिचडी पकाना-एकांडे

डाई रस्तीका मिजाज बताना-आपल्याच गुमांत असणें.

डाक-पु. पळस, लडाईचा ढोल.

डाकके तीन पात-सर्वदा एक समान.

डाड-ड-स्त्री. डरकाळी, गर्जना, किकाळी.

डाड मारकर रोना-किकाळी फोडणें, हेल काढून रडणें.

डाडस-पु. धीर, आश्वासन, धाडस.

डाढी-पु. गाणाऱ्यांची जात.

डान-पु. आवार.

डाना-क्रि. स. पाहा 'डहाना'.

डाबर-वि. मळकट, गढूळ.

डाबा-पु. पडवी, उपहारगृह.

डामक-पु. ढोलक्याचा आवाज.

डार-स्त्री. सांगाडा, रचना, उतार, मार्ग.

डारना-क्रि. स. पाहा 'डालना'

डारस-पु. पाहा 'डाडस'.

डाल-स्त्री. ढाल, उतार, प्रकार.

डालना-क्रि. स. ओतणें (सांच्यांत), लवडणें, दारू पिणें, विकणें, टोमणा मारणें.

डालबो-वि. उतरता.

डालिया-पु. सोनार, तांबट.

डालू-वि. उतरता.

डासना-पु. टेकू, तक्या.

डाहना-क्रि. स. पाडणें, जमीनदोस्त करणें.

डिडोरना-क्रि. स. घुसडणें, हात घालून शोषणें.

डिडोरा-पु. डांगोरा, दवंडी, दवंडीबें ढोलकें.

डिंग-अ. जवळ. स्त्री. किनारा, कपड्याची किनार. [निर्लज्जपणा.

डिठाई-स्त्री. फाजील धाडस, उद्धटपणा,

डिबरी-स्त्री. चिमणी (दिवा), पेचांचें
 डिलाई-स्त्री. डिलेपणा, आळस. [झांकण.
 डिलाना-क्रि. स. सैल करविणें.
 • डोंगर-पु. घष्टपुष्ट माणूस.
 डीट-स्त्री. रेघ. [करणारा.
 डीठ-वि. धाडसी, उद्वट, अनुचित साहस
 डीम, डीमा-पु. दगडाचा मोठा तुकडा,
 मातीची पिंडी. [सैलपणा, ऊ.
 डील-स्त्री. डिलाई, शिथिलता, सुस्ती
 डील बेना-सवलत देणें, फूस देणें.
 डीलना-क्रि. स. मोकळें सोडणें, सैल करणें,
 दिलें करणें. [पातळ, शांत, मंद.
 डीला-वि. सैल, पोकळ, लेचापेचा, बावळट,
 डीली ओस-विषयी दृष्टि.
 डीह-पु. टेकडी.
 डुंड-पु. उचल्या, ठक.
 डुंडना-क्रि. स. शोधणें. [भैरव.
 डुंडपाणि-पु. महादेवाचा एक गण, दंडपाणि
 डुंडवाना-क्रि. स. तपास काढविणें, पत्ता
 डुंडिराज-पु. गणपति. [लावणें.
 डुडिया चडाना-मुसक्या बांधणें.
 डुडी-स्त्री. मुसकी, दंड.
 डुकना-क्रि. अ. घुसणें, एकदम हल्ला चढ-
 विणें, तुटून पडणें, कांहीं ऐकण्यासाठीं
 किंवा पाहण्यासाठीं लपून बसणें.
 डुटोना-पु. पोरगा.
 डुरडुरी-स्त्री. पाऊलवाट, बंधाऱ्याच्या
 कडेची वाट, लवंडण्याची क्रिया.
 डुरना-क्रि. अ. लवंडून वाहणें, डळमळणें,
 हेलकावे खाणें, कलंडणें, कल असणें,
 डुरा-स्त्री. पायवाट. [प्रसन्न होणें.
 डुलकाना-क्रि. स. कलंडविणें.
 डुलना-क्रि. अ. पाहा 'डुरना'.

डुलमुल-वि. पडखाऊ, डळमळीत. [मजुरी.
 डुलवाई-स्त्री. हमाली, ओझें वाहण्याची
 डुलवाना-क्रि. स. ओझें वाहविणें.
 डुलाना-क्रि. स. सांडविणें, कलंडविणें,
 पाडणें, प्रसन्न करणें, प्रवृत्त करणें,
 हालविणें, चालविणें, लिपणें, ओझें वाह-
 ढूंडना-क्रि. स. हुडकणें, धुंडाळणें. [विणें.
 ढूंडवाना-क्रि. स. हुडकविणें, तपास
 करविणें.
 ढूडिया-पु. एक प्रकारचा जेन साधु.
 दूसर-पु. वाण्याची एक जात.
 दूह, दूहा-पु. ढीग, टेकाड, उंचवटा.
 ढेंक-स्त्री. नदीकाठचा एक पक्षी.
 ढेंकली, ढेंकी, ढेंकुली-स्त्री. शेतीकरितां
 विहिरीतून पाणी काढण्याचें एक यंत्र,
 भात कुटण्याचें यंत्र, कोलांटी उडी.
 ढेंड-पु. कावळा, एक नीच जात, मूखें,
 कापसाचें बोंड.
 ढेंडर-पु. वडस (डोळ्यांतील).
 ढेंडी-स्त्री. शेवरीचें बोंड.
 डेर-पु. ढीग, रांस.-वि. ज्यास्त.
 डेर करना-मारून टाकणें.
 डेर होना-पडून मरणें, अतिशय थकणें.
 डेरसा-वि. कितीतरी.
 डेरा-पु. सुतळी विणण्याची फिरकी.
 डेरी-स्त्री. ढीग.
 डेलबोस-स्त्री. गोफण. [प्रकारचा तांदुळ.
 डेला-पु. गोटा, लहान दगड, डेकूळ, एक
 डेलाचोथ-पु. गणेशचतुर्थी (भाद्रपद शु. ४).
 डेंया-स्त्री. आडिसरी (२॥ शेर), अडीच-
 डोंका-पु. सुळका, धोंडा. [कीचा पाढा.
 डोंगबाजी-स्त्री. पाखंड, थोतांड.
 डोंगी-वि. पाखंडी,

ढोंड-पु. कपाशी, अफू बगैरेचें बोंड, कळी.
ढोंडी-स्त्री. बेंबी.

ढोटा,ढोटोना-पु. मुलगा. [निर्वाह करणें.

ढोना-क्रि. स. ओझें वाहणें, उचलणें,

ढोरना-क्रि. स. सांडणें, हलविणें.

ढोल-पु. कानाचा पडदा, ढोल.

ढोलके भीतर पोल-मोठें घर पोकळ वासा.

ढोलक-स्त्री. ढोलकें.

ढोलकी-स्त्री. लहान ढोलकें.

ढोलन-स्त्री. गाणारी एका जातीची स्त्री.

ढोलना-पु. खडी दाबण्याचा रुळ.-क्रि. स.

ढोलनी-स्त्री. पाळणा. [ओतणें, ढोलविणें.

ढोला-पु. सडलेल्या वस्तूत पडलेली कीड,
सीमेची खूण, शरीर, प्रिय, एक प्रकारचें
गाणें.

ढोलिया-पु. ढोलकें वाजविणारा, पलंग.

ढोली-स्त्री. २०० पानांची गडडी, धट्टा,

ढोव-पु. भेट, नजराणा.[गाणारी एक जात.

ढोंकन-पु. लांच.

ढोंचा-पु. साडेचारचा पाढा.

ढोंसना-क्रि. अ. हर्षध्वनि करणें.

[ण]

ण-पु. बुद्ध, दागिना, निर्णय, ज्ञान, शिव,
दान, पाणी ठेवण्याची खोली.-वि. गुण
रहित.

णगण-पु. दोन मात्रांचा एक गण. [मंत्र.

णनोकारमंत्र-पु. जैन धर्मात एक प्रधान-

[त]

तंग-पु. खोगीर आवळून बांधण्याची

तंग कसणी, चामड्याचा पट्टा.

-वि. संकुचित, आंघळलेला, पक्का,
कपटी, भासलेला.

तंग आना घा होना-यकून जाणें, कंटाळणें,
तंग करना-त्रास देणें. [त्रासणें.

(हाथ) तंग होना-पैशाची टंचाई असणें.

तंगखयाल-वि. क्षुद्र विचारांचा.

तंगबस्त-वि. गरीब, कंजूष.

तंगबिल-वि. कंजूष, क्षुद्र विचारांचा.

तंगहाल-वि. गरीब, संकटग्रस्त.

तंगी-स्त्री. गरीबी, दुःख, अरंदपणा,

तंज-पु. टोमणा. [कमतरता.

तंजेब-स्त्री. तलम मलमल.

तंड, तंडव-पु. तांडव नृत्य.

तंत-पु. तत्व, तंतु, तंतुवाद्य, क्रिया, तर्क-
शास्त्र, इच्छा.-वि. बरोबर वजनाचा.

-स्त्री. आतुरता.

तंतमंत-पु. जाडूटोणा, मंत्रतंत्र.

तंतरी-पु. तंतुवाद्य वाजविणारा.

तंति-स्त्री. गाय, दोरी, दावण.-पु. कोष्टी.

तंतु-पु. दोरा, संतति, यज्ञपरंपरा, वंश
परंपरा, तार, कोळ्याचें जाळें.

तंतुबाय-पु. कोष्टी, विणकर.

तंत्री-स्त्री. वाद्याची तार, शीर (धमणी,
निळा), दोर, तंतुवाद्य, वीणा.

तंबरा-स्त्री. तंद्री, गुंगी. [-पु. वादक.

तंदुरुस्त-वि. निरोगी, निकोप.

तुडुस्ती-स्त्री. आरोग्य, निरोगीपणा,

तंडुल-पु. तांदुळ. [स्वास्थ्य.

तंदूर-पु. एक प्रकारची पंजाबी चूल्हा
(भाकरी भाजण्याची), गोल भट्टी.

तंदूरी-वि. तंदूरी भट्टींत तयार झालेली.

तंवेही-स्त्री. प्रयत्न, परिश्रम, सूचना.

तंबा-पु. सैल विजार.

तंबाळू-पु. तंबाळू.

तंबिया-पु. तांब्याचें लहान तसरालें.

तंबीह-स्त्री. शिकवण, उपदेश, ताकीद,
तंबू-पु. तंबू, डेरा. [तंबी.
तंबूरची-पु. तंबोरा वाजविणारा.
तंबूरा-पु. तंबोरा.
तंबूल-पु. पान.
तंबोली-पु. तांबोळी.
तमज्जुब-पु. आश्चर्य.
तमन-पु. व्यंग.
तमय्युन-पु. नेमणूक.
तमल्लुक-पु. संबंध, नातें.
तमल्लुका-पु. तालुका, मोठी जमीनदारी.
तमल्लुकदार-पु. तालुकदार, मोठा जमीन-
तमस्सुब-पु. पक्षपात, धर्माधता. [दार.
तमारूक-पु. ओळख.
तमाला-वि. सर्वश्रेष्ठ.
तइयो-अ. तरीदेखील, तरीसुद्धां.
तई-प्रत्य. शीं, ला. -अ. साठीं, करितां.
तई-स्त्री. उथळ कढई.
तउ-अ. तेव्हां, त्यावेळीं.
तऊ-अ. तरीसुद्धां, तथापि.
तक-अ. पर्यंत. -स्त्री. टक, नजर.
तकदमा-पु. अंदाज, एकाद्या कामाची
तकदीर-स्त्री. नशीब. [पूर्वं तयारी.
तकदीरवर-वि. भाग्यवान.
तकन-स्त्री. दृष्टि. [घेणें, टक लावून पाहणें.
तकना-क्रि. अ. पाहणें, शरण जाणें, आश्रय
तकबीर-स्त्री. ईश्वरस्तुति, एकाद्याला
दिलेला मोठेपणा, अल्लाहो अकबर
तकब्बूर-पु. गर्व, अभिमान. [म्हणणें.
तकमा-पु. पदक.
तकमील-स्त्री. पूर्णता.
तकरार-स्त्री. हुज्जत, विवाद, तंटाबखेडा.
तकरीब-स्त्री. सामिप्य, एकादें शुभकार्य

(जसें शादीकी तकरीब), साधना.
तकरीबन्-अ. बहुतकरून, जवळजवळ.
तकरीर-स्त्री. व्याख्यान, संभाषण.
तकरीरन्-अ. तोंडों, बोलून.
तकरीरी-वि. तोंडीं, वादग्रस्त.
तकहंर-पु. नेमणूक, नियुक्ति.
तकहंरी-स्त्री. नेमणूक.
तकला-पु. टकळी, दोर वळण्याचें चाक.
तकली-स्त्री. चाती, टकळी.
तकलीब-स्त्री. नक्कल, अंधानुकरण.
तकलीक-स्त्री. दुःख, संकट.
तकल्लुक-पु. शिष्टाचार.
तकबा-पु. सदाचार.
तक्रबियत-स्त्री. सामर्थ्य, समर्थन.
तक्रसीम-स्त्री. भागाकार, विभागणी.
तक्रसीर-स्त्री. कमतरता, उणीव, चूक-
भूल, अपराध, दोष.
तक्राबा-पु. तगादा, उत्तेजन, वचन
घेतलेले काम करावयास सांगणें.
तकान-स्त्री. दमणें, थकणें.
तक्रादी-स्त्री. तगाई.
तकिया-पु. उशी, तक्क्या, विश्रांतीची जागा,
आधार, फकीराची राहण्याची जागा.
तकियाकलाम-पु. संवयीमूळें तोंडांतून
वारंवार निघणारा निरर्थक शब्द.
तकुआ-पु. पाहा 'तकला.'
तलफ्रीक-स्त्री. कमीपणा.
तलमीनन्-अ. अदमासें.
तलमीना-पु. अंदाज, अनुमान.
तललिया-पु. एकांत जागा.
तलसीस-स्त्री. विशेषता.
तलान-पु. सुतार,
तलत-पु. सिंहासन, खर्ची, चौरंग.

तत्त्वतात्पर्य-पु. मयूरासन.
 तत्त्वतशीन-वि. सिंहासनासूढ.
 तत्त्वतपोश-पु. चौरंगावर अंथरण्याची चादर.
 तत्त्वबंदी-स्त्री. लाकडी फळ्यांची भित.
 तत्त्वता-पु. लांब व रुंद फळी, तत्त्वतपोशी,
 तिरडी, वाफा, कागदाचा ताव.
 तत्त्वता हो जाना-आखडणें.
 तत्त्वती-स्त्री. लहान लाकडी फळी, पाटी.
 तगडा-वि. घट्टाकट्टा, चांगला व मोठा.
 तगडी-स्त्री. करगोटा, घुंगुर. -वि.
 तगमा-पु. पदक. [घट्टीकट्टी.
 तगम्युर-पु. बदल, मोठा फेरफार.
 तगा-पु. सूत, दोरा, धागा.
 तगाई-स्त्री. शिवणावळ.
 तगादा-पु. पाहा 'तकाडा.'
 तगाना-क्रि. स. धांवदोरा भरणें.
 तगाफुल-पु. उपेक्षा.
 तगा-री-पु. इमारतीच्या कामाकरितां
 चुना वगैरेचें मिश्रण करण्याची जागा,
 घमेलें, उखळ गाडण्याचा खळगा.
 तगीर-पु. परिवर्तन, बदल.
 तगीरी-स्त्री. परिवर्तन.
 तग्य-पु. तज्ञ, तत्त्वज्ञानी. [करणें.
 तचना-क्रि. अ. तापणें, वाईटकामीं व्यय
 तचाना-क्रि. स. तापविणें, दुःखी करणें.
 तच्छिन, तच्छण-अ. ताबडतोब.
 तज-पु. एक औषधी वनस्पति, सोड.
 तजकिरा-पु. वर्णन, चर्चा.
 तजन-पु. त्याग.
 तजना-क्रि. स. त्यागणें, टाकणें.
 तजन्मूल-पु. शृंगार, शोभा.
 तजरबा-पु. अनुभव, प्रयोग.
 तजरबाकार-पु. अनुभवी, व्यवहारकुशल.

तजल्ली-स्त्री. प्रकाश, चमक, 'तूर' पर्वता-
 वर हजरत मूसाला दिसलेलें दिव्य तेज.
 तजबीज-स्त्री. मत, निर्णय, निकाल,
 तजाबुज-पु. मयदिचें उल्लंघन. [बंदोबस्त.
 तजुरबा-पु. अनुभव, समजून घेण्याकरितां
 केलेली परीक्षा.
 तज्जार-पु. 'ताजिर'चें अ. वचन.
 तज्ञ-वि. ज्ञानी, तत्त्वज्ञानी.
 तट-पु. शेत, प्रदेश, किनारा.-अ. जवळ.
 तटका-वि. ताजें, नवें, कोरें.
 तटनी-स्त्री. नदी.
 तटस्थ-वि. किनाऱ्यावर राहणारा, जवळ
 राहणारा, निरपेक्ष, उदासीन.
 तटस्थता-स्त्री. तटस्थपणा.
 तटी-स्त्री. दरी, नदी, जंगल, किनारा,
 समाधी, शेत, कडा.
 तड-पु. पक्ष, दुफळी, एकादी वस्तु आपट-
 तडक-स्त्री. भेग, तडा. [ल्याचा आवाज.
 तडकना-क्रि. अ. तडकणें, भेग पडणें,
 उकलणें, रागावणें, उड्या मारणें.
 तडकभडक-स्त्री. थाटमाट, वैभव.
 तडका-पु. सकाळ, प्रातःकाळ, फोडणी.
 तडकाना-क्रि. स. भेग पाडणें, तडाडणें,
 मोठा आवाज करणें.
 तडतडाना-क्रि. अ. तडतड शब्द होणें.
 -क्रि. स. तडतड शब्द करणें.
 तडप-स्त्री. तडफड, गर्जना, चमक.
 तडपना-क्रि. अ. तडफडणें, तळमळणें,
 गर्जना करणें.
 तडपाना-क्रि. स. सतावणें, कष्ट देणें.
 तडफडाना-क्रि. अ. तडफडणें.
 तडबंदी-स्त्री. समाजांत किंवा जातींत
 निरनिराळे विभाग बनविणें.

तङ्काक-अ. झटपट, घाईनें.-स्त्री. जोराचा आवाज.

तङ्काकडाक-तांतडीनें, झटपट, लवकर.

तङ्काका-पु. जोराचा आवाज.-अ. झटपट.

तङ्गाग-पु. तलाव, कमळें असलेला तलाव.

तङ्गाबा-पु. कपट, बाह्य देखावा, बाहेरील

तडित-स्त्री. वीज. [भपका.

तडी-स्त्री. थप्पड, कपट, बहाणा.

तत्-पु. परमात्मा, वायु.-सर्व. त्या (जसें-तत्सदृश-त्यासारखा).

तत्-वि. तप्त उष्ण.-पु. वायु, विस्तार, पिता, पुत्र, तंतुवाद्य.

तततायेई-स्त्री. नृत्याचे बोल.

ततसार-स्त्री. भट्टी, शेंगडी.

तताई-स्त्री. आंच, उष्णता.

ततारना-क्रि. स. गरम पाण्यानें धुणें.

ततैया-स्त्री. गांधीलमाशी, लवंगी मिरची, गर्दी.-वि. जलद, कष्टकारक, चपळ.

तत्काल-अ. ताबडतोब.

तत्कालीन-वि. त्याचवेळचा.

तत्त-पु. पाहा 'तत्त्व.'

तत्ता-वि. गरम, उष्ण.

तत्तिमा-पु. परिशिष्ट.

तत्तोयंबो-पु. मनोरंजन, मांडखोर माणसांना शांत करण्याची क्रिया.

तत्पर-वि. तयार, निपुण, चतुर.

तत्परता-स्त्री. तयारी, दक्षता, हुशारी.

तत्र-अ. त्याजागीं, तेथें.

तत्त्व-पु. साररूप अंश, वास्तविक स्वरूप, सत्य पदार्थ, तात्पर्य, पंच महाभूतें,

ब्रह्म-पु. ब्रह्मज्ञानी, दार्शनिक. [ब्रम्ह.

तत्त्वता-स्त्री. तात्त्विकपणा, यथार्थता.

तत्त्वत्वचान-पु. देखरेख.

तत्ता-अ. आग्नि, व, असेंच.

तथागत-पु. गौतमबुद्ध.

तथापि-अ. तरीदेखील.

तदनंतर-अ. त्यानंतर.

तदनु-अ. तदनंतर, त्याप्रकारें, तसेंच.

तदपि-अ. तरीसुद्धां, तथापि.

तदबीर-स्त्री. उपाय, युक्ति. [होणें.

तदरीज-स्त्री. क्रमानें कमी किंवा जास्त

तदरीस-स्त्री. शिकविणें.

तदा-अ. त्यावेळीं. [शिक्षा, दंड.

तदास्क-पु. बंदोबस्त, तपास (मुद्द्याचा),

तन-पु. शरीर.-अ. बाजू, कडे.-वि. थोडें.

तनको लगाना-प्रभाव पडणें.

तन देना-शरीर लावणें, मन लावणें.

तनबदन ओला हो जाना-थंड होणें, शरीर थंडगार होणें.

तनबदन फूंक देना-फार दाह करणें.

तनबदनकी खबर न रहना-बेशुद्ध होणें.

तनमन मारना-इंद्रियांना ताब्यांत ठेवणें.

तनमन एक होना-फार मित्रता होणें.

तनमनचें जान आ जाना-शुद्धीवर येणें, तरतरी वाटणें.

तनमन बारना-प्राण ओवाळणें.

तनक-पु. गाण्यांतील एक राग.

तनक्रीह-स्त्री. तपास.

तनछाह-छ्वाह-स्त्री. पगार, वेतन.

तनगना-क्रि. अ. चिडणें, चडफडणें.

तनखन्-अ. व्यंगपूर्वक.

तनखीम-स्त्री. संघटन, व्यवस्था.

तनखेब-स्त्री. पाहा 'तजेब'.

तनखुल-वि. न्हास, अवनति.-वि.

पदच्युत, अधिकारस्रष्ट.

तनखुकी-स्त्री. अवनति.

तनतनहा-अ. एकटा.

तनतना-पु. राग, स्वाब.

तनतनाना-क्रि. अ. रागावणें, तणतणणें.

तनवेह-वि. मनःपूर्वक काम करणारा.

तनवेही-स्त्री. मेहनत, प्रयत्न, सूचना.

तनना-क्रि. अ. गवनिं फुगून जाणें, ताठ उभे रहाणें, प्रवृत्त होणें, ओढल्यामुळें विस्तार वाढणें.

तनपरवर-वि. स्वार्थी, आपलपोटा.

तनय-पु. पुत्र. [मुलगा.

तन(नू)ह-पु. रोम, लव, पक्ष्यांचे पंख,

तनबाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून ताणण्याचें काम करविणें, ताणून घेणें.

तनसोफ-स्त्री. दुभागणें, भाग पडणें.

तनमुख-पु. नक्षीदार कापड.

तनहा-वि. एकटा.

तनहाई-स्त्री. एकांत, एकटेपणा.

तना-पु. बुंधा, खोड. -अ. कडे.

तनाजा-पु. भांडण, वैर.

तनातनी-स्त्री. ओढाताण.

तनाव-स्त्री. ताणून बांधण्याची दोरी, ताण.

तनावर-वि. मोठा, सशक्त.

तनावुल-पु. ग्रहण करणें, खाणें.

तनामुख-पु. आवागमन, विनाश, दुसरें रूप प्राप्त होणें, एक शरीर सोडून दुसरें शरीर धारण करणें.

तनासुल-पु. प्रजोत्पत्ति.

तनि, तनिक-वि. लहान, थोडा.-अ. थोडेंसें.

तनिया-स्त्री. लंगोटी, चोळी, चडडी.

तनी-स्त्री. बंद, नाडी. -अ. थोडें.

तनु-वि. सडपातळ, कमतरता, कोमल, सुंदर. -स्त्री. शरीर, कातडी, स्त्री.

तनूर-पु. पाहा 'तंदूर'.

तनेना-वि. ताणलेला, रागावलेला.

तनै-पु. पुत्र, मुलगा.

तनैया-स्त्री. कन्या, मुलगी.

तनोज-पु. पुत्र, रोमांच.

तन्नीम-स्त्री. संघटना.

तन्नाना-क्रि. अ. ऐट दाखविणें, तणतणणें.

तन्नी-स्त्री. तराजूच्या पारड्या बांधण्याची दोरी, नाव.

तप-पु. तपस्या, शरीर किंवा इंद्रियें यांना ताब्यांत ठेवण्याचा धर्म, नियम, अग्नि, उष्णता, ग्रीष्म ऋतु, ताप.

तपकना-क्रि. अ. व्याकुळ होणें, तळमळणें, थेंब थेंब गळणें, झाडावरून फळ पडणें.

तपना-क्रि. अ. तापणें, गरम होणें, तप करणें, वजन पडणें.

तपनी-स्त्री. शेकोटी, तप.

तपस्या-स्त्री. तपश्चर्या.

तपस्विनी-स्त्री. तपश्चर्या करणारी स्त्री, तपस्व्याची स्त्री, पतिव्रता.

तपस्वी-पु. तप करणारा, दीन, दया कर-

तपशील-पु. तपशील. [प्यायोग्य.

तपाक-पु. उत्साह, आवेश, वेग.

तपाना-क्रि. स. तापविणें.

तपिश-स्त्री. उष्णता, ज्वाला.

तपेदिक-पु. क्षयरोग.

तपे लरजा-पु. थंडीताप, मलेरिया.

तपोधन-पु. मोठा तपस्वी.

तप्त-वि. तापलेला, दुःखित.

तप्य-पु. तप, तपश्चर्या.

तफडील-स्त्री. मोठेपणा, श्रेष्ठता, तुलना.

तक्रतीश-स्त्री. तपास, शोध, झडती.

तफरका-स्त्री. अंतर, अनेक्य, वियोग.

तफरीक-स्त्री. वर्गीकरण, वियोग, भाग, एका मोठ्या संख्येतून दुसऱ्या संख्येला

कमी करण्याचे नियम.

तक्ररीह-स्त्री. आनंद, मौज, विनोद, थट्टामस्करी, सहल, फिरावयास जाणें.

तफरीहन-अ. आनंदाप्रित्यर्थ, सहलीसाठीं.

तक्रसील-स्त्री. तपशील, विस्तृत वर्णन, कैफियत. [पूर्वक.

तक्रसीलवार-वि. तपशीलवार, विस्तार-तफावत-पु. अंतर, लांबी.

तब-अ. तेव्हां, म्हणून, त्यावेळीं.

तबब-स्त्री. छाप, ग्रंथाची आवृत्ति, प्रकृति,

तबई-वि. नैसर्गिक. [मोहोर.

इल्में तबई-प्रकृति विज्ञान, दर्शनशास्त्र.

तबक-पु. त्रिलोक, पृष्ठभाग, चांदी सोन्याचा वर्ख.

तबका-पु. खंड, त्रिलोक, लोकांचा समूह,

तबदील-वि. बदललेला. [पृष्ठभाग.

तबदीली-स्त्री. परिवर्तन, अदलाबदल.

तबदुल-पु. पाहा 'तबदीली'.

तबर-पु. कुन्हाडीच्या आकाराचें एक

तबर्-पु. तिरस्कार. [हत्पार, कुन्हाड.

तबरक-पु. प्रसाद.

तबल-पु. नगारा, मोठा ढोल.

तबलची, तबलिया-पु. तबलजी.

तबला-पु. तबला.

तबलीग-पु. धर्मप्रचार, एकादी वस्तु एकाद्याकडे पोचविण्याचें काम.

तबस्तुम-पु. मंद हास्य.

तबाक-पु. मोठें ताट.

तबाबला-पु. परिवर्तन, बदली.

तबाशीर-पु. वंशलोचन नामक वनस्पति.

तबाह-वि. नष्ट, धूळपाण झालेला.

तबाही-स्त्री. नाश. [तब्येत.

तबि(बी)अत-स्त्री. मन, हृदय, जीव,

तबीअत लगना-मन लागणें.

तबीअत आना-आवडणें, प्रेम करणें.

तबीअत फड़क उठना-मन आनंदित व उत्साहित होणें.

तबीअतबार-वि. समजुतदार, रसिक.

तबीब-पु. वैद्य.

तभी-अ. तेव्हांच, याकरितांच.

तमंचा-पु. पिस्तुल.

तम-पु. अंधार, राहु, डक्कर, पाप, क्रोध, अज्ञान, काळिमा, नर्क, मोह, मुक्ति.

तमक-पु. राग, जोर. [घमेंड.

तमकनत-स्त्री. मानसन्मान, थाटमाट,

तमकना-क्रि. अ. रागानें लाल होणें. रागाचा

तमगा-पु. पदक. [आवेश दाखविणें.

तमचुर-पु. कोंबडा. [लाल होणें.

तमतमाना-क्रि. अ. चमकणें, रागानें चेहरा

तमहन-पु. नागरिकता, संस्कृति, नगर-निवास.

तमन्ना-स्त्री. कामना, तीव्र इच्छा, आवड,

तमस्सुर-पु. थट्टा. [अभिलाषा.

तमस्सुक-पु. ऋणपत्र, दस्तवज.

तमहीद-स्त्री. प्रस्तावना, उपक्रम, भूमिका.

तमा-स्त्री. इच्छा, लोभ, रात्र. -पु. राहु.

तमाकू-पु. तंबाकू.

तमाचा-पु. थप्पड, चपराक.

तमाचा जडना-थप्पड मारणें.

तमाही-स्त्री. मुदतीबाहेर जाणें (दावा वगैरे), मुदत संपणें.

तमाम-वि. संपूर्ण, समाप्त.

(काम) तमाम करना-मारून टाकणें.

(काम) तमाम होना-मृत्यु येणें.

तमारि-पु. सूर्य.

तमारी-स्त्री. चक्कर.

तमाल-पु. तमालवृक्ष, काताचे झाड-
(खैर), एक प्रकारची तलवार.

तमाशबीन-पु. तमासगीर, वेश्यागमनी.
तमशाई-स्त्री. तमाशा पाहणारा. [गोष्ट.
तमाशा-पु. खेळ, करमणूक, आश्चर्यकारक
तमाशा करना-नाटक करणे, सोंग घेणे.
तमाशा बिलाना-खेळ दाखविणे, शिक्षा
तमाशा बन जाना-हास्यास्पद होणे. [करणे.
तमाशा बनाना-मूर्ख बनविणे, थट्टा करणे,
नक्कल करणे.

तमाशागाह-खेळ दाखविण्याची जागा.
तमाशा होना-लोकांच्या करमणुकीची
तमिस्त्र-पु. अंधार, क्रोध. [गोष्ट होणे.
तमी-स्त्री. रात्र.

तमीचर-पु. राक्षस.

तमीज-स्त्री. विवेकबुद्धि, ज्ञान, बुद्धि,
तमोर, तमोल-पु. तांबूल, विडा. [सम्यता.
तमोरी, तमोली-पु. तांबोळी.

तथ-वि. ठरविलेला, निश्चित केलेला,
निर्णय केलेला.

तथ करना-ठरविणे, घडी घालणे.

तयना-क्रि. अ. पाहा 'तपना'.

तरंग-स्त्री. लाट, लहर (मनाची),
स्वरांचा चढउतार. [येणारी.

तरंगिणी, तरंगिनी-स्त्री. नदी -वि. तरंग
तरंगी-वि. लाटा येत असलेला, खुशालचेंडू.

तर-वि. तरणारा, ओला, आर्द्र, ताजे,
कोवळे, थंड, श्रीमंत -पु. मार्ग, उतार,
नाव, जकात अग्नि.-अ. एक प्रत्यय,
खाली, तळाशी.

तरक, तर्क-पु. विवंचना, विचार, चिंता,
सुंदर आणि सारगर्भित उक्ति.-स्त्री.
पुस्तकाच्या पृष्ठाच्या उजव्या कोपऱ्यांत

खालच्या बाजूस दुसऱ्या पृष्ठाच्या
आरंभीचा जो शब्द लिहितात तो,
फळी, तुळई, तडा, त्याग, भूलचूक.

तरक (कं) ना-क्रि. अ. तर्क करणे,
आनंदाने उड्या मारणे, तडकणे.

तरकश, तरकस-पु. बाणांचा भाता.

तरकसी-स्त्री. लहान भाता.

तरका-पु. वारसाला मिळालेली संपत्ति.

तरकारी-स्त्री. भाजी.

तरकीब-स्त्री. युक्ति, उपाय, रचना, ढब.

तरक़ी-स्त्री. उन्नति.

तरकुल-पु. ताडवृक्ष.

तरकुली-स्त्री. कर्णफूल.

तरखा-पु. पाण्याचा जोराचा प्रवाह.

तरखान-पु. सुतार. [प्रोत्साहन.

तरगीब-स्त्री. उत्तेजन, आकर्षण, फूस,

तरछाना-क्रि. अ. तिरप्या नजरेने खूण

तरज-पु. पाहा 'तर्ज.' [करणे.

तरजना-क्रि. अ. राग दाखविणे, मारणे,
दटावणे, टाकून बोलणे.

तरजीह-स्त्री. प्रधानता, प्रशस्तता, इतर
वस्तूपेक्षा एकाद्या वस्तूस अधिक चांगले

तरजुमा-पु. अनुवाद, भाषांतर. [समजणे.

तरजुमान-पु. वक्ता, अनुवादक.

तरतराना-क्रि. अ. तडतडणे.

तरतीब-स्त्री. क्रम, व्यवस्था.

तरतीबदार-अ. क्रमवार.

तरबामन-वि. अपराधी, पापी.

तरबीब-स्त्री. खंडण, रद्द.

तरबुडु-पु. चिंता.

तरन-पु. कानांतील एक दागिना.

तरनतारन-पु. तारणारा, ईश्वर.

तरना-क्रि. अ. तरून जाणे, मुक्त होणे.

—क्रि. स. पार करणें, ओलांडून जाणें,
तळणें. [जाण्याची क्रिया.

तरनि—स्त्री. नाव.—पु. उद्धार, नदी ओलांडून
तरनी—स्त्री. नाव.

तरपन—पु. तृप्ति, मृतांच्या नांवांनं पाणी
तरपना—क्रि. अ. पाहा 'तडपना.' [देणें.

तरपर—अ. खालीवर, एकामागून एक.

तरफ—स्त्री. बाजू, पार्श्व, पक्ष.

तरफवार—वि. पक्षपाती, पक्षाचा अभि-
मान धरणाऱा.

तरफाराना—क्रि. अ. तळमळणें, तडफडणें.

तरफोन—पु. दोन्ही पक्ष, दोन्ही बाजूचे लोक.

तरब—स्त्री. वळण, संगोपन.—पु. प्रसन्नता.

तरबतर—वि. भिजलेला, रसभरीत, आर्द्र.

परबियत—स्त्री. शिक्षण.

तरबूज—पु. टरबूज. [सूचना.

तरमीम—स्त्री. संशोधन, सुधारणा, उप-

तरराना—क्रि. स. मुरकणें, अकडणें.

तरल—वि. क्षणिक, चंचल, प्रवाही, चमकदार.

तरलाई—स्त्री. चंचलता, प्रवाहीपणा.

तर(ह)वर—पु. झाड.

तरवा—पु. तळवा.

तरवारि—स्त्री. तलवार.

तरस—पु. दया, कींव, सहानुभूति.

(किसीपर) तरस खाना—कींव करणें.

तरसना—क्रि. अ. तळमळणें, बेचैन होणें
(हेतु साध्य न झाल्यास).

तरसाना—क्रि. स. सतावणें, छळणें, व्यर्थ
लालूच दाखविणें.

तरह—स्त्री. तऱ्हा, प्रकार, रीत, पद्धत,

तरह बेना—गम खाणें, टाळणें. [उपाय.

तर(ल)हटी, तरेटी—तराई, पायथा, उतार
जमीन, दरी, खोरे.

तरहुंड—वि. खालचें, निरुष्ट.

तरहर—अव्य. खालीं.

तरहवार—वि. सुंदर, शोकीन, डोलदार.

तर्हिअ—अ. तर, त्यावेळीं.

तरहेल—वि. पराधीन, वश झालेला.

तराई—स्त्री. डोंगराचा पायथा, दरी, खोरे,
नदीकांठची जमीन.

तराटक—पु. त्राटक, योगमुद्रा.

तराना—पु. उद्धार, गाण्याचा एक प्रकार.

तरापा—पु. हाहाकार, त्राहि त्राहि.

तराबोर—वि. ओलाचिब, भिजलेला,

तरायल—वि. चपल, तरल.

तरारा—पु. पाण्याची धार, उडी.

तराबट—स्त्री. ओलावा, थंडपणा, दूध
घुसळून केलेलें फेसाळ व गोड पेय,
स्निग्ध भोजन.

तराश—स्त्री. तासण्याची क्रिया, प्रकार.

तराशना—क्रि. स. तासणें, कापणें.

तराही—अ. तळीं, खालीं.

तरियाना—क्रि. अ. तळाशीं बसणें.—क्रि.
स. तळाशीं बसविणें, झांकणें.

तरिबन—पु. कर्णफूल.

तरी—स्त्री. दमटपणा, ओलावा, थंडावा,
पावसाचें पाणी ज्याठिकाणीं एकत्र
सांठतें असा जमिनीचा खोलगट भाग,
तराई, पाणथळी, दरी, नौका, कर्णफूल,

तरीका—पु. प्रकार, रीत, चाल, उपाय,
तह—पु. झाड, साग. [पद्धति.

तरुण, तरुन—वि. तरुण, नवीन, कोंवळा,
ताजें, तेजस्वी, प्रफुल्लित.—पु. एरंड, जिरें.

तरुण(न)ई, तरुणाई—स्त्री. तरुणावस्था.

तरुणी—१६ ते ३० वर्षांपर्यंतची स्त्री,
पांढरा गुलाब, सुगंधी द्रव्य विशेष.—पु.

पांढऱ्या आघाड्याचें पुष्प, कोंबळें हाड,
 तखर-पु. वृक्ष. [अंकुर.
 तरंबा-पु. तरंगणारा ओंडा, नाव.
 तरेटी-स्त्री. पायथा, उतार जमीन.
 तरेरना-क्रि. स. दृष्टिसंकेतानें असंमति
 दर्शविणें, डोळे वटारणें.
 तरैया-स्त्री. तारका. -पु. तारणारा.
 तरोई-स्त्री. दोडकें, शिराळें.
 तरौस-पु. किनारा.
 तरौटा-पु. जात्याची खालची तळी.
 तरौना-पु. कर्णफूल.
 तर्क-पु. तर्क, अटकळ, अनुमान, संशय,
 न्यायशास्त्र, हेतु, अध्याहार, उत्प्रेक्षा.
 तर्कना-क्रि. अ. तर्क करणें.
 तर्कश-पु. बाणांचा भाता.
 तर्ज-पु. प्रकार, पद्धति, शैली, रचना.
 तर्जन-पु. धमकी, क्रोध, दटावणें, निंदा,
 लाजवणें, मागे टाकणें.
 तर्जन गर्जन-आदळ आपट, गडगडाट.
 तर्जनी-स्त्री. आंगठ्याजवळचें बोट.
 तर्जुमा-पु. अनुवाद, भाषांतर.
 तर्पण-पु. तृप्त करण्याची क्रिया.
 तराना-क्रि. अ. बडबडणें, चिडून बोलणें.
 तरार-वि. वाचाळ, बडबड्या.
 तर्स-स्त्री. पाहा, 'तरस.'
 तल-पु. तळभाग, खालीं.
 तलक, तक -अ. पर्यंत.
 तलक्रीन-स्त्री. शिक्षण, उपदेश.
 तलख-वि. कडू, अप्रिय, कठोर.
 तलछट-स्त्री. पाणी इत्यादीच्या खालीं
 सांचणारा गाळ, बुडाचा पत्रा.
 तलना-क्रि. स. तळणें.
 तलपट-वि. नाश पावलेला.

तलफ-वि. नाश पावलेला. [हैराण होणें.
 तलफना-क्रि. अ. तडफडणें, तळमळणें,
 तलफुफुङ-पु. उच्चार.
 तलब-स्त्री. शोध, तपास, मागणी, इच्छा,
 तलब करना-मागणी करणें. [पगार.
 तलबणार-वि. शोधणारा, धुंडाळणारा,
 तलबनामा-पु. समन्स. [गरजू.
 तलबाना-पु. साक्षीदाराचा भत्ता.
 तलबी-स्त्री. बोलावणें, हजर राहण्याचा
 हुकूम, मागणी.
 तलबेली-स्त्री. आतुरता, तळमळ.
 तलबा-पु. पायाचा तळवा.
 तलबे खुजलाना-प्रवासाचा प्रसंग येणें.
 तलबे चाटना-खुशामत करणें, हांजी
 हांजी करणें. [हांजी करणें.
 तलबे सहलाना-खुशामत करणें, हांजी
 तलबोसे आग लगना-संताप होणें.
 तलबे धो धोकर पीना-निरलस सेवा करणें.
 तल(र)वार-स्त्री. तलवार.
 तलहटी-स्त्री. पायथा, डोंगराच्या पाय-
 थ्याची जमीन, दरी, खोरे.
 तला-पु. तळ, बूड, जोड्याचा तळ.
 तलाक-पु. घटस्फोट.
 तलातुम-पु. समुद्राच्या मोठ्या लाटा.
 तलाफ्री-स्त्री. निवारण.
 तलाब-पु. तलाव.
 तलाबत, तिलाबत-स्त्री. कुराणाचें पठण.
 तलाश-स्त्री. शोध, आवश्यकता.
 तलाशी-स्त्री. तपासणी, झडती.
 तली-स्त्री. बूड, तळवा, गाळ.
 तले-अ. खालीं.
 तलेऊपर-एकावर एक.
 तलेऊपरके-पाठोपाठचे.

तलेटी-स्त्री. पर्वताच्या पायथ्याची जमीन,
 तलेया-स्त्री. लहान तळें. [बूड.
 तलेंछ-स्त्री. पाहा. 'तलछट.'
 तल्ल-वि. कडू, अप्रिय.
 तल्लमिजाज-वि. तापट, रागीट.
 तल्य-पु. शैय्या, गच्ची, बिछाना, पत्ती,
 माडी, रक्षक पुरुष.
 तल्ल-पु. खड्डा, तलाव, टांके, हौद.
 तल्ला-पु. जोड्याचा तळ, बूड, खालचा
 भाग, अस्तर, निकटता
 तल्ली-स्त्री. जोड्याचा तळवा, नाव, तरुणी,
 तबक्का-स्त्री. आशा, उमेद. [वरूणाची स्त्री.
 तबक्कुफ-पु. उशीर.
 तबक्कुल-पु. ईश्वरावरील श्रद्धा, संसार
 सोडून ईश्वराकडे मन लावणे.
 तबज्जह-स्त्री. लक्ष, ध्यान, कृपादृष्टि.
 तबना-कि. अ. तापणें, गरम होणें, कुढणें.
 तबल्लुब-वि. जन्मलेला.
 तबल्लुब होना-जन्म होणें.
 तबाजा-स्त्री. आदरसत्कार, आगत स्वागत,
 भेट, नजराणा.
 तबाना-वि. बलवान, हृष्टपुष्ट.
 तबायफ-स्त्री. वेश्या, कलावंतीण.
 तबारा-पु. उष्णता, ज्वलन.
 तबारीख-स्त्री. इतिहास.
 तबालत-स्त्री. लांबी, विपुलता, भानगड.
 तबील-वि. लांब.
 तबेला-पु. तबेला.
 तशळीस-स्त्री. रोगाचें निदान किंवा
 चिकित्सा, ठराव, निश्चय.
 तशबीब-स्त्री. अत्याचार, कठोरपणा.
 तशद्दुद-पु. सक्ति, बळजबरी, कठोरता.
 तशफुझी-स्त्री. समाधान, संतोष.

तशबीह-स्त्री. उपमा, उदाहरण.
 तशरीक-स्त्री. महत्त्व, मोठेपणा, प्रतिष्ठा.
 तशरीक रसना-विराजमान होणें.
 तशरीक लाना-येणें, पदार्पण करणें.
 तशरीक ले जाना-निघून जाणें.
 तशरीह-स्त्री. भाष्य, टीका, शरीरशास्त्र.
 तशबीश-स्त्री. काळजी चिंता, त्रास.
 तशत-पु. मोठें तबक.
 तशरी-स्त्री. बशी, लहानशी थाळी, ताटली,
 तस-वि. तसें. [तबक.
 तसकीन-स्त्री. संतोष, समाधान, सांत्वन.
 तसदीअ-स्त्री. तसदी, डोकेदुखी, दुःख.
 तसदीक-स्त्री. खरेपणा, सत्यपरीक्षा,
 साक्ष, समर्थन.
 तसद्दुक-पु. दान, बलिदान, ओवाळणी.
 तसन्ना-पु. नकली माल, थाटमाट, कारा-
 तसनीफ-स्त्री. ग्रंथ रचना. [गिरी.
 तसक्रि(स्क्रि)या-पु. स्वच्छ करणें (मन
 इत्यादि), भांडणाचा निपटारा.
 तसबीह-स्त्री. जपमाळ, ईशस्तवन.
 तसमा-पु. चामड्याचा पट्टा.
 तसरक-पु. खर्च, उपयोग, चमत्कार.
 तसला-पु. तसराळें.
 तसलीम-स्त्री. प्रणाम, स्वीकार, मान्यता,
 तसल्ली-स्त्री. समाधान, धैर्य. [हमी घेणें.
 तसब्बु (सौब) क-पु. ईश्वर परायणता,
 वैराग्य, सुफी भक्तिमार्ग, सुफी लोकांचा
 दार्शनिक सिद्धांत.
 तसब्बु (सौब) र-पु. ध्यान, लक्ष, कल्पना.
 तसहीह-स्त्री. शुद्धीकरण.
 तसि-अ. त्या प्रकारची, यथोचित.
 तसू, तसू-पु. तसू.
 तस्मा-पु. पाहा 'तसमा'.

तस्वीर-स्त्री. चित्र.

तहें, तहों, ताहों-अ. तेथें, त्या ठिकाणीं.

तहेंबों-अ. तेथें, त्या ठिकाणीं.

तह-स्त्री. तळ, घडी, पृष्ठभाग, पाण्या-
खालची जमीन, पातळ आवरण.

तह करना या लगाना-घडी करणें.

तह कर रखना-गुंडाळून ठेवणें.

तहकी बात-गुप्त गोष्ट.

तह तोडना-भांडण मिटविणें.

तहतक पहुँचना-मर्म समजून घेणें.

तह बेना-पुटें देणें, हलका रंग चढविणें.

तहोबाला होना-उलटापालट होणें, नष्ट
होणें.

तहक्की-स्त्री. तपासणी, चौकशी.-वि.
पारखून घेतलेलें, निश्चित.

तहक्कीकत-स्त्री. तपास, शोध, चौकशी,
'तहक्कीक' चें अ. वचन.

तहजीर-स्त्री. अपमान, बेअब्.

तहखाना-पु. तळघर.

तहजीब-स्त्री. शिष्टाचार, सभ्यता, संस्कृति.

तहजीबयाफता-वि. शिष्ट, सभ्य.

तहत-पु. ताबा, अधिकार.

तहतुस्सरा-स्त्री. पाताळ.

तहबज-वि. अगदीं नवीन.

तहपेच-पु. पागोट्याच्या खालीं घाला-
वयाची लहान टोपी, पागोट्याचें एक
टोंक जे आधीं बांधतात. [परकर.

तहपोशी-स्त्री. साडीच्या आंत नेसण्याचा

तहफुज-पु. सावधानगरी, संयम, तोंड पाठ
करणें, रक्षण.

तहबंद-मद-मत-पु. लुंगी, कमरेंभोंवतीं
गुंडाळण्याचा पंचा.

तहम्मुल-पु. सहनशीलता.

तहरी-स्त्री. खिचडी, मटारभात. [गति.

तहरीक-स्त्री. चळवळ, ठराव, फस, उत्तेजन,

तहरीर-स्त्री. लेखनशीली, लेख, लेखी
पुरावा, लिखाण.

तहरीरी-वि. लिहिलेला. [मृत्यु.

तहलका-पु. खळबळ, नाश, धुमाकूळ,

तहलील-स्त्री. विरघळणें, पचणें, व्याक-
रणाप्रमाणें एकाद्या शब्दाची व्याख्या,
पदच्छेद.

तहवील-स्त्री. अनामत, ठेव, खजिना,
रोकड जमा, चंद्रसूर्याचें एका राशींतून
दुसऱ्या राशींत जाणें.

तहवीलदार-पु. खजीनदार.

तहत नहत-वि. नष्ट, उध्वस्त.

तहसीन-स्त्री. वाहवा, तारीफ.

तहसील-स्त्री. सारा वसुलीची कचेरी, सारा
वसुली, वसुलीची रक्कम. [करणारा.

तहसीलदार-पु. मामलेदार, कर वसूल

तहसीलना-क्रि. अ. वसूल करणें.

तहो-अ. तेथें

तहाना-क्रि. स. घडी करणें, गुंडाळणें.

तहियों-अ. तेव्हां, त्यावेळीं.

तहीं-अ. तेथेंच.

तहो-वि. रिकामा.

तहोबस्त-वि. निर्धन.

तहोमगज-वि. मूर्ख. [संकल्प.

तहंया-पु. तयारी, तत्परता, निर्धार,

तहोबाला-खालीवर, नष्ट.

तहोबाला होना-नष्ट होणें, उलटापालट

तोंई-अ. प्रमाणें, पर्यंत, साठीं. [होणें.

तातें-स्त्री. दोरी, धनुष्याची दोरी, तंतु-

तोंत-पु. रांग, ओळ. [वाद्याची तार.

तोंता बोंबना-एकामागन एक चालविणें.

सौता लगना-रांग लागणें.
 सौती-स्त्री. संतति, ओळ. -पु. विणकर.
 सौबा-पु. तांबे.
 सौय-अ. कडून.
 ता-सर्व. तो. -अ. पर्यंत.
 ताअत-स्त्री. उपासना, सेवा.
 ताई-अ. पर्यंत, कडे, नजीक, समक्ष, करितां.
 ताई-स्त्री. वडील चुलती, उथळ कडई.
 ताईब-स्त्री. अनुमोदन, समर्थन.
 ताऊ-पु. वडील चुलता.
 ताऊन-पु. प्लेग.
 ताऊस-पु. मोर.
 (तळते) ताऊस-मयूरसिंहासन.
 ताक-पु. कोनाडा, विषम संख्या, अद्वितीय.
 ताकपर रखना-उपयोगांत न आणणें,
 टाकून देणें.
 ताक-स्त्री. स्थिरदृष्टि, टक, प्रतीक्षा, शोष.
 ताकमें रहना या ताक लगाना-संधि
 शोषीत राहणें.
 ताकझोक-स्त्री. डोकावणें, चोरून पाहणें,
 थोड्याथोड्या वेळानें पाहणें.
 ताकत-स्त्री. शक्ति, सामर्थ्य.
 ताकतवर-वि. बलवान, सामर्थ्यवान.
 ताकना-क्रि. स. टक लावणें, पाहणें,
 विचार करणें, ताडणें.
 ताकि-अ. कारण कीं, यासाठीं कीं.
 ताकीब-स्त्री. बजावणूक, ताकीद.
 ताकीबन-अ. आग्रहपूर्वक.
 ताकीबी-वि. जरूरी.
 ताखीर-स्त्री. वेळ, विलंब.
 ताग-पु. ताग, दोरा.
 तागना-क्रि. स. दोरा घालणें, जहाज
 लाग-पु. घागा, दोरा. [नांवरणें.

ताज-पु. मुकुट, तुरा, आग्याचा महाल.
 ताखणी-स्त्री. ताजेपणा, नावीन्य, नवीनता,
 ताजदार-पु. मुकुटधारी राजा. [प्रफुल्लता.
 ताजन, ताजना-पु. चाबूक.
 ताजपोशी-स्त्री. राज्यारोहण.
 ताखिया-पु. मुसलमानाचें ताजे, ताबूत.
 ताजिर-पु. व्यापारी.
 ताखी-पु. अरबी घोडा, शिकारी कुत्रा.
 -वि. अरबास्तानचा-स्त्री. अरबी भाषा.
 ताखीम-स्त्री. शिष्टाचार, आदर, सन्मान,
 लवून मुजरा करण्याची एक पद्धत.
 तखीनी सरदार-पु. प्रतिष्ठावान सरदार.
 ताटंक-पु. कुंडले, कर्णफूल.
 ताड-पु. ताडाचे झाड, प्रहार, हातांतील
 एक दागिना, आवाज, मूठभर (तृण इ.),
 ताडन-पु. दंड, धमक, प्रहार. [पर्वत.
 ताडना-क्रि. स. मारणें, दटावणें, गुप्त गोष्ट
 समजणें, मारझोड करून पळविणें.
 -स्त्री. प्रहार, मार, दटावणी, धमकी,
 शिक्षा, क्लेश.
 तात-पु. बाप, गुरू, भाऊ किंवा मित्र यांना
 प्रेमाचें संबोधन. -वि. उष्ण, पूज्य.
 ताता-वि. गरम, उष्ण.
 तातील-स्त्री. सुट्टी.
 ताते-अ. त्यामुळें.
 तात्पर्य-पु. आशय, हेतु, मतलब.
 तादाद-स्त्री. संख्या, अंक, मोजणी.
 तान-स्त्री. विस्तार, ताण, आलाप.
 तान उडाना-गीत गाणें.
 तानकर-बलपूर्वक, ओढन.
 तान कर सोना-बेफिकीर झोपणें.
 (फिसीपर) तान तोडना-तोंडसुख घेणें.
 तानना-क्रि. स. ताणणें, ओढणें.

तानपुरा-पु. तंबोरा.

ताना-पु. माग, ताणा, टोमणा.-क्रि. स.

तापविणें, तापवून परीक्षा करणें (सोंनें वगैरे धातु), अजमावणें, ओली माती वगैरे लावून भांड्याचे तोंड बंद करणें.

तानाबाना-पु. कपडा विणण्याकरितां लावलेले आडवे उभे दोरे.

ताना रीरी-स्त्री. आलाप, सामान्य गाणें.

तानाशाह-पु. सर्वाधिकारी, डिकटेटर.

तानी-स्त्री. कपडा विणण्याकरितां लावलेले उभे धागे.

ताप-पु. उष्णता, आंच, संताप, त्रास, ज्वर.

तापतिल्ली-स्त्री. पांथरी.

तापती-स्त्री. तापी नदी, सूर्यकन्या तापी.

तापना-क्रि. अ. तापणें, गरम होणें.-क्रि.

स. तापविणें, नष्ट करणें, गरम करण्याकरितां जाळणें.

तापमानयंत्र-पु. उष्णतामापक यंत्र. [झाड.

तापस-पु. तापसी, दालचिनीच्या जातीचें

तापस्वेद-पु. शोकल्यामुळें आलेला वाम.

तापा-पु. खुराडें. [कपडा.

ताफता-पु. एक प्रकारचा चमकदार रेशमी

ताब-स्त्री. धैर्य, शक्ति, चमक, ताप,

तावदान-पु. तावदान. [सहनशक्ति.

ताबा-वि. वशीभूत, हुकमाचा ताबेदार.

ताबीर-स्त्री. स्वप्नाचें शुभाशुभ फळ.

ताबूत-पु. गाडण्याकरिता घेऊन जाताना प्रेत ठेवयाची पेटी, ताबूत.

ताबेदार-वि. अधीन, बंदा.

ताबेदारी-स्त्री. अधीनता.

ताम-पु. उणीव, दोष, दुःख, अस्वस्थता, इच्छा, काळजी, ग्लानि, क्रोध, रोष, अंधार. - वि. अस्वस्थ, दुःखी, भयानक.

तामचीनी-स्त्री. एक धातु.

तामजान-पु. पालखी.

तामलेट-पु. टमरेल.

तामस-पु. सर्प, घुबड, क्रोध, अंधार अज्ञान, चौथा मनु, मोह.-वि. तमोगुणी, अज्ञानी, अंधकारमय, दुष्ट.

तामसी-वि. तामसी(स्त्री).-स्त्री. काळोखी रात्र, निद्रा, महाकाली, एक प्रकारची मायावी विद्या.

तामीर-स्त्री. घराचें बांधकाम.

तामील-स्त्री. आज्ञापालन. [असमंजस.

ताम्मुल-पु. मनन, संशय, अनिश्चितता,

तायना-क्रि. स. तापविणें.

तायक्या-पु. वेश्या, गाणाच्या वेश्यांची मंडळी,

तायर-पु. पक्षी. [यात्रेकरुंचा तांडा.

ताया-पु. वडील चुलता.

तार-वि. उंच स्वर, देदीप्यमान, स्वच्छ,

विस्तृत, उत्तम, कर्कश.-पु. पाणी

(मोत्याचें), उत्तम मोती, तंतु, ओंकार,

तार, चांदी, टेलिग्राफ, तारनें आलेली

बातमी, सूत, मोठा आवाज, कमळांतील

बीजकोश, अखंड परंपरा, सोय, युक्ति,

अठरा अक्षरांचा एक छंद.

तारटूना-काम बिघडणें, प्रवेश बंद होणें.

तार डीले पडना-गळून जाणें.

तार तार करना-विस्कळित करून टाकणें.

तार बंधना-कार्य सतत चालू राहणें.

तार जमना-बंधना या बँटना-बेत जमणें.

तारक-पु. नौका, नक्षत्र, डोळा, डोळ्यां-

तील बाहुली, तारकासुर, नक्षत्र, उल्का,

बृहस्पति.-वि. तारणारा, सुकाणूवाळा.

तारकश-पु. धातुची तार ओढणारा.

तारबंद-पु. तार ओंफित.

तारघाट-पु. मतलब साधण्याची कृति, योजना.

तारण-न-पु. विष्णु, उद्धार, नौका, ओलांडणे, तरणे. [सारासार विचार.

तारतम्य-पु. तुलना, न्यूनाधिक्य, धोरण,

तारतोड-पु. नक्षीकाम.

तारना-क्रि.स. तारणे, सद्गति देणे.

तारपीन-पु. टपेटाईन. [तार.

तारबक्की-पु. बातमी पोचविणारी विजेची

तारा-पु. नक्षत्र, चांदणी, डोळ्यांतील बाहुली, मोती, भाग्य. -स्त्री. वालीची स्त्री, बृहस्पतिची स्त्री, दहा महाविद्यामधील एक.

तारे गिनना-दुःखांत रात्र काढणे.

तारे टूटना-उल्कापात होणे.

तारेकी छोंहमें-सकाळीं (सूर्योदयापूर्वी).

तारे तोडू लाना-चलाखी दाखविणे, कठीण

ताराज-पु. लूट, नाश. [काम करणे.

तारी-स्त्री.टाळी, किल्ली, झांज, तलवारीची मूठ, ताडफळ, ताडी, एक वर्णवृत्त, लहान

तारीक-वि. अंधारयुक्त, काळा. [तलाव.

तारीकी-स्त्री. अंधार, शाई.

तारीख-पु. तिथि, इतिहास.

तारीख डालना-तिथि नेमणे.

तारीफ-स्त्री. वर्णन, लक्षण, व्याख्या, स्तुति, वैशिष्ट्य, गुण, परिचय.

तारीफ करना-परिचय करून देणे.

तारीफके पुल बोंबना-अत्यंत प्रशंसा करणे.

(आपकी) तारीफ-हे कोण आहेत.

ताल-पु. मांडी थोपटण्याचा आवाज,

तालवृक्ष, ताडी, तळहात, ताल, टाळ

(वाद्य), ध्वज, कुलूप, शस्त्राची मूठ,

अंगठा व मघलें बोट यांमधील अंतर,

हरताळ, लोह.- स्त्री. ताडवृक्ष, चावी, खीळ, गोपीचंदन, भुयआंबळी, ताडी.

ताल ठोंकना-दंड थोपटून उभें राहणे, ताल बेताळ-वेळीं, अवेलीं. [आव्हान देणे.

तालक-पु. इलाखा, मोठी जमीनदारी, संबंध, कुलूप, गोपी चंदन, दाराची फळी, हरताळ, ताडीचें झाड.

तालमेल-पु. योग्यसंधि, सलोखा.

ताला-पु. कुलूप.

तालाकुंजी-स्त्री. कुलूप किल्ली.

तालाब-पु. तलाव.

तालाबेली-स्त्री. तळमळ. [मणिका, टाळी.

तालिका-स्त्री. यादी, किल्ली, सूची, अनुक्र-

तालिक-पु. शोधक, इच्छुक.

तालिब इल्म-पु. विद्यार्थी.

ताली-स्त्री. पाहा 'तारी.'

ताली बजाना या पीटना-चेष्टा करणे, टाळ्या वाजविणे.

तालीफ-स्त्री. ग्रंथरचना, आकृष्ट करणे.

तालीम-स्त्री. शिक्षण, अभ्यास.

तालीमयाफता-वि. सुशिक्षित.

तालु. तालू-पु. टाळू.

तालूमें बांत जमना-वाईट दिवस येणे.

तालुसे जीभ न लगना-सारखें बोलत

तालेवर-वि. श्रीमंत. [राहणे.

तालुक-पु. संबंध, आधार.

ताब-पु. उष्णता, राग, अभिमान, उतावळे पणानें केलेली इच्छा, कागदाचे चार बंद.

(किंसी वस्तुमें) ताब आना-पाहिजे तितकें

ताब खाना-गरम होणे. [गरम होणे.

ताब बेना-गरम करणे.

ताब चढ़ना-जोरदार इच्छा होणे.

(मूँछोंपर) ताब बेना-मिशावर ताब देणे.

तावत्-वि. तितकें, तेवढा, सर्व.-अ. प्रथम,
तोपर्यंत, खरेंच, खात्रीनें, सर्वाशीं, जोर,
संबंधी, आतां, सांप्रत.

तावना-क्रि. स. तापविणें, सतावणें, दुःख
तावभाव-पु. संधि परिस्थिति. [देणें.

तावरी-स्त्री. दाह, ऊन, ज्वर, तिरीमिरी,
तावरो-पु. पाहा 'तावरी'. [घेरी.

तावान-पु. नुकसान भरपाई.

ताबीज-पु. ताईत.

ताश-पु. खेळण्याचे पत्ते, एक जरी कापड
दोरा लपेटण्याचा पुढठा.

ताशा-पु. एक वाद्य.

तासीर-स्त्री. प्रभाव, गुणधर्म, परिणाम.

तासु-सर्व. त्याच्याशीं, त्याचें.

तासों-सर्व. त्याच्याशीं.

तासुब-पु. पाहा 'तअस्सुब'.

ताहम-अ. तरीसुद्धां.

ताह(हि)री-स्त्री. एक प्रकारची खिचडी.

ताहि-सर्व. त्याला.

ताहीं-अ. जवळ, समक्ष, करितां, पर्यंत.

तिंतिडी-स्त्री. चिंच.

तिआ-स्त्री. नारी, पत्नी.

तिकडी-स्त्री. त्रिकुट, तीन पदरी दोरी
(खाट विणण्याची), तीन कड्या

तिकोन-ना-वि. त्रिकोणी. [असलेली.

तिकोनिया-वि. त्रिकोणी.

तिक्का-पु. मांसाचा लहानसा तुकडा.

तिक्की-स्त्री. पट्यांतील तिरीं.

तिक्ष-वि. तीक्ष्ण, तीक्ष्ण धारेची.

तिखाई-स्त्री. तिखटपणा, तीक्ष्णता.

तिखारना-क्रि. अ. नक्की करून घेणें

तिखूटा-वि. त्रिकोणी. [विचारणें.

तिपुना-वि. तिप्पट.

तिच्छ, तिच्छन-वि. प्रस्न, तीक्ष्ण.

तिजरा-पु. दर तिसरे दिवशीं येणारा
तिजारत-स्त्री. व्यापार. [ताप.

तिजारी-पु. पाहा 'तिजरा'.

तिजोरी, तिजोडी-स्त्री. लोखंडी कपाट.

तिडी-स्त्री. पाहा 'तिक्की'.

तिडीबिडी-वि. छिन्नभिन्न.

तित-अ. तिकडे, तेथें.

तितरबितर-वि. अस्ताव्यस्त, विखुरलेला.

तितली-स्त्री. फुलपांखरूं, एक प्रकारचें

तितलौकी-स्त्री. कडू भोपळा. [गवत.

तितारा-पु. तीन तारांचें वाद्य. -वि.

तीन तारी.

तिंतिबा, तिंतिमा-पु. पुस्तकाचें परिशिष्ट,

तिते-वि. तितकें. [बाकी, अवडंबर.

तितेक-वि. तितकें.

तितै-अ. तिकडे, त्याचठिकाणीं.

तितो-वि. तितकें.

तिथि-स्त्री. मिति, तारीख, पंधराची

तिघर-अ. तेथें, तिकडे. [संख्या.

तिधारा-पु. तीन धारी निवडंग.

तिन-सर्व. 'तिस'चें अ. वचन. पु.-गवत.

तिनकना-क्रि. अ. चिडणें.

तिनका-पु. गवत.

तिनका तोडना-संबंध तोडणें.

तिनका बोंतोंनें पकडना या लेना-दीन-
वाणीनें क्षमायाचना करणें. [करणें.

तिनकेका पहाड करना-राईचा पर्वत

तिनकेका सहारा-थोडासा आधार.

तिनूका-पु. गवत, तृण.

तिन्नी-स्त्री, परकराची नाडी, साडी.

तिन्ह-सर्व. पाहा 'तिन'.

तिन्हें-सर्व. त्यांना.

तिरपल्ला-वि. तीन पदरी, तिहेरी.

तिषाई-स्त्री. तिषई. [पदरी.

तिषाडू-वि. तीन पेडांचा, तिपेडी, तीन तिपुल्ल-पु. बालक.

तिबाबत-स्त्री. वैद्यकी. [असलेली खोली.

तिबारा-वि. तिसऱ्यांदा, तीन दारें

तिबासी-वि. तीन दिवसांचें शिळें.

तिब्ब-स्त्री. वैद्यक शास्त्र.

तिबंजिला-वि. तीन मजली.

तिभि-अ. तसें. -पु. समुद्रांत रहाणारा माशाच्या आकाराचा एक मोठा प्राणी, समुद्र, रातांघळेपणा.

तिमिर-पु. अंधार, अंधत्व. [ती जागा.

तिमुहानी-स्त्री. तीन रस्ते जेथून फुटतात तिय-स्त्री. स्त्री, पत्नी.

तिरंगा-वि. तीनरंगी.-पु. राष्ट्रीय निशाण.

तिरकुटा-पु. सुंठ मिरें व पिपळी या तीन

तिरळा-स्त्री. तहान. [औषधांचा समूह.

तिरछई-स्त्री. तिरळेपणा.

तिरछा-वि. तिरपा, वांकडा.

तिरछाना-क्रि. अ. तिरपें होणें.

तिरछापन-पु. वक्रता, वांकडेपणा.

तिरछी चितवन-कटाक्ष, डोकें न बळ-वितां नजर तिरपी करून पाहाणें.

तिरछी बात-कडू बोलणें. [वांकडा.

तिरछोहो-वि. थोडा तिरळा, कांहींसा

तिरछोहो-अ. वक्रतापूर्वक.

तिरंबा-पु. समुद्रांत घोव्याची सूचना देण्या करितां जागोजागीं टाकून ठेवलेली पीपें.

तिरना-क्रि. अ. पोहणें, तरंगणें, तळून

तिरनी-स्त्री. परकराची नाडी. [जाणें.

तिरपाई-स्त्री. तिषई.

तिरपाळ-पु. रोगण लाबलेला कॅनव्हास.

तिरमिरा-पु. तिरमिरी, अंबेरी. [दिपणें.

तिरमिराना-क्रि. अ. तीव्र प्रकाशामुळें डोळे

तिरयाक-पु. सर्व रोगावर रामबाण औषध.

तिरलोक-पु. त्रिलोक.

तिरस्कार-पु. अनादर, अपमान, तिट-

तिरस्कृत-वि. धिक्कारलेला. [कारा.

तिरसठ-वि. त्रेसष्ठ.

तिरहुत-पु. मिथिला प्रदेश.

तिरहुतिया-वि. मिथिला नगरीचा.-पु.

मिथिलावासी मनुष्य. - स्त्री. मिथिला नगराची बोली.

तिरानवे-वि. व्याणव.

तिराना-क्रि. स. तरंगविणें, तरविणें,

तिरासी-वि. व्याऐंशी. [भयभीत करणें.

तिराहा-पु. तिठा.

तिरिया-स्त्री. स्त्री.

तिरियाचरितर-पु. स्त्री चरित्र.

तिराबिरी-अ. दाणादाण.

तिरोभाव-पु. अंतर्धान, गौप्य.

तिरोभूत, तिरोहित-वि. अदृश्य.

तिरौछा-वि. तिरपा, वांकडा.

तिळंगा-पु. इंग्रजी फौजेचा देशी सैनिक, एक प्रकारचा पतंग.

तिळंगाना-पु. तैलंगण देश.

तिल-पु. तीळ, शरीरावरचा लहान काळा डाग, डोळ्यांतील बाहुली.

तिलका ताडू करना-राईचा पर्वत करणें.

तिल की ओढ पहाड-सारगमित गोष्ट.

तिलक-पु. टिळा, श्रेष्ठ व्यक्ति, एक प्रकारचा सदरा, राज्याभिषेक, एक सुंदर वृक्ष, पोटांतील एक रोग (क्रीडा), टीकाग्रंथ, लग्न स्थिर करण्याची एक रीत, प्रसिद्ध पुढारी लोकमान्य 'टिळक'.

तिलकना-क्रि. अ. तडकणें, घसरणें.

तिलकुट-पु. तिळाची वडी.

तिलचटा-पु. झुरळ.

तिलझा-वि. तिपेडी.

तिलबानी-स्त्री. शिंप्याची सुई दोरा
ठेवण्याची गिशवी.

तिलमिल-स्त्री. तिरिमिरी.

तिलमिलाना-क्रि. अ. पाहा 'तिरमिराना'.

तिलबा-पु. तिळाचा लाडू.

तिलस्म-पु. जादू, चमत्कार.

तिलस्मी-वि. जादूचा.

तिलहन-पु. गळीताचीं धान्यें.

तिलांजलि-पु. तीळ घातलेलें पाणी, मृत
माणसाला अर्पण करावयाचें तीळ
मिश्रित उदक.

तिला-पु. सोनें, नपुंसकतानाशक तेल.

तिलाक-पु. घटस्फोट.

तिलातिलोरी-स्त्री. तिळवडी.

तिलिया-पु. घायपात, बोरू.

तिलोरी-स्त्री. तिळाची वडी, मैना.

तिलौछना-क्रि. स. तेल लावून गुळगुळीत

तिलौछा-वि. तेलकट. [करणें.]

तिल्ला-पु. कलाबतूचें काम, कलाबतूचें
काम केलेला पदर.

तिल्लाना-पु. पाहा 'तराना'

तिल्ली-स्त्री. प्लीहा, पांथरी, तीळ.

तिलशना-पु. टोमणा-स्त्री. तहान.

तिळंबु-क्रि. अ. राहणें, बाट पाहात राहणें.

तिळ्बन-वि. तीक्ष्ण.

तिस-सर्व. 'ता' चें विभक्ति प्रत्यय लाव-

तिसपर-इतकें होऊन. [प्यापूर्वीचें रूप.

तिसना-स्त्री. तृष्णा, तहान.

तिसरायस-स्त्री. परकेपथ.

तिसरेंत-पु. तटस्थ मनुष्य, तिसऱ्या
हिस्स्याचा मालक.

तिहरा-वि. तीन घडीचा, तिप्पट, तिसऱ्यांदा.

तिहराना-क्रि. स. तिसऱ्यांदा करणें.

तिहवार-पु. सण.

तिहवारी-स्त्री. पोस्त, इनाम.

तिहाई-स्त्री. तिसरा हिस्सा, एक तृती-

तिहारी-सर्व. तुमची. [यांश पीक.

तिहाव-पु. राग, झगडा, एक तृतीयांश.

तिहि-सर्व. त्याला.

तिहू, तिहू-वि. तिघेहि, तिन्ही.

तिहुलोक-पु. तिन्ही लोक.

ती-स्त्री. स्त्री, पत्नी, भ्रमरावली.

तीळ, तीळा-वि. तिखट, उग्र, प्रचंड, कठोर

तीळन, तीळन-वि. तीक्ष्ण. [(बचन), उत्तम.

तीळापन-पु. तीक्ष्णपणा.

तिखुर, तीखुल-पु. तबकील, एक वनस्पति.

तीछी-स्त्री. तिखट, चमचमीत, क्षणक्षणीत.

तीज-स्त्री. तृतीया, भाद्रपद शुद्ध तृतीया.

तीजा-वि. तिसरा.

तीत, तीता-वि. तिखट, कडू.

तीन-वि. तीन. [बोलणें.

तीन पोंच करना-हुज्जत घालणें, वाढवून

तीन तेरह करना-दाणादाण करणें.

तीन तेरह होना-पृथक होणें. [शुश्रूषक.

तीमारबार-वि. रोग्याची सेवा करणारा,

तीमारबारी-स्त्री. शुश्रूषा, सहानुभूति.

तीय-स्त्री. स्त्री.

तीया-स्त्री. स्त्री. -पु. तिरि (पत्यांतीळ)

तीर-पु. तीर, कांठ, जवळ, बाण.

तीरी-पु. आठें (कपड्यासंबंधी).

तीरथ, तीर्थ-पु. पुण्यक्षेत्र, शास्त्र, यज्ञ, उपास,

अवतार, गुरु, दर्शन, ब्राह्मण, अग्नि.

ईश्वर, मातापिता.

तीर्थकर-पु. जैनांचा ईश्वर, अवतार.

तीर्थपति-राऊ-राजू-प्रयाग, तीर्थांचा राजा.

तीव्र-वि. प्रखर, जलाल, तीक्ष्ण, अत्यंत, फार गरम, कडू, प्रचंड, वेगवान.-पु.

शंकर, पोलाद.-स्त्री. मोहरी, तुळस.

तीव्रता-स्त्री. प्रखरता, तीक्ष्णता.

तीली-स्त्री. सळी, लोखंडी छड.

तीस-वि. तीस. [एक तृतीयांश.

तीसी-स्त्री. अळशी (धान्य).-पु. तिसरा,

तुंग-वि. उंच, प्रचंड, मुख्य. -पु. पर्वत, नारळ, कमळांतील केशर, शंकर.

तुंद-पु. बेंबी, पोट. -वि. उग्र, तीक्ष्ण, भीषण, कटु. [भरलेला, मोठा.

तुंबिक, तुंबिल-वि. पोट सुटलेला, दोंदिल,

तुंबिका, तुंबी-स्त्री. बेंबी, तीक्ष्णता, उग्रता,

तुंबेला-वि. ढेरपोट्या. [कटुता.

तुंब, तुंबा, तुंबी-पु. कड भोपळा (पोहण्याचा)

-स्त्री. दुभती गाय, पुंगी.

तुम, तुम-सर्व. तुमचा, तुझा. [होणें.

तुमना-क्रि. अ. ठिबकणें, गळणें, गर्भपात

तुमर-स्त्री. तूर. [मैत्री, अन्त्यानुप्रास.

तुक-स्त्री. पद्याची ओळ, पालुपद, अक्षर,

तुक जोडना-साधारण कविता करणें.

तुकबंदी-स्त्री. केवळ यमक जूळवून केलेली

तुकमा-पु. काजें. [साधारण कविता.

तुकांत-पु. यमक, अन्त्यानुप्रास.

तुकार-स्त्री. तू या सर्व नामाचा उपयोग

करणें, उद्धटपणें बोलणें.

तुकारना-क्रि. स. तू तू म्हणून उद्धटपणें

तुककड-पु. यमक्या (कवि). [बोलणें.

तुक्का-पु. वाटोळ्या टोकाचा बाण.

तुस-पु. भुसा, सालपट, अड्यावरील

तुस-पु. बीज. [कवची.

तुच्छ-वि. क्षुद्र, नीच, थोडा.

तुच्छता-स्त्री. नीचता, क्षुद्रता, अल्पता.

तुजुक-पु. शोभा, कायदा, आत्मकथा.

तुम-सर्व. तुला.

तुट-वि. तुकडा, लेशमात्र.

तुट्टना-क्रि. अ. संतुष्ट होणें, प्रसन्न होणें.-क्रि. स. संतुष्ट करणें.

तुडवाना, तुडाना-क्रि. स. तोडविणें, वेगळें करणें, नाण्याची मोड करणें.

तुतरा, तुतला-वि. तोतरा, बोबडा.

तुतलाना-क्रि. अ. बोबडें बोलणें.

तुनक-वि. नाजूक, दुबल, कोमल, हलका.

तुनक मिजाज-वि. चिडखोर, रागीट.

तुफंग-स्त्री. लहान तोफा किंवा बंदूक.

तुनकी-स्त्री. फुलका. -वि. चिडखोर.

तुपक-स्त्री. लहान तोफ किंवा बंदूक.

तुफंग-स्त्री. बंदूक.

तुफंगल-पु. साधन.

तुम-सर्व. तुम्ही.

तुमडी-स्त्री. भोपळ्याचें तुणतुणें.

तुमरा-सर्व. तुमचा. [गडबड, कोलाहल.

तुमल-पु. लढाईची दंगल, लढाईची

तुम्ह-सर्व. तुम्ही, तुम्हाला.

तुम्हारा-सर्व. तुमचा.

तुम्हें-सर्व. तुम्हाला.

तुरंजबीन-पु. लिबाचें सरबत.

तुरंत-अ. ताबडतोब.

तुर-स्त्री. वेग. -वि. वेगमान.

तुरई-स्त्री. दोडके.

तुरकटा-पु. मुसलमान (उपेक्षासूचक शब्द).

तुरग, तुरंग-थोडा, मन.

तुरगी, तुरंगी-पु. मोतहार, घोडेस्वार.

तुरपई, तुरपन-स्त्री. तुरपणी.

तुरपना-क्रि. स. तुरपणें.

तुरय-पु. घोडा.

तुरय्या-स्त्री. दोडकें.

तुरशी.तुरसी-स्त्री. आंबटपणा.

तुरसीला- वि. तीक्ष्ण, आंबट, बोंचक.

तुरही-स्त्री. तुतारी.

तुराई-स्त्री. बिछाना, गादी. [तोडविणें.

तुराना-क्रि. अ. आतुर होणें. -क्रि. स.

तुराबती-वि. वेगमान, जलद चालणारी.

तुरिया-स्त्री. पाहा 'तुरीय'.

तुरीय-वि. चौथा.-स्त्री. वाणी, प्राण्यांच्या चार अवस्थेंतोल शेवटची अवस्था.

तुष्प-पु. हुकूम (पत्त्यांतला). [मान

तुर्क-पु. तुर्कस्थानचा रहिवासी, मुसल-

तुर्की-वि. तुर्कस्थानचा.-स्त्री. तुर्की भाषा, तुर्कस्थानचा घोडा, गवं. [उत्तर देणें.

तुर्की ब तुर्की जवाब देना-जशास तसें

तुरा-पु. तुरा, केसांचा झुपका, गोंडा, चाबुक, शिरपेच, पक्षांच्या डोक्या-

वरील पिसांचा झुपका. -वि. अदमृत,

तुरा यह कि-इतकें असूनसुद्धां. [नवलाईची.

तुशं-वि. आंबट.

तुल-वि. तुल्य.

तुलना- तोलणें, तोलांत बरोबर उतरणें, नियमित असणें, उद्यत होणें, -स्त्री. सादृश्य, उपमा.

तुलवाई-स्त्री. तोलण्याची मजुरी.

तुलवाना-क्रि.स. जोखविणें, वजन करविणें,

तुलसी-स्त्री. तुळस. [ओगण घालाविणें.

तुला-स्त्री. तुलना, तराजू, तोल, माप,

वजन, तुळरास, सादृश्य, तोळे (वजन),

तुळई, तागडीची दांडी भांडे.

तुलाई-स्त्री. तोलण्याची मजुरी, रजई.

तुलादान-पु. स्वतःच्या भारभार सोनें इत्यादिचें दान (महादानांपैकी एक).

तुलापुरुष-पु. पाहा 'तुलादान'.

तुली-स्त्री. कुंचला, बस.

तुलूअ-पु. सूर्योदय, नक्षत्राचा उदय.

तुल्य-वि. समान, योग्य, तोच. -अ.

तुव-सर्व. तुमचें. [एकाच काळीं.

तुवर-पु. तुरीची डाळ, तुरट रस. [बेहडा.

तुष-पु. भूस (धान्याचा), अंड्याचें कवच,

तुषार-पु. गार, हिम, हिमालयाच्या उत्तरेकडील एक प्रदेशाचें नांव, दंव,

तुसार-पु. पाहा 'तुषार'. [जलकण, कापूर.

तुसी-स्त्री. भुसा, फोले.

तुहार-सर्व. तुमचा.

तुहि-सर्व. तुम्हाला.

तुहिन-वि. गार.-पु. बर्फ, धुकें, चांदणें,

तू, तू-सर्व. तू. [कापूर.

तूबा-पु. सुकलेला मोठा भोपळा.

तूभरी-स्त्री. तुंबी.

तू तडाक-फटकन बोलणें.

तू तू मं में करना-टाकून बोलणें, एकेरी

तू ता करना-झगडणें, भांडणें. [वर येणें.

तूअ-सर्व. तुमचा.

तूख-पु. गवताची काडी.

तूठना-क्रि. अ. तृप्त होणें, संतुष्ट होणें.

तूण, तूणीर-पु. भाता.

तूत-पु. तुतीचें झाड. [लहान पक्षी.

तूती-स्त्री. पोपट, गोड आवाजाचा एक (किसीकी) तूती बोलना-बोलवाला होणें, जम बसणें.

तूबा-पु. हद्दीची खूण, डींग. [कापड, गवत.

तून-पु. एक झाड, एकप्रकारचें लाल

तूक्रान-पु. तुफान, वादळ, कादळ,

आपत्ति, संकट, आळ, तंटाबखेडा.

तुक्कानी-वि. उपद्रवी, खोडकर, खोटा कलंक लावणारा, प्रचंड.

तुम-पु. पिंजलेला कापूस. [भांडें, तुंबा.

तुमडी-स्त्री. पुंगी, भोपळा पोखरून केलेलें

तुमतडाक-स्त्री. धाटमाट, डामडोल.

तुमना-क्रि. स. कापूस पिंजणें, चिध्या करणें, हात चोळणें.

तुमार-पु. लांबलचक वर्णन, पाल्हाळ.

तुमार बोंधना-व्यर्थ लांबलचक वर्णन

तुमिया-पु. पिजारी. [करणें.

तूर-पु. नगारा, तुतारी, एक पर्वत.

-स्त्री. मोठी ढाल.

तूरी-पु. तुल्य, समान, कापूस, तुतारी.

तूल-पु. विस्तार, लांबी, तुती, आकाश,

तुतीचें झाड, कापसाच्या झाडावरील

किडा, गर्द लाल रंग, गर्द लाल रंगाचा

कपडा.-वि. समान. [(प्रकरण, गोष्टी.)

तूल खींचना, तूल पकडना-वाढणें, रंगणें

तूल बेना-क्री. स. वाढविणें.

तूलतबील-वि. विस्तृत.

तूलिका, तूली-चिताऱ्याचा कुंचा, उशी,

कापसाची वात, सळई, धातूचा रस

तूस-पु. टरफल. [ओतण्याचा सांचा.

तूसा, तूबा-स्त्री. तूषा, तहान, लोभ.

तूजग-वि. तिरपा.-पु. पशु, पक्षी इत्यादि प्राणी.

तुण, तुन-पु. गवत, गवताचें पातें.

तूप-वि. इच्छा पूर्ण झालेला, प्रसन्न.

तुप्ति-स्त्री. संतोष, प्रसन्नता.

तुषा-स्त्री. तहान, इच्छा, लोभ.

तुवित-वि. तहानेलेला, इच्छुक.

तें-प्रत्य. द्वारा, पासून, हून.

तेंतालीस-वि. नेचाळीस.

तेंति (ती) स-वि. तेहतीस. [पशु.

तेंबुआ, तेंबुबा-पु. चित्याप्रमाणें एक हिंस्र

ते-अ. द्वारा, पासून, हून.-सर्व. तें, ते

तेऊ-सर्व. तेहि, सर्वच्या सर्व. [लोक.

तेग-स्त्री. तलवार.

तेगा-पु. खंजीर, दगड, माती बगैरे लावून दरवाजा बंद करण्याची क्रिया, कुस्तीचा एक डाव.

तेज-पु. लकाकी, तीक्ष्णता, क्रिया सामर्थ्य.

तेज-वि. तीक्ष्ण, चपळ, तिखट, चलाख,

बुद्धिमान.

तेजपात, तेजपत्ता-पु. तमालपत्र.

तेजमिजाज-तापट, रागीट.

तेजस्वी-वि. बाणेंदार, तेजःपुंज.

तेजसी-वि. तेजस्वी.

तेजी-पु. घोडा.-स्त्री. भरभराट, तीव्रता, उग्रता, शीघ्रता, महागाई.

तेजोमय-वि. प्रकाशमान, तेजस्वी.

तेतना-वि. तितका.

तेता, तेतिक, तेतो-वि. तितका, तितकाच.

तेपि-पु. ते सुद्धां.

तेरस-स्त्री. त्रयोदशी.

तेरह-वि. तेरा.

तेरहीं-स्त्री. तेरावा (श्राद्धाचा).

तेरा-सर्व. तुसा.

तेरीसी-तुला अनुकूल असलेली गोष्ट.

तेस्त-पु. तिगस्तसार.

तेरे-अ. हून, कडून.

तेल-पु. तेल.

तेल चडना वा उठना-तेलफळ पाठविणें.

तेलहून-पु. गळीताचें धान्य. [उपोषण.

तेल-पु. निराश्रय, तीन दिवस व रात्रीचें

तेलिया-वि. तेलासारखा तुळतुळीत चकचकीत.

तेली-पु. तेल काढून विकणारा. [व्यक्ति.

तेलीका बॅल-नेहमीं कामांत गुंतलेली

तेबन-पु. बाग, खेळ, क्रीडास्थान, कुपित

दृष्टि, भूकुटी.-स्त्री. एक प्रकारचा

तेबर-पु. रागीट नजर, क्रुद्ध दृष्टि. [परकर.

तेबर चडना-राग येणें.

तेबर बबलना या बिगडना-अत्यंत रागवणें.

तेह, तेहा-पु. श्लोघ, गर्व, अहंकार, प्रचंडता.

तेहरा-वि. तीन पदरी, तिसऱ्या वेळीं केलेला, तिप्पट.

तेहराना-क्रि. स. एकादें काम चांगलें करण्याकरितां तीन वेळां करणें.

तेहवार-पु. सण.

तेहा-पु. राग, अहंकार, घमंड.

तेहि-सर्व. त्याला.

तेही-वि. रागीट, अभिमाना, घमंडखोर.

तें-अ. द्वारा.-सर्व. तूं.

तेंतालीस-वि. त्रेचाळीस.

तेंतीस-वि. तेहतीस.

तै-अ. तितका.-पु. निकाल.

तैनात-वि. नियुक्त.

तैनाती-स्त्री. नेमणूक, नियुक्ति.

तैयार-वि. तयार, घष्टपुष्ट, योग्य, तत्पर.

तैयो-अ. तेव्हां, त्यावेळीं.

तैरना-क्रि. अ. पोहणें.

तैज-पु. त्वेष, राग, संताप.

तैराक-वि. पटाईत पोहणारा.

तैराना-क्रि. स. पोहाबयास प्रवृत्त करणें,

शिरविणें, घुसविणें.

तैसा, तैसी-वि. तसा, तशी.

तों-अ. तेव्हां, त्यावेळीं, त्याप्रमाणें.

तोंब-स्त्री. मोठें पोट.

तोंबल-वि. मोठ्या पोटाचा, डेरपोट्या.

तो-अ.-तेव्हां. सर्व.-तुम्हा.

तोड, तोय-पु. पाणी.

तोकहें-सर्व. तुला, तुम्हाला.

तोळ(ष)ना-क्रि. स. तृप्त करणें, संतुष्ट करणें, प्रसन्न करणें.

तोडका-पु. तोडगा.

तोड-पु. नदीचा जोराचा प्रवाह, युक्ति, तोड,

तोडना-क्रि. स. तोडणें. [प्रतिकार, वेळा.

तोडवाना-क्रि. स. तोडविणें.

तोडा-पु. एक हजार रुपयांची धैली, दागिना, एक अलंकार, नदीचा कांठ, मशाल, हानि, चकमक.

तोडे उलटना या गिनना-सपाटून द्रव्य

तोत-पु. ढीग, समूह. [ओतणें.

तोतरा, तोतला-वि. बोबडा.

तोतरी, तोतली-वि. बोबडा.

तोता-पु. पोपट, बंदुकीचा घोडा. [घाबरणें.

(हाथोंके) तोते उड जाणा-चुटपुटणें,

तोतेकी तरह अँ.खें फेरना या बबलना-फार उद्धटपणानें वागणें. [करणें.

तोता पालना-जाणून बुजून अवगुण ग्रहण

तोताचक्ष-पु. उद्धट, दुःशील, निर्लज्ज,

बेमुरवत.

तोती-स्त्री. उपपत्ती, पोपट, पोपटाची

तोबा-पु. पाहा 'तूदा'. [मादी.

तोप-स्त्री. तोफ.

तोप कीलना-तोफ निरुपयोगी करणें.

तोपकी सलामी उतारना-तोफ उडवून सन्मान करणें.

तोपझाना-पु. तोफा व त्यांचें सामान ठेवण्याची जागा, दृढाकरितां सुसज्जीत

केलेल्या चार किंवा ८ तोफांचा
तोपची-पु. गोलंदाज. [समुदाय.

तोपझा-पु. माशी, एक पक्षी.

तोपना-क्रि. स. झांकणे.

तोपा-पु. धांवदोरा.

तोबझा-पु. तोबरा. [त्याग.

तोबा-स्त्री. पापकर्मांचा पश्चात्ताप पूर्वक
तोबा करना (ओरडून, रडून, दीनता
दाखवून) पश्चत्ताप करणे.]

तोबा बुलवाना-पूर्णपणे पराजय करणे

तोबा तिल्ला करना या मचाना-पाहा
'तोबा करना'.

तोबर-पु. एक शस्त्र, एका प्राचीन देशाचें
नांव, या देशाचा रहिवाशी, रजपुतांचा

तोपनिधि-पु. समुद्र. [एक प्राचीन राजवंश.

तोर, तोरा-वि. तुझा, तुझें.

तोरई-पाहा 'तुरई'.

तोरण, तोरन-पु. तोरण.

तोर(ड)ना-क्रि. स. पाहा 'तोडना.'

तो (तौ) लना-क्रि. स. वजन करणे,
तारतम्य ओळखणे, गाडीच्या चाकांत
तेल घालणे.

तोला-पु. तोळा, तोळ्या इतकें वजन.

तोशक-स्त्री. मऊ लहान गादी. [चा डबा.

तोशवान-पु. काडतुसाची पिशवी, फराळा-

तोशा-पु. प्रवासास जातांना बरोबर
घेतलेले फराळाचें पदार्थ.

तोशाखाना-पु. राजांचें वस्त्रागार.

तोष-पु. संतोष, आनंद.

तोहफ्फगी-स्त्री. उत्तमता.

तोहफ्फा-पु. बक्षीस, नजराणा, देणगी.

तोहमत-स्त्री. खोटा आरोप.

तोहमती-वि. दुसऱ्यावर दोष ठेवणारा.

तोहर, तोहरा, तोहार-सर्व. तुमचा.

तोहि, तोही, तोहे-सर्व. तुला.

तौस-स्त्री. तहान.

तौसना-क्रि. अ. तहान लागणें, होरपळणें.

तौसा-पु. उष्णता, उष्मा.

तौसियत-स्त्री. विस्तवाची आंच. [घड्या).

तौ-अ. तो-पु. पदर (कपड्याच्या

तौफ-पु. गळ्यांतील दागिना, पट्टा.

तौकीर-स्त्री. आदर, सन्मान.

तौन-सर्व. तो, ती, तें, कोणी.

तौक्रीक-स्त्री. ईश्वराची कृपा, श्रद्धा, भक्ति,

तौ-भी-अ. तरीमुद्धा. [सामर्थ्य, शक्ति.

तौर-पु. रीत, वर्तणूक, स्थिति.

तौरतरीका-पु. चाल.

तौरा (रं) त-पु. यहुद्यांचा प्रसिद्ध धर्मग्रंथ.

तौरि-स्त्री. चक्कर, मूर्च्छा.

तौल-पु. वजन करण्याची क्रिया, तराजू.

तौ लगी-अ. तोपर्यंत. [ओगण घालणें.

तौलना-क्रि. स. तोलणें, वजन करणें,

तौला-पु. धान्य तोलणारा मनुष्य.

तौलाना-क्रि. स. तोलण्याचें काम करविणें.

तौलिया-पु. स्त्री. टॉवेल.

तौसीअ-स्त्री. मोकळी जागा.

तौसीफ-स्त्री. प्रशंसा.

तौहीद-स्त्री. एकेश्वरवाद. [अप्रतिष्ठा.

तौहीन, तौहीनी-स्त्री. अपमान, बेइज्जत,

त्याग-पु. सोडणें, दान, विषयत्याग, दान,

त्यागना-क्रि. स. सोडणें. [ओदार्य, तपस्वी.

त्यागपत्र-पु. राजीनामा.

त्यौ-अ. तत्काल, त्याप्रमाणें.

त्यौषा-वि. रातांघळा.

त्यौनार-स्त्री. चतुरता, नैपुण्य.

त्योर, त्पोरी-स्त्री. पाहा 'तेवर'.

त्योरस-पु. दोन वर्षापूर्वी किंवा दोन वर्षा-
 त्योहार-पु. सण, पर्व. [नंतर येणारें वर्ष.
 त्योहारी-स्त्री. सणानिमित्त नोकरांना द्याव-
 त्योहार-पु. चाल, रीत. [यावे बक्षीस,
 त्योर-पु. पाहा 'तेवर'.
 त्योराना-क्रि. अ. घेरी येणें.
 त्रस-पु. जंगम, चर (जीव), प्राणिमात्र,
 त्रसरेणु-पु. अतिसूक्ष्म कण. [लिंगशरीर.
 त्रस्तित-वि. भ्यालेला, पिडलेला.
 त्राता-पु. रक्षक.
 त्रातु-वि. रक्षिलेला.
 त्रास-पु. भीति, कंठ.
 त्राहि-अ. रक्षण कर.
 त्रिकाल-पु. तिन्ही काळ.
 त्रिळा-स्त्री. तृषा. [तीन्ही लोक.
 त्रिजग-पु. पशुपक्षी व इतर प्राणी,
 त्रिविध-पु. स्वर्ग.
 त्रिवेव-पु. ब्रम्हा, विष्णु, महेश.
 त्रिपिताना-क्रि. अ. संतुष्ट होणें.-क्रि. स.
 त्रिभुज-पु. त्रिकोण. [संतुष्ट करणें.
 त्रिलोक-पु. तीन लोक (स्वर्ग, मृत्यु,
 त्रिवेणी-स्त्री. तीन नद्यांचा संगम. [पाताळ).
 त्रिसना-स्त्री. तृष्णा.
 त्रिसनायोनि-स्त्री. पशुपक्षी, प्राणी.
 त्रुटि-स्त्री. उणीव, चूक.
 त्रेता-पु. चार युगांपैकीं दुसरे युग,
 फाशांचा एक डाव, तीन अग्निहोत्र्यांचे
 तीन पवित्र अग्नि (दक्षिण, गार्हपत्य,
 आहवनीय.) [पाताल).
 त्रैलोक्य-पु. तीन्ही लोक (स्वर्ग, मृत्यु,
 त्रोटि, त्रोट्टी-स्त्री. चोंच, पक्षी विशेष,
 भाला विशेष, कायफल, मत्स्य विशेष.
 त्रोज, त्रोन-पु. बाणांचा भाता.

त्वचा-स्त्री. कातडी, साल, कात, सापाची
 कात, स्पर्शद्रव्य.

[थ]

थंब, थंभ-खांब, टेक.

थंबित-वि. स्तंभित, अचल.

थकना-क्रि. अ. थकणें, मुग्ध होणें, धाबरणें,
 म्हातारपणामुळें अशक्त होणें, सारखें

थकान-पु. थकवा. [न चालवणें.

थकाना-क्रि. स. थकविणें.

थकामोदा-वि. थकलेला.

थकाव (ह) ट-स्त्री. थकावट, थकवा.

थकित-वि. थकलेला, मुग्ध.

थकौहो-वि. थकलेला, थ्रांत.

थक्का-पु. गोठलेला पातळ पदार्थ.

थगित-वि. स्थगित, शिथिल, मंद.

थन-पु. स्तन.

थनी-स्त्री. अजागल स्तन, बकरीच्या गळघा-
 खालील दोन लोंबते मांसपिंड. [फोड.

थनेला-पु. स्त्रियांच्या स्तनांवर होणारा

थनंत-पु. ठाणेदार, गांवाचा पुढारी,

जमिनदाराचा खंड वसूल करणारा

थपकना-क्रि. स. थोपटणें. [गुमास्ता.

थपकी-स्त्री. थापटी.

थपडा-पु. टपली.

थपडी-स्त्री. टाळी, टपली.

थपथपाना-क्रि. अ. थोपटणें.

थपन-पु. स्थापन.

थपना, थपाना, थापना-क्रि. स. स्थापना
 करणें, लौकिक गाजविणें, नांव मिळविणें.

थपुआ-पु. कौल.

थपेडा-पु. धक्का, थप्पड.

थप्पड-पु. थप्पड, आघात.

ब्रह्मकारी-वि. स्तंभन करणारा, संयमी,
थोपवून घरणारा.

ब्रह्मडा-वि. मोठ्या पोटाचा, ढेर पोटाचा.

ब्रह्मना-क्रि. स. थांबवणे, बंद होणे, धैर्य धरणे.

ब्रह्माना-क्रि. स. थांबविणे, बंद करणे, धीर

ब्र-स्त्री. थर-पु. वाघीण, स्थान. [देणे.

ब्रथर-स्त्री. भीतीने थरथर कांपणे.

ब्रकना, थरथराना, थराना-क्रि. अ.

ब्रह्मरी-स्त्री. कंप. [थरथर कांपणे.

ब्रह्मई, थराई-स्त्री. उपकार, कृपा.

ब्रल-पु. स्थळ, कोरडी जमीन, रण,
वाळवंट, वाघीण. [थलीत.

ब्रलथल-वि. लठ्ठपणामुळे हलणारे, थल-

ब्रलथलाना-क्रि. अ. लठ्ठपणामुळे शरी-
राचे मांस हलणे.

ब्रलबडा-पु. पत्ता, ठाव, ठिकाण.

ब्रली-स्त्री. स्थान, ठिकाण, तळ, बैठक,

ब्रवई-पु. गवंडी. [वाळवंट.

ब्रह्मना-क्रि. स. ठाव घेणे.

ब्रह्मराना-क्रि. स. थरथर कांपणे.

ब्रह्माना-क्रि. स. ठाव घेणे, एकाद्याच्या
विद्वत्तेविषयी किंवा योग्यतेविषयी
अंदाज करणे. [डाकूचे गुप्त स्थान.

ब्रॉग-स्त्री. गुप्त तपास, तपास, चोर किंवा

ब्रॉगी-पु. चोरीचा माल विकत घेणारा,
चोरांचा मुख्य, गुप्त हेर. [(रोपाचे).

ब्रॉबला-पु. रोप लावलेला खळगा, आळें

ब्रा-क्रि. अ. होता.

ब्राक-गांवाची सीमा, रास, थकवा.

ब्राकना-क्रि. अ. पाहा 'थकना'.

ब्राता-पु. रक्षक.

ब्राति-स्त्री. अनामत, वेळीं उपयोगी
पडावी म्हणून राखून ठेवलेली वस्तु, धैर्य.

थान-पु. स्थान, संख्या, राहण्याची जागा,
देवस्थान, तबेला, कपड्याचे थाना.

थाना-पु. ठाणे, (उदा.-पोलीस ठाणे).

थानेदार-पु. ठाणेदार, फौजदार, पोलीस
चौकीवरील अधिकारी. [मालक.

थानैत-पु. ग्राम देवता, एकाद्या अड्ड्याचा

थाप-स्त्री. तबल्याची थाप, थप्पड, प्रतिष्ठा,
ठसा, प्रमाण, शपथ, पंचायत, जमाव.

थापन-पु. स्थापन, प्रतिष्ठापना.

थापना-क्रि. स. स्थापणे, बनविणे.

थापा-पु. पंजाची थाप, ठसा, शेतांत
धान्याच्या राशीवर मातीने किंवा
शेणाने केलेली खून, ढीग.

थापी-स्त्री. गवंड्याचे एक हत्यार, थापी.

थाम-पु. खांब, शीड.-स्त्री.- पकड.

थामना-क्रि. स. थांबविणे, अडविणे,
थोपवून ठेवणे, मदत करणे, संभाळणे,

थार, थारा-पु. ताट. [जबाबदारी घेणे.

थाल-पु. मोठी परात.

थाला-पु. रोप लावलेला खळगा, आळें.

थाली-स्त्री. थाली, ताट.

थालीका बॅगन-पगडी बदलणारा, वारा
येईल तशी पाठ देणारा (स्वतःच्या
फायद्याकरितां).

थाह-स्त्री. खोली, खोलीची हद्द, उथळ-
पाणी, खोलीचा अंदाज, हद्द.

थाहना-क्रि. स. अंदाज काढणे.

थाहरा-वि. उथळ.

थाहा-स्त्री. उथळ नदी.

थिगली-स्त्री. ठिगळ. [थांबण्याची जागा.

थिति-स्त्री. स्थिति, रक्षण, राहणी, ठराव,

थिर-वि. स्थिर, शांत, स्थिर.

थिरकना-क्रि. अ. थयथय नाचणे, ठुमकणे

धिरना-क्रि. अ. हालती वस्तु स्थिर होणें,
निवळणें, तळाशीं जमणें. [होऊं देणें.

धिराना-क्रि. अ. स्थिर होणें.-क्रि. स. स्थिर
थीता-पु. धैर्य, शांति, स्थैर्य.

धुकका फुडीहत-स्त्री. तिरस्कार, छी थू,
फजिती, भांडण.

धुडी-स्त्री. छी थू, धिक्कार.

धुडी धुडी करना-धिक्कार करणें.

धूक-पु. धुंकी.

धूकों सत्तू सानना-थोड्याशा सामुग्रीनें
मोठें काम करण्याची इच्छा करणें.

धूकना-क्रि. अ. धुंकेणें. [लांबट तोंड.

धूथन-पु. डुकराप्रमाणें पुढें निघालेलें तोंड,

धूथरा-पु. नागाचा फणा, लांब तोंड.

धून, धूनी-स्त्री. खांब, टेकू.

धूल-ला-वि. स्थल, वेढब. [उंचवटा, ढीग.

धूबा-पु. सीमा दाखविणारा खांब, पिंड,

धूहड, धूहर-पु. रुईचें झाड, कांड्या

धेईधेई-वि. थयथय (नाचणें). [निवडुंग.

धेगली-स्त्री. ठिगळ.

धेथर-वि. थकलेला, शांत.

धेला-पु. पोते, पिशवी, खिसा. [पिशवी.

धेली-स्त्री. लहान पिशवी, रुपयांनीं भरलेली

धेलीबार-पु. खजीन्यांत रुपयांची ने आण
करणारा माणूस, खजिनदार.

धेलीबरदारी-स्त्री. धेली पोंचविण्याचें काम.

धोक-पु. ढीग, समूह, ठोक विक्री.

धोक करना-एकत्र करणें. [प्रमाणांत.

धोडा-वि. थोडा, अल्प, कमी.-अ. अल्प

धोडा ही-जवळ जवळ नाहीं.

धोडा बहुत-थोडें बहुत.

[भाग.

धोली-स्त्री. जनावराच्या तोंडाचा पुढील

धोया, धोयी-वि. रिकामा, निरुपयोगी,

पोकळ, बोथट, कुचकामाचा.

धोप-पु. पालखीचा दांडा, ठसा.

धोपडी-स्त्री. थप्पड.

धोपना-क्रि. स. थापणें, लादणें, वांचविणें.

धोबडा-रा-पु. जनावराचें तोंड.

धोर, धोरा-वि. थोडें.

धोरिक-वि. थोडसा.

[द]

दंग-वि. थक्क, विस्मित.-पु. भीति,

दंगा, हुल्लड. [उपद्रवी, प्रचंड, भयंकर.

दंगई-वि. दंगा धोपा करणारा, उपद्रव्यापी,

दंगल-पु. कुस्तीचा आखाडा, कुस्तीची

शर्यत, जमाव, मोठी गादी, चढाओढ.

दंगा-पु. दंगा, उपद्रव, हुल्लड.

दंड-पु. सोटा, दंडवत, दंड (शिक्षा), दंड

(व्यायाम), निशाणाची काठी, तराजूची

दांडी, चार हाताचें माप, यम, घटका.

दंडक-पु. दंडा, काठी, शास्ता, दंडकारभ्य.

दंडना-क्रि. स. शिक्षा करणें.

दंडनायक-पु. सेनापति, राजा, यम.

दंडप्रणाम-पु. दंडवत.

दंडवत-पु. साष्टांग नमस्कार.

दंडित-वि. शिक्षा झालेला.

दंडी-वि. भांडखोर.-पु. दंड धारण कर-

णारी व्यक्ति, यम, राजा, द्वारपाल, जिन-

देव, शंकर, सस्कृताचें एक प्रसिद्ध कवि,

दंड व कमंडलु धारण करणारा संन्यासी.

देंतिया-स्त्री. लहान दांत.

देंतुला-वि. मोठें दांत असलेला.

दंब-स्त्री. वाफ, उष्णता.-पु. तंटा, गडबड.

दंबा-पु. दांत.

दंबाना-पु. दाते (फणी करवत इत्यादिचे).

बंदानेदार-वि. दातेदार, दाते असलेला.
 बंदोशिकन-वि. सडेतोड (उत्तर), दांत
 बंपति-स्त्री-पु. नवरा बायको. [काढणारा.
 बंपा-स्त्री. बीज.
 बंभ-पु. ढोंग, गर्व.
 बंभी-वि. ढोंगी, अभिमानी, पाखंडी.
 बंभोलि-पु. वज्रा.
 बेंवरी-स्त्री. धान्याची मळणी.
 बंश-स-पु. दंश, दंतक्षत, दांत, विषारी
 प्राण्याचा दंश, एक विषारी माशी.
 ब-वि. देणारा (समासांत जसे-धनद) पु.-
 दांत, पर्वत. -स्त्री. भार्या.
 बई-पु. दैव, विधाता, प्रारब्ध.
 बईका घाला-दुर्दैवी.
 बई बई-अ. अरे देवा रे, अग बाई ग.
 बईमारा-वि. दैवी आपत्तींत सांपडलेला.
 बकियानूस-पु. एक अत्याचारी अरबी
 बादशाह. -वि. प्राचीन, फार वृद्ध.
 बकियानूस दखमा-पु. पारश्याचें प्रेतस्थान.
 बकियानूसी-वि. प्राचीन, फार पुरातन.
 बक्की-वि. बारीक, नाजूक, कठीण.
 बक्कीका-पु. युक्ति, उपाय, सूक्ष्म गोष्ट,
 विपत्ति, क्षण. | करून चुकणें.
 (कोई) बक्कीका बाक्की न रक्कना-सर्व उपाय
 बक्किन-पु. दक्षिण, दक्षिणेकडील प्रदेश.
 बक्ष-वि. चतुर, दक्षिण, उजवा, निपुण. -पु.
 बक्षता-स्त्री. निपुणता. [एक प्रजापति.
 बक्षिण-वि. उजवा, निपुण, चतुर-पु.
 दक्षिण दिशा, प्रदक्षिणा.
 बक्षिणा-स्त्री. दक्षिण दिशा, दान दिलेल्या
 वस्तुबरोबर द्यावयाचें धन, भेट दिलेला
 पैसा. [प्रवेश, शिरकाव.
 बखल-पु. अधिकार, हस्तक्षेप, ढवळाढवळ,

बखल बेना-प्रवेश करणें, पोंचणें.
 बखलनामा-पु. अधिकारपत्र.
 बखलयाबी-स्त्री. अधिकार किंवा ताबा
 दखिनहा-वि. दक्षिणी. [मिळविणें.
 दखीना-पु. दक्षिणचा वारा.
 दखील-वि. अधिकारी, ताबा ठेवणारा.
 दखीलकार-पु. जमीनदाराच्या जमिनीवर
 कमींत कमी बारा वर्षांचा अधिकार
 (बहिवाट) असलेला मनुष्य.
 दगड-पु. नगरा.
 दगडना-क्रि. स. खऱ्या गोष्टीवर विश्वास
 न ठेवणें. [संशय.
 दगदगा-पु. भय, एका जातीचा कंदील,
 दगदगाना-क्रि. अ. चमकणें.-क्रि. स.
 चमकविणें.
 दगदगी-स्त्री. भीति, संशय, कंदील.
 दगधना-क्रि. अ. जळणें.-क्रि. स. जाळणें,
 दुःख देणें.
 दगना-क्रि. अ. सुटणें (बंदूक, तोफ
 इत्यादि), करपणें, जळून जाणें, डागळलें
 जाणें, डाग पडणें, प्रख्यात होणें.-क्रि.
 स. जाळणें, डाग देणें, मोहोर करणें,
 जखम किंवा फोड औषधानें जाळणें,
 तोफ डागणें, चिन्ह करणें.
 दगर-रा-पु. विलंब, उशीर, रस्ता.
 दगल-ला-पु. दगा, कपट, बहाणा, इगला,
 जाड अंगरखा.
 दगल फसल-पु. दगा फटका.
 दगहा-वि. डाग दिलेला, चरका दिलेला,
 प्रेताला अग्नि देणारा.
 दगा-स्त्री. दगा, कपट.
 दगादार, दगाबाज-वि. दगाबाज, कपटी.
 दगाबाजी-स्त्री. कपट.

दगल-वि. डागलेला, दोष असलेला. -पु.
दगाबाज.

दक्कना-क्रि. अ. ठेंव किंवा धक्का लागणें,
दबणें, हिसका बसणें. -क्रि. स. धक्का
देणें, दाबणें.

दचना-क्रि. अ. पडणें, खालीं येणें.

दच्छ-पु. पाहा 'दक्ष'.

दच्छकुमारी-स्त्री. दक्षकन्या, सती.

दच्छिन-वि. दक्षिण.

दडियल-वि. दाढीवाला.

दतवन, दतुअन-स्त्री. दांतवण (बाभूळ
लिब इत्यादीचें), तोंड धुणें.

दतिया-स्त्री. बारीक दांत.

दतून, दतौन-स्त्री. दांतवण.

दत्त-वि. वांचवलेला, दान दिलेला.

-पु. दान, दत्तात्रय, दत्तक.

दत्तक-पु. बारा प्रकारच्या पुत्रांपैकीं एक
जो पुत्र नसून पुत्र मानला जातो.

दत्तचित्त-वि. एकाग्र.

दत्ती-स्त्री. वाडनिश्चय.

दबरा-पु. गाळावयाचें वस्त्र.

दबा-पु. दादा, आज्ञा.

दबिया ससुर-पु. आज्ञे सासरा.

दबिया सास-स्त्री. आज्ञे सासू.

दबिहाल-पु. आजोबांचें घर, किंवा कुळ,

दबोरा-पु. गांध. [(बडिलांचे वडील).]

दध, दधि-पु. दही, वस्त्र, समुद्र.

दधसार-पु. लोणी.

दधिकौदो-पु. गोकुळअष्टमीच्या दिवशीं
दह्यांत हळद मिसळून एकमेकांचे
अंगावर फेकतात तो उत्सव.

दधिसुत-पु. कमळ, चंद्र, मोती, विष, लोणी.

दधीचि-पु. शुक्राचार्याचे पुत्र. [करणें.

ददवाना-क्रि. अ. दणाणून सोडणें, आनंद

दनादन-अ. दणदण शब्दासहित, ताबडतोब.

दनुज-पु. राक्षस, असुर.

दपट-स्त्री. धाक, धमकी.

दपटना-क्रि. अ. दटावणें, दरडावणें.

दपु-पु. अहंकार, धमंड.

दपेट-स्त्री. दटावणी. [उग्रता.

दफ-स्त्री. डफ. -पु. विष, आवेश, क्रोध,

दफअतन-अ. अचानक, एकाएकीं.

दफली-स्त्री. पुढा (पुस्तकाचा), पुष्टीपत्र.

दफन-पु. प्रेत पुरण्याची क्रिया.

दफनाना-क्रि. प्रेत पुरणें, गाडणें.

दफा-स्त्री. वेळां, कायद्याचें कलम, खेपा.

-वि. तिरस्कृत, दूर केलेला. [भरणें.

दफा लगाना-कायद्याचें कलमाखालीं खटला

दफादार-पु. फौजेंतील अंमलदार, तुकडीचा

दफोना-पु. पुरलेलें धन. [नायक.

दफतर-पु. कचेरी, कार्यालय, सविस्तर

वृत्तांत, लांबलचक पत्र. [करणारा.

दफतरी-पु. बुक बाईंडर, कार्यालयांत काम

दफतरीखाना-पु. बुकबाईंडिंग विभाग.

दबंग-वि. प्रभावशाली, रुबावदार.

दबक-स्त्री. दबण्याची क्रिया, सुरकुती.

दबकना-क्रि. अ. भीतीनें लपणें. -क्रि. स.

धातूला चपटी करण्याकरितां ठोकणें.

दबका-पु. सोन्याची तार.

दबगर-पु. ढाल तयार करणारा, चाम-
ड्याचें बुघले बनविणारा.

दबबबा-पु. प्रताप, दाब.

दबना-क्रि. अ. दबणें, मार्गे हटणें,

लाचार होणें, फिवकें पडणें, नम्र होणें,

दबसट-पु. दाब, दडपण. [लाजणें.

दबाना-क्रि. स. दाबणें, मार्गे हटविणें,

दडपण घालणें, दाब आणणें, बळकावणें,

असहाय करणें, गाडणें, दमन करणें.
 दबा मारना-छळणें.
 दबा होना-ओढाताण होणें. [करणें.
 दबा लेना, दबा बैठना-पैसे दाबणें, ताब्यांत दबी जवानसे कहना-स्पष्ट न बोलणें.
 दबे होना-मिघा होणें.
 दबे पोंब, दबे पैर-पाय न वाजवतां.
 दबाव-पु. दडपण, वजन. [वागणारा.
 दबैल-ला-वि. अंकित, ताबेदार, नमून दबोचना-क्रि. स. लपविणें, एकदम धरून दाबणें. [दाबणें.
 दबोरना-क्रि. स. समोर उभे राहूं न देणें, दबवू-वि. मोंगा, मित्रा.
 दबम-पु. स्वास, पळ (वेळ), शिक्षा, दमन, चिखल, घर, बुद्ध, विष्णु, दाब, प्राण, जीवनशक्ति, व्यक्तित्व, कपट, शस्त्राची दम उखडना-स्वास थांबणें. [धार.
 दम घुटना-स्वास कोंडणें. [दुःख देणें.
 दम घोटकर मारना-गळा दाबून मारणें, दम खींचना-गप्प बसणें, स्वास घेणें.
 दम तोडना-शेवटचा स्वास घेणें.
 दम फूलना-धापा टाकणें. [करणें.
 दम भरना-अभिमानपूर्वक एकाद्याची स्तुति दम मारना या लेना-विसांवा घेणें.
 दम खुश्क होना या सूखना-भीतीनें गांगरल्यामुळें स्वास थांबणें.
 (नाकमें) दम आना-नाकीं नऊ येणें.
 दम देना-फसविणें. [उपयोगी होणें.
 (किसीका) दम गनीमत होना-समाजाला दमवें दम होना-जीवांत जीव असणें.
 दमक-स्त्री. कांति, चमक, तेज.
 दमकना-क्रि. अ. चकाकणें.
 दमकक-स्त्री. पंप, गुलाबदाणी, अग्रीचा

बंब, विहिरीतून पाणी काढण्याचा पंप.
 दमकला-पु. रंग किंवा गुलाबपाणी शिपण्याचें पिचकारी असलेलें भांडें.
 दमकम-पु. दृढता, प्राण, तलवारीचें पातें किंवा धार.
 दमचूल्हा-पु. एक प्रकारची लोखंडी चूल.
 दमझोसा-पु. कपट, फसवणूक.
 दमडी-स्त्री. पैशाचा आठवा भाग.
 दमदमा-पु. धैर्यांतून वाळू भरून रक्षणासाठीं रचलेला कोट, मोरचा, प्रताप.
 दमदार-वि. मजबूत, तीक्ष्ण धारेचा, भरपूर जीवनशक्ति असलेला.
 दमदिलासा-पु. टाळण्याकरितां वरवर केलेल्या गोड गोष्टी.
 दमन-पु. दडपण, नाश, वध, संयम, शिक्षा, विष्णु, शंकर, एक ऋषि, एक राक्षस, दमयंती, सारथी, दवणा, तत्त्वज्ञानी, वीर-वि. जिकणारा, सत्ता दमना-क्रि. स. दडपून टाकणें. [स्थापणारा.
 दमबाज-वि. फूस देणारा.
 दमा-पु. दमा (रोग).
 दमाव-पु. जांबई.
 दमानक-स्त्री. तोफेची फैर.
 दमामा-पु. नगरा.
 दमारि-पु. वणवा, दावानल. [करणारा.
 दमैया-वि. हरणारा, नाहीसे करणारा, दमन दया-स्त्री. करुणा, दक्षाची एक कन्या.
 दयानत-स्त्री. सत्यनिष्ठा.
 दयानतदार-वि. इमानी.
 दयाना-क्रि. अ. द्रवणें, दयाळू होणें.
 दयार-पु. प्रांत, देवदारार्चें झाड.
 दयालु-वि. दयाळू, कृपाळू.
 दयावना-वि. पु. दीन, दयेस पात्र.

द्वितीया-स्त्री. पत्नी

दर-पु. शंख, खळगा, गुहा, भय, समूह, सेना, दरवाजा. -स्त्री. प्रमाण, प्रतिष्ठा, विचारण, भाव, ऊस, पत्ता. -वि. फोडणारा, अल्प. -अ. आंत.

दर उठना-विश्वास उडणे.

दर दर मारा फिरना-दारोदार लागणे.

दर असल-अ. वस्तुतः.

दर आमब-स्त्री. आयात (माल), आगमन.

दरकना-क्रि. अ. चिरणे.

दरका-पु. आघात.

दरकाना-क्रि. स. फाडणे. [आवश्यकता.

दरकार-वि. क्षिति, आवश्यक. -स्त्री.

दरकिनार-रा-अ. एक बाजूला, वेगळे.

दरकूच-अ. मजल दर मजल.

दरखत, दरख्त-पु. झाड.

दरखास्त-स्त्री. विनंति, प्रार्थना, अर्ज.

दरगाह-स्त्री. दरबार, दरगा (पिराचा),

दरगुजर-वि. वंचित, माफ. [उंबरा.

दरगोर-रागानें 'जा मर' म्हणणे.

दरज-स्त्री. भेग, चीर, फट.

दरज करना-नोंदविणे.

दरजन-पु. डशन.

दरजा-पु. इयत्ता, हुदा, खंड.

दरजी-पु. शिंपी.

दरद-पु. पीडा, दुःख, दया, भीति, विषभेद, पारा, शिसें. -स्त्री.

भीति, मन, हृदय, कडा, उंचवटा,

दरदर-अ. दारोदार. [बाण.

दरदरा-वि. खरबरीत.

दरदराना-क्रि. स. रवा काढणे.

दरदा-क्रि. स. भरडणे, नाश करणे.

दरदावा-पु. जळकळट.

दरप-पु. घमेंड.

दरपण-पु. आरसा.

दरपना-क्रि. अ. संतापणे, गर्व करणे.

दरपनी-स्त्री. लहान आरसा.

दर परदा-अ. गुप्तपणानें, लपून छपून.

दरपेश-अ. समोर, पुढें. [शोषांत.

दरपें-अ. एकाद्याच्या पाठीमागें, एकाद्याच्या (किसीके) दरपें होना-एकाद्याच्या पाठीस लागणें, एकाद्याला त्रास देणें.

दरब-पु. घन, द्रव्य.

दर बबर-अ. दारोदार.

दरबा-पु. कबूतरखाना, खुराडें.

दरबान-पु. पहारेकरी, द्वारपाल.

दरबानी-स्त्री. पहारा, पहारेकऱ्याचें काम.

दरबार-पु. राजसभा, राजा, महाराज, अमृतसरमधील शिखांचें मंदिर, द्वार.

दरबारी-पु. राजसभेचा सभासद, राज-दरबारांत बसणारा मनुष्य. -वि. राज-सभेंत बसण्यास योग्य.

दरबी-स्त्री. पळी, सापाचा फणा.

दरभ-पु. दर्भ, वानर.

दरमा-पु. बांबूची चटई.

दरमान-पु. उपचार, औषध.

दरमाहा-पु. मासिक वेतन.

दरमियान-पु. मध्य. -अ. मध्यें.

दरमियानी-वि. मघला, मध्यस्थ. -पु. समेट घडवून आणणारी व्यक्ति.

दरबाजा-पु. दरवाजा, कपाट, दाराच्या

दरवेश-पु. फकीर, भिकारी. [फळ्या.

दरवेशाना-वि. फकीराप्रमाणें.

दरवेशी-स्त्री. फकीरी.

दरख-स-पु. दर्शन, दृष्टादृष्ट, साक्ष.

दरख-पु. दर्शन.

बरसना-क्रि. अ. दिसणें. -क्रि. स. पाहणें.
 बरश(स)नी-स्त्री. आरसा.
 बरसाना-क्रि. स. दर्शविणें, दाखविणें.
 बर हक्कीत-अ. खरें पाहिलें असतां.
 बरहम-वि. अव्यवस्थित. [पालट.
 बरहम बरहम-वि. रागावलेला, उलटा-
 बरांती-स्त्री विळा.
 बराज-वि. विस्तृत, मोठा. -अ. अधिक.
 -स्त्री. चीर, फट, टेबलाचा खण.
 बरार-स्त्री. फट, चीर.
 बरारना-क्रि. अ. भेग पडणें, फट पडणें.
 बरारा-पु. धक्का.
 बरिबा-पु. हिंसक पशु.
 बरिद्र-वि. दरिद्री, निर्धन.
 बरिद्रता-स्त्री. गरिबी.
 बरिया-पु. नदी, समुद्र. [नदीजवळचा.
 बरियाई-पु. समुद्रासंबंधी, नदीसंबंधी,
 बरियाए शोर-पु. समुद्र, काळें पाणी.
 बरियादिल-वि. उदार.
 बरियाफ्त-वि. ज्ञात, माहित.
 बरियाबरार-पु. मळीची जमीन.
 बरियाबुर्द-पु. नदीच्या प्रवाहानें वाहून
 गेलो जमीन.
 बरियाव-पु. पाहा 'दरिया'.
 बरी-स्त्री. सतरंजी, दरीखोरें, गुहा.
 बरीखाना-पु. पुष्कळ दरवाजे असलेला
 महाल, राजदरबार. [ण्याची जागा.
 बरीचा-पु. खिडकी, खिडकीजवळ बस-
 बरीबा-वि. फाटलेला.
 बरीबा-पु. पानाचा बाजार.
 ब(डु)रुब-स्त्री. आशीर्वाद, शुभकामना.
 बरेण-पु. दुःख, पश्चात्ताप, कमतरता.
 बरेरना-क्रि. स. चेंदामेंदा करणें, रसवणें,

बरेरा-पु. धक्का, प्रवाहाचा जोर. [वाटणें.
 बरेस-वि. सिद्ध बनविलेला, छापलेलें.
 तलम कापड. -पु. वेश.
 बरंया-पु. दळणारा, नाश करणार.
 बरोण-पु. खोटें. [घेऊन खोटें बोलणें.
 बरोणहलफ्री-स्त्री. खरें बोलण्याची शपथ
 दर्ज-स्त्री. पाहा 'दरज'.
 दर्जन-पु. डझन.
 दर्जा-पु. पाहा 'दरजा'.
 दर्दअंगज-आमेज-नाक.-वि. दुःखद.
 दर्द खाना-दया दाखविणें.
 दर्दभंद, दर्दी-वि. दुःखी, दयाळू.
 दर्दसरी-स्त्री. मेहनत, त्रास.
 दर्प-पु. गर्व, राग, उद्धटपणा, उत्साह,
 कस्तूरी, एकप्रकारचा मृग, दाब.
 दर्भ-पु. एक प्रकारचें गवत, कुशासन.
 दर्दा-पु. दरी.
 दर्दाना-क्रि. अ. बेघडक निघून जाणें.
 दर्शक-पु. प्रेक्षक, दाखविणारा.
 दर्शन-पु. पाहा 'दरसन'.
 दर्स-पु. अभ्यास, उपदेश.
 दल-पु. पान, दळ, फुलाची पाकळी.
 तमालपत्र, समूह, फौज, सैन्य, गट, पक्ष.
 दलक-स्त्री. गोघडो, कप, थांबून थांबून
 येणारी कळ.
 दलकन-स्त्री. कंप, थरकांप, आघात.
 दलकना-क्रि. अ. फाटणें, थरथरणें,
 चकित होणें, उद्विग्न होणें. -क्रि. स.
 दलबल-स्त्री. दलदल, चिखल. [भिवविणें.
 दलबला-वि. दलदलीचा.
 दलना-क्रि. स. दळणें, वाटणें, चेंदामेंदा
 करणें, बिरडणें, मळणें, दाबणें, नष्ट
 दलबंदी-स्त्री. पक्ष, संघटना. [करणें, सोडणें,

दलबल—पु. फौजफाटा, सैन्य. [मंडप.

दलबाबल—पु. मेघ समूह, मोठी फौज, मोठा

दलमलना—क्रि. स. मळणें, एकजीव करणें,
चिरडणें, नाश करणें.

दलबाल—पु. सेनापति.

दलहन—पु. द्विदलधान्य, कडधान्य.

दलहरा—पु. डाळ विकणारा.

दलान—पु. दालन, ओसरी.

दलाल—पु. दलाल, मध्यस्थ, माल खरेदी
करण्यांत व विकण्यांत मदत करणारा.

दलाली—स्त्री. दलालाचें काम, दलालाला
मिळणारा पैसा. [नष्ट झालेला.

दलित—वि. खंडन केलेला, विदीर्ण, खेचलेला,

दलिदूर—पु. दरिद्री.

दलिया—पु. भरडलेलें धान्य, रवा.

दलील—स्त्री. युक्तिवाद, वादविवाद.

दलेल—स्त्री. कवायतीच्या स्वरूपांत
शिपायांना झालेली शिक्षा.

दव—पु. दावाग्नि, जंगल, अग्नि, कष्ट.

दवकया—पु. जरीची तार तयार करण्या-
साठी, (सोने, रुपें ठोकून) पत्रा तयार

दवन—पु. नाश, पाडाव. [करणारा.

दवनी—स्त्री. धान्याची मळणी.

दवरिया—स्त्री. वणवा.

दवा, दवाई—स्त्री. औषध, उपचार, इलाज.

दवाळाना—पु. औषधालय.

दवाग्नि—स्त्री. दावाग्नि.

दवात—स्त्री. दऊत.

दवानी—वि. कायम असणारें, स्थायी.

दवामी बंदोबस्त—पु. कायमधारापद्धति.

दवारी—स्त्री. दावाग्नि.

दशगुणोत्तर—पु. दशांश (गणित).

दशमलब—पु. दशांश चिन्ह.

दशमी—स्त्री. दहावी तिथि, मरणावस्था.

दशहरा—पु. दसरा, विजयादशमी.

दशाह—पु. मृतकाचा दहावा दिवस.

दस्त—पु. जंगल.

दस—वि. दहा, कित्येक. —पु. दहाचा सख्या.

दसन—पु. दांत, कवच.

दसना—क्रि. अ. पसरणें. —क्रि. स. अंथरून
घालणें. —पु. बिछाना.

दसमाथ—पु. दहा शिरें असलेला रावण.

दसरथ—पु. दशरथ राजा.

दससीस—पु. रावण. —वि. दहाशिरें असलेला.

दसा—स्त्री. दशा, वेश्यांचा एक प्रकार.

दसानन—पु. रावण.

दसी—स्त्री. वस्त्राचा शेवटचा भाग,
कापडाचें ठाण.

दस्तंदाजी—स्त्री. हस्तक्षेप, ढवळाढवळ.

दस्त—पु. जुलाब, रेंच, हात.

दस्तक—स्त्री. खडखडाट, महसूल वसूल
करण्याचा परवाना, कर, माल घेऊन

दस्तकार—पु. कारागीर. [जाण्याचा परवाना.

दस्तकारी—स्त्री. कारागिरी.

दस्तखत—पु. सही.

दस्तगीर—वि. मदतगार.

दस्तनिगर—वि. गरीब. [चिमटा.

दस्तपनाह—पु. विस्तव उचलण्याचा

दस्तपाक—पु. हात पुसण्याचा रुमाल.

दस्त बदस्त—अ. हातोहान.

दस्तबरदार—वि. एकाद्या वस्तूवरील आपला

दस्तमाल—पु. हातरुमाल. [अधिकार सोडणें.

दस्तयाब—वि. हस्तगत. [अंधारण्याची चादर.

दस्तरखान—पु. जेवणाच्या वेळीं ताटाखाली

दस्ता—पु. मूठ, फुलांचा गुच्छ, कागदाचा
दस्ता, शिपायांची तुकडी.

वस्तुना-पु. हातमोजा.
 वस्तार-स्त्री. पगडी.
 वस्तारबंद-पु. पगडी बांधणारा.
 वस्तावर-वि. रेचक. [संबंधीचा लेख.
 वस्तावेज-स्त्री. दस्तऐवज, व्यवहारा-
 वस्ती-वि. हाताचें. -स्त्री. मशाल, लहान
 मूठ, लहान दऊत. [पारशी धर्मगुरु.
 वस्तूर-पु. वहिवाट, नियम, कायदा,
 वस्तूरी-स्त्री. दलाली, कमिशन.
 वस्त्यु-पु. दरवडेखोर, असुर, अनार्य, दास.
 वह-पु. डोह, हौद. -स्त्री. ज्वाला.
 वहकना-क्रि. अ. चेतणें, पेट घेणें, भडकणें,
 अंग तापणें. [शिलगावणें.
 वहकाना-क्रि. स. चेतविणें, पेटविणें,
 वहड वहड-अ. घडाडून (पेटणें).
 वहन-पु. अग्नि, बिम्बा, एक वृक्ष,
 कबुतर, दुष्ट मनुष्य, एक रुद्राचें नांव.
 तिनाची संख्या, जळण्याची क्रिया,
 कृत्तिका नक्षत्र, घूप, तोंड.
 वहना-क्रि. अ. जळणें, संतप्त होणें.
 -क्रि. स. जाळणें, संताप आणणें. -वि.
 वहनि-स्त्री. दहन, जळणें. [उजवा.
 वहपट-वि. तळपट, जमीनदोस्त.
 वहपटना-क्रि. स. उध्वस्त करणें, जमीन-
 बहर-पु. डोह, हौद, कुंड. [दोस्त करणें.
 बहरना-क्रि. अ. थरकांप होणें, भयभीत
 होणें. -क्रि. स. भिवविणें.
 बहलना-क्रि. अ. थरकांप होणें.
 बहला-पु. दग्या (पत्त्यांतील). -पु. परात.
 बहलाना-क्रि. स. भिवविणें.
 बहलीव-स्त्री. उंबर, उंबरठा.
 बहलत-स्त्री. भीति.
 बहा-पु. मोहरमचा महिना, मोहरमचे

दहा दिवस, तावूत. [दहं स्थान.
 बहाई-स्त्री. दहावा, दशांश, संख्येतील
 बहाड-स्त्री. हिस्त्र पशूंची गर्जना. [रडणें.
 बहाड मारना-किंकाळी फोडणें, मोठ्यानें
 बहाडना-क्रि. अ. गरजणें, मोठमोठ्यानें
 बहाना-पु. रंद तोंड, नदीचें मुख, मोरी. [रडणें.
 बहिना-वि. अनुकूल.
 बहिने-अ. उजवीकडे.
 बहिने होना-अनुकूल होणें.
 बहिने बाएँ-दोन्ही बाजूस.
 बही-पु. दही.
 बही बही करना-एकादी वस्तु विकत
 घेण्यास लोकांना सांगत फिरणें.
 बहु-अ. किंवा, अथवा, कदाचित्.
 बहेंडी-स्त्री. दह्याची हंडी.
 बहेज-पु. हुंडा.
 बहेजू-पु. हुंडा घेणारा.
 बाँ-पु. जाणणारा, तज्ञ, माहितगार, वेळां.
 बाँग-स्त्री. सहा रस्तीचें वजन, दिशा,
 सहावा भाग. -पु. डंका, टेकडी.
 बाँत-पु. दांत, दाते (फणी, करवत वगैरेचे).
 बाँतों उंगली काटना या बाँतोंतले उंगली
 बबाना-चकित होणें, भुग्न होणें, खेद प्रगट
 बाँतकाटी रोटी-दाट मैत्री. [करणें.
 बाँत खट्टे करना-पराजय करणें. [खाणें.
 बाँत बबाना, बाँत पीसना-रागांनें दांतओठ
 (तालूमे) दांत जमाना-साडेसाती ओढवणें.
 बाँत तले बबान बाँ-तोंड आवारा, समजून
 बाँत तोडना-हैराण करणें. [बोला.
 बाँत बाँत जाना- दांतखीळ बसणें.
 बाँतोंमें तिनका लेना-दांतीं तुण धरणें.
 बाँना-क्रि. स. मळणी करणें.
 बाँय-स्त्री. मळणी (कन्याची).

दाव-पु. संधि, डाव.

दावपेंच-डावपेंच.

दाव चलना-जिकणें, विजयी होणें.

दाव चलाना-हानि करणें.

दाव पकडना-डाव करणें (कुस्तीचा).

दाव बघाना-युक्ति हाणून पाडणें.

दाव बैठना-संधि निघून जाणें.

दावनी-स्त्री. दामिनी नांवाचा डोक्यां-
तील दागिना.

दावरी-स्त्री. दावें, दोर. [भोक, उष्णता.

दा-वि. दाता, देणारा.-स्त्री. रक्षा, दानू,

दाई-वि. उजवी.

दाई-स्त्री. दाई.-वि. देणारी, देणारा.

दाईसे पेट छुपाना-माहितगारापासून
एकादी गोष्ट लपविणें.

दाऊ-पु. पाळी, खेप, स्थान, डाव.

दाऊ-पु. मोठा भाऊ, कृष्णाचा भाऊ बलदेव.

दाऊबछानी-पु. उत्कृष्ट तांदुळ, पांढरे गहू.

दाख-स्त्री, द्राक्ष, मनुका.

दाखिल-वि. दाखल, सामील, पोहोंचलेला.

दाखिल करना-दाखल करणें, जमा करणें.

दाखिल खारिज-पु. सरकारी कागदावर
वारसाचें नांव बदलणें.

दाखिल बफ्तर-वि. ज्यावर विचार
करावयाचा नाही असा ऑफीसांत
दाखल करून घेतलेला कागद, निका-
लांत निघालेला कागद.

दाखिला-पु. प्रवेश, शिरकाव.

दाग-पु. दाह, प्रेत जाळण्याची क्रिया.

दाग देना-प्रेत जाळण्याची क्रिया करणें.

दाग-पु. डाग, चिन्ह, कलंक, जळण्याची खूण.

दागना-क्रि. स. जाळणें, डाग देणें,
बंदुक तोफ बगैरे डागणें, चिन्ह करणें.

हि. म. को...१८

दागबेल-स्त्री. जमिनीवर पाया बगैरे
खणण्यासाठीं कुदळ पावड्याने केलेलीं
चिन्हें.

दागि, दागी-वि. डाग असलेलें, कुजण्याचें
चिन्ह असलेलें, कलंकित, शिक्षा भोग-

दाघ-पु. उष्णता, ईर्ष्या, मत्सर. [लेला.

दाज(झ)न-स्त्री. दाह, ईर्ष्या.

दाज(झ)ना-क्रि. अ. जळणें, द्वेष करणें.

दाइस-पु. एक सर्प. [-क्रि. स. जाळणें.

दाडिम-पु. डाळिंब.

दाढ-स्त्री. दाढ, गर्जना, ओरड.

दाढ मारकर रोना-खूप जोरानें रडणें.

दाढना-क्रि. स. जाळणें, भस्म करणें,
संतप्त करणें.

दाढीजार-पु. एक शिवी (स्त्रिया रागाव-
ल्यावर पुरुषांना देतात).

दात-पु. दाता, देणारा.

दाता-पु. दानशील, देणारा.

दातार-पु. पाहा 'दाता'.

दाब-स्त्री. न्याय, गजकर्ण.-पु. देणगी.

दाब देना-न्याय करणें, स्तुति करणें.

दाबनी-स्त्री. डावयाची रक्कम, एकाद्या
कामासाठीं आगाऊ दिलेली रक्कम.

दाब फुरियाब-स्त्री. न्यायाची मागणी.

दादा-पु. (वडीलांचे वडील) आज्ञा,
वडील भाऊ, वडील माणसांकरितां
आदर सूचक शब्द, गुरु. [फिर्यादी.

दादी-स्त्री. आजी (वडीलांची आई),

दादु, दादि-स्त्री. न्याय, प्रशंसा.

दादुर-पु. बेडूक. [साधु, दाद.

दाडू-पु. धुनिया जातीचा पंथ प्रवर्तक

दाघ-स्त्री. दाह, कष्टताप.

दाघना-क्रि. स. जाळणें, भस्म करणें.

- दान-पु. दान, देणगी, औदार्य, लांच, नजराणा, रक्षण, कर, वसूल, हत्तीचा मद, शदि.
- दानबौ-वि. ज्ञाता, माहितगार, आश्रय-दानपत्र-पु. बक्षीस पत्र. [दाता.
- दानलीला-स्त्री. श्रीकृष्णाची एक लीला. (यांत श्रीकृष्णानें गोपींकडून दूध विकल्याबद्दल कर वसूल केला होता).
- दानव-पु. राक्षस.
- दानवारी-पु. विष्णु, देवता, हत्तीचा मद.
- दानबी-वि. दानवाचें.-स्त्री. राक्षसी.
- दाना-पु. दाणा, अन्न, चणें, बीं, लहान गोल वस्तु (जसें मोत्याचा दाणा, मणी, कण.)-वि. बुद्धिमान, ज्ञानी, चतुर.
- दानेदानेको तरसना-खावयास न मिळणें.
- दानेदानेको मुहताज-अत्यंत गरीब.
- दानाई-स्त्री. बुद्धिमत्ता, हुशारी.
- दानापानी-पु. खाणें, उपजीविका.
- दानिज्ञ-स्त्री. अक्कल, समजूत.
- दानिज्ञमं-वि. बुद्धिमान, समजूतदार.
- दानिज्ञमंढी-स्त्री. बुद्धिमत्ता.
- दानिस्त-स्त्री. खबर, ज्ञान.
- दानी-वि. ठेवणारी, उदार, दानशूर. -पु. दान करणारी व्यक्ति, दान घेणारा, कर वसूल करणारा.
- दानेदार-वि. दाणेदार, रवाळ.
- दानौ-पु. दानव.
- दाप-पु. अहंकार, जोर, उत्साह, क्रोध.
- दापक-वि. अहंकारी, धमकाविणारा.
- दापना-क्रि. स. दाबणें, मनाई करणें.
- दाब-स्त्री. भार, आधिपत्य.
- दाभ-पु. दर्भ. [किंमत, नाणें, घन.
- दाभ-पु. दोरा, माला, समूह, विश्व, जाळें,
- दामके दाम पर-मूळ किमतीस.
- दाम खडा करना-किंमत भरून घेणें रक्कम उभी करणें.
- (दामके) दाम चलाना-अधिकार मिळाल्या नंतर मन मानेल तसें वागणें.
- दाम दाम भर बेना-पै न पै चुकविणें.
- दामन-पु. पदर, पर्वताच्या पायथ्याची जमीन.
- दामतगीर-पु. मागें लागणारा, दावा
- दामाद-पु. जावई. [करणार.
- दामासाह-पु. दिवाळखोर. [रक्कम.
- दामासाही-स्त्री. घेणेंदारांना मिळालेली
- दामिनी-स्त्री. बीज, बिंदी, टिकली.
- दामी-स्त्री. महसूल, कर.-वि. बहुमोल.
- दाय-वि. देणारा. -पु. देणें, दान, देणगी, वडिलोपार्जित मिळकतीचा वाटा, हिस्सा, भिक्षावळ, वधूवरांस देणगी, नाश, घट्टेचें बोलणें, स्थान.
- दायम-पु. वारस, दाता.-वि. देणारा.
- दायज, दायजा-पु. हुंडा.
- दायनि-नी-स्त्री. देणारी.
- दायक-अ. सदा.
- दायमुलहब्ब-पु. जन्मठेप.
- दायमी-वि. स्थायी.
- दायर-वि. चाल, चालता, फिरता.
- दायर करना-मुकदमा चालण्या करितां पुढें मांडणें, फियाद दाखल करणें.
- दायरा-पु. वर्तुळ, वृत्त, कक्षा.
- दायौ-वि. उजवा.
- दाया-स्त्री. दाई, कृपा, दया.
- दायाद-पु. वाटेकरी, गोत्रज, मुलगा.-वि. इस्टेटित हिस्सा मिळालेला.
- दायिनी-स्त्री. देणारी.

बायित्व-पु. जबाबदारी, देणेदारी.
 बायी-वि. दाता, ज्याच्यावर जबाबदारी
 बायें-अ. उजवीकडे. [आहे असा.
 बायें होना-अनुकूल होणें, प्रसन्न होणें.
 बार-पु. चीर, भेग, नांगरलेलें शेत, पत्नी,
 लाकूड, देवदार, सुतार, कारागीर.-प्रत्य.
 बारचीनी-स्त्री. दालचिनी. [ठेवणारा.
 बारण-पु. चीरफाड करण्याचें काम, चीर-
 फाड करण्याचें हत्यार, एक फळ.
 बारमबार-पु. आश्रय, एकादें काम
 एकाद्यावर अवलंबून असणें.
 बारा-स्त्री. पत्नी.
 बारिळें-पु. डाळिंब.
 बारिका-स्त्री. कन्या, बालिका.
 बारिद-पु. दारिद्र.
 बारी-स्त्री. दासी, चिखल्या.
 बारजोषित-स्त्री. कळसूत्री बाहुली.
 बारुण-पु. विष्णु, शिव, एका नरकाचें नांव,
 रौद्र नांवाचें नक्षत्र, राक्षस, भयानक
 रस.-वि. विदारक, भयंकर, कठिण,
 बारुल्लिलाकृत-पु. राजधानी. [दुःसह.
 बारुल्लिका-पु. हॉस्पिटल.
 बारु-स्त्री. औषध, दारू, शोभेची दारू.
 बारुनारी-स्त्री. लाकडी पुतळी.
 बारों-रो-पु. डाळिंब.
 बारोसा-पु. फोडदार.
 बार-स्त्री. डाळ, डाळीच्या आकाराची
 वस्तु, देवी व फोड यांबरील खपली.
 बार गलना-डाळ शिजणें, हेतु पूर्ण होणें.
 बारबलिया-मिठभाकरी.
 बारलें कुळ काला होना-काळें बेरें असणें.
 (बतिर्वा) बार बॅटना-आपसांत मोठी
 मारामारी होणें.

बारलें मक्खी पडू जाना-विरस होणें,
 अस्वस्थ होणें.
 बारमोठ-स्त्री. मसाला लावून तळलेली
 बालान-पु. ओसरी. [डाळ.
 बारिम-पु. डाळिंब.
 बारें-पु. वेळ, पाळी, अनुकूल समय, उपाय,
 पेंच, कपट, खेळण्याची पाळी, स्थान.
 बारेंना-क्रि. स. मळणी करणें.
 बारेंरी-स्त्री. दावें, दोरी.
 बारत-स्त्री. मेजवानी, जेवणाचें आमंत्रण.
 बारती-पु. एक अलंकार.
 बारन-पु. दमन, विळा. [सांगणें.
 बाबा-पु. वणवा, हक्क, फियाद, ठांसून
 बाबा करना-ठासून सांगणें, निश्चयपूर्वक
 सांगणें, फियाद करणें.
 बाबात-स्त्री. दऊत.
 बाबादार-पु. हक्क सांगणारा.
 बास-पु. क्षुद्र, कोळी, सेवक, वृत्तासुर.-वि.
 बासन-पु. अंधरूण. [तिरस्कार करणारा.
 बासा-पु. मितीला लागून बांधलेला अंगणां-
 तील लहान चबुतरा, विळा, कोयता.
 बासी-स्त्री. मजूर स्त्री, दासी, बेदी, एक
 बास्तान-स्त्री. वृत्तांत, गोष्ट, वर्णन.[औषध.
 बाह-पु. जळण्याची क्रिया, प्रेत जाळण्याची
 क्रिया, आग, संताप, शोक, ईर्ष्या.
 बाहक-वि. जळणारा. -पु. अग्नि.
 बाहना-क्रि. स. जाळणें, अत्यंत दुःख देणें.
 -वि. उजवा.
 बाहिना-वि. उजवा, अनुकूल.
 बाहिना बेना-प्रदक्षिणा घालणें.
 बाहिनें-अ. उजव्या बाजूस.
 बिजली-स्त्री. पणती.
 बिबा-पु. दिवा.
 बिडली-स्त्री. खपली, पणती, डाळ, मुंदाबळ.

विक-स्त्री. दिशा, बाजू.

विक-पु. क्षयरोग.-वि. त्रस्त, हैराण, दुःखी.

विक करना-त्रास देणें, सतावणें.

विकक-पु. हत्तीचा छावा.

विककृत-स्त्री. अडचण, त्रास, कठिणता.

विककर-पु. तरुण.

विककरी-स्त्री. तरुणी.

विक्षलवाई-स्त्री. दाखविण्याची मजूरी.

विक्षलवाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून दाखविणें.

विक्षलाई-स्त्री. पाहण्याची किंवा तपास-

विक्षलाना-क्रि. स. दाखविणें. [प्याची फी.

विक्षहार-पु. दर्शक, पाहणारा.

विखाई-स्त्री. पाहण्याचें किंवा दाखवि-
ण्याचें काम, पाहण्याकरितां किंवा
दाखविण्याकरितां दिलेला पैसा.

विखाऊ-वि. पाहण्यायोग्य, नुसतें पाहण्या

विखाना-क्रि. स. दाखविणें. [जोगें, बनावट.

विखाव-पु. देखावा, पाहण्याची क्रिया.

विखावटी-वि. दाखविण्यापुरतें, दिखाऊ.

विखावा-पु. देखावा, ढोंग, दिखाऊपणा.

विखैया-पु. पाहणारा, दाखविणारा.

विखोआ-वि. दिखाऊ.

विग-पु. दिशा.

विगव-पु. पृथ्वीच्या आठ दिशेचे हत्ती.

विगव-वि. दीर्घ, लांब.

विग्वजय-पु. युद्धद्वारां चारी दिशांवर
मिळविलेला विजय.

विठवन-पु. कार्तिक शुद्ध एकादशी.

विठौना-पु. तीट.

विड-वि. मजबूत.

विडाना-क्रि. स. प्रमाणित करणें, मजबूत
करणें, निश्चित करणें.

वित्तुत-पु. दत्त.

विन-पु. दिवस.

विनकर-पु. सूर्य.

विन चडना-सूर्योदय होणें.

विन छिपना या डूबना-सूर्य मावळणें.

विन ठलना-संध्याकाळ होणें.

विन वूना रात चौगुना होना-शुकलेंदुवत
वृद्धिगत होणें, भरभराट होणें.

विनबहाडे-दिवसा ठवळ्या, भर दिवसा.

विन काटना या पूरे करना-वेळ घालविणें,
गुजराण करणें, निवाह करणें.

विनको तारे विखाई वेना-मन जागेवर
नसणें.

विनमान-पु. सूर्योदयापासून सूर्यास्ता-

विनराई-पु. सूर्य. [पर्यंतचा वेळ.

विनाई-स्त्री. विषारी. [मजूरी.

विना ती-स्त्री. मजूरांची एक दिवसाची

विनियर, विनेर-पु. सूर्य.

विनी-वि. फार दिवसाचें, जुनें.

विनीधी-स्त्री. दिवसा न दिसणें,

विपत्ति-स्त्री. प्रकाश. [दिवसांघळें.

विपना-क्रि. अ. प्रकाशणें.

विब-पु. दिव्य, परीक्षा.

विभाग-पु. मंडू, गर्व, बुद्धि, अक्कल.

विभाग आस्मानपर होना या चडना-अत्यंत
अहंकार होणें.

विभाग खाली करना-डोकेंफोड करणें.

विभाग चाटना या खाना-डोकें उठविणें.

विभागदार-वि. बुद्धिमान, गविष्ठ.

विभाषी-वि. अभिमानी, गविष्ठ, तीव्र
मानसिक शक्ति असलेला.

वियट-स्त्री. ठाणवई, दिवा ठेवण्याची
तिवई.

विचना-पु. दिवा.-क्रि. अ. चमकणें.

दियारा-पु. मळाची जमीन, प्रदेश, प्रांत.

दियासलाई-स्त्री. आगकाडी.

दिरद-पु. हत्ती. [साडेतीन मासे वजन.

दिरम-पु. मिसर देशचें चांदीचें एक नाणें,

दरमान-पु. इलाज, उपचार, चिकित्सा.

दरमानी-पु. वैद्य.

दिल-पु. हृदय, मन, साहस, प्रवृत्ति.

दिल कडा करना-हिमत बांधणें.

दिलका बाबशाह-अत्यंत उदार, लहरी.

दिलके फफोले फोडना-आपला राग

काढणें, चांगलें वाईट बोलून आपला
राग शांत करणें.

दिल थोडा करना-मनांत क्षुद्र विचार येणें.

दिल देना-प्रेम करणें.

दिलसे-मनापासून, मन लावून. [लागणें.

दिल उचटना-चित्त उदास होणें, मन न

दिलका कॅवल खुलना-फार प्रसन्न होणें.

दिल गिरना-उदास होणें.

दिल जमना-मन लागणें.

दिल निकाल कर रखना-हृदय उघडून
दाखविणें, अत्यंत हित करणें.

दिल फिर जाना-वैर होणें.

दिल बुझना-उत्साहरहित होणें.

दिल मसोसना-चुरमुरे खात राहणें.

दिलमें फरक आना-मन कलुषित होणें.

दिल लगाना-प्रेम करणें, मन लावणें.

दिलकश, दिलकुशा-आकर्षक, मनोहर.

दिलगीर-वि. उदास, दुःखी.

दिलबला-वि. साहसी, शूर.

दिलबस्य-वि. चित्ताकर्षक.

दिलबस्पी-स्त्री. आवड, गोडी.

दिलजमई-स्त्री. सांत्वना.

दिलजला-वि. दुःखी.

दिलजोई-स्त्री. समाधानी वृत्ति.

दिलबादा-वि. प्रेमी.

दिलबार-वि. प्रेमी, उदार, रसिक.

दिलबर-वि. प्रिय.

दिलबस्तागी-स्त्री. प्रेम, मनोरंजन.

दिलबस्ता-वि. आसक्त, प्रेमी.

दिलरबा-पु. स्त्री, प्रियकर, प्रेमपात्र.

दिलवाना-क्रि. स. देवविणें.

दिलशाब-वि. प्रसन्न.

दिला-पु. 'दिल' चें संबोधन, हे मना.

दिलाना-क्रि. स. देवविणें, प्राप्त करविणें.

दिलारा-वि. प्रिय. [साहसी.

दिलावर-वि. शूर, बहादूर, उत्साही,

दिलावरी-स्त्री. वीरता, बहादुरी, साहस,

दिलाबेज-वि. सुंदर. [उत्साह.

दिलासा-पु. धीर.

दिली-वि. हादिक.

दिलेर-वि. वीर, साहसी.

दिलेराना-वि. वीरोचित.

दिलेरी-स्त्री. वीरता, साहस.

दिल्लगी-स्त्री. थट्टा.

दिल्लगीबाज-पु. थट्टेखोर, विनोदी.

दिल्लगी उडाना-उपहास करणें.

दिव-पु. स्वर्ग, आकाश, वन, दिवस.

दिवस-पु. दिवस.

दिवाकर-पु. सूर्य, कावळा, सूर्यकमळ.

दिवाल-वि. दाता. -स्त्री. भित्त.

दिवाला-पु. दिवाळें, एकादी वस्तु मुळींच
शिल्लक न राहणें.

दिवाला मारना-दिवाळें काढणें.

दिवाल्या-दिवाळखोर.

दिव्य-वि. स्वर्ग आणि आकाशाशी संबंध
ठेवणारा, अलौकिक, अत्यंत सुंदर.

-पु. शपथ, मनुष्य दोषी कीं निर्दोषी हैं
जाणण्या करितां करावयाची परीक्षा.
विषयता-स्त्री. सौंदर्य.
बिशा-स्त्री. बाजू, दहाची संख्या, दहा-
बिष्टि, बिसिटि-स्त्री. दृष्टि. [दिशा.
बिसंबर-पु. डिसेंबर.
बिस-त्री. दिशा.
बिसा-पाहा 'दिशा'.
बिसावर-पु. परदेश.
बिसावरी-वि. परदेशी (माल).
बिसिकुंजर-पाहा 'दिग्गज'. [स्वामी.
बिसिप, बिसिपति, बिसिराज-पु. दिशांचा
बिसि-सो-स्त्री. दिशा.
बिसंया-वि. पाहणारा, दाखविणारा.
बिहंदा-वि. दाता, देणारा.
बिहाडा-पु. वाईट स्थिति, दिवस.
बिहात-पु. खेडें.
बिहाती-वि. खेडवळ, ग्रामीण.
बीअट, बीअ-पु. दिवा.
बीक्षा-स्त्री. उपदेश, गुरुमंत्र.
बीक्षित-वि. विधिपूर्वक दीक्षा घेतलेला.
-पु. ब्राह्मणाची एक पदवी.
बीखना-क्रि. अ. दिसणें.
बीगर-वि. अन्य, दुसरा.
बीबी-स्त्री. मोठी विहिर, तलाव.
बीठ-स्त्री. दृष्टि, टक, दृष्ट, देखरेख,
ओळख, कृपादृष्टि, उमेद, संकल्प.
बीठ जलाना-दृष्ट काढणें.
बीब-स्त्री.
बीबा-पु. दृष्टि, डोळा, अनुचित साहस.
बीबा लगना-मन लागणें.
बीबे का पानी डल जाना-निलज्ज होणें.
बीबा ब बानिस्ता-अ. जाणूनबुजून, बुद्धिपुरसर.

बीबार-पु. दर्शन.
बीबी-स्त्री. मोठी बहिन. [नम.
बीन-पु. धर्म.-वि. गरीब, दुःखी, उदास,
बीनबार-वि. धार्मिक, आपल्या धर्मावर
श्रद्धा ठेवणारा.
बीनडुनिया-स्त्री. इहलोक, परलोक.
बीनार-पु. सोन्याचा दागिना, मोहर.
बीपक-पु. दिवा, एक अर्थालंकार.-वि.
प्रकाश देणारा, पाचक, उत्तेजक.
बीपत-स्त्री. दीप्ति, कांति, चमक, शोभा,
कीर्ति.
बीपना-क्रि. अ. चकाकणें, प्रकाशणें.-क्रि.
स. प्रकाशित करणें.
बीपसखा-स्त्री. ज्योति.
बीपत-वि. प्रकाशित, प्रज्वलित.
बीबाचा-पु. प्रस्तावना, भूमिका.
बीमक-स्त्री. वाळवी (किडा).
बीयट-स्त्री. दिवा ठेवण्याची तिबई, दिवा.
बीया-पु. दिवा.
बीयासलाई-स्त्री. आगकाडी.
बीरघ-वि. दीर्घ, लांबट, मोठा.
बीर्घ-वि. आयत, लांब, मोठा.-पु. एक-
प्रकारचें झाड, उंट, जोतिषशास्त्रातील
सिंह, कन्या, तुळ, आणि वृश्चिक रास,
संगीतांत दोन मात्रांचा स्वर.
बीर्घता-स्त्री. लांबी.
बीर्घभुत-वि. दूरवर ऐकू जाणारा, विख्यात,
बीर्घिका-स्त्री. लहान तलाव. [नांवाजलेला.
बीबान-पु. राजसभा, दिवाण, राजाचा
मंत्री, गज्जल संग्रह.
बीबानबाम-खुला दरबार भरण्याची जागा.
बीबान खास-खाजगी दरबार भरण्याची
जागा.

बीबाना-वि. वेडा.

बीबानी-स्त्री. दिवाणगिरी, संपत्तीसंबंधी
न्याय देणारें न्यायालय.

बीबार-मित, पाष्वर्भूमि.

बीबारगीर-देवळी.

बीबाली-स्त्री. दिवाळी.

बीसना-क्रि. स. नजरेस येणें, दिसणें.

बीह-वि. दीर्घ, मोठा.

बुंब-पु. उत्पात, द्वंद्व, दोन मनुष्यांतील
युद्ध अथवा झगडा.-पु. नगारा.

बुंबुभि-स्त्री. नगारा.-पु. वरुण, विष, एक

बुंबुह-पु. विरोडा. [राक्षस.

बुंबा-पु. जाड शेपूट असलेला मेंढा.

बु-वि. 'दो'चे संक्षिप्त रूप, दोन.

बुआ-स्त्री. प्रार्थना, विनंति, आशीर्वाद.

बुआ भोगना-आशीर्वाद देणें, प्रार्थना करणें.

बुआ लगना-आशीर्वाद फळास येणें.

बुआबा-पु. दोन नद्यांच्या मधला प्रदेश.

बुआर-पु. दरवाजा, द्वार.

बुआरी-स्त्री. लहान दरवाजा.

बुआल-स्त्री. कातडे, कातड्याचा पट्टा,

बुइ-ई-वि. दोन. [रिक्बीचा पट्टा.

बुइज-स्त्री. द्वितीया.-पु. द्वितीयेचा चंद्र.

बुकडा-पु. जोडी, छदाम.

बुकान-स्त्री. दुकान.

बुकाल-पु. दुष्काळ.

बुकल-पु. रेशमी वस्त्र, तलम वस्त्र, वस्त्र.

बुकेला-वि. सोबती असलेला.

(अकेला) बुकेला-एकटा दुकटा.

बुकेले-दुसऱ्याच्या बरोबर. [नावा.

बुककड-पु. चौघडा, एकत्र जोडलेल्या दोन

बुकका-वि. दोन, ज्याच्याबरोबर दुसरा

आहे असा, दोन ठिपके असलेला पत्ता.

(इक्का) बुक्का-एकटा दुकटा.

बुक्की-स्त्री. पत्त्यांतला दोन ठिपके
असलेला पत्ता, दुर्मी. [दोन वेळचा.

बुखंडा-पु. ज्याच्यांत दोन खंड आहेत असा,

बुखडा-पु. करुण कहाणी, रडगाणें, कष्ट,
विपत्ति.

बुखडा रोना-स्वतःची करुण कहाणी
सांगणें, दुःख सांगणें.

बुखना-क्रि. अ. दुखणें, पीडा होणें.

बुखरा-पु. पाहा 'दुखडा.'

बुखाना-क्रि. स. दुःख देणें, दुखविणें.

बुखानी-वि. वाफेच्या जोरावर चाल-

बुखारा-री-वि. दुःखी, कष्टी. [णारी.

बुखिया-वि. दुःखी.

बुखियारी-वि. दुःखी (स्त्री), रोगी.

बुखी-वि. कष्टी, मानसिक कष्ट असणारा,

बुखौहो-वि. दुःखदायक. [रोगग्रस्त.

बुखतर-स्त्री. मुलगी.

बुगई-स्त्री. ओसरी.

बुगबुगी-स्त्री. छातीच्या मध्यावरचा खोल
भाग, गळ्यांतील एक दागिना.

बुगना-वि. दुप्पट.

बुगुन-वि. दुप्पट.

बुगुना-वि. दुप्पट.

बुगु-पु. दुर्ग, किल्ला.

बुचंब-वि. दुप्पट.

बुचित-वि. अस्थिर मनाचा, चिंताग्रस्त.

बुचितई-स्त्री. संदेह, चिंताची अस्थिरता.

बुचिताई, बुचिती-स्त्री. पाहा 'बुचिताई.'

बुचिता-वि. अस्थिर मनाचा, शंकाग्रस्त,

बुज-पु. द्विज. [चिंताग्रस्त.

बुजानू-अ. दोन्ही गुडचे टेकन. [गवड.

बुजेवा-पु. ब्राम्हणभेष्ट, चंद्र, कापूर,

दुख-पु. चोर.

दुखीदा-वि. चोरीचें.

दुटूक-वि. दोन तुकडे झालेला, तुटलेला.

दुटूक बात-थोडक्यांत पण स्पष्ट कथन.

दुत्-अ. धुत, तुच्छतेचे उद्गार. [कार.

दुतकार-पु. धतकार.-स्त्री धक्कार झिड-

दुतकारना-क्रि. स. धुडकावून लावणें, झिडकारणें.

दुतर्फा-वि. दोन्ही बाजूला. [किरण.

दुत्ति-स्त्री. कांति, तेज, शोभा, सौंदर्य,

दुत्ति(ती)या-स्त्री. द्वितीया (तिथि).

दुबलाना-क्रि. स. झिडकारणें. [कापड.

दुबामी-स्त्री. माळव्यांतील एक सुती

दुबिला-वि. व्यग्र, गोंधळलेला.

दुधमुहा-वि. ताढेबाळ.

दुधोडी-वि. दुधाची चरवी. [देणारी.

दुधार, दुधेल-वि. दुधाळ, पुष्कळ दूध.

दुधिया-वि. दुधाच्या रंगाचा, दूध मिसळ-

लेला.-स्त्री. एका जातीचें गवत, एक

प्रकारचें विष, एक प्रकारची पांढरी

दुनवना-क्रि. अ. दुमडणें. [माती.

दुनिया-या-स्त्री. जग.

दुनियाकी हवा लगना-व्यवहारज्ञान होणें.

दुनियाके परदेपर-संबंध जगांत.

(वीन) दुनिया-लोक परलोक.

दुनियादार-वि. संसारांत गुरफटलेला

व्यवहारकुशल.-पु. गृहस्थ.

दुनियादार-स्त्री. प्रपंच, व्यवहार.

दुनियावी-वि. लौकिक, व्यवहारिक.

दुनिया साज-वि. मतलबी, व्यवहार

दुनी-स्त्री. दुनिया, जग. [चतुर.

दुपट्टा-पु. चादर, उपरणें.

दुपट्टा तानकर सोना-निश्चितपणें, झोपणें,

पांघरूण घेऊन स्वस्थ झोपणें.

दुपहर-स्त्री. दुपार. [फुलझाड.

दुपहरिया, दुपहरी-स्त्री. दुपार, एक

दुफसली-वि. दोन्ही हंगामांत होणारें पीक.

दुबकना-क्रि. अ. दबून बसणें, लपणें.

दुबधा-स्त्री. संशय, मनाची अस्थिरता, चिंता.

दुबराना-क्रि. अ. दुबळें होणें, क्षीण होणें.

दुबला-वि. दुबळा, अशक्त, सडपातळ, कृश.

दुबलापन-पु. क्षीणता, कृशता.

दुबारा-अ. दुसऱ्यांदा, फिरून.

दुबाला-वि. दुपट.

दुबिब, द्विविब-पु. रामचंद्राच्या सैन्यांतील

दुभाषी-पु. दुभाषी. [एका वानराचें नांव.

दुभावि-वि. दोन भाव जाणणारा.

दुमंजिला-वि. दोन मजली (घर).

दुम-स्त्री. शोपटी, शोपटीप्रमाणें मागें

लागलेली वस्तु, मागें मागें राहणारा

मनुष्य, एकाद्या कामाचा शेवटचा भाग.

दुम दबाकर भागना-शेपट घालून पळणें.

दुम हिलाना-गोंडा घोळणें.

दुमची-स्त्री. घोड्याच्या शोपटीखालील

दुमाता-वि. सावत्र आई. [चामड्याचा पट्टा.

दुमानी-वि. द्वयर्थी. [दुगंम, दुर्जेय.

दुरंत-वि. कठिण, घोर, प्रचंड, अशुभ,

दुरतिक्रम-वि. अपार, प्रबळ, अजिंक्य,

दुरद-पु. हत्ती. [अलंघनीय.

दुरदाम-वि. दुर्दम, कष्टसाध्य.

दुरदुराना-क्रि. स. धुडकावणें, झिडकारणें.

दुरना-क्रि. अ. दूर होणें, नजरेआड होणें,

दुरपदी-स्त्री. द्रौपदी. [लपणें.

दुरभिसंधि-स्त्री. दुष्ट विचार, दुष्ट बेट.

दुरमुख-पु. गदेच्या आकाराचा दंडुका

(जमीन चोपण्याचा).

दुराचार-पु. वाईट आचरण.

दुराचारी-वि. वाईट आचरणाचा.

दुराज-पु. द्विदल राज्यपद्धति, एका राज्यावर दोन राजांचा अधिकार.

-पु. वाईट राज्य.

दुराधर्ष-पु. विष्णु, पांढरा सिरस.

-वि. दुर्दमनीय, अभिमानी, प्रबळ.

दुराना-क्रि. अ. दूर होणें, लपणें. -क्रि. स. दूर करणें, लपविणें.

दुराराध्य-वि. ज्याला संतुष्ट करणें कठिण

दुराव-पु. भेदभाव, कपट. [आहे असा.

दुरासा-स्त्री. खोटी आशा.

दुरूखा-वि. दोन्ही बाजूस तोंड असलेला, दुतोड्या, दुरंगी.

दुरूस्त-वि. चांगल्या स्थितीत असलेला, ठीक, घड, उचित, यथार्थ.

दुरूस्ती-स्त्री. सुधारणा, दुरूस्ती.

दुरूब-स्त्री. आशीर्वाद, प्रार्थना, महम्मद पैगंबराची स्तुति.

दुरूह-वि. कठिण, दुर्गम.

दुरेफ, द्विरेफ-पु. भ्रमर, भुंगा.

दुर्गं-पु. किल्ला, कोट, एका असुराचें नांव.

दुर्गंत-वि. दुर्गंतीस प्राप्त झालेला, दरिद्री. -स्त्री. पाहा 'दुर्गति'.

दुर्गति-स्त्री. नरक, वाईट स्थिति, कठिण रस्ता, दुर्दशा. -वि. गरीब.

दुर्गंधाल-पु. किल्लेदार.

दुर्गंभ-वि. पोंचण्यास कठिण, समजण्यास कठिण, बिकट. -पु. किल्ला, विष्णु, जंगल, एका असुराचें नांव.

दुर्गा-स्त्री. आदिशक्ति, सृष्टि.

दुर्गाध्यक्ष-पु. किल्लेदार.

दुर्घट-वि. करावयासकठिण, व्हावयास कठिण.

दुर्घटना-स्त्री. अपघात, संकट, आपत्ति.

दुर्जन-पु. दुष्ट माणूस.

दुर्जनता-स्त्री. दुष्टपणा. [विपन्नावस्था.

दुर्बशा-स्त्री. वाईट स्थिति, मातेरें, विचका,

दुर्दिन-पु. मेघांनीं आकाश व्याप्त झालें आहे असा दिवस, वृष्टि.

दुर्बल-वि. अशक्त, निरुत्साही, गरीब.

दुर्बलता-स्त्री. अशक्तपणा, म्लानता, गरीबी.

दुर्भिक्ष-पु. महागाई, कोणत्याहि पदार्थाचा

दुर्भंद-वि. उन्मत्त, उग्र, हेकट. [तुटवडा.

दुरें-पु. मोती, नथ.

दुर्रा-पु. चाबूक. [आढळणारा.

दुर्लभ-वि. मिळावयास कठिण, क्वचित

दुर्बासन-ना-स्त्री. वाईटाकडे कल, भलत्याच गोष्टीची इच्छा.

दुर्बासा-पु. एका ऋषीचें नांव.

दुलकी-स्त्री. घोड्याची दुडकी चाल.

दुलत्ती-स्त्री. दुगाणी, घोड्या गाढवाचें मागचे दोन पाय उचलून लाथा मारणें.

दुलदुल-पु. पैगंबराला भेट मिळालेली खेचरी.

दुलराना-क्रि. स. बालकाचे लाड करणें.

-क्रि. अ. लाडक्या मुलाप्रमाणें वागणें.

दुलहन दुलहिन दुलहिपा, दुलही-स्त्री. नवरी, वधू.

दुलहा, दूल्हा-पु. नवरा मुलगा.

दुलार-पु. लाड, प्रेम.

दुलारना-क्रि. स. लाड करणें, प्रेम करणें.

दुलारा-वि. लाडका.

दुलारी-वि. प्रिय कन्या, लाडकी मुलगी.

दुली (लं) चा-पु. गालीचा.

दुलोही-स्त्री. एक तलवार.
 दुब-वि. दोन.
 दुबन-वि. दुष्ट, राक्षस, शत्रु.
 दुविधा-स्त्री. संशय, गोंधळ (मनाचा).
 दुशनाम, दुश्नाम-स्त्री. शिवी.
 दुशवार, दुश्वार-वि. मुष्किल, दुःसह.
 दुशाला-पु. शाल.
 दुशासन-पु. दुःशासन (धृतराष्ट्राचा पुत्र).
 दुशमन, दुश्मन-पु. शत्रु.
 दुशमनी, दुश्मनी-स्त्री. वैर, शत्रुता.
 दुष्ट-वि. अधम, नीच, खोटा, दुराचारी.
 दुष्टता-स्त्री. नीचता.
 दुसरिहा-वि. जोडीदार, मित्र, प्रतिस्पर्धी.
 दुसह-वि. असह्य, मर्मभेदक.
 दुसाध-पु. डोंब, भंगी.
 दुसार, दुसाल-पु. आरपार भोंक. -अ.
 आरपार.
 दुसूती-स्त्री. एक प्रकारची जाड चादर.
 दुसेजा-पु. मोठा पलंग.
 दुस्तर-वि. पार करण्यास कठिण, बिकट.
 दुहता-पु. नातू, मुलीचा मुलगा. [(काम).
 दुहत्या-क्रि. दोन्ही हातांनी केलेले, दुहाती
 दुहना-क्रि. स. धार काढणे, पिळून काढणे.
 दुहनी-स्त्री. धार काढण्याचे भांडे.
 दुहराना-क्रि. स. आवृत्ति करणे.
 दुहाई-स्त्री. घोषणा, धार काढण्याचे काम,
 धार काढण्याची मजुरी.
 दुहाई बेना-एकाद्याचे नांव घेऊन
 मदतीसाठी हांक मारणे.
 दुहाई फिरना-नव्या राजाची घोषणा
 होणे, यशोदुग्धि झडणे.
 दुहाण-पु. दुर्भाग्य, वैषम्य.
 दुहागिनी-स्त्री. विषवा.

दुहाणी-वि. दुर्वी.
 दुहाना-क्रि. स. धार काढविणे.
 दुहार-पु. दूध काढणारा.
 दुहावनी-स्त्री. पाहा 'दुहाई'.
 दुहिन-पु. ब्रम्हदेव.
 दुहुं-हूँ-वि. दोषेहि. [त्रासदायक काम.
 दुहेला-वि. कठिण, दुःसाध्य, दुःखी.-पु.
 दूब-पु. डेरी
 दूईज-स्त्री. द्वितीया (तिथि).
 दूक-वि. कांहीं.
 दूकान-स्त्री. दुकान. [करणारा.
 दूकानदार-पु. दुकानाचा मालक, दुकान
 दूखना-क्रि. स. दोष लावणे, दोष देणे.
 दूज-स्त्री. द्वितीया (तिथि).
 दूजका चांद होना-दर्शन दुर्लभ होणे.
 दूत-पु. बातमी किंवा पत्र पोचविणारा
 मनुष्य, एका राजाकडून दुसऱ्या
 राजाकडे कांहीं सूचना पोचविणारा
 मनुष्य. [स्त्री, कुंटीण.
 दूती-स्त्री. निरोप नेणारी किंवा आणणारी
 दूध-पु. दूध.
 दूधका दूध और पानीका पानी करना-
 बरोबर न्याय करणे.
 दूधकी मक्खीकी तरह निकालना-
 खड्या सारखे बाजूस काढणे, तुच्छ
 समजून दूर करणे.
 दूधके बोल न दूटना-बालपण असणे.
 माताके दूधको लजाना-करून नये तें कार्य
 करणे. [समृद्धि असो.
 दुधों नहाओ पूतों फलो-पुत्रपौत्र-घनधान्य
 दूध फटना-दूध चोयपाणी होणे, दूध नासणे.
 दूध पिलाई-स्त्री. दाई.
 दूधपूत-पु. घन आणि संतति.

बूधमुहा, बूधमुख-वि. लहान मूल.
 बूधिया-वि. दुधाच्या रंगाचा, पांढरा,
 स्वच्छ, दूध मिसळलेला.-पु. एक
 पांढरें रत्न, एक पांढरा दगड.
 बून-स्त्री. दुप्पट.-पु. तराई.
 बूनकी लेना अथवा होंकना-प्रौढी
 बूना-वि. दुप्पट. [मिरवणें, बाता मारणें.
 बूनौ-वि. दोघेहि.
 बूब-स्त्री. दर्वा, हरळी.
 बूबडू-अ. समोरासमोर.
 बूबरा-वि. दुबळा, अशक्त.
 बूभर-वि. कठिन.
 बूमना-क्रि. अ. हलणें, डोलणें.
 बूरवेश-वि. दूरदर्शी.
 बूर-अ. दूर.-वि.-लांबचा.
 बूरकी बात-स्त्री. भविष्यकालीन गोष्ट.
 बूर बराज-वि. फार दूर.
 बूरबीन-स्त्री. दुर्बीण.
 बूरी-स्त्री. अंतर.
 बुलह, बूल्हा-पु. वर, पति. [भंग.
 बूषण-न-वि. निंदा, दोष, आक्षेप, वचन
 बूषित-वि. निंदलेला, विटाळलेला, मलिन
 झालेला किंवा केलेला, कलंकित, भ्रष्ट
 झालेली (स्त्री).
 बूसरा-वि. दुसरा.
 बूहना-क्रि. स. पाहा 'दुहना'.
 बूहा-पु. दोहा.
 बूहाना-पाहा 'दुहाना'. [दोनाची संख्या.
 बुण-पु. दृष्टी, पाहण्याची शक्ति, डोळा,
 बुड-वि. मजबूत, लठ्ठ, स्थायी, कठिन,
 धीट, कठोर हृदयी, भरीव.-पु. लोखंड,
 विष्णु, हिरा.
 बुडता-स्त्री. बळकटपणा, स्थिरता.

बुडाना-क्रि.अ. दड होणें.-क्रि.स. दड करणें.
 बुड्य-वि. पाहण्यायोग्य, पाहण्यांत येणारा,
 समजण्यायोग्य, सुंदर.-पु. डोळ्या
 समोरील पदार्थ. डोळ्यासमोर होणाऱ्या
 मनोरंजक गोष्टी.
 बुष्टांत-पु. दाखला, एक अर्थालंकार.
 बुष्टि-स्त्री. नजर, पाहण्याची वृत्ति,
 प्रकाश, ओळख, अनुमान, डोळ्यांचे
 तेज, कृपादृष्टि, आशा, उद्देश. [देवी.
 बे, बेई-स्त्री. स्त्रियांचा आदर सूचक शब्द,
 देखनहारा-पु. पाहणारा, निरीक्षक.
 बेखना-क्रि. स. पाहणें, तपासणें, पार-
 खणें, शोधणें, नजर ठेवणें, समजणें,
 भोगणें, वाचणें.
 बेखना सुनना-माहिती घेणें.
 बेखते रह जाना-पाहात राहणें, चकित होणें.
 बेखभाल-स्त्री. देखरेख, निरीक्षण, पाहणी.
 बेखराना, बेखरावना-क्रि. स. दाखविणें,
 बेखाऊ-वि. दिखाऊ, कृत्रिम. [समजावणें.
 बेखाबेखी-स्त्री. दर्शन.-अ. दुसऱ्याचें पाहून,
 अनुकरण करून.
 बेखाब-पु. दृष्टीचा टप्पा, धाटमाट.
 बेखाबट-स्त्री. देखावा, दिग्दर्शन, धाटमाट.
 बेग-पु. हुंडा (अन्न शिजविण्याकरितां).
 बेगचा-पु. लहान भांडें.
 बेगची-स्त्री. भांडें.
 बेन-स्त्री. देणगी, दिलेली वस्तु, दान.
 बेनदार-पु. देणेदार, कर्जदार.
 बेना-क्रि. स. देणें, सोपविणें, ठेवणें,
 हवाली करणें, मारणें, काढणें, बंद
 करणें.-पु. कर्ज.
 बेर, बेरी-स्त्री. उशीर, वेळ.
 बेरपा-वि. टिकाऊ.

बेरीना-वि. प्राचीन.

बेब-पु. ईश्वर, देवता, पूज्य व्यक्ति, बाह्मण व मोठ्या माणसांना आदर सूचक शब्द, दैत्य, राक्षस, बलवान मनुष्य, प्रति, पारा, धर्म, इंद्रिय.

बेबऋषि-पु. नारदादि ऋषि.

बेबक-वि. देवाचा.

बेबठान-पु. कार्तिक शुद्ध एकादशी.

बेबता-पु. देव, कार, मूर्ति, देवशक्ति,

बेबधुनि-स्त्री. गंगानदी. [इंद्रिय.

बेबपथ-पु. आकाश.

बेबर-पु. दीर, नवऱ्याचा धाकटा भाऊ.

बेबरा-पु. दैवत, लहानदेव, दीर.

बेबरानी-स्त्री. धाकट्या दिराची बायको, धाकटी जाऊ.

बेबल-पु. पुजारी, देऊळ, धार्मिक पुरुष, नारद मुनि, एक प्रकारचा तांदुळ.

बेबसर-पु. मानससरोवर.

बेबहुति-स्त्री. कर्दम ऋषीची पत्नी.

बेबा-वि. ऋणकारी, देणेदार.

बेबार, बेबाल-वि. दाता, देणारा.

बेश-पु. देश, एक राग, अवयव, स्थान, राजाच्या ताब्यांतील प्रदेश.

बेशज-वि. संस्कृत अथवा अपभ्रंश नसलेले व प्रांतीय (शब्द).

बेशनिकाला-पु. हद्दपार करण्याची सजा.

बेशी-वि. देशाचे, देशासंबंधी, आपल्या देशांत तयार झालेले.-स्त्री. एक रागिणी.

बेशीय-वि. स्वदेशी, देशांत तयार झालेलें.

बेस-पु. देश.

बेसबाल-वि. देशी.

बेसाबर-पु. विदेश, देशांतर.-वि. परदेशी.

बेह-स्त्री. शरीर.

बेह छोडना-मरणें.

बेहपात-पु. मृत्यु.

बेहरा-पु. देवालय, मानव शरीर.

बेहरी, बेहली-स्त्री. उंबररा, उंबरठा.

बेहा-पु. देह, शरीर.

बेहात-पु. खेडें, गांव. [अडाणी.

बेहाती-वि. ग्रामीण, खेड्यांत राहणारा,

बैजा-पु. हुंडा.

बैत्य-पु. राक्षस.

बैन, बैनदिन, बैनिक-वि. रोजचें.

बैनवार-पु. देणेदार.

बैनिक-वि. दिवसाचें, प्रतिदिन होणारा, रोजचा, एक दिवसाचा पगार.

बैयत-पु. दैत्य, राक्षस.

बैया-पु. दैव.-अ. आश्चर्य किंवा दुःखोदगार.

बैव-वि. देवासंबंधी, देवतेकडून होणारे.

-पु. भाग्य, होणारी गोष्ट, विधाता.

बैव बरसना-पाऊस पडणें.

बैव फटना-गडगडाट होऊन पाऊस पडणें.

बैवात्-अ. अचानक, अकस्मात.

बैवी-वि. देवतासंबंधी, देवानें केलेली, नशिबानें होणारी, सात्विक.

बैहिक-वि. शारीरिक, शरीरापासून उत्पन्न.

बैहों-क्रि. स. देईन.

बो-वि. दोन.

बो चार होना-भेट होणें.

बो जीसे होना-गभार होणें.

बोई, बोड, बोऊ-वि. दोन्ही, दोघे.

बोआब-पु. दुआब, दोन नद्यांतील प्रदेश.

बोकना-क्रि. अ. गर्जणें.

बोकला-पु. दोन खटक्यांचें कुलुप.

बोखना-क्रि. स. दोष लावणें.

बोग्ला-पु. भिन्न जातीच्या आईबापा-

पासून उत्पन्न झालेला मनुष्य.

बोगा-पु. जाड पांघरूण, गिलावा, चुना.

बोचंद-वि. दुप्पट. [दुःख, कष्ट.

बोच-स्त्री. बुचकळी, धाक, दटावणी,

बोचना-क्रि. स. भीड घालणें, दडपणें.

बोचार-स्त्री. दोन चार. [चित्त.

बोचित्ता-वि. उद्विग्न चित्त, अस्थिर

बोचित्ती-स्त्री. उद्विग्नता.

बोजख-पु. नर्क.

बोखानू-अ. गुडघे टेकून (बसणें).

बोजिया-वि. गर्भवती.

बोझा-पु. पुनर्विवाहित वर, पाटाचा नवरा.

बोतरफा-वि. दुतर्फा, दोन्ही बाजूस.

बोतल्ला-वि. दुमजली. [—अ. दोन्हीकडे.

बोन-पु. दरी, दुआब, नद्यांचा संगम.

बोना-पु. द्रोण.

बोनों-वि. दोघेहि.

बोपल्ली-वि. दोन पदरी. —स्त्री. विशेष-

बोपहर-पु. दुपार. [प्रकारची घडीची टोपी.

बोबारा-अ. दुसऱ्यांदा.

बोबाला-वि. दुप्पट. [कुटिल, कपटी.

बोभेंहा सोंप-पु. दुतोंडी साप, दुतोंड्या,

बोय-वि. दोन, दोन्ही.

बोयम-वि. दुय्यम, दुसरा. [फसवणूक.

बोरंगी-स्त्री. दोन रंग असलेला, कपट,

बोरसा-पु. एक जातीचा ओढण्याचा

तंबाखू, दोन जातीचा रस किंवा स्वाद

बोरसे दिन-गर्भावरपणाचे दिवस. [असलेलें.

बोराहा-पु. दोन रस्ते फुटतात तें ठिकाण.

बोरा-वि. दोन्ही बाजूंच्या, ज्याच्या

दोन्ही बाजूस सारखे रंग आहेत असा,

एक बाजूस एका रंग व दुसऱ्या बाजूस

दुसरा रंग असलेला.

बोशंबा-पु. सोमवार.

बोश-पु. खांदा.

[समानतेनें-

बोशबबोश-खांदाला खांदा लावून,

बोशीजा-स्त्री. कुमारिका.

बोष-पु. अवगुण, उणेपणा, कलंक,

बोषी-वि. अपराधी, पापी. [दूषण-

बोस-पु. दोष. [पाळतात].

बोसाब-पु. एक जात (हे लोक डक्कर

बोसाला-पु. शाल-वि. दोन वर्षांचा.

बोसुती-स्त्री. पाहा 'दुसूती'.

बोस्त-स्त्री. मित्र.

[व्यवहार.

बोस्ताना-पु. दोस्ती, मैत्री, मित्रत्वाचा

बोस्ती-स्त्री. मैत्री.

बोह-पु. शत्रुता, द्रोह.

बोह(हि) ता-पु. नातू.

बोहली-स्त्री. नात.

[थप्पड.

बोहल्यड-पु. दोन्ही हातांनीं मारलेली

बोहब-स्त्री. गर्भावस्था, गर्भवतीची इच्छा,

गर्भ.

[मानणें.

बोहना-क्रि. अ. दोषी ठरविणें, तुच्छ

बोहनी, बोहिनी-स्त्री. दुधाची चरबी.

बोहर-स्त्री. दोन पदरी चादर.

बोहरा-वि. दुहेरी, दुप्पट. [वृत्ति करणें.

बोहराना-क्रि. स. दुहेरी करणें, पुनरा-

बोहला-वि. दोन वेतें झालेली गाय.

बोहा-पु. हिंदीचा एक मात्रा वृत्त छंद.

बोहाई-स्त्री. पाहा 'दुहाई'.

बोहाक, बोहाग-पु. दुर्भाग्य.

बों-अ. अथवा, किंवा, तर, कोणजानें.

बोंकना-क्रि. अ. चमकणें, जोरानें बोलणें.

बोंचना-क्रि. स. पाहा 'दोचना'.

बोंरी-स्त्री. बैलांना बांधावयाची बोरी

मळणी, झुड.

बीड-स्त्री. धांव, वेग, आक्रमण, विस्तार,
लांबी, बुद्धीची गति.

(भनकी) बीड-कल्पना.

बीड लगाना-जोरांनं धावणें.

बीडघूष-स्त्री. प्रयत्न, परिश्रम.

बीडना-क्रि. अ. धांवणें, वेगांनं चालणें,
वाकणें, युक्ति करणें, प्रसरणें, व्यापणें.

(चड) बीडना-हल्ला चढविणें.

बीडा (रा) जज-पु. फिरता न्यायाधीश.

बीडाक-वि. धावणारा.

बीडान-स्त्री. धांव, धांवपळ.

बीडाना-क्रि. स. पळविणें, धावविणें, येजा
करावयास लावणें, घिरट्या घालाव-
यास लावणें, पाठलाग करणें.

बीडाहा-पु. हलकारा, दूत.

बीना-पु. दवणा.

बीर-पु. भ्रमण.

बीर बीरा-पु. प्रबलता. [कालचक्र.

बीरा-पु. प्रवास, फेरा, अभ्युदय काल,

बीरान-पु. भ्रमण, फेरा, पाळी, संचार.

बीरी-स्त्री. करंडी, लहान टोपली.

बीलत-स्त्री. संपत्ति. [राय्रीं).

बीलतखाना-पु. घर, निवासस्थान (आद-

बीलतमंद-वि. पैसेदार, श्रीमंत.

बुति-स्त्री. चमक, शोभा किरण.

बूत-पु. जुगार.

बास-पु. दिवस.

बब-वि. धावणारा, ओला, पातळ, मऊ.

-पु. जाणें, पाझरणें, माघार, क्रीडा,

वितळणें, पातळ पदाथ, रस, काढा,

वेग, मळा.

बब्य-वि. झाडाचें. -पु. वस्तु, मूलतत्त्व,

योग्य वस्तु, संपत्ति, विनय, पैज, उटणें,

औषध, मद्य, अर्क.

[कितर.

बुम-पु. वृक्ष, पारिजातक, बड, कुबेर,

ब्रोह-पु. द्वेष, वैर, नुकसान, विश्वासघात,

ब्रोही-पु. ब्रोह करणारा. [बंड.

बुंद-पु. जोडी, भांडण, बुंदयुद्ध, संशय,

द्वार-पु. तिसरें युग. [दुःख.

द्वारा-अ. मुळें, मार्गनिं.

द्विज-पु. ब्राह्मण, पक्षी, चंद्रमा, सर्प.

-वि. दोन वेळां जन्मलेला.

द्विप-पु. हत्ती, नागकेशर.

द्विविद-पु. पाहा 'दिविद'.

द्वेष-पु. शत्रुता, विरोध.

द्वेषी-वि. शत्रु, द्वेष करणारा.

द्वैत-पु. युग्म, भेदभाव. [दुसरें सांगणें.

द्वैध-पु. विरोध, मुख्य उद्देश्य लपवून

[ध]

धंका-पु. धक्का, प्रहार, आघात.

धंगर-पु. गवळी, एक धारीदार कापड.

धंधक, धंधरक-पु. संसारांतील गुंतागुंत,

जंजाळ, कामाचा देखावा, एक ढोल.

धंधकधोरी-पु. रात्रंदिवस कामांत गढलेला.

धंधला-पु. सोटे ढोंग.

धंधलाना-क्रि. अ. लटपट करणें.

धंधा-पु. धंदा, व्यवसाय, उद्योग.

धंधार-स्त्री. भारी दगड इत्यादि उच्च-

लण्याचें एक हत्यार.

धंधाला-स्त्री. कुटुनी, कुंठिण. [विणें.

धेंबना-क्रि. स. भाता फुंकणें किंवा चाल-

धेंसना-क्रि. अ. आंत दडणें, घुसणें, प्रवेश

धेंसान-स्त्री. उतार, दलदल. [करणें.

धेंसाना-क्रि. स. नरम वस्तूंत घुसविणें,

प्रवेश करविणें.

बक-स्त्री. उमंग, उद्वेग, हृदयाचे ठोके.-
वि. एकदम, एकाएकी. [भरणें.
(कलेजा) बक हो जाना-भयानें घडकी
(जी) बक बक करना-उर घडघडणें,
आश्चर्यचकित होणें.
बकघकाना-क्रि. अ. घडघडणें, उर खालीं-
वर होणें, घगघगणें, भडभड पेटणें.
बकघकी-स्त्री. घडघड, धुगधुगी(हृदयाची).
बकपक-अ. भीतभीत.-स्त्री. धुगधुगी.
बकपकाना-क्रि. अ. घाबरणें, गांगरून
जाणें, भयभीत होणें.
बकपेल-स्त्री. रेटारेटी, गर्दी.
बका, बक्का-पु. बक्का, आघात, आपत्ति,
तोटा, कुस्तीचा एक डाव. [बक्का देणें.
बकियाना, बकेलना-क्रि. स. ठकलणें,
बकेलू, बकैत-वि. बक्का देणारा.
बक्कबक्का-पु. बक्काबक्की, रेटारेट.
बक्कामुक्की-स्त्री. बक्काबक्की, मारामारी.
बगड-डा-पु. उपपत्ति, व्यभिचारी पुरुष.
बगडबाख-वि. व्यभिचारी.
बगडी-स्त्री. व्याभिचारिणी.
बगबरी-वि. लाडकी.-स्त्री. कुलटा.
बज-स्त्री. सजावट, सुंदर रचना, नखरा.
सजबज-स्त्री. तयारी.
बजा-स्त्री. ध्वजा, आकृति.
बजीला-वि. सजलेला, सुंदर.
बज्जी-स्त्री. चिंधी, कागदाची पट्टी,
लोखंडाची लांब पट्टी.
बज्जियो अडाना-टर उडविणें, तुकडे करणें.
बज्जियो करना-क्रि. स. चिंध्या करणें.
बडंग-वि. नागवा.
बड-पु. घड, झाडाचे खोड.-स्त्री. एसादी
बस्तु वरून खालीं पडतांना घाडकन

होणारा आवाज.
बडक-स्त्री. घडकी, भय.
बडकन-स्त्री. घडघड, घडकी.
बडकना-क्रि. अ. घडघडणें.
बडका-पु. भीति, हृदयाचे ठोके, बुजगावणें.
बडकाना-क्रि. स. भिवविणें, घाबरविणें.
बडघड, बडघडाता हुआ-अ. निःसंकोच,
घडघड करीत.
बडघडाना-क्रि. स. घाडघाड आवाज करणें.
बडल्ला-पु. घडका.
बडल्लेसे-घाडकन, बेघडक.
बडा-पु. वजन, जोख (शेर अच्छे, इ.).
बडाका-पु. गडगडाट, घडघड असा आवाज.
बडाकेसे-झटपट.
बडाम-पु. एकदम खालीं पडण्याचा शब्द.
बडामसे-घाडकन.
बडाबड-अ. एकसारखें, लवकर लवकर.
बडी, बरी-स्त्री. पांच शेराचें वजन.
बत्-अ. तिस्कारानें हटविण्याचा शब्द.
बत-स्त्री. वाईट संवय.-अ. छट्.
बतकारना-क्रि. स. धिक्कारणें.
बता-वि. दूर केलेला. [विणें.
बता बताना-बोळवण करणें, आंगठा दाख-
वतींगर-वि. घाटिंगण.
बतूर-पु. शिंग (वाद्य).
बतूरा-पु. धोतरा.
बतूरा लाये फिरना-उन्मत्तपणें फिरणें.
बतूरिया-वि. कपटी, बहुरूपी.
बबक-स्त्री. आगीचा भडका, आगीचा
डोंब, आंच.
बबकना-क्रि. अ. घगघगणें, भडकणें.
बबकाना-क्रि. स. आग पेटविणें.
बन-पु. संपत्ति.

घनक-पु. धनुष्य, एक प्रकारची ओढणी,
 घनतेरस-स्त्री. घनत्रयोदशी. [द्रव्याची इच्छा.
 घनद-पु. कुबेर.-वि. द्रव्य देणारा.
 घनधाम-पु. घरदार व घनदौलत.
 घनघारी-पु. श्रीमंत.
 घनवान-वि. श्रीमंत.
 घना, घनि-स्त्री. युवती, एक राग.
 घनिक-वि. श्रीमंत.
 घनिया-पु. कोंथिबीर, घणे. -स्त्री. युवती.
 घनी-वि. घनवान.-पु. पति. -स्त्री. युवती.
 घनुआ-पु. कमान.
 घनुई-स्त्री. लहान धनुष्य.
 घनक, घनख-पु. इंद्रधनुष्य.
 घनुकबाई-स्त्री. धनुर्वात.
 घनुहाई-स्त्री. धनुर्युद्ध.
 घनेश-पु. भाग्यवान, श्रेष्ठ, श्रीमंत.
 घनेस-पु. बगळघासारखा एक पक्षी.
 घन्ना-पु. पुण्यवान, स्तुतिपात्र.-पु. एक
 प्रसिद्ध रामभक्त, घरणें.
 घन्ना बेना, घन्ना बेकर बैठना-ठिय्या देऊन
 बसणें, फतकल घालून बसणें.
 घन्नी-स्त्री. रिफाड (लाकडाचें), खोड,
 जनावरांची एक जाति.
 घन्य-वि. श्रीमंत, पुण्यवान, कृतकृत्य.
 घन्यवाद-पु. आभार.
 घन्या-पु. एक नदी.-स्त्री. पुण्यवान स्त्री.
 घन्वा-पु. धनुष्य, जलहीन प्रदेश.
 घप-स्त्री. घपका, घपाय.
 घपना-क्रि. अ. जोरांत चालणें, मारणें.
 घप्पा-पु. घपका, ठोसा, तोटा.
 घब्बा-पु. डाग, ठिपका, कलंक.
 घस-पु. एकदम वरून खाली पडण्याचा शब्द.
 घसक-स्त्री. आघाताचा शब्द, बाहूल,

अपघातानें होणारा थरारा, धक्का.
 घसकना-क्रि. अ. आदळणें, ताव मारणें,
 व्यथित होणें.
 (आ) घसकना-येऊन ठाकणें.
 घसकाना-क्रि. स. घमकावणें, दटावणें.
 घसकी-स्त्री. भीति, घमकी. [पिटणें.
 घमधमाना-क्रि. अ. घमधम् शब्द करणें,
 घमधम, घमधूसर-वि. घष्ट पुष्ट, मूर्ख.
 घमाका-पु. घडाका, धक्का, हत्तीवरील
 तोफ. [मारी, घिगामस्ती.
 घमाचोकडी, घमार-ल-स्त्री. उपद्रव मारा-
 धयना-क्रि. अ. धांवणें.-पु. दुष्टता.
 धयषना-क्रि. स. चूर्ण करणें, मर्दन करणें.
 दाबणें.
 धरंता-वि. धरणारा, पकडणारा.
 धर-वि. धारण करणारा, ग्रहण करणारा.
 -पु. विष्णु, पर्वत, कर्भराज, श्रीकृष्ण.
 पृथ्वी-स्त्री. धरण्याची क्रिया, धरपकड.
 धरक-की-स्त्री. धडकी, धुगधुग, शंका.
 धरता-पु. कर्जदार, कामाची जबाबदारी
 धरती-स्त्री. जमीन, जग. [घेणारा.
 धरन-स्त्री. तुळई, प्रतिज्ञा, गर्भाशयाची
 आधार नलिका, हट्ट, पृथ्वी, गर्भाशय.
 धरना-क्रि. स. गहाण ठेवणें, रखेली ठेवणें,
 आश्रय घेणें, ठेवणें, घेणें, पकडणें.-पु.
 धरणें, आग्रह.
 धरना बेना-घरणें. धरून बसणें.
 धरम-पु. पुण्य, न्याय, पवित्रकार्य.
 धरा रह जाना-जागच्या जागीं राहणें,
 उपयोगांत न येणें.
 धरस(ब)ना-क्रि. अ. धाबरणें, दबणें.-क्रि.
 स. अपमान करणें, दाबून टाकणें.
 धरहर-स्त्री. धैर्य, रक्षण, साहाय्य, धरपकड,

भांडणारांची सोडवासोडव.
 बरहुरना-क्रि. अ. घडाघड आवाज होणें.
 बरहुरा-पु. मनोरा.
 बराबू-वि. ठेवणीतलें, जुनें.
 बरातल-पु. पृथ्वी, क्षेत्रफळ.
 बराना-क्रि. स. पकडविणें, निश्चित करणें,
 बराबन-स्त्री. अधीनता. [ठरविणें.
 बराहर-पु. मनोरा.
 बरोहर-स्त्री. ठेवा, अमानत. [ठेवणें.
 बरोबा-पु. लग्नाशिवाय एकादी स्त्री
 बर्म-पु. चाल, संप्रदाय, पुण्यकर्म, स्वभाव,
 सदाचार, पंथ, प्रावीण्य, आचार,
 शास्त्रोक्त कर्तव्य, कायदा, न्याय,
 नीति, योग्यता, गुण, विशिष्ट गुण,
 सादृश्य, यज्ञ, वेदरहस्य, उपनिषद, यम,
 धनुष्य, आत्मा, सोमपान करणारा,
 बहिंसा, सत्संग, जीव.
 बर्मकमाना-पुण्य जोडणें.
 बर्मकील-पु. सदन, आशापत्र.
 बर्म छोडना-अप्रामाणिकपणा करणें.
 बर्मकाय, बर्मकेतु-पु. गीतम बुढ.
 बर्मण-पु. असहिष्णुता, अपमान, हल्ला,
 दमन शिव, महादेव, मेथुन.
 बवनी-स्त्री. भाता, धमनी. -वि. पांढरें.
 बबळता-स्त्री. पांढरेपणा.
 बवाना-क्रि. स. पळविणें.
 बस-पु. बूढी, हुबकी. [द्वेष.
 बसक-स्त्री. ठसका (खोकल्याचा), ठांस,
 बसकना-क्रि. अ. खचणें, मिणें, द्वेष करणें.
 बसना, बसमसाना-क्रि. अ. उध्वस्त होणें,
 घुसणें, रतणें.
 बसान-स्त्री. उतार, बुंदेलखंडांतील एक
 छोटी नदी.

हि. न. क्रो. १९

बसाना-क्रि. स. खुपसणें, घुसडणें.
 बांगड-पु. बडारी. [पणानें खाणें.
 बांबना-क्रि. स. बंद करणें, आघाषी-
 बांबल-स्त्री. बांदल, गडबड, कपट, फसवे-
 गिरी. [फसव्या.
 बांबली-वि. गडबडधा, बांदरट, लुच्चा,
 बांबबाय-स्त्री. दाणदाण, घडाका.
 बांस-स्त्री. उग्र वास, खकाणा.
 बांसना-क्रि. अ. खंकारणें.
 बाक-स्त्री. स्वाब, धाक, प्रसिद्धि.
 बाक बंधना-धाक बसणें.
 बाक जमाना-छाप बसविणें.
 बासा-पु. पळस.
 बागा-पु. दोरा.
 बाड-स्त्री. गर्जना, टोळी, घाड.
 बाडना-क्रि. अ. रागावणें, क्रोध करणें.
 बाता-पु. ब्रह्मदेव, शिव.-वि. पालक,
 रक्षक.
 बात्री-स्त्री. आई, माता, दाई, पृथ्वी.
 बाधि-स्त्री. ज्वाला.
 बान-पु. साळ, भात.
 बानपान-वि. सडपातळ, नाजूक.
 बाना-क्रि. अ. धांवणें, पळणें, प्रयत्न करणें.
 बानी-स्त्री. साळीच्या पानांच्या रंगा-
 सारखा रंग, फिकट हिरवा रंग, स्थान.
 बानी-स्त्री. भाजलेले गहू किंवा जोंघळे.
 बाप-स्त्री. माप, लांब रुंद मैदान, सोताचें
 माप.
 बापना-क्रि. अ. तृप्त होणें, धांवणें, पळणें.
 -क्रि. स. तृप्त करणें.
 बाबा-पु. घरावरचा बाबा, खाणावळ.
 बाभाई-पु. दूधभाऊ.
 बाब-पु. विष्णु, शरीर, बर, शोभा,

प्रमाण, किरण, स्थान, जन्म, तेज,
लगाम, स्वर्ग, स्थिति.

धामिन-स्त्री. धामण (सर्प).

धार्थ-स्त्री. तोफेचा किंवा बंदुकीचा
आवाज, 'धम' असा आवाज.

धाय-स्त्री. दाई, धात्री.

धार-पु. अखंड प्रवाह, प्रदेश, हत्याराची
धार, सेना, दिशा, कर्ज, क्षरा, किनारा,
धार उलटना-बोथट होणे. [हल्ला.

धार चढाना-एकाद्या देवतेवर किंवा
पवित्र नदीवर दूष किंवा पाण्याची
धार धरणे.

धारक-पु. घडा.-वि. धारण करणारा,
कर्ज काढणारा. [उधार.

धारण-पु. अंगीकार, पकड, खनपान,
धारना-क्रि. स. धारण करणे, जबाबदारी
पत्करणे, कल्पना करणे, उधार घेणे.

धारा-स्त्री. पाण्याचा प्रवाह, पावसाची
सर, समूह, झुंड, रेघा, कायद्याचें कलम.

धारावाही-वि. प्रवाही, अखंड चाललेले.

धारासभा-स्त्री. विधिमंडळ, लोकप्रति-
धारासार-वि. सरीवर सरी. [निधि सभा.

धारि-स्त्री. अखंड प्रवाह, समूह, झुंड, सेना.

धारीदार-वि. लांब लांब रेघा असलेला.

धावन-पु. दूत, सेवक, धुण्याची क्रिया,
धुण्याचे किंवा स्वच्छ करण्याचें साधन.

धावना-क्रि. अ. धावणे.

धावनि-स्त्री. हल्ला, धावण्याची क्रिया.

धावनी-स्त्री. पिठवण वनस्पति.

धावरी-स्त्री. पांढऱ्या रंगाची गाय.-वि.

धावा-पु. हल्ला. [धुम्र, स्वच्छ.

धावा मारना-चढाई करणे, भरभर चालणे.

धिन, धिगाई-स्त्री. उपद्रव.

धिगरा-पु. घटिंगण, घट्टाकट्टा.

धिगा-वि. निर्लज्ज, बदमाश. [करणे.

धिगाना-क्रि. स. धिगाणा चालणे, खोडचा

धिआ-स्त्री. मुलगी.

धिका-अ. तिरस्कार सूचक शब्द, धिक्, छी:

धिक्कार-पु. तिरस्कार, अपमान.

धिक्कारना-क्रि. स. धिक्कारणे, निंदणे.

धिय-स्त्री. कन्या, मुलगी.

धिरबना-क्रि. स. धमकावणे.

धिराना-क्रि. स. धमकावणे.-क्रि. स. मंद
पडणे, धैर्य धारण करणे.

धींग-पु. घट्टाकट्टा.-वि. पापी. [आडदांड.

धींगड-डा. धींगरा. धींगा-पु. पाजी, घट्टाकट्टा,

धींगाधींगी, धींगामुवती-स्त्री. बदमाशपणा,
धिगामस्ती.

धीवर-पु. मासे मारणारा कोळी.

धी-स्त्री. मुलगी, बुद्धि, मन. [प्रसन्न होणे.

धीजना-क्रि. स. धैर्य धरणे, स्वीकारणे,

धीदा-वि. बुद्धि देणारा.-स्त्री. कन्या.

धीम-मा-वि. मंदगामी, मंद, हळू.

धीम(ब)र-पु. नावाडी, कोळी, धीवर.

धीय, धीया-स्त्री. मुलगी, बुद्धि.

धीर-वि. धैर्यवान.

धीरज-पु. धैर्य. [खंबीरपणा.

धीरता-स्त्री. धैर्य, संतोष, मनाचा

धीरी-स्त्री. बाहुली (डोळ्यांतील).

धीरे-अ. सावकाश, गुपचुप.

धुंओं-पु. धूर.

धुंओं निकालना-मनांतला संताप काढणे.

(धुंहे)धुंओं होना-तोड काळवंडणे.

धुंएंका धौरहूर-क्षणभंगूर वस्तु.

धुंएंके बाबल उडाना-मोठी थाप ठोकणे.

धुंआरा-पु. धुराडे.

धुआस-स्त्री. उडवाचें पीठ.
 धुगार-स्त्री. फोडणी.
 धुगारना-क्रि. स. फोडणी देणें. [रोग.
 धुड-व-स्त्री. कुंद हवा, डोळ्याचा एक
 धुधरा(ला)ना-क्रि.अ. कुंद होणें. डोळ्यानें
 स्पष्ट न दिसणें.
 धुधला, धुधुरित-वि. अस्पष्ट, अंधुक.
 धुधुआना-क्रि. अ. धुमसणें.
 धुधुकार-पु. गडगडाट, नगाऱ्याचा शब्द,
 धुओकार-पु. आगबोट. [अंधार.
 धुओधार-वि. धुरानें भरलेला, भव्य,
 धुओला-क्रि. अ. धुरकटणें. [काळा, प्रचंड.
 धुओयेंध-वि. धुरकट वासाचा. -स्त्री.
 अपचन झाल्यानें येणारी डेकर.
 धुकड पुकड-पु. मनाला येणारी
 अस्थिरता, धरसोड.
 धुकडी-स्त्री. तोडा, पैशाचें पाकीट.
 धुकधुकी-स्त्री. हृदय, कंप, भय, एक दागिना.
 धुकना-क्रि. अ. लावणें, लचकणें, पडणें.
 धुकनी-स्त्री. माता.
 धुकार-स्त्री. नगाऱ्याचा आवाज.
 धुज, धुजा-स्त्री. ध्वजा, झेंडा.
 धुडंगा-वि. नागडा, उघडा.
 धुतकार-स्त्री. तिरस्कार दर्शविणारा शब्द.
 धुधुकारी-स्त्री. घोर शब्द, गर्जना.
 धुन-स्त्री. मार्गे पुढें न पाहतां सारखें
 काम करीत रहाण्याची प्रवृत्ति, ध्वनि,
 लहर, भजनाचा एक प्रकार.
 धुनका पक्का या पुरा-दृढनिश्चयी.
 धुन बांधना या लगाना-नाम गजर.
 धुन सवार होना-छंद लागणें, वेड लागणें.
 धुनकना-क्रि. स. पिंजणें, खूप मारणें,
 वारंवार सांगणें.

धुनकी-स्त्री. कापूस पिंजण्याची धुनकळी,
 मुलाचें खेळण्याचें धुनुष्य.
 धुनना-क्रि. स. पिंजणें, खूप मारणें,
 वारंवार सांगणें. [कडून करविणें.
 धुनवाना-क्रि. स. पिंजण्याचें काम दुसऱ्या-
 धुनि-स्त्री. शब्द, आवाज, गाण्याची पद्धति.
 धुनियो-पु. पिंजारी.
 धुनी-स्त्री. नदी.-वि. दृढनिश्चयी.
 धुपेली-स्त्री. धामोळें.
 धुबला-पु. लहंगा.
 धुमला-वि. मळकट, धुरकट रंगाचा.
 धुमिला-स्त्री-वि. धुरकट.
 धुरंधर-वि. श्रेष्ठ, प्रधान, सर्वपक्षां
 बलवान, वजन उचलणारा.-पु. एक
 राक्षस, एक वृक्ष. [एक माप.
 धुर-पु. धुरा, भार, आरंभ, जमीनीचें
 धुरकट-पु. जेष्ठ महिन्यांत दिला जाणारा
 धुरचट-अ. एकसारखें. [सारा.
 धुरबा-पु. ढग.
 धुरसिरेसे-वि. पहिल्यापासून.
 धुरा-स्त्री. धुरा, जोडड, जबाबदारी.
 धुराधुर-अ. सरळ (चालू लागणें).
 धुरियाना-क्रि. स. धूळ उडविणें, धूळ
 फेंकणें, एकादा दोष लपविणें.
 धुरी-वि. पाहा 'धुरीण.' [करणें.
 धुरी उडाना-धुव्वा उडविणें, छिन्नविछिन्न
 धुरीण-वि. मुख्य, भारवाहक, कार्य पार
 पाडणारा, धुरंधर.
 धुरेंडी, धुरेटी-स्त्री. धुळबड, फाल्गुन वद्य
 धुरा-पु. रजकण. [प्रतिपदा.
 धुरें उडाना-एकाद्या वस्तूचे लहान लहान
 तुकडे करणें, फार मारणें, छिन्नविछिन्न
 धुलना-क्रि. अ. धुपणें. [करणें.

धूलवाना, धूलाना—क्रि. स. धुवविणें.

धुलाई—स्त्री. धुण्याची मजूरी, धुलाई.

धुलेंडी—स्त्री. धुळवड.

धुवन—पु. अग्नि.—वि. चालविणारा.

धुवो—पु. धूर.

धुवो(ओ)रा—पु. धुराडें.

धुसबंदी—स्त्री. तटबंदी.

धुस्स—पु. मातीचा ढीग, नदीचा बांध.

धुस्सा—पु. लोकीची जाड पासोडी, घुसा.

धूत—वि. धुतलेला, हालविलेला, धूर्त, कपटी.

धूधू—पु. विस्तवाचा जोरानें जळण्याचा आवाज.

धूना—पु. धुपाप्रमाणें ढिक निघत असलेलें एक झाड, धूप.

धूनी—स्त्री. साधूची धूनी, धुरी, धूप.

धूनी रमाना—धूनी पेटवून बसणें, तप-
श्चर्या करणें, विरक्त होणें.

धूनी जगाना—धूनी पेटविणें, विरक्त होणें,

धूप—पु. ऊन, धूप. [तप करणें.

धूप खाना—ऊन घेणें. [काढणें.

धूपचें बाल सफेद करणा—व्यर्थ आयुष्य

धूपछाह—स्त्री. अजिरी रंगाचें वस्त्र,
भाग्यचक्र.

धूपना—क्रि. स. धूप लावणें, धांवपळ करणें,

धूपवस्ती—स्त्री. उदवस्ती. [हैराण करणें.

धूस—पु. धूर, करपट ठेकर, धूमकेतु,

सत्कापात, धामधूम, प्रसिद्धि, कोलाहल,

उपद्रव, धाटमाट.

धूस डालना या मचाना—धूप गडबड करणें.

धूमकधैया—स्त्री. दंगामस्ती, उपद्रव.

धूमकेतु—पु. अग्नि, शेंडे नक्षत्र, महादेव,
एक प्रकारचा घोडा.

धूमधूमका—पु. धामधूम.

धूमधाम—स्त्री. धामधूम, धाटमाट.

धूमवस्ती—स्त्री. सिगारेट.

धूमस, धूमली—वि. धुरकट, फिकट.

धूमिल—वि. मळकट, धुरकट रंगाचा.

धूर, धूरि—स्त्री. धूळ.

धूरधान—पु. धुळीचा ढीग.

धूरधानी—स्त्री. धुळीची रास, नाश, बंदुक.

धूरा—पु. धूळ, चुरा, बुकणी.

धूरा करना या बेना—सुठ जि. चोळणें.

धूर्त—वि. लबाड, खोडसाळ, दूरदर्शी,

चाणाक्ष.—पु. लोखंडाचा कीस, बिडलोण,

घोतरा, जुगाऱ्या, प्रियकर.—स्त्री. श्वेत-

धूल-लि-स्त्री. धूळ. [रिंगणी, कोकिल.

(किसी की) धूल उड़ना—रेवडी उडणें,

फजिती होणें.

धूलकी रस्ती बटना—वाळूचें तेल काढणें.

धूल चाटना—गोंडा घोळणें, अत्यंत नम्र होणें.

(किसी बात पर) धूल डालना—एकादी

गोष्ट पसरूं न देणें, लक्षांत न घेणें.

(सिरपर) धूल डालना—पस्तावणें, मान

हलविणें. [फिरणें.

धूल छानना या धूल फाकना—वणवण

धूलधूसर—वि. मातीनें माखलेला.

धूला—पु. भाग, तुकडा.

धूसना—क्रि. स. निदणें, शिव्या देणें.

धूसर—वि. धुळीनें भरलेला, धुळकट,

फिकट.—पु. धुळकट रंग, गाढव, उंट,

कबूतर, वाणी लोकांतील एक जात.

धूसरा—वि. मळकट, साकी.

धूहा—पु. फसवणूक, भोव्या (खेळांत).

धृति—स्त्री. धरण्याची क्रिया, आधार, स्वैर्य,

धैर्य, सत्तावीस योगांतील आठवा,

अठरा अक्षरांचा एक छंद.

बृष्ट-वि. उडट, निर्लज्ज.

बृष्टता-स्त्री. उडटपणा, निर्लज्जता.

घेनु-स्त्री. गाय.

घेला-पु. अर्धा पैसा.

घेली-स्त्री. आठ आणे.

घोंघा-पु. मातीचा गोळा, बेडोल शरीर.

(मिट्टीका) घोंघा-शेणामातीचा, वाळशी,

घोई-स्त्री. टरफल काढलेली डाळ. [मूर्ख.

घोक-स्त्री. नमस्कार.

घोकड-वि. बलवान.

घोस-पु. कपट, अचानक, एकाकी.

घोका-स्त्री. भ्रम, धूर्तता, कपट, माया,

अज्ञान, जोखीम, संशय, प्रमाद, बुजगावणें.

घोसा खाना-फसणें, वंचित होणें.

घोसा बेना-फसविणें, ठकणें.

घोसा पडना-भ्रम होणें.

घोसा उठाना-फसवणूक करून घेणें.

घोसा करना या लगाना-बुजगावणें उभे

घोसेसे-चुकीनें, अज्ञानानें. [करणें.

घोसेकी टट्टी-फसविणारी गोष्ट.

(किसीके) घोसेमें-एका ऐवजीं दुसरा

समजून.

घोसेमें पडना-कल्पनेच्या विरुद्ध घडणें.

घोसेबाख-वि. धूर्त, कपटी.

घोटा-पु. मुलगा.

घोती-स्त्री. साडी, धोतर.

घोती डोली होना-भयभीत होणें.

घोती डोली करना-भयभीत करणें.

घोना-क्रि. स. घुणें.

(किसी वस्तुसे) हाथ धोना-घालविणें.

(हाथ)घोकर पीछे पडना-सर्व सोडून मार्गें

घोब-पु. धुण्याचें काम. [लागणें.

घोबिन-स्त्री. घोबिन, परटीण.

घोबी-पु. परीट, घोबी.

घोबीका कुसा-टल्ले खाणारा, त्रिशंकु.

घोबी पछाड-पु. कुस्तीतला एक पेच.

घोर-पु. किनारा, जवळपणा, पूर.

घोरी-वि. पुढारी, मुख्य, धुरीण.

घोरे-रै-अ. जवळ, समीप, निकट.

घोबती-स्त्री. धोतर.

घोबन-पु. धूण.

घों-अ. कोणजणें, नाहीतर, तर.

घोंक-स्त्री. भात्यांतील हवेचा शोका, ऊब.

घोंकना-क्रि. स. भाता हालवून वारा

घालणें, भार घालणें, दंड करणें.

घोंकनी-स्त्री. फुंकणी.

घोंकिया-पु. कल्हईवाला, डाक लावणारा.

घोंकी-स्त्री. लहान भाता.

घोंज-स्त्री. उद्विग्नता, धांवपळ.

घोंजना-क्रि. स. धांवपळ करणें, पायां

तुडविणें.

घोंताल-वि. चलाख, मजबूत, निपुण.

घोंस-स्त्री. धमकी, धाक, कपट.

घोंसना-क्रि. स. दाबणें, धमकी देणें,

मारपीट करणें.

घोंसपट्टी-स्त्री. फसवणूक, ठकबाजी.

घोंसा-पु. मोठा नगरा, सामर्थ्य, शक्ति.

घोरा-वि. पांढरा.-पु. पांढरा बैल, एक

घोराहर-पु. बुरूज, उंच माडी. [पक्षी.

घोरी-स्त्री. पांढऱ्या रंगाची गाय.

घोरे-अ. जवळ.

घोल-स्त्री. घप्पड, नुकसान.-वि. पांढरा.

-पु. बुरूज, एक झाड.

घोलघक्कड, घोलघप्पड, घोलघप्पा-पु.

घोलधूर्त-पक्का बेरकी. [मारपीट, उपद्रव.

घोल जडना-मुद्दा लगावणें.

बोल लगना-फटका बसणें.

बोला-वि. पांढरा, उजळ-पु. एक झाड,

ध्यात-वि. विचार केलेला. [पांढरा बैल.

ध्यान-पु. लक्ष, चिंतन, विचार, एकाग्रता,

देवाचे चिंतन, योगाच्या अष्टांगांपैकीं

ध्यान पर चढना-ध्यानांत येणें. [सहावें.

ध्यान उचटना-मन अस्वस्थ होणें.

ध्यानसे उतरना-विसरून जाणें.

ध्रुव-वि. स्थिर, निश्चित, निःसंशय,

अविनाशी, शाश्वत.-पु. ध्रुव (तारा),

उत्तर व दक्षिण ध्रुव, खांब, झाडाचें खोड,

बड, युग, काल, शक, ब्रह्मा, विष्णु,

महेश, मेष राशीपासून ग्रहाचें अंतर,

अष्ट वसुपैकीं दुसरा, ध्रुवपद, शंकु,

ललाटस्थ भोवराभेद, आकाश, स्वर्ग,

रोहिणी, उत्तराफाल्गुनी, उत्तराषाढा,

उत्तराभाद्रपदा, तर्क, कल्पना.-स्त्री.

ऊर्ध्वदिशा, सालवण, मुरवेल, ध्रुवपद,

यज्ञपात्र (वटपर्णाकृति), सद्गुणी स्त्री.

-अ. खरेंच, शाश्वत, चिरकाल. [होणें.

ध्वंस-पु. विनाश, हानि, मरणें, सडणें, भुगा

ध्वज-पु. झेंडा, देवालय इत्यादि पुढें उंच

स्तंभ पुरून त्याचेवर चिन्हविशेषां

अंकित असें वस्त्र लावितात तें वस्त्र

किंवा त्या वस्त्रासहित तो स्तंभ,

अभिमान, पताका घेऊन चालणारा

मनुष्य, लिंग, झेंडा, गर्व, डोंग, ताड वृक्ष,

पूर्वेकडील गृह, मारलेल्या ब्राह्मणाची

कवटी प्रायश्चित्तार्थ काठीवर ठेवून

तीर्थास नेणें, खडग.

ध्वजी, ध्वजिन्-पु. ध्वजधारी, कलाल,

रथ, पर्वत, सर्प, मोर, घोडा, ब्राह्मण,

ध्वजिनी-स्त्री. सैन्य, फौज. [डोंगी.

ध्वनि-पु. आवाज, गायनाचा सुर, वाद्यांचा
आवाज, गर्जना, व्यंगार्थ, व्यंगार्थ
प्रधान काव्य, अफवा.

ध्वनिलेखन चक्र-पु. ग्रामोफोनची बांगडी.

ध्वन्य-पु. व्यंगार्थ.

ध्वांस-पु. कावळा, भिकारी, उद्धट मनुष्य,
बगळा, गृह. [गुण.

ध्वांत-पु. अंधकार, नरक विशेष, तमो-

[न]

नंग-पु. नग्नता, गुप्त इंद्रिय.-वि. लुच्चा,

नंगई-स्त्री. नागवेपणा. [निलंज्ज.

नंग धडंग, नंग मुनंगा-वि. विवस्त्र. [पाजी.

नंगा-वि. विवस्त्र, निलंज्ज, लुच्चा, उघडा,

नंगा झोली-स्त्री. कपड्यांची झडती.

नंगाबुच्चा-बूच्चा-वि. कफल्लक, दरिद्री.

नंगालुच्चा-वि. नीच, बदमाश.

नंगियाना-क्रि. स. नागविणें, हिरावून नेणें.

नंगेतिर-वि. बोडका.

नंद-पु. आनंद, परमेश्वर, मुलगा, नंद
(गोकुळचा), विष्णु, गौतम बुद्धाचा
सावत्र भाऊ.

नंदन-पु. इंद्राचें उपवन, एक प्रकारचें विष,
महादेव, विष्णु, मुलगा, ढग.-वि.

आनंददायक. [-स्त्री. मुलगी.

नंदना-क्रि. अ. आनंदित होणें, प्रसन्न होणें.

नंदिग्राम-पु. अयोध्येत एक गांव.

नंदिनी-स्त्री. मुलगी, कामधेनूची मुलगी,

नणंद, दुर्गा, तुळस, गंगा.

नंदीमुख, नौदीमुख-मंगल कार्यापूर्वीचें आढ.

नंदेऊ, नंदोई-पु. नणंदेचा नवरा.

नंदर-वि. संख्या.-पु. गजना, अंक, ३६

इंचाचें माप, स्त्री प्रसंग.

नंदरवार-पु. महसूल वसूल करणारा.

नंदरवार-अ. क्रमशः.

नंदरी-वि. नंदर असलेला, प्रसिद्ध.

नंस-वि. नष्ट झालेला, नाश पावलेला.

नई-वि. नवी, नीतिज्ञ. -स्त्री. नदी.

नडआ-पु. न्हावी.

नडत-वि. वांकलेला, नत.

नडलि-वि. नवा, ताजा.

नडोड-स्त्री. नवविवाहिता युवती, नवोढा.

नककटा-वि. नाक कापलेला, निर्लज्ज, अपमानित. [दीनता.

नकधिसनी-स्त्री. नाक धासण्याची क्रिया,

नकचडा-वि. चिडखोर. [चिमटा.

नकचुटनी-स्त्री. नाकातील केंस काढण्याचा

नकटा-पु. नाक कापलेला मनुष्य, लग्नांत गावयाचे एक गाणे. -वि. नकटा, निर्लज्ज.

नकडा-पु. बैलांच्या नाकाचा एक रोग.

नकतोडा-पु. घमेंडखोरीने बोलणे.

नकद-पु. पैसा. -वि. रोकड, रोख, तैयार.

(नौ) नकद न तेरह उधार-देणं नास्ति

नगद बम-अ. एकटा, नगद. [घेणं नास्ति.

नकनकाला-क्रि. अ. नाकांतून बोलणे.

नकना-क्रि. स. अल्लंघिणे, त्रासविणे,

चालणे, त्यागणे. -क्रि. अ. हैराण होणे.

नकफूल-पु. चमकी (नाकांतील दागिना).

नकब-स्त्री. चोरी करण्याकरितां भितीला

नकबजून-पु. घरफोड्या. [पाडलेले छिद्र.

नकबजनी-स्त्री. घरफोडी.

नकबेसर-स्त्री. नय, मुरगी, लवंग.

नकल-स्त्री. नक्कल, अनुकरण, लेखाचा

उतारा, सोंग, हास्य जनक आकृति,

नकलनवीस-पु. कारकून. [चुटका.

नकलची-पु. नकलाकार, बहुरूपी.

नकली-वि. कृत्रिम, कनावट, खोटा. [प्रकाश.

नकशा-पु. चित्र, नकाशा, आकृति, सांपड्या.

नकसीर-स्त्री. आपोआप नाकांतून रक्त वाहणे. [हालणे, कष्ट न पडणे.

नकसीर भी न फूटना-पोटांतलें पाणी न

नक-पु. मगर, सुसर, नाक.

नकाना-क्रि. अ. नाकीं नऊ येणे. -क्रि. ख.

नाकीं नऊ आणणे.

नकाब-स्त्री. धूँधट, पडदा.

नकाबपोश-तोंड झांकलेला, बुरख्यांतील.

नकारना-क्रि. अ. नाकारणे.

नकारा-वि. निरूपयोगी, कुचकामाचा.

नकाश(स)ना-क्रि. स. नक्षीकाम करणे.

नकाशी-सी-स्त्री. नकशी, धातूवर नकशी

कोरण्याची विद्या.

नकियाना-क्रि. अ. अनुनासिकाचा उच्चार

करणे, दुःखी होणे. -क्रि. स. त्रास देणे.

नकीब-पु. भाट.

नकुल-पु. शंकर, मंगुस, पुत्र, माझीचा

मुलगा.

नकुली-स्त्री. केशर, सांवरी, जटामांसी.

नकेल-स्त्री. उंटाच्या नाकांत घातलेले वेसण.

नकेल न मानना-अधिकार न ओळखणे.

नकेल हाथमें होना-सर्वस्वी हातीं असणे.

नक्का-पु. सुईचे छिद्र.

नक्कारखाना-पु. नगारखाना.

नक्कारखानेमें तुत्तीकी आवाज-नका

याची घाई तेथें टिमकी तुझें काई.

नक्कारची-पु. नगारा वाजविणारा.

नक्कारा-पु. नगारा. [विदूषक.

नक्कास-पु. नक्कल करणारा मनुष्य,

नक्कास-पु. नक्षीकाम करणारा.

नक्कासी-पु. पाहा 'नकाशी'

नक्षत्री-वि. गंगाणा, दृढ.

नक्षत्र-वि. मोठ्या नाकाचा, स्वतःला प्रतिष्ठित समजणारा, सगळ्यांच्या उलट काम करणारा.

नक्ष-पु. सुसर, मगर, दाराच्या चौकटी-वरचे लाकूड.-स्त्री. नाक, भ्रमरपंक्ति.

नक्षल-स्त्री. पाहा 'नक्षल'

नक्ष-वि. बनविलेलें किंवा लिहिलेलें.
-पु. नक्षी काम, छाप, चित्र, ताईत, जादू.

(मनमें) नक्ष करना-मनांत ठसविणें.

नक्ष बंठना-छाप बसविणें.

नक्ष होना-उमटणें, प्रकट होणें.

नक्ष-पु. नकाशा, आकृति.

नक्षानवीस-पु. नकाशे काढणारा मनुष्य.

नक्षी-वि. नक्षी.

नक्ष-स्त्री. पतंगाचा रेशमी दोरा.-पु. नख, एक सुगंधित वस्तु, भाग, तुकडा, नखक्षत, वीस (संख्या).

नखछोलिया-पु. नखाची खूण.

नखत, नखतर-पु. नक्षत्र.

नखतराज, नखतेस-पु. चंद्र.

नखना-क्रि. अ. ओलांडलें जाणें, उल्लंघिलें जाणें.-क्रि. स. उल्लंघिणें, नष्ट करणें.

नखरा-पु. नखरा, चंचलता, हावभाव, स्त्रियांची शृंगारजन्य चेष्टा.

नखरातिल्ला-पु. नखरा, हावभाव.

नखरौट-स्त्री. नखाची खूण, नखक्षत.

नखवत-स्त्री. घमेंड, अभिमान.

नखशिख-पु. नखापासून शेंडीपर्यंत सर्व शरीर, शरीराच्या सर्व अवयवांचें वर्णन.

नखशिखसे-नखशिखांत.

नखास-पु. जनावरांचा बाजार.

नखियाना, नखोदना-क्रि. स. ओरबाडणें.

नखी-पु. सिंह, नखानें फाडणारा प्राणी,
-स्त्री. नखली (एक सुगंधी वस्तु).

नखल-पु. झाड, खजूर.

नखिलस्तान-पु. ओयासिस, खजूरानें बन, जंगल, बाग. [साप, सूर्य, संख्या.

नग-पु. रत्न, पर्वत, वृक्ष, साताची संख्या,

नगव्य-वि. तुच्छ.

नगद-पु. रोख पैसा.-वि. उत्तम, तयार असलेला, रोख पैशांत किंमत चुकविलेली (वस्तु).-अ. उधारच्या उलट

नगधरन-पु. श्रीकृष्ण.

[रोख.

नगन-वि. नागवा, नग्न.

नगनी-स्त्री. मुलगी, नग्न स्त्री.

नगर-पु. शहर.

नगराई-स्त्री. शिष्टपणा, चतुरता.

नगबासी-स्त्री. नागपाश.

नगाडा-पु. नगारा.

नगी (गीं)-पु. रत्न, पावंती, पहाडी स्त्री.

नगीच-अ. जवळ.

नगीना-पु. रत्न.-वि. चिकटलेला.

नगीनासाज-वि. आंगठींत खडे जडविणारा, हिऱ्याचे पेलू पाडणारा, दागिने

नग्न-पु. नगर, शहर. [बनविणारा.

नघना-क्रि. स. पाहा 'नखना.'

नत्मा-पु. मधुरस्वर, गायन.

नचनि-स्त्री. नाच.

नचनी-वि. नाचणारी, नाचरी.-स्त्री.

मागाची काठी.

नचवाना, नचाना-क्रि. स. नाचविणें.

नचबेया-पु. नाचणारा.

नचोहो-वि. नाचणारा, नाचरा.

नछत्र-पु. नक्षत्र, भाग्य.

नछत्रकी बात-भाग्याची गोष्ट.
 नछत्र बली होना-ग्रह जोरांत असणें.
 नछत्री-वि. भाग्यवान.
 नछडीक-वि. जवळ.
 नछम-स्त्री. कविता, व्यवस्था, मोती
 वगैरे दोऱ्यांत ओवणें.
 नछर-स्त्री. नजर, दृष्टि, भेट, नजराणा.
 नट-पु. नाचणारा, सोंग घेणारा, कपटी.
 नटई-स्त्री. गळा, गळ्यांतील घंटा.
 नटखट-वि. चंचल, खोडकर, उपद्रव्यापी.
 नटखटी-स्त्री. उपद्रवाप, खोडी.
 नटना-क्रि. अ. नटणें, नाकारणें, मागें
 सरणें, नाश पावणें, अभिनय करणें.
 -क्रि. स. नाश करणें.
 नटनागर-पु. श्रीकृष्ण.
 नटनि-नी-स्त्री. नाच, नतंकी, नाकबुली.
 नटसार-स्त्री. नाटकगृह.
 नटसाल-स्त्री. शरीरांत रूतून बसलेलें
 बाणाचें किवा काट्याचें टोंक, वेदना.
 नटवना-क्रि. स. अभिनय करणें.
 नटुआ-बा-स्त्री. गळा. -पु. पाहा ' नट.'
 नठना-क्रि. स. नष्ट करणें. -क्रि. अ. नष्ट
 नडना-क्रि. अ. गुंफणें, कसणें, बांधणें. [होणें].
 नतर-व-अ. नाहीतर.
 नति-स्त्री. प्रणाम, विनय, उतार.
 नतिनी-स्त्री. मुलीची मुलगी, नात.
 नतीजा-पु. परिणाम.
 नतु-अ. नाहीतर.
 नथी-स्त्री. कागदाचे तुकडे वगैरे एकत्र
 टाचणें, कागदाची फाईल.
 नथ-पु. नथ.
 नथना-पु. नाकपुडी, एका सूत्रांत बांधणें,
 छिद्र पाडणें.-क्रि. अ. टांचलें जाणें.

नथना कुककारना वा कुलाना-नाक फेंदारचें,
 नथनी, नथिया, नथूनी-स्त्री. वेसण, नथ.
 नव-पु. मोठी नदी, प्रवाह, ओठा, समुद्र.
 नवना-क्रि. अ. वाजणें, ओरडणें (पशूंचें),
 नवामत-स्त्री. लाज, पश्चात्ताप. [रेंकचें].
 नवारव-वि. गुप्त.
 नविया-स्त्री. लहान नदी. [यांचा प्रवाह.
 नवी-स्त्री. पाण्याचा प्रवाह, पातळ पदा-
 नवीबा-वि. लोभी, न पाहिलेला.
 नवीश-स-पु. समुद्र.
 नवोला-पु. जनावरांच्या खाण्यासाठीं केलेलें
 मातीचे भांडें, घमेलें.
 नवना-क्रि. अ. जुपणें, जोडणें, कार्यारंभ
 ननंद, ननद-स्त्री. नणंद. [होचें].
 ननका-पु. लहान मुलगा.
 ननसार-स्त्री. आजोळ.
 ननिओर-पु. आजोळ.
 ननियासमुद-पु. आज्ञे सासरा.
 ननिहाल-पु. आजोळ.
 नन्हा-वि. लहान.
 नन्हाई-स्त्री. लहानपणा, अप्रतिष्ठा.
 नन्हा कातना-कोस काढणें.
 नपाई-स्त्री. मोजणी.
 नपाक-वि. अपवित्र.
 नपुआ-पु. चुटका, कोटी.
 नप्ता-पु. नातू.
 नक्रक, नक्रका-पु. भरणपोषणाचा खं.
 नक्रर-पु. व्यक्ति, नोकर.
 नक्ररत-स्त्री. तिरस्कार, शिसारी.
 नक्ररतआनेज-वि. तिरस्कृत.
 नक्ररीं-स्त्री. शाप, शिक्कार.
 नक्ररी-स्त्री. एक दिवसाची मजरी,
 नक्रा-पु. फायदा. [मजरीचा दिवस.]

उठाना-फायदा मिळविणें.
 नक्राक-पु. मनांतील वैर, शत्रुत्व, विरोध.
 नक्रासत-स्त्री. उत्तमता, उमदेपणा.
 नक्रो-स्त्री. अभाव, दुराव, नकार.
 नक्रोर-वि. तिरस्कार करणारा. -स्त्री.
 आक्रोश, फियाद, तुतारी.
 नक्रोरी-वि. एक वाद्य.
 नक्रोस-वि. उमदा, सुंदर, स्वच्छ.
 नक्रुस-पु. प्राण, तत्त्व, कामवासना, अस्तित्व,
 खरें तत्त्व, इंद्रिय, ग्रंथांत प्रतिपादलेले
 नक्रसानपुसी-स्त्री. स्वतःची काळजी. [विषय.
 नबात-स्त्री. शाकभाजी.
 नबातात-स्त्री. भाजीपाला, वनस्पति.
 नबी-पु. पैगंबर.
 नबेडना-क्रि. स. समाप्त करणें, निवडणें,
 बंधनांतून सोडणें, हटविणें.
 नबेडा(रा)-पु. न्याय, निपटारा, मुक्ति,
 रक्षण, निर्णय.
 नब्ज-स्त्री. नाडी (शरीरांतील).
 नब्ज छूटना-नाडी थंड पडणें.
 नब्ज टटोलना-रहस्य जाणणें.
 नब्बाज-पु. वैद्य.
 नभ-पु. आकाश, पाणी, ढग, पाऊस.
 नभग-पु. पसी, ढग, हवा, चंद्र.
 नभचर-पु. पाहा 'नभग'.
 नभ-वि. मिजलेलें.
 नभक-पु. मीठ, सौंदर्य.
 नभक अवा करना या नभक चुकाना-
 अन्नाला जाणणें, कुतज्ञ रहाणें.
 नभक छिडकना-दुःखावर डगमग्या देणें.
 नभक फूटकर निकलना-पापाचें प्राय-
 क्षित मिळणें. [जागणारा.
 नभक हुकाल, नभकस्वार-वि. अन्नाला

नभक सार-पु. मिठागर.
 नभकीन-वि. मीठ घातलेलें, संदर-पु.
 मीठ घातलेलें पक्वान्न.
 नभत-ति-नभस्कार करतो.
 नभदा-पु. गरम कपडा, गादी.
 नभदा बंधना-दिवाळें निघणें, गरीब होणें.
 नभना-क्रि. अ. नमणें, झुकणें.
 नभनि-स्त्री. प्रणाम, नभस्कार.
 नभस्ते-तुम्हाला नभस्कार करतो.
 नभ-वि. वाकलेला, विनीत.
 नभाज-पु. प्रार्थना.
 नभाजी-पु. प्रार्थना करणारा, नभाज
 करण्यासाठीं अंथरण्याचें कापड.
 नभाजे जनाजा-स्त्री. मृत मनूष्याजवळ
 उभें राहून करावयाची प्रार्थना.
 नभाना-क्रि. स. नमविणें, वांकविणें.
 नभामहे-आम्ही प्रणाम करतो.
 नभामि-मी प्रणाम करतो.
 नभज(स)-स्त्री. विशेष प्रकारानें तयार
 केलेला दुधाचा फेस.
 नभिश तराबट-दुधाच्या फेंसांत साखर
 बेलदोडे घालून केलेला पदार्थ.
 नभी-स्त्री. ओलेपणा.
 नभूद-स्त्री. प्रकट, चिन्ह, उंचवटा.
 नभूदार-वि. जाहिर, उगवलेलें.
 नभूना-पु. सांगाडा, मासला.
 नय-पु. नीति, नम्रता, सद्गर्तन, दूरदक्षित्व,
 राजनीति, सन्मार्ग, योजना, उपाय,
 नियम, तत्त्व, शास्त्र, पंथ, तर्क, दूतभेद.
 -वि. नेणारा, मार्ग दाखविणारा.
 -स्त्री. नदी.
 नयकारी-पु. नर्तक, नाचणान्यांचा प्रमुख.
 नयव-पु. डोळा, वेळून जाणें.

नयनपट-पु. पापणी.
 नयनचंत-वि. डोळे असलेला.
 नयना-क्रि. अ. नमणें, वांकणें.
 नयनागर-वि. नीतिमान, नीतिपट.
 नयनी-स्त्री. नवनीत, डोळ्यांतील
 बाहुली.-वि. डोळे असलेली.
 नयनू-पु. लोणी, एक क्षिरक्षिरीत वस्त्र.
 नगर-पु. नगर, शहर.
 नया-पु. नवीन, थोड्यावेळापूर्वी नजरे-
 समोर आलेलें, आधीं असलेल्याच्या
 जागीं आलेला दुसरा. [करणें.
 नया करना-नवीन धान्य खाण्याचा मुहूर्त
 नया पुराना करना-जुना हिशेब पूर्ण करून
 नवा सुरू करणें.
 नया संसार रचना-अशक्य गोष्ट शक्य
 करून दाखविणें, नवीन सृष्टि रचणें.
 नयेके नौ बाम पुरानेके छः-नवी नवी
 नवलाची व जुनी कवडी मोलाची.
 नयापन-पु. नाविन्य, नवेपणा.
 नयाम-पु. तलवारीचें म्यान.
 नर-पु. मनुष्य, नळ, पुरुष, शंकु, विष्णु,
 शंकर, अर्जुन, सेवक, सोंगटी, बुद्धिबळ,
 घोडा, जीवात्मा, पुल्लिग, परमात्मा,
 ऋषिविशेष, परमेश्वराचा एक अवतार,
 नर प्राणी.
 नरकंत-पु. राजा. [दुःखदायक स्थान.
 नरक-पु. नर्क, फार घाणेरडी जागा,
 नरकट-पु. वेताच्या जातीचें एक झाड,
 नरकेशरी-पु. नृसिंह. [बोक.
 नरगिस्त-स्त्री. एक फुलझाड.
 नरसक-पु. पाहा 'नर्तक'.
 नरसकी-स्त्री. नर्तकी, नाचणारी.
 नरद-स्त्री. बोटी, आवाज.

नरबबो, नरदा-पु. मोरी, पन्हळ, बटार.
 नरनाह, नरनाहू-पु. राजा, नरनाच.
 नरनाहूर-पु. नरसिंह. [आळशी, पाचक.
 नरम-वि. मृदु, लवचिक, मंद, क्षिमा,
 नरमब-वि. सुखदायक, विनोदी.
 नरम बल-पु. मवाळ पक्ष. [रंगीत कपडा.
 नरमा-पु. देवकापूस, कानाची पाळी,
 नरमाळी-स्त्री. कोमलता, नरमपणा.
 नरमाना-क्रि. स. नरम करणें, शांत
 करणें.-क्रि. अ. नरम होणें, शांत होणें.
 नरमी-स्त्री. नरमपणा.
 नरसल-पु. पाहा 'नरकट'.
 नरहरि-पु. नृसिंह भगवान.
 नराच-पु. तीर, नागराज नामक वृत्त.
 नराज-वि. नाखुश.
 नराट-पु. राजा.
 नरिंद-पु. राजा.
 नरिया-पु. लांबट आकाराचें मातीचें भांडें.
 नरी-स्त्री. कमावलेलें कातडें, घोटा,
 एक प्रकारचें गवत.-स्त्री. नळी, स्त्री.
 नरीना-वि. पुरुषजातीसंबधी, पुल्लिगी.
 नरेक्ष-पु. राजा.
 नर्त, नर्तन-वि. नाचणारा.-पु. नाच.
 नर्तक-पु. नाचणारा, नट, सूत्रधार, भाट,
 शंकर, मोर, हत्ती, रजक व वेश्या
 नई-स्त्री. गोष्टी. [यांचा पुत्र, देवनळ.
 नईन-स्त्री. भयंकर शब्द, डरकाळी, नईना,
 जयजयकार.
 नई-वि. नरम.-पु. बट्टा, बट्टेसोर.
 नईबिल-वि. कोमल अंतःकरणाचा.
 नमी-स्त्री. नरमपणा.
 नल-पु. देवनळ, चार हात लांबीचें माच
 बोक, तांबडे कमळ, नळराज्य, नळ

वानर, पोकळ लांब नळी, नाला, मूत्र
नलिका, वास, पितृभेद.

नलकी-स्त्री. नळी.

नलकूबर-पु. कुबेराचा पुत्र. [हाडें.

नला-पु. मूत्रनलिका, हातापायांतील लांब

नलिन-पु. बगळा, करवंद, कमळ, जल, नीळ.

नलिनी-स्त्री. कमलिनी, कमळ समूह,
कमळाकरितां प्रसिद्ध असलेला देश,
गंगानदीच्या एका फाट्याचें नांव, नदी,
एक सुगंधित पदार्थ, कमलतंतु, माडाचें
मद्य, माडी, इंद्र नगरी.

नलुआ-पु. लहान नळ.

नवंबर-पु. नोव्हेंबर महिना.

नव-वि. ताजें, नवीन, नऊ (संख्या).

-पु. कावळा, स्तुति, अभ्यक्त, पुनर्नवा.

नवधामस्त-स्त्री. नऊ प्रकारची भक्ति
(जसें श्रवण, कीर्तन, स्मरण, अर्चन,
पादसेवा, वंदन, दास्य, सख्य, आत्म-
निवेदन).

नवना-क्रि. अ. वांकणें, नम्र होणें.

नवनि-स्त्री. अतिनम्रता, दीनता.

नवयुवक-पु. तरुण.

नवरात्र-पु. दसऱ्यापूर्वीचे नऊ दिवस.

नवरंगी-वि. हंसरा, आनंदी.

नवल-वि. नवीन, सुंदर, तरुण, शुद्ध, स्वच्छ.

नवसत, नवप्स-पु. सोळा शृंगार.

नवसर-वि. लहान वयाचा. -पु. नऊ
लड्यांचा हार. [-वि. नवीन.

नवाई-स्त्री. नवीनपणा, आश्चर्य, नम्रता.

नवाज-वि. कृपाळू, दयाळू, संतुष्ट करणारा.

नवाचना-क्रि. स. दया करणें, कृपा करणें.

नवाचिश-स्त्री. कृपा, बक्षीस. [वांकविणें.

नवाना-क्रि. स. नमविणें, नम्र करणें,

नवाब-पु. मुसलमानी अंमलांत मोठ्या
प्रदेशावर नेमलेला अधिकारी, मुसल-
मान राजांची पदवी, मुसलमान अमी-
रांना इंग्रजांनी दिलेली पदवी. -वि.
थाटमाटानें राहून खूप खर्च करणारा.
नवाबी-स्त्री. नवाबाचें कार्य, कारकीर्द.

नवाला-पु. अन्नाचा घास.

नवासा-पु. नातू (मुलीचा मुलगा).

नवासी-वि. एकुणऐशी. [रामायणाचा पाठ.

नवाह-पु. नऊ दिवसांत पूर्ण होणारा

नविस्त-स्त्री. लिहिलेला कागद, दस्तऐवज.

नविस्ता-वि. लिहिलेला. -पु. भाग्य, दस्त.

नवीन-वि. नवा, विचित्र, तरुण मनुष्य.

नवीनता-स्त्री. नाविन्य.

नवीस-पु. लेखक.

नवीसी-स्त्री. लिहिण्याचें काम, लिहिणावळ.

नवेद-पु. आमंत्रण, आमंत्रणपत्रिका.

नवेला-वि. नवीन, तरुण,

नशना-क्रि. अ. नासणें, नष्ट होणें.

नशा-पु. मादक पदार्थाची गुंगी, मादक
द्रव्य, (धन, विद्या इत्यादिचा) अभिमान.

नशा अंतरना-धुंदी उतरणें.

नशा किरकिरा हो जाना-अप्रिय गोष्ट
झाल्यामुळें मादक पदार्थाच्या गुंगीच्या
आनंदाचा विरस होणें.

(ओळोंमें) नशा छाना-धुंदी चढणें.

नशापानी-मादक पदार्थ.

नशा हिरन होना-नशा उतरणें.

नशाना-क्रि. स. विघडविणें, नाश करणें.

नशास्ता-पु. पिष्टमय पदार्थ.

नशीन-वि. बसणारा (जसें-तस्तनशीन).

नशीला-वि. मादक, कैफ चढलेला.

नशीली ओळखे-धुंद डोळे, प्रेममदयुक्त डोळे.

नक्षत्राब्ज-वि. नशा करणारा.

नक्षत्रोफराब्ज-पु. खोलगट जमीन, संसारां-
तील सुखदुःख. [उभति.

नक्षो, नक्ष-पु. उत्पन्न होणें आणि वाढणें,

नक्षोनुमा-पु. उभति, उत्पन्न होऊन वाढणें.

नक्षतर-पु. ऑपरेशनचा लहान व तीक्ष्ण

नक्ष-पु. पाहा 'नक्ष'. [चाकू.

नष्ट-वि. न दिसणारा, नाश झालेला,
नीच, व्यर्थ, व्यसनी.

नसंक-वि. निःशंक, निर्भय.

नसनसम्ये-संपूर्ण शरीरांत.

नस-स्त्री. नाक, नाडी, पुरुषाचें मूत्रेन्द्रिय,
रक्तवाहिनी नळी, पानाचा मधला तंतु.

नसोंका रक्त-प्राणप्रिय.

नस नस फडक उठना-अत्यंत आनंद होणें.

नसतरंग-पु. एक वाद्य.

नसतालीक-पु. वळणदार व सुंदर अक्षर,
प्रमाणबद्ध व सुंदर वस्तु.

नसना-क्रि. अ. नष्ट होणें, नासणें, पळणें.

नसब-पु. वंश, वंशावळ.

नसबनामा-पु. वंशावळ, वंशवृक्ष.

नसर-स्त्री. मदत, पक्षाचें समर्थन, गद्य

नसल-स्त्री. वंश, संतान. [लेख.

नसबार-स्त्री. तपकीर.

नसाना, नसाबना-क्रि. अ. नासणें, नष्ट

नसीनी-स्त्री. शिडी, जीना. [होणें.

नसीब, नसीबा-पु. देव.

नसीब जागना-देव फळणें.

नसीब होना-मिळणें.

नसीबवर-वि. भाग्यवान, सौभाग्यशाली.

नसीम-स्त्री. शीतल व मंद वायुलहरी.

नसीहत-स्त्री. उपदेश, सल्लामसलत.

नसुडिया-वि. अमंगळ दर्शन.

नसुर-पु. जुना व्रण (नसेवरील).

नसेनी-स्त्री. शिडी.

नस्क-पु. पद्धति, व्यवस्था.

नस्क-पु. नक्कल, एक अरबी लिपि,

नवीन वस्तु तयार केल्यानंतर जुनी
वस्तु नष्ट करणें.

नस्ता-स्त्री. जनावरांची नाकपुडी.

नस्तालीक-पु. वळणदार अक्षर.

नसब-पु. उभारणें, स्थापित करणें.

नस्य-पु. तपकीर, नाकांत ओढण्याचें औषध.

नस्य-स्त्री. मदत, सहायता, पक्षाचें समर्थन,

नसल-स्त्री. वंश, संतति. [गद्य.

नससार-पु. गद्य लेखक.

नहें-पु. नख.

नहछू-पु. विवाहांतील एक विधि.

नहन-पु. मोटेचा सोल, दोरखंड.

नहना-क्रि. स. जुंपणें, कामास लावणें,

नहर-स्त्री. कालवा. [ओलांडणें.

नहरनी-स्त्री. नखें काढण्याचें एक हत्यार.

नहरी-वि. कलव्यासंबंधी. -स्त्री. काल-
व्याच्या पाण्यानें मिजणारी जमीन.

नहखा, नहखा-पु. नारू.

नहल-स्त्री. मधमाशी.

नहला-पु. नव्वा (पत्त्यांत), नकशी
काढण्याचें एक हत्यार.

नहलाना-क्रि. स. न्हाऊं घालणें, स्नान

नहस-वि. अशुभ, अपवित्र. [करविणें.

नहान-पु. आंधोळ, स्नानाचें एक पर्व.

नहाना-क्रि. अ. आंधोळ करणें, पातळ
पदार्थानें शरीर माखणें.

(दुषीं) नहाना, पुतों फलना-वनचान्य
समुद्धि असणें (आशीर्वाद).

नहार-वि. उपाशी.

महार तोड़ना-न्याहारी करणें.

महारी-स्त्री. न्याहारी.

नाहि, नहीं-अ. नाही.

नाहीं तो-अ. नाही तर.

नाहीं सही-अ. नाही तर नाही.

नहीफ-वि. सडपातळ.

नहुष-पु. इषाकु वंशातील एक राजा,
एका नागाचें नांव, विष्णु.

नहसत-स्त्री. उदासीनता, अशुभ लक्षण.

नौड-ऊ-पु. नांव.

नौगा-वि. नागवा. -पु. नंगा साधु.

नौघना-क्रि. स. ओलांडणें.

नौठना-क्रि. अ. नष्ट होणें. [मोठें भाडें.

नौद-स्त्री. जनावरांना खाणें घालण्याचें

नौदना-क्रि. अ. ललकारणें, प्रसन्न होणें,
भडकणें (ज्योत), शिकणें, आरडा-

नौघें-पु. नांव. [ओरड करणें.

नाइक-पु. स्वामी, पाहा 'नायक'.

नाइत्तिकाफी-स्त्री. विरोध, मतभेद.

नाइन-स्त्री. न्हावीण, न्हाव्याची स्त्री.

नाई-स्त्री. सारखेपणा. -वि. समान.

नाई-पु. न्हावी.

नाउ-स्त्री. नौका.

नाकंद-वि. न शिकविलेला घोडा वगैरे.

नाक-स्त्री. नाक, मगर, स्वर्ग, आकाश,

संबूड, शोभेची वस्तु, प्रतिष्ठा.

नाकका बाल-आवडता.

नाक जाना-अबू जाणें.

नाक भौं चढाना, नाक सिकोडना-चिडणें,

नाक मुरडणें, नाक फेंदारणें.

नाक रहना-अबू राहणें.

नाक लंबी होना-सन्मान होणें.

नाकों बने जबबाना-नाक धासायला

लावणें, अतिशय नास देणें.

नाकचें इन करना-नाकीं तब आणचें.

नाक रगडना-अजोजी करणें.

नाकडा-पु. नाकाचा रोग.

नाकदर-वि. अप्रतिष्ठित.

नाकस-वि. नीच, तुच्छ.

नाका-पु. नाका, रस्त्याचा आरंभ, शहर,
किल्ला वगैरेचें प्रवेश द्वार, मुईचें छिद्र.

नाका-स्त्री. सांडणी. [निरुपयोगी.

नाकाबिल-वि. नालायक, अशिक्षित,

नाकाम-वि. अयशस्वी, निराश.

नाकारा-वि. अयोग्य, निरुपयोगी.

नाकिस-वि. बाईट, अपूर्ण, उणेपणा
असणारा.

नाकूस-पु. शंख (वाजविण्याचा).

नाखना-क्रि. स. नष्ट करणें, ओलांडणें,

नाखलफ-वि. नालायक (पुत्र). [टाकणें.

नाखुबा-पु. नाविक.

नाखु(खू)न-पु. नख. [वाजविण्याची नखी.

नाखु(खू)ना-पु. एक नेत्र रोग, सतार

नाखुनी-वि. अगदी बारीक रेधांचें, नखाचें.

नाग-पु. साप, पुराणांत वर्णन केलेला
एक पर्वत, हत्ती, शिसें, नागकेशर,

तांबूल, दुष्ट मनुष्य.

नाग खेळना-जोखमाचें काम करणें.

नागभाग-पु. अफू. [दागिना.

नागफनी-पु. निवडुंग, कानांतील एक

नागरता-स्त्री. सभ्यपणा, चतुरता, नाग-
रिक्ता. [मोषा.

नागर मोषा-पु. एक सुगंधी गवत, नागर-

नागरिक-वि. नगरासंबंधीं, नगरांत रहा-
णारा, चतुर. [स्त्री, देवनागरी लिपि.

नागरी-स्त्री. शहरांत रहाणारी स्त्री, चतुर

नाचवार-रा-वि. असह्य, अप्रिय, पचनास
 नाचहो-अ. अचानक. [अड.
 नाचहली-वि. अकस्मात्.
 नाचा-पु. गैरहुजेरी, खाडा.
 नागा-पु. एक जंगली जात, खाडा.
 नागाह-अ. अचानक.
 नागिन-स्त्री. नागीण.
 नागसर-पु. शेषनाग, ऐरावत.
 नागोद-पु. छातीचें कवच.
 नाच-पु. नाच.
 नाच काछना-नाचण्यास सिद्ध होणें.
 नाच विखाना-नाचरेपणा करणें.
 नाच नचाना-मंडावून सोडणें.
 नाचकूद-स्त्री. नाचणें, खिदळणें, बागडणें.
 नाचना-क्रि. अ. नाचणें.
 नाचाक्री-स्त्री. आजारपण, बेबनाव.
 नाचार-वि. लाचार.
 नाचीच-वि. तुच्छ.
 नाज-पु. धान्य.
 नाज-पु. नखरा, लाड, गर्व.
 नाज उठाना-चोचले चालू देणें.
 नाज करना-नाकानें कांदे सोलणें.
 नाजनीं-स्त्री. सुंदर स्त्री.
 नाजरीन-पु. प्रेक्षक.
 नाजो-वि. गर्विष्ठ.
 नाजायद-वि. अनुचित.
 नाजिम-वि. व्यवस्थापक.
 नाजिर-पु. निरीक्षक, वेश्यांचा दलाल, भेट
 देणारा, कचेरीत काम करणाऱ्या लोकांचा
 नाजिरीन-पु. 'नाजिर' चें अ. वचन. [मुख्य.
 नाजिल-वि. खालीं उतरणारा, अवतरणारा.
 नाजुक-वि. नाजक, बारीक, सूक्ष्म, जोख-
 नाखेव-वा-वि. बेडोळ, अयोग्य. [मीचें, गूढ.

नाड-पु. नाच, नचकल.
 नाटना-क्रि. अ. प्रतिज्ञा भंग होणें.-क्रि. स.
 नाटा-वि. ठेंगणा. [अस्वीकार करणें.
 नाठ-पु. नाच, अभाव.
 नाठना-क्रि. अ. नष्ट होणें, पळून जाणें.
 -क्रि. स. नष्ट करणें.
 नाठा-पु. ज्याला मागें पुढें कोणी वारस
 नाड-स्त्री. मान. [नाहीं असा.
 नातमास-वि. अपूर्ण.
 नातबो-वि. कमजोर.
 नातर-रि-अ. नाहीतर.
 नातरास-वि. असम्य.
 नातबानी-स्त्री. अशक्तपणा.
 नाता-पु. नातें.
 नाताकत-वि. अशक्त.
 नातिका-पु. वाचा.
 नाती-पु. नात.
 नाते-अ. साठें.
 नातेदार-वि. आप्त.
 नाथ-पु. वेसण, स्वामी, नवरा, रक्षक.
 नाथना-क्रि. स. वेसण घालणें, टांचणें,
 पीळ जोडणें.
 नाथ-पु. गर्जना, ध्वनि, अनुनासिकाचे
 अर्धवर्तुळाकृति चिन्ह, वर्णांचा बाह्य
 प्रयत्न विशेष.
 नावान-वि. अज्ञानी, मूर्ख, दरिद्री.
 नावार-वि. गरीब.
 नाविस-वि. लज्जित.
 नाविया-पु. नंदी.
 नाविर-वि. अद्भुत, अद्वितीय, उत्तम.
 नाविरशाही-स्त्री. बेबंदशाही.
 नाविहूद-वि. न देणारा.
 नाचना-क्रि. स. बेल बारी गाडीला किंवा

नांगराला जोडणें, आरंभ करणें, गुंफणें.
 नाम-स्त्री. चपाती.
 नामकीन-पु. एक सुती कापड.
 नामकताई-स्त्री. एकप्रकारची मिठाई.
 नामबाई-पु. भाकऱ्या विकणारा.
 नामसरा-पु. आज्ञेसार.
 नामा-वि. पुष्कळ प्रकारचे, अनेक.-पु. आईचे बडील.-क्रि. स पुदीना घालणें, घुसविणें.
 नामिहाल-पु. आजोळ.
 नानी-स्त्री. आजी. [पडणें, हातपाय गळणें.
 नानी मर जाना, नानी याब आना-संकट नास-पु. माप, मापण्याची वस्तु.
 नास जोळ, नास तौल-स्त्री. मोजण्यामाप-वापना-क्रि. स. मोजणें. [प्याची वस्तु, माप.
 नाससंद-वि. नापसंत.
 नापाक-वि. अपवित्र, घाणेरडा.
 नापी-स्त्री. मोजणी.
 नाऊ-स्त्री. बेंबी, मध्यभाग. [फूलझाड.
 नाऊरमों-वि. आज्ञा न मानणारा.-पु. एक वाकूहूम-वि. अज्ञान.
 नाऊा-पु. कस्तूरीची डबी किंवा पिशवी.
 नाबवान-पु. मोरी.
 नाबालिग-वि. वयांत न आलेला, अज्ञान.
 नाबीना-वि. आंधळा.
 नाबब-वि. उध्वस्त, नश्वर.
 नाम-स्त्री. बेंबी, शिवाचें एक नांव, मगिरथ राजाचा मुलगा.
 नाभि-स्त्री. चाकाचा मध्य भाग, बेंबी, कस्तूरी.-पु. राजा, मुख्य व्यक्ति किंवा नाव-पु. नांव, प्रसिद्ध. [वस्तु, गोत्र, क्षत्रिय.
 नास उछालना-निंदा करणें.
 नास उठ जाना-नामशेष होणें.
 नासका, नामके लिये- नांवाला, थोडेंसं.

नाम बदना- नांव नोंदलें जाणें.
 नाम धरना-नामकरण करणें, निंदा करणें.
 (किसीके) नामपर-एकाद्यासाठीं.
 (किसीके) नाम पर मरना, नाम पर मिटना-एकाद्याच्या प्रेमांत लीन होणें.
 नाम पर मरना-मानासाठीं ह्वापणें.
 नाम बाक्री रहना-नांव तेवढें रहाणें, कीर्ति रहाणें.
 नाम बिकना-नांव सर्वतोमुखीं होणें.
 नाम लगाना-आरोप करणें.
 नाम आबर-वि. प्रसिद्ध.
 नाम ए ऐमाल-पु. एकाद्याच्या बांगल्या व वाईट कामाचा तपशील असलेला नामक-वि. नांवानें प्रसिद्ध. [कागद.
 नामकरण-पु. नांव ठेवण्याचें काम, हिंदूच्या सोळा संस्कारांपैकी पांचवा संस्कार.
 नामजब-वि. प्रसिद्ध, नांवावर ठेवलेलें, नाम धराई-स्त्री. बदनामी. [निवडलेला.
 नाम लेबा-पु. वारस, नेम घेणारा.
 नामवर-वि. प्रसिद्ध, उत्तम.
 नामवरी-स्त्री. कीर्ति.
 नामहबूब-वि. सीमा नसलेला, बेहद्.
 नामा-पु. पत्र, ग्रंथ, हिशेब, बिल.
 नामाकूल-वि. अयोग्य, अनुचित.
 नामानिगार-वि. रिपोर्टर.
 नामी-वि. प्रसिद्ध, नांवाचा.
 नामीगिरामी-वि. प्रसिद्ध, नावाजलेला.
 नामुआफिक-वि. अयोग्य, वाईट, बिरुद.
 नामुनासिब-वि. अनुचित.
 नामुमकिन-वि. असंभव.
 नामूस-स्त्री. अबू, शील, लाज.
 नामूसी-स्त्री. बेअबू, बदनामी, निंदा.
 नामोनिशों-पु. कीर्ति, चिन्ह, पत्ता.

नामोक्-वि. अयोग्य, बेजोड, अनुपयुक्त.
नायक-पु. पुढारी, मालक, श्रेष्ठ पुरुष.

नायन-स्त्री. न्हावीण.

नायाब-पु. सहायक, मुनीम.

नायाब-वि. दुर्लभ, श्रेष्ठ. [कस्तूरी.

नायिका-स्त्री. पत्नी, उपपत्नी, मुख्य स्त्रीपात्र,

नारंगी-स्त्री. नारिंग, नारिंगी रंग. -वि.

नारिंगी रंगाचा.

नार-स्त्री. आग, मान, गर्दन, नाला, जाड

नारकी-वि. पापी. [दोरा, नाडी, स्त्री.

नारद-पु. नारदमुनि, विश्वामित्राचा पुत्र,

एक प्रजापति, कळ लावणारा मनुष्य.

नारना क्रि. स. ठाव पाहणें.

नारा-पु. विजारीचा बंद, लाल रंगाचा

दोरा, नांगराला बांधलेला दोर, घोषणा,

विजयघोष. [दिवस, एक वर्णवृत्त.

नाराच-पु. लोखंडाचा बाण, वादळी हुवेचा

नारायण-न-पु. विष्णु पौष महिना,

‘अ’ अक्षराचें नांव. एक उपनिषद्,

नाराज-वि. अप्रसन्न. [एक अस्त्र.

नारियल-पु. नारळ.

नारियली-स्त्री. नारळांतील खोबरे, करवं-

टीचा हुक्का. [जळणारा.

नारी-वि. अग्नीसंबंधी, नरकाच्या आगीत

नार-पु. ऊ, नारू.

नाल-स्त्री. कमळाचें देठ, रोपाचें देठ,

नळी, लाकडाचे जोडे, फुंकणी,

बंदुकीची नळी.-पु. लिंग, ओहोळ, नाल,

जुगाऱ्याने जुगाराच्या अड्ड्याच्या

मालकाला दिलेला पैसा.

नालकी-स्त्री. पालखी.

नालबंद-पु. घोड्याला नाल मारणारा.

नालो-वि. रडून फिराव करणारा,

हि. म. को...२०

हैराण, रडणारा. [करणारा, गडबड.

नाला-पु. नाडी, ओढा, रडून प्रार्थना

नालिश-स्त्री. फिराव.

नाली-स्त्री. ओढा, मोरी, खोल रेष,

घोड्याच्या पाठीवरील खळगा,

जनावरांना औषध पाजण्याची नळी,

नाडी, कमळ. [माशीचा डख.

नावक-पु. व्याध, नाविक, बाण, मध-

नावर-स्त्री. नाव, नावेची क्रीडा.

नावकिक-वि. अपरिचित.

नाश-स्त्री. शव, सप्तर्षि, नाश, नष्ट होणे,

प्रेताची तिरडी.

नाशपाती-स्त्री. एका जातीचें फळ.

नाशाब-वि. दुःखी, दुर्दैवी.

नास्ता-पु. न्याहारी.

नास-वि. तपकीर.-पु. नाश.

नासजा-वि. अनुचित.

नासदान-पु. तपकिरीची डवी.

नासमक्ष-वि. अज्ञान, मूर्ख.

नास मारना-खिळखिळें करणे, नष्ट करणे.

नास (से)ह-वि. सल्ला देणारा, उपदेशक.

नासा-स्त्री. नाक, सोंड, दारावरचा भाग.

नासाज-वि. विरोधी, आजारी, अनुपयुक्त.

नासिका-स्त्री. नाक, नाकपुडी.

नासिपास-वि. कृतघ्न.

नासिर-वि. गद्य लेखक, संरक्षक, सहायक.

नासी-वि. नाशक, नाश करणारा, नश्वर.

नासूर-पु. सडलेली जखम.

नासेह-वि. उपदेशक.

नास्तिक-पु. ईश्वर व परलोक न मानणारा.

नाहंजार-वि. वाईट चालीचा, दुष्ट, नीच.

नाह-पु. नाथ, प्रभु, मालक.

नाहक-अ. विनाकारण, व्यर्थ.

नाहनूह-स्त्री. नकार.
 नाहमवार-रा-वि. उंच नीच, नालायक.
 नाहर-पु. बाघ, सिंह, एका जातीचें फूल.
 नाहूर-पु. नारू, सिंह, बाघ, एक फूल.
 नाहिन-नाहीं.
 निबनीय-वि. निघ, वाईट.
 निबरिया-स्त्री. झोंप.
 निबा-स्त्री. दोष कथन, अपकीर्ति.
 निबासा-वि. झोंप आलेला.
 निदित-वि. लोक ज्याची निदा करतात तो.
 निबकौरी-स्त्री. लिबोणी.
 निबू-पु. लिबू.
 निअर-अ. जवळ. -वि. तुल्य, समान.
 निअ(य)राना-क्रि. अ. जवळ येणें. -क्रि. स. जवळ जाणें.
 निआन-पु. परिणाम, शेवट, अंत. -अ.
 निआमत-स्त्री. अमूल्य वस्तु. [शेवटीं.
 निकंदन-पु. नाश.
 निकट-वि. जवळचा. -अ. जवळ.
 निकम्मा-वि. निकामी, आळशी.
 निकर-पु. समूह, रास, निधि.
 निकरना-क्रि. अ. निघणें. [उमगणें.
 निकलना-क्रि. अ. निघणें, वेगळें, होणें,
 निकलवाना-क्रि. स. काढविणें.
 निकल चलना-मर्यादा सोडणें, पळत जाणें.
 निकसना-क्रि. अ. निघणें.
 निकसतना-क्रि. स. काढणें. [घर, परमात्मा.
 निकार्ई-स्त्री. भलेपणा, सौंदर्य, समूह, रास,
 निकाज-वि. फुकटचा, निकामी.
 निकाना-क्रि. स. निदा करणें.
 निकाम-वि. निकामी, वाईट. -अ. व्यर्थ
 निक्काब-स्त्री. मुसलमान स्त्रियांचा पडदा.
 निकाय-पु. झुंड रास, ढीग, घर, परमात्मा.

निकालना-क्रि. स. काढणें, चालविणें, ठर-
 विणें, कमी करणें, सोडविणें, चालविणें.
 निकाला-पु. हद्दपारी, मार्ग.
 निकास-पु. निघणें, दरवाजा, मैदान,
 वंशाचें मूळ, रक्षणाचा उपाय, वशीला,
 मिळकतीचा मार्ग, मिळकत.
 निकासना-क्रि. स. काढणें, वेगळें करणें.
 निकासी-स्त्री. रवानगी, मिळकत, विक्री,
 फायदा, विक्रीकरितां मालाची पाठवणी,
 बाहेरून येणाऱ्या मालावर घेतला
 जाणारा कर, रवाना केलेल्या मालाचा
 तपशील लिहिलेला कागद.
 निकाह-पु. मुसलमानांची विवाहपद्धति,
 निकाह पडना-लग्न करणें. [विवाहमंत्र.
 निकियाना-क्रि. अ. चिध्या चिध्या करून
 निकिष्ट-वि. निकुष्ट. [टाकणें.
 निकोटना-क्रि. स. चिमटा घेणें, ओरबाडणें.
 निकोसना-क्रि. स. वेडावणें, दांत खाणें.
 निखंग-पु. भाता, तलवार.
 निखंड-वि. मध्य.
 निखट्टर-वि. निर्दय, निष्ठुर.
 निखट्टू-वि. आळशी, उनाड.
 निखरना-क्रि. अ. निर्मळ होणें, रंग खुलणें.
 निखरी-स्त्री. तुपांत शिजलेलें अन्न.
 निखर्चा-पु. निध्वळ नफा.
 निखार-पु. स्वच्छता, श्रृंगार.
 निखारना-क्रि. स. स्वच्छ करणें, पवित्र
 निखालिस-वि. निखालस, शुद्ध. [करणें.
 निखुटना-क्रि. अ. संपणें.
 निखेध, निखेध-पु. निषेध. [बेघडक.
 निखोट-वि. स्वच्छ, निर्दोष, स्पष्ट. -अ.
 निखोडना, निखोरना-क्रि. स. सोलणें,
 ओरबाडणें.

निगंबना-क्रि.स. रजई वगैर शिवणें.
 निगंबा-पु. शिवण्याची क्रिया. [बेडी.
 निगड-स्त्री. हत्तीला बांधण्याचा साखळदंड,
 निगदित-वि. प्रेरित, सांगितलेलें.
 निगम-पु. मार्ग, वेद, बाजार, जत्रा,
 रोजगार, निश्चय.
 निगरा-वि. निरीक्षक, वाट पहाणारा.
 निगरानी-स्त्री. देखरेख.
 निगद-वि. हलका (वजनानें).
 निगलना-क्रि. स. गिळणें, दुसऱ्याचा पैसा
 निगह-स्त्री. पाहा 'निगाह'. [खाऊन बसणें.
 निगहवान-पु. रक्षक.
 निगाली-स्त्री. हुक्याची नळी.
 निगाह-पु. दृष्टि, कृपादृष्टि, पारख,
 पाहाण्याची पद्धत, विचार.
 निगिभ-वि. अत्यंत प्रिय, अत्यंत गोपनीय.
 निगुनी-वि. गुणरहित.
 निगुरा-वि. गुत्पासून दीक्षा न घेतलेला.
 निगूड-वि. अत्यंत गुप्त. [शिबी.
 निगोडा-वि. अनाथ, दुष्ट, नीच, एक
 निग्रह-पु. अवरोध, दमन, थांबविण्याचा
 उपाय, शिक्षा, निर्भत्सना, सीमा.
 निग्रहना-क्रि. स. घरणें, अडवणें, शिक्षा देणें.
 निघटना-क्रि. अ. उपस्थित होणें, बरोबर
 होणें, कमी होणें, पुरेसें नसणें.
 निघरघट-वि. निगरगट, ज्याला कोठेंच
 ठिकाण नाही असा.
 निघरा-वि. घरदार नसलेला (शिबी).
 निचल-वि. निश्चल.
 निचला-वि. खालचा, स्थिर.
 निचाई-स्त्री. नीचपणा, सखलता.
 निचान-स्त्री. सखलता, उतार.
 निचित-वि. निश्चित.

निचुडना-क्रि. अ. पिळणें, रसहीन होणें.
 सुटन पडणें, शरीर दुबळ होणें.
 निचै-पु. समूह, निश्चय, संचय. [सारांश.
 निचोड, निचोर-पु. सार, सत्त्व, निष्कर्ष,
 निचोडना, निचोबना-क्रि. स. रस पिळून
 घेणें, सर्वस्व हरण करणें, सत्त्व काढून
 निचोल-स्त्री. ओढणी (स्त्रियांची). [घेणें.
 निचोहो-वि. खालीं वांकलेला.
 निचोहें-अ. खालच्या बाजूला.
 निछक्का-पु. एकांत.
 निछनियां-अ. पाहा 'निछान'.
 निछल-वि. कपटरहित, निश्चल.
 निछान-वि. शुद्ध, निखालस-अ. पूर्णपणें.
 निछाबर-स्त्री. उतारा, बक्षीस, ओवाळून
 टाकलेली वस्तु.
 निछाबर होना-जीवित वाहणें, एकाद्या-
 निछोह-ही-वि. निंदय. [साठीं प्राण देणें.
 निज-वि. आपलें, मूख्य, योग्य, बरोबर.
 -अ. खात्रीनें, विशेषकरून.
 निजतंत्र-पु. स्वतंत्र.
 निजानंद-पु. ब्रम्हानंद, आत्मानंद.
 निजाम-पु. बंदोबस्त, हैदराबादच्या
 राजाची पदवी.
 निजी, निज-वि. स्वतःचें, वैयक्तिक.
 निजोर-वि. दुबळा, कमजोर.
 निश्च-अ. जवळ, समोर.
 निक्षरना-क्रि. अ. झडून जाणें, रिकामें
 होणें, आपला निर्दोषीपणा सिद्ध करणें,
 सत्त्व निघून जाणें. [घंदा नाही असा.
 निठल्ला-ल्लू-वि. बेकार, ज्याला कांहीं काम
 निठाला-पु. बेकारो, काम नसलेला वेळ.
 निठुर-वि. निष्ठुर, क्रूर.
 निठुर (रा) ई-स्त्री. निष्ठुरपणा.

विहुरता-स्त्री. निर्दयपणा.

निठोर-पु. वाईट जागा, वाईट दशा.

निडर-वि. निर्भय, साहसी, धीट.

निडरपणा-पु. धाडस, निर्भयता.

निढं-अ. जवळ.

निढाल-वि. थकलेला, उत्साहहीन.

निढिल-वि. कसून बांधलेला, टणक.

नित,निति,नित्य-वि. नेहमीं रहाणारा,
रोजचा. -अ. दररोज, सर्वदा.

नितनित-दररोज. [निर्वाह करणे.

नित्यनिवाहना-नित्यकर्म करणे, नेहमीं

नितान्त-वि. पुष्कळच, सर्वथा.

निधंभ-पु. खांब.

निधरना-क्रि.अ. पातळ पदार्थ आंतील गाळ
वगैरे तळाला बसण्याइतका स्थिर होणे.

निधरा-वि. स्वच्छ, निर्मळ. [स्वच्छ पाणी.

निधार-पु. गाळ खाली बसल्यामुळे झालेलें

निधारना-क्रि. अ. पातळ पदार्थ स्थिर
ठेऊन त्यांतील गाळ खालीं बसू देणे.

निदई-वि. क्रूर, निष्ठुर.

निबर,निबरी-अ. निरादर करून.

निबरना-क्रि. स. अपमान करणे, टाकणे,

निबलन-पु. निर्दलन, नाश. [मात करणे.

निबहना-क्रि. स. जाळणे.

निबाध-पु. ग्रीष्म ऋतु, उन्, उष्णता.

निदान-पु. कारण,शुद्धता,शेवट,अंत,निदान,
रोगचिकित्सा, तपश्चर्येच्या फळाची
आशा. -अ. सरतेशेवटी. -वि. निकृष्ट.

निवेश-पु. आज्ञा, आदेश, कथन, पृथ्वी,

निद्रा-स्त्री. झोप, सुस्ती. [समीपता.

निधडक-अ. बेलाशक, मागे पुढें न करतां.

निधन-वि. निर्धन. -पु. नाश, मरण, कुळ,
कुलाधिपति, विष्णु, प्रलय, पंचाययव

निधनी-वि. दरिद्री. [सामाचा ५ वा भाग.

निधान-पु. आधार, निधि, एकादी वस्तु
लय पावण्याची जागा.

निधि-स्त्री. गाडलेलें द्रव्य, कुबेराचीं नऊ
प्रकारचीं रत्नें (महापद्म, पद्म, शंख,
मकर,कच्छप,मुकुंद, कुंद, नील व खर्व),
भूमीत पुरलेल्या द्रव्याबद्दलचें शास्त्र,
समुद्र, आधार, विष्णु, शंकर, नवाची

निनरा,निनार-रा-वि. वेगळा, दूर. [संख्या.

निनान-पु. शेवट, लक्षण. -वि. निकृष्ट.

निनानबे-वि. नव्याणव. [-अ. शेवटीं.

निनाबो-पु. तोंडांतील आंतल्या बाजूस
येणाऱ्या लहान पुटकुळधा.

निनौना-क्रि. स. बांकविणे, नमविणे.

निन्यानबे-वि. नव्याणव.

निन्यारा-वि. वेगळा, दूर.

निपंग-वि. अपंग, लुळा, पांगळा.

निपजना-क्रि. अ. निपजणे, वाढणे, उत्पन्न
होणे, तयार होणे.

निपजी-स्त्री. लाभ, उपज.

निपट-अ. केवळ, एकदम.

निपटना-क्रि. अ. पाहा 'निबटना'.

निपटा (टे) रा-पु. निर्णय, समाप्ति,
निरवानिरव. [पर्णहीन.

निपात-पु. निःपात, नाश, मृत्यु. -वि.

निपातना-क्रि. स. पाडणे, खालीं उडी
मारणे, वध करणे. -पु. प्रहार.

निपुण-वि. प्रवीण.

निपुनाई-स्त्री. कुशलता.

निपूत,निपूता-वि. पुत्रहीन.

निपोडना,निपोरना-क्रि. अ. दांत दाखवणे,
तोंड वेगाडणे, वांकुल्या दाखविणे.

निफन-वि. पूर्ण. -अ. पूर्णपणे.

निकरना-क्रि. अ. छेदून आरपार जाणें,
स्वच्छ होणें, निरभ्र होणें.

निकल-वि. निष्कल.

निकलाक-पु. वर, वांकडेपणा, बिघाड.

निकोट-वि. स्पष्ट.

निबंध-पु. बंधन, लेख, गीत, स्थावर
मिळकत, बेडी, प्रतिबंध.

निबकौरी-स्त्री. लिबोळी. [ठरणें, संपणें.

निबटना-क्रि. अ. मोकळें होणें, निवृत्त होणें,

निबटाना-क्रि. स. संपविणें, मिटविणें, चुकतें
करणें, फेडणें, ठरविणें, पूर्ण करणें.

निबटाव, निबटेरा-पु. पाहा 'निपटेरा'.

निबडना-क्रि. अ. पाहा 'निबटना'.

निबरना-क्रि. अ. मुक्त होणें, रिकामें होणें,
सुटका होणें, गुतलेल्या वस्तु वेगळ्या
होणें, दूर होणें, उकलणें.

निबह-पु. झंड, जमाव. [पालन होणें.

निबहना-क्रि. अ. निभाव लागणें, पूर्ण होणें,

निबहुर-पु. यमलोक. [सुटकेचा मार्ग.

निबाह-पु. गुजराण, परंपरेचें रक्षण, पालन,

निबाहना-क्रि. स. निर्वाह करणें,

निबुआ-वा-पु. लिबू. [ठेवणें, पालन कर

निबुकना-क्रि. अ. बंधमुक्त होणें, सुटणें.

निबुकि-अ. सोडून, सुटून. [-क्रि. स. सोडणें.

निबेड(र)ना-क्रि. स. सोडविणें, वेंचणें,
गंत सोडविणें, निर्णय करणें, दूर करणें,
पूर्ण करणें.

निबेडा-रा-पु. मुक्ति, उद्धार, निवडणूक,
दूर करणें, पूर्ण करणें, त्याग, निर्णय,

निबौरी-स्त्री. कडुलिबाचें फळ. [समाप्ति.

निभ-वि. (समासांती) सदृश, सारखा.

-पु. तेज, डोंग.

निभना-क्रि. अ. पार पडणें, निभणें, टिकणें,

भोगणें, पालन होणें, सुरू असणें, पूर्ण होणें.

निभरम-वि. भ्रमरहित. -अ. बेघडक.

निभाना-क्रि. स. पालन करणें, भोगणें,
सुरू ठेवणें. [कष्टांनें निर्वाह करणें.

निभावना-क्रि. स. निभावणें, सोसणें,

निर्मग्न-पु. कार्याकरितां ठराविक वेळीं
बोलावणें, जेवण्याकरितां बोलावणें,
न्यायाधिकाऱ्यांचें साक्षी इत्यादि साठीं
बोलावणें.

निमक-पु. मिठ, विशेष प्रकारचें लवण.

निमकी-स्त्री. लिबाचें लोणचें, तिखट
मिठाचीं शंकर पाळीं.

निमकौडी-री-स्त्री. कडुलिबाचें फळ.

निमज्जन-पु. बुडणें, स्नान, गढून जाणें.

निमज्जित-वि. स्नान केलेला.

निमा, नीमा-पु. एक तऱ्हेचा बुरखा, डगला.

निमान-पु. खड्डा, सखल प्रदेश, जलाशय,

माप, किंमत. -वि. उतार, खालचा,

निमाना-वि. उतरते, नम्र. [विनीत.

निमिल, निमेल, निमेष-पु. पळ.

निमूद-वि. बंद, झांकलेलें.

निमोना-पु. उसळ. [नियोजित. -स्त्री. उद्देश.

नियत-वि. निश्चित, परिमित, नेमलेला,

नियति-स्त्री. नेमणूक, स्थैर्य, दैव, अनिवार्य
गोष्ट, कृत कर्मांचा निश्चित परिणाम.

नियम-पु. दाब, परंपरा, कायदा, प्रतिज्ञा,
एक अर्थालंकार, विष्णु, महादेव.

नियमित-वि. नियमबद्ध, क्रमबद्ध.

नियर-अ. जवळ.

नियराना-क्रि. अ. जवळ जाणें.

नियराई-स्त्री. सान्निध्य.

नियाई-वि. न्यायी.

नियाळ-स्त्री. इच्छा, दीनता, कृपा, भेट,

मोटघा माणसांशीं होणारा परिचय.
 नियाजनामा-पु. कृपापत्र.
 नियाज-पु. परिणाम. -अ. शेवटीं.
 नियामत-स्त्री. किमती वस्तु, सुग्रास
 भोजन, घन दौलत.
 नियाद-पु. सोनाराच्या दुकानांतील
 नियारा-वि. दूर. [केरकचरा.
 नियारिया-पु. सोनाराच्या दुकानांतील
 कचऱ्यांतून माल काढणारा चतुर मनुष्य,
 नियारे-अ. न्यारा. [झारेकरी.
 (बारे)नियारे होना-श्रीमंत होणे.
 नियाव,न्याय-पु. न्याय, नीति.
 नियुक्त-वि. योजिलेला, प्रेरित, ठरविलेला.
 नियुक्ति-स्त्री. नेमणूक. [निश्चय, आज्ञा.
 नियोग, नियोगा-पु. नेमणूक, प्रेरणा,
 निरंतर-वि. अविच्छिन्न, दाट, एकसारखा
 होणारा, स्थायी, चिकटलेले, इमानी,
 खरा, कळकळीचा, व्याप्त, पूर्ण, गाढ
 आलिंगन, एकरूप, अभिन्न, न लप-
 विलेला. -अ. आंघळून, नेहमीं.
 निरंध-वि. निव्वळ आंधळा, महामूर्ख.
 निर-अ. शिवाय.
 निरखना-क्रि. स. पाहाणे.
 निरग-पु. नृगराजा. [परमात्मा.
 निरगुन-वि. निर्गुण, त्रिगुणातीत ब्रह्म,
 निरचू-वि. निश्चिन्त, रिकाम टेकडा.
 निरच्छ-वि. आंधळा.
 निरजोस-पु. पिळवणूक, निर्णय.
 निरत-वि. गढलेला, मग्न झालेला, व्यग्र,
 निरतना-क्रि. स. नाचणे. [तत्पर. -पु. नाच.
 निरदय-वि. निर्दय.
 निरधार-पु. निर्धार, निश्चय. -वि. निराधार.
 निरपना-वि. परक्याचा, परका.

निरबहना-क्रि. अ. पाहा 'निभना.'
 निरबेरा-पु. पाहा 'निबेडा'.
 निरभर-ल-वि. पाहा, 'निर्मल'.
 निरमायल-पु. निर्मात्य.
 निरमोल-वि. उत्तम, बहुमोल.
 निरय-पु. नरक.
 निरबलंब-वि. निराश्रित, असहाय.
 निरवाना-क्रि. स. पिकांतील गवत काढविणे.
 निरवार-पु. पाहा 'निरवार'.
 निरसंक-वि. निःशंक, निर्भय.
 निरा-वि. निव्वळ, केवळ, शूद्र, निखालस.
 निराई-स्त्री. पिकांतील गवत काढण्याचें
 काम व या कामाची मजूरी.
 निराकरण-पु. निवडणे, दूर करणे, रद्द,
 निवारण, खंडन. [अक्षर नसलेला.
 निराखर-वि. अशिक्षित, मोन, गप्प,
 निरादर-पु. अपमान.
 निराना-क्रि. स. पिकांतील गवत काढणे.
 निरापन, निरापुन-वि. दुसऱ्याचा.
 निराला-पु. एकांत जागा. -वि. अजोड,
 निराळा, एकांत.
 निरास-सी-वि. निराश, उदास, विरक्त.
 निरीह-वि. उदासीन, विरक्त, शांतिप्रिय,
 निरुज-वि. निरोगी. [निरिच्छ.
 निरुपण-पु. प्रकाश, एकाद्या विषयाचा
 विवेचनापूर्वक निर्णय, निदर्शन.
 निरवार-पु. सुटका, मोकळीक, सोडव-
 वणूक, निर्णय, निश्चय, निवारण.
 निरवारना-क्रि. अ. सुटणे, मोकळें होणे
 निरेखना-क्रि. स. पाहणे. [(गुंतागुंत).
 निरं-पु. नरक.
 निरोग-वि. निरोगी.
 निरु-पु. भाव, दर.

निर्जनामा-पु. वस्तूच्या दराची यादी.
 निर्जंबंदी-स्त्री. भाव ठरविण्याचें काम.
 निर्जन-वि. ओसाड, एकांत.
 नित-पु. नृत्य, नाच.
 नितंक-पु. नतंक, नाचणारा.
 नितना-क्रि. अ. नाचणें.
 निर्दहना-क्रि. स. जाळणें, दहन करणें.
 निर्भय-वि. धीट.
 निर्भर-वि. आश्रित, पूर्ण, युक्त.
 निर्भीक-वि. धीट.
 निर्मना-क्रि. स. निर्माण करणें, बनविणें.
 निर्मल-वि. स्वच्छ, पवित्र, निर्दोष. [रिठा.
 निर्मली-स्त्री. एक वृक्ष, रिठ्याचें झाड किंवा
 निर्माण-पु. रचना, बनविण्याचें काम.
 निर्मोक-पु. सापाची कात, कवच, कातडी,
 निर्यात-पु. जाणारा माल. [आकाश.
 निर्यातन-पु. प्रतिकार, ठार मारणें, सूड घेणें.
 निर्यास-पु. वृक्षाच्या खाचेंतून वहाणारा
 निर्लज्ज-वि. लाज नसलेला. [रस, गोंद.
 निर्बहना-क्रि. अ. परंपरेचें पालन होणें.
 निर्वाचक-पु. निवडणारा मनुष्य.
 निर्वाचन-पु. निवडणूक, मतदान.
 निर्वासन-पु. हद्दपारी, वध.
 निर्वाह-पु. निभाव, पालन, समाप्ति.
 निलय-पु. घर, स्थान, जागा.
 निलहा-वि. निळसर, निळी संबंधी.
 निवाज-वि. कृपा करणारा, संतुष्ट
 निवाजना-क्रि. स. कृपा करणें. [करणारा.
 निवाजिश-स्त्री. कृपा. [निवारण, बाधा.
 निवाड, निवार-स्त्री. रहाट, नवार. -पु.
 निवाड-पु. लहानशी नाव.
 निवाला-पु. घास (अन्नाचा).
 निवास-पु. रहाणें, रहाण्याची जागा, घर.

निवेदन-पु. प्रार्थना, समर्पण.
 निवेदित-वि. अर्पण केलेलें, सांगितलेलें.
 निवेश-पु. प्रवेश, विवाह, घर, तंबू.
 निशास्त्रातिर-स्त्री. संतोष.
 निशान-पु. लक्षण, चिन्ह, डाग, डंका ध्वजा.
 निशान उठाना-पुढारी बनणें.
 निशान देना-ओळख देणें.
 निशानची-पु. निशाणघारी.
 निशानदेही-स्त्री. ओळख करविणें.
 निशाना-पु. नेम धरून वार करणें, लड्य.
 निशानी-स्त्री. आठवण, स्मृति, स्मारक चिन्ह.
 निशास्त-स्ता-पु. गव्हाचें सत्त्व, कपडा
 कडक करण्याकरितां वापरावयाचें
 निशीथ-पु. रात्र. [पातळ सत्त्व.
 निषंग-पु. बाणांचा भाता, तरवार.
 निष्कृति-स्त्री. सुटका, प्रायश्चित्त, उप-
 काराची फेड, माफी, क्षमा, धिक्कार,
 टाळणें. [वाहिलेला, रत.
 निष्ठ-वि. रहाणारा, युक्त, विशिष्ट,
 निष्ठा-स्त्री. अवस्था, गति, पाया,
 स्थिरता, दृढभक्ति, श्रद्धा, वर्तनमार्ग,
 कौशल्य, शवट, नाश, मरण, कार्य-
 सिद्धि, समाप्ति, निश्चय, सिद्धांत,
 पूर्णता, उत्कर्ष, नक्की जाणणें, याचना.
 निसंक-वि. निर्भय, निःशंक.
 निसंस-वि. दुष्ट, मृतप्राय.
 निसंसना-क्रि. अ. जोरानें इबास घेणें.
 निस-स्त्री. रात्र. -अ. शिवाय.
 निसक-वि. अशक्त, दुबळ.
 निसगत-वि. रात्रीं आलेला.
 निसत-वि. असत्य.
 निसतारना-क्रि. अ. सुटका करून घेणें,
 बाहेर जाणें, पैल जाणें, सोडवणें,

उपाय, सिद्धि, अभीष्टप्राप्ति.
 निसतार-पु. फेड, मोक्ष, निस्तार.
 निसद्योस-अ. रात्रंदिवस.
 निसबत-स्त्री. संबंध, सोयरीक, तुलना.
 निसबती-वि. संबंधी. [बहिणीचा नवरा].
 निसबती भाई-पु. मेहुणा (बायकोचा भाऊ,
 निसयाना-वि. शुद्धीवर नसलेला.
 निसरना-क्रि. अ. पाहा 'निकलना'.
 निसर्ग-पु. स्वभाव, रूप, दान, सृष्टि.
 निसबो-स्त्री. स्त्रिया.
 (तालीमे) निसबो-स्त्रीशिक्षण.
 निसबादला-वि. स्वादरहित, बेचव.
 निसस-वि. बेशुद्ध, बेहोष.
 निसोक्-वि. निर्भय, निश्चित निःशंक.
 निसोस-सा-पु. सुस्कारा.-वि. मृतप्राय.
 निसानन-पु. संध्याकाळ. [लक्षण.
 निसाना-पु. ध्वजा, झेंडा, नगरा, नेम,
 निसाफ-पु. न्याय.
 निसार-पु. समर्पण, बलिदान.-वि. सारहीन.
 निसि-स्त्री. रात्र, एक वर्णवृत्त.
 निसिचर-पु. पिशाच, राक्षस, चोर, घुबड,
 कोल्हा, चक्रवाक, निशाचर.
 निसित-वि. तीक्ष्ण, चोख, उत्तम.
 निसीठा-वि. नीरस.
 निसु-स्त्री. रात्र.
 निसे(सं)नी-स्त्री. शिडी.
 निसेस-पु. चंद्र, पूर्ण, शेषरहित.
 निसोग-वि. शोकरहित, निश्चित.
 निसोत-वि. शुद्ध, केवल, वेगळा.
 निसोषु-स्त्री. बातमी, संदेश.
 निसफ-वि. अर्धा. [फेंस, ओठा, ओहोळ.
 निसव निस्वाव-पु. प्रवाह, भाताचा कड,
 निस्वत-पु. पाहा 'निसबत.'

निस्व-वि. दरिद्री. [नागवा, निर्लज्ज.
 निहंग, निहंगा-वि. एकटा, ब्रह्मचारी,
 निहंग लाडला-आईबापाच्या लाडलें
 निहकाम-वि. निष्काम. [बिघडलेला.
 निहचय-वि. निश्चय, वेत.
 निहचल-वि. निश्चल, स्थिर.
 निहपाप-वि. निष्पाप.
 निहफल-वि. निष्फल.
 निहत्था-वि. शस्त्रहीन. गरीब.
 निहो-वि. गुप्त.
 निहार्ई-स्त्री. ऐरण.
 निहाब-स्त्री. मूळ, पाया, मनःस्वभाव.
 निहानी-स्त्री. सांताकसनी, रबिट,
 लपविण्याची क्रिया.-वि. गुप्त.
 (अंबामे) निहानी-स्त्रीचे गुप्त अंग.
 निहायत-वि. अत्यंत.
 निहार-पु. धुकें, हिम, दंब.
 निहारना-क्रि. स. लक्षपूर्वक पाहणें.
 निहाल-वि. प्रसन्न, आनंदित, तृप्त.
 निहाली-स्त्री. उशी, लोड, लेप, रजई,
 निहुरना-क्रि. अ. वाकणें. [ऐरण.
 निहुरा-वि. ओणवा.
 निहोरना-क्रि. स. प्रार्थना करणें, नवस
 करणें, कृतज्ञ होणें. [अ. करितां.
 निहोरा-पु. उपकार, प्रार्थना, भरवसा.-
 निहोरे-अ. मुळें, कारणें, साठीं.
 नीब-स्त्री. झोंप, स्वप्न.
 नीब उच्चटना-कुलना-टूटना-झोंप मोड होणें.
 नीबभर सोना-सपाटन झोंप घेणें.
 नीब हरास होना, नीब हिराना-झोंप न
 नीबडी-स्त्री. पाहा 'नीद'. [येणें.
 नीबू-पु. लिंबू.
 नीबूनोन चाटना-हात हलवीत जाणें.

नीक-का-वि. चांगला, सुंदर.-पु. उत्तमता,
चांगुलपणा, भलाई.
नीके-अ. चांगल्या रीतीने.
नीकोई-स्त्री. भलाई, सौंदर्य, चांगुलपणा.
नीचता-स्त्री. नीचपणा, अधमता.
नीचा-वि. खोल, खाली आलेला, वाईट,
धीमा, मध्यम, क्षुद्र. [होणें, हरणें.
नीचा खाना-लज्जित होणें, अपमानित
नीचा दिखाना-अपमान करणें, हरविणें,
नीचाई-स्त्री. कमीपणा. [लज्जित करणें.
नीचा देखना-अपमानित होणें.
नीचाऊंवा-उंच सखल, बरें वाईट.
नीचू-अ. खाली.
नीचे-अ. खालीं, तळाशीं.
नीचे ऊपर-खालीवर, उलथा पालथ.
नीड-अ. आणखी, सुद्धां.
नीजन-पु. निर्जन, ओसाड.
नीजू-स्त्री. पोहरा.
नीझर-पु. झरा. [कसेतरी.
नीठ, नीठि-स्त्री. अनिच्छा, अरुचि.-अ.
नीठो-वि. अप्रिय, अनिष्ट, असुंदर.
नीडू-पु. पक्ष्याचें घरटें.
नीत-वि. गृहीत, प्राप्त [धोरण.
नीति-स्त्री. दंडक, युक्ति, श्रेष्ठ व्यवहार,
नीबू-पु. लिंबू.
नीबूझिबोडू-वि. फार कंजूष.
नीम-पु. कडु लिंब.-वि. अर्धें.
नीमजो-वि. मृतप्राय, मरणोन्मुख.
नीमन-वि. चांगला, निरोगी, योग्य.
नीमरजा-वि. कांहींशी संमत, अर्धसंतुष्ट.
नीमरोड-पु. दुपार.
नीमास्तीन-स्त्री. अर्ध्या हाताची बंडी.
नीयत-स्त्री. बुद्देश, मनाचें बळण.

नीयत बदलना-बुद्धि पालटणें, कपटाकडे
नीयत बोंबना-बेत करणें. [मन बळणें.
नीयत भरना-इच्छा पूर्ण होणें.
नीयत लगी रहना-लोभ न सुटणें.
नीर-पु. पाणी, द्रव पदार्थ, फोडांतील
नीरब-पु. ढग.-वि. दंतहीन. [पाणी.
नीरस-वि. रस नसलेला, कोरडा, अरुचिकर,
नीरे-अ. जवळ, निकट. [कंटाळवाणें.
नीरोग-वि. निरोगी.
नील-पु. निळारंग, निळीचें झाड, कलंक,
नील रत्न, रामाच्या सैन्यांतील एक
नीलका टीका लगना-कलंक लागणें.[वानर,
नीलकी सलाई फिरवा देना-डोळे फोडणें,
आंधळें करणें. [महादेव.
नीलकंठ-वि. निळ्या कंठाचा. -पु. मोर,
नीलम-पु. इंद्रनील मणि, अेक प्रकारचा
नीला-वि. निळा. [आंबा.
नीलाथोषा-पु. मोरचूद.
नीलाम-पु. लिलांव.
नीलोत्पल-पु. निळें कमळ.
नीलोत्तर-पु. निळें कमळ, कुमुद.
नीबें, नीब-स्त्री. पाया, मूळ.
नीब जमाना-डालना-वेना-पाया घालणें.
नीबार-पु. शाली भात.
नीहारिका-स्त्री. आकाशांत धुक्याप्रमाणें
पसरलेला क्षीण प्रकाशपुंज.
नुकता-पु. बिंदु, उणेपणा, चुटका.
नुकताचीं-वि. दोष शोधणारा.
नुकताचीनी-स्त्री. दोष काढण्याचें काम.
नुकतादों-वि. मर्मज्ञ, हुशार.
नुकती-स्त्री. मोतीचूर.
नुकरा-पु. चांदी, घोड्याचा पांढरा रंग,

-वि. पांढऱ्या रंगाचा घोडा.
 नुकल-पु. अंका जातीची मिटाई, मादक
 पदार्थाच्या बरोबर खावयाच्या वस्तु.
 नुकसान-पु. तोटा, हानि.
 नुकीला-वि. टोंकदार, वाकडा तिकडा.
 नुक्कड-पु. टोंक, कोपरा.
 नुक्ल-पु. पाहा 'नुकल.'
 नुकस-पु. दोष, कसर.
 नुचना-क्रि. अ. ओरखडले जाणें, उपटणें.
 नुजूम-पु. ज्योतिषशास्त्र, नक्षत्रें.
 नुजुमी-पु. ज्योतिषी.
 नुतक्रा, नुत्क्रा-पु. वीर्य, संतति.
 नुनख(खा)रा-वि. खारट.
 नुनना-क्रि. स. कापणी करणें.
 नुनाई-स्त्री. लावण्य, सौंदर्य.
 नुनिया-पु. मीठ, लोणारी.
 नुनेरा-पु. मीठ तयार करणारा.
 नुमा-वि. (समासांत)दिसणारा, दाखविणा-
 (खुश)नुमा-सुंदर दिसणारा. [रा, सदृश.
 (रह)नुमा-मार्ग दाखविणारा.
 (गुम्बद)नुमा-घुमटा सारखा.
 नुमाईदा-पु. प्रतिनिधि.
 नुमाइश-स्त्री. देखावा, थाटमाट, प्रदर्शन.
 नुमाइशी-वि. दिखाऊ.
 नुमाई-स्त्री. प्रदर्शन.
 नुमायो-वि. प्रत्यक्ष.
 नुसळा-पु. वैद्य किंवा डॉक्टरांचें प्रिस्क्रिप्शन.
 नूतन-वि. नवीन, ताजा, अपूर्व.
 नूपुर-पु. पंजण.
 नून-पु. मीठ. -वि. न्यून, कमी.
 ननतेल-मीठ मिरची वगैरे.
 नूर-पु. प्रकाश, ज्योति, शोभा.
 नूरका तडका-पु. प्रातःकाळ.

नूरा-वि. तेजस्वी, सुंदर.
 नूह-पु. नोहा नांवाचा एक पैगंबर.
 नृत्य-पु. नाच.
 नृप, नृपाल-पु. राजा.
 नैअमत-स्त्री. पाहा 'नियामत'.
 नेई, नेई-स्त्री. पाया, मूळ.
 नेऊ-वि. थोडेसें, कांहीं. -स्त्री. पाया, मूळ.
 नेअला, नेवला-पु. मुंगूस.
 नेक-वि. भला, शिष्ट.
 नेकचलन-वि. सदाचारी.
 नेकनिहाद-वि. सुशील.
 नेकनीयत-वि. सदाचारी, सुविचारी.
 नेकबल्लत-वि. नशीबवान, सुशील, आशावा-
 नेकी-स्त्री. सज्जनता, भलेपणा. [रक (पुत्र).
 नेकी बबी-बरे वाईट. [सांगितलें.
 नेकी ओर पूछ पूछ-भावतें आणि वैद्यें
 नेकी कर दरियामें डाल-निष्काम कर्म कर.
 नेग-पु. लग्नप्रसंगीं नातलग व आश्रितांना
 द्यावयाच्या वस्तु. [देणगी.
 नेकचार, नेगजोग-पु. लग्न प्रसंगीं द्यावयाची
 नेगटी-पु. अहेर देणारा किंवा संभावना
 करणारा.
 नेगी-पु. देणगी घेण्यास पात्र असलेला.
 नेगीजोगी-पु. देणगी घेणारा मनुष्य.
 नेळा, नेजाल-पु. भाला, बरछी.
 नेळाबरदार-पु. राजाचा भाला किंवा
 निशाण घेऊन चालणारा मनुष्य.
 नेटा-पु. शेंवड, मेकूड.
 नेठना-क्रि. अ. पाहा 'नाठना'.
 नेडे-अ. जवळ.
 नेत-पु. ठराव, निश्चय, व्यवस्था, घुसळ
 खांबाची दोरी, एक प्रकारचा दागिना.
 -स्त्री. एक प्रकारची चादर, उद्देश.

नेता-पु. पुढारी, मालक, काम चालविणारा.

-पु. घुसळ खांबाची दोरी.

नेति-पु. एक संस्कृत वाक्य, याचा अर्थ "अंत नेती-स्त्री. घुसळ खांबाची दोरी. [नाहीं.]

नेत्र-पु. डोळा, एक प्रकारचें वस्त्र, रथ, झाडाचें मूळ, घुसळखांबाची दोरी, बस्तीची पिचकारी, पुढारी, नावाडी, वाटाड्या, प्रवर्तक, झारी.

नेनुआ, ननुवा-पु. पडवळ.

नेपथ्य-पु. रंगपट, वेषभूषा.

नेफ्फा-पु. नाडा ओंवण्याची पोकळी.

नेब-पु. मदतनीस, मंत्री, चिटणीस.

नेम-पु. नियम, रीत.

नेमघरम-पु. पूजा पाठ वगैरे.

नेरा, नेरे-अ. जवळ.

नेब-पु. पाहा 'नेब.'

नेबग-पु. पाहा 'नेग.'

नेबज-पु. नेवेद्य.

नेबत, नेबता-पु. आमंत्रण.

नेबतना-क्रि. स. आमंत्रण देणें.

नेबर-पु. पंजण.

नेबला-पु. मुंगुस.

नेबाळ-वि. कृपाळ. [-वि. कृपाळ.

नेबाळी-क्रि. कृपा केली, आश्रयांत घेतली.

नेबाजू-वि. कृपा करणारा, दया करणारा.

नेवारना-क्रि. स. निवारणें, निवारण करणें.

नेश-पु. विषारीजनावरांचे दंश, कांटा, टोंक.

नेशकर-पु. शेरडी, ऊस.

नेसुक-वि. थोडा. -अ. किंचित.

नेस्त-वि. नसणारा.

नेस्तनाबूद-नष्ट भ्रष्ट.

नेस्ती-स्त्री. नसणें, आळस, नाश.

नेह-पु. प्रेम, तेल किंवा तूप.

नेही-वि. स्नेही, प्रेमी.

नै-स्त्री. नीति, नम्रता, नदी, बांबूची नळी, बांसरी, हुक्क्याची नळी.

नैऋत, नैऋत्य-पु. राक्षस, नैऋत्य दिशेचा स्वामी, नैऋत्य दिशा.

नैक, नैकु-वि. चांगला, प्रामाणिक.

नैचा-पु. हुक्क्याची नळी.

नैन-पु. डोळा, लोणी.

नैनसुक-ख-पु. अक प्रकारचा सुती कपडा.

नैनू-पु. लोणी, उठावदार फुलें असलेला

नैयर-पु. तेजस्वी तारा. [एक प्रकारचा कपडा.

नैयरे असतार-पु. चंद्र.

नैयरे आज्ञम-पु. सूर्य.

नैया-स्त्री. नाव, होडी.

नैरंग-पु. कपट, जादूटोणा, चमत्कारिक गोष्ट, चित्राची रूपरेषा, आराखडा.

नैरंगी-स्त्री. धोकेबाजी, जादू.

नैसा-वि. अनिष्ट, वाईट.

नैसुका-वि. पाहा 'नैसुक.'

नैहर-पु. माहेर.

नोक-स्त्री. टोंक, कोपरा. [तेज.

नोकशोंक-स्त्री. थाटमाट, कटाक्ष, व्यंग,

नोकना-क्रि. अ. आकर्षित होणें, लाल-

नोखा-वि. पाहा 'अनोखा'. [चावणें.

नोच-स्त्री. ओरबडा, लूट.

नोच खसोट-स्त्री. जबरदस्तीनें ओढून घेणें.

नोचना-क्रि. स. ओरबडणें, नखानें फाडणें, त्रास देऊन काढून घेणें, चिमटा घेणें.

नोट-पु. टांचण, चिद्दी, टिप्पण, नोट.

नोन-पु. मीठ.

नोनचा-पु. अंबोशी, जेथें मीठ जास्त असतें

नोनछी-स्त्री. खारटमाती. [ती जागा.

नोना-पु. खारी माती, सिताफळ. -वि.

सुंदर, खारट. -क्रि. स. दूध काढतांना
गाईचे मागील पाय बांधणें.

नोनिया-पु. मीठ तयार करणारा.

नोर, नोल-वि. नवीन, सुंदर.

नौ-वि. नऊ, नाव. [जाणें.

नौ बो ग्यारह होना-पहातां पहातां पळन

नौ दिन खलें अढाढी कोस-मुंगीच्या पाव-

नौकर-पु. नोकर. [लानें प्रगति होणें.

नौकरशाही-स्त्री. शिरजोर अधिकारी वर्ग,

त्यांचे प्राबल्य असणारी राज्यव्यवस्था.

नौकरीपेशा-पु. नौकरी धंदा करणारा

मनुष्य. [(बेपर्वाई) नाहीं तर नाहीं.

नौज-अ. (अनिच्छासूचक) असें न होवों,

नौजवान-वि. तरुण.

नौजा-पु. बदाम, अेक प्रकारचा सुका मेवा.

नौतन-वि. नवी.

नौतम-वि. अगदीं नवीन, ताजा. -पु. नम्रता.

नौता-वि. नवा, ताजा. -पु. निमंत्रण.

नौषा-वि. नऊ प्रकारची.

नौना-क्रि. अ. वाकणें, नम्र होणें.

नौनिहाल-पु. रोप, तरुण.

नौबड-वि. नुक्ताच अुदयास असलेला,
नुक्ताच चांगल्या स्थितींत आलेला.

नौबत-स्त्री. प्रसंग, पाळी, स्थिति, नगरा,

नौबत आना-पाळी येणें. [चौघड.

नौबत झडना-चौघडा वाजणें.

नौबत बजना-आनंद उत्सव होणें.

नौबतखाना-पु. नगरा ठेवण्याची मुख्य

[द्वाराजबळची जागा.

नौबती-पु. नौबत वाजविणारा, पाहारेकरी,

मोठा तंबू, सजविलेला घोडा.

नौरंग-पु. औरंगजेब शब्दाचें रूपांतर.

नौरतन-पु. नऊरत्नें, एक दागिना. -स्त्री,

एक प्रकारची चटणी.

नौरोज-पारशी लोकांचा पाडवा, सण.

नौल-वि. पाहा 'नवल'.

नौलखा-वि. नऊ लाख रुपयांचा, बहुमूल्य.

नौबा-पु. न्हावी.

नौशक्ति-स्त्री. नाविक शक्ति, आरमार.

नौशा-पु. वर, नवरा.

नौशी-नववधू.

नौसत-पु. शृंगार, सोळा शृंगार.

नौसाबर-पु. नवसागर.

नौसिल्लिया-वि. शिकाऊ.

नौसेना-स्त्री. आरमार.

याति-स्त्री. ज्ञाति, जात. [दृष्टांत, म्हण.

न्याय-पु. इनसाफ, तर्कशास्त्र, पद्धत,

न्यायालय-पु. कोर्ट, न्याय देण्याची जागा.

न्यारा-वि. जबळ नसलेला, वेगळा, दुसरा,

विलक्षण.

न्यारिया-पु. सोनाराच्या घरची राख

इत्यादि धुवून सोनें चांदी गोळा करणारा.

न्यारे-अ. निराळें, वेगळें, दूर. [न्याय.

न्याव-पु. नियम, उचित गोष्ट, विवेक,

न्यास-पु. स्थापना, समर्पण, त्याग, ठेव,

न्यून-वि. कमी. [अनामत, संन्यास.

न्योछावर-स्त्री. पाहा 'निछावर'.

न्योजी-स्त्री. चिलगोजा, लीची फळ.

न्योतना-क्रि. स. निमंत्रण देणें.

न्योतहारी-पु. निमंत्रित.

न्योता-पु. आमंत्रण.

न्योला-पु. मुंगुस.

न्योली-स्त्री. हूठ योगाची एक क्रिया.

म्हाना-क्रि. अ. स्नान करणें.

[प]

पंच-पु. चिखल, मलम, उटणें, पाप.
 पंक्ति-स्त्री. ओळ, रांग, जेवणाराची
 पंगत, एक छंद, दहाची संख्या, सैन्यांत
 दहा दहा सैनिकांची रांग.
 पंख-पु. पंख. [ठेपणें.
 (बीटी के) पंख जमना-मरणकाळ येऊन
 (पेरमें) पंख लगाना-अत्यंत वेगानें चालणें.
 पंखडी-स्त्री. फुलाची पाकळी.
 पंखा-पु. पंखा.
 पंखा कुली-पु. पंखा हलविणारा नोकर.
 पंखा पोश-पु. पंख्याची खोळ, पंख्यावरील
 आच्छादन. [प्रकारचा लोकरीचा कपडा.
 पंखिया-स्त्री. लहान पर, खकाणा, एक
 पंखी-पु. पक्षी. -स्त्री. लहान पंख.
 पंखुडी-री-स्त्री. पाकळी.
 पंखू-पु. पांखू.
 पंगा-वि. पांगळा, लंगडा, निरूपयोगी.
 पंच-पु. पांचाची संख्या, समुदाय, समाज,
 लोक, पंच, निवाडा देणारा.
 पंचकी भीख-जनतेचा आशीर्वाद.
 पंच दुहाई-न्याय मागण्यासाठी घावा.
 पंचदस-वि. पंधरा. [स्वीकारणें.
 पंच मानना-न्याय करण्यासाठी एकाद्याला
 पंचनामा-पु. पंचाचा निर्णय लिहिलेला
 कागद. [-पु. गाण्यांतला पांचवा स्वर.
 पंचम-वि. पांचवा, पंचमांश, कुशल, सुंदर.
 पंचबोसा-पु. गर्भारपणीं पांचव्या महिन्यां-
 तील एक संस्कार.
 पंचसबब-पु. पांच प्रकारचें शब्द, पंचाची
 आज्ञा, पांच प्रकारचीं बाबें.
 पंग-पु. पंचाग, पांच अंगांनी युक्त,
 वृक्षाचें पांच भाग.

पंचानन-पु. शंकर, सिंह.-वि. पांच तोंडाचा.
 पंचायत-स्त्री. पंचाची सभा.
 पंछा-पु. झाडाचा चीक, फोडांतील लस.
 पंछाला-पु. फोड, फोडांतील पाणी.
 पंछी-पक्षी. [छातीच्या हाडांचा पिंजरा.
 पंजर-पु. शरीर, हाडांचा सांगाडा, पिंजरा,
 पंजा-पु. हातापायांचा पंजा, पांचांचा गट.
 पंजे झाडकर चिमटना, पंजे झाडकर
 पीछे पडना-हात घुऊन मागें लागणें.
 पजेमें आना-मुठींत सांपडणें.
 पंजारा-पु. पिंजारी.
 पंजीरी-स्त्री. खिरापत.
 पंजेरा-पु. तांबट, भांडी तयार करणारा.
 पंडल-वि. पिवळा, फिकट.-पु. पिंड, शरीर.
 पंडवा-पु. रेडकू.
 पंडा-पु. बडवा, पुजारी.
 पंडाल-ल-पु. सभेच्या अधिवेशनासाठी
 तयार केलेला मंडप. [ब्राम्हण.
 पंडित-वि. हुशार, विद्वान -पु. शास्त्रज्ञ,
 पंडिताई-स्त्री. पांडित्य, विद्वत्ता.
 पंडिताऊ-वि. पंडिताप्रमाणें. [णाची स्त्री.
 पंडितानी-स्त्री. पंडिताची बायको, ब्राह्म-
 पंडुक-पु. कबूतरासारखा एक पक्षी.
 पंडुर-पु. पाणसाप.
 पंतीजना-क्रि. स. पिंजणें.
 पंतीजी-स्त्री. कापूस पिंजण्याची धनुकली.
 पंथ-पु. रस्ता, चाल, संप्रदाय.
 पंथ गहना-मागें स्वीकारणें.
 पंथ पर लगना-मार्गाला लागणें. [पाहणें.
 पंथ सेना-वाट पाहणें, आश्रयासाठी तोंडाकडे
 पंथकी, पंथिक-पु. पंथिक, प्रवासी.
 पंथान-पु. मार्ग, रस्ता.
 पंथ-स्त्री. शिकवण.

पंपाल-वि. पापी.

पंपासर-पु. एका तीयचिं व सरोवराचें नांव.

पेंवरना-क्रि. अ. पाहणें, ठाव घेणें, पत्ता

पेंवरि-री-स्त्री. फाटक, प्रवेशद्वार. [काढणें.

पेंवरिया-पु. द्वारपाळ, मंगल प्रसंगीं दारांत बसून मंगलगीतें गाणारा याचक.

पेंवाडा-पु. पोवाडा, सविस्तर वृत्तांत, लांबलचक गोष्ट. [प्याचें हत्यार.

पेंवारी-स्त्री. पोंवळें, लोखंडांत भोक पाड-

पंशाखा, पंसाखा-स्त्री. एक मशाल जिच्यांत पांच बत्त्या असतात.

पंसारि-पु. किराणा मालाचा व्यापारी.

पंसासारा-पु. सोंगटघांचा खेळ.

पेंसुरी-स्त्री. फांसळी.

पंसेरी-स्त्री. पांसरी.

पइसना-क्रि. अ. शिरणें, प्रवेश करणें.

पइसार-पु. प्रवेश.

पउनार-स्त्री. कमल नाल.

पउरी-स्त्री. शिडी, प्रवेशद्वार, खडावा.

पकड धकड-स्त्री. घर पकड.

पकडना-क्रि. स. पकडणें, घरणें, कैद करणें, घेरणें, संचार करणें, गाठणें, थांबविणें, पत्ता लावणें.

पकडवाना-क्रि. स. पकडविणें, पकडून देणें.

पकडाना-क्रि. स. हातांत देणें, पकडविणें.

पकना-क्रि. अ. पिकणें, शिजणें.

(कलेजा) पकना-चरफडणें.

(बिल) पकना-त्रासणें, कंटाळणें.

(बाल) पकना-केस पांढरे होणें, वृद्ध होणें.

पकवान, पकवान-पु. पक्वान्न, मिठाई.

पकवाना, पकाना-क्रि. स. पिकविणें, पिकवून घेणें, शिजवून घेणें.

पका-वि. पिकलेलें, शिजलेलें.

पकाई-स्त्री. पिकविण्याची मजुरी, पिक-

पकोडा-पु. भजी, वडा. [विण्याचें काम.

पकोडी-स्त्री. भजी, वडा.

पक्का-वि. पिकलेला, तयार झालेला, पूर्ण, पक्का, निपुण, तज्ज्ञ, दृढ, मजबूत, टिकाऊ, स्थिर, निश्चल, संवय असलेला, रुळलेला, प्रौढ, शिजलेला.

पक्का भोजन, पक्की रसोई-तुपांत तळलेलें अन्न, निलप पदार्थ.

पक्का कापड-स्टॅप कागद.

पक्का पानी-पु. तापवून गार केलेलें पाणी.

पक्खर-स्त्री. पाहा 'पाखर'.

पक्ष-पु. पाहा 'पछ'.

पखंडी-पु. पखंडी.

पख-पु. पक्ष, पंघरवडा-स्त्री. विष्ठा, आरडा ओरड, असभ्य भाषण, दुर्वचन,

पख लगाना-खुसपट काढणें. [अडचण.

पखडी-स्त्री. पाकळी, पुष्पदल.

पखराना-क्रि. स. घुऊन घेणें, धुवविणें.

पखवाडा-बारा-पु. पंघरवडा.

पखान-पु. दगड.

पखाना-पु. म्हण, दृष्टांत, कथा, शौचकूप.

पखारना-क्रि. स. धुणें, स्वच्छ करणें.

पखाबज-स्त्री. पखवाज, मृदंग.

पखाबजी-पु. पखवाज बाजविणारा.

पखिया-वि. भांडखोर, वितंडवादी.

पखी, पखीरी-पु. पक्षी.

पखुडी, -री-स्त्री. पाकळी (फुलाची).

पखुवा-पु. बगल, कूस.

पखेरू-पु. पक्षी.

पखौजा, पखौवा-पु. पीस, पंख.

पखौरा-पु. खवाटा. [पाऊल.

पग-पु. पाय, दोन पावलांमधील अंतर,

पगडंडी-स्त्री. पायवाट.
 पगडी-स्त्री. फेटा, पागोटें.
 पगडी अटकना-बरोबरी होणे.
 पगडी उछालना-फटफजिती करणे.
 पगडी उतारना-अपमान करणे, लुटणे.
 (किसीको) पगडी बांधना-वारसा देणे, सन्मान करणे. [जोडणे].
 (किसीके साथ) पगडी बबलना-मैत्री
 पगतरी-स्त्री. पादत्राण, जोडा.
 पगदासी-स्त्री. पादत्राण, खडावा.
 पगना-क्रि. अ. आंतून बाहेरून पाकानें भरणे, प्रेमांत रंगून जाणे, मुरणे.
 पगनियो-स्त्री. जोडा.
 पगरा-पु. पाऊल, पाय, प्रस्थान करण्याची वेळ, सकाळ.
 पगला-वि. वेडा, विक्षिप्त.
 पगहा-पु. दावे (पशूंना बांधण्याचें).
 पगहो-स्त्री. दावे, दोर. [प्याचा].
 पगा-पु. उपरणे, दोरखंड (पशु बांध-पगाना-क्रि. स. पाकांत शिजवून घेणे, प्रेममग्न करणे.
 पगार-पु. आवाराची भित, पाण्याचा उत्तार, चिखल, पगार.
 पगाह-स्त्री. पहाट, बाह्यमूहत्.
 पगिया-स्त्री. पगडी.
 पगुराना-क्रि. स. रवंथ करणे, पचविणे.
 पगे-गुंडाळलेले बुडलेले.
 पघा-पु. पाहा 'पगहा'.
 पच कल्याण-पु. पंच कल्याणी घोडा (ज्याचें चार पाय व डोकें पांढरें असून बाकी अंग तांबडें किंवा काळें असतें असा घोडा).
 पचला-पु. पंचक, पांचांचा गट.

पचगुना-वि. पांच पट.
 पचडा-रा-पु. बखेडा, लचांड, व्याप, लावणी.
 पचना-क्रि. अ. पचणे, दुसऱ्याचें धन किंवा वस्तु आपली होणे, पचनी पडणे, अतिशय थकणे, शिजणे.
 पचमरना-जिवापाठ मेहनत करणे, खपणे.
 पचमेल-वि. पांच प्रकारच्या वस्तूंची मिसळ, अनेक वस्तूंचें मिश्रण.
 पचलोना-पु. पांच प्रकारच्या मिठांनीं युक्त असलेला पदार्थ, पांच प्रकारचें मीठ.
 पचहरा-वि. पांच थर असलेला, पांच वेळां केलेला.
 पचाना-क्रि. स. पचविणे, दुसऱ्याचें धन समाप्त करणे, अतिशय मेहनत घेणे, वस्तु लुबाडणे. [ओरडणे].
 पचारना-क्रि. स. आम्हान देणे, मोठ्याने पचास-वि. पन्नास पु.-पन्नासाची संख्या.
 पचासक-जवळ जवळ पन्नास. [समूह].
 पचासा-पु. एकाच तऱ्हेच्या पन्नास वस्तूंचा पचीस-वि. पंचवीस.
 पचीसो-स्त्री. एकाच तऱ्हेच्या पंचवीस वस्तूंचा समूह, पंचविशी (आयुष्य), सोंगटपांचा खेळ.
 पचोतर सौ-पु. एकशें पाचांचा गट.
 पचोर, पचौली-पु. गांवचा पुढारी पंच.
 पचड-र-पु. पाचर.
 पचवी-स्त्री. जडावाचें काम. [घालून बसणे].
 दिमागपचवी करना-लहान गोष्टींत धोळ (किसीका) पचवी हो जाना -विलीन होणे.
 पचवीकारी-स्त्री. जडावाची कला.
 पच्छ-पु. पंख, पक्ष, पंघरवडा.
 पच्छपात-पु. पक्षपात.
 पच्छिम-पु. पश्चिम दिशा.

पच्छी-पु. पसी.

पछ, पक्ष-पु. पंख, बाणाचें पीस, खांदा, बाजू (देहाची), सैन्याची बगल, मंडळी, फळी, खटल्याचे दोन पक्ष, पक्षाचा वर्ग, समूह, कळ, जात, वैकल्पिक गोष्ट, प्रमेय, घराचें पांखें, देहार्ध, सैन्य, पंघवडा, विरोध, ज्याबदल कांहीं सिद्ध करावयाचें तें.

पछाडना-क्रि. अ. चीत होणें, मार्गें राहणें,

पछताना-क्रि. अ. पस्तावणें. [रेंगाळणें.

पछतानी-स्त्री. पश्चात्ताप.

पछना-क्रि. अ. गोंदलें जाणें, थोडेंचें चिरलें जाणें. -पु. गोंदण्याचें किंवा चिरण्याचें

पछरा-पु. आपटणी. [शस्त्र.

पछलगा-पु. अनुयायी, दास.

पछलत्त-पु. मागच्या पायांनीं मारणें.

पछलना-पु. मार्गें वळणें, हटणें, माघार घेणें.

पछबाँ-वि. पश्चिमेकडील.

पछोह-पु. पश्चिमेकडील प्रदेश.

पछोड-स्त्री. आपटी, बेशुद्धी.

पछाड खाना-बेशुद्ध होऊन एकदम खालीं आदळणें. [पडणें.

पछाड खाकर रोना-रडतां रडतां मूर्च्छित

पछाडना-क्रि. स. आपटणें, (कुस्तींत.)

पछानना-क्रि. स. ओळखणें.

पछार, पछाड-स्त्री. 'पछाडणी.'

पछारना-क्रि. स. पाहा 'पछाडना.'

पछिआना-क्रि. स. मागोमाग जाणें.

पछिआई-अ. पश्चात्ताप करून.

पछिआला-क्रि. अ. पश्चात्ताप करणें.

पछिजे-वि. मागचे.

पछबाँ-वि. पश्चिमेकडचा वारा.

पछेगडा-पु. पासोडी.

पछोडना-क्रि. स. पाखडणें, साफ करणें.

पछोहें-अ. मागील बाजूस.

पजरना-क्रि. अ. जळणें.

पजारना-क्रि. स. जाळणें.

पजाबा-पु. विटा भाजण्याची भट्टी, आवा.

पज्ज-पु. शूद्र.

पटंबर-पु. रेशमी कपडा.

पट-पु. वस्त्र, पडदा, कापूस, कापणी, दार, चित्रपट, ताम्रपट, सिंहासन, पदर,

पट पडना-मंदावणें, न चालणें. [छप्पर.

पटकन-स्त्री. आपटी, थप्पड, काठी.

पटकना-क्रि. स. आपटणें, चीत करणें.

(किसीके सिरपर) पटकना-एकद्यावर काम

पटकनिया, पटकनी-स्त्री. आपटी. [लादणें.

पटका-पु. कंबरपट्टा. [तक्ता.

पटडा-पु. पेळू बनविण्याचा पाट, लाकडाचा

पटतर-पु. बरोबरी, साम्य, उपमा.

-वि. चौरस, सपाट.

पटतरना-क्रि. अ. उपमा देणें. [उगारणें.

पटतारना-क्रि. स. जमीन सपाट करणें, शस्त्र

पटना-क्रि. अ. जमीन सपाट होणें, पाटणी

होणें, कर्ज फिटणें, छत होणें, आपसांत

पटणें, जमणें. [जमीन.

पटनी-स्त्री. कायम भाडेपट्ट्यानें घेतलेली

पटपटाना-क्रि. अ. (भूक, तहान, थंडी इत्या-

दिम्ळें) त्रासणें, एकाद्या वस्तूतून पटपट

आवाज निघणें.-क्रि. स. शोक करणें.

पटपर-वि. सपाट, समतल.-पु. मळीची

जमीन, ओसाड ठिकाण.

पटबीजना-पु. काजवा.

पटमंडप-पु. तंबू, राहुटी, डेरा.

पटरा-पु. लांकडाची लांबरंद फळी, तक्ता.

पटरा कर बेना-छिन्नविच्छिन्न करणें.

पट्टरा होना—उध्वस्त होणे.

पट्टरानी—स्त्री. पट्टराणी.

पट्टरी—स्त्री. लांकडाची पातळ व लांब फळी, ताईत, फूटपाथ, जरीची फीत किंवा काठ, एक बांगडी, पायवाट, बगीच्यांतील फुलझाडांच्या आजूबाजूचा लहान रस्ता.

पट्टरी खा आना—जम बसणे. [जमणे.

पट्टरी जमना, पट्टरी बंठना—मन मिळणे,

पट्टल—पु. छप्पर, आवरण, पडदा, डोळ्याची पापणी, तक्ता, परिच्छेद, तिलक, ढीग.

पट्टबा—पु. पटवेकरी, पाटोळी, एक प्रकारचा तलम ताग.

पट्टवाना—क्रि. स. जमीन सपाट करवून घेणे, छत बनवून घेणे, तृप्त करणे.

पट्टवारगरी—स्त्री. कुलकण्णचिं किंवा तलाठ्याचें काम किंवा हुंदा.

पट्टवारी—पु. कुलकर्णी.—स्त्री. कपडे चढविणारी दासी. [वस्तु, परकर.

पट्टवास—पु. तंबू, कपडे सुगंधित करण्याची

पट्टसन—पु. तागाचें झाड, ज्यूट, तागाचे दोरे.

पट्टहार—पु. पटवेकरी, नाग.

पटा—पु. दांडपट्टा, पाट. [क्रिया.

पटाफेर—पु. वरवधूचें आसन बदलण्याची

पटा बांधना—पट्टराणी बनविणे.

पटाई—स्त्री. जमीन सपाट करण्याचें काम किंवा त्याची मजूरी.

पटाक—पु. खाली पडण्याचा शब्द. [थप्पड.

पटाका—खा—पु. फटाका, चाबकाचा आवाज,

पटाब—पु. सपाट किंवा सारखें करण्याचें काम, सपाट किंवा सारखी जागा, पाटणी.

पट्टिया—स्त्री. पाटी (लिहिण्याची), दगडाचा चौकोनी तुकडा, बाजेचें लांकूड, भांग,

हि. म. को...२१

नांगरलेली जमीन सपाट करण्याची पट्टी.

पट्टिया पारना—केस चापून चोपून बसविणे.

पट्टी—स्त्री. कापडाची लांब पट्टी, पटका, कंबरबंद, नाटकाचा पडदा. [वटवृक्ष

पट्टीर—पु. एक प्रकारचें चंदन, खैराचें झाड,

पट्टीलना—क्रि. अ. एखाद्याला आपल्या बाजूचें करून घेणे, कमविणे, ठकविणे, सफलतापूर्वक एखादें काम संपविणे.

पट्ट(ट्ट)का—पु. उपरणें, शेला, चादर.

पट्टली—स्त्री. लहान झोंपाळा, लहान पाट.

पट्टेबाज—पु. पट्टा खेळणारा, पट्टा चालविण्यांत निपुण, धूर्त व व्यभिचारी.

पट्टेर—पु. लव्हाळा. [पदवी, पाटा.

पट्टेल—पु. गांवचा पुढारी, फौजदार, एक

पट्टेला—पु. बसण्याकरितां मधला भाग सारखा केलेली अशी मोठी वाहतुकीची

पट्टंत—पु. पट्टेबाज. [नाव, लव्हाळा.

पट्टोरल—पु. तोंडल्यासारखें भाजीचें फळ, परवल, एक प्रकारचें रेशमी कापड.

पट्टोरी—स्त्री. रेशमी साडी.

पट्ट—पु. पाटी (लिहिण्याची), ढाल, उपरणें, पाट, चौक, शहर, पगडी, दुपट्टा, राजसिंहासन, रेशमी कापड.—वि. मुख्य.

पट्टा—पु. पट्टा, जमिनीच्या मालकीचें अधिकारपत्र, पट्टा (गळ्याचा, कमरेचा) पाट, बिल्ला, पट्टा (शस्त्र).

पट्टी—स्त्री. फूटपट्टी, उपदेश, सल्ला, वस्त्राची किनार, काठ, लांकडाचा वासा, लिहिण्याची पाटी, फुल, कापडाची चिंधी, कागदाचें चिट्टीरें संपत्तीचा हिस्सा. [अधिकारी

पट्टीदार—पु. बांटेकरी, बरोबरीच

पट्टी पढाना-बहकावणें, कान भरणें.
पट्टीबारी-स्त्री. पाती, भालेदारी, बांठप
होऊं शकत नाहीं अशी जमीन.

पट्टू-पु. एक प्रकारचें गरम कापड,
काश्मीरी पट्टू. [नसा.

पट्टा-पु. तरुण, पहिलवान, पुट्टा, जाड-

पट्टा चढना-उसण भरणें, शिरेवर शीर
पठनेटा-पु. पठाणाचा मुलगा. [चढणें.

पठवना-क्रि. स. पाठविणें.

पठवाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून पाठविणें.

पठान-पु. पठाण जात.

पठाना-क्रि. स. पाठविणें. [पाठवणी.

पठावनि-नी-स्त्री. रवानगी, बोळवण,

पठिया-स्त्री. तरुण स्त्री.

पठोरा-पु. पट्ट्या.

पडछती-ती-स्त्री. वळवण, छप्पर, माळा.

पडता-पु. वस्तूची मूळ किंमत, दर,
जमिनीच्या कराचा दर. [मिळणें.

पडता खाना, पडता पडना-योग्यनफा

पडता फॅलना-पडता बँठाना-भाव ठरविणें.

पडताल-स्त्री. तपासणी, पडताळ, पीक
पाहणी (तलाठी किंवा कुलकर्णी यांज-
कडून). [पाहाणें.

पडतालना-क्रि. स. तपासणें, पडताळून

पडती-स्त्री. पडीत जमीन. [सुपीक करणें.

पडती उठाना-पडीत जमीन नांगरून

पडती छोडना-जमीन पाडून ठेवणें, जमीन
न नांगरता मोकळी ठेवणें.

पडना-क्रि. अ. पडणें, कोसळणें, येऊन
ठेपणें, पसरलें जाणें, दाखल होणें,
हस्तक्षेप करणें, विश्रांति घेणें, आराम
करणें, आजारी होणें, अत्यंत इच्छा
होणें, रस्त्यांत भेटणें, उत्पन्न होणें.

पडपडाना-क्रि. अ. पडपड शब्द होणें,
अतिशय कडू पदार्थाच्या स्पर्शानें जिभेला
पडपोता-पु. पणतू. [तीक्ष्ण अनुभव होणें.

पडवा, पडिवा-स्त्री. पाडवा, प्रतिपदा.

पडाव-पु. मुक्काम, तळ, मुक्कामाची

पडिया-स्त्री. पारडी. [जागा.

पडोस-पु. शेजार. [येऊन राहणें.

पडोस करना-जवळ राहाणें, शेजारीं

(पास)पडोस-अगदीं जवळची जागा, शेजार.

पडो(डो)सी-पु. शेजारी.

पडो(डो)सिन-स्त्री. शेजारीण. [मंत्र.

पढंत-स्त्री. अभ्यास, निरंतर वाचन, जादू,

पढंता-वि. अभ्यासू, वाचणारा.

पढना-क्रि. स. शिकणें, वाचणें, उच्चार
करणें, घोकणें, जादू करणें, पोपट मैना
वगैरेचे माणसांनीं शिकविलेले शब्द

पडना लिखना-शिक्षण घेणें. [बोलणें.

पडा लिखा-शिक्षित.

पडवाना-क्रि. स. शिक्षण देविणें.

पडाई-स्त्री. विद्याभ्यास, अध्ययन, शिक-
ण्याचें व शिकविण्याचें काम, अध्यापन,
शिकविण्याची कला, शिकवणी.

पडाना-क्रि. स. शिकविणें, कला शिकविणें,
बोलावयास शिकविणें (पक्ष्यास),
समजाविणें.

पतंग-पु. पक्षी, टोळ, वावडी, पतंग (दिव्या-
वर उडणारा), सूर्य, एक प्रकारचें
धान्य, चेंडू, शरीर, नाव, एक झाड
(याच्या लाकडापासून लालरंग बनतो).

पतंगबाज-पु. पतंग उडविण्याचा शौकी.

पत-पु. पति, मालक. -स्त्री. लज्जा, अब्रू,

पत उतरना-अब्रू जाणें. [प्रतिष्ठा.

पत लेना-अब्रू घेणें.

पतझड-स्त्री. शिशिर ऋतु, पडता काळ.
 पतपानी-पु. प्रतिष्ठा, मान, अबू, लज्जा.
 पतर-वि. दुर्बळ, पान, पत्रावळ.
 पतरा-वि. पातळ, सडपातळ, अशक्त.
 पतरा पडना-वार्डट दिवस येणें.
 पतरा ह्याल-कष्टकारक अवस्था.
 पतला-वि. पाहा 'पतरा'.
 पतलून-पु. पाटलोण. [गवत.
 पतली-स्त्री. छप्पर बसविण्यांस लागणारें
 पतबार-री-स्त्री. सुकाणू. [माहिती, रहस्य.
 पता-पु. पत्ता, ठिकाण, शोध, तपास, जाणीव,
 (ब्या) पता-कोणास ठाऊक.
 पतेकी बात-मार्मिक गोष्ट, अत्यंत उपयुक्त
 गोष्ट, लाखाची गोष्ट.
 पताई-स्त्री. झडलेल्या पानांचा ढीग.
 पताका-स्त्री. झेंडा, मधली सुट्टी, भाग्य,
 निखवं. [होणें.
 (किसी वस्तुकी) पताका उडाना-विजयी
 पताका खडी करना, पताका बांधना-विजयी
 होणें, झेंडा रोवणें.
 पतार-पु. पाताळ, दाट जंगल.
 पताल-पु. पाहा 'पाताल'.
 पतिंगा-पु. पतंग (कीटक).
 पति-पु. नवरा.
 पतिआ(या)ना-क्रि. स. विश्वास टाकणें.
 पतिआ(या)र-पु. विश्वास, विश्वसनीय.
 पतित-वि. पापी, पडलेला, नीतिभ्रष्ट,
 समाज बहिष्कृत, अत्यंत मलीन, अत्यंत
 पतिबेबा-स्त्री. पतिव्रता स्त्री. [नीच.
 पतिनी-स्त्री. पत्नी.
 पतिआर-पु. विश्वास.
 पतिआना-क्रि. स. विश्वास करणें. [ठेवणारी.
 पतिव्रता-वि. पतीवर अनन्य भक्ति व प्रेम

पतीजना-क्रि. स. विश्वास ठेवणें.
 पतीर-स्त्री. पंक्ति, ओळ, रांग.
 पतीरी-स्त्री. एक प्रकारची चटई.
 पतीला-पु. पातेलें. [लहान पातेलें.
 पतीली-स्त्री. पितळ किंवा तांब्याचा गुंड,
 पतुकी-स्त्री. मातीची हंडी.
 पतुरिया-स्त्री. वेश्या, व्यभिचारिणी स्त्री.
 पतुली-स्त्री. पाटली (दागिना).
 पतुही-स्त्री. कोंवळी शेंग.
 पतेर-पु. पक्षी, खड्डा. [वगळा.
 पतोखा-पु. पानाचा द्रोण, एक प्रकारचा
 पतोखी-स्त्री. इरलें, लहान द्रोण.
 पतोह, पतोह-स्त्री. सून.
 पत्तर-पु. पत्रा.
 पत्तल-स्त्री. पत्रावळ, एका माणसास
 पुरेल इतकें अन्न, पानांत वाढलेलें अन्न.
 एक पत्तलमें खानेवाले-रोटी बेटी व्यवहार
 असलेले.
 किसीकी पत्तलमें खाना-पंक्तीस जेवणें.
 जिस पत्तलमें खाना उसीमें छेद करना-
 खाल्ल्या घरचे वांसे मोजणें.
 पत्ता-पु. पान, डल, जाड कागदाचा गोल
 किंवा चौकोनी तुकडा.
 पत्ता खड्कना-संशय येणें.
 पत्ता खड्का बंडा सटका-जराशी
 लागतांच पसार. [बंद
 पत्ता न हिलना-पानहि न हालणें, वारा
 पत्ती-स्त्री. लहान पान, पाती, हिस्सा,
 पाकळी, भांग, रजपुतांची एक जात.
 पत्तीदार-पु. पातीदार, भागीदार.
 पत्थर-पु. बर्फाची गार, दगड, रत्न.
 -अ. कांहीं नाही, अगदीं.
 पत्थरकी लकरीर-काळ्या दगडावरची रेख.

पत्थर चटाना-धार लावणें.

पत्थर पडना-नष्ट होणें. [फुटणें.

पत्थर पर डूब जमना-मुसळाला अंकुर

पत्थर पानी-बावटळ आणि गाराचा पाऊस.

पत्थरसे सिर फोडना या भारना-अप्राप्य
वस्तूसाठीं घडपडणें. [साप, कंजूस.

पत्थरचटा-पु. एक गवत, एक मासा,

पत्थरफूल-पु. दगड फूल.

पत्र-पु. पान, वर्तमानपत्र, पत्र, दस्तऐवज,

पत्रकार-पु. संपादक. [पंख, बेगड, बाण.

पत्रवाहक-पु. पोस्टमन.

पत्रा-पु. पंचांग, बेगड. [सांगणें.

पत्रा बाँच जाना-एकाद्याचा इतिहास

पत्रिका-स्त्री. पत्र, वर्तमानपत्र. लहानसालेख.

पत्री-स्त्री. चिठ्ठी, लहानसा लेख.-

पु. बाग, पक्षी, झाड. -वि. पानें असलेला.

पथ-पु. मार्ग, व्यवहाराची रीत, पथ.

पथराना-क्रि. अ. सुकून कठीण होणें,

शिळें होणें, निर्जीव होणें, स्तब्ध होणें.

पथरी-स्त्री. दगडी प्याला, मूतखडा, गार-

पथरीला-वि. खडकाळ, गोटी, धारेचा दगड.

पथरीटी-स्त्री. दगडी कुंडी.

पथिक, पथी-पु. पांथ, वाटसरू.

पथु-पु. मार्ग, रस्ता.

पथ्य-पु. पथ्य, हित, कल्याण.

पथ्यसे रहना-संयमानें वागणें.

पद-पु. पाय, पदचिन्ह, दर्जा, काम, वस्तु,

कवितेचा चरण, शब्द, रक्षण, चिन्ह,

प्रदेश, पदवी, मोक्ष, भजन.

पदक-पु. बिल्ला.

पदत्राण-पु. पादत्राण, जोडा.

पदम-पु. कमळ.

पदवी-स्त्री. रस्ता, पद्धत, पदवी, हुद्दा.

पदाधिकारी-पु. हुद्देदार.

पदाना-क्रि. स. हैराण करणें.-पु. वस्तु,

पदाचा अर्थ, पुराणानुसार धर्म, अर्थ,

काम व मोक्ष.

पदार्पण-पु. आगमन. [सैन्य, हिरा.

पदिक-पु. गळघांतील ताईत, पायदळ

पदी-पु. पायदळ, शिपाई, प्यादा.

पदुम-पु. कमळ, शंभर कोटी संख्या,

शरीरावरील पांढरे डाग, विष्णूचें एक

आयुध, एका नरकाचें नांव, एक पुराण,

पदुमराग-पु. माणिक. [एक वर्णवृत्त.

पधराना-क्रि. स. आदरपूर्वक बसविणें,

स्थापना करणें (मूर्तीची).

पधारना-क्रि. अ. जाणें, आगमन होणें.-

क्रि. स. आदरसत्कार करणें, सन्मानानें

बसविणें.

पन-पु. प्रतिज्ञा, आयुष्याच्या चार भागां-

पैकीं एक, भाववाचक नामाचा प्रत्यय,

(जसें-लडकपन.) [ओली पट्टी.

पनकपडा-पु. जखमेवर बांधावयाची

पनकाल-पु. अतिवृष्टिमुळें झालेला दुष्काळ.

पनघट-पु. पाणवठा, नदीचा घाट.

पनच-स्त्री. प्रत्यंचा, धनुष्याची दोरी.

पनचक्की-स्त्री. पाणचक्की.

पनडुब्बा-पु. पाणबुड्या पक्षी.

पनडुब्बी-स्त्री. पाणबुडी, सबमरीन. [सुधारणें.

पनपना-क्रि. अ. टवटवीत होणें, प्रकृति पुन्हां

पनपनाहट-स्त्री. टवटवी, सूं सूं शब्द.

पनबट्टा-पु. पानाचा डबा. [पाणक्या.

पनपना-पु. पाणी भरण्याचें काम करणारा,

पनब-पु. ओंकारमंत्र, परमेश्वर.

पनबाडी-पु. तांबोडी. [इतकें अन्न.

पनबारा-पु. पत्रावळ, एका माणसास पुरेल

पनस-पु. फणस. [जागा.
 पनसल्ला-स्त्री. पाणपोई, पाणी पाजण्याची
 पनसाळा-पु. तीन किंवा पांच पलिते
 असणारी मशाल.
 पनसारी-पु. किराणा मालाचा व्यापारी.
 पनसाल-स्त्री. पाणपोई, पाण्याची खोली
 पनसुड्या-स्त्री. लहान नाव. [मोजण्याचें यंत्र.
 पनहरा-पु. पाणक्या.
 पनहा-पु. कापड, भित्त बगेरेचा पन्हा,
 गूढ, चोरीचा पत्ता लावणारा.
 पनहिया भद्र-वि. सपाटून जोड्याचा मार
 बसल्याने ज्याच्या डोक्याचे केस गळून
 गेले आहेत तो.
 पनही-स्त्री. जोडा, पादत्राण.
 पना-पु. पन्हें (कैरीचें किंवा चिंचेचें).
 पनाती-पु. पणतू.
 पनारा, पनाला-पु. मोरी, पन्हाळें.
 पनाह-स्त्री. रक्षण, आश्रयस्थान.
 पनाह पाना-आश्रय मिळणें.
 पनाह मोगना-शरण येणें.
 पनघट-पु. पाणी भरण्याची जागा.
 पनियो-जासूद, हेर.-वि. पाण्यांत रहाणारा,
 पाणी मिसळलेलें, पाण्यासंबंधी.
 पनिहा-पाहा 'पनियो.'
 पनी-पु. प्रतिज्ञा करणारा. [चक्का.
 पनीर-पु. दूध फुटून निघणारा चोथा,
 पनीरी-स्त्री. आळें (फुलझाडें ज्यांत लाव-
 पनीला-वि. पाणचट. [तात तें), रोपटें.
 पनुओं-बों-वि. फिका, नीरस.
 पनेला-पु. मेणकापट, खळ लावलेलें कापड.
 पनौटी-स्त्री. विड्याचा डबा, पानाचा डबा.
 पन्न-पु. साप, बदामाच्या जातीचें एक
 जंगली झाड.

पन्नगारि-पु. गरुड. [वस्त्र.
 पन्ना-पु. पाच, हिरव्या रंगाचा एक मणि,
 पन्नी-स्त्री. बेगड, बंदुकीच्या दारूचें एक
 माप, एक खाण्याचा पदार्थ.
 पन्नीसा-पु. बेगड तयार करणारा.
 पपडा-पु. पापुद्रा, ढलपा.
 पपडिया कत्वा-पु. पांढरा कात. [पोपडा येणें.
 पपडियाना-क्रि. अ. सुकणें, पापुद्रा सुटणें,
 पपडी, पपरी-स्त्री. पोपडा, पापुद्रा, खपली,
 पपिहरा-पु. चातक. [एक प्रकारची मिठाई.
 पपीता-पु. पोपई.
 पपैया-पु. पिपाणी, चातक.
 पपोटा-पु. पापणी.
 पपोरना-क्रि. स. हात वांकवून दंडाचे.
 स्नायु पाहाणें (बळाचा अभिमान सूचक).
 पबनी-स्त्री. पर्वणी.
 पब्बय-पु. पर्वत.
 पय-पु. पाणी, दूध, अन्न.
 पय(यो)ब-पु. मेघ, ढग.
 पयधि-पु. समुद्र. [नदी.
 पयस्विनी-स्त्री. दूध देणारी गाय, बकरी,
 पयाबहि-अ. पाई चालूनच.
 पराण, प्राण-पु. प्राण.
 पयाम-पु. संदेश.
 पयार-ल-पु. कडवा, ताटें.
 पयार गाहना या झाडना-व्यर्थ कष्ट करणें.
 पयार तापना-निरर्थक कार्य करणें.
 पयोज-पु. कमळ.
 पयोब-पु. ढग.
 पयोधि-पु. समुद्र.
 पयोनिधि-पु. समुद्र.
 परंच-अ. परंतु, आणखी.
 परंतु-अ. परंतु.

परंपरा-स्त्री. संतति, परंपरा, कुळ, पद्धत, ओळ.

पर-पु. पंख, परका, शत्रु, उच्च ध्येय, परमात्मा, विष्णु, ईश्वर, शत्रुपक्षीय, ब्रह्म, मोक्ष, परलोक, तीर्थादि पवित्र स्थल, पराकाष्ठा. -अ. परंतु, नंतर, वर. -वि. दुसरा, पलीकडील, भिन्न, पुढचा, तटस्थ, श्रेष्ठ, तत्पर, नंतरचा, वरचा. पर कट जाना-बेकाम होणे, लंगडे पडणे.

पर जमना-पंख फुटणे, सोड्या करूं लागणे. (कहीं जाते हुए) पर जलना-घैर्य न होणे.

पर न मारना-पाऊल न ठेवणे.

परकटा-वि. पंख कापले गेलेला.

परकना-क्रि.अ. मिल्हून जाणे, परिचित होणे,

परकानी-वि. परोपकारी. [चट लागणे.

परकाना-क्रि. स. सोकविणे, चटक लावणे.

परकार-पु. कंपास, प्रकार.

परकारना-क्रि. स. वर्तुळ काढणे (कंपासानें), गरगर फिरविणे.

परकाला-जिना, शिडी, उंबरठा, तुकडा, काचेचा तुकडा, ठिणगी.

परकासना-क्रि. स. प्रकाशित करणे, प्रकाश देणे, प्रकट करणे. -क्रि. अ. प्रकाशणे.

परकिति-स्त्री. प्रकृति.

परकीया-स्त्री. जारिणी.

परकोटा-पु. किल्ल्याचा कोट, आवाराची

परख-स्त्री. ओळख, निरीक्षण. [भित.

परखना-क्रि. स. ओळखणे, परीक्षा करणे.

-क्रि. स. वाट पाहणे.

परखबैया-पु. पारखी, पारख करणारा.

परखाना-क्रि. स. पारख करविणे, सोपविणे.

परग-पु. पाऊल, कदम.

परगना-पु. परगणा.

परगसना-क्रि. अ. प्रकाशणे, प्रगट होणे.

परगाछा-पु. बांडगूळ.

परगाढ-वि. प्रगाढ, गहन.

परगास-पु. प्रकाश. [प्रकाशित करणे.

परगासना-क्रि. अ. प्रकाशित होणे. -क्रि. स.

परघनी-स्त्री. सोने किंवा चांदी ओतण्याचा

परचइ-स्त्री. परिचय, ओळख. [सांचा, नळी.

परचत-स्त्री. परिचय, ओळख. -वि.

ओळखीचा, परिचित.

परचना-क्रि. अ. अधिक परिचय करणे,

चटक लावणे, सोकावणे. [तुकडा.

परचा-पु. प्रश्नपत्र, चिट्ठी, कागदाचा

परचाना-क्रि. स. सोकावून ठेवणे, अति-

परिचय ठेवणे, स्नेहसंबंध जोडणे.

परचार-पु. प्रचार.

परचून-पु. किरकोळ वस्तु, शिधा (डाळ, तांदूळ, पीठ इत्यादि).

परचूनी-पु. दाणेवाला. [गवताचें छप्पर.

परछत्ती-स्त्री. माळा (सामान ठेवण्याचा)

परछन-स्त्री. लग्नाकरितां वधूगृहाजवळ

आल्यावर स्त्रिया नवऱ्या मुलास

ओवाळतात ती रीत.

परछना-क्रि. स. लग्नाकरितां आलेल्या

वरास ओवाळणे, ओवाळून टाकणे.

परछाई-स्त्री. प्रतिबिंब, पडछाया.

पर(रि)जन-पु. परिवार, सेवक, नोकर.

परजरना-क्रि. अ. जळणे, रागावणे, कुढणे, द्वेष करणे.

परजन्न-पु. पाऊस, गर्जणारा ढग, इंद्र.

परजन्य-पु. पाऊस.

परजा-स्त्री. प्रजा, कूळ, आश्रित.

परजाय-पु. पर्याय, प्रकार, क्रम, परंपरा,

प्रसंग, ओघ.

परजीव-पु. भाडेपट्टांनं घेतलेली जमीन;

(घर बांधण्याकरितां).

परत-स्त्री. थर, लेप, घडी, पापुद्रा.

परतच्छ-वि. प्रत्यक्ष.

परतवार तळता-प्लायबुड.

परतल-पु. गोणी.

[पट्टा.

परतला, परतली-स्त्री. तरवार ठेवण्याचा

परता-पु. पहा 'पडता'.

[होणें.

परता खाना, परता पडना-पूर्ण मूल्य वसूल

परताल-स्त्री. पाहा 'पडताल'.

परती-स्त्री. पडीत जमीन.

परतीत-स्त्री. प्रतीति, विश्वास, प्रसन्नता.

परतोख-पु. उदाहरण, प्रत्यक्ष प्रमाण.

परतौ-पु. किरण, प्रतिबिंब. [काळीं.

परत्र-पु. परलोक. -अ. परलोकीं, पुढील

परथन-पु. पिठी (पोळी लाटतांना उपयोगांत आणावयाचें पीठ).

परदळिछना-स्त्री. प्रदक्षिणा.

परदा, पर्दा-पु. पडदा, आडोसा, पडद्याची पद्धत, आडोशाची भित.

परदा उठाना-पडदा वर जाणें.

परदा फाश करना-खरें स्वरूप प्रकट करणें.

परदा रखना-अन्न संभाळणें, बुरखा घेणें.

(अकलपर) परदा पडना-बावचळणें, मूर्खतेचें काम करणें.

[समजणें.

(औख पर) परदा पडना-न दिसणें, न

परदाज-पु. सजावट, चित्राच्या भोंवतालची

परदाबा-पु. पणजोबा. [नक्षी.

परदानशीन-वि. पडद्यांत राहाणारी.

परदापोशी-स्त्री. एखाद्याचें रहस्य किंवा दोष उघडकीस न आणणें.

परधान-पु. मुख्यमंत्री, अध्यक्ष, सरदार.

परन-पु. प्रतिज्ञा, पान, व्रण. -स्त्री. स्वभाव,

परनाना-पु. पणजोबा (आईकडून). [बाणा.

परनाम, परनोत-पु. प्रणाम, नमस्कार.

परनाला-पु. पन्हाळ, मोरी, गटार. [कपट.

परपंच-पु. प्रपंच, संसार, विस्तार, ढोंग,

परपंची-वि. कलह उत्पन्न करणारा, धूर्त

परपट-पु. सपाट जमीन. [फसव्या.

परपटी-स्त्री. गोपीचंदन, पर्पटी (एक

औषध), पापडी.

परपराना-क्रि. अ. चुरचुरणें, आग होणें.

परपाजा-पु. पणजा.

परपार-पु. पैलतीर, पलीकडचा कांठ.

परब-पु. पर्व, सण, अंश.

परबल-वि. प्रबळ.

परबसताई-स्त्री. पराधीनता.

परबाल-पु. पडकेस, प्रवाळ.

परबीन-वि. प्रवीण.

परबेंस-सु. प्रवेश.

परबोधना, प्रबोधना-क्रि. स. जागें करणें,

उपदेश करणें, सांत्वन करणें.

परभात-पु. प्रभात, पहाट.

परभाव-पु. प्रभाव, वजन.

परम-वि. उच्च, अत्यंत, मुख्य, श्रेष्ठ,

वरचढ-पु. शंकर, विष्णू, श्रेष्ठ ध्येय,

पराकाष्ठा-अ. ठीक. [आत्मसंयमी.

परमहंस-पु. संन्यासी, परमात्मा, पूर्ण

परमा-स्त्री. शोभा, क्रांति.

परमान-पु. प्रमाण, खरी गोष्ट, सीमा.

परमानना-क्रि. स. प्रमाण मानणें, मान्य

परमार-पु. राजपुतांची एक जाति. [करणें.

परमारथ-पु. परमार्थ, मोक्ष.

परजंक, परयंक, पर्यंक-पु. पलंग.

परलउ, परलय-स्त्री. प्रलय.

परला-वि. पलीकडचा, दुसऱ्या बाजूचा.

परले दजेंका, परले सिरेंका-पराकाष्ठेचा,

सवपिकां जास्त.
 परचरविगार-पु. परमेश्वर.
 परचरिश-स्त्री. पालन पोषण. [परवल.
 परवल,पर्वल-पु. तोंडल्यासारखी भाजी,
 परवस्ती-स्त्री. सांभाळ, कृपा. [लक्ष.
 परवा,परवाह-स्त्री. चिंता, आठवण आधार,
 परवाना-पु. आज्ञापत्र, पतंग (कीटक).
 परवाल-पु. प्रवाळ, पोवळें, कोवळें पान,
 तंबोरा, वीणा इत्यादिचा दांडा.
 परवी-स्त्री. पर्वकाल.
 परवेस-पु. चंद्राभोंवतीं असणारें खळें.
 परवेश-पु. प्रवेश.
 परश-पु. परीस, स्पर्श.
 परष(ख)ना-क्रि.स. वाट पाहाणें, पारखणें.
 परसंसा-स्त्री. प्रशंसा, स्तुति.
 परस-पु. स्पर्श, परीस.
 परसन-स-वि. प्रसन्न.
 परसना-क्रि. स. स्पर्श करणें, स्पर्श करविणें,
 परसपखान-पु. परीस. [जेवण वाढणें.
 परसपर-पु. एकमेक, आपसांत. [अन्न.
 परसा-पु. एका माणसास पुरेल इतकें
 परसाना-क्रि. स. अन्न वाढविणें, स्पर्श
 करविणें.
 परसाल-अ. गुदस्ता किंवा आगामी (वर्ष).
 परसिद्ध-वि. प्रसिद्ध.
 परसु-पु. परशु.
 परसूत-पु. प्रसूत.
 परसेव-पु. धाम.
 परसों-अ. परवां.
 परसोंहों-वि. स्पर्श करणारा, शिवणारा.
 परसिद्ध-स्त्री. पूजाअर्चा.
 परहेज-पु. संयम, पथ्य. [रहाणारा.
 परहेजगार-पु. संयमी, दोषापासून दूर

परहेलना-क्रि. स. अवहेलना करणें,
 परांठा-पु. मोठी पुरी. [तिरस्कार करणें.
 परा-अ. परत, उलट, बाजुला, कडे.-स्त्री.
 ब्रह्मविद्या, चार प्रकारच्या वाणीतील
 पराह-वि.दुसऱ्याची.[पहिली वाणी.-पु.रांग.
 पराकाष्ठा-स्त्री. शेवटची हद्द.
 पराक्रम-पु. बळ, बहादुरी.
 पराग-पु. फुलांतील केशरावरील पिवळी
 भूकटी, कण, चंदन, अंगाला लावण्याचें
 सुगंधी चूर्ण, ग्रहण, कीर्ति. [होणें.
 परागना-क्रि. अ. अनुरक्त होणें, प्रसन्न
 परान-पु. प्राण.
 पराना-क्रि. अ. पळणें.
 पराबी-स्त्री. रापी, आरी. [स्कार.
 पराभौ, पराभव-पु. पराजय, विनाश, तिर-
 परामर्श-पु. विवेचन, सल्ला.
 पराया, परार-वि. दुसऱ्याचा, परका.
 पराल-स्त्री. तण, गवत. [पर्वकाळ.
 परावन-पु. पलायन (पुष्कळ लोकांचें),
 परावर-वि. सर्वश्रेष्ठ, सर्व व्यापक, मागचा
 परास-पु. पळस. [पुढचा.
 परास्त-वि. पराजित, उध्वस्त.
 परिदा-पु. पक्षी. [अनुयायी.
 परिकर-पु. तयारी, पलंग, परिवार, समूह,
 परिकरना-स्त्री. परिक्रमा.
 परि(रे)खना-क्रि. स. वाट पहाणें, परीक्षा
 परिखा-स्त्री. खंदक. [करणें.
 परिचरजा, परिचर्या-स्त्री. सेवा, उपासना,
 आचरण.
 परिचय-पु. ओळख, माहिती, अभ्यास, अनुभव.
 परिचारक-पु. रोग्याची सेवा करणारामनुष्य,
 परिचारना-क्रि. स. सेवा करणें. [नोकर.
 परिचारिका-स्त्री. दासी.

परिच्छद-पु. प्रकरण, विभाजन.
 परिच्छन्ना-वि. परिवेष्टित, झांकलेला,
 आच्छादित, शुद्ध, स्वच्छ.
 परिछन-पु. पाहा 'परछन.'
 परिछना-क्रि. स. पाहा 'परछना'.
 परिछिन्न-वि. व्यापक, मर्यादित, कापलेला,
 परिजन-पु. सेवक, कुटुंबीजन. [पिळलेला.
 परिताप-पु. उष्णता, आंच, दुःख, क्लेश,
 पीडा, पश्चात्ताप, शोक.
 परितापी-वि. त्रास देणारा, दुःखित.
 परितोष-पु. समाधान, सुख, संतोष.
 परित्याग-पु. त्याग.
 परित्राण-पु. रक्षण. [गुंडाळणें.
 परिधान-पु. पोशाख, शरीराला वस्त्र
 परिनाम, परिणाम-पु. फळ, शेवट.
 परिपाक-पु. पचन, पूर्ण शिजविणें, परि-
 णाम, विकास, अनुभव, नैपुण्य.
 परिपाटी-स्त्री. परिपाठ, क्रम, पद्धत,
 रीत, शैली, प्रणाली.
 परिपूरन-वि. भरलेला, समाप्त केलेलें, तृप्त.
 परिभाषा-स्त्री. व्याख्या, परिभाषा (शास्त्रीय
 परिभूत-वि. पराभूत, अपमानित. [शब्दांची.)
 परिमित-वि. मर्यादित, मापलेला, कमी.
 परिया-पु. दक्षिण हिंदुस्थानांतील एक
 अस्पृश्य जात. [वर्णन.
 परिलेख-पु. आराखडा, चित्र, कुंचली,
 परिवर्तन-पु. वाटोळे फिरणें. अदलाबदल,
 रूपांतर, पुन्हापुन्हा येणें.
 परिचा-स्त्री. पाडवा, प्रतिपदा.
 परिचाद-पु. निंदा, टीका.
 परिचादी-वि. निंदक.
 परिचार-पु. आश्रितजन, कुटुंबांतील लोक,
 झांकण, लबाजना, म्यान.

परिचास-पु. मुक्काम, घर, सुगंध.
 परिवृत्त-वि. वेष्टिलेला, झांकलेला.
 परिशिष्ट-वि. राहिलेलें, पुरवणी, पुस्ती.
 परिशीलने-पु. मननपूर्वक अध्ययन, स्पष्ट.
 दळणवळण, संबंध, अभ्यास. [मेहनत.
 परिश्रम-पु. श्रम, थकवा, व्यायाम
 परिष्कृत-वि. स्वच्छ, शुद्ध, अलंकृत.
 परिस्तान-पु. अप्सरांचें राहाण्याचें स्थान,
 पन्यांचें स्थान.
 परिहरना-क्रि. स. सोडणें, त्यागणें.
 परिहास-पु. थट्टा, मंमत, क्रीडा. [स्त्री.
 परी-स्त्री. कल्पित अप्सरा, अत्यंत सुंदर
 परीक्षा-स्त्री. पारख, कसोटी, दिव्य,
 परीजाद-वि. अत्यंत सुंदर. [निरीक्षण.
 परुष-वि. पाहा 'परुष'.
 परुष-वि. कठोर, कठिण, अग्रिय, निर्दय,
 कर्णकटु, राठ, जोराचा, झोंबणारा,
 मलीन, चित्रविचित्र. [पेक्षां नंतर.
 परे-वि. पलीकडे, वेगळा, अलग, याहि-
 परेई-स्त्री. पारवा (मादी).
 परेख-पु. प्रतीक्षा, पारख.
 परेखना-क्रि. स. पारख करणें, परीक्षा
 करणें, आश्रय शोधणें, वाट पहाणें.
 परेखा-पु. परीक्षा, विश्वास, पश्चात्ताप.
 परेग-स्त्री. कुसळ, खुंटी.
 परेता-पु. पतंगाचा रीठ.
 परेवा-पु. पारवा, कबूतर, हरकारा, जलद
 परेशान-वि. व्याकुळ, दुःखी. [उडणारा पक्षी.
 परेशानी-स्त्री. दगदग, काळजी.
 परोपकार-पु. दुसऱ्याच्या हिताचें काम.
 परोल-पु. सैन्यांतील पहारेकऱ्याशीं बोल-
 ण्याचा सांकेतिक शब्द, परबल.
 परो (डी) सी-पु. शेजारी.

परोक्षना-पु. जेवण वाढणें.

परोहन-पु. वाहन.

परोहा-पु. मोट.

पर्चा-पु. कागदाचा तुकडा, चिठ्ठी, वर्तमान पत्र, प्रश्नपत्र, परिचय, प्रमाण.

पर्त-पु. पाहा 'परत'.

पर्दनी-स्त्री. पडदणी, धोतर उभें लावणें.

पर्यंक-पु. बाज, पलंग, पालखी, जेठा (गुडघे, मांड्या व पाठ या भोंवतीं बांधलेलें वस्त्र) वीरासन.

पर्याप्त-वि. पुरेसें, प्राप्त झालेलें, समर्थ, प्राप्त, पूर्ण, समर्थ, योग्य, विशाल, परिमित. -अ. पुरेसें, पुष्कळ, पोटभर.

पर्याप्ति-स्त्री. लाभ, तृप्ति, पूर्णता, रक्षण, शेवट, तयारी, आपखुशी, हल्ला परतवणें.

पर्याय-पु. समान अर्थ दाखविणारा शब्द, (जसे-विषाचा पर्याय हलाहल.)

पर्रा-पु. टोळी, समूह, क्रम, एक अर्थालंकार.

पर्व-पु. दिवस, संधि, तुकडा, उत्सव. पुण्यकाल, चातुर्मास, पक्ष, क्षण.

पर्वत-पु. एकाद्या वस्तुचा ढीग, वृक्ष, मोठा

पलंग-पु. पलंग. [डोंगर.

पलंगपोश-पु. पलंगावर घालण्याचें वस्त्र.

पलंगिया-स्त्री. खाट, लहान पलंग.

पल-पु. पळ, चार कर्ष वजन, मांस, प्रता-

पलई-स्त्री. डाहळी. [रणा, तराजू, पापणी.

पलक-स्त्री. डोळ्याची पापणी.

पलक झपकते-अगदी थोड्या वेळांत.

पलकसे दूर करुना-डोळ्यांपुढून बाजूला

पलक बिछाना-प्रेमानें स्वागत करणें. [सारणें.

पलक भोजना-डोळे मिचकावणें.

पलक मारना-खुणावणें.

पलक लगना-डोळा लागणें, झोंप येणें.

पलकसे पलक न लगना-डोळ्याला डोळा न लागणें, झोंप न येणें.

पलक बरिया-वि. अति उदार.

पलका-पु. पलंग. [मागें फिरणें.

पलटना-क्रि. अ. उलटणें, बदलणें, पालटणें,

पलटनिया-स्त्री. पलटणीतील शिपाई,

पलटा-पु. परिवर्तन. [सैनिक.

पलटा खाना-काळ फिरणें.

पलटा लेना-सूड उगविणें.

पलटाना-क्रि. स. परत करणें, बदलणें.

पलेट-अ. ऐवजीं.

पलडा-पु. पारडें.

पलथा-पु. पाण्यांत आसन मारणें.

पलथी-स्त्री. मांडी, स्वस्तिकासन.

पलना-क्रि. अ. पाळलें जाणें, खाऊन पिऊन घष्ट पुष्ट होणें.

पलनाना-क्रि. स. घोड्यावर जीन घालून

पलवा-पु. ओंजळ. [स्वारीसाठीं तयार करणें.

पलवाना-क्रि. स. पालन पोषण करविणें.

पलवार-पु. मोठी नाव.

पलवारी-पु. नावाडी.

पलस्तर-पु. लेप, प्लॅस्टर, गिलावा.

पलस्तर ढीला होना या बिगडना-हाडें

पलॉड-पु. कांदा. [खिळखिळीं होणें.

पलान-पु. जीन.

पलानना-क्रि. स. पाहा 'पलनाना'.

पलानी-स्त्री. छप्पर, जीन.

पलायक-पु. पळपुट्या.

पलाश-स-पु. पळसाचें झाड किंवा पान.

पलाशी-वि. मांसाहारी. -पु. राक्षस.

पली-स्त्री. पळी.

पली पली ओडुना-कणकण संचय करणें.

पलीत-पु. भूत.-वि. घाणेरडा.

(मिट्टी) पलीत करना—धूलघाण करणें.
पलीता—पु. मशाल, बंदुकीचा तोडा. —वि.

अत्यंत क्रुद्ध.

पलीब—वि. घाणेरडा, अपवित्र, नीच, दुष्ट.

पलुआ—पु. पाळीव. [—पु. भूत.

पलुहना—क्रि. अ. वाढणें, पालन पोषण होणें,
पल्लवित होणें.

पलुहाना—क्रि. स. टवटवीत करणें.

पलेइना—क्रि. स. ढकलणें, धक्का देणें.

पले (लो) धन—पु. पिठी (पोळ्या लाटतांना
लागणारी). [त्रासणें.

पलेधन निकलना—कणिक तिबली जाणें,

पलोटना—क्रि. स. पाय चेपणें, बदलणें.

—क्रि. अ. तडफडणें.

पल्ल—पु. कोंवळीं पानें, कंकण, विस्तार,

बळ, दक्षिणेकडील एक प्राचीन राजवंश.

पल्लवित—वि. नवीन पालवी आलेले,
हिरवेंगार, लांबरुंद, रोमांचित झालेला.

पल्ला—अ. दूर. —पु. पदर, अंतर.

पल्ला छुटना—पीडा टळणें.

पल्ले पडना—प्राप्त होणें, पदरी पडणें.

पल्ला पकडना—आश्रय घेणें.

पल्ला पसारना—पदर पसरणें.

(किसीके) पल्ले बांधना—सोंपविणें, गळघांत

पल्ले होना—गांठीं असणें. [बांधणें.

पल्ली—स्त्री. लहान गांव, झोपडी.

पल्लेबार—पु. धान्याची पोतीं वाहणारा

हमाल, धान्य मोजणारा. [प्याचे काम.

पल्लेबारी—स्त्री. धान्य मोजण्याचें किंवा वाह-

पल्लौ—पु. पालवी, पोतें, गोणपाट.

पबन—पु. हवा, कुंभाराचा आवा, पाणी,

स्वास, प्राण वायु, अग्नि, शुद्धि, शोण,

पबनी—स्त्री. बलतेदार. [रुद्राक्ष, बिष्णु.

पबाई—स्त्री. एक पायांतला जोडा, जात्याची
एक तळी. [बीं पेरणें.

पबोरना—क्रि. स. फेंकणें, टाकणें, शेतांत

पबि—पु. वज्र, हिरा, वाक्य.

पबित्र—वि. शुद्ध. —पु. दर्भ, तांबें, जल,

पाऊस, दूध, जानवें, तूप, विष्णु, शंकर,

मध. —स्त्री. हळद, तुळस. [तुच्छ वस्तु.

पशम—स्त्री. मऊ व उत्तम प्रतीची लोंकर,

पशमीना—पु. लोंकर, लोंकरीचें कापड.

पशतो—स्त्री. सरहद्द प्रांतांतील भाषा.

पशम—स्त्री. पाहा 'पशम'.

पश्यामि—मी पहातीं.

पशशा—पु. मच्छर.

पशमीना—पु. पाहा 'पशमीना'.

पषान—पु. दगड.

पषारना—क्रि. स. धुणें, स्वच्छ करणें.

पसंब—वि. पसंत, आवडतें. —स्त्री. आवड.

पसंबीब—वि. पसंतीचा, निवड केलेला.

पस—अ. म्हणून, मागें, शेवटीं, पुरे.

पसनी—स्त्री. उष्टावण.

पसपा—वि. माघार घेणारा.

पसरना—क्रि. अ. पसरणें, विस्तार पावणें,

पाय पसरून निजणें.

पसरहुटा—पु. मसालेवाले वगैरेंच्या दुका-

पसरना—क्रि. स. पसरविणें. [नांचा बाजार.

पसरोहो—वि. विस्तार पावणारा.

पसली—स्त्री. फासळी. [खूप मारणें.

(हुडडी) पसली तोडना—हाडें मऊ करणें,

पसली फडकना—उत्साहित होणें.

पसाड—ऊ—पु. अनुग्रह, कृपा.

पसाना—क्रि. स. भाताची पेज काढणें,

चाम काढणें. —क्रि. अ. प्रसन्न होणें.

पसार—पु. प्रसार, विस्तार.

पसारना-क्रि. स. फैलावणे, पसरणे.
 पसाब-पु. पेज.
 पसाबन-पु. भाताची पेज.
 पसीजना-क्रि. अ. घाम येणे, द्रवणे.
 पसीना-पु. घाम.
 पसुरी-स्त्री. फांसळी.
 पसूजना-क्रि. स. शिवणे.
 पसेउ-अ-पु. घाम, स्राव.
 पसेरी-स्त्री. पांसरी.
 पसोपेश-पु. बुचकळा, घालमेल, लाभ.
 पस्त-वि. पराजित, दबलेला, म्यालेला.
 पहु-अ. समीप, जवळ, नें, स.
 पहुसुल-स्त्री. विळी.
 पहुचान-स्त्री. ओळख, लक्षण, चिन्ह,
 ओळखण्याची शक्ति, योग्यता जाणणे.
 पहुचानना-क्रि. स. ओळखणे.
 पहुन-पु. दगड.
 पहुनना-क्रि. स. नेसणे, धारण करणे.
 पहुनवाना-क्रि. स. नेसविणे, धारण करणे.
 पहुनाना-क्रि. स. पाहा 'पहुनवाना'.
 पहुनाव-वा-पु. पोशाख, पोशाखाची तऱ्हा.
 पहुपटबाज-पु. खोडसाळ, भांडखोर, ठग,
 पहर-पु. प्रहर, वेळ. [फसव्या.
 पहरना-क्रि. स. पाहा 'पहुनना'.
 पहरा-पु. पहारा.
 पहरा बेना-रखवाली करणे.
 पहरी-पु. पहारेकरी.
 पहरमा-पु. पहारेकरी, चौकीदार.
 पहल-पु. बाजू, जुना कापूस, घडी,
 दबलेला कापूस किंवा लोकर, एकाद्या
 कार्याचा आरंभ.
 पहलवार-वि. पैलदार. [बलवान माणूस.
 पहलवान-पु. पहिलवान, कुस्ती खेळणारा,

पहला-वि. पहिला, अव्वल.
 पहलू-पु. पैलू, कूस, बगल, गुणदोषाच्या
 दृष्टीने एकाद्या वस्तूचे वेगवेगळे भाग.
 पहलूतिही-स्त्री. उपेक्षा, दुर्लक्ष.
 पहले-अ. सर्वांआधीं, पूर्वस्थितींत, पूर्व
 पहले पहल-अ. पहिल्या प्रथम. [काळांत.
 पहले पहले-अ. प्राचीन काळीं, आरंभीं.
 पहलौठा-वि. प्रथम जन्मलेला (मृलगा),
 पहिलें मूल.
 पहलौठी-स्त्री. पहिलट करीण, प्रथम प्रसवा.
 पहाड-र-पु. पर्वत, डोंगर, मोठी रास,
 फार जड वस्तु, कठिन कार्य. [उचलणे.
 पहाड उठाना-मोठ्या कार्याचा भार
 (सिरपर) पहाड गिरना-आकाश कोसळणे.
 पहाडसे टक्कर लेना-मोठ्या संकटाशीं
 पहाड हिलाना-दुष्कर कार्य करणे. [झगडणे.
 पहाडा-पु. पाडा.
 पहाडी-वि. डोंगराळ, डोंगरांत रहाणारा.
 -स्त्री. टेकडी, डोंगरी लोकांच्या गाण्याचे
 पहिचान-स्त्री. ओळख. [स्वर.
 पहिनना-क्रि. स. नेसणे, धारण करणे.
 पहिया-पु. चाक, चक्र.
 पहिरना-क्रि. स. नेसणे, धारण करणे.
 पहिला-वि. पहिला, प्रथम, प्रथम प्रसूता,
 प्रथमवर. [विषय समजण्याची शक्ति.
 पहुंच-स्त्री. प्रवेश, विस्तार, परिचय, पावती,
 पहुंचना-क्रि. अ. पोहोचणे, समजणे, प्रविष्ट
 पहुंचा-पु. मनगट. [होणे.
 पहुंचाना-क्रि. स. पोहोचविणे.
 पहुंची-स्त्री. पोची.
 पटुन(ना)ई-स्त्री. पाहुणचार, पाहुणेपणा.
 पटुना-पु. पाहुणा.
 पटुप-पु. फूल.

पहुमी-स्त्री. पृथ्वी, भूमि.
 पहुला-पु. कमल, कुमुदिनी.
 पहेली-कोडें, सांकेतिक वर्णन.
 पहेली बुझाना-कोडें घालणें.
 पों-पाँड-उं-पु. पाय.
 पाँईबाण-पु. राजवाड्यांतील स्त्रियांचें
 पोंक-पु. चिखल, गाळ. [उद्यान.
 पोंख-पु. पंख.
 पोंखडी, पोंखुरी-स्त्री. पाकळी.
 पोंग-पु. कुरण, माळरान.
 पोंगा, पोंगानोन- पु. समुद्राचें मीठ.
 पोंगुर-वि. पांगळा.
 पोंच-वि. पांच, पुष्कळसे लोग, पंच.
 पोंचों उंगलियो धीमें होना-नशीब
 फळफळणें, वैभवांत लोळणें.
 पोंचों सवारोंमें नाम लिखाना-श्रेष्ठ
 लोकांत आपलेही नांव घेणें.
 पोंचें-स्त्री. पंचमी.
 पोंजना-क्रि. स. (पितळ, तांबें इत्यादि
 धातूंच्या वस्तूंना) जोड देणें, डाग देणें.
 पोंजर-पु. कूस, बगल.
 पोंडर-पु. कुंद, पांढरारंग, पांढळीचें झाड.
 पांडित्य-पु. विद्वत्ता. [मसूदा.
 पांडुलिपि-स्त्री. कच्चा खर्डा, आराखडा,
 पांडुलेख-पु. पाहा 'पांडुलिपि'.
 पोंडे-पु. ब्राह्मणांतील एक शाखा,
 कायस्थांची एक शाखा, विद्वान.
 पोंत, पोंति-स्त्री. ओळ, समूह, पंगत.
 पोंयें, पोंहें, पोंऊं-पु. पाय.
 पोंयेंचा-पु. संडासांतील पाय ठेवण्याचें
 पोंयेंता-पु. पायथें. [दगडी पाऊल.
 पा, पाइ-पु. पाय.
 पोंव उखडना-हरणें, पलायन करणें.

पोंव उतरना-पाय मोडणें.
 पोंव घिसना-चालण्यानें थकून जाणें, व्यर्थ
 पोंव जल जाना-डगमगणें. [भटकणें.
 (जमीनपर) पोंव न ठहरना-हर्षोन्माद
 होणें, घमेंड होणें.)
 पोंव तलेसे मिट्टी निकल जाना, पोंव
 तलेसे जमीन खिसक जाना-भयानें
 घसका भरणें, पांचावर धारण बसणें.
 पोंव तोडकर बंडना-हातपाय गाळून बसणें.
 पोंव धो धो कर पीना-अत्यंत आदर
 सत्कार करणें, चरणीं लीन होणें.
 पोंव निकालना-मर्यादा सोडणें.
 पोंव पीटना-घाबरणें, अर्घार होणें.
 पोंव भारी होना-गर्भ रहाणें.
 पोंव भिडाना-बरोबरी करणें.
 पोंव मर जाना-थकून जाणें.
 पोंव रगडना-व्यर्थ खटाटोप करणें.
 पोंव रोपना-प्रतिज्ञा करणें.
 पोंव लगना-पायां पडणें.
 पोंवसे पोंव बांधना-हात धुऊन. पाठीस
 लागणें, नेहमीं बरोबर असणें
 पोंवड, पोंवडा-पु. पायघड्या.
 पोंवर-वि. पतित. नीच, दुष्ट, मूर्ख.
 पोंवरी-स्त्री. शिडी, पाय ठेवण्याची
 जागा, जोडा, दालन, देवडी.
 पोंस-स्त्री. खत.
 पोंसना-क्रि. स. खत घालणें.
 पोंसा-पु. फांसा.
 पोंसा उलटना-काळ फिरणें.
 पोंही-अ. जवळ, समीप.
 पा, पाइ-पु. पाय.
 पाइक-पु. दूत.
 पाइतरी-स्त्री. पायथें.

पाई-स्त्री. पै, पूर्ण विराम दर्शक उभी
रेष, पावकीची उभी रेष, धान्यांतील
किडा. [समाप्त.

पाक-पु. स्वयंपाक.-वि. पवित्र, शुद्ध

पाकदामन-वि. पतिव्रता, सती.

पाकना-क्रि. अ. पिकणे.

पाकर-री-पु. अष्टघाचें झाड.

पाकशाला-स्त्री. स्वयंपाक घर.

पाकी-स्त्री. पावित्र्य, उपस्थावरील केस.

पाकीजा-वि. शुद्ध, स्वच्छ. सुंदर,
निर्दोष. [स्वच्छता, सुंदरता.

पाकीजंगी-स्त्री. पवित्रता, निर्दोषिता,

पाकुए-पु. स्वयंपाकी.

पाखंड-पु. ढोंग, बुवाबाजी, कपट, नीचता.

पाखंडी-वि. धर्माविरुद्ध आचरण करणारा,

पाख-पु. पंध्रवडा, पंख. [कपटाचारी, धूर्त.

पाखर-स्त्री. हत्ती घोडे इ. वर घालावयाची
लोखंडी झूल, अष्टघाचें झाड.

पाखरी-स्त्री. पोतें, गोण.

पाखा-पु. टोंक, कोंपरा, पंख, पंध्रवडा.

पाखान, पाषाण-पु. दगड.

पाखाना-पु. संडास. [लेला पदार्थ.

पाग-स्त्री. पगडी, पागोटें.-पु. पाक, पाकवि-

पागना-क्रि. स. पाकविणें, पाकांत घालणें.

-क्रि. अ. अनुरक्त होणें.

पागल-वि. मूर्ख, वेडा, बाबळट.

पागलखाना-पु. वेडघांचें हॉस्पिटल.

पागुर-पु. रवंथ. [ठोकणें.

पागुराना-क्रि. अ. रवंथ करणें, गप्पा

पाचक-पु. आचारी, पाचकरस, पाचक

औषधि. [-वि. पचविणारा.

पाचन-पु. पचन, प्रायाश्चित्त, आंबट रस.

पाचिका-स्त्री. स्वयंपाकीण.

पाच्छाह-पु. बादशाह. [भाग.-अ. मागें.

पाछ-स्त्री. चीर, हलका धाव.-पु. मागचा

पाछना-क्रि. स. चीर पाडणें, हलक्या
हातानें कापणें.

पाछल-वि. मागचा, पाठीमागील, पूर्वीचा.

पाछा-पु. पाठीमागचा भाग.

पाछी-छु-छें-अ. मागें, पाठीमागें, नंतर.

पाजामा-पु. पायजमा, चड्डी.

पाजी-पु. रक्षक, पाईक.-वि. दुष्ट, हलकट.

पाजेब-स्त्री. नूपुर, वाळे.

पाटंबर-पु. रेशमी वस्त्र.

पाट-पु. सिंहासन, गादी, रेशीम, ताग,

रंदी, कपडा, घोब्याची कपडे घुण्याची

शिळा. [मंत्र, घराचे वरचे मजले.

पाटन-स्त्री. छत, सपिंचें विष उतरण्याचा

पाटना-क्रि. स. सपाट करणें (जमीन),

छत बांधणें, पाणी देणें (जमिनीस).

पाटमहिषी-स्त्री. पट्टराणी.

पाटल-पु. एक वृक्ष.

पाटा-पु. पाट, रेशीम, रेशमाचा किडा,

सिंहासन, आधार स्थान (जो भितीमध्ये

बांबू वगैरे लावून बनवितात) लांबी रंदी,

पाटिया-पु. ठुशी, पाटी, [जात्याची तळी.

पाटी-स्त्री. अनुक्रम, बेरीज, वजाबाकीं

गुणाकार इत्यादिचा क्रम, इयत्ता.-पु.

पाटी पढ़ना-शिकणें. [घडा, पाटी.

पाठ-पु. घडा, पाठ, वाचन, अध्ययन,

परिच्छेद, अध्याय.

पाठ पढ़ाना-आपल्या फायद्यासाठीं दुसऱ्या-

ला बहकाविणें, फुसलाविणें.

पाठक-पु. वाचक.

पाठांतर-पु. पाठभेद. [वळ, रेडा, बकरा.

पाठा-पु. तरणा ताठा, घष्टपुष्ट, पोळ,

पाठालय-पु. शाळा. [चित्रक वृक्ष.

पाठी-पाठ करणारा, शिकणारा.-पु. चित्ता,

पाठीन-पु. हजार दाढांचा मासा, गुग्गुळ, अघ्यापक, पुराणिक, चित्रक.

पाड-पु. धोतराचा कांठ, मचान, माळा, विहिरीच्या तोंडावरील जाळी.

पाडा-पु. मोहल्ला, विहिरीच्या तोंडावरील जाळी, धोतराचे काठ, बांध, फांशी देण्याची फळी.

पाडा-पु. चित्रमृग, एक औषधी लता.

पात-पु. नाश, प्रहार, उतरणे, पडणे, उडणे, टाकणे, फेकणे, हल्ला, घडणे, व्यंग, दोष, ग्रहाचा उतरता पात,

पातक-पु. पाप, गुन्हा. [डोळ्याचें पातें.

पातर-रि-री-रु-स्त्री. पत्रावळ, वेश्या.

-वि. पातळ, किडकिडीत.

पाताबा, पायताबा-पु. पायमोजा.

पाताल-पु. पाताळ, नागलोक, विवर, अधोलोक, वडवानल, जन्मलग्नापासून चतुर्थ स्थान, धातु भस्म करण्याची दोन धातूची पात्रे.

पाति, पाती-स्त्री. वृक्षाचे पान, पत्र, चिठ्ठी.

पाति-पु. घनी, पति, पक्षी.

पात्र-पु. पेला, आश्रय स्थान, भांडे, योग्य मनुष्य, आधार, पात्र, पान, नट, नायक, सांठा, मंत्री, नदीची रुंदी, आज्ञा, आदित्यमंडल, सुवादि यज्ञोपकरणे.

पात्री-स्त्री. लहान चूल, दुर्गा, भांडे, परात, ताट, पंचपात्री. [वायु, मार्ग.

पाथ-पु. पाणी, सूर्य, अग्नि, अन्न, आकाश,

पाथना-क्रि. स. थापटणे, ठोकणे, घडविणे.

पाथनाथ, पाथनिधि-पु. समुद्र.

पाथेय-पु. शिंदोरी, प्रवासखर्च.

पाथोज-पु. कमळ.

पाथोद-पु. मेघ.

पाथोधि-पु. समुद्र.

पाद-पु. पाय, किरण, खुर, चौथा भाग, खांब, छिद्र, पखालीचें तोंड, चक्र, त्रिज्या, शिडीची पायरी, पावगा, एक तोळा सोने, चरण (पद्याचा), पुस्तकाचा विशेष भाग, झाडाचें मूळ, तळ, गमन, मोठ्या पर्वताच्या जवळची

पादप-पु. वृक्ष. [लहान टेंकडी.

पादरी-पु. रित्रश्चन लोकांचा उपाध्याय.

पादाश-स्त्री. परिणाम, शेवट (विशेषतः वाईट कामाचा). [विद्वान, पुरोहित.

पाधा-पु. अध्यापक, आचार्य, पंडित,

पान-पु. कालवा, कलाल, पिणें, पाणी, मद्यपान, झाडाचें पान, विडा, लाल बदाम, श्वास, पाजळणें, रक्षण, पेय, पेला, प्राण, द्रवपदार्थ, पानाच्या आकाराची (पत्त्यांतील) वस्तु.

पान लगाना-विडा करणें. [वस्तु.

पानकूल-पानसुपारी, सत्काराची सामान्य

पान गोष्टी-स्त्री. दारू पिण्यासाठीं एकत्र जमलेली मंडळी. [वनस्पति.

पानडी-स्त्री. पाच, एक सुगंधी पानांची

पानदान-पु. पानांचा डबा.

पाना-क्रि. स. मिळविणें, बरावाईट परिणाम भोगणें, हरवलेली वस्तु परत मिळणें, समजून घेणें, पाहाणें, भोगणें.

पानागार-पु. दारूचा गुत्ता.

पानि-णि-पु. पाणी, हात.

पानिप-पु. कांति, तेज, पाणी.

पानी-पु. पाणी, तेज, लाळ, पाऊस, द्रव पदार्थ, अर्क, शस्त्रावरील पाणी,

कांति, चमक, प्रतिष्ठा, मान, अबू,
मर्दमकी, पाणचट पदार्थ, खेप, पाळी,
हवापाणी, कल्हई, मुलामा.
पानी उतारना-अपमान करणें.
पानी करना-राग शांत करणें.
पानीका फफोला, पानीका बुलबुला-नश्वर,
क्षणभंगुर वस्तु.
पानीके मोल-अत्यंत स्वस्त.
पानी जाना-पत जाणें, अप्रतिष्ठा होणें.
पानी टूटना-पाणी आटणें.
पानी न भोगना-तात्काळ मरणें.
पानी निकालना-घाम काढणें.
पानी पड़ना-पाऊस पडणें.
पानी पड़ना-पानी परोरना-पाणी मंतरणें.
पानी होना-अत्यंत लज्जित होणें, पाणी
पानी पतला करना-सतावणें.[पाणी होणें.
(ओखका) पानी मरना-निलज्ज होणें.
पानी पीकर कोसना-सदा निंदा करणें,
घालून पाड़ून बोलणें. [पडणें.
(सामने) पानी भरना-मान वाकविणें, फिकें
(मुँहमें) पानी भर आना-तोंडाला पाणी
पानी भरी खाल-क्षणभंगुर शरीर. [सुटणें.
पानीमें आग लगाना-नसतें भांडण लावणें.
(सुखे) पानीमें डूबना-फसणें.
पानी रखना-ब्रीद संभाळणें.
(शस्त्रमें) पानी पाना-धार असणें.
पानी लगना-हवा न मानवणें.
पानीसा पतला-अत्यंत तुच्छ.
पानीदार-वि. पाणीदार, चमकदार,
अबूदार, साहसी.
पानीवेवा-वि. वंशज, पिंडदान करणारा.
पानीपंझा, पानीपोंडे-पु. पाणक्या.
पानीफल-पु. शिंगाडा.

पाप-पु. वाईट कृत्य, पातक, अपराध,
हत्या, अहित, जंजाळ.
पाप उबय होना-पापाचें फळ मिळणें.
पाप कटना-पीडा टळणें.
पाप काटना-पापाचीं वाईट फळें भोगणें.
पाप पड़ना-दुष्काळ पडणें.
पाप मोल लेना-विकत श्राद्ध घेणें.
पापड़-र-पु. पापड़. [काढणें.
पापड़ बेलना-अतिशय कष्टांत दिवस
पापवंत-पु. पाणी.
पापिष्ट-वि. महापापी.
पापोश-स्त्री. पु. जोडा.
पाबंद-वि. बांधलेला, नियम पाळणारा.
पाबंदी-स्त्री. कंद, बद्धता. [उपरणें.
पामरी-स्त्री. पांघरण्याचें रेशमी वस्त्र,
पामाल-वि. पायाखालीं तुडविलेला,
दुर्दशाग्रस्त.
पायेंता-पु. पायथें, पायगत.
पायेंती-स्त्री. पाहा 'पायता'.
पायंदाज-पु. पायपुसणें.
पायक-पु. बातमी पोहोचविणारा,
निरोप्या, पायदळांतील शिपाई, सेवक.
पायताबा-पु. पायमोजा.
पायदार-वि. मजबूत टिकाऊ.
पायमाल-वि. पाहा 'पामाल'.
पायल-स्त्री. तोरडी, जलद चालणारी
हत्तीण, पायाळू.
पायस-पु. खीर, टपिण तेल, विशेष धूप,
चंदन, बलि (दूध, तांदूळ व साखर
यांचा), दूध, अमृत.
पाया-पु. खूर (टेबल बाज इ. चा पाय).
खांब, जिना, हुद्दा. [घेणें.
(किसीका) पाया पकड़ना-पक्का आश्रय

पायाब-वि. उथळ पाणी.

पार-पु. पराकाष्ठा, तीर, कांठ, पारा, दुसऱ्या बाजूचा किनारा, तारक, रक्षक, अवधि, शेवट, पूर्णता, अंत.

पार उतरना-पार पडणें, सफल होणें.

पार उतारना, पार करना-सफल करणें, मारून टाकणें.

पार पाना-सफलता प्राप्त होणें.

पार लगना-निभणें.

पार लगाना-मुक्तता करणें, उद्धार करणें.

पारख-पु. परीक्षा, तपास, [समजणारा.

पारखी-वि. परीक्षक, तपासणारा, खरेखोटें

पारचा-पु. तुकडा, वस्त्र, एकप्रकारच

पारटिशन-पु. विभाग. [रेशमी कापड, पोशाख.

पारथिव-पु. शिवलिंग, पृथ्वीसंबंधी, पृथ्वी

पासून उत्पन्न झालेला, राजा शरीर.- वि. मातीचें. [जात.

पारब-पु. पारा, इराणांतील एक प्राचीन

पारना-क्रि. स. पाडणें, टाकणें, निजविणें,

आडवें करणें, चीत करणें, सांच्यांत

पारबती-पार्वती. [ओतणें, धारण करणें.

पारस-पु. परीस, वाढलेलें भोजन, एक

प्राचीन देश, अत्यंत उपयोगी व लाभदा-

यक वस्तु, दुसऱ्याला आपल्या सारखें

करून घणारा मनुष्य. -वि. निरोगी,

परीसासारखा स्वच्छ व उत्तम.

पारसा-वि. पापभीरू, सदाचारी.

पारा-पु. तुकडा, दगडी भित, पारा (धातु).

पारा पिलाना-फार जड करणें.

पाराबत-पु. कबूतर, पर्वत, माकड.

पारावार-पु. आरपार, सीमा, समुद्र.

पारि-स्त्री. सीमा, दिशा, तंळघाचा कांठ.

पारिख-स्त्री. पारख, परीक्षा.

हि. म. को. २२

पारितोषिक-पु. बक्षिस.

पारिश-पु. परात. [जमविलेला तुकडा.

पारी-स्त्री. पाळी, जलसमूह, गुळाचा

पाथिव-पु. पाहा 'पारथिव'.

पाश्व-पु. कूस, आजूबाजूची जागा.

पाल-पु. एक झाड, बंगालमधील एक

प्रसिद्ध राजवंश, पालनकर्ता.-स्त्री. अडी,

(फळें पिकण्यासाठीं पानें वगैरे घाल-

तात), शीड, तंबू, गाडी किंवा पालखी-

वर टाकावयाचा कपडा, पाणी.

पालक-पु. पालनकर्ता, घोड्याचें रक्षण

करणारा, दत्तकपुत्र, एक पाले भाजी,

पलंग. [पालेभाजी.

पालकी-स्त्री. पालखी, मेणा, एकप्रकारची

पालतू-वि. पाठीव, माणसाळलेला.

पालधी-स्त्री. मांडी, मुख्यस्थान, परळ..

पालथीमारना-मांडी घालून बसणें.

पालन-पु. पालन पोषण.

पालना-पु. मुलांचा झोपाळा.-क्रि. स.

पाळणें, पालन करणें, रक्षण करणें.

पाला-पु. दंव, बर्फ, कडाक्याची थंडी.

(किसीसे) पाला पडना-पकडीत सांपडणें,

पाला मार जाना-थंडीनें कोळपणें. [संबंध येणें.

पालागन-पु. नमस्कार.

पालान-पु. घामोळें, घोड्याच्या पाठीवर

घालावयाचा कपडा (ज्यावर नंतर

जीन घालतात).

पाली-वि. पालक, संरक्षक, एक प्राचीन

पाबॅ-पु. पाय. [भाषा.

पाबॅडा-पु. स्वागतार्थ घातलेली पायघडी.

पाबॅडी-स्त्री. पादत्राण, खडावा.

पाबॅर-वि. पामर, तुच्छ, मूर्ख, निर्बुद्ध.

-पु. पायघडी. -स्त्री. जोडा.

पाव-पु. चौथाई, पाव.

पावक-वि. पवित्र, पवित्र करणारा.

-पु. अग्नि, तेज, चांगली वर्तणुक,
एक वृक्ष, वरुण, सूर्य.

पावदान-पु. पायंडी, पायरी.

पावन-वि. पवित्र करणारा, पवित्र,
स्वच्छ. -पु. अग्नि, धूप, प्रायश्चित्त,
पाणी, शेष, रुद्राक्ष, विष्णु, व्यास.

-स्त्री. तुळस, हिरडा, गाय, गंगा.

पावना-क्रि. स. मिळविणें, प्राप्त करणें,
जाणणें, समजून घेणें, जेवणें.

पावनी-स्त्री. पवित्र करणारी.

पावस-स्त्री. पाऊस.

पाश-पु. दोरी, फांस, जाळें.

पाशा-पु. तुर्की सरदारांची पदवी.

पाखंड-पु. कपट, छळ, पाखंडी मनुष्य,

पावान-पु. दगड. [नास्तिक, नास्तिकमत.

पास-पु. फांस, जाळें, फासा, समीपता,
अधिकार. -अ. जवळ.

(आस) पास-जवळ जवळ, सुमारे.

पासनी-स्त्री. उष्टावण, अन्नप्राशन.

पासबों-पु. रक्षक, चौकीदार.

पासवान-पु. रक्षक, पहारेकरी.

पासा-पु. फांसा, सोंगट्याचा खेळ.

(किसीका)पासा पडना-भाग्योदय. होणें.

पासा पलटना-भाग्य उलटणें, नशीब फिरणें.

पासी-पु. फांसेपारधी, घोड्याचे मागचे

पाय बांधण्याची दोरी, फांस.

पासुरी-स्त्री. फांसळी.

पाहू-अ. समीप, जवळ, एकाद्यासाठी,

पाहून-पु. दगड. [एकाद्याला.

पाहू-पु. पहारेकरी.

पाहा-पु. शेतांतील पायवाट.

पाहि-अ. पाहा 'पाहू'.

पाहीं-अ. पाहा 'पाहू'.

पाहुना-पु. पाहुणा, अतिथि, जांबई, जामात,
पाहुनी-स्त्री. स्त्री अतिथि, पाहुणचार,

पाहुर-पु. भेट, नजराणा. [आदरातिथ्य.

पिगल-पु. वानर, कवि, अग्नि, घुबड,
छंदशास्त्र. -वि. पिबळा, तांबूस, तपकिरी.

पिजर-वि. पिबळा. -पु. पिजरा, हाडांचा
सांपळा, सोने, तांबूस रंगाचा घोडा.

पिजरा-पु. पिजरा.

पिजरापोल-पु. पांजरपोळ.

पिड-पु. गोळा, ढीग, शरीर, पिड (श्राद्धां-

पिड छूटना-पीडा टळणें. [तील] भोजन.

पिड छोडना-संबंध तोडणें.

पिड पारना-पिडदान करणें.

पिडखजूर-स्त्री. खजूर.

पिडरी-स्त्री. पोटरी.

पिडा-पु. बिडा (सुताचा), बाटोळा
तुकडा, पिड, शरीर.

पिडापानी देना-श्राद्ध व तर्पण करणें.

पिडारा-पु. एक प्रकारची भाजी.

पिडारी-पु. पेंढारी, लुटारू.

पिडालू-रताळें.

पिडी-स्त्री. मातीचा ठेपळा, गोळा, ओल्या
किंवा ठिसुळ वस्तूचा तुकडा, भोपळा,
खजूर, सुताचा गुंडा, वेदी.

पिअर-वि. पिबळें.

पिअरी-स्त्री. विवाहाचेवेळीं बरास अथवा
वधूस नेसविण्याचें पिबळें बस्त्र. -वि.

पिआज, प्याज-पु. कांदा. [पिबळी.

पिआरा, प्यारा-वि. आवडता.

पिड-पु. पति, नवरा.

पिक-पु. कोकिला.

पिकांग-पु. चातक.

पिकानंद-पु. वसंत ऋतु.

पिकवेव-पु. आंब्याचें झाड, आम्रवृक्ष.

पिकप्रिय, पिकवल्लभ-पु. वसंतऋतु, आम्र-

पिकबांधव, पिकभक्षा-पु. जांभुळ. [वृक्ष.

पिकी-स्त्री. कोकिला. [वितळणें.

पिघलना-क्रि. अ. मनांत दया उत्पन्न होणें,

पिघालना-क्रि. स. वितळविणें, दुस-
ऱ्याच्या मनांत दया उत्पन्न करणें.

पिचकना-क्रि. अ. पिचणें.

पिचकारी-स्त्री. पिचकारी.

पिच्छल-पु. आकाश वेल, शिसवाचें लाकूड.

-वि. गुळगुळीत, मागचा. [राहणें.

पिछडना-क्रि. अ. मार्गे पडणें, पाठीमागें

पिछलगा-पु. पाठीमागून जाणारा, अनुचर.

पिछलगी-स्त्री. अनुगमन, अनुयायी, सेवक,

पिछलगू-पु. पाहा 'पिछलगा'. [आश्रित.

पिछला-वि. मागचा, नंतरचा, शेवटाकडचा.

पिछला प्रहर-तिसरा प्रहर.

पछली रात-उत्तर रात्र.

पिछवाडा-पु. घराचा मागील भाग, परसू.

पिछाडी-स्त्री. मागील भाग, घोड्याचे
मागील पाय बांधण्याची दोरी.

पिछानना-क्रि. स. ओळखणें.

पिछोंहें-अ. मार्गे, मागील बाजूस, मागून.

पिछौरा-पु. उपरणें.

पिटंत-स्त्री. मार, चोप. [थापी.

पिटना-क्रि. अ. मार खाणें, वाजविणें. -पु.

पिटवाना-क्रि. स. मारविणें. [मजुरी.

पिटाई-स्त्री. चोप, मार, जमीन चोपण्याची

पिटारा-पु. पेटारा.

पिटडू-पु. अनुयायी, साहाय्यक, कल्पित

पिटोरी-स्त्री. पाटवडी, भजी. [भिडू.

पिडक, पिडका-पु. फोड, पुळी.

पितर-पु. पूर्वज.

पितांबर-पु. पितांबर.

पिता-पु. पिता.

पित्ता-पु. पित्ताशय, हिमत, साहस.

पित्ता उबलना या खोलना-पित्त उसळणें.

पित्ता निकालना या पानी करना-रक्ताचें
पाणी करणें.

पित्ता मारना-राग गिळून टाकणें.

पित्ती-स्त्री. अंगावर उठणारे पित्त,

घामोळें-पु. चुलता. [क्षुद्र कीटक.

पिडडी-स्त्री. एक लहान पक्षी, एक लहान

पिड्दा-पु. पाहा 'पिडडी'.

पिड्दी-स्त्री. पाहा 'पिडडी'. [दार.

पिधान-पु. आवरण, पडदा, झांकण. म्यान,

पिनकना-क्रि. अ. अफूनें गुंगून डुलकी
येणें, पेंगणें.

पिनपिन-स्त्री. किरकिर (लहान मुलांची).

पिनपिनाना-क्रि. अ. किरकिरणें, चिरचिरणें.

पिनहों-वि. गुप्त, लपलेला.

पिनाक-पु. धनुष्य, त्रिशूळ, रामचंद्रानें
सीतास्वयंवरांत मोडलेलें शंकराचें

पिन्नी-स्त्री. एक मिठाई. [धनुष्य.

पिपीलिका-स्त्री. मुंगी.

पिय, पिया-पु. पति, नवरा.

पियर-रा-वि. पिबळा.

पियराई, पिराई-स्त्री. पिबळेपणा.

पियराना-क्रि. अ. निस्तेज होणें, फिकट
पडणें, पिबळें होणें.

पियार-पु. चारोळी, प्रेम.-वि. आवडता.

पियारा-वि. आवडता.

पियासे-वि. तहानेलेले.

पियूष, पीयूष-पु. अमृत.

पिरकी-स्त्री. बारीक फोड, पुटकुळी.
 पिरा-स्त्री. दुःख.
 पिराक-पु. एक पक्वान्न.
 पिराना-क्रि. अ. ठसठसणे, ठणकणे, दुखणे.
 -क्रि. स. दुःख समजणे, सहानुभूति
 पिरीतम-पु. प्रियतम, पति. [दाखविणे.
 पिरीता-वि. प्रिय, आवडता.
 पिरोज-पु. वाटी, ताटली. [प्रयोजन.
 पिरोजना-पु. कान टोंचण्याची चाल,
 पिरोजा-पु. एक प्रकारचा हिरवट निळा
 पिरोना-क्रि. स. ओवणे, गुंफणे. [दगड.
 पिल-स्त्री. प्लीहा. [सोडणे.
 पिलकना-क्रि. अ. ढकलणे, पाडणे, गडगडत
 पिलडी-स्त्री. मसालेदार खीमा.
 पिलना-क्रि. अ. मन घालणे, पिलून निघणे.
 पिलपिला-वि. बिलबिलीत, मऊ.
 पिलपिलाना-क्रि. स. मऊ करणे, बिल-
 बिलीत करणे. [विण्याचें काम करविणे.
 पिलवाना-क्रि. स. पाजणे, दाबून तेल काढ-
 पिलाना-क्रि. स. पाजणे, प्यावयास देणे,
 पिल्ला-पु. कुत्र्याचें पिल्लू. [आंत भरणे.
 पिल्लू-पु. पांढरी अळी.
 पिशाच-पु. भूत, ब्रह्मराक्षस.
 पिसनहारी-स्त्री. दळण करून निर्वाह
 करणारी स्त्री. [थकणे, चूणं होणे.
 पिसना-क्रि. अ. दळणे, दबणे, अतिशय
 पिसर-पु. पुत्र, मुलगा.
 पिसनाना-क्रि. स. दळून घेणे.
 पिसाई-स्त्री. दळण, दळण्याचें काम व त्याची
 पिसान-पु. पीठ. [मजुरी, कठिण परिश्रम.
 पिसुन-पु. चहाडखोर.
 पिसोनी-स्त्री. दळण, कठिण परिश्रम.
 पिसो-स्त्री. स्तन, छाती.

पिस्ता-पु. पिस्ते.
 पिस्सू-पु. पिसु. [पक्ष्यांचें कूजन करणे.
 पिहकना-क्रि. अ. कोकिल चातक इत्यादि
 पींजर, पींजरा-पु. पिंजरा.
 पी-पु. पति, चातक पक्ष्याची बोली.
 पीक-स्त्री. पिक.
 पीकदान-पु. पिकदाणी.
 पीछा-पु. मागचा भाग.
 पीछा करना-पाठलाग करणे, गळीं पडणे.
 पीछा छुडाना-पीडा टाळणे.
 पीछा दिखाना-पाठ दाखविणे.
 पीछा देना-अंग काढून घेणे.
 पीछा पकडना-अनुकरण करणे.
 पीछा होना-मरून जाणे.
 पीछू-अ. मागे, मागच्या बाजूस.
 पीछे-अ. मागे. [चालणे.
 पीछे चलना-पावलावर पाऊल टाकून
 पीछे पडना-पाठीस लागणे, सतत उद्योग
 करणे, मागे असणे, लकडा लावणे.
 पीटना-क्रि. स. मार खाणे.-क्रि. अ. मारणे.
 पीठ-पु. आसन (खुर्ची, बांक, पाट इ.),
 दर्भासन, सिंहासन, प्रदेश, पाया, तळ,
 देव्हारा, चौरंग-स्त्री. पाठ.
 पीठ चारपाईस लग जाना-अंथरुणाला
 खिळणे. [पळून जाणे.
 पीठ विखा कर जाना-माया तोडून जाणे,
 पीठ बेना-पळून जाणे, निरोप घेणे.
 पीठ पर होना-पाठिराखा असणे.
 पीठ लगाना-निजणे.
 पीठ ठोकना-पाठ थोपटणे. [(पशूंच्या).
 पीठ लगाना-पाठीवर घाव लागणे,
 पीठी-स्त्री. वाटलेली डाळ.
 पीडक-पु. दुःख देणारा, त्रास देणारा.

पीडा-स्त्री. दुःख, पीडा, रोग.
 पीडुरी-स्त्री. पोदरी.
 पीडा-पु. पाट.
 पीढी-स्त्री. पिढी, कुलपरंपरा, लहान पाट.
 पीत-वि. पिवळा, प्यालेला-स्त्री. प्रीति.
 -पु. पिवळा रंग, हरताळ, कुसुम,
 पुष्कराज, पोवळे.
 पीतक-पु. हरताळ, केशर, पिवळें चंदन,
 मघ, पितळ.-वि. पिवळा.
 पीतपुष्प-पु. कण्हेर, घोसाळें, चांफा.
 पीतम-पु. प्रियतम, पति.
 पीतल-पु. पितळ.
 पीन-वि. जाड, स्थूल, संपन्न.
 पीनक-स्त्री. अफूची गुंगी, डुलकी, झोपेची
 पीनसा-स्त्री. काकडी. [डुलकी.
 पीना-क्रि. स. पिणें, पान करणें, सहन
 करणें, राग गिळणें, पिणें (दारू, विडी
 इ.), शोषून घेणें.
 पीप-स्त्री. पू.
 पीपर-पु. पिंपळाचें झाड.-स्त्री. पिंपळी
 (ओषधी वनस्पति).
 पीपरमूल-पु. पिंपळमूल.
 पीपल-पु. पिंपळाचें झाड.
 पीपा-पु. पीप.
 पीब-स्त्री. पू.
 पीय-पु. प्रिय, पति, आवडता, सुखकर.
 पीयर-वि. पिवळा, पिवळ्या रंगाचा.
 पीया-पु. पति, भर्ता.
 पीयूष-पु. अमृत, दूध, गाईचें नवीन-
 (सात दिवसांपर्यंतचें) दूध.
 पीर-स्त्री. दुःख, पीडा, सहानुभूति.-वि
 महात्मा, वृद्ध.
 पीरा-स्त्री. पीडा.-वि. पिवळा.

पीरी-स्त्री. म्हातारपण, बुवाबाजी, मक्ता,
 सत्ता.-वि. पिवळी.
 पील-पु. हत्ती, बुद्धिबळांतील मोहरा.
 पील पौब-पु. हत्ती रोग. [-वि. फार मोठा.
 पील पाया-पु. मोठा खांब, हत्तीचा पाय.
 पीलवान-पु. माहूत.
 पीलसाज-पु. दिवा लावण्याचा स्टंड.
 पीला-वि. पिवळा, निस्तेज-पु. हत्ती.
 पीलापन-पु. पिवळेपणा.
 पीलिया-पु. पांडुरोग, कावीळ.
 पीलु-पु. एक प्रकारचें ओषधी फळ, फूल,
 परमाणू, हत्ती, हाडाचा तुकडा.
 पीब-पु. प्रिय, पति,
 पीवना-क्रि. स. पिणें.
 पीवर-वि. जाड, लठू. [ठेंचणें.
 पीसना-क्रि. स. दळणें, वाटणें (पाट्यावर),
 पीहर-पु. माहेर.
 पीहु-ह-पु. पिसू.
 पुंख-पु. बाणाचा मागचा भाग.
 पुंख, पुंछार-पु. मोर.
 पुंगव-पु. समूह, ढीग.
 पुंगीफल-पु. सुपारी.
 पुंज-पु. बॅल.-वि. श्रेष्ठ.
 पुंजी-स्त्री. संचित धन.
 पुस-पु. पुरुष.
 पुंसवन-पु. दूध, वैष्णवांचे एक व्रत.
 पुआ-पु. मालपुआ, पाकांतील पुरी.
 पुआल-पु. पेंढी.
 पुकार-स्त्री. हांक, ओरड, फियार्द, मागणी.
 पुकारना-क्रि. स. हांक मारणें, ओरडून
 सांगणें, रक्षणार्थ हांका मारणें, फि-
 पुख-पु. पुष्प, फूल. [याद करणें.
 पुखर-पु. तलाव.

पुष्कराज-पु. एक पिबळ्या रंगाचें रत्न,
 पुस्त-वि. दूढ, मजबूत. [पुष्कराज.
 पुगना-क्रि. अ. पूजणें, पूर्ण होणें.
 पुचका-स्त्री. चुचकार.
 पुचकारना-क्रि. अ. चुचकारणें.
 पुचारा-पु. सफेती, चुना देण्याचें काम,
 रंग देण्याचा कुंचा, आनंद देणारी
 गोष्ट, खुशामत, उत्साह देणारे शब्द.
 पुच्छ-स्त्री. शोपूट, एकाद्या वस्तूचा मागील
 पुच्छल-वि. शोपूट असलेला. [भाग.
 पुच्छलतारा-पु. धूमकेतु.
 पुच्छला-पु. लांब शोपूट, कच्छपीं लागलेला
 माणुस, खुशामतखोर, आश्रित, पाठ न
 सोडणारा.
 पुछ्या-वि. विचारणारा, पुसणारा.
 पुजना-क्रि. अ. पूजिलें जाणें, आदर होणें.
 पुजवाना-क्रि. स. पूजा करविणें, स्वतःचा
 बडेजाव करविणें, पूर्ण करणें, सफल
 पुजाई-स्त्री. पूजन. [करणें.
 पुजाना-क्रि. स. पूर्ण करणें, सफल करणें,
 पूजेला प्रवृत्त करणें, पैसे वसूल करणें.
 पुजापा-पु. पूजासाहित्य.
 पुजारी-पु. देवमूर्तीची पूजा करणारा. [पूजा.
 पुजया-पु. पुजारी, पूर्ण करणारा. -स्त्री.
 पुट-पु. घडी, पोकळी, पापणी, खूर, पूट,
 रंग, आच्छादन, द्रोणाच्या आकाराची
 वस्तु, घोड्याची टाप, संकोचन,
 बाघनख, जायफळ.
 पुटकी-स्त्री. पदार्थ घट्ट करण्याकरितां
 पेरलेलें पीठ, लहानसें गाठोडें, बोचकें,
 आकस्मिक मृत्यु, दैवी आपत्ति.
 पुटपाक-पु. पुटें चढविण्याची क्रिया, औषधि.
 पुटी-स्त्री. लहानद्रोण, वाटी, वस्तु ठेवण्या

जोगी जागा, पुडी, लंगोटी, बेलची.
 पुटीन-पु. लांबी, लुकण.
 पुठवार-अ. बाजूस.
 पुठवाल-पु. मदतनीस, पाठीराखा.
 पुटठा-पु. पुठ्ठा.
 पुडिया-स्त्री. पुडी.
 पुण्य-वि. पुण्य, पवित्र. -पु. धर्मकार्य, सत्कृत्य,
 पुण्यात्मा-वि. पुण्यवान. [सद्गुण.
 पुतरा-ला-पु. बाहुला. [फिरणें.
 (फिसीका) पुतरा बांधना-निंदा करीत
 पुतरिका, पुतरी-स्त्री. बाहुली, डोळ्यां-
 तील बाहुली, कपडा विणण्याचा माग.
 पुतली फिर जाना-डोळे फिरणें.
 (औलकी) पुतली बनाना-अत्यंत प्रिय
 बनविणें, तळहातावरील फोड.
 पुतलीघर-कापडाची गिरणी.
 पुताई-स्त्री. लिपण्याचें व रंग देण्याचें काम
 पुत्त-पु. पुत्र, मुलगा [किंवा मजुरी.
 पुत्रवधू-स्त्री. सून.
 पुनर्भू-स्त्री. पुनर्विवाह केलेली विधवा स्त्री.
 पुनि-अ. फिरून, पुन्हां. [पुन्हां.
 पुनी-पु. पुण्यात्मा. -स्त्री. पूणिमा. -अ.
 पुनीत-वि. पवित्र.
 पुन्यसिलोक-वि. पुण्यश्लोक.
 पुपली-स्त्री. बांबूची नळी. -वि. बोचरी.
 पुर्वर-पु. इंद्र, विष्णु, शिव, अग्नि.
 -वि. घरफोड्या.
 पुर्-अ. पुढें, आधीं. -वि. पूर्ण भरलेला. -पु.
 नगर, घर, नक्षत्र, देह, किल्ला, तीन लोक.
 पुर्इन-स्त्री. कमळाचें पान, कमलिनी.
 पुर्जब-पूर्ण करा, पूर्ण करीन.
 पुर्खा-पु. पूर्वज, कुटुंबातील मोठा पुरुष.
 पुरखे तर जाना-पूर्वजांना उत्तम गति प्राप्त

होणें.

[चुचकार.

पुरुषक-स्त्री. उस्ताह, प्रेरणा, समर्थन,
पुरजा-पु. चिट्ठी, तुकडा, कात्रण, अवयव,
अंग. [माणूस.

चलता पुरजा-तरतरीत माणूस, चलाख
पुरजे, पुरजे करना-बारीक तुकडे करणें.
पुरट-पु. सोनें. [पूर्ण होणें.

पुरना-क्रि. स. भरून जाणें, बंद होणें,
पुरनिया-वि. प्राचीन, वृद्ध.

पुरबना-क्रि. स. पूर्ण करणें.

पुरबला-वि. पूर्वीचा, जुना, पूर्व जन्मीचा.

पुरबहु-क्रि. स. पूर्ण करो, पुरवो.

पुरबा-पु. मातीचे भांडे, कढई, पूर्वेकडील
वारा, पूर्वा नक्षत्र. [पीर्वात्य.

पुरबिया-वि. पूर्वेकडील देशांत राहाणार,
पुरबट-पु. मोट.

पुरबना-क्रि. स. पूर्ण करणें, भरणें, पूज-
विणें.-क्रि. अ. पुरें होणें, पर्याप्त होणें.

पुरबा-पु. लहान गांव, पूर्वेकडून येणारे
वारे.

पुरबाई-बैया-स्त्री. पूर्वेकडून येणारे वारे.

पुरसां-वि. विचारणारा.

पुरसा-पु. एका पुरुषाच्या उंची इतकें माप.

पुरसांहाल-वि. पुसणारें, समाचार घेणारें.

पुरसी-स्त्री. पुसतपास, विचारणा.

पुरस्कार-पु. इनाम, आदर, सन्मान, स्वी-
कार, पुढे करणें, हल्ला (शत्रूचा),
आरोप, अटकळ, दृष्टोत्पत्तीस येणें,

पुरहूत, पुरहूत-पु. इंद्र. [तीर्थानि प्रोक्षणें.

पुरा-अ. पूर्वी, प्राचीन काळीं. -पु. गांव,
वस्ती. -वि. प्राचीन. [केलेला.

पुराकृत-वि. पूर्वी केलेला, पूर्व जन्मीं

पुरातन-वि. प्राचीन. -पु. विष्णु.

पुरातनप्रेमी-पु. सनातनी.

पुरान-पु. पुराण.-वि. जुना, प्राचीन.

पुराना-वि. जुना, प्राचीन, अनुभवी.
-क्रि. स. पूर्ण करविणें, अनुकूल करविणें,
पूर्ण करणें, पालन करणें.

पुराना खुराट-म्हातारा.

पुराना घाघ-अत्यंत चलाख. [मारणार.

पुरारि-री-पु. शंकर, त्रिपुर राक्षसास

पुरावृत्त-पु. प्राचीन इतिहास.

पुरुष-पु. पुरुष.

पुरुषारथ-पु. पुरुषार्थ.

पुरुहूत-पु. इंद्र. [जीव, शिव, पूर्वज, पति.

पुरुष-पु. पुरुष, मनुष्य, आत्मा, विष्णु, सूर्य,

पुरुषोत्तम-पु. श्रेष्ठ पुरुष, विष्णु, ईश्वर,
अधिकमास.

पुरेन-स्त्री. कमलपत्र, कमलिनी.

पुरोडाश, पुरोडास-पु. हविर्द्रव्य, भाजलेलें
पीठ, हवन द्रव्यशेष, सोमरस.

पुरोहित-पु. कुलाचार्य, [सुटा भाग.

पुर्जा-पु. भाग, तुकडा, चिटोरे, यंत्राचा

पुल-पु. पूल.

पुल टूटना-भयंकर गर्दी होणें.

(किसी बातका) पुल बांधना-वर्षाव करणें.

पुलक-पु. रोमांच, एक प्रकारचे रत्न.

पुलकाई-स्त्री. प्रफुल्लता, आनंद.

पुलकित-वि. रोमांचित

पुलदिस-स्त्री. पोटीस.

पुलपुला-वि. बिलबिलीत, मऊ.

पुलपुलाना-क्रि. स दाबणें, चोखणें.

पुलस्ति-पु. ह्या नावांचा एक ऋषि.

पुलाव-पु. मांस घालून शिजविलेला भात.

पुलिडा-पु. गठ्ठा, बंडल.

पुलिन-पु. तट, किनारा.

पुलिस-स्त्री. पोलीस.
 पुवार, पुवाल-पु. पेंढी.
 पुस्त-स्त्री. पाठ, पिढी.
 पुस्त बर पुस्त-वंशपरंपरा.
 पुस्त हा पुस्त-कित्येक पिढ्यापर्यंत.
 पुस्तक-पु. दुगाणी.
 पुस्तनामा-पु. वंशावळ.
 पुस्तनी-वि. पिढीजात, वंशपरंपरागत.
 पुस्ता-पु. बंधारा, बांध, पुठ्ठा, दगड-विटांचा ढीग.
 पुस्ती-स्त्री. टेक, आधार, तरफदारी,
 पुस्तनी-वि. परंपरागत. [तक्या, मदत.
 पुष्ट-वि. लठ्ठ, बलवर्धक, मजबूत, पोसलेला.
 पुष्टाई-स्त्री. शक्तिवर्धक औषध.
 पुष्टि-स्त्री. पोषण, बलिष्टता, वृद्धि, दृढता.
 पुष्प-पु. फूल, डोळ्याचा एक रोग,
 कुबेराचें विमान, मांस. [एक रोग.
 पुष्पक-पु. कुबेराचें विमान, डोळ्याचा
 पुष्पलाबी-स्त्री. माळीण, माळा बनवि-
 पुसना-क्रि. अ. शोभणें, पुरें पडणें. [णारी.
 पुस्तक-स्त्री. पोथी, पुस्तक.
 पुस्तकाकार-वि. पुस्तकाच्या आकाराचें.
 पुस्तकालय-पु. पुस्तकांचा संग्रह असलेलें
 पुहकर-पु. पुष्करिणी, तलाव. [घर.
 पुहप, पुहप-पु. फूल.
 पुहमी-स्त्री. पृथ्वी.
 पुहरेनु-पु. पुष्पपराग.
 पूछ-स्त्री. शेपूट, मागील भाग.
 पूछना-क्रि. स. विचारणें, पुसणें.
 पूजो-स्त्री. भांडवल, संचित, धन, ढीग,
 एकाद्या विषयांतील पारंगतता.
 पूजीदार-पु. भांडवलदार.
 पूजीपति-पु. भांडवलदार.

पूजीबाद-. भांडवलशाही.
 पूठ-स्त्री. पाठ.
 पूआ-पु. मालपुवा, पाकवलेली पुरी.
 पूखन-पु. पोषण.
 पूग-पु. समूह, जमाव, सुपारी, छंद.
 पूगना-क्रि. अ. पूर्ण होणें,
 पूछ-स्त्री. विचारपूस, आदर, शोध, तपास.
 पूछ ता (पा)छ-स्त्री. विचारपूस, पूसतपास.
 पूछरी-स्त्री. शेपूट, मागचा भाग.
 पूजन-पु. सन्मान, पूजा.
 पूजना-क्रि. स. पूजा करणें, आदरसत्कार
 करणें, सन्मान करणें, लांच देणें,
 खळगा भरणें, समाप्त होणें.
 पूजनीय, पूज्य-वि. आदरणीय.
 पूजा-स्त्री. पूजा, आराधना, आदरसत्कार,
 पूठ, पूठा-पु. पुठ्ठा. [दंड, लांच.
 पूडी-स्त्री. पुरी. [पळस, पुत्र.
 पूत-वि. पवित्र, शुद्ध. -पु. सत्य, शांख,
 पूतना-स्त्री. पूतना (श्रीकृष्णाला मारण्या-
 साठीं कंसाने पाठविलेली राक्षसी), एक
 बालरोग. [व खेळण्याची).
 पूतरी-स्त्री. मूर्ति, बाहुली, (डोळ्याची
 पूति-स्त्री. शुद्धता, दुर्गंध.
 पूती-स्त्री. गड्डा (लसूण, कांदा इ.).
 पून-पु. पुण्य.
 पूनो-स्त्री. पेळ.
 पूनी-स्त्री. पूर्णिमा. [पोळें, गोड पोळी.
 पूप-पु. धारगा, वडा, अनारसा, गहू, मद्याचे
 पूय-पु. पू. [इ.) -वि. पूर्ण.
 पूर-पु. पूर्णत्व, भरावयाचे पदार्थ (पूरण
 पूरक-वि. पूर्ण करणारें. -पु. गुणक.
 पूरन-वि. पूर्ण.
 पूरन परब-पु. पूर्णिमा.

पूरनपुरी-स्त्री. पुरण पोळी.
 पूरना-क्रि. स. पूर्ण करणें, झांकणें, वाज-
 पूरब-पु. पूर्व. [विणें. -क्रि. अ. भरणें.
 पूरबल-पु. प्राचीन काळ, पूर्वजन्म.
 पूरबली-वि. जुना, पहिल्या जन्मीचा.
 पूरबी-वि. पूर्वकडील, पौर्वात्य.
 पूरा-वि. परिपूर्ण, सर्व, भरपूर.
 (कोई काम) पूरा उतरना-यथासांग होणें.
 (किसीका) पूरा पडना-काम पूर्ण होणें,
 पुरवठ्यास येणें.
 पूरी-स्त्री. पुरी, (मृदंग, ढोल वगैरेंवर
 बसविलेला) कातड्याचा गोल तुकडा.
 पूर्ति-स्त्री. पूर्णता, तृप्ति.
 पूर्वक-वि. अगदीं पहिला, पहिला, नित्य.
 -पु. पूर्वज, मूळ पुरुष. -अ. सहित.
 पूर्वी-वि. पूर्वकडील, पूर्वकडे होणारा तांदूळ,
 पूला-पु. पेंढी. [एक राग.
 पूषन-पु. जगत्पोषक, सूर्य.
 पृथक-अ. वेगळें, खेरीज, परिमित.
 पृथुराज-पु. अंगराजाचा पुत्र.
 पृथ्वी-स्त्री. पृथ्वी, जमीन, माती, एक
 वर्णवृत्त, पुनर्नवा, श्वेत मंदार,
 पृष्ठ-पु. पृष्ठ, पाठ, मागचा भाग, पुस्त-
 काचें पान, शेषभाग, शिल्लक, सपाटी,
 पेंग-स्त्री. झोंका. [वरचा भाग.
 पेंग भारना-क्रि. स. जोरानें झोका देणें.
 पेंडकी-स्त्री. पारवा, सोनाराची फुंकणी,
 पेंढा-पु. तळ. [खव्याची मिठाई.
 पेअुसी-स्त्री. खरवस.
 पेखक-पु. प्रेक्षक.
 पेखना-क्रि.स. पाहाणें.
 पेच-पु. पेच, फिकी, डावपेच, कोडें,
 विवचना, यंत्र, कुस्तीचा डाव, युक्ति,

शिरपेच. [ढग, पलंग.
 पेचक-स्त्री. सुताची गुंडी.-पु. घुबड, ऊ,
 पेचकश-पु. स्कू ड्रायव्हर, बूच काढण्याचा
 स्कू. [राग.
 पेचताब-पु. अढी, मनांत दाबून ठेवलेला
 पेचवान-पु. हुक्याची लांब नळी, मोठा
 पेचा-पु. घुबड. [हुक्का.
 पेचिश-स्त्री. पोटांत येणारी कळ, मुरडा.
 पेचीबा-वि. कठिण, पेचाचा.
 पेचीला-वि. पेचाचा.
 पेज-स्त्री. बामुंदी.-पु. पान. [मन.
 पेट-पु. पोट, गर्भ, पोकळी, अंतःकरण,
 पेट काटना-पोटाला चिमटा घेणें.
 पेटका धंधा-निर्वाहाचें साधन.
 पेटका पानी न पचना-पोटांत कांहीं न
 राहणें, गुप्त गोष्ट प्रकट करणें.
 पेटका पानी न हिलना-हातपाय जोडून
 पेटका हलका-क्षुद्र वृत्तीचा, हलकट. [बसणें.
 पेटकी बात-भूक.
 पेटकी आग-रहस्य, मर्म, गुप्त गोष्टी.
 पेट खोलना-हृदय उघडणें, मनांतली
 गोष्ट सांगणें.
 पेट गिरना-गर्भ पात होणें, बॅड फुटणें.
 पेट बिखलाना-दीनता दाखविणें, भूक लाग-
 लीसैं दाखविणें.
 पेट बेखना-मत पाहणें.
 पेट देना-खुबी सांगणें, मर्म सांगणें,
 मनांतील गोष्ट सांगणें.
 पेट पालना-उपजीविका करणें.
 पेट पोंछना-शेवटलें मूल होणें.
 पेटपोसू-वि. खादाड.
 पेट बढाना-हावरेपणा वाढविणें.
 पेट बांधना-कमी खाणें, कमी खर्च करणें.

पेट मारकर मर जाना—आत्मघात करणें.
पेटमें बाढ़ी होना—लहान वयांत अधिक
शहाणें असणें.

पेटमें पौब होना—पोटांत कपट असणें.

पेटमें पानी होना—अन्न न पचणें.

पेटमें लेना—सहन करणें. [खाणें.

पेटमें हाथ समाना—धक्का बसणें, हाथ

पेट रहना, पेटसे होना—गर्भवती होणें.

पेटसे पौब निकलना—कुमार्गाला लागणें.

पेटसे सीखना—स्वभावतः सुचणें.

पेटक—पु. पेटारा, समूह, कळप. [घेर.

पेटा—पु. मध्यभाग, पूर्ण तपशील, हद्द,

पेटा न मिलना—रहस्य न कळणें.

पेटागि—स्त्री. जठराग्नि, भूक.

पेटार्थी, पेटार्थ—वि. पोटभरू, पोटार्थी.

पेटिया—पु. शिधा.

पेटी—स्त्री. कमरपट्टी, छाती व बेंबीच्या
मधील स्थान, न्हाव्याची धोपटी.

पेटो पडना—दोंद वाढणें.

पेटू—वि. अघाशी.

पेटो—पु. पांढरा कोहळा.

पेटू—पु. झाड.

पेटा—पु. पेडा.

पेट्टी—स्त्री. झाडाचें खोड, घड, शरीर.

पेटू—पु. ओटीपोट, गर्भाशय.

पेन्हाणा—क्रि. स. धारण करविणें,

पेन्बं—पु. ठिगळ. [पान्हावणें, पान्हा फुटणें.

पेस—पु. प्रेम.

पेरना—क्रि. स. तेल किंवा रस निघेल
इतके दाबणें, त्रास देणें, एकाद्या
कामाला फार वेळ लावणें, प्रेरणा देणें,

पेल—पु. अंडकोष. [पाठविणें.

पेलना—क्रि. स. प्रवृत्त करणें, अंगावर

सोडणें, आंत शिरविणें, धक्का देणें,
टाळणें, फेकणें, जबरदस्ती करणें, घुस-
पेला—पु. हल्ला, अपराध, झगडा. [विणें.

पेब—पु. प्रेम.

पेबस्—खर्वस.

पेश—अ. समोर, पुढें.

पेश आना—वागणें, पुढें येणें, घडणें.

पेश करना—पुढें ठेवणें, दाखविणें.

पेशकबमी—स्त्री. पुढाकार, नेतृत्व, आक्रमण.

पेशकब्ज—स्त्री. कटघार.

पेशकश—स्त्री. नजराणा.

पेशकार—पु. शिरस्तेदार, न्यायाधीशापुढें
कागद ठेवणारा कारकून.

पेशखेमा—पु. सैन्याचें सामान, संरजाम,
सैन्याची आघाडी, एकाद्या घटनेचें पूर्व

पेशगी—स्त्री. आगाऊ रक्कम. [लक्षण.

पेशगोई—स्त्री. भविष्यकथन.

पेशतर—अ. आधीं, अगोदर.

पेशबंदी—स्त्री. पूर्वतयारी, अगोदर केलेला
बंदोबस्त किंवा बचावाची युक्ति.

पेशराज—पु. दगड वाहणारा मजूर, गंवडी.

पेशरौ—पु. अग्रगामी, मार्गदर्शक.

पेशबा—पु. नेता, पुढारी, मराठी राज्याच्या
मुख्य प्रधानाची पदवी.

पेशवाई—स्त्री. सामोरें जाणें, पेशव्यांचा
हुद्दा, पेशव्यांचा शासनकाल.

पेशबाज—स्त्री. कलावंतिणीचा नाचतांना
घालावयाचा मोठा घागरा.

पेशा—पु. उद्योग, धंदा, कार्य.

पेशानी—स्त्री. कपाळ, भाग्य, नशीब.

पेशाब—पु. मूत्र, लघवी.

पेशाबखाना—पु. मुतारी.

पेशाबर—पु. व्यवसायी.

पेशी-स्त्री. खटल्याची सुनावणी, वज्र,
तलवारीचें म्यान, गर्भाशय, मांसपेशी.

पेक्षर-अ. पूर्वी.

पेखन-पु. तमाशा, दळण.

पेस-अ. पुढें, समोर.

पेंजनी-स्त्री. पेंजण. [दिवस.

पेंठ-स्त्री. बाजार, दुकान, बाजाराचा

पेंडा-पु. रस्ता, घोडशाळा, प्रणाली.

पेंडा परना-मार्ग लागणें, वारंवार त्रास

पेंत-स्त्री. पैज, शयंत. [देणें.

पेंतरा-पु. पवित्रा.

पेंती-स्त्री. पवित्री, श्राद्धादि कर्माच्या वेळीं
बोटांत घालावयाची गवताची आंगठी.

पेंयों-स्त्री. पाय, चरण.

पेंसठ-वि. पासष्ट.

पे-पु. पाय, पाउल, पायाचें चिन्ह.-अ.
परंतु, अवश्य, नंतर, प्रति, कडे,
जवळ, मग.-स्त्री. दोष, त्रुटि.

पेंकरमा-स्त्री. प्रदक्षिणा.

पेंकार-पु. लहान व्यापारी, किरकोळ

पेंखाना-पु. संडास. [मालाचा व्यापारी.

पेंचंबर-पु. ईश्वराचा संदेश देणारा, अव-

पेंग-पु. पाऊल. [तार.

पेंगाम-पु. संदेश.

पेंजा-पु. कुसं.

पेंजामा-पु. विजार.

पेंजार-स्त्री. जोडा, पायतण.

(जूती) पेंजार होना-जोडाजोडी होणें.

पेंठाना-क्रि. स. घुसणें, प्रवेश करणें.

पेंठाना-क्रि. स. घेऊन जाणें, प्रवेश करविणें.

पेंठार-पु. प्रवेश, फाटक, प्रवेशद्वार.

पेंडी-स्त्री. शिडी.

पेंतरा-पु. पवित्रा, उमें राहण्याची विशिष्ट

स्थिति, पावलाचें चिन्ह.

पेंताना-पु. पायगत, पायाकडील बाजू.

पेंत्रिक-वि. वडिलोपार्जित, श्राद्ध.

पें बरपें-अ. क्रमवार, लागोपाठ, पदोपदीं.

पेंबल-वि. पायदळ.-अ. पायीं.-पु. पायदळ

पेंदा-वि. उत्पन्न, प्रगट, मिळविलेले. [शिपाई.

पेंदाइश-स्त्री. उत्पत्ति, जन्म.

पेंदाइशी-वि. जन्मतः, स्वाभाविक.

पेंदावार-स्त्री. पीक, शेतांतील उत्पन्न.

पेंना-वि. टोंकदार, धारदार.-पु. टोंकदार
लोखंडी सळई, शेतकऱ्याची बैल हाक-
ण्याची काठी.

पेंनाना-क्रि. स. धार लावणें, तीक्ष्ण करणें.

पेंमाइश-स्त्री. माप, मोजणी.

पेंमाना-पु. माप, प्रमाण. [लेला.

पेंमाल-वि. पददलित, पायाखालीं चिरड-

पेंयों-स्त्री. पाय.

पेंया-पु. निःसत्त्व धान्य, हीनदीन.

पेंर-पु. पाय, पावलाचें चिन्ह.

पेंरगाडी-स्त्री. दुचाकी सायकल.

पेंरना-क्रि. अ. पोहणें.

पेंरबी-स्त्री. अनुसरण, समर्थन, आज्ञा-
पालन, पक्षाचें मंडन, प्रयत्न.

पेंरबीकार-पु. समर्थन करणारा, पक्षाचें
मंडन करणारा. [तात्पुरता जिना.

पेंरा-पु. पायगुण, पायांत घालण्याचें कडे,

पेंराई-स्त्री. पोहण्याची क्रिया.

पेंराक-वि. पोहणारा.

पेंराव-पु. पोहून जातां येईल इतकें पाणी.

पेंरो-पु. अनुयायी, शिष्य.

पेंरोकार-पु. खटल्याची मांडणी करणारा.

पेंला, पेंले-पु. पायलीचें माप.

पेंबंब-स्त्री. ठिगळ, शाडाचें कलम, शकाचा

वस्तूला दिलेला जोड.

पैबंदी-वि. कलम लावून तयार केलेलें-
(फळ वगैरे).-पु. सनाळू, एक प्रकारचें

पैबस्त-वि. मिळून गेलेला. [फळ, अकुलीन.

पैशाचिक-वि. भूताचें, राक्षसी.

पैशाची-स्त्री. एक प्राकृत भाषा.

पैसना-क्रि. अ. घुसणें, प्रवेश करणें.

पैसरा-पु. बखेडा, प्रयत्न.

पैसा-पु. पैसा, धन.

पैसा लगाना-पैसा गुंतविणें, खर्च करणें.

पैसेका मुह देखना-खर्च न करणें.

पैसेको फूस समझना, पैसेको धूल समझना-
पैसा अघळणें.

पैसेसे दरबार बांधना-लांच देऊन वाटेल

पैसार-पु. प्रवेश. [तें काम करून घेणें.

पैहारी-वि. दुग्धाहारी (साधु).

पोंकना-क्रि. स. जुलाव होणें, अत्यंत
भयभीत होणें, धावरणें.-पु. जनावरांना
हगवण लागते तो रोग.

पोंका-पु. फुलपांखळ. [ची नळी.

पोंगा-पु. बांबू किंवा घातूची नळी, पाया-

पोंछना-क्रि. स. पुसणें, पुसून साफ करणें.

-पु. पुसण्याचें कापड.

पोआ-पु. सापाचें पिल्लू.

पोइया-स्त्री. घोड्याची चाल.

पोखना-क्रि. स. पालन पोषण करणें.

पोखरा-पु. तळें, लहान तलाव.

पोच-वि. क्षुद्र, तुच्छ, अशक्त.

पोचारा-इ-पु. पोतेरें, सारवण, उत्तेज-
नार्थ शब्द, प्रोत्साहन, खुषमत.

पोची-स्त्री. नीचता, हलकटपणा.

पोढ-स्त्री. पुरचुंडी, गठडी, ढीग. [भुरळ पाडणें

पोटना-क्रि. स. गोळा करणें, वश करणें,

पोटरी-स्त्री. लहान गाठोडें.

पोढा-वि. घष्टपुष्ट, कठिण, कठोर.

(जी) पोढा करना-मन दगडासारखें
करणें, मन कठोर करणें.

पोढाना-क्रि. अ. पक्का होणें, कठोर होणें,
पुष्ट होणें.-क्रि. स. पक्कें करणें.

पोत-पु. १० वर्षांचा हत्ती, वस्त्र, घराचा
पाया, प्रवृत्ति, स्वभाव, पशुपक्षांचें पिलु,
लहान रोपटें, कपड्याची वीण, नौका,
ढब, पाळी, जमीनीचा सारा.

पोतक-पु. तीन महिन्याचें पिल्लू.

पोतडा-पु. दुपटें.

पोतदार-पु. खजीनदार, रुपये पारखणारा.

पोतना-क्रि. स. लिपणें, सारवणें, चोपडणें.

पोतला-पु. तळलेली पुरी, जास्त तूप
लावलेली चपाती.

पोता-पु. नातू, सारा, अंडकोष, जठर,
साहस, पापणी, पक्षाचें पिल्लू लिपण्याचें
कापड.

पोती-स्त्री. नात, लिपण्याची क्रिया.

पोथा-पु. मोठी पोथी, कागदाचा मोठा

पोथी-स्त्री. पुस्तक. [गठ्ठा, भारूड.

पोना-क्रि. स. गुंफणें, ओवणें, भाकरी भाजणें.

पोपला-वि. चेपटलेला, बोचरा, बोथरा.

पोपलाना-क्रि. अ. तोंडाचें बोळकें होणें,
दांत पडून बोथरें होणें.

पोपली-स्त्री. पुंगी, वृक्षाचें रोप. [रोप.

पोया-पु. सापाचे पिल्लू, पिल्लू, झाडाचें

पोर-स्त्री. बोटाचा सांधा, उसाचें पेर,
पाठीचा कणा.

पोरां-स्त्री. लांकडाचा गोल तुकडा किंवा
ठोकळा, ठोकळ्यासारखा जाड मनुष्य.

पोल-स्त्री. अंदाधुंदी, फाटक, प्रवेशद्वार,

अंगण, रिकामी जागा. -पु. ढीग,
आकार, मान, परिमाण. [बॅंड फुटणें.
पोल खुलना-क्रि. अ. रहस्य प्रकट होणें,
पोल खोलना-क्रि. स. गुप्त रहस्य प्रकट
पोला-वि. पोकळ, निस्सार. [करणें.
पोलिया-पु. प्हारेकरी, द्वारपाल, मंगल
प्रसंगी दारांत बसून मंगल गीतें गाणारा
याचक.
पोशाक-स्त्री. पोशाख, ड्रेस परिधान.
पोशिष-स्त्री. पोशाख, पेहराव.
पोशीबगी-स्त्री. रहस्य, गुपित.
पोशीदा-वि. गुप्त, लपललें. [वाढविणारा.
पोषक-वि. पोषण करणारा, सहायक,
पोषना-क्रि. स. पालन करणें, पोषण करणें.
पोस-पु. पालकाबद्दलचें प्रेम.
पोसना-क्रि. अ. पोषण करणें, रक्षण करणें.
पोस्त-स्त्री. कांतडें, अफूचें झाड, साल.
पोस्ता-पु. अफूचें झाड.
पोस्ती-पु. अफूचा नशा करणारा माणूस,
आळशी मनुष्य, एक प्रकारचा कागद.
पोस्ती-पु. केंसाळ कातडीचा कोट,
पुस्तकाचा कागद, पुठ्याचा आंतला भाग.
पोहना-क्रि. स. गुंफणें, भोंक पाडणें, लिपणें,
जडणें, खुपसणें, ठोसणें, बाटणें, घोटणें,
पोहमी-स्त्री. भूमि. [भाकरी करणें.
पोंडा-पु. जाड ऊस. [-पु. पाय, मूळ.
पौ-स्त्री. पाणपोई, किरण, फांशाचा खेळ.
पौ फटना-क्रि. अ. उजाडणें, दिवस उगवणें.
पौ बारह होना-डाव लागणें, विजय मिळणें.
पौआ, पौवा-पु. पावशेर, पावशेराचें भाडें.
पौडना-क्रि. अ. निजणें, आडवें होणें,
झोंकें घेणें. [निजविणें.
पौडना, पौडावना-क्रि. स. थोपटणें,

पौद-स्त्री. रोप, रोपटें, उपज, संतान, वंश.
पौधा-पु. रोप.
पौन-वि. पाऊण-पु. हवा, प्राणवायु, भूत.
पौना-पु. पाडणकीचा पाढा-वि. पाऊण.
पौनार-रि-स्त्री. कमळाच्या फुलांचा देंठ.
पौनी-स्त्री. लग्न कार्यांत इनाम घेणारे
पौरा-पु. पाऊळ. [(न्हावी, घोबी, इ.).
पौर, पौरी-स्त्री. फाटक, शिडी, खडाव.
पौरिया-पु. द्वारपाळ, चौकीदार.
पोला-पु. खडाव. [बोटापर्यंत पायाचा भाग.
पौली-स्त्री. खडावा, फाटक, टांचेपासून
पौसरा, पौसला-पु. पाणपोई. [घेणारा.
पौहारी-पु. दुग्धाहारी मनुष्य, फक्त दूध
प्याऊ-पु. पाणपोई.
प्याज-पु. कांदा.
प्याजी-वि. फिव्का गुलाबी रंगाचा.
प्यावा-पु. प्यादा, दूत.
प्यार-पु. प्रेम, ह्या नांवाचें झाड.
प्यारा-वि. आवडता, चांगला.
प्याला-पु. पेला, वाटी.
प्यास-स्त्री. तहान, प्रबल इच्छा.
प्यासा-वि. तहानेलेला.
प्यो-पु. पति, स्वामी.
प्योसर-पु. खरवस.
प्योसार-पु. माहेर.
प्योर-पु. प्रियतम, पति.
प्रकट-वि. उघड, स्पष्ट, जाहीर, उत्पन्न.
प्रकरण-पु. विषय, खाते, मथळा, प्रकरण,
ग्रंथभाग, संधि, समय, बाब, प्रस्तावना,
संबंध, कल्पित कथानक असलेलें नाटक,
प्रकार-स्त्री. घेर-पु. भेद, सादृश्य. [साधन.
प्रकाश-पु. ज्योति प्रगटीकरण, प्रसिद्धि,
ऊन, ग्रंथाचा भाग. -वि. चकचकीत.

प्रकाश्य-वि. प्रकाशित करप्याजोगें.-अ.
स्पष्टपणें, उघड. [प्रसिद्ध करणें.

प्रकाशन-पु. उघड करणें, उजड करणें,
प्रकीर्ण-वि. विस्तृत.

प्रकृत-वि. महत्वाचे, चालू, प्रस्तुत, खरा,
यथार्थ, ज्याच्यांत कांहींच फरक
झालेला नाही असें.

प्रकृति-स्त्री. निसर्ग, स्वभाव, मूलधर्म,
आकाश, शरीर, वंश, मूलकारण, योनि,
उत्पत्ति हेतु, विश्वाचें आदि कारण,
ब्रह्म, परमात्मा, शब्दाचें मूल रूप,
माया, अविद्या, नमूना, किता, प्रकार,
स्वरूप, (सत्व, रज, वतम यांची)
साम्यावस्था, योनि, स्वास्थ्य, जीवन,
सर्व अंगांनीं परिपूर्ण, वासना,
संस्कार, शिश्न, आई, शरीरा-
वस्था, गुणक, प्रधान, मंत्री, प्रजा,
राज्याची सात अंगें (जसें-स्वामी,
अमात्य, सुहृत्, कोष, राष्ट्र, दुर्ग, सन्य),
राजसमूह, पंचमहाभूतें, शिल्पकार,
मूलतत्त्वे (मन, बुद्धि, अहंकार).

प्रकृष्ट-वि. लांब, दूरचें, मुख्य, श्रेष्ठ,

प्रगट-वि. पाहा 'प्रकट. [अतिशय.

प्रगटना-क्रि. अ. उघड होणें, स्पष्ट होणें,
चाहीर होणें.

प्रगल्भ-वि. निश्चयी, धीट, प्रसंगावधानी,
हजरजबाबी, प्रौढ, चतुर, प्रतिभाशाली.

प्रघोर-वि. फार कठिन.

प्रघंड-वि. जोराचें, अति उष्ण, भयंकर,
कठिन, असह्य, मोठा, खवळलेला, उत्कट

प्रघलन-पु. प्रचार. [गुणी, धीट, प्रतापी.

प्रघलित-वि. चालू.

प्रचार-पु. चाल, रीति, प्रादुर्भाव, हिडणें,

प्रवास, रस्ता, मार्ग, वर्तन, वागणूक,
उपचार, प्रसार, प्रवेश, भक्षण, करण
संचार, गति.

प्रचारना-क्रि. स. प्रचार करणें, ललकारणें.

प्रच्छन्न-वि. झांकलेला, लपलेला, गूढ,
अप्रकट, गुप्त.-पु. गुप्तद्वार, खिडकी.

प्रजंत-अ. पर्यंत.

प्रजरना-क्रि. अ. जळणें.

प्रजा-स्त्री. संतति, राज्यांतील लोक, वंशज.

प्रजातंत्र-स्त्री. लोकसत्ता, लोकशाही.

प्रजापति-पु. ब्रह्मदेव, सृष्टिकर्ता, राजा,
बाप, दक्ष, जांबई, विश्वकर्मा, संवत्सर,
शिस्त, सूर्य, अग्नि, विष्णु.

प्रजारना-क्रि. स. चांगल्या तऱ्हेनें जाळणें.

प्रजासन (प्रजाशन)-पु. साधारण आहार.
-वि. प्रजेलाच खाणारा.

प्रजेस (प्रजेश)-पु. दक्ष प्रजापति.

प्रण-पु. वाडाचें पान, जुना, प्राचीन, पण,
निश्चय.-स्त्री. संवय.

प्रणय-पु. स्वीकार, प्रेम, स्नेह, इच्छा,
मागणें, संगठन, सलगी, विनंति, विश्वा-
स, कृपा, मुजरा, नमस्कार, मोक्ष, नेता,
वाट दाखविणें, आणणें, मार्गदर्शन,
घेऊन जाणें, नेणें, बाहेर नेणें, गार्हपत्य
कुंडांतील अग्नि पूर्वेकडील कुंडांत नेणें,
संपवणें, करणें, तडीस नेणें, लिहिणें,
रचणें, निवाडा, निर्णय करून देणें
(शिक्षा).

प्रणयी-वि. प्रेमळ, अत्युत्सुक, परिचयाचा,
भक्त, शरणागत.-पु. स्नेही, नबरा,
प्रार्थना, याचना करणारा पुरुष.

प्रणयिनी-स्त्री. बायको, रखेली, मैत्रीण.

प्रणाद-पु. आरोळी, गलबला, ध्वनि, जोष,

जयघोष, खिकाळणे, कर्णनाद (रोग प्रणाम-पु.नमस्कार.[विशेष], प्रीतीचा शब्द. प्रणाली, प्रणालिका-स्त्री. रीति, चाल, सामुद्रधुनी, सततक्रम, परंपरा, पाट, नळ, पन्हळ.

प्रणिधि-पु. गुप्त हेर, दूत, अनुयायी, जतन, निगा, अवधान, प्रार्थना, याचना प्रतच्छ-वि. प्रत्यक्ष, समोर.

प्रताप-पु. शौर्य, बळ, उष्णता.

प्रति-अ. कडे, परत, एक उपसर्ग, प्रत्येकीं.

प्रतिकार-पु. सूड, उपाय, विरोध.

प्रतिकूल-वि. विरुद्ध. [क्रिया, पडसाद.

प्रतिध्वनि-स्त्री. प्रतिशब्द, शब्द घुमण्याची

प्रतिनिधि-पु. प्रतिमा, प्रतिनिधि, मूर्ति, जामीन, मुख्तार. [चित्र, आरसा.

प्रतिबिंब-पु. मूर्ति, चित्र, पडछाया, प्रतिमा,

प्रतिबिंबवाद-पु. जीव ईश्वराचें प्रतिबिंब आहे असा वेदांतांतील सिद्धांत.

प्रतिमा-स्त्री. चित्र, सादृश्य, मूर्ति, प्रतिकृति, प्रतिबिंब, एक भाषालंकार, उपमा, उमटलेली खूण, हत्तीच्या सुळ्यांमधला भाग. [इलाज.

प्रतियोग-पु. प्रतिकार, विरोध, अडथळा,

प्रतियोगिता-स्त्री. चढाओढ, विरोध.

प्रतियोगी-पु. विरोधी, शत्रु, साहाय्यक, हिस्सेदार, पराबलंबी, ज्याचा अभाव सांगावयाचा तो, पराबलंबी.

प्रतिलिपि-स्त्री. नक्कल (लेखाची).

प्रतिवाद-पु. खंडन, विवाद, निषेध.

प्रतिघोष-पु. सूड. [अर्थालंकार.

प्रतिषेध-पु. निषेध, मनाई, खंडन, एक

प्रतिष्ठा-स्त्री. स्थापना, मान, कीर्ति, सत्कार.

प्रतिहार-पु. दरवाजा, द्वारपाळ, प्रवेश,

व्रताचें उच्चापन, भेट करविणें, कपट, गारुडी, पंचावयव सामाचा चौथा प्रतिहारी-स्त्री. द्वारपाळ. [अवयव.

प्रतीक-वि. विरुद्ध, मजबूत अवयवांचा. -पु. चिन्ह, मुख, आकृति, प्रतिरूप, प्रतिमा, अंश.

प्रतीक्षा-स्त्री. वाट पाहाणे, आशा, आदर, कृपादृष्टि, व्रतपालन.

प्रतीत-वि. माहित, प्रसिद्ध, आनंदित, प्राप्त, विश्वासलेला, गेलेला, विद्वान, सभ्य, ज्ञात, सादर.

प्रतीप-वि. प्रतिकूल घटना, एक अर्थालंकार.

प्रतोद-पु. चाबुक, पराणी. [तील रस्ता.

प्रतोली-स्त्री. गल्ली, कित्याचे द्वार, गांवा-

प्रत्यर्थां-वि. शत्रु, प्रतिवादी. [पक्षी.

प्रत्युत्-अ. उलट, इतकेंच नव्हे तर, उलट

प्रत्यूष-पु. सूर्य, प्रभात, सकाळ, अष्टवसू

प्रत्यूह-पु. विघ्न. [पैकी एक सूर्य.

प्रत्येक-वि. एकेक, दरएक.

प्रथम-वि. पहिला, मुख्य, उत्तम, अति

प्राचीन, पूर्वीचा, मूळचा.-अ. आधीं.

प्रथा-स्त्री. रीत, नियम, ख्याति, कीर्ती.

प्रब-वि. देणारा, (समासांत).-स्त्री. दान.

प्रवेश-स-वि. नियम करणारा.-पु. प्रांत,

अवयव, निर्णय, मार्गदर्शन, दाखविणें.

प्रबोष-पु. पाप, उणीव, उल्लंघन, बंड,

तिन्हीसांज सूर्यांतरच्या दोनघटिका,

रात्र, दोष, पाप.

प्रनत, प्रणत-वि. नम्र, कुशल, वक्र.

प्रनय-पु. प्रेम, प्रणय.

प्रनव-पु. नमस्कार.

प्रनवना-क्रि. स. प्रणाम करणें.

प्रनाम-पु. नमस्कार.

प्रपंच—पु. दर्शविणें, विस्तार, स्पष्टीकरण, पाल्हाळ, ढीग, माया, अविद्या, वैविध्य, भ्रम, उलटपणा, विपर्यास, देखावा, सृष्टि, विस्तार, भांडण, ढोंग, कपट.

प्रपात—पु. धबधबा, डोंगराचा कडा, पतन, तीर, तट, झरा, हल्ला.

प्रबंध—पु. बंधन, अखंडपणा, रचना, (नाटक काव्य इ.) निबंध, लेख, उपाय, योजना, व्यवस्था, बांधण्याची दोरी.

प्रबंधकल्पना—स्त्री. थोड्याशा सत्यकथेंत कल्पित गोष्टींची भर घालून लिहिलेला निबंध. [—पु. पल्लव, अंकुर.

प्रबल—वि. बळकट, जोराचें, घोर, पुष्कळ.

प्रबा (वा)ळ—पु. प्रवाळ, नवाअंकुर, कोंवळें पान, पोवळें, वीणादंड.—पु. शिष्य, पशू.

प्रबोध—पु. ज्ञान, उपदेश, जाग, पूर्ण बोध, सात्वता, सूचना. [करणें, शिकविणें.

प्रबोधना—क्रि. स. झोंपेंतून जागें करणें, सचेत प्रभंजन—वि. विनाशक.—पु. वारा, तोडफोड.

प्रभा—स्त्री. प्रकाश, कुबेर नगरी, मंदाकिनी वृत्त, सूर्याची एक पत्नी.

प्रभाउ—पु. पहा 'प्रभाव'

प्रभाव—पु. तेज, सामर्थ्य, पराक्रम, ऐश्वर्य, दैवीशक्ति, स्वभाव, शांति, विस्तार, माहात्म्य, उद्भव, निग्रहानुग्रह, शक्ति.

प्रभु—पु. अधिपति, स्वामी, ईश्वर, मालक, पारा.—वि. बलवान, समर्थ, अविनाशी.

प्रभूत—पु. पंचभूतें.—वि. उत्पन्न, उद्भूत, प्रचुर.

प्रमाण—वि. प्रमाणित, योग्य, सत्यवादी.—अ. पर्यंत.—पु. निर्णायक, यथार्थ ज्ञान, यथार्थ ज्ञानाचें साधन, मुदत, ठराव, प्रमाणें (द्रुत, मध्य, विलंबित), मांडवल, मुद्दल तैराशिकांतील पहिली संख्या, उंची, हेतु

कारण स्थान दर्जा, कोटि, ज्ञाता, शास्त्र, पुरावा, आदर, आधार, माप, आकार, लांबीरंदी, सीमा.

प्रमाणपत्र—पु. सर्टिफिकेट, सनद, दाखला.

प्रमाणिक—वि. सप्रमाण बोलणारा, प्रामा-

प्रमाणित—वि. शाबित, सिद्ध. [णि.क.

प्रमाद—पु. झिंगणें, मूर्च्छा, चूक, दुर्दैव, अंतःकरणाची दुर्बलता, बेसावधपणा.

प्रमादी—वि. अपराधी, चूक करणारा.

प्रमान—पु. पहा 'प्रमाण'.

प्रमानना—क्रि. स. प्रमाण मानणें.

प्रमित—वि. मापाचें थोडें, अल्प, परिमित, निश्चित, सिद्ध केलेलें,

प्रमुख—वि. मुख्य, श्रेष्ठ, उत्तम, प्रतिष्ठित.

—अ. इत्यादि, वगैरे. [साठे साल.

प्रमोद—पु. आनंद, सुख, उग्रवास, सुवास,

प्रयंक, **पर्यंक**—पु. पलंग, पालखी, जेठा,

प्रयंत, **पर्यंत**—अ. पर्यंत. [वीरासन,

प्रयत्न—पु. श्रम, दीर्घोद्योग, कष्ट, त्रास, दक्षता, काळजी, प्रयत्न, प्राण्यांची क्रिया, वर्ण, उच्चारान्त होणारी क्रिया.

प्रयुक्त—वि. सम्मीलित, खूप उपयोगांत आणलेला, प्रेरित, निस्पन्न झालेले, युक्त, सहित, ध्यानशील, उसना दिलेला, आटोपशीर, घट.—पु. कारण.

प्रयोग—पु. वापरणें (शब्द), फेकणें, अनुष्ठान, विधि, संस्कार, उद्योग, आरंभ, युक्ति, कारस्थान, उपाय (साम, दामादि), मुद्दल, प्रेरणा, योजना, आज्ञा, व्याजबट्टा वगैरे साधन, व्यवहार, अंमलबजावणी, अभिनय, पद्धत, निदर्शन.

प्रयोजन—पु. काम, हेतु, उपयोग, कार्य, वापरणें, जरूर, उद्देश, साध्य, साधन.

प्ररोहण-पु. आरोहण, उगवणे.

प्रलंब-वि. चेंगट, लांबच लांब, लोंबणारे,
उंच, पुढें आलेलें, टांगलेला, निघालेला.

-पु. लोंबणें, आलंबन, मोड, लतांकुर,
शाखा, स्त्रीस्तन, कंठमाला, कथील,

प्रलंबन-पु. आधार. [कांकडी.

प्रलय-वि. प्रलय संबंधी.-पु. नाश, संहार,
मूर्छा, जगाचा अंत, मृत्यु, महामारी,
दुष्काळ इत्यादिनें राष्ट्रहानि, लय, ऐक्य.

प्रलाप-पु. बडबड, निरर्थक बडबड.

प्रलेप-पु. लेप, पोटीस, उटी, गिलावा.

प्रवर्षण-पु. एका पर्वताचें नांव, पाउस.

प्रवाद-पु. वदंता, जनापवाद, बोलणें मिथ,

प्रवान-पु. पाहा 'प्रमाण'. [दंतकथा.

प्रवास-पु. परदेशवास, विदेश.

प्रवाह-पु. प्रवाह, ओष, अखंडपणा.

प्रविषना-क्रि. अ. घुसणें.

प्रविस-पु. पाहा 'प्रवेश'.

प्रवीण, प्रवीन-वि. कुशल, हुशार. [बलिष्ठ.

प्रवीर-पु. श्रेष्ठ नर, शूर योद्धा.-वि. श्रेष्ठ,

प्रवृत्ति-स्त्री. प्रवाह, उत्पत्ति, आरंभ, कल,
वर्तन, कर्तव्य, उद्योग, प्रचार, बातमी,
हालचाल, व्यवहार.

प्रवेश-पु. घुसणें, गति, एखाद्या विषयाची
माहिती, रीघ, दार, मार्ग, वेद्यास्थल,
आकलन. [मिळण्याकरिता दिलेला पैसा.

प्रवेशिका-स्त्री. प्रवेश पत्रिका, प्रवेश

प्रवेस-पु. पाहा 'प्रवेश'.

प्रव्रज्जा-स्त्री. संन्यास.

प्रशंसा-स्त्री. स्तुति, वर्णन, प्रशंसा.

प्रशंसक-पु. खुशामत करणारा, स्तुति पाठक.

प्रशस्ति-स्त्री. स्तुति.

प्रशाखा-स्त्री. लहान फांदी, डहाळी.

हि. म. को... २३

प्रश्न-पु. प्रश्न, विचारण्याची गोष्ट,
विचारण्याचा विषय, एक उपनिषद.

प्रसंग-पु. संबंध, संगति, निष्ठा, अनुराग,
आसक्ति, चटक, नाद, विषय (चर्चा),
निमित्त, अवसर, समय, गोष्ट घडणें,
संभव, अनुमान, व्याप्ति, शिरकाव,
निवेश, आरंभ, उपक्रम, मन आसक्त
करणाऱ्या गोष्टी (गाणें, बजावणें इ.),
प्रस्तावना, मुख्य कार्य करीत असतां
सहज अन्य कार्य साधणें (होणें),
प्राप्ति, आपत्ति, लागू पडणें.

प्रसंगेन, प्रसंगात्-अ. मुळें, संबंधानें, सहजीं,
जातां जातां. [कीति.

प्रसंसा-स्त्री. स्तुति, गुणवर्णन, वर्णन,

प्रसन्न-वि. प्रफुल्ल, अनुकूल, संतुष्ट, स्वच्छ,
उघड (अर्थ), बिनचूक.-स्त्री. सुरा,
द्राक्षमद्य.

प्रसब-पु. जन्म, उत्पत्ति, बाळंत होणें,
अपत्य, संतति, जन्मस्थान, उत्पत्ति-
कारक, फूल, मोहार, फळ, परिणाम,
कुल, सोमरस काढणें, यज्ञ.

प्रसाद-पु. प्रसन्नता, कृपा, नैवेद्य, प्रसाद,
भोजन, शांति, स्वास्थ्य, निर्मलता,
स्पष्टार्थता, सुबोधता, दैव किंवा गुरू
यांचा भक्तावशेष, भक्षिस, कल्याण.

प्रसार, प्रसारण-पु. विस्तार, संचार, गमन,
प्रसरण, शत्रूस वेढणें.

प्रसिद्ध-वि. प्रख्यात, विभूषित, उत्तम.

प्रसिद्धि-स्त्री. ख्याति, भूषण, सिद्धि, उत्तम
प्रसीद-कृपा करा. [सिद्धि.

प्रसूत-वि. उत्पन्न झालेलें, प्रसवणारे.-स्त्री.
बाळंतीण.-पु. बाळंतारोग, फूल.

प्रसूति-स्त्री. बाळंतपण, जन्म, कारण,

उद्भव, उत्पादितवस्तु, उत्पादक, आई.
 प्रलेख-पु. प्रोक्षण, गळणें, सिचन, स्याव, पीळ,
 प्रसेद-पु. घाम. [कफ रोग, वांति, लाळ.
 प्रस्तर-पु. दगड, थर, बिछाना, विस्तार,
 शय्या(पल्लव, पुष्प इ. नीं रचित), सपाट
 जागा, दर्भमुष्टि, दर्भशय्या, प्रकरण, भाग.
 प्रस्ताव-पु. प्रकरण, अवसर, ठराव, चर्चा,
 प्रसंग, विषय, परिचय, आरंभ, प्रस्ता-
 वना, उल्लेख. [वना.
 प्रस्तावना-स्त्री. आरंभ, उपोद्घात, प्रस्ता-
 वस्तुत-वि. स्तुत्य, उपस्थित, सांगितलेला,
 तयार, सज्ज, घडलेलें, चालू, आतांचें,
 अपेक्षित, प्रकरण प्राप्त, संपादित, प्रसिद्ध
 केलेला.-पु. विषय (बोलण्याचा,
 चर्चेचा), वर्णवस्तु, उपमेय, अंगीकृत-
 कार्य, प्रसंग, समय.
 प्रस्थान-पु. पाठविणें, सैन्याचे कूच, यात्रा,
 रवानगी, मार्ग, धर्मपथ, संन्यास धर्म,
 प्रहरी-पु. पहारेकरी, घड्याळजी. [मृत्यु.
 प्रह्लाद-पु. प्रह्लाद. [चेतना, कामोद्दीपन.
 प्रहर्ष-पु. आनंद, अत्यानंद, शिस्त्याची
 प्रहार-पु. आघात, मारणें, ताडन करणें,
 तडाखा, झुड.
 प्राकृत-वि. अडाणी, क्षुल्लक, मूळचा,
 स्वभावसिद्ध, सामान्य, नेहमींचा,
 भौतिक, मायेपासून झालेलें, माया
 प्रवर्तक.-पु. नीच मनुष्य, संस्कृतोत्पन्न
 एक प्राचीन भारतीय भाषा, यज्ञ विशेष.
 प्राकृतिक-वि. स्वाभाविक, स्वभावसिद्ध,
 मायावी. [यांमधील प्रदेश.
 प्राची-स्त्री. पूर्वदिशा, पूज्य व पूजक
 प्राचीन-वि. जुने, पूर्वेकडील, पूर्वकालचा,
 पूर्वेचा, वृद्ध.-पु. तट, कुंपण, पूर्वेकडचा

प्रदेश.-स्त्री. पहाडमूळ.
 प्राचीर-पु. तट, कुंपण.
 प्राण-पु. जीव, प्राणवायु, शक्ति, स्वास,
 वायु, अत्यंत आवडता, ब्रह्मा, विष्णु,
 अग्नि, बल, जीवात्मा, परमात्मा,
 इन्द्रिय, ध्याणेंद्रिय, अन्न, कवित्वशक्ति,
 काव्यरस, रक्त्याबोळ, जगणें.
 प्राण उडू जाना-घाबरणें, व्याकुळ होणें.
 प्राणका गाहक, प्राणका प्यासा-जीव
 घ्यावयास उठलेला.
 प्राणोंका मुंहको आना-प्राण कंठाशीं येणें.
 (किसीपर) प्राण देना-दुसऱ्यासाठीं जीव
 प्राण पखेरू उडू जाना-प्राण जाणें. [टाकणें.
 प्राण फूंकना-नवीन उत्साह उत्पन्न करणें.
 प्रात-अ. सकाळीं.-पु. सकाळ.
 प्रान्त-पु. प्रांत, भाग, सीमा, किनारा,
 प्रान्तीय-वि. प्रांताचा. [दिशा, शेवट, अन्न.
 प्रान-पु. पाहा 'प्राण.'
 प्रामाणिक-वि. प्रमाणपूर्ण, शास्त्रसिद्ध,
 माननीय.-पु. सत्य, तर्कशास्त्री, व्यापा-
 रादि उद्योगांत मुख्य पंडित.
 प्रायद्वीप-पु. द्वीपकल्प.
 प्रायः-वि. गमन, संन्यासपूर्वक आमरणान्त
 भोजन त्याग, वैपुल्य, वयोवस्था (बाल,
 युवा इ.), मृत्यु.
 प्रारंभ-पु. आरंभलेलें कार्य, आरंभ, आदि.
 प्रार्थना-स्त्री. विनंति, इच्छा, याचना.
 -क्रि. स. विनंति करणें.
 प्रार्थनापत्र-पु. विनंतिपत्र, अर्ज.
 प्रार्थी-वि. प्रार्थना करणारा, याचक.
 प्राबूट-पु. वर्षाक्रतु. [प्रिय असणारा.
 प्रियतम-पु. पति, स्वामी.-वि. प्राणापेक्षां
 प्रियवादिनि-स्त्री. मधुर वचन बोलणारी.

प्रीत-वि. संतुष्ट, आनंदित, कृपाळु, प्रीति-
प्रीतम-पु. अतिप्रिय, प्रियतम, पति. [युक्त.
प्रीति-स्त्री. कृपा, प्रसन्नता, प्रेमसुख, आनंद,

संतोष, आवड, उत्कंठा, मदनाची एक
प्रीतिभोज-पु. मेजवानी, जेवणावळ. [स्त्री.
प्रेत-वि. मृत.-पु. भूत, पिशाच्च, नरकवास
भोगणारा प्राणी, पितर.

प्रेमी-पु. प्रेम करणारा, आसक्त.

प्रेरक-पु. प्रेरणा करणारा, पाठविणारा.

प्रेरणा-स्त्री. फेकणे, प्रयत्न, उत्तेजन, जोर,

प्रेरना-स्त्री. पाहा 'प्रेरणा'. [आवेश.

प्रेरित-वि. पाठविलेला.-पु. दूत.

प्रेषक-पु. पाठविणारा.

प्रेक्षा-स्त्री. पाहणे, दृष्टि, देखावा, शोभा,
खेळ, तमाशा, मागला पुढला विचार,
फांदी, बुद्धि, ज्ञान, मनन, नृत्य.

प्रेक्षागृह, प्रेक्षागार-पु. नाटकगृह, सभा-
प्रोक्त-वि. प्रसिद्ध. [स्थान.

प्रोत-वि. शिवलेले, टाका मारलेले,
ओंबलेले, शिरकवलेले.-पु. कापड,

उभे भरलेले (सूत), गुंफलेले, वेघलेला,
प्रोपोगंडा-पु. प्रचारकार्य. [कोंदण केलेला.

प्रोढ-वि. प्रफुल्लित, पूर्ण वाढलेले, पोक्त,
वयोवृद्ध, दाट, घन, धीट, गर्विष्ट,
जोराचा, दांडगा, विवाहित, पूर्ण, व्याप्त,
वादग्रस्त, व्यग्र, वर उचललेले.

प्रोढा-स्त्री. निर्भीड स्त्री, नायिकाभेद,
३० ते ५० वर्षांची स्त्री.

प्लब-वि. तरंगणारा.-पु. पोहणे, पूर, उडी,
बुडी, ताफा (पोहून जाण्याचा), नौका,
होडी, बेडूक, वानर, मेंढा, पाण्यावर
तरणारा पक्षी (हंस, सारस, पाणकौबडा
इ.) गति, उतरण, झड, मत्स्य धरण्याचे

बांबूच्या कांबीचे जाळे, चांडाल,
उत्तम शिल्पी, प्लुत स्वर, पाठविणे,
प्रेषण, सुवासिक तृण, नागरमोथा.

प्लवग, प्लवंग, प्लवंगम-पु. वानर, बेडूक.

प्लब-पु. उडी, गाळून घेणे, कांठोकांठ
भरणे, बुडवणे. [दीर्घ, मोठा (स्वर).

प्लवित-वि. भिजवलेले, व्याप्त, पूर्ण,

प्लुत-वि. पूर्ण, व्याप्त.-पु. तीन मात्रेचा
स्वर, उडी, स्नान, घोड्याची चौकी, चाल.

[फ]

फंक-स्त्री. फोड (फळाची).

फंका-पु. फक्की, तुकडा.

फंकी-स्त्री. फांकण्याचे औषध, फक्की.

फंग, फग-पु. फांस, बंधन, अनुराग. [दुःख.

फंढ-पु. बंधन, फांस, जाळे, कपट, रहस्य,

फंढवार-वि. जाळे पसरणारा, पारधी.

फंढना-क्रि. अ. उल्लंघिणे, जाळघात

फंदा-पु. जाळे, पाश, बंध, दुःख. [अडकणे.

फंदा लगाना-जाळे पसरणे. [विणे, गुंतविणे.

फंढाना-क्रि. स. जाळघात अडकविणे, फस-

फंफाना-क्रि. अ. चांवरणे.

फंसना-क्रि. अ. अडकणे, गुंतणे, जाळघात

फसणे, सांपडणे. [पकडणे, फसविणे.

फंसाना-क्रि. स. अडकविणे, जाळघात

फंसिहारा-वि. जाळघात पकडणारा.

फक-वि. पांढरा, स्वच्छ, फिकट.

(रंग) फक् पडना या हो ज्ञाना-घाबरणे,
चेहरा फटफटीत पडणे.

फकत-अ. फक्त, केवळ, मात्र.

फक्कीर-पु. मिश्रुक, साधु, निर्धन मनुष्य.

फक्कीरी-स्त्री. साधुत्व, कंगाली.

फक्कड-वि. बेपर्वा, मस्त, मिकारी. [गिरी.

फक्किका-स्त्री. कूट प्रश्न, कोडे, फसवे-

कङ्क-पु. दैन्य, दारिद्र्य, साधुत्व, अल्प-
कङ्कर-**कङ्कर**-पु. गर्व, मान. [संतोषीपणा.
कङ्गुआ-पु. होळी, शिमगा, फाल्गुन महिन्यां-
 तील लोकांचा उल्हास, फाल्गुन महि-
 न्यांत गाडलें जाणारें अश्लील गीत.
कङ्गुआ खेळना अथवा मनाना-होळीच्या
 उत्सवांत रंग व गुलाल उघळणें.
कङ्गुनहट-स्त्री. फाल्गुनांत बाहणारा सोसा-
 ट्याचा वारा.
कचकचाना-क्रि. अ. उमाळा येणें.
कङ्कर-स्त्री. सकाळ, पहाट.
कङ्कल कङ्कल-पु. अनुग्रह, आधिक्य, वैपुल्य.
कङ्गा-स्त्री. खुलें मैदान, शोभा.
कङ्गीलत-स्त्री. श्रेष्ठत्व, मोठेपणा, चांगुल-
 पणा, सद्गुण. [श्रेष्ठता संपादन करणें.
कङ्गीलतकी पगडी बांधना-विद्वत्ता किंवा
कङ्गीहत-स्त्री. फजिती, बदनामी, दुर्दशा.
कङ्गूल-वि. निरर्थक, जरूरीपेक्षा अधिक.
कङ्गूल खर्च-वि. उघळ्या, अपव्ययी.
फटक-पु. स्फटिक.-अ. झटकन, ताबडतोब.
फटकन-स्त्री. धान्य पाखडल्यावर बाहेर
 पडणारा भुसा, कोंडा.
फटकना-क्रि.स. आपटणें, झटकणें, हातपाय
 आपटणें, धान्य पाखडणें.-क्रि. अ. जाणें,
 पोहोचणें, दूर होणें, तडफडणें, हातपाय
 आपटणें, श्रम करणें.
फटका-पु. पिंजण, नीरस कविता, फाटक.
फटकार-स्त्री. धिक्कार, झिडकार, घुडका-
 वणी.
फटकारना-क्रि. स. धिक्कारणें, दरडा-
 वणें, फटकारणें, कपडे जोरांन आपटून
फडन-स्त्री. चीर. [घुणें, लाभ घेणें.
फटना-क्रि. अ. फाटणें, दुभंगणें, पृथक

होणें, वेगळें होणें, नासणें.
(छाती) फटना-अत्यंत दुःख होणें.
(दिल) फटना-विरक्ति होणें.
फट पडना-अचानक समोर येणें.
फटफटाना-क्रि. स. व्यर्थ बडबड करणें,
 हातपाय आपटणें, फटफट शब्द करणें,
 इकडे तिकडे टक्कर मारणें. [फाटका.
फटा-पु. भेग, फट.-वि. फाटलेला, जीणें,
फटिक-पु. स्फटिक, संगमरवरी दगड.
फटेहाल-वि. गरीब, दरिद्री. [केलेली काठी.
फट्टा-पु. भेग, चीर, फट, बांबू विरून
फड-पु. जुगारांत लावलेला डाव, जुगारा-
 चा अडडा, पक्ष, दल, दुकानाची खरेदी
 विक्रीची जागा.
फडक, फडकन-स्त्री. फुरफुरणें. [फुरफुरणें.
फडकना-क्रि. अ. फडकणें, उडणें, स्फुरणें,
(बोटीबोटी) फडकना, (रगरग) फडकना
 -अत्यंत उत्पुंक होणें, उतावळें होणें.
फडकाना-क्रि. स. फडकविणें, हलविणें.
फडफडाना-क्रि. स. फडफडविणें, व्यर्थ
 बडबड करणें, हातपाय आपटणें.
फडबाज-पु. जुगार खेळविणारा, दुस-
 र्यांना जुगार खेळावयास लावणारा.
फतवा-पु. मुसलमानी धर्मशास्त्राप्रमाणें
 एकाद्या कृत्याबद्दल मौलवीनें दिलेला
 निर्णय, दर्माज्ञा.
फत (ते)ह-स्त्री. विजय, सफलता.
फतहनामा-पु. विजयपत्र.
फतिगा-पु. पतंग (किडा).
फतील सोज-पलिता, दीपमाळ.
फतूर-पु. विकार, बिघाड, नुकसान, बाधा,
फतूरिया-वि. उपद्रवी, विघ्नसंतोषी. [विघ्न.
फतूह-स्त्री. विजय, लढाई किंवा लूट

यांमध्ये मिळालेलें धन.
 फतूही-स्त्री. बिन बाह्यांचा सदरा,
 लडाईत किंवा लुटींत मिळालेलें धन.
 फदकना-क्रि. अ. फदफद आवाज करणें,
 टुण टुण उड्या मारणें.
 फन-पु. हुन्नर, हस्तकौशल्य, गुण, वैशि-
 फनकार-पु. फूकार. [ष्टय, विद्या.
 फनगा-पु. पतंग (किडा).
 फना-स्त्री. नायनाट, निःपात. [वस्था.
 फना फी अल्लाह-पु. फकिराची ध्याना-
 फनिनी, फनिंग-ब-पु. फणींद्र, नाग.
 फनीस-पु. सर्पराज.
 फनून-पु. 'फन' चें बहुवचन.
 फनूस-पु. कंदील, झुंबर.
 फभी-स्त्री. पाचर.
 फफूंदी-स्त्री. बुरशी, नाडी (बंद).
 फफोला-पु. फोड.
 (बिलके) फफोले फोडना-राग काढणें.
 फबकना-क्रि. अ. फुगणें, जाड होणें.
 फबती-स्त्री. उपहास, समयानुकूलता,
 टोमणा, शोभा.
 फबती उडाना-हेंसें करणें, उपहास करणें.
 फबती कहना-टोंचून बोलणें.
 फबतीयों कसना-टोमणे मारणें.
 फबना-क्रि. अ. शोभा देणें, खुलणें.
 फबाना-क्रि. स. शोभिवंत करणें, सजविणें.
 फबि-स्त्री. शोभा, सौंदर्य.
 फबीला-वि. सुंदर, शोभायमान.
 फर-पु. सामना, कुस्तीतील डावपेंच,
 युद्धक्षेत्र, सामन्याची जागा, बिछाना,
 पात (हत्याराची).
 फर-पु. शोभा, चमक. [कमतरता.
 फरफ-पु. अंतर, भिन्नता, भेद, परकेपणा,

यांमध्यें होणा-धांवपळ होणें, गोंधळ माजणें.
 फरकन-स्त्री. स्फुरण. [पावणें.
 फरकना-क्रि. अ. उचंबळून येणें, स्फुरण
 फरका-पु. गवताचे छप्पर, बांबूच्या काम-
 ट्याची तट्टी.
 फरकाना-क्रि. स. फडकविणें, हालविणें.
 फरका-वि. पवित्र, शुद्ध, ठाकठीक.
 फरजंद, फर्जंद-पु. चिरंजीव, पुत्र, संतान.
 फरबी, फर्बी-पु. वजीर-वि. नकली, बनावटी.
 फरबीन-पु. बुद्धिमान, बुद्धिबळांतील
 वजीर. [कडून शह देऊन केलेली मात.
 फरबीनबंद-पु. बुद्धिबळामध्यें वजिरा-
 फरद-स्त्री. पाहा 'फर्द'. [दिवस.
 फरदा-अ. उद्यां-स्त्री. प्रलय कालचा
 फरना-क्रि. अ. फळ येणें. [हावभाव.
 फरफंद-पु. डावपेंच, फसवेगिरी, नसरा,
 फरफुंदा-पु. पतंग (किडा).
 फरबा-वि. लठ्ठ.
 फरमा-पु. जोडा बनविण्याचा लांकडी
 सांचा, छापलेला फॉर्म.
 फरमाइश-स्त्री. मागणी, हुकूम.
 फरमाइशी-वि. सांगून तयार करविलेली
 किंवा मागविलेली वस्तु.
 फरमांबरदार-वि. आज्ञाधारक.
 फरमान-पु. राजकीय आज्ञापत्र.
 फरमाना-क्रि. स. आज्ञा देणें, हुकूम करणें,
 फरमाखा-पु. शासक, राजा. [म्हणणें, सांगणें.
 फरवरी-पु. फेब्रुवारी महिना.
 फरबी-स्त्री. चुरमुरे, लाह्या.
 फरश-पु. बैठक, बिछाईत, सपाट जमीन,
 फरशबंद-पु. पाहा 'फरश'. [फरशी.
 फरशी-स्त्री. गुडगुडी, हुक्का.
 फरस-पु. फरशी, कुऱ्हाड, बोडा.

करसा-पु. कुहाड, कुदळ.
करसूबा-वि. फार जुना व निरूपयोगी,
थकलेला, दुर्दशाग्रस्त.
करहंग-स्त्री. बुद्धिमत्ता, शब्दकोष.
करह, करहस-स्त्री. आनंद. -वि. प्रसन्न.
करहरना-क्रि. अ. फडफडणें, फडकणें.
करहरा-पु. झेंडा, पताकाचें कापड, सुकत
चाललेली जखम.-वि. शुद्ध, वेगवेगळे,
फरहो-वि. प्रसन्न. [प्रसन्न, विकसित.
करहाड-पु. शिरीं नामक राजकन्येवर
प्रेम करणारा इराणचा एक प्रसिद्ध
शिल्पकार, शिल्पकार.
कराख-वि. विस्तृत, लांबरंद.
कराखी-स्त्री. लांबीरंदी, विस्तार, संपन्नता.
करागत-स्त्री. सुटका, बेफिकिरी, स्वस्थता,
मलत्याग.
करामोश-वि. विसरलेला, विस्तृत.
करामोश करना-क्रि. स. विसरणें.
करार-पु. पळ काढणें.-वि. पळालेला.
करारी-वि. पळून जाणारा, पळालेला.
करासीस-पु. फ्रांस देश, फ्रेंच माणूस.
करासीसी-वि. फ्रांस देशाचा रहिवासी,
कराहम-अ. एकत्र. [फ्रेंच.
कराहमी-स्त्री. संग्रह.
करियाड-स्त्री. फियाद, तक्रार, गाऱ्हाणें,
मदतीकरितां हांक, विनंती, प्रार्थना.
करियादी-वि. तक्रार करणारा, फियाद
करणारा, मदतीकरितां प्रार्थना करणारा.
करियाना-क्रि. स. निवडणें, नीट करणें
(धान्य), निकाल करणें, निवाडा देणें.
-क्रि. अ. ठरणें, वेगळें होणें.
करिस्ता-पु. देवदूत. [नांगराचा फाळ.
कररी-स्त्री. लहान ढाल, गाडीचा आंस,

कररीक-पु. विवेकी, विचारी, समूह, झुंड,
बाडी किंवा प्रतिवादी पक्ष, प्रतिपक्षी,
कररीकसानी-पु. प्रतिवादी. [विरोधी.
करही-स्त्री. चुरमुरे, लहान फावडें, रवी.
करेफता-वि. आसक्त, मोहित, फसणारा,
फसवणूक झालेला. [धूर्तता.
करेब-पु. कपट, लबाडी, फसवणूक,
करेबी-वि. कपटी, अप्रामाणिक, लुच्चा.
करो-अ. खालीं.-वि. नीच, शांत, ताब्यांत
करोस्त-स्त्री. विक्री. [आलेला.
करोश-पु. ज्योति, प्रकाश, आभा, कर्मांत,
उत्कर्ष, उन्नति. [टाळ, चूक, कमतरता.
करो गुळावत-स्त्री. उपेक्षा, दुर्लक्ष, टाळा-
करोब-अ. खालीं.-पु. मुक्काम.
करोश-पु. विक्रेता, विक्री करणारा.
करोशी-स्त्री. विक्री.
करक-पु. फरक. [गृहीत, मानलेलें.
करज-स्त्री. संधि, योनि. -पु. कर्तव्य. -वि.
करज करना-क्रि. स. गृहात धरणें, कर्तव्य
करज-पु. संतति, पुत्र. [करणें.
करबी-स्त्री. पुत्रत्व. [करणें.
करबीनें लेना-क्रि. स. दत्तक घेणें, जांवई
करबी-वि. कल्पित, नाममात्र, बनावटी,
नकली, सत्ताहीन.
करब-स्त्री. धोतर किंवा वस्त्राचें एक पान,
पदर, कागद किंवा कपड्याचा तुकडा,
सूची, कवितेंतील एक पद, एक व्यक्ति,
एक प्रकारचा पक्षी.-वि. एकटा, एक.
कराटा-पु. वेग, चपलता.
करार-वि. फार जलद पळणारा.
कराश-पु. तंबू ठोकणारा, बैठक साफ
करणारा व झालणारा नोकर, नोकर.
कराशब्दाना-पु. फरासखाना, बड्या माण-

साचे तंबु इत्यादि सामान ठेवण्याची
फरस-वि. सुंदर, शुभ. [जागा.

फर्श-पु. बिछाना, फरशी, चांदणे.

फर्शी-स्त्री. पाहा 'फरशी'. [नमस्कार.

फर्शी सलाम-जमिनीपर्यंत वाकून केलेला
फलंक-पु. उडी.

फल-पु. फळ, परिणाम, निकाल, गुण,
प्रभाव, नांगराचा फाळ.

फलक-पु. फळा, चादर, पान, पृष्ठ,

फलक-पु. आकाश. [तळहात.

फलकना-क्रि. अ. फडफडणे, फडकणे.

फलका-पु. फोड.

फलतः-अ. यासाठी, तात्पर्य. [निश्चय.

फलबान-पु. साखरपुड्याचा विधि, वाझ-

फलना-क्रि. अ. सफल होणे, फळ येणे, फळ-
फळणे. [वंशवृद्धी होणे, पुटकुळ्या येणे.

फलना फूलना-सुखी आणि संपन्न होणे,

फलो, फलाना-वि. फलाणा, अमका.

फलोंगना-क्रि. अ. उडी मारणे.

फलाकत-स्त्री. गरीबी, कष्ट.

फलातू-पु. ग्रीक तत्त्ववेत्ता प्लेटो.

फलाली(ले)न-पु. लोंकरीचें कापड, फल्लेंल.

फलासिफ्रा-पु. फिलासफी, विज्ञान, दर्शन-
शास्त्र. [उत्तमता.

फलाह-स्त्री. सफलता, सुख, परोपकार,

फलाहत-स्त्री. शेतकी, शेतीवाडी.

फलाहार-पु. फराळ, फळें खाणे.

फलित-वि. संपन्न, परिपूर्ण, पिकलेला.

फली-स्त्री. शेंग.

फलीता-पु. पलिता, दिवा.

फलेंबा-पु. एक प्रकारचें जांभूळ. [णारा.

फसकडा-पु. मांडी-वि. लवकर फिसकट-

फसकना-क्रि.अ. घसरणे, फिसकटणे, फुटणे.

फसड्डी, फिसड्डी-वि. हलका, मागा-
फसल-स्त्री. ऋतु, हंगाम, पीक. [सलेला.

फसली-वि. हंगामी. -पु. अकबरानें सुरू
केलेली कालगणना, मुलकी, महामारी,
वर्षमान. [एक शक.

फसलीसन-पु. अकबरानें सुरू केलेला

फसाद-पु. बिघाड, दंगा, बखेडा, उपद्रव,

फसाबी-वि. उपद्रवी, भांडखोर. [बंड.

फसाना-पु. कल्पित गोष्ट, विवरण.

फसाहत-स्त्री. विषयाचें सुंदर वर्णन,
वक्तृत्वशक्ति.

फसील-स्त्री. शहरा भोंवतालचा कोट.

फसीह-वि. वक्तृत्वशक्ति असलेला, चांगला

फसू-पु. जादूटोणा, मंत्र. [वक्ता.

फसूगर-वि. मांत्रिक.

फस्ब-स्त्री. दूषित रक्त काढून टाकण्या-
साठी रक्त वाहिनी कापण्याची क्रिया.

फस्ल-स्त्री. ऋतु, समय, पीक, ग्रंथाचा
अध्याय किंवा प्रकरण, वेगळेपणा, दोन
वस्तूतील अंतर दाखविणारी गोष्ट, कपट.

फस्ली-वि. पिकासंबंधीं-पु. महामारी रोग.

फस्साद-पु. शीर तोडणारा (दूषित रक्त

फहमाइश-स्त्री. सूचना. [काढण्याकरितां).

फहम-स्त्री. ग्रहणशक्ति, बुद्धि, समजूत.

फहमीद-स्त्री. समज, अक्कल.

फहरना-क्रि. अ. फडकणे, फडफडणे.

फहराना-फडकविणे.

फहरिस्त-स्त्री. सूचि.

फहश-वि. अश्लील.

फहोम-वि. समजूतदार.

फौक-स्त्री. फाक, फोड, तुकडा.

फौकना-क्रि. स. फांकणे, फक्की मारून

(बूल) फौकना-विपत्ति भोगणे. [खाणे.

फॉव-पु. फांस, जाळें, हत्ती धरण्याचें जाळें.-स्त्री. उडी.

फॉवना-क्रि. स. जाळ्यांत अडकविणें, उडी मारून ओलांडणें.-क्रि. अ. उडी मारणें.

फॉव पडना-एकदम उडी मारणें, सहसा कामांत पडणें. [फसविणें.

फॉव मारना-जाळें पसरविणें, दगा देणें, फॉफी-स्त्री. पापुद्रा, साय, डोळ्याचा एकरोग.

फॉस-स्त्री. पाश, बंधन, जाळें, कुसळ, धनुष्यासारखी वाकविलेली बांबूची पातळ कामटी.

फॉस चुभना-कष्ट होणें, कुसळ बोंचणें.

फॉसना-क्रि. स. जाळ्यांत अडकविणें, फशीं पाडणें, फसवून आपली हुकमत चालविणें. [दूर करणें.

फॉस निकाल देना-कांटा काढणें, दुःख फॉस रक्षना-कैदेत ठेवणें, आसक्त करणें.

फॉस लाना-पकडून आणणें, फसवून पकडून आणणें, फसवून बरोबर आणणें.

फॉसी-स्त्री. फांशी, जाळें, फांस.

फॉसी चढना-फांशीं जाणें.

फाका-पु. उपास.

फाकाकश-वि. निर्धन, उपासमार होत असलेला. [बेपर्वा असणारा, मस्त.

फाकामस्त-वि. उपाशी असून देखील

फाखत-ता-स्त्री. पारवा, होला.

फाग-पु. होळीचा सण, शिमगा.

फाग(गु)न-पु. फाल्गुन महिना.

फाजिल-वि. विद्वान, पंडित, जरुरीपेक्षां

फाट-पु. भाग, हिस्सा, हंदा. [अधिक, फाजील.

फाटक-पु. वेस, कोंडवाडा, भुसा.

फाटका-पु. सट्टा.

फाडना-क्रि. स. फाडणें, कापणें, नासविणें.

फातिहा-पु. मुसलमानांची प्रार्थना, मृत माणसाचे नांवानें दिलेलें दान.

फानी-वि. नाश पावणारा, नश्वर.

फामूस-पु. कंदील, झुंबर.

फाब-स्त्री. शोभा.

फाबना-क्रि. अ. शोभणें, सुंदर दिसणें.

फास-पु. वर्ण, रंग.

फायदेमंद-वि. फायदेशीर, लाभदायक.

फायल-वि. काम करणारा.-पु. व्याक-

फाया-पु. पाहा 'फाहा'. [रणांतील कर्ता.

फारखती-स्त्री. कर्जमुक्त झाल्याबद्दलची

फारस-पु. इराण देश. [पावती.

फारसी-स्त्री. इराण देशची भाषा.-वि.

इराण देशचा. [मुक्त, स्वतंत्र.

फारिग-वि. काम करून मोकळा झालेला,

फारिगुलबाल-वि. सुखी व निश्चित.

फारूक-वि. विवेकी, दुसरे खलिफा हजरत उमर यांची पदवी.

फाल-स्त्री. शकुनविद्या, ज्योतिष.

फाल-पु. नांगराचा फाळ, शंकर, बळराम,

महाळंग, भाग, नांगरलेलें शेत, कापसाचें

वस्त्र, उडी.-स्त्री. कातरलेली सुपारी,

फालबोधना-उडी मारणें. * [ढलपा.

फालतू-वि. निरर्थक, जरुरीपेक्षां अधिक.

फालसई-वि. निळसर तांबड्या रंगाचा.

फालसा-पु. पिंपरीच्या फळासारखें आंबट

फालिज-पु. पक्षघात, अर्धांग वायु. [फळ.

फालीज-स्त्री. शेत, उपवन.

फालूदा-पु. शेवयाची खीर, एक पेय.

फावडा-पु. फावडें.

फाश-वि. स्पष्ट, उघड झालेला.

फासला-पु. अंतर, लांबी. [पाजी.

फासिब-वि. भांडखोर, चिडलेला, दुष्ट,

कासिल-वि. विभक्त करणारा.

क्रासिला-पु. पाहा 'कासला'. [दिचा बोळा.

काहा-पु. ओषध, अत्तर किंवा तेल इत्या-

काहिश-वि. दुराचारी, शिब्या देणारा,
लज्जाजनक. [आचरणाची स्त्री.

क्राहिशा-स्त्री. छिनाल, कुलटा, वाईट

क्रिकरा-पु. वाक्य, व्यंग, व्याजोक्ति, थाप.

क्रिकरेबाज-वि. थापेबाज, व्यंग बोलणारा.

फिकत-पु. फरीगदगा खेळणारा.

फिकका-स्त्री. कुराण.

फिक-स्त्री. काळजी, लक्ष, उपाय. [लेला.

फिकमंद-वि. चिंताग्रस्त, काळजीत अस-

फिगार-वि. जखमी.

फिचकुर-पु. मूर्च्छा आली असता तोंडांतून
येणारा फेस.

फिट-अ. छिः धिक. [धिकार.

फिटकार-स्त्री. तिरस्कार, शिब्याशाप,

फिटकिरी-स्त्री. तुरटी.

फिटन-स्त्री. व्हिक्टोरिया, चार चाकांची

फिट्टा-वि. अपमानित, तिरस्कृत. [खुली गाडी.

फितना-पु. तंटा, दंगा, पाप, अत्तर. -वि.
दुष्ट, उपद्रवी.

फितर-पु. दिवसभर उपवास करून संध्या-
काळी उपवास सोडणे. [बुद्धिमत्ता.

फितरत-स्त्री. प्रकृति, स्वभाव, हुशारी,

फितरती-वि. प्राकृतिक, धूर्त, स्वाभाविक.

फितूर-पु. पाहा 'फतूर'. [-पु. सेवक, दास.

फिवबी-वि. स्वामीभक्त, आज्ञाधारक.

फिवा-वि. आसक्त, अनुरक्त, एखाद्या-
साठी प्राण देण्यास तयार असलेला.

फिवाई-पु. आसक्त झालेला माणूस.

फिनिया-स्त्री. कानांतील दागिना.

फिजार-अ. नरकाच्या अग्नीत.

फिरंग-पु. युरोपांतील एक देश, गरमी (रोग).

फिरंगी-वि. युरोपियन, युरोपमध्ये रहाणारा,

युरोप खंडाचा. -स्त्री. विलायती तलवार.

फिरंद-वि. फितुर झालेला, उलटलेला.

फिर-अ. पुन्हा, पुढे केव्हांतरी, त्यावेळीं.

फिर फिर-वारंवार, फिरून फिरून.

फिर भी-तरीही, तरीदेखील.

फिर क्या है-मग काय पाहिजे.

फिरका-पु. जात, टोळी, पंथ, संप्रदाय.

फिरकी-स्त्री. भिंगरी, फिरकी. [विलेला.

फिरता-पु. अस्वीकार. -वि. परत पाठ-

फिरदोस-पु. बाग, स्वर्ग.

फिरना-क्रि. अ. हिडणे, फिरावयास जाणे,

परतणे, वळणे, विपरीत होणे, फिरणे,

वांकडे होणे, लिपणे.

(जी) फिरना-विरक्त होणे. [होणे.

(सिर) फिरना-डोकें फिरणे, मतिभ्रष्ट

फिरनी-स्त्री. तांदुळाची खीर.

फिरवाना-क्रि. स. फिरविण्याचें काम
दुसऱ्याकडून करविणे.

फिराक-पु. वियोग, चिंता, काळजी, शोष.

फिराग-पु. मुक्ति, सुटका, सबड, फुरसत,

आनंद, खुशी, संतोष, अधिकता.

फिराना-क्रि. स. फिरविणे, चालविणे,

परतविणे, वळविणे.

फिरासत-स्त्री. बुद्धिमत्ता, बुद्धीची तीव्रता.

फिरिस्ता-फिरिस्ता-पु. देवदूत.

फिलफिल-स्त्री. मिरे.

फिलफौर-अ. तत्काळ. [वस्तुतः

फिलवाका, फिल हत्तीकृत-अ. खरोखर,

फिल जुमला-अ. तात्पर्य, थोडक्यांत,

फिल हाल-अ. यावेळीं, सध्या. [असेंच.

फिरली-स्त्री. पिढरी, पोदरी.

फिस-वि. ऑफस.

(दायें दायें) फिस-ऑफस. [णारा.

फिसड्डी-वि. कामांत नेहमीं मागें पड-

फिसलन-स्त्री. घसरडें, घसरण्याची क्रिया.

फिसलना-क्रि. अ. घसरणें, प्रवृत्त होणें,

फिसलाना-पु. गोष्ट. [वळणें.

फिहरिस्त-स्त्री. सूचि, यादी.

फीचना-क्रि. स. चुबकणें.

फ्री-अ. प्रत्येक, दरेक, फी. [निस्तेज.

फ्रीका-वि. नीरस, बेचव, फिक्कट, मळलेला,

फ्रीता-पु. कपड्याची पट्टी, फीत.

फ्रीरनी-स्त्री. एक प्रकारची खीर.

फ्रीरोजा-पु. नीलमणी.

फ्रीरोझी-वि. हिरवी झांक असलेला,

फील-पु. हत्ती. [निळा, निळसर, हिरवा.

फीलजाना-पु. हत्तीशाळा.

फीलपा-पु. हत्तीरोग.

फीलपाया-पु. खांब, स्तंभ.

फीलवान-पु. माहूत. [मोहरा.

फीला-पु. पांढरा हत्ती, बुद्धिबळांतील एक

फीली-स्त्री. पिढरी, पोटरी.

फीस-स्त्री. फी, कर, महेनताना.

फीसडी-अ. दरशेंकडा. [जळणें, नष्ट होणें.

फूंकना, फुकना-क्रि. अ. फुंकलें जाणें,

फूंकनी-स्त्री. फुंकणी, लोहाराचा भाता.

फूंकरना-क्रि. अ. फूंक फूंक करणें, फूंकार

फूंकवाना, फूंकाना-क्रि. स. फूंकविणें. [सोडणें.

फ-पु. गोंडा.

फ-स्त्री. गोंडा.

फे-स्त्री. गांठ, तिलक.

फे-स्त्री. पुटकुळी, लहानसा फोड.

फुकन-पु. फुगा. [तून बाहेर निघालेले तंतू.

फुचडा-पु. कपड्याच्या बनविलेल्या वस्तू-

फुजला-पु. 'फाजिल'चें अ. वचन, शिल्लक,

उष्टें, शरीरांतून निघणारा मळ, मळ.

फुजूल-वि. पाहा 'फजूल' [माप.

फुट-वि. एकटा, वेगळा.-पु. बारा इंचांचें

फुटकर-वि. एकटा, वेगळा, थोडा थोडा,

फुटका-पु. फोड. [फुटकळ, किरकोळ.

फुटकी-स्त्री. एकाद्या वस्तूचे घट्ट झालेले

कण, रक्त, पू वगैरेचा ढाग.

फुटेल, फुटेल-वि. एकटा, जोडी नसलेला,

फुटेहरा-पु. फुटाणा. [भाग्यहीन.

फुतूर-पु. पाहा 'फतूर'.

फुतूह-स्त्री. पाहा 'फतूह'. [बागडणें.

फुवकना-क्रि. अ. उडी मारणें, नाचणें,

फुवकी-स्त्री. लहान चिमणी.

फुनगी-स्त्री. अंकुर, कोंब.

फुन्न-पु. 'फन'चें अ. वचन.

फुफडी-स्त्री. विजार किंवा परकराची

फुफकाना-क्रि. अ. फूंकार टाकणें. [नाडी.

फुफकार-पु. फूंकार.

फुफू-स्त्री. आल्या.

फुफरा-वि. आते (भाऊ, बहीण इ.).

फुर-वि. सत्य, खरें.-स्त्री. फडफड.

फुरकत-स्त्री. वियोग.

फुरती-स्त्री. जलदपणा, शीघ्रता.

फुरतीला-वि. चपळ, चलाख.

फुरना-क्रि. अ. निघणें, प्रकाशित होणें,

फडकणें, उच्चार होणें, खरें ठरणें,

प्रभाव उत्पन्न करणें. [होणें.

फुरफुरना-क्रि. अ. फुर फुर असा आवाज

फुरफुरी-स्त्री. फडफड आवाज करणें,

कानांत कापसाचा फाया फिरवणें. [होणें.

फुरहरना-क्रि. अ. स्फुरण पावणें, उत्पन्न

फुरहरी, फुरेरी-स्त्री. कांपरे, कंप, रोमांच,

फडफड, अत्तराचा किंवा औषधाचा
बोळा, फाया. [सुटका.
फुरसत-स्त्री. समय, सुट्टी, रोगापासून
फुरी-क्रि. सुचली, लक्षांत आली, उत्पन्न
शाली. [लहान कडई.
फुलका-पु. फोड, लहान पातळ चपाती,
फुलझडी-स्त्री. फुलबाची, फुसकली.
फुलबर-पु. रेशमी वेलबुट्टीदार कापड.
फुलबाई-स्त्री. बागबगीचा, उद्यान, काग-
दाची बाग (वरातीचे वेळीं).
फुलचार-वि. प्रसन्न, प्रफुल्लित.
फुलचारी-स्त्री. पाहा 'फुलवाई'
फुलहारा-पु. माळी. [फुलांनीं सजविणें.
फुलाना-क्रि. स. फुगविणें, आनंदित करणें,
(मुह) फुलाना-रसणें, तोंड फुगविणें.
फुलायल-पु. अत्तर, सुगंधित तेल.
फुलाव-पु. सुज.
फुलिंग-पु. ठिणगी, स्फुल्लिंग.
फुलिया-स्त्री. चमकी, खिळा, चूक.
फुलेल-पु. सुगंधी तेल, फुलेल.
फुलेहरा-पु. रेशमी किंवा सुती तोरण.
फुलोरी-स्त्री. भजें, बोंड, बेसनवडी.
फुल्ली-स्त्री. सारा, फूल, चमकी, फुला-
सारखा एक दागिना. [हासरा-पु. फूल.
फुल्ल-वि. विकसित, फुललेला, आनंदी,
फुवार-स्त्री. पावसाची क्षिम क्षिम, थेंब.
फुसफुसा-वि. भुसभुशीत, ठिसूळ, पोंचट.
फुस फुसाना-क्रि. स. हलक्या किंवा दब-
लेल्या आवाजांत बोलणें.
फुसलाना-क्रि. स. फुस लावणें, भुरळ
फुहा-वि. अश्लील. [पाडणें, बहकावणें.
फुहार, फुही-स्त्री. पावसाची क्षिम क्षिम, थेंब.
फुहारा, फौजारा-पु. कारंजें, फवारा.

फूंक निकल जाना-प्राण निघून जाणें, मरणें.
(झाड) फूंक-मंत्रतंत्राचा उपचार. [होणें.
फूंक सरकना-जोर मंदावणें, वावरगुंडी
फूंक फूंक कर पेर रक्कना या चलना-
अत्यंत सावधगिरीनें एकादें काम करणें.
फूंकना-क्रि. स. फुंकणें, फुंकर मारणें तोंडानें
वाजविणें (वाद्य), आग प्रज्वलित
करणें, उघळपट्टी करणें, मंत्र घालणें.
फूंका-पु. दूध काढण्यासाठीं गाईच्या
जननेद्रियास घालावयाची फुंकणी, फोड.
फूंबा-पु. गोंडा, नाडी. [मोठी काकडी.
फूट-स्त्री. मतभेद, विरोध, भिन्नत्व, एक
फूटना-क्रि. अ. फुटणें, अलग होणें,
तुटणें, अंकुर व शाखा फुटणें, फुटून
निघणें, उमलणें, विकसणें, तोंडातून
शब्द बाहेर निघणें, सांधे दुखणें.
फूट फूट कर रोना-ओक्साबोकसी रडणें.
फूफा-पु. आतेचा नवरा.
फूफी-स्त्री. आल्या.
फूल खिलना-फूल उमलणें, लग्न ठरणें.
फूल-पु. पुष्प, फूल. -स्त्री. आनंद, उत्साह.
फूल जाना-नाखुष होणें, लढट होणें, फुगणें.
(मुहसे) फूल झडना-मधुर वाणीनें बोलणें.
फूल पडना-विस्तवाची ठिणगी पडणें,
पांढरे डाग पडणें. [जेवल्याशिवाय राहणें.
फूल सूंघकर रहना-फार थोडें जेवणें,
फूलगोभी-स्त्री. फूल कोबी.
फूल बैठना-रसून बसणें, रागावणें.
फूलबान-पु. फूलदाणी.
फूलना-क्रि. अ. फुलणें, विकसणें, गवनिं
फुगणें, सुजणें, लढट, स्थूल होणें,
आनंदित होणें, रसणें, रागावणें.
फूलना फलना-सुख संपन्न होणें, प्रगति होणें.

(शुभचिंतन), उल्लासित होयें.
 फूला फूला फिरना—अत्यंत हर्षित होयें.
 फूले अंग न समाना—आनंद गगनांत न भावयें.
 फूली—स्त्री. मोतीबिंदु, डोळ्यांतील फूल.
 फूलोंचें तुलना—फार कोमलांग होयें.
 फूस—पु. वाळलेलें गवत, फार म्हातारा
 फूहड—वि. मूर्ख, अडाणी, बेडब. [मनुष्य.
 फूहडपन—पु. अडाणीपणा, मूर्खपणा.
 फूही—स्त्री. पाहा 'फुहार'.
 फेंकना—क्रि. स. फेंकणें, टाकणें, विसरणें,
 अव्यवस्थित खर्च करणें.
 फेंकरना—क्रि. अ. ओकसा बोकशीं रडणें.
 फेंट—स्त्री. कंबरेचा घेर, घोतराचा कंबरे-
 भावतीं गुंडाळलेला सीगा, लहान पागोटें.
 फेंट कसना अथवा बांधना—कंबर बांधणें.
 फेंटना—क्रि. स. फेंसणें, घोटणें, पिसणें
 (पत्ते). [पट्टा, कमरेचें वर्तुळ.
 फेंटा—पु. लहान पागोटें, फेटा, कमर-
 फेसफण—पु. फेस, समुद्र फेस.—स्त्री. शिके-
 फेनी—स्त्री. फेणी. [काई, गुळाचा राब.
 फेफडा—पु. फुफुस. [णारा पापुद्रा.
 फेफडी, फेफरी—स्त्री. ओंठ सुकल्यामुळें जम-
 फेर—पु. फेरा, परिवर्तन, गोंधळ, बुचकळा,
 संशय, अंतर, फरक, भानगड, हानि,
 भुताचा प्रभाव.—अ. पुन्हां, कडे.
 (विनोका) फेर—भाग्यपरिवर्तन.
 (हेर) फेर—देवघेव, परिवर्तन.
 फेरमें पडना—घोटाळघात पडणें.
 फेर रचना—भटकणें.
 फेर देना—परतविणें. [लोभ.
 (निन्यानवेका) फेर—पैसे जमविण्याचा
 फेर बांधना या लगाना—देण्याघेण्याची
 फेरमें पडना—संशयांत पडणें. [पद्धति ठरविणें.

फेरना—क्रि. स. फिरविणें, परत करणें,
 परत घेणें, वांकविणें, पिळणें, लिपणें,
 (पानी) फेरना—नष्ट करणें. [प्रचार करणें.
 फेरफार—पु. परिवर्तन, अंतर.
 फेरबट—स्त्री. चक्कर, पेंच. [परतून येणें.
 फेरा—पु. चक्कर, फेरा, वारंवार येणें जाणें,
 फेरि—अ. पुन्हां, फिरवून. [णांत क्रिया.
 फेल—पु. कार्य, कर्म, दुष्कर्म, संभोग, व्याकर-
 फेल जांमिनी—स्त्री. चांगल्या वर्तणुकीचा
 फेलन्—अ. कार्यरूपांत. [जामीन.
 फेली—वि. धूर्त, चलाख, दुराचारी.
 फेहरिस्त—स्त्री. सूची.
 फ्रँज—पु. परोपकार, लाभ, कृपा, दया.
 फ्रँयाज—वि. दाता, उदार, थोर, कृपाळु.
 फ्रँयाजी—स्त्री. उदारपणा, श्रेष्ठत्व.
 फँर—स्त्री. बंदुकीचा बार.
 फँरना—क्रि. स. बंदुकीचा बार करणें.
 फँलना—क्रि. अ. पसरणें, स्थूल होणें,
 वाढणें, विखुरणें, महशूर होणें, प्रसिद्धि
 पावणें, आग्रह धरणें, संख्या वाढणें.
 फँलसूक्—पु. विद्वान, धूर्त, लबाड, उधळ्या.
 फलसूक्नी—स्त्री. उधळेपणा, चलाखी.
 फँलाना—क्रि. स. पसरणें, विस्तृत करणें,
 वाढविणें, विखुरणें, प्रचलित करणें,
 प्रसिद्धि करणें.
 (हाथ) फँलाना—हात पसरणें (भिक्षेसाठीं).
 फँलाव—पु. विस्तार.
 फँसला—पु. निर्णय, निकाल.
 फोंक—पु. बाणाच्या मागची बाजू (ज्यांत
 पंख लावतात.) [चोथा.
 फोक—पु. गाळ, नीरस व बेचब पदार्थ,
 फोकट—वि. फुकट, निःसार, व्यर्थ.
 फोकटमें—फुकटांत.

कोकला-पु. साल, सालपट.
 फोड (१) ना-क्रि. स. फोडणें, तोडणें, फूट
 पाडणें, तोडणें, दुसऱ्या पक्षांतून आपल्या
 फोडा-पु. फोड, व्रण. [पक्षांत आणणें.
 फोड्या-स्त्री. लहान फोड.
 फोता-पु. पिशवी, पैली, अंडकोष, सारा.
 फोतेदार-पु. खजीनदार, कोशाध्यक्ष.
 फोश-वि. अश्लील. [मोठेपणा, उंची.
 फौक-वि. उच्च, श्रेष्ठ-पु. श्रेष्ठता, उच्चता,
 फौकियत-स्त्री. श्रेष्ठता, मोठेपणा.
 फौज-स्त्री. सैन्य, झुंड.
 फौजकशी-स्त्री. सेनेचें आक्रमण, चढाई.
 फौजदार-दु. सेनापति, फौजदार, अंमल-
 दार. [फौजदारी कोर्ट.
 फौजदारी-स्त्री. भांडण, मारामारी,
 फौजी-वि. फौजेसंबंधी, सैनिक.
 फोत-स्त्री. नाश, मृत्यु.-वि. मृत, मेलेला.
 फोती-स्त्री. मृत्यु.-वि. मृत.
 फोरन-अ. झटपट, ताबडतोब.
 फोलाद-पु. पोलाद. [भाल्याचें लाकूड.
 फोलादी-वि. पोलादपासून बनलेलें.-स्त्री.
 फ्रान्सीसी-वि. फ्रान्सचा.

[ब]

बंक-वि. वांकडा, तिरपा, वक्र, पुरुषार्थी,
 बंकट-वि. वांकडातिकडा. [कठिण.-पु. बँक.
 बंकाई, बंकुरता-स्त्री. वक्रता, वांकडेपणा.
 बंकनाल-स्त्री. सोनाराची नळी.
 बंका-वि. तिरपा, वक्र, पुरुषार्थी.
 बंगला-वि. बंगालचा, बंगालसंबंधी. -पु.
 बंगाल देश, बंगला.-स्त्री. बंगाली भाषा.
 बंगली-स्त्री. बांगडी, छोटा बंगला.
 बंगा-वि. मूर्ख, उद्धट, वांकडा.-पु. बंगाल.

बंचना-क्रि. स. ठकविणें, वाचणें.-स्त्री.
 फसवणूक, कपट, भ्रम, अडथळा.
 बंचक-पु. धूर्त, ठग.
 बंचकता, बंचकताई-स्त्री. धूर्तता.
 बंचना, बंचना-क्रि. स. फसविणें, ठकविणें.
 -स्त्री. फसवणूक, कपट, अडथळा.
 बेंचाना, बेंचावना, बेंचवाना-क्रि. स.
 वाचवून घेणें. [करणें.
 बंछना-क्रि. स. अभिलाषा घरणें, इच्छा
 बंज-पु. व्यापार, एक वृक्ष.
 बंजर-वि. ओसाड, नापीक.-पु. माळरान.
 बंजारा-पु. वंजारी, लमाणी.
 बंशा-स्त्री. वंध्या, वांझ. [वांटणी होणें.
 बेंटना-क्रि. अ. विभागलें जाणें, हिस्से पडणें,
 बेंटवाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून वांटणी कर-
 बेंटवारा-पु. बटवडा, वांटणी, वांटप. [विणें.
 बंटा-पु. वाटोळा किंवा चौकोनी डबा.
 बेंटाई-स्त्री. वांटणी, विभागणी, बटवडा,
 बटाई.
 बंटा ठार करना-क्रि. स. नाश करणें.
 बंडा-पु. अळूची मुळी.
 बेंडेरी-स्त्री. आढें (कौलाराचें).
 बंद-पु. बांध, सांधा, नाडी, कागदाची
 पट्टी, कैद.-वि. बंद, कुलुप लावलेला,
 बंद करना-कोंडणें. [थांबलेला.
 बंदगी-स्त्री. प्रणाम, सेवा, भक्तिपूर्वक
 ईश्वराची वंदना.
 बंदगीभी-स्त्री. कोबी.
 बंदनवार-पु. तोरण. [वंदन, स्तुति.
 बंभना-क्रि. स. नमस्कार करणें.-स्त्री.
 बंदर-पु. माकड, वानर, बंदर.
 बंदर भक्की, बंदर घुडकी-मोकळ घमकी.
 बंदरगाह-पु. जहाजें नांगरावयाचें समुद्र-
 कांठचें स्थळ.

बंदवान-पु. जेलर, तुरुंगाचा ऊपरी.
 बंदा-पु. सेवक, दास, कैदी.
 बंदास-वि. वंदनीय, पूजनीय.
 बंदिया-स्त्री. बिंदी. [दोषारोप.
 बंदिश-स्त्री. गांठ, उपाय, व्यवस्था, षडयंत्र,
 बंदी-पु. चिना, शिडी, भाट, चारण,
 कैदी. -स्त्री. एक आभूषण.
 बंदीगृह, बंदीखाना, बंदीघर-पु. कैदखाना.
 बंदीछोर-पु. बंधमुक्त करणारा.
 बंदुकची-पु. बंदुकवाला शिपाई.
 बंदोबस्त-पु. व्यवस्था.
 बंध, बंध-वि. मानार्ह, पूज्य, स्तुत्य.
 बंध-पु. बांधण्याचे साधन (बेडी, दोरी,
 सुतळी इ.) व्यवस्था, बंधन, गांठ, कैद,
 बांध, निबंध रचना, बंद, शरीर, लावणे
 (मन), संबंध, जोड, घनाची पट्टी,
 ऐक्य, संसारपाश, परिणाम, अंगस्थिति,
 स्नायु, ठेव, गहाण, धरण, वृत्तांतील
 शब्द रचना विशेष, गृहादिवेष्टन सूत्र.
 बंधक-पु. गहाण, ठेव, बांधणारा, दोरी,
 बांध, धरण, अदलाबदल, बलात्कार
 करणारा, शहर, पवित्र, आसन.
 बंधकी-स्त्री. व्यभिचारिणी, वेश्या, वांझ स्त्री,
 हत्तीण, पांच पुरुषांनी भोगलेली स्त्री.
 बंधना-क्रि. अ. बांधले जाणे, कैद होणे,
 शब्दानें किंवा वचनानें बांधले जाणे,
 क्रमबद्ध होणे, चालू होणे, दुरुस्त होणे,
 प्रेमपाशांत सांपडणे.
 बंधनि-स्त्री. बंधन, बांधण्याचें साधन.
 बंधवाना-क्रि. स. बांधवून घेणे.
 बंधान-पु. देवघेवीचा व्यवहार, परिपाठ,
 बंधारा, सम (तालांत).
 बंधाना-क्रि. स. धारण करविणे, बांधविणे.

बंधी-पु. बंदी.-स्त्री. उकाडा, रतीब, बंधी.
 बंधु-वि. नियमन करणारा.-पु. भाऊ,
 मदतनीस, मित्र, एक वर्णवृत्त, एक
 फूल, नातलग, गोत्रज, भाऊबंध,
 सगोत्रा नंतरचा वारस (आतेभाऊ,
 मावसभाऊ, मामेभाऊ या पैकीं प्रत्येक),
 जीवलग माणूस (नवरा, बायको,
 आई, बाप इ.), बंधनस्थान.
 बंधुआ-पु. कैदी, बंदी.
 बंधुक-पु. दुपारीचें फूल, दुपारी, असणा.
 बंधुर-वि. उंचसल्लल, नम्र, वांकलेलें,
 सुंदर, बहिरा, दुष्ट.-पु. हंस, बगळा, पेंड,
 बंधन, दोरी, मुगुट, दुपारी, वार्वाडिंग.
 बंधेज-पु. रतीब, प्रतिबंध, आळा.
 बंध्या-वि. बंध्या, वांझ. [संडास.
 बंधुलिस-स्त्री. नगरपालिकेचे सार्वजनिक
 बंध-स्त्री. रणभेरी, रणनाद, नगारा, डंका.
 बंध बजाना-युद्धाचें आव्हान देणे.
 बंदा-पु. नळ, प्रवाह. [हंबरणे.
 बंवाना-क्रि. अ. जनावरांचें ओरडणे,
 बंस-पु. बांबू, नाकाच्या वरचें हाड, मुरली,
 बाहूंतील लांब हाडें, पाठीचें हाड.
 बंसकार-पु. मुरली. [प्याचा गळ.
 बंसी-स्त्री. बासरी, मुरली, मासे घर-
 बंसीघर-पु. श्रीकृष्ण. [वगैरे बनविणारा.
 बंसोर-पु. बांबूच्या कामटघांच्या टोपल्या
 बॅहगी-स्त्री. कावड.
 बळर-पु. अंब्याचा मोहोर.
 बळरा-वि. बावरलेला, गोंधळलेला.
 बळराना, बौराना-क्रि. अ. बावरणे, गोंधळणे.
 बक-पु. बगळा, अगस्ति (झाड), कुबेर,
 बकासुर.-वि. पांढरा शुभ्र.-स्त्री.
 बकचा-पु. गांठोडें. [प्रलाप.

बकची-स्त्री. लहान गांठोडें, एक रोपटें.
 बकतर, बल्लतर-पु. चिलखत.
 बकता, बकता-वि. बक्ता, भाषण करणारा.
 बकना-क्रि. स. बडबड करणें, उगीचच
 बकबक-स्त्री. बडबड. [जास्त बोलणें.
 बकमौन-पु. बकध्यान.-वि. कावेबाज.
 बकर-पु. गाय. बैल.
 बकरईद-स्त्री. बकरी ईद.
 बकर बकर-अ. टकमक, आश्चर्यचकित.
 बकर कसाब-पु. बकऱ्याचे मांस विकणारा
 खाटिक. [सांगणें.
 बकरना-क्रि. स. पुटपुटणें, स्वतः दोष
 बकरा-पु. बोकड.
 बकलस-पु. बक्कल.
 बकला-पु. वृक्षाची साल, फळाचें टरफल.
 बकबाद-स्त्री. बडबड, बटबट.
 बकवादी-वि. बडबडघा.
 बकवास-स्त्री. बडबड.
 बकस-पु. पेटी, डवा.
 बकसना-क्रि. स. प्रदान करणें, क्षमा करणें.
 बकसाना-क्रि. स. क्षमा किंवा माफी
 बकसी-पु. कारकून. [करविणें.
 बकसीस-स्त्री. बक्षिस, इनाम, पारितो-
 बकसुआ-वा-पु. बक्कल. [षिक, दान.
 बकाना-क्रि. स. बडबड करण्यास प्रवृत्त
 करणें, पाठ करविणें. [झाड.
 बकायन-पु. कडुलिंबाच्या जातीचें एक
 बकाया-पु. अवशिष्ट, शिल्लक, बाकी.
 बकिया-वि. शिल्लक राहिलेला, परिशिष्ट.
 बकुचना-क्रि. अ. आक्रसणें, संकोच पावणें.
 बकुचा-पु. पिशवी, पोटली.
 बकुची-स्त्री. पिशवी, एक औषधी वन-
 बकुल-पु. बकुळीचें फूल. [स्पती.

बकुला-पु. बगळा.
 बकेन, बकेना-स्त्री. पारडी, गाय किंवा म्हैस.
 बकौयो-पु. रांगणें.
 बकोड-स्त्री. ओरखडा, बोचकारा.
 बकोटना-क्रि. स. ओरखडणें.
 बक्रोल-अ. सांगण्याप्रमाणें.
 बक्कम-पु. एक कांटेरी झाड.
 बक्कल-पु. टरफल, साल.
 बक्काल-पु. वाणी. [एक प्रकारचें घान्य.
 बक्की-वि. बडबडघा, वाचाळ.-स्त्री.
 बक्खर-पु. बखर, साखरेचा पाक.
 बक्स-पु. पेटी.
 बल्लतर-पु. चिलखत.
 बल्लरा-पु. भाग, अंश.
 बल्लराबोट-पु. हिस्सेरशी.
 बल्लरी-स्त्री. माती, विटा इत्यादिकांनीं
 बनविलेलें घर. [करणें, शिब्या देणें.
 बल्लानना-क्रि. स. वर्णन करणें, प्रशंसा
 बल्लार-पु. बल्लार. [शिलाई.
 बल्लिया-पु. टीप (शिवण), मजबूत
 बल्लियाना-क्रि. स. टीप घालणें, मजबूत
 बल्लीर-स्त्री. साखर भात. [शिलाई करणें.
 बल्लील-पु. कृपण, कंजूष.
 बल्लिली-स्त्री. कंजुषपणा, कृपणता. [पूर्णपणें.
 बल्लूबी-अ. चांगल्या तऱ्हेन, योग्य प्रकारें,
 बल्लेड़ा-पु. बल्लेड़ा, पेंच, अवडंबर, व्यर्थ
 बल्लेडिया-वि. भांडखोर. [विस्तार.
 बल्लेरना-क्रि. स. विखुरणें, फैलावणें.
 बल्लैर-अ. चांगल्या रीतीन.
 बल्लोरना-क्रि. स. टोचून बोलणें, छेडणें.
 बल्ल-पु. भाग्य, नशीब.
 बल्लताबर-वि. भाग्यवान्, भाग्य शाली.
 बल्लताबरी-स्त्री. सुदैव, भाग्य.

बल्हाना—क्रि. स. क्षमा करणें, दान करणें,
 बल्हशबाना—क्रि. स. क्षमा करविणें. [सोडणें
 बल्हिश—स्त्री. बल्हिस, उदारता, दान, क्षमा.
 बगई—स्त्री. गोमाशी, एक प्रकारचें गवत.
 बगछुट, बगटुट—अ. बेलगाम, चौखूर.
 बगवना—क्रि. अ. बिघडणें, भ्रमांत पडणें,
 बगना—क्रि. अ. भटकणें, फिरणें. [लवंडणें.
 बगमेल—पु. बरोबरी, स्पर्धा.
 बगर—पु. राजवाडा, वाडा, खोली, आंगण,
 गाडचा गोठा. —स्त्री. बगल.
 बगरना—क्रि. अ. विखुरणें, पसरणें.
 बगराना—क्रि. स. फैलावणें, पसरविणें,—क्रि.
 बगल—स्त्री. बगल, काख, बाजू. [अ. पसरणें.
 बगलमें बबाना या घरना—हस्तगत करणें.
 बगलें झोकना—अंग काढून घेणें, निसट-
 प्याचा प्रयत्न करणें.
 बगलें बजाना—हर्षानें नाचू लागणें.
 बगलगंध—पु. काखेंत होणारा फोड,
 काखेंत दुर्गंधयुक्त घाम येणारा एक रोग.
 बगलबंदी—स्त्री. बाराबंदी.
 बगला, बगुला—पु. बगळा.
 बगलाभगत—ढोंगी, कपटी.
 बगलियाना—क्रि. अ. बगल देऊन जाणें.
 —क्रि. स. दूर करणें, बाजूला आणणें.
 बगली—वि. बाजूचा. —स्त्री. (शिंप्याची सुई,
 दोरा, कात्री वगैरे ठेवण्याची) पिशवी,
 बगलेच्या ठिकाणीं लावावयाचा काप-
 डाचा तुकडा. [केलेला वार.
 बगली घूँसा—आडून केलेला वार, कपटानें
 बगलीहो—वि. तिरपा, झुकलेला.
 बगसना—क्रि. स. पाहा 'बल्हाना'.
 बगा—पु. अंगरखा, बगळा. [धांवणें.
 बगाना—क्रि. स. फिरविणें. क्रि. अ. पळणें,

बगार—पु. गव्हाण, गाई बांधण्याची जागा.
 बगारना—क्रि. स. फैलावणें, विखुरणें.
 बगाबत—स्त्री. बंड, राजद्रोह, दंगा, उपद्रव.
 बगिया—स्त्री. बगीचा, बाग.
 बगीचा—पु. बाग.
 बगुला—पु. बगळा.
 बगुला—पु. वावटळ.
 बगरी—स्त्री. टिटवी.
 बगैर—अ. शिवाय, खेरीज.
 बग्गी, बग्घी—स्त्री. चार चाकी गाडी, बग्गी.
 बघंबर—पु. व्याघ्रचर्म.
 बघनहो—पु. वाघनख, वाघाचीं नखें
 सोन्याचांदीनें मढवून केलेला दागिना.
 बघार—पु. फोडणी. [मारणें.
 बघारना—क्रि. स. फोडणी देणें, बढाई
 बघेल, बाघेला—पु. वाघाचा बच्चा, एक
 रजपूत जाति. [वनस्पती.
 बच—पु. वचन, बोल. —स्त्री. एक औषधी
 बचका—पु. एक पक्वान्न. [मुलांच्या योग्य.
 बचकाना—वि. ओबडधोबड, मुलांप्रमाणें,
 बचत—स्त्री. बाकी, लाभ, सुटका, रक्षण.
 बचन—पु. वाणी, वचन.
 बचन डालना—सवाल टाकणें, मागणें. .
 बचन निभाना—वचन पाळणें.
 बचन मानना—आज्ञा पाळणें.
 बचन लेना—प्रतिज्ञा करविणें. [बसणें.
 बचन हारना—प्रतिज्ञाबद्ध होणें, बोलून
 बचना—क्रि. अ. कष्ट किंवा विपत्तीपासून
 वांचणें, अलिप्त राहणें, दूर किंवा अलग
 बचपन—पु. बालपण. [राहणें.
 बचवैया—पु. संरक्षक.
 बचाना—क्रि. स. वांचविणें, रक्षण करणें,
 खचें होऊं न देणें, लपविणें, दूर ठेवणें,

परिणाम होऊं न देणें, अलिप्त ठेवणें.
 बच्चा-पु. कोणत्याहि प्राण्याचा नूकताच
 जन्मलेला बच्चा, अभक, बालक,
 मुलगा.-वि. अजाण. [बोलणें.
 बच्चोंसा बोलना-बोबडें बोलणें, पोरकट
 बच्चोंका खेल-सोपें काम.
 बच्चादानी-स्त्री. गर्भाशय. [मुलगा.
 बच्छ, बछ, बछरू-पु. वासरू, बालक,
 बच्छल-वि. वात्सल्यपूर्ण, प्रेमळ.
 बच्छस-पु. वक्षस्थल, छाती.
 बच्छा, बछड़ा-पु. गोन्हा.
 बछड़ा, बछिया-स्त्री. कालवड, वासरी.
 बछवा-पु. गोन्हा, शिंगरू.
 बछेड़ा-पु. शिंगरू.
 बजंत्री-पु. वाजंत्री वाजविणारा.
 बजड़ा-पु. मोठी नाव.
 बजना-क्रि. अ. वाजणें, आवाज होणें,
 हुत्यार चालणें, गाजणें, हट्ट करणें,
 प्रसिद्धि पावणें. [मनुष्य.
 बजनिर्वा, बजवैया-पु. वाजंत्री वाजविणारा
 बजनी-वि. वाजविणारा.
 बजमारा-वि. वज्रामुळें मारला गेलेला.
 बजर, बज्जर-पु. वज्र.
 बजरा-पु. मोठी नाव, बजरा.
 बजरी-स्त्री. खडा, किल्ल्याचा कंगोरा,
 गार (पावसाची), बाजरी.
 बजवाना-क्रि. स. वाजवावयास लावणें.
 बजा-वि. उचित, ठीक. [करणें.
 बजा लाना-पूर्ण करणें, पालन करणें,
 बजा आवरी-स्त्री. कर्तव्य पालन, आज्ञा
 बजागि-स्त्री. विद्युत, बीज. [पालन.
 बजाज-पु. कापडाचा व्यापारी.
 बजाबा-पु. कापड बाजार.
 हि. म. को...२४

बजाजी-स्त्री. कापडाचा व्यापार.
 बजाना-क्रि. स. वाजविणें, आवाज काढणें,
 एखाद्या वस्तूनें मारणें, पूर्ण करणें.
 (ठोकना) बजाना-तावून सुलाखून पाहाणें.
 बजाय-अ. ऐवजीं, बहल.
 बजारू, बजारी-वि. बाजारी, सामान्य.
 बजिस-अ. जशाचा तसा, हुबेहूब.
 बजुज-अ. शिवाय, व्यतिरिक्त.
 बजूरवा-पु. बुजगावणें.
 बरम-स्त्री. सभा, रंगभूमि.
 बज्र, बज्जर-पु. वज्र. [बंधनांत पडणें.
 बक्षना-क्रि. अ. हट्ट करणें, अडकणें, गुंतणें,
 बक्षाना-क्रि. स. जाळघांत अडकविणें,
 बसाबा-पु. फसवणूक. [फसविणें.
 बसाबना-क्रि. स. पाहा 'बक्षाना'.
 बट-पु. एक पक्वान्न, लहान वरवंटा,
 वजन, माप, दोरीचा पीळ, मार्ग, बड.
 बटई-स्त्री. बटेर (पक्षी).
 बटखरा-पु. वजन (शेर, अच्छेर इ.).
 बटन-पु. बटन, गुंडी. -स्त्री. पीळ.
 बटना-पु. उटणें.-क्रि. स. सूत, दोरी, इ.
 वळणें. -क्रि. अ. पाटचावर वाटणें.
 बटपरा-पारा-मारा-पु. वाटमाऱ्या, डाकू,
 बटला-पु. मोठा गुंड, पातेलें. [लुटारू.
 बटलोई-स्त्री. लहान गुंड, पातेलें.
 बटवार-पु. पहारेकरी, जकातदार.
 बटवारा-पु. वांटणी, बटवडा. [वाटसरू.
 बटा-पु. गोल वस्तु, चेंडू, गोटा, डेकूळ,
 बटाई-स्त्री. वाटण्याची मजूरी, वाटणी.
 बटाऊ-पु. प्रवासी, पथिक, वाटसरू.
 बटाऊ हाना-चालू लागणें.
 बटाक-वि. उंच.
 बटाना-क्रि. अ. बंद होणें.

बटिया-स्त्री. लहान वरवंटा, लहान गोळा.

बढी-स्त्री. गोळी, वडी, उपवन.

बटुआ-बा-पु. बटवा, मोठा गुंड, पाटघावर वाटलेली वस्तु.

बटुरना-क्रि. अ. एकत्र होणे, आखडणे.

बटेर-स्त्री. होला (पक्षी). [समूह.

बटोर-पु. जमाव, घोळका, वस्तूंचा ढीग,

बटोरना-क्रि. स. गोळा करणे, एकत्र करणे, निवडून घेणे, जमा करणे.

बटोही-पु. प्रवासी, यात्रेकरू, वाटसरू.

बट्टा-पु. तोटा, दलाली, खोट्या नाण्यांत किंवा दागिन्यांत आलेली खोट, वरवंटा, लहान डबा, दगडाचा लहान गोल तुकडा.

बट्टा खाता-पु. बुडित खातें.

बट्टाढाल-वि. सपाट व गुळगुळीत.

बट्टी-स्त्री. बत्ता, वरवंटा, वडी.

बड-स्त्री. बडबड. -पु. वडाचें झाड. -वि.

मोठा, श्रेष्ठ, महत्त्वाचा, जास्त.

बडप्पन-पु. मोठेपणा. [तोंडांत बोलणे.

बडबडाना-क्रि. अ. बडबडणे, तोंडांतल्या

बडबेरी-स्त्री. जंगली बोर.

बडबोल-ला-वि. वाताड्या, गप्पीदास.

बडभाग, बडभागी-वि. भाग्यशाली.

बडरा-वि. विशाल.

बडबारी-स्त्री. महत्त्व, मोठेपणा.

बडवानल-पु. वडवाग्नि, समुद्रांतील अग्नि.

बडहल-पु. सीताफळाप्रमाणें फळें असलेला

बडहार-वि. लग्नाची जेवणावाळ. [एक वृक्ष.

बडहेला-पु. रानडुक्कर.

बडा-वि. मोठा, विशाल, दीर्घ, श्रेष्ठ,

वयानें मोठा. -पु. वडा.

बडाई-स्त्री. मोठेपणा, विपुलता, प्रशंसा,

बडाई देना-आदर करणे. [स्तुति.

बडाई मारना-शेखी मिरविणे.

बडा घर-पु. कैदखाना, मोठें घर.

बडा बिन-पु. नाताळ, खिसमस.

बडी-स्त्री. वडी. -वि. मोठी.

बडी माता-स्त्री. देवी (आजार).

बडे मियो-पु. वृद्ध मनुष्य, घराचा मालक.

बडेर-पु. वावटळ

बडेर-वि. मुख्य, मोठा. -पु. तुळई.

बडौना-पु. स्तुति.

बडई-पु. सुतार.

बडती-स्त्री. वृद्धि, उन्नति.

बडना-क्रि. अ. वाढणे, विस्तार होणे, माषांत अगर वजनांत अधिक होणे, लाभ होणे, उन्नति होणे, दुकान बंद होणे, विस्तव विझणे.

बडकर चलना-घमेंड करणे.

बडनी-स्त्री. केरसुणी.

बडाना-क्रि. स. वाढविणे, पसरविणे, पुढें चालू करणे, दुकान इ. बंद करणे, दिवा मालविणे. -क्रि. अ. संपणे, समाप्त होणे.

बडाव-पु. वाढ, वृद्धि, विस्तार.

बडावा-पु. प्रोत्साहन, उत्तेजन.

बडिया-वि. उत्तम, उत्कृष्ट. [सुतार.

बड्या-वि. वाढणारा, वाढविणारा-पु.

बडोतरी-स्त्री. वृद्धि, प्रगति, उन्नति.

बत-पु. बोली, गोष्ट, बदक (हंसवजा), दारू ठेवण्याची सुरई, तऱ्हा, पद्धत.

बतकही-स्त्री. संभाषण, वार्तालाप, वाद-

बतख-स्त्री. बदक. [विवाद.

बतचल-वि. बडबड्या, वाचाळ.

बतबडाव-पु. बखेडा माजविणे.

बतरस-पु. गप्पा गोष्टींतील मजा, खुमारी.

बतराना-क्रि. अ. संभाषण करणे. [असलेला.

बतरौहो-वि. गप्पागोष्टी करण्याची इच्छा

बतलाना-क्रि. स. सांगणें, समजाविणें, दाखविणें, दृष्टोत्पत्तीस आणणें, भाव दाखविणें, ठाकठीक करणें.

बताना-क्रि. स. पाहा 'बतलाना.'

बताव-पु. दाखव.

बतावना-क्रि. स. पाहा 'बतलाना'.

बतास, बतासा-पु. बतासा, वायु, हवा.

बताशा-सा-पु. बतासा, एक प्रकारचें दारू-

बतिया-स्त्री. कोवळें फळ. [काम, बुडबुडा.

बतियार-स्त्री. संभाषण, गोष्टी.

बतोर-अ. सारखें, तऱ्हेन, रीतीनें.

बतस, बतक-स्त्री. बदक.

बत्ती-स्त्री. दिव्याची वात, दिवा, दोरी वा नाळी (दारूकाम पेटवण्याची), सुरंग. अरुंद विणलेलें पागोटें, मेणबत्ती, जखमांत भरण्याची चिंधी, छपरावर घालण्याचें गवत, मशाल, कामटी.

बत्तीसी-स्त्री. बतितशी.

बत्स, बत्स-पु. वांसरु, पिलूं, मुलगा, मूल,

बपान-पु. गोठा. [वर्ष, छाती.

बथुआ-पु. घोळ (भाजी).

बद-स्त्री. बदरोग, एक पशु रोग, नीच मनुष्य, मोबदला.-वि.वाईट, दुष्ट, नीच.

बदअमली-स्त्री. अनागोंदी कारभार.

बदकार-वि. व्यभिचारी, दुराचारी. [काम.

बदकारी-स्त्री. व्यभिचार, दुराचार, वाईट-

बदकिस्मत, बदनीसब-वि.दुर्दैवी, भाग्यहीन.

बदगुमान-वि. ज्याच्या मनांत दुसऱ्या विषयीं गैरसमज किंवा संशय उत्पन्न झाला आहे असा.

बदगुमानी-स्त्री. गैरसमज, दुराग्रह.

बदचलन-वि. दुराचारी, व्यभिचारी.

बदजबान-वि. शिष्या देणारा, कटुभाषी.

बदजात-वि. पाजी, नीच, दुष्ट, अकुलीन.

बदतर-वि. अतिशय वाईट.

बदबुआ-स्त्री. शाप.

बदन-पु. शरीर, देह, मुख. [पैज मारणें.

बबना-क्रि. स. सांगणें, स्वीकारणें, ठरविणें,

बदकर (कोई काम करना)-सांगून सवरून,

बबा होना-नशीबीं असणें. [हटवादीपणां.

बदनाम-वि. निंदित, कलंकित.

बबनामी-स्त्री. लोकनिंदा, अपयश.

बदनीयत-वि. फसव्या, वाईट.

बदनुमा-वि. बोजड, कुरूप.

बदपरहेज-वि. अपथ्यकारक.

बबबलत-वि. अभागी.

बबबू-स्त्री. घाण, दुर्गंध. [अरुचिकर.

बदमजंगी-स्त्री. बेबनाव, परस्पर विरोध,

बदभास, बदमास-वि. नीच, दुराचारी लुच्चा, खोटा.

बदभाशी-स्त्री.नीचता, दुराचार, खोटेपणा.

बदमिजाज-वि. तुसडा, चिडखोर.

बदरंग-वि. वाईट रंगाचा, निराळ्या-रंगाचा पत्ता खेळांत टाकणें.

बदर-पु. सरकी, देवसपंण, बोराचें झाड व बोर, आठ माशाचें वजन.-अ. बाहेर.

बदरा-पु. मेघ, ढग.-स्त्री. कापूस.

बदराह-वि. दुष्ट, कुमार्गी.

बदरिया-स्त्री. ढग.

बदरि, बदरिक, बदरी-स्त्री. बोर, कपाशी.

बदरोह-वि. कुमार्गी, दुराचारी.-पु. ढगांचा

बबल-पु. फरक, बदल, प्रतिकार. [भास.

बबलगाम-वि. निरंकुश.

बदलना-क्रि. अ. बदलणें, फरक होणें.

ऐवजीं येणें किंवा जाणें, बदली ह.णें.

क्रि. स. परिवर्तन करणें, बदलून घेणें.

बदलवाना-क्रि. स. बदलविणें, पालटून घेणें.
 बदला-पु. सूड, परस्पर, व्यवहार, ऐवजीं
 दिलेली किंवा घेतलेली वस्तु, परिणाम,
 बदला लेना-चुकाना-सूड उगवणें. [फळ.
 बदली-स्त्री. मेघांचा समूह.
 बदलौवल-स्त्री. अदलाबदल.
 बदसूरत-वि. कुरूप.
 बदस्त-अ. मार्फत, हानानें.
 बदस्तूर-अ. नियमानुसार, जशाचा तसा.
 बबहजमी-स्त्री. अपचन, अजीर्ण.
 बबहवास-वि. बेशुद्ध, उद्विग्न, व्याकुळ,
 बबा-वि. भाग्यलिखित. [शिथिल.
 बदाबदी-स्त्री. दोन पक्षांतील तेढ.
 बबामी-वि. बदामी, बदामाचा आकाराचा
 बबी-स्त्री. कृष्णपक्ष, अहित. [किंवा रंगाचा.
 बबौलत-अ. मुळें, कारणानें.
 बहदर, बहल-पु. ढग. [रहाणारी एक जात.
 बह-पु. दुराचारी माणूस, अरबस्तानांत
 बद्ध-वि. बांधलेला, कबज्यांत असलेला,
 गोठलेला, परिमित, निर्धारित, बस-
 लेला, पडलेला, जमलेला, थांबलेला.
 बध, व -पु. वध, हत्या, मृत्यू, नाश, ताडन,
 आघात, इजा. [वध करणें, हत्या करणें.
 बधना-पु. मातीचें तोटीदार भांडें.-क्रि. स.
 बघाई-स्त्री. अभिनंदन, मंगल प्रसंगाचें
 गाणें, उत्सव, वृद्धि, अभिनंदनपर गीत,
 वाद्य, नजराणा, अहेर.
 बघावा-पु. पाहा 'बघाई.'
 बघावना-क्रि. स. मारविणें, कत्तल करविणें.
 बधिक-पु. कसाई, खाटीक, फांशी देणारा,
 मांग, व्याध.
 बधिया-पु. खच्ची केलेला बैल किंवा इतर
 जनावर, एक प्रकारचा ऊस.

बधिर-पु. बहिरा.
 बधू, बधू-स्त्री. सून, वधू, नवरी, पत्नी,
 आप्त स्त्री, मादी. [सून.
 बधूटी-स्त्री. सून, सौभाग्यवती स्त्री, नवी
 बध्य, बध्य-वि. मारून टाकण्याजोगें.
 बध्यभूमि-स्त्री. फांशी देण्याची जागा,
 स्मशान. [कापसाचें रोप.
 बन, वन-पु. वन, समूह, पाणी, वाग,
 बनकंडा-पु. रानशेणी. [तील निपज.
 बनक-स्त्री. सजावट, वेष-स्त्री. रानां-
 बनकर-पु. जंगलांतील उत्पन्न.
 बनचर-वि. जंगली, रानटी, वानर पाण्यांत
 राहाणारा. [पदार्थ, शंख, जलजंतु.
 बनज-पु. कमल, व्यापार, रानांत होणारे
 बनजना-क्रि. स. व्यापार करणें.
 बनजर-पु. माळरान.
 बनजारा-पु. वंजारी, व्यापारी.
 बनजी-पु. व्यापार, व्यापारी.
 बनत-स्त्री. रचना, अनुकूलता, रेशमावर
 भरण्याची एक वेलवट्टी.
 बनधातु-स्त्री. गेरू किंवा रंगीत माती.
 बनन-स्त्री. बनावट, शृंगार.
 बनना-क्रि. अ. तयार होणें, रचलें जाणें,
 वसूल होणें, मिळणें, शक्य असणें, मूर्ख
 बनणें, निभणें, संधि मिळणें, नटणें,
 यशस्वी होणें, तडीस जाणें, मोठेपणाचा
 आव आणणें.
 बना रहना-जिवंत राहणें, अस्तित्व टिकणें.
 बननि-स्त्री. बनावट, सजावट, शृंगार.
 बन पडना-होणें, निभणें.
 बनफशा-पु. कामपुष्प, (औषधी वनस्पति).
 बनबिलाव-पु. रानमांजर.
 बनमानुस-पु. अगदीं रानटी मनुष्य, एक

जंगली प्राणी जो बानरापेक्षां मोठा असतो
 बनरखा-पु. बनरक्षक, जंगलाची रखवाली
 करणारा, पारधी. [एक गीत.
 बनरा-पु. नवरा मुलगा, विवाह प्रसंगीचें
 बनरी-स्त्री. नवरी मुलगी.
 बनरह-पु. कमळ, जंगलांतील झाड.
 बनवाना-क्रि.स. दुसऱ्या कडून बनवून घेणें.
 बनवारी-पु. श्रीकृष्ण.
 बनवाहन-पु. नोका.
 बनाव-पु. नवरा मुलगा.
 बनावई, बनाव-अ. अगदीं चांगल्या रीतीनें.
 बनाना-क्रि.स. तयार करणें, कमविणें, मिळ-
 विणें, दुरुस्ती करणें, थट्टा करणें,
 बनावर-पु. एक क्षत्रिय जाति. [बनविणें.
 बनावंत-पु. टिपण जुळविणें.
 बनाव-अ. नांवानें.
 बनाव-अ. अगदीं उत्तम प्रकारें.
 बनाव-पु. रचना, सजावट, युक्ति.
 बनावट-स्त्री. रचना, वरवरचा देखावा.
 बनावना-क्रि. स. बनविणें. [बनस्पति.
 बनावपती-स्त्री. भाजीपाला, गवत इत्यादि,
 बनि-वि. संपूर्ण, एकंदर.
 बनिक-पु. वाणी, व्यापारी.
 बनिज-पु. व्यापार, विक्रीची वस्तु.
 बनिजना-क्रि.स. व्यापार करणें, विकत
 घेणें, विकणें, ताब्यांत घेणें.
 बनिता-स्त्री. स्त्री, पत्नी.
 बनिया-पु. व्यापारी, वाणी, वैश्य.
 बनियाइन-स्त्री. वाण्याची स्त्री, बनियन.
 बनिस्वत-अ. पेक्षां, तुलनेंत. [स्त्री.
 बनियानी, बनीनी-वाणीण, वैश्य जातिची
 बनीर-पु. बेत.
 बनेठी-स्त्री. बोथाटी.

बनै-मुघरावा, चांगला व्हावा, शक्य असलें,
 बनैला-वि. जंगली, रानटी. [वराला.
 बनौटी-वि. कापशी, कापसाच्या फुला-
 बनौरी-स्त्री. गार (बर्फाची). [सारखा.
 बपतिस्मा-पु. ख्रिस्ती धर्माची दीक्षा देणें.
 बपना, बपना-क्रि.स. बीं पेरणें.
 बपमार-वि. पितृहत्या करणारा, सर्वांशीं
 कपट करणारा.
 बपु, वपु, बपुष-पु. शरीर, आकार, रूप,
 स्वभाव, मूर्ति, रमणीय आकार, तेज.
 बपुरा-वि. बिचारा.
 बपोती-स्त्री. पैतृक संपत्ति.
 बफरना-क्रि. अ. बिथरणें.
 बफारा-पु. बाफारा.
 बबर-पु. विशिष्ट जातीचा वाघ, सिंह.
 बबुआ-पु. मुलगा किंवा जांवई यांना
 प्रेमाचें संबोधन, जमीनदार.
 बबूर, बबूल-पु. बाभूळ, बाभळीचें झाड.
 बबूला-पु. बावळट, बुडबुडा.-वि. फेंसाळ.
 बभ्र-वि. पिंगट, रोगानें टक्कल पडलेलां.
 -पु. अग्नि, मृंगूस, मोठे मृंगूस, झाडू,
 बभूत-स्त्री. विभूति, भस्म. [भंगी, शंकर.
 बम-पु. बॉम्ब गोळा, शिवोपासकांचा
 'बम' 'बम' असा शब्द, टांगा किंवा
 बग्गी बगैरेची पुढें जुंपावयाची दांडी.
 बम बजना-शस्त्रांचा खणखणाट होणें.
 बम बोलना, बम बोल जाना-संपत्तीची
 धूळघाण होणें, सामग्री खलास होणें.
 बमकना-क्रि. अ. शेळी मिरविणें, रागावणें.
 बमचल-स्त्री. बाचाबाची, घोंगाट.
 बमन, बमन-स्त्री. ओकारी, वांति.
 बमना-क्रि. अ. ओकणें.
 बमुद्धि-अ. अनुसार, प्रमाणें.

बयन-पु. वचन, वाणी.

बयन-क्रि. स. वर्णन करणें, सांगणें, पेरणें.

-पु. मंगलप्रसंगीं इष्टमित्रांना वाटाव-

बयर, बैर-पु. वैर, विरोध. [याची मिठाई.

बयनी-स्त्री. बोलणारी, वचन असलेली.

बयससिरोमनि-पु. तारुण्य.

बयसु-पु. वैश्य. [चर्चा.

बयों, बयान-पु. वर्णन, कैफियत, वृत्तांत,

बयाज-स्त्री. नोंद, नोंद करण्याची वही,

साधा कागद. [आगाऊ दिलेला पैसा.

बयाना-पु. विसार, एखाद्या कामासाठीं

बयाबान-पु. वाळवंट, निर्जन स्थान.

बयार-स्त्री. वारा.

बयाला-पु. खिडकी, किल्ल्याच्या तटाची तोफ ठेवण्याची जागा, भिंतीतील कोनाडा.

बर-पु. बल, शक्ति, वटवृक्ष, रेघ, नवरा

मुलगा, आशीर्वाद सूचक शब्द-अ.

नाहींतर, वर, वरती.-वि. श्रेष्ठ, पूर्ण.

बर आना या पाना-उत्तम ठरणें, पूर्ण होणें.

बर खींचना-हट्ट करणें, विचलित न

बर पडना-श्रेष्ठ होणें. [होणें.

बरई-पु. तांबोळी, पानवेलीची शेती कर-

बरअस-अ. उलट, विपरीत. [णारा.

बरा-वि. पाहा 'बरामद'.

बरई-पु. तांबोळी. | बंदूक बाळगणारा शिपाई.

बरकंदाज-पु. लाठीबंद शिपाई, तोड्याची

बरकत-स्त्री. विपुलता, लाभ, अंत, धन,

बरकती-वि. लाभदायक. [कृपा, (एक संख्या.)

बरकना-क्रि. अ. निवारणें, बाजूला सारणें.

बरकरार-वि. उपस्थित, स्थिर.

बरकाज-पु. विवाह.

बरस-पु. वर्ष.

बरखना-क्रि. अ. पाऊस पडणें.

बरखा-स्त्री. वृष्टि. [वरून दूर केलेला.

बरखास्त-वि. विसर्जन केलेला, नोकरी

बरखिलाफ-अ. प्रतिकूल, विरुद्ध.

बरखुर्दार-पु. मुलगा, पुत्र. -वि. सुखी,

निश्चित, संपन्न.

बरग, बर्ग-पु. जाति, समूह, आयत,

प्रकार, एकाद्या अंकाचें त्याच अंकाशीं

बरगद-पु. वडाचें झाड. [गुणनफल.

बरछा-पु. भाला.

बरछी-स्त्री. कटधारीसारखें हत्यार.

बरछेत-पु. भाला चालविणारा.

बज-स्त्री. अडथळा, मनाई.

बरजना-क्रि. अ. मनाई करणें, निषेध करणें.

बरजबान-वि. तोंडपाठ, कंठस्थ. [पूर्वक.

बरजोर-वि. प्रबळ, अत्याचारी.-अ. बल-

बरजोरी-स्त्री. जबरदस्ती, बळजबरी,

चांगली जोडी.-अ. बलपूर्वक.

बरत-पु. व्रत, संकल्प. -स्त्री. दोरी, नट

जिच्यावर चढून खेळ करतोती दोरी.

बरतन-पु. भांडें, व्यवहार.

बरतना-क्रि. अ. व्यवहार ठेवणें, वागणें.

-क्रि. स. उपयोगांत आणणें.

बरतनी-स्त्री. लिहिण्याची पद्धति, बोरूची

बरतर-वि. जास्त चांगला. [लेखणी.

बरतरफ-वि. वेगळा, बडतर्फ, नोकरी-

वरून कमी केलेला.

बरताना-क्रि. स. वाटणें, वितरण करणें.

बरताब-पु. वर्तन, व्यवहार.

बरतोर-पु. केसतोड. [देणारा.

बरब, बरबा-पु. बैल, वळू.-वि. वरदान

बरवान-पु. आशीर्वाद, प्रसाद. [म्हैस इ].

बरबा (धा) ना-क्रि. स. फळविणें (गाय,

बरबाक्रोश-पु. गुलामांचा व्यापार करणारा.

बरबाकरोशी-स्त्री. गुलामांचा व्यापार.

बरदार-वि. धारण करणारा, पालन करणारा.

बरदास्त-स्त्री. सहनशीलता, जांगड माल

बरधा-पु. बैल, बळ. [आणणें.

बरन-अ. प्रत्युत, उलटपक्षीं.

बरन, वर्ण-पु. रंग, कांति, सौंदर्य, रूप, जात (ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य, शूद्र), प्रकार, अक्षर, शब्द, कीर्ति, गुण, स्तुति, आकृति, वस्त्र, आच्छादन, गीतक्रम, गाण्यांतील राग, हत्तीची झूल, अव्यक्तराशि (समीकरण इ.) उटणें, सोनें कसाला लावणें, ताल. -वि. चित्र, पद्यरचना, केशर, रूप, भेद.-स्त्री. तूर.

बरनन, वर्णन-पु. रंग देणें, वर्णन, लिखाण.

बरनसंकर, वर्णसंकर-पु. जातीचें मिश्रण (सबगोलंकार), रंगांचे मिश्रण.

बरनना-क्रि. स. वर्णन करणें.

बरना-क्रि. स. वरणें, ग्रहण करणें, एखाद्या कामाकरितां कोणाची निवड करणें, दान देणें.-क्रि. अ. जळणें.

बरनाश्रम, वर्णाश्रम-पु. वर्णाश्रम.

बरपा-वि. उभा, दृढ.

बरफ-स्त्री. बर्फ, हिम. [उद्धट, प्रखर.

बरबंड-वि. प्रबळ, बलवान, प्रतापशाली,

बरबर-स्त्री. बडबड.-पु. सिंह, रानटी

बरबरनी-वि. सुंदरी, गौरांगी. [मनुष्य.

बरबस-अ. बलपूर्वक, व्यर्थ.

बरबाब-वि. नष्ट, उध्वस्त.

बरबाबी-स्त्री. नाश.

बरभसिया-वि. बहुरूपी.

बरम-पु. कवच.

बरमला-अ. सर्व पहात असताना, प्रत्यक्ष.

बरमा-पु. गिरमीट, लांकडाळा छेद पाडण्याचें हत्यार, ब्रह्मदेश.

बरमी-पु. ब्रह्मदेशाचा निवासी.-स्त्री.

ब्रह्मदेशाची भाषा.-वि. ब्रह्मदेशाचा.

बरराना-क्रि. स. बडबडणें, ऐट करणें,

बरबट-स्त्री. पानथरी (रोग). [वरळणें.

बरबें-पु. १९ मात्रांचा छव नांवाचा

बरस, वर्ष-पु. वर्ष. [एक छंद.

बरसगोंठ-स्त्री. वाढदिवस, जन्मदिन.

बरसना-क्रि. अ. पाऊस पडणें, वृष्टि होणें,

भडिमार होणें, झळकणें, प्रगट होणें.

बरसाईत-स्त्री. वटसावित्री.

बरसात-स्त्री. पावसाळा, वर्षाऋतु.

बरसाती-वि. पावसाळी, पावसाळ्याच्या संबंधीचा.-पु. पावसाळी कोट.

बरसाना-क्रि. स. पाऊस पाडणें, वर्षाव करणें, खूप मिळविणें.

बरसी-स्त्री. वर्षाश्वाद.

बरसौंडी-स्त्री. वार्षिक कर.

बरसौहां-वि. वृष्टि करणारा.

बरहक-वि. हक्काचें, योग्य, वास्तविक.

बरहना-वि. नग्न. [लेला, विखुरलेला.

बरहम-वि. विवंचनेंत पडलेला, रागाव-

बरहा-पु. शेतांत पाणी देण्यासाठीं केलेला

पाट, दगड किंवा जड वस्तु उचलण्याचा

जाड दोरखंड.

बरही-स्त्री. बारसें, मोर, कोंबडा, अग्नि,

रस्सा, 'साहीं, नांवाचा जंतु.

बरही पोड-पु. मोरमुकुट.

बरहौ-पु. पाहा 'बरही'. [दागिना

बरा-पु. वडा, हातावर घालण्याचा एक

बराक-पु. शंकर, युद्ध.-वि. नीच, शोचनीय, पापी, बापडा.

बरात-स्त्री. लग्नाच्या वेळीं वराचें वधुगृहीं जाण्याची मिरवणूक, वरात.

बराती-पु. लग्नाच्या वेळीं वराबरोबर वधु गृहीं जाणारा मनुष्य किंवा जाणारी माणसें, वराती. [लांब गरम कोट.

बरान कोट-पु. थंडीच्यावेळीं घालावयाचा

बराना-क्रि. स. निवड करणें. -क्रि. अ. प्रसंग आला असतांनासुद्धां कोणतीहि गोष्ट न सांगणें, अंग चोरणें, जाणून बुजून वेगळें काढणें, रक्षण करणें.

बराबर-वि. संख्या, महत्त्व, समान, तुल्य, बरोबरीचा, सपाट, जसा पाहिजे तसा, समतल. -अ. सतत, एकसाथ, एका-ओळींत. [करणें.

बराबर करना-क्रि. स. संपविणें, एकसारखें

बराबरी-स्त्री. बरोबरी, समानता, तुल्यता, सामना, बराबरी.

बरामद-वि. प्रगत झालेला, शोधून बाहेर काढलेला. -स्त्री. मळीची जमीन.

बरामदा-पु. व्हरांडा, पडवी, ओसरी.

बराय-अ. करितां, साठीं.

बरायन-पु. लग्नांत वराच्या हातात घालावयाची लोखंडी आंगठी.

बराव-पु. निराळेपणा, रक्षण, पथ्य.

बरास-पु. भीमसेनी कापूर, शीड फिरविण्याची दोरी. [श्रेष्ठ आसन.

बरासन-पु. वराला बसविण्याचें आसन,

बराह-अ. द्वारा, कडून, प्रमाणें, तऱ्हेन.

बरिथा-वि. बलवान, बलिष्ठ. [-पु. वराह.

बरियाई-अ. बलाकार. -स्त्री. सामर्थ्य.

बरिषा-स्त्री. वृष्टि, पाऊस.

बरिस-पु. वर्ष.

बरी-स्त्री. वडी. -वि. मुक्त.

बरीब-पु. जासूद. [हरकत, श्रेष्ठ.

बर-अ. हवेंतर, एकवेळ, भलेहि, बिन-

बरआ-पु. ब्रम्हचारी, बटू, मुंज, ब्राह्मण कुमार, उपनयन संस्कार.

बरथ-पु. झुंड, समूह.

बरनी-स्त्री. पापणीचे केस.

बरेंडा-पु. आढें, कौलाराचा उंच भाग.

बरे-अ. बलपूर्वक, मोठ्या आवाजानें.

बरेखी-स्त्री. वर किंवा वधूपरीक्षा, विवाह-निश्चय, बायकांच्या हातांतील दागिना.

बरेजा-पु. पानमळा. [बलपूर्वक.

बरोक-पु. हुंडा, करणी इ., सैन्य. -अ.

बरोठा, बरोठा-पु. देवडी, बैठक, दिवाण-

बरोठेका चार-द्वारपूजा. [खाना.

बरोह, बरोह-वि. सुंदर मांडी असलेली.

बरोह-स्त्री. वडाची पारंवी.

बरोनी-स्त्री. पापणीचे केस. [अभ्यस्त.

बकं-स्त्री. वीज. -वि. चपल, चलाख,

बगं-पु. झाडाचें पान.

बर्जना-क्रि. स. मनाई करणें, आडकाठीं

बर्न-पु. पाहा 'बरन.' [करणें.

बर्फं-स्त्री. बर्फ, गार, कृत्रिम उपायानें घट्ट केलेलें दूध किंवा फळांचा रस.

बर्फानी-वि. बर्फाळ.

बर्फिस्तान-पु. हिम प्रदेश.

बर्बर-पु. असभ्य मनुष्य, कुरळे केस, शस्त्रांचा खणखणाट. -वि. रानटी, असभ्य, उद्धट.

बरं-पु. अरण्या, कोरडी जमीन. [धूर्त, तीव्र.

बरकि-वि. चमकणारा, अत्यंत शुद्ध, पांढरा,

बराना-क्रि. अ. झोपेंत बडबडणें, अद्वातद्वा

बरें-पु. गांधीलमाशी. [बोलणें.

बसं-पु. कोड, कुष्ठ रोग. [परिवार.
 बहं-पु. मोराचा पिसारा, पीस, शेंपूट, पान,
 बहीं-वि. मोराच्या पिसाच्यानें भूषित.-पु.
 बलंद-वि. श्रेष्ठ, उंच. [मोराचें पीस, मोर.
 बलंदी-स्त्री. उच्चता, अभिमान, गर्ब.
 बल-पु. शक्ति, कर्तबगारी, आश्रय,
 भरवसा, आधार, सैन्य, बाजू, पीळ,
 लपेट, नागमोडी, वळण, सुरकुती, बांक,
 बल खाना-शुकणें, लचकणें. [कसर.
 बल पडना-सुरकुती पडणें, फरक असणें.
 बलकट-वि. अगाऊ, [असणें, उकलणें.
 बलकना-क्रि. अ. उकळी फुटणें, जोमांत
 बलकल, बल्कल-पु. बल्कल, झाडाची साल,
 सालीचें वस्त्र, रक्त लोध [करणें.
 बलकाना-क्रि. स. उकळविणें, उत्तेजित
 बलगम-पु. कफ, श्लेष्म.
 बलद-पु. बेल, असंगंध.-वि. बल देणारा.
 बलदाऊ, बलदेव-पु. श्रीकृष्णाचा भाऊ,
 बलराम.
 बलना-क्रि. अ. पेटणें, जळणें. [अहंकार.
 बलबलाहट-स्त्री. उंटाची बोली, खोटा
 बलबा-पु. दंगा, विप्लव, बंड, राजद्रोह.
 बलबाई-पु. बंडखोर, उपद्रवी, शक्तिशाली.
 बलबीर, बलबीर-पु. श्रीकृष्ण.
 बलभी, बलभि-स्त्री. पांखें, घराचा अत्युच्च
 भाग, गच्ची, सज्जा, ओमण, कडणी,
 बलम-पु. पति, स्वामी, प्रियकर. [वासा, छप्पर.
 बलवान-पु. बलवान, सशक्त.
 बला-स्त्री. संकट, दुःख, भूतप्रेताची
 बाधा, रोग, विश्वामित्रां रामास
 दिलेली अस्त्रविद्या, भूमि, पानवेल.
 बलाक-पु. बगळा, एक राक्षसाचें नांव.
 बलाकी-स्त्री. बगळी, बगळ्यांची मालिका.

बलागत-स्त्री. योग्यवेळीं बोलणें, सज्जानता,
 तारुण्य.
 बलात-अ. बळजबरीनें, दुराग्रह पूर्वक.
 बलाय-स्त्री. पाहा 'बला'.
 बलाहक-पु. नागरमोथा, ढग, एक दैत्य,
 एक नाग, एक पर्वत, बगळ्याच्या
 जातीचा एक प्राणी, विष्णूचा घोडा.
 बलि-पु. पूजेची सामुग्री, नैवेद्य, कर, भेट,
 बलिराजा, बळी (पशु).-स्त्री. धाकटी
 बहीण, मैत्रीण.
 बलित-वि. बळी दिलेला, ठार मारलेला.
 बलिया-वि. बळकट.
 बलिमुख-पु. वानर.
 बलिहारना-क्रि.स. अर्पण करणें. ॥
 बलिहारी-स्त्री. आत्मार्पण, त्याग.
 बलिहारी जाना-आत्मार्पण करणें.
 बलिहारी लेना-प्रेम व्यक्त करणें.
 बलीग-पु. चांगला वक्ता.
 बलुआ-वा-वि. रेटाड, रेती मिसळलेला.
 बले-अ. होय, ठीक आहे.
 बलैया-स्त्री. आपत्ति, संकट, कुरवंडी.
 बल्कि-अ. इतकेंच नव्हे तर, उलट.
 बल्लम-पु. सोटा, भालदार किंवा चोप-
 दाराच्या हातातील दंड, भाला.
 बल्लमटेर-पु. स्वयंसेवक.
 बल्लमबदार-पु. भालदार, चोपदार.
 बल्ला-पु. सोटा, बल्हे, बॅट.
 बल्ली-स्त्री. बॅट, बल्हे, लहान सोटा.
 बबंडर-पु. वावटळ, तुफान.
 बबना-क्रि. स. पेरणें, विखुरणें, पसरणें,
 क्रि. अ. विखरणें.-पु. बामन.
 बबासीर-स्त्री. मूळव्याध.
 बशर-पु. मनुष्य.

बशारत-पु. शुभ समाचार, ईश्वरी
 बशाशत-स्त्री. प्रसन्नता. [प्रेरणा.
 बशीर-वि. शुभ समाचार आणणारा,
 बशाश-वि. खुश, प्रसन्न. [सुंदर.
 बसंदर-पुं. आग.
 बस-पु. वश, ताबा.-अ. भरपूर, फक्त.
 बसन-पु. वस्त्र. [-वि. भरपूर.
 बसना-क्रि.अ. वस्ती करणे, वसाहत
 करणे, भरभराटीस येणे, मुक्काम करणे,
 सुगंधित होणे.-पु. एकादी वस्तु लपेट-
 प्याचे कापड, थैली. [राहणे.
 (मनमें) बसना-प्रिय होणे, आठवणींत
 बसनि-स्त्री. निवास. [ज्ञान.
 बसर-पु. निर्वाह, गुजारा, दृष्टि, डोळा,
 बसरोचक्ष-अ. आनंदानें.
 बसवर्ती, बशवर्ती-वि. आधीन, सेवक.
 बसवार-पु. फोडणी.
 बसवास-पु. निवास, राहण्याची सोय,
 स्थिति, पत्ता, राहण्याची पद्धति.
 बसह-पु. बैल. [अधिक, जास्त.
 बसा-स्त्री. गांधील माशी, चरबी. -वि.
 बसाई-स्त्री. वसविण्याची क्रिया:
 बसाओकात-वारंवार, प्राय:
 बसाना-क्रि. स. वस्तीकरितां जागा देणे,
 वसाहत करविणे.-क्रि.अ. वसाहत करणे.
 बसारत-स्त्री. समजूत, पाहण्याची शक्ति.
 बसिओरा-पु. शिळासप्तमी (या दिवशीं
 स्त्रिया फक्त शिळेंच अन्न खातात),
 शिळावळा.-वि. शिळें.
 बसीक(ग)त-स्त्री. वस्ती, राहणी.
 बसीठ-पु. जासूद.
 बसीठी-स्त्री. जासुदाचें काम.
 बसीरत-स्त्री. दृष्टि, समजूत.

बसुधा-स्त्री. पृथ्वी, जमीन, स्वर्ग.
 बसूला-पु. वाकस(सुताराचें एक हत्यार).
 बसेरा-वि. वस्ती करणारा.-पु. प्रवासी
 लोकांची रात्री मुक्काम करण्याची जागा,
 बसेरा देना-आश्रय देणे. [पक्ष्यांचें घरटें.
 बसेरा करना-मुक्काम करणे.
 बसेरी, बसेया-वि. निवास करणारा.
 बसोधी-स्त्री. बासुंदी, रबडी.
 बस्ता-पु. दप्तर.-वि. बांधलेला.
 बस्ती-स्त्री. वस्ती, ठाणे.
 बस्तु-स्त्री. पाहा 'वस्तु'.
 बस्साना-क्रि. अ. घाणावणे, दुर्गंध येणे.
 बहंगी-स्त्री. कावड.
 बह-पु. 'पाहा' वह.
 बहकना-क्रि. अ. भटकणे, बहकणे,
 नादीं लागणे, नशेंत चूर होणे, विवेक-
 रहित काम करणे, चुकणे.
 बहकी बहकी बातें करना-बरळणे.
 बहकाना-क्रि. स. बहकाविणे, रस्ता
 चुकविणे, लक्षभ्रष्ट करणे, (बोलून)
 शांत करणे.
 बहकाबट-स्त्री. फसविण्याची क्रिया.
 बहन-स्त्री. बहिण, वाहण्याची क्रिया.
 बहना-क्रि. अ. वाहणे, गळणे, बारा
 वाहणे, दूर होणे, घसरणे, दारोदार
 फिरणे, कुमारी होणे, गर्भपात होणे,
 स्वस्त मिळणे, बुडणे, लाडून नेणे, ओढून
 नेणे, धारण करणे, उठणे, निर्वाह करणे.
 बहती गंगामें गोता मारना या हाथ थोना-
 वाहत्या गंगेत हात धुणे.
 बहनापा-पु. बहिणीचें नातें, मैत्री.
 बहनो-स्त्री. बहिण, प्रवाह, अग्नि.
 बहनु-पु. वाहन, स्वारी.

बहनेली-स्त्री. बहीण (मानलेली).
 बहनोई-पु. मेहुणा, बहिणीचा नवरा.
 बहबवी, बहेबूवी-स्त्री. शुभकार्य, उपकार.
 बहम-अ. संगत, परंपरा, साथ.
 बहम पहुँचाना-आणून देणें, तयार करणें.
 बहर-पु. छंद, समुद्र.-अ. करितां, साठीं.
 बहरहाल-अ. कोठल्याहि स्थितींत,
 होईल तसें. [-वि. बहिरा.
 बहारा-पु. भाग, हिस्सा, नशीब.
 बहराना-क्रि. स. रंजविणें, दुःख विसरून
 जाण्यासाठीं एखादी गोष्ट सांगणें.
 बहरा-पु. भाग, नशीब.-वि. बहिरा.
 बहरामंद-वि. भाग्यवान, संपन्न, प्रसन्न.
 बहरामंद होना-फायदा घेणें.
 बहराबर-पु. भाग्यवान मनुष्य.
 बहरी-स्त्री. ससाणा.
 बहरेखुदा-ईश्वराकरितां.
 बहरियाना-क्रि. स. बाहेर काढणें, वेगळें
 करणें.-क्रि. अ. बाहेर होणें, वेगळें होणें,
 नावेचें मध्यधारेंत जाणें.
 बहल-वि. पुष्कळ, दाट, गच्च.-स्त्री.
 हलकी बेलगाडी.-पु. नाव, ऊस.
 बहलना-क्रि. अ. रमणें, मनोरंजन होणें.
 बहलाना-क्रि. स. रमविणें, मनोरंजन करणें.
 बहलाव-पु. मनोरंजन, प्रसन्नता.
 बहली-स्त्री. रथाच्या आकाराची बेलगाडी.
 बहल्ला-पु. आनंद, प्रसन्नता. [अट, शर्त.
 बहस-स्त्री. वादविवाद, तर्क, हुज्जत, झगडा,
 बहसना-क्रि. स. वादविवाद करणें, पैज
 मारणें, तर्क करणें.
 बहा-पु. मूल्य (बेबहा-बहुमूल्य)
 बहादुर-पु. साहसी, पराक्रमी, वीर.
 बहाना-पु. मतलब साधण्यासाठीं खोटें

बोलणें, निमित्त, कारण.-क्रि. स.
 वाहविणें, प्रवाहांत सोडणें, ओतणें, व्यर्थ
 खर्च करणें. [रमणीयता, प्रफुल्लता, मजा.
 बहार-स्त्री. वसंतऋतु, आनंद, तारुण्य,
 बहाल-वि. कायम, स्थिर, जसाच्यातसा,
 प्रसन्न, खूष, चांगल्या स्थितीतला.
 बहाली-स्त्री. पुनर्नियुक्ति, पूर्वीचीच
 नेमणूक, बहाणा, कायमपणा, प्रसन्नता.
 बहाव-पु. प्रवाह, धार, वाहतें पाणी.
 बहिक्रम-पु. वय.
 बहियो-स्त्री. बाही.
 बहिस्त-पु. स्वर्ग. [स्वर्गीय.
 बहिस्ती-पु. स्वर्गांत राहणारा.-वि.
 बहिन-स्त्री. बहीण.
 बहिस्-अ. बाहेर, बाहेरून, पृथक, शिवाय.
 बही, बहीळाता-स्त्री. वही.
 बहीर-स्त्री. गर्दी, बाजारबुणगे, सैन्य-
 बहुगुना-पु. पातेलें. [सामग्री.-अ. बाहेर.
 बहुल-वि. पुष्कळ, भरपूर.
 बहुत अच्छा-ठीक, बरें, फार चांगलें.
 बहुत करके-बहुधा, फार करून.
 बहुत कुछ-बराचसा.
 बहुत खूब-वाहवा, फार छान.
 बहुतक, बहुतर-वि. पुष्कळ, अनेक.
 बहुतार्ह, बहुतायत-स्त्री. विपुलता.
 बहुतैरा-अ. अधिक, पुष्कळ.
 बहुतैरे-वि. अनेक.
 बहुधा-अ. अनेक प्रकारें, बहुतेक.
 बहुमत-पु. पुष्कळ लोकांचे वेगवेगळें
 मत, पुष्कळ लोकांचें मिळून एक मत.
 बहुमूल्य-वि. जास्त किमतीचा.
 बहुरना-क्रि. अ. परतणें, पुन्हां भेटणें.
 बहुरि-अ. पुन्हां, यानंतर.

बहुरिया-स्त्री. नववधू, सून.
 बहुरी-स्त्री. चणे चुरमुरे.
 बहुरूप-वि. अनेकरंगी -पु. सरडा, केंस,
 मदन, राळ, शिव, विष्णु.
 बहुरूपिया-पु. बहुरूपी.
 बहूटा-पु. बाजूबंद.
 बहू-स्त्री. सून, पत्नी, वधू, नवरी मुलगी.
 बहूली-स्त्री. वेलदोडा.
 बहेडा-पु. बेहेडा.
 बहेतू-वि. भटक्या.
 बहेलिया-पु. पारधी.
 बहोर-पु. पुनरागमन. -अ. पुनः.
 बहोरना-क्रि. स. परत करणें.
 बहोरि-अ. पुन्हां, वारंवार.
 बौ-पु. गाईचे हंबरणें, वेळां.
 बौहो-अ. डावीकडे.
 बौक-वि. वांकडा, तिरपा.-स्त्री. बाजू-
 बंद, पायांत घालावयाचें चांदीचें कडें,
 बांगडी, धनुष्य, सुरी.-पु. वांकडेपणा.
 बौकडी-स्त्री. जरीच्या तारेची लेस.
 बौकपन-पु. वांकडेपणा, नखरा, शोभा.
 बौका-वि. वांकडा, बहादूर, नखरेल,
 तिरपा:-पु. तिरपें लोखंडी हत्यार.
 बौकुर, बौकुरा-वि. वांकडा, कुशल, तीक्ष्ण.
 बौग-स्त्री. आरोळी, ओरड, निमाजाच्या
 वेळची सूचना देणारे मुल्लाचें मोठ्यानें
 ओरडणें, कोंबड्याचें आरवणें.
 बांगड, बांगड-वि. मूखें, रानटी.
 बागुद-पु. पक्षी घरण्याचें जाळें.
 बाँचना-क्रि. स. शिल्लक राहणें, उरणें.
 -क्रि. स. वाचणें.
 बाँचना-क्रि. स. इच्छणें, अमिलाषा करणें,
 बाँचित-वि. इच्छित. [निवडणें.

बाँछी-वि. इच्छुक.
 बाँझ-स्त्री. बांझ, एक प्रकारचा वृक्ष, वंध्या.
 बाँट-पु. हिस्सा, वाँट, गवताचा रस्सा.
 बाँटे पडना-भागांत येणें.
 बाँट चूँट-स्त्री. भाग, देणें, देवविणें.
 बाँटना-क्रि. स. वांटणें, विभागणें.
 बाँटा-पु. हिस्सा, भाग.
 बाँडा-वि. शोपटी नसलेला, संततिहीन.
 बाँडी-वि. एकटी, पुच्छविहीन:-स्त्री.
 बाँब-पु. सेवक, दास. [छडी, लाठी.
 बाँबर-पु. वानर, माकड.
 बाँदा-पु. बांडगुळ.
 बाँबी-स्त्री. दासी, सेविका.
 बाँदू-पु. कैदी.
 बाँध-पु. बांध, पाण्याचा प्रवाह अडवि-
 ण्यासाठीं किंवा शेत इ. ची मर्यादा
 दाखविण्यासाठीं रचलेली भित.
 बाँधना-क्रि. स. बांधणें, निश्चित करणें,
 ठरविणें, कैद करणें घर बांधणें, दुरुस्ती
 करणें, योजना करणें, मंत्रद्वारा तरवार
 इ. बांधणें.
 बाँधनू-पु. उपक्रम, कल्पित गोष्ट, ठरवि-
 लेली गोष्ट किंवा विचार, खोटे आरोप,
 कलंक, दोष. [बांधण्याचे साधन.
 बाँधप-पु. बांधण्याची क्रिया, दोरी इ.
 बाँबी-स्त्री. सापाचें बीळ, वारूळ.
 बाँस-पु. सव्वातीन गजांचें माप, बांजू,
 पाठीचा कणा.
 बाँसपर चढना-अपकीर्ति होणें. [करणें.
 बाँस पर चढाना-खूप चढविणें, अपकीर्ति
 (कुएँमें) बाँस डालना या छोडना-अतिशय
 बाँसों उछलना-अत्यंत प्रसन्न होणें.[शोधणें.
 बाँसली-स्त्री. मुरली, कसा.

बोंसुरी-स्त्री. मुरली.

बोंह-स्त्री. हात, भुजा, भरोसा, आसरा,
एक प्रकारचा व्यायाम, बाही.

बोंह गहना या पकड़ना-साहाय्य करणे,

बोंह टूटना-निराधार होणे. [विवाह करणे.

बोंह गहेकी लाज-वाटेल तें करून रक्षिणे.

बोंह देना-साहाय्य करणे.

बोंहबोल-साहाय्यतेचें वचन.

बा-अ. बरोबर, समक्ष. -पु. पाणी.

बाइस-पु. कारण, मलसंचालक.

बाई-स्त्री. त्रिदोषापैकी 'वात' दोष, कुलीन
स्त्री, वेश्यांच्या नांवापुढे हा शब्द
कधी कधी लावतात.

बाईकी झोंक-वायूप्रकोप, आवेश.

बाई चढना-शेफारून बोलणे.

बाई पचना-घमेंड जिरणे.

बाईस-वि. बावीस.

बाईसी-स्त्री. बाविसांचा गट, बावीस संग्रह.

बाड, बाऊ-पु. वायु.

बाडर-वि. वेडा, बावळा, मुका.

बाडो-अ. डावीकडे.

बाक, बाक-स्त्री. वाणी, वचन.-पु. भय.

बे-बाक-निर्भय.

बाक्रर-पु. महापंडित, धनाढ्य माणूस.

बाक्रर खानी-स्त्री. एक प्रकारची उत्तम

बाकला-पु. एक प्रकारचा वाटाणा. [पोळी.

बाकस, बाक्स-पु. पेटारा, पेटी.

बाकियात-स्त्री. शिल्लक रकमा.

बाक्री-स्त्री. वजाबाकी, धान्यविशेष.-वि.
शिल्लक.-अ. पण, परंतु. | घर.

बाकरि-स्त्री. विटांनीं व भातीनें बनविलेले

बाग मोडना-बाजूला वळविणे. [दोरी.

बागडोर-स्त्री. लगाम, लगामांत बांधण्याची

बागना-क्रि. अ. चालणें, फिरणें, बोलणें.

बागबान-पु. माळी.

बागबानी-पु. माळ्याचें काम.

बागर-पु. नदीचा उंच किनारा.

बागा-पु. एक अंगरखा, मानाचा पोषाख.

बागाती-स्त्री. बागायती जमीन.

बागी-पु. बंडखोर, राजद्रोही.

बागीचा-पु. लहान बाग.

बागीस, बागीश-स्त्री. आकाश वाणी, सर-

स्वती.-पु. ब्रह्मदेव, बृहस्पति, वक्ता.

बागुर-पु. पक्षी पकडण्याचें जाळें, पाश.

बाघबर-पु. व्याघ्र चर्म, एकप्रकारची काबळी'

बाघ-पु. बाघ. [दंशामुळें.)

बाघी-स्त्री. जांघेंतील अवघणा (उप-

बाचा, बाचा-स्त्री. वाणी, वचन, वागि-
न्द्रिय, सरस्वती.

बाचाल बाचाल.-वि. बाचाळ, बोलका.

वाईट व पुष्कळ बोलणारा.

बाछा-पु. वासरूं, गोन्हा, मुलगा.

बाझ-वि. कांहीं, कोणी कोणी.-अ. वंचित,

रहित.-पु. शिकारी पक्षी, बहिरी

ससाणा, बाणाची पिसें, धोडा.

बाझ आना-सतायेची तार, जवळ न जाणें

बाझ करना-अडविणे. [त्यागणें, कंटाळणें.

बाझ रखना-मना करणे.

बाझ गस्त-वि. पग्न येणे.

बाझ गुजार-पु. कर देणारा मनुष्य.

बाझ दावा-पु. स्वत्व घालविणे.

बाजना-क्रि. अ. बाजणें, झगडणें, लढणें,

प्रसिद्ध होणें, लागणें, दुखावणें.

बाजरा-पु. बाजरी.

बाजा-पु. वाद्य. [समूह.

बाजा गाजा-अनेक प्रकारच्या बाजांचा

बानाडा-अ. कायदेशीररित्या, नियमा-
बाजार पु. बाजार. [नुसार.-वि. कायदेशीर.
बाजार गर्म होना-चलती असणें, बाजारांत
माल व गिन्हाइक अधिक प्रमाणांत असणें.
बाजार-वि. बाजारी, सामान्य, अशिष्ट.
बाजिदगी-स्त्री. खेळ, मोज, धूर्तपणा,
बाजिदा-पु. खेळाडू. [चलाखी.
बा(वा)जि, बाजी-पु. घोडा, बाण, पक्षी,
अड्डासा, गंधर्वाचा घोडा, सूर्य, वाजसे-
नीय, ब्राम्हण.-वि. गतिशील, चपळ,
बाजी-स्त्री. पैज, डाव. [वेगवान, बलिष्ठ.
बाजी मारना-डाव जिंकणें.
बाजी ले जाना-सर्वांत श्रेष्ठ ठरणें.
बाजीगर-पु. जादूगार.
बाजीचा-पु. खेळणें, खेळ, तमाशा.
बाजू-अ. शिवाय, अतिरिक्त.
बाजू-पु. बाहू, बाजूबंद, बाजू, पंख,
प्रत्येक कामांत बरोबर राहून मदत
करणारा मनुष्य, पक्ष.
बाह-वि. रहित. [करणें, बंधनांत पडणें.
बाहना-क्रि. अ. अडकणें, झगडणें, हट्ट
बाट-पु. वरवंटा, वजन (शेर, अच्छेर इ.),
वाट, मार्ग, रस्ता.
बाट काटना-रस्ता पार करणें.
बाट जोहना-प्रतीक्षा करणें. [लागणें.
बाट पडना-मार्गें लागणें, छळणें, बट्टा
बाटना-क्रि. स. वाटणें, चूर्ण करणें.
बाटिका, वाटिका-स्त्री. बगीचा. [वाटी.
वाटी-स्त्री. वाटी, गाकर, रुंद तोंडाची
बाड-स्त्री. आडोसा, कुंपण.
बाडा-पु. वाडा, भव्य इमारत, गोठा.
बाडी-स्त्री. बाग, वाटिका.
बाड-वि. स्त्री. वाढ, अधिकता, पूर, भरती,

सरबत्ती (बंदूक तोफेची), तलवार
किंवा शस्त्राची धार.
बाड बगना-तोफांची सरबत्ती होणें.
बाड पर रखना-उत्तेजन देणें, धार लावणें.
बाडना-क्रि. अ. पाहा 'बडना'. [सरस्वती.
बाणी, वाणी-स्त्री. वाणी, वचन, भाषा,
बात-स्त्री. गोष्ट, कथन, वचन, चर्चा,
प्रसंगानें निघालेली गोष्ट, माहिती,
विश्वास, प्रतिष्ठा, संभाषण.
(पुरानी) बात उखाडना-जुनो भांडण
उकरून काढणें. [गोष्ट काढणें.
बात उठाना-सहन करणें, मान्य करणें,
बात कहते, बात की बात में-बोलतां बोलतां.
बात काटना-मध्येच बोलणें, खंडन करणें.
बातका बतंगड करना-शब्दानें शब्द वाढ-
विणें, घोळ घालणें.
बात का बतंगड बनाना वे-क्षुद्र गोष्टीस
विनाकारण महत्त्व देणें. [करणें.
बात को मरना-शब्द राखण्याचा प्रयत्न
(कोई) बात नहीं-कांहीं चिंता नाही.
बात क्या है-भानगड काय आहे.
बात खाली जाना-अव्हेर होणें. [ठोकणें.
बात गडना-विनोदार्थ बनवून सांगणें, थाप
बात चलना छिडना-चर्चा होणें.
बात जाना-अब्रू जाणें.
बात न पूछना-पर्वा न करणें.
बात न रहना, बात खोना-विश्वास उडणें.
(किसीकी) बात पकडना-शब्द धरून बसणें.
बात पडना-विषय काढणें, चर्चा होणें.
बात पर जमना-शब्द कायम टिकविणें.
बात पर अडना, बात पर आना-आग्रह धरणें.
(पते की) बात (माफ़ की) बात-सुंदर कल्पना.
बात पर मरना-शब्दासाठीं सर्वस्व टाकणें.

बात पर बात कहना—तोंडाला तोंड देणें.
 बात पाना—मर्म कळणें.
 बात पूछना—समाचार घेणें.
 बात बघना—प्रकरण वाढणें, भांडण होणें.
 बात बनना—कार्य सफल होणें, चांगली
 बात बनाना—थाप मारणें. [स्थिति येणें.
 बात बिगडना—काम बिघडणें.
 बात में आना या आ जाना—फसणें,
 बोलण्याला हुरळणें. [मताग्रह धरणें.
 (अपनी) बात रखना—वचन पाळणें,
 बात रही—ठरलें तर.
 बात लगना—मनाला लागणें, प्रभाव पडणें.
 बात ही बात में—बोलतां बोलतां.
 बातचीत—स्त्री. संभाषण, वार्तालाप.
 बातिन—पु. आंतील बाजू, अंतःकरण, मन.
 बातिनी—वि. आंतला, मनाचा.
 बातिल—वि. खोटें बोलणारा, खोटा, व्यर्थ,
 अशक्त, रद्द केलें.
 बाती—स्त्री. पाहा 'बत्ती'.
 बातुल—वि. विक्षिप्त, वेडा.
 बातूनि, बातूनी—वि. बडबड्या, वाचाळ.
 बाथ—पु. मांडी.
 बाब—पु. विवाद, तर्क, पैज, हवा, वारा.
 —अ. नंतर, मागाहून—वि. वेगळा केलेला.
 बाबकश—पु. पंखा, झरोका, भाता, फुंकणी.
 बाबना—क्रि. अ. बकणें, हुज्जत घालणें,
 आव्हान देणें. [करणारा.
 बाब फरोश—पु. खुशामती, व्यर्थ बडबड
 बाबवान—पु. जहाजाचें शीड.
 बाबर—वि. आनंदित, प्रसन्न—पु. ढग,
 कापसाचें रोपटें, कापूर.
 बाब रफ्तार—वि. वाव्याप्रमाणें चालणारा.
 बाबल—पु. मेघ, ढग.

बाबल उठना या चढना—आकाश भरून येणें.
 बाबल छोटना—आकाश निरभ्र होणें.
 बाबल में चकती लगाना—आकाशाला ठिगळ
 लावणें. [(जरीच्या कामासाठीं).
 बाबला—पु. चांदीसोन्याची बारीक तार
 बाबले—पु. जरी कामाचें कापड, स्वर्ण-
 बादशाह—पु. बादशाहा. [खचित.
 बाब-सस्त-स्त्री. तुफान, मोठे संकट.
 बाब-हवाई—अ. व्यर्थ, उगीचच.
 बादाम—पु. बदाम.
 बादामी—पु. एक लहान डबी, एक पक्षी,
 बदामी रंग.—वि. बदामी रंगाचा,
 बदामाचा, बदामाच्या आकाराचा.
 बाबि—अ. व्यर्थ. [एक हत्यार, वाटी, पेला.
 बाबिया—पु. तांब्याचें भांडें, जंगल, लोहाराचें
 बाबी—वि. वातुळ, वातकारक, वाताचा.
 बाबुर—पु. वटवाधुळ. [—स्त्री. वात.
 बाबे-सबा—स्त्री. पूर्वकडून येणारा वारा.
 बाध—पु. संकट, दुःख, विरोध, विघ्न,
 कष्ट, कठिणता, अर्थाची विसंगति,
 एक प्रकारच्या गवताची दोरी, आक्षेप,
 खंडण, निषेध. [दुःखदायी.
 बाधक—वि. अडवणारें, विघ्न आणणारा,
 बाधना—क्रि. स. विघ्न आणणें, अडविणें.
 बाधा—स्त्री. अडथळा, विघ्न, अडचण, संकट,
 पीडा, इजा, विरोध, खंडण, निषेध.
 बाधी—देखो 'बाधक'.
 बाध्य—वि. बांधलेला, विवश.
 बान—पु. बाण, आतषबाजी, समुद्र किंवा
 नदीची मोठी लाट—स्त्री. दोरी.
 —प्रत्य. रक्षक (जसें दरबान), ठेवणारा
 व दाखविणारा, हांकणारा (जसें फील-
 बानक—स्त्री. वेध. [बान).

बानगी-स्त्री. नमुना, बानगी.

बानर-पु. बानर. [समर्थ, शक्तिशाली.

बानवा-वि. चांगल्या आवाजाचा, संपन्न,

बाना-पु. पोषाख, चाल रीत, एक हत्यार

वीण, कपड्याच्या वीणेंतील आडवा

धागा, पतंगाचा दोरा (मांजा).

-क्रि. अ. मोठें भोक पाडणें.

बानि-नी-स्त्री. संवय, तेज, कांति, वाणी,

वचन, महात्मा वचन, सरस्वती.

बानिन-स्त्री. वाण्याची स्त्री.

बानिया-पु. व्यापारी.

बानी-पु. बनिया, वाणी, बनविणारा, तयार

करणारा, मुख्य साधन, नेता, अधिकारी.

बानैत-पु. बोथाडी फिरविणारा, तिरंदाज,

बाप-पु. पिता. [योद्धा.

बापिका-स्त्री. मोठी विहीर. [लांचें.

बापी-स्त्री. विहीर, तळें.-वि. वाडवडि-

बापुरा-वि. साधारण, तुच्छ, गरीब, बापुडा.

बापुरी-वि. बापडी, बिचारी, गरीब, तुच्छ.

बापू-पु. पिता. [केस, विषय, अभिप्राय.

बाब-पु. प्रकरण, परिच्छेद, दार, दरवाजा,

बाबत-स्त्री. संबंध, विषय.-अ. संबंधीं,

विषयीं.

बाबा-पु. वृद्ध आणि पूज्य व्यक्तीकरितां

संबोधन, पिता, पितामह, साधुसंन्याशां-

करितां संबोधन, मुलांकरितां प्रेमाचें

संबोधन. [प्रेमसूचक शब्द.

बाबी-स्त्री. संन्यासिनी, लहान मुलांचा

बाबू-पु. राजवंशी किंवा क्षत्रियांचा सन्मा-

नसूचक शब्द, कारकून, भला माणूस,

पित्याचें संबोधन.

बाम-पु. गच्ची, छत, विरोधी.

बाम देव-पु. शिव, एका ऋषीचें नांव.

बायें-वि. डावा.

बायेंदेना-सोडून देणें, राहून जाणें, लक्ष देणें.

बाय-पु. वारा, वात.-स्त्री. पायऱ्यांची

बायद-अ. जसें पाहिजें तसें. | विहिर.

बायन-पु. बयाणा, उत्सवप्रसंगीं इष्ट-

मित्रांना वाटावयाची मिठाई.

बायन देना-खोडी काढणें.

बायबिडंग-पु. वावडिंग. [तेल.

बायस, बायस-पु. कावळा, चंदन, टारपीण

बांयो-वि. डावरा, प्रतिकूल, विरुद्ध,

डाव्या हातानें वाजविण्याचा तबला.

बायो देना-जाणून वाचविणें.

बायें-अ. डावी कडे, विरुद्ध, उलट.

बायें होना-खिन्न होणें.

बार-स्त्री. वेळ, उशीर, खेप.-पु. ओमें,

द्वार, आश्रयस्थान, दरबार, वर्तुळ, अड-

थळा, नाव, हत्याराची धार, थाळी इ. चा

बारबार-पुन्हां पुन्हां. [कांठ.

बारक-अ. एकदां, एकेवेळीं.-स्त्री. शिपायां-

साठीं बांधलेलें घर.

बारकश-पु. ओमें घेऊन जाणारी गाडी.

बारगह, बारगाह-स्त्री. डेरा, तंबू, दरबार.

बारगीर-पु. हमाल, स्वतःचा घोडा न

ठेवणारा सैनिक.

बारजा-पु. घरासमोरील ओटा, सज्जा.

बारतिय-स्त्री. वेश्या.

बारदाना-पु. पोतें, सैन्याच्या खाण्या-

पिण्याची सामग्री, रसद.

बारन-पु. अडथळा, कवच, हत्ती.-स्त्री.

बळी.-अ. शीघ्र. [मनाई करणें.

बारना-क्रि. स. पेटविणें, निवारण करणें,

बारबरबार-पु. हमाल, मजूर.

बारबरवारी-स्त्री. हमाली, हमालाचें काम.
 बारह-वि. बारा.
 बारहखड़ी-स्त्री. बाराखडी.
 बारहवरी-स्त्री. मोकळी हवेशीर बेंठक.
 बारहबाट-अ. नष्ट.
 बारहबाना-नी-वि. दैदीप्यमान, चोख (सोनें),
 निर्दोष, पूर्ण.-स्त्री. सूर्यासारखी चमक.
 बारहमासा-पु. वियोगिनीचें गाणें (यांत
 बाराही महिन्यांचें प्राकृतिक विशेषतांचें
 वर्णन असतें). [बारा महिने होणारें.
 बारहमासी-वि. बारा महिने फुलणारें,
 बारहवक्रात-स्त्री. महंमद पैगंबराच्या
 मृत्यूपूर्वीचें बारा दिवस.
 बारहसिंगा-पु. सांबर.
 बारहा-अ. बारंवार, नेहमीं.
 बारहीं-स्त्री. बारसें, बारावा दिवस (भरणा-
 नंतरचा), जन्मानंतरचा बारावा दिवस.
 बारों-पु. पाऊस, वर्षा.
 बारा-वि. बालक.-पु. मुलगा.
 बारात-स्त्री. पाहा 'बरात'.
 बारानी-वि. कोरडवाहू, जिराईत
 (जमीन).-पु. पावसाळी कोट.
 बारि, बारि-स्त्री. पाणी.-अ. ओवाळून.
 बारिश-स्त्री. पाऊस, वर्षाळतु.
 बारी-स्त्री. किनारा, समान, माजिन, बाग,
 मुलगी, घर, खिडकी, झरोका, बंदर,
 पाळी, धार.-पु. पत्रावळी, द्रोण इ. विक-
 णारी जात, गुरव.
 बारी बारी से-पाळीपाळीनें.
 बारी बंधना-पाळी ठरणें.
 बारीक-वि. बारीक, पातळ, लहान, सूक्ष्म,
 कौशल्यपूर्ण. [खुबी समजणारा.
 बारीकबीं-वि. सूक्ष्म नजरेनं पहाणारा,
 हिं. म. को...२५

बारीकी-स्त्री. खुबी, बारीकपणा, सूक्ष्म-
 बारीस, बारीश-पु. समुद्र. [पणा.
 बारू-पु. रेंती, वाळू.
 बारूद-स्त्री. दारू (उडविण्याची).
 (गोला) बारूद-स्त्री. लढाईची सामुग्री,
 दारूगोळा.
 बारूदखाना-पु. दारू इ. बनविण्याची जागा.
 बारूनी-स्त्री. मध्य, पश्चिम दिशा, दूर्वा,
 एक पर्व, पापण्यांचे केस.
 बारे-अ. वाटेल तसें, एकवेळीं, शेवटीं,
 अखेरीस.-पु. मुलगे.-क्रि. स. ओवा-
 ळणें.-वि. अविवाहित.
 बारे में-अ. संबंधीं, विषयीं.
 बारोठा-पु. वराचें कन्याद्वारीं पूजन कर-
 ण्याची एक पद्धत, मधुपर्क.
 बाल-पु. पुच्छ, हत्तीचें किंवा घोड्याचें
 पुच्छ, घोडा, वाळा, केंस, बालक,
 जनावराचा बच्चा, धान्याची ओंबी.-वि.
 अबोध, लहान, कोंवळा, अज्ञ, नवा, मूर्ख.
 बाल बॉका न होना-काहीं वांकडें न होणें.
 (नहाते) बाल न खिलकना-यत्किंचित
 कष्ट न होणें. [अनुभव प्राप्त करणें.
 (किसी काम में) बाल पकाना-पु. पुष्कळ
 बाल बाल बचना-थोडक्यांत वांचणें.
 बालक-पु. लहान मूल, अंगठी, कंकण, कडें.
 बालखोरा-पु. टक्कल पडण्याचा रोग.
 बालगीर-पु. घोड्याचा नोकर.
 बालछड़-स्त्री. जटामांसी (एक औषधि).
 बालटी-स्त्री. बादली.
 बालतोड़-पु. केसतोड. [केंसाळ पुच्छ.
 बालधि बालभार, बालहस्त-पु. शेंपूट,
 बालना-क्रि. स. दिवा लावणें, पेटविणें.
 बालबच्चा-पु. संतान, मुलेंबाळें.

बालभोग-पु. नैवेद्य.

बालभ-पु. पति, प्रियकर.

बालमखीरा-पु. काकडी.

बालभीक-पु. वाल्मिकि ऋषि.

बाला-वि. वरील, वरचा.-अ. वर वरती.

-स्त्री. तरुण स्त्री, पत्नी, भार्या, स्त्री.

लहान मुलगी, हातांत घालावयाचें कडें.

(बोल) बाला रहना-वाहवा होणें, प्रसिद्धि होणें.

[वरील साय.

बालाई-वि. वरचा. -स्त्री. मलई, दुधा-

बालाखाना-पु. बैठकीची माडी.

बालाबर-पु. एक प्रकारका अंगरखा.

बालाबाला-अ. वरवर.

बालि-पु. वाली, सुग्रीवाचा मोठा भाऊ.

बालिश-वि. वयांत आलेला. [पोरकट, मूर्ख.

बालिश-स्त्री. उशी. -पु. उसें.-वि. शिशु,

बालिस्त-स्त्री. वीत (माप).

बाली-स्त्री. लहान वयाची मुलगी, बाळी,

ओंबी, कणीस. -पु. वाली.

बालीदगी-स्त्री. विकास, वाढ.

बालीन-पु. उशी.

बालका, बालुका-स्त्री. वाळू, बारीक खडे-

मिश्रित वाळू, रेती, कांकडी.

बाल-पु. रेती, वाळू.

बालूकी भीत-शीघ्र नष्ट होणारा पदार्थ.

बालूदानी-स्त्री. रेतदाणी, वाळूदाणी.

बालूसानी-स्त्री. एक मिठाई.

बाल्य-पु. बालपण, अज्ञान, अल्पत्व, बाल-

पणा. निरभिमानित्व. -वि. बालकाचें,

बाब-पु. हवा, अपान वायु. [बालपणीचें.

बाबन-पु. बाबन.

बाबन तोले पाव रस्ती-शंभर टक्के.

बाबन बीर-वि. शूर बीर, महाप्रतापी.

बाबर-पु. विश्वास.

बाबरची-पु. आचारी.

बाबरचीखाना-पु. स्वयंपाकघर.

बाबला, बाबरा-वि. बाबळट, वेडा.

बाबलापन-पु. बाबळटपणा, वेडेपणा. [वेडी.

बाबली-स्त्री. पायविहीर, बावडी. -वि.

बाबां, बायां-वि. डाव्या बाजुचा, विरुद्ध.

बाश-अ. राहा अशा अर्थी (समासांत-जसें-

• खुशबाश-आनंदांत राहा).

बाशिदा-पु. निवासी, रहिवासी.

बास-पु. वस्त्र, निवास, निवासस्थान,

गंध, एक छंद, एक वृक्ष.-स्त्री. अग्नि,

एक प्रकारचें शस्त्र, वासना, इच्छा.

बासन-पु. भांडें. [सुवासित करणें.

बासना-स्त्री. वासना, वास. -क्रि. स.

बासमती-पु. एक प्रकारचे सुवासिक तांदुळ.

बासर, वासर-पु. दिवस, सकाळ, सकाळीं

गावयाचा राग, राग भेद.

बासव, वासव-पु. इंद्र, वसू (चेदि देशाच्या

राजाचा पुत्र), वाली.

बासा-पु. खानावळ, निवासस्थान.

बासिरा-पु. पाहण्याची शक्ति, डोळे.

बासी-वि. शिळें पाकें, सुकलेलें, कोमेजलेलें.

बासी कढी में उबाल आना-शिळ्या कढीस

ऊत येणें, म्हातारपणीं डोहाळे लागणें.

बासोंची-स्त्री. बासुंदी.

बाह-पु. हात.-स्त्री. जुंपणी (नांगरास),

संभोगेच्छा, संभोगशक्ति.

बाहना-क्रि. स. वाहून नेणें, ओझें नेणें,

चालविणें (हत्यार), फेंकणें, गाडी

घोडे हांकणें, वाहणें, नांगरणें, गाभीण-

करविणें (गाय, म्हैस इत्यादीस)

बाहम-अ. आपसांत, साथ.

बाहुर-अ. बाहेर, दुसऱ्या जागीं, शिवाय,
बाहुर होना-प्रकट होणें. [संबंधरहित.
बाहुर करना-दूर करणें. [तल्याशिवाय.
बाहुर बाहुर-बारोबार, कोणाला सांगि-
बाहुर का-परका, अनात्मीय.

बाहुर जामी-पु. सगुणरूप, ईश्वरावतार.
बाहुरी-वि. बाहेरील, परका, दरपांगी,
बाहुरिज-पु. बाहेरील, वरवरचा. [वरवरचा.
बाहुरिन, बाहुरिनी-स्त्री. सेना, तीन गण
सैन्य, नदी, नेणारी.

बाहु-पु. हात, त्रिकोणाची बाजू, पशूचा
पुढील पाय, देहाचा ऊर्ध्वभाग.

बिंजन-पु. खाद्य वस्तु, प्रगटीकरण, अवयव,
भाजीपाला, शिजलेलें अन्न, व्यंजन.

बिंद-पु. पाण्याचा थेंब, दोन भुवयांमधील
जागा, टिकली, वीर्याचा थेंब.

बिंदी, बिंदुली-स्त्री. अनुस्वार, बिंदु, टिकली.

बिंधना-क्रि. अ. भोंक पडणें, अडकणें.

बिंध्या, बिंध्याचल-पु. एक पर्वत. (मध्य-
बिआना-क्रि. अ. विणें (पशु). [प्रदेशांत)

बिआध-पु. व्याध, व्यथा.

बिकट-वि. पु. पाहा 'विकट.'

बिकटासी-वि. स्त्री. भयंकर तोंड असणारी.

बिकना-क्रि. अ. विक्री होणें. [बनणें.

(किंसी के हाथ) बिकना-एखाद्याचा सेवक

बिकरार-वि. भयंकर, बेचैन.

बिकवाना-क्रि. स. विकविणें.

बिकस-वि. प्रसन्नता, विकसित होऊन.

बिकसना-क्रि. अ. विकसणें, फुलणें, प्रफु-
ल्लित होणें.

बिकसाना-क्रि. स. विकसविणें, फुलविणें,
प्रसन्न करणें.-क्रि. अ. फुलणें.

बिकाऊ-वि. विकाऊ, विकावयाचें.

बिकार-पु. विकार, रोग, पीडा, दोष,
दुष्कृत्य, दुर्वासना, बिकट, भीषण.

बिक्रम-पु. पराक्रम, प्रभाव.

बिक्री-स्त्री. विक्री, विकून मिळणारें धन.

बिखडन-वि. तोडणारा, नाश करणारा.

बिखम-वि. विषम, सपाट नसलेलें, बिकट.

बिखरना-क्रि. अ. बिखुरणें, पसरणे.

बिखराना-क्रि. स. बिखुरणें, पसरविणें.

बिखान, बिषाण-पु. शिंग.

बिख्यात-वि. प्रख्यात, अमुक नांवाचा.

बिगडना-क्रि. अ. बिघडणें, रागावणें, संता-
पणें, दुर्दशा होणें, नीतीभ्रष्ट होणें, बंड
करणें, परस्परांत वैमनस्य येणें, व्यर्थ खर्च

बिगडविल-पु. भांडखोर, कुमारी. [होणें.

बिगडेल-वि. तापट, हट्टी, दुराग्रही.

बिगत-वि. नाहीसें झालेलें, मृत, अंधुक,

बिगर-अ. खेरीज, वांचून. [निस्तेज.

बिगरना-क्रि. अ. पाहा 'बिगडना'.

बिगसना-क्रि. अ. विकसणें, उमलणें, फुलणें.

बिगहा-पु. बिधा.

बिगाड-पु. दोष, खराबी, झगडा.

बिगाडना-क्रि. स. बिघडविणें, हानि करणें.

बिगाना-वि. परका, अन्य.

बिगारी-स्त्री. बिगार, मजुरी न देतां

बिगास-पु. विकास. [घेतलेलें काम.

बिगासना-क्रि. स. विकसित करणें.

बिगिर, बगैर-अ. विना, शिवाय.

बिगुन, बिगुण-वि. ठोंब्या, मूखें, गुणरहित.

बिगुर-वि. कोणत्याच गुरूकडून ज्ञान
न घेतलेला. [अडचण.

बिगुरबिन-स्त्री. बुचकळा, विवंचना,

बिगुरदा-पु. एक प्रकारचें प्राचीन हत्यार.

बिगुल-पु. सैनिकांना एकत्र करावयाचे

वेळीं वाजवावयाची तुतारी.
 बिगोई—स्त्री. भ्रम, त्रास.
 बिगोना, बिगोवना—क्रि. स. नाश करणें.
 बिघडविणें, लपविणें, त्रास देणें,
 भुलविणें, कंठणें, घालविणें, चोरणें.
 बिग्रह—पु. पाहा 'विग्रह'.
 बिघटना—क्रि. स. तोडणें, बनविणें.
 बिच—अ. मध्यें.
 बिचकाना—क्रि.अ. चिडविणें, वेंगाडणें, तोंड
 वेडेंवांकडें करणें (बेचव पदार्थांमुळें.)
 बिचरना—क्रि. अ. फिरणें, सहल करणें,
 यात्रा करणें, प्रवास करणें.
 बिचरण—पु. सहल, प्रवास. [खचणें.
 बिचलना—क्रि. अ. बिचलित होणें, हिंमत्त
 बिचला—वि. मधला.
 बिचलाना—क्रि. स. बिचलीत करणें,
 अव्यवस्थित करणें. [आणण्यासाठीं).
 बिचवान—वि. मध्यस्थ. (सलोखा घडवून
 बिचहुत—पु. संदेह, द्विधा, अंतर.
 बिचच्छन, बिचक्षण—वि. चमकदार, निपुण,
 पारदर्शी, पंडित. [प्रश्न करणें.
 बिचारना—क्रि. अ. बिचार करणें, बिचारणें,
 बिचारा, बेचारा—वि. दीन गरीब.
 बिचारी, बिचारी—वि.बिचारी, समजूतदार.
 बिचाल—पु. अलग, फरक, अंतर.
 बिचेत, बिचेतन—वि. मूर्च्छित, बेशुद्ध.
 बिचोनिया, बिचौलिया, बिचौहो—पु.मध्यस्थ.
 बिच्छ—पु. विचू, विषारी गवत.
 बिछना—क्रि. अ. पसरलें जाणें.
 बिछलना—क्रि. अ. घसरणें, सरकणें.
 बिछवाना—क्रि.स.पसरवून घेणें, आंथरविणें.
 बिछलावा, बिछलाहर—वि. घसरणें.
 बिछाना—क्रि. स. पसरविणें, विखरणें,

बिछावन—पु. अंथरून, बैठक. [लोळविणें.
 बिछिबी—पु. विरोली (दागिना).
 बिछुआ—पु. बिचवा, जोडवीं, करगोटा.
 बिछुइना—क्रि.अ. वेगळें होणें, वियोग किंवा
 बिछुरन—स्त्री. वियोग. [विरह होणें.
 बिछुर(इ)ना—क्रि. अ. पाहा 'बिछुइना'.
 बिछूना—वि. वियोगी.
 बिछेलन—पु. घसरणी.
 बिछोडा—पु. वियोग, विरह.
 बिछोय—ह—पु. विरह, वियोग.
 बिछोहना—क्रि. अ. पाहा 'बिछुइना'.
 बिछौना—पु. बिछाना, अंथरून.
 बिज्न—पु. सरसहा कत्तल. [चढविणें.
 बिज्न बोलना—कत्तलीची आज्ञा देणें, हल्ला
 बिजन—पु. लहान पंखा. -वि. एकटा, एकाकी,
 बिजना—पु. पंखा. [एकांत स्थान.
 बिजय—पु. विजय.
 बिजया—स्त्री. भांग, दसरा.
 बिजयी—वि. विजयी.
 बिजली—स्त्री. वीज, गळघांतला किंवा
 कानांतला दागिना, आंब्याची कोय.
 -वि. चंचल, चपळ, चमकदार.
 बिजाती—वि. परजातीचा, जातीतून बाहेर
 बिजान—पु. अज्ञान. [काढलेला.
 बिजायठ—पु. बाजूबंद.
 बिजार—पु. बेल.—वि. आजारी.
 बिजारा—वि. बियांचें.
 बिजुरी—स्त्री. वीज.
 बिजूका—खा—पु. पक्षी वगैरेंना हुसकून
 लावण्याकरितां शेतांत काठीवर उलटें
 घातलेलें मडकें, बुजगावणें.
 बिजै—स्त्री. जय.
 बिजोग—पु. वियोग.

बिजोना-क्रि. न. निरखून पाहणें.
 बिजोरा-वि. दुबळा, अशक्त.
 बिजोहा-पु. व्यामोह, भ्रम, एक छंद.
 बिज्जु-पु. वीज.
 बिज्जुल-पु. साल, टरफल. -स्त्री. वीज.
 बिज्जू-पु. ऊद, रानमांजर.
 बिज्ञान-विज्ञान. [होणें.
 बिक्षु (क्ष) कना-क्रि. अ. भडकणें, वांकडें
 बिक्षुकाना-क्रि. स. भिवविणें, भडकविणें.
 बिट-बिट, -वि. नीच-पु. वैश्य, दुष्ट,
 नायकाचा मित्र (साहित्यांत), विष्टा
 (पक्ष्यांची), कामुक, जार, वेश्येचा
 आश्रित, ठक, धूर्त, उंदीर, खैर, नारिंग,
 विडलोण, प्रायश्चित्ताग्नि.
 बिटप-पु. वृक्ष.
 बिटरना-क्रि. अ. मळणें, ढवळणें.
 बिटिया-स्त्री. मुलगी, बेटी.
 बिटौरा-पु. गोवऱ्यांचा ढीग, वारुळें.
 बिठाना-क्रि. स. बसविणें.
 बिडंब-पु. अवडंबर.
 बिड-पु. एक प्रकारचें मीठ, कामुक,
 वेश्यागामी, धूर्त, साहित्यांत खलनायक,
 विष्टा.
 बिडर-वि. विस्कटलेला, बेडर, निर्भय.
 बिडरना-क्रि. अ. अस्ताव्यस्त होणें,
 विस्कळीत होणें, बुजणें, बिचकणें, नष्ट
 होणें. [उधळून टाकणें, पळविणें.
 बिडराना-क्रि. स. विस्कटून टाकणें,
 बिडवना-क्रि. स. तोडणें.
 बिडारना-क्रि. स. बिचकवणें, दाणादाण
 करणें, नष्ट करणें.
 बिडोजा-पु. इंद्र.
 बिडतो-पु. नफा, फायदा.

बिडवना. बिडाना-क्रि. स. कमाविणें, संचय
 करणें, वाढविणें.
 बित्त बित्त-पु. धन, सामर्थ्य, उंची, ठेवण.
 बितताना-क्रि. अ. विव्दळणें, दुःखी होणें.
 बितना-पु. टीच.
 बितरना-क्रि. स. वाटणें. [छंद.
 बितान, बितान-पु. यज्ञ, विस्तार, मोठा
 बिताना-क्रि. स. समय व्यतीत करणें,
 कालक्रमण करणें.
 बित्ता-पु. एक वीत (माप).
 बियकना-क्रि. अ. थकणें, आश्चर्य चकित
 होणें, मोहन जाणें.
 बिथरना-क्रि. अ. विखुरणें, वेगळे होणें.
 बिथा-स्त्री. व्यथा, दुःख.
 बिथित-वि. व्यथित.
 बिथुरना-क्रि. अ. विखुरणें, वेगळे होणें.
 बिथोरना-क्रि. स. वेगळे करणें, फैलावणें.
 बिद, बिद-वि. मिळविणारा किंवा जाण-
 णारा (समासांत). -पु. बुध (ज्योतिष).
 -स्त्री. ज्ञान.
 बिदकना-क्रि. अ. फाटणें, चिरले जाणें,
 घायाळ होणें. [करणें.
 बिदकाना-क्रि. स. फाडणें, कापणें, जखमा
 बिदर-पु. विदर्भ देश (हल्लींचा बऱ्हाड),
 एक धातु.
 बिदरन-स्त्री. फट, छेद.-वि. फाडणारा.
 बिदरना-क्रि. अ. फाटणें.-क्रि. स. फाडणें.
 बिदा-स्त्री. प्रस्थान, निरोप, रजा.
 बिदाई-स्त्री. रवानगी, निरोप.
 बिदाई करना-पाठवून देणें (लेकी सुनेस).
 बिदाई भोगना-निरोप घेणें.
 बिदारना-क्रि. स. फाडणें, चिरणें, नष्ट
 बिदित-वि. समजलेलें, ज्ञात. [करणें.

बिबिसि, बिबिसि-स्त्री. उपदिशा.
 बिबुराना-क्रि. अ. गालांतल्या गालांत
 बिबुरानी-स्त्री. हास्य. [हंसणे, स्मित करणे].
 बिबुषक-पु. विदूषक.
 बिबुस, बिबुष-पु. विद्वान, पंडित.
 बिबुसि, बिबुषी-स्त्री. विद्वान स्त्री, विदुषी.
 बिबून-अ. खेरीज, शिवाय.
 बिबुषना-क्रि. अ. दोष लावणे, दूषण देणे.
 बिबेह, बिबेह-वि. देहहीन, निराकार,
 देहबंधशून्य, वेदांती, ब्रह्मज्ञानी.-पु.
 निमिराजा, जनक राजा.
 बिबोख-पु. वैमनस्य, वैर.
 बिबोरना-क्रि. स. चिडविणे.
 बिहूत-स्त्री. बिघाड, दोष, त्रास, दुःख,
 संकट, जुलूम, दुर्दशा.
 बिहूमान, बिहूमान-वि. हल्लीं असलेला.
 -पु. वर्तमान काळ.
 बिघा-स्त्री. चौदा विद्या, ज्ञान, मंत्र, शास्त्र.
 बिबुम, बिबुम-पु. प्रवाळ. [करणे].
 बिबिसना-क्रि. स. बिध्वंस करणे, नाश
 बिध-स्त्री. प्रकार, ब्रह्मा, जमाखर्चाचा
 हिशेब, हत्तीचें गवत.
 बिध मिलाना-जमाखर्चाचा ताळा पाहणे.
 बिधना-पु. ब्रह्मदेव, विधाता.-क्रि. अ.
 बिधवस-पु. नाश. [छेदले जाणे, अडकणे].
 बिधवपन-पु. वैधव्य.
 बिधवा-स्त्री. विधवा.
 बिधाता-पु. उत्पन्नकर्ता, व्यवस्थापक,
 ब्रह्मदेव, विधान करणारा.
 बिधात्री-स्त्री. ब्रह्मदेवाची स्त्री, सर-
 स्वती.-वि. बनविणारी.
 बिधान-पु. विधि, नियम, कानून.

बिधाना-क्रि. स. छेदविणे, अडकविणे.
 बिधि-पु. स्त्री. निर्बंध, रीति, नियम,
 ब्रह्म, व्यवहार.
 बिधिना, बिधिना-पु. विधाता.
 बिधु, बिधु-पु. चंद्र, ब्रह्मा, विष्णु, शिव,
 कापूर, राक्षस, युद्ध.
 बिधुन्तुद, बिधुन्तुद-पु. राहु.
 बि(वि), बिबेनी-स्त्री. सुंदरी, चंद्रमुखी.
 बिधुर-वि. भ्यालेला, दुःखी, व्याकुल,
 विधुर, वियोग झालेला, रहित, असमर्थ.
 दीन, वैरी, विगलित.-पु. वियोग,
 भीति, कट, विपत्ती, वैफल्य, पत्नी
 मेलेला पुरुष.-स्त्री. श्रीखंड.
 बिन-नि-नु-अ. शिवाय, विना.
 बिनई-पु. नम्र मनुष्य.
 बिनऊ-स्त्री. विनय, विनंति. [कन्या.
 बिनता-स्त्री. गरुडाची माता, दक्षराजाची
 बिनति-स्त्री-स्त्री. विनंति, अर्ज.
 बिनन-पु. वेंचणी.
 बिनना-क्रि. स. निवडणे, वेंचणे.
 बिनवना-क्रि. अ. विनवणे, प्रार्थना करणे,
 बिनवाई-स्त्री. विणण्याची क्रिया, निवड-
 ण्याची मजुरी.
 बिनसना-क्रि. अ. नष्ट होणे, लोप होणे,
 बिघडणे-क्रि. स. नष्ट करणे.
 बिनसाना-क्रि. स. बिघडवून टाकणे,
 नष्ट करणे.-क्रि. अ. नष्ट होणे.
 बिना-अ. शिवाय, सोडून, खेरीज.
 बिनाई-स्त्री. विणकाम, निवड, वेंचणी.
 बिनानी-वि. अज्ञानी, विज्ञानी.-स्त्री.
 विशेष विचार.
 बिनायक-पु. विनायक, गणपति.

बिनावट—स्त्री. वीण.
 बिनासना—क्रि. स. नाश करणे.
 बिनि, बिनु—अ. विना, खेरीज.
 बिनिश्चित—वि. अतिशय दृढ, पक्का.
 बिनिन्दक—पु. निंदक, फार निंदा करणारा.
 बिनीत, बिनीत—वि. नम्र, सुशील, नीति-
 मान, शिक्षित, सभ्य, जितेंद्रिय, सुंदर,
 पसरलेला.—पु. व्यापारी, शिकविलेला
 घोडा, दवणा.
 बिनुठा—वि. विलक्षण, चमत्कारिक, सुंदर.
 बिनै, बिनय—पु. विनय, शिक्षण, ब्रळ,
 शिष्टाचार, नम्रता, दूरीकरण, निग्रह,
 नियमन, दंत, नीति, अनीति.
 बिनोद, बिनोद—पु. विनोद, श्रम परिहार,
 शोक परिहार, कौतुहल, क्रीडा, हर्ष,
 बिनौला—पु. सरकी. [थट्टामस्करी.
 बिपच्छ—पु. शत्रु.—वि. अप्रसन्न, प्रतिकूल.
 बिपच्छी—पु. प्रतिपक्षाचा, शत्रु.
 बि (वि) पत, बिपदता, बिपदा—स्त्री. विपत्ति,
 बिपर—पु. विप्र, ब्राम्हण. [संकट, मृत्यु.
 बिपरीत, बिपरीत—वि. विरुद्ध, प्रतिकूल,
 रुष्ट, अहितकारक, बदललेला, नियमा-
 विरुद्ध, दुर्वर्तनी, अशुभ.—स्त्री. व्यभि-
 चारिणी.
 बिपाक, बिपाक—पु. परिणाम, दुर्गति, कर्म-
 फल, पिकणे, पक्वता, जठाराग्नि, बदल.
 बिपादिका, बिपादिका—स्त्री. चिखल्या
 (पायाचा रोग), कोडें, उखाणा.
 बिपिन, बिपिन—पु. जंगल.—वि. गहन.
 बिपुल, बिपुल—वि. विस्तार, संख्या किंवा
 परिमाणांत फार मोठा, रोमांचयुक्त,
 अगाध.—पु. मेरू हिमालय.
 बिफर—वि. निष्फळ, व्यर्थ.

बिफरना—क्रि. अ. नाराज होणे, विद्रोही होणे.
 बिबळना—क्रि. अ. विरोधी बनणे, झगडणे.
 बिबर—पु. गुहा, कपार, भुयार.
 बिबरन—वि. रंग उडालेला, निस्तेज. ज्याची
 चेहऱ्याची कांति नाहीशी झाली आहे
 असा.—पु. विवरण, वर्णन, व्याख्या.
 बिबस, बिबस—वि. विवश, लाचार, परतंत्र.
 —अ. निरुपायानें.
 बिबहार—पु. पाहा 'व्यवहार.'
 बिबाई—स्त्री. तळपायास चिरा पडणे.
 बिबाक—वि. ऋणमुक्त.
 बिबाद—पु. वादविवाद, भांडण, खट्टा.
 बिबि—वि. दोन.
 बिबुध—पु. बुद्धिमान, देव, चंद्र.
 बिबेक—पु. पाहा, 'विवेक.'
 बिबेकी—वि. पाहा 'विवेकी'.
 बिभंजन—वि. तोडणारा, नाश करणारा.
 बिभचार, व्यभिचार—पु. पाहा 'व्यभिचार'.
 बिभव, बिभव—पु. संपत्ति, ऐश्वर्य, मोक्ष,
 अधिकता, औदार्य, संरक्षण. [क्षेत्र.
 बिभाग—पु. भाग, वाटणी, प्रकरण, कार्य-
 बिभाती—प्रकाशित होतें, वाटतें.—पु. पहाट.
 बिभाना—क्रि. अ. चमकणे, शोभणे, दिसून येणे.
 बिभावरी, बिभावरी—स्त्री. नक्षत्रें दिसत
 असलेली रात्र, कुंठिण, हळद, घेश्या.
 बडबडी स्त्री.
 बिभिनाना—क्रि. स. वेगळें, करणे.
 बि (वि) भीषण—पु. रावणाचा भाऊ.
 बिभीषण.—वि. भयानक.
 बि (वि) भु—पु. ब्रम्हा, जीवात्मा, शिव,
 विष्णु, परमेश्वर, स्वामी.—वि. सर्व-
 व्यापक, शक्तिमान, जो सर्व जागीं
 जाऊं शकतो, महान, नित्य, दृढ.

विभूति, विभूति-स्त्री. वृद्धि, वैभव, संपत्ति, भस्म, लक्ष्मी, एक दिव्यास्त्र, सृष्टि, कल्याण, माहात्म्य, प्रभाव, शक्ति, अष्ट-सिद्धौपैकीं प्रत्येक, मनाची वृत्ति, विस्तार.

वि(वि)भूषण, विभूषण-पु. अलंकार, दागिने.

विभेद-पु. फरक, अनेक भेद, घुसणें.

विभौ, विभव-पु. वैभव, संपत्ति.

विमद, विमद-वि. गर्वरहित.

विमन-वि. दुःखी, उदास, विमनस्क. -अ.

अस्वस्थ होऊन.

विमल-वि. निर्मळ, शुद्ध, सुंदर.

विमाता, विमातृ-स्त्री. सावत्र आई.

विमात्रज, वि(वि)मातृज-पु. सावत्र भाऊ.

विमान-पु. विमान, वृद्ध माणसाची स्मशान-यात्रा, गाडी, धोडा. [केलेला.

विमानी, विमानित-वि. मानरहित, अपमान

वि(वि)मुख-वि. मुखरहित, विरक्त, उदासीन, विरुद्ध, निराश, दिन्मुख.

वि(वि)मूढ-वि. महामूर्ख, अत्यंत मोहित झालेला, भ्रमांत पडलेला, वेशुद्ध, फसवलेला. [आसक्ति.

वि(वि)मोह-पु. मूर्खपणा, मोह, वेशुद्धि,

विमोहना-क्रि. स. मोहून, टाकणें, वेशुद्ध करणें, फसविणें. -क्रि. अ. मोहित होणें, वेशुद्ध होणें, फसणें.

विय-वि. दोन, दुसरा. -पु. वीज.

वियत-पु. आकाश.

विया-पु. बीं, बीज. -वि. दुसरा, अन्य.

वियाज-पु. बहाणा, व्याज.

वियाधा-पु. पारधी.

वियाधि-स्त्री. व्याधि, पीडा.

वियाना-क्रि. स. विणें.

वियापना-क्रि. स. व्यापणें.

वियाबान-पु. ओसाड जागा, निर्जन स्थान.

वियारी-लू-पु. रात्रीचें जेवण, फराळ.

वियाह-पु. विवाह, लग्न.

वियाहता-वि. विवाहित.

वियोग-पु. वियोग, वेगळेपणा, ताटातूट, विरह, वजाबाकी. [झालेला.

वियोगी, वियोगी-वि. वियोगी, वियोग

विरंग-वि. बहुरंगी, रंग नसलेला, वाईट रंगाचा.

विरक्त-वि. विरक्त, फार तांबडा, असंतुष्ट, प्रपंचांत आसक्त नसणारा,

विरख, वृक्ष-पु. झाड. [उदासीन.

विरखभ, वृक्षभ-पु. वेल.

विरचना-क्रि. स. बनविणें, मन उठून जाणें, रचणें, सजविणें. -स्त्री. जुळणी, रचना.

विरचि-अ. रचून, बनवून.

विरची-वि. रचलेली, बनविलेली.

विर(रि)छ-पु. वृक्ष.

विरछा-पु. वृक्ष.

विरछिक-पु. वृक्षिक, विंचू.

वरिज, विरज-वि. निर्मल, स्वच्छ, सात्विक.

विरक्षना-क्रि. अ. झगडणें.

विरक्षाना-क्रि. अ. आप्रह्व घरणें.

विरतंत-वृत्तांत-पु. वृत्तान्त, हकीकत.

विरत-वि. विरक्त, उदासीन, अप्रसन्न.

विरताना-क्रि. स. वांटणें, विभाग करणें.

विरति-स्त्री. त्याग, उदासीनता, अप्रसन्नता.

वि(वि)रक्त-वि. फार तांबडा, विमुख, निवृत्त, संसारांत आसक्त नसलेला, उदा-

विरथ-वि. रथाशिवाय, पायीं. सीन, असंतुष्ट.

विरथा, वृथा-वि. व्यर्थ, चुकीनें, विधि-विरुद्ध मूर्खपणानें. [रहित, वृद्ध.

विरद-पु. यश, ब्रीद, प्रसिद्ध. -वि. दंत-

बिरबावली-स्त्री. यशाची कथा. [कीर्तिमान.
बिरबंत-पु. विख्यात योद्धा-वि. विख्यात,
बिर(रि) घ, वृद्ध-वि. वृद्ध, म्हातारा,
वृद्धिगत, पंडित, मोठा, दगडफूल.
बिरमना-क्रि. अ. थांबणें, आराम करणें,
मोहित होऊन गुंतणें, रमणें, वेग थांबणें.
बिरमाना-क्रि. स. थांबविणें, मोहून टाकणें,
बिरयाँ-वि. भाजलेला. [घालविणें.
बिरयाली-स्त्री. केशरी भात.
बिरल-वि. निराळा, विरळ, दूरदूर
असलेला, दुर्लभ, पातळ, निर्जन, थोडा,
सैल, तुटकतुटक.-स्त्री. दही.
बिरला-वि. विरळा.
बिरव-वा-पु. रोप, झाड. हरमन्याचें झाड.
बि(वि)रस, बिरवादी-वि. बेचव, रुक्ष,
नीरस, अप्रिय, दुःखपूर्ण, दुःखप्रद, कर्कश,
कठोर.-पु. नासाडी.
बिरसता-स्त्री. भांडण, मनःसंकोच.
बि(वि)रह-पु. विरह, वियोगाचें दुःख,
अभाव, वैरभाव, एकांत.
बिरहवंत-वि. विरही, वियोगानें दुःखी.
बिरहाकुल-वि. विरहानें व्याकुळ झालेला.
बिरहाणी-स्त्री. विरहाग्नि, वियोगाचें फार
बिरहाना-क्रि.स. विरह पीडा होणें. [दुःख.
बिरहित-वि. शिवाय, त्यक्त, रहित, हीन.
बिरहिन-वि. वियोगिनी, वेगळी झालेली.
बिरहि-पु. विरही.
बिरहिया-वि. वियोगी.
बि(वि)राग-पु. इच्छा नसणें, वैराग्य,
रंगहीनता, रंगांत बदल, संतोष, अप्रीति,
बिरागना-क्रि. अ. विरक्त होणें. [निरिच्छता.
बिराणी-पु. त्यागी.
बिराजना-क्रि. अ. शोभणें, विराजणें, बसणें.

बि(वि)राट-पु. मत्स्य देशाच्या राजाचें
नांव, क्षत्रिय, कांति, ब्रम्हाचें स्थूल
स्वरूप.-वि. फार मोठा.
बिरावर-पु. भाऊबंद.
बिरावराना-वि. आप्तेष्ठांसारखा, स्नेहाचा.
बिरावरी-स्त्री. भाऊबंद, आप्तेष्ट.
बि(वि)राघ-पु. प्रतिबंध, विरोध, त्रास,
एक राक्षस.-वि. त्रास देणारा.
बिरानना-वि. परका, अपरिचित.
बिरावना-क्रि. स. चिडविणें, तोंड वेगाडणें.
-वि. परका. [श्रीकृष्ण,
बिरिख-पु. बैल, वृषभ रास, वृक्ष.
बिरिछ-पु. झाड.
बिरिष, वृद्ध-वि. म्हातारा.
बिरियाँ-स्त्री. समय, वेळां.
बिरी-स्त्री. विडा, विडी, दांतवण.
बि(वि)रुज-वि. निरोगी, स्वस्थ.
बिरुजना-क्रि. अ. रागावणें, संतापणें, भांडणें.
बिरुदावली-स्त्री. यशसमूह, प्रतिज्ञा समूह.
बिरुवंत-वि. प्रसिद्ध, प्रतिज्ञावान, प्राणधारी.
बिरुवाई-स्त्री. म्हातारपण.
बि(वि)रुद्ध-वि. प्रतिकूल, अपकारक, वैरी,
असंबद्ध (भाषण), व्यापलेलें.
बिरोजा-पु. चीर नामक वृक्षाचा डिक.
बिलंद-वि. उंच, मोठा, विफल झालेला.
बिल-पु. बीळ, विवर.
बिलकुल-अ. संपूर्ण, एकंदर, सुरुवाती-
पासून शेवटपर्यंत, अगदीं.
बिलखना-क्रि. अ. दुःखी होणें, विलाप
करणें, आक्रोश करणें, संकोच पावणें,
ताडणें, समजणें. [पणा, 'दुःख.
बिलग-वि. निराळा, वेगळा. पु.-वेगळे-
बिलग मानना-वाईट वाटणें.

बिलगाना-क्रि. अ. वेगळें होणें.-क्रि. स. वेगळें करणें, निवडणें.

बिलगावना-क्रि. स. वेगळें करणें, निवडणें.

बिलगावा-स्त्री. वेगळेपणा.

बिलच्छन, बिलक्षण-वि. अपूर्व, विलक्षण, चमत्कारिक, अलौकिक, बाबरलेला, अशुभलक्षणी. -पु. पाहणें, निर्हेतुक स्थिति, कृत्य, दान करण्याची शय्या.

बिलच्छना-क्रि. अ. ताडणें, समजणें.

बिलटना-क्रि. अ. उलटणें, उपडें होणें.

बिलटी-स्त्री. पार्सल पाठविल्याची रेल्वे

बिलनी-स्त्री. रांजणवाडी, भ्रमरी. [रसीद.

बिलपना-क्रि. अ. रडणें, शोक करणें.

बिलफेल-अ. सध्यां, यावेळीं.

बिलबिलाना-क्रि.अ. वळवळणें (किड्यांचें),

बिलभ-पु. उशीर, विलंब. [आक्रोश करणें.

बिलभना-क्रि. अ. उशीर करणें, थांबणें, प्रेमबद्ध होऊन थांबणें. [ठेवणें.

बिलमाना-क्रि. स. जाऊं न देणें, अडकवून

बिललाना-क्रि. अ. विलाप करणें, वडबड करणें. [लपविणें.

बिलवाना-क्रि. स. घालविणें, नष्ट करणें,

बिलसना-क्रि. अ. आनंदी होणें, शोभणें.-

क्रि. स. उपभोग घेणें, विलास करणें.

बिलसाना-क्रि. स. उपभोग घेणें, उपभोग घ्यावयास लावणें.

बिलहरा-पु. पानाचा करंडा.

बिला-अ. विना, खेरीज.

बिलाई-स्त्री. मांजर, गळ (पोहरा काढण्याचा) दाराची खिटी.

बिलाना-क्रि. अ. नाश पावणें, अदृश्य होणें.

बिला-नागा-अ. खाडा केल्याशिवाय, एक-

बि(बि)लाप-पु. रुदन, शोक. [सारखें.

बि(बि)लापना-क्रि. अ. आक्रोश करणें.

बिलायत-स्त्री. परदेश, दूरचा देश.

बिलारी-स्त्री. मांजर.

बिलाव-पु. बोका.

बिलावना-क्रि. स. बुडविणें, नष्ट करणें.

बिलासना-क्रि. स. उपभोग घेणें.

बि(बि)लासिनी-स्त्री. विलासी स्त्री, प्रसन्न मुख असलेली, वेश्या, स्त्री, एक छंद.

बिलैया-स्त्री. मांजर, किसणी.

बिलोकन-पु. पाहणें, दृष्टि, परीक्षा.

बिलोकना-क्रि. स. पाहाणें, परीक्षा करणें.

बिलोकनी-स्त्री. कटाक्ष, पाहाण्याची क्रिया.

बि(बि)लोचन-पु. डोळा, पाहणें.- विपरीत पाहणारा.

बिलोडना-क्रि. स. घुसळणें (दूध, दही इ.), अस्ताव्यस्त करणें, विस्कटणें,

बिलोन-वि. अळणी, कुरूप. [घाबरणें.

बिलोना, बिलोर (ब)ना-क्रि. स. घुसळणें, मिसळणें, ढवळणें, ओतणें.

बिलोलना-क्रि. अ. हलणें, विचलित होणें.

बिल्-उ. हें शब्दाच्या आधीं येऊन सहित, युक्त असा अर्थ होतो. (जसें-बिल्जन्म-

बिल्अक्स-ह्याच्या विरुद्ध. [जबरदस्ती.

बिल्उमूम-अ. साधारणतः.

बिल्जन्म-अ. जबरदस्ती.

बिल् ज़रूर-अ. अवश्य.

बिल् जुमला-अ. एकंदर, सर्व मिळून.

बिल् फुर्ज-अ. असें मानून, असें समजून.

बिल् फेल-अ. यावेळीं, सध्यां..

बिल्मुकाबिल-अ. तुलनेत.

बिल्मुक्ता-वि. कायम. -पु. कोयमधारा.

बिल्ला-पु. बोका.

बिल्ली-स्त्री. मांजर, दाराची खिटी.

बिल्ली के भागों छोंका टूटना—आयती संधी
चालून येणें. [स्वच्छ कांच.

बिल्लौर—पु. स्फटिक, बिलोरी आरसा,

बिल्लोरी—वि. स्फटिकाचा. [गुंतवळ काढणें.

बिवराना—क्रि. स. केसांचा गुंता सोडविणें,

बिवाई—स्त्री. तळपायास चिरा पडणें,
चिखल्या.

बि (वि) बेक—पु. सारासार विचार, खल,

वाटाघाट, पथक करणें, हीद, टांकी,

बिषम—वि. पाहा 'विषम.' [एकांत.

बिषय—पु. पाहा 'विषय.'

बिषया—स्त्री. वासना, विषयेच्छा.

बि (वि) षयी—पु. विषयासक्त, मदन,
राजा, धनवान. [उत्साहभंग.

बि (वि) बाद—खेद, दुःख, निराशा, ग्लानि

बिषान, बिषाण—पु. शिग, डकराचा दांत,

बिष्टा—स्त्री. उदरमल, बिष्टा. [हत्तीचा दांत.

बिष्णु—पु. पाहा 'विष्णु'.

बिसंच—पु. वस्तूंची निगा न ठेवणें, निष्का-
ळजीपणा, कार्यनाश, भय.

बिसंभर—पु. विश्वंभर.—वि. बेसावध.

बिसंभार—वि. बेसावध.

बिस, बिष—पु. विष्णु.

बिसखपरा—पु. घोरपडीसारखा विषारी
प्राणी, एक जंगली वनस्पति.

बिसद—वि. स्वच्छ, पांढरा, स्पष्ट, सुंदर,

बिसन—पु. व्यसन, खोड. [व्यक्त.

बिसनी—वि. व्यसनी, शोकीन.

बिसम—पु. पाहा 'विषम.'

बिसमऊ—पु. आश्चर्य.

बिसमय—पु. आश्चर्य, अभिमान, संदेह.

बिसमित—वि. आश्चर्य चकित.

बिसमिल—वि. धायाळ, जखमी.

बिसमिल्ला—पु. ईश्वराच्या नांवानें (प्रत्येक
कार्यारंभी मुसलमान लोक याचा
उच्चार करितात).

बिसयक—पु. प्रदेश, संस्थान.

बिसरना—क्रि. स. विसरणें.

बिसरात—पु. खेचर.

बिसराना—क्रि. स. विसरणें.

बिसवासी—वि. विश्वास ठेवणारा, विश्वासू.

बिससना—क्रि. स. विश्वास ठेवणें, वध

करणें, शरीराचे तुकडे तुकडे करणें.

बिसहना—क्रि. स. विकत घेणें, जाणून बुजून

आपल्या बरोबर घेणें.

बिसहर—पु. विषारी साप.

बिसांयेंध—वि. सडलेल्या माशाचा दुर्गंध

असलेले. —स्त्री. सडलेल्या मांसाचा

बिसाख—पु. विशाखा नक्षत्र. [दुर्गंध.

बिसात—स्त्री. अंथरप्याची वस्तु, बुद्धि-

बळ, सामर्थ्य, दर्जा, जमा, दौलत.

बिसातबान, बिसाती—पु. स्टेशनरी माल

विकणारा व्यापारी.

बिसाना—क्रि. अ. विषाचा प्रभाव पडणें,

बिसारा—वि. विषारी. [उपाय चालणें.

बिसाला—वि. विशाल.

बिसास, बिश्वास—पु. विश्वास.

बिसासी—वि. अविश्वासू, दगाबाज, कपटी.

बिसासिन—स्त्री. जिच्यावर विश्वास करतां

येत नाहीं अशी स्त्री.

बिसाहना—क्रि. स. खरेदी करणें, विकत

घेणें.—पु. विकत घेतलेली वस्तु, खरेदी.

बिसाहनी—स्त्री. सौदा, खरेदी केलेली वस्तु.

बिसाहा—पु. सौदा.

बिसिख—पु. बाण.

बिसियर—वि. विषारी.

बिसियार-वि. फार, ढीग, जास्त.
 बिमुद्ध, बिशुद्ध-वि. निर्मल, शुद्ध.
 बिसूरना-क्रि. अ. खेद करणें.-स्त्री. चिंता,
 बिसेख, बिशेष-वि. विशेष. [काळजी.
 बिसेखता-स्त्री. विशेषता.
 बिसेखना-क्रि.अ. विस्तारपूर्वक वर्णन करणें,
 बिसेसर-पु. विश्वेश्वर. [निर्णय करणें.
 बिसोक-पु. शोकरहित, अत्यंत शोक.
 बिस्तर-पु. बिछाना, अंथरूण, फैलाव,
 विस्तार, बोलण्याचा पाल्हाळ, प्रार्थना,
 प्रणय, आधार, आसन, समूह, वैपुल्य.
 बिस्तरना-क्रि. स. विस्तार करणें, फैलावणें.
 बिस्तुइया-स्त्री. पाल. [-क्रि. अ. फेलणें.
 बिलाम, बिश्राम-पु. आराम, विश्राम.
 बिस्व-पु. विश्व.
 बिस्वरूप, बिश्वरूप-पु. विराट भगवान,
 विष्णु, अगुरुचंदन.-वि. अनेक रूपाचें.
 बिस्वा-पु. एक बिधा जमिनीचा विसावा
 (उज्जोस) बिस्वा-नव्याण्णव टक्के. [भाग.
 (बीस) बिस्वा-शंभर नवरी, निःसंशय.
 बिस्वामित्र-पु. विश्वामित्र.
 बि(वि)स्वास-पु. विश्वास, भरंवसा, गुह्य.
 बिहंग, बिहंग-पु. पक्षी, ढग, वाण, सूर्य,
 चंद्र.-वि. आकाशवाणी.
 बिहंडना-क्रि. स. तुकडे तुकडे करणें, नष्ट
 बिहंसना-क्रि. अ. हंसणें. [करणें.
 बिहंसना-क्रि. अ. मंदस्मित करणें, प्रफु-
 ल्लित होणें, फुलणें, खिलणें.-क्रि. स.
 हंसविणें, मृष करणें.
 बिहद्द-वि. बेहद्द, अपरिमित.
 बिहबल, बिहवल-वि. व्याकुळ, बेचैन.
 बिहरना-क्रि. अ. सहल करणें, फिरणें.
 -क्रि. स. फाटणें, फुटणें, तुटणें.

बिहराना-क्रि. स. फाडणें.
 बिहाई, बिहाय-अ. विसरून, सोडून.
 बिहान-पु. सकाळ, उद्यां.
 बिहाना-क्रि. स. सोडणें, त्यागणें.-क्रि.
 अ. कंठणें, व्यतीत करणें.
 बिहार-पु. पाहा 'विहार'. [खेळणें.
 बिहारना-क्रि.अ. विहार करणें, क्रीडा करणें,
 बि(वि)हारी-खेळणारा, आनंद करणारा,
 सुंदर. [असलेला.
 बिहाल-वि. अस्वस्थ, हलाखीच्या स्थितींत
 बिहित-अ. पाहा 'विहित'.
 बिहिस्त, बहिस्त-पु. स्वर्ग.
 बिही-स्त्री. पेरू सारखें एक फळ.
 बिहीदाना-पु. मोगली बेदाणा.
 बि(वि)हीन-वि. विहीन, रहित, अति नीच.
 बिहु(हो)रना-क्रि. अ. सुटणें, वियोग होणें.
 बीं-वि. पाहाणारा (समासांत, जसें-बारीक-
 बीं-सूक्ष्म वस्तु पाहाणारा).
 बींडा-पु. मोळी, पेंढी, सुरळी.
 बींडी-स्त्री. मोळी, पेंढी.
 बींधना-क्रि. अ. गुंतणें.-क्रि. स. विद्ध
 बी-स्त्री. महिला. [करणें, छेदणें.
 बीका-वि. वांकडा.
 बीख-पु. पाऊल.
 बीग-पु. लांडगा.
 बीगना-क्रि. स. बिखुरणें, पसरणें, फेकणें.
 बीघा-पु. बिधा. [आंत.-स्त्री. लाट.
 बीच-पु. मध्यभाग, अंतर, संधि.-अ.
 बीच करना-मध्यस्थी करणें.
 बीच खेत-मैदानांत, सर्वासमक्ष.
 बीच पडना-मध्यस्त होणें.
 बीच बीच में-मधून मधून.
 बीच में कबना-मध्य घुसणें, घोडें दामटणें,

बीच में पड़ना-पंच बनणें.

बीच में रखना-साक्षी ठेवणें.

बीच रखना-भेदभाव मानणें, परका

बीच बचाव-मध्यस्थता. [समजणें.

बी(बी)चि-ची-स्त्री. लाट, चंचलता,
फूरसत, अवकाश, आनंद, किरण, सुख.

बीचू-पु. संधि, अवसर, फरक.

बीचोबीच-अ. मधोमध.

बीछना-क्रि. स. निवडणें.

बीछी-स्त्री. विचू.

बीछू-पु. विचू, एकप्रकारची मुरी.

बीज-पु. धान्य, नाटक इ. चें मूळ, बीं,
वीयं, मुख्य कारण, मूळ कारण,
बीजगणित सत्य, स्थान, आधार
मंत्रांतील भाग, तत्त्व.- स्त्री. बीज.

बीजक-पु. बहुबीज फळ, मालाची किमत,
माहिती वगैरेची यादी, कवीराचा एक
पद्य संग्रह, गाडलेल्या संपत्तीची त्या
संपत्तीबरोबरच गाडलेली यादी.

बीजन-पु. पंखा.

बीजपूर-पु. ईर्झिलवू.

बीजबंद-पु. चिकण्याचें बीं.

बीजा-वि. दुसरा.

बीजी-स्त्री. कोय, गीर.

बीजू, बीजूरी-स्त्री. बीज.

बीक्ष-वि. सुनें, एकांत.

बीक्षना-क्रि. अ. अडकणें, लपेटणें.

बीट-स्त्री. पक्ष्यांची विष्टा.

बीड-स्त्री. चळत (रुपयांची).

बीडा-पु. विडा, तांबूल.

बीडा उठाना-विडा उचलणें, काम कर-
प्यास तयार होणें.

बीडा डालना-आव्हान करणें.

बीडी-स्त्री. विडी, विडा, चळत, दांतवण.

बीतना-क्रि. अ. व्यतीत होणें, गुजरणें,
संघटित होणें.

बीथि, बीथि-बी-स्त्री. मार्ग, सडक, ओळ,
पंक्ति, जिना, पाय-या, बाजार, दुकान
देवडी, रासें, रूपकभेद.

बीथित-वि. व्यथित, दुःखी.

बीधना-क्रि. अ. अडकविणें.-क्रि. स. छेदणें.

बीन-स्त्री. धीणा, बीन.

बीनकल-पु. बीन वाजविणारा. [विणणें.

बीनना-क्रि. स. वेंचणें, निवडणें, छेदणें,

बीनाई-स्त्री. दृष्टी, पाहाण्याची शक्ति.

बीनी-स्त्री. नाक.

बीफें-पु. गुरुवार.

बीबी, बीबी-स्त्री. पत्नी, बायको, कुल-
वधू, स्त्रियांसाठीं आदर सूचक शब्द.

बीमा-पु. विमा, विमा उतरविलेलें पत्र
किंवा पार्सल.

बीमार-वि. रोगी, आजारी. [करणारा.

बीमारदार-वि. रोग्याची सेवा शुश्रूषा

बीमारदारी-स्त्री. रोग्याची सेवाशुश्रूषा.

बीमार-पुरसी-आजाऱ्याच्या समाचारास
जाण. [भानगड, बखेडा.

बीमारी-स्त्री. आजार, रोग, वाईट संवय,

बीय-या-पु. बीं, बीज.-वि. दुसरा, दोन,
जोडी. [कुरण, विडा, बीर.

बीर-पु. भाऊ.-स्त्री. मैत्रीण, एक दागिना,

बीरज-पु. वीर्य, शक्ति, बीज.

बीरन-पु. भाऊ.

[गाय.

बीरबहुरी-स्त्री. पावसाळी किडा, गोगल

बीरभद्र-पु. शंकराच्या मुख्य गणाचें नांव.

बीरा-पु. देवाचा प्रसाद, कुरण. [सन.

बी(बी)रासन-पु. तपस्थ्याचें आसन, बीरा-

बीरी-स्त्री. विडा, कानांतील दागिना.
 बीस-वि. वीस, उत्तम, श्रेष्ठ.
 बीस विसबा, बीस बिस्वे-अ. हजार
 हिशानें, संभवतः -वि. श्रेष्ठ, उत्तम.
 बीसी-स्त्री. विसांचा गट, कोडी, धान्याचें
 बीसों-वि. कितीतरी, वीसही. [माप.
 बीह-वि. वीस. [अवघड. -वि. अलग.
 बीहड-वि. उंचसखल, खडबडीत, बिकट,
 बुजाही-पु. जातिविशेष. [-वि. थोडा.
 बुंद-पु. बिंदु, थेंब, वीर्य, टोप. -पु. तीर.
 बुंदकी-स्त्री. टिकली, लहान ठिपका, डाग.
 बुंदा-पु. कानांत घालावयाचा दागिना
 (डूल, लोलक इ.), कपाळाची टिकली.
 बुंदिया-स्त्री. थेंब, बुंदी (पकवान).
 बुंदेला-पु. बुंदेलखंडांत राहाणारा, एक
 बुंदोरी-स्त्री. बुंदी. [क्षत्रिय जात.
 बुआ-स्त्री. आत्या.
 बुकचा-पु. गाठोडें.
 बुकची-स्त्री. पोटळी, सुई, दोरा वगैरे
 टेवण्याची शिंप्याची पिशवी.
 बुकनी-स्त्री. पूड, चूर्ण.
 बुकुन-पु. भुकटी, बुकणी, पाचक चूर्ण.
 बुक्का-पु. अभकाची पूड, बुकणी.
 बुक्कार-स्त्री. सिंहगजना.
 बुखार-पु. ज्वर, ताप, वाफ, आवेग
 (शोक, क्रोध, इत्यादींचा).
 बुखारात-बुखार'चें अ. वचन, वाफ.
 बुखल-स्त्री. हृदयाची संकीर्णता, कृपणता.
 बुध्दा-पु. एक प्रकारचा मोठा सुरा.
 बुध्द-पु. गुप्त शत्रुत्व, मनांतला द्वेष.
 बुध्-स्त्री. शेळी, बकरी.
 बुध्दिल-वि. भिन्ना, भेकड.
 बुध्दिली-स्त्री. भ्याडपणा, भिन्नेपणा.

बुजुर्ग-वि. वडील, वृद्ध, श्रेष्ठ.
 बुजुर्गबार-वि. श्रेष्ठ, वडीलघारी.
 बुजुर्गी-स्त्री. वडीलकी, मोठेपणा.
 बुझना-क्रि. अ. विज्ञणें, मंदावणें, थंड पडणें.
 बुझाई-स्त्री. विज्ञवण्याचें काम.
 बुझाना, बुझावना-क्रि. स. विज्ञविणें, झांत
 करणें, समजाविणें.
 (जहरसे) बुझाना-विषाचें पाणी चढविणें.
 बुझोबल-स्त्री. कोडें. [बुडकी.
 बुडकी-स्त्री. पाण्यांत मारलेली बुडी,
 बुडबुडाना-क्रि. अ. पुटपुटणें, कुरकुरणें.
 बुडाना-क्रि. स. बुडविणें.
 बुड्ढा-वि. म्हातारा.
 बुड्ढस-पु. म्हातारचळ.
 बुड्ढा-मंगल-पु. एक सण.
 बुड्ढाई-बुड्ढोती-स्त्री. म्हातारपण.
 बुडाना-क्रि. अ. म्हातारपण येणें, वृद्ध
 बुडाना-पु. म्हातारपण. [होणें.
 बुत-पु. मूर्ति, प्रेमिका.-वि. घुम्या.
 बुतकदा-पु. देऊळ, प्रेमिकेचें निवास
 स्थान. [स्थान.
 बुतखाना-पु. मंदिर, प्रेमिकेचें निवास-
 बुतपरस्त-पु. मूर्तिपूजक.
 बुतपरस्ती-स्त्री. मूर्तिपूजा.
 बुतशिकन-वि. मूर्तिभंजक.
 बुतान-पु. 'बुत'चें अ. वचन. [विज्ञविणें.
 बुताना, बुतावना-क्रि. अ. विज्ञणें.-क्रि. स.
 बुताम-पु. बटण.
 बुत्ता-पु. फसवणूक, लबाडी, बहाणा, ढोंग,
 बुत्ता बेना-फसविणें, गुंगारा देणें. [आब.
 बुध्-पु. विद्वान, देव, एक ग्रह.
 बुद्ध-वि. जाणलेलें, साहाणा, विकसित.-
 पु. विद्वान, गौतम बुद्ध, बौध्दावतार,

पूर्ण ज्ञानी, परमात्मा.

बुधि, बुद्धि-स्त्री. जाणणें, मति, ज्ञानशक्ति, विवेक, विचार, कल्पना, समजूत, जाणीव, हेतु, शुद्धिवर येणें, युक्ति, प्रकृति, निश्चयरूप अंतःकरण वृत्ति.

बुद्धिमानी-स्त्री. चतुराई, बुद्धिमत्ता.

बुद्धू-बावळट, मूर्ख.

बुन-पु. कांफीचें बी, झाडाचें मूळ.

बुनना-क्रि. स. विणणें.

बुनाई-स्त्री. विणकाम, विणण्याची मजुरी.

बुनावट-स्त्री. वीण. [वास्तविकता.

बुनियाद-स्त्री. पाया, मूळ, अस्सलपणा,

बुबकना-क्रि. अ. ओकसाबोकशीं रडणें, हंबरडा फोडणें.

बुबुकारी-स्त्री. मोठ्यानें रडणें, हंबरडा.

बुयाम-पु. चिनी मातीची बरणी.

बुरकना-क्रि. स. भुरभुरणें, हलक्या हातानें थोडी थोडी पसरणें. (पूड बगैरे).

बुरका, बुर्का-पु. बुरखा.

बुरा-वि. वाईट, निकृष्ट. [घेणें, द्वेष करणें.

बुरा मानना-वाईट वाटणें, मनाला लावून

बुरा भला-तोंडास येईल तें, हानिलाभ, शिवीगाळ.

बुराई-स्त्री. वाईटपणा, दोष, दुर्गुण, निंदा.

बुराक-पु. महम्मद साहेबांचा एक घोडा.

बुराबा-पु. लांकडाचा भुसा, चूर्ण, चुरा.

बु श-पु. ब्रश.

बुर्का-पु. बुरखा.

बुर्ज-पु. बुरूज, घुमट, रास (ज्योतिष शास्त्रांत). [बळांतील).

बुर्ब-स्त्री. वरची प्राप्ति, पैज, बुर्जी (बुद्धि-

बुर्ब होना-क्रि. अ. काम बिघडणें.

बुर्बवार-वि. सहनशील, सुशील.

बुलंब-वि. उंच, श्रेष्ठ.

बुलबुल-स्त्री. एक पक्षी (बुलबुल).

बुलबुला-पु. बुडबुडा.

बुलहवस-वि. लोभी, इच्छिणारा.

बुलाक-स्त्री. लोलक. [बोलाबयास लावणें.

बुलाना-क्रि. स. बोलाविणें, हांक मारणें,

बुलावा-पु. निमंत्रण, बोलावणें.

बुल्ला-पु. सज्जन अवस्था, जवानी, तारुण्य.

बुल्ला-पु. बुडबुडा.

बुहनी-स्त्री. बोहणी.

बुहारना-क्रि. स. झाडणें, केर काढणें.

बुहारी-स्त्री. झाडू, केरसुणी.

बुंद-स्त्री. थेंब, बिंदु. [येणें.

बुंदें गिरना अथवा पडना-पावसाचे थेंब

बुंदाबांदी-स्त्री. पावसाची बुरबुर.

बुंदी-स्त्री. बंदी पक्वान्न, पावसाचे थेंब.

बू-स्त्री. वास, गंध, दुर्गंध, घाण.

बूआ-स्त्री. आत्या. [उसनी ऐट आणणें.

बूकना-क्रि. स. पूड करणें बोलण्यांत

बूचड-पु. कसाई, खाटीक.

बूचडखाना-पु. कसाईखाना.

बूचा-वि. कान कापलेला, विद्रुप, बुच्चा.

बूजना-क्रि. स. धोका देणें, फसविणें.

बूझ-स्त्री. अक्कल, बुद्धि, ज्ञान, कोडें.

बूझना-क्रि. स. जाणणें, समजणें विचारणें.

बूट-पु. टहाळा (हरभऱ्याचा), हरभऱ्याचा दाणा, घाटा, झाड.

बूटनि-स्त्री. मखमली किडा.

बूटा-पु. रोपटें, वेलबुट्टी.

बूटी-स्त्री. वनस्पती, वेलबुट्टी, भांग, पत्त्या-

बूड-पु. बुडण्याची क्रिया. [वरील ठिपके.

बूडना-क्रि. स. बुडणें, निमग्न होणें. [किडा.

बूड-वि. म्हातारा-पु. लालरंग, पावसाळी

बूढ़ा-पु. म्हातारा.
 बूता-पु. शक्ति, पराक्रम.
 बूबोबाश-स्त्री. निवास, राहणें.
 बूम-पु. घुबड, जमीन.
 बूर-पु. भुसा.
 बूर के लड्डू-दगा, भुसाचे लाडू.
 बूरा-पु. पिठी साखर, पूड, चूर्ण. [उपरणें.
 बूहती-स्त्री. रिंगणी, विश्वासू वीणा,
 बूंद, बूंद-पु. समूह, केळीचा घड, १००
 कोटी संख्या. [अधिक, सन्मान्य.
 बू' (बू') दारक-पु. देव. -वि. सुंदर, उत्तम
 बूक, बूक-लांडगा, कोल्हा, कावळा, क्षत्रिय,
 उंदीर, घुबड, अनेक पदार्थांच धूप.
 बूत्तान्त-पु. समाचार, पाहा, 'वृत्तांत.'
 बूत्ति-पाहा 'वृत्ति'.
 बूथा, बूथा-अ. व्यर्थ, निष्कारण, चुकीनें,
 बूग-पु. बेडूक. [विधि विरुद्ध, मूर्खपणानें.
 बूट-ठ-स्त्री. लांकडी मूठ, दस्ता.
 बूंडा-वि. तिरपा, वांकडा, गुंतागुंतीचा.
 बूंडी-स्त्री. ओकती (पाणी काढण्याची).
 बूंत-पु. वेत, वेताची छडी.
 बूंत की तरह कौपना-थरथर कांपणें.
 बूंतनीति-स्त्री. संधिसाधुवृत्ति.
 बूंदा-पु. टिळा, टिकली, बिंदी.
 बूंदी-स्त्री. टिळा, बिंदी, शून्य.
 बूँड-पु. अडसर. [लहानासाठीं सबोधन.
 बू-अ. विना, खेरीज, निषेध सूचक उपसर्ग,
 बूअकल-वि. बेअकली, मूर्ख.
 बूअदब-वि. मोठ्यांचा मान न करणारा.
 बूअसल-वि. निराधार.
 बूआब-वि. निस्तेज, तुच्छ.
 बूआबरू-वि. अपमानित अप्रतिष्ठित.
 बूइजत-वि. अमर्याद.

बेईमान-वि. अधर्मी, अनाचारी.
 बेउझ-वि. आक्षेपरहित, बिनहरकत.
 बेकबर-वि. अबू नसलेला, अप्रतिष्ठित.
 बेकरार-वि. बेचैन, अस्वस्थ.
 बेकल-वि. विकल, अस्वस्थ.
 बेकली-स्त्री. व्याकुळता.
 बेकस-वि. दीन, गरीब, अनाथ.
 बेकसूर-वि. निरपराध, निर्दोष. [उचछूंखल.
 बेकहा-वि. दुसऱ्याचे न ऐकणारा, उद्धट,
 बेकाबू-वि. लाचार, ताब्यांत नसलेला.
 बेकाम-वि. निरूपयोगी, कुचकामाचा,
 बेकायदा-वि. नियमाविरुद्ध. [निरुद्योगी.
 बेकार-वि. निकामी, निरूपयोगी, निष्फळ.
 बेख-पु. वेष, सांग. [-अ. व्यर्थ.
 बेखटक-वि. निःसंकोच. [बेलाशक.
 बेखटके-अ. निःसंकोचपणें, बेघडक,
 बेखतर-वि. निर्भय, धीट.
 बेखता-वि. निर्दोष, निरपराध.
 बेखबर-वि. निष्काळजी, वेशुद्ध, अजाणता.
 बेखुद-वि. बेहोश, भानरहित.
 बेखौफ-वि. धीट, निर्भय.
 बेग, बेग-पु. वेग, प्रवाह, त्वरा, जोराची
 गति, सपाटा, आवेश, जोर, परिणाम,
 प्रभाव, उत्साह, अधिकार, घाई,
 अविचार, प्रेम, आनंद, मलमूत्रोत्स-
 गॅच्छा, वीर.
 बेगम-स्त्री. राणी, उच्च कुळांतील स्त्री.
 बेगर-पु. लोणच्यांत मिसळलेला मसाला.
 -अ. वेगळा, शिवाय.
 बेगरज-वि. तमा न बाळगणारा, बेफिकीर.
 बेगाना-वि. परका, अपरिचित, दुसऱ्याचा.
 बेगार-स्त्री. बिगार, वेठ, मनापासून न
 केलेलें काम, बेगार.

बेगार टालना-कसें तरी काम उरकणें.
 (बेटे से) बेगार भली-निरुद्योगीपणापेक्षां
 फुकट कां होईना पण काम करणें बरें.
 बेगारी-स्त्री. बिगारी, बेगारी.
 बेगि-अ. तत्काळ, लवकर, बेगी.
 बेगुनाह-वि. निरपराधी, निर्दोष, बेगुन्हा.
 बेचना-क्रि. स. विकणें, बेचणें.
 बेच खाना-गमावणें, हरवणें.
 बेचवाना, बेचाना-क्रि. स. विकविणें.
 बेचारा-वि. बिचारा, दीन, गरीब.
 बेचैन-वि. व्याकुळ, बेचैन.
 बेजड-वि. निराधार, बिन बुडाचा, पाया
 नसलेला. [दीन दुबळा.
 बेजबान-वि. मुका, बोलतां न येणारा,
 बेजा-वि. अवेळीं झालेला, अनुचित,
 अयोग्य. [दुबळा, अशक्त.
 बेजान-वि. निर्जीव, मृतवत्, कोमेजलेला,
 बेजाब्ता-वि. बेकायदा, नियमाविरुद्ध.
 बेजार-वि. नाखुष, अप्रसन्न, दुःखी.
 बेजू-पु. मृगूस, विजू.
 बेजोड-वि. अद्वितीय, जोड नसलेलें.
 बेझर-रा-पु. सातू.
 बेझा-पु. लक्ष, निशाण. ठिपके [असत्तात.
 बेट-पु. बंदक, चांचीखालीं दोन पांढरे ठिपके
 बेटला-पु. मुलगा, पुत्र.
 बेटली-स्त्री. मुलगी.
 बेटवा-पु. मुलगा.
 बेटा, बेटौना-पु. मुलगा, पुत्र.
 बेटी, बेटौनी-स्त्री. मुलगी, कन्या.
 बेटन-पु. वेष्टनाचें वस्त्र.
 बेठिकान-वि. स्थानभ्रष्ट, व्यर्थ, निरर्थक.
 बेड-पु. कुंपण, खालचा भाग, बिछाना.
 बेडा-पु. जहाजांचा किंवा नावांचा तांडा,
 हि. म. को. २६

आरमार, नाव.-वि. कठिण.
 बेडा पार करना या लगाना-उद्धार
 करणें, विपत्तीतून वांचविणें.
 बेडिन, बेडिनी-स्त्री. नट जातीची स्त्री.
 बेडिया-पु. नटांची जात. [लहान नाव.
 बेडी-स्त्री. बेडी, एक प्रकारची टोपली,
 बेडौल-वि. कुरूप.
 बेडंग-वि. बेडौल, बेडब, कुरूप.
 बेडंगा-वि. अशिष्ट, अव्यवस्थित ठेवलेला,
 बेड-पु. नाश, बरबादी. [कुरूप.
 बेडई-स्त्री. कचोरी.
 बेडना-क्रि. स. कुंपण घालणें, गुरें वळणें.
 बेडब-वि. बेडौल, विजोड, कुरूप.-अ.
 वाईट रितीनें.
 बेडा-पु. हातांतील कडें, परस, परसूं.
 बेतकल्लुफ-वि. मन मोकळा, निःसंकोची,-
 अ. निःसंकोच, बेधडक.
 बेतना-क्रि. अ. माहीत होणें, कळणें.
 बेतमीज-वि. असभ्य.
 बेतरह-अ. अनुचितरूपानें, गैर वाजवी,
 असाधारणरित्या.-वि. पुष्कळ, अधिक.
 बेतरीका-अ. अनुचित, नियमाविरुद्ध.
 बेतस-पु. वेत.
 बेतहाशा-अ. अत्यंत वेगानें, भरधांव,
 गर्भगळीत होऊन, अविचारानें.
 बेताब-वि. दुर्बल, व्याकुळ.
 बेतार-वि. बिनतारी.
 बेतार का तार-बिनतारी संदेश.
 बेताल-पु. भाट, वेताळ. [मक
 बतुका-वि. विजोड, विसंगत, बेडब, निर्य-
 बेद-पु. पाहा 'वेद.' [अधिकारच्युत
 बेदखल-वि. ताबा किंवा अधिकार नसलेला,
 बेवस्त्री-स्त्री. संपत्तीवरील मालकी हक्क

नाहीसा होणें.

बेदम-वि. मृतवत्, मरणोन्मुख, जर्जर.

बेदव-वि. निदर्श, कठोर.

बेदाप-वि. न डागळलेला, स्वच्छ, निर्दोषी

बेदाना-पु. उत्तम काबुली डाळिंब, दारू-
हळद.-वि. मूर्ख, बेवकूफ.

बेदार-वि. जागृत.

बेदिक, बेदि-पु. पाहा 'वेदि.'

बेध, बेध-पु. छिद्र पाडणें, उंची (माप),
खोली, ग्रहांचें स्थान, ग्रहण, तिथि
इ. चा निर्णय.

बेधडक-अ. निःसंकोच, बेधडक, मागचा
पुढचा विचार न करतां, वि. निःसंकोची,

बेधना-क्रि. स. टोंचणें, भोंक पाडणें.

बेधिया-पु. अंकुश.

बेन-पु. बांसरी, मुरली, पुंगी.

बेनझोर-वि. अजोड, अनुपम.

बेनबा-पु. वाळ्याचा पंखा.-वि. दरिद्री.

बेनसीब-वि. अभागी, दुर्दैवी.

बेना-पु. वाळ्याचा पंखा, वाळा, बांबू.

बेनागा-अ. सतत.

बेनिमून-वि. अनुपम, अद्वितीय.

बेनियाज-वि. स्वतंत्र, बेफिकीर.

बेनी-स्त्री. वेणी, त्रिवेणी, दाराची खिटी.

बेनु-पु. बांसरी, मुरली, बांबू, एक राजा.

बेपरद. बेपद-वि. आवरण नसलेला, उघडा,
नग्न.

बेपरबाह-वि. निष्काळजी, बेपर्वा, उदार.

बेपाइ-वि. भांबावलेला, धाबरलेला.

बेपीर-वि. निष्ठुर, निर्दय.

बेपेंदी-वि. बिनबुडाचा.

बेपेंदी का लोटा-हलक्या कानाचा, धटकेंत

विचार बदलणारा.

बेक्रायदा-अ. व्यर्थ, उगीच.

बेफिक-वि. बेफिकीर.

बेबस-वि. लाचार, पराधीन.

बेबहा-वि. अमूल्य.

बेबाक-वि. फेडलेलें (ऋण), निर्भय.

बेभाव-अ. बेहद.

बेमहल-वि. अयोग्य वेळीं.

बेमिस्ल-वि. अद्वितीय.

बैमौका-वि. अयोग्य वेळीं, अवेळींचा.

-पु. अयोग्य. [उशीर, विलंब.

बेर-स्त्रि. बोर, बोरीचें झाड, वेळ, खेप,

बेर जरी-स्त्री. जंगली बोर.

बेर बेर-अ. वारंवार.

बेरहम-वि. निष्ठुर, निर्दयी. [नोकर.

बेरा-पु. वेळ, सकाळ, घरांत काम करणारा

बेरियो-स्त्री. वेळ, समय.

बेरी-स्त्री. बोर, मुठभर अन्न.

बेरुज-वि. बेमुर्वतखोर, प्रसंगी उपयोगी
न पडणारा, नाखुप, रागावलेला.

बेरे, बेडे-पु. नावांचा समूह.

बेरोक-वि. निर्विघ्न, अडथळ्याशिवाय.

बेल-पु. फावडें, कुदळ, सडक मोजतांना
चुन्याची ओढलेली रेष, गांठ (कापड,
कागद इ. ची) बेलचें झाड, बेलफळ.-
स्त्री. बेल, लता, संतान, वंश, भितीवर
अगर कपड्यावर काढलेलीं फुलें,
बेलबुट्टी, वल्हें.

बेल मुंडे चढ़ना-कार्य तडीस जाणें.

बेलचा-पु. कुदळ.

बेलजत-वि. बेचव, आनंदरहित. [मजूर.

बेलदार-पु. पावड्यानें काम करणारा

बेलन-पु. सडक किंवा जागा सपाट

करण्याचा दगडी किंवा लोखंडी
रोलर, यंत्रांतील रोलर, पिंजाऱ्याचें
लाटणें, गुन्हाळाचा ओंडका. [करणें.

बेलना-पु. लाटणें.-क्रि. स. लाटणें, नष्ट

पापड बेलना-कार्यनाश करणें.

बेलबटा-पु. बेलबुटी.

बेलरी-इ-स्त्री. लता, वल्लरी.

बेलसना-क्रि. स. उपभोगणें.

बेलहरा-पु. विड्याचा डबा.

बेला-पु. मोगरा, समय, वेळ.

बेलाग-वि. साफ, बिलकुल, अगदीं.

बेलि-स्त्री. लता, वेली.

बेली-पु. सहचर, साथीदार.

बेलौस-वि. स्पष्टवक्ता, निःस्वार्थ.

बेवक्र-वि. मूर्ख, नालायक.

बेवक्त-अ. अवैळीं.

बेवक्रा-वि. बेमुर्वतखोर, कृतघ्न.

बेवरा, व्योरा-पु. विवरण.

बेवरेबार-वि. तपशीलवार, विस्तृत.

बेवसाय, व्यवसाय-पु. धंदा, उद्योग, व्यवसाय.

बेवहरना-क्रि. अ. व्यवहार करणें, वागणें,

बेवहार-पु. व्यवहार. [सावकारी करणें.

बेवहरिया-पु. सावकार, सावकाराचा

बेवा-स्त्री. विधवा, मृतपत्निका. [कारकून.

बेवान-पु. विमान.

बेश-वि. अधिक, ज्यादा, श्रेष्ठ, सुंदर.

बेशऊर-वि. मूर्ख.

बेशक-अ. निःसंदेह, निःसंशय.

बेश कीमत-वि. मौल्यवान.

बेशी-स्त्री. अधिकता.

बेशुमार-वि. बेसुमार, अमर्याद.

बेसंबर, बैश्वानर-पु. आग.

बेसंबर-वि. मूर्च्छित, बेशुद्ध.

बेस, बेश-पु. वेश, प्रवेश, संचार, वेश्या-
स्थान, वेश्याजन, पोशाख, वेष (सोंग)
तंबू, वेश्यावेतन.

बेसन-पु. डाळीचें पीठ.

बेसनी-स्त्री. डाळीच्या पिठाची बनवि-
लेली पुरी, खारी पुरी.

बेसनौटी-स्त्री. खारी पुरी.

बेसबरा-वि. अधीर, उतावीळ, असंतुष्ट.

बेसर-पु. खेचर, नथ.

बेसरा-वि. निराश्रित.

बेसरोसामान-वि. कंगाल.

बेसवा-स्त्री. वेश्या.

बेसा-स्त्री. वेश्या. -पु. वेष, पोषाख.

बेसारा-वि. बसणारा, स्थापणारा.

बेसाह-हा-स्त्री. खरेदी केलेली वस्तु, सोदा.

बेसाहना-क्रि. अ. विकत घेणें, खरेदी
करणें, ओढवून घेणें, (विरोध, संकट इ.).

बेसाहनी-स्त्री. मालाची खरेदी.

बेसुध-वि. बेशुद्ध, ताळद्यावर नसलेला.

बेहंगम-वि. बोजड, विचित्र. -पु. पक्षी.

बेह-वि. उत्तम. -पु. छिद्र, भोंक.

बेहतर, बेहतरिन-वि. बेहेत्तर, सर्वोत्तम.

बेहतरी-स्त्री. चांगुलपणा, कल्याण.

बेहब-वि. बेसुमार, अपरिमित.

बेहना-पु. कोष्टी, पिंजारी.

बेहमयत-वि. निर्लज्ज.

बेहया-वि. निर्लज्ज, बेशरम.

बेहयाई-स्त्री. निर्लज्जता.

बेहर-वि. अचल, स्थावर, अलग, पृथक.

बेहराना-क्रि. अ. फाटणें.

बेहरी-स्त्री. पोस्त, वर्गणी.

बेहला-पु. व्हायोलिन (एक तंतुवाद्य).

बेहाल-अ. हलाखीच्या स्थितीस पोचलेला,

व्याकुल, बेचैन.
 बेहूनरा-वि. मूर्ख, अशिक्षित.
 बेहूदगी-स्त्री. असभ्यता, अशिष्टता.
 बेहूदा-वि. असभ्य, अशिष्ट.
 बेहूदापन-पु. अशिष्टता.
 बेहून-अ. विना, वांचून.
 बेहूफ-वि. निष्काळजी, बेफिकीर.
 बेहोष-वि. बेशुद्ध.
 बेहोषी-स्त्री. बेशुद्धि, मूर्छितावस्था.
 बैंगन-पु. वांगें.
 बग (ज) नी-वि. लाल निळ्या रंगाचा.
 बंडा-दि. आढें (घराचें).
 बै-स्त्री. वय, फणी (हातमागाची), विक्री.
 बैआना-पु. बयाणा.
 बैकल-वि. वेडा, उन्मत्त.
 बैकलाना-क्रि. अ. वेडा होणें.
 बैकुंठ-पु. वैकुंठ.
 बैखानस, बैषानस-पु. तपस्वी, ऋषि.
 बैज-पु. अंडी, अंडकोश.
 बैजबी-वि. अंडाकार.
 बैजा-पु. अंडें, अंडकोश. [चौरंग, अधिवेशन.
 बैठक-स्त्री. बसण्याची जागा, चौक, आसन,
 बैठकबाज-वि. धूर्त, गोष्टी वेल्हाळ.
 बैठका-पु. बैठकीची जागा, दिवाणखाना.
 बैठकी-स्त्री. बैठका (व्यायामाचा प्रकार).
 बैठन-स्त्री. आसन, बसण्याची तऱ्हा, बैठक.
 बैठना-क्रि. अ. बसणें, जम बसणें, पिचणें,
 व्यवस्था बिघडणें, खर्च होणें, बेकार
 होणें, रिकामें राहणें, बरोबर नेम
 लागणें, अचूक लागणें.
 (मन वा बिल) बैठना-मन जाणें, हताश
 बंटे बैठाय-उगीच, एकाएकीं. [होणें.
 बंटेबंटे-विनाकारण, अचानक.

बैठवाना, बैठाना-क्रि. स. बसविणें, संवय
 लावणें, जम बसविणें.
 बैठारना-क्रि. स. बसविणें.
 बैत-स्त्री. कविता, छंद, श्लोक.
 बैतुलइल्म-पु. शाळा, विद्यामंदिर.
 बैतुलखला-पु. संडास.
 बैतुलमाल-पु. सरकारी खजीना, लुटीचा
 माल ठेवण्याचा मुसलमान व अरबांचा
 खजीना, बेवारशी माल. [स्थान.
 बैतुलमुकद्दस-पु. मक्का, मक्केचे प्रसिद्ध
 बैतुल हरम-पु. मक्का.
 बैतुल्ला-पु. काबा. [वैतरणी नदी.
 बैतरनी, बैतरणी-स्त्री. यमलोकांतील
 बैताल-पु. द्वारपाल, वेताळ, शंकराच्या
 गणांपैकी एक, भूतबाधा झालेलें प्रेत.
 बैतालिक-पु. स्तुतिपाठ गाऊन राजाला
 बैद-पु. वैद्य. [जागविणारा स्तुतिपाठक.
 बैदक, बैद्यक-पु. आयुर्वेद.
 बैदकी-गी-स्त्री. वैद्यकी. [-पु. वेदवाक्य.
 बै (वै)दिक-वि. वेदाचें, वेदपाठी, पवित्र.
 बैंदही-स्त्री. सीता.
 बैन, बयन-पु. वचन, वाणी, मध्य.
 बैना-पु. वाणी, उत्सव किंवा मंगल कार्या-
 निमित्त इष्ट मित्रांना वांटली जाणारी
 मिठाई, अहेर, वाण. -क्रि. स. पेरणें.
 बै (वै)नतेय-पु. गरुड, विनताचा मुलगा.
 बैनामा-पु. विक्रीपत्र, साठेखत, विक्री,
 बैपार, व्यापार-पु. व्यापार, व्यवसाय.
 बैपारी, व्यापारी-पु. व्यापारी, धंदेवाईक.
 बै (वै)भव-पु. वैभव, ऐश्वर्य, समृद्धि,
 बैयर-स्त्री. स्त्री, बाई, लहान. [सामर्थ्य.
 बैया-पु. वय, फणी, लहान नणंद.
 बैरंग-वि. नाटपेड (पत्र).

बैर, बैर-पु. वैर, शत्रुत्व, द्वेष, शौर्य,
वैरीसमुदाय.

बैर काठना या निकालना-सूड उगविणें,
बैर ठानना-विरोध करणें. [उट्टें काठणें.

बैर पडना-वैरी बनणें.

बैर बिसाहना या मोल लेना-विरोध उत्पन्न
बैर लेना-सूड उगविणें. [करणें.

बैरख-पु. फौजेचा झंडा, ध्वज. [ठेवण्याचें).

बैरा-पु. नोकर, नळकाडें (पेरतांना बीं
बैराखी-स्त्री. दंडांतील एक दागिना.

बैराग-पु. वैराग्य.

बैरागी-वि. उदासीन, विरक्त. -पु. वैष्णव
मताच्या साधूंचा एक भेद, वीर.

बैराग्य-पु. वैराग्य, प्रपंचाबद्दल अनासक्ति,
असंतोष.

बैराना-क्रि. अ. वातानें प्रकृती बिघडणें.

बैरी-पु. वैरी, विरोधी.

बैरू, बैरून-अ. बाहेर, वेगळें.-अ. शिवाय.

बैरुनी-वि. बाहेरील.

बैल-पु. बैल, मूख. -वि. बिळांत रहाणाऱ्या
(उदीर वगैरे) प्राण्यांच्या संबंधी.

बैसंदर-पु. अग्नि. [जाति.

बैस-स्त्री. वय, आयुष्य, तारुण्य, एक क्षत्रिय

बैसगडब-पु. वासुदेव, (खेळ करणारा).

बैसना-क्रि. अ. बसणें.

बैसर-स्त्री. नागाची फणी.

बैसा-वि. बसलेला, विश्रांति घेतलेला.

बैसाख-पु. वैशाख.

बैसाखी-स्त्री. कुबडी, रब्बी पीक.

बैसिक-पु. वेश्येवर प्रेम करणारा, विषयी.

बैहर-वि. श्रोधी, भयंकर. -पु. वायु.

बोभाई-स्त्री. पेरणी, पेरण्याची मजुरी.

बोभाना-क्रि. स. पेरविणें.

बोगदान-पु. गारुड्याची पिशवी.

बोजा-स्त्री. तांदुळापासून बनविलेली दारू.

बोझ-पु. ओझें, भार, कामाचा बोजा,
जबाबदारी.

बोझना-क्रि. स. भार टाकणें, (नाव, गाडी

बोझा-पाहा 'बोझ'. [वगैरेवर).

बोझाई-स्त्री. लादण्याची, चढविण्याची
क्रिया (माल इ.).

बोझिल-वि. वजनदार, जड.

बोटी-स्त्री. मांसाचा लहान तुकडा.

बोटी बोटी काटना-शरीराचे तुकडे तुकडे

बोझा-पु. अजगर, चवळीची शेंग. [करणें.

बोडी-स्त्री. दमडी, कवडी, अल्प धन.

बोतल-पु. वाटली.

बोतह, बोता-पु. उंटाचा नर बच्चा, झाड,
झाडी, शाल, वेलवूट्टी, वाणाचा नेम.

बोबा-वि. आळशी, सुस्त, मूर्ख, मंद बुद्धीचा,

बोध-पु. ज्ञान, संतोष. [फोफसा, फुसफुशीत.

बोना-क्रि. स. पेरणें.

बोबा-पु. स्तन, गट्टा, सटरफटर वस्तु.

बोय-स्त्री. वास.

बोर-पु. बुडविण्याची क्रिया.

बोरना-क्रि. स. बुडविणें, बुचकळणें, बदनामी

बोरसी-स्त्री. शेंगडी. [करणें, रंगविणें.

बोरा-पु. पोतें.

बोरिया-पु. चटई.

बोरी-स्त्री. लहान पोतें.

बोल-पु. वचन, टोमणा, प्रतिज्ञा, बाजाचा
सुस्वर. [भाषा, कुरापत.

बोलचाल-स्त्री. संभाषण, व्यवहाराची-

बोलचाल न होना-मन स्वच्छ नसणें.

बोलता-पु. जीव, आत्मा.-वि. खूप

बोलती-स्त्री. वाचा. [बोलणारा, बोलका.

बोलना-क्रि. स. सांगणें, कथन करणें, निश्चय करणें, ठरविणें, अडविणें, रोखणें, प्रतिरोध करणें.-क्रि. अ. बोलणें, भाषण करणें, आवाज होणें.

बोलजाना-राम म्हणणें, मरणें (अशिष्ट).

बोलबाला-पु. प्रसिद्धि, जयजयकार.

बोली-भाषा, बोली, टोमणा, लिलांब, बोलीगेली-स्त्री. थट्टामस्करी. [बोलणें.

बोवना-क्रि. स. पेरणें.

बोवाना-क्रि. स. पेरणी करविणें.

बोश-पु. वजन, रबाब, दबदबा, हलकट

बोसा-पु. चुंबन, मुका. [माणूस.

बोसीबा-वि. जुना, खराब.

बोस्तो-पु. बाग.

बोह-स्त्री. बुडी.

बोहतान-पु. मिथ्या आरोप, दूषण.

बोहतान जोडना-कलंक लावणें.

बोहनी-स्त्री. बोहणी.

बोहित-पु. मोठी नाव, जहाज. [कापसाचें].

बोंड बोंडा-स्त्री. वेल, डहाळी, बोंड

बोंडना-क्रि. अ. वेलीप्रमाणें वाढणें.

बोंडर-पु. वावटळ.

बोंडी-स्त्री. शेंग, कच्चे फळ, दमडी.

बौआना-क्रि. अ. झोंपेंत बडबडणें, वेड्या-सारखें बडबडणें.

बौखल-वि. रागीट, विक्षिप्त, चिडखोर.

बौखलाना-क्रि. अ. रागावून बोलावणें,

बौछार-स्त्री. तुषार, बुरबुर. [कातावणें.

बौना-पु. खुजा माणूस, वामनमूर्ति.

बौर-पु. मोहर.

बौरना-क्रि. अ. आंब्याला मोहर येणें.

बौरहा-बौरा-वि. विक्षिप्त, वेडा, बाबळट, मोळा, अजागळ, मुका.

बौराई-स्त्री. विक्षिप्तपणा.

बौराना-क्रि. अ. वेड लागणें, विक्षिप्त होणें, मनावरचा ताबा जाणें. विवेक सुटणें.-

क्रि. स. एखाद्याला बनविणें, फजिती बौराह-वि. वेडा. [करणें, वेड लावणें.

बोरी-वि. वेडी.

बोलसिरी-स्त्री. बकुळीचें झाड, व फूल.

बोलाना-क्रि. अ. पाहा 'बोखलाना,

बोहर-स्त्री. वधू, सून.

व्यजन-ना-पु. पंखा. [देणें.

व्यहाना-क्रि. स. लग्न करविणें, लग्न करून

व्याकुल-पु. गोंधळलेला, विव्हल, भयभीत, गढून गेलेला, विस्कटलेला, चंचल.

व्याज, व्याज-पु. कपट, लपविणें, निमित्त, युक्ति, कृत्रिमपणा, दोष, व्याज, इशारा

व्याधा, व्याध-पु. व्याध, पारधी, नीच, दुष्ट.

व्याना-क्रि. स. विणें.

व्याप, व्याप-पु. व्याप, पसारा.

व्यापना-क्रि. अ. व्यापणें, प्रसरणें.

व्यारी-स्त्री. रात्रीचे भोजन.-पु. वाढू.

व्याल-पु. अजगर, हत्ती.

व्यालू-पु. रात्रीचा फराळ.

व्यास-पु. विस्तार, विभागणें, विभाग-करणारा, वेगळे करणें, भेद, रचना, रंंदी,

व्याह-पु. विवाह, लग्न. [व्यास, पुराणिक.

व्याहता-वि. विवाहित, लग्न झालेला.

व्याहना-क्रि. विवाह करणें.

व्याहा-वि. विवाहित.

व्याहुला-वि. लग्नाचा.

व्यंगा-पु. रापी (कातडें सोलण्याची)

व्योचना-क्रि. अ. मुरगळणें.

व्योत-पु. सोय, व्यवस्था, युक्ति, उपाय, कार्य-पद्धति, कपडे बेतण्यासाठीं कापड-

व्योत बांधना-सिद्धता करणें. [फाडणें.

व्योतना-क्रि. कपडे बेतणें.

व्योपार, व्यापार-पु. व्यापार, कर्म.

व्योरन-स्त्री. केस विचरणें, गुंतवळ काढणें,

व्योरना-क्रि. वेणी सोडणें. [खबर.

व्योरा-पु. तपशील, विवरण, वृत्तान्त,

व्योरेबार-तपशीलवार, सविस्तर.

व्योहर-पु. व्याजबट्याचा व्यवहार.

व्योहरिया-पु. सावकार, देण्याघेण्याचा

व्योहार-पु. व्यवहार. [व्यवहार करणारा.

ब्रज-पु. गोकुळ.

ब्रन, ब्रण-पु. ब्रण, फोड, गळ, वण.

ब्रह्म-पु. ईश्वर, परमात्मा, स्तोत्र, मंत्र,

वेद, ओंकार, ब्राह्मण, ब्राह्मणजाति

ब्रह्मतेज, तप, ब्रह्मचर्य, अध्यात्मज्ञान,

उपनिषद, स्वरूप, ब्रह्मास्त्र, गायत्री,

ज्ञान, तत्त्व, ब्रह्मदेव, यज्ञांतील ऋत्विज,

ब्रह्मलोक.-वि. ब्रह्मज्ञानी, तपस्वी.

बृहस्पति.

ब्रह्मांड-पु. संपूर्ण विश्व, डोक्याची कवटी.

ब्राह्मण-पु. ब्राह्मण, विष्णु, शंकर, वेदाचा

एक भाग, उपाध्याय, अभिजित,

ब्राह्मण समूह.-वि. ब्रह्मज्ञानी,

ब्राह्मणाचें.

ब्राह्मणी-स्त्री. बुद्धि, ब्राह्मणजातीची,

स्त्री, ब्राह्मण पत्नी, चोपय (सरडा)

सोनपितळ, भारंगव.

ब्राह्मी-स्त्री. ब्रह्मशक्ति, सरस्वती, भाषण,

वाणी, वेदोक्त विधि, ब्रह्मविवाह

शालेली, ब्राह्मणपत्नी, सोमबल्ली,

सप्तमातृकांपैकी एक.

ब्रीडा, ब्रीडा-स्त्री. लज्जा, संकोच, विनय.

[भ]

भंकार-पु. विकट हास्य, विकट शब्द.

भंग-पु. लाट, पराजय, तुकडा, खंड, कुटिलता, भय, अडचण, बाधा.

भंग(गे)ड-डी-वि. भांगेचें व्यसन असलेला,

भंगरा-पु. माका, एक वस्त्र. [भंगड.

भंगना-क्रि. अ. भंग होणें, तुटणें, दबलें

जाणें.-क्रि. स. तोडणें, दाबणें. [कटाक्ष.

भंगिमा-भंगी-स्त्री. वांकडेपणा, हावभाव,

भंगी-वि. नाश पावणारे, भांग पिणारा.

भंगेडी-वि. भांग पिणारा. [-पु. भंगी.

भंजन-वि. तोडणारा.-पु. मोडतोड, नाश,

पराजय करणें, पिडणें, अडविणें.

भंजना-क्रि. अ. तुकडे तुकडे होणें,

तुटणें, मोडणें, खुर्दा होणें (नाण्यांचा).

भंजाना-क्रि. स. बटविणें, मोड करणें

(स्पयांची), विध्वंस करणें, दूर करणें.

भंटा-पु. वांगें. [बोलणारा.

भंड-वि. घूर्त, पाखंडी, अश्लील शब्द

भंडताल-पु. नाच गाण्याचा एक प्रकार,

ज्यांत टाळ्या वाजवितात.

भंडना-क्रि. स. हानि पोहचविणें, बिघ-

डविणें, नष्ट-भ्रष्ट करणें, तोडणें, बद-

नाम करणें. [मातीचें भांडें फुटणें.

भंडफोड-पु. बंड फुटणें, रहस्य प्रकट होणें,

भंडभोड-पु. भांड (वनस्पति) भांडें.

भंडसार-ल-स्त्री. धान्याचें कोठार.

भंडा-पु. भांडें, रहस्य.

भंडा फुटना-बंड फुटणें, गौप्य स्फोट होणें.

भंडाना-क्रि. स. भंडावणें, नष्ट करणें.

भंडार-पु. खजिना, कोठार, वखार,

पाकशाळा, पोट. [साधूचें भोजन.

भंडारा-पु. स्वंपाकघर, रमणा, पोट, समूह,

भंडारी-स्त्री. लहान खोली, खजिना.-पु.
 भंडार-पु. भांडार. [खजिनदार, आचारी.
 भंडोआ-पु. भाटांचें गीत.
 भेंभाना-क्रि. अ. हंबरणें.
 भेंभीरी-स्त्री. लालरंगाचा पावसाळी
 भेंभेरी-स्त्री. भय, भीति. [किडा.
 भेंवना-क्रि. अ. फिरणें.
 भेंवफेर-पु. संसारचक्र, भ्रम.
 भेंवर-पु. भुंगा, पाण्याचा भोंवरा, खळगा.
 भेंवर कळी-स्त्री. फिरती कडी, कळसूत्र.
 भेंवर जाल-पु. संसार पाश.
 भेंवर भोख-स्त्री. जोगवा.
 भेंवरी-स्त्री. फेरी, खेप (फेरीवाल्याची)
 पाण्याचा भोंवरा, केसांतील भोंवरा.
 भेंवाना, भसाना-क्रि. स. फिरविणें, चकरा
 देणें, बुचकळ्यांत पाडणें.
 भेंसना-क्रि. अ. पाण्यांत फेंकलें जाणें.
 भइया-पु. भाऊ.
 भई-क्रि. अ. झाली.-अ. बाबारे-पु. भाऊ.
 भउजाई, भौजाई-स्त्री. भावजय.
 भकाऊ-पु. बागुलबुवा.
 भकुआ-वि. मूर्ख.
 भकुआना-क्रि. स. घाबरें होणें.-क्रि. अ.
 घाबरविणें, बनविणें, थट्टा करणें.
 भकोसना-क्रि. स. वकाबक खाणें, बोकणा
 भख-पु. आहार, भोजन. [भरणें.
 भखना-क्रि. स. खाणें.
 भग-पु. आदित्य.-वि. (विवाहाची देवता),
 सुदेव, कल्याण, बढती, सौंदर्य, कीर्ति,
 प्रयत्न, प्रेम, विलास, स्त्री योनि, धर्म,
 सद्गुण, पुण्य, विरक्ति, मोक्ष, सर्वशक्ति-
 मत्त्व, ऐश्वर्य, माहात्म्य, पराक्रम,
 पूर्वाफलुनी, उत्तरा फलुनी नक्षत्र.

भगत, भक्त-वि. तल्लीन, निष्ठावंत,
 जोडलेला, शिजवलेलें, वांटलेले, दुस-
 न्यास दिलेलें. भक्त, उपासक, शाका-
 हारी, साधु, भात, अन्नभाग, भोजन,
 वेतन, पोटीगी, धान्य, भूतबाधा उतर-
 विणारा मांत्रिक.
 भगतबळल, भक्तवत्सल-वि. भक्त वत्सल.
 भगति-स्त्री, भक्ति-स्त्री. भक्ति, विभागणें,
 तुकडा, उपासना, सेवा, श्रद्धा रचना,
 आकृति, वेलबुट्टी, चित्तारी काम.
 भगतिथा-पु. राजपुताऱ्यांतील कलावंति-
 भगदंड-र-स्त्री. पळापळ. [णीची एक जात.
 भगदेव-पु. अतिविलासी मनुष्य.
 भगना-क्रि. अ. पळून जाणें. [अन्न.
 भगमास-पु. फाल्गुनमास.
 भगर-ल-पु. ढोंग, कपट, जादू, सडलेलें
 भगली-वि. ढोंगी, जादुगार.
 भगवंत, भगवत-पु. ईश्वर, विष्णु, जैन,
 गौतमबुद्ध.-वि. ऐश्वर्ययुक्त, पूज्य.
 भगवती-स्त्री. लक्ष्मी, दुर्गा, पूज्य स्त्री.
 भगवान-पु. ईश्वर.
 भगाना-क्रि. स. दूर करणें, पळविणें.
 भगिनी-स्त्री. बहीण, स्त्री.
 भगीरथ-वि. फार मोठा.-पु. अयोध्येचा
 राजा, भगीरथ.
 भगोडा-वि. पळालेला, पळपुटा, मित्रा.
 भगौती-स्त्री. भगवती, लक्ष्मी, दुर्गा,
 पूज्य स्त्री. [भगवा (रंग).
 भगौहो-वि. भगवा, भ्याड, पळपुट्या
 भगुल, भगू-वि. पळपुट्या, भेदरट.
 भचक-स्त्री. लंगडेपणा. [चकित होणें.
 भचकना-क्रि. अ. फेंगडें चालणें, आश्चर्य-
 भच्छ, भक्ष-पु. भक्ष, खाद्य.

भच्छना-क्रि. स. भक्षण करणें, खाणें.

भजन-पु. सेवा, पूजा, भजन, जप, विभाजन, मालकी उपभाग.

भजना-क्रि. स. भजणें, आश्रय घेणें, ईश्वर नामाचा जप करणें.-क्रि. अ. पोहोंचणें,

भजनी-पु. भजन करणार. [पळून जाणें.

भजाना-क्रि. स. पळविणें, दूर करणें.

भजामहे-आम्ही भजन करतो.

भजामि-मी भजन करतो.

भट-पु. योद्धा, वीर, रानटी मनुष्य, स्लेच्छभेद, पामरभेद, राक्षस.

भटकटाई-स्त्री. वनस्पतिविशेष.

भटकना-क्रि. अ. भटकणें, बुचकळ्यांत पडणें, रस्ता चुकल्यामुळें इकडे तिकडे भटकणें. [बुचकळ्यांत पाडणें.

भटकाना-क्रि. स. चुकीचा मार्ग दाखविणें,

भटक्या-पु. भटक्या, भटकविणारा.

भटकौहो-वि. भटकविणारा.

भटभेडा-रा-पु. टक्कर, धक्का, सामना,

भटा-पु. वांगें. [ठोकर, अनपक्षित भेट.

(कथा के) भटा-पुराणांतील वांगीं.

भट-स्त्री. सखी, मैत्रीण, स्त्रियांकरितां आदरसूचक संबोधन.

भट्ट-पु. धनी, विद्वान (एक पदवी). श्रेष्ठ, भाट (क्षत्रिय व ब्राह्मण्यांचा पुत्र.) [कौलांची भट्टी.

भट्टा-पु. मोठी भट्टी, विटाची किंवा

भट्टिनी-स्त्री. ब्राह्मणी, पट्टराणीहून अन्य राजपत्नी. [करण्याची जागा.

भट्टी-स्त्री. मोठी चूल, भट्टी, दारू तयार

भट्टा-पु. आवा, भट्टी. [शिवराळपणा.

भठियारपन-पु. भाकरी भाजण्याचा धंदा,

भठियारा-पु. खानावळवाला (मुसलमान).

धर्मशाळेचा व्यवस्थापक.

भडबा-पु. अवडंबर. [सुटणें.

भडक-स्त्री. दिखारूपणा, बहकणें, ताबा

भडकदार-वि. भडकदार, रुबावदार, चमकदार. [(पशु), रागावणें.

भडकना-क्रि. अ. पेटणें, भडकणें, बुजणें

भडकाना-क्रि. स. प्रज्वलित करणें, पेटविणें, फुस देणें, बुजगावणें भयभीत करणें, (जनावराकरितां) [होणारा.

भडकीला-वि. भडकदार, भिऊन उत्तेजित

भडकैल-वि. जंगली, अडाणी.

भडभडाना-क्रि. अ. भडभड शब्द करणें,

भडभड्या-वि. वडवड्या. [भडभडून येणें.

भडभुंजा-पु. भुजारी, भडभुंजा.

भडिहा-पु. चोर.

भडिहाई-अ. लपून, चोरटेपणानें.

भडी-स्त्री. लबाडीचें उत्तेजन.

भडुआ-पु. वेश्येचा दलाल. [सांगणें.

भणना, भनकना, भनना-क्रि. अ. बोलणें,

भणित-ति भनित-वि. सांगितलेलें.-स्त्री.

भतीजा-पु. पुतण्या. [भाषण, वाणी.

भतीजी-स्त्री. पुतणी.

भक्त-पु. निष्ठावंत, उपासक.-पाहा 'भगत'

भत्ता-पु. भत्ता.

भवंत-वि. पूज्य पु. बौद्धसाधु.

भदई-स्त्री. भाद्रपद महिन्यांत होणारें पीक.

भदाक-पु. धाडकन पडण्याचा शब्द.

भदेसिल-वि. बोजड, ओंगळ.

भदौरिया-पु. ग्वाल्हेर प्रांतांतील एक

भद्दा-वि. कुरूप, मड्ड. [क्षत्रिय जात.

भद्दापन-पु. कुरूपता.

भद्र-वि. सुखी, शुभ, अनुकूल, चांगला,

सुन्दर, सुखकर, श्रेष्ठ, साधु, कल्याण-

कारक, सभ्य, स्तुत्य.—पु. बैल, हत्तीभेद, खंजरीट पक्षी, ढोंगी, देवदार, कडधान्य, नागरमोथा, पोलाद, नीलकमल, सुमेरू पर्वत, सोने, उत्तरेचा दिग्गज, दाढी मिशांचे व डोक्याचें मुंडण, सुख.—स्त्री. गंगा, गाय, तिथि (२, ७, १२ ह्या) सुभद्रा, हळद, श्वेतदूर्वा, आकाशगंगा.

भद्रता—स्त्री. शिष्टता, सभ्यता, माणुसकी.

भद्री—वि. भाग्यवान.

भनई—क्रि. स. म्हणतो, म्हणते.

भनक—स्त्री. अफवा, खोल आवाज.

भनना—क्रि. स. सांगणें, आवाज करणें.

भनभनाना—क्रि. अ. गुणगुणणें, भणभणणें.

भनभनाहट—क्रि. अ. भणभणणें. [नोट].

भनाना—क्रि. स. मोड करणें, मोडण (हुंडी,

भनित—वि. म्हटलेलें.—पहा 'भणित.'

भन्नाना—क्रि. अ. फणा काढून अंगावर येणें, रागावणें, वसकून अंगावर येणें.

भभ(ब)का—पु. अर्क काढण्याचें यंत्र.

भभक—स्त्री. उकळी.

भभ(ब)कना—क्रि. अ. भडकणें, पेटणें, उष्णतेमुळें फुटणें, तडकणें, उकळी फुटणें.

भभकी—स्त्री. पोकळ दम, दटावणी.

भभरना—स्त्री. अ. भयभीत होणें, घाबरणें, बुचकळ्यांत पडणें.

भभराना—रोमांचित होणें.

भभूका—पु. ज्वाला.

भभूत-ति—स्त्री. राख, अंगारा.

भभोरना—क्रि. स. फाडून खाणें.

भभभड—स्त्री. दाटी.

भयंकर—वि. धोक्याचें, भीतिप्रद, भयानक.

भय—पु. भीति, संकट.

भयभीत—वि. घाबरलेला, भ्यालेला.

भया—क्रि. अ. झालें.

भयाकुल—वि. भीतीनें घाबरलेला.

भयाण—वि. भयानक, भीतिप्रद.

भयानक—वि. भयंकर.—पु. राहु, वाघ, भया-

भयावन-ना—वि. भयंकर. [नक रस, भय.

भयाहू—स्त्री. धाकटी भावजय.

भरंत—स्त्री. संदेश, संशय.

भर—पु. भार, बोजा, वजन, समूह, ढीग, वैपुल्य, दोन हजार पल वजन (भार).—
अ. कडून, द्वारा.—वि. एकंदर, संपूर्ण, धारण करणारा.

भर(ड)कना—क्रि. अ. भडकणें, चमकणें.

भरत—पु. भारद्वाज पक्षी, कांसें, तांबट,

भरतमुनि, राजा भरत, नट.

भरतखंड—पु. भारत खंड, हिंदुस्तान.

भरद्वाज—पु. एका मुनीचें नांव.

भरता—पु. भरीत, रायतें, प्रभु, स्वामी, घनी,

भरतार—पु. पति, नवरा. [नायक, पालक.

भरती—स्त्री. पुरण भरण्याची क्रिया, भर, प्रवेश, भरती.

भरती का—रही, साधारण, मामुली.

भरण, भरन—पु. पालनपोषण, वेतन, धारण करणें, भरणी नक्षत्र.

भरणी-नी—स्त्री. भरणी नक्षत्र, घोसाळी.

भरना—क्रि. स. भरणें, घालणें, पूर्ण करणें, कर्ज फेडणें, चुकतें करणें, उपरोध, निंदा करणें, भरून जाणें, शरीराला लावणें, लेपणें, निभावणें.—क्रि. अ. शरीर घष्टपुष्ट होणें.—पु. लांच.

(कोंछ) भरना—ओटी भरणें. [भरणें.

(मांग) भरना—वरानें वधूच्या भांगांत शेंदूर

भरनि—स्त्री. पोशाख, पेहराव.

भरनी-णी—वि. पाळणारी, पूर्ण करणारी.—

स्त्री. भरणी नक्षत्र, ह्याच्यांत पाऊस पडल्यानें सर्प मरतात. [पाई, पोंच.
 भरसाई-अ. चांगल्या रीतीनें.-स्त्री. भर-
 भरपाना-मिळवणें.
 भरपूर-वि. भरपूर.-अ. चांगल्या तऱ्हेनें,
 पूर्ण रूपानें. [घाबरणें.
 भरभराना-क्रि. अ. रोमांचित होणें,
 भरभेंटा-पु. सामना, लढाई.
 भरम, भ्रम-पु. भ्रम, घोटाळा, रहस्य.
 भरम गंवाना-रहस्यस्फोट करणें.
 भरमन-भ्रमण-पु. सहल, चुकणें, भटकणें.
 भरमना-क्रि. अ. फिरणें, भटकणें, संशयांत
 पडणें.-स्त्री. चूक, बुचकळा.
 भरमाना-क्रि. स. फूस लावणें, दारोदार
 हिडविणें, धोक्यांत पाडणें.
 भरमार-स्त्री. विपुलता.
 भरमीला-वि. संशयी, भ्रमिष्ट.
 भरराना-क्रि. अ. कडकडणें, तुटून पडणें.
 भरवाना-क्रि. स. भरविणें.
 भरसक-अ. यथाशक्ति.
 भरसन-ना-स्त्री. धमकी, निंदा.
 भरसाई-पु. भट्टी.
 भरहराना-क्रि. अ. कडकड होऊन पडणें.
 भरांति, भ्रांति-स्त्री. भ्रांति, भ्रम. [मजुरी.
 भराई-स्त्री. भरण्याची क्रिया, भरण्याची
 भरिता-वि. भरणारी, पूर्ण करणारी,
 पालन करणारी. [वजन.
 भरी-स्त्री. एक रुपया किंवा १० मासे,
 भरुवाना-क्रि. अ. जड होणें भारावणें.
 भरुवाना-क्रि. अ. घमंड करणें.-क्रि. स.
 उत्तेजित करणें, भडकविणें, फूस लावणें.
 भरेंव्या-पु. पालक.-वि. भरणारा.
 भरोसा-पु. भरंवसा, विश्वास, आशा,

उमेद, साहाय्य, अवलंब.
 भर्त्सन-ना-स्त्री. निंदा, निर्भत्सना, दटा-
 भर्म-पु. भ्रम. [वणी.
 भर्ना-क्रि. अ. भरं भरं शब्द होणें.
 भल-वि. चांगलें, उत्तम.
 भलपति-पु. भालाइट. [माणुसकी.
 भलमनसत-भलमनसी-स्त्री. सज्जनता,
 भला-वि. चांगला, भला, उत्तम, पहिल्या
 प्रतीचा.-पु. कल्याण, कुशल.-अ. बरें,
 भलाई-स्त्री. चांगूलपणा. [अस्तु.
 भले-अ. चांगल्या तऱ्हेनें, वाहवा, भले
 भले ही-असेना कां. [शाबास.
 भलेरा-वि. चांगला.
 भवंग-ना-भवंगम-पु. साप.
 भबंर-पु. भोंवरा.
 भबंरी-स्त्री. भ्रमरी.
 भव-पु. अस्तित्व, मूळ कारण, उत्पत्ति,
 जन्म, मेघ, ढग, कुशल, संसार, उत्कर्ष,
 भय, कल्याण, शंकर, शरीर, लाभ.-
 वि. उत्पन्न झालेला वा होणारा, शुभ.
 भव(वि)तव्यता-स्त्री. दैव, भविष्य.
 भवदंघ्रि-तुमचे पाय.
 भवदीय-भवद्-स. आपला, तुमचा.
 भवन-पु. घर, अस्तित्व, स्थान, उत्पत्ति,
 शेत, देऊळ, महाल, संसार.
 भवना-क्रि. अ. वांकणें, वळणें, फिरणें.
 भवनी-स्त्री. भार्या, स्त्री.
 भवमोचन-वि. संसारातून सोडविणारा.
 भबौ-स्त्री. फेरी.
 भवाम्बुनाथ-पु. संसार सागर.
 भविष, भविष्य-वत्-वि. होणारा, पुढें घड-
 नारें भविष्य.
 भबीला-वि. भावपूर्ण, वांकडा, तिरपा.

अव्यय-पु. नर्तक.
 अव्य-वि. असणारा, होणारा संभवित,
 विशाल, उदार, मनोहर, शुभ, सत्य,
 योग्य, चांगले, श्रेष्ठ, सुंदर, मंगल, शांत.
 -स्त्री. गर्जपिपळी, पार्वती-पु. अस्तित्व,
 भविष्यकाळ, परिणाम, कल्याण, हाड,
 भष-पु. भोजन, आहार, कुत्रा. [कर्मरवनस्पति.
 भषक-पु. कुत्रा.
 भषना-क्रि. खाणे, जेवणे.
 भस-पु. भस्म, राख, भपकारा, घाण.
 -वि. प्रकाशणारा. [भरणे.
 भसकना-क्रि. अ. पडणे, फांकणे, बोकणा
 भसना-क्रि. अ. तरंगणे, बुडणे, पोहणे.
 भसम, भस्म-पु. भस्म, राख.
 भसमा-पु. एक कल्प, पीठ.
 भसान-पु. विसर्जन (मूर्तींचे).
 भसींडा-स्त्री. कमलाचे देठ.
 भसुंड-पु. हत्ती.
 भसुर-पु. वडील दीर, पतीचा मोठा भाऊ.
 भस्त्रा, भस्त्रका, भस्त्री-स्त्री. भाता वारा
 (फुकण्याचा) कातडी, पिशवी.
 भहराना-क्रि. अ. तुटून पडणे, कोसळणे.
 भाउ-पु. भाव, हेतु.
 भाउर-स्त्री. सप्तपदी.
 भाऊ-स्त्री. नाण्याची मोड करण्याबद्दल
 दिला जाणारा बट्टा.
 भाऊना-क्रि. स. घडी घालणे, जोडी फिर-
 विणे (व्यायामाचा प्रकार). [मोडणे.
 भाजी-स्त्री. कामांत व्यत्यय आणणे, भाची
 भाजी मारना-विघ्न आणणे, दुसऱ्याची
 हानी होईल असे बोलणे.
 भाटा-पु. वांगे. [निर्लज्ज-पु. भांडे, उपद्रव.
 भाड-पु. भाट, विदूषक, हसविणारा,

भाडना-क्रि. अ. दारोदार हिंडणे, भटकणे.-
 क्रि. स. एखाद्याची बदनामी करणे,
 भाडा-पु. भांडे. [नाश करणे, झगडणे.
 भाडा भरना-पश्चात्ताप करणे.
 भाडार-पु. कोठार खजीना.
 भाडे-भाड्यांत, कुंडांत.
 भात-ति-स्त्री. प्रकार.
 भापना-क्रि. स. ताडणे, ओळखणे, पाहणे.
 भायेभाये-पु. किरं शब्द.
 भाँरी, भाँवरी-स्त्री. सप्तपदी विवाह.
 भा-स्त्री. कांति, तेज, शोभा, किरण, वीज.
 भाइ-पु. प्रेम, स्नेह, स्वभाव, विचार.-स्त्री.
 प्रकार, रीत.
 भाइप-पु. स्नेहसंबंध, आप्तसंबंध.
 भाई-पु. भाऊ, सजातीय.
 भाईचारा-पु. स्नेहसंबंध.
 भाईदूज-स्त्री. भाऊबीज.
 भाईबिरादरी-स्त्री. जातभाई.
 भाउ-पु. चित्तवृत्ति, भावना, प्रेम, स्नेह.
 भाऊ-पु. प्रेम, स्नेह, भावना, स्वभाव,
 स्थिति, अवस्था, महत्त्व, रूप, सत्ता,
 भाडा-अ. समजुतीप्रमाणे. [वृत्ति.
 भाकसी-स्त्री. भट्टी.
 भाख-पु. भाषण, बोलणे.
 भाखना-क्रि. स. भाषण करणे, बोलणे.
 भाखा, भाषा-स्त्री. भाषा, बोली.
 भाग-पु. दैव, कपाळ, सकाळ, भागाकार,
 खंड, अंश, वांटणी, चौथा हिस्सा, बाजू
 कालमान विशेष, राशीचा ङ्क अंश,
 वर्तुळाचा ङ्क, जागा (ठरलेली) अघेली,
 भागड-स्त्री. धांवपळ. [अकरा (संख्या).
 भागना-क्रि. अ. पळणे. [पळणे.
 (सिरपर पैर रखकर) भागना-जीव घेऊन

भागते भूतकी लंगोटी सही-चोराची
 भाग(गि)नेय-पु. भाचा. [लंगोटी.
 भागी-वि. हिस्सेदार, मालक, हक्कदार,
 भाग्यवान, गौण. पु.-वारस.
 भाग्य-वि. वांटे करण्यास योग्य, अंशभूत,
 सुदैवी, व्याजी लावलेले.-पु. भागीदार,
 दैव,सुदैव,ऐश्वर्य,शुभ किंवा अशुभ कर्म.
 भाग्यवान-वि. नशिववान.
 भाज्-(समासांती) हिस्सा घेणारा
 भोगणारा, अनुभवणारा, राहणारा,
 आश्रयणारा, भजणारा (जसे-सुख-
 भाज-भोगणारा).
 भाजन-पु. पात्र, भांडें, आधार, योग्य,
 विभागणें, भागाकार, ६४ पळें (माप).
 भाजना-क्रि.अ. पळून जाणें.
 भाजी- स्त्री. भाजी, भाताची पेज, सेवक,
 शुभप्रसंगीं वाटली जाणारी वस्तु.
 भाट-पु. राजाचा स्तुतिपाठक, खुशामती.
 भाटा-पु.उतार, पाण्याचा ओसर, समुद्राची
 भाटी-पु. क्षत्रियांची एक जात. [ओहोटी.
 भाटघो-पु. यशोगान, भाटाचें काम.
 भाठी-स्त्री. भट्टी, पाण्याचा ओसर.
 भाड-पु. भट्टी (भडभुंजाची), घरकुल
 (वाळूचें).
 भाड मोकना-तुच्छ, निरर्थक काम.
 भाडें मोंकना अथवा डालना-फुकट
 घालविणें, नाश करणें.
 भाड लीप कर हाथ काले करना-शेवटीं
 अपयश येणें. [दिशा.
 भाडा-पु. एक गवत, पवन वाहण्याची
 भाडे का टट्ट-तात्पुरता, निरूपयोगी,
 भाड्याचा बेल. [तील एक रीति.
 भात-पु. प्रकाश, सकाळ, भात, लग्नां-

भाति-स्त्री- स्त्री. प्रकाश, शोभा, कांति.
 भाथा-पु. भाता, बाणांचा भाता.
 भाथी-स्त्री. भट्टी पेटविण्याचा भाता.
 भाढों-पु. भाद्रपद महिना. [प्रति, ज्ञान.
 भान-पु. प्रकाश, दीप्ति, चमक, आभास,
 भानजा-पु. भाचा.
 भानना-क्रि. स. तोडणें, भंग करणें, नष्ट
 भान(नु)मती-स्त्री. जादुगारीण. [करणें.
 भानवी-स्त्री. यमुनानदी.
 भाना-क्रि. अ. बरें वाटणें, आवडणें,शोभणें,
 माहीत होणें. -क्रि. स. चमकविणें.
 भानु-पु. सूर्य, किरण, स्वामी, राजा.
 भानुजा,भानुसुता-स्त्री. यमुना नदी.
 भाप-स्त्री. वाफ. [मानणें.
 भापना-क्रि. स. ओळखणें, ताडणें, अनु-
 भाभर-पु. डोंगराच्या पायथ्याचें जंगल.
 भाभरा-वि. लाल रंगाचा.
 भाभी- स्त्री. भावजय.
 भाभ-वि. पूज्य.-स्त्री. रागीट नारी,
 सत्यभामा.-पु. एक वर्णवृत्त,भगिनीपति,
 भाभा-स्त्री. स्त्री, बायको.[तेज, सूर्य, क्रोध.
 भामिनी-स्त्री. बायको, स्त्री. रागीट स्त्री.
 भाय-पु. भाऊ, भावना, परिणाम, प्रकार,
 भाया-वि. प्रिय, आवडता. [प्रीति, दर.
 भायें-अ. अनुमानांत, जाणण्यांत.
 भाये-क्रि. स. बरें वाटलें.
 भारंगी-स्त्री. कर्षाशिंग (औषधि).
 भार-पु. आधिक्य, पराकाष्ठा, बोजा,
 रक्षण, सांभाळ, जबाबदारी,श्रम,समूह
 सामग्री, अडसष्ट हजार तोळे वजन,
 बत्तीस पायली वजन, जोखंड, ओहें
 वाहण्याची दांडी.

भार उठाना—जबाबदारी आपल्या शिरा-
वर घेणे. [होणे.

भार उतरना—कर्तव्याच्या ऋणांतून मुक्त
भारत—पु. हिन्दुस्तानवासी, नट, विदुर,
हिन्दुस्तान, नाट्य, संगित, महाभारत,
लांब लचक कथा, युद्ध.

भारती—स्त्री. भाषण, ग्रंथरचना, वाणी,
सरस्वती, ब्राम्ही.

भारा—वि. पाहा 'भारी'.

भारी—वि. जड, वजनदार, गंभीर, कठिण,
विशाल, अधिक, असह्य, सुजलेला.

भारी भरकम—भर भक्कम.

भाल—पु. कपाळ, बरछी, भाला, पातें,
अस्वल, प्रकाश, तेज. [क्षण करणे.

भालना—क्रि. स. शोधणे, तपासणे, निरी-
भाला—पु. भाला. [भालाईत.

भालाबरदार—पु. भाला चालविणारा,

भालि—स्त्री. बरची, कांटा, पातें.

भालुक, भालू—पु. अस्वल.

भाव—पु. अस्तित्व, घडणारी गोष्ट, स्थिति
प्रकार, पद्धत, स्वरूप.

भावइ भावै—अ. वाटल्यास, इच्छा अस-
ल्यास. [करणारा.

भावक—वि. घडवणारा, कल्पणारा, हित
करणारा, भावपूर्ण—अ. किंचित, थोडेंसें.

—पु. भक्त, प्रेमी, विकाराचें चिन्ह.

भावगति—स्त्री. विचार, कल्पना, हेतु. इच्छा.

भावज—स्त्री. भावजय. —वि. कल्पनेतून
जन्मलेले.

भावता—वि. आवडता. —पु. प्रियतम.

भावताव—पु. भाव, दराची घासाघीस,

भावती—स्त्री. सुंदरी, प्रिय, प्रियतमा.

भावदेना—भावना तोंडावर दाखविणे.

भावन—वि. जाणणारा, पवित्र करणारा,

प्रिय, आवडता, प्रवर्तक, वाढ करणारा,
—पु. आविष्करण, आकार देणे, हेतु,
वृद्धन, कल्पना, ध्यान, वृद्धबुद्धि, तर्क,
तपास, पर्यालोचन, निश्चय, निकाल,
प्रत्यक्ष ज्ञान, पुरावा, सिद्धता, गुणन
प्रकार, स्वभाव, तत्त्व, कृति, प्रयत्न,
धात्वर्थ, क्रिया, सुगंधित करणे, भिजवून
व खलून एकजीव करणे (औषधा-
वरील संस्कार) अनुभवजन्य व स्मृति
हेतु असा संस्कार. [चमकणे,

भावना—पु. विचार, भावना, इच्छा.

—क्रि. अ. कळणे, पटणे, आवडणे, शोभणे,

भावनी—स्त्री. प्रिया, आवडती. [—वि. प्रिय.

भावली—स्त्री. खंड (शेतीचा).

भावार्थ—पु. तात्पर्य, अभिप्राय.

भाबी—वि. संभाव्य, सुंदर, भविष्यकाळ, दैव,
नशीब, निष्ठायुक्त. —पु. ब्रम्हनिष्ठ, ज्ञानी.

भावुक—वि. भावी, प्रत्यक्ष, सुखी, भावना-
प्रधान, प्रेमळ, सुविचारी, मर्मज्ञ, रसिक,
—पु. बहिणीचा नवरा, कल्याण, क्षेम.

भाषण, **भाषित**—पु. भाषण, व्याख्यान,
उद्गार. [भोजन करणे, खाणे.

भाषना—क्रि. अ. भाषण करणे, बोलणे,

भाषा—स्त्री. लक्षण, सरस्वती, लोकभिन्न
लौकिक संस्कृत, फिर्दाद, कैफियत,
प्राकृत भाषा, बोली हिंदी भाषा, वाक्य,
वाणी, करार, प्रतिज्ञा, व्याख्या.

भाषी—पु. बोलणारा.

भास—पु. तेज, कांति, कोंबडा, दीप्ति, प्रकाश,
किरण, इच्छा, गिधाड, गौळवाडा.

भासना-क्रि. अ. प्रकाशमान् होणें, माहित होणें, समजणें, नजरेस येणें, रतणें.

भिगना-क्रि. अ. भिजणें.

भिगा (जा)ना-क्रि. स. भिजविणें.

भिडी-स्त्री. भेंडी. [शस्त्र, गोफण.

भिबि (डि)पाल-पु. युद्ध करण्याचें एक भिक्षा-स्त्री. भीक, याचना, प्रार्थना, अन्न-पाणी, भिक्षेंत दिलेला किंवा मिळालेला पदार्थ, पगार, सेवा, भिक्षाक, भिक्षु, भिक्षुक. -पु. भिकारी, संन्यासी.

भिखमंगा-पु. भिकारी.

भिखारी-पु. भिकारी.

भिखारिणी-स्त्री. भिकारीण.

भिखिया-स्त्री. भिक्षा.

भिगा (गो)ना-क्रि. स. भिविजणें.

भिच्छा, भिक्षा-स्त्री. भिक्षा. [करणें.

भिजवाना-क्रि. स. पाठविणें, रवानगी

भिजाना, भिजोना-क्रि. स. भिजविणें.

भिज्ञ-वि. तज्ञ. [बैठक. -वि. लहानसें.

भिटनी-स्त्री. स्तनाची बोंडी, फुलाची

भिटरियाना-क्रि. स. आंत शिरणें.

भिड-स्त्री. गांधीलामाशी. [चिकटणें.

भिडना-क्रि. अ. टक्कर होणें, लढणें, झगडणें,

भितल्ला-पु. अस्तर. -वि. आंतला, आंतील.

भिताना-क्रि. स. भिवविणें.

भित्ति-स्त्री. फोडलेली इ. वस्तु, भित, भय, आधार, तट, भाग, भेग, चीर, व्यंग, दोष, स्थान, प्रदेश, संधि, अवसर.

भिब-वि. (समासांती) फोडणारा, मारणारा, इ. -स्त्री. भेद, अंतर, फरक.

भिबना-क्रि. अ. टोंचणें, बोचणें, घायाळ होणें, शिरणें, घुसणें.

भिबुर-पु. वज्र, पिंपरी. -वि. मोडणारा

फुटणारा इ., ठिसूळ, मिश्रित.

भिनकना, भिनभिनाना-क्रि. स. घोंघावणें. किळस येणें, भणभणणें.

भिन (नु)सार-पु. प्रभात, सकाळ.

भिनही-अ. पहाटेस, सकाळीं.

भिन्न-वि. विभागलेलें, मिश्रित, विविध, प्रफुल्लित, दुराचारी, कर्तव्यभ्रष्ट, रागा-वलेला, क्षुब्ध, रहित, दाणादाण झालेला, दुसरा, अलग, पृथक. -पु. अपूर्णाक, फूल, जखम, व्रण, तुकडा.

भियना-क्रि. अ. भिणें.

भिरना, भिडना-क्रि. स. भिडणें.

भिरिंग, भूंग-पु. भंवरा, भुंगा.

भिलनी-स्त्री. भिल्लीण.

भिलावा-पु. भिलावा, बिम्बा.

भिल्ल-पु. रानटी मनुष्य, भिल्ल.

भित्त, भित्त-पु. स्वर्ग.

भिडती, भिस्ती-पु. पखाली.

भींगना-क्रि. अ. ओले होणें, भिजणें.

भींचना-क्रि. स. ओढणें, आवळणें, मिटणें.

भीजना-क्रि. अ. भिजणें, आनंदित होणें,

स्नेह जोडणें, स्नान करणें, समावणें.

भी-स्त्री. भय, भयोत्पादक वस्तु. -अ.

अवश्य, जरूर, अधिक, जादा, पर्यंत,

भीड-पु. भीम. [सुद्धां.

भीख-स्त्री. भीक.

भीखन-भीषण-वि. भीषण, भयानक.

भीखना-क्रि. भिक्षा मागणें.

भीग (ज)ना-क्रि. अ. भिजणें.

भीटा-पु. उंचवटा, पानमळधाकरितां उंच केलेली जमीन.

भीड़-स्त्री. गर्दी, संकट, आपत्ति.

भीड़ छोटना-गर्दी कमी होणें.

भीड़भड़का, भीड़भाड़—फार गर्दी.
 भीड़ लगना—गर्दी उसळणे.
 भीड़ना—स्त्री. चोळण्याची किंवा भरण्याची
 भीड़ा—वि. संकुचित, भिडस्त. [क्रिया.
 भीत—वि. भ्यालेला, भित्ता.—स्त्री. भित
 चटई, गच्ची, पडदा.—पु. भय, भीति.
 भीत में बौड़ना—शक्तीबाहेर काम करणे,
 आकाशाला गवसणी घालणे. [बोलणे.
 भीत के बिना चित्र बनाना—वाह्यात
 भीतर—अ. आंत.—पु. अंतःकरण, अंतःपूर.
 भीतर बाहर करना—भीतर देखना,—
 सर्व काम करणे, देखरेख करणे.
 भीतरी—वि. आंतील, गुप्त.
 भीति—भीती—स्त्री. भय, भीति, थरकांप,
 भीन—पु. सकाळ. [भित.
 भीनना—क्रि. अ. भिनणे, भरून जाणे.
 भीना—वि. भिजलेला.—पु. मेहुणा.
 भीनी—वि. ओलें चिंब, बंद, मधुर.
 भीष्म—वि. भयंकर, फार मोठा.—पु.
 आम्लवेतस, शंकर, भीमसेन.
 भीमा—स्त्री. गोरोचन, चाबुक, दुगदिवी.
 भीर—स्त्री. गर्दी, दुःख संकट, आपत्ति.—
 वि. भ्यालेला, भित्ता.
 भीरना—क्रि. अ. घाबरणे, डरणे.
 भीरु—वि. भित्ता, भिणारा.—पु. घुबड,
 कोल्हा, वाघ.—स्त्री. भित्री स्त्री, सावली,
 बकरी, घोण, गोम.
 भीरे—अ. जवळ, समीप. [सुकलेली माती.
 भील—पु. भिल्ल जात.—स्त्री. तलांवांतील
 भीलनी—स्त्री. भिल्लिन.
 भीषज—पु. वेद्य.
 भीषण—वि. भयंकर, उग्र.—पु. भयानक रस,
 पारवा, कुत्रा, कांटे ताड, आघाडा, फार

भीति. [भयानक रस, भीष्मपितामह.
 भीष्म—वि. भयंकर.—पु. पिशाच, राक्षस, शंकर,
 भुई—स्त्री. भुई, जमीन.
 भुइहरा—पु. तळघर.
 भुजना—क्रि. अ. भाजणे.
 भुजंग, भुजंग—पु. भुजंग, सर्प.
 भुअ (व) न—पु. भवन, मोठे घर.
 भुआर—ल—पु. राजा.
 भुइडोल—पु. भूकंप. [दरिद्री, गरीब.
 भुखड़—पु. भुकेलेला, बुभुक्षित, आधाशी,
 भुक्ति—स्त्री. भोजन, लौकिक सुख, अधि-
 कार, चालू वहिवाट, ग्रहाची रोजची गति.
 भुखमरा—वि. भुकेकंगाल, उपासमार
 झालेला, आधाशी.
 भुखाना—क्रि. अ. भूक लागणे.
 भुखाल—वि. भुकेलेला. [अधिकार.
 भुगत—स्त्री. भोजन, लौकिक सुख,
 भुगतना—क्रि. स. भोगणे, सहन करणे
 —क्रि. अ. पूर्ण होणे. [निवाडा.
 भुगतान—पु. परत फेड, भरपाई, निकाल,
 भुगताना—क्रि. स. भोगावयास लावणे,
 व्यतीत करणे, घालविणे, परत फेड
 भुगुति—स्त्री. भोजन, आहार. [करणे.
 भुचड़—वि. मूर्ख, बेअकली.
 भुजंग—पु. सर्प, जार, गांडू, आश्लेषा नक्षत्र.
 भुज—वि. (समासांती) खाणारा, भोगणारा,
 रक्षिणारा. (जसें महीभुज—भूमि रक्षि-
 णारा) पु. हात, सोंड, फांदी, कड,
 वक्र रेखा, दोन शाखा, प्रांत, किनारा,
 त्रिकोणाची बाजू.
 भुज में भरना—भेटणे, आलिगन देणे.
 भुजबंड—पु. बाहूदंड.
 भुजबाथ—पु. कूस, उत्संग.

भुजबीहा-पु. वीस हातांचा रावण.
 भुजमूल-पु. खांक, खांदा, खवाटा.
 भुजवा-पु. भडभुंजा. [रेषा, गुंडाळी.
 भुजा-स्त्री. हात, सपचिं शरीर, बाजू, वक्र
 भुजा उठाना-प्रतिज्ञा करणें.
 भुजाली-स्त्री. बरची, कट्यार.
 भुजिया-पु. उकडलेली साळ, कोरडी
 भुजी-वि. भुजा असलेली. [तळलेली भाजी.
 भुजै (जौ)ना-पु. भाजकें धान्य, भाज-
 भुट्टा-पु. कणीस. [प्याची मजुरी.
 भुतहा-वि. भुतांचा, अल्लड.
 भुनगा-पु. भुगा, पतंग (किडा). [वडवडणें.
 भुनना-क्रि. अ. भाजलें जाणें, जळफळणें,
 भुनभुनाना-क्रि. अ. पुटपुटणें, कुटणें.
 भुनवाई-स्त्री. भाजणावळ.
 भुनाना-क्रि. भाजविणें, मोड करणें.
 भुवि-स्त्री. भूमि, जमीन. [नदार.
 भुमिया-पु. जमीन धारण करणारा, जमी-
 भुरकना-क्रि. अ. सुकून भुसभुशीत होणें
 विरणें. [टाकणें, भुलविणें, फूस लावणें,
 भुरकाना-क्रि. स. भुरभुरणें, विखुरणें,
 भुरकुस-पु. भुसकट. [चुर होणें.
 भुरकुस निकालना-कंबरडें मोडणें, चुर-
 भुरता-पु. कोचा पडलेली वस्तु, भरीत,
 रायतें. [तिबणें, खूप बदडणें.
 (किसीका) भुरता करना या बनाना-कणिक
 भुरभुरा-वि. फुसका, भुसभुशीत.
 भुरभुराना-क्रि. अ. पाहो 'भुरकना.'
 भुरवना-क्रि. स. भुलविणें, फसविणें.
 भुराई-स्त्री. भोळेपणा.
 भुराना-क्रि. स. विसरणें, भुलविणें, फस-
 भुलकुकड-वि. विसराळू. [विणें.
 भुलसना-क्रि. अ. करपणें, पोळणें.

दि. म. को... २७

भुलाऊ-वि. भुलविणारा. [विसरणें.
 भुलाना-क्रि. स. भुलविणें.-क्रि. अ. भुलणें,
 भुलाबा-पु. दगा, धोका, थापा.
 भुव-पु. अग्नि, भूलोक. -स्त्री. पृथ्वी,
 जगत्.-क्रि. अ. झालें.
 भुवन-पु. जग, तीनलोक, पाणी, लोक,
 सृष्टि, जन, आकाश.
 भुवपाल, भुवाल-पु. भूपाल, राजा.
 भुवा-पु. कापूस.
 भुवि-स्त्री. पृथ्वी.
 भुशुंडी-पु. ऋषीच्या शापानें कावळा
 झालेला एक ब्राह्मण. -स्त्री. एक
 भुस-पु. भुसा. [प्राचीन अस्त्र.
 भुस तरे जाना, भुसमें डालना, भुसमें
 मिलाना-मातीमोल करणें.
 भुसी-स्त्री. भुसकट, तूस.
 भुसुंडि, भंशुंडि-स्त्री. एक प्रकारचें शस्त्र,
 तोफचें तोंड, मुगदल विशेष.-पु. एका
 भक्ताचें नांव.
 भूकना-क्रि. अ. भुंकणें, वडवड करणें.
 भूचाल-पु. भूकंप.
 भूजा-पु. भडभुंज्या, लाह्या, फुटाणें इ.
 भूडोल-पु. भूकंप.
 भू-वि. (समासांत) असणारे, जन्मणारे,
 होणारे, (जसें-स्वयंभू) पु. यज्ञाग्नि.-
 स्त्री. पृथ्वी, जमीन, आकृतीचा पाया.
 भूई-स्त्री. कापसासारखा, मऊ लहान
 भूकंप-पु. भूकंप. [तुकडा.
 भूख-स्त्री. भूक, क्षुधा, आवश्यकता,
 जरूरी, इच्छा, लालसा. [कवि.
 भूखन, भूषण-पु. दागिना, अलंकार, भूषण
 भूखना-क्रि. स. सजविणें, शृंगारणें.
 भूखा-वि. भुकेलेला, गरजू, गरीब, दरिद्री.

भूगर्भ—पु. पृथ्वीचा आंतला भाग, विष्णु.

भूगोल—पु. पृथ्वी, पृथ्वी संबधीचें शास्त्र.

भूचाल—पु. भूकंप.

भजना—क्रि. स. भाजणें, भोगणें.

भूटियाबाबादाम—पु. अलूबुखारा.

भूडोल—पु. भूकंप. [यात्रा.

भूण—पु. जलभ्रमण, जलविहार, समुद्र-

भूत—वि. झालेलें, सिद्धीस गेलेलें, खरें, योग्य,

न्याय्य, मिश्रित, तुल्य, घडलेलें, मिळा-

लेलें, अनादि, नित्यसिद्ध. —पु. पुत्र,

कुमार, रुद्रानुचर, नागरमोथा, योगींद्र,

वस्तु, जीव, पिशाच, स्थूल, पंचमहाभूतें,

सत्यगोष्ट, भूतकाल, कल्याण, योग्यपणा,

अफू, पारा. —स्त्री. वद्य १४.

भूतका पकवान, भूतकी मिठाई—भ्रमांत
टाकणारी वस्तु वा गोष्ट.

भूत चढ़ना या सवार होना—फार राग येणें,
फार हट्ट करणें.

भूतवया—स्त्री. प्राणीमात्रावरची दया.

भूतपूर्व—वि. माजी, पूर्वीचें.

भूतल—पु. भूपृष्ठ, पाताल, जग.

भूति—स्त्री. अस्तित्व, जन्म, उत्पत्ति,
कल्याण, यश, समृद्धि, महिमा, भस्म,
अणिमादि अष्टसिद्धि, हत्तीचा मद,
लक्ष्मी, मांसपाक विशेष, जाति, रोहि-
ततृण, हत्तीचा अलंकार.

भूतिकाम—पु. बृहस्पति, प्रधान, मंत्री.

भूतिकील—पु. खळगा, खंदक, द्रव्य पुर-

भूतिकृत्य—पु. उत्सव. [प्याचा खळगा.

भूतिनी—स्त्री. डाकिण. [राजा.

भूधर—पु. पर्वत, डोंगर, शेषनाग, विष्णु,

भून, भूण—पु. गर्भ, बालक, विद्वान ब्राम्हण.

भूना—क्रि. स. भाजणें, तळणें, सतावणें.

भूप, भूपति, भूपाल—पु. राजा.

भूभल—स्त्री. गरम रेती.

भूमा, भूमन—पु. ब्रह्म, विराट पुरुष,
वैपुल्य, बाहुल्य, सम्पत्ति, बहुवचन.

भूमि—स्त्री. जमीन, जागा, आधार,
देश, क्षेत्र, स्थावर मिळकत, मजला,
आसन, सोंग, विषय, मर्यादा, इयत्ता.

भूमिका—स्त्री. पायरी, फळा, वेष, भूष-
विणें, सोंग घेणें, प्रस्तावना, रचना,

भूमिनाग—पु. गांडूळ. [वेषांतर.

भूमिदा—पु. जमीनदार, ग्रामदेवता.

भूमिहार—पु. बिहार व संयुक्त प्रांतांतील

भूर—पु. रेती, वाळू.—वि. पुष्कळ. [एक जात.

भूरज—पु. भूर्जपत्र, धूळ.

भूरजतरु—पु. भूर्जपत्राचा वृक्ष.

भूरा—पु. भुरा, करडा रंग, साखर.—वि.

मळकट रंगाचा, खाकी. [अशुद्धि, भूल.

भूरी—वि. पुष्कळ, मोठें.—पु. ब्रह्म, विष्णु,
महेश, सोनं.—अ. अति, वारंवार.

भूल—स्त्री. विस्मरण, चूक, कसूर, अपराध.

भूलना—क्रि. स. विसरणें, चूक करणें,
हरविणें, गमविणें.—क्रि. अ. विस्मरण
होणें, चूक होणें, गविष्ठ होणें, हरवणें.

भूलभुलैया—स्त्री. चक्रव्यूह.

भूवा—पु. कपाशी. [दागिना.

भूषण, भूसन—पु. अलंकार, शोभेची वस्तु,

भूषना—क्रि. स. भूषविणें, सजविणें. शोभा.

भूषा—स्त्री. दागिना, अलंकार, सजावट.

भूषित—वि. अलंकृत, सजविलेला.—क्रि. अ.

भूकणें, कुश्याचें ओरडणें.

भूसना—पु. भूस, भुसा.

भूसी—स्त्री. भूस, भुसकट, तूस, कोंडा.

भूसा-पु. ब्राह्मण.

भसुरभसौला-पु. भुसा ठेवण्याची जागा.

भंग-पु. भुंगा, कुभारीण माशी, काका-
कुवा, जार, सुवर्णपात्र, झारी, अभ्रक,

भंगी-पु. शिवगण, वड.

भुकुटिटी-स्त्री. भुकुटी, भिवई.

भृगु-पु. एक ऋषि, शुक्रवार.

भृगुनाथ, भृगुनंदन-पु. परशुराम.

भंगा-वि. तिरळा.

भेंट-स्त्री. नजरणा, भेट, दर्शन.

भेंटना-क्रि. स. भेटणें, अलिंगन देणें.

भेंवना-क्रि. स. भिजविणें, ओलें करणें.

भेई, भेदी-वि. भेदी, फूट पाडणारा माणूस,

भेउ, भेद-पु. रहस्य, गुप्त गोष्टी. [जासूद.

भेक-पु. बेडूक, भित्रा, ढग.

भेख-पु. वेष, नेपथ्य, वैश्याचें घर. [जल, सुख.

भेखज, भेषज-पु. औषध, उपाय, काळेजिरें,

भेजना-क्रि. स. पाठविणें, रवाना करणें.

भेजवाना-क्रि. स. रवाना करविणें.

भेजा-पु. मेंदू, मगज.

भेड-स्त्री. मेंढी, एडका, मेंढा, नौका, ताफा.

भेड-पु. मेंढा.

भेडिया-पु. लांडगा.

भेडियाघसान-अंधानुकरण.

भेडी-स्त्री. मेंढी.

भेद-पु. अडथळा, विघ्न, भाग, मर्म, रहस्य,

अंतर, प्रकार, फरक, बदल, विकृति,

भिन्नभाव, फाटाफूट, फितूरी, प्रकार,

विशेष, नाश, व्यग्रता, द्वैत, मलोत्सर्ग,

भेदण्याची क्रिया, शत्रूपक्षाच्या लोकांना

फोडून आपल्याकडे वळविण्याची क्रिया.

भेदडी-स्त्री. बासुंदी. [णारा, घरभेदा.

भेदिया, भेदी-पु. हेर, गुप्तचर, रहस्य जाण-

भेरी-स्त्री. नगारा, दुंदुभी, नोबत.

भेरीकार-पु. नगारा वाजविणारा.

भेला-पु. भेट, मुलाखत, मोठा गोळा.

भेली-स्त्री. गुळाची ढेप किंवा थापटी.

भेद-पु. रहस्य, गोप्य, भेद.

भेवना-क्रि. स. भिवविणें, भिजविणें.

भेष-पु. वेष, रूप. [उपाय.

भेषज-पु. औषध, जल, सुख, काळेजिरें,

भेषना-क्रि. स. सोंग घेणें, वेषांतर करणें,

भेस, भेष-पु. वेष. [कपडे घालणें.

भेस बनाना यारखना-हुबेहुब नक्कल करणें.

भेंस-स्त्री. म्हेंस, एक प्रकारचा मासा.

भेंसा-पु. रेडा, यमाचें वाहन.

भै, भय-पु. भय, भीति. [वि. भिक्षेचें.

भैष-पु. भीक, भिक्षावृत्ति, भिक्षान्न.-

भैचक-वि. चकित, विस्मित, घाबरलेला.

भैजन-वि. भयावह, भीति उत्पन्न कर-

भैन, भेंना, भैनी-स्त्री. बहीण. [णारा.

भेने-पु. भाचा, बहिणीचा मुलगा.

भेंयंस-पु. संपत्तीतील भावाचा हिस्सा.

भेंया-पु. भाऊ, नौकेची पट्टी.

भेंयावूज-स्त्री. भाऊबीज. [भय.

भैरव-वि. भयंकर.-पु. शंकर, भयानक रस,

भोंकना-क्रि. स. भोसकणें, खुपसणें.

भोंटी-वि. धार नसलेली.

भोंडा-वि. कुरूप.-पु. एक प्रकारचें गवत.

भोंडापन-पु. कुरूपता. [पांढरे असतात.

भोंडी-वि. एक मेंढी जिचे पोटावरचे केस

भोंतरा-वि. बोथट, धार नसलेला.

भोंदू-वि. मूर्ख, बेअकली.

भोंपू-पु. तुतारी, भोंगा.

भोग-पु. खाणें, उपभोग, वापरणें, विलास,

दुःख, विषय, घन, अंमल, राज्य, मालकी,

सोसणें, अनुभव, सुख, रतिसुख, भोग्य, पदार्थ, मेजवानी, अन्न, नैवेद्य, नफा, उत्पन्न, वेश्यावेतन, नागाचा फणा, सर्पांचें शरीर, शरीर, सैन्याची रांग, ग्रहांचें राशींत असणें, पालन, भक्षण, प्रारब्ध.

भोगना-क्रि. अ. भोगणें, सहन करणें.

भोगबंधक-पु. भोगवटा.

भोगली-स्त्री. नाकांतील चमकी.

भोगवना-क्रि. अ. उपभोगणें.

भोगवती, भोगवती-सर्पांची नगरी, पाताळांतील गंगेची धारा.

भोज-जू-पु. भोजन, मेजवानी, जेवणावळ.

भोजन-पु. अन्न, भोग, उपयोग, खाण्याची वस्तु.-वि. खाणारा.

भोजनखाना-स्त्री. स्वयंपाकघर.

भोजपत्र-पु. पाहा 'भूरजतरु'. [दगड.

भोट-पु. भूतान देश, एक प्रकारचा मोठा

भोटियाबाबाम-पु. भुइमुगाची शेंग, अलू-बुखारा.

भोडूर-ल-पु. अभ्रक, अभ्रकाचा चुरा.

भोथरा-वि. बोथट. [होणें.

भोना-क्रि. अ. भिनणें, भिजणें, आसक्त

भोपा-पु. भोंगा (गिरणीचा वगैरे), मूर्ख.

भोर-पु. एक मोठा पक्षी, चूक, कपट, पहाट.-वि. स्तिमित, चकित.

भोरा-वि. भोळा, सरळ.

भोराई-स्त्री. भोळेपणा.

भोराना-क्रि. स. फसविणें, धोक्यांत पाडणें.

-क्रि. अ. फसणें, धोक्यांत पडणें.

भोरी-वि. भोळी.

भोला-वि. भोळा, सरळ, मूर्ख. [सरळ.

भोला भाला-वि. अगदीं भोळा किंवा

भौ-स्त्री. भुवई.

भौकना-क्रि. अ. भुंकणें, बडबडणें.

भौडा-वि. कुरूप, बेडब, वावळा.

भौतुबा-पु. एक काळा किडा (पावसाळी पाण्यावर तरंगणारा), काखमांजरी, घाण्याचा बैल. [घोडा.

भौर-पु. पाण्याचा भोंवरा, भुंगा, काळा

भौरा-पु. भोंवरा, मधमाशी, खेळण्याचा भोंवरा, धनगरानें बाळगलेला कुत्रा.

भौरी-स्त्री. गाकर, वाटी, पाण्यांतील किंवा केसांतील भोंवरा, सप्तपदी.

भौह-स्त्री. भुवई.

भौह चढाना, तरेरना या तानना-संतापणें, कपाळाला आंठचा घालणें, रागावणें.

भौह जोहना-खुशामत करणें.

भौ-पु. भय, भीति, जग, दुनिया.

भौचक-वि. आश्चर्यचकित, स्तंभित.

भौज, भौजाई-स्त्री. भावजय.

भौतिक-पु. जीव, प्राणी, शंकर.-वि.

पंचमहाभूतासंबंधी, पंचमहाभूतापासून बनलेला, भूतयोनीचा, शरीरसंबंधी.

भौन, भवन-पु. घर.

भौना-क्रि. अ. चकरा मारणें, फिरणें.

भौम-वि. मातीचे, इहलोकीचे, भूमी-संबंधी, भूमींतून उत्पन्न झालेला.

-पु. मंगळ ग्रह, नरकासुर, पंचमहा-भूतात्मक वस्तु, मजला, जमीन (घरांतील), सोरा.

भौर-पु. भुंगा; मधमाशी, पाळण्याची दोरी, भोंवरा, धुमसणारा अग्नि, मेंढपांची राखण करणारा कुत्रा, घोड्याची एक जात.

भौरा-वि. भोळा, मूर्ख, कपटानें.

भौलिया-स्त्री. छपरी नाव, लहान नाव.

भौसा-पु. दाटी, गर्दी, गडबड.
 भ्रम-पु. वाटोळें फिरणें, चक्कर, भ्रम,
 संशय, एक प्रकारचा रोग, मूर्च्छा,
 भ्रमण, चाकाचा फेरा, प्रतिष्ठा, पाण्या-
 चा पाट, गटार, गोंधळ, चाक, चरक,
 जातें, विपरीत ज्ञान, च्युत होणें.

भ्रमना-क्रि. अ. फसणें, भटकणें.

भ्रमि भ्रमी-स्त्री. भ्रमण, भोंवरा, चक्र
 (कुंभाराचें), मूर्च्छा, चूक, वावटळ.
 -वि. भ्रम झालेला, चकित. [चालीचा.

भ्रष्ट-वि. पतित, बिघडलेला, दूषित, वाईट

भ्रांत-पु. तलवारीचा एक हात. -वि.

भ्रमिष्ट झालेला, व्याकुळ, उन्मत्त,

भ्राजना-क्रि. अ. शोभणें. [फिरविलेला.

भ्राजमान-वि. शोभायमान.

भ्राजा-वि. शोभलेला, सुंदर दिसलेला.

भ्रात.भ्राता-पु. भाऊ, जिवलग मित्र, आप्त.

भ्रान्ति-स्त्री. भ्रम, शंका, भ्रमण, वेडे-
 पणा, चूक, मोह, एक प्रकारचा काव्या-

भ्रामर-पु. मध. [लंकार.

भ्रू-स्त्री. भुवई.

भ्रू भंग-पु. कपाळाची आठी.

भ्रहरना-क्रि. अ. भयभीत होणें.

[म]

मंकुर-पु. आरसा. [नौकेची नाळ.

मंग-स्त्री. याचना, भांग (स्त्रियांचा),

मंगता, मंगन-पु. याचक, भिक्षू.

मंगनी-स्त्री. मागणी, मागणी (लग्नाची),

उसनी वस्तु.

मंगल-वि. शुभ, समृद्ध. -पु. मंगळ ग्रह,

सुदेव, सुख, शुभशकुन, शुभकार्य.

-स्त्री. पार्वती, पतिव्रता, हळद, दुर्वा.

मंगला-स्त्री. पार्वती.

मंगलाचरण-पु. कार्यांभीची स्तुति, आशी-

मंगलामुखी-स्त्री. वेश्या. [वार्द.

मंगली-वि. मंगळाचा किंवा मंगळाची.

मंगवाना, मंगाना-क्रि. स. मागविणें. [लेली.

मंगेतर-वि. मागणी घातलेला किंवा घात-

मंच-पु. खाट, पलंग, फलाट, व्यासपीठ,

सिंहासन, उच्चासन, माच, उंच ओटा,

शेतांतला माचा.

मंचक-पु. पलंग, माचा, खाटलें.

मंजन-पु. स्नान, दंतमंजन.

मंजना-क्रि. अ. घासलें जाणें, स्वच्छ होणें,

अभ्यास होणें, तयारी होणें.

मंजाना-क्रि. स. घांसवून घेणें.

मंजार, मंजार्-स्त्री. मांजर.

मंजिल-स्त्री. मुक्कामाची जागा, इमा-
 रतीचा मजला, टप्पा, मजल.

मंजिलत-स्त्री. हुद्दा, पद, अधिकार.

मंजीर-पु. नूपुर, पेंजण, तोरड्या, घुसळ

मंजीरा-पु. चिपळ्या, घुगरू, झांज. [खांब.

मंजु-वि. सुंदर, गोड. -पु. हंस.

मंजुल-वि. सुंदर, मधुर. -पु. तित्तिर,

लतामंडप, झरा, शेवाळ.

मंजूर-वि. स्वीकृत.

मंजूषा, मंजूषिका-स्त्री. लहान पेटी,

पिंजरा, पीप, मंजिष्ठा, दगड.

मंझार-पु. प्रवाहाचा मध्यभाग.

मंझला-वि. मधला.

मंझली-वि. मधली.

मंझा-वि. मधला, मधोमध असलेला. -पु.

पलंग, खाट, नदीतील बेट, शिरपेच,

मंझार-अ. मध्यभागीं. [झाडाचें खोड.

मॅसियाना-क्रि. स. ओलांडणें, पलीकडे

मॅसियार-वि. मधला. [जाणें.

मंशोला-वि. मधला, मध्यम.

मंड-पु. अलंकार, बेडूक, एरंड, पेज (भाताची), साय, फेंस, मद्याचा सत्त्वांश, कांजी, सत्त्व. -स्त्री. मद्य, आंवळी.

मंडन-वि. अलंकार घालणारा. -पु. भूषण, शृंगार, प्रमाणानें सिद्ध केलेली गोष्ट.

मंडना-क्रि. स. सजविणें, समर्थन करणें, भरणें. [तंबू, मंदिरावरील कळस.

मंडप-पु. लतागृह. -पु. विश्रामस्थान, मांडव,

मंडरना-क्रि. अ. घेरून येणें, भरून येणें.

मंडरा(ला)ना-क्रि. अ. सभोवतीं उडणें, सभोवतीं फिरणें.

मंडल-वि. वाटोळें. -पु. कुत्रा, मंडोळ (सर्प वि.), चक्राकार व्यूह, घेर, वर्तुळ, वलय, बिंब, मंडलाकार गति, समुदाय, मंतरलेली जागा, ग्रहकक्षा, मंडल (घोडा फिरण्याचें), सोंगटघांचा पट, देश, राष्ट्र, भोंवतालचा प्रांत, आसपासचे राजे, गुडघे लववून वेध करणें, ऋग्वेद, खंड, गजकर्ण, नायटा, लाडू, परिधि, खळें.

मंडलक-पु. चक्रव्यूह, आरसा.

मंडली-स्त्री. वर्तुळ, समूह, दुर्वा, कोरफड, वाटोळें फिरणें, गुळवेल, समाज, सभा, भजनमंडळी. -वि. गरगर फिरणारा (वारा). -पु. महा-सर्प, घोणस, प्रांताधिकारी, केंसाळ मांजर, कुत्रा, रंग बदलणारा सरडा, सूर्य, वड.

मंडलीक-पु. मांडलीक, बारा राजांचा

मंडवा-पु. मांडव, मंडप. [अधिपति.

मंडार-पु. करंडा, पेटारा, खड्डा.

मंडित-वि. सजविलेला, पसरलेला, भरलेला.

मंडी-पु. मोठा बाजार.

मंडुआ-पु. नाचणी.

मंत्र-पु. वेद संहिता, मांत्रिक, गारुड्याचा मंत्र, देवस्तुतिवाक्य, बोलणें, सल्लामसलत, खलबत, युक्ति, उपाय, गुप्त गोष्ट.

मंतव्य-पु. हेतु, मनीषा, अभिप्राय, मत.

मंत्रणा-स्त्री. सल्ला, राजकार्य विचार, खलबत.

मंत्रराज-पु. रामनाम, मंत्रांचा राजा.

मंत्री-पु. प्रधान, आमत्य, न्यायाधीश.

मंथ-पु. घुसळणें, मंथन, घर्षण, नाश, वध, रवी, सूर्य, सातु, पीठ (जव, गहूं इत्यादिचें).

मंथन-पु. रवी, ताक करण्याचें भांडें, घुसळणें, तुडवणें, हालवणें, वध, चर्चा, वाटाघाट, उहापोह.

मंथर-वि. हळू चालणारा, मूर्ख, स्थूल, अवाढव्य, वांकडा, खोल (शब्द), सूचक, नीच, हलका-पु. कोठी, खजीना, रवी, प्रतिबंध, फळ, कुसुबा.

मंथिनी, मंथनी-स्त्री. रवी. [वीर्य, रेत.

मंथी-वि. घुसळणारा, क्लेशदायक.-पु.

मंढ-वि. हळू, सावकाश, बेफिकीर, मूर्ख, मट्ठ, खोल (शब्द), सौम्य, मृदु, अल्प, कमजोर, क्षीण, दुर्देवी, आळशी, रोगी झिगलेला, स्वच्छंदी, स्वतंत्र, निविकार, दुष्ट, प्रत्यय (जसें-दौलतमंद-घनवान). -पु. शनिग्रह, यम, गजभेद, प्रलय.-अ. हळुहळू, सौम्य-पणें, थोडें इ.

मंढता-स्त्री. सुस्ती, आळस, अल्पत्व.

मंढत्व-पु. सुस्ती, आळस, अल्पत्व.

मंढर-वि. मंद, स्थूल.-पु. स्वर्ग, आरसा,

मंदार वृक्ष, मोत्यांचा हार, एक पर्वत,
 एक वर्ण वृत्त.
 मंढरा-वि. डेंगणा.-पु. एक प्रकारचें वाद्य.
 मंदाकिनी-स्त्री. गंगा, स्वर्गंगा, चित्रकूट
 पर्वतांतून वाहणारी नदी.
 मंदिर-पु. देवालय, घर, वासस्थान, शहर.
 मंढुरा-स्त्री. गादी, चटई, हातरी, तबेला.
 मंदोदरी-स्त्री. रावणाची पट्टराणी, मय
 राक्षसाची मुलगी.
 मंद्र-वि. गंभीर शब्द, रमणीय.-पु. विध्या-
 द्रीवरील हत्ती, वाद्य विशेष.
 मंशा-स्त्री. इच्छा, आशय.
 मंसब-पु. दर्जा, पदवी, हुद्दा, अभिप्राय.
 मंसूख-वि. रद्द केलेला, काढून टाकलेला.
 मंसूबा-पु. हेतु, उपाय, योजना.
 मअबन-पु. धातूची खाण.
 मअलल-वि. तकनिं किंवा युक्तिवादानें
 सिद्ध केलेला.-पु. निष्कर्ष.
 मआज् अल्लाह-परमेश्वर रक्षण करो.
 मआनी-पु. अर्थ, उद्देश, हेतु. [नदारी.
 मआश-स्त्री. उपजीविकेचें साधन, जमी-
 मआशरत-स्त्री. सामाजिक जीवन.
 मइके, मायके-स्त्री. माहेर.
 मइत्री, मैत्री-स्त्री. मैत्री, मित्रता.
 मई-स्त्री. मे महिना.
 मच(का)ई-स्त्री. सका.
 मकडा-पु. मोठा कोळी (किडा).
 मकड़ी-स्त्री. कोळी, कातीण.
 मकतब-पु. शाळा, विद्यालय.
 मकतल-पु. वधस्थान, फांशीची जागा,
 प्रियकरणीचें विहार स्थल.
 मकतून-वि. लिखित.-पु. लिखाण, पत्र.
 मकतूल-वि. कत्तल झालेला, प्रेमी.

मकदूर-पु. सामर्थ्य.
 मकनातीस-पु. लोहचुंबक. [दिलेला.
 मकफूल-वि. गहाण ठेवलेला, स्वस्त दरांन
 मकबरा-पु. समाधिस्थान, थडों.
 मकबूजा-वि. वश केलेलें. [केलेला.
 मकबूल-वि. कबुली दिलेला, पसंत, निवड
 मकरंब-पु. फुलांतील मध, एक वृत्त,
 फुलांतील केसर.
 मकर-पु. माघ महिना, मगर, मकर रास,
 सैन्याचा एक प्रकारचा व्यूह, मासा,
 कपट, चलाखी.
 मकरतार-पु. कलाबूत.
 मकरा-पु. नाचणी, कोळी (प्राणी).
 मकरी-स्त्री. एका रोगाचें नांव, मगर.-पु.
 मकरूज-वि. ऋणकरी, देणेदार. [समुद्र.
 मकरूह-वि. तिरस्कृत.
 मकसब-पु. उद्देश, ध्येय, आकांक्षा, कामना.
 मकसूब-वि. उद्दिष्ट, अभिप्रेत, गमित.
 मकसूम-वि. विभक्त.-पु. नशीब, गणितांत
 मकान-पु. घर, स्थान, निवासस्थान.[भाज्य.
 मकाफात-स्त्री. पापाचें फळ, बदला.
 मकाम-पु. स्थान, मुक्कामाची जागा.
 मकामी-वि. स्थिर, स्थानीय.
 मकाला-पु. ग्रंथ, प्रकरण, करारनामा,
 सांगितलेली गोष्ट.
 मकु-अ. वाटेल तें, उलटपक्षीं, कदाचित्,
 जरी, यद्यपि, इतकेंच नव्हे तर.[माणूस.
 मकुना-पु. बिनदांताचा हत्ती, बिन मिशांचा
 मकुनी-स्त्री. बेसन भरून केलेली कचोरी.
 मकुला-पु. म्हण, उक्ति.
 मकाई-य-स्त्री. बोराएवढें एक आंबट
 मकोडा-पु. मुंगळा. [रसाळ फळ, राजबेरी.
 मकोरना-क्रि. स. मुरगळणें, पिरगळणें.

मक्का-पु. मका, मुसलमानांचें तीर्थस्थान
 मक्कार-वि. कपटी, धूर्त, लबाड. [मक्का.
 मक्कारी-स्त्री. कपट.
 मक्खन-पु. लोणी.
 (कलेजेपर) मक्खन मला जाना-शत्रूची
 हानि पाहून आनंद मानणें.
 मक्खी-स्त्री. माशी. [बसणें.
 मक्खी उडाना या मारना-माशा मारीत
 मक्खी की तरह निकाल देना-एकदम
 काढून दूर फेकणें.
 (जीती) मक्खी निगलना-जाणून बुजून
 हानिकारक काम करणें.
 (दूधकी) मक्खी होना-बहिष्कृत होणें.
 मक्खी चूस-वि. कंजूस, चिक्कू.
 मख-पु. यज्ञ, विष्णु, पूजा.
 मखजन-पु. कोष, खजिना, शब्द कोश.
 मखतूल-पु. काळें रेशीम.
 मखतूली-वि. काळ्या रेशमापासून
 बनलेला. [आहे असा.
 मखदूश-वि. ज्याच्यांत नुकसानीचें भय
 मखनिया-पु. लोणीविक्या.-वि. ज्याच्यांतून
 लोणी काढून घेतलें आहे असें.
 मखनुल-पु. काळें रेशीम.
 मखमल-स्त्री. मखमली कापड.
 मखमसा-पु. विकट प्रश्न किंवा प्रसंग.
 मखमूर-वि. नशेमध्ये चूर.
 मखरज-पु. उगम, शब्दाची व्युत्पत्ति, निघ-
 ण्याचा रस्ता, बोलण्याचें इंद्रिय, तोंड.
 मखलूक-वि. रचलेलें. -स्त्री. सृष्टीतील
 जीव, बनलेली वस्तु.
 मखलूकात-स्त्री. 'मखलूक'चें अ. वचन.
 मखलूत-वि. मिसळलेलें.
 मखसूस-वि. विशेष, वेगळें केलेलें.

मखाना-पु. एक औषधी वनस्पति.
 मखोल-पु. थट्टामस्करी.
 मखोल उडाना-टर उडविणें.
 मग-पु. मार्ग, रस्ता, मगध देश, शाक-
 मगज-पु. मेंदू, गर. [द्विपी ब्राह्मण.
 मगज खाना या चाटना-डोकें पिकविणें.
 मगज खाली करना या पचाना-डोकेंफोड
 मगज चट-वि. खाष्ट, बडबड्या. [करणें.
 मगजी-स्त्री. किनारीला लावण्याचा
 गोटा, जर.
 मगदल-पु. मुगदळाचा लाडू.
 मगदा-वि. मार्गदर्शक.
 मगध-पु. दक्षिण बिहार, भाट. [लेला.
 मगन, मग्न-वि. मग्न, लीन, प्रसन्न, बुडा-
 मगना-क्रि. अ. तन्मय होणें, बुडणें.
 मगक्रित-स्त्री. क्षमा,
 मगफूर-वि. कैलासवासी.
 मगमूम-वि. दुःखी.
 मगर-अ. परंतु, पण, मगर.
 मगरमच्छ-पु. मगर, मुसर, मोठे मासे.
 मगरा-वि. उद्धट, घमेंडखोर, पर्वत.
 मगरिब-पु. पश्चिम दिशा.
 मगरूर-वि. घमेंडखोर.
 मगरूर का सिर नीचा-गर्वाचें घर खाली.
 मगरेला, मगरैल-पु. छपराचें वरचें टोंक,
 मगलूब-वि. पराजित, जिंकलेला. [एक बीं.
 मगह-पु. मगध देश.
 मगहि-पु. एक प्रकारचें पान.-वि. मगध
 मगु, मग-पु. मार्ग, पंथ. [देशाचा.
 मगजी-स्त्री. समान, मार्जिन, किनार.
 मग्न-वि. मग्न, तल्लीन, बुडालेला, नशेंत
 मक्क-स्त्री. दाब, वजन. [गुंग.
 मक्कना-क्रि. स. दाबणें, चेपणें, चिरडणें.

-क्रि. अ. दबले जाणें, दबणें. [पसरणें.
 मचना-क्रि. अ. माजणें, गडबड होणें,
 मचमचाना-क्रि. अ. गडबडणें.
 मचल-स्त्री. हट्ट.
 मचलना-क्रि. अ. हट्ट करणें, अडून बसणें.
 मचला-वि. ऐन बोलण्याच्या वेळीं जाणून
 बुजून गप्प राहणारा, मळमळ कर-
 विणारी (वस्तु).
 मचलाना-क्रि. अ. हट्ट करणें, मळमळणें.
 -क्रि. स. हट्ट करण्यास प्रवृत्त होणें.
 मचवा-पु. पलंग, चौकीचा पाया.
 मचान-स्त्री. उंच बैठक, माचा, माचाळ.
 मचाना-क्रि. स. माजविणें, गडबड करणें.
 मचिया-स्त्री. लहान पलंग
 मचया-वि. माजविणारा.
 मच्छरता, मत्सरत-स्त्री. मत्सर, असूया.
 मच्छी-स्त्री. माशी.
 मछरी-स्त्री. मासा, मासळी.
 मछुआ-वा, मछुवाहा-पु. मासे धरणारा
 कोळी, नावाडी.
 मजकूर-वि. वर्तमान.-पु. हकीकत, पत्रांतलें
 मजदूर-पु. मजूर, हमाल. [वर्तमान.
 मजदूरी-स्त्री. मजुरी, मजुरीचे पैसे.
 मजना-क्रि. अ. निमग्न होणें, तल्लीन
 होणें, अनुरक्त होणें.
 मजनू-वि. प्रेमवेडा, सडपातळ बांध्याचा.
 मजबूत-वि. दृढ, बलवान.
 मजबूर-वि. लाचार, विवश.
 मजबूरन-अ. अनिच्छापूर्वक, निरुपायास्तव.
 मजबूरी-स्त्री. लाचारी, विवशता, नाइलाज.
 मजमा-पु. लोकांची गर्दी, दाटी, जमाव,
 समुदाय.
 मजमूआ-पु. संग्रह.-वि. एकत्र केलेलें.

मजमूई-वि. सर्व.
 मजमून-पु. मजकूर, निबंध, विषय.
 मजरा-पु. शेत, गांव, लहान गांव.
 मजराआ-वि. नांगरलेलें व पेरलेलें (शेत).
 मजराह-वि. घायाळ, विरहानें व्याकुळ
 मजल-स्त्री. पाहा 'मंजिल' [शालेला.
 मजलिस-स्त्री. सभा, बैठक, समारंभ,
 नाचगाण्याची बैठक, मैफल, समिती.
 मजलूम-वि. जुलुमानें त्रासलेला, अत्या-
 चार पीडित.
 मजहका-पु. थट्टा, हंसण्यासारखी गोष्ट.
 मजहब-वि. धर्म, धार्मिक संप्रदाय, पंथ.
 मजहबी-वि. धार्मिक, सांप्रदायिक.-पु. भंगी.
 मजहूल-वि. आळशी, थकलेला, अप्रसिद्ध.
 मजा-पु. मौज, आनंद, थट्टा, स्वाद.
 मजा चखाना-हात दाखविणें, केलेल्या
 अपराधाबद्दल शिक्षा देणें. [क्रिया.
 मजाक-पु. थट्टामस्करी, रुचि, चाखण्याची
 मजाकन-अ. हंसत हंसत, थट्टेनें. [तीचें.
 मजाकिया-वि. विनोदी, थट्टेखोर, गम-
 मजाज-पु. अधिकार.-वि. कायद्यानें
 अधिकार मिळालेला.
 मजाजन-अ. नियमाप्रमाणें.
 मजाजी-वि. कृत्रिम, संसारिक.
 मजार-पु. समाधि, कबर, थडगें.
 मजारी-स्त्री. मांजर.
 मजाल-स्त्री. सामर्थ्य, योग्यता.
 मजाहिब-पु. 'मजहब' चें अ. वचन.
 मजीठ-स्त्री. एक वनस्पति, हिच्यापासून
 लाल रंग निघतो, मंजिष्ट.
 मजीठी-वि. लाल रंगाचें.
 मजीब-पु. अधिकता, विपुलता, मोठा,
 श्रेष्ठ.-वि. वाढविलेला, अधिक.

मजीव-वि. पवित्र व पूज्य, मोठा.-
 मजीर-स्त्री. मजिरी. [पु. कुराण.
 मंजीरा-पु. टाळ (लहान).
 मजूर-पु. मजूर, हमाल.
 मज्जा-स्त्री. मज्जा, हाडांतील घातु.
 मज्जन-पु. बुडी, दंतमंजन, स्नान,
 हाडांच्या नळीतील तुपासारखा पदार्थ,
 मगज, गाभा. [दंतमंजन करणे.
 मज्जना-क्रि. अ. बुडी मारणे, बुडणे,
 मज्जा-स्त्री. मेंदू, मगज, सत्व, गीर.
 मज्ज-अ. मध्ये, मधोमध. [मध्य.
 मज्जधार-स्त्री. नदीची मध्यधारा, कार्याचा
 सञ्चल, मज्जोला-वि. मधला, मध्यम
 आकाराचा. [क्रि. अ. प्रवेश होणे.
 मज्जाना, मज्जावना-क्रि. स. प्रवेश करविणे.-
 मज्जार-अ. मध्यभागी.
 मज्जार-री-स्त्री. मध्ये, आंत.
 मज्जियाना-क्रि. अ. बल्हविणे, मधून निघणे.
 मज्जियारा-वि. मधील, मधला.
 मज्जोला-वि. मधला, मध्यम आकाराचा.
 मज्जोली-स्त्री. एक प्रकारची बैलगाडी.
 मट-पु. मडकें, घडा. [चाल, गति.
 मटक-स्त्री. नखरा, हावभाव, नखरेल
 मटकना-क्रि. अ. हावभाव करीत चालणे,
 अंगविक्षेप करणे, हावभाव दाखविणे,
 मुरडणे, परत फिरणे, विचलित होणे.
 मटका-पु. मडकें. [करणे.
 मटकाना-क्रि. अ. नखरे करणे, हावभाव
 मटकी-स्त्री. लहान मडकें, नखरा.
 मटकीला-वि. नखरेबाज.
 मटकौअ(ब)ल-स्त्री. नखरा, हावभाव.
 मटमंगरा-पु. एक लम्बविधि.
 मटमैला-वि. मळखाऊ, खाकी.

मटर-पु. वाटाणा, मटार.
 मटरगस्त-पु. फेरफटका. [नष्टप्राय.
 मटिया मसान-वि. चुथडा झालेला,
 मटिया मेट-वि. मातीत मिसळलेला.
 मटियारा-वि. पुष्कळ माती असलेलें,
 मटियाल-वि. मळकट. [मळखाऊ, खाकी.
 मटुका-पु. मडकें.
 मटुकी-स्त्री. मडकें.
 मट्टी-स्त्री. माती.
 मट्टी खराब करना-नष्ट होणे.
 मट्टी खाना-मृतमांस खाणे, त्रास देणे.
 मट्टी डालना-मिटविणे, बुजविणे. [भांडणे.
 मट्टी पर लडना-किरकोळ गोष्टीसाठीं
 मठ-पु. निवासस्थान, साधूचे राहण्याचे
 घर, पाठशाळा, देऊळ, बैलगाडी.
 मठिका-स्त्री. लहान मठ, लहान घर.
 मठिया-स्त्री. झोंपडी, मठ, कांशाची बांगडी.
 मठी-स्त्री. लहान मठ.-पु. मठाचा महंत.
 मठोर-स्त्री. दही घुसळण्याचें मोठें मडकें.
 मठ्ठर-वि. मठ्ठ, आळशी.
 मठ्ठा-पु. ताक.-वि. कुंद, मठ्ठ.
 मठ्ठा डालना-उध्वस्त करणे. [माठ.
 मठ्ठी-स्त्री. मटक्यांच्या डाळीची पुरी,
 मडई-स्त्री. झोंपडी, लहान मंडप.
 मडक-स्त्री. रहस्य, गुपित.
 मडबा-पु. मांडव.
 मडहा, मढा-पु. माजघर.
 मडाड-पु. कच्चा तलाव.
 मडियाना-क्रि. स. चिकटविणे.
 मडुआ-पु. नाचणी.
 मड्या-स्त्री. झोंपडी, मांडव.
 मड-अडेलतट्टू, हट्टी.
 मडना-क्रि. स. मडविणें, माथी मारणें,

गळघांत घालणे, वाद्याला चामड बसवणे.
मडबाना—क्रि. स. मडवून घेणे.
मडवाई—स्त्री. मडविण्याचें काम किंवा मजुरी.
मडी—स्त्री. लहानसा मठ, झोंपडी, लहान घर.
मणि—स्त्री. श्रेष्ठ व्यक्ति, रत्न, मणि, स्फटिक, पाण्याचें मडकें, लोहचुंबक, शिश्नाग्र, शेळीचा माने खालचा स्तन, कांच व तुलसी काष्ठ. इ. चा सच्छिद्र वाटोळा पदार्थ, पुरुषांचें रेत.
मठिबंध—पु. मनगट, रत्न जडविणें.
मणी—पु. साप. —स्त्री. पाहा 'मणि'.
मतंग—पु. हत्ती, त्रिशंकु राजा, ढग.
मत—अ. नको, नाही. —पु. मत, धर्म, आशय, पंथ, पसंती, संमति, हेतु, उद्देश, ज्ञान, सल्ला. —वि. सन्माननीय, सत्कृत्य, अभिप्रेत, सम्मत, मान्य.
मतन—पु. मध्यभाग, टीका करण्यायोग्य ग्रंथ, पृष्ठभाग. —वि. मजबूत. [माजणें.
मतना—क्रि. अ. मत बनविणें, उन्मत होणें,
मतबख—पु. स्वयंपाकघर.
मतबा—पु. मुद्रणालय, छापखाना.
मतब्ब—पु. दवाखाना.
मतरिया—स्त्री. आई, माता. —वि. मंत्री, मंत्रानें प्रभावित झालेला.
मतरूक—वि. त्याग केलेलें.
मतलब—पु. तात्पर्य, आशय, अर्थ, स्वार्थ, विचार, हेतु, संबंध.
मतलबी—वि. स्वार्थी, आपलपोट्या.
मतला—पु. पूर्वे दिशा, गजल काव्याचें आरं-
मतली—स्त्री. मळमळ. [भीचें दोन चरण.
मतवार-रा-ला—वि. मदोन्मत, नशेंत चूर, सिंगलेला, वेडा, उन्माद झालेला.
मतवारै—वि. पाहा, 'मतवार.'

मता—पु. सम्पत्ति, मत. —स्त्री. बुद्धि.
मतसर, **मत्सर**—पु. द्वेष, राग.
मताधिकार—पु. मत देण्याचा अधिकार.
मतानत—स्त्री. दृढता, मजबूती.
मतालब—पु. 'मतलब'चें अ. वचन.
मताबलंबी—पु. विशिष्ट मताचा किंवा संप्रदायाचा.
मति—अ. समान, सदृश, तुल्य. —स्त्री. बुद्धि, संमति, मन, कल्पना, विचार, उद्देश, निश्चय, इच्छा, आदर, प्राण, मनोवृत्ति, मनःशक्ति, आशीर्वाद.
मतिमंत—वि. बुद्धिमान.
मतीन—वि. दृढ, पक्का, मजबूत.
मतीरा—पु. टरबूज.
मत्कुण—पु. ठेंकुण, पिसू, मुळा नसलेला हत्ती, दाढी मिशा नसलेला पुरुष, टोणगा, माड. —स्त्री. केशरहित योनि.
मतेई—स्त्री. सावत्र आई.
मस्त—वि. मदयुक्त (हत्ती), मस्त, माजलेला, उन्मत, प्रसन्न. —स्त्री. मात्रा, मद्य. —पु. दारूबाज, वेडा, मस्तहत्ती, कोकिळ, टोणगा, घोडा.
मत्था—पु. कपाळ, माथा.
मत्था टेकना—क्रि. स. नमस्कार करणें.
मथना—क्रि. स. घुसळणें, एक जीव करणें, कालवणें, उध्वस्त करणें, शोध लावणें, एखादी गोष्ट पुन्हां पुन्हां करणें. —पु. रवी. [घुसळण्याची क्रिया.
मथनियाँ, **मथनी**—स्त्री. ताकाचा डेरा,
मथानी—स्त्री. रवी.
मथानी पढना या **बहना**—खळबळ उडणें.
मथौरा—पु. ओबडधोबड रंभा.

मध्य-पु. माथें.

मद-स्त्री. खातें, विभाग.-पु. हर्ष, हत्तीचा
मद, वीर्य, कस्तूरी, मद्य, इच्छा, नशा,
उन्मत्तपणा, गर्व.-वि. मस्त.

मदक-स्त्री. अफूच्या सत्त्वापासून बनलेला
एक मादक पदार्थ.

मदकची-वि. मदक पिणारा. [मस्त हत्ती.

मदकल-वि. उन्मत्त, मस्त, मदोन्मत्त.-पु.

मदखला-वि. दाखल, जमा केलेला.

मदखूला-स्त्री. रखेली स्त्री.

मदगल-वि. उन्मत्त, मस्त, मदोन्मत्त.

मदद-स्त्री. मदत, मदतगार मनुष्य.

मददगार-वि. मदतनीस,

मदन-पु. कामदेव, कामक्रीडा, भुंगा,
मैना, प्रेम, एक छंद, मेण, कामेच्छा,
वसंत, घोत्रा.-वि. धुंद करणारें.

मदन चतुर्दशी-स्त्री. चैत्र शु. १४.

मदफन-पु. स्मशान, कब्रिस्तान.

मदरसा-पु. शाळा.

मद व जजर-पु. भरती ओहोटी.

मदह-स्त्री. प्रशंसा. [हतबुद्ध.

मदहोश-वि. निशेंत चूर असलेला, मस्त,

मदाखिल-स्त्री. प्रवेशद्वार, उत्पादन.

मदाखिलत-स्त्री. लक्ष देणें, अधिकार
चालविणें.

मदार-पु. हत्ती, रानडुक्कर, कामुक, ठक,
धूर्त, सुगंधी, द्रव्य. -वि. रुईचें झाड,
भ्रमण मार्ग, आधार, मुसलमानांच्या
एका पिराचें नांव.

मदारात-स्त्री. आदर सत्कार.

मदारी-पु. गारुडी, मदार नामक पिराचा

मदिया-स्त्री. मादी. [अनुयायी.

मदिरा-स्त्री. दारु, एक वृत्त, खंजनपक्षी.

मदिना-पु. नगर, अरबस्तानांतील एक
मदीला-वि. मादक. [शहर.

मदोद-स्त्री. मंदोदरी, रावणपत्नी.

मद्देनजर-अ. नजरे समोर, लक्ष देऊन.

मंद्दे-अ. मध्यें, विषयांत, लेखांत.

मद्वसा-पु. मदरसा.

मध-धि-पु. मध्य.-अ. आंत.

मधिम-वि. मध्यम.

मधु-पु. पाणी, मकरंद, मध, वसंत, दारु.-
स्त्री. मधमाशी.-वि. गोड, स्वादिष्ट.

मधुकर-पु. भुंगा.

मधुप-पु. भुंगा, उद्धव. [ऋत्विज.

मधुपर्क-पु. पंचामृत, वर, आतिथ्य,

मधुमक्खी, मधु मक्षिका.-स्त्री. मधमाशी.

मधुर-वि. मधुयुक्त, गोड, मोहक, रम्य,
प्रिय.-पु. माधुर्य, पावटा, चवळी, गहू,
तांबडा ऊंस, तांबडा शेवगा, बार, मदन
काकडी, आंबा, बदाम, गुळ, चिमणा,
कथील, काकवी. -स्त्री. बडीशेप,
मसुरा, खजूरी, शिंदी, ज्येष्ठीमध,
शतावरी.

मधुरता, मधुराई-स्त्री. सुंदरता, कोमलता,

मधुरेण-गोडीगुलाबीनें. [गोडी.

मध्य-वि. मध्य भागाचा, मधला, मध्यम,

सामान्य, न्याय्य, तिन्हाईत, अधम.-पु.

मध्यभाग, कंबर, पोट, गाभा, अंतरता,

सतराव्या स्थानाची संख्या.

मध्या-स्त्री. मधलें बोट, प्रौढ कन्या.

मध्यविन, मध्यबिबस-मध्यान्ह. -दुपार,

१६ ते २० घटका हा काळ.

मध्यम-वि. मधला, सामान्य, मध्यम

प्रतीचा, निःपक्षपाती, मुख्य.-पु. सप्त-

स्वरांपैकी चौथा, गुच्छांतलें मधलें फूल,

मध्य भाग, कबंर, मध्यदेश, या नावांचा राग, एक प्रकारचा नायक, तू तुम्ही ह्या शब्दाचा पुरुष.

मध्यमा-स्त्री. न्हाण आलेली मुलगी, मधलें बोट, हृदयस्थ वाणी भेद (परा, पशांती, परा आणि वैखरी हे जे वाणीचे चार भेद त्यांतील तिसरा), एक प्रकारची नायिका.

मध्यवित-वि. मध्यम वर्गातील.

मध्यस्थ-वि. मधला, मध्यभागचा, तिन्हा-ईत, निःपक्षपाती, उदासीन, तटस्थ, नपुंसक, सामान्य, पंच, लवाद.

मन, मनस्-पु. मन, मुखदुःखादि ज्ञानाचें इंद्रिय, सदसद्विवेक बुद्धि, कल्पना, विचार, संकल्प, विकल्पात्मक अंतःकरण वृत्ति, हेतु, उद्देश, इच्छा, स्वभाव, शौर्य, पराक्रम, ध्यान, मनशील.

मन आना-रुचणें, प्रेम होणें. [जोडणें.

(किसीसे)मन अटकना या उलझना-प्रेम मनकी करना-आपल्या इच्छेप्रमाणें करणें.

मनके लड्डू खाना-मनांत मांडें खाणें.

मन टूटना-हताश होणें.

मन चलना-इच्छा होणें, मन चळणें.

मन टटोलना-मनाचा ठाव घेणें.

मन तोडना या हारना-निस्तुसाही होणें.

मन देखना-मन पाहणें.

(किसीपर) मन घरना-एकाग्रता करणें.

मन पाना-मनांतील गूढ जाणणें.

मन बडना-उत्साहित होणें.

मनमें बसना-मनांत भरणें.

मन बहलाना-मन गुंतविणें, करमणूक करून

मन बूझना-मनांतलें ओळखणें. [घेणें.

मन भरना-विश्वास बसणें, संतोष होणें.

मन मोबक से भूख मिटाना-मनोराज्यांत मन हरा होना-प्रसन्न होणें. [गर्क होणें.

मनही मन-मनांतल्या मनांत.

मनई-पु. मनुष्य.

मनकना-क्रि. अ. हालणें, डोलणें.

मनका-पु. मणका. [(मारतेसमयीं).

मनका ढलना या ढलकना-मान टाकणें मनकूला-वि. स्थावरच्या उलट, जंगम.

जायदाद मनकूला-जंगम इस्टेट, गैर मनकूला-स्थावर इस्टेट.

मनकूहा-वि. विवाहिता. [कल्पना.

मनगडंत-वि. कपोलकल्पित.-स्त्री. कपोल,

मनचला-वि. रसिक, धाडसी, निर्भय.

मनचाहा-वि. आवडीचा, पसंतीचा.

मन चाहा,मनचीता-वि. विचारांतीं ठरलेलें.

मनजर-पु. दृश्य, देखावा.

मनजात-पु. कामदेव.

मनत-ता-पु. नवस.

मनफी-वि. कमी केलेलें.

मनभाया-वि. आवडीचा.

मनमथ-पु. कामदेव. [यथेच्छ.

मनमाना-वि. मनाजोगता, पसंतीचा, खूप,

मनमाना घर जाना-स्वेच्छाचार, आपला

मनभारे-वि. खिन्नपणानें. [हात जगन्नाथ.

मनसु (मो) टाव-पु. आपसांतील तेढ,

मनसोदक-पु. मनांतील मांडे. [बेबनाथ.

मनसौजी-वि. खुशालचेंडू. [घालविणें.

मनबाना-क्रि. स. समजूत घालणें, समजूत

मनशा-स्त्री. इच्छा, विचार, हेतु.

मनसना-क्रि. स. इच्छा करणें, संकल्प

करणें, पाणी सोडणें.

मनसब-पु. दर्जा, हुद्दा, काम, अधिकार.

मनसबदार-पु. हुद्देदार, अधिकारी.

मनसाहि-अ. मनांत, मनानें, मनाला.

मनसा-स्त्री. इच्छा, मनोरथ, अभिलाषा,
मन, बुद्धि, तात्पर्य. वि.-मनानें उत्पन्न,
मनाचा.-अ. मनाकडून.

मनसाकर-वि. मनोरथ पूर्ण करणारा.

मनसाना-क्रि. अ. लहरीत येणें.-क्रि. स.
लहर उत्पन्न करविणें.

मनसायन-पु. करमणुकीची जागा.

मनसि-अ. मनानें, हृदयानें, मानसिक.

मनसिज-पु. कामदेव.

मनसूख-वि. अप्रामाणिक ठरलेला, टाकाऊ.

मनसूबा-पु. युक्ति, कल्पना, विचार.

मनसूबा बांधना-युक्ति योजणें.

मनस्विता-स्त्री. लहरीपणा.

मनहूँ-अ. जणू, जसें.

मनहूँ-अ. जसा.

मनहूस-वि. उदार, अशुभ.

मना-वि. मनाई केलेला, वर्ज्य, अनुचित.

मनाक-ग-वि. थोडा, अल्प.

मनावि-स्त्री. दवंडी.

मनाना-क्रि. स. स्वीकार करावयास
लावणें, खुश करणें, समजूत घालणें,
देवाला आळविणें, नवस करणें.

मनि, मणि-पु. जवाहिर.

मनि(णि)यारा-पु. जवाहिया.

मनिहार-पु. कासार, रत्नहार.

मनी-स्त्री. घमेंड, मणि, रत्न, वीर्य.

मनिषि-वि. बुद्धिमान.

मनु-अ. जणू.-पु. मनु, विष्णु, अंतःकरण,
चौदाची संख्या, मनुष्य, मन, अग्नि,
ब्रह्मा, विद्वान.

मनुओ-वा-पु. मन, चित्त, मनुष्य.

मनुज-पु. मनुष्य, मनुपासून उत्पन्न.

मनुजाव-पु. माणसें खाणारा राक्षस.

मनुष-पु. मनुष्य, पति.

मनुष्य-पु. माणूस.

मनुसाई-स्त्री. पराक्रम, माणुसकी. [शांति.

मनुहार-स्त्री. मनघरणी, प्रार्थना, सत्कार,

मनुहारना-क्रि. स. खुशामत करणें, विनंति
करणें, आदरसत्कार करणें.

मनुजर-पु. व्यवस्थापक, म्यानेजर.

मनों-अ. जणू.

मनोगत-वि. मनांत असलेलें, गुप्त,
अंतस्थ, इच्छिलेला.-पु. इच्छा, अभि-
प्राय, कामदेव.

मनोज, मनोभव-पु. कामदेव. वि.-मना-
पासून उभदवलेलें. [मनपसंत.

मनोनीत-वि. निवडून आलेला, पसंतीचा,

मनोनीत सभापति-पु. निवडून आलेला
अध्यक्ष. [खोटेपणा.

मनोमल-पु. मनाचा विकार, मनाचा

मनोरंजन-पु. मनाला प्रसन्न करण्याची

मनोरथ-पु. इच्छा, अभिलाषा. [क्रिया.

मनोरम-वि. सुंदर, रम्य.-पु. हंस.-स्त्री.
गोरोचन.

मनोरा-पु. भितीवर पूजा करण्याकरितां
शेणानें काढतात तीं चित्रें (दिवाळी-

मनोविज्ञान-पु. मानसशास्त्र. [नंतर).

मनोहर-वि. रम्य, मोहक. -पु. जाई,
जुई, कुंद, सोनें, एकछंद, एकराग. [करणें.

मनोति-स्त्री. नवस, असंतुष्टाला संतुष्ट

मनोति उतारना या चढाना-नवस फेडणें.

मनोति मानना-नवस करणें.

मन्नत-स्त्री. नवस.

मनसब-पु. हुद्दा.

मनसूब-वि. संबंध ठेवलेला.

मनसूबा-पु. युक्ति, विचार.
 मनसूबा बौधना-युक्ति योजने.
 मफहम-पु. मुद्दा, वस्तु.-वि. समजलेला.
 मननून-वि. कृतज्ञ, आभारी.
 ममियाना-क्रि. अ. बकरीचें बें बें करणें.
 ममियाससुर- पु. मामेसासरा.
 ममियासास-स्त्री. मामे सासू. [आश्रयस्थान.
 ममियाउर, ममियौरा-पु. मामाचें घर,
 ममेराभाई-पु. मामे भाऊ.
 मम्बा-पु. झरा, उगम, निघण्याची जागा.
 मयंक-पु. चंद्र.
 मयंद-पु. सिंह, वाघ.
 मय-स्त्री. दारू.-प्रत्य. सहित. -पु. एक दानव (हा उत्तम शिल्पकार होता), मेस्किको देशाचे प्राचीन लोक, घोडा,
 मयखाना-पु. दारूचा गुता. [खच्चर, वैद्य.
 मयझोर-वि. दारूड्या.
 मयगल-पु. मत्त हत्ती.
 मयन-पु. कामदेव. [पार्वतीची आई, मैना.
 मयना-स्त्री. हिमालयाच्या पत्नीचे नांव,
 मयस्सर-वि. उपलब्ध, सुलभ.
 मया-स्त्री. मायाजाळ, जग, प्रेमपाश,
 मयार-वि. दयाळु. -स्त्री. आहें.
 मयारी-स्त्री. तुळई.
 मयूख-पु. किरण, प्रकाश, ज्वाला, शंकु,
 मयूष-पु. अमृत, किरण. [शोभा.
 मय्या-स्त्री. आई.
 मर-पु. मृत्युलोक, विष. [इषारा, मृत्यु.
 मरक-पु. महामारी, इ. सांघ. -स्त्री.
 मरकज-पु. केंद्र, मध्यस्थान, उर्दू लिपींत काहीं अक्षरांवर असणारी लहान तिरपी
 मरकत-पु. पाचू, पन्ना. [रेष.
 मरकद-पु. कबर, शयनागार. [कचरणें.

मरकना-क्रि. अ. भाराणें तुटणें, मुरकणें,
 मरकहा, मरखना-वि. मरतुकडा, मारका.
 मरकाना-क्रि. स. फोडणें, चरा पाडणें.
 मरकूम, मरकूमा-वि. लिहिलेलें.
 मरगजा-वि. चोळामोळा झालेलें.
 मरगल-पु. भरलेलें वांगें.
 मरगूब-वि. प्रिय, सुंदर, रुचिकर.
 मरगोल-ला-पु. गाणाच्या पक्ष्यांचा मधुर स्वर, गाण्यांतील तान.
 मरघट-पु. स्मशान. -वि. वाईट आकृतीचा, नेहमीं खिन्न राहणारा.
 मरज, मर्ज-पु. रोग, पीडा, खोड.
 मरजाद-दा-स्त्री. सीमा, प्रतिष्ठा, प्रणालिका, आदर.
 मरजिया-वि. काळाच्या दाढेंतून वांचलेला, मरणासन्न, प्राण देण्यास तयार झालेला.-पु. समुद्रांतून मोती काढणारा.
 मरजी-स्त्री. मर्जी, इच्छा.
 मरजीनवा-वि. प्राण देण्यास तयार झालेला, अर्धमेला, मरणासन्न, मरणांतून वांचलेला.-पु. पाणबुड्या.
 मरतबा-पु. वेळ, पाळी, पदवी.
 मरतूब-वि. भिजलेला.
 मरद, मर्द-पु. पुरुष, वीर. [मनुष्यत्व,
 मरदई, मर्दई-स्त्री. साहस, पराक्रम.
 मरदन, मर्दन-पु. घासणें, चोळणें, कुटणें, दळणें, नाश करणें, अंग रगडणें.-वि. कुटणारा, चोळणारा, नाश करणारा.
 मरबना, मर्बना-क्रि. स. चोळणें, मर्दन करणें, विध्वंस करणें, तिबणें. [धाडस.
 मरबानगी, मरबी-स्त्री. वीरता, शौर्य,
 मरबाना-वि. पौखी, मर्दानी, वीरोचित.
 मरबूद-वि. तिरस्कृत, तुच्छ, नीच, अधम.

-पु. एक प्रकारची शिवी.

मरन, मरण-पु. मरण, मृत्यु, बचनाग.

मरनसील-अ. मरण्यायोग्य.

मरना-क्रि.अ. मरणे, हाल अपेष्टा सोसणे, कोमेजणे, शरमिधे होणे, निरुपयोगी होणे, हरणे, आवेग थांबणे, थंडावणे.

(किसीपर) मरना-लुब्ध होणे, फिदा होणे.

मरना पचना-क्रि. अ. अति कष्ट करणे, हाल अपेष्टांत दिवस काढणे.

(बातको) मरना-ऐट करणे, प्रतिज्ञा पूर्ण करण्यांत आणणे.

(बातपर) मरना-शब्द राखणे.

मरना मिटना-कष्ट करून मरणे.

मरनी-स्त्री. मरण, क्लेश, एखाद्याच्या मृत्यूनं त्याच्या नातलगाना होणारें दुःख.

मरक्या-पु. ढोलकें.

मरभुक्ता-वि. उपासमार झालेला, बुभु-

मरम-पु. मर्म, रहस्य. [क्षित, दरिद्री.

मरमर-पु. संगमरवर, पाहा 'मर्म'.

मरमी, मर्मी-वि. मर्म जाणणारा, तज्ञ.

मरम्मत-स्त्री. दुरुस्ती.

मरम्मत करना-मार, चोप देणे.

मरबाना-क्रि. स. मारविणे.

मरसिया-पु. उर्दूतील शोकगीत, मृत्यु शोक, एकाद्या व्यक्तीचें गुणकीर्तन.

मरहूट-पु. स्मशान.-स्त्री. एक कडबान्य.

मरहूठा-पु. मराठा.

मरहूबा-अ. शाबास, वाहवा.

मरहूम-पु. मलम.

मरहूला-पु. मजला, बिषय.

मरहूम-वि. स्वर्गवासी, मेलेला.

मरात-स्त्री. स्त्री.

मरातिब-पु. घराचा मजला, दर्जा, मान,

मरायल-वि. मारखाळ, निर्बल, सत्त्वहीन.

मराल-पु. हंस, बदक, घोडा, हत्ती.

मरिब-पु. मकरंद, मृंगा.

मरिच-पु. मिर्ची.

मरिधम-स्त्री. कुमारी, येशुख्रिस्ताची आई.

मरिधल-वि. अशक्त, दुबळा, मरतुकडा.

मरी-स्त्री. महामागी.

मरीचिका-स्त्री. मृगजळ, किरण.

मरीचियाली-पु. सूर्य, चंद्र.

मरीज-वि. रोगी.

मरीना-पु. लोकरीचें वारीक (पातळ) वस्त्र.

मरू-रू-वि. कठीण, दुष्कर, वाळवंटाचे, मारवाडच्या आसपासचा, प्रदेश.

मरूआ-पु. मरवा, कडीपाट. [इंद्र, हनुमान.

मरूत-पु. वारा, देव, पांढरा मरवा, प्राण,

मरूथल-पु. मारवाड, वाळवंट.

मरभूमि-स्त्री. वाळवंट.

मररना-क्रि. अ. मुरडणे.

मरूरा-पु. मुरडा (पोटांतील).

मरोड-पु. पिरगळा, मुरडा, पीळ, दुःख, मुरड, क्रोध, गर्व.

मरोड करना-कपट करणे, मुरड घालून बोलणे, गर्व करणे. [गोष्ट.

मरोडकी बात-कपटाची गोष्ट, गर्वाची-मरोड खाना-हेलपाटे घालणे, मुरड येणे,

गोंघळांत पडणे. [गाळून मारून टाकणे.

मरोडना-क्रि. स. मुरगळणे, मुरडणे, मुर-(अंग) मरोडना-आळे पिळें देणे.

(आँख) मरोडना-डोळा मारणे, इशारा करणे, नाक मुरडणे.

(हाथ) मरोडना-पस्तावणे, मनगट चावणे.

मरोडफली-स्त्री. मुरडशेंग.

मरोडा-पु. पीळ, मुरड, मुरडा.

मरोड़ी-स्त्री. पीछ.
 मरोड़ी करना-ओढाताण करणें.
 मरोरना-क्रि. स. पाहा 'मरोड़ना'.
 मरकत-पु. पाच (रत्न).
 मर्ग-पु. मृत्यु.
 मर्ग जार-पु. हिरवेगार मैदान.
 मर्ज-पु. रोग, आजार.
 मर्जी-स्त्री. इच्छा, आज्ञा.
 मर्तबा-पु. पदवी, वेळां.
 मर्तबान-पु. चिनी मातीची बरणी.
 मर्ब-पु. पुरुष, घाडसी पुरुष, पति, शूर
 योद्धा. [सूचक शब्द.
 मर्बक-पु. एखाद्या माणसाबद्दल तिरस्कार
 मर्बूआ-वि. यःकश्चित्, मेला (शिबी).
 मर्बूम-पु. मनुष्य.
 मर्दुमशुमारी-स्त्री. खाने सुमारी, जनसंख्या.
 मर्दुमी-स्त्री. मर्दुमकी, शौर्य.
 मर्म-पु. शरीराचा एखादा नाजूक भाग,
 रहस्य, स्वरूप, संधिस्थान.
 मर्मर-पु. संगमरवर, झुळझुळ शब्द, करकर
 मर्मवाक्य-पु. रहस्य, [आवाज.
 मर्मन्तक-वि. मर्मभेदी.
 मर्मी-वि. तत्त्वज्ञ, मर्मज्ञ.
 मर्यादा-स्त्री. सीमा, तीर, तट, नियम,
 शिष्टाचार, करार, सदाचार, धर्म.
 मलंग-पु. मुसलमान साधु.
 मल-वि. घाणेरडा, लोभी, नास्तिक. -पु.
 घाण, गाळ, गंज, विष्टा, मूत्र, घाम
 इ. देहमल, अशुद्धता, पाप, कापूर,
 मलज्ज-वि. निष्ठ, शापित. [समुद्रफेस.
 मलक-पु. देवदूत.
 मलका-स्त्री. महाराणी.-पु. प्रतिभा, दक्षता.
 मलखम-पु. मलखांब, मलखांबाचा
 हि. म. को...२८

व्यायाम. [संयुक्त प्रांतांतील रजपूत.
 मलखाना-पु. मुसलमानांचे हिंदू झालेले पश्चिम
 मलगजा-वि. घाणेरडा, मंद. -पु. पीठ
 लावून तळलेलें वांग्याचें तुकडे.
 मलगिरी-पु. तपकिरी रंग.
 मलगोबा-पु. मळ, पू, केरकचरा, दही घालून
 मलजूम-वि. आवश्यक. [शिजविलेली डाळ.
 मलना-क्रि. स. घांसणें, रगडणें, चोळणें,
 चुरगळणें, दाबणें. [वचन.
 मलफूज-पु. महात्म्याचें किंवा धर्मगुरूचें
 मलबा-पु. इमारत पडल्यावर सांचलेल्या
 दगड, विटा, चुना इ. चा ढीग, केरकचरा.
 मलबाना-क्रि. स. चोळून घेणें, चाळविणें.
 मलबूस-पु. पोशाख. -वि. पोशाख केलेला.
 मलमलाना-क्रि. स. वारंवार, स्पर्श करणें,
 पस्तावणें, वारंवार उघडणें व झांकणें.
 मलमास-पु. अधिकमास. [पांढरें चंदन.
 मलय-पु. बाग, नंदनवन, मलबार प्रांत,
 मलहर्म-पु. मलम.
 मलाई-स्त्री. दुधावरील साय, सार, तत्त्व,
 -स्त्री. चोळण्याची त्रिया किंवा मजूरी.
 मलाकर-पु. घाणीचा ढीग.
 मलाका-स्त्री. कामुक स्त्री, दूती, हत्तीष.
 मलान, म्लान-वि. म्लान, उदास.
 मलामत-स्त्री. झिडकारणें, घुडकावणें,
 मलार-पु. मल्हार राग. [घाण, दूषित अंश.
 मलार कीं सूनना-विनोदाची लहर येणें.
 मलार गाना-आनंदांत बोलणें.
 मलाल-पु. दुःख, उद्विग्नता, उदासीनता.
 मलाह-पु. धीवर, नावाडी.
 मलाहत-स्त्री. सांबळेपणा, चेहऱ्यावरील
 मलिब-पु. भुंगा. [आभा, कांति,
 मलिक-पु. अधिपति, राजा.

मल्लिच्छ-वि. नीच, मांस भक्षक, म्लेंच्छ.
 मलिन-वि. अशुद्ध, वाईट, घाणेरडा, दूषित,
 काळे, निस्तेज.-पु. कृष्ण पक्ष, मळकट
 वस्त्र, पाय, दोष, ताक, टाकणखार.
 मलिनमुख-वि. दुष्ट, क्रूर.-पु. अग्नि,
 मलिनांबु-पु. शाई. [पिशाच, प्रेत, वानर.
 मलिनास्य-वि. नीच निर्दय.
 मलिना, मलिनी-स्त्री. रजस्वला
 मलिनाना-क्रि. स. मळणें.
 मलिया-स्त्री. लहान माळ, आंबळ तोंडाचें
 मलियामेट-पु. धूळघाण. [मडकें, फेरा.
 मलीदा-पु. मऊ लोकरीचें कापड, चुरमा.
 मलूल-वि. दुःखी, खिन्न, आजारी, थकलेला
 मलया-स्त्री. मडकें. [प्रबल इच्छा.
 मलोला-पु. मनोव्यथा, दुःख, आतुरता,
 मलोले आना या खाना-दुःख वाटणें, दुःख
 साहणें.
 मल्ल-वि. बलवान, उत्कृष्ट.-पु. पैलवान,
 पेला, गाल, कपाळाची करटी, व्रात्य
 क्षत्रिय व क्षत्रियांची संतति, मत्स्य.-
 वि. स्त्री.-स्त्री. मोगरी, उटणें.
 मल्लाह-पु. नावाडी, कोळी.
 मल्लू-पु. वानर.
 मल्लारना-क्रि. स. गोंजारणें, लाड करणें.
 मल्लिक-पु. अशील. [पगार वगैरे.
 मलाजिब-पु. ठराविक वेळीं मिळणारी वस्तु,
 मलाजो-वि. सर्व, प्रायः, बरोबर.-पु. जोड.
 मलाद-पु.-पू. घाण.
 मलास-पु.-आश्रयस्थान, किल्ला.
 मलास करना-निवास करणें.
 मलासी-स्त्री. लहान किल्ला.-पु. किल्ले-
 मलासी-पु. गुरेढोरे. [दार, पुढारी.
 मलासीजाना-पु. गोठा.

मशक-पु. मच्छर, डांस, मस, पखाल,
 गांधीलमाशी, बारीक पुरळ.
 मशक हरी-स्त्री. मच्छरदाणी.
 मशकत-स्त्री. परिश्रम, सक्त मजुरी.
 मशगला-पु. विनोद, मनरंजन.
 मशगूल-वि. कार्य, मग्न, व्यग्र.
 मशरफ-पु. मानाचें स्थान.
 मशरफ-पु. पूर्वदिशा.
 मशरू-पु. एका जातीचें कापड.
 मशरूफ-वि. कार्यव्यग्र.
 मशवरत, मशविरा-पु. सल्ला, कारस्थान.
 मशहरी-स्त्री. मच्छरदाणी.
 मशहर-वि. प्रसिद्ध.
 मशीर-पु. सल्लागार, संकेत करणारा,
 मशक-पु. अभ्यास. [राजाचा मंत्री.
 मशकूर-वि. कृतज्ञ, आभारी.
 मश्याक-वि. कुशल, अभ्यस्त. [जटामांसी.
 मशि-स्त्री. शाई, काजल, सुरमा, घाण,
 मष्ट-वि. मुका, उदासीन, संस्कारशून्य,
 मौन राहणारा.
 मष्ट घरना या रहना-गप्प राहणें.
 मस-स्त्री. शाई, मिसरूड.
 मस भोजना-मिसरूड फुटणें. [क्रिया.
 मसक-पु. डांस.-स्त्री. परवाल, फाटण्याची
 मसकना-क्रि. अ. टरकणें, फाटणें.-क्रि. स.
 मसकरा-पु. चेष्टेखोर. [टरकावणें, फाडणें.
 मसकला-पु. धार लावण्याचें चाक, धार
 मसकली-स्त्री. पाहा 'मसकूला.' [लावणें.
 मसका-पु. लोणी, ताजे तूप, दह्याचें
 पाणी. मिसी.
 मसकीन-वि. गरीब, सज्जन, दरिद्री, भोळा,
 मसखरा-पु. थट्टेखोर, विनोदी. [सुशील.
 मसखरापन-पु. थट्टामस्करी.

मसखरी-स्त्री. थट्टा मस्करी.
 मसजिद-स्त्री. मशीद.
 मसबर-पु. मूळ, क्रियापदाचा घातु.
 मसनद-स्त्री. लोड, बैठकीची गादी.
 मसना-क्रि. स. चोळणें, चुरगाळणें.
 मसनूअ-पु. कौशल्यानें बनविलेली वस्तु.
 मसनई-वि. नकली, कृत्रिम.
 मसमुंद-वि. धकाधकी.
 मसरफ-पु. उपयोग, खर्चाची बाब.
 मसरूफा-वि. चोरलेलें.
 मसरूफ-वि. कामांत गढलेला, खचिलेला.
 मसरूर-वि. प्रसन्न.
 मसल-स्त्री. म्हण, दृष्टांत.
 मसलख-पु. कत्तलखाना.
 मसलन्-वि. उदाहरणार्थ.
 मसलना-क्रि. स. चुरगळणें, दाबणें, तिबणें.
 मसलहत-स्त्री. गुप्त मसलत.
 मसलहतन-अ. विशेष उद्देशानें.
 मसला-पु. म्हण, विचारणीय विषय.
 मसविदा-पु. मसुदा, कच्चा खर्डा, उपाय, युक्ति. [पलंग.
 मसहरी-स्त्री. मच्छरदाणी, मच्छरदाणीचा
 मसा-पु. मस, मूळव्याधीचा मांसाचा गोळा,
 मसाइब-पु. 'मसीबत'चें अ. वचन. [डांस.
 मसान-पु. स्मशान, भूत पिशाच्च आदि, रणभूमि. [सिद्धी करणें.
 मसान जगाना-स्मशानांत बसून मंत्र-
 मसाना-पु. मूत्राशय, स्मशान.
 मसानिया-पु. डोम, स्मशानवासी.
 मसानी-स्त्री. पिशाचिनी, डाकीण.
 मसाफ-पु. युद्ध, रणक्षेत्र.
 मसाफत-स्त्री. अंतर, श्रम.
 मसाम-पु. कातडीवरील छिद्र, रोम.

मसायल-पु. प्रश्न, समस्या.
 मसालहत-स्त्री. आपसांत तह करणें, मैत्री.
 मसाला-पु. साधन सामुग्री, मसाला, चांगल्या गोष्टी, दारूकाम, तेल.
 मसालहत-स्त्री. जमीन, मापणी, माप.
 मासि, मसी-स्त्री. पाहा 'मवि.'
 मसिबिद-पु. काजळाचें गालबोट.
 मसियाना-क्रि. अ. पूर्ण होणें, भरून जाणें.
 मसिहर-वि. काळोखी लागलेला.-स्त्री.
 मसीत, मसीब-स्त्री. मशीद. [मशाल.
 मसीना-स्त्री. अळशी, मका.
 मसीह-हा-पु. तारक, येशु ख्रिस्त, मित्र, दूरच्या देशांत भ्रमण केलेला.
 मसीहाई-स्त्री. मसीहाचें पद किंवा कार्य, मसीहा प्रमाणें केलेलीं कामें, प्रेमी-
 मसू-स्त्री. अडचण. [स्त्रीचा प्रेमळपणा.
 मसू कर के-मोठ्या कष्टानें.
 मसूडा-पु. हिरडी.
 मसूर-स्त्री. मसुरीची डाळ.
 मसूरिका-स्त्री. देवी (रोग).
 मसूस, मसूसन-स्त्री. मानसिक व्यथा.
 मसू (सो)सना-क्रि. अ. मनोवेग आवरणें, कुढणें, मुरगळणें, पिळणें.
 मसौदा-पु. मसुदा, कच्चे टिपण, उपाय.
 मसौवेबाज-पु. युक्तिबाज.
 मस्कन-पु. घर.
 मस्करा-पु. थट्टेखोर.
 मस्त-वि. मदोन्मत्त, नेहमीं आनंदी राहणारा, तरुण, अत्यंत आनंदित.
 मस्तगी-स्त्री. एक डिक.
 मस्तक-पु. डोकें, मेंदू, शेंडा, शिखर.
 मस्ताना-अ. उन्मत्तासारखा.-क्रि. अ. उन्मत्त होणें.

मस्तिष्क-पु. मेंदू, डोकें.
 मस्तूर-वि. गुप्त, लिहिलेलें उल्लेखिलेलें.
 मस्तूरात-स्त्री. स्त्रिया, सम्य स्त्रिया.
 मस्तूल-पु. डोलकाठी.
 महें, महेंई-अ. मध्ये-वि. महान.
 महंगा-वि. महाग.
 महेंगी-स्त्री. महागाई, दुष्काळ.
 महक-स्त्री. सुवास, सुगंध.
 महकना-क्रि. अ. सुवास येणें.
 महकमा-पु. विभाग.
 महकान-स्त्री. वास.
 महकीला-वि. सुगंधित.
 महकूस-वि. आधीन, आश्रित.
 महज-वि. निव्वळ, शुद्ध-स्त्री. अ. फक्त.
 महज् क़ैद-स्त्री. साधी शिक्षा.
 महजर-पु. सूचनापत्र (नोटीस).
 महत्-वि. अधिकता, मोठा, महान-
 पु.-ब्रम्ह, मोठेपणा, राज्य-अ. अत्यंत.
 महता-पु. गांवचा मुख्य, मुनशी-स्त्री.
 अभिमान. [चबुतरा.
 महताब-पु. चंद्र-स्त्री. चांदणें, बागेंतील
 महताबी-स्त्री. बागेंतील चबुतरा, एक
 महतारी-स्त्री. आई. [प्रकारचें दारूकाम.
 महती-स्त्री. नारदाच्या वीणेंचें नांव, महत्त्व.
 महबूब-वि. मर्यादित, व्याख्या केलेला.
 महन-पु. नाश, मंथन, कलह, एक
 अस्त्र-वि. नाश करणारा.
 महना-क्रि. स. घुसळणें, नष्ट करणें,
 फिरून फिरून शोध लावणें, एक
 काम पुष्कळदां करणें-पु. रवी. [सभा.
 महफिल-स्त्री. गाण्याची बैठक, उत्सव,
 महफुज-स्त्री. राखून ठेवलेला, निगा ठेव-
 महबस-पु. तुरुंग. [लेला.

महबूब-पु. प्रियकर.
 महमंत-वि. मदोन्मत्त.
 महमह-अ. सुगंधपूर्वक.
 महमहा-वि. सुगंधित.
 महमहाना-क्रि. अ. सुवास येणें.
 महमा-स्त्री. महिमा.
 महमेज-स्त्री. जोड्याचा नाल.
 महर-पु. जमीनदाराकरितां आदरसूचक
 शब्द, एक प्रकारचा पक्षी, सरदार, भोई.
 महरम-पु. जिवश्च कंठश्च मित्र, जनानखान्यांत जाण्याची परवानगी असलेले
 विशिष्ट नातलग, स्नेही, जवळचा नात-
 लग, ज्याचें बरोबर लग्नसंबंध होऊं
 शकत नाहीं, गौप्य जाणणारा-स्त्री.
 स्त्रियांच्या चोळीचा छातीजवळचा भाग.
 महरा-पु. भोई, सरदार, पुढारी.
 महराना-पु. भोई लोकांची राहण्याची
 महराब-स्त्री. महिराप. [जागा.
 महरि-स्त्री. स्त्रियांकरितां आदरसूचक शब्द.
 (ब्रजभाषा), मालकीण, गवळण पक्षी.
 महरी, महरू-स्त्री. मोलकरीण, कुळंबीण,
 महरूम-वि. वंचित, दुर्दैवी. [कुलीन स्त्री.
 महरेटा-पु. श्रीकृष्ण.
 महरेटी-स्त्री. राधा. [खाना, वाडा, संधि.
 महल-पु. महाल, अंतःपुर, मोठा दिवाण-
 महलसरा-स्त्री. अंतःपुर, जनानखाना.
 महली-पु. अंतःपुरातील चौकीदार.
 महल्ला-पु. पेठ, गंज, मोहल्ला.
 महशर-पु. प्रलयकालचा दिवस.
 महसूल-पु. महसूल, सारा, भाडें.
 महसूस-वि. ज्ञात, अनुभवास आलेला. [गोष्टी.
 महसूसात-स्त्री. अनुभवानें जाणावयाच्या
 महा-वि. श्रेष्ठ, मोठें (समासांत जसें-

महाराज-श्रेष्ठ राजा इ.).

महाई-स्त्री. घुसळण्याचें काम किंवा मजुरी.

महागद-पु. महारोग. [साधु, भला माणूस.

महाजन-पु. श्रीमंत, सावकार, वाणी,

महाजनी-स्त्री. सावकारी वद्द्या लिहि-
ण्याची विशिष्ट लिपि.

महातम-पु. पाहा 'महात्म्य'.

महादेव-पु. शंकर.

महान-वि. श्रेष्ठ, मोठा.

महानिद्रा-स्त्री. मृत्यु.

महानिशा-स्त्री. मध्यरात्र, कल्पांताची रात्र.

महापथ-पु. राजमार्ग, मृत्यु. वाट, बदरी
केदाराची यात्रा.

महापातक-पु. ब्रह्महत्या, गुरुपत्नीगमन,
मद्यपान, चोरी, व हीं पापें करणाऱ्याशीं
संगत.

महापात्र-पु. अंत्यविधि चालविणारा किंवा
त्यानिमित्त दान घेणारा ब्राह्मण,
श्रेष्ठ ब्राह्मण.

महाप्रभु-पु. इंद्र, शंकर, विष्णु, तपस्वी.

महाप्रस्थान-पु. मरणें, मरण्याची दीक्षा
प्रेऊन उत्तरेस हिमालयाकडे जाणें.

महाप्राण-पु. जोराचा उच्चार, जोरांनें
उच्चारण्याचे वर्ण (ख,घ,छ,झ,ठ,ड,थ,
ध,फ,भ,श,ष,स,ह), डोमकावळा.

महावत-पु. भय, भीति. [घोडा, इ. चें.)

महामांस-पु. नरमांस, पशुमांस (गाय, हत्ती,

महामारी-स्त्री. पटकी, रोगाची सांथ,

महामोह-पु. भोगेच्छा. [महाकाली.

महाय-वि. मोठें, फार.

महारत-स्त्री. निपुणता, अभ्यास.

महाराज-पु. फार मोठा राजा, ब्राह्मण,
गुरु इ. चें संबोधन.

महाराष्ट्र-पु. दक्षिण भारतातील एक
प्रसिद्ध भाग, फार मोठें राष्ट्र.

महार्थ-वि. बहुमूल्य, महाग. [गट.

महाल-पु. पेठ, गंज, भाग, हिस्सा, गांवांचा

महावट-स्त्री. पीष माघांत पडणारा पाऊस,
हिवाळ्यांत पडणारा पाऊस.

महावत-पु. माहृत. [लावतात तो रंग.

महावर-पु. सुवासिनी स्त्रिया पायांना

महावरी-पु. लाल रंगाची गोळी.

महाशय-पु. महाराज, महात्मा.

महि-स्त्री. पृथ्वी. -पु. महिमा.

महिदेव-पु. ब्राह्मण.

महिपाल-पु. राजा.

महिमा-स्त्री. महत्त्व, प्रभाव, अष्टसिद्धीं
पैकीं एक, रूप, अश्वमेधांतील उसळी-
सारखें सुवर्णाचें वरुणाचें पात्र.

महियौ-अ. आंत.

महियाउर-पु. ताकांत शिजविलेला भात.

महिला-स्त्री. स्त्री, उन्मत्त स्त्री, सम्य स्त्री,

वांछाटी, सुगंधी रेणूक बीज. [राक्षस.

महिष-पु. रेडा, अभिषिक्त राजा, महिष

महिषी-स्त्री. म्हैस, पट्टराणी, राणी, मादी,

दासी, व्यभिचारिणी पतिच्या व्यभिचा-
राचें धन, सैरंघरी. [राज्य, प्रांत.

मही-स्त्री. पृथ्वी, जमीन (दगड, विटा इ.),

महीन-वि. झिरझिरीत, सूक्ष्म, नाजूक.

महीना-पु. महिना, मासिक पगार, वेतन,

मासिक धर्म (स्त्रियांचा).

महीप, महीपति-पु. राजा, जमीनदार.

महीसुर-पु. ब्राह्मण.

महुँ-अ. आंत, मध्यें.

महुअर-पु. पुंगी, जादुगाराचा मंत्र.

महुआ-पु. मोहाचें झाड.

महूबीर-स्त्री. पुंगी.
 महूल-पु. ज्येष्ठीमघ, मोहाचें झाड.
 महूरत-पु. मुहूर्त.
 महूर-पु. भांडण, मठ्ठा. [मठ्ठा.
 महेरा-पु. एक प्रकारचा खाद्य पदार्थ,
 महेरी-स्त्री. उकडलेलीं ज्वारी.-वि. अडच-
 महेस-पु. शंकर, ईश्वर. [णीत टाकणारा.
 महोगनी-पु. एक मजबूत लाकूड.
 महोच्छव-पु. महोत्सव.
 महोदय-पु. महाराज, आधिपत्य, स्वर्ग
 स्वामी, कान्यकुब्ज देश.
 महोला-पु. बहाणा, फसवणूक.
 मो-स्त्री. आई.-अ. मध्ये.
 मोखना-क्रि. अ. रागावणें, मनाला लागणें.
 मोखी-स्त्री. माशी. [क्रिया, आवश्यकता.
 मोग-स्त्री. भांग (केंसांतील), मागण्याची
 मोग कोख से सुखी रहना-सौभाग्य व
 पोरेंबाळें यांसह सुखी असणें.
 मोग पट्टी करना-वेणी फणी करणें.
 मोग भरी रहना-सौभाग्यवती असणें.
 मोगटीका-पु. बिंदी.
 मोगन-पु. मागणी, भिकारी.
 मोगना-क्रि. स. मागणें, याचना करणें,
 इच्छा पुरी करण्यास सांगणें.
 मोगने-अ. भीक मागावयास.
 मोचना-क्रि. अ. प्रारंभ होणें, प्रसिद्ध होणें.
 मोचा-पु. पलंग, खाट, माचण, लहान पाट.
 मोजना-क्रि. स. घासणें, मांजा (पतंगाच्या
 दोराला लावायचा) करणें.-क्रि. अ.
 अभ्यास करणें.
 मोजर-स्त्री. हाडांचा सांपळा.
 मोजा-पु. पहिल्या पावसाचा फेंस (हा
 माशांना मादक असतो).

मोझ-अ. आंत, मध्ये.-पु. अंतर, फरक.
 मोझा-पु. नदींत बनलेलें बेट, पगडीचा
 शिरेपेच, लग्नांत वधूवरांना नेसव-
 तात तीं पिवळीं वस्त्रें, वृक्षाचें खोड.
 मोझिल-अ. मचील.
 मोझी-पु. नावाडी, मध्यस्थ (भांडण
 मोट-पु. माठ, सज्जा. [मिटविणारा).
 मोठ-पु. माठ, मडकें.
 मोड-पु. भाताची पेज, खळ.
 मोडना-क्रि. स. मर्दन करणें, चोळणें,
 लिपणें, रचणें, सजविणें, कणसांतून
 दाणे काढणें, माजविणें, गडबड करणें,
 मोडनी-स्त्री. कांठ, गोठ. [तिबणें.
 मोडव-पु. मांडव, मंडप.
 मोडवी-स्त्री. भरताची पत्ति, जनक
 राजाच्या भावाची मुलगी.
 मोडा-पु. लग्नमंडप, परोठा, मांडा (पक्वान्न),
 मोडी-स्त्री. पेज, खळ. [मोतिबिंदु.
 मोडघो-पु. पाहुणे उतरण्याची जागा,
 लग्नमंडप, देव प्रतिष्ठेची जागा.
 मोत-वि. मस्त, हतप्रभ, वेडा, पराजित.
 मोतना-क्रि. अ. उन्मत्त होणें.
 मोता-वि. मदोन्मत्त.
 मोव-स्त्री. गुहा, गुंफा.-वि. निस्तेज, उदास,
 तुलनेंत हलका, कमी प्रतीचा, पराजित,
 मोवगी-स्त्री. रोग, आजार. [पराभूत.
 मोवा-वि. थकलेला, भागलेला, उरला-
 सुरला, आजारी.
 मोपना-क्रि. अ. निशेंत चूर होणें.
 मोथें-अ. आंत.
 मोस, मोधु-पु. मांस.
 मोह, मोहा, मोहि-हीं-अ. आंत, मध्ये.

मा-सर्व. आम्ही (उर्दू में) -स्त्री. माता, लक्ष्मी, प्रकाश. -अ. नाहीतर, शाप, निंदा, पु. -जल, रस, (उपसर्गात्त्या अथवा त्या जसें-माबाद घ्यानंतर इ.).

माइ-स्त्री. आई, वृद्ध स्त्रीकरितां संबोधन. माइ का लाल-शूर वीर, उदार मनाची माइका-पु. माहेर. [व्यक्ति.

माई-स्त्री. पाहा 'माइ'.

मा उल्लहम-पु. मासांचा रस्ता.

माकबल-अ. या आधीं.

माकूल-वि. उचित, योग्य, लायक, उत्तम, उत्कृष्ट, प्रतिपक्षाची गोष्ट कबूल केलेला.

माकूस-वि. उलटें, उपडें, विपरीत.

माख-पु. अप्रसन्नता, नाखुशी, धमेंड, पस्तावा, स्वतःचा दोष झांकणें.

माख मानना-फुरगटणें.

माखन-पु. लोणी, मसका. [चोरणारा.

माखन चोर-पु. कृष्ण. -वि. लोणी

माखना-क्रि. अ. नाराज होणें, क्रोध

माखी-स्त्री. माशी, एक धातु. [करणें.

माखज-वि. दोषी, आरोपी.

माखलिया-पु. वेड. [देशचा राहणारा.

मागध-पु. भाट, जरासंध. -वि. मगध-

माघ-पु. माघ महिना, कुंद (फूल), संस्कृत भाषेचा एक प्रसिद्ध कवि, या कवीचा काव्य ग्रंथ.

माच-पु. माचा, रस्ता.

माचना-क्रि. अ. माजविणें, गडबड करणें,

माचल-वि. हट्टी, स्वच्छंदी. [चालू करणें

माचा-पु. बसावयास केलेलें खाटलें.

माची-स्त्री. लहान खाटलें.

माछ-पु. मासा.

माछर-पु. मच्छर, मासा.

माछी-स्त्री. माशी, मासा.

माजरत-स्त्री. बहाणा, ढोंग.

माजरा-पु. घटना, गोष्ट, स्थिति.

माजिद-वि. पूज्य, माय.

माजिया-अ. या आधीं, पूर्वी. [काल.

माजी-वि. माजी (गतकालीन). -पु. भूत-

माजून-स्त्री. एक गोड औषधी चाटण.

माजूफल-स्त्री. मायफल. [योगी, असमर्थ.

माजूर-वि. आक्षेपार्ह, कुचकामाचा, निरुप-

माजूल-वि. निकामी केलेला, पदभ्रष्ट.

माझ-पु. मध्य.

माझी-पु. नावाडी. [मडकें.

माट-पु. रंग तयार करण्याचें मडकें, मोठें

माटा-पु. चांचड, तांबडा मुंगळा. [धूळ.

माटी-स्त्री. माती, शव, शरीर, पृथ्वी,

माडना-क्रि. अ. माजविणें, गडबड करणें,

चाल करणें, सुरू करणें. -क्रि. स. भूष-

विणें, धारण करणें, आदर करणें,

माझा-पु. माडी. [चुरगाळणें, फिरविणें.

माढी-स्त्री. मठ, झोपडी, लहान घर.

मात-स्त्री. आई, पराजय.

मात करना-पराजय करणें, हरविणें.

मातखाना-होना-पराजय होणें, हरणें.

मातबिल-वि. शांत, समजूतदार.

मातबर-वि. विश्वासास पात्र, सच्चा.

मातबरी-स्त्री. विश्वासूपणा.

मातम-पु. मृत्युशोक, (कोणी मेलें असतां) घाय मोकलून रडणें.

मातमबारी-स्त्री. शोक करणें.

मातम पुरसी-स्त्री. मृतकाच्या आप्ता-

बहुल समवेदना प्रगट करणें.

मातमी-वि. शोक सूचक, शोक करणें.

मातलि-पु. इंद्राचा सारथी.

मातहत-वि. अधीन, हाताखालचा.

माता-स्त्री. आई, देवी, वडील स्त्री, गाय, भूमि, लक्ष्मी, योगिनी, जन्मभूमि, कोरफड, देवमाता.-वि. उन्मत्त.

माती-स्त्री. माजलेली, वेडी.

मातु-स्त्री. आई.

माते-पु. उन्मत्त, वेडे, माजलेले.

मातृ-स्त्री. पाहा 'माता'

मात्र-अ. केवळ, साकल्य, सर्व, फक्त, एकक्षण, तत्क्षींच (समासांती).

मात्रा-स्त्री. माप, परिमाण, प्रमाण, इयत्ता, मर्यादा, लहान, सूक्ष्मभाग, अंश, भाग, गणती, महत्त्व, चीजवस्त, द्रव्य, इंद्रियांचे विषय, पदार्थ, रूपांतर, विकार, बुद्धि, कर्णभूषण, ह्रस्वस्वरोच्चारण, काल, ऐ इ. अक्षरावरची मात्रा, वृत्त, इंद्रियवृत्ति.

माथ-पु. डोकें, घुसळणें, नाश, वध, रस्ता.

माथा-पु. शिर, डोकें, वस्तूचा वरचा भाग, रेशमी कापड.

माथा ठनकना-कुशंका येणें, डोकें उठणें.

माथा पच्ची करना-डोकेंफोड करणें.

माथे चढाना या धरना-शिरोधार्य मानणें, सादर स्वीकार करणें. [बांधणें.

माथे पटकना-फार प्रयत्न करणें, गळीं माथेपर चढाना-डोक्यावर बसविणें स्वीकार करणें. [पडणें.

माथेपर बल पडना-कपाळाला आंठ्या माथे लेना-बरोबरीला बसविणें, स्वीकार माथे-अ. शिरावर, भरंवशावर. [करणें.

मादक-वि. नशा उत्पन्न करणारा. -पु. जलरंजु पक्षी. -वि. मादक शिंगविणें, णं, लवंग, गेळा.

मादर-स्त्री. आई, जननी. [नग्न.

मादरजाद-वि. जन्मतः, उपजत, सहोदर,

मादरी-वि. मातेसंबंधी.

मादरी जवान-मातृभाषा. [(पशु, पक्षी).

मादा-स्त्री. मादी, स्त्री जातीचा प्राणी

मादूम-वि. नष्ट, अस्तित्वहीन.

माहा-पु. तथ्य, योग्यता, पू.

माही-वि. स्वाभाविक, तात्त्विक.

माधव-पु. श्रीकृष्ण, विष्णु, वैशाख

महिना, वसंत ऋतु, एक वृत्त. -वि.

मघाचें, गोड, मधुकुलोत्पन्न (यादव), वसंत ऋतूतील.

माधुरई-स्त्री. माधुर्य. [वणी.

माधुरी-स्त्री. शोभा, मद्य, गोडी, मध-

माधुर्य-पु. प्रेम, सौंदर्य, गोडी. -वि. मधुर बोलणारा.

माध्या-पु. पाहा 'माधव' [साधन.

माध्यम-वि. मधला.-पु. कार्यसिद्धीचें

मान-पु. आदर, अभिमान, सत्कार, माप, परिणाम, सामर्थ्य, क्रोध, मत, ग्रह,

मान मथना-गर्वपरिहार करणें. [मोजणें.

मान मनाना-समजूत काढणें.

मानअ-पु. मनाई, हरकत, अडथळा आणणारा मनुष्य. [मिस्त्री.

मानकच्यू-पु. कासाळू (अळू), सालम

मानचित्र-पु. रूपरेषा, आराखडा, नकाशा.

मानता-स्त्री. नवस.

मानवंड-पु. माप, राजचिन्ह, पाठीचा कणा.

मानना-क्रि. स. स्वीकारणें, मंजूर करणें,

मान देणें, आदर करणें, श्रद्धा किंवा

विश्वास ठेवणें, नवस करणें, लक्षांत

वेणें, समजावून घेणें, प्रमाणभूत मानणें.

-क्रि. अ. स्वीकारणें, कल्पना करणें,

समजणें, मार्गावर आणणें.

माननीय-वि. पूज्य, वंछ, सन्मान्य, श्रेष्ठ, आमदार (विधिमंडळ).

मानसबिंद-पु. वेधशाळा, जेथें मनुष्य रागावून जाऊन रहातो तें ठिकाण.

मानमनौती-स्त्री. मनघरणी, विनवणी, नवस. [माणसाचें.

मानव-पु. मनुष्य, मुलगा.-वि. मनुचें,

मानबी-स्त्री. स्त्री, मनुकन्या.-वि. मनु-
ष्यासंबंधीं.

मानस-वि. मनाचें, मनापासून, उत्पन्न झालेलें, काल्पनिक, गंभीत.-पु. मन, मानस सरोवर, कामदेव, संकल्प विकल्प, मनुष्य, दूत.-अ. मनानें.

मानसमूल-स्त्री. मानस सरोवरांतून निघालेली शरयू नदी.

मानसिक-वि. मनासंबंधी, काल्पनिक.

मानहुं-अ. समजा, कल्पना करा, जणुं.

मानिंद-वि. समान, तुल्य.

मानिक-पु. माणिक.

मानिक चंबी-स्त्री. लहान सुपारी.

मानिकरेत-स्त्री. दागिना साफ करण्याचा माणकाचा चूरा.

मानिनी-वि. गर्विष्ठ, नाखुष, रुष्ट.-
स्त्री. नायकाचे दोष पाहून त्यावर रागावलेली नायिका.

मानी-स्त्री. अर्थ, अभिप्राय, हेतु.-वि. गर्विष्ठ, सन्मानित.-पु. नयिकेकडून अपमान झाल्यामुळें रागावलेला नायक.

मानुष-स्त्री-स-पु. लौकिक व्यवहार, प्रयत्न, मनुष्य, मनुष्यत्व.-वि. मनुष्यासंबंधीं.-

मानो-अ. जणुं, जसें. [-पु. मनुष्य.

मान्य-वि. माननीय, पूज्य, कबूल.

मान्यता-स्त्री. मान, योग्यता, कबूली,

माप-स्त्री. माप, मापण्याची क्रिया. [पत.

मापन-पु. मोजणें, गणती, तागडी.

मापना-क्रि. स. मापणें.-क्रि. अ. मस्त होणें.

माफ-वि. क्षमा केलेलें.

माफिक-वि. अनुसार, प्रमाणें, अनुकूल,

माफिकत-स्त्री. अनुकूलता, मैत्री. [योग्य.

माफ्री-स्त्री. क्षमा, माफी, जमीन महसूल माफ असलेली जमीन. [लेला मालक.

माफ्रीदार-पु. जमीन महसूल माफ अस-

माबका-वि. शिल्लक राहिलेलें.

माबाद-वि. मागून येणारा.

माबूद-पु. ईश्वर.

माबून-अ. मध्यें. [विवादात्मक विषय.

मामलत-ति-स्त्री. व्यावहारिक गोष्ट,

मामला-पु. व्यवसाय, परस्पर व्यवहार, भानगड, भांडण, मुकदमा. [करीण.

मामा-स्त्री. आई, म्हातारी बाई, मोल-

मामागरी-स्त्री. दासीचें काम.

मामूर-वि. भरलेलें, परिपूर्ण.

मामूल-पु. पद्धत, रीत.

मामूली-वि. सामान्य, किरकोळ.

माय-स्त्री. माता, आदरणीय स्त्री, लक्ष्मी, धन, भ्रम, कपट, निसर्ग, जादू, दुर्गा, कृपा, ममत्व.-अ. आंत, सप्तमीचा

मायका-पु. माहेर. [प्रत्यय.

मायन-पु. व्याहीभोजन.

मायल-वि. प्रवृत्त, मिश्रित.

मायह-स्त्री. धन.

माया-स्त्री. ईश्वराची शक्ति, कपट, जादू, धन, लक्ष्मी, भ्रम, निसर्ग, दुर्गा, गौतम बुद्धाची माता, राक्षसाची कन्या,

मायापति-पु. ईश्वर. [आई, ममत्व, कृपा.

मायावी-पु. कपटी, जादूगार, एक राक्षस.
 मायिक-वि. मायेपासून उत्पन्न झालेला,
 मायी-स्त्री. मायेचा स्वामी, आई. [खोटा.
 मायूब-वि. उणेपणा असलेला, वाईट,
 मायूस-वि. निराश. [निष्ठ.
 मार-पु. सर्प, वध, हिंसा, विघ्न, विरोध,
 कामदेव, विष, धोत्रा, कामविकार,
 सैतान.-स्त्री. लक्ष, आघात, माळ, खूण,
 मारपीट.-अ. अत्यंत. [चिन्ह, खूण.
 मारका-पु. युद्धक्षेत्र, महत्त्वाची घटना,
 मारकाट-स्त्री. मारामारी, लढाई.
 मारकीन-पु. एक कोरें व जाड कापड.
 मारग-पु. मार्ग, रस्ता, धर्म पंथ.
 मारग लगना-चालू लागणें.
 मारगन-पु. भिकारी, बाण.
 मारजन, मार्जन-पु. स्वच्छता.
 मारतील-पु. मोठा हातोडा.
 मारना-क्रि. स. मारणें, हत्या करणें,
 त्रास देणें, चीत करणें, हत्यार चालविणें,
 संयम करणें, नाश करणें, गुप्त ठेवणें,
 चालविणें, घातूचें भस्म करणें, जिकणें,
 निजिव करणें, प्रभाव कमी करणें, देणें.
 मार लाना-लुटून आणणें.
 मार भगाना-पळवून लावणें.
 मार बैठना या लेना-अपहार करणें, जिकणें.
 मारपेंच-पु. धूर्तपणा. [त्मिक ज्ञान, साधन.
 मारफत-अ. द्वारा. -स्त्री. ओळख, आध्या-
 मारव-पु. मालव देश.-क्रि. ओरडू नकोस.
 मारा-वि. गांजलेला.
 मारामारा फिरना-वणवण फिरणें.
 मारामार-अ. अत्यंत घाईनें, अतिवृत्तेनें.
 मारिफत-स्त्री. आध्यात्मिक ज्ञान, ओळख.
 मारी-स्त्री. पटकी, म्हामारी. [-अ. द्वारा.

मारीच-पु. एक राक्षस. [-वि. वायूचें.
 मास्त-पु. हवा, बातघातु, स्वाती नक्षत्र,
 मासति-पु. मासति, भीमसेन, हनुमंत.
 मारू-वि. मारणारा, आकर्षक, हृदयवेधक.
 -पु. लढाईच्या वेळीं वाजविला जाणारा
 एक राग, फार मोठा नगारा.
 मारूबाजा-पु. रणवाद्य. [असलेली रास.
 मारूफ-वि. प्रसिद्ध.-पु. गणितांतील माहित
 मारे-अ. मुळें, कारणानें.
 मार्ग-पु. रस्ता, दहा हात हंडीचा रस्ता,
 टप्पा, आटोका, खूण, ग्रहाची कक्षा,
 साधन, पद्धत, चाल, तपास, प्रयत्न,
 गाण्याची श्रेष्ठ पद्धत, फियर्दीचें कारण,
 गुदद्वार, कस्तुरी, मृग, मार्गशीर्ष नक्षत्र,
 पुढें होणाऱ्या गोष्टींची सूचना.
 मार्जन-वि. झाडणारें. -पु. रक्तलोघर,
 स्वच्छ करणें, घालविणें, दर्भनिं पाणी
 शिंपणें. -स्त्री. मृदंग ध्वनि.
 मार्जनी-स्त्री. केरसुणी.
 मार्जित-वि. शुद्ध, स्वच्छ केलेलें. [मर्मज्ञ.
 मार्मिक-वि. विशेष प्रभावशाली, रसज्ञ,
 माल-पु. रानटी मनुष्य, वन, मोठें पठार,
 सुंदरी, शेत, कपट, मल्ल, माल, धन.
 -स्त्री. माळा, चरख्याची माळ.
 माल चीरना या मारना-दुसऱ्याच्या
 मालाचा अपहार करणें.
 मालएमुस्त-पु. फुकटचा माल.
 माल कंगनी-स्त्री. मालकांगूणी वेल,
 (यांच्या बियांचे तेल निघते).
 मालकियत-स्त्री. स्वामित्व.
 मालजाना-पु. कोठार.
 मालगुजार-पु. जमीनदार.
 मालगुजारी-स्त्री. जमीन महसूल.

माल गोदाम-पु. माल धक्का, माल गुदाम.

मालटाल-पु. धन, संपत्ति.

मालदार-वि. धनवान.

मालन-स्त्री. माळीण.

मालव-पु. माळवा प्रांत, भैरव राग,
माळव्याचा रहिवासी.-वि. माळव्याचा.

माला-पु. हार, ओळ, समूह, रेखा.

मालामाल-वि. संपन्न, श्रीमंत.

मालिक-पु. स्वामी, पति, ईश्वर. [जमीनदार.

मालिक अराज्जी-पु. जमिनीचा मालक,

मालिकाना-पु. मालकी.-अ. मालका-

मालिन-स्त्री. माळीण. [सारखा.

मालिनी-स्त्री. माळीण, स्वर्गागा, मंदा-
किनी, चंपानगरी, दुर्गा, एक छंद,
द्रौपदीचें एक नांव.

मालिन्य-पु. घाणेरडेपणा, मळकटपणा.

मालियत-स्त्री. किंमत, मूल्य, संपत्ति,
मूल्यवान वस्तु. [गांठ.

मालिया-पु. जाड दोरीवर दिली जाणारी

मालिश-स्त्री. मर्दन, चोळणें, मालिश.

माली-पु. एक राक्षस, माळी.-वि.
आर्थिक, माला धारण केलेला, युक्त.

मालीदा-पु. चुरमा, मलीदा, मऊ लोंकरीचें

मालूम-वि. जाणलेलें, ठाऊक. [वस्त्र.

माल्यवंत-पु. पुराणांतील एका पर्वताचें
नांव, सुकेश राक्षसाचा पुत्र.

माबस-स्त्री. अमावास्या. [निसर्ग.

माबा-पु. पेज, खवा, सत्त्व, निष्कर्ष,

मावासी-स्त्री. लहान किल्ला, गढी.

माशा-पु. मासा (वजन).

माशा अल्लाह-ईश्वर रक्षण करो.

माशी-पु. काळसर हिरवा रंग.-वि.

काळसर हिरव्या रंगाचा.

माशुका-स्त्री. प्रिया, प्रियतम.

माशूक-पु. प्रियकर.

माशूकी-पु. भिस्ती.

मास-पु. महिना, मांस.

मासबक-वि. पूर्वोक्त.

मासलफ-वि. झालेलें.

मासा-पु. एक वजन (आठ गुंजांचें).

मासियत-स्त्री. अवज्ञा, अपराध.

मासिवा-अ. याशिवाय.

मासी-स्त्री. मावशी.

मासुरी-स्त्री. दाढी, मावशी.

मासूम-वि. कोमल, निरपराध.

मास्तर-पु. मास्तर, मालक, प्रवीण.

माह-पु. उडीद, महिना, चंद्र, माघ
महिना.-अ. मध्यें

माहजर-वि. असलेला, उपस्थित, वर्तमान.

माहत-स्त्री. महत्त्व, मोठेपणा.

माहताब-पु. चंद्र, चांदणें.

माहात्म्य-पु. प्रताप, वैभव, मोठेपणा
(मनाचा), विशालता, देवादींचा
महिमा किंवा स्तुतिपर ग्रंथ, तेज, गुण.

माहर-वि. माहितगार, तज्ञ.

माहरू-वि. चंद्रमुखी, फार सुंदर.

माहवार-अ. दरमहा.-वि. महिन्याचा.

माहवारी-वि. मासिक वेतन.-स्त्री.

स्त्रियांचा मासिक धर्म.

माहसल-पु. उपज, परिणाम, प्राप्ति.

माहि-अ. मध्यें, आंत.

माहियत-स्त्री. स्थिति, दशा.

माहिर-वि. तज्ञ, निपुण, इंद्र.

माहिष-वि. रेड्याचें (मांस).-पु. क्षत्रिय
व वैश्य स्त्री यांचा पुत्र.

माहिष (वि) क-पु. म्हैस, रेडे, इ. वर

पोट भरणारा, जार, पत्नीच्या जार-
 माहिला-पु. नावाडी. [कर्मावर पोट भरणारा.
 माही-अ. आंत, मध्ये.-स्त्री. मासा.
 माहीस्वार-पु. बगळा.
 माहीगीर-पु. मासे घरणारा कोळी.
 माहीमरातिब-पु. मुसलमान राजांच्या-
 पुढें मासे व ग्रहांच्या आकृती असलेली
 सात निशाणें घेऊन हत्तीवरून जाणारा
 माहौल-पु. वातावरण. [मनुष्य.
 मिगनी-स्त्री. बकरीची लेंडी.
 मिडाई-स्त्री. रंग धुलाईची क्रिया.
 मिबर-पु. मशीदींत मुल्लाचें बसावयाचें
 व्यासपीठ. [तोलावयाचा तराजू.
 मिअयार-पु. कसोटीचा दगड, सोने, चांदी
 मिआ(या)द-स्त्री. वेळ, मुदत.
 मिआ(या)द मौगना-वेळ मागणें.
 मिआबी-वि. नियतकालिक.
 मिक्दार-स्त्री. प्रमाण, माप.
 मिक्नातीस-पु. लोहचुंबक.
 मिचकाना-क्रि. स. डोळे मिचकावणें.
 मिचना-क्रि. अ. मिटणें, बंद होणें. [येणें.
 मिचलाना-क्रि. अ. मळमळणें, ओकारी
 मिछा, मिष्या-वि. खोटें.
 मिजगों-स्त्री. डोळ्याच्या पापण्या.
 मिजराब-स्त्री. सतार वाजविण्याची तारेची
 मिजह-स्त्री. पाहा 'मिजगों'. [आंगठी.
 मिजाज-पु. स्वभाव, तब्येत, धर्मेड, गुणधर्म.
 मिजाज न मिलना-अस्वस्थ असणें.
 मिजाज खराब होना-ताठघानें बोलणें,
 अभिमानानें बोलणें. [होणें.
 मिजाज पाना-स्वभाव ओळखणें, प्रसन्न
 मिजाज पुर्ती करना-टोमणा मारणें.
 मिजाज पूछना-क्षेम कुशल विचारणें.

मिजाज बिगाडना-रागावणें.
 मिजाजबार-वि. धर्मेडखोर.
 मिजाज शरीफ-खुशाल आहांत ना ?
 मिटना-क्रि. अ. नाश होणें, मिटणें.
 मिटाना-क्रि. स. मिटविणें, पुसणें, नाश
 करणें, खराब करणें.
 मिटिया-स्त्री. मडकें.-वि. मातीचें बनलेलें.
 मिट्टी-स्त्री. जमीन, धूळ, राख, शरीर,
 शव, शरीराचा बांधा, चंदनाचें तेल.
 मिट्टी करना-धूळघाण करणें.
 मिट्टीका पुतला-शरीर.
 मिट्टी डालना-दोष झांकणें, दुर्लक्ष करणें.
 मिट्टी देना-मूठमाती देणें.
 मिट्टी पलीद या बरबाद करना-दुर्दशा
 करणें, धूळघाण करणें.
 मिट्टी होना-नाश होणें.
 मिट्टीका तेल-पु. घासलेट.
 मिट्टी-स्त्री. चुंबन, मुका.
 मिट्टू-पु. पोपट.-वि. गोडबोल्या, न
 बोलणारा. [बोलणारा.
 मिठबोला-पु. गोडबोल्या, वरपांगी गोड
 मिठरी-स्त्री. मटकी.
 मिठलोना-पु. अळणी पदार्थ.
 मिठास-स्त्री. गोडी. [रंग धुलाईची क्रिया.
 मिडाई-स्त्री. मळणी, मळणीची मजुरी,
 मिडिल-पु. माध्यमिक शाळा, मध्य.
 मिडिलची-वि. माध्यमिक शाळेची परीक्षा
 पास झालेला.
 मित-वि. थोडा, मर्यादित, बांधलेला,
 मापलेला, मोजलेला, प्रमाणयुक्त.
 मिताई-स्त्री. मित्रता.
 मिति-स्त्री. मोजमाप, इयत्ता, वजन, किंमत,

यथार्थ ज्ञान, पुरावा, प्रमाण, ठरवणे.
 मिती-स्त्री. तिथि, दिवस, व्याजाचा दर.
 मिती पुगना या पूजना-हुंडीची मुदत भरणे.
 मित्र-पु. मित्र, सूर्य, बारा आदित्यांपैकी
 पहिला, आर्यांची एक प्राचीन देवता,
 भारत वर्षातील एक प्राचीन राजवंश.
 मित्रता-पु. दोस्ती, मित्राचें कर्तव्य.
 मिथिला-पु. जनक राजाचा प्रांत.
 मिथुन-पु. जोडपें, एकी, जुळें, मैथुन,
 तिसरी रास. [तात.
 मिथुस, मिथस-अ. परस्पर, गुप्तपणें, एकां-
 मिथ्या-वि. असत्य.-अ. खोटेपणानें, गैर-
 शिस्त, व्यर्थ, कपटानें.
 मिथ्यावादी-पु. खोटें बोलणारा.
 मिनकार-पु. पक्ष्याची चोंच, गिरमिट.
 मिनजानिब-अ. एकाद्याच्या बाजूनें, कडून.
 मिनजुमला-अ. या सर्वांतून.
 मिनट-पु. मिनित.
 मिनती-स्त्री. विनंति, प्रार्थना.[कमी केलेलें.
 मिनहा-वि. कापून घेतलेली (रक्कम),
 मिम्रत-स्त्री. विनवणी, मनघरणी.
 मिमियाना-क्रि. अ. शेळीचे ओरडणें. [शय.
 मियो-पु. मालक, पति, मुसलमान, महा-
 मियोमिट्टू-वि. गोडबोल्या, मूखं.-पु. पोपट.
 (अपने मुह) मियो मिठठू बनना-स्वतःची
 स्वतःच स्तुति करणें.
 मियान-पु. मध्यभाग, कमर, म्यान, शरीर.
 [पालखी.
 मियाना-वि. मध्यम आकाराचा.-पु. मेणा,
 मियानी-स्त्री. विजारीचा मघला भाग.-
 मिरग, मिरगा-पु. हरिण, मृग.[वि. मघला.
 मिरगी-स्त्री. हरिणी, फेंकरें.
 मिरच-वा-पु. तिखट.

मिरजूई-स्त्री. कंबरेपर्यंतचा बंददार अंगरखा.
 मिरजा-पु. सरदाराचा मुलगा, मोगलांची
 मिरात-स्त्री. आरसा, दर्पण. [पदवी.
 मिर्ब-स्त्री. मिरें, मिरची.
 मिरीख-पु. मंगळ (ग्रह).
 मिलन-पु. भेट, मिलाफ, मिसळ, मिश्रण.
 मिलनसार-वि. मनमिळाऊ, सुशील.
 मिलना-क्रि. स. मिसळणें, सम्मिलित
 होणें, पदार्थ एकजीव होणें, जुळणें,
 समसमान असणें, भेटणें, सलोखा होणें,
 आलिंगन देणें. [पणा असणें.
 मिलना जुलना-भेटीगांठी होणें, सारखे-
 मिलनी-स्त्री. व्याह्यांनीं आलिंगन देऊन
 परस्परांस भेटण्याची रीत.
 मिलवाना-क्रि. स. भेटविणें.
 मिलान-पु. तुलना, मिश्रण, परीक्षा.
 मिलानखाना-सारखेपणा असणें.
 मिलान मिलाना-उपमा लागू पडणें.
 मिलाना-क्रि. स. मिसळणें, एकत्र करणें,
 जोडणें, चिकटविणें, जुळविणें, मिळविणें,
 तुलना करणें, तपासणें, परिचय किंवा
 भेट करविणें, सलोखा घडविणें, फित-
 मिलाप-पु. भेट, मैत्री. [विणें, सूर मिळविणें.
 मिलाबट-स्त्री. मिसळ, मेसळ.
 मिली भगत-स्त्री. गुप्त सहकार.
 मिलोना-क्रि. स. धार काढणें, मिळविणें.
 मिल्क-स्त्री. जमिनीची मालकी, माफीची
 जमीन मालकी, धन. [जहागीर, इस्टेट.
 मिल्कियत-स्त्री. जमीन मालकीचा हक्क,
 मिल्कत-स्त्री. मिलाफ, मैत्री, घनिष्ठता,
 मनमिळाऊपणा, धर्म.
 मिश्र-वि. जोडलेलें, विविध, सन्मान्य,
 पूज्य, मिसळलेलें, श्रेष्ठ, गणित.-पु.

ब्राह्मणाची एक जात, इजिप्त, हत्ती-
भेद, मोठा मुळा, कृत्तिका व विशाखा
मिश्री-स्त्री. खडीसाखर. [नक्षत्र.
मिश्क-पु. कस्तुरी. [कुमारी.
मिस-पु. तांबे, मिष, बहाणा.-स्त्री.
मिसकीन-वि. गरीब, दीन, दुबळा.
मिसकौट-पु. गुप्त मसलत, गडबडगुंडा.
मिसना-क्रि. अ. मिळणें, मिसळणें, एक
जीव होणें. [एक जात, इजिप्त.
मिसर-पु. मिसळलेलें.-पु. ब्राह्मणाची
मिसरा-पु. कवितेचा एक चरण.
मिसरी-स्त्री. मिश्र देशाची भाषा, खडी
साखर, मिश्र देशचा निवासी.
मिस(सि)ल-स्त्री. फाइल, कागदपत्र,
फुटून निघालेल्या शिखांची जात.
मिसबाक-स्त्री. दांतवण. [-वि. सारखें.
मिसाल-स्त्री. दृष्टांत, उपमा.
मिसिर-वि. मिसळलेलें.-पु. मिश्र.
मिस्कल-ला-पु. सहाण.
मिस्कीन-पु. गरीब.
मिस्तर-पु. लिहितांना ओळ सरळ येण्या-
करितां कागदाखाली धरावयाचा
आंखलेला कागद. [वगैरे).
मिस्तरी-पु. हस्तकुशल कारागीर (सुतार
मिस्तरीखाना-पु. सुतार, लोहार इ. ची काम
मिस्त्र, मिश्र-पु. इजिप्त. [करण्याची जागा.
मिस्त्रित, मिश्रित-वि. मिसळलेला.
मिस्त्री, मिश्री-स्त्री. खडीसाखर.
मिस्त्र-वि. समान, तुल्य. [पिठांचें मिश्रण.
मिस्त्रा-पु. भाजणी, अनेक डाळींच्या
मिस्त्री-स्त्री. एक प्रकारचें दंतमंजन.
मिस्त्रीकाजल-पु. शृंगार सामुग्री.
मिहनुत-स्त्री. मेहनत, परिश्रम.

मिहिर-पु. सूर्य, चंद्र, मेघ, रई, एक क्षत्रिय
मींगी-स्त्री. गीर, बीं. [जाति, वायु, वृद्ध.
मींजना-क्रि. स. चुरगळणें, मळणें, दाबणें.
मींड-स्त्री. तंतुवाद्यांत एकाच स्थानीं दोन
स्वर वाजविणें, मंड.
मींडना-क्रि. स. चुरगळणें, मळणें, दाबणें.
मीआद-स्त्री. अवधि, मुदत.
मीआदी-वि. मुदतीचा.
मीच-चु-स्त्री. काळ, मरण. -वि. घातक.
मीचना-क्रि.स. डोळे बंद करणें, डोळे मिटणें.
मीजा-स्त्री. अनुकूलता, स्वभाव, सम्मति.
मीजान-स्त्री. बेरीज, तराजू, तुलाराशि.
मीठा-वि. गोड, स्वादिष्ट, मंद, साधारण,
हलका, नपुंसक, भोळा, प्रिय.-पु. मिठाई,
गूळ, गोड लिंबू, एक प्रकारचें कापड.
मीठा होना-आनंद होणें.
मीठा चाबल-पु. साखरभात.
मीठा जहर-पु. बचनाग, सोमल.
मीठा ठग-पु. कपटी मनुष्य.
मीठा तेल-पु. गोडें तेल (तिळाचें).
मीठा नींबू-पु. गोड लिंबू.
मीठा पानी-पु. लेमन.
मीठी छुरी-स्त्री. विश्वास घातकी, हितशत्रु.
मीत-पु. मित्र, हितैषी.
मीतन-वि. एका नांवाचा, स्नेही. [रास.
मीन-पु. मासा, बारा राशींतील शेवटची
मीन मेष करणा या निकालना-सबबी
सांगणें, चिकित्सा करणें.
मीन होना-गडबड उडणें.
मीना-पु. नीलमणी, सोन्या चांदीवर केलेले
मीन्याचें काम, राजपुतान्यांतील एक जात.
मीनाकार-पु. सोन्या-चांदीवर नक्षीकाम
करणारा.

मीनाकारी-स्त्री. सोन्या-चांदीवरील रंगीत नक्षीकाम.

मीनाबाजार-पु. अकबरानें सुरु केलेला स्त्रियांच्या कलाकौशल्याचा बाजार.

मीनार-स्त्री. मनोरा. [कर्मकांड.

मीमांसा-पु. विचारपूर्वक तत्त्व निर्णय,

मीर-पु. समुद्र, सरदार, धार्मिक आचार्य, सत्यदांची पदवी, पेय, मेघ, पर्वत, चढाओढीत पहिला येणारा मनुष्य.

मीरफर्श-पु. पेपरवेट, वजन (वस्तु दाबून ठेवण्याकरितां).

मीरमजलिस-पु. अध्यक्ष, सभापति.

मीरमुंशी-पु. प्रधान मंत्री. [संपत्ति.

मीरास-स्त्री. वारसा हक्कानें मिळालेली

मीरासी-वि. उत्तराधिकार संबंधी. -पु.

गाणें बजावणें व विनोद करणारी मुसलमानांतील एक जात.

मीरी-पु. पाहा 'मीर.' [भोजन.

मील-पु. मैल, १७५० गजाचें माप,

मीलन-पु. डोळे मिटणें, मिटणें, (फुलांचें).

मीला-अ. एकत्र होऊन, मिळालें.

मीलित-वि. बंद केलेला, आकुंचित. -पु. एक अलंकार.

मुंगरा-पु. लांकडी हातोडा. -पु. खारी

मुंगीरी-स्त्री. मुगवडी. [बुंदी.

मुंड-पु. हजाम, कपाळक्षौर केलेला मनुष्य, लोखंड, डोके, राहु, झाडाचें सुकलेलें खोड, कापलेलें डोकें, एका उपनिषदाचें नांव. -वि. मुंडण केलेला, अधम.

मुंडबिरा-पु. अंगावर जखम करून भिक्षा मागणारे फकीर, हुज्जत घालणारा.

मुंडना-क्रि. अ. मुंडण होणें, लुटलें जाणें, फसणें. -क्रि. स. मुंडण करणें.

मुंडा-पु. टक्कल असलेला, हजामत केलेला, बिन शिगाचा, एक प्रकारचा जोडा, एक लिपि, छोटा नागपूरमध्ये राहणारी एक असभ्य जात.

मुंडाई-स्त्री. हजामत, हजामतीची मजुरी.

मुंडासा-पु. रुमाल, मुंडासें.

मुंडित-वि. मुंडण केलेलें.

मुंडिया-पु. संन्यासी.

मुंडी-स्त्री. विधवा-पु. हजाम, शंकर.-वि. मुंडन केलेला. [मितीचा भाग.

मुंडेर-रा-री-पु. वरच्या छतावर आलेला

मुंतकिल-वि. स्थलांतर केलेलें.

मुंतखिब-वि. पसंत करून निवडलेला, निर्वाचित. [ठेवणारा.

मुंतजिम-वि. व्यवस्थापक, बंदोबस्त

मुंतजिर-वि. प्रतीक्षा करणारा.

मुंतही-वि. पूर्ण ज्ञान असलेला, दक्ष.

मुंबना-क्रि. अ. बंद होणें, लपणें, गुप्त होणें, दृष्टि आड होणें, भरलें जाणें, बुजणें (छिद्र, खळगा इत्यादि).

मुंबरा-पु. योग्याच्या कानांतील कुंडल,

मुंबरी-स्त्री. आंगठी. [कानांतील दागिना.

मुंशी-पु. लेखक, कारकून.

मुंसरिम-पु. व्यवस्थापक. [न्यायाधीश.

मुंसिफ-पु. मुत्सफ, दिवाणी विभागाचा

मुंसिफी-स्त्री. मुत्सफी, मुत्सफ कचेरी, न्याय देण्याचें काम. [भोक, छेद.

मुंह-पु. तोंड, चेहरा, वस्तूचा वरील भाग,

मुंह अंधेरे-भल्या पहाटे, संध्याकाळीं.

मुंह उठाना-विरोधास उभें ठाकणें.

मुंह करना-बरोबरीनें बोलणें, तोंड पाडणें.

मुंहका फूहड-कुचकें बोलणारा.

मुंह की खाना-अनादर होणें, थप्पड बसणें.

मुँहके बल गिरना-ठोकर बसणें.
 मुँहके कौवे उड़ जाना-खिन्न होणें.
 मुँह खराब करना-अपशब्द बोलणें.
 मुँह खिल जाना-कठ्ठी उमलणें.
 मुँह खुलना-तोंड सोडणें, भोजन होणें.
 मुँह गिरा लेना-तोंड वांकडें करणें.
 मुँह चढ़ाना-रागावणें, डोक्यावर चढविणें,
 मुँह चुराना-तोंड लपविणें.[विरोध करणें.
 मुँह चोरी-तोंड लपवून.
 मुँह छूना-वरवर बोलणें. [करणें.
 मुँह ठठाना-तोंड बंद करणें, निरुत्तर
 (किसीका) मुँह ताकना या देखना-लोभानें
 तोंडाकडे पाहणें, चकित होणें, पाठि-
 ब्याचा विश्वास असणें.
 मुँह तो देखें-शक्ति तर बधू.
 मुँह थरना-तोंड बंद करणें (लांच देऊन).
 मुँह धुयाना-गंभीरपणाचा आव आणणें.
 मुँह बेखे का-तोंड देखलें.
 मुँह धो रखना-निराश होणें.
 मुँह पड़ना-धैर्य होणें.
 मुँहपर जाना-विश्वासावर राहणें.
 मुँहपरलाना-चर्चा करणें.
 मुँहपर लेना-सांगणें.
 मुँहपर हवाई उड़ना-तोंड खरकन् उतरणें.
 मुँह पसारना या फैलाना-लोभ वाढणें,
 अधिक मागणें.
 मुँह पीला पड़ना-तोंड फिक्कें पडणें.
 मुँह पेट चलना-पटकी होणें.
 मुँह फाड़कर कहना-निलंज्जपणें बोलणें.
 मुँह फूलाकर बैठना-भुसफुसणें. [सन्न होणें.
 मुँह फेरना या मोड़ना-तोंड फिरविणें, अप्र-
 मुँह बनाना-कपाळास आंठपा घालणें,
 नाक मुरडणें, बेंगाडणें, आव आणणें.

मुँह बाकर रह जाना-तोंड वासून पाहणें.
 मुँह सें बूध टपकना-कुक्कुलें बाळ असणें.
 मुँह सें खून लगना-लोभ लागणें. [नसणें.
 मुँह सें जबान न होना-बोलण्याचें धैर्य
 मुँह सें पानी भर आना-तोंडाला पाणी
 सुटणें. [नसणें.
 मुँह सें लगाम न होना-जिभेला हाड
 (किसी कामसे) मुँह मोड़ना-अंग काढून
 मुँह रखना-मान राखणें. [घेणें.
 मुँहका रंग बदल जाना-लाजेनं किंवा
 भयानें चेहरा उतरणें.
 मुँह लगाना-चढवून ठेवणें.
 मुँह लटकना-मान खालीं होणें.
 मुँह लटकना या फुलाना-गाल फुगविणें.
 मुँहसे फूल झड़ना-गोड बोलणें, उत्तम
 व्याख्यान देणें.
 मुँहसे बरसना-तोंडावरून दिसून येणें.
 मुँह अखरी-वि. तोंडपाठ, जिह्वाग्री.
 मुँहकाला-पु. बेइज्जत, बदनामी.
 मुँहचुप्पा-वि. अबोला.
 मुँहछुट-वि. फटकळ.
 मुँहखोर-वि. वाचाळ, उद्धट, दुष्ट.
 मुँहतोड़-वि. ठणठणीत, निरुत्तर करणारा.
 मुँह दिखाई-स्त्री. सुनमुख, सुनमुखाच्या
 वेळीं वधूला दिलेलें धन.
 मुँह बेखा-वि. तोंडदेखला.
 मुँहनाल-स्त्री. हुक्क्याची नळी.
 मुँहफट-वि. फटकळ.
 मुँहबोला-वि. तोंडदेखलें, खोटेंनाटें.
 मुँहभराई-स्त्री. लांचलुचपत.
 मुँहसांगा-वि. मागितल्याप्रमाणें.
 मुँहामुँह-वि. कांठोकांठ.
 मुँहामुँही-स्त्री. बोलाचाली, तक्रार.

मुहासा-पु. तारुण्यपिटीका.
 मुअब्जम-वि. अत्यंत आदरणीय, प्रति-
 ष्ठित (व्यक्ति).
 मुअब्जित-वि. अब्जदार, प्रतिष्ठित.
 मुअब्जिन-पु. मशीदीत नमाजीच्या वेळीं
 बांग देणारा मनुष्य.
 मुअतदिल-पाहा 'मातदिल'.
 मुअतबर-वि. पाहा 'मातबर'.
 मुअत्ताल-वि. थोड्या मुदतीपुरता कामा-
 वरून दूर केलेला, सस्पेंड केलेला.
 मुअद्दब-वि. नम्र.
 मुअन्नस-पु. स्त्रीलिंग.
 मुअम्मा-पु. कोडें, लपलेली वस्तु, समस्या.
 मुअय्यन, मुअइयन-वि. नक्की केलेला.
 मुअल्लक-वि. लोंबणारे, संलग्न.
 मुअल्ला-वि. उच्च, श्रेष्ठ, प्रतिष्ठित.
 मुअल्लिम-वि. शिक्षण देणारा.
 मुअस्तिर-वि. गुणकारक, प्रभावशाली.
 मुआ-वि. मेलेलें.
 मुआफ-वि. माफी मिळालेला.
 मुआफ्री-स्त्री. माफी.
 मुआफिक-वि. समान, अनुकूल, अनुसार.
 मुआमलत-स्त्री. पाहा 'मामलत'.
 मुआमला-पु. पाहा 'मामला'.
 मुआयना-पु. तपासणी, निरीक्षण.
 मुआलिज-पु. इलाज करणारा, चिकित्सा
 मुआलिजा-पु. इलाज, चिकित्सा.[करणारा.
 मुआबजा-पु. नुकसान भरपाईची रक्कम,
 बदल, परिवर्तन.
 मुकता-पु. मोती. -वि. फार.
 मुकताबली-स्त्री. मोत्यांची लढी.
 मुकताहल-पु. मोती.
 मुकता-वि. सम्य, दुस्त केलेलें.
 हि. म. को....२९

मुकदमा-पु. खटला, फियार्ब.
 मुकदमेबाज-पु. नेहमी खटले करणारा.
 मुकद्दस-वि. प्राचीन, सर्वश्रेष्ठ, आवश्यक.
 -पु. नेता, मुख्य. [-पु. नशीब, भाग्य.
 मुकद्दर-वि. मळकट, घाणेरडा, असंतुष्ट.
 मुकद्दस-वि. पवित्र.[पुरुष.-अ. संपणें, सुटणें.
 मुकना-पु. बिनदांतांचा हत्ती, बिनमिशांचा
 मुकम्मल-अ. संपूर्ण, सर्वच्या सर्व.
 मुकरना-क्रि. अ. बोलून बदलणें, खंग-
 काढून घेणें.
 मुकरनी, मुकरी-स्त्री. अन्योक्तीची कविता.
 मुकरंर-अ. पुन्हां, फिरून.-वि. ठराविक,
 निश्चित, नेमणूक झालेला.
 मुकरंरी-स्त्री. नियुक्त.
 मुकाता-पु. मक्ता, कौटूंब.
 मुकाब (बि)ला-पु. सामना, बरोबरी,
 तुलना, लढाई, भांडण, टक्कर.
 मुकाबिल-अ. समोर, प्रत्यक्ष.-पु. प्रति-
 स्पर्धी, शत्रु.-वि. समान, बरोबरीचा.
 मुकाम-पु. मुक्काम, मुकामाची जागा,
 अवसर, वेळ, घर.
 मुकामी-वि. स्थानिक, मुक्काम केलेला.
 मुकियाना-क्रि. स. ठोसे लगावणें, मारणें,
 हळूहळू बुक्या मारणें.
 मुकुंद-पु. कृष्ण, विष्णु, कवड्या ऊद,
 पारा, कुबेरनिधि, रत्न.-वि. पांढरी
 मुकुट-पु. मुकुट, किरीट. [कपेर.
 मुकुत-पु. मोती.-वि. मुक्त, सुटलेला.
 मुकुता, मुकुताहल-पु. मोती, मोत्यांची रास.
 मुकुर-पु. आरसा, बकुळ, कळी, कुंभाराचा
 चाक फिरविण्याचा दांडा, बेहडा,
 मोगरीचें फूल. [बेह.
 मुकुल-पु. किंचित उमललेली कळी, आलम,

मुकैयब-वि. कैद केलेला.

मुक्का-पु. बुक्का, ठोसा.

मुक्की-स्त्री. बुक्की, मुष्टियुद्ध.

मुक्केबाजी-स्त्री. ठोसाठोशी.

मुक्क-पु. मोती. [आनंदित, केलेलें.

मुक्क-वि. सुटलेला, फुललेलें, विगलित,

मुक्ता-स्त्री. मोती, वस्त्र विशेष.

मुक्कित-स्त्री. सुटका, सुटण्याचें साधन,
मोक्ष, त्याग, फेंकणें, फेड, फुटकळ,
कविता, फेंकून मारण्याचे अस्त्र.

मुक्क-पु. तोंड, चोंच, चेहरा, अग्रभाग,
टोंक, पुढील दार, आरंभ, प्रस्तावना,
साधन, प्रसंग, मूळ कारण, मुख्य, श्रेढीं-
तील पहिलें पद (संख्या).

मुक्कडा-पु. सुंदर चेहरा, चेहरा.

मुक्कतार-पु. प्रतिनिधी, मुखत्यार. [निधि.

मुक्कतारआम-पूर्ण अधिकार प्राप्त प्रति-

मुक्कतारकार-कामाच्या देखरेखीसाठीं
ठेवलेला मनुष्य.

मुक्कतारनामा-पु. मुखत्यारपत्र, अधिकार

मुक्कतारी-स्त्री. मुखत्यारी. [पत्र.

मुक्कस-वि. नंपुसक.

मुक्कफ-वि. संक्षिप्त.-पु. कमी कर-

मुक्कबिर-पु. हेर, गुप्तचर. [प्याची क्रिया.

मुक्कबिरी-स्त्री. हेरगिरी.

मुक्कर-वि. अप्रिय बोलणारा, मर्म भेदी

बोलणारा, बडबडया, वाजणारें थड्ठे-

खोर.-पु. पुढारी, कावळा, शंख.

मुक्करी-स्त्री. लगाम.

मुक्कलिस-वि. खरा, एकटा, अविवाहित.

मुक्कलिसी-स्त्री. मुक्ति.

मुक्कागर-वि. तोंडपाठ.

मुक्कालिब-पु. बोलणारा, वक्ता.

मुक्कापेक्षा-स्त्री. दुसऱ्याच्या आश्रयाखालीं

मुक्कापेक्षी-पु. आश्रित. [राहणें.

मुक्कालिफ-वि. विरोधक, आक्षेपक.-पु.

मुक्कालिफत-स्त्री. विरोध. [विपरीत, उलटा.

मुक्कासमत-स्त्री. शत्रुता.

मुक्किया-पु. पुढारी.

मुक्किल-वि. विघ्न आणणारा.

मुक्कलिफ-वि. निरनिराळा.

मुक्कसर-वि. संक्षिप्त, लहान, थोडा.

मुक्कतार-पु. पाहा 'मुखतार'.

मुख्य-वि. श्रेष्ठ, मुखांतील-पु. पुढारी,

मुख्यकृत्य, महिना, वेदांचे अध्ययन व

मुगदर-पु. जोडी, मुद्रल. [अध्यापन.

मुगल-पु. मोगल, मंगोलिया देशाचा

रहिवासी, मुसलमानांच्या चार वर्गां-

मुगवन-पु. मठ, वनमूग. [दंकीं एक वर्ग.

मुगालता-पु. घोका, दगा.

मुग्रीस-वि. वादी.

मुग्ध-वि. मोघम, भ्रमपूर्ण.

मुग्ध-वि. घोटाळलेलें, भोळा, आसक्त,

भाळलेला, चकित, मूर्ख, तरुण व सुंदर,

मुचलका-पु. जामीनखत. [मौन, नवें.

मुछंदर-पु. मिशाळ, कुरूप आणि मूर्ख.

मुजक्कर-पु. नर, पुल्लिंग.

मुजदा-शुभवार्ता, शुभसमाचार.

मुजफ्फर-वि. विजयी. [ळलेला.

मुजब जब-वि. अनिश्चित, संदिग्ध, गोघ-

मुजम्मत-स्त्री. निंदा, वाईट बोलणें.

मुजरा-पु. नमस्कार, अभिवादन, नाय-

किणीची गाण्याची बैठक, एकाद्या रंक-

मेंतून कापून घेतलेला पैसा, चालू केलेला.

मुजरिस-वि. अपराधी, गुन्हेगार.

मुजरत-स्त्री. नुकसान.

मुजरब-वि. अविवाहित, एकटा.
 मुजरब-वि. तपासलेलें परिक्षित.
 मुजल्लब-वि. आच्छादित, कव्हर घात-
 लेलें पुस्तक. [शरीरधारी.-अ. सशरीर.
 मुजस्स (स्सि) म-वि. साक्षात, मूर्तिमंत,
 मुजाअफ-वि. दुप्पट,
 मुजायका-पु. हरकत,
 मुजारा-वि. बरोबरीचा.- पु. शेतकरी.
 मुजाब (वि) र-पु. मशीदींत राहणारा
 मुजिर-वि. हानिकारक, वाईट. [मनुष्य.
 मुस-स. 'मे' चें सामान्यरूप.
 मुस जैता-माझ्यासारखा.
 मुसो-स. मला.
 मुटका-पु. मुकटा (सोवळें), रेशमी घोतर.
 मुटाई-स्त्री. स्थूलपणा, पुष्टी, अहंकार.
 मुटाना-क्रि. स. लठ्ठ होणें, घमेंड करणें.
 मुटापा-स्त्री. अहंकार.
 मुटासा-वि. बेपर्वा, गर्विष्ठ.
 मुटिया-पु. हमाल, मजूर.
 मुठ्ठा-पु. पेंढी, मूठ, दांडा.
 मुठ्ठी-स्त्री. मूठ, मूठभर, मालिश.
 मुठ्ठी गरम करना-हात दाबणें, लांच देणें.
 मुठ्ठी लगाना-बुक्क्या मारणें.
 मुठभेड-स्त्री. टक्कर, युद्ध, चकमक.
 मुठिका-स्त्री. मूठ, ठोसा.
 मुठिया-स्त्री. हत्याराची मूठ, भिकाऱ्याला
 मूठ मूठ धान्य वाटण्याची क्रिया.
 मुडकना-क्रि. अ. वळणें, मुरकणें.
 मुडना-क्रि. अ. मोडणें, लचकणें, टोंक
 वांकणें, वळणें, फिरणें, पालटणें.
 मुडला-वि. छप्पर नसलेलें, मुंडण केलेला.
 मुडवाना-क्रि. स. वळविणें, फसविणें,
 मुंडण करविणें.

मुडवारी-स्त्री. वरवंडी, उसें.
 मुडहर-पु. डोक्यावरील पदर.
 मुडाब-क्रि. अ. फसणें, लुटलें जाणें.
 मुडिया-पु. मुंडी, एक लिपि, मुंडण केलेला.
 मुडेर-पाहा 'मुंडेर.'
 भुतअहिब-वि. अनेक.
 भुतअही-पु. सकर्मक क्रिया.
 भुतअल्लिक-वि. संबंधी, सम्मीलित, जोड-
 लेला.-अ. संबंधी, विषयीं.
 भुतअल्लिकीन-पु. संबंधी लोक, नाते-
 वाईक, आश्रित. [प्रथम पुरुष.
 भुतकल्लिम-पु. वक्ता, व्याकरणांतील
 भुतक्का-पु. कठड्याचा खांब, कठडा, मनोरा.
 भुतफ़ली-वि. फार धूर्त, कावेबाज.
 भुतफ़रिफ़-वि. भिन्न भिन्न, अस्ताव्यस्त.
 भुतबल्ला-पु. दत्तक पुत्र.
 भुतबर (रि)क-वि. पवित्र, शुभ.
 भुतमैनन-वि. संतुष्ट, शांत.
 भुतमौबल-वि. श्रीमंत.
 भुतरज्जिम-वि. अनुवादक.
 भुतरिब-पु. गायक.
 भुतलक-अ. थोडासुद्धां, यत्किंचित्हि.-वि.
 केवळ, नुसता.
 भुतलाशी-वि. शोधक, शोधणारा.
 भुतवज्जह-वि. लक्ष देणारा.
 भुतबल्ली-पु. अज्ञानाच्या संपत्तीचा किंवा
 धार्मिक संस्थेच्या संपत्तीचा विश्वस्त.
 भुतबातिर-अ. एकामागून एक.
 भुतसही-पु. कारकून, व्यवस्थापक, लेखक,
 भुतसिरी-स्त्री. मोत्याची कंठी. [दिवाण.
 भुतहम्म (म्म)ल-वि. सहिष्णु, सहनशील.
 भुतहंयद-वि. आश्चर्यचकित.
 मुताई-वि. अस्थाई विवाह केलेली (व्यक्ति).

मुताबिक-अ. अनुसार, प्रमाणें.-वि. अनुकूल.
 मुतालबा-पु. हिशेबाची बाकी.
 मुताला-पु. अभ्यास.
 मुतास्सिर-वि. प्रभावित.
 मुताह-पु. शियापंथी मुसलमानांतील एक.
 मुतिलाह-पु. मोतीचूर. [अस्थाई विवाह.
 मुतेहरा-पु. मोत्याची पोची, मनगटी.
 मुत्तक्रिक-वि. सहमत. [अ. निरंतर.
 मुत्तस (सि)ल-वि. निकट असलेला, संबद्ध.
 मुत्तह (हि) ब-वि. संयुक्त.
 मुब-पु. आनंद, हर्ष, सुख. [ठोकप्या.
 मुबगर-पु. जोडी, मुगदल, शस्त्र.-वि. जमीन
 मुबब्बर-पु. मसलत देणारा, परामर्ष-
 मुबम्मिय-वि. अभिमानी. [दाता, अमात्य.
 मुबरिस-पु. शिक्षक.
 मुबल्लल-वि. तर्कसिद्ध.
 मुदल्लल-वि. तर्कांने सिद्ध करणारा.
 मुबाम-अ. सदासर्वदा, नेहमीं एक सारखा,
 मुबामी-वि. चिरंजीव. [लागोपाठ.
 मुद्वा-पु. उद्देश, अभिप्राय.
 मुद्ई-पु. वादी, शत्रु.
 मुद्त-स्त्री. मुदत, अवधि, पुष्कळ दिवस.
 मुद्त से-पुष्कळ दिवसांपासून.
 मुद्दालेह-पु. प्रतिवादी.
 मुद्दया-स्त्री. 'मुद्दई'चें स्त्रीलिंगी रूप.
 मुद्वा-स्त्री. पाहा. 'मुद्रिका'.
 मुद्वातत्ब-पु. जुन्या नाण्यावरून इतिहास
 - जाणण्याचें शास्त्र.
 मुद्वायंत्र-पु. मुद्रण यंत्र, छापण्याचें यंत्र.
 मुद्रिका-स्त्री. आंगठी, पवित्री, नाणें,
 छाप, मोहर करण्याची आंगठी,
 परवाना, छाप, शिक्षका, पदक, चिन्ह,
 संकोच, बोटांची निरनिराळी रचना,
 वैष्णवांचे शंखचक्रादि छाप.

मुधा-अ. खोटें, व्यर्थ.-वि. फुकटचा.
 -पु. मिथ्या गोष्ट.
 मुनकिर-वि. न मानणारा. -पु. नास्तिक.
 मुनक्का-पु. मनुका.
 मुनसिफ-पु. मुन्सफ, न्यायाधीश.
 मुनहनी-वि. वांकलेला, अशक्त.
 मुनहरिफ-वि. बक्र, विरोधी.
 मुनहसर-वि. आश्रित.
 मुनाजरा-पु. वादविवाद, चर्चा.
 मुनाबी-स्त्री. दवंडी.
 मुनाफा-पु. फायदा, नफा.
 मुनासिब-वि. उचित, योग्य.
 मुनिदा-पु. मुनींद्र, मुनिराज.
 मुनि-पु. मौनी, तपस्वी, योगी, संन्याशी,
 वानप्रस्थाश्रमी, व्यास, अगस्त्य,
 पाणिनी, गौतमबुद्ध, दवणा, पळस,
 चार, खंजनट पक्षी.
 मुनित्रय-पु. पाणिनी, कात्यायन व पतंजलि
 (व्याकरणशास्त्र प्रणेते).
 मुनिपट-पु. बल्कल. [धान्य.
 मुनियॉ-स्त्री. लाल पक्ष्याची मादी.-पु. एक
 मुनिराज, मुनिबर-पु. मुनिश्रेष्ठ.
 मुनीब-म-पु. कारकून, मदतनीस, साहा-
 य्यक, मालक, ईश्वरभक्त.
 मुत्तलील-वि. स्थानांतरित.
 मुत्तखब-वि. निवड केलेला.
 मुत्तजिम-वि. व्यवस्थापक.
 मुत्तजिर-वि. प्रतीक्षा करणारा.
 मुक्ताशिर-वि. विखुरलेला, दुर्दशाग्रस्त.
 मुत्तही-वि. पूर्ण, अंतिम सीमेपर्यंत पोचलेला.
 मुन्बरज-वि. नमूद केलेला, लिहिलेला,
 मुस-स्त्री-पु. बाळ (टोपण नांव). [अंतर्गत.
 मुफ़लिस-वि. गरीब, निर्बन.

मुकलिसी-स्त्री. गरीबी, दारिद्र्य.
 मुकसदा-पु. उपद्रव, तंटाबखेडा.
 मुकस्सल-वि. तपशीलवार, क्रमवार, विस्तृत.
 -पु. शहराबाहेरील स्थान. [उपद्रवी.
 मुकस्सिब-वि. तंटाबखेडा करणारा,
 मुकस्सर-वि. तपशीलवार सांगणारा.
 मुफारकत-स्त्री. वियोग.
 मुफ्रीज-वि. गुणकारक, उपकारक.
 मुफ्रीब-वि. लाभदायक, फायदेशीर.
 मुफ्त-वि. मोफत, फुकट, विनामूल्य.
 मुफ्तमें-फुकटाफुकट, विनाकारण.
 मुफ्तखोर-वि. फुकटखाऊ.
 मुफ्ती-पु. मुसलमानी धर्मशास्त्र, एक
 मुबतला-वि. गुंतलेला. [प्रकारचे न्यायाधीश.
 मुबद्दल-वि. बदल केलेला.
 मुबनी-वि. आश्रित.
 मुबरी-वि. पवित्र, निर्दोष, निरपराध.
 मुबल्लिष-पु. रक्कम.
 मुबादला-पु. मोबदला.
 मुबादा-अ. असें न होवो.
 मुबारक-वि. शुभ, मंगलप्रद, फलदायी.
 मुबारकबाद-बी-पु. अभिनंदन.
 मुबारकी-स्त्री. अभिनंदन.
 मुबाल (लि)या-पु. अतिशयोक्ति.
 मुबाहिसा-पु. वादविवाद.
 मुक्ताबी-पु. शिकाऊ.
 मुक्ताला-वि. गुंतलेला.
 मुमकिन-वि. शक्य, संभव.
 मुमताज-वि. प्रतिष्ठित, सन्माननीय.
 मुमलकत-स्त्री. राज्य.
 मुमानअत, मुमानियत-स्त्री. मनाई.
 मुमानी-स्त्री. मामी.
 मुस्तहन-पु. परीक्षार्थी, उमेदवार.

मुस्तहिन-पु. परीक्षक.
 मुरंडा-पु. गुडदाणी. -वि. सुकलेलें.
 मुरई-स्त्री. मुळी, मुळें.
 मुरक-स्त्री. मुरगळा.
 मुरकना-क्रि. अ. मुरगळणें, लचकणें, परत
 होणें, धांबणें, नाश होणें, अडकून राहणें,
 घुटमळणें, कांकूं करणें.
 मुरकाना-क्रि. स. मुरगळणें, पिळणें, मोडणें,
 परत करणें, नाश करणें.
 मुरगा-पु. कोंबडा.
 मुरगाबी-स्त्री. पाण कोंबडा.
 मुरगी-स्त्री. कोंबडी.
 मुरचं (जं)ग-पु. मोरचंग (वाद्य).
 मुरछना-क्रि. अ. मूर्छित होणें, गळून जाणें.
 मुरछा, मुरछा, मूर्च्छा-स्त्री. मूर्च्छा, बेशुद्धी.
 मुरज-पु. मृदुग, पखवाज.
 मुरझाना-क्रि. अ. कोमेजणें.
 मुरत्तब-वि. क्रमबद्ध.
 मुरत्तिब-पु. क्रम लावणारा.
 मुरबन-पु. मृत्यु. [जाणें.
 मुरबनी-स्त्री. प्रेताबरोबर अंत्यविधीकरितां
 मुरबा-पु. प्रेत. -वि. मेलेला, त्राण नसलेला,
 मुरना-क्रि. अ. वळणें, वांकणें. [कोमेजलेला.
 मुरब्बा-पु. मुरबा, साखरेच्या पाकांत
 मुरविलेला आंबा.
 मुरब्बी-पु. पालक, संरक्षक.
 मुरमुराना-क्रि. अ. चुरा होणें.
 मुररिया-स्त्री. पीळ, पिळाची दोरी.
 मुरला-पु. नर्मदा नदी. [पावा.
 मुरली-स्त्री. मुरली (वाद्य), अलगुज,
 मुरबा-पु. टांचेच्या वरचा भाग, मोर.
 मुरबी-स्त्री. धनुष्याची दोरी.
 मुरब्ज-वि. प्रचलित.

मुक्कत-स्त्री. सज्जनता, शील.
 मुरशिब-पु. गुरु, मार्गदर्शक, शिष्ट, मोठा,
 मुरस्सा-वि. रत्नजडित. [हुशार माणूस.
 मुरहा-वि. मूळ नक्षत्रावर जन्मलेला
 (मूलागा), अनाथ, उपद्रवी, उनाड.
 मुराडा-पु. जळतें लांकूड. [-पु. श्रीकृष्ण.
 मुराब-स्त्री. वासना, आशा, मनोरथ.
 मुराब पाना, मुराब पूरी होना-मनोरथ पूर्ण
 मुराब चाहना, मोगना-नवस करणे. [होणे.
 मुराबी-वि. इच्छेनुसार, लाक्षणिक (अर्थ).
 मुराना-क्रि. स. बारीक चावणें, परत करणें.
 मुरार-पु. कमलाचा देंठ, श्रीकृष्ण.
 मुरारि, मुरारी-पु. श्रीकृष्ण.
 मुरासला-पु. पत्र, कागद.
 मुरासलात-पु. पत्रव्यवहार.
 मुरासा-पु. कर्णफूल.
 मुरीब-पु. शिष्य, अनुयायी.
 मुरीबी-स्त्री. शिष्यत्व.
 मुरआ-पु. घोटा, मोर. [मुरडणें.
 मुरकना-क्रि. अ. झुकणें, मुरगळणें, वांकणें,
 मुरख, मूर्ख-वि. मूर्ख. [-स्त्री. मूर्छा.
 मुरछना-क्रि. अ. मूर्च्छित होणें, कोमेजणें.
 मुरछना-क्रि. अ. कोमेजणें.
 मुरे (रै) ठा-पु. फेटा, मंडासें.
 मुरेरना-क्रि. अ. अडकणें, फिरविणें, चुरगळणें.
 मुरोबज-वि. प्रचलित.
 मुरोबत-स्त्री. संकोच, मर्यादा, मुबंत.
 मुर्य-पु. कोंबडा.
 मुर्या-पु. गंज, जंग.
 मुर्तहान-वि. गहाण ठेवलेलें. [सावकार.
 मुर्तहिन-पु. गहाण वस्तु ठेवून घेणारा
 मुर्बनी-स्त्री. प्रेतकळा, प्रेतयात्रा.
 मुर्दा-पु. प्रेत.

मुर्द-पु. भूशाचा अग्नि, मदन, सूर्याश्व.
 मुर्दा-पु. पोटांत होणारा मुरडा, मुरड शेंग.
 मुर्दी-स्त्री. चिंधीची वात, दोऱ्यांना पीळ
 देऊन गांठ मारण्याची विशिष्ट पद्धति,
 मुर्दीबार-वि. पीळदार. [पीळ.
 मुशिब-पु. पाहा 'मुरशिब'.
 मुलकना-क्रि. अ. पुलकित होणें, रोमांचित
 होणें, आनंदित होणें.
 मुलकी-वि. शासन व्यवस्थेसंबंधी, स्वदेशी.
 मुलजिम-वि. अपराधी.
 मुलतबी-वि. तहकूब.
 मुलमची-पु. मुलामा देणारा.
 मुलम्मा-पु. कल्हई, बनावट किंवा दिव्या-
 मुलम्मासाज-मुलामा देणें. [ऊपणा.
 मुलबहा-वि. मुळावर आलेला, खोडकर.
 मुल्लो-पु. मौलवी, मुल्ला.
 मुलाकत-स्त्री. भेट, मुलाखत, मैत्री, सलोखा.
 मुलाकती-वि. ओळखीचा, परिचित, भेटी
 मुलाडी-पु. मुलाखत घेणारा. [संबंधी.
 मुलाजिम-पु. नोकर, जवळ राहणारा
 मुलाजिमत-स्त्री. नोकरी.
 मुलायम-वि. मऊ, मृदु, नाजूक, हलका
 मनुष्य. [मृदुता.
 मुलायम (मि)त-स्त्री. कोमलता, ऊपणा,
 मुलाहजा-पु. निरीक्षण, देखरेख, भीड,
 मुलेठी-स्त्री. ज्येष्ठीमध. [मुरवत.
 मुलंयन-वि. रेचक.
 मुल्क-पु. देश, मुलूख, प्रांत, जग.
 मुलतबी-वि. स्थगित.
 मुबक्क (बिक) ल-पु. अशील, पक्षकार.
 मुबक्कह-वि. तर्कसंगत, उचित.
 मुबारक-पु. इतिहासकार.
 मुबाफकत-वि. पाहा, 'भाफिकत'.

मुवाफिक-वि. माफक, अनुकूल, समान.
 मुशाब्बह-वि. समान, तुल्य. -पु. उपमान.
 मुशरफ-वि. प्रतिष्ठित, सन्मान्य, मान-
 मरातब मिळालेला, उच्च, श्रेष्ठ.
 मुशाबह-वि. रसमान.
 मुशायरा-पु. काव्य गायन, कवि संमेलन.
 मुशाहरा-पु. पगार.
 मुशाहिब-प्रक्षक.
 मुशाहीर-पु. प्रसिद्ध लोक.
 मुशीर-पु. सल्लाकार, राजाचा मंत्री.
 मुश्क-पु. कस्तुरी. -स्त्री. दंड (हाताचा).
 मुश्कदाना-पु. एक वेलीचें बी, याला
 कस्तूरीसारखा वास येतो.
 मुश्कबिलाई-पु. जव्हारी मांजर.
 मुश्किल-वि. कठिण, दुष्कर. -स्त्री. काठिण्य,
 अडचण, आपत्ति. [करणारा.
 मुश्किल-कुशा-पु. परमेश्वर, संकट दूर
 मुश्की-वि. कस्तुरीरंगाचा काळा, कस्तुरी
 मिसळलेला. -पु. काळा घोडा.
 मुश्कें-स्त्री. भुजा.
 मुश्कें कसना या बांधना-मुसक्या बांधणें.
 मुस्त-पु. मूठ, हप्ता.
 मुस्तबह-वि. संदिग्ध.
 मुस्तमिल-वि. जोडलेलें.
 मुस्तहर-वि. प्रसिद्ध, प्रकाशित.
 मुस्तहिर-वि. प्रकाशक, प्रसिद्धकर्ता.
 मुश्पाक-वि. महत्त्वाकांक्षी.
 मुषना-क्रि. अ. चोरीस जाणें, फसणें.
 मुषुर-स्त्री. गुंजन.
 मुष्टि-स्त्री. मूठभर, पल, मूठ, ठोसा, चोरी,
 दुष्काळ, पैलवान, वजन, सारग्रंथ, मोरबा,
 शस्त्रादिकांची मूठ, संक्षिप्त ग्रंथ.
 मुसंड-पु. घटपुष्ट, शरीर कमावलेला

मुसकनि-स्त्री. स्मित, मंदहास्य. [भाणूस, गुंड.
 मुसकराहट, मुसका (क्या)न-स्त्री. स्मित,
 मंद हास्य.
 मुसद्दस-पु. षट्कोन, सहा चरणांची कविता.
 मुसद्दा-पु. नक्कल. -वि. नकली.
 मुसन्निफ-पु. लेखक, ग्रंथकार.
 मुसफळा-वि. शुद्ध, साफ. [-पु. नाश.
 मुसमुब-ध-वि. उध्वस्त, नष्ट झालेलें.
 मुसम्मस-वि. दूढ. -स्त्री. एक प्रकारची
 मुसम्मा-वि. नांवाचा. [कविता.
 मुसम्मात-स्त्री. स्त्री. -वि. 'मुसम्मा'चें
 मुसरा-पु. मोठी मुळी. [स्त्रीलिंगी रूप.
 मुसरिफ-वि. खर्चिक स्वभावाचा.
 मुसरिया, मसुरी-स्त्री. उंदरी, काचेच्या
 बांगड्या करण्याचा सांचा.
 मुसरत-स्त्री. आनंद.
 मुसलमीन-पु. मुसलमान लोक.
 मुसलसल-वि. क्रमबद्ध, क्रमिक.
 मुसलेह-वि. सुधारक, मारक, परामर्श.
 मुसल्लम-वि. शाबूत, अखंड. -पु. मुसलमान.
 मुसल्लस-पु. त्रिकोण, तीन तीन ओळींची
 किंवा पदांची एक प्रकारची कविता.
 मुसल्लह-वि. सशस्त्र. [सतरंजी, मुसलमान.
 मुसल्ला-पु. नमाज पढण्याची चटई किंवा
 मुसव्विर-पु. चित्रकार.
 मुसव्विरी-स्त्री. चित्रकला.
 मुसहर-स्त्री. वैदू जात.
 मुसहिल-वि. जुलाबाचें औषध, रेचक.
 मुसाफहा-पु. हतांदोलन.
 मुसाफिर-पु. प्रवासी.
 मुसाफिर खाना-पु. धर्मशाळा, आगगा-
 डीच्या प्रवाश्यांना उतरण्याचें ठिकाण.
 मुसाफिरत, मुसाफिरी-स्त्री. प्रवास.

मुसालहत-स्त्री. पाहा 'मसालहत'.
 मुसाबात-स्त्री. समानता.
 मुसाबी-वि. बरोबर, तुल्य.
 मुसाहब-पु. श्रीमंत किंवा राजे लोकांचे
 जवळ राहणारा, दरबारी.
 मुसाहिबत-स्त्री. साथ, सोबत.
 मुसीबत-स्त्री. संकट, विपत्ति, कष्ट, दुःख.
 मुस्किरात-पु. मादक पदार्थ.
 मुस्टंड-इ-वि. गलेलूठ, बदमाश.
 मुस्तअफ्री-वि. राजीनामा देणारा.
 मुस्तकबिल-पु. भविष्यकाळ.
 मुस्तबिल-वि. कायमचा, मजबूत, दृढ.
 मुस्तक्रोम-वि. ताठ उभा राहिलेला.
 मुस्तघीस-पु. खटला भरणारा.
 मुस्ततील-पु. आयात.
 मुस्तनब-वि. प्रमाणित सनदशीर.
 मुस्तक्रा-वि. स्वच्छ केलेला.-पु. मनु-
 ष्याच्या अंगांतील दुर्गुण ज्यांच्यांत
 नाहीत असा (महंमद पैगंबराकरितां
 योजिलेला शब्द).
 मुस्तक्रीब-वि. लाभाची आशा ठेवणारा.
 मुस्तक्रीब-वि. फायद्याची इच्छा करणारा.
 मुस्तमल-वि. उपयोगांत आणलेला.
 मुस्तबी-वि. सपाट.
 मुस्तस्ना-वि. वेगळें केलेलें.
 मुस्तहक-वि. पात्र, हक्कदार.
 मुस्तहकम-वि. दृढ, वाजवी.
 मुस्ता-स्त्री. नागरमोथा.
 मुस्तमल-वि. तत्पर, हुशार, तरतरीत.
 मुस्तैब-तपर, हुशार, तरतरीत
 मुस्तै-स्त्री, तत्परता, चुणचुणीतपणा,
 हुशारी. [करणारा.
 मुस्तैफ्री-पु. ऑडिटर, कर्ज पूर्णपणें वसूल

मुस्बत-वि. सिद्ध, लिहिलेलें.-पु. बेरीज.
 मुहकम-वि. मजबूत.
 मुहकमा-पु. विभाग, खातें.
 मुहक्क-वि. ठीक, अजमावलेलें.-पु. एक
 प्रकारची सुंदर लिपी.
 मुहक्किक्-पु. परीक्षक.
 मुहज्जब-वि. शिष्ट, सभ्य.
 मुहतमिम-पु. व्यवस्थापक.
 मुहताज-वि. गरीब, दरिद्री, गरजू.
 मुहताज खाना-पु. अनाथालय.
 मुहताजी-स्त्री. गरीबी, दरिद्र.
 मुहदिस-पु. संशोधक, व्याख्याता, धर्मशा-
 मुहन्विस-पु. गणितज्ञ. [स्त्रज्ञ.
 मुहब्बत-स्त्री. प्रेम, मैत्री.
 मुहब्बत आमेज-वि. प्रेमळ.
 मुहम्मद-पु. महम्मद पैगंबर.
 मुहर-स्त्री. मोहर, छाप.
 मुहरा-पु. पुढचा भाग, निशान, लक्ष,
 मोहरें (बुद्धिबळ), घोड्याच्या तोंडा
 वरील साज, तोंडाचा भाग.
 मुहरालेना-सामना करणें, समोर येऊन
 मुहरी-स्त्री. पन्हाळी, मोरी. [लढणें.
 मुहरम-पु. मोहरम, शोक.
 मुहरमी-वि. मोहरमसंबंधीं, उदास, एक-
 कल्ली, दुःखी. [करणारा.
 मुहरिक-वि. संचालक, नेता, गति उत्पन्न
 मुहरिर-पु. कारकून, लिहिणारा मनुष्य.
 मुहरिरी-स्त्री. कारकुनी.
 मुहलत-स्त्री. सवड, मुदत.
 मुहल्ला-पु. पेठ, मोहल्ला. [प्याबा.
 मुहसिल-वि. वसूल करणारा, -पु. शिपाई,
 मुहाजरत-स्त्री. वेगळें होणें, दुसऱ्या जागीं
 मुहाना-पु. खाडी. [वस्ती करण्यास जाणें.

मुहाफजत-स्त्री. संभाळ. [स्त्रियांकरितां].

मुहाफ्ता-पु. पालखी, मेणा (विशेषतः

मुहाफिज-पु. सरक्षक.

मुहाफिजखाना-पु. एकाद्या कार्यालयाचें किंवा न्यायालयाचें कागदपत्र ठेवण्याची

मुहार-पु. उंटाच्या नाकांतील वेसण. [जागा.

मुहाल-वि. अशक्य, असंभव. -पु. मोहल्ला, महाल, (काहीं गांवें मिळून झालेला भाग), हिस्सा.

मुहाला-पु. चुडे भरतांना पुढें घालण्याची पितळी बांगडी, हत्तीच्या दांतावर बसविण्याचें पितळी टोपण.

मुहाबरा-पु. वाक्प्रचार, संवय, अभ्यास.

मुहास (सि) रा-पु. वेढा, शत्रुसैन्याला दिलेला वेढा.

मुहासिब-पु. ऑडिटर, जमाखर्च ठेवणारा.

मुहासिल-पु. उत्पन्न, नफा, लाभ.

मुहि-स. मला, माझ्यासाठी.

मुहिब्ब-पु. प्रेम करणारा. [आक्रमण.

मुहिम-स्त्री. कठिण काम, लढाई, हल्ला,

मुहीत-वि. वेढा घालणारा. -पु. वेढा, पृथ्वीला चारीबाजूनीं वेढलेला समुद्र.

मुहीब-वि. भयानक.

मुहूर्त-पु. क्षण, वेळ, घटिका.

मुहैया-वि. तयार, उपस्थित.

मूंग-स्त्री. मूंग.

मूंगफली-स्त्री. भुईमुगाची शेंग.

मूंगा-पु. प्रवाळ, पोवळें.

मूंगिया-वि. मुगाच्या रंगाचा, हिरवा.

मूछ-स्त्री. मिशी.

मूछ उखाडना-गर्व हरण करणें.

मूछ मीची होना-फजिती होणें.

मूछ में हेंसना-गालांत हंसणें (उपहासार्थें).

मूछी-स्त्री. कडी.

मूड-पु. डोकें.

मूड मारना-घडपड करणें, डोकें घालणें.

मूडन-पु. मुंडन संस्कार. [चेला बनविणें.

मूडना-क्रि. स. मुंडन करणें, फसविणें,

मूडना-क्रि. स. झांकणें, आच्छादणें.

मू-पु. केस, रोम.

मूक-पु. मुका, लाचार, भिकारी, मासा.

-वि. न बोलणारा. [जाणें.

मूखना-क्रि. स. चोरणें, न विचारतां घेऊन

मूचना-क्रि. स. सोडणें, सांडणें, सोडविणें.

-पु. न्हाव्याचा केस उपटण्याचा चिमटा.

मूजिब-वि. शोधक, आविष्कार करणारा.

मूजिब-पु. कारण.

मूजी-पु. त्रास देणारा, दुष्ट.

मूठ-स्त्री. मूठ, मूठ मारण्याचा मंत्र,

मूड-पु. डोकें. [मुठीत मावण्याइतकी वस्तु.

मूडना-क्रि. स. मुंडण करणें. [मूछित.

मूड-वि. मूर्ख, गोंधळलेला, फसलेला,

मूडगर्भ-पु. मेलेला गर्भ, कष्ट प्रसूति.

मूढा-पु. स्टूल.

मूत-पु. मूत्र, लघवी. -वि. बांधलेलें.

मूतना-क्रि. अ. लघवी करणें.

मूतका बिया जलना-चलती असणें.

मूतना बंद करना-सळो का पळो करणें.

मूनिस-पु. मित्र, मदतनिस.

मूबमू-अ. केसाकेसांत, सर्व केसांत, रोमरामांत. [मूळनक्षत्र.

मूर-पु. जड, मूळ, जडीबुटी, मूळ घन,

मूरख, मूर्ख-वि. मूर्ख, अज्ञानी.

मूरखताई-स्त्री. मूर्खता.

मूरचा-पु. पाहा 'मोरचा'.

मूरत, मूरति-स्त्री. मूर्ति, प्रत.

मूरति-प्रतिमा, मूर्ति.

मूरि-री-स्त्री. मुळी, मूळ, मुळा.

(किसीको)मूरि गाजर समझना-एकाद्यास अत्यंत तुच्छ समजणें.

मूच्छा-स्त्री. भोंवळ, अज्ञान, बेशुद्धि.

मूर्त-वि. मूर्च्छित, मूर्तिमंत, दृश्य आकाराचें, घट्ट, सत्य.

मूर्ति-स्त्री. आकारयुक्त वस्तु, स्थूल पदार्थ, आकृति, अवतार, पुतळा, प्रतिमा, देह. अवयव, घट्टपणा, काठिण्य, सौंदर्य, स्वभाव. [शिल्पी.

मूर्तितक्षक-पु. मूर्ति घडविणारा, देवांचा

मूल-पु. मूळ, कंद, आरंभ, मूळ हेतु, मूलधन, आरंभीचा भाग, पाया, मूळ नक्षत्र.

-वि. मुख्य.

मूलक-पु. मूळ, मूलस्वरूप, उत्पन्न कर-

मूलधन-पु. भांडवल. [गारा.

मूल्य-पु. किंमत.

मूस-पु. उंदीर.

मूसबानी-स्त्री. उंदराचा पिंजरा.

मूसना-क्रि. स. चोरून नेणें.

मूसर-ल-पु. मुसळ. -वि. मूर्ख, असभ्य.

मूसलचंद-पु. मूर्ख मनुष्य.

मूसल(ला)धार-अ. मुसळधार (वर्षा).

मूसला-पु. झाडाचें जाड व सरळ मूळ.

मूसा-पु. मोझेस.

मृग-पु. पशु, हरिण, शोथ, पाठलाग, शिकार, याचना, सह्याद्रीवरील हत्ती, मृग नक्षत्र, मार्गशीर्ष, मकररास.

मृगछाला-स्त्री. हरिणाचें कातडें.

मृगबाब-पु. काशीजवळील सारनाथचें

मृगाधीश-पु. सिंह. [प्राचीन नांव.

मृगी-स्त्री. मिरगी, फेंफरे, हरिणी, एक

वर्णवृत्त, कस्तूरी.

मृणाल-पु. कमलनाल, कमलाचा देंठ.

मृत-वि. मेलेला, निष्फळ, भस्म केलेला (धातु).-पु. मरण, भिक्षा.

मृतक-पु. प्रेत, मेलेला प्राणी, सुतक.

मृत्यु-स्त्री. मरण, यम, संसार, देहांतील प्राण नेणारी देवता, हिरण्यगर्भ.

मृदंग-पु. मृदंग.

मृदु-वि. मऊ, क्षमाशील, दुबळ, बोथट.

-पु. शिसे, लोखंड, सामोपाय, कोरफड.

-अ. हळूहळू, मंजूळ.

मृगल-वि. मऊ. -पु. अंजीर, पाणी.

मृगलाई-पु. मऊपणा.

मृषा-अ. व्यर्थ. -वि. असत्य.

मैं-अ. आंत, ठायीं, बाजूनें, सप्तमीचा मंगनी-स्त्री. शेळीची लेंडी. [प्रत्यय.

मैंड-स्त्री. बांध, पाळ, कुंपणा.

मैंडक-पु. बेडूक.

मेअराज-पु. श्रेणी, शिडी, महंमद पैगंबराचें स्वर्गांत देवाजवळ जाणें व परत येणें.

मेकल-पु. अमरकंटक पर्वत.

मेख-पु. मेषरास, काटा, पाचर. -स्त्री. खिळा, खुंटा, मेख.

मेखल-ला-स्त्री. कमरपट्टा, करगोटा, यज्ञांतील किंवा मुंजींतील कटिसूत्र, पर्वताची बाजू, म्यानावरचा पट्टा, यज्ञकुंडा भोंवतालची समिधा, नर्मदा नदी.

मेघ-पु. ढग.

मेघदुंबर-पु. मेघगर्जना, मोठा तंबू.

मेघनाद-पु. मेघगर्जना, वरूण, रावणाचा

मेघवाई-स्त्री. मेघसमुदाय. [पुत्र, मोर.

मेचक-वि. काळें. -पु. धूर, मेघ, लहान विंचू.

मेचकता, मेचकताई-स्त्री. काळा रंग.

मेज-स्त्री. टेबल, उंच चौकी.
 मेजपोश-पु. टेबलावर घालण्याचें कापड.
 मेजबान-पु. पाहुणचार करणारा.
 मेढ-पु. मजुरांचा मुकादम. [करणारा.
 मेढनहार-रा-वि. पुसून टाकणारा, नाहीसें
 मेढना-क्रि. स. नष्ट करणें.
 मेड-पु. बांध, कुंपण.
 मेडक-पु. बेडूक.
 मेढा-पु. एडका, मेंढा. [असतात.).
 मेढासिंगी-स्त्री. एक वेल (हिची मुळें औषधी
 मेढी-स्त्री. तीन पेडांची वेणी.
 मेथोरी-स्त्री. मेथीची भाजी घालून केलेली
 मेढ-पु. चरबी, कस्तूरी. [वडी.
 मेढा-पु. पोट. -स्त्री. एक प्रसिद्ध औषधी.
 मेढिनी-स्त्री. पृथ्वी, भूमि.
 मेघा-स्त्री. बुद्धि, स्मरणशक्ति, छप्पय
 छंदाचा एक भेद. [-स्त्री. मेनका.
 मेना-क्रि. स. पक्कानांमध्ये मोहन घालणें.
 मेम-स्त्री. मडम, राणी (पत्यांतील).
 मेमना-पु. कोंकळ, घोड्याची एक जात.
 मेमार-पु. गवंडी.
 मेय-वि. मापण्यायोग्य.
 मेरबना-क्रि. स. मिसळणें, संयोग करणें.
 मेरा-स. माझा. -पु. गर्दी, जत्रा.
 मेराड-ब-पु. समागम. -स्त्री. अहंकार.
 मेरू-पु. एक पर्वत, जपमाळेंतील मधला मणी.
 मेरे-स. माझें, 'मेरा' या सर्वनामाचें अ. वचन.
 मेरू-पु. भेट, मिलाफ, सलोखा, मैत्री, संगत,
 साम्य, जोड, बरोबरी, मिश्रण, तऱ्हा,
 प्रकार. [दोन वस्तूंचा मिलाफ होणें.
 मेरू खाना-बैठना, मिलना, सोबत होणें,
 मेरूना-क्रि. मिळविणें, घालणें, ठेवणें.
 -क्रि. अ. एकत्र होणें.

मेला-पु. यात्रा, गर्दी, संयोग, सुरमा,
 शाई, नील. [लवकर मिसळून जाणारा.
 मेली-पु. मित्र, सोबती, ऋणानुबंधी. -वि.
 मेवा-पु. सुकामेवा, फळें.
 मेवाफरोश-पु. मेवा विकणारा. [स्थान.
 मेवासा-पु. किल्ला, गड, घर, रक्षणाचें
 मेवासी-पु. सुरक्षीत असलेला, किल्यांत
 मेहूबी-स्त्री. मंदी. [राहणारा, घरचा मालक.
 मेह-पु. ढग, पाऊस, वर्षाव.
 मेहतर-पु. भंगी
 मेहनत-स्त्री. श्रम, मेहनत.
 मेहनताना-पु. श्रमाचा मोबदला.
 मेहनती-वि. परिश्रम करणारा.
 मेहमान-पु. पाहुणा
 मेहमानदारी-स्त्री. आतिथ्य, पाहुणचार.
 मेहर-स्त्री. दया, कृपा, स्त्री, पत्नी, साहा-
 नुभूति, सुखसंपन्नता. -पु. सौरमास.
 मेहरबान-वि. दयाळू.
 मेहरबानी-स्त्री. दया, कृपा.
 मेहरा-पु. हिजडा, क्षत्रियांची एक जात.
 मेहराब-स्त्री. महिराप.
 मेहरारू-स्त्री. पत्नी, स्त्री.
 मेहरी-स्त्री. पत्नी, स्त्री.
 मेह-स्त्री. कृपा, सहानुभूति, सुख आणि
 संपन्नता. -पु. सूर्य, सौरमास, महिना.
 मै-स. मी. -अ. आंत.
 मै-अ. सह, बरोबर, मद्य.
 मैकशी-स्त्री. मद्यपान.
 मैका, मायका-पु. माहेर.
 मैका करना-युद्ध करणें.
 मैका मारना या लेना-जिकणें, टक्कर देणें.
 मैका साफ होना-मार्ग निष्कटक होणें.
 मैलाना-पु. दारूचें दुकान.

मैंगल-पु. मस्तावलेला हत्ती. -वि.
मस्तावलेला.

मैथिली-स्त्री. जानकी, मिथिला देशाची
मैदा-पु. सपीठ, मैदा. [राजकन्या.

मैदान-पु. रणक्षेत्र, लांबखंद सपाट जमीन.

मैन-मदन, मेण, कामदेव. [औषधी फळ.

मैनफल-पु. अक्रोडाच्या जातीचें एक

मैसिल-स्त्री. मनशील (एक रासायनिक
औषधि), एक प्रकारची पिवळी धातु.

मैना-पु. रजपुतामधील एक जात. -स्त्री.

हिमालयाची स्त्री, मेनका, मैना.

मैनाक-पु. एका पर्वताचे नांव, हिमालयाचें

मंसंत-वि. मदोन्मत्त, गर्विष्ठ. [एक शिखर.

मैयत-स्त्री. मृत्यु, मरण, शव, प्रेत.

मैया-स्त्री. आई (आदराचा शब्द).

मैरा-पु. शेतांतील माचा.

मैल-पु. मळ, दोष विकार, मैल. [वागणें.

(कितीके प्रति) मैल रखना-खुनशीपणानें

(हाथ पेरका)मैल-हाताचा मळ, तुच्छ गोष्ट.

मैल खोरा-वि. मळकट रंगाचा, मळखाऊ,

-पु. साबण.

मैला-वि. मळकट, विकारयुक्त, दुर्गंध-

युक्त.-पु. घाण. [षित होणें.

मैला करना-मन खिन्न होणें, मन कलु-

मैला कुचैला-वि. धामट, मळलेले,

मळकट कपडे घालणारा.

मैहार-पु. मठठा, फोडणीचें तक.

मौ-स. माझा.-अ. मध्यें, मी.

मौगरा-पु. मोगरा.

मौछ-स्त्री. मिशी.

मौडा-पु. वेताची बैठक, खांदा.

मो-स. माझा.

मोई-वि. मोहित झालेली. बेशुद्ध, मेलेली.

मोकना-पु. बिनदांतांचा हत्ती, बिन मिशांचा

पुरुष.-क्रि. अ. संपणें. सुटणें.-क्रि. स.

मोडणें, फेंकणें.

मोकल-स्त्री-वि. स्वच्छंदी, स्वतंत्र.

मोक्ष, मोक्ष-पु. मोक्ष, सुट्टी, मुक्ति,

जन्ममरणापासून सुटका, गळून पडणें,

टाकणें, कर्ज फेडणें, त्याग, उघळपट्टी,

मोखा-पु. झरोका. [फेकणें.

मोच-स्त्री. शीर चमकणें, नस उतरणें.-

पु. केळ, शेवगा, सांवरी, सळई.

मोचखाना-क्रि. स. मुरगळणें (पाय इ.).

मोचन-वि. सोडविणारा, सुटका, कर्ज

फेडणें.

मोचना-क्रि. स. सोडविणें, फेकणें, पाडणें.

-पु. केंस उपटण्याचा चिमटा.

मोची-पु. चांभार.-वि. सोडविणारा, दूर

मोच्छ-पु. पाहा 'मोक्ष'. [करणारा.

मोछ-स्त्री. मिशी.-पु. मोक्ष.

मोज (जि) जा-पु. अद्भुत कृत्य, चमत्कार.

मोजरा-पु. पाहा 'मोजरा'.

मोट-स्त्री. गाठोडें.-पु. मोट (चामड्याची).

-वि. साधारण, कमी किमतीचा.

मोटरी-स्त्री. गठडी.

मोटा-वि. जाड, लठ्ठ, दाट, जाडेंभरडें.

मोटा खाना, मोटा पहनना-साधी राहाणी.

मोटा मोटा-वि. जाडें भरडें.

मोटाई-स्त्री. स्थूलपणा, लठ्ठपणा, कुरापत.

मोटाई चढना-घमंडखोर होणें.

मोटाना-क्रि. अ. लठ्ठ होणें, घमंड करणें,

फुगणें, श्रीमंत होणें.-क्रि. स. लठ्ठ करणें.

मोटिया-पु. हमाल, ओसें वाहणारा, जाडें

भरडें कापड.

मोट-मुगाप्रमाणें असणारें एक धान्य.

मोड-पु. वळण, वांकण.

मोडवार-वि. वांकडें तिकडें, वळणदार.

मोडना-क्रि. स. वळवणें, फिरविणें, घडी करणें, मोडणें, बोथट करणें.

(मुह) मोडना-विमुख होणें.

मोतकिद-वि. विश्वास ठेवणारा, एकाद्या धर्माचा अनुयायी.

मोतबर-वि. विश्वासपात्र.

मोतमद-वि. विश्वास, विश्वस्त.

मोतमिद-वि. विश्वास ठेवणारा.

मोताद-स्त्री. औषधाचें निश्चित प्रमाण.

मोतिया-पु. मोगरा, एकप्रकारचा नमस्कार-वि. फिव्का गुलाबी किंवा पिवळा गुलाबी मिसळलेला रंग.

मोतिया बिद-पु. मोतिबिंदु.

मोतिक्षिरा-पु. काजिण्या.

मोतिसिरी-स्त्री. मोत्यांची माळ.

मोती-पु. मोती.

मोती कूट कर भरना-चमकणें.

मोती गरजना-मोती पिचणें, मोती तडकणें.

(आंख के) मोती-अश्रु.

(मानस के) मोती-अश्रु.

मोतीआंसे मुह भरना-पुष्कळसें द्रव्य देणें.

मोती पिरोना-अत्यंत गोड बोलणें, उत्तम लिहिणें, बनावट गोष्ट सांगणें.

मोती मोलना-क्रि. स. फावड्यानें पैसे

मोबी-स्त्री. मेथी. [ओढणें.

मोब-पु. हर्ष, प्रसन्नता, सुगंध, एक छंद.

मोबक-वि. आनंद देणारा.-पु. लाडू,

औषधी लाडू, गूळ, एक वर्णवृत्त.

मोबी-पु. किराणा मालाचा व्यापारी.

मोबीखाना-पु. मालाचें कोठार, मंडार.

मोषू-वि. मूर्ख. [करणें.-पु. पेटारा.

मोन, मोना-क्रि. स. मिजविणें, ओलें.

मोम-पु. मेण.-वि. मऊ, दयाळू.

मोमजामा-पु. मेणकापड.

मोमबत्ती-स्त्री. मेणबत्ती. [विणकर.

मोमिन-पु. धर्मनिष्ठ मुसलमान, मुसलमान

मोमियाड-स्त्री. नकली शिलाजित.

मोमी-वि. मेणाचें.

मोय-स. माझा. [याचें).

मोयन-पु. मोहन (पदार्थांत घालाव-

मोर-स. माझें.-पु. मोर, मुंगी, सैन्याची पुढची रांग.

मोरचंद-पु. मोराच्या पंखावरचा डोळा.

मोरचा-पु. गंज, जंग, कीट (लोखंडा-वरील), खंदक, खाई, मान्याची जागा.

मोरचा जीतना या मारना-शत्रूची आघाडी

मोरछल-पु. मोरपिसाची चवरी. [मारणें.

मोरछली-पु. बकुळीचें झाड.

मोरन-स्त्री. मोडणें, श्रीखंड, घुसळलेलें दहीं.

मोरबा-क्रि. स. लोणी काढणें, वळणें.

मोरनी-स्त्री. लांडोर, नथेची टीक. [तुरा.

मोरपंखा-पु. मोराचें पीस, मोरपंखाचा

मोरपंखी-स्त्री. मोरासारखी आकृति एका टोंकाला असणारी नाव.-पु. मोराच्या पिसासारखा रंग.-वि. मोरपिसाच्या रंगाचा.

मोरपच्छ-पु. मोरपीस. [दोरी.

मोरबा-पु. मोर, सुकाणूला बांधण्याची

मोरहुति-अ. माझ्याकडून, माझ्यासारखी माझी पाळी.

मोरा-वि. माझा.-पु. अक्कीक नांवाचें रत्न.

मोराना-क्रि. स. समोवार फिरविणें.

मोरी-स्त्री. पन्हाळी, मोरी, क्षत्रियांची

मोल-पु. मूल्य, किमत. [एक जात.

मोल तोल करना-भाव ठरविणें.

मोष-पु. मोक्ष, चोरी, लूट.

मोह-पु. माया, अज्ञान, मूर्च्छा, प्यार, घोटाला, चूक, आश्चर्य, दुःख देहाला आत्मा मानणें, प्रेमाचें वेड.

मोहडा-पु. दर्शनी भाग.

मोहताज-वि. गरीब, कंगाल, इच्छुक.

मोहताडा-वि. गरीब, कंगाल. [आंबा.

मोहनभोग-पु. शिरा, एका जातीचा

मोहना-क्रि. स. मोहित करणें, ठकविणें, भुलविणें, बेशुद्ध करणें.

मोहनी-स्त्री. समुद्रमंथन काळचे विष्णु-रूप, भांग, मद्य.

मोहमय-वि. खोटें, मूर्खतापूर्ण.

मोहमिल-वि. निरर्थक, सोडलेला. [(नाणें.)

मोहर-स्त्री. शिक्का, मोहरें, छाप, मोहोर

मोहरा-पु. बुद्धिबळांतील मोहरें, मांतीचा सांचा, इस्त्री (रेशमी वस्त्राकरितां), भांड्याचें तोंड, वस्तूचा वरचा किंवा पुढला भाग, आघाडीचें सैन्य, चोळीचा बंद, माऱ्याची जागा.

मोहरा लेना-सामना करणें, टक्कर देणें.

मोहरी-स्त्री. भांड्याचें लहान तोंड.

पायजम्याचा तळवेर, मोरी.

मोहरार-पु. कारकून. [मुदत.

मोहलत-स्त्री. सुट्टी, फुरसत, अवधि,

मोहलिक-वि. कसाई.

मोहलिन-वि. उपकार करणारा.

मोहार-पु. दार, पुढचा भाग, भुंगा, मधपुडा.

मोहि-ही-स. मला.

मोंगी-स्त्री. मुका, मुकेपणा, मोन.

मोडा-पु. मुलगा, बालक.

मोका-पु. संधि, घटनास्थळ, देश, स्थान.

मोका बें मोका-वेळीं अवेळीं.

मोकाशनास-वि. संधिसाधु.

मोकूफ-बि. बडतर्फ (नौकरीवरून), रद्द केलेला, अवलंबून राहणारा.

मोखिक-वि. तोंडी, तोंडाचा.

मोज-स्त्री. लहर, उत्साह, आनंद, सुख,

मोज उडाना-मोज मारणें. [वैभव.

(किसीकी) मोज पाना-दुसऱ्याची मर्जी

मोज में आना-लहरीत येणें. [जाणणें.

मोझा-पु. जागा, शेत, गांव.

मोजी-वि. मजा मारणारा, आनंदी,

मोजू-वि. योग्य, ठीक. [प्रसन्नचित्त.

मोजूद-वि. उपस्थित, हजर, तयार.

मोजूवगी-स्त्री. उपस्थिति.

मोजूदा-वि. चालू. [सैन्य वगैरेची हजेरी.

मोजूबात-स्त्री. सृष्टीतील सर्व वस्तुव प्राणी,

मोड-पु. बांशिंग.

मोत-स्त्री. मरण, कष्ट.

मोत का सिरपर खेलना या नाचना-मृत्यु

मोताद-स्त्री. मात्रा. [जवळ येणें.

मोन-वि. चुप.-पु. मुकेपणा, भांडें, डबा,

मोन गहना-गप्प बसणें. [मुनिव्रत.

मोन बांधना-मोन धारण करणें.

मोन संभारना-मोन पाळणें.

मोर-पु. आंब्याचा मोहोर, मंजिरी.-

पु. लग्नांत घालावयाची पगडी,

शिरोमणी, गरदन.

मोरना-क्रि. स. मोहरणें, बहर येणें.

मोरबी, मोर्बी-स्त्री. प्रत्यंचा, धनुष्याची

मोरसिरी-स्त्री. बकुळीचें झाड. [दोरी.

मोहसी-वि. परंपरागत, वडिलाजित.

मोल-वि. मूळचा (रहिवाशी), जुने,
कुलीन, पिढीजाद (नोकर, प्रधान सेना इ.)
द्रव्याचें बळ. -पु. जुना प्रधान.
मोलवी-पु. अरबी व फारसीचा पंडित,
मुसलमान शास्त्री.
मोला-पु. मित्र, ईश्वर, स्वामि.
मोलाना-पु. मुसलमानी धर्मगुरु, फार
फार मोठा विद्वान.
मोलि-पु. डोकें, अग्र, टोंक, अशोक,
मुकुट, शेंडी, केंस, बुचडा, वेणी,
शंडा.-स्त्री. पृथ्वी.
मोलिक-वि. मूळचें, स्वतंत्र, नवीन, मुख्य.
-पु. मुळचा विकणारा.
मोलूव-पु. नवजात शिशु, महंमद पैगं-
बरांचा जन्मोत्सव.
मोस(सि)स-पु. मोसम, ऋतु.
मोसा-पु. मावशीचा पति, मावसा.
मोसिया-वि. मावशीप्रमाणें.
मोसिया सास-स्त्री. मावस सासू.
मोसिया ससुर-पु. मावस सासरा.
मोसी-स्त्री. मावशी.
मोसूफ-वि. प्रशंसित, उल्लेखित.
मोसूम-वि. नामक.
मोसूल-वि. प्राप्त, मिळालेलें.
मोसेरा-वि. मावस.
म्याऊं का ठौर-दुर्गमस्थान.
म्याऊं कौन पकडें-मांजराच्या गळघात
कोण घंटा बांधणार. [म्यान.
म्यान-पु. अन्नमय कोश, शरीर, शस्त्राचें
म्याना-क्रि. स. म्यानांत ठेवणें.-पु. मेणा.
म्युनिसिपॅल्टी-स्त्री. म्युनिसिपालटी.
म्योडी-स्त्री. निगडीचें झाड.
म्लान-वि. कोमजलेलें, थकलेला, अशक्त;

खिन्न, मलिन.-स्त्री. रजस्वला.
म्लेच्छ-पु. यवन, अनार्य, रानटीमनुष्य
हिंगूळ, तांबे.-वि. पापी, नीच.
म्हा-स. 'मे'चें विभक्ति प्रत्यय लावतांना,
म्हारा-स. आमचें. [होणारे रूप.

[य]

यंत्र-पु. यंत्र, हत्यार, खास कामासाठीं
तयार केलेलें हत्यार, वाद्य, कुलूप.
यंत्रणा-स्त्री. कष्ट, पीडा, वेदना.
यंत्रालय-पु. कारखाना, छापखाना.
यकंग-वि. एकांग, एकांगी.
यक-वि. एक.
यक कलम-वि. पूर्ण.-अ. एका दमांत.
यकजा-अ. एकत्र.
यकजाई-वि. एकत्र मिसळलेलें, एकंदर.
यकटक-अ. टकलावून, एकसारखें.
यकता-वि. अद्वितीय, अनुपम.
यकबयक, यकबारगी-अ. एकाएकीं, अचानक.
यकमुस्त-अ. एकाच वेळीं, एकहातीं, एक
मुठीं (रक्कम इत्यादींची फेड).
यकलळत-वि. पाहा 'यककलम'.
यकसो-वि. सारखा, समान. [लिला.
यकसू-वि. स्थिर, एकाच बाजूस अस-
यकायक-अ. अचानक.
यकीन-पु. दृढविश्वास, भरंवसा.
यकीन लाना-विश्वास ठेवणें, मानणें.
यकीनबू-अ. निश्चितपणें, खात्रीपूर्वक,
खरोखरीच.
यकीनी-वि. निश्चित, ठराविक.
यकुन, यक्कुन-वि. प्रथम.
यक्का-पु. एक गाडी,- वि. एकाशीं
संबंध ठेवणारा, एकटा, अनुपम.

यक्ष-पु. गोठून घट्ट झालेलें बर्फ,
हिम.-वि. फार थंड.

यक्षनी-स्त्री. मांसाचा रस्सा. [सहवास.
यगानगत-स्त्री. संबंध, अनुपमता, एकी,
यगाना-वि. नात्याचा, आप्तेष्ट, निरुपम.
यच्छ,यक्ष-पु. यक्ष.

यज्ञदान-पु. ईश्वराचें एक नांव. [देणारा.
यज्ञमान-पु. यज्ञ करणारा, ब्राह्मणांना दान
यज्ञवेद-पु. चार वेदांपैकीं एक वेद.
यत्त-वि. जाणारे, व्यापक, नियमित,
यत्न करणारा, मर्यादित, जेवढें, जो,
ज्याचें, जिकलेला, मुक्त, हत्तीला
पायानें डिवचणें.

यज्ञ-पु. याग, होम, पूजा, धर्मकृत्य,
आत्मा, ब्रह्म, विष्णु, यूपरहित यज्ञ.

यतीम-पु. अनाथ, पोरका.

यतीमी-स्त्री. अनाथावस्था.

यतीम छाना-पु. अनाथाश्रम.

यत्न-पु. प्रयत्न, दीर्घ प्रयत्न, काळजी,

यत्र-अ. जेथें, ज्या दिशेला. [दक्षता, श्रम.

यत्रकत्र-अ. कोठेंतरी, कोठेंही.

यत्रतत्र-अ. जिकडे तिकडे, कोठेंही, सर्वत्र.

यथा-अ. ज्याप्रमाणें, जसें, त्याचप्रमाणें,
पुढें दिल्याप्रमाणें, सारखें, प्रमाणें,
उदाहरणार्थ, कीं, कारण, म्हणजे,
जितकें, ज्या अर्थी, जर, योग्यरीतीनें.

यथस्तथ्य-अ. जसेंच्या तसें.

यथायच-अ. योग्यरीतीनें, अनुक्रमें, हळू हळू.

यथायोग-न्य-अ. परिस्थित्यनुरूप, काला-
नुरूप. [वि. सारें, सार्थ, योग्य.

यथार्थ-अ. योग्य, जसें पाहिजे तसें.-

यथार्थवाद-पु. वास्तव वाद.

यथेष्ट-वि. पाहिजे तितकें.

यब-पु. हात.-सर्व. जो, जी, जें.

यबा-अ. जेव्हां, जेथें ज्याअर्थी, जर.

यबि-अ. जर, कदाचित.

यबु-पु. ययाति राजाचा जेष्ठ पुत्र.

यबपि, यदपि, यद्यपि-अ. जरी.

यम-पु. यमराज, संयम, नदी, महानदी,
जुळें, अश्विनी कुमार, शनि, काबळा,
नकुल सहदेव जोडी, अष्टांग योगांपैकीं
पहिलें, आवरणें, ताबा, मृत्यूची
देवता, निग्रह, दोनाची संख्या, मनाला
धर्माच्या ठिकाणीं स्थिर ठेवण्याचें
साधन.-वि. नियम करणारा.

यमघंट-पु. एक दुष्ट योग, दोष विशेष.

यमज-पु. जुळें, अश्विनी कुमार.

यमदग्नि-पु. जमदाग्नि.

यमल-पु. जोडी, जुळें, अश्विनीकुमार.

यमनाह-पु. धर्मराज.

यरकान-पु. पंडुरोग.

यवन-पु. ग्रीक मनुष्य, अनार्य, परदेशीय,
मुसलमान, कालयवन नामक राजा.

यवनिका,यवनी-स्त्री. नाटकाचा पडदा,
यवन स्त्री, दासी. [समूह, सुदेव.

यश-पु. कीर्ति, प्रशंसा, अलौकिक गुण
यशस्वी,यशस्वत्-वि. कीर्तिमान, प्रख्यात,
दुष्कर कर्म पार पाडणारा, शुभलक्षणी
(अश्वर दास, मणि इ.)

यष्टि-स्त्री. काडी, छडी, खोड्या, खांब,
फांदी, हार, वेल, दोरी, ज्येष्ठी मघ,

यह-स. हा, ही, हें. [ध्वजदंड.-पु. बाहु.

यहो-अ. येथें, या जगांत.

यही-स. हाच, हीच, हेंच.

यहूद-पु. येवुडिस्ताचें जन्मस्थान, 'यहूदी'चें

यहूबिन-स्त्री. यहूदी स्त्री. [-अ. वचन.

यों-अ. येथें. ['यह' चें सामान्यरूप.

या-अ. अथवा, किवा. -सर्व. व्रजभाषेंत
याकूत-पु. लाल (रत्न).

याग-पु. यज्ञ, हवन. [मागणें.

याचना-क्रि. स. विनंति, प्रार्थना, भीक
यातना-स्त्री. सूड, पीडा, यमलोकांत
भोगावयाची पीडा, प्रतिकार, फेड.

यातायात-पु. दळणवळण, रहदारी.

यातें-अ. यामुळें.

यात्रा-स्त्री. प्रवास, यात्रा, प्रयाण,
फिरणें, मोहीम, तीर्थाटन, उत्सव,
मिरवणूक, रस्ता, चरितार्थ, व्यवहार,
रूढी, उपाय, गाडी, नाटक, वेळ
घालविणें, यात्रेकऱ्यांचा समुदाय.

यात्रावाल-पु. तीर्थउपाध्या, पंड्या.

यात्रिक, यात्री-वि. वहिवाटीचें, यात्रेचा,
निर्वाहोपयोगी. -पु. प्रवासी, वाटसरू,
मोहीम, मोहीमेची सामुग्री.

याद-स्त्री. स्मरण, अठवण.

यादगार-स्त्री. स्मृतिचिन्ह.

यादगारी-स्त्री. आठवण.

याददास्त-स्त्री. स्मरणशक्ति, आठवणी-
साठीं वहीत केलेली नोंद.

यानी-ने-अ. अर्थात्, म्हणजे.

यापन-पु. घालविणें, हाकलून देणें, वर्तन,
व्यतीत करणें, बरा करणें, (रोग)
सांत्वन (दुःखाचें), विलंब, पोषण, निर्वाह,
सराव करणें, उपदेश, आवरणें.
-वि. निर्वाहापुरतें.

याप्त-स्त्री. मिळकत, उत्पन्न, आय.

याप्तनी-स्त्री. एकाद्यावर निघालेली बाकी
रक्कम.

याब-प्रत्य. मिळविणारा, उदा.- कामयाब.

हं. म. को... ३०

याबू-पु. तट्टू.

यामना-हे. काजळ, सुरमा.

यामिनी, यामिका-स्त्री. रात्र. [प्रियकर.

यार-पु. मदतनीस, साहाय्यक, मित्र, जार,

यारबाश-वि. मनमिळाऊ, कामुक.

यारमार-वि. मित्रद्रोही.

यारा-पु. सामर्थ्य.

यारान-पु. 'यार' चें अ. वचन. [प्रमाणें.

याराना-पु. मैत्री, दोस्ती. -वि. मित्रा-

यारी-स्त्री. मैत्री, स्त्रीपुरुषांचें अनुचित प्रेम.

याल-स्त्री. मान, आयाळ.

यावत-वि. जितकें, सर्व. -अ. जितकें,
दूर, पर्यंत, मध्यंतरी, तोपर्यंत, जोपर्यंत,
लवकर, जेव्हां, निश्चय.

यास-स्त्री. निराशा, प्रयत्न, घमासा.

यासीन-स्त्री. मृत्युसमयीं चांगली गति
प्राप्त होण्यासाठीं म्हणावयास सांग-
तात तो कुराणांतील मंत्र.

यामु-स. ज्याचें, जिवें.

याहि-ही-स. याला, हिला.

युक्त-वि. जोडलेलें, सहित, सज्ज,
तल्लीन, तत्पर, सरावलेला, हुशार,
योग्य, न्याय्य, नियमवान, व्रतस्थ,
योगाभ्यासी, निपुण. -पु. योगी, जूं,
न्यायाजित, द्रव्य.

युक्ति-स्त्री. एकीकरण, बेरीज, वापरणें,
जूं बांधणें, चाल, वहिवाट, उचितपणा,
योजना, उपाय, खुबी, कला, नैपुण्य,
विवेक, अनुमान, कारण, सांकेतिक
भाषण, घातुमिश्रण.

युग-पु. जूं, जोडी, कालावधि, चार युगें काल,
मोठा कालावधि, जन्म, चार हात लांबी,
उंची, जुगार, जुगाराच्या कवड्या.

युगति, युक्ति-स्त्री. उपाय, तर्क, प्रमाण, विचार.

युगपत्-अ. एकाच वेळीं, बरोबरच, एकदम.

युगयुग-स्त्री. कितीतरी काळ.

युगसंधि-स्त्री. संक्रमणकाल, संक्रमणावस्था.

युमन-पु. सुदैव, सफलता.

युयुत्सा-स्त्री. शत्रुत्व, लढण्याची इच्छा.

युयुत्सु-वि. लढूं इच्छिणारा.

युवक-पु. तरुण मनुष्य.

युवराई-जी-पु. युवराजाचें पद.

युवराज-पु. युवराज, राजपुत्र. [मादी]

युवा-पु. तरुण पुरुष (युवति-स्त्री-तरुण स्त्री,

यू-अ. असें, अशा तऱ्हेनें.

यूज-पु. चित्ता. -वि. शेंकडा. [कळप.

यूथ-पु. समूह, सैन्य, सजातीयांचा समुदाय,

यूथप, यूथपति-पु. सेनापति, सरदार,

म्होरक्या, श्रेष्ठ हत्ती.

यूनान-पु. ग्रीक देश.

यूनानी-वि. ग्रीक देशाचा, ग्रीकनिवासी.

-स्त्री. ग्रीक भाषा.

यूरिश-स्त्री. आक्रमण, मोहीम.

यूह-पु. समूह, झुंड.

ये-स. हे, हे सर्व.

येई-स. हाच.

येऊ, येहू-अ. हेही

ये तो-वि. हें तर, एवढा.

यों-अ. असें, अशा तऱ्हेनें.

यों तो- तसें पाहिलें तर.

योंहि-ही-अ. उगीचच, विनाकारण.

योग-पु. स्पर्श, परिणाम युक्ति, संयोग, मेळ,

योगायोग, सहकार, सहवास, प्रेम, युक्ति,

ध्यान, संगति, कपट, प्रयोग, औषध,

घन, लाभ नियम, संबंध, वैराग्य.

योगरूढि-वि. व्युत्पत्तीनें व रूढीनें अर्थाचा वाचक (शब्द). [नारिंग.

योगी-पु. मुनि, योग करणारा, जादूगार,

योग्य-वि. उचित, साजेसें, पात्र, समर्थ,

अनुरूप, उपयुक्त. -स्त्री. अभ्यास,

शास्त्राभ्यास, सूर्य.-पु. वाहन, चंदन,

पुरणपोळी, मुरडशेंग.

योजना-स्त्री. योजना, व्यवहार, व्यवस्था,

जोडणें, रचना, अर्थ लावणें, कामास

लावणें, चार कोस (अंतर), उत्तेजन,

योधा-पु. वीर. [परब्रह्म.

योधापन-पु. शौर्य.

योनि-स्त्री. स्त्रियाचें जननेंद्रिय, उत्पत्ति-

स्थान, कारण, आदि कारण, जाणण्याचें

साधन, खाण, आधार स्थान, जात.

यों-अ. असें, अशातऱ्हेनें.

यौ-स. हा, ही, हें.

योगिक-वि. उपयुक्त, योग्य, नेहमीचें. -पु. |

उत्पत्तिसिद्ध, योगसंबंधी.

यौतक, यौतुक-पु. लग्नांत वराला किंवा

वधूला मिळणारा अहेर, एकाद्याच्या

नांवानें काढून ठेवलेलें द्रव्य. -वि.

एकटयाचच.

यौन-वि. योनिबंधी, विवाहनिमित्त.

-पु. बायकोचे नातलग, विवाह, शरीर

संबंध, योनि, उत्पत्ति कारण.

यौम-पु. दिवस. [दररोज

यौमिया-पु. एका दिवसाचें वेतन. -वि. |

यौवन-पु. तारुण्य, तरुणीसमूह. -वि. तरुण. |

[र]

रंक-वि. दरिद्री, कंजूस, आळशी, भूके-

लेला. -पु. भिकारी.

रंग-पु. अखाडा, प्रेक्षक गण, वर्ण, शोभा, छटा, प्रभाव, क्रीडा, आनंद, नृत्यगीत इत्यादि, नृत्य अभिनय होण्याचें ठिकाण, रणक्षेत्र, रंग, कात (खाण्याचा), रंग आ जाना-रंग चढणें. [समाज, खळ. (चेहरेका) रंग उडना, उतर जाना या फक होजाना-तोंड उतरणें, फिकें पडणें. रंग करना-चैन करणें. रंग खुलना-सुंदर दिसणें. (गिरगिटसा) रंग बदलना-सरड्या-प्रमाणें रंग बदलणें, चंचल वृत्ति. रंग चढना-धुंदी वाढत जाणें. रंग चूना या टपकना-तारुण्य मुसमुसणें. रंग जमना-प्रभाव पडणें. [छाप बसविणें. रंग जमाना या बांधना-धाक बसविणें, रंग दिखाना-छाप पाडणें, संकटांत टाकणें. रंग देखना-रागरंग पाहणें. रंग निखरना-चेहरा खुलणें. रंगपर आना-सुशोभित होणें, तीव्र होणें. (चेहरेका) रंग बदलना-रागावणें. रंग बिगडना-वाईट स्थिति येणें. [उडणें. रंग मचाना-रणधुमाळी माजविणें, दंगल रंग मारना-जय मिळविणें. रंग में भंग होना-आनंदात विघ्न येणें. रंग में डूबना-चैन करणें. रंग रखना-महत्त्व टिकविणें. रंग रचना-उत्सव करणें. [विणें. रंग रलना, रंगरलियो मचाना-चैन उड-रंग रातना-गाढ प्रेम करणें, परम मैत्री रंग लगना-अधिकाराचा मद येणें. [करणें. रंग लाना-तक्रार करणें, प्रभाव पाडणें, अहित करणें, नखरा करणें, रागावणें, सतावणें.

रंग सफ़ेद पड जाना-चितित होणें. रंग होना-प्रभाव पडणें, आनंद होणें. रंग ढंग-पु. पद्धत, दशा, चालचलणूक, लक्षण. [व कापडाचे रंग. रंगत-स्त्री. आनंद, मौज, दशा, चेहऱ्याचे रंगतरा-पु. नारिंग, संतरें. रंगना-क्रि. स. रंगविणें, प्रेमांत गुंतविणें, अनुकूल करणें.-क्रि. अ. आसक्त होणें. रंगबिरंगा-वि. रंगीबेरंगी, अनेक प्रकारचा, रंगभूमि-स्त्री. नाटक गृह. [विविध. रंग मंच-पु. रंगभूमि. रंगरली-स्त्री. क्रीडा, आनंदोत्सव, चैन. रंगरसिया-पु. विलासी, रंगेल पुरुष. रंगराज-पु. श्रीकृष्ण. रंगराला-वि. प्रेमळ. रंगराग-पु. रागरंग. रंगरावा-वि. प्रसन्न, रंगलेला. रंगरूढ-पु. रिकूट, नवीन भरती केलेला रंगरेज-पु. रंगारी. [शिपाई, नवशिक्या. रंगवाई, रंगाई-स्त्री. रंगविण्याची मजुरी. रंगवाना, रंगाना-क्रि. स. रंगवून घेणें. रंगशाला-स्त्री. नाटकगृह. रंगसाज-पु. रंगारी, रंग तयार करणारा. रंगामेजी-स्त्री. खुलवून सांगणें. रंगारंग-वि. चित्रविचित्र, विविध. रंगी-वि. आनंदी, विनोदी. रंगीन-वि. रंगीत, रंगदार, विलासप्रिय. रंगीला-वि. रंगेल, रसिक. रंच, रंचक-वि. थोडें, अल्प. रंज-पु. दुःख, खेद, शोक. रंजक-वि. रंजविणारा, हंसविणारा.-स्त्री. तोड्याच्या बंदुकीची दारू, एखाद्याला चिडविण्यासाठीं सांगितलेली गोष्ट.

रंजन-पु. मन प्रसन्न करण्याची क्रिया, चंदन.

रंजना-क्रि. स. प्रसन्न, करणें, भजणें, स्मरण करणें, रंगविणें. [लुब्ध.

रंजित-वि. रंगलेलें, आनंदित, अनुरक्त, रंजिश, रंजीवगी-स्त्री. वर, मनाचा संकोच, खिन्नता.

रंजीवा-वि. दुःखी, कष्टी, खिन्न, नाराज, रंदापा-पु. वैधव्य. [अप्रसन्न.

रंजीबाज-पु. वेश्यागामी.

रंडुआ, रंडुवा-पु. विधुर, ज्याची बायको वारली आहे असा पुरुष.

रंतिवेव-पु. एका राजाचे नांव.

रंद-पु. झरोका, बंदूक किंवा तोफ सोडण्यासाठीं किल्ल्याच्या भिंतींत केलेलें छिद्र.

रंदना-क्रि. स. रंधा मारून लाकूड रंधा-पु. रंधा. [गुळगुळीत करणें.

रंधन-पु. स्वयंपाक, स्वयंपाक करण्याची क्रिया, नाश, पीडा.-वि. नाश करणारा.

रंघर-पु. भोंक, चीर, मध्यभाग, गुहा, व्यंग, नाजूक भाग, उणीव.

रंभ-पु. वेळू, एक प्रकारचा बाण, कठिण शब्द, बांबू.

रभा-स्त्री. अप्सरा, गौरी, वेश्या, केळें, उत्तरदिशा.-पु. कुदळ, पहार.

रंभाना-क्रि. स. हंबरणें.

रंहुचटा-वि. हावरा, लोलुप.

रहुनि-स्त्री. रजनी, रात्र.

रई-स्त्री. रवी, भरडा, रवा, पीठ.-वि. अनुरक्त, संयुक्त, बुडलेलें, मिसळलेलें. [जमीनदार.

रईस-पु. श्रीमंत, धनिक, प्रांताधिकारी,

रईसी-स्त्री. श्रीमंती.

रउताई-स्त्री. स्वामित्व, मालकी.

रउरे-स. द्वितीय पुरुषाचें आदर सूचक संबोधन, महाराज, महाशय.

रकछ-पु. पानांचीं भजीं.

रकत, रक्त-पु. रक्त.-वि. लाल.

रकतांक, रक्तांक-पु. पोवळें, केशर,

रकबा-पु. क्षेत्रफळ. [रक्तचंदन.

रकम-स्त्री. लिखाण, मोहोर, संपत्ति, प्रकार, दागिना, धूर्त, चलाख, सुंदर स्त्री.

रकम के-नाना प्रकारचे.

रकाब, रिकाब-स्त्री. रिकिब.

रकाबत-स्त्री. चढाओढ, प्रतिद्वंद्विता.

रकाबदार-पु. मोतहार, स्वयंपाकी.

रकाबी-स्त्री. बशी, ताटली. [हलवाई

रकीब-पु. प्रेमिकेचा दुसरा प्रियकर, प्रेमक्षत्राचा प्रतिद्वंद्वि.

रक्त-वि. रंगविलेलें, तांबडा, अनुरक्त, मनोहर, सुश्राव्य, कर्णमधुर, गानकुशल, श्रीडारत, खेळणारा.-स्त्री. तांबडी गुंज, मंजिष्ठा, उंटकटारी, लाख.-पु. रक्त रोहिडा, पोवळें, रक्त तांबें, शेंदूर, हिमुळ, केशर, रक्त चंदन, गुलाबी चंदन.

रक्तबीज-पु. डाळिंब, एक राक्षस.

रक्ताश-पु. मूळव्याध.

रक्तिका-स्त्री. रत्ती (वजन).

रक्षा-स्त्री. रक्षण, सुरक्षितता, मंत्राच ताइत, श्रावणी पूर्णिमेला हातां बांधावयाची राखी, राख, भस्म.

रक्स-पु. नृत्य.

रख-स्त्री. कुरण.

रखना-क्रि. स. ठेवणें, सांभाळणें, रक्ष करणें, वायां जाऊं न देणें, सोंपवि

गहाण ठेवणें, ताब्यांत घेणें, नेमणें,
 धारण करणें, कर्जदार होणें, मनांत
 रखनी-स्त्री. रखली, पत्नी. [अनुभवणें.
 रख रखाव-पु. रक्षण.
 रखला-पु. लहान तोफ, तोफेची गाडी.
 रखवाई-स्त्री. राखण, राखण कर-
 प्याची मजुरी.
 रखवाना-क्रि. स. ठेववून घेणें. [पहारेकरी.
 रखवाला-पु. संभाळणारा, राखण करणारा,
 रखाई-स्त्री. रखवाली, राखण करण्याची
 मजुरी. [सांभाळणें.
 रखाना-क्रि. स. ठेववून घेणें.-क्रि. अ.
 रखिया-पु. राख, राखी, रक्षण.
 रखेली, रखात-स्त्री. रखेली, उपपत्नी.
 रखण्या-पु. रक्षक, रक्षा करणारा.
 रक्त-पु. सामान, पोशाख, जोड्याचें
 कातडें, थाटमाट.
 रग-स्त्री. शीर, नस, नाडी, पानाची शीर.
 रग बबना-दावांत असणें, हातांतलें
 बाहुलें बनणें.
 रग फडकना-उत्साहाचें लक्षण दिसणें.
 रगड-स्त्री. घर्षण, झगडा, रगडण्यापासून
 उत्पन्न झालेलें चिन्ह, कठिण परिश्रम.
 रगडना-क्रि. स. रगडणें, चेपणें, वाटणें,
 घांसणें, भरडणें.
 रगपट्टा-पु. देहांतील इंद्रियें.
 रगबत-स्त्री. प्रवृत्ति, इच्छा.
 रगरेशा-पु. पानांच्या शिरा, शरीरांतील
 प्रत्येक इंद्रिय.
 रगरेशा जानना-अंडींपिल्लीं माहीत असणें.
 रगवाना-क्रि. स. चूप बसविणें, शांत करणें.
 रगाना-क्रि. अ. शांत होणें.-क्रि. स.
 गप्प बसविणें..

रगेबना-क्रि. स. पळविणें, फार काम घेणें.
 रघु-पु. सूर्यवंशांतील एका राजाचें नांव.
 रघुराई-पु. रामचंद्र. [करणारा.
 रचक-वि. थोडें, किंचित.-पु. रचना
 रचना-क्रि. स. रचणें, बनविणें.-स्त्री.
 कृति, रचना, कौशल्य, विशेष चम-
 त्कार असलेलें गद्य किंवा पद्य.
 रचवाना, रचाना-क्रि. स. रचविणें,
 बनविणें, मेंदी लावून घेणें.
 रचिरचि-अ. अत्यंत कौशल्यानें.
 रचैता-वि. रचणारा.
 रच्छक, रक्षक-पु. रक्षक, पालक, पहारेकरी.
 -वि. रक्षण करणारा.
 रच्छना-क्रि. अ. रक्षण करणें.
 रच्छस, रक्षस-पु. राक्षस, पिशाच्च.
 रच्छा, रक्षा-स्त्री. रक्षण.
 रज-पु. चांदी धोबी, आर्तव, रजोगुण,
 पाप, पाणी, पराग.-स्त्री. धूळ, रात्र,
 रजक-पु. धोबी, चित्तारी, पोपट. [प्रकाश.
 रजत-स्त्री. माळ, सोनें, हस्तिदंत, डोह,
 पर्वत, चांदी, रुपें, रक्त. -वि. पांढरें,
 रुप्याचें, लाल.
 रजना-क्रि. अ. रंगणें, मग्न होणें. -क्रि. स.
 रंगविणें. -स्त्री. राळ, धूप.
 रजनी-स्त्री. रात्र, हळद, राख, नीळ,
 रजनीमुख-पु. सार्यकाल. [चाकवत.
 रजब-पु. अरबी वर्षाचा सातवा महिना.
 रजबहा-पु. गुरांमुळें मळलेली वाट,
 मुख्य नळ (मेन पाइप).
 रजवाडा-पु. संस्थान, राजा.
 रजवार-पु. दरबार. [स्वीकृति.
 रजा-स्त्री. इच्छा, मर्जी, सुट्टी, अनुमति,
 रजाभित-स्त्री. मुलाला स्तनपान करविणें.

रजाइ-इय-स्त्री. आज्ञा, इच्छा, सुट्टी, अनु-
मति, स्वीकृति.

रजाई-स्त्री. रजई, राजेपणा, आज्ञा.

रजामंद-वि. सहमत असलेला.

रजाय, रजायस-स्त्री. इच्छा, आज्ञा.

रखील-वि. नीच, हलक्या जातीचा.

रजु, रज्जु-स्त्री. दोरी, केसांची वेणी, लगाम.

रज्जाक-पु. धनी, पालन पोषण करणारा,

रज्जम-स्त्री. युद्ध. [ईश्वर.

रट-स्त्री. घोकंपट्टी.

रट लगाना-पुन्हां पुन्हां सांगणे.

रटन-पु. घोष, कथ.-स्त्री.

रटना-क्रि. स. पाठ करणे,

रठ-वि. शुष्क, मुकलेला. [करणे.

रण-पु. लढाई, आवाज, वाद्य वाजवि-
ण्याची धनुकली, गमन, रणभूमि.

रणखेत-पु. रणक्षेत्र.

रणसिंघा-पु. तुतारी, रणशिंघ.

रंगित-पु. निनादित, खणखण आवाज.

-वि. शब्द करणारे, वाजणारे.

रत-वि. आनंदित, शोकी, आसक्त, कामांत
गुंतलेला. -पु. सुख प्रीति, रक्त, मैथुन.

रत जगा-पु. रात्रभर जागणे.

रतन, रत्न-पु. रत्न, उत्तम, श्रेष्ठ.

रतनजोत-स्त्री. एक प्रकारचे रत्न,
एक झडप (त्याच्या मुळापासून लाल
रंग निघतो).

रतनाक (ग) र, रत्नाकर-पु. समुद्र.

रतनार-रा-वि. लालसर, ह्या शब्दाचा
उपयोग डोळ्यासाठी होतो.

रतनारे-लाल रंगाचे.

रतनालिया-वि. लालसर. [तांबडेपणा.

रतनारी-पु. तांदुळाची एक जात. -स्त्री.

रतनारीच-पु. मदन, कुत्रा, रांडबाज,
स्त्रीचा सीत्कार शब्द.

रतल-स्त्री. रत्तल (वजन), दाख्या प्याला.

रतहिंडक-पु. रांडबाज, स्त्रीवर बलात्कार
करणारा.

रताना-क्रि. अ. रत होणे, मग्न होणे.

रतायनी-स्त्री. वेश्या. [-क्रि. स. आकर्षणे.

रताली-स्त्री. कुंटीण.

रतालू-पु. रताळें.

रति-स्त्री. आनंद, सुख, प्रीति, आसक्ति,
विषयसुख, मैथुन, आकर्षण, मदन पत्नी,
योनि, रात्र.-अ. रत्तीभर, किंचित्.

रतिक-अ. किंचित्, थोडेसें.

रतिनाह-पु. कामदेव.

रतियाना-क्रि. अ. प्रेम करणे.

रतिराइ-ई-पु. कामदेव.

रती-स्त्री. मदनाची बायको रति, कांति,
संभोग, गुंज (वजन).-अ. जरासा,

रती चमकना-प्रभाव पडणे. [किंचित्.

रतुआ-पु. कीड.

रतूबत-स्त्री. ओल.

रतोपल-पु. लाल कमल.

रतौंधा-पु. रातांधळेपणा.

रतौंधी-स्त्री. रातांधळें.

रत्त-पु. रक्त.

रत्ती-स्त्री. गुंज, शोभा.-अ. किंचित्.

रत्तीभर-रेंसभर.

रत्थी-स्त्री. तिरडी. [बुद्धिबळांतील उंट.

रथ-पु. गाडी, रथ, शरीर, अवयव, पाय,

रथक्रांत-पु. आफिरका देश, रथानें पड-

रथांग-पु. चाक. [लेली चाकोरी.

रथी-पु. रथावर स्वार होऊन लढणारा,

एक हजार घोड्यांबरोबर एकदम

लढणारा.-वि. रथावर स्वार झालेला.
 -स्त्री. तिरडी.
 रब-इ-वि. रद्द, टाकाऊ.-पु. दांत.
 रबछ (छ) ब-पु. ओंठ.
 रबीफ-स्त्री. घोड्यावर स्वाराच्या मागे बसलेला मनुष्य, गाण्यांतील पालुपद.
 रबीफवार-वि. अक्षराच्या क्रमाने लावलेले. [झालेले.-स्त्री. ओकारी.
 रद्द-वि. रद्द केलेले, बदललेले, निकामी
 रद्द बदल, रद्दोबदल-बदल, फेरफार.
 रद्दा-पु. थर.
 रद्दी-वि. कुचकामाचा, टाकाऊ, निरुपयोगी.
 रन-पु. युद्ध, जंगल, सरोवर, समुद्राचा लहानसा भाग. [रुणझुणणे.
 रनकना, रनना-क्रि. अ. झणत्कार होणे,
 रनबंका, रनबोंफुरा-पु. योद्धा, वीर.
 रनवन-पु. घोर जंगल, नाश.
 रन(नि) वास-पु. अंतःपुर, जनानखाना.
 रनी-पु. वीर, योद्धा. [जमिनीचा उतार.
 रपट-स्त्री. रिपोर्ट, रपेट, घसरगुडी,
 रपटना-क्रि. अ. घसरणे, घाईने चालणे.
 करावयास लावणे.
 रफल-पु. पांघरण्याचे गरम वस्त्र, शाल.-
 स्त्री. रायफल (बंदूक).
 रफा-वि. दूर केलेला, निवृत्त, शांत.-पु.
 उंची, वेगळेपणा.
 रफादफा-वि. पाहा 'रफा'.
 रफाह-स्त्री. सुख, परोपकार.
 रफू-पु. रफू करण्याचे काम.
 रफूगर-पु. रफू करणारा. [झालेला.
 रफूचक्कर-अ. नाहीसा झालेला, फरारी
 रफ्त-वि. भूतकालीन.
 रफ्तगी-स्त्री. जाणे, गमन.

रफ्तनी-स्त्री. मालाची निर्गत, गमन.
 रफ्त ब गुजस्त-झालेला, व्यतीत.
 रफ्ता रफ्ता-अ.सावकाश, हळुहळू, क्रमाने.
 रफ्तार-स्त्री. गति, चाल. [ची पद्धत.
 रफ्तार ब गुफ्तार-बोलण्याची व रहाण्या-
 रब-पु. ईश्वर, पालन पोषण करणारा.
 रबड-पु. रबर.
 रबडना-क्रि. स. ढवळणे, फेनणे.
 रबडी-स्त्री. बासुंदी.
 रबदा-पु. चिखल, चालण्याचे श्रम.
 रबर-पु. रबर.
 रबाना-पु. झांझऱ्याचा डफ.
 रबाब-पु. हाडाच्या नखीने वाजविण्याचे सारंगीसारखे वाद्य, पठाणांचे फार आवडते असते.
 रबी-स्त्री. वसंतऋतूत कापले जाणारे रबीचे पीक, वसंतऋतू.
 रबीउलअब्बल-पु. अरबी वर्षाचा तिसरा महिना, हा जेष्ठ महिन्याच्या सुमारास येतो.
 रबीउलआखिर-पु. अरबी वर्षाचा चौथा महिना हा आषाढ महिन्याच्या सुमारास येतो.
 रबीउस्मानी-पु. पाहा 'रबीउल् आखिर'.
 रबीब-पु. पाळलेला मुलगा, बायकोच्या पहिल्या नवऱ्याचा मुलगा.
 रब्त-पु. अभ्यास, संवय, घनिष्ठ संबंध.
 रब्त ज़ब्त-घनिष्ठता.
 रमक-स्त्री. तरंग, झोका, आंदोलन, धुगधुगी, शेवटचा स्वास.-वि. थोडासा.
 रमकना-क्रि.अ. झोका घेणे, डुलत चालणे.
 रमचेरा-पु. सेवक.
 रमजान-पु. मुसलमानांचा उपवासाचा

महिना.

रमजानी-वि. रमजान सणासंबंधीं, रम-
जान महिन्यांत जन्मलेला, भुकेला,
रमठ-पु. हिंग. [उपाशी.

रमण-न-वि. सुखविणारा, मोहक. -पु.
नवरा, मदन, जार, गाढव, विषय
विलास, मैथुन, खेळणे, आनंद, दुःगण,
पडवळाचें मूळ, मदन.

रमणीक, रमणीय-वि. आनंददायक, सुंदर.
रमताराम, रमतेराम-वि. भटक्या.

रमना-क्रि. अ. रमणें, सहल करणें,
भिनणें, अनुरक्त होणें, फिरणें, निघून
जाणें.-पु. कुरण, बाग, सुंदर व रम-
णीय स्थान.

रमनी-स्त्री. सुंदर तरुण स्त्री, पत्नी, स्त्री.

रमनीक-वि. रमणीय, चांगलें.

रमल-पु. फाशांवरून वर्तविलें जाणारें
भविष्य. [कांति, शोभा.

रमा-स्त्री. पत्नी, लक्ष्मी, संपत्ति, सुदैव,
रमाना-क्रि. स. रमविणें, मोहित करणें,
भुलविणें, अनुकूल करणें, थोपविणें,
लावणें, जोडणें.

रमास-स्त्री. चवळी (कडधान्य).

रमज-स्त्री. खूण, रहस्य, कोडें, कटाक्ष,
इशारा, श्लेष.

रमेझ-स-पु. रमापति, नारायण.

रमेती-स्त्री. शेतकामांतील सहायता.

रमेनी-स्त्री. कबीराच्या बीजक नामक
ग्रंथाचा दुसरा भाग.

रमेया-पु. राम, ईश्वर.-वि. रमणारा.

रम्ज-स्त्री. इशारा, रहस्य, व्यंग, आवाज,

रम्माल-पु. रमल विद्या जाणणारा. [कोडें.

रम्य-वि. रमणीय, सुंदर.-पु. सोनचांफा,

वीर्य.-स्त्री. रात्र.

रम्हाना-क्रि. अ. हंबरणें. [उत्सुकता.

रय-पु. धूळ, वेग, प्रवाह, त्वरा, जोर,

रयन-स्त्री. रात्र.

रयना-क्रि. अ. रंगणें, प्रेममग्न होणें,
एकरूप होणें. -क्रि. स. भिजविणें,

रयनि-स्त्री. रजनी, रात्र. [घुसळणें.

रये-क्रि. स. रंगविलें, खेळविलें, मंयन केलें.

रयो-क्रि. स. रंगलें.

रय्यत-स्त्री. प्रजा.

ररंकार-पु. रकाराचा आवाज.

रर-स्त्री. ध्यास, धोकणी.

ररकना-क्रि. अ. बोचणें, सलणें.

ररना-क्रि. अ. धोकणें, ध्यास लावणें.

ररिहा-पु. एक पक्षी, धोकणारा, मोठा

ररां-वि. लतकोडगा, नीच तुच्छ. [भिकारी.

रल, रलक-पु. आनंद, कोठडी.

रलना-क्रि. अ. मिसळून जाणें.

रलाना-क्रि. स. मिसळणें, एकत्र करणें.

रली-स्त्री. क्रीडा, विहार, मौज, आनंद.

रलूल-पु. गोंगाट, लोढा. [कोलाहल, गर्जना.

रव-पु. बोल, शब्द, आवाज, गुंजारव,

रवकना-क्रि. अ. उड्या मारणें, उसळणें,
पळणें. [पणा.

रवताई-स्त्री. स्वामित्व, अधिकार, राजे-

रवण-वि. ओरडणारा, वाजणारे, उष्ण,

गरम, चंचल, थट्टेखोर.-पु. उंट,

कोकिळ, गाढव. [करणारा.

रवन-पु. रमण, पति. -वि. क्रीडा

रवना-क्रि. अ. क्रीडा करणें, आवाज
करणें.-पु. रावण.

रवनि-नी-स्त्री. सुंदर स्त्री, पत्नी.

रवज्ञा-पु. परवाना, बीजक (मालाचें),

मालाची किमतीसह यादी.

रवौ-वि. चालू, सुरू झालेला, प्रवाही, संव-
यीचा, प्रचलित, रूढ.-पु. जलद वाचन.

रवा-वि. उचित, योग्य.-पु. कण, तुकडा,
रवा, शुद्ध सोनें, काळजी.

रवाज-स्त्री. चालरीत, रिवाज.

रवादार-व. मिधा, संबंधीं, आश्रित, रवाळ.

रवाना-व. गेलेला, पाठविलेला.

रवायत-स्त्री. जुनी गोष्ट, म्हण, कथानक.

रवारवी-स्त्री. घाई, घाबरगुंडी, हालचाल.

रवि-पु. सूर्य.

रविकर-पु. सूर्याची किरणें.

रवितनया-स्त्री. यमुना नदी.

रवितनय, रविपूत-पु. यम, शनि,
सुग्रीव, कर्ण, अश्विनीकुमार.

रविश-स्त्री. पद्धति, चाल, वाफ्याच्या
मधली लहान वाट.

रविसुत, रविसुअ (य)न-पु. पाहा 'रविपूत'.

रवैया-पु. वागणूक, चालरीत. [औषधी.

रशकपूर-पु. रसकापूर, एक विषारी

रश्क-पु. ईर्ष्या, मत्सर, वैर, शत्रुत्व.

रश्केपरी-वि. परम सुंदरी.

रस-पु. उसाचा रस, द्रव पदार्थ, पाणी, पेय,
रुचि, चव (गोड, आंबट, खारट,
तिखट, कडू व तुरट), चटणी,
कोशिबीर, चाखण्याचा व खाण्याचा
पदार्थ, जीभ, रसनन्दित्रय, आवड,
अभिलाष, प्रेम, अनुराग, शृंगार,
आनंद, सुख, सौंदर्य, नवरस (शृंगार,
वीर, करुण, अद्भुत, हास्य,
रौद्र, भयानक, वीभत्स व शांत), सार,
सत्त्व, रक्त इ. शरीरांतील द्रव पदार्थ,
अन्नाचें रक्त होण्यापूर्वीचें रूपांतर, वीर्य,

पारा, विष, दूध, चीक, अमृत, राळ,
रसातल, रक्त्याबोळ, कामक्रीडा, उमंग,
गुण, सरबत, भस्म (स्वर्णभस्म इ.),
रगण व सगण.-वि. ऐकणारा, करणारा
(‘जसें—दादरस—न्याय करणारा.
—फरियादरस—फिर्याद ऐकणारा).

रस भोजना या भीनना-तारुण्यांत येणें.

रसरंग-प्रेम, क्रीडा.

रसररीति-प्रेमपूर्ण व्यवहार.

रसकोर-पु. रसगुल्ला (मिठाई).

रसखीर-स्त्री. उसाच्या रसांत शिजलेला
भात, साखर भात.

रसगुल्ला-पु. एक बंगाली मिठाई.

रसद-स्त्री. न शिजलेलें धान्य, वांटा,
हिस्सा, शिधा, रसद.-पु. नक्षत्रांची
गति पाहाण्याचें यंत्र.

रसदगाह-स्त्री. वेधशाळा.

(हिस्सा) रसद-योग्य वांटा.

रसदार-वि. रसाळ, रुचकर, स्वादिष्ट.

रसना-स्त्री. जीभ, दोरी, लगाम रुची.-
पु. ओरड, मेधगर्जना, चव.-क्रि.अ.
झिरपणें, गळणें, आनंदमय होणें,
रसास्वाद घेणें, प्रेमांत गुंतणें, तन्मय
होणें, अनुरक्त होणें.

रसभरी-स्त्री. रासबेरी फळ.

रसभीना-वि. रसभरित, आनंदांत मग्न.

रसभ, रस्म-स्त्री. चाल रीत.-वि. रिवाज,
प्रथा, मेळ, संवध, पगार.

रसमसा-वि. रसरशित, अनुरक्त,
धामानें भिजलेला.

रसमि-स्त्री. किरण, चमक.

रसराज-पु. पारा, शृंगाररस.

रसररी-स्त्री. सुतळी, दोरी.

रसल-वि. रसाळ, रसिक, सुंदर.
 रसों-वि. पोंचविणारा.
 रसांजन-पु. एक औषधि.
 रसा-स्त्री. पृथ्वी, जमीन, जीभ, पहाड-
 मूळ, मद्य.- वि. पोंचविणारा, उंच
 होणारा किंवा दूर जाणारा.
 रसाइनो-पु. रसायन शास्त्रवेत्ता.
 रसाई-स्त्री. पोंच.
 रसातल-पु. सप्त पाताळांपैकी एक.
 रसाल-पु. आंबा, ऊंस, फणस, गहू,
 कर, धूप, रक्त्याबोळ, जिरें घातलेलें
 ताक.-वि. रसाळ, सुंदर, रसिक.-
 स्त्री. जीभ, श्रीखंड, दुर्वा, द्राक्ष,
 भुईकोहळा.
 रसावर-ल-पु. उसाच्या रसांत शिजलेला
 भात, लग्नांतील एक गाणें.
 रसिक-वि. चवदार, चव घेणारा, सुंदर,
 कामुक, मर्मज्ञ (काव्याचा), आनंदी,
 सहृदय, आसक्त, तत्पर.-पु. विषयी
 पुरुष, हत्ती, घोडा, सारस, गहू,
 देवभात, एक छंद.
 रसिका-स्त्री. श्रीखंड, काकवी, जीभ,
 रसघातु, कंबरपट्टा, द्राक्ष, मैना.
 रसित-वि. रसयुक्त, सोनें इ. नें मढवलेलें,
 मुलामा दिलेलें.-पु. आवाज, मेघगर्जना.
 रसिया, रसी-वि. रसिक.-पु. होळीचें
 रसीद-स्त्री. पावती, पोंच. [एक गाणें.
 रसील, रसीला-वि. रसदार, रसिक,
 रसुन, रसुनक-पु. लसूण. [सुंदर, स्वादिष्ट.
 रसुम-पु. नियम, कायदा, रीति, प्रचलित
 प्रथेप्रमाणें दिलेला पैसा.
 रसूल-पु. ईश्वराचा संदेश वाहक पैगंबर.
 रसोइया-पु. आचारी.

रसोई-स्त्री. स्वयंपाक, शिजलेलें अन्न,
 स्वयंपाक घर.
 रसोईखाना, रसोईघर-पु. स्वयंपाकघर.
 रसोई जीमना-जेवणें.
 रसोईदार-पु. स्वयंपाक करणारा.
 रसोईबारी-स्त्री. स्वयंपाक करण्याचें काम.
 रसौरा-पु. उसाच्या रसांत शिजवि-
 लेला भात.
 रसौली-स्त्री. संधिस्थानावर गांठी होण्याचा
 रस्म-स्त्री. चालरीत. [रोग.
 रस्मुलखत-पु. लिपि.
 रस्सा-पु. जाड दोर.
 रस्सी-स्त्री. दोरी.
 रहकला-पु. एक प्रकारची गाडी, रेकला,
 तोफेची गाडी, रेकल्यावर लादलेली तोफ.
 रहचटा-पु. मनोरथ सिद्धीची अभिलाषा.
 रहट-पु. रहाट (विहीरीतून पाणी
 काढण्याचा).
 रहटा-पु. रहाट (कापसाचें सूत काढ-
 रहचह-स्त्री. चिवचिव. [प्याचा).
 रहजून-पु. पाहा 'राहजून'
 रहन-स्त्री. राहणी, व्यवहार, गहाण.
 रहनसहन-स्त्री. राहणी करणी.
 रहना-क्रि. अ. राहणें, स्थिर होणें. [होणें.
 रह जाना-राहून जाणें, मागें राहणें, असफल
 रहनि-स्त्री. राहणी, आचार, हरभऱ्याची
 कोरडी भाजी, प्रेम.
 रहनुमा, रहबर-वि. मार्गदर्शक.
 रहम-पु. दया, करुणा, क्षमा, गर्भाशय.
 रहमत-स्त्री. कृपा, दया, वृष्टि, वर्षाव.
 रहमबिल-वि. दयाळु.
 रहमान-वि. दयाळु.-पु. ईश्वराचें नांव.
 रहल-स्त्री. पोथी ठेवण्याची लाकडी कैची

रहबाल-स्त्री. घोड्याची एक चाल.
 रहस-पु. समुद्र, स्वर्ग, एकांत, निर्जन
 प्रदेश, गुप्त गोष्ट, मैथुन, यथार्थता, तत्त्व,
 गुह्यांग.-अ. एकांतात, गुप्तपणे.
 रहसना-क्रि. अ. प्रसन्न होणे. [पद्धत
 रहस बधावा-पु. अहेर, विवाहाची एक
 रहसि-स्त्री. गुप्तस्थान, एकांत स्थान.
 रहस्य-वि. गुप्त. -पु. गुप्त भेद, मर्म,
 सहज लक्षांत न येणारी गोष्ट, थट्टा-
 मस्करी, आचार्ये मुखानेंच मिळणारी
 विद्या, उपनिषद.-अ. गुप्तपणे, एकांती.
 रहाई-स्त्री. चैन, आराम, व्यवहार,
 राहण्याची क्रिया.
 रहाना-क्रि. अ. असणे, राहणे.
 रहाव-पु. स्थिति.
 रहावन-स्त्री. गुरांचा अड्डा.
 रहासहा-वि. उरलें मुरलें.
 रहित-वि. सोडलेला, वजित. -पु. एकांत.
 रहिला-पु. चणा, हरभरा.
 रहोम-वि. दयाळू, कृपाळू. -पु. ईश्वर,
 एक कवि, एक साधू.
 रहुवा-पु. पोटावारी राहिलेला नोकर.
 रहया-पु. रहिवासी.
 रोंक, रंक-वि. कंगाल, दिन.
 रोंग, रोंगा-पु. कथील, शिसें.
 रोंच, रंच-अ. किंचित्.
 रोंचना, राचना-क्रि. अ. अनुरक्त होणे,
 प्रेम करणे, तद्रूप होणे, समरस होणे,
 रंगणे. -क्रि. स. तद्रूप करणे, रंगविणे,
 समरस करणे.
 रोंजना-क्रि. अ. काजळ फासणे, डाग
 देणे (भांड्यास). -क्रि. स. रंगविणे.
 रोंटा-पु. टिटवी, वांकडा मनुष्य.

रोंड-स्त्री. विधवा, वेव्हा.
 रोंडना-क्रि. स. आक्रंदणे, रडणे.
 रोंध-पु. शेजार. -अ. जवळ.
 रोंधना-क्रि. स. स्वयंपाक करणे.
 रोंपी-स्त्री. चांभाराची रापी.
 रोंभना-क्रि. अ. हंबरणे.
 राइ-पु. सरदार, राजा.
 राई-स्त्री. मोहरी, राजेपणा, अगदीं
 लहान माप. -पु. राजा.
 राई नोन उतारना-दृष्ट काढणे.
 राई का पहाड बनाना, राई से पर्वत करना-
 राईचा पर्वत करणे.
 राई काई करना-चक्काचूर करणे.
 राउ, राऊ-पु. राजा.
 राउत-पु. राजवंशातील व्यक्ति, क्षत्रिय,
 वीर पुरुष. [राजांचा.
 राउर-पु. अंतःपुर.-वि. आपला, महा-
 राउल-पु. राजकुलांत उत्पन्न झालेला पुरुष,
 राकस, राक्षस-पु. राक्षस. [राजा.
 राकसिन, राकसी, राक्षसी-स्त्री. राक्षसी.
 राका-स्त्री. पौर्णिमेची रात्र, पौर्णिमा,
 प्रथम रजोदर्शन झालेली स्त्री.
 राकेश, राकैस-पु. पूर्णचंद्र.
 राख-स्त्री. भस्म, धूळ, राख.
 राखना-क्रि. स. रक्षण करणे, राखण
 करणे, संभाळणे, कपट करणे, लपवून
 ठेवणे, अडविणे, आरोप करणे.
 राखी-स्त्री. रक्षाबंधनाचा दोर, राख.
 राखी पूनो-स्त्री. नारळी पौर्णिमा.
 राग-पु. रंग देणे, रंग, उटी, तांबडा रंग,
 तांबडेपणा, अळता, प्रेम, अनुराग,
 क्रोध, मत्सर, कोशिबीर, लोणचें,
 मुरंबा इ. पदार्थ, गाण्यांतील राग,

गानमाधुर्य, रजोगुण, खादाडपणा, राजा.
 (अपना अपना) राग अलापना—स्वतःसंबंधीच
 बोलत राहणें, आपलेंच घोडें दामटणें.
 राग ताग बंठना—बस्तान बसणें, रागरंग
 राग लगाना—लावण लावणें. [जूळणें.
 राचना—क्रि. स. रचणें, सजविणें.—क्रि. अ.
 रंगून जाणें, मग्न होणें.
 राच्छस, राक्षस—पु. राक्षस, दैत्य.
 राछ—पु. फणी (हातमागाची), मिरवणूक,
 वरात, लोहाराचा हातोडा, जात्याचें
 राज—पु. रहस्य, गोप्य. [लाकूड.
 राज—पु. राज्य, स्वामित्व, शासनकाल, देश,
 राजकाज—राज्यप्रबंध. [गवंडी, राजा.
 राजदार—पु. रहस्य सांगणारा.
 राजरजना—आनंदांत राहणें.
 राजराजना—राज्य करणें.
 राजगीर—पु. गवंडी, कारागीर.
 राजधानी—स्त्री. राजधानी.
 राजन—पु. राजा, क्षत्रिय, इंद्र, मालक,
 चंद्र, यज्ञ, सोम, श्रेष्ठ. [शोभणें.
 राजना—क्रि. अ. राहणें, असणें, विराजणें,
 राजपाट—पु. राज्य आणि सिंहासन.
 राजबाहा—पु. पाट, कालवा (सर्वांत
 राजमान—वि. राजमान्य. [मोठा).
 राजराज—पु. कुबेर, चंद्र, सम्राट.
 राजस—वि. रजोगुणयुक्त, रजोगुणापासून
 उत्पन्न.—पु. आवेश, क्रोध.
 राजस्व—पु. सरकारी कर.
 राजा—पु. राजा, स्वामी, एक पदवी.
 राजिका—स्त्री. ओळ, रेषा, काळी मोहरी,
 राई, शेत. [झालेला.
 राजित—वि. सुशोभित, विराजमान
 राजिव, राजीव—पु. कमळ, मत्स्य.—वि. हत्ती.

राज्ञी—वि. खुश, प्रसन्न, सुखी, सम्मत,
 तयार, राजी, निरोगी, अनुकूल.
 राजी—स्त्री. ओळ, पंक्ति.
 राजीनामा—पु. तडजोडपत्र.
 राजेंद्र—पु. महाराज.
 राट—पु. राजा, सरदार, श्रेष्ठ पुरुष.
 राटुल—पु. मोठा तराजू, कांटा (बज-
 राठ—पु. राजा, राज्य, मदनवृक्ष. [नाचा).
 राड—वि. निरुपयोगी, भेदरट. [भिन्ना.
 राड—स्त्री. आरोळी, लढाई, निकामी,
 रात, रातडी, रातरा, रात्रि—स्त्री. रात्र.
 रातबिन—अ. नेहमीं. [होणें.
 रातना—क्रि. अ. लाल रंगानें रंगणें, अनुरक्त
 राता—वि. तांबडें, रंगलेलें, आसक्त.
 राति—स्त्री. पु. देणगी, दान, द्रव्य.
 रातिचर—पु. राक्षस.
 रातिब—पु. गुराचें खाणें.
 रातुल—वि. तांबडें.
 राधना—क्रि. स. आराधना करणें, काम करून
 रान—स्त्री. मांडी. [घेणें, पूर्ण करणें.
 राना—पु. राणा.—क्रि. अ. अनुरक्त होणें.
 रानी—स्त्री. राणी, स्वामिनी.
 राब—स्त्री. आटविलेला उसाचा रस.
 राबडी, रबडी—स्त्री. वासुदी, आटीव दूध.
 राबना—पु. शेतांत खत देण्याचा एक विधि.
 राम—पु. परशुराम, बलदेव, रामचंद्र,
 तीनाची संख्या, पति, रमण, घोडा,
 मृग, विशेष, ईश्वर, एक छंद, अशोक,
 चाकवत, कडू कोष्ठ, तमाल पत्र.—वि.
 सुंदर, सुखदायक, पांढरा, निळा काळा.
 राम राम करना—नमस्कार करणें, देवाचें
 नांव घेणें. [विरक्त होणें.
 राम राम होना, राम शरण होना—मरणें,

राम राम हो जाना-स्वर्गवासी होंगे.
 राम राम कर के-अभिवादन करून, मोठ्या
 राम कहानी-स्त्री. रडगाणे. [कष्टानें.
 रामजनी-स्त्री. हिंदू वेश्या.
 राम तरौई-स्त्री. भेंडी.
 राम तारक-पु. राममंत्र.
 रामदाना-पु. चवळी (बारीक).
 राम नामी-पु. रामनाम छापलेलें वस्त्र,
 साधूंचा एक पंथ, गळघांतील एक
 दागिना, एक माळ. [मोठा बांबू.
 रामबोस-पु. घायपात, एक प्रकारचा
 रामरज-स्त्री. पिवडी.
 रामर मौबल-स्त्री. गप्पागोष्टी.
 रामरस-पु. मीठ, वांटलेली भांग.
 रामराज्य-पु. अत्यंत सुखदायक राज्य.
 रामशर-पु. सरकंडा, बोरू.
 रामसुंदर-स्त्री. एक नौका.
 रामा-स्त्री. तंबाकू, सुंदर स्त्री, चांगलें
 गाणारी स्त्री, आर्या छंदाचा एक भेद,
 हिंगुळ, अशोक, कोरफड, हिंग, नदी,
 लक्ष्मी, सीता, राधा, रुक्मिणी.
 रामेश्वर-पु. दक्षिण भारतांतील समुद्र-
 कांठचें एक शिबलिंग.
 राय-पु. राजा, भाट, सरदार.-स्त्री. मत,
 रायज-वि. रूढ, प्रचलित. [अभिप्राय.
 रायभोग-पु. दुपारचा नैवेद्य.
 रायरासि-स्त्री. राजाचा खजिना.
 रायसा-पु. एकाद्या राजाच्या शौर्याचे पद्यमय
 रार, रारि-पु. तंटा, हुज्जत. [वर्णन.
 राल-पु. एक कांबळें.-स्त्री. लाळ, धूप,
 धुपाचें झाड, सालईचा चीक, राळ.
 राल गिरना, चूना या पटकना-तोंडाला
 पाणी सुटणें, अतिलोभ करणें.

राब-पु. पाहा 'राय'. किकाळी, आवाज.
 रावटी-स्त्री. राहुटी, एकादें लहान घर.
 रावत-पु. सामंत, सरदार, लहान राजा,
 वीर. [रडावयास लावणारा.
 रावन, रावण-पु. रावण.-वि. शत्रूस
 रावना-क्रि. स. रडविणें. [-वि. आपला.
 रावर-रा-रो-पु. अंतःपुर, राजवाडा.
 रावल-पु. राजवाडा, अंतःपुर, सरदार,
 राजा, रजपूतांच्या कांहीं राजांची पदवी.
 रावी-पु. कथा सांगणारा, कथा लेखक.
 राशि-स्त्री. वारसा, संस्था, गणित, ढीग,
 रास (नक्षत्रावरून झालेली).
 रास-पु. गलबला, आवाज, भाषण,
 गौळघांचे वर्तुलाकार नृत्य, उत्सव.
 -स्त्री. श्रीकृष्णाचा एक खेळ, समूह,
 गुरांची झुंड, व्याज, दत्तक, रस्ता, सडक,
 राहू (ग्रह), पागा, लगाम, भूशिर,
 वरचा भाग.-वि. अनुकूल, योग्य.
 रास आना-अनुकूल होणें, लाभदायक होणें.
 रासभ-पु. गाढव.
 रासभो-स्त्री. गाढवी.
 रासि-पु. पाहा 'राशि'.
 रासी-पु. मध्यम.-वि. वाईट, नकली,
 लहान मापाचा. [रासा.
 रासो-सौ-पु. राजाचें पद्यमय जीवन चरित्र,
 रास्त-वि. सरळ, बरोबर, उचित, योग्य.
 रास्तगी-स्त्री. शिष्टता, चांगुलपणा.
 रास्तगो-वि. खरें बोलणारा.
 रास्तबाज-वि. इमानी, खरा.
 रास्ता-पु. रस्ता, चाल, प्रथा, उपाय,
 युक्ति.
 रास्ता नापना या पकड़ना-चालू लागणें,
 निघून जाणें.

रास्ता लेना—अमुक कार्यपद्धति स्वीकारणें,
चालू लागणें.

रास्ता देखना—वाट पाहणें. [सांगणें.

रास्ता बताना—टाळणें, काढून टाकणें, युक्ति
रास्ती—स्त्री. सरळपणा, सत्यता.

राह—पु. राहु.—स्त्री. रस्ता, मार्ग, प्रथा,
चाल, नियम, एक जातीचा मोठा मासा,
बहाणा, खबर, षडयंत्र.

(अपनी) राह आना अपनी राह जाना—
जीवन व्यवहार सरळ ठेवणें.

राह काटना—रस्ता बदलणें.

राह खोटी करना—उशीर करणें, चालू
कामांत अडवणूक करणें.

राह बिखाना—मार्ग दाखविणें, प्रतीक्षा

राह देखना—वाट पाहणें. [करविणें.

राह निकालना—युक्ति शोधणें, स्नेह—
सौजन्य वाढविणें.

राह पडना—दरोडा पडणें. [हट्ट सोडणें.

राहपर आ जाना—आचरण मुधारणें, आपला

राह पैदा करना—मित्रता करणें, शोधन
काढणें, एकाद्या कामांत पटाईत होणें.

राह बताना—मार्ग दाखविणें, युक्ति सांगणें,
टाळणें, फसविणें, काढून टाकणें.

राह भूलना—रस्ता चुकणें.

राह मारना—अडविणें, चालू कामांत
व्यत्यय आणणें, नष्ट भ्रष्ट करणें,
रस्त्यावर लूटमार करणें.

राहमें आँखें बिछाना—फार उत्साहानें
स्वागत करणें. [सदाचारी होणें.

राह राह जाना—सरळ मार्गानें जाणें,

राह तगाना—अनुकूल करणें, रस्ता
दाखविणें. [चारी होणें.

राहसे बेराह होना—मार्गभ्रष्ट होणें, दुरा-

राहें बताना—युक्त्या दाखविणें.

राहखर्च—पु. प्रवास खर्च.

राहगीर—पु. मुशाफिर, प्रवासी.

राह चलता—पु. वाटसरू, पांथस्थ, परका.

राह चौरंगी—स्त्री. चव्हाटा.

राहजन—पु. डाकू, लुटारू.

राहजनी—स्त्री. दरोडेखोरी.

राहत—स्त्री. आराम, चैन.

राहदार—पु. रस्त्यावरून चालण्याचा कर
वसूल करणारा. [महसूल.

राहदारी—स्त्री. रस्त्यावरील दस्तुरी,

राहरीति—स्त्री. व्यवहार, रिवाज, पद्धति.

राह ब रब्त—पु. घोवा, संबंध.

राव व रस्म—स्त्री. सहवास.

राहिन—पु. गहाण ठेवणारा.

राहिन—पु. बैरागी, विरक्त.

राही—पु. प्रवासी, यात्रेकरू.

राहु—पु. राहु, एक प्रकारचा मासा,

रिंगन—स्त्री. रांगणें. [गेळा वनस्पति.

रिंगना—क्रि. अ. रांगणें.

रिंगना—क्रि. स. फिरविणें, रांगविणें.

रिंगाना—पु. नास्तिक, धार्मिक बंधनें न
मानणारा, स्वच्छंदी पुरुष, स्वैराचारी.—

वि. मदोन्मत्त, उडाणटप्पू, मस्त.

रिंदा—वि. स्वच्छंदी, उद्धट.

रिआ(या)यत—स्त्री. सवलत, लक्ष,
दयापूर्ण व्यवहार, न्यूनता.

रिआयती—वि. सवलत, लक्ष, दयापूर्ण
व्यवहार, न्यूनता इ. संबंधी.

रिआया—स्त्री. प्रजा.

रिक्बेछ—स्त्री. अळूची वडी.

रिकाव—स्त्री. रिकिब.

रिक्त—वि. रिकामे, हीन, दरिद्री, निरु-

पयोगी, विभागलेलें, क्षीण पुण्य,
भाररहित-पु. रिकामी जागा, पोकळी,
अरण्य.
रिक्ता-स्त्री. तिथि (४, ९, १४).
रिक्थ-पु. वडिलोपार्जित जिनगी, द्रव्य,
रिक्थी-पु. वारस, धनिक. [सोनें.
रिक्थक्रम-पु. परंपरा, वारसा.
रिच्छ, रिक्ष-पु. अस्वल, नक्षत्र.
रिच्छेस-पु. अस्वलांचा स्वामी.
रिज्क, रिज्क-पु. दररोजचें जेवण,
रिज्जाली-स्त्री. निर्लज्जपणा. [आहार.
रिजु, ऋजु-वि. सरळ, सुगम, सज्जन,
प्रसन्न, प्रामाणिक, साधा, भोळा,
हितकर-पु. माड. [आसक्त, प्रेमळ.
रिझवार, रिझकवार-वि. गुणग्राहक,
रिझाना-क्रि. स. प्रसन्न करणें, रिझविणें.
रिझायल-वि. प्रसन्न होणारा.
रिझाव-पु. प्रसन्नता.
रिझावना-क्रि. स. प्रसन्न करणें, रिझवणें.
रित, रितु-स्त्री. ऋतु, मोसम.
रितवना-क्रि. स. रिकामें करणें, रिचवणें.
रिन, ऋण-पु. कर्ज, उधार.
रिनिजो, रिनी-वि. कर्जदार.
रिपु-पु. शत्रु, वैरी, चोर ओंवा. [पु. शत्रुघ्न.
रिपुदमन-वि. शत्रूंचा नाश करणारा.-
रिमझिम-स्त्री. झिमझिम, पावसाची सर.
रिया-स्त्री. धोका, दगा, कपट.
रियाकार-वि. दगलबाज, कपटी.
रियाज-पु. अभ्यास, मेहनत.
रियाजी-स्त्री. गणित.
रियायत-स्त्री. नम्रता, सवलत.
रियाया-स्त्री. प्रजा. [ऐश्वर्य, श्रीमंती.
रियासत-स्त्री. राज्य, संस्थान, वैभव,

रियाह-स्त्री. शरिरांतील वात.
रिर-स्त्री. हट्ट.
रिरना-क्रि. अ. गयावया करणें. [मागणारा.
रिरहा-वि. अतिशय गयावया करून भीक
रिरि, रिरि-स्त्री. पितळ. [मिसळणें, रमणें.
रिलना-क्रि. अ. प्रवेश करणें, शिरणें,
रिबाज-पु. चाल, रीत, प्रथा, पद्धत.
रिश्ता-पु. नातें, संबंध.
रिश्तेदार-पु. नातेवाईक.
रिश्वत-स्त्री. लांच.
रिश्वतखोर-वि. लांचखाऊ.
रिषि, ऋषि-पु. सूक्ष्मदर्शी मुनि, ऋषि.
रिषिनायक-पु. मुनींमध्ये श्रेष्ठ, अत्रि ऋषि.
रिष्ट-वि. पीडित, दुर्दैवी, धष्टपुष्ट, प्रसन्न.
-पु. रिठा, खड्ग, इजा, दुर्दैव, अशुभ,
नाश, पाप, वसुदैव, ऐश्वर्य, क्षम,
रिस-स्त्री. क्रोध. [कल्याण.
रिसमारना-क्रोध आवरणें.
रिसना-क्रि. अ. खळखळून बाहेर येणें.
रिसवाना-क्रि. स. एकाद्यावर रागावणें.
रिसहा-वि. रागीट. [-क्रि. अ. रागावणें.
रिसाना-क्रि. अ. रागावणें, चिडणें.
-क्रि. स. एकाद्यावर रागावणें.
रिसानी-स्त्री. क्रोध, स्पर्धा.
रिसाल-पु. राज्यकर. [वकीली.
रिसालत-स्त्री. ईश्वरावतार, परराष्ट्र
रिसालदार-पु. घोडेस्वारांच्या तुकडीचा
मुख्य.
रिसाला-पु. पत्र, लहान पुस्तक, घोडदळ.
रिसिआ(या)ना-क्रि. अ. रागावणें. -क्रि.
स. एकाद्यावर रागावणें.
रिसिक-स्त्री. तलवार.
रिसौहा-वि. रागावलेला, नाखुष.

रिहल-स्त्री. पुस्तक ठेवून वाचण्याची
 रिहलत-स्त्री. रवानगी, मृत्यु, [लाकडी फळी.
 रिहा-वि. बधमुक्त, सुटका झालेला.
 रिहाइ-स्त्री. राहण्याचें ठिकाण, रहाण्या-
 रिहाई-स्त्री. सुटका. [ची तऱ्हा.
 रीक(ग)ना-क्रि. अ. रांगणें, रेंगाळणें.
 रींघना-क्रि. स. शिजविणें.
 री-अ. अग (संबोधन).
 रीखमूक, ऋष्यमूक-पु. एका पर्वताचे नांव.
 रीछ-पु. अस्वल.
 रीझ-स्त्री. प्रसन्नता, मुग्धता.
 रीझना-क्रि. अ. प्रसन्न होणें, मोहित होणें.
 रीठ-स्त्री. युद्ध, तरवार. -वि. अशुभ,
 रीठा-पु. रिठ्याचें झाड, रिठा. [वाईट.
 रीढ-स्त्री. पाठीचा कणा.
 रीत, रीति-स्त्री. रीत, पद्धत, तऱ्हा,
 चालरीत, परिपाठ, नियम.
 रीतना-क्रि. अ. रिकामें होणें. -क्रि. स.
 रीता-वि. रिकामा, रिक्त. [रिकामें करणें.
 रीति, रीती-स्त्री. प्रकार, रीत, कायदा,
 वाहणें, गमन, नदी, मर्यादा, वहिवाट,
 भाषापद्धति, पितळ, गंज, कीट, जस्ताचें
 फूल, मंडूर.
 रीस, रीस-स्त्री. क्रोध, मत्सर, स्पर्धा.
 रीसना-क्रि. स. रागावणें.
 रीह-स्त्री. वात, पाद, हवा.
 रंड-पु. धड, हातपाय तोडलेलें धड.
 रेंबवाना-क्रि. स. दुसऱ्याकडून तुडवून घेणें.
 रेंघना-क्रि. अ. थांबणें, अडकून पडणें,
 कामांत गुंतणें, घेरलें जाणें.
 रु-अ. आणि.
 रुआ-पु. रोम.
 रुआना-क्रि. स. रडविणें.

रुआब-पु. पाहा 'रोब'.
 रुआसा-वि. रडवें.
 रुक-वि. दाता, उदार.
 रुकना-क्रि. अ. थांबणें, अडकून पडणें,
 अडून राहणें, चालण्याचा क्रम बंद पडणें.
 रुकवाना-क्रि. स. आडकाठी करविणें,
 थांबविणें.
 रुकावा-पु. आडकाठी, अडथळा.
 रुकावट-स्त्री. आडकाठी, अडथळा.
 रुक्का-पु. चिठ्ठी, पत्र, रोखा.
 रुक्ख-पु. वृक्ष.
 रुक्म-पु. स्तंभ, मुख्य कार्यकर्ता.
 रुक्म-पु. सोनें, धोका रुक्मिणीचा भाऊ
 रुक्मी, सोन्याचा दागिना, लोखंड, नाग
 केशर. -वि. सेनेरी, तेजस्वी, उज्वल.
 रुख-पु. गाल, तोंड, कृपादृष्टि, पुढला-
 भाग, हत्ती (बुद्धिवळ), वृक्ष, झाड,
 आकृति, तोंडाच्या आकृतीवरून प्रगट
 झालेली मनांतील इच्छा.-अ.कडे, समोर.
 रुखडा-वि. गुळगुळीत नसलेला.
 रुखसत-स्त्री. आज्ञा, परवानगी, रजा,
 मोकळीक.-वि. कोटून तरी निघून गेलेला.
 रुखसताना-पु. निरोप देतांना द्यावयाचा पैसा.
 रुखसती-स्त्री. निरोप, पाठवणी (नवऱ्या
 रुखसार-पु. गाल. [मुलीची).
 रुखाई-स्त्री. रुक्षपणा, कठोरता, बेमुरवत-
 रुखाना-क्रि. अ. सुकणें, नीरस होणें. [पणा.
 रुखानी-स्त्री. गुण्या (सुताराचा).
 रुखौंहा-वि. रुक्ष, शुष्क. [वलेला, आजारी.
 रुण, रुन-वि. मोडलेला, पीडित, वांक-
 रुच, रुचा-स्त्री. आवड, प्रकाश, तेज,
 सौंदर्य, कांति, रंग, इच्छा, वीज,
 पोपट मैनेंचें गाणें.

रुचक, रुचकर—वि. मुखकर, क्षुधावर्द्धक, तिस्रट, उत्कट. —पु. महाळुंग, कबूतर, एरंड, कवडा, निष्क, दोत, कंठभूषण, कंठी, क्षुधावर्द्धक औषध, माळ, अश्वाभरण, देऊळ, काळें मीठ, टांकणखार, मज्जीखार, मंगल द्रव्य, गोरोचन, संचळखार, वावडिंग.

रुचना—क्रि. अ. रुचणें, पसंत पडणें.

रुचरुच—अत्यंत चवीनें.

रुचि, रुची—स्त्री. इच्छा, तल्लीनता, आवड गोरोचन, प्रजापति प्रवृत्ति, प्रेम, किरण, शोभा, भूक, स्वाद, सौंदर्य, तेज, कांति, चव, एका अप्सरेचें नांव. —वि. योग्य, शोभलेला.

रुचिर—वि. तेजस्वी, सुंदर, प्रसन्न, चवदार, क्षुधा वर्धक. —पु. केशर, लवंग, मुळा, रुपें. —स्त्री. गोरोचन.

रुचिराई—स्त्री. सौंदर्य, रुचिरता. [कोड.

रुज, रुजा—पु. भांग, वेदना, जखम, श्रम, मेंढी,

रुजना—क्रि. स. मोडणें, दुःख देणें, हत्या-

रुजी—वि. अस्वस्थ, आजारी. [करणें.

रुजू—वि. कार्यमग्न, तल्लीन. —स्त्री. प्रवृत्ति, परतणें, हायकोटांत दुसऱ्यांदा होणारी मुनावणी. [भरून निघणें.

रुजना—क्रि. अ. रुजणें, अडकणें, धाव,

रुजान—स्त्री. प्रवृत्ति, सदेह, वळण, कल.

रुड—पु. राग, क्रोध.

रुठना—क्रि. स. रागावणें. [करणें.

रुठाना—क्रि. स. नाराज करणें, नाखुश

रुत—स्त्री. ऋतु. —पु. किलबिलाट, ध्वनि.

रुतबा—पु. पदवी, हुदा, दर्जा, प्रतिष्ठा, मान.

रुहन—पु. रडें.

रुदराळ, रुदराळ, रुद्राक्ष—पु. रुद्राक्ष.

हि. म. को...३१

रुद्र—वि. भयंकर. —पु. गणदेवता, शंकराचे ११ अवतार, आर्द्रानक्षत्र, वह्नि, अकराची संख्या, शंकराचें एक रूप, रौद्ररस.

रुद्राणी—स्त्री. पार्वती, अकरा वर्षाची मुलगी.

रुधिर—पु. मंगल, रक्त, केशर. —वि. तांबडे.

रुनधुन, रुनुकधुनुक—स्त्री. रुणझुण, अंकार.

रुनित—वि. रुणझुण आवाज करणारें.

रुपना—क्रि. अ. रुतणें, रोवले जाणें.

रुपया—पु. रुपया, धन.

रुपया पैसा—पु. धन.

रुपसी—स्त्री. सुंदरी.

रुपहला—वि. पांढरा, रुपेरी. [रुबा).

रुबा—वि. चतुर्थांश, चोरणारा (जसें—दिल-

रुबाई—स्त्री. चार चरणांचा श्लोक.

रुमंच—पु. रोमांच.

रुमाली—स्त्री. काचा (लंगोटी), छाटी.

रुराई—स्त्री. सौंदर्य.

रुहआ, रुहवा—पु. मोठें घुबड.

रुलना—क्रि. अ. भटकणें.

रुलाई, रुबाई—स्त्री. रडें. [भटकविणें.

रुलाना—क्रि. स. रडविणें, वाईट करणें,

रुवा—पु. एक किडा (याला बुलबुल खातात), एक फूल.

रुसवा—वि. निदित, अपमानित.

रुसूख—पु. दृढता, धैर्य, स्नेह, विश्वास.

रुसूम—पु. नियम, चाल, प्रथा, वर्षासन.

रुस्तम—पु. इराणांतील एक प्रसिद्ध पहेलवान, शूर व्यक्ति.

रुस्तमी—स्त्री. शौर्य, वीरता, जबरदस्ती.

(छिपा) **रुस्तम**—दिसण्यांत साधा पण अत्यंत शूर.

रुह—वाढणारें (समासांतीं, जसें—भूमिरुह—जमीनींत वाढणारें,) वृक्ष.

रहा-स्त्री. लता.

रहठि-स्त्री. रसवा, राग, घुस्सा.

रहिर,, रहिर-पु. रक्त.

रूख-पु. वृक्ष.

रूंगटा-पु. रोमांच.

रूघट-स्त्री. मळ, घाण.

रूघ,रूद्ध-वि. वेष्टिलेले, वेढलेले.

रूंधना-क्रि. स. अडविणे, घेरणे.

रू-पु. चेहरा, आकृति.-स्त्री. कारण. तळ.

रूई-स्त्री. कापूस. [पुढचा भाग, आशा.

रूईदगी-स्त्री. वनस्पती.

रूईदार-वि. कापसाचा.

रूए-स्त्री. चेहरा, कारण.

रूएदार-स्त्री. पाहा 'रूदाद.'

रूक्ष-वि. कठिण, खडबडीत, खरखरीत, कर्कश, रखरखीत, कोरडे, अस्निग्ध (अन्न. इ.), उंच सखल, निर्दय, मुकलेले, कोमजलेले.-पु. वृक्ष, मिरी.

रूख-वि. पाहा 'रूक्ष'. -पु. जाड.

रूखडा-पु. झुडूप, रोपटे.

रूखा-वि. रूक्ष, गृष्क, बेचव, निरस, खडबडीत, उदास, विरक्त,

रूखा जवाब-नाकारणे, स्पष्ट सांगणे.

रूखासूखा-ओले कोरडे, जें मिळेल तें.

रूखा पडना या होना-रागावणे, उद्धटपणा करणे, उदासीनता प्रकट करणे.

रूखाफीका-वि. बेचैन, उदास.

रूखापन-पु. शुष्कपणा, रूक्षता.

रूखी-स्त्री पाहा 'रूखा'.

रूक्षना-क्रि.अ. गुंतणे.

रूठ,रूठन-स्त्री. रसवा, राग.

रूठना-क्रि. अ. रूषणे, नाखुश होणे.

रूठनि-वि. रसवा, राग.

रूड,रूडा-वि. सुंदर, श्रेष्ठ.

रूढ-वि. उत्पन्न झालेला, वाढलेला, वर्द्धित, गत, गाढ, विस्तृत, गाडीवर घातलेले, प्रसिद्ध, चालू, प्रचलित.

रूढि-स्त्री. वाढ, उत्पत्ति, प्रसार, सिद्धि, कीर्ति, चाल, प्रघात. केवळ लोकांच्या संकेता वरून ठरलेला अर्थ.

रूबाब-स्त्री. समाचार, विवरण, दशा, कोर्टातील कामकाज.

रूप-पु. चेहरा, सौंदर्य, वेष, लक्षण, रूपें, स्वभाव, शरीर, दशा, नमान, रूपक. -वि. रूपवान.

रूप-वि. अनुरूप, साजेसे, जसेच्या तसे, मोडतोड न झालेले.-पु. आकार, रूप, चेहरा, लक्षण, स्वरूप, चक्षुरिन्द्रियाचा विषय, रंग व आकार, दृश्य पदार्थ, सौंदर्य, मूळ धर्म. स्वभाव, रूपें, रूपया, नाणें, प्रकार,पद्धत,चिन्ह, जात,लक्षण, प्रतिबिंब, प्रतिमा, मादृश्य, कित्ता, नामाचें किंवा धातुचें प्रत्यय लावल्या-वरचें रूप, एक संख्या, व्यक्त (संख्या), व्यक्त संख्या (अंक), रूपक ५, अध्ययन, शब्द, खिल्लार, पशु, कविता.

रूपाजीवा-स्त्री. वेद्या.

रूपाश्रय-वि. अतिसुंदर.

रूपक-वि. मूर्त.-पु. रूपया, आकार, खून, वर्ग, जात, अभिनय प्रदर्शक दृश्य काव्य. -वि. अलंकार, तीन गुंजा वजन, दृष्टांत, प्रदर्शन.

रूप बनाना-रखना-लेना-वेष धारण करणे.

रूप धरना-भरना-हरना-दुबेहब रूप घेणे, रूप रचना करणे.

रूपराशि-वि. सुंदर, मनोहर.
 रूपहला-वि. रुपेरी.
 रूपा-पु. रूपें, पांढरा घोडा.
 रूपी-वि. रूपवान, सारखें.
 रूपोश-वि. गुप्त, फरारी. [आज्ञा पत्र.
 रुबकार-पु. सादर करणें, कोर्टाचा हुकूम,
 रुबराह-वि. तयार, दुरुस्त केलेला.
 रुबरू-अ. प्रत्यक्ष, समोरासमोर.
 रूम-पु. तुर्कस्थान, निर्णयपत्र.
 रूमटी-स्त्री. बहाणा.
 रुमना-क्रि. अ. झुलणें.
 रुमाल-पु. रुमाल, चौकोनी शाल.
 रुमी-वि. तुर्की.
 रुरना-क्रि. अ. रडणें, आरडा ओरड करणें.
 रुरा-वि. सुंदर, श्रेष्ठ (पुरुष).
 रुरिआयत-स्त्री. पक्षपात, तरफदारी.
 रुरी-स्त्री. सुंदर स्त्री.
 रुशनास-वि. परिचित.
 रुस-पु. रशिया.
 रुसना-क्रि. अ. रुसणें, रागावणें.
 रुसा-पु. रोहिस गवत (रोहसेल या पासून निघतें.)
 रुसियाह-वि. पाणी, काळतोड्या, अप-
 राधी, अपमानित. [-वि. रशियाचा.
 रुसी.-स्त्री. भुशा सारखा डोक्यांतील मळ.
 रुह-स्त्री. आत्मा, जीव, एक अंतर, सत्त्व,
 चित्त, आंतरिक इच्छा.
 रुह अफजा-वि. आनंद देणारा.
 रुह कौपना-फार भिणें.
 रुह निकलना-मरणें, मृतासारखें होणें.
 रुह निकालना-सत्त्व काढणें, प्राण घेणें.
 रुह फूंकना-नवचतन्य आणणें, जागृति
 आणणें.

रुह भटकना-फार इच्छा होणें, सद्गति व
 रुह फना होना-धाबरगुंडी उडणें. [मिळणें.
 रुहना-क्रि. अ. उसळणें, वाढणें, घेरणें.
 रुहानी-वि. आत्म्यासंबंधीं. [गाणें.
 रेंकना-क्रि. अ. गाढवाचें ओरडणें, बेसूर
 रेंगटा-पु. गाढवाचें पोर. [चालणें.
 रेंगना-क्रि. अ. सरपटणें, चालणें, सावकास
 रेंगावना-क्रि. स. हळूहळू सरकविणें किंवा
 रेंट-पु. नाकांतील मळ. [चालविणें.
 रेंड-पु. एरंडाचें झाड.
 रेंडी-स्त्री. एरंडी (बी).
 रेंहकना-क्रि. स. रेंकणें (गाढवाचें).
 रे-अ. अरे (संबोधन).
 रेख, रेखा-स्त्री. रेघ, चिन्ह, चित्र काढणें,
 रांग, तृप्ति, कपट, भाग्य.
 रेख काढना-रेघा ओढणें.
 रेख भीजना या भीनना-मिसळून फुटणें.
 (रुप) रेखा-आकृति.
 रेखता, रेखता-पु. गजल काव्याचा एक
 प्रकार, दक्षिणी हिंदीचा एक छंद,
 दिल्लीची उर्दू भाषा, चुन्यानें बनलेली
 भित्त.-वि. पडलेला, आपोआप तोंडांतून
 निघालेला (शब्द).
 रेखना-क्रि. स. रेखाटणें, खरवडणें.
 रेखा-स्त्री. ओळ, रेघ, आराखडा, मोजणी,
 आकार, तळहातावरील रेघा.
 रेखा खींचकर कहना-ठांसून सांगणें, प्रति-
 रोग-स्त्री. रेती, वाळू. [जेनें सांगणें.
 रेगिस्तान-पु. वाळवंट. [तुकडे.
 रेजगी, रेजगारी-स्त्री. चिल्लर, मोड, लहान
 रेजा-पु. लहान तुकडा, कपड्याचें टाष,
 धान, चोळी, गवंड्याबरोबर काम कर-
 रेजिश्-स्त्री. सर्दी. [णारा मुलगा.

रेश-स्त्री. रेती, वाळवंट. -पु. बीर्य, पारा, पाणी, बीज. [गुळीत करणें.]
 रेतना-क्रि. स. कामशीनें घांसणें, गुळ-
 रेतना-पु. वाळवंट, पुलीन. -वि. रेटाड.
 रेतनी-पु. रेती, माती.
 रेतनी-स्त्री. कानस, वाळवंट.
 रेतनीला-वि. रेटाड, बालुकामय.
 रेनु-पु. रेती, पृथ्वी, कण, अणुरेणु.
 रेल-स्त्री. विपुलता, लोंढा, आगगाडी.
 रेलठे(पे)ल-स्त्री. अधिकता, दाटी, गर्दी.
 रेलना-क्रि. स. रेलणें, पुढें ढकलणें, अधाशी पणानें खाणें.-क्रि. अ. भरगच्च असणें.
 रेलना-पु. पाण्याचा लोंढा, हल्ला.
 रेलरेल-स्त्री. धक्काधक्की, रेटारेटी, गर्दी.
 रेबंद-पु. रेबंदचीनी (औषधिवृक्ष.)
 रेबड-पु. शेळ्यामेट्यांचा कळप, लेंढार.
 रेबाम-पु. रेसीम.
 रेशा-पु. काथ्या, सालीवरील तंतू, आब्यां-
 रेसू-पु. ईर्ष्या, संताप. [तील रेशा.
 रेह-स्त्री. खार, खारी माती.
 रेहड-पु. भिरकें, लहान बॅलगाडी,
 रेहन-पु. गहाण. [माळरान.
 रेहनदार-पु. गहाण ठेवून घेणारा, सावकार.
 रेहननामा-पु. गहाण खत.
 रेहल-स्त्री. पोथी ठेवण्याची लाकडी कॅची.
 रेहला-पु. फुटाणें.
 रेनुबा-पु. रायतें.
 रेबास-पु. रोहीदास साधु, चांभार.
 रेण, रेनि-स्त्री. रात्र.
 रेणिकार-पु. राक्षस.
 रेणस-स्त्री. प्रजा.
 रेहर-पु. तंटा, भांडण.
 रेण्ण-पु. रोमांच, कांटा.

रोंगटे खडे होना-रोमांच उभे राहणें.
 रोंगटी-स्त्री. खेळांत बेइमानी करणें, किंवा रोंगी-पु. चवळी. [रागावणें.
 रोंट-स्त्री. कपट, बहाना.
 रोंटिया-पु. कपटी, धूर्त, विश्वासघातकी.
 रोंधना-क्रि. स. पायाखालीं तुडविणें.
 -वि. उगवणें, (जसें-खुदरो-आपोआप उगविणारें, गवत इ.).
 रोआ-वा-वा-पु. रोमांच.
 रोआ (बा) ई-स्त्री. रडारड, रड.
 रोआब-पु. रुबाब, ऐट.
 रोक-स्त्री. अडथळा, आडकाठी, अडथळा आणणारी वस्तु, मनाई, निषेध.
 रोकटोक-स्त्री. अडथळा, मनाई.
 रोकड-स्त्री. रोख, जमा, भांडवल.
 रोकडिया-पु. खजिनदार.
 रोकना-क्रि. स. अडविणें, थांबविणें, रोकणें, आडकाठी आणणें, पांघरणें,
 रोकू-पु. विघ्नकर्ता. [ताब्यांत ठेवणें.
 रोख-पु. क्रोध, रोष.
 रोग-पु. आजार.
 रोगन-पु. पॉलिश, रोगण.
 रोगनजोश-पु. मसालेदार मांस.
 रोगनी-वि. रोगण लावलेलें.
 रोकक-वि. स्वादिष्ट, मनोरंजक.
 रोकन-वि. चकचकित, तेजस्वी, प्रकाशित करणारें, आवडतें, क्षुधावर्धक.
 -पु. पाचक पदार्थ, तांबडा कांटा.
 रोकना-स्त्री. लाल कमळ, श्वेत चंदन.
 -स्त्री. सुंदर स्त्री, वसुदेवाची बायको.
 रोज-पु. दिवस, एक दिवसाची मजुरी, मृत्युतिथि. -अ. नेहमीं, प्रतिदिनी.
 रोजगार-पु. व्यापार, धंदा.

रोजगारी-पु. व्यापार धंदा करणारा,
व्यापारी.

रोजनामचा-पु. दैनंदिनी, रोजनिशी.

रोजमर्रा-अ. नित्य, दररोज.-पु. व्यावहारिक बोली, भाषा.

रोजा-पु. उपवास, रमजान महिन्यांत मुसलमान करतात तो उपवास.

रोजाखोर-पु. उपवास न करणारा मनुष्य.

रोजादार-पु. उपवास करणारा.

रोजाना-अ. नित्य. [खर्च, मजुरी.

रोजी-स्त्री. उपजीविका, रोजचा जेवण-

रोजीना-पु. एक दिवसाची मजुरी,

रोझ-पु. नीलगाय. [मासिक वेतन.

रोटिहा-पु. पोटावारी नौकर, फुकटखाऊ.

रोटी-स्त्री. भाकरी, पोळी, स्वयंपाक, जेवण.

रोटी कपडेको तरसना-फार गरीब होणे.

रोटी कपडेसे खबर लेना-जेवण आणि कपडा देणे. [करणे.

रोटी कमाना-पोट भरण्याइतकें प्राप्त

रोटीका मारा-भुकेलेला, कंगाल.

रोटीकी लाक झाडना-उगीच खुशामत करणे. [मिळाल्यामुळे दुःखी होणे.

रोटीको रोना-नोकरी किंवा धंदा न

रोटी चलना-निर्वाह होणे.

रोटियो तोडना-फुकट बसून खाणे. [करणे.

रोटी देना, रोटी कपडा देना-पालन पोषण

रोटी पर रोटी रखकर खाना-आनंदानें जीवन निर्वाह करणे. [आपत्ति येणे.

रोटियो लगना-आपली पूर्व दशा विसरणे,

रोटीबाल, रोटीपानी-स्त्री. उपजीविका.

रोडा-पु. गोटा, लहान दगड.

रोडी-स्त्री. खडी.

रोडे अटकाना या डालना-विघ्न आणणे.

रोवली-स्त्री. भूचि.

रोवा-पु. धनुष्याची दोरी.

रोवना-क्रि. स. अडविणे, आडकाठी करणे.

रोना-क्रि. अ. रडणे, चिडणे.-वि. चिडका, रड्या.-पु. दुःख.

रोना गाना-रडगाणे गाणे.

रोना धोना-आरडाओरड.

रोना पीटना-फार विलाप करणे.

रो रो कर-कसे तरी करून, रडून रडून.

रोपन-पु. लावणी, पेरणी.

रोपना-क्रि. स. रोप लावणे, उचलणे, बरा करणे (ब्रण), रोवणे, पेरणे, घेण्याकरिता हात किंवा भांडें पुढे करणे, अडविणे.-पु. तेलफळ (लगनांत).

रोपनी-स्त्री. लावणी (धान्य).

रोब-पु. खाब, वचक, वजन, ऐट.

रोब छा जाना-दरारा बसणे.

रोब टपकना-मुखावर तेज चमकणे.

रोब में आना-धाकामुळे एकादी मोष्ट करणे, भीति बाळगणे.

रोबदाब-पु. प्रभाव. [पीस.

रोम-पु. लव (शरिरावरील केस), पक्ष्यांचें

रोमाबलि, रोमराजि, रोमलता-स्त्री. छाती

रोयो-पु. रोम. [वरील केस.

रोयो पसीजना-दया येणे. [काळीं).

रोय-पु. स्वप्न.-क्रि. अ. रडला (भत-

रोर-स्त्री. आरडाओरड, दंगल. -वि.

उपद्रवी, अत्याचारी.

रोरी, रोली-स्त्री. कुंकू, धामधूब, गव्हाचा

रोग. -वि. सुंदर. -पु. एक रत्न.

रोल-स्त्री. कोलाहल, ध्वनि. -पु.

पाण्याचा प्रवाह. [करणे.

रोलना-क्रि. स. सपाट करणे, समतल

रोला-पु. गोंगाट, तुंबळ युद्ध, एक छंद.

रोली-स्त्री. गंधाचा रवा.

रोबनहार-वि. रडणारा, माणूस मेल्यानंतर त्याच्याबद्दल शोक करणारा कुटुंबी.

रोबना-क्रि. अ. रडणें. -वि. चिडखोर.

रोबनी धोबनी-स्त्री. शोक, रडवेपणा.

रोवासा-वि. रडवा, रड्या.

रोशन-वि. प्रकाशित, प्रकट, प्रसिद्ध, जाहीर.

रोशनचौकी-स्त्री. सनई, वाजंत्री.

रोशनदान-पु. विडकी, झरोका.

रोशन दिमाग-पु. बुद्धिमान, तपकीर.

रोशनाई-स्त्री. शाई, प्रकाश, गुळगुळीतपणा.

रोशनी-स्त्री. उजेड, प्रकाश, ज्ञान, दिवा, दीप माळेचा प्रकाश, ज्ञानाचा प्रकाश.

रोष-पु. राग, चीड, वैर, लढाईचा आवेश.

रोस-पु. रोष.

रोह-वि. वाढणारें, बसणारा. -पु. वाढ, उंची, अंकुश, उत्पत्ति करणारा, स्वार.

रोहज-पु. डोळा.

रोहिणी, रोहिनी-स्त्री. रोहिणी नक्षत्र, गाय, वीज, बलरामाची आई, नऊ वर्षांची कन्या, गंडमाळा.

रोह-स्त्री. मोठा मासा.

रौब-स्त्री. तुडवणें, तुडवानुडवी.

रौदना-क्रि. स. चिरडणें, तुडविणें.

रौ-स्त्री. वेग, गती, शोक, ओढ (पाण्याची).

रोजन-पु. झरोका. [-पु. ध्वनि.

रोजा-पु. समाधिस्थान.

रौताइन-स्त्री. सरदारीण, स्वतःची स्त्री.

रौताई-स्त्री. सरदारकी.

रौद्र-वि. प्रचंड, भयंकर, ऊग्र, तामसी, रुद्रसंबंधी. -पु. शैव, क्रोध, भयानक रस, हिवाळा, यम, भयानकपणा, उष्णता.

रौन-पु. पति. -वि. रमणीय. [-स्त्री. गौरी.

रौनक-स्त्री. शोभा, कांति, विकास.

रौनी-स्त्री. सुंदर स्त्री. [नरकस्थान.

रौरव-वि. चंचल, धूर्त, भयंकर. -पु.

रौरा-पु. गोंगाट, धामधुम. -स. आपला.

रौराना-क्रि. स. विलाप करणें, बडबडणें.

रौरे-स. आपलें.

रौला-पु. आरडाओरड.

रौलि-स्त्री. थप्पड. [पायवाट.

रौस-स्त्री. चाल, वेग, वाफ्यांच्या मधली

रौहल-स्त्री. घोड्याची एक जात, घोड्याची

रौही-स्त्री. हरिणी. [एक चाल.

[ल]

लंक-स्त्री. कंबर, लंका.

लंकलाट-पु. एक उत्तम पांढरें वस्त्र.

लंकाल-पु. सिंह.

लंकेस-पु. रावण.

लंग-स्त्री. कासोटा. -पु. लंगडेपणा.

लंगडा-वि. लंगडा.

लंगडाना-क्रि. अ. लंगडणें.

लंगर-पु. नांगर (जहाजाचा), रद्दी सामान, लोढणें, लोंबणारी एकादी जड वस्तु, लोखंडाची जाड व जड साखळी, चांदीचा तोडा, पेहेलवानाचा लंगोट, धागादोरा, गरीबांना वाटा-बयाचें अन्न, अन्नछत्र. -वि. जड, द्राड.

लंगर उठाना-जहाजाला रवाना करणें, गलबताचें रवाना होणें.

लंगर करना-द्राडपणा करणें, गलबत लंगरखाना-अन्नछत्र. [नांगरणें.

लंगरगाह-बंदर. [अन्न दिलें जाणें.

लंगर जारी होना, लंगर बटंना-गरीबांना

लंगर डालना-गलबत नांगरणें, बोझा टाकणें, केंद्याच्या पायांत बेडी टाकणें.

लंगर बांधना-ब्रह्मचारी राहणें, लंगोट बांधणें. [वस्ताद मानणें.

लंगर लंगोटा आगे धरना-पहलवानाला लंगूर-पु. वानर, शेंपूट, एक प्रकारचा काळ्या तोंडाचा वानर.

लंगूरफल-पु. नारळ.

लंगूल-पु. शेंपटी.

लंगोट-पु. लंगोट, कुस्तीचा डाव.

लंगोटबंद-वि. ब्रह्मचारी.

लंगोट बांधना-कुस्ती लढायला तयार होणें.

लंगोटी-स्त्री. लंगोटी, कौपीन.

लंगोटी बांधे फिरना-लहान बाळ होणें, गरीब असणें.

लंगोटीया यार-बालमित्र, लंगोटीमित्र.

लंगोटी बांधा देना-कोणाचें सर्वस्व घेणें, भिकारी बनवणें.

[खर्च करणें.

लंगोटी में फाग खेलना-आवाक्याबाहेर

लंघन-पु. उपवास, ओलांडण्याची क्रिया, अतिक्रमण.

लंघना-क्रि. अ. ओलांडणें, उडी मारणें.

लंठ-वि. मूर्ख.

लंडूरा-वि. शेंपूट तुटलेलें.

लंतरानी-स्त्री. बढाई.

लंपट-पु. रंडीबाज.-वि. व्यभिचारी, हावरा, आघाशी, अतिलोभी, आसक्त.

लंबतडंग-वि. ताडासारखा उंच.

लंबा-वि. उंच, लांब, विशाल.-स्त्री.

दुर्गा, लक्ष्मी, कडू दुधी.

लंबा करना-आपटणें, पाठवून देणें.

लंबा होना-पाय लांब करून पडणें,

पसार होणें, पळून जाणें.

लंबा चौडा-वि. लांबरंद, विस्तृत.

लंबा तडंगा-वि. उंच टांग्या.

लंबाई-स्त्री. लांबी, लांबण, अंतर.

लंबाई चौडाई-स्त्री. लांबी रुंदी.

लंबी-स्त्री. उंच स्त्री, लांबी.

लंबियान भरना-घोड्यांचे किंवा पक्ष्यांचें पळून किंवा उडून अदृश्य होणें.[दाखविणें.

लंबियान लेना-लीकर चालणें, मोठेपणा

लंबी तानकर सोना-निश्चित झोपणें.

लंबी तानना-झोपणें, मरणें.

लंबी चौडी हांकना-फार शेखी मिरवणें.

लंबी सांस लेना-दुःखी होणें.

लंबे लंबे डग रखना-लवकर चालणें.

लअन तअन-स्त्री. शिब्या आणि टोमणें.

लक दक, लक्क हक्क-वि. उजाड (मैदान), आडंबरपूर्ण.

लक्कडतोड बातें-मूर्खपणाच्या गोष्टी.

लकडबाधा-पु. तरस, लांडग्यापेक्षां मोठा जंगली प्राणी. [विक्या.

लकडहारा-पु. लाकुडतोड्या, मोळी-

लकडा-पु. ओंडा.

लकडी-स्त्री. लाकूड, लाठी, काठी.

लकडी चलना-मारामारी होणें.

लकडी पकडना-मदत करणें.

लकडी फेंकना-दांडपट्टा खेळणें.

लकडी लेकर सीधा हो जाना-काठी घेऊन मारायला तयार होणें.

लकडी होना-अतिशय वाळून जाणें, सुकून कठीण होणें.

लकनक-स्त्री. तोतरेपणा, रोग किंवा नशेमुळें अडखळत बोलणें.

लकब-पु. पदवी, उपनांव. खोड, दुर्गुण.

लकलक-पु. सारस पक्षी.-वि. हरीण.

लकलका-पु. सारस पक्ष्याची बोली, साप

वगैरेची बारंवार जीभ हालवण्याची
त्रिया, उच्च आकांक्षा, प्रभाव.

लक्ष्वा-पु. अर्धांगवायु.

लक्ष्मी-स्त्री. फळें तोडण्याची आंकडी.

-पु. लक्षाधीश.-वि. लाखी रंगाची.

लक्ष्मीर-पु. रेघ, किनार, ओळ. [गतानुगतिक.

लक्ष्मीर का फक्ष्मीर-नाकासमोर चालणारा,

लक्ष्मीर पीटना-अंधश्रद्धेनें चालणें, वेळेवर
कामन करतां मागाहून पश्चात्ताप करणें.

लक्ष्मीर खींचना-बरेंवाईट सांगणें, चिन्ह
करणें. [एक वृक्ष.

लक्ष्मीर, लक्ष्मीर-स्त्री. काठी, छडी,

लक्ष्मीर-स्त्री. छडी.

लक्ष्मीर-र-पु. ओंडा, लांकूड. [कबुतर.

लक्ष्मीर-पु. पंख्यासारखी शेंपटी असलेले

लक्ष्मीर-पु. निशाण, लक्ष्मी, लाख (संख्या),
चिन्ह, कपट.

लक्ष्मीर-पु. जाणण्याचें साधन, खूण, चिन्ह,
रोगचिन्ह, शुभाशुभचिन्ह, नांव, सद्गुण,
शुभ चिन्ह, निर्णायक गोष्ट, व्याख्या,
विशिष्ट गुणधर्म इ. कारण, प्रसंग,
परिणाम, विषय, प्रतिपाद्य विषय, हेतु,
ध्याय, अध्याय, प्रकरण, लक्ष्मी, बगळा,
शरीरावरील एक विशेष प्रकारचे चिन्ह.

लक्ष्मीर-स्त्री. उद्देश, वाच्याहून निराळा
पण तत्संबद्ध अर्थ, सारसी, हंसी, एका
अप्सरेचें नांव. [जाणणारा.

लक्ष्मीर-वि. चिन्ह असलेला, सामुद्रिक

लक्ष्मीर-क्रि. स. जाणणें, पाहणें.-स्त्री.

लक्ष्मीर-स्त्री. लक्ष्मी.-पु. लक्ष. [लक्षण.

लक्ष्मीर-स्त्री. सुदैव, सौंदर्य, तेज, हळद, मुरड
शेंग, शमी, विष्णुची पत्नी, संपत्ती शोभा,
पार्वतीचें एक नांव, वीरपत्नी, राजस

शक्ति, एक वर्णवृत्त, गृहस्वामिनी,
सिद्धि, यश, धन, अमानुष शक्ति.

लक्ष्मीर-पु. उद्देश्य, नेम धरण्याचें स्थान,
चिन्ह, लक्ष्मीनें आलेला अर्थ, ज्याची
व्याख्या केली ती वस्तु, ढोंग, मिथ,
लक्ष (संख्या). -वि. दृश्य, अनुमान
करण्याजोगें, ज्ञेय. [लक्षाधीश.

लक्ष्मीर-वि. लाखी रंगाचें. -पु. एक घोडा,

लक्ष्मीर-क्रि. स. पाहा. -वि. एक लाख.

-पु. लाख, लक्ष.

लक्ष्मीर-पु. लक्ष्मी. -स्त्री. पाहाणें.

लक्ष्मीर-क्रि. स. पाहाणें, ताडणें.

लक्ष्मीर-पु. लक्षाधीश.

लक्ष्मीर-पु. शुद्धीवर आणण्यासाठीं उपयो-
गांत आणली जाणारी वल्ली.

लक्ष्मीर-क्रि. अ. घापा टाकणें.

लक्ष्मीर-वि. खचित्क, उघडघा.

लक्ष्मीर-पु. खूण, लक्षण, चिन्ह, ओळख
पटण्यासाठीं खूण म्हणून दिलेली वस्तु.

लक्ष्मीर-क्रि. अ. दिसणें. -क्रि. स. दाख-

लक्ष्मीर-पु. चिन्ह. [विणें, कल्पना देणें.

लक्ष्मीर-स्त्री. पाहा 'लक्ष्मी'.

लक्ष्मीर-पु. प्रेक्षक, अनुमान करणारा.

लक्ष्मीर-पु. लाल घोडा.

लक्ष्मीर-पु. लाखेचें काम करणारा कारागीर.

लक्ष्मीर-स्त्री. लाखेची बांगडी.

लक्ष्मीर-पु. केशराची उटी, कुंकू वगैरे

ठेंवण्याची पेटी.

लक्ष्मीर-स्त्री. लाखेची वस्तु, भ्रमरी, लहान

पातळ वीट, लाखोली.

लक्ष्मीर-पु. तुकडा.

लक्ष्मीर-वि. लक्ष्मीर-वि. संतान.

लक्ष्मीर-अ. पर्यंत, जवळ, साठीं, सह. -स्त्री.

लक्ष्मीर-मनापासून, लागून. [प्रेम.

लग चलाना-बरोबर चालणें, चिकटणें, स्नेहसंबंध जोडणें.

लग जाना-एकाचे दोष दुसऱ्यावर येणें, चिकटणें, प्रभाव होणें, भरणें, येणें, जळणें, खाऊन टाकणें, लक्ष देणें, टांचणें.

लगजिश-स्त्री. पाय घसरून पडण्याची क्रिया, चूक, बोलतांना अडखळणें.

लगड-पु. ससाणा.

लगढग-अ. जवळ जवळ. [पाडणारा.

लगता हुआ-सारखा, टोचेल असा, प्रभाव लगती-वि. बोचणारी, प्रभाव पाडणारी, सारखी. [बोचणारी गोष्ट.

लगती लगाती बात-वेळेप्रमाणें बोलणें,

लगन-स्त्री. छंद, ध्यान, तळमळ, प्रेम, ममई. -पु. विवाह, मुहूर्त, लग्नसराई, मोठें ताट. [होणें.

लगन चढ़ना-लग्नाची तिथि निश्चित लगनपत्री-स्त्री. लग्नचित्री.

लगन लगना-प्रेम उत्पन्न होणें, विचार लगनवट-स्त्री. प्रेम. [येणें, लक्ष लागणें.

लगना-क्रि. अ. लागणें, वाटणें, जुळणें, नीट ठेवणें, टिकणें, खर्च होणें, कळणें, मडणें, असणें, सुटणें (प्रश्न), पान्हवणें (गाय, शेळी इ.).

लगनि-स्त्री. पाहा 'लगन'.

लगनी-स्त्री. ताट, परात, वशी.

लगभग-अ. बहुधा, जवळ जवळ, सुमारे.

लगसात-स्त्री. मात्रा (गुरु वा लघु).

लगर-पु. धारीसारखा एक शिकारी पक्षी.

लगलग-वि. नाजुक, हडकुळा. -पु. सारस.

लगब-वि. खोटें, निःसार.

लगवाना-क्रि. स. लावविणें.

लगवार-पु. प्रियकर, जार.

लगा-लागून, चिकटलेला, सडलेला.

लगा चलना-मारणें, वार करणें, जवळ

लगातार-अ. एकसारखें, अखंड. [चालणें.

लगा देना-चिकटविणें, चिरडणें, लपविणें,

फसविणें, डावावर लावणें, मिळविणें,

चहाडी करणें, थांबविणें.[ण्याची क्रिया.

लगान-पु. शेतसारा, कर, महसूल, लाव-

लगाना-क्रि. स. लावणें, जोडणें, मोडविणें

(गणित इ.), लावणें (भाव), चिक-

टविणें, खर्चिणें, मारणें, दूध काढणें,

सांगून वहकविणें, रचणें, संमिलित

करणें, आघात करणें, मारणें, प्रज्वलित

करणें, नेमणूक करणें, पुरणें, स्पर्श

करणें, गर्व करणें, परिधान करणें.

लगाई बुझाई-चहाडी, दोषारोप. [लावणें.

लगाई बुझाई करना-चहाडी करणें, भांडण

लगा कर कहना-टोचून बोलणें.

लगाना बुझाना-भांडण लावणें.

लगानेवाला-वि. निंदा करणारा, भांडण

लावणारा. [प्रेमी, आज्ञा पालक, कैदी.

लगाबद्धा-बांधलेला, जुना नोकर किंवा

लगाम-स्त्री. लगाम, लगामाच्या दोऱ्या.

लगाम चढ़ाना या देना-घोड्याला लगाम

लावणें, एकाद्याला थांबविणें किंवा

गप्प करणें.

लगायत-अ. सहित, पर्यंत, शेवटपर्यंत.

लगाम पर हाथ डाल देना-लगाम धरून

स्वाराला थांबविणें, पुढें जाऊं न देणें,

नको म्हणणें. [भेदी.

लगार-स्त्री. हप्ता, क्रम, संबंधी, प्रेम,

लगा रखना-वांचवून ठेवणें, ठेवणें, आशेंत

ठेवणें, लपवून ठेवणें, फुकट ठेवणें,

जवळ ठेवणें.

लगा रहना—गुंतून रहाणें, बरोबर रहाणें,
चिकटून रहाणें, मागें लागून राहणें.

लगालगी—स्त्री. प्रेम, आवड, संबंध.

लगा लाना—फसवून आणणें.

लगा लेना—गणित सोडविणें, नोकरीवर
लावणें, बरोबर घेणें, कामांत गुंतविणें,

लगाव—पु. संबंध. [आरंभ करणें.

लगावट—स्त्री. संबंध, नातें, प्रेम.

लगावट करना—प्रेम करणें, आकर्षित करणें,

लगावन—स्त्री. संबंध. [प्रेम दाखविणें.

लगावना—क्रि. स. पाहा 'लगाना'.

लगि—अ. पाहा 'लग'.

लगुआ—पु. मित्र, प्रियकर.

लगुड—पु. सोटा, छडी.

लगूर, लगूल—पु. वानर, शेपूट.

लगे—अ. पाहा 'लग'.

लगे हाथों—त्याचबरोबर, बरोबरीनें.

लगो—वि. कृत्रिम, खोटें.

लगौहों—वि. प्रेमी.

लगा-ग्या—पु. शेकाटा, आंकडी (फळें
तोडण्याची), कार्यारंभ, झेला (आंबे
काढण्याचा).

लगा खाना—बरोबर होणें, बरोबरी करणें.

लगी लगाना—प्रेम करणें, आरंभ करणें,
प्रेम करण्याचा दोष लावणें.

लगड—पु. चित्ता, ससाणा.

लग्न—पु. शुभ कार्याचा मुहूर्त, विवाहाची
वेळ, विवाहाचे दिवस, विवाह, जोतिष
शास्त्राप्रमाणें एकाद्या राशीचा उदय.
—वि. लागलेला, लज्जित, आसक्त.
—स्त्री. पाहा 'लगन'.

लग्नका—स्त्री. नागवी स्त्री.

लग्निघात—स्त्री. वाह्यात व खोट्या गोष्टी.

लघु—वि. शीघ्र, लहान, सुंदर, निःसार,
थोडें, हलकें, नीच क्षुल्लक, सहज

पचणारें, सौम्य, मंद, इष्ट, अल्पवयी,
परिवारशून्य, नीरस, दुर्बळ, शुद्ध.

—अ. तिरस्कारानें, जलदीनें. —स्त्री.
स्पृक्का. —पु. व्याकरणांतील लघुस्वर,
वाळा (वनस्पति).

लघुताई, लघुता—स्त्री. नम्रता, लहानपण,
नीचता, विचार शून्यता, हीन कुलोत्पत्ति.

लचक—स्त्री. लवचिकपणा, लचक.

लचकना—क्रि. अ. वांकणें, लचकणें, नमणें.

लचकनि—स्त्री. मृगका, लचक, लवचिकपणा.

लचना—क्रि. अ. लचकणें, मुरडणें, नमणें.

लचर—वि. गुळमुळीत, बुळगा, अस्ताव्यस्त,

लचार—वि. अगतिक, निरूपयोगी. [ढिलें.

लचारी—स्त्री. लाचारी. —पु. नजगणा,
एक प्रकारचें गीत.

लचीला—वि. नरम, लवचिक. [निशाण.

लच्छ—पु. बहाणा, एक लाख, लक्ष,

लच्छन—पु. लक्षण, रीतभात, वर्तणूक,
चिन्ह. [पालटणें, तेज जाणें.

लच्छन झडना—वाईट दिवस येणें, स्थिति

लच्छा—पु. गुच्छ (तारेचा), मुळका
(काणत्याही वस्तूचा), एक दागिना,
माखळी (पायांतील), एक मिठाई,
हलकें केशर. [केलेला, गुणांनी युक्त.

लच्छित लक्षित—वि. चिन्ह

लच्छी—पु. एक घोडा.—स्त्री. लक्ष्मी, लडी.

लच्छेदार—वि. गुतागुताचा, साईची
(बासुंदी), गोंड गोड (गोष्टी),
गोळे असलेला गोड व दाट खाद्य पदार्थ.

लच्छेदार बातें—गोड गोष्टी, गुतागुतीच्या
गोष्टी.

लछन, लक्षण-पु. लक्षण, चिन्ह.
 लछमन-पु. लक्ष्मण. [पूल.
 लछमन मूला-दोऱ्यांचा किंवा तारांचा
 लज-स्त्री. लाज.
 लजना-क्रि.अ. लाजणें.
 लजलजा-वि. चपचपित.
 लजवाना-क्रि. म. लाजविणें.
 लजाना-क्रि. अ. लाजणें.-क्रि.स. लाजविणें.
 लजारू-पु. लाजाळूचें आड.
 लजाव-क्रि. म. लाज.
 लजावना-क्रि. अ. लाजविणें.
 लजियाना-क्रि. स. लाजविणें.
 लजीज-वि. स्वादिष्ट, चवदार.
 लजीला-वि. लाजलेला, लाजरा. [दोरी.
 लजूरी-स्त्री. विहिरींतून पाणी काढण्याची
 लजोर, लजोहा, लजोही-वि. लाजाळू.
 लज्जत-स्त्री. स्वाद, आनंद, सुख. [लाजाळू.
 लज्जा-स्त्री. लाज, विनय, मर्यादा, श्वेत
 लज्जालु-वि. लाजाळू. -स्त्री. लाजाळूचें
 झाड.
 लट-स्त्री. लहान किडे, केसांची बट,
 ज्वाला, ठोंब्या, दोष, खोड, चोर,
 लट छिटकाना-केस मोकळे मोडणें.
 लटक-स्त्री. नखरा, मुरका, लोंबणें.
 लटक कर चलना-हावभाव करीत चालणें.
 लटकन-पु. नथेचा चौकडा, तुऱ्यांतील
 रत्नांचा गुच्छ, एक वृक्ष, कच्छपी
 लागलेला माणूस.
 लटकना-क्रि. स. लोंबकळणें, वांकणें,
 लचकणें, उशीर होणें, काम पडून राहणें.
 लटकनि-स्त्री. झोक, हावभाव.
 लटकाती चाल-मुरडत चालणें.
 लटका-पु. नखरा, ढब, हावभाव, जाडूटोणा.

लटका देना-थाप मारणें, गुंगारा देणें.
 लटका रखना-आशा देत राहणें, बहाणा
 करणें.
 लटके याद होना-क्रि. म. कपट जाणणें,
 मंत्रतंत्र जाणणें.
 लटकाना-फांशी देणें, लटकाविणें, आशेंत
 ठेवणें, केस मुलतवी ठेवणें, उभा करणें.
 लटकीला, लटकौबो-वि. लटकलेलें.
 लटजाना-निर्बल होणें. [प्रकारचा तांडूळ.
 लटजीरा-पु. आघाडा, आड मार्ग, एक
 लटना-क्रि. अ. जळून जाणें, लडबडणें,
 लाभविणें, आसक्त होणें, लीन होणें,
 व्याकुळ होणें. [मस्तवाल.
 लटपट-वि. रंगेल, रसिक, नशा करणारा,
 लटपटा-वि. लडवडित, फरफटत, सैल,
 अस्ताव्यस्त, अशक्त, चुरगळलेलें,
 मोडकें तोडकें.
 लटपटाना-क्रि. अ. अडखळून पडणें, लट-
 पटणें, चुकणें, मोहित होणें, लीन होणें.
 लटपटी पगडी-अव्यवस्थित बांधलेलें
 लटपटे बिन-वाईट दिवस. [पागोटें.
 लटा-वि. दुर्बल, लंपट, लुच्चा, वाईट, तुच्छ.
 लटाई-स्त्री. फिरकी (पतंगाची).
 लटाधारी-वि. जटाधारी.
 लटापोट-वि. मोहित, आसक्त.
 लटी-स्त्री. वाईट गोष्ट, बैरागीण, थाप,
 वेश्या-वि. दुर्बळ.
 लटुआ-पु. भोंवरा, भाल्याचें टोक.
 लटू, लटू-पु. भोंवरा.
 लटू होना-फिदा होणें.
 लटूरिया, लटूरी-स्त्री. शेंडी, केशकलाप.
 लठ-लठ-पु. सोटा. [जटा, बट.
 लठ्ठबाज-वि. लाठी चालविणारा.

लठ्ठमार-वि. लाठी चालविणारा, कर्कश.
 लठ्ठर-वि. मंद, आळशी, ढिला. [अप्रिय.
 लठ्ठा-पु. खोडा, वासा, पाचर, जाड-
 कापड, तुळई, खोड (झाडाचे).
 लठियाना-क्रि. स. लाठीने मारणें.
 लठैत-वि. लाठीधारी.
 लडत-स्त्री. लढाई, ठोकाठोकी, सामना.
 लड-स्त्री. माळ, श्रेणी, दोऱ्याच्या अनेक
 तारांपैकीं एक तार.
 लडकई-स्त्री. बालपण, पोरकटपणा,
 चपलता, चंचलता, बालबुद्धी, अज्ञान.
 लडकखेल-पु. सोपें काम.
 लडकपन-स्त्री. पाहा 'लडकई'.
 लडका-पु. मुलगा, पुत्र, बालक.
 लडकाई-स्त्री. बालपण.
 लडकाबाला-पु. मूलबाळ, कुटुंब.
 लडकी-स्त्री. मुलगी, कन्या, पुत्री.
 लडकीबाला-पु. कन्येचा बाप, व्याही.
 लडकौरी-पु. पुत्रवती.
 लडखडाना-क्रि. अ. अडखळणें, लटपटणें,
 डगमगणें, झोंक जाणें, आपटणें.
 लडना-क्रि. अ. भिडणें, मल्लयुद्ध करणें,
 तक्रार करणें, वादविवाद करणें, टक्कर
 खाणें, सफल होण्याकरितां प्रयत्न करणें,
 नांगी मारणें, ध्येय गाठणें.
 लडबड-वि. बोबडे.
 लडबाबला-वि. मुर्ख, अल्लड.
 लडाई-स्त्री. लढाई, भांडण, वादविवाद,
 विरोध, टक्कर.
 लडाका, लडाकू-वि. शूर, वीर, भांडखोर.
 लडाना-क्रि. स. लढविणें, गुंतविणें,
 चालविणें (बुद्धि), चिडविणें, व्यव-
 हारांत आपणें, लाड करणें.

लडायता-वि. लाडका, धृष्ट, भांडखोर.
 लडियाना-क्रि. स. ओवणें, गुंफणें.
 लडी-स्त्री. सर, लड, कडवें.
 लडुवा, लडुआ-पु. लाडू.
 लडैता-वि. लाडका, आवडता, लढणारा,
 लड्डू-पु. लाडू. [लाडामुळें धीट झालेला.
 (ठगके) लड्डू खाना-वेडे होणें.
 (मनके) लड्डू खाना या फोडना-मनांत
 मांडे खाणें.
 लढा, लडिया, लढी-स्त्री. छकडा. हातगाडी.
 लढुंता-वि. पाहा 'लडैता'.
 लत-स्त्री. खोड, वाईट संवय.
 लतखोर-रा-वि. निर्लज्ज, नीच, लाथा-
 खाऊ, पायपुसणें, लतकोडगा.
 लतमार-वि. पाहा 'लतखोर'.
 लतर-स्त्री. वेल, लता.
 लता-स्त्री. वेल, शाखा, सुंदर स्त्री, वाघांटी,
 मोगरी, जाई, स्पृक्का, एक छंद.
 लताड-पु. दमदाटी.
 लताडना-क्रि. स. लाथाडणें, छळणें.
 लतापता-पु. झाडपान, जडीबुटी.
 लताफत-स्त्री. कोमलता, स्वाद, उत्तमता.
 लतियर-ल-वि. लतकोडगा.
 लतिया-वि. दुराचारी, वाईट स्वभावाचा.
 लतियाना-क्रि. स. लाथाडणें, छळणें,
 खूप लाथा मारणें.
 लती-वि. वाईट खोड असलेला, कुकर्मी.
 लतीफ-वि. मजेदार, स्वादिष्ट, सुंदर, सूक्ष्म,
 लतीफा-पु. कहाणी, चटका. [कोमल.
 लत्ता-पु. चिंधी, फाटकें वस्त्र.-स्त्री. लाथ.
 लत्ती-स्त्री. लाथ, चिंधी.
 लथडना-क्रि. अ. बरबटणें, मळणें.
 लथपथ-वि. आलेंचिड, चिखलालें माखलेलें

लघुवर्ण-क्रि. अ. अंग टाकणें, पट्टणें.
 लघुवर्ण-पु. ठेचाठेच, गळघापर्यंत
 भरलेलें. [क्रिया, धमकी, पराजय.
 लघाड-स्त्री. जमिनीवरून फरफटण्याची
 लघाडना-क्रि. स. पाहा 'लघेडना.'
 लघेडना-क्रि. स. चिखलांत भरविणें,
 फरफटणें, छळणें, अपमान करणें,
 थकविणें, दटावणें, हैराण करणें.
 लघना-क्रि. अ. ओझें लादलें जाणें, आच्छा-
 दित होणें, तुरुंगांत जाणें.
 लघवाना-क्रि. स. ओझें लादविणें.
 लघाऊ-ब-पु. भार, ओझें, बोजा, लाद-
 लघाऊ-पु. बोजा, पाटाई. [प्याची क्रिया.
 लघुआ, लघुवा, लघु-वि. ओझें वाहणारा.
 लघुड-वि. आळशी.
 लघ-स्त्री. लवणें (तरवारीचें).-पु. ओंजळ-
 भर वस्तु, लवचिक वस्तु हलण्याची क्रिया.
 लघक-स्त्री. झेप, ज्वाला, चमक, वेग.
 लघकना-क्रि. स. वेगानें धावणें, कड-
 कडणें, झेप टाकणें. [जाऊन.
 लघक कर-झटकन, तावडतोब वेगानें
 लघका-पु. आक्रमण, चापल्य, चमक.
 लघकी-बी-स्त्री. एक मासा.
 लघसप-वि. चंचल, चपळ, सावध.
 लघट-स्त्री. ज्वाला, आंच, मुंगंध,
 वाऱ्याची झळक.
 लघटना-क्रि. अ. आलिंगणें, भिडणें,
 चिकटणें, अडकणें, चिमटणें, गळून
 जाणें, मग्न होणें.
 लघटा-पु. फोडणीचा सांजा, संबंध.
 लघटाना-क्रि. स. गुंडाळणें, सुताची लडी
 करणें, भांडणांत एकाद्याच्या
 बोलणें, एकाद्या वस्तूनें

-क्रि. अ. गुतणें, संलग्न होणें.
 लघना-क्रि. अ. वांकणें, कंटाळणें, लघ-
 कणें, हलणें, डोलणें, हैराण होणें.
 लघर लघर करना-उगीच बोलत राहणें.
 लघलघाना-क्रि. अ. झळकणें, जोरांनें
 हलणें (लवचिक छडी), चमकणें,
 लटकणें (तरवार इ.).
 लघसी-स्त्री. गिरा, सांजा, लापशी, कांजी.
 लघाटिया-पु. लबाड, खोटाड्या.
 लघाटी-स्त्री. लबाडी, खोटें.-वि. लबाड.
 लघाना-क्रि. स. फटकारणें, चमकविणें
 लघालघ-वि. सपासप. [(छडी).
 लघित-वि. सांगितलेलें.
 लघेट-स्त्री. गुंडाळण्याची क्रिया, घेरा,
 चक्कर, बांधण्याचें कापड, वेष्टण,
 गुंडाळा, विवंचना.
 लघेट झपेट-स्त्री. वहाणा, धरपकड, कुस्ती.
 लघेटन-स्त्री. लघेटी, झांकण, फांस, वेढा.
 लघेटना-क्रि. स. गुंडाळणें, गांठोडें करणें,
 बांधून घेणें, धरणें, विवंचनेंत टाकणें.
 लघंगा-वि. दुराचारी, बदमाश.
 लघजी-वि. शब्दाशीं संबंध ठेवणारा,
 लघजीमानी-शब्दार्थ. [शाब्दिक.
 लघना-क्रि. अ. वांकणें, लघकणें.
 लघलफानि-स्त्री. पाहा 'लघलपाना.'
 लघज-पु. शब्द.
 लघ-पु. ओंठ, थुंकी, लाळ, किनारा.
 लघइलवा-पु. शरीर, साहसी युवक.
 लघइचडाई-स्त्री. स्तन लुळे होणें.
 लघइ धों धों-स्त्री. आरडाओरड, गड-
 बड, गोंधळ, अन्याय, खोटेपणा, बेइमानी,
 लघइसबड-पु. बडबड, गप्पा. [घोटाळा.
 लघवा-पु. जाड दंडा.

लबरघहा-वि. तिरसट.
 लबरेज-वि. तोंडापर्यंत भरलेला.
 लबलबा-वि. लिबलिबित.
 लबलबी-स्त्री. बंदुकीचा घोडा.
 लबबलहजा-पु. बोलण्याची पद्धत.
 लबाबा-पु. डगलें, कापूस भरलेला पायघोळ अंगरखा, सटरफटर सामानाचें गाटोडें.
 लबार-वि. लबाड, खोटा, थापेबाज.
 लबारी-स्त्री. लबाडी.-वि. चुगलखोर, लबाड, खोटा.
 लबालब-अ. कांठोकांठ ओसंडणारे.
 लबालेस-स्त्री. तोंडदेखलेपणा.
 लबी-स्त्री. साखरेचा पाक.
 लबेगोर-वि. मरणासन्न.
 लबेजान-वि. मरणाच्या दारीं पोहचलेला, म्हातारा.
 लबेडना-क्रि. अ. भरविणें, (घाण करून).
 लबेव-पु. चालीरीतीनें आलेलीं गोष्ट,
 लबेदा-पु. सोटा. [दंतकथा.
 लब्धप्रतिष्ठ-वि. प्रख्यात, प्रतिष्ठित.
 लमक-वि. लंपट, कुकर्मी, उपपति.
 लमकना-क्रि. अ. वेगानें धावणें, झेपटाकणें, उत्कंठित होणें.
 लमछड-र-स्त्री. एक बंदूक, उंच व्यक्ति.
 -वि. उंच व सडपातळ.
 लमछोर-वि. उभट.
 लमटंग-गा-वि. लांबटांग्या, उंच.-पु. पक्षी. [सारस पक्षी.
 लमतडंगा-वि. लांबटांग्या, उंच. -पु.
 लमधी-पु. व्याह्याचा बाप.
 लमहा-पु. पळ, क्षण.
 लमही-स्त्री. क्षण

लमाना, लंबाना-क्रि. स. लांबविणें, पसरणें.-क्रि. अ. दूर जाणें.
 लम्प-पु. दिवा.
 लय-पु. गाण्याचा स्वर, लीनता, विनाश, विलीन होणें, गाण्याची सुंदर पद्धति, गाण्यांत स्वर आणि ताल यांचा मेळ, प्रेम, प्रलयकाल, विश्रान्ति, अलिगन. [णारें.
 लयलीन-वि. बुद्धिला आच्छादित कर-
 लरक(का)ई-स्त्री. बालपण.
 लरकना-क्रि. अ. पाहा 'लटकना.'
 लरकाना-क्रि. स. वांकविणें, खाली
 लरकिनी-स्त्री. मुलगी. [सोडणें, लटकविणें.
 लरखराना-क्रि. अ. पाहा 'लडखडाना.'
 लरजना-क्रि. अ. धरधरणें, जळफळणें,
 लरजा-पु. कंप, भूकंप. [डोलणें, भिणें.
 लरझर-वि. पुष्कळ, प्रचुर.
 लरना-क्रि. अ. पाहा 'लडना.'
 लरनि, लराई-स्त्री. लढाई.
 लरिक सलोरी-स्त्री. मुलांचा एक खेळ.
 लरिकई-स्त्री. पाहा 'लडकपन.'
 लरिका-पु. मुलगा.
 लरिकाइ-स्त्री. बालपण.
 लरिकिनी-स्त्री. मुली.
 लरी-स्त्री. पहा 'लडी.' [चुळबुळ.
 ललक-स्त्री. तीव्र अभिलाषा, तळमळ,
 ललकना-क्रि. अ. उमाळा येणें, हांव धरणें.
 ललकार-स्त्री. आव्हान. [उत्तेजन देणें.
 ललकारना-क्रि. स. आव्हान देणें, लढण्यास
 ललकि-अ. उत्साहपूर्वक.
 ललचना-क्रि. अ. मोहित होणें, तळमळणें, लालचावणें, अधिर होणें.
 ललचाना-क्रि. स. लोभ उत्पन्न करणें,

मोहविणें, आकर्षिणें.
 ललचौहों-वि. लालची, लोभी.
 ललछौह-वि. लालसर.
 ललन-पु. प्रिय बालक, प्रिय नायक किंवा पति, क्रीडा.
 ललना-स्त्री. सुंदर स्त्री, जिह्वा, एक वर्ण वृत्त, विलासिनी स्त्री. [माया.
 ललनी-स्त्री. बांबूची नळी, कुमारी,
 लला-पु. लाडका मुलगा, प्रिय पति
 ललाई-स्त्री. लाली. [किंवा नायक.
 ललाट-पु. मस्तक, नशीब.
 ललाना-क्रि. अ. मोहित होणें, तळमळणें, लोभ करणें.
 ललाम-वि. सुंदर.-पु. अश्व (ज्याच्या ललाटावर पांढरें असतें), गंधाचा टिळा, दागिना, ललाट भूषण, ललाटावरील मांडरा ठिपका, श्रेष्ठ, खूण, निशाण, शेंपूट, घोडी, श्रृंग, प्रभाव.
 ललित-वि. खेळणारें, विलासी, गोजिरवाणें, मनोहर, आनंददायक. प्रेमाद्रं, सौम्य, कोमल, सुकुमार, कांपणारें, इच्छिलेलें, क्रीडा, विलास, सौंदर्य, साधेपणा, हार भेद, एक राग.
 ललितई ललिताई-स्त्री. सुंदरता.
 ललिता-स्त्री. विलासिनी स्त्री, कस्तूरी, दुर्गा, स्त्री, एक वर्णवृत्त, राधेची एक सखी.
 लल्ली-स्त्री. मुलगी, नायिका, बाळ.
 ललौहों-वि. तांबडा.
 लल्ला-पु. लाडका मुलगा, प्रियकर.
 लल्ली-स्त्री. मुलगी, नायिका, बाळ.
 लल्लो-स्त्री. जीभ.
 लल्लोचप्पो, लल्लोपत्तो-स्त्री. तोंडपुजे-

पणा, गोडगोड थापा, लपवाछपवी, कांकू करणें, चांचरणें.
 लव-पु. शेताची कापणी, तुकडा, बिंदू, अल्पांश, अंश, विध्वंस, लावा पक्षी, केस, लोंकर, सूक्ष्मकाल.
 लवण-न-पु. मीठ, लवणासुर, लवण समुद्र, खारटपणा, उंट, सेंधव, लोणार, खार.
 -वि. खारट, सुंदर, रुचकर.
 लवणा-स्त्री. सौंदर्य, तेज, लोणचें.
 लवना-क्रि. स. कापणी करणें, कापणें, शेत कापणें.
 लवनाई-स्त्री. लावण्य, सुंदरता.
 लवनि-स्त्री. कापणी, लोणी.
 लवर-स्त्री. ज्वाला.
 लवलाली-स्त्री. प्रेमसंबंध.
 लवली-स्त्री. राय आंवळा, एक वर्णवृत्त.
 लवलीन-वि. तल्लीन, तन्मय.
 लवलेस-पु. अत्यंत थोडें, थोडासा संसर्ग.
 लवा-पु. लावापक्षी, लाही (साळीची),
 लवाई-स्त्री. व्यालेली गाय, शेतकापणी, कापणीची मजुरी.
 लवाजमा-पु. एकाद्याच्या बरोबर राहणारा सरंजाम, आवश्यक सामुग्री.
 लवाजिम-पु. बरोबर राहणारी आवलबारा-वासरूं. [श्यक सामुग्री.
 लवासी-वि. बडबड्या, थापाड्या.
 लशकर-पु. सैन्य, दल, छावणी, जहाजांत काम करणाऱ्या माणसांचा समुदाय.
 लशुन, लसुन-पु. लसूण.
 लषण-पु. लक्ष्मण.
 लस-पु. चिकटपणा, गोंद, आकर्षण. [होणें.
 लसकना-क्रि. स. रसरसणें, बिलबिलीत
 लसदार-वि. चिकट, लस असलेलें.

लसबा-क्रि. स. चिकटधिणें, जोडणें.-

क्रि. अ. शोभणें, विराजणें.

लसनि-स्त्री. शोभा, स्थिति, अस्तित्व.

लसम्-वि. दूषित.

लसलसा-वि. पाहा 'लसदार.'

लसलसाना, लसियाना-क्रि. अ. रसरसणें,
बिलबिलित होणें. [भित.

लसा-स्त्री. हळद.-वि. चिकटलेलें, मुशी-

लसी-स्त्री. लस, संबंध, आकर्षण, लाभ-
योग, दुधांत पाणी घालून केलेलें

लसीला-वि. सुंदर, सरस. [सरवत.

लसुनिया-पु. वैडूर्यमणी, लसण्या. [करून.

लस्टम पस्टम-अ. उलटें मुलटें, कसें तरी

लस्त-वि. अशक्त, थकलेला.

लस्सान-वि. चांगला वक्ता.

लस्सी-स्त्री. ताक, लस, संबंध, आकर्षण,
लाभयोग, दुधांत पाणी घालून केलेलें पेय.

लहक-स्त्री. ज्वाला, शोभा, चमक, झोका.

लहकना-क्रि. अ. झोका घेणें, पेटणें,
प्रकाशणें, झळझळणें, वारा वाहणें,

लहकाना, लहकारना-क्रि. स. प्रवृत्त करणें.

आगीच्या ज्वाला पसरणें, झुकांडी खाणें,

लहकीला-वि. चकचकीत. [उत्कंठित होणें.

लहकौर-रि-पु. घांस देण्याची पद्धत
(लग्नांत), वराला दहीं साखर

लहंगा-पु. परकर. [देण्याची पद्धत.

लहणा-पु. गाण्याची व बोलण्याची ढब,
तच्चा, स्वर, लय, उच्चारपद्धति, पळ,

लहजाब, लहजा-अ. क्षणोक्षणीं. [क्षण.

लहडू-पु. भिरकें.

लहडू-स्त्री. कबर, समाधि. [फेसाळलेलें.

लहडूकर-पु. साबकार, धनको.-वि.

लहना-क्रि. स. प्राप्त करणें, भोगणें.-

पु. उधारी, कर्जाऊ दिलेलीं रक्कम, भाग्य.

लहनी-स्त्री. फळाचा उपभोग, प्राप्ति.

लहबर-पु. लांब अंगरखा, पताका, लांब

लहमा-पु. क्षण, पळ. [मानेचा एक पोपट.

लहर-स्त्री. लाट, उल्ताह, तरंग, आवेश,
लहर, मौज, नागमोड.

लहरदार-वि. नागमोडी.

लहरना-क्रि. अ. डोलणें, फडफडणें, लाट
येणें, झुकांड्या खात चालणें, शोभणें,
उत्कंठित होणें, भडकणें, -क्रि. स.
हवेमुळें डोलणें, वक्रगतीनें नेणें.

लहर पटोर-पु. रेघाचें रेशमी वस्त्र.

लहरबहर-स्त्री. चैन, चंगळ.

लहरा-पु. तरंग, मौज, सर (पावसाची),
गाण्याच्या पूर्वी ताल स्वर मिळ-
विणें. ['लहरना'.

लहराना-क्रि. क्षिगून चालणें, पाहा

लहरिया-पु. नागमोडी रेघांची साडी,
नागमोडी चिन्ह, नागमोडी रेघा.-स्त्री.
लाट, आवेश, आनंद, कळ.

लहरी-स्त्री. तरंग, लहर.-वि. आनंदी,
मस्त. [घट्टाकट्टा.

लहलहा-वि. टवटवलेलें, प्रफुल्लित,

लहलहाना-क्रि. अ. बहरणें, टवटवीत
होणें, हलणें, डोलणें.

लहलहाबना-क्रि. अ. चमकणें, लाटा येणें.

लहसून-पु. लसूण.

लहसुनिया-पु. वैडूर्य, केतुरत्न, रुद्राक्ष.

लहाछंद-पु. नाचण्याची एक पद्धत,
नाचण्यातील चपलता. [घट्टाकट्टा.

लहालह-वि. टवटवलेलें, प्रफुल्लित,

लहालोट-वि. प्रसन्न, हसतां हसतां

मुरकुंडी बळलेला, मोहित, आनंदपूर्ण.

लहासी-स्त्री. नाव ओढणारा दोर,
लहि-अ. पर्यंत. [मोठा दोर.

लहु-पु. आगीची ज्योत, दिव्याची
ज्योत-स्त्री. प्रेम, मनाची वृत्ति.

लहुरा-वि. लहान, नाजूक.

लहुरी-स्त्री. धाकट्या भावाची बायको.

लहू-पु. रक्त. [-वि. वयानें लहान.

लहूलहान होना-रक्तबंबाळ होणें.

लहू-सूखना-तोंडचें पाणी पळणें, घाबरणें.

लहेरा-पु. रंगारी. (लाखेचा रंग देणारा)

लोक, लंक-स्त्री. कंबर.

लौंग-स्त्री. कासोटा, काचा.

लांगूल-पु. शेंपूट, शिस्न, धान्याचें कोठार.

लौंगूली-पु. वानर. [क्षेप घेऊन ओलांडणें.

लौघना-क्रि. स. उल्लंघणें, ओलांडणें,

लौच-स्त्री. लांच, उत्कोच.

लांछन-पु. खूण, कलंक, दोष.

लौबा-वि. लांब.

ला-अ. निषेधात्मक शब्द शब्दाच्या आरंभीं
येतां (जसें-लामजहब-धर्महीन, ला-

लाइ-स्त्री. आग. [जवाब-अद्वितीय.)

लाइक-वि. योग्य, लायक.

लाई-स्त्री. लाही, चुगली.

लाईलुतरी-चुगली, चुगलखोर स्त्री.

लाकलाम-वि. अगदीं बरोबर, निश्चित.

लाक्षणिक-वि. लक्षणयुक्त. -पु. ओळ-
खणारा, लक्षण जाणणारा.

लाख-वि. एक लाख, अतिशय, हवें तेवढें.

-स्त्री. लाखेचा किडा, लाख, लाही.

-अ. पुष्कळ.

लाख से लीख होना-यथासांग घडून पुण्य
गांठीं न पडणें, रावाचा रंक होणें.

लाखना-क्रि. अ. लाख भरणें. -क्रि. स.

हि. म. को...३२

जाणणें, लाख लावून मोहोरबंद करणें.

लाखी-वि. मळकट लाल, लाखेचें बनविलेलें.

-पु. लाल घोडा.

लाग-स्त्री. संबंध, रीति, प्रेम, चढाओढ,
शत्रुत्व, युक्ति, सफाईदार नक्कल,
जादूटोणा, व्यस्तता, वर्गणी, भूमिकर,
दक्षिणा, एक प्रकारचा नाच.-अ. पर्यंत.

लागडोट-स्त्री. वैर, स्पर्धा, नाच.

लाग रखना-मनांत ईर्ष्या ठेवणें, स्नेह करणें.

लाग लपेट-छळ, कपट, मुरवत. [रक्कम.

लागत-स्त्री. एकाद्या वस्तूसाठीं खर्च झालेली

लागना-क्रि. अ. लागणें.

लागर-वि. दुबळा, अशक्त. -स्त्री. दुबळे-
पणा, अशक्तपणा.

लागि-अ. नाद असलेला, निमित्त,
साठीं, करणें, मुळें, पर्यंत.

लागू-वि. लागण्यास योग्य.

लागें-अ. करितां.

लाघव-पु. क्षुद्रता, लहानपणा, न्यूनता, हस्त-
कौशल्य, जलदी, आरोग्य. -अ. सहज.

लाघवी-स्त्री. चपलता.

लाचार-वि. अगतिक. -अ. अगतिक होऊन.

लाचारी-स्त्री. निरुपाय.

लाची-स्त्री. वेलदोडा.

लाचीबाना-पु. साखरफुटाणें, वेलदोडा.

लाछन-पु. लांछन, दोष, अपराध.

लाज-स्त्री. लाही, लज्जा, पत.

लाजना-क्रि. अ. लाजणें.

लाजबर्ब-पु. एक मौल्यवान रत्न.

लाजबाब-वि. निरुत्तर, अद्वितीय. [असलेला.

लाजवाल-वि. अविनाशी, नेहमीं सारखाच.

लाजा-स्त्री. भाजलेले भात, तांदूळ.

लाजिमी-वि. आवश्यक, उचित.

लाड-ठ-स्त्री. उंच मोठा खांब, मनोरा.

—पु. लॉर्ड, गव्हर्नर, एक प्राचीन देश, या देशचा निवासी.

लाटी-स्त्री. ओठ व तोंड सुकण्याची

लाठी-स्त्री. लाठी, काठी. [अवस्था.

लाठी चलना-मारामारी होणें.

लाठी सा मारना-कठोर बोलणें.

लाड-पु. लाड, स्नेह, ममता.

लाड करना-अभिमान करणें, स्नेह करणें.

लाडलडेटा, लाडला-वि. अति लाडका.

लाड्डिया-पु. दुकानदारानें नेमलेला दलाल.

लाड्डियापन-पु. धूर्तता, चलाखी.

लात-स्त्री. लाथ, पाय.

लात लगना-नुकसान होणें, अपमान होणें.

लात मारना-लाथाडणें, सोडणें, तिरस्कार करणें.

लाड-स्त्री. आंतडी, पोट, लादण्याची क्रिया.

लादना-क्रि. स. लादणें, ओझें चढविणें,

लादी-स्त्री. गोणी. [दिण्याचा भार घालणें.

लाडू-वि. भारवाहक.

लाघना-क्रि. स. मिळणें, लाभणें. [निंदा.

लानत, लानत मलामत-स्त्री. धिक्कार,

लाना-क्रि. स. आणणें, पुढें ठेवणें, पेटविणें,

नष्ट करणें, (हा धातु सकर्मक असून अकर्मकाप्रमाणें चालतो), लावणें.

लाने-अ. साठीं, कारणें.

लापता, लापना-वि. गुप्त, अदृश्य, पत्ता नसलेला.

लापरबा, लापरबाह-वि. बेपर्वा, बेसावध.

लापरबाही-स्त्री. बेफिकिरी, बेसावधपणा.

लापसी-स्त्री. लापशी, सांजा.

लाफडानी-स्त्री. बढाया मारणें.

लाबर-वि. लबाड, खोटाड्या, थापेबाज.

लाबुद-वि. आवश्यक. [उपभोग, द्रव्य.

लाभ-पु. प्राप्ति, फायदा, उपकार,

लाभकारी-वि. फायदेशीर, लाभदायक.

लाभ-पु. फौज, गर्दी.

लाभ काफ-पु. वर्णमालेचीं अक्षरें, दुर्वचन.

लाभज-पु. वाळधाच्या जातीचें एक गवत.

लाय-स्त्री. ज्वाला, आग.-अ. आणून.

लायक-वि. योग्य, उपयुक्त, गुणवान, समर्थ.-पु. लाह्या.

लायकी-स्त्री. सामर्थ्य, विद्वत्ता, योग्यता.

लायची-स्त्री. वेलदोडा.

लार-स्त्री. लाळ, ओळ, चिकटपणा.-अ.

मागें, बरोबर.

लार चूना-बालपण असणें.

(मँहसे) लार टपकना-तोंडाला पाणी सुटणें, मिळविण्याची फार इच्छा होणें.

लार लगाना-लळा लावणें, अडकविणें, फसविणें.

लारा लेरी करना-बहाणा करणें.

लारी-स्त्री. मोठी मोटार (लॉरी).

लाल-पु. लहान व आवडता पुत्र, मुलगा,

आवडता पुरुष, श्रीकृष्ण, लाड, लाळ,

माणिक, एक पक्षी.-स्त्री. इच्छा, लालसा.

—वि. तांबडें, रागावलेला, पहिला राजा (खेळांत). [रागावणें.

लाल पीला पडना या होना-संतापणें,

लाल होना-पुष्कळ पैसा मिळाल्यानें प्रसन्न होणें, खेळांत जिंकणें, रागावणें.

लालच-पु. लोभ, लालसा.

लालचमें आना-लोभांत फसणें.

लालच बेना-लोभ दाखविणें, फसविणें.

लालचहा, लालची-वि. लोभी, लोलुप.

लालटेन, लालटेन-स्त्री. कंदील.

लालन-पु. लाडका मुलगा, बालक, लाड.-
 क्रि. अ. लाड करणें.
 लालना-क्रि. स. लाड करणें.
 लाल बुभुक्कड-पु. अनर्थ करणारा (बोल-
 प्याचा), मूख.
 लालमन-पु. श्रीकृष्ण, माणिक, एक पोपट.
 लालमिर्च-स्त्री. तांबडी मिरची.
 लालमी-पु. खरबूज.
 लालसर-पु. बदकाची एक जात.
 लालस-वि. अति उत्सुक, तत्पर, तल्लीन,
 आसक्त, मग्न, विव्हल.
 लालसा-स्त्री. उत्कट इच्छा, उत्सुकता,
 विनंती, याचना, खेद.
 लालसिखी-पु. कोबडा.
 लाला-पु. वैश्यजातिसूचक शब्द, बालका-
 करितां संबोधन, महाराज, श्रीमान.
 -स्त्री. लाळ, एकप्रकारचें फूल, लालरंग.
 -वि. लाल रंगाचा. [आशाळभूत.
 लालायित-वि. उत्कंठित, लोभावलेला,
 लालित-वि. लाडका, पाळलेला.-पु. सुख,
 प्रेम. [प्रेमविलास.
 लालित्य-पु. सुंदरता, कांति, उल्हास,
 लालिया-स्त्री. लाली.
 लाली-स्त्री. मुलगी, लालपणा, प्रतिष्ठा,
 लालुका-स्त्री. माळ, गजरा. [पत, अब्रू.
 लाले-पु. इच्छा, अभिलाषा, आशा.
 (किसी चीजके) लाले पडना-पंचाईत पडणें,
 भ्रांत पडणें, वंचित होणें, एकाद्या वस्तू-
 करितां तडफडणें किंवा अधीर होणें.
 लाब-स्त्री. आग, दोर.-पु. लाही, लावा
 पक्षी, गहाण ठेवून दिलें जाणारें कर्ज.
 लाबक-पु. लावा पक्षी.-वि. कापणारा,
 तोडणारा (फुलें इ.).

लाबदार-वि. डागण्याकरितां तयार
 केलेली तोफ.-पु. तोफ डागणारा.
 लाबण्य, लाबन्य-पु. सौंदर्य, खारटपणा.
 लाबना-क्रि. स. आणणें, लावणें, स्पर्शणें,
 पेटविणें, जाळणें.
 लाबनि-स्त्री. पाहा 'लावन्य'.
 लावनी-स्त्री. ख्याल (गाणें), एक
 प्रकारचा छंद (कविता).
 लाबल्द-वि. निस्संतान.
 लाबलाब-पु. लोभ, तृष्णा.
 लावा-पु. चंडोल, लाही.
 लावापरछन-पु. लाजाहोम.
 लावारिस-पु. बेवारसी, ज्याचा कोणी
 वारस नाही असा मनुष्य.
 लावारिसी-वि. बेवारशी, अधिकारी
 नसलेली (वस्तु).
 लाश-स्त्री. प्रेत, देह.
 लाषना-क्रि. स. पाहाणें, न्याहाळणें.
 लास-पु. उड्या मारणें, बागडणें, नाच,
 कामचेष्टा, मुरका, नखरा, कटवणी.
 लासक-पु. मोर, नाच्या, शंकर, विलासी.
 -वि. खेळणारा, आळशी.
 लासा-पु. लस, चीक. [पसरणें.
 लासा लगाना-पाश टाकणें, कपटजाल
 लासानी-वि. अद्वितीय, बिनतोड, निरुपम.
 लासिका-स्त्री. नतंकी, वेश्या.
 लाह-स्त्री. लाख, शोभा.-पु. लाभ.
 लाहक-वि. मिसळलेला, आश्रित.
 लाहासिल-वि. निरर्थक, अनावश्यक,
 ज्यापासून कांहीं लाभ नाही असा.
 लाही-स्त्री. शेतांतील पिकाला लागणारी
 कीड, लाख.-वि. मळकट लाल रंगाचा.
 लाहु-पु. लाभ, फायदा.

लाहोल—पु. तिरस्कार दाखविण्याकरितां किंवा भूतप्रेतादिकांना पळविण्याकरितां मुसलमान लोक वापरीत असलेला शब्द.
लिंग—पु. लक्षण, एकाद्यागोष्टीचें अनुमान, होण्याजोगी गोष्ट, मूळ प्रकृति, शिस्त, शिवाची एक विशेष प्रकारची मूर्ति.
लिंगदेह—पु. सूक्ष्म शरीर.
लिंगी—वि. चिन्ह असलेला, वेशधारी.—
 पु. ब्रह्मचारी, तपस्वी, ढोंगी साधु, शैव, हत्ती, पक्ष.
लिअे—अ. साठीं, कारणें, करितां.
लिक्खाड—पु. खंदा लेखक (व्यंग).
लिख लोढा पड पत्थर—अक्षरशून्य.
लिखत—स्त्री. लेख, लेखी गोष्ट, दस्तबज.
लिखना—क्रि. स. लिहिणें, चित्र काढणें, चिन्ह करणें, पुस्तक, लेख किंवा कवितेची रचना करणें.
लिखा—पु. प्रारब्ध, दैव.—वि. लिहिलेलें.
लिखाई—स्त्री. लेख, लिहिण्याचें काम, लेखनशैली, लिहिण्याचा मोबदला, चित्र काढण्याची क्रिया, लिहिण्याची मजुरी.
लिखाना—क्रि. स. लिहविणें.
लिखापडो—स्त्री. पत्रव्यवहार, एखादी निश्चित गोष्ट लिहून घेणें, खत, पत्र.
लिखावट—स्त्री. लेखनशैली, लिपी, लिखाण.
लिखित—वि. लिहिलेलें, लेखाच्या रूपांत असलेलें, प्रमाणपत्र.
लिखितक—पु. जुनें चौकोनी अक्षर.
लिच्छवि—पु. कोशल ब मगध यांत राज्य करणारा एक राजवंश.
लिटाना—क्रि. स. निजविणें.
लिटट—पु. गाकर, आरोळी (जाड पोळी).
लिङ्गार—पु. कोल्हा.—वि. भेदरट, भित्रा.

लिथइना—क्रि. अ. लडबडणें, अपमान
लिथडा—वि. भरलेला, लिप्त. [होणें.
लिपटना—क्रि. अ. गळीं पडणें, आलिंगन देणें, तनमनघन लावणें, चिकटणें.
लिपटाना—क्रि. स. चिकटविणें, आलिंगन देणें, जोडणें.
लिपडा—पु. कापड.—वि. ओलें, थबथबीत.—स्त्री. कपडालत्ता.
लिपना—क्रि. अ. लिपलें जाणें, रंग किंवा ओली वस्तु पसरणें.
लिपवाई, लिपाई—स्त्री. लिपण्याची मजुरी अथवा क्रिया. [रंगवून घेणें.
लिपवाना, लिपाना—क्रि. स. लिपविणें, लिपिबद्ध—वि. लिखित, लिहिलेलें.
लिप्सा—स्त्री. लालच, लोभ, हाव, इच्छा.
लिक्काफा—पु. पाकिट (कागदाचें), मुलामा, दिखाऊ पोशाक, झिरझिरी वस्त्र, वरपांगी देखावा, लवकर नाश पावणारी वस्तु. [विणारा.
लिक्काफिया—वि. खोटें अवडंबर दाख-
लिबडी—स्त्री.
लिबडी बर्तन या बारदाना—घरचें संसाराचें
लिबास—पु. आच्छादन, पोशाक. [सामान.
लिबासी—वि. पोशाकी, नकली.
लियाकूत—स्त्री. योग्यता, विद्वत्ता, शील,
लिये—अ. साठीं, कारणें. [सामर्थ्य, गुण.
लिरबिरीं—बारीक, पिचपिचे.
लिलाट—पु. कपाळ, भाग्य, विहिरीची मोटेकडील बाजू. [करणें.
लिलाना—क्रि. स. गिळणें, इच्छिणें, लोभ
लिल्लाह—अ. ईश्वरासाठीं.
लिबाना, लिबालाना—क्रि. स. आणवून घेणें, बरोबर घेणें, ध्यावयास लावणें.

लिबाल-पु. गिन्हाइक.

लिहाज-पु. मर्यादा, शील, कृपा दृष्टी,
लज्जा, भीड, पक्षपात, व्यवहार दक्षता,
लाज, संकोच, आत्मसन्मान.

लिहाजा-अ. याकरितां. [उपहास.

लिहाडा-वि. नीच, निकामी.-स्त्री. निंदा,

लिहाडी-स्त्री. निंदा, उपहास.

लिहाडी लेना-टर उडविणें. [रजई.

लिहाफ-पु. लेप (पांघरण्याचा), मोठी

लीक-स्त्री. रेघ, चाकोरी, प्रथा, चाल,

खूण, सीमा, बदनामी, लांछन, गणना.

लीक करना, लीक खींचना-दृढनिश्चय
होणें. मर्यादा निश्चित करणें.

लीक खींच करके-प्रतिज्ञें.

लीक पीटना-जुन्याच मागानें जाणें.

लीख-स्त्री. ऊचें अडें, लीख.

लीचड-वि. निकामी, आळशी, कुच-
कामाचा, चिवट, पिच्छा पुरविणारा,
देवघेवीच्या कामांत अव्यवस्थित.

लीचम-वि. निरुपयोगी, आळशी, ओढ-
ग्रस्त, कंजूष, चिकट (माणूस).

लीची-स्त्री. लकूच वृक्ष व त्याचें पिवळें
फळ, लीची फळ.

लीझी-वि. रद्दी, निरस.

लीड-स्त्री. पशूची विष्टा.

लीन-वि. तन्मय, एकाद्या वस्तंत सामा-
वलेला, एकरूप, भक्त, निष्ठावंत.

लीपना-क्रि. स. लिपणें, सारवणें.

लीप पोतकर बराबर करना-नाश करणें,
धुळीस मिळविणें. [बाब लपविणें.

लीपा पोती करना-सारवण घालणें, सत्य
लीबड-पु. डोळ्याचें चिपड, चिखल.

लीम-पु. एक वृक्ष.

लीमू-पु. लिंबू.

लीर-स्त्री. चिठ्ठी, चिंधी, कात्रण.

लील-पु. निळीचें झाड, निळा रंग.-

वि. निळ्या रंगाचा.

लीलना-क्रि. स. गिळणें, घाईनें खाणें.

लीला-स्त्री. सोंग, अनादर, क्रिया, क्रिडा,
खेळ, प्रेमविनोद, विचित्र काम, सादृश्य,
प्रियानुकरण, सौंदर्य, देवतांच्या चरि-
त्राचा अभिनय.-पु. काळा घोडा.

लुंगाड, लुंगाडा-पु. लुच्या, लफंगा.-वि.
निळा. [प्रांतांत).

लुंगी-स्त्री. कमरेचें फडकें, फेटा (सीमा
लुंज, लुंजा-वि. लंगडालुळा, पर्णहीन
झाडाचें खोड. [लुळा, पर्णहीन वृक्ष.

लुंजपुंज-वि. लोळागोळा, अपंग, लंगडा,
लुंड, लुंडमुंड-पु. डोकें नसलेलें शरीर.

लुंडा-वि. पंख झडून गेलेला पक्षी.-पु.

लुआठा-पु. जळकें लाकूड. [सुताची पिंडी.

लुआब-पु. चिकट पदार्थ.

लुकंजन-पु. सिद्धांजन (डोळ्यांत हें
अंजन घालतांच मनुष्य अदृश्य होतो.)

लुक-पु. रोगण, ज्वाला, वानिश.

लुकठी-स्त्री. जळतें लाकूड.

लुकना-क्रि. अ. लपणें, लोपणें.

लुकमा-पु. घास (अन्नाचा).

लुकाट-पु. पिवळें व वाटोळें फळ येणारें
एक झाड व त्याचें फळ. [ठेवणें.

लुकाना-क्रि. स. दडविणें, लपविणें, आड

लुखिया-स्त्री. जारिणी, घूर्त स्त्री, वेश्या.

लुगडा-पु. वस्त्र, कापड, ओढणी.

लुगत-स्त्री. शब्दकोश, भाषा, अर्थ स्पष्ट
नसलेला शब्द.

लुगबी-स्त्री. ओल्या बस्तूचा गोळा.
लुगरी-स्त्री. फाटके धोतर.
लुगाई-स्त्री. पत्नी, स्त्री.
लुगात-स्त्री. 'लुगत'चे अ. वचन.
लुगवी-वि. शाब्दिक (जसे-लुगवीमानी
-शाब्दिक अर्थ).
लुचई, लुचुई-स्त्री. मैद्याची पातळ पुरी.
लुच्चा-वि. बदमाश, दुराचारी, नीच.
लुजलुजा-वि. लवचिक, निबंझ.
लुटकना-क्रि. अ. लटकणे.
लुटना-क्रि. अ. लुटलें जाणें, नष्ट होणें,
जमिनीवर आडवें होणें, लवंडणें.
लुटवाना-क्रि. स. लुटविणें (दुसऱ्या-
कडून). [विणें, फार दान देणें.
लुटाना-क्रि. स. उधळणें (धन), लुट-
लुटिया-स्त्री. लहान तांब्या, तपेली.
लुटिया डुबोना-सत्यानाश करणें.
लुटेरा-पु. डाकू, ठग, वाटमान्या.
लुठन-पु. लोळण.
लुठना-क्रि. अ. लोळणें, लवंडणें.
लुडका-पु. डूल. [लवंडणें.
लुडकना-क्रि. अ. गिरकी खात जाणें,
लुडकाना-क्रि. स. लवंडविणें.
लुडना-क्रि. अ. पाहा 'लुडकना'.
लुडाना-क्रि. स. पाहा 'लुडकाना'. [मारणें.
लुडियाना-क्रि. स. कपडा शिवणें, टीप
लुतरा-वि. चुगलखोर, लुबरा, हलकट.
लुत्थ-स्त्री. घड (देहाचे).
लुत्क-पु. मजा, स्वाद, दया, रोचकता.
लुडकी-स्त्री. दष्ट्यांतील भांग.
लुगना-क्रि. स. पीक काढणें, नाश करणें.
लुनाई-स्त्री. सौंदर्य, लावण्य, शेतकापणी,
त्या कामाची मजुरी.

लुनियो-स्त्री. लोणारी जात, निळवा.
लुनेरा-पु. शेत कापणीचें काम करणारा.
लुपना-क्रि. अ. लपणें, अदृश्य होणें.
लुपलुप-स्त्री. जनावरांचा गवत खातांना
होणारा आवाज.
लुपलुप करना-अत्यंत आतुर होणें.
लुब्धना-क्रि. अ. लुब्ध होणें.-क्रि. स.
लुब्ध करणें.
लुब्ध-वि. लोभावलेला, मोहित झालेला.
लुब्धक-पु. व्याध, पारधी, उत्तर गोला-
धांतील एक तेजस्वी तारा.
लुब्बे लुबाब-गोष्टीचा सारांश, तात्पर्य.
लुभाना-क्रि. अ. मोहित होणें, आसक्त
होणें, लालचावणें, भुरळणें, देहभान
नसणें.-क्रि. स. मोहून टाकणें, लालुच
दाखविणें, देहभान विसरविणें.
लुरकी-स्त्री. बाळी.
लुरना-क्रि. अ. झुलणें, आकर्षित होणें,
वाकणें, कुठून तरी एकदम येणें.
लूरी-स्त्री. व्यालेली गाय.
लुवार-स्त्री. उष्ण वाऱ्याची झुळुक.
लुहंडा-पु. लोखंडी हंडा.
लुहना-क्रि. स. मोहून जाणें.
लुहान-वि. रक्तबंबाळ.
लुहार-पु. लोहार.
लुहारी-स्त्री. लोहारीण, लोहाराचें काम.
लू-स्त्री. उष्ण वायूचा झोत.
लू मारना या लगना-झळ लागणें.
लूक-स्त्री. ज्वाला, झळ, पेटतें लाकूड,
उन्हाळ्यांतील गरम हवा, उलका,
तुटलेला तारा.
लूक लगाना-आग लावणें.
लूकटी-स्त्री. कोल्ही.

लूकना-क्रि. स. पेटविणें, लपविणें.-
क्रि. अ. लपणें. [किवा वासा.

लूकबाही-पु. होळींत रोवण्याचा एरंड

लूका-पु. ज्वाळा, झळ, जळतें लाकूड.

लूकी-स्त्री. ठिणगी, जळतें लाकूड.

लूकी लगाना-भांडण लावून देणें.

लूख-स्त्री. ज्वाला, झळ, पेटतें लाकूड,

उल्का, तुटलेला तारा.

लूखा-वि. रक्ष.

लूगा-पु. वस्त्र, धोतर.

लूटक-पु. लुटारू, डाकू, निस्तेज करणारा.

लूटखसोट-स्त्री. लूटफाट.

लूटना-क्रि. स. लुटणें, अयोग्य रीतीन घेणें,

फसवून घेणें, मोहित करणें, हिसकणें.

लूटपाट, लूटमार-स्त्री. लुटालूट.

लूत-स्त्री. कोळी (किडा).

लूता-पु. उष्ण वायूचा झोत.-स्त्री. कोळी

(किडा), कातोण, विषारी कीट,

मुंगी, रोग (चर्मव्रण), टिटवी.

लूती-स्त्री. ठिणगी. [घायाळ केलेला.

लून-पु. शेंपूट, मीठ.- वि. कापलेला,

लूनना-क्रि. स. पाहा 'लूनना'.

लूनिया-स्त्री. लोणारी जात, निळवा.

लूनी-पु. लोणी, हरभऱ्याची आंब, राज-

लूम-पु. शेंपूट. [पुतान्यांतील एक नदी.

लूमना-क्रि. अ. लटकणें, झुलणें.

लूरना-क्रि. अ. पाहा 'लूरना'.

लूला-वि. लूळा, असमर्थ, हात तुटका.

लूलू-वि. मूल, बागुलबुवा.

लूह, लूहर-स्त्री. उष्ण वायूचा झोत.

लेंड-पु. लेंडूक.

लेंडी-स्त्री. लेंडी (उंट, बकरी इ. ची).

लेहंड-डा-पु. झुंड, समूह, कळप (गुरा-

ले-पासून, आरंभ होऊन, [दोरांचा).

लेई-स्त्री. गिलावा, खळ, सुर्खी (चुना),

लापशी, लसदार चिकट पदार्थ.

लेई पूंजी-सर्वस्व.

लेकिन-अ. परंतु.

लेख-पु. लिपी, लेख, दस्तऐवज, देव.-

वि. लिहिण्यायोग्य.-स्त्री. पक्की गोष्ट.

लेखक-पु. लिहिणारा, ग्रंथकार.

लेखन-पु. लिहिण्याची क्रिया, लिहिण्याची

कला, चित्रकला.

लेखना-क्रि. स. लिहिणें, आकडे मोडणें,

हिशेब करणें, विचार करणें, अनुमानणें,

लेखनी-स्त्री. लेखणी. [समजणें.

लेखा-पु. हिशेब, नोंदवही, रजिस्टर,

खर्चाचें विवरण, अनुमान.

लेखा डेवढा या बराबर होना-हिशेब

चुक्ता होणें, तळपट करणें.

लेखा डेवढा या बराबर करना-हिशेब

चुक्ता करणें.

(किसीके) लेखे-एकाद्याच्या विचारा-

प्रमाणें, कोणाच्या समजुतीप्रमाणें.

लेजुर, लेजुरी-स्त्री. दोरा, सुतळी.

लेजम, लेजिम-स्त्री. लेझीम.

लेटना-क्रि. अ. आडवें होणें, निजणें,

पहुडणें, लवडणें, कलंडणें.

लेटाना-क्रि. स. आडवें करणें, निजविणें.

लेबी-स्त्री. एक जलाशयाजवळ राहणारा

पक्षी. [परत मिळणारी रक्कम.

लेन-पु. घेणें, कर्जाळ दिलेली रक्कम,

लेनदार-वि. घेणारा, सावकार.

लेनदेन-पु. सावकारी, देवघेवीचा व्यव-

हार, संबंध.

लेनहार-वि. घेणारा, सावकार.

लेना-क्रि. स. घेणें, धरणें, ताब्यांत ठेवणें, जिंकणें, लज्जित करणें, संभोग करणें, संचित करणें, बनविणें, जबाबदारी घेणें, स्वीकार करणें, स्वागत करणें.

लेना एक न देना दो-घेणें नास्ति देणें लेना करना-झगडणें. [नास्ति.

लेना न देना-उगीचच. [तोटा होणें.

लेने के देने पड़ना-निस्तरावें लागणें, (ऊधौके) लेने में न माधौके देने में—कोणाच्या अध्यांत ना मध्यांत, विना-कारण.

ले गिरना, ले भरना-आपल्याबरोबर दुस-यालाहि गोत्यांत आणणें, काहीतरी ले डालना-बिघडविणें. [प्राप्त करणें.

ले दे डालना-फिटफाट करणें, अपमान करणें.

ले पडना-क्रि. स. जवळ निजविणें, काढून नेणें, आपला स्वार्थ साधणें.

ले बीतना-बिघडविणें.

ले रखना-संग्रह करणें, संभाळणें.

ले रहना-ताब्यांत घेणें, बरोबर बाळगणें.

लेप-पु. सारवण्याची वस्तु, गिलावा.

लेपना-क्रि. स. लेप लावणें, गिलावा

ले पालक-पु. दत्तक पुत्र. [करणें, माखणें.

ले पालना-क्रि. स. बाळगणें (दुसऱ्याच्या

लेबुल-पु. लेबल. [बालकास), दत्तक घेणें.

लेखा, लेख-पु. गोऱ्हा.

लेव-पु. लेप, भांड्याच्या बूडाला लाव-लेली राख व माती, गिलावा, एक समय विभाग.

लेवा-वि. घेणारा.-पु. पाहा 'लेव'.

लेवा देवा-स्त्री. देणें घेणें, व्यवहार.

लेवार-पु. गिलावा, खरीददार. [णारा.

लेवाल, लेव्या-वि. घेणारा, खरेदी कर-

लेश-पु. अंश, कण, खूण, संसर्ग, संबंध, लेश-वि. अल्प, दोन कला काल जसें १८ निमेष-काष्ठ, २ काष्ठा-लव, १५ लव-कला, २ कला-लेश, २ लेश-क्षण.

लेषना-क्रि. स. पाहाणें, लिहिणें.

लेस-वि. थोडासा, जरीचा काठ, वेल, गिलावा.

लेसना-क्रि. स. जाळणें, डंख मारणें, थापणें, चिकटविणें, चुगली करणें, गिलावा करणें, भांडण लावणें.

लेसालेस-पु. रंगरंगोटी.

लेहंड, लेहंडा-पु. झुंड, समुदाय, एक बोली.

लेह-स्त्री. चाटण, अन्न भोजन, ग्रहण लाग-ण्याचा एक प्रकार.-वि. चाटणारा.

लेहन-पु. चाटण, चाटण्याची क्रिया.

लेहना-पु. चाटणें.

लेहाज-पु. पाहा 'लिहाज'.

लेहाजा-अ. यासाठी, म्हणून.

लेही-स्त्री. खळ.

लेह्य-वि. चाटण्याजोगें.-पु. चाटण, अमृत, लै-अ. पर्यंत. [अन्न.

लेंडो-पु. एक प्रकारची गाडी.

लेंतोलाल, -पु. टाळाटाळ.

लेंल-पु. रात्र.

लेंलो निहार-रात्रंदिवस.

लेंस-वि. सज्ज, शृंगारित.-पु. लेस, फीत,

लें-अ. पर्यंत. [एक बाण.

लो-क्रि. स. घ्या.-अ. छान, संबोधन,

लोंदा-पु. चिखलाचा गोळा. [खाली.

लोअि-पु. लोक-स्त्री. कांति, ज्योति, प्रभा.

लोअिन-पु. सौंदर्य, डोळा.

लोई-स्त्री. उंडा (पिठाचा), धाबळी.

लोकंदी-स्त्री. पाठराखणीस दिलेली दासी.

लोक-पु. प्रजा, जग, प्रदेश, दिशा, लोक, प्राणी, समाज, निजस्वरूप, प्रकाश, फल, भोग्य वस्तु, यश, निवासस्थान, समुदाय, व्यवहार, चक्षुरिन्द्रिय, विषय.

लोकना-क्रि. स. झेलणें.

लोकप, लोकपति-पु. लोकांचे पालन करणारा, ब्रह्मा, राजा, अष्ट दिशांचे स्वामी प्रत्येकीं.

लोकाट-पु. लुकाट वृक्ष व त्याचें फळ.

लोकाना-क्रि. स. उंच फेकणें, उडविणें.

लोकोक्ति-स्त्री. म्हण, एक अलंकार.

लोखंडी-स्त्री. गजवेल.

लोखर-पु. लोहार, न्हावी किंवा सुतार यांची हत्यारें.

लोग-पु. लोक, जनता, मनुष्य.

लोगाई-स्त्री. पत्नी, स्त्री.

लोच-स्त्री. नाजूकपणा, कंप (गळ्याचा), लचक.-पु. रुचि, अभिलाषा, अश्रु.

लोचन-पु. डोळा, नेत्र.

लोचना-क्रि. स. पाहाणें, प्रकाश पाडणें, आवड उत्पन्न करणें, इच्छा करणें.-क्रि. अ. इच्छणें, शोभणें, लालचावणें.

लोचुन, लोचून-पु. लोखंडाचा कीस.

लोट-स्त्री. प्रेम, लोळण.-पु. उतार, घाट (नदी इ. चा), नोट.

लोट जाना-बेशुद्ध होणें, हट्ट करणें, फार पसंत करणें, तळमळणें. [तडफडणें.

लोटता फिरना-जमिनीवर लोळणें,

लोट लगाना-पडून राहणें, हट्ट धरणें, लोळणें.

लोट पोट हो जाना-हंसून मुरकुंडी वळणें, बेचैन होणें, लोळणें, बेशुद्ध होणें,

एकाएकीं मरणें. [बारीक खडी.

लोटन-पु. एक कबूतर, रस्त्यांतील

लोटना-क्रि. अ. तळमळणें, लोळणें, विश्रांति घेणें, कुशीस वळणें, हट्ट करणें, खुश होणें, गडगडणें, मुग्ध होणें, मोहून जाणें.

लोटपटा-पु. अदलाबदल (खेळांत), वर वधूची पाटाची अदलाबदल.

लोटा-पु. तांब्या, लोटा. [करणें.

लोटा रखना-हलक्या दर्जाची नोकरी

लोटिया-स्त्री. लोटी.

लोडना-क्रि. स. आवश्यकता असणें.

लोडना-क्रि. अ. टोचणें, तोडणें, वेंचणें.

लोढा-पु. वरवंटा.

लोढा डालना-सारखें करणें, सपाट करणें.

लोढा ढाल-सत्यानाश.

लोढिया, लोढी-स्त्री. लहान वरवंटा.

लोत-पु. चोरलेलें घन, अश्रु, चिन्ह.

लोथ, लोथि-स्त्री. प्रेत.

लोथ गिरना-मारलें जाणें.

लोथ डालना-हत्या करणें, ठार मारणें.

लोथीं की भीत उठाना-अनेकजणांना मारून टाकणें.

लोथडा-पु. मासपिंड (हाड नसलेला).

लोथपोथ-स्त्री. बेशुद्ध, दमून जाणें.

लोथ-पु. लोघ, एक वृक्ष.

लोन-पु. मीठ, सौंदर्य, चमक, ऋण.

लोन उतारना-दुष्ट काढणें. [खाणें.

(किसीका) लोन खाना-कोणाचें अन्न

लोन न मानना-उपकार न मानणें.

(किसीका) लोन निकलना-विश्वास घाताचें प्रायश्चित्त मिळणें. [देणें.

(जलेपर) लोन लगाना-दुःखावर डागण्या

(किसी बातका) लोनसा होना—अप्रिय होंगे.

लोना—वि. खारट, सुंदर, तिखटमिठाचा.

—क्रि. स. कापणी करणें.—पु. क्षार, एक

कीड.—स्त्री. जादू करणारी एक स्त्री.

लोनाई—स्त्री. पाहा 'लुनाई'.

लोनिका, लोनी—स्त्री. एक भाजी, हरभऱ्याची आंब.

लोनिया—स्त्री. लोणारी जात, निळवा.

लोप—पु. नाश, लुप्त, विच्छेद, अभाव, प्रचारांतून जाणें (धर्म, जात, नाणें इ.), अतिक्रमण.

लोपना—क्रि. स. लपविणें, नष्ट करणें.—

क्रि. अ. लुप्त होंगें, नष्ट होंगें.

लोबान—पु. धूप.

लोबिया—पु. चवळी.

लोभ—पु. लालच, हांव, लोभ.

लोभना, लोभाना—क्रि. अ. लुब्ध होंगें.—

क्रि. स. लुब्ध करणें.

लोभार—वि. भुलविणारा, मोहून टाकणारा.

लोभी—वि. लालची, इच्छिणारा, मोह पाडणारा.

लोभ—पु. केशयुक्त शेंपूट, शरीरावरील केस.

लोमडी—स्त्री. खोकड, कोल्ही.

लोमश—पु. एका ऋषीचें नांव.—वि. अंगावर लांब केस असलेला.

लोमहर्षण—वि. भीषण, रोमहर्षण.

लोमाशिका—स्त्री. कोल्ही, खोकड.

लोय—पु. लोक, जनता, डोळा.—स्त्री.

ज्वाला, झळ.—अ. पर्यंत, समान.

लोयन—पु. डोळा. [कुंडल, अश्व.

लोर—वि. चंचल, उत्सुक.—पु. कानाचें

लोरना—क्रि. अ. हेलकावणें, लुकलुकणें, वांकणें, लोळणें, चंचल होंगें.

लोरी—स्त्री. अंगाई गीत.

लोरियो देना या गाना—मुलांना शोप-विण्यासाठीं अंगाई गीत गाणें.

लोल—वि. क्षुब्ध, हालणारा, बदलत राहणारा, उत्सुक, क्षणिक, चंचल, लोलुप.

लोलक—पु. लोलक, कानांतील डूल.

लोलुप—वि. लोभी, चटोर, अत्यंत उत्सुक.

लोबा—स्त्री. खोकड. [धागर.

लोहंडा—पु. घमेलें, तसराळें, कढई, लोखंडी

लोहंडी—स्त्री. पाहा 'लोहंडा'.

लोह—वि. तांबडे, लोखंडी, तांब्याचें.

—पु. लोखंड, पोलाद, तांबें, धातु, तांबडा बोकड, शस्त्र, मळ, रक्त, कासे, कृष्णागर, माशाचा गळ.

लोहसार—पु. पोलाद, पोलादी साखळी.

लोहंगी—स्त्री. एक तीक्ष्ण हत्यार.

लोहा—पु. लोखंड, लाल बैल, शस्त्र, हत्यार, लोखंडाची वस्तु.

लोहा करना—इस्त्री करणें.

लोहा गहना—शस्त्र घेणें.

लोहा बजना—युद्ध होंगें.

लोहा बजाना—युद्ध करणें.

(किसीका) लोहा मान जाना या मानना —वर्चस्व कबूल करणें.

लोहा लेना—युद्ध करणें. [करणें.

लोहेके चने चबाना—फार कठीण कार्य

लोहार—पु. घिसाडी, लोहार.

लोहारी—स्त्री. लोहाराचें काम.

लोहिया—पु. तांबडा बैल, लोखंडाचा व्यापार करणारा, वाणी व मारवा-

लोहू—पु. रक्त. [ड्यांची एक जात.

लोहलोहाना—रक्तबंबाळ.

लौं-अ. पर्यंत, सारखें.

लौंकना-क्रि. अ. दृष्टीस पडणें, चमकणें.

लौंग-पु. लवंग, मोरणी (नाकांतील).

लौंडा-पु. मुलगा, सेवक, मूर्ख, अन

लौंडापन-पु. मूर्खपणा, पोरखेळ. [नुभवी.

लौंडी, लौंडिया-पु. दासी, पोरगी.

लौंडीजना, लौंडीका बच्चा-पु. दासीपुत्र.

लौंड लपाड़े-वेजबाबदार.

लौंडाया-मुलांशीं मेळ ठेवणारा, पोरकट.

लौंडाया कारखाना-अस्ताव्यस्त.

लौंद-पु. अधिक मास.

लौंदा-पु. चिखलाचा गोळा.

लौं-स्त्री. ज्वाला, झळ, ज्योति, लय, ध्यान,

छंद, कामना, आवड, गोडी, चित्तवृत्ति,

लौलीन-तल्लीन.

[आशा.

लौआ-वा-पु. भोपळा.

लौकना-क्रि. अ. दुरून दृष्टीस पडणें.

लौका-पु. वीज, इंद्रधनुष्य, भोपळा.

लौकिक-वि. सांसारिक, व्यावहारिक.-

पु. सात मात्रांचा छंद. [शेला, घोडा.

लौकी-स्त्री. दुध्या भोपळा, पोहण्याचा

लौजोरा-पु. धातु गाळणारा कारागीर.

लौटना-क्रि. अ. परतणें.-क्रि. स. पालटणें.

लौटपौट, लौटफेर-पु. उलटापालट.

लौटाना-क्रि. स. परतविणें, खालीवर

लौन-पु. सीठ, लवण. [करणें, परत देणें.

लौना-पु. दोरा, कापणी.-वि. सुंदर.

लौनी-स्त्री. कापणी, लोणी, डोळा.

लौवा-पु. दुध्या भोपळा.

लौस-पु. भेसळ, संपर्क.

लौह-स्त्री. लाकडी पाटी, लाकडी तक्ता,

फळा, पुस्तकाचें मुखपृष्ठ.

ल्यारि, ल्यारी-पु. लांडगा.

ल्यावना-क्रि. स. पाहा 'लाना'.

[व]

वंक-वि. वाकडा.

[कठिण.

वंकट-वि. वांकडातिकडा, कपटी, बिकट,

वंकनाली-स्त्री. सोनाराची वंक नळी,

सुषुम्ना नामक नाडी.

वंटना-क्रि. स. हिस्सा करणें.

वंटक-वि. विभाग करणारा.

वंठ-पु. ठेंगणा मनुष्य, भाला.

वंठना-क्रि. अ. एकटें जाणें.-क्रि. स. हिस्सा

वंडर-पु. आश्चर्य.

[करणें.

वंडा-स्त्री. कुलटा.

वंदन-ना-पु. पूजा, स्तुति व प्रणाम.

वंदनमाला-स्त्री. दारावरील तोरण.

वंदनीय-वि. पूज्य, आदर करण्यास योग्य.

वंदिन, वंदीजन-पु. राजाचे स्तुतिपाठ

गाणारी जात, भाट.

वंश-पु. पांवा, कुळ, वर्ग, आठें (घराचें),

बांवू, पाठीचें हाड, नाकाच्या वरचें हाड,

बांसरी, हातापायाचें लांब हाड, मार्ग,

पाठीचा कणा, दहा हात (लांबी),

वंशलोचन, ऊंस. [संतति, वेळूचें बीं.

वंशज-वि. वंशांत उत्पन्न झालेला.-पु.

वंशधर-वि. वंशवृद्धि करणारा.-पु. संतान.

वंशावली-स्त्री. वंशावळ.

[वाहिनी.

वंशी-स्त्री. बांसरी, वंशलोचन, रक्त-

वंशीधर-पु. श्रीकृष्ण, मुरलीवाला.

वंशीवट-पु. वृंदावनांतील एक वडाचें झाड.

व-अ. प्रमाणें, सारखें, आणि.-पु. त्राय.

बाण, वरुण, बाहु, कल्याण, समुद्र, वस्त्र,

वडल्ला-अ. नाहीतर, अन्यथा. [वंदन-

वकअत-स्त्री. शक्ति, उंची, पत, महत्त्व.

वकालत-स्त्री. वकीली, दूतकर्म.

वकालतन-अ. वकीलाकरवीं.

वकालतनामा-पु. वकीलपत्र.

वकील-पु. दूत, राजदूत, प्रतिनिधि, वकील.

वक्त्र-पु. घटना, दुर्घटना.

वक्त्र-पु. समजूत, ज्ञान, अवकल.

(बे) वक्त्र-वि. मूर्ख, अज्ञान.

वक्त्र-पु. वेळ, अवसर, प्रसंग, सुटी.

वक्त्र लव जाना-वेळ निघून जाणे.

वक्त्र फक्त्र-अ. कधी कधी.

वक्त्र-वि. बोलण्याजोगे, निघ, दुष्ट,

अधीन-पु. कथन, स्टेटमेंट, निवेदन

पत्रक, कथन, घोषणा, जाहीरनामा,

बोलणे, निंदा.

वक्ता-वि. बोलणारा, बडबड्या, उत्तम

बोलणारा.-पु. अध्यापक, पंडित, वक्ता.

वक्ता झाडना-व्याख्यान झोडणे.

वक्त्र-पु. धार्मिक दान, धर्मार्थ दान

केलेली संपत्ति.

वक्त्रनामा-पु. दानपत्र. [स्थिरता.

वक्त्र-पु. आराम, सुट्टी, थोडासा उशीर,

वक्त्र-वि. वांकडा, कुटिल, संदिग्ध, द्वयर्थी,

लबाड, दुष्ट, क्रूर, उलट (गति), विरुद्ध.

-पु. मंगल, शानि, नदीचे वांकण, तगर.

वग्वरना-अ. नाहीतर.

वग्वरह-अ. इत्यादि, वगरे.

वचन-पु. बोलणे, उच्चार, भाषण,

वाक्य, नियम, आज्ञा, वचन, संख्या.

वक्त्र, वक्त्र-पु. वक्त्र:स्थळ, छाती, ऊर.

वजन-पु. भार, वजन, उच्चारांतील भार,

वजनी-वि. वजनदार. [मानमर्यादा.

वजह-स्त्री. कारण, चेहरा, पद्धति, रीत,

उत्पन्नाचे साधन.

वजा-पु. पीडा, कष्ट.

वजा-स्त्री. बनावट, सजावट, रीत,

स्थिति, प्रथा, जन्म देणे, रचना, मुजरा.

वजादार-वि. डोलदार, सिद्धांत आणि

प्रतिज्ञा पालन करणारा.

वजारत-स्त्री. मंत्रीपद, मंत्र्यांचे कार्यालय.

वजाहत-स्त्री. सौंदर्य, चेहऱ्यावरील रुबाव,

वजो-व. नीच, हलकट. [प्रतिष्ठा.

वजोफा-पु. विद्यार्थी, विद्वान इत्यादीना

मिळणारी वृत्ति, जप वा पाठ,

(मुसलमानांचा). [वजीर.

वजो-पु. मंत्री, दिवाण, बुद्धिबळांतील

वजो-स्त्री. मंत्रीपद.-पु. घोड्याची

एक जात.

वजो-पु. पंतप्रधान, मुख्यप्रधान.

वजो-पु. नमाजापूर्वी हातपाय धुण्याची

पद्धति. [निश्चिती.

वजो-पु. कार्यसिद्धि, शरीर, प्रगट होणे,

वजो-पु. 'वजह' शब्दाचे अ. वचन.

वजो-पु. वीज, इंद्राचे शस्त्र, पोलाद,

भाला, हिरा, रत्नास भोक पाडण्याचे

शस्त्र, आंबट पेज, काळा अभ्रक,

आंबळा, वावडिंग, वाळा, तालिमखाना,

तिळाचे फूल, श्वेतदर्भ, चर्मरज्जु.-

वि. अतिकठिण, फुलीच्या आकाराचा.

वजो-पु. मासे पकडण्याचा गळ.

वतन-पु. जन्मभूमि.

वतीरा-पु. पद्धति.

वक्ता-वि. बोलणारा, बडबड्या, उत्तम

बोलणारा.-पु. अध्यापक, पंडित,

वक्ता.

वदान्य-वि. अतिउदार, गोड बोलणारा.

ववि-पु. वद्य पक्ष.

बध-पु. हत्या.

बधूटी-स्त्री. नवरी.

बधूत-पु. योगी, संन्यासी.

बधूवंश-पु. स्त्रीजाति.

बन-पु. अरण्य, वाटिका, पाणी, घर,
शंकराचार्यांच्या अनुयायांची एक पदवी.

बनेला, बनेश्वर-वि. जंगली, बनचर,

बपुरा, बपुरा-वि. बिचारा. [बनवासी.

बक्रा, बक्रादारी-स्त्री. निष्ठा, वचनपूर्ति,

सज्जनता, वायदा पूर्ण करणें, मुरवत,

बक्रात-स्त्री. मृत्यु. [निभावणें, पूर्ण करणें.

बक्रादार-वि. वचनपूर्ति करणारा.

बबा-स्त्री. सांधीचा रोग.

बबाल-पु. भार, ओझे, संकट, आपत्ति.

बयस्क-वि. वयांत आलेला.

बयःसंधि-स्त्री. वयाच्या एका अवस्थेतून
दुसरींत जाण्याचा काळ.

बरंच-अ. परंतु, उलट.

बर-वि. उत्तम, जास्त चांगला.-पु. पसंती,
अभिष्ट, देणगी, इच्छा, विनंति, दानधर्म,

आवरण, कन्येचा स्वीकार, नवरा,

जांवई, गुग्गुळ, जार.-स्त्री. हळद,

त्रिफळा, गुळवेळ इत्यादि, पृथ्वी, मद्य.

-अ. पेक्षां, बरें.

बरक-पु. वर्ख, पुस्तकाचें पान.

बरक-पु. इच्छा, बर मागणें, आच्छादन.

वस्त्र, मुलीला मागणी घालणारा,

रान मूग, पित्तपापडा, बरी (धान्य),

होडीचें छत.

बरगलाना-क्रि. स. बह्कावणें.

बरजिज्ञ-स्त्री. व्यायाम.

बरजिज्ञी-वि. व्यायामासंबंधीं.

वरण-पु. वरुण, वायवर्णा, तट, कुंपण,

पूल, उंट, पसंती, मागणी, आच्छादन,

वैष्टन, विवाह, प्रतिबिंब, एकाद्या

कामाकरितां निवडणें, सत्कार.

वरदी-स्त्री. गणवेश.-वि. गुलाबी.

वरन्-अ. उलट, परंतु, इतकेंत नव्हे तर.

वरना-अ. नाहीतर, उलट.-पु. उंट.

वरम-पु. कवच, घर.

वरल-पु. गांधीलमाशी.

वरसा-पु. 'वारिस'चे अ. वचन, धन.

बरह-पु. पान.

बरासत-वारसा, वारसानें मिळालेलें धन.

बर-अ. जरी, एकवेळ. [समूह, संघ, सेना.

बरूथ-पु. रथाचें कवच, चिलखत, गृह,

वर्ग-पु. समूह, सजातीय वस्तुसमूह, श्रेणी,

वर्ग, अध्याय, चौरस, दोन समान

संख्यांचा गुणाकर, वर्ण समूह (क वर्ग

इ.). [भागानें नेणें.

बर्गलाना-क्रि. स. फूस देणें, भलत्या

वर्जन-पु. मनाई, त्याग.

वर्ण-पु. रंग, कांति, सौंदर्य, रूप, चार-

जाति (ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य व

शूद्र), प्रकार.-पु. अक्षर, शब्द,

कीर्ति, केशर, भेद, गुण, स्तुति, आकृति,

वस्त्र, आच्छादन, गीतक्रम, गाण्यांतील

राग, हत्तीची झूल, उटणें, सोनें,

कसाला लावणें, सूज, व्रत, चित्र,

पद्य रचना, ताल विशेष.-स्त्री. तूर.

वर्णन-पु. वर्णन, रंग देणें, लिहिणें.

बर्णमाला-स्त्री. अक्षरांची यथाक्रम लिहि-

लेली सूचि.

वर्तमान-वि. असणारा, जिवंत, हल्लीचें.-

पु. वर्तमान काळ.
वर्ष—पु. पाऊस, वृष्टि, शिंपणें, वर्ष, जंबु-
 द्वीप, वस्तीस्थान, ढग, दिवस, द्वीपाचा
वर्षगांठ—स्त्री. वाढदिवस. [मोठा भाग.
वर्षा—स्त्री. पाऊस, पावसाळा, स्पृक्का.
वलबला—पु. कल्लोळ, आरडाओरड,
वलाढत—स्त्री. प्रसवणें. [आवेश, मनोवेग.
वली—पु. मालक, शासन, साधु, फकीर.—
 स्त्री. सुरकुती, वळी, चवरीचा दांडा,
 सुगंधी द्रव्याची वेलबुट्टी.
वले, **वलेक**—अ. परंतु, पण.
वल्द—पु. औरस पुत्र.
वल्दियत—स्त्री. बापाचें नांव गांव.
वल्मीक—पु. वाळूळ, क्षुद्र रोग (मान,
 खांक, संधि इ. ठिकाणीं वाळूळा-
 सारख्या गांठी येणें), वाल्मीकी.
वल्लाह—अ. देवाची शपथ आहे.
वल्लाह आलम—ईश्वर चांगल्या रीतीनें
 जाणतो, ईश्वराला माहित.
वश—पु. इच्छा, ताबा, अधिकार, उपाय,
 ताबेदारी, मालकी.—प्रत्य. समानतादर्शक
 प्रत्यय (उदा.—परीवश-अप्सरेसारखा).
 —वि. ताब्यांतला, आज्ञाधारक, नम्र,
 मोहित, ग्रस्त.
वशका—वि. मालकीचें, हातचें.
वशीकरण—पु. वश करण्याची क्रिया, वश-
 करण्याचें साधन. [अधीन.
वशीभूत—वि. अधीन, दुसऱ्याच्या इच्छेच्या
वसंत—पु. वसंतऋतु (चैत्र, वैशाख),
 दैवी, संग्रहणी, अतिसार, रागभेद.
वसअत—स्त्री. विस्तार, लांबीरंदी, सामर्थ्य,
 सामावणी.

वसन—पु. आवरण, वस्त्र, निवास, घर,
 पोशाक, कमरपट्टा, तमालपत्र.
वसमा—पु. केसाला लावण्याचा कलप,
 उटणें, सोनेरी किंवा रुपेरी वस्त्रां
 छापलेला कपडा. [मार्गेपुढें करणें.
वसवास, **वसवसा**—पु. मोह, शंका, भय,
वसह—पु. बैल, वसु.
वसा—स्त्री. चरबी, मेद, मगज, मेंदू.
वसी—पु. ज्याच्या नांवानें मृत्युपत्र केलें
वसीअ—वि. विस्तृत. [आहे असा मनुष्य.
वसीका—पु. नातलगनांना व्याज मिळावें
 याकरितां सरकारांत ठेव म्हणून ठेवलेली
 रक्कम, या रकमेचें व्याज. [व्यवस्था.
वसीयत—स्त्री. अंतसमयीं इस्टेटीची केलेली
वसीयतनामा—पु. वारसापत्र (कायदेशीर
 शिक्का मोर्तब झालेलें). [वशिला.
वसीला—पु. संबंध, आश्रय, साहाय्य,
वसु—वि. मधुर, वाळलेलें.—पु. देवता (आप,
 ध्रुव, सोम, घर किंवा धव, अनिल,
 अनल, प्रत्यूष व प्रभास हे आठ),
 कुबेर, वृक्ष, तळें, (कृत्रिम) किरण,
 सूर्य, अगस्त्य, रुई, मंदार, अग्नि, शंकर,
 जुपणी, पिवळा मूग, द्रव्य, संपत्ति,
 जल, पदार्थ, सोने, रत्न, मेंगें, मीठ,
 सोरा, तूप, यज्ञिय द्रव्य.—स्त्री. तेज,
वसूल—पु. प्राप्ति.—वि. प्राप्त. [ऋद्धि.
वसूली—स्त्री. प्राप्ति, वसूल होणारा पैसा.
वस्त—पु. मध्यभाग, बोकड, बकरा, गूह, वस्तु.
वस्तु—स्त्री. पदार्थ, वस्तु, सत्य पदार्थ
 गोष्ट, दौलत, जिद्दगी, स्वभाव,,
 धर्म, सार, सत्त्वांश, विषय (गोष्टीचा),
 संविधानक.
वस्त्र—पु. कपडा, पोशाख, आच्छादन.

वस्त्र-पु. प्रशंसा, स्तुति, गुणवैशिष्ट्य.

वस्त्र-पु. दोन वस्तूंचा मेळ, एकीकरण,
मिलाफ, संयोग, मीलन, मृत्यु.

वस्त्राक-वि. प्रशंसक.

वह-सर्व. तो, ती, तें.-पु. वाहन नेणें,
प्रवाह, वाहन, घोडा, रस्ता, बैलाचा
खांदा, वायु, नद, चार द्रोण (माप).

वहवत्त-स्त्री. एकी.

वहवानियत-स्त्री. एकी, अनुपमता.

वहब-पु. उदारता.

वहबी-वि. दिलेला, भाग्यानें दिलेला.

वहम-पु. संशय, गैरसमजूत, शंका.

वहशत-स्त्री. असभ्यता, भीषणता, उद्ध-
टपणा, वेडेपणा, अधीरता, चंचलता.

वहसी-वि. जंगली, रानटी, असभ्य,
घाबरलेला, चंचल.

वहो-अ. त्याठिकाणीं, तेथें.

वहाबी-पु. एक मुसलमानी संप्रदाय
(अब्दुल वहाब नजदी हा याचा
संस्थापक होता म्हणून 'वहाबी' असें
नांव पडलें), या संप्रदायाचा अनुयायी.

वहित्र-पु. आगबोट, जहाज.

वहीं-अ. तेथेंच.

वही-स. तोच, निर्दिष्ट व्यक्ति, तेंच, तीच.

वहीब-वि. निरुपम, अप्रतिम.

वहीम-वि. वहिमी, संशयित, शंकेखोर,

वो-अ. तेथें, त्या जागेवर. [संशयी.

वा-अ. अथवा.-स. तो, ती, तें, (व्रज-
भाषा).-वि. उघडलेला, पसरलेला.

वा होना-क्रि. अ. स्पष्ट होणें, लक्षांत येणें.

वाह, वाहि-स. त्याला, तिला. [देणारा.

वाहज-पु. धर्मोपदेशक, चांगली शिकवण

वाकई-वि. वास्तविक, खरोखर. अ.-
खरोखरीच.

वाकक्रीयत-स्त्री. माहिती, ज्ञान, ओळख-
पाळख. [समाचार.

वाक्या-पु. घटना, घडलेली गोष्ट,

वाका-वि. स्थित, उभा असलेला,
घडणारा. [अनुभवी.

वाकिफ-वि. जाणणारा, माहिती असलेला,

वाकिफकार-वि. वाकबगार, माहितगार,
अनुभवी.

वाकियात-पु. 'वाक्या'चें अ. वचन.

वाकुची-स्त्री. एक ओषधि.

वाक्य-पु. भाषण, वाक्य, आज्ञा, नियम,
वार्तिक, सूर्याच्या गतीवरून केलेलें

वागुरा-स्त्री. जाळें, फांस. [गणित.

वागुरावृत्ती, वागुरिक-पु. पारधी.

वागुलि-पु. विड्यांचा डबा.

वागुलि (वि)क-पु. तांबूल देणारा.

वाग्मी-वि. वक्ता.-पु. बृहस्पति, नैयायिक.

वाग्य-वि. मितभाषी, सत्यवादी.

वाच्-स्त्री. शब्द, भाषण, करार, वचन,
सरस्वती, भाषा.

वाचक-वि. सांगणारा, बोलणारा, बोधक
(अर्थाचा).-पु. वक्ता, वाचणारा,

निरोप सांगणारा. [स्वती, वचन, शब्द.

वाचा-स्त्री. वाणी, वागिंद्रिय, सर-

वाच्य-वि. बोलण्यास किंवा सांगण्यास

योग्य, निंद्य, शब्दाचा मुळचा (अर्थ).-

पु. निंदा, दूषण, मूळ अर्थ, प्रति-

पादनाचा विषय.

वाज-पु. धार्मिक उपदेश, कथा, उपदेश.

वाज-पु. पंख, बाणाचें पीस, आवाज,

वेग, जोर, बोकड, मुनि, तूप, पाणी,

अन्न, यज्ञाभ, श्राद्धांतला चरू, यज्ञसमा-

प्तीचा मंत्र.

बाजा-वि. बनविणारा, उघड, स्पष्ट, विस्तृत.

बाजिब-पु. दुसऱ्यावर अवलंबून न राहणारा, मासिक अथवा दैनिक पगार.

-वि. योग्य, उचित.

बाजिबुलरहम-वि. दया, योग्य.

बाजिबात-स्त्री. आवश्यक कामें, वसूल व्हावयाच्या रकमा.

बाजिबी-वि. उचित, आवश्यक, योग्य.

-पु. मासिक वा दैनिक पगार.

बाट-पु. मार्ग, कुंपण, आवार, श्रीडावन, बाग, मंडप, जोंघळा, जांघवास्तुभूमि.-वि. वडाचें. [ब्राह्मणाचा पुत्र.

बाटधान-पु. ब्राह्मण स्त्री व बहिष्कृत

बाडव-पु. वडवाग्नि, ब्राह्मण, पाताळ.

बाणी-स्त्री. सरस्वती, बोलणें, भाषा, नाद, आवाज, ग्रंथ, बोलण्याची शक्ति, स्वर. [देवडी.

बातायन-पु. घोडा, तंबू, खिडकी, शरोका,

बातु(तू)ल-वि. वेडा, बरळणारा, वात-रोगी, वातकारक.-पु. वावटळ.

बाद-पु. बोलणें, भाषण, विधान, वाक्य, वृत्तांत, वादविवाद, तत्त्वज्ञानार्थ केलेली चर्चा, स्पष्टीकरण, मत, सिद्धांत,

बादा-पु. वायदा, करार. [ध्वनि, फियदी.

बादा करना या रखना-करार करणें, वचन

बादा पूरा करना-प्रतिज्ञापूर्ण करणें. [देणें

बादा खिलाफी, बादा टालना-प्रतिज्ञाभंग

बादित्र-पु. वाद्य, वादनकला. [करणें.

बाबी-स्त्री. फियदी, खिड, बोलणारा,

बाद करणारा, मतस्थापक, सूर वर खालीं

करण्याकरितां चर्मवाद्यांत ओवलेली

बांध-पु. बाजा, वाद्यध्वनि. [दोरी.

बापस-वि. परत आलेला, परत झालेला.

बापसी-स्त्री. परतणी.

बाफिर-वि. पुष्कळ.

बाफ्री-वि. पुरेसें, पाहिजे तितकें, खरा.

बाबिस्ता-पु. संबंधी.-वि. संबंध.

बास-वि. डावा, डावीकडचा, उलटा,

प्रतिकूल, खट्याळ, वक्र, कुटिल, अधम,

अतिसुंदर, मनोहर, इष्ट, मागण्यास

योग्य, खुजा.-पु. प्राणी, स्तन, कांस,

सर्प, मदन, निषिद्ध गोष्ट, शंकर, धन,

उधार, कर्ज.

बासक-पु. क्षत्रिय व वेश्या यांचा पुत्र.

बासन-वि. ठेंगणा, लहान, वांकलेला,

नम्र, नीच, पूज्य.-पु. विष्णूच्या अवतारा

पैकीं, पांचवा, दक्षिणेचा दिग्गज,

कंकराळ, अंकोट. [सरस्वती.

बामा-स्त्री. स्त्री, पत्नी, लक्ष्मी, गौरी,

बाय-पु. विणणें.-स्त्री. वात, वायु, दुःखा-

दिचा सूचक शब्द, (जसें-वायकिंस्मत-

हायरे भाग्य). [तेल.

बायस-पु. कावळा, अगळू चंदन, टपिण

बायन, बायनक-पु. व्रतनिमित्त ब्राह्म-

णास देण्याचें वाण, निरशनाचा पदार्थ.

बायु-पु. वारा, वायुदेवता, शरीरांतले पंच

प्राण, वातरोग.

बार-वि. सारखें (जसें-मजनें बार-मजनें

सारखा), करणारा (जसें-उम्मेदवार.

आशा करणारा).-प्रत्यय. के. अनुसार,

दर, (जसें माहवार-दरमहा).-पु. दिवस,

पाळी, वेळ, संधि, अवसर, समुदाय,

ढीग, दार, आच्छादन, शंकर, पांढरा

आघाडा, मद्यपान, पाणी, वारांगना,

वारनारी, वारयुवति, वारयोषिता.-

स्त्री. वेश्या.

वारकीर-पु. बायकोचा भाऊ, वडवानल, ऊ, फणी, हमाल, युध्दाश्व.

वारंवार-अ. पुनः पुनः

वारक-वि. निवारक, निषेधक.-पु. एक अश्व, एक अश्वंगति, पीडास्थान, वाळा वनस्पती.

वारण-वि. निवारक.-पु. हत्ती, चिलखत, सोंड, निरोध, दूर सारणें, अंकुश, संरक्षण, द्वार, कवाड.

वारदात-स्त्री. मारामारी, दंगा, अपघात.

वारन-स्त्री. निर्मात्य, बली, त्याग. -पु. तोरण, हत्ती, अडथळा.

वारना-क्रि.स. ओवाळून टाकणें, कुरवंडी करणें, त्याग करणें.-पु. त्याग.

वारने जाना-स्वतःस ओवाळून टाकणें.

वारपार-पु. आरपार, (नदी वगैरेचीं) दोन्ही टोके.-अ. या तीरापासून त्या तीरापर्यंत. या टोकापासून त्या टोकापर्यंत, आरपार.

वारफेर-पु. त्याग, बळी.

वारफेरी-स्त्री. त्याग, बळी.

वारा-पु. लाभ, काटकसर.-वि. स्वस्त.

वारेसे, वारेपर-सवलतीनें.

वारे न्यारे हो जाना-उलाढाल होणें, मिळकत होणें, रंकाचा राव होणें.

वारा न्यारा-पु. निकाल, निर्णय शेवट (तंट्याबळेडयाचा).

वारिज-पु. कमळ, शंख, कौडी, शुध्द

वारिजात-पु. कमळ. [सोनें, शिंपला.

वारियो-स्त्री. बळी, त्याग.

वारिस-पु. वारस, परंपरागत हक्कदार.

वारी-स्त्री. घर, बाडा, बाग, हत्तीला बांधण्याची जागा किंवा दोरी, हत्तीला

हि. म. को. ३३

घरण्याचा खळगा, जळपात्र, कळशी, सरस्वती, कैदी-स्त्री. वाळा, प्रवाश्याची टोळी.

वार्षिक-वि. वर्षा ऋतूतील, प्रतिवर्षाचें, वर्षभर पुरणारें.

वार्षिकी-स्त्री. पावसाळ्यांत वाहणारी नदी.

वाला-प्रत्य. संबंधसूचक प्रत्यय (उदा. मकानवाला).-स्त्री. एक प्रकारचें उपजाति वृत्त.

वालिव-पु. पिता, वडील.

वालिवे मांजिव-पूज्य पिता.

वालिव-स्त्री. आई.

वालिवैन-पु. आई बाप. [कोलाहल.

वावैला-पु. विलाप, शोक, आरडा ओरड,

वाशुब-स्त्री. प्रफुल्लता.

वास-पु. सुगंध, रहाणें, वासस्थान, वस्त्र, सभागृह तमालपत्र, अड्डसा.

वासना-स्त्री. स्मरण, कर्माचा मनावर रहाणारा संस्कार, ज्ञान, अज्ञान, इच्छा, सुगंधित करणें.

वासक-स्त्री. अड्डसा.

वासिका-वि. अड्डसा. [पोहोंचलेला.

वासिल-वि. वसूल झालेला, मिळालेला,

वासिलबाकी-वसूल आणि बाकी रक्कम.

वास्तव-वि. वास्तविक, यथार्थ.

वास्ता-पु. संबंध.

वास्ते-अ. करितां, साठीं, सबब, हेतु.

वाष्प-स्त्री. वाफ, अश्रु.

वाह-अ. वाहवा.

वाहन-वि. जय मिळवून देणारा.-पु. नेणें, हांकणें, प्रवाससाधन, वल्हे.

वाहवाही-स्त्री. लोकस्तुति.

बाहि-सर्व. त्याला, तिला.

बाहिव-वि. एकटा. एकवचन.-पु. ईश्वर.
बाहिनी-स्त्री. सैन्य, सैन्याचा एक प्रकार
(यांत ८१ हत्ती, ८१ रथ, २४३ घोडे
व ४०५ पायदळ सैनिक असतें).

बाहिव-वि. क्षमाकरणारा, दाता, उदार.

बाहियात-वि. व्यर्थ, वाईट.

बाही-वि. आळशी, सुस्त, कुचकामाचा,
मूर्ख, उडाण टप्पू.

बाहीतबाही-वि. वेडेंवांकडें, अभद्र, मूर्ख,
उडाणटप्पू, असंबध्द.

बिब-पु. झुंड, बिंदु, शून्य.

बिध-पु. विध्याचल.

बिकच-वि. फुललेलें.

बिकट-वि. कुरूप, भयंकर, क्रूर, विशाल,
वक्र, कठिण, दुर्गम, दुस्ताध्य.

बिकरार-वि. विक्राळ, बेचैन, भयानक.

बिक्रल-स्त्री. कलेचा अंश.-वि. व्याकुळ,
बेचैन, अपूर्ण, खंडित, व्यंग असलेला,
विरहित, भ्यालेला, गोंधळलेला,
निश्चेष्ट, निरुपयोगी, दीनवाणें.-स्त्री.
कलेचा $\frac{1}{2}$ अंश.

बिकार-पु. रूपांतर, फेरफार, रोग, मनो-
विकार, व्यग्रता, दोष, मन बदलणें.

बिकास-पु. उमलणें, वाढ, प्रसार.

बिक्रम-पु. गति, पाऊल टाकणें, जिंकणें,
पराक्रम, अति सामर्थ्य, स्थान, विष्णु,
विक्रमादित्य.

बिक्रमी-पराक्रमी, विष्णु, योद्धा, सिंह.

बिकृत-वि. बदललेला, रूपांतर झालेला,
बिघडलेला, रोगी, वीट आलेला,
कुरूप, विलक्षण, विकारवश झालेला,
भयंकर, दुःस्वभावी, म्लान, असंस्कृत,
अपकार, नुकसान.

बिबिप्त-वि. वेडाळ, चंचल, लहरी, व्याकुल,

क्षुब्ध, नाकारलेलें, विदीर्ण केलेलें.

बिख, बिष-पु. बिष.

बिखान, बिषाण-पु. शिंग, हत्तीचा दांत,
बिखायेंध-स्त्री. कडू वास. [डुकराचा सुळा.

बिख्यात-वि. प्रख्यात,

बिगंध-वि. वासरहित, दुर्गंधयुक्त.

बिगत-वि. नाहीसें झालेले, मृत, अंधुक.

बिगहित-वि. निघ, दुष्ट.-पु. निंदा.

बिगोना-क्रि. स. लपविणें.

बिगोया-वि. अदृश्य, गुप्त, लपविलेलें.

बिग्रह-पु. ताणणें, शरीर, आकार, पृथ-
क्करण, पोटभाग, विस्तार, भांडण,
विशेषज्ञान, लढाई.

बिघन-पु. बिघ्न.

[दूरदर्शी.

बिचक्षण-वि. निपुण, कुशल, विद्वान,

बिचच्छन-वि. अतिशय बुद्धिमान, चतुर.

बिचरण-पु. भ्रमण, फिरणें.

बिचरनि-स्त्री. प्रवास, संचार. [सरकलेलें.

बिचल-वि. चंचल, जागेपासून बाजूला

बिचलना-क्रि. अ. सरकणें, अधीर होणें,
प्रतिज्ञा भंग करणें.

बिचलाना-क्रि. स. विचलित करणें,

बिचार-पु. विचार, चर्चा, चौकशी, युक्ता-
युक्त विचार, दूरदर्शीपणा, भावना,
मुकदम्याची सुनावणी.

बिचारक-पु. विचारी, विचार करणारा,
न्याय देणारा. [पत्ता लावणें.

बिचारना-क्रि. अ. विचार करणें, विचारणें,

बिचारणीय-वि. विचार करण्याजोगें.

बिचिकित्सा-स्त्री. संशय, अनिश्चितपणा,
चूक, तत्त्वनिर्णय.

बिचित्र-वि. अनेक रंगांचें, नाना तऱ्हेचे,
सुंदर, आश्चर्यकारक,

बिच्छेद-पु. कापणें, मोडणें, ताटातूट,

खंड पडणे, निषेध, भद, मतभेद;
विभाग, ग्रंथभाग, नाश, विरह, कवि-
तेंतील यति.
विच्छलना-वि. घसरणे, खाली येणे.
विछोई-वि. वियोगी.
विछोह-पु. वियोग, विरह.
विजन-वि. निर्जन, एकांत.-पु. पंखा.
विजना-पु. पंखा.
विजय-पु. जय, अर्जुन, यम, विमान.-स्त्री.
पार्वती, पार्वतीची सखी, भांग, नीळ,
दुर्वा, शमी इत्यादि वस्तु.
विज्जारत-स्त्री. पाहा 'वज्जारत.'
विजित-पु. जिंकलेला देश, जिंकलेली वस्तु.
विजिगीषा-स्त्री. विजयाची इच्छा, महत्त्वा-
कांक्षा, स्वार्थासाठीं निंदकायांत प्रवृत्ति.
विजेता-पु. शूर, पराक्रमी, विजयी, जेता.
विजे, विजय-स्त्री. विजय, जीत.
विजोग, वियोग-पु. वियोग.
विजोर-वि. दुर्बळ, कमजोर.
विज्जुलता-स्त्री. वीज. [सूचना.
विज्जन्ति-स्त्री. जाहिरात, ताकीद, पूर्वं
विज्ञान-पु. ज्ञान, नैपुण्य, विशेष ज्ञान,
विविध ज्ञान, शिल्प, कला, ज्ञानेंद्रिय,
अतींद्रियविषयक ज्ञान, बुद्धि, बातमी,
माहिती, आत्मैक्य ज्ञान.
विज्ञापन-पु. विनंति, उपदेश, कळवणे.
विटप-पु. फांदी, नवांकुर, पल्लव, लता,
शाखापल्लवविस्तार, शुबका, वृषण व
जोष याचा मधला पडदा.
विडंबना-स्त्री. विडंबन, थट्टा, अनुकरण,
सोंग, फजिती, फसविणे, पीडा, वेडा-
वणे, तिरस्कार.
विडर-अ. निराळें, अंतराअंतरावर.

विडरना-क्रि. अ. फैलणे, विखुरणे, पळणे
धावणे.
विडरना, विडारना-क्रि. स. 'विखुरणे, पस-
रणे, पळविणे, पाठलाग करणे, नष्ट
वित्ताना-क्रि. अ. व्याकुळ होणे. [करणे.
वितपन्न-पु. प्रवीण, निपुण.-वि. घाबरलेला.
वितरण-पु. वाटण्याची क्रिया, अर्पण
करण्याची क्रिया.
वितरना-क्रि. स. वाटणे, देऊन टाकणे.
वितरेक-अ. व्यतिरिक्त, खेरीज.
वितस्ता-स्त्री. झेलम नदी.
वितान-वि. रिकामें, निःसत्त्व, उदास,
मूर्ख, दुष्ट, यज्ञ, विस्तार, मोठा तंबू,
समूह, रिकामी जागा, एक प्रकारचा
वितानना-क्रि. स. मंडप घालणे. [छंद.
वितुंड-पु. हत्ती.
वितु-पु. सामर्थ्य, संपत्ति, वित्त.
विथक-पु. वारा.
विथकना-क्रि. अ. थकणे, गळून जाणे,
आश्चर्याने थक होणे.
विथकित-वि. थकला, भागलेला, आश्चर्याने
किंवा मोहाने गप्प झालेला. [करणे.
विथराना-क्रि. स. पसरविणे, इकडे तिकडे
विथा-स्त्री. व्यथा, पीडा, व्याधि.
विथुरना-क्रि. स. विखुरणे, फुटणे, पसरणे.
विथोरना-क्रि. स. वेगळें काढणे.
विद-वि. ज्ञाता, मिळविणारा, (समासांतीं-
जसें, ज्ञानविद)-पु. बुध, ज्ञान.
विदग्ध-वि. कारस्थानी, सुंदर, सभ्य,
नागरिक, शिजविलेले, चतुर, प्रेमळ.-
पु. रसिक, पंडित, रंडीबाज.
विडरना-क्रि. अ. फाटणे, विदीर्ण होणे.-
-क्रि. स. फाडणे, तुकडे करणे.

विबलना-क्रि. स. नाश करणें.
 विबा-स्त्री. ज्ञान, बुद्धि, रवानगी, प्रस्थान,
 निरोप (जाताना घेतात तो).
 विबा बेना-निरोप देणें.
 विबा जोगना-निरोप घेणें.
 विबाई-स्त्री. प्रस्थान, जाण्याची परवानगी,
 निरोप, पाठवणी, अहेर.
 विदारक-पु. नदीचें पात्र दुभागणारा खडक,
 आटलेल्या नदींत खणलेला खळगा.-
 वि. चिरणारा, फाडणारा.
 विदारना-क्रि. स. फाडणें, फोडणें, चिरणें.
 विबाही-पु. दाहक वस्तु.
 विबित-वि. ज्ञात, प्रख्यात, कबूल केलेलें,
 प्राथित-पु. विद्वान, ज्ञान, कीर्ति, लाभ.
 विबूषक-वि. निंदक, बिघडविणारा.-पु.
 कथानायकाचा थट्टेखोर सोबती,
 कामुक, थट्टेखोर. [क्रि. अ. दुःखी होणें.
 विबूषना-क्रि. स. दुःख देणें, दोष देणें.-
 विवेश-पु. दुसरा देश, परदेश.
 विवेशिया-पु. प्रेमविरहाचें ग्रामीण नाटक.
 विद्यमानता-स्त्री. अस्तित्व.
 विद्या-स्त्री. विद्या, ज्ञान, तत्त्वज्ञान, मंत्र.
 विद्यार्थी-पु. विद्या शिकणारा, शिष्य.
 विद्यालय-पु. शाळा.
 विद्रोह-पु. बंड.
 विद्रोही-पु. बंडखोर.
 विद्वत्ता-स्त्री. पांडित्य.
 विद्वान-पु. पंडित.
 विधना-पु. विधाता, ब्रह्मदेव.-स्त्री. भवि-
 तव्यता.-क्रि. स. मिळविणें.
 विधर-अ. तिकडें.
 विधौत्सना-क्रि. स. सत्यानाश करणें.
 विधाता, विधातु-पु. ब्रह्मदेव, कर्ता,

उत्पादक, रूखमत्स्यांपैकीं एक तारा,
 दैव, माया, मदन.
 विधान-पु. अमलांत आणणें-पु. योजना,
 कार्यक्रम, व्यवस्था, प्रणाली, राज्य-
 घटना, कृत्य, यत्न, साधना, प्रतिकार,
 रचना, निर्मिति, उपाय, युक्ति, आज्ञा,
 हत्तीचें/अन्न, नियम, विधिवाक्य, वेद,
 दैव, संस्कार, पूजन, उद्देशून सांगणें,
 द्रव्य, वैर. [षद.
 विधान निर्मात्री परिषद-स्त्री. घटनापरि-
 विधानलेखक-पु. घटनापंडित.
 विधि-पु. करणें, कृत्य, क्रिया, पद्धत,
 योग्य पद्धत, प्रकार, आज्ञा, धर्मनियम,
 विधिवाक्य, धर्मकृत्य. अनुष्ठान, वर्तन,
 अवस्था, उत्पत्ति, सृष्टि, प्राक्तन, कर्म,
 रक्षण, बंदोबस्त, क्रियाफल, सिद्धि,
 साधन, वैरण, दाणा, काल, ब्रह्मदेव,
 विष्णु.
 विधि बैठना-क्रि. अ. मेळ बसणें, इच्छानुकूल
 व्यवस्था होणें, शास्त्रोक्त विधान होणें.
 विधिरांनी-स्त्री. सरस्वती, ब्रह्मदेवाची स्त्री.
 विधेय-वि. करण्यास योग्य, स्वाधीन, वश,
 नम्र, आज्ञाधारक, अनुकूल, सांगण्यास
 योग्य-पु. कर्तव्य, सेवक.
 विन-सर्व. ते, त्या, तीं.-अ. शिवाय, विना.
 विनत-वि. वांकलेला, नम्र. वांकडा, शिक्षि-
 त.-स्त्री. टोपली, शिपतर.
 विनय-पु. शिक्षण, बळण, शिष्टाचार,
 नम्रता, दूर करणें, नियमन, शिक्षा,
 नीति, अनीति, वर्तन.
 विनाश-पु. नाश, नष्टर जग, कार्यब्रह्म,
 अदर्शन, गुप्त होणें, खराबी.
 विनिपात-पु. पडणें, नाश, अवनति, विपत्ति,

मोठें संकट, अनर्थ, नरक, मृत्यु, पीडा, उपद्रव, अपमान.
 विनिमय-पु. अदलाबदल, गहाण, कार्य.
 विनियोग-पु. वियोग, त्याग, उपयोग, नेमणुक, योजना, विरोध.
 विनेता-त-पु. पुढारी, नायक, शिक्षक.
 विन्यास-पु. हवाली करणे, व्यवस्थेत ठेवणे, मांडणे, ठेव, रचना, समूह.
 विपंची, विपंचिका-स्त्री. वीणा, क्रीडा, खेळ.
 विपक्ष-पु. शत्रु, सवत, प्रतिपक्षी, विरुद्ध, उदाहरण, साध्य नसलेले, सैन्य.
 विपत्ति-स्त्री. संकट, नाश, मृत्यु.
 विपन्न-वि. मूर्च्छित, विध्वंस केलेला, विपदग्रस्त.
 विपर्यय-पु. विरोध, बदल, अभाव, नाश, उलटापालट, उलट स्थिति, वैर, अडथळा, आपत्ति, विपरीत वर्तन, प्रलय-काळ, भ्रम, गैरसमज, चूक.-वि. उलट.
 विपर्यस्त-वि. उलट झालेला, बदललेला, विपरीत.
 विपर्यास-पु. बदल, रूपांतर, उलटपणा, विरोध, प्रतिकूलता, चूक, अदलाबदल,
 विप्र-पु. ब्राह्मण, ज्ञानी, पिंपळ, शिरस.
 विप्रलभ-पु. फसवणूक, वियोग, भांडण, विरोध.
 विप्लव-पु. तरंगणे, पसरणे, प्रसिद्धि, गोंधळ, प्रमाणसाहित्य, झोंबाझोंबी, अशस्त्र कलह, उध्वस्त करणे, लुटणे, उपद्रव, नाश, प्रलय, उल्लंघन, संकट, दुष्कर्म, आरशावरील मळ., धुरळा.-वि. अनन्वित, असंबद्ध. [विभक्ति.
 विभक्ति-स्त्री. विभाग, फारकत, हिस्सा,
 विभिन्न-वि. विदारित, पालटलेला, मिश्रित,

निराश, विविध, गोंधळलेला, बेगळा, अनेकविध.
 विभीति-स्त्री. भय, शंका.
 विभेदक-पु. भेट.
 विभ्रम-पु. भ्रमण, चक्राकार, खळबळ, गोंधळ, धाई, चूक, भ्रांति, धाईने उलटे दागीने घालणे, विलास, काम-चेष्टा, सौंदर्य, शोभा, विभ्रम, लहर, गर्व.-स्त्री. वृद्धावस्था.
 विभ्राट-पु. तंटा, उपद्रव, पक्षपात, संकट.
 विमत-वि. अमान्य, प्रतिकूल, तिरस्कृत, संदिग्ध, वादविषयभूत.-पु. शत्रु.
 विमाता-स्त्री. सावत्र आई.
 विमान-वि. अपमान केलेला.-पु. घोडा, वृद्ध माणसाची मेल्यानंतर सजविलेली
 विमुद-वि. उदास, खिन्न. [तिरडी, रथ.
 विमूढ गर्भ-पु. पोटांतच मेलेलें मूल.
 विमोट-पु. वाळवीने केलेलें घर.
 वियंग-पु. महादेव.-वि. दोन अंग असलेला.
 विय-वि. दोन, जोडी, दुसरा.
 वियो-वि. दुसरा, अन्य.
 वियोगांत-वि. शोकांत नाटक किंवा गोष्ट.
 विरंचि-पु. ब्रह्मदेव. [वैराग्य.
 विरक्ति-स्त्री. असंतोष, औदासिन्य,
 विरथा, वृथा-वि. वृथा, व्यर्थ.
 विरद, विरुद-पु. स्तुति, स्तोत्र, ओरडणे, पुकारणे, प्रशंसासूचक पदवी.
 विरसा-पु. वारसा.
 विरह-पु. वियोग, अभाव, वैरभाव. [वेतन,
 विरहिणी-वि. विरह पीडित.-स्त्री. मजूरी,
 विराग-पु. रंगहीनता, रंगांत बदल, असंतोष, अप्रीति, उदासीनता, निरिच्छता.
 विराजना-क्रि. अ. शोभणे, हजर असणे,

बसणें.
 विराम-पु. थांबणें, विसांवा, अखेर, विश्रां-
 तिस्थान, कवितेंतील यति.
 विरामचिन्ह-पु. वाचतांना व लिहितांना
 थांबवयाची जागा समजण्याकरितां
 केलेलें चिन्ह.
 विरामसंधि-पु. शस्त्रसंधि, तात्पुरता तह.
 विरासत-स्त्री. पाहा 'वरासत'.
 विरहना-क्रि. अ. अडकणें.
 विरह-पु. पाहा 'विरद'.
 विरहावली-स्त्री. यशोगान.
 विरह-वि. प्रतिकूल, अपकारक, असंबद्ध
 (भाषण), व्यापलेलें, मतभेद, वैर.
 विरेचक-वि. रेचक.
 विरेचन-पु. जुलाबाचे औषध, रेचक.
 विरोध-पु. अटकाव, अडथळा, वेढा, निग्रह
 असंबद्धता, वैर, भांडण, संकट, नाश,
 एक अर्थांलंकार. [शत्रुत्व धरणें.
 विरोधना-क्रि. स. विरोध करणें, वैर करणें,
 विर्द-स्त्री. दैनिक कार्य. [लोबणें, पडणें.
 विलंब, विलंबन-वि. खोळंबा, उशीर,
 विलंबना-क्रि. अ. वेळ करणें, लोंबणें,
 आश्रय घेणें, मन लागल्यामुळें थांबणें.
 विलक्षण-वि. विशिष्ट लक्षणरहित, भिन्न,
 लज्जित, चमत्कारिक, अलौकिक,
 बावरलेला, अशुभ लक्षणी.-पु. पाहाणें,
 कृत्य, दान करण्याची शैल्या, निहेंतुक
 विलायती बॅंगन-पु. टॅमिडो. [स्थिति.
 विलास-पु. खेळ, क्रीडा, प्रेमविलास, शृं-
 गारजन्य स्त्रियांची अंगचेष्टा, हावभाव,
 मनोरंजन, आनंद, अतिशय सुखभोग,
 सौंदर्य. [नाटक.
 विलासिका-स्त्री. शृंगारमय एक अंकी

विलासी-वि. आळशी, सुस्त, क्रीडाशील.
 -पु. विषयी मनुष्य, मदन, विष्णु, अग्नि,
 चंद्र, सर्प.
 विलीक-पु. अनुचित, अयोग्य. [वरुण.
 विलोम-वि. विपरीत, व्यस्त.-पु. कुत्रा, सर्प,
 विवर्त-पु. मायेचें कार्य, नश्वर वस्तूचा समूह,
 समुदाय, चक्राकार फिरणें, भ्रमण, नृत्य,
 रूपांतर, वक्रता, लहर, आभास, भ्रम.
 विषवना-क्रि. अ. शास्त्रार्थ करणें, विवाद
 करणें.
 विवरण-पु. विवेचन, वृत्तांत, भाष्य, उघ-
 डणें, वर्णन, स्पष्टीकरण, व्याख्या,
 व्याख्यान्य.
 विवश-वि. परतंत्र, बेशुद्ध, निश्चेष्ट,
 निष्पाय, पराधीन, अनाथ, मृत.
 विवाद-पु. आज्ञा, ओरडणें, वादविवाद,
 भांडणतंडा, विरोध, फिर्माद, खटला.
 विवादी-वि. वादविवाद करणारा. -पु.
 विवाह-पु. लग्न. [खटल्यांतील एक पक्ष.
 विवाहना-क्रि. स. लग्न करणें.
 विवि-पु. दुसरा, दोन. [तत्त्ववेत्ता.
 विवेकी-वि. विचारी, समंजस.-पु. न्यायधीश,
 विवेचन-पु. तपास, निर्णय, मीमांसा, खल,
 वाटाघाट, सारासार विचार.
 विशारद-वि. हुशार, प्रवीण, निपुण, दक्ष,
 कुशल, विद्वान, प्रख्यात, प्रगल्भ, धीट.
 -पु. बकुळ.-स्त्री. लहान धमासा.
 विशाल-वि. मोठें, व्याप्त, श्रेष्ठ, सुंदर,
 प्रसिद्ध. [खोर्ने, बाणाग्र.
 विशिख-पु. बाण-स्त्री. राजमार्ग, पावडें,
 विशिष्ट-वि. निराळें, व्यक्तीचें, युक्त,
 श्रेष्ठ, विशेषता असलेलें, विलक्षण.
 विशुद्ध-वि. निर्मळ, निष्पाप. सद्गुणी.

बिनचूक, शुद्ध, खरें, सत्य.
विशुद्धि-स्त्री. शुद्ध करणें, शुद्धपणा, निर्दोषपणा, प्रायश्चित्त, शंकानिवारण, वजा करण्याची संख्या.
विशेष-वि. असामान्य, विपुल.-पु. पृथक् करणें, प्रकार, भेद, विशेष गुण, गुणाधिक्य, प्रेक्षणीय गोष्टी, श्रेष्ठता, विभाग, अवयव, दृश्य वस्तु, व्यक्ति, टिळा, पृथ्वी, स्थूल कार्ये, दृश्य वस्तु, महाभूतें.
विशेषण-वि. भेददर्शक-पु.-भेद, फरक, भेदकत्व, भेदकशब्द, विशेषण, विशिष्ट गुण, व्यावर्तक धर्म, वरच करणें, ताण करणें, सविस्तर सांगणें.
विशेष्य-वि. व्याकरणांतील विशेषण लागणारें नाम, भेद्य, श्रेष्ठ.
विश्वकोष-पु. सर्व प्रकारच्या विषयांचें विस्तृत वर्णन असलेला ग्रंथ.
विश्वसनीय-वि. विश्वास ठेवण्यालायक.
विषका घोट-अपमान.
विषकी गोठ-दुष्ट, अत्यंत उपद्रवी.
विषम-वि. उंचसखल, तुल्य नव्हे तें, सम नव्हे ती (संख्या), वक्र, गूढ, अनियमित, खडबडीत, दुर्गम, दुःखपूर्ण, जोराचें, भयंकर, प्रतिकूल, विचित्र, दुष्ट.-पु. बिकट प्रसंग, शोक, दुःख, एक अर्थालंकार.
विषमता-पु. उंचसखलपणा, वांकडेपणा, गूढता, अनियमितपणा, खडबडीतपणा, दुर्गमता, भयंकरपणा, प्रतिकलता, विचित्रपणा, दुष्टपणा, संकट, शोक.
विषय-पु. ज्ञानेंद्रियांचा विषय, व्यवहार, प्रपंच, सुख, वस्तु, ध्येय, टप्पा, विषय, संबंध, बाब, स्थान, प्रांत, खातें, प्रकरण, पति, वीर्य,

विषा-स्त्री. विषठा, बुद्धि, अतिविष, उंदीरकानी वनस्पति.
विषाक्त-पु. विषमिश्रित, विषारी. [ग्लानि.
विषाद-पु. खेद, दुःख, उत्साहभंग, निराशा,
विष्णु-पु. व्यापक, परमेश्वर, विष्णु, अष्ट-वसुपुंकीं एक, आहवनीयाग्नि, श्रवण, बारा सूर्यापुंकीं एक.
विस-स. तो, तीं, तें. [समाप्ति.
विसर्जन-पु. देणें, दान, त्याग, निरोप देणें,
विसाल-पु. संयोग, मृत्यू. [वाज, दगलबाज.
विसासघाती-वि. विश्वासघातकी, धोके-
विस्तार-पु. वाढ, फैलाव, विस्तीर्णता, रुंदी, सर्व हकीगत, व्यास, झाडाचा विस्तार, झुडुप, बेट. [पघळ, रुंद.
विस्तृत-वि. पसरलेलें, विस्तीर्ण, अघळ-
विस्फोट-पु. स्फोट, फोड, देवी, गोवर, कांजिण्या, विषारी फोड. [देवी (रोग).
विस्फोटक-पु. स्फोटक द्रव्य, विषारी फोड,
विस्मय-पु. संशय, गर्व, आश्चर्य, साहित्यांतील अद्भुतरसाचा भाव.
विहार-पु. हिंडणें, सहल, क्रीडा, हातवारे, अंगविक्षेप, क्रीडावन, भोगवस्तु, महिना, देऊळ, बौद्धाचें देऊळ किंवा मठ, यजमान, गूढ, राजवाडा, खांदा.
विहित-वि. निर्माण केलेलें, दिलेलें, ठेवलेलें, ठरविलेलें, शास्त्रोक्त.-पु. ठराव, नियम, दैव.
विहित कानून-पु. लागू झालेला कायदा.
विह्वल-वि. घाबरलेला, चंचल, कंपायमान, दुःखित, गळलेलें, पडलेलें, पातळ, प्रवाही.
वीर-वि. शूर, बलिष्ठ, श्रेष्ठ.-पु. लोखंड, कांजी, योद्धा, वीर, नट, रस, यज्ञाग्नि, पति, पुत्र, भाऊ, जिन, तांदुळजा.

—स्त्री. वीरपत्नी, पति, पुत्रवती स्त्री,
अतिविष, मद्य, कोरफड.
वीरस-वि. मोकळें मैदान, निर्जन स्थान.
वीराना-पु. उध्वस्त, वैराण, उजाड, जंगल.
बुजू-पु. पाहा 'बजू'.
बुजूब-पु. पाहा 'बजूद'.
वृक्ष-पु. झाड.
वृत्त-वि. व्याप्त, पीडित, ग्रस्त, प्रार्थित,
बरलेला, स्वीकृत (पति, आचार्य इ.),
वाटोळा. [प्रार्थना, कुपण, वई.
वृत्ति-स्त्री. वेष्टण, वरणें (पति, आचार्य इ.).
वृत्त-वि. घडलेलें, झालेलें, मृत, वाटोळें,
अकुठित, व्याप्त, प्रस्थात, अधीत, दृढ,
आरंभलेलें, अंगीकृत.-पु. पूर्वीची गोष्ट,
वृत्तांत, बातमी, वर्तन, शील, सद्बर्तन,
वर्तुळ, पद्य, छंद, संवय, इतिहास, भूत-
काळ, कांसव, जोंघळा.
वृत्तांत-पु. समाचार, एकाद्या गोष्टीचें
विवरण, इतिहास, बातमी, प्रकरण,
प्रकार, जात, स्वभाव, पूर्णता, आरंभ.
वृत्ति-स्त्री. अस्तित्व, राहणें, क्रिया, वर्तन,
व्यवसाय, जीवनयात्रा, व्यवहार, वेतन,
आहार, शब्दांची अर्थबोधक शक्ति,
व्याख्यान, सन्मान, चक्राकार फिरणें,
मदतीकरिता दिलेला पैसा, एक
प्रकारचें संहारक शस्त्र.
बृद्ध-वि. म्हातारा, पंडित, मोठा.
बृद्धा-स्त्री. म्हातारी स्त्री.
बृद्धि-स्त्री. वाढ, समृद्धि, व्याज, व्याजबट्टा,
वृषण, वृद्धि, वर्ण (आ, ऐ, औ), हर्ष,
संपत्ति.
बृष-पु. बैल, वृषभ रास, श्रेष्ठ (समासां-
मध्ये उत्तरपद), तालीमबाज, धर्म, कर्ण,

श्रीकृष्ण, कामासक्त, उंदीर, वृषण,
अड्डुसा,
वृषकेतु-पु. महादेव. [रंध.
वृषभ-पु. बैल, धर्म, हत्तीचा कान, कर्ण-
वृषभानु-पु. राधेचे वडील.
वृषभानुजा-स्त्री. राधा.
वृषभी-स्त्री. विधवा.
वृषल-पु. शूद्र, चंद्रगुप्त राजा, घोडा, लसूण,
गाजर, बहिष्कृत, अधार्मिक.
वृषली-स्त्री. कुलटा, शूद्र स्त्री, रजस्वला
स्त्री, लग्नापूर्वी रजस्वला झालेली
वृष्टि-स्त्री. पाऊस, वर्षाव. [कन्या.
वेगी-पु. उतावीळ. -पु. जासूद, मृग.
वेतन-पु. पगार, मजुरी, निर्वाहाचें साधन.
वेतनभोगी-पु. पगारी नोकर.
वेद-पु. ज्ञान, धर्मब्रह्म प्रतिपादक ब्राह्मणा-
त्मक ग्रंथ (ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद
व अथर्ववेद आणि ब्राम्हण ग्रंथ), दर्भ,
मृष्टि, कर्मकांड, स्मृति, विवरण,
टीका, वृत्त.
वेदांग-पु. शिक्षा, कल्प, व्याकरण, छंद,
ज्योतिष, व निरुक्त प्रत्येकीं.
वेदना-स्त्री. जाणणें, ज्ञान, अभिप्राय,
वाटणें, मनोविकार, दुःख, द्रव्य, अर्पण.
वेदि, वेदी-स्त्री. यज्ञ कुंड, बोहलें, यज्ञातील
संस्कृत भूमि, आसन, बैठक, ओटा, मंडप.
वेश(स)र-पु. नय.
वेश्म-पु. चेबर, घर.
वेष्टनी-स्त्री. आंबोळी.
वेंछना-क्रि. स. सोलणें, उघडणें, उसविणें.
बैकल्पित-वि. ऐच्छिक, संदिग्ध, एकांगी,
बैतनिक-पु. पगारी नोकर. [संशयित.
वैतालिक-पु. स्तुतिपाठक, भाट, चारण.

बैद्यक, वैद्यकी-स्त्री. वैद्यकी, आयुर्वेद.

बैद्य-वि. सनदशीर, विधिविहित.

बैधानिक कानून-पु. घटनाविषयक कायदा.

बैधानिकता-स्त्री. सनदशीरपणा.

बैधानिक संकट-पु. पंचप्रसंग.

बैनतेय-पु. गरुड, अरुण.

बैमनस्य-पु. वैर.

बैमात्र, बैमात्रेय-वि. सावत्र.

बैश्य-वि. व्यापार व शेती करणारा.

वैष्णव-पु. विष्णूची उपासना करणारा
मनुष्य.-वि. विष्णूसंबंधी.

बैसा-स. तसा.

बैसे-वि. फुकट, खोटेंच, तसें, तिकडून.

बैहासिक-पु. विदूषक, नकल्या, नट.

बोट-पु. मत, व्होट.

बोटर-पु. मतदार.

बोडना-क्रि. स. हात पसरणें.

बोब, बोदा-वि. भिजलेलें, ओले.

बोबर-पु. पोट.

बोह-स. पाह्या 'वह.'

बोहिस्थ-पु. जहाज.

बोल-पु. गुगुळ, धूप.

ब्यंजक-पु. प्रकाशक, स्पष्ट करणारा शब्द.

व्यंजन-पु. स्पष्टीकरण, कालवण इ. तोंडीं
लावणें, गुह्यांग, व्यंजन, अवयव.

व्यंजना-स्त्री. सूचितार्थ, व्याजोक्ति,
स्पष्ट उच्चार,

व्यक्ति-स्त्री. प्रदर्शन, प्रगट, व्यक्त पदार्थ,
स्पष्टपणा, पृथक्पणा, वेगळी वेगळी
एकेक वस्तु (व्याकरणांत), लिंग,
फरक, आकार.

व्यक्तिगत-वि. खाजगी, एकट्यासाठींच.

व्यथा-स्त्री. दुःख, क्लेश, वेदना.

व्यथित-वि. दुःखी.

व्यग्र-वि. गोंधळलेला, व्याकुळ, गर्क
व्यजन-पु. पखा. [झालेख.

व्यतिरेक-पु. अभाव, अंतर, फरक, भेद,
अतिरेक, अतिक्रम.

व्यतिरिक्त-वि. भिन्न, रहित, शिवाय.

व्यतीत-वि. होऊन गेलेलें, मृत, गत.

व्यर्थ-वि. निष्फळ, अर्थहीन.

व्यभिचार-पु. उल्लंघन, परस्त्रीगमन,
परपुरुषगमन, निदिताचार, अपवाद,
चुकीचें अनुमान, कार्यकारणभावभंग,
हेतु असून साध्य नसणें, अभाव.

व्यय-वि. बदलणारें, विनाशी. -पु. नाश, खर्च.

व्यवधान-पु. भाग, खंड, विच्छेद, अडगळ,
अडथळा करणारी वस्तु, अडचण,
मधलें अंतर. [व्यापार.

व्यवसाय-पु. उद्योग, निश्चय, कृत्य, धंदा,

व्यवस्था-स्त्री. धर्मनिर्णय, कायदा, व्यवस्था,
निश्चितपणा, स्थैर्य, ठराव, करार,
स्थिति, सापेक्ष स्थिति, शास्त्र मर्यादा.

व्यवस्थापिकासभा-स्त्री. विधिमंडळ.

व्यवहार-पु. कृत्य, कामकाज, धंदा, व्यापार,
व्रत, न्याय देणें, खटल्याची चौकशी,
फिर्याद, करार, चालरीत, वितरण,
सिद्ध करणें, उपयोग, संबंध.

व्यस्त-वि. पसरलेलें, घाबरलेला, अस्वस्थ,
कामांत गर्क, मग्न, व्याप्त, वेगवेगळें,
व्यवस्था लावलेलें, अस्ताव्यस्त, संकुल,
उलट, मागे हटविलेला, प्रतिकूल,
उलट प्रमाणाचें.

व्याकरण-पु. नामरूपांनीं जगताची उत्पत्ति,
पृथक्करण, व्यक्त होणें, शब्दशास्त्र,
कृति, कौशल्य.

व्याकुल-वि. गोंधळलेला, विव्हाल, भयभीत,

विस्तकलेला, चंचल, व्यापून गेलेला.

व्याख्या-स्त्री. स्पष्टीकरण, विवरण, सांगणे.

व्याख्यान-पु. स्पष्टीकरण, भाषण, सांगणे.

व्याघात-पु. तडाका, प्रहार, विघ्न, प्रतिबंध, नाश, क्षय, भंग, मोडणे, विरोध, असंबद्ध भाषण.

व्याज-पु. लपविणे, कृत्रिमपणा, बहाणा, निमित्त, उशीर, व्याज, कपट, युक्ति, दोष.

व्याधि-स्त्री. रोग, त्रास, कोष्ट, रक्तपिती.

व्याध, व्याधू-पु. दुष्ट, त्रास देणारा.

व्यापक, व्यापी-वि. सर्वव्यापी, जास्त विस्तृत, नित्यसंबंध, आच्छादक.

व्यापार-पु. उद्योग, प्रयोग, धंदा, सराव, खटपट, क्रिया, परिणाम.

व्यायाम-पु. शस्त्रे वापरणे, प्रहार, युद्ध, मेहनत, कसरत, वांव (लांबी), ओढा.

व्यालू-पु. रात्रीचा फराळ. [ताण दुर्गम स्थल.

व्याहार-पु. बोलणे, भाषण, आवाज, वाक्य.

व्रज-पु. समुदाय, गोठा, गौळवाडा, वासस्थान, रस्ता, वृंदावन जवळचा प्रदेश.

व्रत-पु. संकल्पपूर्वक अनुष्ठान, पुण्यकर्म, वचन, निष्ठा, वर्तन, ब्रह्मचर्य, नियम.

व्रतिक, व्रती, -वि. व्रत आचरणारा. -पु. व्रतधारी, ब्रम्हचारी.

[श]

शं.-पु. कल्याण, वैराग्य, सुखशान्ति.

शंकरा-क्रि. अ. शंका घेणे, भिणे.

शंका-स्त्री. भीति, संशय, आपल्या अनुचित व्यवहारामुळे होणाऱ्या हानीची चिंता.

शंकित-पु. चोरओवा. -वि. भयलेला, शंका आलेला, अनिश्चित, चंचल,

शंख-पु. कपाळाचे हाड, शंख, नखला, कानशील, बांगडी, जलचर. -वि. दहा निखवे संख्या, छप्पयचा एक भेद, हत्तीचे गंडस्थळ, शंखासुर दैत्य, एक निधि.

शंजरफ-पु. हिंगूळ.

शंठ-पु. मूख, हिजडा. [खोजा.

शंड-ड-पु. पोळ, सांड, हिजडा, निपुत्रिक,

शअबान-पु. अरबी आठवा महिना. [उरक.

शऊर-पु. कार्यक्षमता, योग्यता, बुद्धि,

शऊरदार-वि. दक्ष, बुद्धिवान, हुन्नरी.

शक-पु. संशय, भ्रम, शालिवाहन शक.

शकत-स्त्री. शक्ति, बल.

शकर-स्त्री. साखर.

शकरक्रंद-पु. गोड रताळे. [चौकोनी शिलाई.

शकरपारा-पु. 'शंकरपाळे, एक मोसंबी,

शकल, शकल-स्त्री. आकृति, रूप, चेहरा,

उपाय, ढब, तुकडा, चेहऱ्यावरील भाव,

बनावट, रचना.

शकील-वि. सुंदर. •

शकुन-पु. शकुन, शुभ मूर्त, शुभ मूर्तार्वर होणारे कार्य, धार, गिधाड, शुभ गाणे,

शकु-वि. मध्ये फाटलेला. [शुभचिन्ह.

शक्कर-स्त्री. साखर.

शक्की-वि. संशयखोर, संशयात्मा.

शक्ति-स्त्री. बळ, सामर्थ्य, राजसामर्थ्य

(प्रभुत्व, उत्साह, मसलत.) कवित्वशक्ति,

शस्त्र विशेष, शब्दाची अर्थबोधकता,

मुख्य अर्थ, देवतासामर्थ्य, पार्वती,

लक्ष्मी, भाला, चैतन्य, योनि.

शक्तिशाली-वि. बलवान.

शक्त-पु. मनुष्याचे शरीर, व्यक्ति, लोक.

शक्तियत-स्त्री. व्यक्तित्व

शश्वल-पु. व्यापार, मनोरंजन, कामधंदा.

शमाल-पु. कोल्हा.

शमन-पु. शकुन, साखरपुडा, गंध लावणे.

शमनियो-पु. कुडबुड्या ज्योतिषी.

शमपुता-वि. विकसित, प्रसन्न.

शमून-पु. शकुन किंवा अपशकुन, शुभाशुभ लक्षण. [गोष्ट.

शमूक-पु. कळी, फूल, एकादी नवी विलक्षण

शमूक खिलना-नवीन विषय उपस्थित होणे.

शमूक छोडना-विलक्षण गोष्ट सांगणे.

शजर-पु. वृक्ष, झाड. [शेताचा नकाशा.

शजरा-पु. वंशावळ, पाटलानें तयार केलेला

शटी-पु. एक कबुतर.

शठ-वि. मूर्ख, धूर्त, बदमाश, दुष्ट बाह्य प्रेम दाखविणारा पुरुष, मध्यस्थ पुरुष, आळशी, धोत्रा, पोलाद, केशर, तगरमूळ.

शठता-स्त्री. धूर्तता, बदमाशी, लुच्चेगिरी.

शतरंज-पु. बुद्धिबळ.

शतरंजी-स्त्री. अनेक रंगाची सतरंजी, बुद्धिबळाचा पट.-वि. उत्तम बुद्धिबळ खेळणारा.

शताब्दी-स्त्री. शतक, शंभर वर्षांचा काळ.

शत्रु-पु. वैरी, प्रतिस्पर्धी. [स्थान.

शत्रुंजय-पु. हत्ती, जैन लोकांचें एक तीर्थ

शत्रुता-स्त्री. वैर.

शवीब-वि. पुष्कळ मोठा, कठिण, दृढ.

शनास-वि. ओळखणारा, कठोर, जड, भारी.

शक्र-स्त्री. सकाळची किंवा संध्याकाळची आकाशाची लाली.

शक्रकत-स्त्री. कृपा, मेहेरबानी.

शक्रताल-पु. पांढरा जर्दाळू, सप्ताळू.

शक्रा-स्त्री. आरोग्य.

शक्रावत-स्त्री. कामना, इच्छा, शिफारस.

शक्राखाना-पु. रुग्णालय, औषधालय, चिकित्सालय.

शक्ती-वि. शिफारस करणारा, मध्ये पडून अपराधाची क्षमा करविणारा.

शक्तीक-वि. दयाळू, कृपाळू.

शक्काफ-वि. स्वच्छ, पारदर्शी.

शब-स्त्री. रात्र.

शबकोर-वि. रातांघळा.

शबलबाबी-स्त्री. रात्री झोपणे, झोपताना अंगात घालण्याचें वस्त्र. [पक्षी.

शबगीर-पु. बुलबुल, प्रभात, रात्री गाणारा

शबब-पु. ध्वनि, नाद. पाहा 'शब्द'.

शबनस-स्त्री. तुषार, दंव, क्षिरक्षिरीत

शबनमी-स्त्री. मच्छरदाणी. [कापड.

शबबरात-स्त्री. मुसलमानांचा सण.

शब (ब) र-पु. भिल्ल, हात, पाणी, शंकर.

शबरी-स्त्री. रंगीबेरंगी, शोभा, रामभक्त शबरी. [कामधेनु-पु. पाणी.

शबला, शबली-स्त्री. अनेक रंगी गाय,

शबाब-पु. तारुण्य, सौंदर्य, आरंभ.

शबाहस-स्त्री. आकृति.

शबी, शबीह-स्त्री. चित्र, तसबीर.

शबेकद्र-स्त्री. रमजान महिन्याची २७ वी

शबेतरा-स्त्री. अंधारी रात्र. [तारीख.

शबेमाह-स्त्री. चांदणी रात्र.

शबोरोज-अ. नेहमी, रात्रंदिवस.

शब्द-पु. ध्वनि, शब्द, संतांच्या कविता, अर्थबोधक वर्णसमूह, पदवी, नांव, कीर्ति,

शब्दानुशासन-पु. व्याकरण. [व्याकरण.

शब्बीर-वि. प्रामाणिक, विश्वासू, सुंदर.

शमल-वि. पातकी-पु. विष्टा, गाळ, अपराध.

शमला-पु. पगडी, पागोट्याचा जरीचा

शमशी (शे) र-स्त्री. तरवार. [पदर (शेमला)

शरत्, शरत्-पु. सूर्य.
 शरमा-स्त्री. मेणबत्ती, तेज, मेण.
 शरमादान-पु. शरमादान.
 शरम्बा-पु. शनिवार.
 शरम्बा-पु. मंद वास.-वि. फार थोडा.
 शयन-पु. निद्रा, आडवें होणें, बिछाना,
 शयनागार-पु. शयनगृह [मैथुन.
 शय्या-स्त्री. बिछाना, पलंग, गांठ मारणें,
 गुंफणें. [संस्था, साय, टोक, पाणी.
 शर-पु. तीर, बोरू, पांढरा वेत, पांचाची
 शर-स्त्री. कुराणाची आज्ञा, मुसलमानी
 धर्मशास्त्र. [बरोबर असलेला.
 शरई-वि. इस्लामी धर्मशास्त्राप्रमाणें
 शरफी-वि. पूर्वचा.
 शरण-स्त्री. रक्षण, घर, बचावाची जागा.
 -वि. रक्षण करणारा, आश्रयास योग्य.
 शरणागत-वि. शरण आलेला.
 शरत-स्त्री. अट, शरदऋतु. [खात्रीचा.
 शरतिया-अ. निश्चयानें, पैज लावून.-वि.
 शरद-स्त्री. शरदऋतु, वर्ष.*
 शरफ-पु. मोठेपणा, उत्तमपणा, सौभाग्य.
 शरबत-पु. साखरपाणी, सरबत.
 शरबती-पु. फिकट पिवळा रंग, एक वस्त्र,
 नारिंग.-वि. मादक.
 शरम-स्त्री. लाज, मान.
 शरमके मारे मरना, शरमसे गडना,
 शरमसे पानी होना-लज्जेनें मेल्या-
 सारखें होणें.
 शरम धोकर पी जाना-लाज कोळून पिणें.
 शरमाळ, शरमालू-वि. लाजाळू.
 शरमाना-क्रि. अ. लाजणें.-क्रि. स.
 शरमा शरमी-अ. लाजेमुळें. [लाजविणें.
 शरमिदगी-स्त्री. लाज.

शरमिदा-वि. लज्जित.
 शरमीला-वि. लाबाळू.
 शरर-पु. ठिणगी.
 शरह-स्त्री. टीका, भाष्य, दर. [दर.
 शरह लगान-स्त्री. जमिनीच्या साऱ्याचा
 शरकत-स्त्री. सहभागीपणा, सहकार्य,
 शरापना-क्रि. स. शाप देणें. [भागीदारी.
 शराकत-स्त्री. सज्जनता, सौजन्य, चांगुल-
 शराबखाना-पु. दारूचा गुत्ता. [पणा.
 शराबखोर, शराबी-वि. दारूबाज.
 शराबोर-वि. ओलाचिब, रसपूर्ण.
 शरायत-स्त्री. 'शर्त' चें अनेक वचन.
 शरार, शरारा-पु. ठिणगी. [खोडी.
 शरारत-स्त्री. लबाडी, पाजीपणा, कुचाळी,
 शरारतन्-अ. पाजीपणानें, दुष्टपणानें.
 शरारती-वि. दुष्ट, पाजी, लबाड, खोड्याळ.
 शरियत-स्त्री. इस्लामी धर्मशास्त्र.
 शरीअत-स्त्री. मुसलमानी धर्मशास्त्र, स्पष्ट
 आणि शुद्ध मार्ग, ईश्वरी नियम.
 शरीक-वि. मिसळलेलें, सामील.-पु. साथी-
 दार, पातीदार, सहकारी, मित्र.
 शरीक-पु. शिष्ट, सज्जन, सभ्य पुरुष.-
 वि. पवित्र.
 शरीका-पु. सीताफळ, सीताफळाचें झाड.
 शरीर-वि. दुष्ट, दांडगा, खट्याळ.-पु.
 देह, घटकावयव, शारीरिक शक्ति.
 शर्क-पु. सूर्योदय, पूर्वे दिशा.
 शर्की-वि. पूर्वचा.
 शर्त-स्त्री. डावपेंच, अट.
 शर्तिया-अ. निश्चयपूर्वक.-वि. निश्चित.
 शर्ती-वि. अटीसंबंधीं, ज्याची कांहीं अट
 शर्क-पु. पाहा "शरफ". [आहे असा.
 शर्बत-पु. सरबत.

शर्म-स्त्री. लाज, मान.
 शर्मणाह-स्त्री. योनि.
 शर्मसार-वि. लाजाळू, लज्जित.
 शर्माळ, शर्मिळा, शर्माळा-वि. लाजाळू.
 शर्ब-पु. शंकर.
 शर्बरी-स्त्री. रात्र, संध्याकाळ, स्त्री, हळद.
 शलग (ज)म-पु. नवलकोल.
 शलभ-पु. टोळ, पतंग (किडा).
 शलवार-पु. एक तऱ्हेचा पेशावरी पायजमा,
 विजारीच्या आंत नेसावयाचा जांभिया.
 शलाका-स्त्री. लहान काठी, काडी, वैद्याचें
 टोंकदार शस्त्र, बाण, भाला, खुंटी, खोळ,
 बोटांचें हाड, काडी (छत्रीची), अंकुर, दांत
 कोरणें, फांसा, मैना, बोटे व हात यांच्या
 मधील सांध्याचें हाड, तुकडा, साळू.
 शलूका-पु. ब्लाऊज, कोपरी, अर्ध्या-
 शब-पु. प्रेत, पाणी. [बाट्यांची बंडी.
 शशांक-पु. ससा.
 शशाधर-पु. चंद्र, कापूर.
 शशमाही-वि. षण्मासिक, सहामाही.
 शशि-पु. चंद्र, एक छंद.
 शशिहीरा-पु. चंद्रकांतमणि.
 शशोपंज-पु. घोटाळा, जुगार खेळण्याचा
 फांसा, असमंजस.
 शस्त्र-पु. हत्यार, उपकरण, पोलाद, लोखंड,
 देवस्तुतिपर ऋक्समूह वगैरे.
 शस्त्रागार-पु. शस्त्रें ठेवण्याची जागा.
 शस्य-पु. फळ, नवधान्य, उम्रें पीक, गुण,
 लायकी.-वि. स्तुत्य, उत्तम.
 शहंशाह-पु. सम्राट.
 शह-पु. बादशहा, नवरा, मुलगा, शह.-वि.
 अतिश्रेष्ठ.-स्त्री. गुप्तपणें एकद्याला
 भडकविण्याचें काम.
 शह्याबा-पु. युवराज, राजपुत्र.

शह्याबा-स्त्री. राजकन्या.
 शह्योर-वि. बलवान. [ओंडका.
 शहंतीर-पु. लांकडाचा मोठा लांब
 शहसूत-पु. तुतीचें पान किंवा झाड.
 शहब-पु. मध. [चच जवळ ठेवणें.
 शहब लगाकर चाटना-कामाची वस्तु उगी-
 शहना-पु. कोतवाल, सिटी पोलिस, इत्स्ये-
 शहनाई-स्त्री. संनई, वाजंत्री. [कटर.
 शहबाला-पु. करवला (लग्नांत नवऱ्या-
 बरोबर अगर नवरी बरोबर असणारा).
 शहमात-स्त्री. बुद्धिबळांतील मात.
 शहर-पु. शहर, नगर.
 शहरपनाह-स्त्री. शहरा भोंवतालचा कोट.
 शहरबंदर-वि. हद्दपार केलेला.
 शहरयार-पु. एका बादशहाचें नांव, नाग-
 रिकांचा संरक्षक.
 शहरियत-स्त्री. नागरिकत्व.
 शहरी-वि. शहराचा, नागरिक.
 शहबत-स्त्री. कामवासना.
 शहाबत-स्त्री. साक्ष, पुरावा, हौतात्म्य.
 शहाना-वि. शाही, उत्तम.-पु. एक राग.
 शहाब-पु. एक प्रकारचा लाल रंग.
 शहीब-पु. हुतात्मा, देश नि धर्मसाठी
 स्वतःचें बलिदान देणारा.
 शांभर-स्त्री. सांबर सरोवर.
 शाइस्तगी-स्त्री. सभ्यता, चांगुलपणा.
 शाइस्ता-वि. सभ्य, नम्र.
 शाक-वि. कठीण, असह्य, अप्रिय.
 शाक-पु. भाजी, सामर्थ्य, शक कालगणना.
 -वि. शक जातीसंबंधी.
 शाकट-पु. गाडीचा बैल, भाजीचा मळा,
 गाडीचें ओझें.-वि. गाडीचा.
 शाकल-पु. तुकडा, ऋगवेदाची एक

संहिता, मद्र देशांतील एक शहर.

शाकिर-वि. संतुष्ट, कृतज्ञ. [करणारा.

शाकी-वि. निंदक, चहाडखोर, फियाद

शाख-स्त्री. फांदी, तुकडा, एकाद्या वस्तूचें

उपप्रकार, उप नदी, शिग, हातपाय

वगैरे, विलक्षण गोष्ट, एक पक्वान्न,

संतति. [छळण्याच्या गोष्टी.

शाखसाना-पु. भांडण, कलंक, दोष, शंका,

शाखा-स्त्री. बाहु, भाग, रेखा, वेदाचा

पोटभाग, पक्ष, तट, पारंबी.

शागिर्द-पु. शिष्य, सेवक.

शागिर्दी-स्त्री. सेवा, शिष्यत्व.

शाख-वि. एकटा, अनुपम, नियमाविरुद्ध,

असाधारण, अन्य, कधीं कधीं.

शाखो नादिर-अ. कधीं कधीं.

शाब-वि. आनंदी, परिपूर्ण, सुखी.

शाबबाश-अ. खुश व्हा, शाब्बास.

शाबमान-वि. प्रसन्न.

शाबाब-वि. हिरवेगार.

शाबियाना-वि. मंगलवाद्य, अभिनंदन,

जमिनदाराला लग्न प्रसंगीं कुळांन

दिलेली भेट.

शादी-स्त्री. लग्न, आनंदोत्सव, आनंद.

शान-स्त्री. थाट, वैभव, मान, भव्यपणा,

प्रतिष्ठा, अब्रू, कसोटीचा दगड, धारेचा

दगड, करवत.

(किसीकी) शानचें-दुसऱ्याच्या प्रतिष्ठेसाठीं,

एकाद्या मोठ्या माणसाच्या संबंधांत.

शान करना या बिलाना-गर्व करणें.

शानदार-वि. शोभिवंत, भव्य.

शानझोक्त-स्त्री. थाटमाट.

शाना-पु. खांदा, फणी.

शानेसे शाना छिलना-खांदाला खांदा

घासणें, फार गर्दी भासणें.

शान्त-वि. शांत केलेला, दूर झालेला,

विझलेला, थांबलेला, मृत, माण-

साळलेला, गडबड नसलेला, विकार

रहित.

शान्ति-स्त्री. चित्ताची स्वस्थता, विश्रान्ति,

विकार शून्यता, वैर थांबणें, विघ्न निवा-

रक धार्मिक कर्म, समाधान, तडजोड,

मंगल, पूर्वस्थितीवर येणें.

शाप-पु. शाप, शपथ, शिवी, उपद्रव.

शाब-पु. चोवीस ते ४० वर्षांच्या वयाचा

शाबान-पु. अरबी आठवा महिना. [पुरुष.

शाबाश-अ. वाहवा, फार छान.

शाबाशी-पु. प्रशंसा.

शाम-स्त्री. शेंबी, संध्याकाळ, सिरिया देश.

शामत-स्त्री. दुर्भाग्य, संकट. [-पु. श्रीकृष्ण.

शामतका घेरा या मारा-दुर्दैवाच्या फेऱ्यांत

सांपडलेला. [दुर्दैव ओढवणें.

शामत आना, सवार होना या सिरपर खेळना-

शामा-स्त्री. राधा, षोडशवर्षीय बालिका,

यमुना, कोकिल, काळी गाय, तुळस,

शामियाना-पु. चांदवा, तंबू. [रात्र.

शामिल-वि. मिसळलेला, सामील. [देशचा.

शामी-स्त्री. सिरियाची भाषा.-वि. सिरिया

शाम्मा-पु. घ्राण शक्ति, वास घेण्याची

शक्ति.

शायक-वि. शौकी, चैनी.-पु. बाण, तलवार.

शायब-अ. कदाचित, संभवतः.

शायर-पु. कवि.

शायरा-स्त्री. कवयित्री.

शायरी-स्त्री. काव्य, काव्यरचना.

शायो-वि. प्रगट, छापलेला, प्रकाशित.

शारदा-स्त्री. सरस्वती, दुर्गा, प्राचीन

काळची एक लिपि.

शारीरिक-वि. शरीरासंबंधीं.

शाल-पु. एक वृक्ष, एक विशाल वृक्ष,
एक मासा-स्त्री. लोकरीची शाल.

शालबोज-वि. शालीघर वेलबुट्टी काढ-
शावक-पु. छावा, पिलू. [णारा.

शासन-पु. अंमल, हुकूम, निवाडा, इनाम-
पत्र, करारपत्र, शास्त्र, इंद्रियनिग्रह,
दंड, शिक्षा. -वि. शिकविणारें.

शास्त्र-पु. आज्ञा, धर्मग्रंथ, ज्ञान, शासन.

शास्त्री-वि. शास्त्रज्ञ, धर्मशास्त्राचें ज्ञान
असलेला.

शास्त्रीय-वि. धर्मविषयक, शास्त्रविषयक.

शाहंशाह-पु. सम्राट, राजाधिराज.

शाहंशाही-स्त्री. सम्राटाचें पद किंवा कार्य.

शाह-पु. मूळ, स्वामी, मालक, वर (नवरा-
मुलगा), महाराजा, मुसलमान फकी
राची पदवी.-वि. मोठा, वजनदार,

शाहजादा-पु. युवराज, राजपुत्र. [श्रीमंत.

शाहजादी-स्त्री. राजकन्या.[वराचा पोशाख.

शाहाना-वि. शाही, सरकारी, उत्तम.-पु.

शाहिद-पु. साक्षीदार.-वि. सुंदर.

शाही-वि. राजाचा.-स्त्री. राज्य.

शिंगरफ-पु. हिंगूळ.

शिबी-स्त्री. शेंग.

शिबीधान्य-पु. द्विदल धान्य.

शिकंजा-पु. पिळून काढण्याचें यंत्र, खोडा,
कागद कापण्याचें यंत्र. [हाल करणें.

शिकंजेमें आना-तावडींत सांपडणें, हाल-

शिकन-स्त्री. सुरकुती, चुणी, आठी.

शिकम-पु. पोट.

शिकमपरवर-वि. स्वार्थी.

शिकमीकाश्तकार-पु. भक्त्यानें शेत कर-

णारा शेतकरी, पोट खंडकरी.

शिकरा-पु. एक ससाणा.

शिकबा-पु. गाऱ्हाणें. [लेखन.

शिकस्त-स्त्री. पराजय, खरडलेलें उर्दू
शिकस्त खाना-पराजित होणें.

शिकस्तगी-स्त्री. मोडतोड.

शिकस्ता-वि. मोडका तोडका.

शिकायत-स्त्री. गाऱ्हाणें, टोमणा, चुंगली,
निंदा, रोग.

शिकार-पु. मृगया, शिकार केलेलें जनावर,
मांस, भक्ष्य, जाळ्यांत (पेचांत) अड-
कलेला माणूस.

(किसीका) शिकार होना-मारलें जाणें,
बळी पडणें, फसणें.

शिकारगाह-स्त्री. शिकारीचें जंगल.

शिकेब-पु. सहनशीलता, धैर्य.

शिक्षा-स्त्री. शिक्षण, उपदेश, शिकवण,
मंत्र, धाक, शिक्षा, दंड, अद्दल.

शिखर-पु. शिखर, टोक, देऊळ, किंवा
घर याच्यावरील कळस, घुमट.

शिखरन-स्त्री. श्रीखंड.

शिखा-स्त्री. शेंडी, आगीची लपेट, टोक,
शिखर, किरण, फांदी, एक विषम वृत्त.

शिगाफ-पु. ऑपरेशन, चीर, छिद्र.

शिगुप्ता-वि. पाहा 'शगुप्ता'.

शिगुफ्ता-पु. फळी, नवीन गोष्ट.

शिगुफ्ता खिलना-नवें प्रकरण बाहेर येणें.
शिताब-अ. घाईनें.

शिताबी-स्त्री. शीघ्रता.

शिथिल-वि. सैल, मंद, थकलेला, आळशी,
सोडलेला, गळलेला, दबलेला, अशक्त,
गैरसावध, अर्धवट केलेले, कमी, बिल
बिलीत.

शिशु-स्त्री. अधिकता, उपपणा, कठोरता,
बलप्रयोग,

शिशु-स्त्री. ओळख, परीक्षा.

शिशु-वि. ओळखणारा.

शिशु-पु. लम्हा.

शिशु-पु. ढाल.

शिशु-पु. हजरत अलीला पैगंबराचा वारस
मानणारा एक इस्लामी सम्प्रदाय.

शिरकत-स्त्री. हिस्सा, भाग, सहभागी होणे.

शिरमोर-पु. शिरोमणि, मुकुट, मुख्य.

शिरहन-पु. तक्क्या, उसें.

शिरकत-स्त्री. पाहा 'शिरकत'.

शिरिष-पु. फूलकेशर. [योग्य.

शिरोधार्य-वि. आदरपूर्वक ग्रहण करण्या-

शिरोमणि-पु. शिरावर धारण करण्याचें
रत्न.-वि. सर्वश्रेष्ठ.

शिरक-पु. ईश्वराप्रमाणें दुसऱ्या देवतांना
सृष्टि कर्ता मानण्याचें पाप.

शिरा-स्त्री. शिरा, दगड, जातें, पाटा,
धार लावण्याचा दगड, उंबरठा, तुळई,
शिराजीत.

शिरालेख-पु. दगडावर कोरलेला लेख.

शिरालेख-पु. भुंगा, बाण, मूखें, युद्ध.

शिराप-पु. कारागिरी, कलासंबंधी व्यवसाय.

शिराप-पु. कारागिरी, गंवडी.-वि. कारागिरी

शिराणी-स्त्री. पार्वती. [संबंधीचा.

शिराला, शिरालय-पु. शिवमंदिर, तांबडी
तुळस, शिरालय.

शिरार-पु. शिबीर, तंबू, किल्ला, छावणी.

शिरार-पु. शिशिर ऋतु, हिवाळा, दंव,
बर्फ.-वि. थंड, ताप नाहीसा करणारें,
शिशिर ऋतूतील. [शेंडी.

शिर-पु. शिष्य, वध, हिंसा-स्त्री. उपदेश,

शिर-वि. सम्य, उत्तम, बर्मेशील, शांत,
सुशील, बुद्धिमान, राहिलेले, शिकव-
लेला, सुशिक्षित.

शिर-स्त्री. सम्यता, उत्तमपणा.

शिरार-पु. उत्तम व्यवहार, आदर
सत्कार, नम्रता, दिवाळ, सम्य व्यवहार.

शिर-पु. चेला, क्रोध, जुलूम, विद्यार्थी.-वि.
शासन करण्यास योग्य.

शिर-स्त्री. लक्ष्य (शस्त्राचें), गळ (मासे
धरण्याचा).

शिरा-या-पु. सहाय्यक, शिरापंथी लोक.

शिर-पु. कण, तुषार, सरल, द्रव, वायु.

शिर-वि. आळशी, मूर्ख, थंड-पु. थंडी,
थंडीचे दिवस, दर्बिदू, सर्दी.

शिरला-स्त्री. देवी (रोग), शिरला देवी.

शिर-पु. दूध, क्षीर, अजगर, नांगर.

शिरगर्भ-वि. साधारण गरम, कोमट.

शिरमाल-स्त्री. एका जातीची खमीर
घातलेली पोळी.

शिरा-पु. पाक, लहान रक्तनाडी, जलधारा.

शिराजा-पु. पुस्तकाच्या बांधणीचा दोरा,

शिरा-वि. गोड, प्रिय. [व्यवस्था.

शिराणी-स्त्री. मिठाई, मिष्टान्न, गोडी,
शेरणी. [तांबडा शेवगा, वाळा.

शिर-अ. जलद, त्वरित, वेगवान.-पु.

शिरता-स्त्री. जलदी.

शिर-पु. कृष्णागर, शिर, शिखर, समोरचा
भाग, मुख्य खातें, डोकें.

शिर-पु. डोकें, मथळा, टोप, शिरस्त्राण,
डोक्याची कवटी, हुकूमनामा.

शिर-पु. अजगर, आग्रह, शील, स्वभाव,

चरित्र.-वि. प्रवृत्त, तत्पर.

शिर-पु. पाहा 'शिर'.

श्रीशम-पु. शिशवीचें लाकूड किंवा झाड.

श्रीशमहल-पु. आरसे महाल.

श्रीशा-पु. कांच, आरसा, झुंबर.

श्रीशी-स्त्री. बाटली.

श्रीशी सुघाना-मूल देणें.

श्रीस-पु. डोकें.

शुआ, शुआअ-स्त्री. सूर्यकिरण.

शुकराना-पु. आभार, उपकृत होण्याबद्दल दिलेलें धन, वस्तु इत्यादि.

शुक्र-पु. शुक्राचार्य, सामर्थ्य, शुक्रवार, अग्नि, वीर्य, कृतज्ञता, धन्यवाद.

शुक्रगुजार-वि. आभारी, कृतज्ञ.

शुक्रगुजारी-स्त्री. आभार प्रदर्शन.

शुक्रिया-पु. आभार.

शुगल-पु. पाहा 'शगल'.

शुजाअ, शुजा-वि. वीर, शूर.

शुजाअत-स्त्री. वीरता, शौर्य.

शुतुर-पु. उंट. [विचारहीन काम करणारा.

शुतुर बंमहार-वि. बिनवेसणाचा उंट,

शुतुरमुरं-पु. शहामृग.

शुब-वि. व्यतीत-पु. कार्यारंभ.

शुबनी-स्त्री. भवितव्य-वि. संभाव्य.

शुबबुद-स्त्री. एकाद्या विषयाचें थोडेसें

शुवा-वि. झालेलें, होऊन गेलेलें. [ज्ञान.

शुद्ध-वि. पवित्र, स्वच्छ, बरोबर, शुद्ध,

पांढरें, निर्दोष, प्रामाणिक, एकटा.

शुद्धता-स्त्री. पवित्रपणा, स्वच्छता, प्रामा-

णिकपणा, बिनचूकपणा.

शुद्धि-स्त्री. स्वच्छता, शुद्धता, प्रायःश्चित्त.

शुक्रा-पु. शेजार.

शुबहा, शुभा-पु. शंका, संशय, भ्रम.

शुभ-वि. तेजस्वी, संदर, कल्याणकारक,

न्याय्य-स्त्री. कांती, सौंदर्य, इच्छा,

देवसभा, शमी-पु. सुख, कल्याण.

शुभचित्तक-वि. शुभेच्छा करणारा.

शुमार-पु. गणना, संख्या, हिशेब.

शुमारी-स्त्री. मोजणी.

(मर्बुस) शुमारी-मनुष्य गणना.

शुमाल-स्त्री. उत्तर दिशा.

शुमूल-वि. पूर्ण.

शुरू-पु. आरंभ, आरंभस्थान.

शूर्ब-पु. पिपें.

[खुशामत.

शुश्रूषा-स्त्री. श्रवणेच्छा, उपासना, सेवा,

शुल्क-पु. हुंडा, फी, कर, भाडें, किंमत.

शुष्क-वि. सुकलेलें, कृश, ढोंगी, निष्फळ, अकारण, कठोर.

शुस्तोशू-स्त्री. आंधोळ, घुऊन पुसून

शूची-स्त्री. सुई. [स्वच्छ करणें.

शून्य-वि. रिकामें, निर्जन, खिन्न, भ्रमिष्ट,

अमंगल, अर्थशून्य, तुच्छ-स्त्री. नळी,

वांझ स्त्री-पु. पोकळी, आकाश,

अभाव, अनुस्वार, बिडू, निर्जन स्थान.

शूप, शूर्प-पु. सूप, दोन द्रोण (माप).

शूस-वि. कंजूस, अभागी, वाईट.

शूर-पु. वीर, योद्धा.

शूरता, शूरताई-स्त्री. शौर्य.

शूरा-पु. सामंत, शूर, सूर्य.

शूद्र-पु. हिंदूच्या चार वर्णांपैकीं शेवटचा वर्ण, या वर्णाचा मनुष्य.

शूल-पु. सूळ, लांब आणि टोकदार कांटा,

शूलना-क्रि. स. सलगें. [कळ, पिडा.

शूस्ता-वि. घुतलेला, स्वच्छ, शुद्ध.

शृंगार-पु. सजण्याची क्रिया, साहित्यांतील

एक रस, स्त्रियांचें सजणें, शोभा वाढ-

वण्याची वस्तु.

शं. गारना-क्रि. स. सजविणें.

शं. गारहाट-स्त्री. वेश्या राहण्याचें ठिकाण.

शेख-पु. पैगंबराच्या वंशजांची पदवी,
श्रेष्ठ, बाटून झालेला मुसलमान.

शेखचिल्ली-पु. एक कल्पित मूर्ख व्यक्ति,
मोठमोठी मनोराज्यें करणारा.

शेखी-स्त्री. घमंड, ऐट. [उतरविणें.

शेखी झाडना, निकालना या भुलाना-नक्षा

शेखी बघारना, मारना या हाकना-टेंभा.

शेखीबाज-वि. गर्विष्ठ. [मिरविणें.

शेफता-वि. आसक्त.

शेर-पु. बिब्या वाघ, सिंह, साहसी व्यक्ति,
उद्गू कवितेचे दोन चरण.

शेर होना-धाडशीं होणें.

शेरलुवानी-पु. कवितावाचन.

शेरबहो-वि. व्याघ्रमुखी-पु. पुढें रंद व
मागल्या बाजूस निमुळते होत जाणारें

शेरनी-स्त्री. सिंहीण. [घर.

शेरपंजा-पु. वाघनख.

शेरबबर-पु. सिंह, केसरी सिंह.

शेरवानी-स्त्री. लांब पायघोळ आंगरखा.

शेवा-पु. प्रकार, प्रथा.

शेवाल-पु. शेवाल.

शेष-पु. बाकी, समाप्ति, शेषनाग, लक्ष्मण.

-वि. शिल्लक राहिलेलें, समाप्त.

शेषनाग-पु. हजार फणा असलेला नाग.

शै-स्त्री. वस्तु, भूतप्रेत.

शैतनत-स्त्री. दुष्टपणा.

शैतान-पु. सैतान, दुष्ट, भूतप्रेत.

शैतानकी आत-लांबच लांब वस्तु.

शैतानी-स्त्री. पाजीपणा, हलकटपणा,

दुष्टता.-वि. सैतानाचा, दुष्ट.

शैतानी चर्खा-भानगडीची गोष्ट.

शैबा-वि. आसक्त झालेला. [नेचा प्रकार.

शैली-स्त्री. चाल, प्रकार, रीत, वाक्यरच-

शैलेय-वि. खडकाळ, टणक-पु. सिंह,
भ्रमर, शिलाजित, शंदेलोण, धूप.

शैव-वि. शंकराचें-पु. शिवभक्त, धोत्रा.

शोक-पु. दुःख, खेद.

शोख-वि. उद्धट, चंचल, चमकदार (रंग).

शोखी-पु. धोटपणा, चंचलता, रंगाची-

शोच-पु. दुःख, चिंता. [चमक, दुष्टता.

शोचनीय-वि. दुःखकारक, अत्यंत वाईट.

शोध-पु. दुरुस्ती, फेड, परीक्षा, तपास.

शोधक-वि. शोध करणारा, सुधारक, तपास

शोधना-क्रि. स. शुद्ध करणें. [करणारा.

शोब-पु. घुलाई.

शोबदा-पु. जादू, कपट.

शोबा-पु. समूह, विभाग, कालवा.

शोभन-वि. सुंदर, शोभिवंत, उत्तम,

शुभ-पु. अलंकार, कल्याण, सुंदरता.

शोभा-स्त्री. कांति, सुंदरता, सजावट,
एक छंद. [मीठ, जमीन.

शोर-पु. गोंगाट, कोलाहल, ख्याति, क्षार,

शोरबा-पु. रसा, सुरवा.

शोरा-पु. सोरा, क्षार.

शोरापुस्त-वि. उद्धट, भांडखोर.

शोरिश-स्त्री. गडबड, भांडण, खळबळ.

शोरिबा-वि. व्याकुळ.

शोरीबासर-वि. विक्षिप्त. [विचित्र गोष्ट.

शोला-पु. ठिणगी, ज्वाला, एक वृक्ष,

शोला छोडना-नवलाईचें बोलणें.

शोलाख-वि. उग्र स्वभावाचा.

शोला रु-वि. स्वरूपवान. [गोष्ट.

*शोशा-पु. बाहेर आलेलें टोंक, आश्चर्यजनक

शोषण-पु. सुकविणें, क्षीण करणें, नाश करणें, कामदेवाच्या एका बाणाचें नांव, श्रमाचा लाभ एकानेंच उपभोगणें.

शोहवा-पु. गुंड, सोदा, लंपट.

शोहरत-स्त्री. कीर्ति, प्रसिद्धि, दंतकथा.

शोहरा-पु. दंतकथा, कीर्ति, प्रसिद्धि.

शोक-पु. आवड, छंद, लालसा, व्यसन,

शोक करना-उपभोगणें. [प्रवृत्ति.

शोकसे-खुशाल.

शोकत-स्त्री. थाट, वैभव, करामत, सामर्थ्य,

शोकिया-खुशीनें. [प्रतिष्ठा.

शोक्तीन-पु. नट्टापट्टा केलेला, शोकी.

शोक्तीनी-स्त्री. सजण्याची क्रिया.

शौत-स्त्री. सवत.

शोहर-पु. पति, स्वामी.

श्मशान-पु. स्मशान.

श्मशानमाई-स्त्री. मरीआई.

श्याम टीका-पु. तीट, गालबोट.

श्यामता-स्त्री. काळेपणा, सांवळेपणा.

श्यामा-स्त्री. राधा, एक काळा पक्षी,

सोळा वर्षांची युवती, काळ्या रंगाची

गाय, यमुना नदी, रात्र, स्त्री.-वि. काळी,

श्रम-पु. मेहनत, थकवा, खेद, कसरत,

श्रमण-पु. बौद्ध वा जैन साधु. [तप, आश्रम.

श्रमजीवी-पु. मेहनत करणारा, मजूर.

श्रद्धा-स्त्री. विश्वास, धर्मश्रद्धा, सन्मान,

आशा, मत, डोहाळे.

श्रद्धालु-वि. विश्वास ठेवणारा, इच्छिणारा.

श्रद्धेय-वि. विश्वासाह.

श्रवना-क्रि. अ. वाहणें, थेंब थेंब गळणें.

-क्रि. स. गाळणें, वाहविणें.

श्राद्ध-पु. श्रद्धापूर्वक केलेलें काम, पितृपक्ष.

श्रावणी-पु. दिगंबर जैन धर्मानुयायी.

श्री-स्त्री. लक्ष्मी, सरस्वती, धन, विभूति,

श्रीखंड-पु. गंध, चंदन, श्रीखंड. [शोभा, कांति.

श्रीमती-स्त्री. श्रीमानचें स्त्रीलिङ्गी रूप,

श्रीमान-पु. धनवान, श्रीयुत. [लक्ष्मी, राधा.

श्रीयुत-श्रीयुक्त.-वि. श्रीयुत.

शंखला-स्त्री. सांखळी.

श्रेणी-स्त्री. वर्ग, इयत्ता, कोटि, क्रम,

ओळ, परंपरा, समूह, सेना, सांखळी,

व्यापारी मंडळी (कंपनी), जिना.

श्रेय-वि. अधिक चांगला, श्रेष्ठ.-पु. चांगले-

पणा, कल्याण, सदाचार, यश.

श्रेयस्कर-वि. शुभदायक.

श्रेष्ठ-वि. सर्वोत्तम, मुख्य, पूज्य.-पु. कुबेर,

विष्णु, ब्राह्मण, राजा, गार्हपत्ये दूध.

श्रेष्ठता-स्त्री. प्रधानता, सर्वोत्तमता,

श्रोन-पु. पाहा 'श्रवण. [पूज्यता.

श्लथ-वि. सैल, मंद, दुबळा, बांधलेलें,

अस्ताव्यस्त. [(साहित्यांत).

श्लिष्ट-वि. मिसळलेला, श्लेषयुक्त

श्लील-वि. उत्तम, शुभ, सभ्योचित.

श्लेष-पु. संयोग, एका शब्दाचे दोन किंवा

अधिक अर्थ होणें.

श्लेष्मज्वर-पु. इन्फ्लुएंझा ताप.

श्लेष्मा-पु. कफ.

श्लोक-पु. शब्द, स्तुति, कीर्ति, संस्कृत पद्य.

श्वास-पु. श्वास, दमा, श्वासोच्छ्वास,

श्वासा-स्त्री. श्वास. [सुस्कारा, वायु.

श्वेत-वि. पांढरा, स्वच्छ, गोरा.-पु. शुक्र

(ग्रह), कवडी, कैलास, पारवा, हंस, रुपें.

[४]

ष-पु. केश, ध्वंस, शेष, निर्वाण, स्वर्ग.-वि.

वक्-व. सहा.-पु. एक राग. [सुंदर, श्रेष्ठ.

बंधन-पु. आलिंगन, समागम.

षट्क-पु. सहांचा समुदाय.

बंध, बंडक-पु. बैल, पोळ, नपुंसक, समुदाय.

बंडाली-स्त्री. कामुक स्त्री, ३ छटांक
तेलाचे माप. [पाय असलेला.

षट्चरण-पु. भुंगा, ढेंकुण, टोळ.-वि. सहा

षट्पदा-पु. भैरव, मल्हार, श्रीराग, हिंडोल,
मालकंस, दीपक हे सहा राग.

षट्दर्शन-पु. सांख्य, योग, न्याय, वैशेषिक
मीमांसा, वेदांत, हे सहा दर्शन [जरा, मृत्यु.

षट्पदी-स्त्री. भूक, तहान, शोक, मोह,
षडंग, छःअंग-पु. २ जाँघें, २ बाहु, छाती,
मस्तक, ही सहा अंगें. [धर्म.

षडगुण-पु. ऐश्वर्य, ज्ञान, यश, स्त्री, वैराग्य,
(राजाके) षडगुण-पु. संधि, विग्रह, यान,
संश्रय, आसन, द्वैधीभाव.

[स]

सं-अ. एक अव्यय (याचा उपयोग शोभा,
समानता, संगति, उत्कृष्टता, निरं-
तरता इ. सूचित करण्याकडे होतो).

संज्ञतना-क्रि. स. सारवणें, संचय करणें,
संक-स्त्री. शंका, भय, श्रम. [सांभाळणें.

संकट-वि. अरुंद.-पु. दुःख, खिड, विपत्ति.

संकटा-स्त्री. एक देवी, ज्योतिषांतील एक

संकना-क्रि. अ. शंका घेणें, भिणें. [स्थिति.

संकर-पु. दोन वस्तु एकत्र होणें, शंकर,

दोन भिन्न जातीच्या मातापित्यापासून

संकरघरनी-स्त्री. पार्वती. [उत्पन्न झालेला.

संकरा-वि. बारीक व अरुंद.-पु. कष्ट.

संकरात-स्त्री. संक्रांत. -[स्त्री. सांखळी.

संकल-स्त्री. सांखळी, दावें.

संकलन-पु. संग्रह, बेरीज, अनेक ग्रंथांतून

चागल चांगले विषय निवडण्याची क्रिया.

संकलित-वि. निवडलेला, एकत्र केलेला.

संकल्प-पु. कार्य करण्याची इच्छा, दृढ-
निश्चय, देव कार्य करण्याच्या आर्षी
मंत्राचा उच्चार करून आपला निश्चय

संका-स्त्री. शंका. [प्रगत करणें.

संकार-पु. खूण.

संकाश-अ. समान, जवळ.-पु. प्रकाश.

संकीर्ण-वि. संकुचित, क्षुद्र, मिश्रित.-पु.
मिश्र राग, संकट, एक प्रकारचे गद्य.

संकीर्णता-स्त्री. कुढपणा, संकोच.

संकु-स्त्री. बरची.

संकुचना-क्रि. अ. पाहा 'संकुचना.'

संकुचाना-क्रि. अ. लाजणें, आखडणें.-क्रि.
स. मिटणें (फूल).

संकुल-वि. दाट, परिपूर्ण.-पु. लढाई, समूह,
गदीं, परस्पर विरोधी वाक्य.

संकेत-पु. इंगित, खूण. [टाकणें.

संकेतना-क्रि. स. इंगित करणें, संकटांत-

संकोच-पु. आखडण्याची क्रिया, लाज, भय,

संकोचना-क्रि. स. संकोच करणें. [टाळाटाळ.

संकोची-वि. संकोच बाळगणारा, लाजाळू.

संक्रांति-स्त्री. संक्रांत.

संक्रामक-वि. संसर्गजन्य.

संक्षिप्त-वि. थोडक्यांत असलेला, थोडा.

संक्षेपना-क्रि. स. थोडक्यांत एकादी गोष्ट
सांगणें, कमी करणें.

संख-पु. शंख, मूर्ख, एक जलजंतु.

संख्या-पु. एक प्रकारचे विष.

संख्या-स्त्री. अंक, संख्या, मोजणी.

संग-पु. दगड, सहवास, मिलन, आसक्ति,
विषयाबद्दलचें प्रेम.-अ. बरोबर.-वि.

(किसीके) संग लगना-मागें लागणें. [कठोर.

संग ज़राहत-पु. एक गुळगुळीत पांढरा दगड (याने घाव लवकर भरून येतो.)

संगठन-पु. एकीकरण, एकीकरणाने बनलेली संस्था.

संगत-स्त्री. सोबत, बरोबर राहणारा, उदासी साधूंचा मठ, संबंध.

संगतरा-पु. सत्रे.

संगतराश-पु. पाथरबट.

संगतिया-पु. गाण्यांतील साथीदार.

संग बिल-वि. निर्दय, कठोर हृदय.

संगम-पु. संयोग, दोन नद्यांचे संगमस्थान,

संगमर्मर-पु. संगमरवरी दगड. [सोबत.

संगमूसा-पु. एका जातीचा काळा गुळगुळीत किमती दगड. [दगड.

संगयशब-पु. एक प्रकारचा हिरवा किमती

संगरा-पु. दगड उचलण्याचा वेळू, विहिरीस

संगराम-पु. युद्ध. [पं लावण्याचे भोक.

संगसार-पु. इस्लामी धर्माप्रमाणे व्यभिचाऱ्याला द्यावयाची शिक्षा (कमरे पर्यंत जमिनीत गाडून डोक्यावर दगड फेकून ठार मारणे).

संग्रह-पु. एकत्र करणे, रक्षण, विवाह, ग्रहण करण्याची क्रिया, अनेक विषय एकत्र केलेला ग्रंथ.

संगाती-पु. मित्र, साथी.

संग्राम-पु. लढाई. [णारी.

संगिन, संगिनी-स्त्री. सखी, बरोबर अस-

संगी-पु. मित्र, सोबती. -स्त्री. एक प्रकारचे कापड.-वि. दगडी.

संगीत-पु. गाणे, नाचणे व वाजवणे.

संगीन-वि. दगडी, मजबूत, लठ्ठ, बिकट.

-पु. बंदुकीच्या टोकाला लावलेले लोखंडी शस्त्र.

संगीसाथी-वि. दूढ, टिकाऊ, दगडी.-पु. सोबती.

संगेअसबद-पु. काव्याचा काळा पवित्र

संगेपारस-पु. परीस. [दगड.

संगोतरा-पु. सत्रे.

संगूहीत-वि. संकलित.

संघ-पु. समिति, समुदाय, बुद्धांचा धर्मसंघ, मठ, प्राचीन भारताचे प्रजातंत्र राज्य.

संघट-पु. मेल, संघटन, लढाई, ढीग.

संघटन-पु. संयोग, रचना, बनावट.

संघ (घा) रना-कि. स. संहार करणे, मारणे.

संघर्ष, संघर्षण-पु. टक्कर, स्पर्धा.

संघात-पु. समूह, आघात, वध, शरीर,

संघाती-पु. मित्र, सहचर. [निवासस्थान.

संघार-पु. संहार, प्रलय, नाश.

संच-पु. संचय, देखरेख.

संचकर-वि. कंजूष, संचय करणारा.

संचय-पु. साठा, संग्रह.

संचार-पु. चालणे, पसरणे.

संचारी-पु. हवा, साहित्यांत मुख्य भावनांना पुष्टी देणारे भाव, व्यभिचारी भावना.-वि. गतिशील. [सुरू ठेवणे.

संचालन-पु. चालविण्याची क्रिया, काम संछेप-पाहा 'संक्षेप'.

संजम, संयम-पु. संयम.

संजात-वि. उत्पन्न, प्राप्त.

संजाफ-स्त्री. किनार, गोठ.-पु. अर्धा लाल व अर्धा पांढरा घोडा.

संजाब-पु. पाहा 'संजाफ'.

संजीवगी-स्त्री. गंभीरपणा.

संजीवा-वि. गंभीर, समजूतदार.

संजुक्त, संजुत-वि. संयुक्त.

संजुक्ता-स्त्री. राणी संयोगिता.

संजुग-पु. युद्ध.

संजोई-अ. सह, बरोबर.
 संजोइल-वि. सुसज्ज, एकत्रित.
 संजोऊ-पु. सामुग्री, सिद्धता.
 संजोग-पु. संयोग. [सजविणें.
 संजोना-वना-क्रि. स. एकत्रित करणें,
 संजोबल-वि. सजविलेलें, सुसज्ज संचित,
 सेनेसहित, सावधान.
 संज्ञला-वि. संध्याकाळचें.
 संज्ञवत-वाती-स्त्री. सांजवात, सांयस्तोत्र.
 संज्ञा-स्त्री. संध्याकाळ.
 संज्ञोला-पु. संध्याकाळ.
 संठेका मुठ्ठा-पु. नरराक्षस.
 संड-पु. सांड, पोळ.
 संडमुसंड-वि. खूप लठ्ठ.
 सॅडसा-पु. सांडशी.
 सॅडसी-स्त्री. सांडशी.
 संडा-वि. माजलेला.
 संत-पु. महात्मा, ईश्वरभक्त, एकवीस
 मात्रांचा एक छंद. [पुष्कळ.
 संतत-वि. निरंतर, विस्तृत, व्यापणारें,
 संतति-स्त्री. मुलेंबाळें, प्रजा, विस्तार,
 परंपरा, ओळ, ढीग, कायमपणा, वेश.
 संतरा-पु. संत्रें, मोसंबी.
 संतरी-पु. पहारेकरी, द्वारपाल.
 संतान-पु. कल्पवृक्ष. पाहा 'संतति'.
 संताप-पु. आंच, दुःख, मानसिक कष्ट,
 क्रोध, पश्चात्ताप.
 संतापना-क्रि. स. दुःख देणें.
 संती-अ. ऐंबजीं, द्वारा-पु. पणतू.
 संतोष-ख-पु. समाधान, तृप्ति, प्रसन्नता.
 संतोषना-क्रि. स. संतुष्ट करणें.-क्रि. अ.
 संब-पु. जोडा, फट, दाब. [संतुष्ट होणें.

संबल-पु. चंदन.
 संबली-वि. चंदनी, पिवळें.-पु. फिवकट
 पिवळा रंग, एक प्रकारचा हत्ती,
 घोड्याची एक जात
 संबिग्ध-वि.* संदेहपूर्ण, शंका असलेलें.
 संबूक-पु. पेटी.
 संबूकचा-पु. लहान पेटी.
 संबूकची-डी-स्त्री. लहान पेटी.
 संबूर-पु. शेंदूर.
 संबेश-पु. आज्ञा, निरोप, बातमी, एक
 प्रकारची बंगाली मिठाई.
 संबेस-पु. समाचार, एक प्रकारची बंगाली
 संबेसन खेती-तोंड पाटिलकी. [मिठाई.
 संबेसा-पु. समाचार.
 संबेसी-पु. दूत.
 संदेह-पु. संशय, एक अर्थालंकार, धोका.
 संदेहमें-अ. संशयावरून.
 संबोह-पु. समूह, दूध काढणें, दूध.
 संध-स्त्री. पाहा 'संधि'.
 संघना-क्रि. अ. जोडलें जाणें.
 संघान-पु. निशाण. लक्ष्य, शोध, संयोग,
 ऐक्य, सांघा, विचार, योजणें, लोणचें,
 मद्य, कांजी. व्रण बरा होणें, कांसें.
 संघाना-पु. लोणचें.
 संधि-स्त्री. संयोग, जोड, तह, मैत्री, सांघा,
 व्याकरणांतील संधि, चोरी करण्या-
 करितां भिंतीला पाडलेलें छिद्र, मधली
 रिकामी जागा.
 संध्या-स्त्री. संधिकाल, सांयकाळ, आर्यांची
 दिवसांतून तीन वेळां करावयाची
 उपासना, संध्योपासना.
 संन्यास-पु. संन्यास (चार आश्रमांतील
 शेवटचा आश्रम), त्याग ठेव.

संन्यासी-पु. संन्यासाश्रमाच्या नियमांचे
 संपत्ति-स्त्री. संपत्ति, वैभव. [पालन करणारा.
 संपदा-स्त्री. धन, वैभव.
 संपन्न-वि. पूर्ण, सहित, युक्त, श्रीमंत.
 संपन्न होना-पार पडणें, साजरा होणें,
 भरणें (सभा उत्सव इ.), श्रीमंत होणें.
 संपा-स्त्री. वीज.
 संपात-पु. संसर्ग, संगम, एकत्र मिळून
 खाली पडणें, एक रेषा दुसऱ्या रेषेला
 ज्या ठिकाणीं मिळते तो बिंदू.
 संपाति-ती-पु. गरुडाचा पुत्र, जटायूचा
 भाऊ, माली राक्षसचा पुत्र.
 संपादन-पु. काम पूर्ण करण्याची क्रिया,
 दुरुस्त करणें, पुस्तकाचें संपादन करणें.
 संपुट-पु. पात्राच्या आकाराची वस्तु,
 ठिकरी, द्रोण, डब्बा, ओंजळ, कोश.
 संपूर्णता-अ. पूर्णपणें.
 संपेरा-पु. गारुडी.
 संपे-स्त्री. संपत्ति.
 संपोला-पु. सापाचें पिलू.
 संप्रति-अ. यावेळीं, तुलनेत.
 संबंधि-वि. संबंध ठेवणारा, विषयक.
 -पु. नातेवाईक, व्याही.
 संबद्ध-वि. जोडलेलें, बंद, संबंधयुक्त.
 संबल-पु. वाटखर्ची.
 संवाद-पु. संवाद.
 संबुक-पु. शिपला.
 संबुल-स्त्री. एक गवत.
 संभल(१)ना-क्रि. अ. सांभाळणें, सांवरणें,
 भानावर येणें, आघात किंवा हानीपासून
 बचाव करणें, कार्याचा भार उचलला
 जाणें, स्वस्थता प्राप्त करणें.
 संभव-पु. जन्म, संयोग, होण्याजोगें, होणें.

संभवतः-अ. बहुतेक, संभवनीय. [पोषण.
 संभार-पु. संचय, तयारी, संपत्ति, पालन-
 सेंभारना-क्रि. स. सांभाळणें, आठवण
 करणें. [भार, शरीराची शुद्ध.
 सेंभाल-स्त्री. सांभाळ, देखरेख, पोषणाचा
 सेंभालना-क्रि. स. सांभाळणें, ताब्यांत ठेवणें,
 पडूं न देणें, रक्षण करणें, उद्धार करणें,
 पालन पोषण करणें, निर्वाह करणें, मनो-
 वेग आवरणें.
 सेंभालू-पु. निर्गुंडीचें झाड. [एक अलंकार.
 संभावना-स्त्री. संभव, अनुमान, प्रतिष्ठा,
 संभावित-वि. कल्पित, जोडलेलें, संभव.
 संभू-पु. शंकर. [युक्त, सहित.
 संभूत-वि. बरोबर उत्पन्न झालेला, उत्पन्न,
 संभूय-अ. भागीदारीत.
 संभूय समुत्थान-पु. भागीदारीचें काम.
 संभ्रांत-वि. प्रतिष्ठित, घाबरलेला.
 संमत-वि. मान्य.
 संमति-स्त्री. अभिप्राय, मत, अनुमति.
 संयम-पु. दाब, इंद्रियनिग्रह, बंधन, पथ्य.
 संयुक्त-वि. जोडलेलें, सहित.
 संयुक्ता-स्त्री. राणी संयोगिता.
 संयुग-पु. संयोग, लढाई.
 संयोग-पु. योगायोग, जोड, समागम, संबंध,
 विवाह संबंध, पुष्कळ गोष्टी एकत्र होणें.
 संयोगवश-सहजगत्या, योगायोगानें.
 संयोजक-वि. सभा बोलविणारा, एकत्र
 आणणारा, उभयान्वयी अव्यय.
 संयोना-क्रि. स. सजविणें.
 संरक्षण-पु. रक्षण, देखरेख, ताबा.
 संलेख-पु. दस्तऐवज.
 संवत-पु. वर्ष, सन, महाराज विक्रमा-

दित्यांच्या काळापासून चालत आलेली
संवनन-पु. प्रेमप्रार्थना. [वर्ष गणना.
संबर-स्त्री. स्मरण, बातमी, हालहवाल.
संबरना-क्रि. अ. सजणें, दुस्त होणें.
-क्रि. स. स्मरण करणें.

संबरिया-वि. सावळा, श्याम.
संबाद-पु. बातमी, चर्चा, प्रसंग, मामला.
संबादवाता-पु. बातमीदार.

संबार-स्त्री. सजावट, रचना, नखरा, समा-
चार, झांकणें.

संबारना-क्रि. स. सजविणें, अलंकृत करणें,
क्रमानें ठेवणें, काम बरोबर करणें.

संबारी-स्त्री. सजवलेली, व्यवस्थित ठेव-
संबिदा-पु. करार, भांग. [लेली.

संवेदन-पु. अनुभव करणें, प्रगट करणें.

संशय-पु. शंका, भीति, एक काव्यालंकार.

संशोधक-पु. सुधारणारा, वाईटांतून चांग-
ल्या स्थितीत आणणारा.

संशोधन-पु. शुद्धि, सुधारणा, कर्ज फेडणें.

संशोधित-वि. शुद्ध केलेला, सुधारलेला.

संस, संसइ-पु. संशय.

संसद-पु. पार्लमेंट. [पुरुषांचा संबंध.

संसर्ग-पु. संबंध, संसर्ग, सोबत, स्त्री

संसय-पु. पाहा 'संशय'.

संसार-पु. जग, मर्त्यलोक, गृहस्थी, एका-
मागून दुसऱ्या अवस्थेंत एक सारखें जाणें,
वारवार जन्म घेणें.

संस्करण-पु. आवृत्ति (पुस्तकाची), संस्कार,
शुद्ध करणें, बरोबर करणें.

संस्कार-पु. सुधार, सजावट, उपदेश, संगत
इत्यादिचा मनावर पडलेला प्रभाव,
मागील जन्माच्या गोष्टींचा आत्म्यावर
झालेला परिणाम, धर्मदृष्ट्या शुद्ध करणें.

संस्कृत-वि. संस्कार केलेला, साफ केलेला,
सुधारलेला, सजविलेला, मुंज दगैरे
संस्कार झालेला.-स्त्री. संस्कृत भाषा.

संस्कृति-स्त्री. शुद्धि, संस्कार, सजावट,
सभ्यता.

संस्था-स्त्री. स्थिति, व्यवस्था, समाज, झुंड.

संस्थापक-पु. स्थापना करणारा.

संस्तुति-स्त्री. संसार, गति, भूलोक वास.

संहत-वि. संयुक्त, कठिण, दाट, मजबूत,

संहर्ता-वि. नाश करणारा. [एकत्र.

संहार-पु. एकत्र करणें, ओवणें, केसाची
वेणी घालणें, नाश, समाप्ति, निवारण.

स-अ. सहित, बरोबर.-पु. ईश्वर, शिव,
साप, पक्षी, वायु, जीवात्मा, चंद्र,
ज्ञान.-उप. एक उपसर्ग.

सआदत-स्त्री. सद्भाग्य, सचोटी.

सआदतमंद-वि. भाग्यवान, आज्ञाधारक

सईया-पु. स्वामी, पति, ईश्वर. [(पुत्र).

सईतना-क्रि. स. जमविणें, राखणें.

सइ-अ. सह, बरोबर.

सइसौझ-करकरीत तिन्ही सांजा.

सइगर-वि. फार, सगळें.

सइराना-क्रि. अ. पसरणें, वाढणें.

सई-स्त्री. प्रयत्न, धांवाधांव, शिफारस,
वृद्धि, बढती.

सईव-वि. शुभ, चांगलें, भाग्यवान.

सईस-पु. घोड्याचा नोकर.

सई-अ. बरोबर, समोर.-स्त्री. शपथ.-
वि. सारखा.-स. तो.-प्रत्य. करण व
आपादान कारकाचा प्रत्यय.

सऊबत-स्त्री. संकट, अडचण.

सऊर-पु. रीति, व्यवहार.

सक-स्त्री. शक्ति, सामर्थ्य.-पु. संशय,

धाक, संवत्, यश, स्मारक, संधि, कीर्ति
होण्याजोगें काम.

सकट-पु. गाडी, छकडा.

सकत-ता-स्त्री. शक्ति-अ. यथाशक्ति.-
पु. फेफरें, स्तब्धता, कवितेंतील यति,
यतिभंगाचा दोष.

सकता पडना-यति भंग होणें.

सकतेमें आना-स्तंभित होणें.

सकति-ती-स्त्री. बळ, पराक्रम.

सकना-क्रि. अ. शकणें.

सकपकाना-क्रि. अ. आश्चर्यचकित होणें,
लाजणें, गडबडणें, हलणें.

सकर-पु. नरक.

सकरना-क्रि. अ. कबूल होणें, मंजूर होणें.

सकरपारा-ला-पु. शंकरपाळें, त्या आका-
राची शिलाई.

सकरा-वि. संकुचित-पु. शिधा.

सकरून-वि. दयाळू. [प्रकृति.

सकल-वि. सर्व-पु. निर्गुण ब्रह्म व सगुण

सकलात-पु. दुलई, भेट, नजराणा.

सकसकाना, सकसाना-क्रि. अ. थरथर
कापणें, भयभीत होणें, शंकित होणें.

सकाना-क्रि. अ. भीति किंवा शंका करणें.

सकार-पु. सकाळ.

सकारना-क्रि. स. स्वीकार करणें, मुदत
संपण्याच्या एक दिवस पूर्वी हुंडीवर

सकारे-अ. सकाळीं. [सही करणें.

सकिलना-क्रि. अ. सरकणें, संपूर्ण होणें.

सकीम-वि. आजारी, दूषित.

सकील-वि. पचावयास जड, वजनदार.

सकुच-स्त्री. संकोच, लाज.

सकुचई, सकुचाई-स्त्री. मीड, लाज.

सकुचना-क्रि. अ. संकोच करणें, लाजणें.

सकुचाना-क्रि. अ. संकोच करणें.-क्रि. स.
लाजविणें, मिळविणें.

सकुची-स्त्री. एक तहेचा मासा.

सकुन-पु. पक्षी, शकुन.

सकुनाधम-पु. फार वाईट शकुन.

सकुनी-स्त्री. शकुंत पक्षी, एक नांव.

सकन-पु. स्थिरता, मनाची शांति.

सकूनत-स्त्री. निवासस्थान.

सकेतना-क्रि. अ. संकोचणें.

सकेलना-क्रि. स. एकत्र करणें, दाबणें, कसणें.

सकेला-स्त्री. एक तरवार.

सकोच-पु. पाहा 'संकोच'.

सकोचना-क्रि. स. संकोचणें.

सकोची-क्रि. भ्याली, लाजली, दाबली.

-अ. गोळा करून. -वि. लाजाळू.

सकोडना-क्रि. अ. गोळा करणें.

सकोतरा-पु. मोसंबी.

सकोरा-पु. मातीचें भांडें, परळ.

सकोरी-स्त्री. मातीचा प्याला.

सक्का-पु. भिस्ती.

सक्ति-स्त्री. बळ, पौष्प.

सक्तु, सक्तुक-पु. सातु.

सक्क-पु. घराचें छत, माडी.

सक्क-पु. इंद्र.

[मुलगा).

सक्कारि-पु. मेघनाद (रावणाचा मोठा

सकृत-अ. एकवार, एके वेळीं, पूर्वी.

सखर-वि. कठोर, खरेपणासहित.

सखरा-पु. दाळ भात इ. चें साधें जेवण.

सखा-पु. साथीदार, मित्र, सहचर.

सखावत-स्त्री. उदारता, दान.

सखी-वि. दानी, उदार-स्त्री. मैत्रीण.

सखुआ-पु. शालवृक्ष.

सखुन-पु. बोल, काव्य, उक्ति, उद्धरण.

सखुनचीन-वि. चहाडखोर.

सखुनतकिया-पु. बोलतांना संवयीमुळें
तोडीं बसलेला निरर्थक शब्द (उदा.
जेहेते, ज्याचें नांव तें, आपलें काय
म्हणतात वगैरे).

सखुनबों-वि. काव्यरसिक, कवि.

सखुनपरवर-वि. वचन पाळणारा, हट्टी.

सख्त-वि. कठोर, कडक.-स्त्री. संकट.

सख्ती-स्त्री. क्रूरता, संकट, दृढता, तीव्रता,

सग-पु. कुत्रा. [धमकी, कष्ट.

सगड-पु. बैलगाडी.

सगनौती-स्त्री. शकुनवंती.

सगपन-पु. सख्खेपणा.

सगपहूती-स्त्री. एक प्रकारची भाजींत
घालून शिजवलेली डाळ. [पट.

सगबग-वि. ओथंबलेला, परिपूर्ण.-अ. झट-

सगबगाना-क्रि. अ. भिजणें, मुरणें, भयभीत
होणें, संशयी होणें.

सगर-पु. सूर्य वंशांतील एक राजा.

सगरा-ला-वि. सर्व, एकूणएक.

सगरे-सर्व. सगळे.

सगलानि-ग्लानीनें, तिरस्कारानें.

सगा-वि. सख्खा, गोत्रज.

सगाई-स्त्री. वाडनिश्चय, मागणी, नातें.

सघीर-वि. लहान, बालवयाची.

सगुन-पु. शकुन. [सांगणें.

सगुनाना-क्रि. स. शकुन पाहाणें, शकुन

सगुनिया-पु. फलज्योतिषी.

सगुनी-वि. शकुन पाहाणारा, ज्योतिषी.

सगुनौती-शकुन विचारणें.

सगौती-पु. सगोत्र, भाऊबंध.

सघन-वि. निबिड, भरीव.

सख-वि. खरें, यथार्थ.

सखना-क्रि. स. जोडणें, जमविणें, पूर्ण करणें,
सजणें.

सखमुच-अ. खरोखर, वस्तुतः, अवश्य.

सखरना-क्रि. अ. प्रचलित होणें, पसरणें.

सचाई-स्त्री. सत्यता, खरेपणा.

सचान-पु. बाजपक्षी, ससाणा.

संचित-वि. काळजीयुक्त.

सचिक्कण-वि. अत्यंत गुळगुळीत.

सचिव-पु. मित्र, मंत्री, सहाय्यक.

सची-स्त्री. इंद्राची बायको.

सचु-पु. आनंद, सुख, प्रसन्नता.

सचुपाई-वि. संतुष्ट, मौन.

सचेत-वि. सावध.

सचेष्ट-वि. कर्मवंत, प्रयत्नशील.

सचेष्टता-स्त्री. क्रियाशीलता.

सचौरी-स्त्री. सत्यता, सजावट.

सच्चा-वि. खरें बोलणारा, यथार्थ, शुद्ध,

सच्चाई-स्त्री. खरेपणा. [अगदीं बरोबर.

सच्चिदानंद-पु. परमात्मा, ईश्वर.

सच्छत-वि. धायाळ.

सच्छी-पु. साक्षीदार. [क्रिया.

सज-स्त्री. शोभा, डोलदारपणा, सजण्याची

सजग-वि. सावध, जागृत.

सजदार-वि. सुंदर.

सजधज-स्त्री. थाटमाट.

सजन-पु. सज्जन, पति, प्रियतम.

सजना-क्रि. अ. शृंगारलें जाणें.-क्रि. स.

शृंगार करणें, शोभा देणें.

सजनि-नी-स्त्री. सखी, सहचरी.

सजबल-पु. सिद्धता, तयारी.

सजळा-पु. तिसरा भाऊ.-वि. जलयुक्त.

सजवाई-स्त्री. सजविण्याची क्रिया किंवा

सजवाना-क्रि. स. सजवून घेणें. [मजुरी.

सजा-स्त्री. शिक्षा, दंड.

सजा-पु. पक्ष्यांचा मधुर कलरव, छंद.
 सजाइ-स्त्री. शिक्षा, दंड.
 सजाई-स्त्री. सजविण्याची क्रिया किंवा मजुरी, सजविलेली.-अ. सजवून.
 सजाना-क्रि. स. सजविणें, व्यवस्थित लावणें.
 सजाय-स्त्री. शिक्षा, दंड.
 सजायाफता-वि. शिक्षा भोगलेला.
 सजायाब-वि. शिक्षेला पात्र असलेला,
 सजाब-पु. चक्का दही. [शिक्षा भोगलेला.
 सजावट-स्त्री. शृंगार, सजविणें.
 सजावन-पु. शृंगार, सजविण्याची क्रिया.
 सजावल-पु. कर वसूल करणारा शिपाई.
 सजावार-वि. शिक्षेला पात्र असलेला,
 सजीउ-वि. जिवंत. [उपयुक्त, फलदायक.
 सजीला-वि. सजलेला, सुंदर.
 सजीब-वि. जिवंत, चपळ, तेजस्वी.
 सजीवन-पु. संजीवनी.
 सजुग-वि. सावध, हुशार.
 सजूरी-स्त्री. एक प्रकारची मिठाई.
 सजोना-क्रि. स. सजविणें, क्रम लावणें.
 सजोयल-वि. सजविलेलें, संचित.
 सज्जन-पु. चांगला मनुष्य, आवडता मनुष्य, सजविण्याचें काम.
 सज्जा-वि. सजावट, वेषभूषा.-स्त्री. पलंग, मेलेल्या माणसाच्या नावानें ब्राम्हणास शय्यादान देण्याची क्रिया.
 सज्जाबा-पु. नमाज पढण्याची चटई, फकीराची उशी. [युक्त.
 सज्जित-वि. सजलेला, आवश्यक वस्तूनीं
 सज्जी-स्त्री. पांढऱ्या रंगाचा एक क्षार.
 सज्या-स्त्री. शय्या, पलंग.
 सटक्र-स्त्री. हळूच निघून जाण्याची क्रिया, तंबाखू पिण्याची नळी, बारीक छडी.

सटकना-क्रि. अ. निसटणें.
 सटकाना-क्रि. स. छडी किंवा चाबकानें मारणें, गिळून टाकणें, पळवून लावणें.
 सटकारना-क्रि. स. सटासट मारणें.
 सटकारा-वि. लांब व मऊ (केस).
 सटकारी-स्त्री. बारीक छडी. [बाजू भिडणें.
 सटना-क्रि. अ. चिकटणें, मारपीट होणें,
 सटपट-स्त्री. शील, चुटपुट, संकोच, गोघळ.
 सटपटाना-क्रि. अ. संकोचित होणें, चुटपुटणें, संशयांत पडणें, फिके पडणें, किकर्तव्यमूढ होणें, जळफळणें.
 सटरप (फ) टर-वि. तुच्छ, सटरफटर.
 सटा-वि. चिकटलेला, भिडलेला.-स्त्री. जटा, आयाळ. [घेऊन मारामारी करणें.
 सटाना-क्रि. स. जोडणें, काठ्या व दंडुके
 सदिया-स्त्री. एक दागिना, एक बांगडी, बारीक लांब छडी.
 सटीक-वि. अगदीं बरोबर, टीकेसहित.
 सटा-पु. करारनामा.
 सट्टाबट्टा-पु. युक्ति, भेट.
 सट्टी-स्त्री. बाजार.
 सठ-पु. धूर्त, मूर्ख.
 सठता-स्त्री. धूर्तता, मूर्खपणा.
 सठियाना-क्रि. अ. साठ वर्षांचें होणें, साठी बुद्धि नाठी होणें.
 सठेरा-पु. अंबाडीचें चिपाड.
 सठोरा-डा-पु. सुठवडा.
 सडक-स्त्री. रस्ता, राजमार्ग.
 सडना-क्रि. अ. सडणें, नासणें, आंबणें, दुर्दशाग्रस्त होणें.
 सडसना-क्रि. अ. फसणें, दबणें.
 सडसठ-वि. सदुसष्ट.
 सइसी-क्रि. फसलेली, दबलेली, आवळ.

लेली. -स्त्री. सांडसी. [दुर्गंधी.
 सडाई (यें) ध -स्त्री. कुजलेल्या वस्तूंची
 सडाना-क्रि. स. नासविणें.
 सडियल-वि. कुजकें, रदी, तुच्छ.
 सडोपना-क्रि. अ. ओरपणें.
 सत्-वि. साधु, विद्वान्, शुद्ध, श्रेष्ठ, धीट,
 खरें-पु. सभ्यतापूर्ण धर्म, ब्रह्म, सत्य;
 तत्त्व, सत्त्व, जीवनशक्ति.
 सतपर चढना-सती जाणें.
 सतपर रहना-पतिव्रता रहाणें.
 सतकारना-क्रि. स. सत्कार करणें.
 सतत-अ. नेहमीं.
 सतनजा-पु. सात धान्यांची खिचडी.
 सतपंच-वि. सात पांच, बारा, भ्रम,
 खरे पंच, पांचशें, १०५.
 सतपुतिया-स्त्री. एक प्रकारचें दोडकें.
 सतफेरा-पु. सप्तपदी.
 सतबेमडी-स्त्री. अठरा धान्याचें कडबोळें.
 सतमासा, सतबोसा-पु. सातोळा (मुलगा).
 सतरंगी-वि. सातरंग असलेलें.
 सतरंज-स्त्री. बुद्धिबळें.
 सतरंजी-स्त्री. सतरंजी.
 सतर-स्त्री. रेणा, ओळ, आडोसा, पडदा.
 -वि. वक्र, रागावलेला.
 सतर बतर होना-दाणादाण होणें.
 सतरह-वि. सत्रा.
 सतराना-क्रि. अ. चिडणें, रागावणें.
 सतरूपा-स्त्री. मनुच्या पत्नीचें नांव.
 सतराँहो-वि. रागावलेला, कोपसूचक.
 सतरक-वि. तर्कयुक्त, सावध.
 सतरपना-क्रि. स. संतुष्ट करणें.
 सतलडी-री-स्त्री. सात लड्यांची माळ.
 सतबंती-स्त्री. पतिव्रता.

सतसई-स्त्री. सातशें पदांचा संग्रह.
 सतह-स्त्री. सपाटी.
 सतहत्तर-वि. सत्याहत्तर.
 सताइश-स्त्री. प्रसंशा, वाखाणणी.
 सताग्र-पु. रथ, गाडी.
 सतानंब-पु. गीतम ऋषींचा पुत्र.
 सताना-क्रि. स. त्रास देणें, हैराण करणें.
 सताळू-पु. सप्ताळू.
 सतावना-क्रि. स. सतावणें, त्रास देणें,
 सतावर-स्त्री. शतावरी. [दुःख देणें.
 सति-वि. सत्य, शुद्ध-पु. यथार्थ गोष्ट,
 योग्य बाजू, सप्त लोकांतील सर्वांत
 वरचा, विष्णु, चार युगांपैकीं पहिलें
 सतिभाये-चांगल्या भावनेनें. [(कृतयुग).
 सतिया-स्त्री. स्वस्तिक.
 सतिवन-पु. सत्यपर्णी (औषधि).
 सती-वि. साध्वी-स्त्री. दक्ष प्रजापतीची
 कन्या, पतिव्रता स्त्री, पतीच्या शवा-
 बरोबर स्वतःला जाळून घेणारी स्त्री.
 सतीला-वि. पराक्रमी.
 सतीवाड-पु. सतीचें स्थान.
 सनुआ-पु. सातू.
 सनुआ संक्रांति-स्त्री. मेष संक्रांत.
 सतून-पु. स्तंभ, खांब.
 सतोखना-क्रि. स. समजूत करणें, धीर देणें.
 सत्कर्म-पु. चांगलें काम, पुण्य.
 सत्कार-पु. सन्मान, आतिथ्य.
 सत्त-पु. सत्त्व, तत्त्व, सत्य, पातिव्रत्य.
 सताईस-वि. सत्तावीस.
 सतानवे-वि. सत्याणव.
 सतासी-वि. सत्याऐंशी.
 सतू-पु. सातू. [विष्णु, कृतयुग
 सत्य-वि. खरें, अस्सल-पु. खरी गोष्ट,

सत्यता-स्त्री. खरेपणा. [जनमेजय.
 सत्यसंध-वि. सत्यवचनी.-पु. रामचन्द्र,
 सत्याग्रह-पु. न्यायागोष्ठीसाठी शांतीपूर्वक
 सत्यानास-पु. सत्यानाश. [हट्ट घरणें.
 सत्यानासी-वि. सत्यानाश करणारा. स्त्री.
 विलायती घोत्रा. [सदावर्त.
 सत्र-पु. यज्ञ, एक सोमयाग, घर, धन,
 सत्र-पु. शत्रु.
 सत्रसूदन-पु. शत्रुघ्न. } राजा दशरथा
 सत्रूष(ह)न-पु. शत्रुघ्न. }
 चा सर्वांत लहान मुलगा.
 सत्व-पु. सत्ता, तत्व, मनाची प्रवृत्ति,
 सत्संग-पु. चांगली संगत. [प्राण, चैतन्य.
 सथर-स्त्री. स्थल, पृथ्वी.
 सथशव-पु. रणभूमीतील प्रेत.
 सथिया-पु. स्वास्तिक चिन्ह, शस्त्रवैद्य.
 सब-वि. शंभर, ताजें.-अ. तत्काळ. स्त्री.
 सबका-पु. दान, उतारा. [स्वभाव, पडदा.
 सबन-पु. घर, स्थिरता, एक प्रसिद्ध
 भगवद्भक्त कसाई.
 सबक्र-स्त्री. मोत्यांचा शिपला.
 सबस सद्य-पु. घर.
 सबमा-पु. आघात, दुःख.
 सबय-वि. दयाळू.
 सबर-वि. मुख्य-पु. केंद्रस्थळ, अध्यक्ष.
 सबरआला-पु. उपन्यायाधीश.
 सबरनशीन-पु. अध्यक्ष.
 सबरी-स्त्री. कोपरी.
 सबस्थ-पु. सभासद, यज्ञ करणारा.
 सबहा-वि. शेकडों, अनेक.
 सबा-स्त्री. प्रतिध्वनि, आवाज, हांक.-
 सबाई-अ. नेहमीं. [अ. नेहमीं, सारखें.
 सबाकृत-स्त्री. सत्यता, साक्ष.

सबाचार-पु. चांगलें आचरण, माणुसकी.
 सबाबरत-पु. सदावर्त.
 सबाबहार-वि. सदा फुललेलें, नेहमीं हिरवें
 असणारें (शाड), सदाफुली.
 सबारत-स्त्री. सभापतित्व.
 सबासुहागिन-स्त्री. वेश्या (व्यंग).
 सबिया-स्त्री. लाल पक्ष्याची मादी. [शेंकडा.
 सबी-स्त्री. शतक, शंभर वर्षांचा काल,
 सबूर-पु. वाघ, सिंह, चित्ता, एक राक्षस,
 एक पक्षी.-वि. सर्वोत्तम.
 सबैब-अ. नेहमीं.
 सह-पु. ध्वनि.-अ. तत्काळ.
 सद्भाव-पु. मैत्री, चांगली इच्छा.
 सद्य-अ. आजच, ह्याचवेळीं, ताबडतोब.
 सद्र, सबर-पु. मुख्य, अध्यक्ष.
 सदृश-वि. समान, बरोबर.
 सधना-क्रि. अ. पूर्ण होणें, वेळ निभावून
 नेणें, अभ्यस्त होणें, बरोबर नेम धरणें.
 सधबा-स्त्री. सौभाग्यवती.
 सधाना-क्रि. स. साधणें, अभ्यासणें.
 सधीबधी (बात)-सिद्धसाधकपणाची.
 सन-पु. वर्ष, संवत.
 सन-पु. अंवाडी, ताग.-स्त्री. वेगानें
 निघण्याचा शब्द.-वि. स्तब्ध, मौन.
 सनअत-स्त्री. कारागिरी.
 सनक-स्त्री. नाद, चीड, विक्षिप्तपणा.
 सनक सवार होना-नाद लागणें.
 सनकना-क्रि. अ. वेडें होणें, चिडणें.
 सनकावि-चार बालस्वरूप ऋषी. (सनक
 सनंदन, सनतकुमार, सनातन).
 सनकाना-क्रि. स. उत्तेजित करणें.
 सनकारना, सनकियाना-क्रि. स. खून करणें,
 सनद-स्त्री. पुरावा, दाखला. [लहर येणें.

सनदयाफुता-वि. सनद मिळालेला.

सनना-क्रि. अ. मिश्र होणें, विलीन होणें,
सनबंध, संबंध-पु. संयोग, नातें. [भिजणें.

सनम-पु. मूर्ति, आवडता पुरुष, प्रिया.

सनमान-पु. सन्मान.

सनमानना-क्रि. स. सन्मान करणें.

सनमुख-अ. समोर, समक्ष. [करणें.

सनसनाना-क्रि. अ. सणसण असा आवाज

सनसनाहट-पु. सणसण असा आवाज.

सनसनी-स्त्री. क्षिणक्षिण्या, भय किंवा
आश्चर्यानि उत्पन्न झालेली स्तब्धता,
उद्वेग.

सनसनीवारं-वि. खळबळ

सनहकी-स्त्री. मातीचें भाडें.

सना-स्त्री. स्तुति-क्रि. भिजलेला.

सनाअत-स्त्री. कारागिरी.

सनाका-अ. स्तंभित-पु. सोसाटा.

सनाका खाना-घसका बसणें, सुन्न होणें.

सनाका भरना-सूं सूं वारा वाहणें.

सनातन-पु. प्राचीनकाळ, प्राचीन परंपरा,
ब्रह्मा, विष्णु-वि. अत्यंत प्राचीन,
परंपरागत, शाश्वत.

सनाथ-वि. रक्षणकर्ता असलेला.

सनाथ-स्त्री. सोनामुखी.

सनाला-वि. नळीसह.

सनाह-पु. कवच-वि. स्वामीसह.

सनि-पु. शनि.

सनिथा-पु. गोणपाट.

सनीचर-पु. शनिवार.

सनीचरा-वि. फुटक्या नशीबाचा.

सनीचरी-पु. शनीची पिडा, साडेसाती.

सनेह-पु. प्रेम, स्नेह.

सनेहिया-पु. स्नेही.

सनेही-वि. प्रेमी, स्नेह ठेवणारा.

सनोबर-पु. चीड नांवाचें झाड.

सन्न-वि. स्तब्ध, भीतीनें गप्प.

सन्नाटा-पु. शून्यता, एकांत, स्तब्धता,
हवेचा सणसणाट, शांतता, उदासी.

-वि. स्तब्ध, निर्जन.

सन्नाटा छा जाना-शोकाची छाया पसरणें.

सन्नाटेमें-एकांतीं, वेगानें.

सन्नाटेमें आना-स्तब्ध होणें. [होणें.

सन्नाटा खींचना या मारना-एकदम गप्प

सन्निपात-पु. सन्निपात ज्वर, एकत्र होणें,
एकदम एकत्र पडणें, संयोग.

सन्निविष्ट-वि. जमलेलें, ठेवलेलें, स्थापित,
जवळचा. [तयार.

सन्निहित-वि. जवळचें, जवळ ठेवलेलें,

सपक्ष-च्छ-पु. सहाय्यक, पंखवाला.-वि.

सपत्न, सप्त-वि. सात. [पोषक.

सपथ-स्त्री. शपथ.

सपदि-अ. लवकर.

सपन, सपना-पु. स्वप्न.

सपरवाई-पु. साजिंदे. [स्नान करणें.

सपरना-क्रि. अ. पूर्ण होणें, काम होणें,

सपराना-क्रि. स. स्नान करविणें, पूर्ण करणें.

सपरिकर-वि. अनुचरांसहित, थाटामाटांत.

सपर्व-वि. गांठ असलेला.

सपाट-वि. सपाट, गुळगुळीत.

सपाटा-पु. वेग, तीव्रगति.

सपाटा भरना-लगाना-सपाटघानें पळणें.

सपुर्व-स्त्री. अनामत.-वि. सोंपविलेलें.

सपुर्वंगी-स्त्री. सोपविण्याची क्रिया.

सपूत-पु. सुपुत्र.

सपूती-स्त्री. योग्यता, सत्पुत्राची आई.

सपेद, सफ़ेद-वि. पांढरें.

सपेरा-पु. मारुडी.

सपोला-पु. सापाचें पिल्लू.

सफ-स्त्री. पंक्ति, हार, मोठी चटई, बिछायत.

सफर-पु. प्रवास, अरबांचा दुसरा महिना.

सफरनामा-पु. प्रवास वर्णन.

सफरमेना-स्त्री. आबाडीचें सैन्य.

सफरा-पु. पित्त.

सफरी-वि. प्रवासी.-पु. प्रवासाचा खर्च.

सफल-वि. फळ लागलेलें (झाड), यशस्वी.

सफलता-स्त्री. यशस्विता, पूर्णता, यश.

सफहा-पु. पान, विस्तार. [पान.

सफा-वि. स्वच्छ, पवित्र, सपाट, गुळगुळीत,

सफाई-स्त्री. स्वच्छता, स्पष्टता, सरलता
निर्दोषता, निर्णय.

सफाई बेना-बाजू मांडणें.

सफाचट-वि. गुळगुळीत, स्वच्छ.

सफाया-पु. पूर्ण सत्यानाश, कांहींच शिल्लक
न राहणें. [फकीर.

सफ्री-वि. स्वच्छ, पवित्र, एक पारशी

सफ्रीना-पु. कोर्टाचें समन्स, नोंदवही, होडी.

सफ्रीर-पु. राजदूत.-स्त्री. पक्ष्यांचा कलरव,
पक्ष्यांना बोलविण्याकरितां वाजविलेली

सफूफ-पु. भुकटी, चूर्ण. [शिटी.

सफ्रें-वि. पांढरें. [सभ्य मनुष्य.

सफ्रेड पोश-पु. पांढरे कपडे वापरणारा,

सफ्रेबा-पु. जस्ताचें चूर्ण, आंब्याचा एक
प्रकार, खरबुजाचा एक प्रकार.

सफ्रेदी-स्त्री. पांढरेपणा, घराला चुना लाव-

सफ्रेदी आना-म्हातारपण येणें. [प्याची क्रिया.

सब-वि. सर्व, पूर्ण.

सबक-पु. धडा, शिकवण.

सबक पढाना-धडा शिकविणें. [पुढें जाणें.

सबकत स्त्री. एकाद्या कामामध्यें दुसऱ्याच्या

सबका सब-वि. सर्व, पूर्ण.

सबकुछ-वि. सर्व कांहीं.

सबज-वि. कच्चा, हिरवें, शुभ.

सबजा-पु. सबजा, भांग, पाच (रत्न),
काळसर पांढऱ्या रंगाचा घोडा.

सबजी-स्त्री. भाजी, पालेभाजी, भांग.

सबद-पु. शब्द.

सबनाना-क्रि. स. साबू लावणें.

सबब-पु. कारण, हेतु, साधन.

सबर-पु. संतोष.

सबरा-वि. संपूर्ण.

सबरी-स्त्री. पहार, शबरी.-वि. सर्व.

सबलई-स्त्री. बळ, पराक्रम.

सबहि-स. सर्वच.

सबा-स्त्री. पूर्वेकडील वारा, सात.

सबात-पु. स्थिरता, दृढता.

सबाब, स्वाब-पु. रुचि.

सबार-अ. शीघ्र, सकाळ,

सबील-स्त्री. रस्ता, उपाय, पाणपोई.

सबू-पु. मातीची घागर.

सबूत-पु. प्रमाण.-वि. शाबूत, पूर्ण.

सबूर-पु. संतोष, धैर्य, सहनशीलता.

सबूस-स्त्री. कोंडा.

सबर-रा-पु. सकाळ.

सबै-अ. सर्वच, सगळें.

सबोतर-अ. सर्वत्र.

सब्ज-वि. हिरवें, ताजें.

सब्जबाग बिखलाना-लोभ दाखविणें.

सब्ज कदम-पु. पांढऱ्या पायाचा, अपशकुनी.

सब्ज पोश-वि. हिरव्या रंगाचे कपडे

सब्जा-पु. पाहा 'सबजा.' [वापरणारा.

सब्जी-स्त्री. वनस्पति, भाजीपाला, भांग.

सब्द-पु. शब्द.

सम्बर-पु. पहार
 सम्बल-पु. कोश.
 सन्न-पु. संतोष, धैर्य, सहनशीलता, धीर.
 (किसीका) सन्न पड़ना-केलेल्या कष्टाचें
 फळ मिळणें.
 सन्नका फल भीठा-धीराचा शेवट गोड.
 सन्नतृका-स्त्री. सौभाग्यवती.
 सन्नय-वि. भयभीत.
 सन्ना-स्त्री. सभा, समाज.
 सन्नापति-पु. अध्यक्ष.
 सन्नी-वि. सगळेंच.
 सन्नीत-वि. म्यालेला, भयानें.
 सन्न्य-वि. सुधारलेला, सन्नासद.
 सन्न्यता-स्त्री. शिष्टाचार, संस्कृति, सन्न्य-
 समंजस-वि. उचित, न्यायी. [पणा.
 समंत-पु. सीमा, मर्यादा.-वि. पूर्ण.
 समंद-पु. घोडा.
 समंदर, समुद्र-पु. समुद्र.
 सम-पु. विष.-वि. संगीतांतील सम, समान,
 सर्व, सपाट, सम (संख्या).
 समझ-पु. कान. [डोकें उठविणें.
 समअखराशी-स्त्री. व्यर्थ गोष्टी बोलून
 समझ-स्त्री. समज, बुद्धि.
 सजझदार-वि. समजूतदार, बुद्धिमान.
 समझना-क्रि. अ. समजून घेणें, समजणें.
 समझाना-क्रि. स. समजाविणें.
 समझाबा-पु. शिकवण, उपदेश.
 समझौता-पु. समजूत, करार, सलोखा.
 समतल-वि. सपाट.
 समता-स्त्री. बरोबरी.
 समतुल-वि. समतोल, समान.
 समथल-वि. सपाट.
 समबन-स्त्री. भेट, उपहार.

समबना-क्रि. अ. प्रेमानें भेटणें.
 समबरसी-पु. सर्वांना सारख्या दृष्टीनें
 समधिन-स्त्री. विहीण. [पाहणाऱा.
 समधियान-ना-पु. व्याह्वाचें घर.
 समधी-पु. व्याही.
 समघोरा-पु. सीमांत पूजन.
 समन-पु. शमन, सरकारी आमंत्रण, समन्स.
 समन्न-पु. फड्या निवडुंग.
 समय-पु. वेळ, संधि. [लढाई.
 समर-पु. परिणाम, लाभ, धन, संतान,
 समरथ-स्थ-वि. बलवान. [पाठिबा देणें.
 समर्थन-पु. विवेचन, एकाद्याच्या मताला
 समर्थक-वि. समर्थन करणारा.
 समर्थण-पु. दान देणें, आदरानें अर्पण करणें.
 समर रस-पु. वीररस, लढाईचें सुख.
 समबाय-पु. समघर्षी, समूह.
 समबेदना-स्त्री. सहानुभूति.
 समसर-स्त्री. बरोबरी.
 समस्त-सर्व. सगळे.
 समसाम-स्त्री. बरोबरी.
 समस्या-स्त्री. कठिण विषय, प्रश्न.
 समस्यापूर्ति-दिलेल्या पदाच्या एका चर-
 णावरून इतर तीन चरण सांगण्याचा
 प्रश्न सोडविणें.
 समौ-पु. समय. [संवत्सर.
 समा-पु. तांदुल विशेष, आकाश, वर्ष,
 समा बांधना-उत्तम प्रकारें गाणें, रंग
 समाअत-स्त्री. सुनावणी. [आणणें.
 समाई-स्त्री. समावेश.-वि. ऐकीव.
 समागत-वि. आलेला.
 समागम-पु. आगमन, भेट, मैथुन.
 समाचार-पु. बातमी.
 समाचार पत्र-पु. वर्तमानपत्र.
 समाज-पु. समुदाय, संस्था, सभा.

समाजी-पु. गाणारणींचा साथीदार, आर्य-
समाजी सभासद. [नाहीसा करणें.

समाधान-पु. समाधि, निराकरण, विरोध
समाधि-स्त्री. समर्थन, अंगीकार, ध्यान,
प्रतिज्ञा, झोंप, प्रेत गाडलेली जागा,
समाधान, एक अर्थालंकार.

समान-वि. बरोबर, तुल्य.

समानता-स्त्री. बरोबरी.

समाना-क्रि. अ. सामावणें, आंत शिरणें.

समारोह-पु. समारंभ, उत्सव.

समाली-स्त्री. पुष्प गुच्छ.

समाल-पु. निर्गुडीचें झाड.

समालोचक-पु. टीकाकार.

समालोचन-पु. परीक्षण, गुणदोष विवेचन.

समालोचना-स्त्री. परीक्षण.

समावी-वि. आकाशाचें, दैवी.

समावेश-पु. एकाजागीं राहणें, एक पदार्थ
दुसऱ्या पदार्थांत असणें.

समाशोधन-पु. क्लिअरिंग (हाऊस).

समाष-वि. क्रोधयुक्त, रागावलेला.

समास-पु. संक्षेप, समर्थन, संग्रह, व्याक-
रणांतील समास.

समिति-स्त्री. समाज, सभा, एकाद्या
विशिष्ट कार्याकरितां नेमलेली कमिटी.

समिध-पु. अग्नि.

समीक्षा-स्त्री. परीक्षण, प्रयत्न, टीका,

समीचीन-वि. यथार्थ, उचित. [बुद्धि.

समीप-वि. जवळ.

समीर-पु. वारा, प्राणवायु.

समीहा-स्त्री. इच्छा, पूर्ण इच्छा.

समुचित-वि. योग्य, हवा तसा.

समुझ-स्त्री. पाहा 'समझ'.

समुझना-क्रि. स. समजणें, विचार करणें.

समुझनी-स्त्री. विचार, समज.

समुझावना-क्रि. स. समजाविणें, जाणणें.

समुद्र-पु. समुद्र, एकाद्या विषयाचा किंवा
गुणाचा आगार.

समुदाई-पु. झुंड, समुदाय, ढीग.

समुदाय-पु. समाज, जमाव.

समुन्नति-स्त्री. उन्नति, मोठेपणा, उच्चता.

समुल्लास-पु. आनंद, ग्रंथाचें प्रकरण.

समुहा-वि. समोरचें.-अ. समोर.

समुहाना-क्रि. अ. समोर येणें.

समुहें-अ. पुढें.

समूच-चा-वि. संपूर्ण, सर्वच्या सर्व.

समूम-स्त्री. उष्ण हवेची तिरीप.

समूर-पु. कोल्ह्याच्या जातीचा एक प्राणी.

समूल-वि. मुळापासूनचा, कारणासहित.

समूह-पु. रास, समुदाय. [-अ. मुळापासून.

समेट-पु. सलोखा, एकीकरण.

समेटना-क्रि. स. गोळा करणें, आपल्यावर

समेत-वि. संयुक्त.-अ. सहित. ओढून घेणें.

समोना-क्रि. स. मिसळणें.

समौ-पु. समय.

समौरिया-वि. समवयस्क.

सम्पत्ति-स्त्री. धन, संपत्ति.

सम्प्रदाय-पु. गुरुमंत्र, एकाद्या विशेष

धर्मासंबंधीचें मत, एकाद्या मताच्या

अनुयायांची मंडळी, रीत.

सम्पूर्ण-वि. सगळे, खूप भरलेले, समाप्त.-पु.

साती स्वर लागणारा राग.

सम्बन्ध-पु. एकत्र बांधणें, संबंध, नातें,

संयोग, विवाह, व्याकरणांतील कारक,

संबंध.

संशोधन-पु. जागविणें, हांक मारणें, सम-
जाविणें, संशोधन कारक, बजावून सांगणें.

सम्मान-पु. सम्मान.

सम्मिलित-वि. मिश्रित.

सम्मुख-अ. समोर.

सम्मेलन-पु. सभा, जमाव, संगम.

सय-वि. शंभर-पु. छाया, चीज.

शयन-पु. शयन, शय्या.

सयराना-क्रि. स. वाढणें, पसरणें, लांबणें.

सयानपत-स्त्री. शहाणपण.

सयानपन-ना-पु. शहाणपण.

सयाना-वि. शहाणा, चतुर, चलाख, वयांत
आलेला. [पटु, पंचाक्षरी.

सयानी-वि. वयांत आलेली, वयोवृद्ध,

सर-पु. डोकें, तलाव, बाण, सरदार,
नेता, शक्ति, आरंभ-स्त्री. चिता.-

वि. जिकलेला, दमन केलेला.

सरअंजाम-पु. सरंजाम, सामग्री.

सरकंडा-पु. एक वनस्पति, सनकाडी.

सरक-स्त्री. सरकणें, दारूची नशा.

सरकना-क्रि. अ. सरकणें, टाकणें, काम

सरकश-वि. उद्धट, विरोधी. [चालणें.

सरका-पु. चोरी. [संस्था

सरकार-स्त्री. शासनकर्ता, मालक, राज्य-

सरकारी कागज-पु. सरकारी कागद, नोट.

सरकोबी-स्त्री. दमन, शिक्षा.

सरकृत-पु. भाडेचिठ्ठी, साऱ्याची पावती

आज्ञापत्र, कर्जखत.

सरण-स्त्री. स्वर्ग, अध्याय.

सरणना-पु. नेता.

सरगम-पु. संगीताचे सप्त स्वर.

सरगरदा-वि. हैराण, ओवाळलेला

सरगरम, सरगर्म-वि. उत्साही, चलाख,
तेजस्वी आवेशपूर्ण.

सरगइता-वि. दुर्दशा झालेला, विकल.

सरगुजइत-स्त्री. येऊन ठेपलेला प्रसंग,

सरगुन-वि. सगुण. [वर्णन, जीवनचरित्र.

सरगोशी-स्त्री. चुगली, निंदा.

सरधा-स्त्री. मधमाशी.

सरचइमा-पु. नदीचा उगम, झरा.

सरजब-वि. प्रगट, जाहीर.

सरजना-क्रि. स. रचणें, बनविणें, उत्पन्न
करणें, सृष्टि करणें.

सरजमीन-स्त्री. देश, जमीन.

सरजा-पु. सिंह, श्रेष्ठ व्यक्ति.

सरजीब-वि. सजीव. [ल्लित.

सरजीवन-वि. सुपीक, जगविणारा, प्रफु-

सरजू-यू-स्त्री. शरयू. [दृष्ट.

सरजोर-वि. शिरजोर, बलवान, विरोधी,

सरजोरी-स्त्री. शिरजोरपणा.

सरताज-पु. सर्वश्रेष्ठ. [फोड.

सरतान-पु. खेकडा, कर्करास, एक प्रकारचा

सरब-वि. थंड-स्त्री. शरद ऋतु.

सरबई-वि. हिरवा व पिवळा रंग असलेले.

सरबर-अ. एका टोकानें, एकदम मिळून.

सरबरब-पु. मस्तकशूळ.

सरबा-पु. खरबूज.

सरबार-पु. मुख्य व्यक्ति, अमीर.

सरबार सभा-स्त्री. हाऊस ऑफ लॉर्ड्स

सरधन-वि. श्रीमंत.

सरधर-पु. बाणांचा भाता.

सरधा-स्त्री. श्रद्धा.

सरन-स्त्री. शरण, रक्षण.

सरनबी(डी)प-पु. सिलोन.

सरनविस्त-स्त्री. नशीब.

सरना-क्रि. अ. सरकणें, हलणें, काम
 सरनागत-वि. शरणागत. [चालणें, करणें.
 सरनाम-वि. प्रसिद्ध.
 सरनामा-पु. शीर्षक, पत्रावरील पत्ता.
 सरनी-स्त्री. रस्ता, सरणी.
 सरप, सर्प-पु. सर्प.
 सरपट-अ. भरघांव. [प्रकारचें गवत.
 सरपत-पु. छप्परावर घालण्याचें एक
 सरपरस्त-पु. संरक्षक.
 सरपा-पु. साप. [वाडून.
 सरपि, सर्पि-पु. तूप.-अ. चालून, सरून,
 सरपोश-पु. झांकण.
 सरफराज-वि. प्रतिष्ठित, वेश्या.
 सरफराना-क्रि. अ. घाबरणें.
 सरफरोश-वि. स्वतःचें बलिदान करणारा.
 सरफरोशी-स्त्री. स्वतःचें बलिदान.
 सरफा-पु. खर्च, मितव्यय, वृद्धि.
 सरफें(फो)का-पु. उन्हाळीचें झाड.
 सरबंध-धी-पु. धनुर्धर.
 सरब-वि. सर्व.
 सरबदा-अ. सर्वदा, नेहमीं.
 सरब बियापी-वि. सर्वव्यापी.
 सरबर-पु. तलाव, बरोबरी. [मुख्य.
 सरबराहकार-पु. व्यवस्थापक, मजुरांचा
 सरबराही-स्त्री. व्यवस्था.
 सरबरी-अ. सर्वत्र.-स्त्री. समता, बरोबरी,
 सरबस-पु. सर्वस्व. [उलट उत्तर.
 सरबस्ता-वि. लपललें, गुप्त.
 सरबाज-वि. वीर.
 सरबुलंब-वि. प्रतिष्ठित, नशीबवान.
 सरभंग-पु. एक प्राचीन महर्षि (वनवासांत
 असताना रामचंद्र यांच्या दर्शनाला
 सरभ-पु. पतंग(दिव्याचा). [गेले होते).

सरम-स्त्री. लाज.
 सरमस्त-वि. मस्त, उन्मत्त. [शीतकाळ.
 सरमा-स्त्री. देवांची एक प्रसिद्ध कुत्री,
 सरमाई-स्त्री. हिवाळ्यांत वापरावयाचे
 कपडे.-वि. हिवाळ्यासंबंधीं.
 सरमाया-पु. संपत्ति, कारण, भांडवल.
 सरमाया(ए)दार-पु. जमीनदार, इनाम-
 दार, भांडवलदार. [धांव जाणें.
 सरराना-क्रि. अ. सोसाट्यानें वाहणें, भर-
 सरल-वि. सोपें, सहज, निष्कपट.-पु.
 सरब-पु. मद्यपात्र, वाटी, दिवा. [देवदार.
 सरबत-स्त्री. वैभव.
 सरबन-पु. कान, श्रवण, नक्षत्र, श्रावण.
 सरबर-पु. सरोवर.
 सरबरि-स्त्री. बरोबरी, तुलना. [स्त्री.
 सरबरी-स्त्री. ममता, रात्र, संध्याकाळ,
 सरबरे कायनात-पु. पृथ्वीतील मुख्य पुढारी,
 महमंद पैगंबराची एक पदवी.
 सरबा-पु. झारी, सुरई.
 सरबाक-पु. पेला, वाटी, दिवा.
 सरवान-पु. डेरा, तंबू. [भरलेला.
 सरशार-वि. नशेत चूर, मदमस्त, पूर्ण
 सरस-वि. रसयुक्त, ओला, ताजा, सुंदर,
 गोड, भावपूर्ण, उत्तम, रसिक.
 सरसई-स्त्री. सरस्वती, शरयू नदी, रसि-
 कता, ताजेपणा, फळांचा अंकुर.
 सरसठ-वि. सदुसष्ट.
 सरसना-क्रि. अ. टवटवीत होणें, शोभणें,
 रसभरित होणें, भावनेची ऊर्मि उठणें.
 सरसज्ज-वि. हिरवळ.
 सरसराना-क्रि. अ. हवा खेळणें, सरपटणें.
 सरसरहट-स्त्री. सळसळ, खाज, बारा
 वाहण्याचा आवाज.

सरसरी-अ. सरसर, झटपट, सामान्य-
 सरसरी निगाह-विहंगम दृष्टि. [रीतीनें.
 सरसाई-स्त्री. शोभा, विपुलता, सरसपणा.
 सरसाना-क्रि. स. सरसावणें, टवटवीत
 करणें, रसपूर्ण करणें, भावोद्दीपन करणें.
 -क्रि. अ. शोभणें.
 सरसाम-पु. सन्निपात (ज्वर).
 सरसार-वि. मग्न, नशेंत चूर.
 सरसावना-क्रि. स. पाहा 'सरसाना'.
 सरसिज-पु. कमळ, तलावांत होणारें.
 सरसी-स्त्री. तलाव, तळें.
 सरसेटना-क्रि. स. रागानें बोलणें.
 सरसों-स्त्री. मोहरी.
 सरह-पु. पतंग (दिव्याचा), टोळ.
 सरहज-स्त्री. मेढुप्याची बायको.
 सरहटी-स्त्री. मृगसवेळ.
 सरहब-स्त्री. हद्द, सीमा.
 सरहरा-वि. सरळ, उंच.
 सरा-स्त्री. चिता, धर्मशाळा.-वि. नासकें.
 सराइंध-स्त्री. दुर्गंधी.
 सराई-स्त्री. काडी, सळई, दिवा.
 सराग-पु. सळई.
 सराध-पु. श्राद्ध.
 सराध पाख-पु. पितृपक्ष. [करविणें.
 सराना-क्रि. स. संपादणें, पूर्ण करणें,
 सराप, आप-पु. शाप, शिबी.
 सरापना-क्रि. स. शाप देणें, शिबी देणें.
 सरापा-अ. डोक्यापासून पायापर्यंत, पूर्णपणें.
 -पु. एकाद्याचें नखशिखांत वर्णन अस-
 लेली कविता.
 सराफ-पु. सोन्याचांदीचा व्यापारी.
 सराळा-पु. सराफी, सराफबाजार, बँक.
 सराब-पु. मृगजळ, कपट.-स्त्री. दारू.

सराबखोरी-दारूबाजी.
 सराबोर-वि. पूर्णपणें भिजलेलें.
 सराय-स्त्री. धर्मशाळा.
 सरायत-स्त्री. प्रवेश, प्रभाव.
 सराब-पु. दारूचा पेला, प्याला, दिवा.
 सराबग-गी-पु. श्रावक, जैन.
 सराबन-पु. कुळव, भूमि सपटा करण्याचे
 सराबना-क्रि. स. सडविणें. [काम व हत्यार.
 सरास-पु. भुस्ता.
 सरासन-पु. धनुष्य.
 सरासर-अ. एका टोकापासून दुसऱ्या
 टोकापर्यंत, पूर्णपणें, प्रत्यक्ष.
 सरासरी-स्त्री. सोंपेपणा, शीघ्रता, साधारण
 अंदाज.-अ. गडबडीमध्ये, साधारणपणें.
 स(श)रासुर-पु. बाणासुर राक्षस.
 सराह-स्त्री. प्रशंसा.
 सराहत-स्त्री. टीका, स्पष्टपणा, विशुद्धता.
 सराहन-स्त्री. स्तुति, स्तवन.
 सराहना-स्त्री. स्तुति.-क्रि. स. प्रशंसा करणें.
 (भाग्यको) सराहना-आनंद मानणें.
 सराहनीय-वि. स्तुत्य, चांगलें.
 सरि-स्त्री. नदी, समानता.-वि. सारखें.
 सरित-ता-स्त्री. नदी, प्रवाह.
 सरिया-स्त्री. सळई.
 सरियाना-क्रि. स. क्रमानें ठेवणें, मारणें.
 सरिवन-स्त्री. शालपर्ण नांवाचें झाड.
 सरिवर-स्त्री. बरोबरी.
 सरिवरि-स्त्री. समता.
 सरिस्त-स्त्री. स्वभाव, गुण.-वि. मिश्रित.
 सरिस्ता-पु. कचेरी, कार्यालयाचा विभाग,
 नोकर चाकर संबंध, मिलाफ.
 सरिस्तेदार-पु. एकाद्या भागाचा मुख्य
 सरिहून-अ. समक्ष. [अधिकारी, शिरस्तेदार,

सरीज-वि. उतावळा.-पु. एक प्रकारची
 सरीक-वि. भागीदार. [छंदोबद्ध रचना.
 सरीकता-स्त्री. हिस्सा, बांटा.
 सरीखा-वि. सारखा.
 सरीन-पु. खत्री जात.
 सरीफ-वि. सज्जन.
 सरीफा-पु. सीताफळ.
 सरीर-पु. शरीर.
 सरीह-वि. स्पष्ट.
 सरीहन्-अ. सडेतोड, उघड.
 सरुज-वि. रोगी.
 सरुष-वि. क्रोधयुक्त.
 सरुहाना-क्रि. स. रोमांचित करणें.
 सरुर-पु. आनंद, किंचितशी आलेली धुंदी.
 सरेखना-क्रि. अ. पाहा 'सहेजना'.
 सरेखा-वि. समजदार, शहाणा.
 सरेबस्त-अ. आतां, यावेळीं.
 सरेनौ-अ. सुरवातीपासून. [रस्त्यावर.
 सरेबाजार-अ. लोकांसमोर, सर्वासमोर,
 सरेरह-पु. मोठा रस्ता.-अ. रस्त्यावर.
 सरो-पु. सुरुचें झाड. [संबंध.
 सरोकार-पु. संबंध, परस्पर व्यवहाराचा
 सरोज-पु. कमळ.
 सरोजना-क्रि. स. मिळविणें.
 सरोधा-पु. होरा.
 सरोरुह-पु. कमळ.
 सरोबर-पु. मोठा तलाव.
 सरोसामान-पु. सामुग्री.
 सरोही-स्त्री. सिरोहीची तलवार.
 सरोता-पु. अडकित्ता.
 सर्गना-पु. सरदार, नेता.
 सर्जन-पु. उत्पत्ति, रचना, त्याग.
 सर्व-वि. आळशी, थंड, मंद, निर्बीर्य.

सर्बमिजाज-वि. निरुत्साही, शुष्क, कठोर
 हृदयी.
 सर्बी-स्त्री. थंडपणा, सर्दी (रोग), हिवाळा.
 सर्प-पु. साप, एक म्लेच्छ जात, सरपटण्याची
 सर्फ-पु. व्याकरण, अपव्यय. [क्रिया.
 सर्फ-पु. खर्च, मितव्यय, वृद्धि.
 सर्बस-पु. सर्वस्व.
 सर्म, शर्म-स्त्री. लाज.
 सर्फ-पु. सराफ.
 सर्फा-पु. सराफ बाजार.
 सर्ब-वि. सर्व.-पु. शंकर, विष्णु, पारा.
 सर्बकाम-पु. सर्व इच्छा असणारा, इच्छा
 सर्ब प्रास-पु. खप्रास. [पूर्ण करणारा, शंकर.
 सर्ब जनीन-वि. सावर्जनिक.
 सर्बत्र-अ. सर्व जागीं.
 सर्बतोभाव-अ. चांगल्याप्रकारें, बरोबर.
 सर्बथा-अ. अगदीं, सर्व प्रकारें, सर्व तऱ्हेचें,
 सर्व. [देव, बुद्ध, शंकर.
 सर्बज्ञ-वि. सर्व कांहीं जाणणारा-पु. ईश्वर,
 सर्बरी-पु. रात्र.
 सर्बस्व-पु. सार, सर्व मालमत्ता.
 सर्बस-पु. सर्वस्व.
 सर्बसम्पद-पु. फौमनवेल्थ. [असलेला.
 सर्बाधिकारी-पु. हुकुमशहा, सर्व अधिकार
 सर्षप-पु. मोहरी, मोहरी इतकें प्रमाण किंवा
 सलकी-स्त्री. कमळाचा देंठ. [वजन.
 सलग-पु. नवलकोल. [आराम.
 सलतनत-स्त्री. राज्य, साम्राज्य, व्यवस्था,
 सलना-क्रि. अ. छिद्र पाडणें, छिद्रांत
 अडकविणें. [लोक.
 सलफ-वि. गत, व्यतीत.-पु. जुन्याकाळचे
 सलब-वि. नाश.
 सलभ-पु. पतंग (दिव्याचा).

सलमा-पु. सोन्याचांदीची तार.
 सलवट-स्त्री. सुरकुती. [पाणी मुरणें.
 सलसलाना-क्रि. अ. घामानें डबडबणें,
 सलहज-स्त्री. मेहुण्याची बायको.
 सला-स्त्री. आमंत्रण.
 सलाई-स्त्री. धातूची बारीक सळई.
 सलाई फेरना-सळई गरम करून डोळ
 फोडण्याकरितां डोळ्यांत घालणें.
 सलाख-स्त्री. सळई. [लोणचें.
 सलाब-पु. कांदे, मुळे इत्यादिकांच्या पानांचें
 सलाबत-स्त्री. दृढता, भय.
 सलाम-पु. वंदन. [न जाणें.
 (दूरसे) सलाम करना-वाईट गोष्टीजवळ
 सलाम बोलना-हजर होणें. [सलाम करणें.
 सलाम देना-बोलावण्याची सूचना देणें,
 सलाम अलैकुम-स्त्री. सलाम.
 सलामत-वि. सुरक्षित, कायम, जिवंत व
 निरोगी.-अ. ठीक. [मितव्यय.
 सलामतरबी-स्त्री. मध्यम मार्गानें वागणें,
 सलामती-स्त्री. रक्षण, बचाव, निरोगीपणा,
 कुशल, क्षेम, अस्तित्व.
 सलामी-स्त्री. नमस्कार करण्याची क्रिया,
 सैनिकांची सलामी.
 सलामी उतरना या बागना-स्वागतार्थ
 तोफांची किंवा बंदुकांची सलामी देणें.
 सलाह-स्त्री. सदाचार, सल्ला, इच्छा.
 सलाहकार-पु. सल्ला देणारा, नीतिपूर्वक
 सलि-स्त्री. चिंता. [आचरण करणारा.
 सलिल-पु. पाणी.
 सलीका-पु. रीत, कुशलता, सभ्यता, वर्तन.
 सलीकामंद-वि. वाकबगार, तज्ञ, सभ्य,
 सलीता-पु. फार जाड सुती कापड. [हुशरी.

सलीब-स्त्री. सूळ, ख्रिस्ताचा कांस.
 सलीम-वि. योग्य, ठीक, निरोगी, शुद्ध
 हृदय, शांत, गंभीर. [बुद्धिमान.
 सलीमुत्तबा-वि. कोमल मनाचा, गंभीर,
 सलीस-वि. सुगम, सरळ व वाक्प्रचारयुक्त
 (भाषा). [संबंध.
 सलूक-पु. सरळमार्ग, रीतभात, भलाई,
 सलूका-पु. गारोडी, पोलकें, बंडी.
 सलूना-वि. तिखठमिठाचें, स्वादिष्ट.
 सलूनी-स्त्री. राखी पौर्णिमा.
 सलूप-वि. स्वल्प, थोडें.
 सलैला-वि. शेवाळलेली (जागा), निसरडी.
 सलोक, श्लोक-वि. लोकासह, यश, श्लोक.
 सलोतर-पु. पशुरोगाची चिकित्सा.
 सलोतरी-पु. पशु वैद्य.
 सलोना-वि. खारट, सुंदर.
 सलोने-वि. मजेदार, सुंदर, चमचमित.
 सलौना-पु. श्रावणी, राखी पौर्णिमा.
 सलख-स्त्री. शुक्ल पक्षाची द्वितीया, कातडी
 ओढून काढण्याची क्रिया.
 सल्लभ-पु. टोळ, पतंग (कीटक).
 सल्लम-स्त्री. खादी.
 सब, शब-पु. प्रेत.
 सबत, सबति-स्त्री. सवत.
 सबन-पु. प्रसव, यज्ञस्नान, यज्ञ, चंद्र, अग्नि.
 सबरी, शबरी-स्त्री. एक भिल्लीण.
 सबॉग-पु. सोंग, नक्कल.
 सबा-वि. सव्वा.
 सवाई-वि. जयपूरच्या महाराजांची एक
 पदवी.-स्त्री. कर्जाच्या एक चतुर्थांश
 व्याज देण्याचा कर्जाचा एक प्रकार.-
 वि. सव्वा.

सबाब, स्वाब-पु. स्वाब.
 सबाबिक-वि. स्वादिष्ट.
 सबाबह-पु. घटना. 'सानहा' चे अ. व.
 सबाबह उध्री-जीवन चरित्र.
 सबाब-पु. पुण्य, चांगुलपणा.
 सबाया-पु. सव्वा, सवायकी.
 सबार-पु. स्वार, घोडेस्वार (सैनिक).-
 वि. एकाद्या वस्तूवर चढलेला.
 सवारी-स्त्री. वाहन, मिरवणूक, स्वार.
 सवारी गोंठना-प्रभाव पाडणे, स्वारी भरणे.
 सवाल-पु. प्रश्न, मागणी, प्रार्थना, गणिताचा
 सवाल जबाब-पु. वादविवाद, हुज्जत. [प्रश्न.
 सवाल लगाना-प्रश्न सोडविणे.
 सवाली-वि. मागणी करणारा.
 सविनय अवज्ञा-स्त्री. सविनय कायदेभंग.
 सवेरा-पु. सकाळ. [पाठा, एक छंद.
 सवैया-पु. सवाशेराचें वजन, सवायकीचा
 सस-पु. चंद्र, उभें पीक.
 ससंक-वि. शंकित, भयानक.
 ससक-पु. ससा.
 ससकना-क्रि. अ. स्फुंदणे. [पु. चंद्र.
 ससधर, ससहर, ससांक, ससि, ससिहर-
 ससुर-पु. सासरा. [सासर.
 ससुरा-पु. सासरा, एक प्रकारची शिवी,
 ससुराल-पु. सासर. [वस्तु, साधारण.
 सस्ता-वि. स्वस्त, भाव कमी झालेली
 सस्ती-स्त्री. स्वस्ताई. [श्रमांत काम होणे.
 सस्ते छूटना या निबटना-थोड्याशा परि-
 सस्त्र, शस्त्र-पु. शस्त्र, हत्यार, पोलाद,
 सस्त्रीक-वि. स्त्रीसहित. [लोखंड.
 सस्य, शस्य-पु. धान्य, फळ, गुण, तृण.-
 वि. स्तुत्य, उत्तम.

सह-अ. तुल्य, सोसून, एकेकाळीं, बरोबर,
 सहित-वि. हजर, सहनशील, समर्थ,
 योग्य-पु. मार्गशीर्ष, नख, सामर्थ्य.
 सहका-पु. फूस. [पदार्थ, मदतनीस.
 सहकार-पु. सहकार्य, आंबा, सुगंधित
 सहकार (रि) ता-स्त्री. सहायता.
 सहकारी-पु. सहयोगी, मदतनीस.
 सहगवन, सहगौन-पु. सहगमन, सती जाणे.
 सहगामिनी-स्त्री. सती जाणारी स्त्री,
 पत्नी, सहचरी. [मित्र.
 सहचर-पु. बरोबर चालणारा, नोकर,
 सहज-पु. सख्खा भाऊ, स्वभाव.-वि.
 स्वाभाविक, साधारण, सोपें, बरोबर
 सहजन-पु. शेवगा. [उत्पन्न होणारा.
 सहजिया-पु. वैष्णव संप्रदायाचा अनुयायी.
 सहजें-अ. अनायासें.
 सहत-पु. मघ.-क्रि. सहन करतों.
 सहतरा-पु. पित्तपापडी.
 सहताना-क्रि. अ. विश्रांति घेणे.
 सहतूत-पु. तुतीचें झाड व फळ.
 सहवानी-स्त्री. चिन्ह, खून.
 सहवेई-स्त्री. चिकणीचें झाड.
 सहन-पु. सोसण्याची क्रिया, क्षमा, आंगण,
 सुंदर रेशमी कापड.
 सहना-क्रि. स. सहन करणे, परिणाम भोगणे,
 सहनाई-स्त्री. सनई. [ओवें सहन करणे.
 सहनायन-स्त्री. सनई वाजविणारी स्त्री.
 सहनीय-वि. सहन करण्याजोगें.
 सहभोज-पु. सहभोजन.
 सहभोजी-पु. सहभोजन करणारा.
 सहम-पु. भय, संकोच.
 सहमना-क्रि. अ. मिणे.
 सहयोग-पु. सहकार्य, सोबत, मदत.

सहयोगी-वि. सहकारी, समकालीन.
 सहर-पु. सकाळ, जादू, शहर.-अ. मंद-
 सहरखेज-वि. चोर. [गतीनें.
 सहर गही-स्त्री. निर्जळी व्रताच्या आधीचें
 सहरा-पु. मैदान, जंगल. [पहाटेचें भोजन.
 सहराती-वि. नागरिक.
 सहराना-क्रि. स. थोपटणें, गोंजारणें.-
 क्रि. अ. भीतीनें कांपणें.
 सहराबनि-स्त्री. गुदगुली.
 सहरी-स्त्री. मासा, निर्जळी व्रताच्या
 आधीचें पहाटेचें भोजन.
 सहरोष-अ. रागानें.
 सहल-वि. सोपें.
 सहलाना-क्रि. स. गोंजारणें, चोळणें,
 गुदगुल्या करणें.-क्रि. अ. खाजविणें.
 सहवासिनी-वि. बरोबर राहणारी, पत्नी.
 सहवासी-वि. बरोबर राहणारा, पति.
 सहबैय्या-वि. सहनशील.
 सहस, सहस्र-वि. हजार.
 सहसगो-पु. सूर्य.
 सहस नयन-पु. इंद्र.
 सहस बाहु-पु. शंकर, हैहय राजा.
 सहस सीस-पु. विष्णु, शेष नाग.
 सहसा-अ. एकाएकीं.
 सहसाखी-पु. इंद्र.-अ. साक्षीसहित.
 सहसानन-पु. शेष.
 सहाई-ई-पु. मदतगार.-स्त्री. मदत.
 सहाउ-पु. मदत. [सहानुभूति.
 सहानुभूति-स्त्री. दुसऱ्याबद्दलचा कळवळा,
 सहाबा-पु. मित्र, महम्मदाचा मित्र.
 सहाय-पु. मदत, मित्र, सोबती, सेवक,
 चक्रवाक.

सहायक-वि. मदत करणारा, मोठ्या न-
 दीला मिळणारी लहान नदी.
 सहायता-स्त्री. मदत.
 सहार-पु. सहनशीलता. [वाहणें.
 सहारना-क्रि. स. सहन करणें, भार
 सहारा-पु. मदत, आश्रय, भरंवसा.
 सहालग-पु. लग्न सराई.
 सहाबना-क्रि. स. सहन करविणें.
 सहाबल-पु. ओळंबा, पाटबंधारा
 सहिजन-पु. शेवगा. [खात्यांतील अधिकारी.
 सहिजानी-स्त्री. ओळख, चिन्ह.
 सहित-अ. बरोबर.
 सहिथी-स्त्री. बरछी.
 सहिदान-पु. चिन्ह, साक्षी.
 सहिदानी-स्त्री. चिन्ह, साक्षी.
 सहिय-या-पु. साहायक, आश्रय, भरंवसा.
 सही-वि. खरें, प्रामाणिक, शुद्ध, हस्ताक्षर.
 (न) सही-नसेना का.
 (यही) सही-एवढें तर एवढें.
 सही भरना-कबूल करणें. [स्थितींत.
 सही सलामत-जसाच्या तसा, शाबूत
 सही सालिम-वि. बरोबर, पूर्ण.
 सह-अ. समोर, कडे.
 सहूलत-स्त्री. सवलत, मर्यादा.
 सहूलियत-स्त्री. सवलत, मर्यादा.
 सहेजना-क्रि. स. संभाळणें, सांगून सवरून
 स्वाधीन करणें.
 सहेजवाना-क्रि. स. संभाळविणें.
 सहेली-स्त्री. मैत्रीण, दासी. [जागा.
 सहैत-पु. प्रेमी जनांची भेटण्याची निश्चित
 सहैया-वि. सहन करणारा.
 सही-पु. चूक, भूलचूक.
 सहोबर-पु. सख्खी भांबडें.-वि. सख्खा.

सहोटी-स्त्री. द्वार, उंबरठा.

सह्य-पु. सह्याद्रि.-वि. सहन करण्याजोगें.

सौई, साइया-पु. स्वामी, प्रभु, फकीर, पति.

सौडगी-स्त्री. गाडीतळ.

सौक-स्त्री. शंका, भय, दमा.

सौकडा-पु. पायांतील एक दागिना (तोडे).

सौकर-स्त्री. सांखळी.-पु. संकट.-वि. संकुचित,

सौकरा-पु. कष्ट.-वि. संकुचित. [दुःखमय.

सौग-स्त्री. एक प्रकारची बरची, भाला.

सौगी-स्त्री. बरची.-पु. सोंगाड्या.

सौघर-पु. पहिल्या नवऱ्याचा मुलगा.

सौघरज-पु. सत्य, यथार्थ, योग्य.

सौच-वि. सत्य, ठीक.

सौचला-वि. सत्यवादी.

सौचा-पु. साचा, नमूना, कपड्यावर फुलें
छापण्याचा लाकडी साचा.

सौचेनें ढला होना-सर्वांग सुंदर असणें.

सौची-पु. एक प्रकारचें थंड पेय, पोथीच्या

आकाराची छपाई.-वि. सत्य.

सौक्ष-स्त्री. संध्याकाळ.

सौक्षा-पु. संध्याकाळ. [फुलांचा गालिचा.

सौक्षी-स्त्री. श्रावणांत देवासमोर काढलेला

सौट-स्त्री. छडी, चाबूक, बळ.

सौटना-क्रि. स. चिकटविणें, जोडणें,

सौटा-पु. चाबूक, ऊस. [मिसळणें.

सौटिया-पु. दोंडीवाला.

सौटी-स्त्री. लहान चाबूक, गांठी भेटी,

सौठ-पु. ऊस, पायांतील दागिना. [सूड.

सौठ गौठ-स्त्री. भेट, मेलमिलाफ.

सौठना-क्रि. स. अडकून राहणें, गुप्त

सौठी-स्त्री. संपत्ति, भांडवल. [संबंध ठेवणें.

सौड-पु. सांड, पोळ. -वि. उडाणटप्पू,

सौडनी-स्त्री. उंटीण, सांडणी. [सशक्त.

सौडा-पु. एक जंगली प्राणी. [स्वार.

सौडिया-पु. वेगानें चालणारा उंट, सांडणी-

सौठ-पु. पोळ. [संतुष्ट.

सांत-वि. ज्याचा अंत होतो तें, स्थिर,

सांति-स्त्री. शांति.-अ. ऐवजीं, साठीं.

सांध-पु. लक्ष, वेध. [पूर्ण करणें, जोडणें.

सांधना-क्रि. स. नेम धरणें, मिश्रण करणें,

सांधा-क्रि. मिळविलें, जोडलें.

सांप-पु. साप, फार दुष्ट मनुष्य.

(कलेजे पर) सांप लोटना-अतिशय दुःख
होणें (ईर्ष्येमुळें).

सांप सूंघ जाना-मरणें, गप्प बसणें.

सांप छछूंदरकी दशा-गोंधळलेली स्थिति.

(आस्तीनका) सांप-घरभेद्या.

(आस्तीनमें) सांप पालना-दुष्ट माणसाला

सांप धरन-पु. महादेव. [आश्रय देणें.

सांपिन-नी-स्त्री. सपिण.

सांब-पु. जांबवंतीचा व श्रीकृष्णाचा मुलगा.

सांभर-पु. राजपुतान्यांतील एक सरोवर,

सांभर सरोवराच्या पाण्यानें बनलेलें

मीठ, हरणाची एक जात, प्रवासांतील

फराळ.

सांमुहे-अ. समोर, समक्ष.-पु. एक प्रकारचें

सांमुहें-पु. वऱ्या. [अन्न.

सांवत-पु. सामंत, वीर.

सांव करन-पु. शाम कर्ण.

सांबर-रा-रो-वि. सांवळा.-पु. श्रीकृष्ण,

प्रेमी किंवा पति याचें सूचक नांव

सांबल-ला- पाहा 'सांबर.'

सांबलताई-स्त्री. सावळेपणा.

सांबलिया-पु. श्रीकृष्ण.

सांबो-पु. वऱ्या, एक अन्न.

सांस-स्त्री. श्वास, दम्याचा रोग.

सौस उखड़ना या टटना—मरणाच्या वेळचा
श्वास लागणे.

सौस तक न लेना—गपचूप रहाणे, मौन
धारण करणे. [दम लागणे.

सौस फूलना—जलद श्वासोच्छ्वास होणे,

सौस रहते—जिवांत जीव असेपर्यंत.

गहरी, ठंडी या लंबी सौस लेना—दुःखामुळे
दीर्घश्वास घेणे.

सौस न मिरुना, सौस न होना—उसंत नसणे.

सौस पूरी करना—खितपून मरणे.

सौस भरना—वारा भरणे.

सौस लेना—विश्वांति घेणे.

सौसोका तार—श्वासोच्छ्वास.

सौसत-ती—स्त्री. कोंडल्यामुळे होणारा त्रास,
फार कष्ट, बखेडा.

सौसत घर—पु. अंधार कोठडी.

सौसना—क्रि. स. शासन करणे, धमकावणे,
दुःख देणे. [भीति.

सौसा—पु. श्वास, आयुष्य, प्राण, संशय,

सांसारिक—वि. लौकिक, ऐहिक.

सा—स्त्री. गौरी, लक्ष्मी.—अ. सारखा,
प्रमाण वाचक शब्द (जसें :—थोडासा).

साइक, सायक—पु. बाण, तलवार.

साइका—स्त्री. बीज.

साइ(य)त—स्त्री. एक तास, पळ, मुहूर्त.

साइब—पु. दंड, बाहू, मनगट.

साइयाँ—पु. स्वामी, परमेश्वर.

साइर, सायर—पु. कवि.

साई—स्त्री. बयाणा.—पु. उद्योगी.

साईस—पु. मोतदार, साईस.

साईसी—स्त्री. मोतदाराचें काम.

साउज—पु. वनजंतु, शिकार.

साऊ, साहू—पु. सावकार. [स्त्री. एक देवी.

साकंभरी—पु. सांबर सरोवराचा प्रदेश.—

साक—स्त्री. पोटरी.—पु.—भाजी.—अ. सहित.

साकट-त-वि. शाक्तमतानुयायी, दुष्ट,
कोणत्याच गुरूजवळून दीक्षान घेतलेला.

साका—पु. संवत, स्मारक, प्रसिद्धि, यश,
धाक, संधि.

साका चलाना या बांधना—दरारा बसविणे.

साकिन—वि. रहिवासी.

साक्री—पु. दारू पाजणार, हुक्का पाजणारा.

—अ. हे प्रिय, हे प्रिये.

साकेत, साकेतन—पु. अयोध्या नगरी.

साक्षात्—पु. मुलाखत, भेट.—अ. समोर.—
वि. साकार. [होणारें ज्ञान.

साक्षात्कार—पु. भेट, इंद्रियद्वारा पदार्थाचें

साक्षी—पु. साक्षीदार, पाहणारा.—स्त्री. साक्ष.

साक्ष्य—पु. साक्ष.

साख—पु. साक्ष, पत, दरारा, मर्यादा
देण्याचेण्यांतील प्रामाणिकपणा.

साख उठना—पत जाणे.

साखना—क्रि. स. साक्ष देणे.

साखर, साक्षर—वि. साक्षर, विद्वान.

साखा—स्त्री. फांदी, हात व पाय, विभाग,
अंग, एकाद्या मूळ वस्तूपासून निघा-
लेले भाग. [पद.

साखी—पु. साक्षीदार, वृक्ष.—स्त्री. साक्ष,
साखी पुकारना—घावा करणे, साक्ष देणे.

साख—पु. शालवृक्ष. [उच्चार (लग्नांत).

साखोचार, साखोचारन—पु. गोत्राचा

साख्त—स्त्री. बनावट गोष्ट, बनविण्याची

साख्य—पु. साक्ष. [क्रिया.

साग—पु. भाजी, शिजविलेली भाजी.

सागपात—पु. मीठ भाकरी, साधें जेवण.

सागर—पु. दारूचा प्याला, पेला.

सागर चलना-मद्यपान होणें.

सागू, सागूदाना-पु. साबूदाणा.

सागौन-पु. सागाचें झाड, सागवान.

साच्चिक-पु. लग्नांत सोहळ्याचा दिवस.

साज-पु. थाट, सजविण्याचें सामान, वाद्य,

मिलाफ, लढाईचीं हत्यारें.-वि. बनवि-

साजगार-वि. शुभ, बरोबर. [णारा.

साजन-पु. स्वामी, ईश्वर, सज्जन, प्रेमी.

साजबाज-पु. तयारी, घनिष्ट संबंध.

साज व सामान-पु. सरजाम, थाटमाट.

साजिदा-पु. वाचें वाजविणारा, कलावंती-

णीच्या गाण्याला वाद्याची साथ

साजिश-स्त्री. मेळ, कारस्थान. [दिणारा.

साक्षा-पु. भागीदारी. हिस्सा.

साक्षी-पु. भागीदार.

साक्षेदार-पु. भागीदार.

साट-पु. वळ (अंगावर).

साटक-पु. भुत्सा, तुच्छ वस्तु, एक वृत्त.

साटन-पु. साटीण कपडा. [ठोकी करणें.

साटना-क्रि. स. जोडणें, वळविणें, ठोका-

साठनाठ-वि. निर्धन, रूक्ष, विखुरलेलें.

साठा-पु. सांठा, एक संबंध ऊस.-वि.

साठ वर्षाचा.

साठा गांठा-पु. युक्ति, उपाय.

साठा सो पाठा-साठ वर्षाचा तरुण असतो.

साठी बुद्धि नाठी-साठ वर्षाचा झाला

म्हणून बुद्धि नाहीशी झाली.

साडी-स्त्री. लुगडें, साडी.

साडेसाती-स्त्री. साडेसाती.

साडी-स्त्री. आषाढी पेरणी, साय, साडी,

साडू-पु. साडू, मेहुणीचा पति. [लुगडें.

साडू-वि. अर्धा (उदा. साडूचार.).

साडेसाती-स्त्री. साडेसाती.

सात-वि. सात (संख्या).

सात पांच-

सात पांच करना-मागेंपुढें करणें.

सात राजाजोंकी साक्ष देना- भराभर

सात फेरी-स्त्री. सप्तपदी. [शपथा घेणें.

सातला-पु. एक झाड.

सातवों-वि. सातवा, साती.

साता-वि. सात.-स्त्री. शांति.

सातिग, सात्त्विक-वि. सत्त्वगुणी, सत्त्व-

गुणापासून उत्पन्न.-पु. सत्त्व गुणापासून

उत्पन्न होणारे विकार. (जसे घाम,

रोमांच, कंप, अश्रु, वगैरे.)

साथ-पु. सोबत, सहचर, घनिष्ठता.-

अ. सह, विरुद्ध, करितां, द्वारा.

साथ ही, साथ साथ-शिवाय, त्याबरोबर.

साथ ही साथ-बरोबर.

(एक) साथ-एकदम. [अंतरुण.

साथरा-पु. साथरी-स्त्री. चटई, गवताचें

साथिन, साथिनी-स्त्री. सोबतीण.

साथिया-रांगोळी (काढलेली).

साथी-पु. मित्र, सहाय्यक.

सादगी-स्त्री. साधेपणा, निष्कपटपणा.

साबर-अ. आदरपूर्वक.

सादा-वि. साधा, निर्मेल, निष्कपट, मूर्ख.

सादापन-पु. साधेपणा.

सादिक-वि. खरा, सत्यनिष्ठ, उपयुक्त.

साबिर-वि. चालू.

साबी-स्त्री. एक पक्षी, पुरी, लग्न.-वि.

भोळी. -पु. घोडा, शिकार.

साडूर-पु. हिल पशु, सिंह.

सादृश्य-पु. सारखेपणा, बरोबरी.

साध-पु. साधु, सज्जन, योगी, फरकाबाद

ब कनोजच्या आसपास राहणारी एक

जात.-स्त्री. इच्छा, ध्येय.-वि. उत्तम.

साधक-वि. उपासना करणारा.

साधन-पु. उपाय, उपासना, उपकरण, शोध, कारण, युक्ति.

साधना-स्त्री. उपासना, ध्येय, सिद्धि.-
क्रि. स. साधणें, नेम मारणें, शोधणें,
मोजणें, संवय करणें, पक्कें करणें,
शुद्ध करणें, ताब्यांत घेणें. [समान.

साधारण-वि. सामान्य, सरळ, सार्वजनिक,
साधारणतः-अ. सामान्यतः, बहुधा.

साधी-वि. ठरविलेली, बनविलेली.

साधु-पु. कुलीन, महात्मा, सज्जन.

साधुवाद-पु. 'साधु साधु' म्हणून एका-
द्याची प्रशंसा करणें, आभार, वाहवा.

साध्य-वि. सिद्ध करण्यायोग्य, सिद्ध
होण्याजोगें, सोपें.-पु. देवता, शक्ति,
न्यायामध्यें अनुमान करण्याजोगी गोष्ट.

सान-पु. सहाण, अहंकार, धार.

सान देना, धरना या रखना-धार लावणें.

सान रखना या चढाना-उत्तेजन देणें.

सानना-क्रि. अ. धार लावविणें, मिसळणें,
गुंफणें, जबाबदार धरणें.

सानिअ-पु. रचणारा, कारागिर.

सानिअ कुबरत मुतलक-पु. सृष्टिकर्ता,

सानिहा-पु. दुर्घटना. [ईश्वर.

सानी-स्त्री. पाण्यांत कालवून द्यावयाचें
पशूंचें खाणें.-वि. तोडीचा, दुसरा.

सानी न रखना सानी न होना-जोड नसणें,
अद्वितीय असणें. [जंगल, मार्ग.

सानु-पु. शिखर, अंत, चौरस जमीन,

सानुकूल-वि. अनुकूल, इच्छानुसार.

साप-पु. शाप.

सापना-क्रि. स. शाप देणें, शिब्या देणें.

साफ-वि. स्वच्छ, स्पष्ट, सुवाच्य, उज्वल,
निष्कपट, समतल, साधा, निःसत्त्व,

चुकतें.-अ. अगदीं, त्रासाशिवाय.

साफ करना-नष्ट करणें, हत्या करणें,
कर्ज फेडणें.

साफा-पु. पगडी, मुंडासे, रोजचे कपडे
साबण लावून साफ करणें.

साफ़ी-स्त्री. हातरुमाल, चिलमीच्या खालीं
गुंडाळण्याचें कापड, भांग चाळण्याचें
कापड.

साबर-पु. टिकाव (खोदण्याचा), सांबर,
सांबरी विद्या, सांबराचें कातडें.

साबात-स्त्री. कातडी छप्पर.

साबिक-वि. पूर्वींचें, जुनें.

साबिक दस्तूर-अ. पूर्ववत.

साबिकाना-पु. ओळख, संबंध.-वि. जुनें.

साबित-वि. शाबूत, बरोबर, शाबित, स्थिर.

साबिर-वि. संतोषी, धैर्यवान.

साबुत-वि. शाबूत, ठीक, स्थिर.

साबुन-पु. साबू.

साबूदाना-पु. साबूदाणा.

सामंजस्थ-पु. मेळ, समन्वय, सारखेपणा,
औचित्य, उपयुक्तता, अनुकूलता.

सामंत-पु. वीर, योद्धा, सरदार, राजा.

साम-पु. संधि, यज्ञाच्यावेळीं म्हणावयाचें
वेद मंत्र, सामवेद, मधुर भाषण,
सामान, शाम, काठीच्या टोकावर
लावलेलें लोखंड. [वस्तु, साधन.

सामग्री-स्त्री. सामुग्री, सामान, आवश्यक
सामर्थ-स्त्री. शक्ति.

सामर्थ्य-पु. स्त्री. शक्ति, योग्यता, भाव
प्रगट करण्याची शक्ति.

सामद-वि. शांतिदाता, समजूत घालणारा.

सामना-पु. समोरासमोर येणें, भेट,

मुलाखत, विरोध, स्पर्धा दृष्टा, दृष्ट, वस्तूचा दर्शनी भाग.

सामने-अ. समोर, तुलनेत विरुद्ध.

सामने होना-स्त्रियांनीं पडदा न करतां समोर येणें.

सामयिक-वि. प्रचलित, समयानुसार, वेळे सामयिक पत्र-वर्तमानपत्र. [संबंधीं.

सामरिक-वि. युद्धासंबंधीं.

सामसाली-वि. राजनितिज्ञ.

सामहि-अ. समोर.

सामो-पु. श्रोता.

सामाजिक-वि. समाजाचा, सभेशीं संबंध ठेवणारा.

सामान-पु. साधन सामुग्री, माल, बंदोबस्त.

सामान्य-वि. साधारण.-पु. समानता, साहित्यांतील एक अलंकार, सर्व वस्तूंत समान रूपांनं आढळणारा गुण. (जसे-माणसांत मनुष्यत्व) [सह.

सामिष-वि. अमिषासहित, मांस, मासे इ.

सामी-पु. स्वामी, पति.-स्त्री. शेंबी (काठीची).-वि. सयामचा राहणारा.

सामुझि-स्त्री. बुद्धि, ज्ञान, समज.

सामुहो-हें-हें-अ. समोर, पुढें.

साम्प्रदायिक-वि. एकाद्या सम्प्रदायाशीं संबंध ठेवणारा.

साम्प्रदायिक निर्णय-जातीय निर्णय.

साम्य-पु. समानता.

साम्यवाद-पु. समाजवाद, समाजसत्तावाद.

साम्राज्य-पु. सार्वभौम राज्य, पूर्ण अधिकार.

सायंकाल-पु. संध्याकाळ. [पांचाची संख्या.

सायक-पु. बाण, तरवार, एक वर्णवृत्त,

सायत-पु. तास, पळ, शूष मुहूर्त.

सायबान-पु. घराच्या पुढचे छप्पर.

सायर-पु. सागर, वरचा भाग, कर न

देणारी उत्पन्नाची जमीन, फुटकळ, मजामारणारा, जकात.

सायल-पु. प्रश्नकर्ता, मागणारा, भिकारी, प्रार्थना करणारा, उमेदवार.

साया-पु. छाया, पडछाया, भूतप्रेत, स्त्रियांच्या परकरासारखें एक वस्त्र, प्रभाव.

सायामें रहना-आश्रयास राहणें.

सायुज-ज्य-पु. एकजीव, मुक्ति.

सारंग-पु. एक प्रकारचें हरीण, कोकिला,

सूर्य, सिंह, हंस, मोर, चातक, हत्ती,

घोडा, छत्र, शंख, कमळ, सोनें, दागिना,

तलाव, भुंगा, मधमाशी, कापूर, श्रीकृष्ण,

चंद्र, समुद्र, पाणी, बाण, दिवा, शंकर,

साप, चंदन, जमीन, केस, शोभा, स्त्री,

रात्र, दिवस, तलवार, ढग, हात,

नक्षत्र, बेडूक, आकाश, पक्षी, ईश्वर,

कामदेव, वीज, फूल, सारंगी.-वि.

रंगलेले, सुंदर, सरस.

सार-पु. तत्त्व, निष्कर्ष, अर्क, पाणी, गीर,

मलई, साय, परिणाम, धनदौलत, लोणी,

अमृत, शक्ति, मज्जा, जुगाराचा फांसा,

तलवार, एक प्रकारचें वर्णवृत्त, एक

अर्थालंकार, मैना, पालनपोषण, पलंग,

बायकोचा भाऊ.-वि. उत्तम, मजबूत.

सारगंभित-वि. उद्बोधक, भरीव.

सारथि-पु. रथ चालविणारा, समुद्र.

सारद-स्त्री. सरस्वती, वाणी.-पु. शरद-

ऋतु.-वि. शरद संबंधीं.

सारदा-स्त्री. शारदा.

सारदी-वि. शरद ऋतूतील.

सारदूल-पु. वाघ, सिंह.

सारना-क्रि. स. पूर्ण करणें, दुस्त करणें,

सुंदर बनविणें, सांभाळणें, डोळधांत

अंजन घालणें, चालविणें (शस्त्र).
 सारबान-पु. उंटावर बसणारा.
 सारभाटा-पु. लाट.
 सारस-पु. एक पक्षी, हंस, चंद्र, कमल.
 सारसुता-स्त्री. यमुना नदी.
 सारसुती-स्त्री. सरस्वती. [-वि. पूर्ण.
 सारा-पु. काव्यांतील एक अलंकार, मेहुणा.
 सारिखा, सारखा-वि. सारखा, तुल्य.
 सारी-स्त्री. मैना, सोंगटी, फासा, निवडुंग,
 साडी.-वि. संपूर्ण.
 सार-पु. सार, तत्त्व, अर्क, रस.
 सारी-वि. सर्व.-स्त्री. मैना.-पु. मेहुणा.
 सारीं-स्त्री. मैना.
 सार्य-वि. अर्थसहित.
 सार्यक-वि. अर्थसहित, सफळ, गुणकारी.
 सार्वजनिक-वि. सर्वसाधारण लोकांसंबंधीं.
 साल-स्त्री. छिद्र, जखम, दुःख, खाटेच्या
 पायांत केलेलें चौकोनी छिद्र.-पु. मूळ,
 वृक्ष, वर्ष, तांदुळ, ऊस, धूप, शालवृक्ष,
 सालक-वि. दुःखदायक. [घर, जागा.
 साल खुर्बा-वि. जुना, पुष्कळ, दिवसांचा,
 साल गिरह-स्त्री. वाढदिवस. [वृद्ध.
 सालन-पु. मसाला घालून शिजविलेली
 भाजी.
 सालना-क्रि. अ. सलणें, टोंचणें.-क्रि. स.
 सालरस-पु. धूप, राळ [दुःख देणें, टोंचणें.
 सालस-पु. पंच.
 सालसा-पु. रक्तशुद्धि करणारा काढा.
 सालहा साल-अ. वर्षानुवर्षे.
 सालाना-वि. वार्षिक.
 सालाना जलसा-वार्षिकोत्सव.
 सालार-पु. नेता.
 सालारबंग-सेनापति, मेहुणा.

सालिक-पु. यात्रेकरू, धर्मनिष्ठ माणूस.
 सालिम-वि. संपूर्ण, निरोगी.
 सालियाना-वि. वार्षिक.
 सालिस-वि. तिसरा.-पु. पंच.
 सालिसनामा-पु. पंचनामा.
 साली-स्त्री. बायकोची बहीण.
 सालु-पु. दुःख, त्रास, ईर्ष्या.
 सालू-पु. शालू, एक प्रकारचा लाल कपडा.
 सालूर-पु. लुगडें, शालू, शिपला. [वर्ष.
 सालेक बीसा-पु. अधिक महिना असलेलें
 सालेह-वि. भला, सदाचारी, नशीबवान.
 साले हाल-पु. चालू वर्ष.
 साव-पु. सज्जन, सावकार, बालक, पुत्र.
 सावक-पु. छावा.
 सावकरन-पु. अश्वमेधांतील घोडा, काळे
 सावचेत-वि. सावध. [कान असलेला घोडा.
 सावज-पु. एक शिकारी पशु.
 सावत-पु. सवती मत्सर.
 सावधान-वि. सावध.
 सावधानता-स्त्री. सावधपणा, हुशारी.
 सावधानी-स्त्री. सावधपणा, काळजी.
 सावन-पु. श्रावण, श्रावण महिना.
 सावनी-स्त्री. श्रावणी पौर्णिमा, श्रावण
 महिन्यांत वर पक्षाकडून वधूगृहीं
 पाठविलेली भेट.-वि. श्रावण संबंधीं.
 साबर-पु. टिकाव (खोदण्याचा), सांबर,
 साबा-पु. वन्या, सावा. [शांबर विद्या.
 साष्टांग-वि. आठ अंगांसहित.
 सास-स्त्री. सासू.
 सासति-स्त्री. दंड, शिक्षा. [पांढरें कापड.
 सासन लेट-पु. एक प्रकारचें जाळीदार
 सासना-स्त्री. आज्ञा, शास्त्र, शिक्षा, अधि-
 कार, इद्रियनिग्रह, ताबा, राजानें दान
 दिलेली भूमि.

साक्षा-पु. स्वास, शंका.

सासुर-पु. सासर. [तत्त्व.

सास्वत-वि. कायमचे.-पु. स्वर्ग, शाश्वत

साह-पु. शेट, सावकार, साधु, बादशहा,

मुसलमान फकीरांची पदवी.-वि. मोठा.

साहनी-स्त्री. सैन्य, सहचर, परिषद.

साहब-पु. मित्र, मालक, ईश्वर, साहेब,

मानाचें संबोधन.

साहबजाबा-पु. पुत्र, श्रीमंताचा मुलगा.

साहब सलामत-स्त्री. प्रणाम.

साहबा-स्त्री. बाईसाहेब.

साहबाना-वि. साहेबासारखें.

साहबी-वि. साहेबाचें.

साहस-पु. हिमत, द्वेष, अत्याचार, शिक्षा,
दंड, क्रूरता, वाईट काम.

साहसिक-वि. डाकू, निर्भय, पराक्रमी.

साहा-पु. लग्न किंवा शुभ कार्याकरितां
निश्चित केलेला मुहूर्त.

साहित्य-पु. एकत्र होणें, लिपीबद्ध विचार
किंवा ज्ञान, लोकहितसंबंधी विचार
असलेले गद्यापद्याचें ग्रंथ.

साहित्यिक-पु. लेखक, कवि इत्यादि.

साहिब-पु. साहेब.

साहियो-पु. ईश्वर.

साहिर-पु. जादुगार.

साहिल-पु. किनारा.

साही-स्त्री. सायलनांचा प्राणी (ज्याच्या
आंगावर टोकदार कांटे असतात त्यांचा
कोणी कोणी लिहिण्याकरितां लेखणी
सारखा उपयोग करितात).

साहू-पु. साधू, सावकार.

साहल-पु. ओळबा.

साहूकार-पु. सावकार, व्यापारी.

साहूकारा-पु. रुपयांची देवघेव, साव-
कारांचा व्यवहार चालतो ती पेठ.-

वि. सावकाराचा.

साहूकारी-स्त्री. सावकारी.

साहू-स्त्री. बाहू, हात.-अ. समोर.

सिकना-क्रि. अ. शेकलें जाणें.

सिंगरीर-पु. श्रृंगबेरपुर.

सिंगा-पु. रणशिंग.

सिंगार-पु. शृंगार, शोभा, शृंगाररस.

सिंगारदान-पु. शृंगार पेटी.

सिंगारना-क्रि. स. सजविणें, रचणें.

सिंगारहाट-पु. वेश्या राहण्याचें ठिकाण,
चकला.

सिंगारहार-पु. पारिजातकाचें फूल.

सिंगारिया-पु. पुजारी.

सिंगारी-पु. शृंगार करणारा, सजविणारा.

सिंगाल-पु. एक प्रकारचा पहाडी बकरा.

सिंगिया-पु. एक प्रकारचें विष.

सिंगी-पु. रणशिंग.-स्त्री. एक प्रकारची
मासळी, शरीरांतून रक्त काढण्याची
नळी. [वरचें एक आभूषण.

सिंगोटी-स्त्री. शृंगार पेटी, बैलांच्या शिंगा-

सिंघल-पु. सिंहल, लंका.

सिंघाडा-पु. शिंगाडा, या आकाराची शि-
लाई, समोसा नांवाचें एक पक्वान्न.

सिंघासन-पु. सिंहासन.

सिंघाई-स्त्री. जमिनीवर पाणी शिंपडण्याची
क्रिया किंवा मजुरी.

सिंघाना-क्रि. स. पाणी शिंपडविणें.

सिंघाफ-पु. कपड्याची किनार, काळसर
पांढरा घोडा. [जाणें, रथ, वायु.

सिंघन-पु. थेंब थेंब गळणें, वितळणें,

सिद्धर-पु. एक लाल रंग, शेंडूर.
 सिद्धरतिलका-स्त्री. सौभाग्यवती स्त्री.
 सिद्धरवान-पु. कुंकवाची डबी, विवाहांत वरानें वधूचा भांग कुंकवानें भरण्याचा विधि. [फुलझाड.
 सिद्धरिया-वि. खूप लाल.-स्त्री. एक
 सिंदो(धो)रा-पु. कुंकवाची डबी.
 सिंधू-पु. समुद्र, नदी, हत्तीचा मद, चाराची संख्या, साताची संख्या, सिंधप्रांत, सिंधू नदी, एक राग.
 सिंधुर-पु. हत्ती, आठाची संख्या.
 सिंधूरा-पु. एक राग.
 सिंसप-या-पु. शिशवीचें झाड.
 सिंह-पु. सिंह, सिंहरास, वीरता दर्शक
 सिंहनी-स्त्री. सिंहीण. [शब्द.
 सिंहपौर-पु. सिंहाची मूर्ति बसविलेला
 सिंहाडा-पु. शिंगाडा. [मोठा दरवाजा.
 सिंहावलोकन-पु. सिंहाप्रमाणें मार्गें पाहात पुढें चालणें, पुढें जाण्यापूर्वी मागील गोष्टी संक्षेपानें सांगणें.
 सिंहासन-स्त्री. सोन्याचें बनविलेलें राजाचें आसन, देव बसविण्याची बैठक.
 सिंभना-क्रि. स. शिवणें. [शिवणारा.
 सिंभनि-स्त्री. शिवण, शिलाई. -वि.
 सिंभरा-पु. छाया, पडछाया.-वि. थंड.
 सिंभार, सियार-पु. कोल्हा.
 सिंकंजबीन-स्त्री. शिक्पांत किंवा लिंबाच्या रसांत शिजविलेलें सरबत.
 सिंकंजा-पु. पिठण्याचें एक यंत्र, घाणा, कापूस दाबण्याचें यंत्र, पुस्तकाचें कव्हर
 सिंकंदरा-पु. सिंगल. [दाबण्याचें यंत्र.
 सिंकचा-पु. काडी, सळई.
 सिंकटा-पु. खापराचा किंवा मातीच्या

भांड्याच्या तुकडा.
 सिंकडा-पु. साखळी. [करघोटा.
 सिंकडी-स्त्री. दरवाजाची कडी, साखळी,
 सिंकता-स्त्री. रेटाड जमीन, वाळू, साखर.
 सिंकतर-पु. सेक्रेटरी, मंत्री.
 सिंकन-स्त्री. सुरकुती.
 सिंकना-क्रि. अ. भाजलें जाणें.
 सिंकरा-पु. एक शिकारी पक्षी, ससाणा.
 सिंकली-स्त्री. धार देण्याची क्रिया.
 सिंकलीगर-पु. हत्याराला पाणी व धार
 सिंकहर-रा-पु. शिकें. [देणारा कारागिर.
 सिंकहरपर चढना-शेफारणें, हरबऱ्याच्या झाडावर चढणें.
 सिंका-पु. विश्वासू व्यक्ति, मातबर मनुष्य.
 सिंकार-पु. शिकार.
 सिंकुडन-स्त्री. संकोच, सुरकुती. [पडणें.
 सिंकुडना-क्रि. अ. संकोच होणें, सुरकुत्या
 सिंकोडना-क्रि. स. पाहा 'सिंकुडना'.
 सिंकोरा-पु. मातीचा वाडगा.
 सिंकोही-वि. गर्विष्ठ, वीर.
 सिंक्कड-पु. शिंतोडा, थेंब.
 सिंक्कर-स्त्री. साखळी.
 सिक्का-पु. मोहोर, पैसे, छाप, पदक.
 सिक्का बैठना या जमना-अधिकार स्थापित
 सिक्ख-स्त्री. शीख, शिष्य. [होणें.
 सिखंड-पु. श्रीखंड, चंदन.
 सिख-स्त्री. शिकवण, सिखर, शेंडी.-
 पु. शिष्य, नानकपंथी.
 सिखरन-स्त्री. दह्यांत साखर घालून केलेलें सरबत, शिक्रण, कोशिबीर.
 सिखलाना-क्रि. स. शिकविणें, उपदेश देणें.
 सिखा, शिखा-पु. शेंडी.
 सिखाई-स्त्री. शिकवण.

सिक्खाना पढाना-शिकवून चतुर करणें.
 सिक्खावन-पु. उपदेश.
 सिक्खाबन्नी-क्रि. स. शिकविणें.
 सिस्सि-पु. मोर, शेंडी असलेला.
 सिस्सी-पु. मोर, अग्नि, इंद्र, बगळा, एक नाग, एक प्रकारचें विष, पर्वत, मेथी, घोडा, केतु ग्रह, वृक्ष, कोंबडा, बाण, शेंडे
 सिग्गर-पु. बालपण. [नक्षत्र.
 सिग्गरसिन-अल्पवयी.
 सिगरा-री-रो-वि. संपूर्ण.
 सिचान-पु. बाजपक्षी.
 सिचाना-क्रि. स. शिपडविणें.
 सिच्छा-स्त्री. शिक्षण, विद्येचा अभ्यास, दक्षता, उपदेश, घडा, शिक्षा.
 सिजदा-पु. दंडवत.
 सिजाबर-पु. नावेच्या शिडाची दोरी.
 सिक्षना-क्रि. अ. शिजणें.
 सिक्षाना, सिक्खावना-क्रि. स. शिजविणें, तपश्चर्या करणें. [कडी.
 सिटक (कि)नी-स्त्री. दरवाजाची लोखंडी
 सिटपिटाना-क्रि. अ. दबणें, किकर्तव्य मूढ होणें, संकोचणें.
 सिट्टा-पु. ज्वारी, बाजरीचें कणीस.
 सिट्टी-स्त्री. वाक्पटुता.
 सिट्टी भूलना, सिट्टी बिट्टी भूलना- गडबडून जाणें. [याच्या शिब्या.
 सिठाना-नी-स्त्री. विवाहांत गाण्यांत घाव-
 सिठाई-स्त्री. नीरसता, मंदपणा.
 सिड-स्त्री. उन्माद, वेड, ध्यास.
 सिडपन-पु. वेडेपणा.
 सिड्डी-वि. वेडा, ध्यास घेतलेला, बावचळ-
 सितांबर-पु. सप्टेंबर महिना. [लेला.
 सित-पु. चांदी, मूळ, चंदन, शुक्राचार्य,
 हिं. म. को... ३६

शुक्ल पक्ष, साखर, तीळ.-वि. पांढरा,
 सितम-पु. अनर्थ, जुलुम. [चमकदार, स्वच्छ.
 सितमगर-पु. जुलमी. [आहे असा.
 सितमज्जा-वि. ज्याच्यावर जुलुम झाला
 सितमजि-पु. स्फटिक.
 सितम रसीदा-वि. ज्याच्यावर जुलुम झाला
 सितरा-स्त्री. धाम. [आहे असा.
 सितला-स्त्री. देवी.
 सिता-स्त्री. साखर, चांदी, गोरोचन, एक फूल, शुक्ल पक्ष, चांदणें.
 सिताइश-स्त्री. शाबासकी, आधार.
 सिताब-अ. लवकर.
 सितार-पु. सतार.
 सितारा-पु. तारा, बिंदी, नशीब, सतार.
 सितारा चमकना या बलंड होना-नशीब उघडणें.
 सितारा गर्बिणपर होना-दिवस बरे नसणें.
 सितारा शनास-जोतिषी.
 सितारे हिन्व-पु. ब्रिटिश सरकारकडून मिळत असलेली पदवी.
 सितारिया-पु. सतार वाजविणारा.
 सितारी-स्त्री. लहान सतार.
 सितुई-स्त्री. शिप, संक्रांत.
 सिथिल-वि. शिथिल.
 सिबू-पु. सत्यता. [किंवा व्हरांडा.
 सिबरी-स्त्री. तीन दरवाजे असलेली खोली
 सिबौसी-अ. तात्काळ.
 सिट्टीक-वि. सत्यनिष्ठ.
 सिद्ध-पु. महात्मा, ज्ञानी, व्यवहार, काळा धोत्रा, संधव.-वि. प्रसिद्ध, संपन्न, प्राप्त, सफळ, तयार, शोधलेला, शिजविलेला, निश्चित केलेला. [प्राप्त होते तें स्पष्ट.
 सिद्धपीठ-पु. ज्या ठिकाणी लवकर सिद्ध

सिद्धरस-पु. पारा.

सिद्धहस्त-वि. निपुण, हातखंडा.

सिद्धाई-स्त्री. सिद्धता.

सिद्धांत-पु. विचार करून स्थिर केलेलें मत, मुख्य उद्देश्य. [झालेला.

सिद्धार्थ-पु. गौतम बुद्ध.-वि. सर्व इच्छा पूर्ण

सिद्धि-स्त्री. निकाल, दुर्गा, खडावा, भाग्योदय, मोक्ष, धनदौलत, कौशल्य, प्रभाव, निर्णय, दक्ष प्रजापतीची एक कन्या, प्राप्ति, सफलता, शाबित होणे.

सिधाई-स्त्री. सरळपणा.

सिधाना, सिधारना-क्रि. अ. जाणे, मरणे.-

सिधार-जाण्याची क्रिया. [क्रि. स. सुधारणे.

सिधि-स्त्री. सिद्धि.

सिन-पु. वय.

सिनक-स्त्री. शेंबूड. [शिकरणे.

सिनफना-क्रि. अ. शेंबूड काढणे, नाक

सिनबुल्लगत-पु. तारुण्य. [एक वैदिक देवी.

सिनीबाली-स्त्री. शुक्ल पक्षाची प्रतिपदा,

सिन्नी-स्त्री. मिठाई, प्रसाद म्हणून वाटा-वयाची मिठाई. [वाटणे, आनंदित होणे.

सिन्नी चढाना, सिन्नी मानना-खडी साखर

सिपर-स्त्री. ढाल. [पेशा.

सिपहगिरी, सिपाहागिरी-स्त्री. शिपाईगिरी.

सिपह सालार-पु. सेनापति.

सिप्राडा-रा-पु. कुराणांतील अध्याय.

सिपास-स्त्री. आभार.

सिपाह-स्त्री. सेना, फौज.

सिप्राहियाना-वि. शिपायाप्रमाणे.

सिपाही-पु. सैनिक, चपराशी, पोलिस कान्स्टेबल. [स्त्री. अमानत.

सिपुई-वि. सोपविलेला, ताब्यांत दिलेला.-

सिप्पर-स्त्री. ढाल.

सिप्पा-पु. युक्ति, खुणेवर केलेला वार, प्रभाव.

सिप्पा जमाना-एकादें कार्य पूर्ण करण्याची युक्ति लढविणे.

सिप्पा बांधना-दरारा बसविणे.

सिप्पा बंठना-युक्ति लागू पडणे.

सिफत-स्त्री. विशेषता, स्वभाव, लक्षण.

सिफर-पु. शून्य.

सिफला-वि. नीच, तुच्छ.

सिफारत-स्त्री. राजदूताचें काम.

सिफारिश-स्त्री. शिफारस.

सिफारिशी-वि. शिफारस झालेला.

सिफारिशी टड्ड-शिफारशीमुळें कामावर

सिबा-पु. संतति. [डेवलेला मनुष्य.

सिबिका-स्त्री. मेणा, पालखी.

सिमंत-पु. भांग (केसांचा).

सिमटना-क्रि. अ. संकुचित होणे, सुरकुत्या पडणे, एकत्र होणे, व्यवस्थित होणे, पूर्ण होणे, लज्जित होणे, भिणे.

सिमर-पु. शेवरीचें झाड.

सिमरन-पु. स्मरण.

सिमरना-क्रि. स. स्मरण करणे.

सिमाना-पु. मर्यादा.-क्रि. स. शिवणे.

सिमिटना-क्रि. स. आकुंचन पावणे, लाजणे, भिणे, एकत्र करणे, सुरकुती पडणे.

सिमेटना-क्रि. स. पाहा 'सिमिटना'.

सिय-स्त्री. जानकी. [बनविणे, शिवणे.

सियना-क्रि. अ. उत्पन्न करणे, रचणे,

सियरा-वि. थंड, कच्चा.

सियराना-क्रि. अ. थंड होणे, जुळणे, व्यतिर

सिया-स्त्री. सीता. [होणे, संपणे.

सियाई-स्त्री. शिलाई.

सियावत-स्त्री. सरदारी, अधिकार, राज्य-
कारभार, सैयद (मुसलमान).
सियाना-क्रि. स. शिर्वाविणें.
सियापा-पु. कोणी मेल्यानंतर स्त्रियांचें
उर बडवून रडणें (काहीं जातींत).
सियार-ल-पु. कोल्हा.
सियारा-पु. नांगरलेली जमीन सारखी
सियाला-पु. हिवाळा. [करण्याचा पावडा.
सियाबडी-स्त्री. बुजगावणें.
सियासत-स्त्री. राज्यव्यवस्था, धमकी,
सियासी-वि. राजकीय. [भिति, राजनीति.
सियाह-वि. काळें, अशुभ.
सियाहगोश-पु. रान मांजर.
सियाहत-स्त्री. प्रवास.
सियाहा-पु. रोजखर्डा, सरकारी रजिष्टर.
सियाही-स्त्री. शाई, अंधार, काजळ, कलंक.
सिर-पु. डोकें.
सिर आंखो पर बंठाना-सत्कार करणें.
सिर आंखोपर होना-सहर्ष स्वीकार करणें.
(भूत प्रेत या देवी देवता का) सिर पर
आना-अंगांत येणें.
सिर उठाना-विरोध करणें.
सिर ऊंचा करना या होना-प्रतिष्ठेनें वागणें.
सिरके बल जाना-आदर पूर्वक सामोरें जाणें.
सिर खाना-डोकें उठविणें.
सिर उठना-विरोध असणें.
सिर करना-वेणी घालणें.
सिर भाटना-मान मुरगःळणें.
सिर काडना- नांव काढणें.
सिर खपाना-कामांत डोकें घालणें, व्यर्थ
त्रास करून घेणें. [बडबडणें.
सिर खाली करना-डोकें पिकविणें, व्यर्थ
सिर चकाराना-डोकें भणभणणें, किंवा
फिकं लागणें.

सिर चढाना-अत्यंत पूज्य मानणें.
सिर घरना, सिर माचे लेना-शिरसावंध
सिर धुनना-कपाळ बडविणें. [मानणें.
सिर नीचा करना-मान खाली घालणें.
सिर पटकना-कपाळ बडविणें, फार घड-
पड करणें, पस्तावणें.
सिर पर चढ़ कर बोलना-पापाला वाचा
फुटणें. [होना-सूडानें वेडावणें.
सिरपर खून चढना, सिर पर खून सवार
(मृत्यु) सिरपर खेलना, (मृत्यु) सिर पर
नाचना-यमाचे पाश पडणें.
(किसीके) सिर पड़ना-माथीं मारलें जाणें.
सिरपर लेना-डोक्यावर बसविणें, डोक्या-
वर घेणें.
सिर पर सवार रहना-छातीवर उभें असणें.
सिर पर सींग होना-वैशिष्ट्य असणें.
सिर ओखली में देना-संकटांत सांपडणें.
सिर जोड़ना-एक होणें, संप करणें.
सिर मारना-युक्ति लडविणें.
सिरसे खेल जाना-प्राण देणें.
सिरसे पैर तक-पूर्णपणें. [भडका होणें.
सिर से पैर तक आग लग जाना-अंगाचा
सिर पर छप्पर रखना-जबाबदारी लादणें.
सिर पर पांव रखना-उद्धट होणें.
सिर पर पांव रखकर भागना-जीव घेऊन
सिर पर हाथ फेरना-वश करणें. [पळणें.
सिरसे कफ़न बांधना-मरण्यास तयार होणें.
सिर होना-मार्गे लागणें, गळीं पडणें,
झगडणें. [श्रेय मिळविणें.
सिर पर सेहरा होना-एकाद्या कामाचें
सिर कटा-वि. अपशकुनी, डोकें उडविलेला,
दुसऱ्याचें अनिष्ट करणारा.

सिरका-पु. शिरका.
 सिरकी-स्त्री. बांबूची चटई.
 सिरक्षप-या-वि. मनस्वी, लहरी.
 सिरक्षपी-स्त्री. डोकेफोड, जोखीम,
 परिश्रम.
 सिरगा-पु. घोड्याची एक जात.
 सिरखंड-पु. हत्तीच्या डोक्यावरील अर्ध
 चंद्राकार अलंकार.
 सिरजक-पु. परमेश्वर, उत्पन्नकर्ता.
 सिरजनहार-री-पु. सृष्टिकर्ता.
 सिरजना-क्रि. स. उत्पन्न करणें, बनविणें,
 रचणें, संचय करणें.
 सिरताज-पु. मुकुट, शिरोमणी, सरदार.
 सिर-ता-या-अ. डोक्यापासून पायापर्यंत,
 आदीपासून अंतापर्यंत.
 सिरदार-पु. सरदार.
 सिरनामा-पु. शीर्षक, पाकिटावर लिहिला
 जाणारा पत्ता.
 सिरनेत-पु. पगडी, क्षत्रियांची एक शाखा.
 सिरनेत्र-पु. टोपी, पगडी. [पोशाख.
 सिरपाब-पु. डोक्यापासून पायापर्यंतचा
 सिरपेच-पु. पगडी, पगडीवरील एक
 आभूषण. [भूषण, टोप.
 सिरपोश-पु. डोक्यावरील आवरण, शिरो
 सिरफेंटा-पु. फेटा, पागोटें.
 सिर फोडोबल-स्त्री. मारपीट, ठोकाठोकी.
 सिरबंद-पु. फेटा, पागोटें.
 सिरबंदी-स्त्री. डोक्यांतील एक दागिना.
 सिरमनि-पु. श्रेष्ठ व्यक्ति, डोक्यावरील
 सिरमौर-पु. मुकुट, श्रेष्ठ व्यक्ति. [रत्न.
 सिरबा-पु. धान्य उफणतांना वारा घालाव-
 यास बापरतात तें वस्त्र. [णतांना.
 सिरबा मारना-वस्त्रान वारा घालणें (उफ-

सिर(रि)स-पु. शिसवाप्रमाणें एक उंच
 झाड.
 सिर(ह) हाना-पु. विछान्याचा उशा-
 सिराचा-पु. वेत. [कडील भाग.
 सिरा-पु. टोंक, शेवटचा भाग, आरंभाचा
 भाग, वरचा भाग.
 सिरका-पहिल्या दर्जाचा.
 (परेल) सिरका-कमालीचा, सर्वांत उत्तम.
 सिराज-पु. सूर्य, दिवा.
 सिराजी-पु. सूर्याच्या रथाचा घोडा.
 सिरात-वि. गार, थंड.
 सिराना-क्रि. अ. थंड होणें, मंद होणें,
 संपणें, दूर होणें, जाणें, सुटी मिळणें.-
 क्रि. स. थंड करणें, पूर्ण करणें, घालविणें.
 सिराबना-क्रि. स. पाहा 'सिराना'.
 सिरिस्क-पु. अश्रु.
 सिरिस्ता-पु. कचेरी, विभाग.
 सिरिस्तेबार-पु. मुकदम्याचें कागदपत्र
 ठेवणारा कोर्टातील मनुष्य.
 सिरिस-पु. पाहा 'सिरस.' [शिरोभूषण.
 सिरि-स्त्री. श्री, लक्ष्मी, शोभा, एक
 सिरपाब-पु. पोशाख (राजाकडून मिळ-
 सिरमनी-पु. पाहा 'सिरमनि'. [णारा).
 सिरोही-स्त्री. एक प्रकारचा काळा पक्षी.
 -पु. तलवारीकरितां प्रसिद्ध असलेलें
 राजपुतान्यांतील एक ठिकाण, तलवार.
 सिरु-अ. केवळ, मात्र.-वि. एकटा, शुद्ध.
 सिर-स्त्री. पाटा, दगड.-पु. क्षयरोग.
 सिरई-पु. एक बंदक.
 सिरक-स्त्री. लडी, हार, पंक्ति, दोरा.
 सिरकी-पु. वेल.
 सिरखडी-री-स्त्री. संगजिन्याचा दगड,
 सिरलगा-क्रि. अ. पेटणें. [खडू.

सिलप-स्त्री. शिल्प, कारागिरी. [सत्यानाश.
 सिलपट-वि. घासलेलें, सपाट, चौरस,
 सिलपोहनी-स्त्री. विवाहांतील एक रीत.
 सिलफुषी, सिलबची-स्त्री. हात धुण्याचें
 सिलबट्टा-पु. पाटावरवंटा. [भाडें.
 सिलबिल-वि. गबाळ्या, बावळट.
 सिलबट-स्त्री. सुरकुत्या.
 सिलवाई-स्त्री. शिलाई.
 सिलवाना, सिलाना-क्रि. स. शिवविणें.
 सिलसिला-पु. श्रेणी, परंपरा, साखळी,
 व्यवस्था, वंशपरंपरा.-वि. ओला,
 बुळबुळित, गुळगुळित.
 सिलसिला बंदी-स्त्री. क्रम लावण्याचें काम.
 सिलसिली-वि. निसरडी.
 सिलसिलेवार-वि. क्रमानुसार.
 सिलह-पु. हत्यार,
 सिलहलाना-पु. शस्त्रागार.
 सिलहपोश-पु. शस्त्रघारी. [वेंचणारा.
 सिलहारा-पु. शेतांतील उरलें सुरलें धान्य
 सिलहिला-वि. बुळबुळीत, निसरडी.
 सिला-पु. कापणी झाल्यानंतर वेंचलेले
 शेतांतील दाणे.-स्त्री. शिळा,
 शिलाजीत, दगडाचा चौकोनी तुकडा.
 सिलाई-स्त्री. शिवण, शिवणाची मजुरी,
 सिलाबट-पु. शिलाई. [शिवण्याचें काम.
 सिलाह-पु. हत्यार, कवच.
 सिलाहर-पु. पाहा 'सिलहारा'.
 सिलाही-पु. शिपाई.
 सिलिप-पु. पाहा 'सिलप'.
 सिली-स्त्री. शिळा, दगड, सहाण.
 सिलीमुख-पु. भुंगा.
 सिलौढ-टा-पु. पाटावरवंटा.
 सिल्क-पु. मोत्याची लड.

सिलप-पाहा 'सिलप'. [इत्यादि.
 सिल्ला-पु. शेतांतील पडलेले दाणे, कणसें
 सिल्ली-स्त्री. सहाण, दगडी पाटी.
 सिब-पु. शंकर, मंगल, पाणी, पारा, मोक्ष,
 वेद, देव, रुद्र, वसु, लिंग.
 सिबई-स्त्री. शेवया.
 सिबसंल, सिबसंल-पु. कैलास पर्वत.
 सिबा-अ. शिवाय.-वि. अधिक.-स्त्री.
 दुर्गा, पार्वती, मोक्ष, कोल्ही.
 सिबाई-अ. शिवाय.
 सिबाई-स्त्री. एक प्रकारची माती.
 सिवान-ना-पु. सीमा.
 सिवार-ल-स्त्री. शेवाळ.
 सिबाला-पु. शिवालय, महादेव.
 सिबिका-स्त्री. मेणा, पालखी.
 सिबी-पु. शिवी राजा.
 सिसकना-क्रि. अ. आंतल्या आंत रडणें,
 हुंदके देऊन रडणें, जीव घाबरणें, मरण-
 काळ येणें, तरसणें.
 सिसकारना-क्रि. अ. सुस्कारा टाकणें.
 सिसकारी, सिसकी-स्त्री. हुंदका, शिटी-
 सिसिर-पु. शिशिर ऋतु. [सारखा आवाज.
 सिसु-पु. शिशु, बालक.
 सिसो (सो) बिया-पु. रजपुतांची एक शाखा.
 सिहरन-स्त्री. थरकाप.
 सिहरना-क्रि. अ. थरथरणें (थंडी मूळें),
 सिहरा-पु. मुंडावळ. [थरथरणें, मिणें.
 सिहरी-स्त्री. कंप, रोमांच, थंडीताप,
 भीतीनें होणारा थरकाप.
 सिहान्त-क्रि. अ. ईर्षा करणें, स्पर्धा करणें,
 लोभ करणें, मोहित होणें.-क्रि. स.
 द्वेषानें पाहाणें, लालचाबलेल्या नजरेनें
 पाहाणें.

सिंहारना-क्रि. स. शोष करणें, जमविणें.
 सिंहटि-स्त्री. सृष्टि.
 सिंहड-पु. एक झाड.
 सिंहोड-पु. एक झाड.
 सीक-स्त्री. गवताची बारीक काडी,
 गवताची काडी, शंकु, नाकांतील चमकी.
 सीक झड्डी होना-नाक वर होणें.
 सीका-पु. शिकें, टहाळा.
 सीकिया-पु. रेघांचें रंगीत कापड.-वि.
 गवताच्या काडीसारखा बारीक.
 सीकिया जवान-काडी पहिलवान.
 सींग-पु. शिंग, शिंगाचें बनविलेलें वाद्य.
 (कहीं) सींग समाना-जागा मिळणें.
 (किसीके सिरपर) सींग होना-विशेषता
 असणें. [असून मुलांत मिसळणें.
 सींग काटकर बछडोंनें मिलना-म्हातारा
 सींगना-क्रि. स. शिंगावरून चोरीची
 जनावरें ओळखणें.
 सींगरी-स्त्री. एक प्रकारची शेंग.
 सींगी-स्त्री. शिंग (वाद्य), एक प्रकारचा
 मासा, दूषित रक्त काढण्याची तुंबडी.
 सींच-स्त्री. शिपण.
 सींचना-क्रि. स. शिपडणें, मिजविणें.
 सींचाई-स्त्री. शिपडण्याची क्रिया.
 सींच-ब-पु. सीमा.
 सींचें चरना या कांडना-अधिकार गाजविणें.
 सी-अ. समान.-स्त्री. हुश, स्फुंदन, 'सूं
 सू' असा ध्वनि.
 (अपनी) सी-आपल्या कडून होईल तितकें,
 सीड-पु. थंड. [मनाप्रमाणें
 सीकर-स्त्री. साखळी.-पु. पाण्याचा थेंब,
 घाम. [हृत्परावर चढलेला गंज काढणें.
 सीकल-पु. झाडावर पिकलेला आंबा.-स्त्री

सीकस-पु. रेटाड जमीन.
 सीका-पु. मुकुट, शिकें.
 सीकाकाई-स्त्री. शिकेकाई.
 सीकी-पु. भोंक, छिद्र.-स्त्री. लहान शिकें.
 सीकुर-पु. घान्याचा कणसावरील फुलोरा.
 सीख-स्त्री. शिक्षण, शिकवण, सल्ला,
 लोखंडी छड, मांस भाजण्याची लोखंडी
 सळई. [प्याची क्रिया, लोखंडी गज.
 सीखचा-पु. लोखंडी सळईवर मांस भाज-
 सीखना-क्रि. स. शिकणें, एकादी गोष्ट
 समजावून घेणें.
 सीखपर-पु. बदकाच्या जातीचा एक पक्षी.
 सीघा-पु. भाग, खातें, व्यापार, पेशा, सांचा.
 सीघ-स्त्री. उकड, शिजण्याची क्रिया.
 सीघना-क्रि. अ. शिजणें, उष्णतेनें वित-
 ळणें किंवा मऊ पडणें, कष्ट सोसणें,
 तपश्चर्या करणें, मिसळण्याजोगें होणें,
 गारठणें, कर्जाची फेड होणें.
 सीटना-क्रि. स. बढाई मारणें.
 सीटपटोंग-स्त्री. दर्पोक्त.
 सीटी-स्त्री. शीळ, शिटी (आवाज व
 वाजविण्याचें साधन).
 सीठना-पु. विवाह प्रसंगीं स्त्रिया गातात
 तें अश्लील गीत.
 सीठनी-स्त्री. पाहा 'सीठना'.
 सीठा-वि. निरस, बेचव.
 सीठी-स्त्री. चोया, निःसत्व भाग, बेचव
 सीड-स्त्री. ओल. [पदार्थ.
 सीडी-स्त्री. शिडी, हळू हळू पुढें जाण्याची
 सीत-पु. थंड. [परंपरा.
 सीत पकड-पु. हत्तीला गारठल्यामुळें
 होणारा रोग. [घारीदार कापड.
 सीतल पाटी-स्त्री. एक प्रकारची चटई,

सीतला-स्त्री. देवी, कांजप्या.
 सीता-स्त्री. नांगरताना जमिनीवर पडणारी
 रेघ, सीता, एक वर्षवृत्त.
 सीताफल-पु. सीताफल, कोहळा.
 सीत्कार-पु. दुःखोद्धार.
 सीथ-पु. शीत (अन्न).
 सीद-पु. व्याज घेणे.
 सीदना-क्रि. अ. दुःखी होणे.
 सीथ-स्त्री. लक्ष, निशाण, समोरची जागा.
 सीथा-वि. सरळ, भोळा, शांत आणि
 सुशील, ध्येयाकडे असलेला.
 सीथासाथा-वि. भोळा, सरळ. [आणणे.
 (किसीको) सीथा करना-ताळ्यावर
 (काम) सीथा करना-कार्य सफल करणे.
 सीथापन-पु. सरळपणा.
 सीथे-अ. सरळ रीतीने.
 सीन-पु. नाटकांतील दृश्य, देखावा.
 सीना-क्रि.स. शिवणे, टांके मारणे-पु. छाती.
 सीना जोरी करना-रगेलपणा करणे.
 सीना पिरोना-कशीदा काढणे.
 सीने से लगाना-मिठी मारून भेटणे,
 सीना जोर-वि. शिरजोर. [आलिंगन देणे.
 सीना बंद-पु. चोळी.
 सीना बाँह-पु. एक प्रकारचा व्यायाम.
 सीना सिपर होना-क्रि.स. संकटांत उभे
 सीप-पु. शिंपला. [राहणे.
 सीप(वि)ज-पु. मोती.
 सीपर-पु. ढाल.
 सीपसुत-पु. मोती.
 सीपी-स्त्री. शिंपला.
 सीबी-स्त्री. हुंदका.
 सीम-मा-पु. सीमा. -स्त्री. चांदी, धनदौलत.
 सीमा कौटना या करना-दडपसाही करणे.

सीमासे बाहर जाना-मर्यादेबाहेर जाणे.
 सीमान्त-पु. सरहद्द, सिमाप्रांत.
 सीमाप्रांत-पु. सरहद्दीवरील प्रांत.
 सीमाब-पु. पारा.
 सीमी-वि. चांदीचे. [प्रांत
 सीमोत्तर प्रांत-वायव्य सरहद्दी पलीकडील
 सीय-स्त्री. सीता.
 सीयरा-वि. पाहा 'सियरा'.
 सीर-पु. नांगर, नांगराला जुंपलेला बैल,
 सूर्य-स्त्री. जमीनदार स्वतः करीत
 असलेली जमीन.-पु. नाडी.-वि. थंड,
 शांत.
 सीरत-स्त्री. प्रकृति, गुण, स्वभाव.
 सीरा-पु. साखरेचा पाक, हलवा.-वि. थंड.
 सील-स्त्री. जमिनीतील ओलावा.-पु. शील,
 स्वभाव, उत्तम आचरण.-वि. तत्त्व.
 सीला-पु. गरीब व तपस्वी लोक शेतांतून
 वेचून घेतात ते दाणे, शेतांतून दाणे
 वेचून त्यावर निर्वाह करण्याची साधूची
 सीव-स्त्री. सीमा. [वृत्ति.-वि. ओले.
 सीवन-पु. शिलाई, शिवणामुळे पडलेली
 सीस-पु. डोके. [रेघ, जोड.
 सीसक-पु. शिसें.
 सीसकार-पु. कांचकाम करणारा कारागीर.
 सीस ताख-पु. शिकारी जनावरांची टोपी.
 सीस महल-पु. आरसे महाल.
 सीसा-पु. शिसें, आरसा, कांच.
 सीसी-स्त्री. थंडी, दुःख किंवा आनंदाच्या
 वेळीं तोंडांतून निघणारा शब्द, बाटली.
 सीसों-सों-पु. शिसवाचे झाड.
 सीह-स्त्री. गंध.-पु. सिंह.
 सुं-प्रत्य. द्वारा, कडून.
 सुं घना-क्रि. अ. वास घेणे.

सुखनी-स्त्री. तपकीर.

सुखाना-क्रि. स. वास घेवविणें.

सुडा-पु. सोंड.

सुडाल-पु. हती.

सुडार-वि. सुंदर, देखणा.

सुधावड-स्त्री. खरपूस वास, मातीचा वास.

-पु. स्पंज, तोफेची नळी साफ करण्याचा गज, गरम लोखंडांत भोक पाडण्याचें लोहाराचें हत्यार, डागलेल्या तोफेची किंवा बंदुकीची गरम नळी थंड करण्या-करितां त्यावर घातलेलें ओलें कापड.

सु-नामाला जोडून यावयाचें उपपद.

सुअंजन-पु. चांगलें अंजन.

सुअन-पु. पुत्र.

सुअना-क्रि. अ. उगवणें, उत्पन्न होणें.-पु.

सुअर-पु. डुक्कर. [पोपट.

सुआड-वि. दीर्घायु.

सुआन-पु. कुत्रा.

सुआना-क्रि. स. उत्पन्न करणें.

सुआमी-पु. स्वामी.

सुआर-पु. स्वंपाकी.

सुआसिन-नी-स्त्री. सौभाग्यवती स्त्री.

सुक-पु. पोपट, शिरीष वृक्ष.

सुकचाना-क्रि. अ. लागणें, संकोचणें.

सुकटा-पु. तोटा.-वि. दुर्बळ, काटकुळा.

सुकदी-स्त्री. पोपटाची मादी, बोंबील.-

वि. सुंदर, दुर्बळ.

सुकडना-क्रि. अ. आखडणें.

सुककंस-वि. कठोर, चिडखोर, भांडखोर.

सुकरति-स्त्री. सत्कर्म, चांगुलपणा.

सुकरात-पु. साक्रेटिस.

सुकबा-पु. शुक.

सुकवाना-क्रि. अ. आश्चर्यचकित होणें.

सुकाना-क्रि. स. सुकवणें.

सुकाल-पु. सुकाळ.

सुकित-पु. शुभ कर्म, मंगल कार्य, सत्कार्य.

सुकिया, सुकीया-स्त्री. बायको, स्वकीया.

सुकी-स्त्री. पोपटाची मादी.

सुकुमार-वि. नाजूक, कोमल.-पु. उत्तम

बालक, वनचाफा, तंबाखूचें पान.

सुकुरना-क्रि. अ. पाहा 'सिकुडना'.

सुकुलाइत-स्त्री. श्रेष्ठ, कुलीन स्त्री, शुक्ल

ब्राम्हणाची बायको.

सुकुबो(बा)र-वि. सुकुमार.

सुकून-पु. स्थिरता, मनाची शांति.

सुकूनत-स्त्री. राहण्याची जागा, निवास

सुकेत, सुकेतु-पु. सूर्य. [स्थान.

सुक्षम-वि. सूक्ष्म.

सुक-पु. शुक.

सुकल, शुक्ल-पु. ब्राम्हण, पक्ष, विष्णु,

कपिल मुनि.-वि. पांढरा, शुद्ध, सात्विक,

यशस्कर, प्रकाशमय.

सुकान-पु. सुकाणू.

सुक्ति-स्त्री. शिपला. [धर्मशील.

सुकृत-पु. पुण्य, दान.-वि. भाग्यवान,

सुकृति-स्त्री. चांगलें काम.

सुखंडी-वि. अशक्त.-स्त्री. मुलांना होणारा

एक रोग, या रोगांत मुलें अशक्त

सुखद-वि. सुखदायी. [होत जातात.

सुख-पु. सुख, आराम, एक प्रकारचें वृत्त,

आरोग्य, स्वर्ग, पाणी.-अ. स्वभावतः,

सुखक-वि. शुष्क. [सुखपूर्वक.

सुखकारी-वि. सुखकारक, सुखदायक.

सुखडरन-वि. सुख देणारे.

सुख दानिया-वि. सुख देणारी. [वृत्त.

सुखदानी-वि. सुख देणारी.-स्त्री. एक वर्ण

सुखवास-पु. एक उत्तम तांदुळ.
 सुख बेनी, सुख बैन-वि. सुखदायक.
 सुख (खु)न-पु. कथन, बोल, वचन, कविता,
 सुखनिन्धिया-स्त्री. साखर झोप. [म्हण.
 सुखपाल-पु. एक प्रकारची पालखी.
 सुखमन-स्त्री. शरीरांतील तीन मुख्य
 नाड्या पैकीं टाळूतील नाडी (योगांत).
 सुखमा-स्त्री. शोभा, सौंदर्य, दहा अक्षरांचें
 सुखरास-वि. सर्वस्वी सुखमय. [एक वृत्त.
 सुखलाना, सुखाना-क्रि. स. सुकविणें.
 सुखवन-पु. एकादी वस्तु सुकल्यामुळें
 तिच्यांत होणारी घट, शाई सुक-
 सुखवार-वि. सुखी. [विण्याची वाळू.
 सुखसाध्य-वि. सोपें, सुकर.
 सुखसार-पु. मोक्ष.
 सुखसीकर-पु. आनंदाश्रु.
 सुखांत-पु. आनंदपर्यवसायी.
 सुखाना-क्रि. स. सुकविणें.
 सुखागर-वि. सुखाचें आगर.
 सुखारा-री-वि. सुखी, सुखद.
 सुखाला-वि. सुखदायक, सहज.
 सुखासन-पु. पालखी, डोली, सुखद आसन.
 सुखिर-पु. सापाचें वाळू.
 सुखी-वि. आनंदित.
 सुखेन-पु. विष्णु, वरुणाचा पुत्र जो वानर
 होता, परीक्षतीच्या एका पुत्राचें नांव.
 सुखैना-वि. आनंद देणारा.
 सुगना, सुग्गा-पु. पोपट.
 सुगबु-स्त्री. चुळबुळ.
 सुगल-वि. गमन करण्यास सोपें, सहज,
 सुगल-पु. सुग्रीव. [सरळ.
 सुगसुग-स्त्री. कुणकुण, पत्ता, बोली.
 सुगाई-स्त्री. कामवेनु.

सुगाना-क्रि. अ. शंका घेणें, नाराज होणें.
 सुगुरा-पु. गुरुपासून मंत्र घेतलेला मनुष्य.
 सुगंया-स्त्री. चोळी.
 सुग्रीव-पु. वानरांचा राजा व वालीचा
 भाऊ, इंद्र, शंख-वि. सुंदर मानेचा.
 सुघट-ट्ट-वि. सुंदर, सुसाध्य.
 सुघटित-वि. चांगल्या तऱ्हेनें घडविलेला.
 सुघड-र-वि. सुंदर, निपुण.
 सुघडई-स्त्री. निपुणता, डोलदारपणा.
 सुघडता-स्त्री. सौंदर्य, निपुणता.
 सुघडपन-पु. कुशलता, सौंदर्य. [निपुणता.
 सुघडाई-स्त्री. सुंदरता, डोलदारपणा,
 सुघरी-स्त्री. सुमुहूर्त-वि. सुंदर.
 सुचना-क्रि. स. संचय करणें, एकत्र करणें.
 सुचा-वि. पवित्र, स्त्री.-ज्ञान, समज.
 सुचाना-क्रि. स. सुचविणें, दाखविणें, लक्ष
 वेधणें.
 सुचारू-वि. मनोहर, अतिशय सुंदर,
 श्रीकृष्णाच्या एका पुत्राचें नांव.
 सुचाल-स्त्री. सदाचार.
 सुचाली-वि. सदाचारी, चारित्र्यवान.
 सुंचितन-पु. चांगला विचार.
 सुचि-पि. पवित्र, शुद्ध, निर्दोष, शुद्ध
 हृदयी-स्त्री. स्वच्छता. [एकाग्र.
 सुचित-वि. कामापासून निवृत्त, बेफिकीर,
 सुचितई-स्त्री. निश्चितपणा, एकाग्रता,
 सुचिती-वि. स्थिरचित्त, निश्चित. [फुरसत.
 सुचिमत-पु. सदाचारी.
 सुचेत-वि. सावध.
 सुच्छ-वि. स्वच्छ.
 सुच्छम-वि. सूक्ष्म.
 सुच्छं-वि. स्वच्छंद.
 सुजन-पु. सज्जन, परिवारांतील माणसें.

सुजनता-स्त्री. सौजन्य.
 सुजनी-स्त्री. बिछान्याची मोठी चादर.
 सुजस-पु. सुयश.
 सुजागर-वि. प्रकाशमान सुशोभित.
 सुजान-वि. सुजाण, निपुण, पंडित, सज्जन.
 -पु. पति किंवा प्रेमी, ईश्वर.
 सुजानी-वि. पंडित, ज्ञानी.
 सुजोग-पु. सुयोग, चांगली संधि.
 सुजोर-वि. दृढ.
 सुज्ञान-क्रि. स. सुचविणें, दाखविणें.
 सुज्ञाव-पु. सूचना.
 सुडकना-क्रि. अ. सुडसुड शब्द करणें,
 आकुंचन पावणें.-क्रि. स. चाबूक ओढणें.
 सुडकि-अ. चाबूक मारून.
 सुठ-वि. सुंदर, अत्यंत.-अ. पूर्ण.
 सुठ(ठा)हर-पु. उत्तम स्थान.
 सुठार-वि. सुंदर, डोलदार.
 सुठि-वि. सुन्दर' पुष्कळ.-अ. पूर्णपणें.
 सुठोर-पु. उत्तम स्थान.
 सुडकना, सुडसुडाना-क्रि. स. सुडसुड
 शब्द उत्पन्न करणें, भुरकणें.
 सुडोल-वि. सुन्दर, डोलदार.
 सुडंग-पु. चांगली रीत.
 सुडर-वि. प्रसन्न, दयाळू, डोलदार.
 सुडार-वि. वि. डोलदार, सुंदर.
 सुतंत, सुतंतर-वि. स्वतंत्र.
 सुतंत्र-वि. स्वतंत्र.-अ. स्वतंत्रतापूर्वक.
 सुत-पु. पुत्र.-वि. पाथिव, उत्पन्न झालेला.
 सुतधार-पु. सूत्रधार, चालक.
 सुतना-पु. पायजमा.-क्रि. अ. निजणें.
 सुतनी-वि. पुत्रवती.
 सुतर-पु. उंट.
 सुतरबाल-स्त्री. उंटाबरील तोफ.

सुतरां-अ. याकरितां, निदान, अत्यंत,
 सुतरी-स्त्री. सुतळी. [आणखीसुद्धां.
 सुतह(हा)र-पु. सुतार, कारागिर.
 सुतहा-पु. सुताचा व्यापार करणारा.-
 वि. सुती.
 सुता-स्त्री. कन्या. [सवलत.-वि. उत्तम.
 सुतार-पु. सुतार, कारागिर, चांगली संधि,
 सुतार बटना या होना-सोय होणें.
 सुतारी-स्त्री. चांभाराची सुई, सुताराचें
 काम.-पु. शिल्पकार.
 सुतिन-स्त्री. रूपवती स्त्री.
 सुतिया-स्त्री. स्त्रियांच्या गळघांतील एक
 सुतीख(छ)न-वि. अत्यंत तीक्ष्ण. [दागिना.
 सुतीछी-वि. तीक्ष्ण धारेची.
 सुतुही-स्त्री. शिपली.
 सुतून-पु. स्तंभ, खांब.
 सुथना-पु. पायजमा.
 सुथनी-स्त्री. स्त्रियांचा सैल पायजमा,
 अळवाच्या कंदासारखें फळ.
 सुथरा-वि. स्वच्छ.
 (साफ) सुथरा-नीटनेटका.
 सुथराई-स्त्री. स्वच्छता, निर्मलता.
 सुथरेशाही-पु. गुरूनानकचा शिष्य सुथ-
 राशाह यानें चालविलेला संप्रदाय,
 या संप्रदायाचा अनुयायी.
 सुदावन-पु. सुदाम, समुद्र, ऐरावत.
 सुदि-स्त्री. शुक्लपक्ष.
 सुदीपति-स्त्री. प्रकाश, खूप उजेड.
 सुदूर-वि. फार दूर. [स्वदेश.
 सुबेस-पु. उत्तम देश, उपयुक्त स्थान,
 सुहा-स्त्री. पोटांतील सुकलेला मळ.
 सुष-स्त्री. शुद्ध, स्मरण, चेतना, बातमी.
 सुष विलाना-आठवण देणें.

सुध न रहना-आठवण न राहणें.
 सुध बिसरना या बिसारना-विसरून जाणें,
 सुधबुध-शुद्ध, चैतन्य. [एकाद्याला विसरणें.
 सुधमना-वि. सचेत.
 सुधर-पु. बया नांवाचा एक पक्षी.
 सुधरना-क्रि. अ. सुधारणें, संशोधन होणें.
 सुधराई-स्त्री. सुधारण्याचें काम किंवा
 मजुरी, सुधारणा.
 सुधवाना-क्रि. स. दोष दूर करणें.
 सुधा-स्त्री. अमृत गंगा, दूध, जल, पृथ्वी,
 वीट, बीज, मध, चुना, अर्क, रस,
 सुधाई-स्त्री. सरळपणा, साधेपणा. [विष.
 सुधाकर-पु. चंद्र. [कुंडली करविणें.
 सुधाना-क्रि. स. आठवण करणें, शोधविणें,
 सुधार-पु. सुधारणा. [सुधारक.
 सुधारक-पु. संशोधक, सामाजिक व धार्मिक
 सुधारना-क्रि. स. सुधारणें.
 सुधारा-वि. निष्कपट.
 सुधि-स्त्री. पाहा 'सुध'.
 सुधियाना-क्रि. स. पाहा 'सुधाना'.
 सुधी-पु. विद्वान.-वि. चलुर, धार्मिक,
 बुद्धिमान.-स्त्री. चांगली बुद्धि.
 सुन-वि. सुन्न.
 सुन किरबा-पु. सोन किडा.
 सुनगुन-स्त्री. भेद, माग, कानगोष्टी.
 सुनत-ति-स्त्री. सुंता.
 सुनता-क्रि. स. ऐकणें. [शरीर बहिरावणें.
 सुनबहरी-स्त्री. पाय सुजण्याचा रोग,
 सुन बहिरी-स्त्री. ऐकलें न ऐकलेंसं करणें.
 सुनयना-वि. सुंदर डोळ्यांचा.
 सुनरा, सुनबार-पु. सोनार.
 सुनबय्या-वि. ऐकणारा, ऐकविणारा.
 सुनबाई-स्त्री. सुनावणी, ऐकण्याची क्रिया.

सुनसर-पु. एक प्रकारचा दागिना.
 सुनसान-वि. सामसूम, निर्जन.
 सुनहरा-स्त्री-वि. सोनेरी.
 सुनहा-पु. कुत्रा.
 सुनाई-स्त्री. ऐकण्याची क्रिया.
 सुनाझू-पु. चांगलें धान्य. [टाकून बोलणें.
 सुनाना-क्रि. स. ऐकविणें, फटकारणें,
 सुनार-पु. सोनार. [सुंदर स्त्री.
 सुनारी-स्त्री. सोनारीण, सोनाराचें काम,
 सुनावनी-स्त्री. बाहेरगांवाहून आलेल्या
 आप्ताच्या मृत्यूचा समाचार, मृत्यूच्या
 समाचारानंतर करावयाची अंधोळ.
 सुनासीर-पु. इंद्र.
 सुनाहक-अ. व्यर्थ, फुकटचें.
 सुनील-पु. डाळिंबाचें झाड, लाल कमळ.
 सुनीलक-पु. नीलकांति हिरा, निळा भुंगा.
 सुनी अन सुनी कर देना-ऐकलें न ऐकलेंसं
 सुनय्या-वि. ऐकणारा. [करणें.
 सुन्वर-वि. सुंदर.
 सुन्न-वि. निर्जीव.-पु. शून्य.
 सुन्नत-स्त्री. प्रथा, महंमदानें केलेलें काम,
 सुन्ना-पु. टिब, शून्य. [सुंता.
 सुन्नी-पु. सुनी पंथ.
 सुपच-पु. चांडाळ.
 सुपत-वि. प्रतिष्ठित. [वृत्त.-वि. समतल.
 सुपत्थ-पु. सदाचरण, चांगला रस्ता, एक.
 सुपन, सुपना-पु. स्वप्न.
 सुपरस-पु. स्पर्श.
 सुपारी-स्त्री. सुपारी.
 सुपास-पु. आराम.
 सुपासी-वि. सुख देणारा.
 सुपुई-पु. सोपविलेलें.
 सुपुल-पु. सुपुत्र.

सुपेत-व-वि. पांढरें, उज्वल.
 सुपेती-स्त्री. पांढरेपणा.
 सुपेदा-पु. कधील किंवा शिशाचें भस्म.
 सुपेदी-स्त्री. सफेती, पांघरण्याची चादर,
 सुपेली-स्त्री. लहान सूप. [पासोडी, विछाना.
 सुफल-पु. सुंदर फळ, चांगला परिणाम.
 सुफूफ-पु. चूर्ण. [-वि. सुंदर फळांचा, सफळ.
 सुबकन-पु. हुंदका.
 सुबकना-क्रि. अ. हुंदका देणें.
 सुबकी-स्त्री. हुंदका.
 सुबरन-पु. सुवर्ण, उत्तम रंग.
 सुबस-वि. स्वतंत्र, स्वच्छंदी.
 सुबह-स्त्री. सकाळ.
 सुबहबस-अ. मोठ्या पहाटेस.
 सुबहसाविक-स्त्री. अरुणोदय.
 सुबहा-स्त्री. लहान जपमाळ, स्मरणी.
 सुबहान, सुभान-वि. पवित्र, स्वतंत्र.
 सुबहान अल्ला-अ. अरबी भाषेतील एक
 आश्चर्योद्गार, मी पवित्रता पूर्वेक ईश्व-
 सुबास-स्त्री. सुवास. [राचें स्मरण करतों.
 सुबाहु-पु. धृतराष्ट्राचा मुलगा, सैन्य.-वि.
 दृढ आणि सुंदर बाहुंचा.
 सुबि (वि) धा-स्त्री. अनुकूलता, सवलत.
 सुबिस्ता, सुबीता-पु. सुयोग, सवलत.
 सुबुक-वि. हलकें, सुंदर.-पु. एक घोडा.
 सुबुक बस्त-वि. चपल, जलद काम कर-
 सुबुकी-स्त्री. हलकेंपणा, अपमान. [णारा.
 सुबूत-पु. प्रमाण, पुरावा.
 सुबल-पु. लंकेत एका शिखराचें नांव.
 सुभ, शुभ-वि. शुभ.
 सुभग-वि. सुंदर, मनोहर, भाग्यवान,
 प्रिय, सुखकर, ऐश्वर्ययुक्त. [स्त्री.
 सुभगा-स्त्री. आपल्या पतीस प्रिय असलेली

सुभगुन-पु. चांगला गुण, उत्तम आचरण.
 सुभट-पु. महान योद्धा.
 सुभर-वि. शुभ, पांढरें, संपूर्ण भरलेलें.
 सुभा-स्त्री. अमृत, शोभा, हरडा, परस्त्री.
 सुभाई, सुभाऊ, सुभाय, सुभाव-बू-पु.
 स्वभाव.-अ. स्वभावतः, सहज.
 सुभाग-पु. सौभाग्य, सुदैव.
 सुभागी-वि.-भाग्यशाली.
 सुभायक-वि. स्वाभाविक.
 सुभिक्ष-पु. सकाळ.
 सुभीता-पु. सुयोग, सवलत.
 सुभीतेसे-अ. सोईसोईनें.
 सुभुज-वि. सुंदर बाहु असलेला.-पु. एक
 सुभौटी-स्त्री. शोभा, सुंदरता. [राक्षस.
 सुभ्र, शुभ्र-वि. शुभ, पांढरें. [सारथी.
 सुमंत-त्र-पु. दशरथ राजाचा मंत्री आणि
 सुम-पु. खुर, टाप, चंद्र, कापूर, आकाश,
 पुष्प. [भक्ति, मैत्री.-वि. बुद्धिमान.
 सुमति-स्त्री. सागराची पत्नी, सुबुद्धि,
 सुमन-पु. देव, पंडित, विद्वान, फूल.-वि.
 सुम (नि) रन-पु. स्मरण. [सहृदय, सुन्दर.
 सुमरना-क्रि. स. स्मरण करणें, जप करणें.
 सुमरनी-स्त्री. जपाची लहान माळ.
 सुमित्रा-स्त्री. दशरथाची पत्नी. [वृत्त.
 सुमुखी-स्त्री. सुन्दर स्त्री, आरसा, एक
 सुमेरू-पु. पुराणांतील एक सोन्याचा पर्वत,
 शिवाजी, जपमाळेचा मधला मणी,
 एक वृत्त.-वि. फार उंच, सुंदर.
 सुसूति-स्त्री. धर्मशास्त्र, मिमांसा.
 सुरंग-स्त्री. बोगदा, सुरंग, पाणसुरंग,
 संधि, उत्तम रंग.-वि. सुंदर रंगाचा,
 सुंदर, सुरस, लाल रंगाचा, निर्मळ.-
 पु. नारंगी.

२-पु. देव, विद्वान, आवाज, स्वर.

सुर मिलाना-हांजी हांजी करणें.

३-पु. इंद्र.

४-पु. त्रिपुंड. [जाणें.

-क्रि. स. हवेबरोबर वर ओढलें

सुरकुबोव-पु. फसविष्याकरितां स्वर बदलून बोलणें.

सुरक्षित-वि. चांगल्या प्रकारें रक्षण केलेलें.

सुरख-खा-पु. लालरंग, मद्य, दारू.-वि. तांबडा, लाल.

सुरखाव-पु. चातक पक्षी. [असणें.

सुरखावका पर लगाना-विलक्षणपणा

सुरखी-स्त्री. विटांचा चुरा, लाली, लेखाचा मथळा, रक्त.

सुरंग-वि. सुंदर रंगाचा, डोलदार, रसाळ, लाल रंगाचा, स्वच्छ.-पु. संत्रें.

-स्त्री. डोंगरांत सुरंग लावून तयार

सुरंग-पु. स्वर्ग. [केलेला रस्ता.

सुरगुरु-पु. बृहस्पति, विष्णु.

सुरज-पु. सूर्य. [चतुर.

सुरजन-पु. देवाचा समूह.-वि. सज्जन,

सुरक्षना-क्रि. अ. उकलणें.

सुरक्षाना-क्रि. स. सोडविणें, उघडणें, मोकळें करणें.

सुरत-ति-स्त्री. आठवण.-पु. संभोग.

सुरतरु-पु. कल्पवृक्ष. [नसणें.

सुरत विसारना-विस्मरण होणें, आठवण

सुरता-वि. शहाणा.-स्त्री. देवत्व, देवांचा समूह, ध्यान, चेतना.

सुरतिथ-स्त्री. देवाची स्त्री

सुरती-स्त्री. तांबाखू.

सुरतीला-वि. सावध, स्मरण ठेवणारा.

सुरतैन-स्त्री. रखेली.

सुरदार-वि. सुस्वर.

सुरधुनी-स्त्री. गंगानदी.

सुरनाह-पु. इंद्र.

सुरफा-पु. खोकला, कास.

सुरबहार-पु. सतारी सारखें एक तंतुवाद्य.

सुरबिरिछ, सुरबृच्छ-पु. कल्पवृक्ष.

सुरबेल-स्त्री. कल्पलता.

सुरभंग-पु. स्वरभंग.

सुरभान-पु. इंद्र, सूर्य.

सुरभि-पु. वसंत ऋतु, चैत्र महिना, सोनें.-स्त्री. पृथ्वी, गाय, दारू, तुळस, सुगंध.

वि. सुगंधित, सुंदर, उत्तम.

सुरभीला-वि. सुगंधित.

सुरमई-यी-वि. फिक्का निळा.-पु. फिक्का निळा रंग वा रंगाचा कपडा. [सळई.

सुरमबू-पु. सुरमा डोळ्यांला लावण्याची

सुरमा-पु. डोळ्यांत घालावयाचें एक अंजन.

सुरमोर-पु. विष्णु.

सुरराई-अ-य-पु. इंद्र, विष्णु.

सुररख-पु. कल्पवृक्ष.

सुरलि-स्त्री. क्रीडा, खेळ.

सुरबीथी-स्त्री. देवमार्ग, आकाश गंगा.

सुरस-वि. सरस, रसदार, स्वादिष्ट, गोड, सुंदर.

सुरसर-पु. मानस सरोवर.-स्त्री. गंगानदी.

सुरसरि-री, सुरसरिता-स्त्री. गंगानदी.

सुरसा-स्त्री. एक अप्सरा, तुळस, ब्राह्मी, दुर्गा, एका वृक्षाचें नांव, सर्पांची आई.

सुरसाई-पु. इंद्र, विष्णु, शिव.

सुरसाल-लु-वि. देवशत्रु.

सुरसुराना-क्रि. अ. चळ येणें, कड येणें.

सुरसुरी-स्त्री. अळी, सोंड किडा.

सुरसेनप-पु. देवांचा सेनापति, कार्तिकेय.

सुरसैवो-पु. पाहा 'सुरसाई'.
 सुरहना-क्रि. अ. भळून येणे.
 सुरहरा-वि. सुरसुर शब्द करणारा.
 सुरही-स्त्री. कामधेनु, जुगाराच्या सोळा
 सुरांगना-स्त्री. देवांगना. [कवड्या.
 सुरा-स्त्री. मद्य, दारू, पाणी, सुरई.
 सुराई-स्त्री. शौर्य, देवत्व.
 सुराख-पु. छिद्र, भोंक.
 सुराण-पु. अत्यंत प्रेम, सुगावा, शोध.
 सुराण रसो-वि. पत्ता लावणारा.
 सुरागाय-स्त्री. नीलगाय.
 सुराती-स्त्री. चांगली रात्र.
 सुरानीक-पु. देवांचें सैन्य, चांगलें मद्य.
 सुरारि-री-पु. राक्षस.
 सुरासार-पु. अलकोहोल.
 सुरासुर-पु. देव आणि दानव.
 सुराही-स्त्री. सुरई.
 सुरीन-पु. हुंगण, नितंब.
 सुरीला-वि. प्रसन्न, अनुकूल.
 सुरख-वि. प्रसन्न, लाल.
 सुरखरू-वि. तेजस्वी, यशस्वी, सफल.
 सुरखि-स्त्री. ध्रुवाची सावत्र आई, चांगली
 रूचि-वि. रुचकर.
 सुरबा-पु. भाजीचा रस, रस्ता.
 सुरर-पु. आनंद, मामुली नशा.
 सुरेत, सुरैतिन-स्त्री. रखेली.
 सुरज-वि. लाल रंगाचा. -पु. लाल.
 सुरज-वि. तेजस्वी, यशस्वी, प्रतिष्ठित.
 सुरजी-स्त्री. लाली, लेखाचा मथळा, रक्त.
 सुरता-वि. हुशार, बुद्धिमान.
 सुरा-पु. पैसे ठेवण्याची धेळी, कसा.
 सुलभजन, सुलच्छन-वि. सुलक्षणी, भाग्य-
 वान. -पु. शुभ लक्षण.

सुलग-अ. जवळ.
 सुलगना-क्रि. अ. पेटणें, संताप होणें.
 सुलगना-क्रि. स. पेटविणें.
 सुलग-क्रि. चांगल्या रीतीन पेटलें.
 सुलच्छनी-वि. सुलक्षणी, भाग्यवान.
 सुलच्छ-वि. सुंदर. [होणें, सोपें होणें.
 सुलभना-क्रि. अ. उकलणें, कठिणता दूर
 सुलभाना-क्रि. स. सोडविणें, गुंतागुंत
 नाहीशी करणें, प्रश्न सोडविणें.
 सुलभाव-पु. उकल.
 सुलटा-वि. सुलट, उलट याच्या विरुद्ध.
 सुलतान-पु. सम्राट, बादशहा.
 सुलताना-स्त्री. सम्राज्ञी.
 सुलताना चंपा-पु. उंडल (याच्या बियांचें
 तेल काढतात.)
 सुलतानी-स्त्री. बादशाही, एक प्रकारचें
 रेशमी कापड. -वि. लाल रंगाचा.
 सुलप-वि. स्वल्प, थोडें.
 सुलफ-वि. कोमल, नाजूक, लवचिक, मृदु.
 सुलफा-पु. चरस, गांजा.
 सुलफेबाज-वि. गांजेकस.
 सुलभ-वि. सहज मिळणारा, समजण्यास
 सुलह-स्त्री. तह, भेट. [सुलभ, साधारण.
 सुलहनामा-पु. तहनामा.
 सुलाना-क्रि. स. निजविणें. [सालोमन.
 सुलेमान-पु. यहूदांचा एक प्रसिद्ध राजा
 सुलेमानी-पु. पांढऱ्या डोळ्यांचा घोडा,
 काळा व पांढरा असा दुरंगी दगड.
 सुब, सुवन-पु. मुलगा, सूर्य, अग्नि, चंद्र,
 सुबटा-पु. पोपट. [सुमन.
 सुवनारा-पु. पुत्र.
 सुबस-वि. स्वाधीन.
 सुबांग-पु. सोंग, नक्कल.

सुबा-पु. पोपट, मोठी सुई.

सुबाना-क्रि. स. निजविणें.

सुबार-पु. स्वयंपाकी, चांगला दिवस.

सुबास-पु. चांगला वास, सुंदर घर, एक वर्णवृत्त.

सुबासिनी-स्त्री. सधवा स्त्री, तारुण्यांत मुद्दां पित्याच्या घरी राहणारी स्त्री.

सुबिषा-स्त्री. पाहा 'सुभीता'.

सुशील-वि. शीलवान, सच्चरित्र, नम्र.

सुष (स) मा-स्त्री. शोभा, सौंदर्य, दहा अक्षरांचें एक वृत्त. [अ. सुकणें.

सुबाना-क्रि. स. सुकविणें, वाळविणें.-क्रि.

सुषुप्ति, सुषोपति-स्त्री. निद्रा, अज्ञान.

सुष्ठ-अ. चांगल्या रीतीनें.-वि. उत्तम,

सुष्ठता-स्त्री. सौंदर्य, सौभाग्य. [सुंदर.

सुस-स्त्री. बहीण.

सुसकना-क्रि. अ. स्फुंदणें, हुंदके देणें, जिवाची धागधुग होणें, भीति वाटणें, उचकी लागणें, उर्ध्व स्वास लागणें, अधीर होणें.

सुसताना-क्रि. अ. आराम करणें.

सुसती-स्त्री. आळस, ढिलाई.

सुसर-रा-पु. सासरा.

सुसराल-स्त्री. सासुरवाडी.

सुसरी-स्त्री. सासू, गंगानदी.

सुसा-स्त्री. बहीण.

सुसाना-पाहा 'सिसकना'.

सुसीतलाई-स्त्री. थंडगारपणा.

सुसेन-पु. पाहा 'सुषेण'.

सुस्त-वि. दुर्बल, कमजोर, आळशी, उदास निस्तेज, निरुत्साही.

सुस्ताई, सुस्ती-स्त्री. आळस, शैथिल्य.

सुस्ताना-क्रि. अ. आराम करणें.

सुस्थ-वि. निरोगी, स्वस्थ, सुखी, आनंदी, सुस्थचित्त-वि. प्रसन्नचित्त. [सुस्थिर.

सुस्थता-स्त्री. निरोगीपणा, स्वास्थ्य, शांति, प्रसन्नता, कुशल, क्षेम.

सुस्वाडु-वि. स्वादिष्ट.

सुहृग-वि. स्वस्त.

सुहृदा-वि. सुंदर.

सुहृद-पु. योद्धा.

सुहृनी-स्त्री. केरसुणी, कुंचा. -वि. सुंदर.

सुहृबत-स्त्री. सोबत.

सुहृबती-पु. सोबती.

सुहराना-क्रि. स. पाहा 'सहलाना'.

सुहा-पु. एक पक्षी.

सुहाई-स्त्री. शोभा.

सुहाग-पु. सौभाग्य, वराचा पोषाख, वरपक्षाकडील स्त्रिया विवाहाच्यावेळीं गातात ते मंगलगीत.

सुहाग उतरना-वैधव्य येणें.

सुहागन-सौभाग्यवती.

सुहागा-पु. टांकणखार.

सुहागिन-नी-स्त्री. सौभाग्यवती.

सुहागिल-स्त्री. सौभाग्यवती.

सुहाता-वि. सहन करण्याजोगें.

सुहाया-क्रि. अ. शोभणें, चांगलें वाटणें.-

सुहाना-वि. सुंदर, सुशोभित. [वि. सुंदर.

सुहारी-स्त्री. पुरी.

सुहाल-पु. तिखटामिठाची पुरी.

सुहाब-वि. सुंदर.

सुहाबन-ना-ला-वि. शोभिवंत.

सुहाबा-वि. आवडता, सुंदर, प्रिय.

सुहाबनी-वि. सुंदर स्त्री, शोभिवंत वस्तु.

सुहास-सी-वि. हसतमुख.

सुहेल-वि. सुंदर, शोभिवंत.

सुहेलरा-वि. सुंदर, सुखदायक.-पु. मंगल-
सुहेला-वि. पाहा 'सुहेलरा'. [गीत, स्तुति.
सुहृत-इ-पु. मित्र.
सुंगरा-पु. रेडा. [साप चावणें.
सूधना-क्रि. स. वास घेणें, कमी खाणें,
(तिर) सूधना-प्रेमासें मस्तक हुंगणें.
सूधनी-स्त्री. तपकीर.
सूधा-पु. वास घेऊन जमिनीतील पाण्याचा
पत्ता लावणारा मनुष्य, जासूद. •
सूट-स्त्री. मोन.
सूड-स्त्री. सोड.
सूडी-स्त्री. अळी, एक किडा.
सूस-स्त्री. सुसर.
सूह-समोर, पुढें.
सू-अ. कडे.
सूअर-पु. डुक्कर.
सूआ-पु. पोपट, दाभण.
सूई-स्त्री. सुई, घड्याळाचा कांटा, अंकुर.
सूक-पु. पोपट, शुक्रतारा.
सूकना-क्रि. अ. सुकणें.
सूकर-पु. डुक्कर.
सूकरकेत-पु. मथुरा प्रांतांतील एक प्राचीन
तीर्थ, तुलसीदासाचें जन्मस्थान.
सूका-पु. पावली.
सूक्ष्म-वि. फार लहान, बारीक किंवा तलम.
-पु. परमाणु, परब्रह्म, लिंग शरीर.
सूख-वि. सुकलेलें.
सूखछडा-पु. क्षयरोग.
सूखना-क्रि. अ. सुकणें.
सूखा-वि. सुकलेलें, कोरडें, हृदयहीन, कोरा,
नुसता, उदास.-पु. दुष्काळ, नदीचा
किनारा, कोरडी जमीन, तंबाखूचें
सुकलेलें पान, एक प्रकारचा खोकला,

मुलांचा एक रोग.
सूखा जबाब देना-इन्कार करणें.
सूचक-वि. सूचना करणारा. -पु. सुई,
शिंपी, नाटककार, सूत्रधार, कुत्रा.
सूचना-स्त्री. सूचना, जाहीरात, छेदणें.
-क्रि. अ. दाखविणें.
सूचना पत्र-पु. जाहिरात.
सूचा-स्त्री. विनंति, सूचना, सावधगिरी.
सूचित-वि. ज्याची सूचना दिली आहे असा.
सूची-पु. गुप्तहेर, चुगलखोर, दुष्ट. -स्त्री.
सुई, नजर, दृष्टि, सैन्याचा एक प्रकारचा
सूचीपत्र-पु. सूचि. [व्यूह, सूचीपत्र.
सूध्यार्थ-पु. व्यंगार्थ.
सूज, सूजन-स्त्री. सूज.
सूजना-क्रि. अ. सुजणें, सूज येणें.
सूजनी-स्त्री. भरतकाम केलेलें वस्त्र, बिछा-
सूजा-पु. दाभण. [न्याची मोठी चादर.
सूजाक-पु. परमा (रोग).
सूजी-स्त्री. रवा, सुई.-पु. दरजी.
सूझ-स्त्री. दृष्टि, कल्पना.
सूझना-क्रि. अ. सुचणें, नजरेस येणें, सुट्टी
सूझवून-स्त्री. समज, अवकल. [मिळणें.
सूटा-पु. तोंडानें तंबाखू किंवा गांजाचा
झुरका जोरानें ओढणें.
सूत-पु. सुतळ, दोरा, माप, ओळंबा,
सारथी, भाट, पौराणिक, सुतार, सूत्र-
धार, सूर्य.-वि. उत्पन्न झालेला, चांगला,
अर्थपूर्ण छोटें वाक्य.
सूत घरना-रेघ मारणें, खूण करणें.
सूतनें सूत मिलना-जशास तसें. [मिळणें.
सूतनें सूत बैठना-भेटणें, शेरस सव्वा शेर
सूतकाघर-पु. सूतिकागृह, बाळंतिणीची
सूतन-स्त्री. शोप. [जागा.

सूतना-क्रि. अ. निजणें.

सूति-स्त्री. जन्म, प्रसव, उगम.

सूती-वि. सुताचे.-स्त्री. शिपली.

सूत्र-पु. दोरा, यज्ञोपवित, रेषा, करगोटा, नियम, पत्ता.

सूत्रपात-पु. आरंभ, सुरवात.

सूथन-ना-स्त्री. पायजमा,

सूथनी-स्त्री. पायजमा, एक प्रकारचा कंद.

सूढ-पु. लाभ, व्याज.

सूढ बर सूढ-चक्रवाढ व्याज.

सूढना-क्रि. स. नाश करणें.

सूढी-वि. व्याजी.

सूध-वि. सरळ, शुद्ध.

सूधना-क्रि. अ. खरें होणें, सिद्ध होणें.

सूधा-वि. सरळ.

सूधे-अ. सरळपणानें. [-वि. शून्य.

सून-पु. प्रसव, जन्म, कळी, फूल, फळ, पुत्र.

सूना-वि. शांत, निर्जन. -पु. एकांत. -स्त्री.

मुलगी, कसाईखाना, हत्या.

सूनु-पु. पुत्र, धाकटा भाऊ, नातू, सूर्य.

सूप-पु. वरणाचें पाणी, पातळभाजी, बाण,

सूपच-पु. चांडाळ. [सूप.

सूपनखा-स्त्री. शूर्पणखा.

सूपा-पु. सूप.

सूप-पु. लोकरी कपडा, लोकर.

सूपियाना-वि. सुफी संप्रदायाशी संबंध ठेवणारा, हकला आणि सुंदर.

सूपी-पु. मुसलमानांचा एक धार्मिक उदार संप्रदाय कांबळें पांघरणारा.

सूबा-पु. प्रांत, सुभा, सुभेदार.

सूबेदार-पु. सुभेदार, सुभ्यावरील अधिकाारी, फौजेंतील एका लहानशा अधिकाऱ्याचा हुद्दा.

सूभर-वि. सुंदर, दिव्य, स्वच्छ.

सूम-वि. कृपण, कवडीचुंबक.

सूर-पु. सूरदास, डुक्कर, आनंद, काळसर लालरंग, कर्णा. -वि. सूर.

सूरज-पु. सूर्य.

सूरज पर धुकना या धूल फेंकना-निर्दोष व पवित्र माणसाला दोष लावणें.

सूरजको दीपक बिल्लाना-जो स्वतः शहाणा आहे त्याला शिकविणें.

सूरजतनी-स्त्री. यमुना.

सूरजमुखी-पु. पिवळ्या फुलांचें झाड.

सूरत-स्त्री. चेहरा, उपाय, दशा, शोभा, स्मरण. -वि. अनुकूल.

सूरत बिल्लाना-तोंड दाडविणें.

सूरत बनाना-वेश बदलणें, नाक मुरडणें.

सूरत बिगडना-निस्तेज होणें.

सूरतदार-वि. सुंदर.

सूरतन्-अ. बाहेरून.

सूरतपरस्त-वि. सौंदर्यपूजक, मूर्तिपूजक, केवळ रूपाची उपासना करणारा.

सूरत हराम-वि. फक्त बाह्य देखावा चांगला असलेला.

सूरता, सूरताई-स्त्री. पराक्रम.

सूरन-पु. सुरण.

सूरमा-बों-पु. वीर.

सूरसाबंत-पु. युद्धमंत्री, नायक.

सूरा-पु. कुराणाचा अध्याय.

सूराण-पु. छिद्र.

सूल-पु. शूल.

सूलना-क्रि. स. पीडित करणें, मारणें. -क्रि. अ. व्यथित करणें.

सूली-स्त्री. सूल-पु. शंकर.

सूवना-क्रि. अ. वाहणें.-पु. पोपट, दबाक.

सूत-सुसर.

सूसी-स्त्री. एक कापड

सूसुम-वि. कोंबट.

सूहा-पु. एक प्रकारचा लाल रंग, एक

सूही-वि. तांबडें. [मिश्र राग. -वि. लाल.

सूंग-पु. शूळ, भाला, तीर, गजरा, माळ, शिंग, शिखर, कंगोरा, शिंग (बाजा),

कमळ, शृंगग्रहृषि.

सुगाल, शुगाल-पु. कोल्हा.

सुजन-पु. रचना, उत्पादन, सृष्टीची

सेक-स्त्री. शेक. [उत्पत्ति.

सेकना-क्रि. स. शेकणें, भाजणें.

(औख) सेकना-सौंदर्य पाहणें, डोळ्याचें पारणें फिटणें.

(धूप) सेकना-उन्हांत बसणें.

सेंगर-पु. शेंगाचें एक झाड (भाजी करतात), मार्गशीर्ष महिन्यांत येणारें भाताचें पीक, क्षत्रियांची एक जात.

सेंट-स्त्री. सुगंध.

सेंटना-क्रि. अ. सुगंध येणें

सेंठा-पु. शोणी.

सेंत-स्त्री. फुकट.

सेंतका, सेंतमें-फुकटचें, रासच्या रास.

सेंतना-क्रि. स. ताब्यांत ठेवणें, एकत्र करणें, संभाळून ठेवणें, हातानें जमा करणें.

सेंतमेंत-अ. फुकट, बिनखर्चानें.

सेंति-ती-स्त्री. फुकट. -प्रत्य. जुन्या हिंदीचें करण व अपादान विभक्तीचे प्रत्यय.

सेंदुर-पु. कुंकू.

सेंदुर चडना-लग्न होणें (स्त्रीचें). [डबा.

सेंदुरा-वि. शेंदरी रंगाचा. -वि. शेंदराचा

सेंदुरिया-पु. लाल फुलें येणारें एक झाड.

सेंदुर-वि. लालभडक.

सेंदुरी-स्त्री. लाल रंगाची गाय.

सेंष-स्त्री. चोरी करण्याकरितां भिंतीला पाडलेलें छिद्र.

सेंष लगाना या मारना-छिद्र पाडणें.

सेंषा-पु. संघव.

सेंधिया-वि. घर फोडून चोरी करणारा, ग्वाल्हेरचा प्रसिद्ध मराठा, राज

सेंषी-पु. खजुराचा रस. [घराण्याची पदवी.

सेंषौ-पु. संघव.

सेंमर-पु. कांटेसांवरी.

सेंवई-स्त्री. शेवया.

सेंबर-पु. कांटेसवारीचें झाड.

सेंहुड-पु. वई निवडुंग.

से-प्रत्य. -तृतीया व पंचमी विभक्ति. -वि.

सेइ-सेवन करून. [सारखें. -सर्व. ते.

सेउ-पु. सफरचंद.

सेक-पु. जलसिंचन, शिंपण.

सेकड़ा-पु. शेतकऱ्याची बैल हांकण्याची काठी किंवा चाबूक, महंमद पैगंबराच्या वंशजांची पदवी, मुसलमानी धर्माचा आचार्य. [पदवी.-पु. परमेश्वर.

सेख, शेख-महंमद पैगंबराच्या वंशजांची

सेख, शेख-वि. शिल्लक राहिलेलें, समाप्त, शिल्लक, अध्याहृत, बाकी.-पु. शेषनाग, लक्ष्मण, बलराम.

सेषा-पु. विभाग, विषय.

सेज-स्त्री. शय्या, पलंग.

सेजरिया-स्त्री. शय्या, पलंग.

सेमदावि-पु. सह्याद्रि.

सेमना-क्रि. अ. दूर होणें.

सेटना-क्रि. स. सजणें, महत्त्व कबूल करणें,

सेठ-पु. शेट, मोठा व्यापारी, श्रीमंत माणूस, सोनार.

सेठानी-स्त्री. सावकाराची बायको.

सेढा-पु. शेंबूड.

सेत-वि. पांढरा, निर्दोष, गोरा.-पु. पांढरा रंग, चांदी, पुराणांतील एक द्वीप, शिवाचा एक अवतार, बांध, पूल, सीमा, मर्यादा, ओंकार, व्याख्या.

सेतकुली-वि. पांढरा नाग.

सेतबुत्ति-पु. चंद्र.

सेतिका-स्त्री. अयोध्या. [ओंकार, व्याख्या.

सेतु-पु. बांध, बंधन, पूल, सेतु, मर्यादा,

सेतुक-अ. समोर.-पु. लहान पूल.

सेतुबा-पु. सुसर.

सेथिबा-पु. नेत्र वैद्य.

सेढ, डेढ-पु. घाम.

सेन-पु. शरीर, जीवन, बाजपक्षी, एक भक्त न्हावी. स्त्री.-सैन्य.

सेना-स्त्री. सैन्य, भाला, इंद्राचें वज्र, इंद्राणी.-क्रि.स. सेवा करणें, आराधना करणें, नियमानें वागणें, निरंतर वास करणें, दूर न करणें, मादीचें अंडी

सेनानी-पु. कार्तिकेय, सेनापति. [उबविणें.

सेनावास-पु. तंबू, सैन्याची छावणी.

सेनि-स्त्री. श्रेणी, ओळ.

सेनी-स्त्री. मोठी बशी, जिना, ओळ, ससा-

सेब-पु. सफरचंद. [प्याची मादी.

सेम-स्त्री. वालपापडीच्या शेंगा.

सेमई-स्त्री. शेवया.

सेमर-पु. दलदलीची जमीन.

सेमल-पु. सावरीचें झाड.

सेमूर-ल-पु. काटेंसांवरी.

सेर-पु. शेर (प्रमाण), एक प्रकारचा भात, सिंह.-वि. तृप्त.

सेरबा-पु. खाटेचें लहान लाकूड.

सेरा-पु. खाटेची डोक्याच्या बाजूची फळी, शिंपलेली जमीन.

सेराना-क्रि. अ. थंड होणें, तुप्त होणें, जिवंत न राहणें, संपणें, ठरणें.-क्रि. स. थंड करणें, मूर्तीचें विसर्जन करणें.

सेराब-वि. शिंपलेली, पाण्यानें भरलेली.

सेरी-पु. रस्ता.-स्त्री. तृप्ति.

सेल-पु. भाला.-स्त्री. माळ.

सेलखडी-स्त्री. खडू.

सेलना-क्रि. अ. मरणें.

सेला-पु. शेला.

सेली-स्त्री. लहान भाला, ओढणी, बैराग्याची माळ, स्त्रियांचा एक दागिना, उपरणें.

सेल्ला-पु. भाला, बरची, शेला, शल्य.

सेल्ह-पु. भाला.-स्त्री. माळ.

सेल्हा-पु. शेला.

सेबॅर-पु. सावरीचें झाड.

सेब-पु. शेव, सफरचंद.-स्त्री. सेवा.

सेबई-स्त्री. शेवया.

सेवक-पु. चाकर, भक्त, उपयोगांत आणणारा, सोडून न जाणारा, शिंपी.

सेवकाई-स्त्री. सेवा, चाकरी.

सेबडा-पु. शेवई, जैन साधूंचा एक भेद.

सेबती-स्त्री. पांढरा गुलाब.

सेबन-पु. परिचर्या, उपासना, प्रयोग, वास

सेबनी-स्त्री. दासी. [(राहणें), उपभोग.

सेबर-पु. एक जंगली जात.

सेबरा-पु. पाहा ' सेवडा '.

सेबरी-स्त्री. शबरी.

सेबा-स्त्री. परिचर्या, सेवा, नोकरी, आराधना, उपासना, आश्रय, आधार, रक्षण, संभोग.

सेवाटहल-स्त्री. सेवाचाकरी.

सेवाचारी-पु. पुजारी.

सेवाबंदगी-स्त्री. पूजापाठ, आराधना.

सेवाती-स्त्री. शेवंती, स्वाति.

सेवार-ल-स्त्री. शेवाळ.

सेष-पु. पाहा, 'सेख.' [बाजी.

सेसर-पु. पत्यांचा एक खेळ, जाळें, दगा-

सेसरिया-पु. जाळ्यांत फसविणारा,

सेह-वि. तीन. [कपटी.

सेहत-स्त्री. आरोग्य, सुख, रोगमुक्ति.

सेहतखाना-पु. संडास.

सेहत नामा-पु. शुद्धिपत्र, आरोग्यसूचक

सेहमाही-वि. त्रैमासिक. [प्रमाणपत्र.

सेहर-पु. जादू, इंद्रजाल.

सेहरा-पु. मंडावळ, विवाहाच्या प्रसंगीं

गावयाची गाणीं, विवाहप्रसंगीं घाला-

वयाची पगडी. [कृतार्थ होणें.

(फिसीके सिर) सेहरा बांधना-एकाद्याचें

(फिसीके सिर) सेहरा होना-कार्य-

सिद्धीचा भार त्याच्यावर असणें.

सेहबांबा-पु. मंगळवार.

सेही-स्त्री. साळू (प्राणी).

सेहूँ-पु. आंगावर चट्टे पडण्याचा रोग.

संतना-क्रि. स. एकत्र करणें, जमविणें,

सांभाळून ठेवणें.

संतालीस-वि. सत्तेचाळीस.

संतीस-वि. सवतीस.

संघव-पु. संघव मीठ, सिंध देशचा घोडा,

सिंधी.-वि. सिंध देशचा, समुद्रासंबंधीं.

सांबर-पु. संघव, सांभर सरोवर, सांबर,

प्रवासांतील शिंदोरी.

सांभ-अ. पुढें, समोर.-स्त्री. शपथ.

सांभ-वि.-सांभर.-स्त्री. तत्त्व, शक्ति, भरभराट.

सांकडा-पु. शेंकडा.

सांकडे-अ. प्रतिशंभर.

सांकडों-वि. शेकडों, बहुसंख्य.

सांकत-वि. रेंताड, बाळूचें बनलेलें.

सांकल-पु. हत्याराला धार लावण्याचें काम.

सांकलगर, सांकलीगर-पु. हत्याराला धार

सांग-स्त्री. बरोबरी, पूर्णता. [लावणारा.

सांगर-वि. फार, पुष्कळ.

सांथी-स्त्री. बरची.

सांब-पु. सय्यद. शिकार.

सांबानी-स्त्री. सय्यद स्त्री. [शयन, श्येन.

सांन-स्त्री. इशारा, सैन्य, चिन्ह-पु. शय्या,

सांनभोग-पु. देवापुढे ठेवावयाचा रात्रीचा

सांना-स्त्री. सेना.-पु. खण, इशारा. [नैवेद्य.

सांनिक-पु. सैन्यांतील शिपाई, पहारेकरी.

-वि. सैन्यासंबंधीं.

सांनी-पु. न्हावी.-स्त्री. सैन्य.

साफ-स्त्री. तलवार, खड्ग.

सांफजबां-वि. प्रभावी भाषण करणारा,

फटकळ तोंडाचा.

सांयों-पु. पति, मालिक, प्रिय. [एक वर्ग.

सायब-पु. मुसलमानांच्या चार वर्गांपकीं

साया, शैया-स्त्री. शय्या, बिछाना.

सायाब-पु. शिकारी, कवितेंतील प्रेमी किंवा

प्रेमिकेकरितां येणारा शब्द.

सायार-पु. खूप प्रवास करणारा.

सायारा-पु. नक्षत्र.

सायाल-वि. प्रवाही.

सायाह-वि. प्रवासी.

सायाही-स्त्री. प्रवास.

साय्या-स्त्री. शय्या, पलंग.

सांर-स्त्री. सहल, आनंद, मीजेनें करा-

वयाचा प्रवास, मनोरंजक प्रवास.

सैरगाह-स्त्री. फिरावयास जाण्याचें ठिकाण,
सुंदरस्थान.

सैल-स्त्री. पूर, प्रवाह, सहूल.-पु. पर्वत.

सैलजा-स्त्री. पार्वती, दुर्गा.

सैलराज, शैलराज-पु. हिमालय.

सैलानी-वि. प्रवास करणारा, आनंदी.

सैलाब-पु. पूर.

सैलाबची-वि. चिलीम.

सैलाबी-स्त्री. पुरामुळें भिजणारी जमीन.

-वि. पुरांत बुडून जाणारें.

सैलख-ब-पु. नट, धूर्त.

सैवाल-पु. शेवाल.

सों-प्रत्य.- करण व आपादान कारकाचा

प्रत्यय.-वि. सारखा.-अ. सहित, समोर.

-सर्व. तो.-स्त्री. शपथ.

सोंच-पु. विचार, मनन.

सोंचर नमक-पु. काळें मीठ.

सोंट बरदार-पु. भालदार, चोपदार.

सोंटा-पु. सोटा, भांग घोटण्याचा दांडा,

सोंठ-स्त्री. सुंठ. [काठी.

सोंठे करना-खूप बडविणें. [लाडू.

सोंठौरा-पु. बाळंतिणीकरितां केलेले सुंठीचे

सोंध-अ. समोर.-स्त्री. शपथ.-वि. सुगंधित.

सोंधना-क्रि. अ. मातीचा वास दरवळणें.

सोंधा-वि. सुवासिक, भाजलेल्या मातीच्या

वासासारखा.-स्त्री. मातीचा वास.-पु.

सोंधी सुगंध-खमंग वास. [गव्हला कचरा.

सोंह-ही-स्त्री. शपथ.-अ. समोर.

सो-सर्व. तो.-वि. सारखा.-अ. याकरितां.

सोअना-क्रि. अ. निजणें.

सोआ-पु. शेपूची भाजी.

सोई-स. तोच.-अ. याकरितां.

सोऊ-अ. तोसुद्धां.

सोक, शोक-पु. दुःख, शोक.

सोख, शोख-वि. धीट, चंचल, चमकदार रंग.

सोखता-वि. दग्ध, जळलेला, दुःखी.-पु.

टिपकागद.

सोखन-पु. एक प्रकारचा जंगली तांदुळ.

सोखना-क्रि. स. शोषणें.

सोखतनी-स्त्री. जळाऊ लाकूड, किंवा पदार्थ.

सोखता-पु. टिपकागद.-वि. दग्ध, दुःखी.

सोग-पु. शोक.

सोगी-वि. शोकाकुल, दुःखी.

सोच-पु. विचार, चिंता, शोक, पश्चात्ताप.

सोचना-क्रि. अ. विचार करणें, चिंता करणें, खेद करणें.

सोचनीय-वि. दुःखदायक, अत्यंत हीन.

सोचविचार-पु. समजूत, पूर्ण विचार.

सोज-पु. दुःख, दाह, पद्यविशेष.

सोज-स्त्री. सृज, उपकरण, शैया.

सोजन-स्त्री. सुई.

सोजनकारी-स्त्री. सुईचें काम.

सोजिश-स्त्री. सृज.

सोझ-झा-वि. सरळ, समोर गेलेला.

सोटा-पु. पोपट, काठी.

सोदर-वि. भोंदू, मूर्ख.

सोत-ता-पु. सोत, झरा.

सोति-ती-स्त्री. स्रोत, स्वाती नक्षत्र.-

पु. वेदांत पारंगत, ब्राह्मणांतील एक भेद.

सोष-पु. शोध, तपास, सुधारणा, परत

फेड, महाल.

सोधना-क्रि. स. शुद्ध करणें, साफ करणें,

दुरुस्त करणें, निश्चित करणें

चुकते करणें (ऋण). [-वि. लाल.

सोन-पु. शोणनद, सोनें, एक जल पक्षी.

सोनकीकर-पु. एक फार मोठा वृक्ष.

सोनकेला-पु. सोनकेळें.

सोनजरब, सोनजूह-ही-स्त्री. पिवळी जुई.

सोनबाना, सोनहरा-ला- वि. सोनेरी.

सोनहा-पु. कुठ्याच्या जातीचा एक लहान जंगली प्राणी.

सोना-पु. सोनें, सुंदर वस्तु, राजहंस.-क्रि.

अ. निजणें.-स्त्री. एक मासा. [होणें.

सोने का घर मिट्टी होना-सर्व कांहीं नष्ट सोनेमें घुन लगना-असंभव गोष्ट होणें.

सोनेमें सुगंध-फार चांगल्या गोष्टींत आणखी विशेषता असणें.

सोनापाठा-पु. एक औषधी झाड. [मक्षिका.

सोनामक्खी-स्त्री. एक उपधातु, सुवर्ण

सोनित-वि. लाल रंगाचा.-पु. रक्त.

सोनिष-पु. राजा.

सोनी-पु. सोनार.

सोपत-पु. आरामाची व्यवस्था.

सोपता-पु. एकांत स्थान.

सोपान-पु. शिडी, जिना.

सोपि-वि. तोच, तोसुद्धां. [होणें.

सोफता-पु. एकांत, फुरसत, रोग कमी

सोफियाना-वि. सावें व सुंदर, सूफीसंबंधीं.

सोफी-पु. सूफी.

सोभ-स्त्री. शोभा, चमक, छटा, सजावट, रंग, वीस अक्षरांचे एक वर्णवृत्त.

सोभना-क्रि. अ. शोभणें.-स्त्री. सुंदर स्त्री,

सोभा-स्त्री. पाहा 'सोभ.' [हळद.

सोम-पु. सोमरसाची वेल, वैदिक कालांतील एक देव, सोमवार, कुबेर, यम, वायु, अमृत, जल, सोमयज्ञ, स्वर्ग.

सोमकर-पु. चंद्राचे किरण.

सोमबारी-स्त्री. सोमवती अमावास्या.-वि. सोमवारसंबंधीं.

सोय-सर्व, तेंच.-अ. याकरितां. [ ]

सोया-पु. शेंपूची भाजी.-क्रि. अ. झोपला.

सोर-पु. कोलाहल, प्रसिद्धि.-स्त्री. मूळ.

सोरठा-पु. अठ्ठेचाळीस मात्रांचा एक छंद.

सोरनी-स्त्री. झाडू, मृतकाचा एक संस्कार.

सोरबा-पु. रसा.

सोरही-स्त्री. सोळा कवड्यांनीं खेळण्याचा जुगार, जुगाराच्या सोळा कवड्या.

सोरा-पु. सोडा (क्षार).

सोरह, सोलह-वि. सोळा.

सोलह आने पाव रती-सव्वा सोळा आणे

सोलहो आने-संपूर्ण. [(यश).

सोला-पु. एक प्रकारचें झाड (यांच्या फांद्यांच्या सालीपासून इंग्रज लोकांच्या टोप्या बनतात).

सोवना-पु. सोनें, फार सुंदर वस्तु, राजहंस, एक मध्यम उंचीचा वृक्ष.-स्त्री. एक प्रकारचा मासा.-क्रि. अ. झोप घेणें,

सोवा-पु. शेंपूची भाजी. [अंग सुन्न होणें.

सो (शो) षक-पु. शोषण करणारा, सुकविणारा, क्षीण करणारा.

सोसन-पु. इराणांतील एक प्रसिद्ध फुलझाड.

सोसनी-वि. तांबूस निळा.

सोसि-अ. असा असेल, तो तू आहेस.

सोसु-त्याचा, त्याचाच.

सोह-अ. समोर. -स्त्री. शपथ.

सोहणी-स्त्री. वाङ्मनिश्चयानंतर वधूला द्यावयाचे कपडे, दागिने, इ. वस्तु, सोभाग्यचिन्ह (कुंकू, शेंदूर).

सोहन-वि. सुंदर.-पु. सुंदर पुरुष.-स्त्री. एक प्रकारचा मोठा पक्षी.

सोहन पपडी-स्त्री. एक प्रकारची मिठाई.

सोहन हलवा-पु. एक प्रकारची स्वादिष्ट

मिठाई.

[सुंदर.

सोहना-क्रि. अ. आवडणें, शोभणें.- वि.

सोहबत-स्त्री. सोबत, संभोग.

सोहबतयापता-वि. चांगल्या लोकांच्या
सहवासांत राहिलेला, सुशिक्षित.

सोहबती-पु. सोबती.

सोहमस्मि-सोऽहम्, तो मी आहे.

सोहर-स्त्री. सूरतिकागृह.-पु. मंगल गीत.

सोहरत-स्त्री. कीर्ति.

सोहरना-क्रि. स. गोंजारणें.

सोहराना-क्रि. स. गोजारणें, हात फिरविणें,
गुदगुल्या करणें.-क्रि. अ. गुदगुल्या होणें.

सोहाइन- वि. सुंदर.

सोहाई-क्रि. स. शोभविणें, सुंदर दिसणें,
बेणणें.-वि. गोड, गोजिरवाणें.

सोहाग-पु. सौभाग्य.

सोहागा-पु. टांकणखार.

सोहागिन-स्त्री. सौभाग्यवती.

सोहाता-वि. सुंदर.

[सजणें.

सोहाना-क्रि. अ. रुचणें, गोड लागणें,

सोहासित-वि. प्रिय, आवडीचा, खुशामती.

सोहिला-पु. मंगलगीत.

सौघाई-स्त्री. अधिकता.

सौचना-क्रि. स. मलत्याग करणें, त्यानंतर

सौचर-पु. काळें मीठ. [हातपाय धुणें.

सौंड-डा-पु. पासोडी. [भिजविणें.

सौबन-स्त्री. धोव्याचे खाऱ्या मातींत कपडे

सौबना-क्रि. स. मिसळणें, एकजीव करणें.

सौदर्य-पु. सुंदरता, सौंदर्य. [पांढरा दगड.

सौध-स्त्री. सुगंध सुवास.-पु. प्रासाद, चांदी,

सौधना-क्रि. स. सुगंधित करणें.

सौधा-वि. स्वादिष्ट, रुचकर.

सौघाई-स्त्री. स्वादिष्टपणा, सुगंध, सुवास.

सौपना-क्रि. स. सोपणें, सांगून सवरून

सौफ-स्त्री. बडिशेप. [हवाली करणें.

सौरई-स्त्री. सावळेपणा.

सौरना-क्रि. अ. स्मरण करणें.

सौह-स्त्री. शपथ.-अ. समोर.

सौ-वि. शंभर.-अ. समान.

सौ बातकी एक बात-सारांश.

सौक, सौकन-स्त्री. सवत.-वि. एकशें.

सौख, शौक-पु. शौक.

सौगंद-स्त्री. शपथ.

सौगंध-पु. गंधी, सुगंध.-स्त्री. शपथ.

सौप्रात-स्त्री. भेट.

सौप्राती-वि. उत्तम, भेट देण्यास योग्य.

सौघा-वि. स्वस्त.

सौच, शौच-पु. शुद्धता, पवित्रता.

सौज-स्त्री. सामुग्री, शय्या.

सौजना-क्रि. स. नटणें, शृंगारणें, सजणें.

सौजा-पु. शिकार.

सौत, सौतन, सौतिन-स्त्री. सवत.

सौतिया डाह-स्त्री. सापत्नभाव.

सौतुक, सौतुख-अ. समोर, जागेपणीं.

सौतेला-वि. सावत्र.

सौदा-पु. व्यापार, व्यापाराच्या वस्तु,

सौवाई-वि. वेडा. [वेडेपणा, प्रेम, ध्यास.

सौदागर-पु. व्यापारी.

सौदागरी-स्त्री. व्यापार, व्यवसाय.

सौदाम (मि)नी-स्त्री. वीज, विद्युत्.

सौदा सुलुफ-पु. व्यापारी वस्तु.

सौदा सूत-पु. व्यवहार.

सौध-पु. महाल, चांदी, पांढरा दगड.

सौधना-क्रि. स. साधणें, नेम मारणें,

मोजणें, संवय करणें, थांबविणें,

हांकणें, शुद्ध करणें, दोष दूर करणें,

निर्णय करणें, शोधणें, दुरुस्त करणें,
कर्ज फेडणें.

सौन-अ. समोर, पुढें.-पु. कसाई. [सौंदर्य.

सौभाग्य-पु. सद्भाग्य, सुख, धनदौलत,

सौभाग्य-पु. सुदैव, सुख, आनंद, क्षेम,
कुशल, सौभाग्य, सौंदर्य, ऐश्वर्य,
वैभव.

सौभाग्यवती-स्त्री. सधवा, सौभाग्यवती.

सौभागिनी-स्त्री. सौभाग्यवती.

सौमनस्य-पु. प्रसन्नता. [शत्रुघ्न.

सौमित्र-स्त्री. सुमित्राचे पुत्र लक्ष्मण व

सौम्य-वि. सोमलतासंबंधी, चंद्रमासंबंधी,

शीतल आणि स्निग्ध, सुशील, शुभ,

मनोहर.-पु. सोमयज्ञ, बुध, ब्राह्मण,

मार्गशीर्ष, सज्जनता, एक दिव्यास्त्र.

सौर-वि. सूर्यासंबंधी, सूर्यापासून उत्पन्न

झालेलें.-पु. शनि, सूर्याचा उपासक.-स्त्री.

सौरज-पु. शौर्य. [चादर.

सौरभ-पु. सुगंध, केशर, आंबा.

सौरि, शौरि-पु. श्रीकृष्ण, वासुदेव, शनिग्रह.

सोरी-स्त्री. प्रसूतिघर, एक प्रकारचा मासा.

सौवर्चल-पु. संचलखार.

सौष्ठव-पु. सौंदर्य, अवयवांचा रेखीव-
पणा, सौष्ठव, नाटकांचे एक अंग.

सौहृ-स्त्री. शपथ.-अ. पुढें, समोर.

सौहार्द-द्वं-पु. मैत्री, मित्रता.

सौहीं-अ. समोर, पुढें.

सौहृद-पु. मित्रता, मित्र.

स्तंभ-पु. खांब, खोड, अचलता, प्रतिबंध.

स्तंभित-वि. निःस्तब्ध, सुप्त, थांबलेला.

स्तन-पु. स्तन.

स्तनपायी-वि. अंगावर दूध पिणारें मूल.

स्तवक-पु. फुलांचा गुच्छ, समूह, राशी,

पुस्तकाचा अध्याय किंवा परिच्छेद,

स्तीर्ण-वि. पसरलेला. [स्तुति करणारा.

स्तुत-वि. प्रशंसित.

स्तुति-स्त्री. प्रशंसा, तारीफ, बढाई,

स्तोक-पु. बुंद, बिंदु, चातक. [दुर्गा.

स्तोत्र-पु. स्तुति.

स्त्री-स्त्री. नारी, पत्नी, मादी, वर्णवृत्त.

स्त्रीव्रत-पु. पत्नीव्रत, अव्यभिचार.

स्थकित-वि. थकलेला.

स्थगित-वि. तहकूब, झांकलेला, थोड्या
वेळापुरता थांबविलेला.

स्थल-पु. जमीन, स्थान, निर्जल व रेटाड,
जमीन, कर, संधि.

स्थविर-पु. वृद्ध किंवा म्हातारा मनुष्य,

ब्रह्मदेव, बौद्ध भिक्षु. [णारा, टिकाऊ.

स्थाई-वि. थांबणारा, पुष्कळ दिवस चाल-

स्थान-पु. जमीन, स्थळ, ठिकाण, पद,

हुद्दा, मंदिर, संधि, अवसर, स्थिति, घर.

स्थानापन्न-वि. दुसऱ्याच्या जागेवर तात्पु-
रता नेमला गेलेला, बदली.

स्थानीय-वि. स्थानिक. [जमविणें.

स्थापना-स्त्री. स्थापणें, सिद्ध करणें,

स्थायी-वि. स्थिर राहणारा, टिकाऊ.

स्थायी समिति-स्त्री. स्टींडिंग कमिटी.

स्थावर-वि. स्थिर, अचल.-पु. पर्वत,
अचल संपत्ति.

स्थिति-वि. अवलंबित, बसलेला, आपल्या

प्रतिज्ञेवर दृढ असलेला, विद्यमान,

निवासी, उभा, वरचा. [होण्यासारखें.

स्थूल-वि. लठ्ठ, ढोबळ.-पु. इंद्रियगोचर

स्नातक-पु. ब्रम्हचर्याश्रमांतून गृहस्थाश्र-

मांत प्रवेश केलेला. [तेल.
 स्नेह-पु. प्रेम, तेलकट, पदार्थ, कोमलता,
 स्पर्श-पु. दोन वस्तुंचा कांहीं भाग एक-
 मेकांस लागणें, दाबाचें ज्ञान होण्याचा
 त्वचेचा गुण, ग्रहणामध्ये चंद्रसूर्यावर
 सावली पडण्याचा आरंभ.
 स्पर्शास्पर्श-पु. शिवाशिव.
 स्पर्श-वि. स्पर्श करणार.
 स्पष्ट-वि. स्पष्ट दिसणारा किंवा समज-
 णारा, व्याकरणांत वर्णांच्या उच्चा-
 राचा एक प्रकार (यांत ओठांचा एक
 मेकाला किंचित स्पर्श होतो).
 स्पष्टतया-अ. स्पष्ट रीतीनें, उघड.
 स्पृही-वि. इच्छा करणार.
 स्फुट-वि. दृश्य, व्यक्त झालेलें, स्पष्ट,
 विकसित, किरकोळ. [केलेला, हसतमुख.
 स्फुटित-वि. विकसित, उमललेला, स्पष्ट
 स्फूर्ति-स्त्री. स्फुरण पावणें, उत्साह, चपलता.
 स्फोट-पु. फुटण्याची क्रिया, फोड.
 स्फोटक-पु. फोड.
 स्मर-पु. कामदेव, स्मृति, आठवण.
 स्मरण-पु. आठवण, भक्तीचा एक प्रकार.
 एक भाषालंकार.
 स्मरना-क्रि. स. आठवण करणें.
 स्मरामहे-आम्ही स्मरण करतो.
 स्मृति-स्त्री. आठवण, हिंदूंचें धर्मशास्त्र,
 अठराची संख्या, छंदाचा एक प्रकार.
 स्थान-पु. थेंब थेंब गळणें, चालणें, युद्धांत
 उपयोगी पडणारा रथ, वायु.
 स्थात-अ. कदाचित.
 स्थानपन-पु. शहाणपणा, चलाखी.
 स्थाना-वि. शाहाणा, वयांत आलेला, धूर्त.
 -पु. वृद्ध पुरुष, मांत्रिक, चिकित्सक.

स्थापा-पु. मेलेल्या माणसासाठीं रडणें.
 स्थापा पडना-रडणें, सामसूम होणें.
 स्थाप-वि. काळसर.-पु. भारतवर्षाच्या
 पूर्वेकडील एक देश.
 स्थापकरण-पु. श्यामकर्ण घोडा.
 स्थापता-स्त्री. काळेपणा, मलीनता.
 स्थापल-वि. काळसर.
 स्थापा-स्त्री. राधा, एका गोपीचें नांव, एक
 प्रसिद्ध काळा पक्षी, सोळा वर्षांची
 तरुणी, काळ्या रंगाची गाय, तुळस,
 कोकिल, यमुना, रात्र, स्त्री.-वि.
 स्थाप-पु. कोल्हा. [काळ्यारंगाची.
 स्थाप-स्त्री. कोल्ही.
 स्थाल-पु. बायकोचा भाऊ.
 स्थाह-वि. काळा.-पु. घोड्याची एक जात.
 स्थाहा-पु. जमाखर्चाची वही, सारा वही.
 स्थाहानवीस-पु. सरकारी खजीन्याचा
 जमाखर्च लिहिणारा माणूस.
 स्थाही-स्त्री. शाई, काळेपणा.
 स्थाही जाना-तारुण्यावस्था संपणें, केस
 पांढरें होणें.
 स्थाही दौडना-तोड काळवंडणें.
 स्थाहीचूस-टिपकागद.
 स्थो, स्थो-अ. सह, जवळ.
 स्थंग, श्रृंग-पु. पर्वताचें शिखर, शिंग, शिंग
 (बाद्य), कमळ, एक ऋषि.
 स्थक-स्त्री. फुलांची माळ, एक वर्णवृत्त.
 स्थम, भ्रम-पु. मेहनत.
 स्थमित-वि. श्रमित, थकलेला.
 स्थवण-पु. प्रवाह, गर्भपात, मूत्र, घाम,
 कान, शास्त्रांतील गोष्टी ऐकणें, एक
 प्रकारची भक्ति, अंधक मुनीच्या पुत्राचें
 आढ-पु. आढ. [नांव, एक नक्षत्र.

स्वाप-पु. शाप.

स्वावक, स्वावी-वि. बाह्विणारा.

स्त्री-स्त्री. श्री. लक्ष्मी, श्रेष्ठ, धन, विभूति.

स्मृति-स्त्री. श्रुति, कान, ऐकलेली गोष्ट, शब्द, खबर, चारांची संख्या, नांव, विद्या, अनुप्रासाचा एक भेद.

स्त्रुवा-स्त्री. होमांत तुपाची आहुति द्यावयाची लाकडी डाव.

स्त्री-स्त्री. श्रेणी, ओळ, क्रम, समूह, सैन्य, कंपनी, साखळी, जिना.

श्रेय-वि. श्रेय, अधिक चांगलें, श्रेष्ठ, शुभ. -पु. चांगुलपणा, कल्याण, पुण्य.

स्रोत-पु. पाण्याचा प्रवाह, नदी.

स्रोता-पु. श्रोता, ऐकणारा.

स्लेट-पु. पाटी.

स्व-वि. स्वतःचा.

स्वच्छ-वि. साफ, पवित्र स्पष्ट. [बेधडक.

स्वच्छंद-वि. स्वतंत्र, निरंकुश.-अ.

स्वजन-पु. आपल्या परिवारांतील लोक, नातेवाईक. [बंधनरहित.

स्वतंत्र-वि. मुक्त, स्वेच्छाचारी, वेगळा,

स्वतंत्रता-स्त्री. मुक्तता, मोकळेपणा.

स्वतोविरोधी-पु. स्वतःच स्वतःचा विरोध

स्वदेश-पु. मातृभूमि. [करणारा.

स्वन-पु. आवाज.

स्वनाम धन्य-पु. सुप्रसिद्ध.

स्वपच-पु. चांदाळ, डोंब.

स्वपनना-क्रि. अ. स्वप्न पाहणें.

स्वबस-वि. आपल्या ताब्यांत.

स्वबास-पु. आपलें घर.

स्वभाव-पु. स्वभाव. [णारा प्रधान गुण.

स्वभाव-पु. प्रकृति, संवय, कायम अस-

स्वभावतः-अ. स्वाभाविक.

स्वयं-अ. स्वतः, आपोआप.

स्वयंवर-पु. स्वतःचा पति स्वतःच निवडण्याची एक प्राचीन लग्नपद्धति.

स्वयंसेवक-पु. स्वतःच्या इच्छेनें विना वेतन काम करणारा मनुष्य.

स्वर-पु. स्वर्ग, आकाश, ध्वनि, स्वरमाधुर्य,

स्वराज्य-पु. आपलें राज्य. [नाकांतील वायु.

स्वरूप-पु. आकार, मूर्ति किंवा चित्र इत्यादि, देवांनीं धारण केलेलें रूप, देवाचें रूप धारण केलेली व्यक्ति.

-वि. सुंदर.-अ. प्रमाणें.

स्वरोद-पु. एक तंतुवाद्य.

स्वर्ग-पु. स्वर्गलोक, निर्भेळ सुख.

स्वर्गकी धार-आकाशगंगा.

स्वर्ग सिधारना-देहांत होणें.

स्वर्गवधूटी-स्त्री. अप्सरा.

स्वर्गस्थ-वि. कैलासवासी.

स्वर्गीय-वि. स्वर्गाचें, मृत.

स्वर्ण-पु. सोनें, धोत्रा.

स्वर्णकमल-पु. लाल कमळ.

स्वल्प-वि. फार थोडें, क्षुल्लक, लहान.

स्वसा-स्त्री. बहीण.

स्वस्थ-वि. निरोगी, सावध.

स्वसेव्य-पु. आपला स्वामी.

स्वौग-पु. सोंग, हुबहुब नक्कल.

स्वौगना-क्रि. स. सोंग घेणें.

स्वौगी-पु. बहुरूपी (मनुष्य), नकलाकार.

स्वांत-पु. अंतःकरण, मन.

स्वांसा-पु. श्वास.

स्वांसा साधना-प्राणायाम करणें, होरा

स्वाक्षरी-स्त्री. हस्ताक्षर. [पाहणें.

स्वागत-पु. आदरसत्कार.

स्वागतकारिणी सभा-स्त्री. स्वागतसमिति.

स्वाति-स्त्री. पंधावें नक्षत्र.

स्वाब-पु. रुचि, इच्छा.

स्वावक-पु. पदार्थ तयार झाल्याबरोबर

स्वाविष्ट-वि. रुचकर. [चाखून पाहणारा.

स्वादी-वि. रसिक, चाखणारा.

स्वाडु-पु. मधुरता, गूळ, दूध.-वि.-मधुर, गोड, चवदार, सुंदर.

स्वाधीन-वि. स्वतंत्र, स्वच्छंदी.-पु. सम-पण, हवाली करणें.

स्वाधीनता-स्त्री. स्वातंत्र्य.

स्वाध्याय-पु. नियमपूर्वक अध्ययन, वेदा-स्वान-पु. कुत्रा. [ध्ययन, वेद.

स्वाभाविक-वि. आपोआप होणारें, स्वभावसिद्ध, नैसर्गिक.

स्वामी-पु. मालक, घरांतील मुख्य पुरुष, पति, ईश्वर, राजा, कार्तिकेय, साधु संन्याशांची पदवी. [पतीचें नांव.

स्वायंभुवमनु-पु. ब्रह्माचा पुत्र, प्रथम प्रजा-

स्वायत्त-वि. आपल्या ताब्यांत असलेला.

स्वारथ-पु. स्वार्थ.-वि. सफल.

स्वारथ चीन्हना-आपला स्वार्थ पाहणें.

स्वारथ लेना-मन घालणें, स्वारस्य असणें.

स्वारथी-वि. स्वार्थी.

स्वार्थता-स्त्री. स्वार्थीपणा.

स्वार्थपर-वि. स्वार्थी.

स्वास्थ्य-पु. आरोग्य.

स्वास्थ्यकर-वि. आरोग्यकारक.

स्वास-पु. श्वास.

स्वीकार-पु. अंगीकार, घेणें.

स्वीकृत-वि. मंजूर, स्वीकार केलेला.

स्वीकृति-स्त्री. मंजूरी, संमति. [स्वजन.

स्वीय, स्वै-वि. स्वतःचा, आपला.-पु.

स्वेच्छाचार-पु. मनांत येईल तें करणें.

स्वेच्छा सेवक-पु. स्वयंसेवक.

स्वेत-वि. श्वेत, उज्ज्वल.

स्वेद-पु. घाम, वाफ, उष्णता.

स्वैरचारी-वि. स्वेच्छाचारी, स्वच्छंदी,

स्वैरता-स्त्री. स्वैराचार. [व्यभिचारी.

स्वैरिणी-स्त्री. व्यभिचारिणी स्त्री.

[ह]

हॅकडना, हॅकरना-क्रि. अ. कुर्च्यानें बोलणें, ललकारणें. [उठविणें.

हॅकवा-पु. वाधाच्या शिकारीकरितां रान

हॅकवाना-क्रि. स. हांक मारविणें.

हॅकवैया-पु. हांक मारणारा.

हॅका-स्त्री. ललकार.

हॅकाई-स्त्री. हांकण्याची क्रिया किंवा मजुरी.

हॅकाना-क्रि. स. बोलाविणें, हांकणें, हांक-

हॅकार-स्त्री. हांक. [विणें.

हॅकार पडना-हांक मारणें, पुकारणी होणें.

हॅकारना-क्रि. स. मोठ्यानें हांक मारणें,

हुंकारणें.

हॅकारा-पु. हांक, आमंत्रण, आव्हान.

हॅकारी-स्त्री. बोलावणारा दूत.

हॅगाम-पु. वेळ, समय, हॅगाम, ऋतु.

हॅगामा-पु. भांडणतंडा, गडबड, गर्दी, लढाई, दंगा, कल्लोळ.

हॅजार-पु. मार्ग, रीत, गति.

हॅडना-क्रि. अ. भटकणें, वस्त्र नेसलें किंवा पांघरलें जाणें, इकडे तिकडे शोधणें, स्वैर

हॅडा-पु. पाणी भरण्याचा हांडा. [हिडणें.

हॅडिया-स्त्री. काचेची हॅडी, मातीचें भांडें.

हॅफनि-स्त्री. दम, धाप.

हॅफनि मिटाना-विश्वांति घेणें, आळसणें.

हॅफनी मिटना-स्वस्थ होणें.

हंस-पु. हंस, सूर्य, ब्रह्म, आत्मा, जीव, विष्णु, संन्याशांचा एक भेद, प्राणवायु, घोडा, शंकर एक छंद.

हंसक-पु. हंसपक्षी, पायांतील जोडवे.

हंसतमुख-पु. हंसतमुख.

हंसना-क्रि. अ. हंसणें, थट्टा करणें, प्रसन्न होणें, खुश होणें.-क्रि.स. उपहास करणें.

हंसते हंसते-प्रसन्नतेनें, खुशीनें.

हंसना खेळना-आनंद करणें.

(कितीपर)हंसना-उपहास करणें, एका-द्याची टिगल करणें.

(ठठाकर)हंसना-खो खो हसणें, खिदळणें.

(बात) हंसकर उडाना-एकादी गोष्ट क्षुद्र समजून उडविणें.

हंसकर टालना-हसून टाळणें.

हंसनी, हंसिनि-स्त्री. हंसे, हास्य.

हंसमुख-वि. हंसतमुख. [दागिना.

हंसली-स्त्री. जत्रु, स्त्रियांच्या गळ्यांतील

हंसाई-स्त्री. हंसणें, निंदा, उपहास.

हंसाना-क्रि. स. हंसविणें.

हंसिया-स्त्री. विळी, कोयता.

हंसी-स्त्री. हंसाची मादी, बावीस अक्षरांचें एक वर्णवृत्त.

हंसी-स्त्री. हास्य, थट्टा, उपहास.

हंसी उडाना-उपहास करणें, टिगल करणें.

हंसी खुशी-प्रसन्नता.

हंसी खेळ-गंमत, तुच्छ काम.

हंसी छूटना-हसू येणें.

हंसी ठठठा-विनोद, चेष्टा.

हंसी बिल्ली-मजाक-विनोद, उपहास.

हंसीमें कहना-गमतीचें बोलणें.

हंसीमें डालना -हसून घालविणें.

हंसीमें लेना-गंमत समजणें.

हंसी समझना-सोपें वाटणें, मामुली गोष्ट हंसुआ-पु. विळा.

[समजणें.

हंसोड, हंसोहो-वि. थट्टेखोर.

हअना-क्रि. स. मारणें.

हऊ, हौं-सर्व. मी.

हक-वि. सत्य, उचित.-पु. परमेश्वर, हक्क,

हक अदा करना-कर्तव्य पाळणें. [पक्ष.

हकपर रहना-होना-ख-न्याचा आग्रह धरणें.

हकमें-बाजूला, विषयीं.

हकतलफ्री-स्त्री. अन्याय.

हकताला-पु. परमेश्वर.

हकदार-पु. अधिकार असलेला.

हकनाहक-अ. अकारण, व्यर्थ, जबरदस्ती.

हकबकाना-क्रि. अ. घाबरणें.

हकराबना-क्रि. स. बोलविणें.

हकला-वि. तोतरा, हेल काढून बोलणारा,

चांचरत बोलणारा.

हकलाना-क्रि. अ. बोलतांना अडखळणें.

हकलाहा-वि. तोतरा.

हकशफा, सफा-पु. शेजाऱ्याचें घर किंवा जमीनजुमला खरेदी करण्याचा पहिला हक्क. [ग्राहक.

हकशिनास-वि. न्यायी, आस्तिक, गुण-

हकारत-स्त्री. तिरस्कार. [विकता.

हक्रीकत-स्त्री. तथ्य, खरी गोष्ट, वास्त-

हक्रीकतमें-वास्तविकपणें, खरोखर.

हक्रीकत खुलना, हक्रीकत का पता लगना-ख-न्या गोष्टीचा पता लागणें.

हक्रीक्री-वि. मूळचें, स्वतःचें, खरा, सच्चा, सल्ला. [वेत्ता.

हकीम-पु. आचार्य, विद्वान, वैद्य, तत्व-

हकीमी-स्त्री. युनानी चिकित्साशास्त्र,

हकीमाकडून केली जाणारी चिकित्सा,

हकीमाचा पेशा.

हकीयत-स्त्री. अधिकार.

हकीर-वि. दुबळा, तुच्छ.

हकूक-पु. 'हक' चें अ. वचन.

हकूमत-स्त्री. अधिकार, शासन, कारकीर्द.

हक्का-अ. परमेश्वराची शपथ.

हक्काफ-पु. दागिन्यावर अक्षरें किंवा मोहर

हक्का बक्का-वि. घाबरलेला. [खोदणारा.

हक्काबक्का रहना-आश्चर्यचकित होणें.

हक्कियत-स्त्री. अधिकार.

हक्कें तस्नीफ-पु. लेखकाचा आपल्या पुस्तकावरील अधिकार.

हगना-क्रि. अ. हगणें.

हगास-स्त्री. मलत्याग करण्याची इच्छा.

हचकना-क्रि. स. गदगदा हलविणें.

हचका, हचकोला-रा-पु. हिसका, धक्का.

हचरमचर करना-हलणें, डोलणें, आळस करणें, कांकूं करणें, ढकलाढकली करणें.

हचहचाना-क्रि. अ. हलणें, डोलणें.

हज-पु. मक्केची यात्रा.

हज-पु. सद्गमाय, खुशी, स्वाद, मजा.

हजम-पु. पचनक्रिया, पाचन.-वि. लाटलेलें,

हजर-पु. दगड. [पचविलेलें.

हज़र-पु. पथ्य, बडबड.

हज़रत-पु. महापुरुषाचें संबोधन, महात्मा, महाशय, दुष्ट, पाजी, निकटता, सामिप्य.

हज़रत सलामत-पु. बादशहाचें संबोधन,

हज़रेअसबब-पु. काव्याचा दगड. [श्रीमान.

हज़ा-स. हें.

हज़ाब-पु. पडदा, लाज. [मजुरी.

हज़ामत-स्त्री. क्षौर, क्षौरविधी करण्याची

हज़ामत बनाना-दाढी किंवा डोक्याचे केस कापणें, लुटणें, मारपीट करणें.

हज़ार-वि. हजार.

हज़ार पा-पु. घोण.-अ. पाहिजे तितकें,

हज़ारहा-वि. हजारां, असंख्य. [कितीतरी.

हज़ारा-पु. सहस्र दल पुष्प, कारजें, झारी, झेडूचें फूल, सीमा प्रांतांतील एक जात. [लेकवळा.

हज़ारी-पु. एक हजार शिपायांचा मुख्य,

हज़ारी रोज़ा-पु. मुसलमान धर्माप्रमाणें

हज़ीमत-स्त्री. पराजय. [एक उपवास.

हज़ूम-पु. जनसमूह, गर्दी.

हज़ूर-पु. राजसभा, श्रेष्ठांचें संबोधन.

हज़ूरी-पु. सेवक, हज-न्या, दरबारी, अंग-

हज़ो-स्त्री. निंदा. [रक्षक.-वि. सरकारी.

हज़्ज-पु. मक्केची यात्रा.

हज़्जाम-पु. न्हावी.

हज़ामी-स्त्री. हजामाचा पेशा.

हक्म-वि. पाचक, लुबाडलेलें.-पु. पचन.

हट(ठ)-स्त्री. हट्ट.

हटक-स्त्री. अटकाव, अडथळा. [काठी

हटकन-गाई हांकणें, जनावरें हांकण्याची

हटक मानना-मर्यादा पाळणें, आज्ञा पाळणें.

हटकना-क्रि. स. मना करणें, गुरें बळविणें.

हटकार-पु. संप, माळेंचें सूत.

हटक-विनाकारण, बळजबरी.

हट(ड)ताल-स्त्री. हरताल.

हटना-क्रि. अ. सरकणें, मागें होणें, पळणें, आपल्या वचनापासून टळणें, समोरून दूर होणें, न राहणें, अंग चोरणें.

हटवा-पु. दुकानदार.

हटवाई-स्त्री. क्रयविक्रय.

हटवाना-क्रि. स. दूर सारविणें, लोटविणें.

हटवार-पु. दुकानदार.

हटाना-क्रि. स. सरकविणें, पळावमास

हटिया-स्त्री. बाजार. [लावणें, लोटणें.

हटोति-स्त्री. बांधा, ठेवण.

हट्ट-पु. बाजार, दुकान.

हट्टाकट्टा-वि. सशक्त.

हट्टी-स्त्री. दुकान.

हठ-पु. हट्ट, प्रतिज्ञा, बलात्कार.

हठ पकडना-हट्ट धरणें.

हठ मोंडना-दुराग्रह धरणें, पण करणें.

हठमें पडना-हट्ट करणें.

हठ रखना-हट्ट धरणें.

हठधर्म-पु. दुराग्रह, कट्टरपणा.

हठधर्मी-स्त्री. दुराग्रह, दुराग्रही माणूस.

हठना-क्रि. अ. हट्ट करणें, प्रतिज्ञा करणें.

हठात्-अ. हट्टानें, बलपूर्वक, अवश्य.

हठि-अ. हट्ट करून, जबरदस्तीनें, आग्रह-

हठी-वि. हट्टी. [पूर्वक.

हठीला-वि. हट्टी, दुराग्रही, धैर्यवान,

हठीना-क्रि. स. हट्ट करविणें. [दृढप्रतिज्ञा.

हड-स्त्री. हिरडा, डोरलें.

हडकंप-पु. खळबळ.

हडकंप मचना-खळबळ उडणें.

हडक-स्त्री. वेडा कुत्रा चावल्यानंतर पाण्या-
साठीं होणारी तळमळ, उत्कृष्ट इच्छा,
छंद, व्याकुळता.

हडकना-क्रि. अ. एकाद्या वस्तूकरितां
तळमळणें, व्याकुळ होणें.

हडकाना-क्रि. स. हाकलून देणें, एकाद्याच्या
पाठीस लावणें, सतावणें (एकादी
वस्तु देऊन).

हडकाया-वि. पिसाळलेलें (कुत्रें). [पक्षी.

हडगिल्ला, हडगीला-पु. धगळ्यासारखा एक

हडजोड-र-पु. एक औषधि वेल (हाडें)

हडताळ-स्त्री. हरताळ, संप. [बसविणारी).

हडना-क्रि. अ. वजन होणें, तोल होणें.

हडप-वि. गिळलेलें, लांबविलेलें, लप-
विलेलें. [डणें, गिळंकृत करणें.

हडपना-क्रि. स. गिळणें, लांबविणें, लुबा-

हडफूटन-स्त्री. हाडांत होणारी पीडा.

हडबड-स्त्री. गडबड.

हडबडाना-क्रि. अ. उताविळ होणें, आतुर
होणें, गडबडीमुळें घाबरणें.-क्रि. स.
एकाद्याला घाई करणें.

हडबडिया-वि. उतावीळ. [गुंडी.

हडबडी-स्त्री. उतावळेपणा, घाई, घाबर-

हडहडाना-क्रि. स. घाई करणें, घाबरून
सोडणें.

हडावर-स्त्री. अस्थिपंजर, हाडांची माळ.

हडडा, हडा-पु. गांधिलमाशी.

हडडी-स्त्री. हाड, कूळ, वंश.

हडडियो गडना या तोडना-खूप मारणें.

(पुरानी) हडडी-जुन्यां माणसांची मज-
बूत प्रकृति, सुदृढ म्हातारा.

हडडियो निकल आना-अशक्त होणें.

हडडी चूसना-सर्वस्व लुटणें, नागविणें.

हत-वि. वध केलेला, मारलेला, गम-
विलेला, नष्ट केलेला, ठोकर मार-
लेला, पीडित, गुणलेला.

हतक-स्त्री. बेअबू.

हतकइज्जत-स्त्री. अप्रतिष्ठा.

हतबैब-वि. दुर्दैवी.

[मानणें.]

हतना-क्रि. स. नाश करणें, मारणें, न।

हतभागा-गी-वि. अभागी.

हतभाग्य-वि. दुर्दैवी.

हताना, हतवाना-क्रि. स. मारविणें.

हताश-वि. निराश.

हताहत-वि. घायाळ.

हत्ता-अ. येथपर्यंत कीं.

हृत्प-पु. हात.

हृत्पा-पु. दांडा, मूळ, केळघांचा घड,

पाणी उपसून टाकण्याचें लांकडी पात्र.

हृत्पी-स्त्री. मूळ, दांडा.

हृत्पे-अ. हातीं, मार्फत.

हृत्पे चढना-प्राप्त होणें, ताब्यांत येणें.

हृत्पा-स्त्री. खून, वध, बखेडा.

हृत्पा लगना-हृत्पेचें पाप लागणें.

हृत्पारा-पु. वध करणारा, खुनी पुरुष.

हृत्पारी-स्त्री. हृत्पां करणारी, खुनी स्त्री.

हृत्पेचें पाप.

हृथ-पु. 'हाथ, याचें संक्षिप्त रूप.

हृथउघार-पु. हातउसने.

हृथकंडा-पु. हात चलाखी, हातखंडेपणा,

हस्तकौशल्य, गुप्त कारवाई.

हृथकडी-स्त्री. बेडी.

हृथछुट-वि. एकदम मारणारा.

हृथनाल-पु. हृत्तीवरील तोफ.

हृथनी, हृथिनी-स्त्री. हृत्तीण. [दागिना.

हृथफूल-पु. तळहाताच्या मागें घालण्याचा

हृथफेर-पु. प्रेमानें शरीर गोंजारणें, लुबा-

डणें, हातउसने पैसे.

हृथलेवा-पु. पाणीग्रहणाची रीत (विवाह).

हृथबोस-पु. नाव चालविण्याचें सामान

(वल्हे वगैरे).

हृथबोसना-क्रि. स. एकादी वस्तु वापर-

ण्यास सुरवात करणें, हातीं घेणें,

प्रयोग करणें, समेटून धरणें.

हृथवासव-क्रि. मिळून घरा.-पु. वल्हे.

हृथसार-स्त्री. हृत्तीशाळा.

हृथाहृथी-अ. हातोहात, ताबडतोब.

हृथिया-पु. हस्त नक्षत्र.

हृथियाना-क्रि. स. ताब्यांत घेणें, हातीं

धरणें, लुबाडणें, ठकविणें.

हृथियार-पु. हृत्पार, उपकरण.

हृथियारबंद-वि. सशस्त्र.

हृथेरी-स्त्री. हाताचा तळवा.

हृथेली-स्त्री. हाताचा तळवा.

हृथेली पर जान होना, हृथेली पर जान लेना

-तळहातावर शिर घेणें, मृत्यूस तयार

राहणें. [क्यांत येणें.

हृथेलीमें आना-पूर्ण ताब्यांत येणें, आटो-

हृथेव-पु. हातोडा.

हृथोरी-स्त्री. हाताचा तळवा.

हृथौटी-स्त्री. हातोटी, हस्तकौशल्य,

एकाद्या कामांत हात घालणें.

हृथौडा-पु. हातोडा.

हृथ्याना-क्रि. स. पाहा 'हृथियाना'.

हृव-स्त्री. सीमा, परिणाम.

हृव बज्जका-पराकाष्ठेचा.

हृव बौधना-मर्यादा घालणें, विक्रम करणें.

हृवे सभाअत-स्त्री. कोटांत दावा दाखल

केल्यानंतर द्यावयाचा अवधी.

हृवे सियासत-स्त्री. न्यायालयाच्या अधि-

काराची सीमा.

हृवसे ज्यादा-अमर्याद, पराकाष्ठेचें.

हृवफ-पु. लक्ष, निशाण, मार.

हृविया-पु. भेट, नजराणा.

हृवीस-स्त्री. हजरत महमदांच्या वच-

हृवीस खींचना-शपथ घेणें. [नांचा संग्रह.

हृव्व-स्त्री. 'हृदी'चें अ. वचन.

हनना-क्रि. स. वध करणें, आघात करणें,

गुणणें, लाकडानें ठोकून वाजविणें, शस्त्र

चालविणें.

हनवाना-क्रि. स. मारविणें, वध करविणें,

आघात करविणें.

हनाना-क्रि. स. पाहा 'हनुवाना'.

हनु-स्त्री. जबडा, हनुवटी.

हनुमंत, हनुमत, हनुमान-पु. मारुति. -वि.

मोठ्या जबड्याचा, फार मोठा वीर.

हनोज-अ. अद्याप, अजून.

हप-पु. बक (एकदम वस्तु तोंडांत घालून तोंड मिटण्याचा शब्द).

हप कर जाना-बकाबक खाणें.

हपहपाना-क्रि. अ. धापा टाकणें.

हफ नजर-ईश्वर करो आणि दृष्ट न पडो.

हफ्त-वि. सात.

हफ्त अकलीम-स्त्री. सर्व जग.

हफ्त इमाम-पु. इस्लामचे सात मोठे इमाम.

हफ्ता-पु. आठवडा.

हफ्ताब-वि. सत्तर.

हबकना-क्रि. अ. खाण्याकरितां तोंड उघडणें. -क्रि. स. दांत खाणें.

हबडा-पु. एक जात.-वि. अल्लड.

हबक-वि. मूर्ख. [उतावीळपणें.

हबर हबर-अ. लवकर, झटपट, घाईनें,

हबराना-क्रि. अ. पाहा 'हडबडाना'.

हबीब-पु. मित्र, प्रियकर.

हबूब-पु. पाण्याचा बुडबुडा, खोटी गोष्ट,

हबेल-स्त्री. हंस्ली. [थाप.

हब्बा-पु. अन्नाचा दाणा, फार थोडा अंश.

हब्बा डब्बा-पु. मुलांचा एक रोग.

हब्बा-पु. अबिसिनिया देश.

हब्बी-पु. अबिसिनिया देशचा रहिवासी.

हब्ब-पु. कैद, तुरुंग, उष्मा. [समान.

हम-स. आम्ही.-पु. अहंकार.-अ. बरोबर,

हम असर, हम अहद-वि. समकालीन.

हम आबाज, हम अहम-वि. सर्वांच्या बरोबर मिळून बोलणारा.

हमउम्ह-वि. सारख्या वयाचे.

हमकदम-वि. बरोबर चालणारा, साथी.

हमकलाम-वि. बरोबर गप्पागोष्टी कर-

हमकलामी-स्त्री. गप्पागोष्टी. [णारा.

हमचश्म-वि. बरोबरीचा दर्जा असणारा.

हमजिन्स-वि. सजातीय.

हमजुल्फ-पु. साडू. [समवयस्क.

हमजोली-पु. साथी, सखा, मित्र. -वि.

हमदम-वि. जिवलग (मित्र).

हमदब-पु. संकटांत, सहानुभूति दाखवि-

हमदबी-स्त्री. सहानुभूति. [णारा.

हमदिगर-अ. आपसांत, परस्पर.

हमबीबार-वि. शेजारी.

हमनफ्त-वि. मित्र. [उठणारे.

हमनशी, हमनशीन-वि. एकत्र बसणारे

हमनिबाला-वि. बरोबरीनें खाणारे

हमपल्ला-वि. जोडीदार. [पिणारे.

हमपाया-वि. बरोबरीचा.

हमपियाला-वि. बरोबरीनें खाणारे पिणारे.

हममकतब-वि. सहाध्यायी.

हममजहब-वि. सहधर्मी.

हमरा-सर्व. आमचा.

हमराह-अ. सोबत. -वि. सहयात्री.

हमराही-पु. एकाच पंथाचा, साथीदार.

हमल-पु. गर्भ, वजन, भार.

हमला-पु. हल्ला, आघात.

हमला-आवर-वि. हल्ला करणारा.

हमबतन-पु. देशबंधु.

हमबार-वि. सपाट. -अ. नित्य.

हमशीर-रा-स्त्री. बहीण.

हमसबक-पु. सहाध्यायी.

हमसर-री-वि. समान, बरोबरीचा.

हमसाज-पु. मित्र.

हमसायगी-स्त्री. शेजारीपणा.

हमसाया-पु. शेजारी.

हमसिन-वि. समवयस्क.

हमातन-अ. पायापासून डोक्यापर्यंत, सर्व.

हमामबस्ता-पु. खलबता.

हमाबो-वि. सर्वज्ञ. [असलेलें स्नानगृह.

हमाम-पु. स्नानागार, चारीबाजूने बंद

हमार-रा-रो-स. आमचें.

हमाशुमा-वि. सामान्य लोक. [जबरदस्ती.

हमाहमी-स्त्री. स्वार्थपरता, अहंकार,

हमीर-पु.रणयभोरचा एक राजा, हमीर राग.

हमीरहठ-पु. सत्यप्रतिज्ञा, पीळदारपणा.

हमें-स. आम्हांला.

हमेल-स्त्री. पुतळ्यांची माळ.

हमेशा-स-अ. नेहमीं.

हमें-सर्व. पाहा 'हमें'.

हम्ब-स्त्री. ईशस्तुति.

हम्माम-पु. स्नानागार.

हम्मामी-पु. हमामखान्यांत लोकांना स्नान

हम्माल-पु. हमाल. [करविणारा.

हयंद-पु. मोठा किंवा उत्तम घोडा.

हय-पु. घोडा, इंद्र, चार मात्रांचा एक छंद.

हयना-क्रि. स. वध करणें, नाश करणें,

ठोकून वाजविणें, मारणें.

हयनाल-स्त्री. घोडे जोडलेल्या गाडीवरील

हया-स्त्री. लाज, मर्यादा. [तोफ.

हयात-स्त्री. आयुष्य, जीवन.

(हीन)हयातमें-आयुष्यांत.

हयाबार, हयासंब-वि. लाजाळू,अब्रुदार.

हये, हयो-क्रि. मारलें.

हर-वि. हरण करणारा, दूर करणारा, वध

करणारा, घेऊन जाणारा, प्रत्येक.-पु.

शंकर, भाजक, एकराक्षस,अग्नि,नांगर.

हरएँ-अ. हळूहळू, गुपचुप, क्रमानें.

हरकत-स्त्री. गति, क्रिया, दुष्ट व्यव-

हार, प्रयत्न, अडथळा.

हरकना-क्रि. स. पाहा 'हटकना'.

हर(ल)कारा-पु. पोष्टमन,जासूद, निरोप्या.

हरख-पु. पाह, 'हर्ष'.

हरखना-क्रि. अ. प्रसन्न होणें.

हरखाना-क्रि. स. प्रसन्न करणें.

हरगाह-अ. ज्या अवस्थेंत, जेव्हां, कारण

हरगिज-अ. कदापि. [कीं-

हरचंद-अ. यद्यपि, अनेक वेळां.-पु. शंक-

राच्या मस्तकावरील चंद्रकोर, हरि-

श्चंद्र.

[नुकसान.

हरज-पु. हरकत, अडचण, अडथळा,

हरजाई-वि. भटक्या, उनाड, व्यभिचारिणी.

हरजाना-पु. नुकसान भरपाई.

हरण-पु. लुटणें, चोरणें, नाश, घेऊन

जाणें, वीर्य, हात, वधूवरांस लग्नांत

दिलेलें द्रव्य, कवडी. [कारी.

हरता धरता-पु. कर्ता घर्ता, पूर्ण अधि-

हरतार-ल-स्त्री. पिवळा खनिज पदार्थ.

हरताल फेरना यालगाना-हरताळ फासणें.

हरब-बी-स्त्री. हळद, खोल तलाव, किरण.

हरबम-अ. नेहमीं, वेळोवेळीं.

हरविलअजीज-वि. लोकप्रिय.

हरना-क्रि. स. हरण करणें, लुटणें, दूर

करणें, नाश करणें, उचलून नणें.-क्रि.

अ. हरणें.-पु. हरण.

हरनाकस-पु. हिरण्यकशिपू.

हरनाच्छ-पु. हिरण्याक्ष. [नाश करणारा.

हरनी-स्त्री.हरिणी,मृगी.-वि.हरण करणारा,

हरनौटा-पु. हरणीचे पाडस.

हरफ-पु. अक्षर, वर्ण, कलंक, लेख.
 हरफ आना-दोष लागणें, कलंक लागणें.
 हरफ उठाना-अक्षर ओळखून वाचणें.
 हरफ बनाना-चांगलें अक्षर काढणें.
 हरफगीर-पु. टीकाकार.
 हरफगीरी-स्त्री. टीकाखोरपणा. [चलाखी.
 हरफत-स्त्री. कारागिरी, हुन्नर, धंदा,
 हरफन मोला-पु. हरएक कामांत तरबेज.
 हरफारेबडी-स्त्री. रायआंवळा.
 हरबराना-क्रि. अ. पाहा 'हडबडाना.'
 हरबा-पु. शस्त्र, आक्रमण. [उपद्रव.
 हरबोंग-वि. अडाणी, मूर्ख. -पु. अंधार,
 हरम, -स्त्री. दासी, पत्नी, उपपत्नी.
 हरमसरा-पु. अंतःपुर.
 हरमजबगी-स्त्री. दुष्टता, पाजीपणा.
 हरमुष्टा-पु. घट्टाकट्टा.
 हरये-अ. हळू हळू.
 हरबल-पु. सैन्याचा पुढचा भाग. [सरदारकी.
 हरबली-स्त्री. सैन्याचें पुढारीपण, सैन्यांत
 हरबा-स्त्री. पराजय, थकवा, विरह, हानि.
 -पु. माळ, भाजक.-वि. हरण करणारा.
 नाश करणारा, घेऊन जाणारा.
 हरबाही-पु. खेडूत, शेतकरी.
 हरष-पु. हर्ष, आनंद, सुख, प्रसन्नता.
 हरषना-क्रि. अ. हर्षित होणें, रोमांचित
 हरषाना-क्रि. स. प्रसन्न करणें. [होणें.
 हरसना-क्रि. अ. प्रसन्न होणें.
 हरसंगार-पु. पारिजातकाचें झाड, सूर्य, चंद्र.
 हरहाई-स्त्री. दुष्ट गाय वनगाय, पार्वती.
 हरा-वि. हिरवा, प्रफुल्ल, टवटवीत, ताजी,
 (जखम). -पु. हिरवेपणा, ताजेपणा.
 हरा गुलाब बिलाना, हरा बाग बिलाना-

तोडाला पानें पुसणें.
 हरा बाग-आशाजनक गोष्ट.
 हराभरा-हिरवेगार, दाट झाडी असलेला,
 टवटवीत ताजातवाना.
 हराई-स्त्री. एकावेळीं नांगरली जाईल
 इतकी जमीन, हार, हरण (करणें).
 हराठिन-वि. खेडवळ, कठोर. [थकविणें.
 हराना-क्रि. स. हरविणें, पराजित करणें,
 हरापन-पु. ताजेपणा, हिरवेपणा.
 हराम-वि. निषिद्ध. -पु. धर्मनिषिद्ध गोष्ट,
 डुक्कर, बेइमानी, व्यभिचार.
 (कोई काम) हराम करना-एखादें काम
 फार कठीण करून टाकणें.
 हरामका-फुकटचा, व्यभिचारापासून झाले-
 ला, बेइमानीनें मिळविलेला.
 हरामखोर-पु. फुकटचा माल खाणारा,
 पैसे घेऊन काम न करणारा, आयतोबा,
 आळशी, पापानें मिळविलेल्या कमा-
 ईवर जगणारा.
 हरामजबगी-स्त्री. हरामखोरी, दुष्टपणा.
 हरामजाबा-पु. वर्णसंकर, पाजी. [होणें.
 हराम होना-वस्तु अस्पृश्य होणें, अधर्म्य
 हरामी-वि. व्यभिचारिणीपासून जन्म-
 लेला, बदमाश. [स्विता.
 हारारत-स्त्री. उष्णता, थोडा ताप, तेज-
 हरावरि-स्त्री. अस्थिपंजर, हाडांची माळ,
 सैन्याची आघाडी.
 हराबल-पु. आघाडीवरील फौज.
 हरास-पु. भीति, शंका, दुःख, न्हास, गळती.
 हरासत-स्त्री. पहारा, नजरकैद.
 हरासों-वि. भयभीत, निराश.
 हरासू-वि. दुःख, शोक, हताश, क्षय.
 हरि-वि. बदामी, पिवळा, हिरवा. -पु.

विष्णू, इंद्र, घोडा, सिंह, सूर्य, चंद्र, मोर,
माकडे, साप, आग, वायु, कृष्ण, राम,
शंकर, एक पर्वत. -अ. हळू.

हरिअर-वि. हिरवा.

हरिआली-याली-स्त्री. हिरवळ, दुर्वा.

हरियाली सूझना-जिकडे तिकडे आनंदी
आनंद दिसणें. [चरित्रवर्णन, कथाकीर्तन.

हरिकथा-स्त्री. ईश्वराचे अवतार व त्याचे

हरिचंद्र-पु. हरिश्चंद्र राजा.

हरिजान-पु. गरूड.

हरित-वि. पिवळें, बदामीरंगाचा, हिरवा,
चोरलेलें.-पु. सूर्याच्या घोड्याचें नांव,

हरिन-पु. हरण, मृग. [पन्नारत्न, सिंह, सूर्य.

हरिनी-स्त्री. मृगी, जुईचें फूल.

हरियर-पु. हिरवें. [ताजें होणें.

हरियाणा-पु. एक प्रांत.-क्रि. स. टवटवणें,

हरियाली तीज-स्त्री. श्रावण वद्य तृतीया.

हरिरस-राम-पु. ईश्वरप्रेम, श्रीकृष्णप्रेम.

हरिवासर-पु. रविवार, एकादशी.

हरिस-स्त्री. नांगराची धुरा. [-वि. धूर्त.

हरीफ-पु. समव्यवसायी, शत्रु, विरोधक.

हरीर-पु. रेशीम, रेशमी कपडा.

हरीरा-पु. मेवा घालून आटविलेलें दूध,
शिरा. -वि. प्रसन्न, हिरवेगार.

हरीस-स्त्री. नांगराची धुरा. -पु. सुग्रीव.

-वि. लालची, ईर्षालु, प्रतिद्वंद्वी,

हळ-आ-वि. हलका, हळवा. [अघाशी.

हळआई-स्त्री. हलकेपणा. शीघ्रता. [असणें.

हळआना-क्रि. अ. हलकें होणें, चपळ

हळए-अ. हळूहळू, गुपचुप.

हळ-वि. हलकें.

हळफ-पु. अक्षर, 'हरफ' चें अ. व.

हरे-अ. मंदमंद, हळूच, कोमल, नम्र.
-संबो. हे भगवान.

हरेव-पु. मंगोलिया देश, मोंगल जात.

हरेवा-पु. हिरव्या रंगाचा बुलबुल पक्षी.

हरैया-पु. दूर किंवा हरण करणारा मनुष्य.

हरौल-पु. आघाडोवरील फीज.

हर्कत-स्त्री. पाहा 'हरकत'. [आनंद.

हर्ष-पु. आनंद किंवा भयामुळें शहारे येणें,

हर्गज-अ. कदापि. [नुकसान, बाधा.

हर्ज, हर्जा-पु. अडचण, हरकत, अडथळा,

हर्जाना-पु. नुकसान भरपाई.

हर्फ-पु. पाहा 'हरफ'.

हर्फगीर-वि. दोष दाखविणारा.

हर्फ ब हर्फ-अ. अक्षरशः

हर-रें-स्त्री. हिरडा, एक दागिना.

हरा-पु. मोठा हिरडा.

हराफ-वि. चलाख, धूर्त.

हल-पु. नांगर, एका अस्त्राचें नांव,
हिशेब करणें, कोड्याचें उत्तर काढणें,
कोडें सोडविणें, कुरूपता, व्यंजन.

हल करना-प्रश्न सोडविणें.

हल चलाना या जोतना-शेत नांगरणें.

हल होना-कोड्याचें उत्तर सांपडणें, प्रश्न
सुटणें.

हलकंप-पु. हालचाल, खळबळ, गडबड.

हलक-पु. गळा. [मनांत ठसणें.

हलकके नीचे उतरना-गळीं उतरणें,

हलकई-स्त्री. हलकेपणा, तुच्छता, अप्र-
तिष्ठा. [हालणें, मिणमिणणें.

हलकना-क्रि. अ. हिसळणें, लाटा येणें,

हलका-पु. वृत्त, परिघ, गांवांचा समूह,
झुंड, हत्तींची झुंड, मंडळी.

हलका-वि. कमी बजनाचा, पातळ, फिक्का,

उथळ, नापीक, कमी, मंद, तुच्छ, सोपा,
निश्चित, प्रफुल्ल, रिकामा, तरंग.
हलका करना—अपमान करणें.
हलकान—वि. हैराण.
हलकाना—क्रि. अ. हलकें होणें.—क्रि. स.
शोकें देणें, हिसळणें, हालविणें, लवडणें.
हलके हलके—हळू हळू.
हलकोरना—क्रि. स. हेलकाविणें.
हलकोरा—पु. तरंग, लाट.
हलकौबा—पु. कंप, तरंग.
हलचल—स्त्री. गडबड, दंगा, खळबळ,
गोंधळ, धावाधाव.—वि. कंपायमान.
हलचल मचना—हुल्लड होणें.
हलब हात—स्त्री. लग्नांत हळद लावण्याचा
हलबी, हलबिया—स्त्री. हळद. [समारंभ.
हलबी उठना या चढ़ना—लग्न समारंभांत
नवरा नवरीला हळद लावणें.
हलबी लगना—लग्न होणें.
हलबी लगे न फिटकरी—फुकटांत.
हलबी गुड पीनेकी आवश्यक्ता होना—
कोकलत बसावें लागणें.
हलडू—पु. हेद (एक फार मोठें व उंच झाड).
हलधर—पु. बलराम, शेतकरी.
हलना—क्रि. अ. हलणें, घुसणें.
हलफ—पु. शपथ.
हलफ उठाना—शपथ घेणें.
हलफ बेना—शपथ घालणें.
हलफन्—अ. शपथपूर्वक.
हलफनामा—पु. शपथपत्रिका.
हलफ्रा—पु. तरंग, लहर.
हलबल—पु. पाहा 'हलचल'.
हलबी-बी—वि. स्वच्छ व सर्वोत्तम (काच),
हलभल—पु. पाहा 'हलचल'. [उत्तम.

हलरा—पु. तरंग, हेलकावा.
हलराना—क्रि. स. मुलांना हातावर घेऊन
शोके देणें, डोलविणें (लहान मुलांना).
हलरावना—क्रि. स. झुलविणें, विनोद करणें,
हलबा—पु. हलवा, सांजा. [करमणूक करणें.
हलबे मोडेसे काम—केवळ आपल्या स्वार्था-
शीच मतलब, आपल्या स्वार्थाचाच
विचार करणें. [णारा.
हलवाई—पु. मिठाई तयार करून विक-
हलबान—पु. कोंकळ किंवा त्याचें मांस.
हलबाह—हा—पु. शेतकरी.
हलहलाना—क्रि. स. गदगदा हलविणें.—क्रि.
हलहलाहट—पु. थरकांप. [अ. थरथरणें.
हलहलिया—पु. विष, थंडीताप.
हलहली—स्त्री. थंडीताप, व्याधी. [सखी.
हला—स्त्री. मैत्रिण, पृथ्वी, जल. —अ. हे
हलाक—वि. मेलेले, थकलेले, नाश पावलेले.
हलाई—स्त्री. पेरणी, नांगरणी, हेलकावा.
हलाकत—स्त्री. मृत्यु, नाश.
हलाकानी—स्त्री. व्यग्रता, त्रास, मृत्यु, नाश.
हलाकी—वि. मारून टाकणारा.
हलाक—वि. मारून टाकणारा.—पु. एक
तुर्की सरदार (हा चंगीजखानाचा
नातू व त्याच्याचप्रमाणें दुष्ट होता).
हलाभला—पु. निर्णय, परिणाम.
हलाल—वि. योग्य, हळू हळू कापून मार-
लेला, पवित्र, धर्मयुक्त (मुसलमानी).
—पु. ज्याचें मांस खाण्यास मुसलमानी
धर्म ग्रंथांत आज्ञा आहे असा पशु.
हलाल करना—मुसलमानी धर्मग्रंथाच्या
आज्ञेप्रमाणें खाण्याकरितां पशूंची हत्या
करणें. [ष्टाजित.
हलालका—न्यायानें मिळविलेले, स्वक-

हलालखोर-पु. भंगी, स्वकष्टानें पोट भर-
हलावत-स्त्री. मधुरता, चव, चैन. [णारा.
हलाहल-पु. विष.-वि. फार कडू. [वाटणें.
हलियाना-क्रि. अ. मळमळणें, कसेंसेंच
हलीम-वि. शांत, सहनशील, एक प्रका-
हलुआ-वा-पु. शिरा. [रचें मांस.
हलुका-स्त्री. ओकारी.
हलेरा, हलोरा-पु. तरंग.
हलोरना-क्रि. स. पाण्यांत हात घालून ढव-
ळणें, घुसळणें, धान्य पाखडणें, एकाद्या
हलोरा-पु. लाट. [वस्तूचा संग्रह करणें.
हलोरे-पु. तरंग, लाटा-क्रि.स. एकत्र केले.
हल्दी-स्त्री. हळद.
हल्लक-पु. लाल कमळ.
हल्ला-पु. कोलाहल, हल्ला, लढाईच्या
वेळची आरोळी. [चमचा.
हवन-पु. होम, आग, होम करण्याचा
हवलदार-पु. फौजेंतील सगळ्यांत कमी
दर्जाचा ऑफिसर.
हवस-स्त्री. लालसा, तृष्णा.
हवा-अ. खरोखर, निःसंशय.-स्त्री. वारा,
भूतप्रेत, देण्याघेण्यांतील प्रामाणिकपणा,
प्रसिद्धि. नाद.
हवा उडना-बातमी पसरणें.
हवा ओर होना-हवा बदलणें.
हवा करना-पंथ्यानें वारा घालणें.
हवाके घोडेपर सवार होना-घाईत असणें.
हवा ढीली होना-गर्भगळीत होणें.
हवा न लगने देना-प्रभाव न होऊं देणें.
हवा निकल जाना-स्तंभित होणें, निरु-
त्तर होणें, मरणें.
हवा पलटना, फिरना या बबलना-परि-
स्थिती बदलणें, रोख बदलणें.

हवा पीकर रहना-खाण्यापिण्यावांचून
हवा बंधना-कीर्ति पसरणें. [राहाणें (व्यंग).
हवा बांधना-नाव करणें.
हवा बताना-टाळणें. [सांथ येणें,
हवा बिघडना-चालरीत बदलणें, रोगाची
हवा सा-तलम किंवा हलका. [भांडणें.
हवासे लडना-एकाद्याशीं विनाकारण
हवासे बातें करना-जलद धावणें, आप-
ल्याशींच बडबडणें. [लागणें.
(किसीकी) हवा लगना-संगतीनें गुण
हवा हो जाना-पळून जाणें, न राहणें.
(मुँहपर) हवाड्यो उडना-चेहरा फिकका
पडणें.
हवाई-वि. हवेसंबंधीं, हवेत चालणारा,
कल्पित.-स्त्री. एक प्रकारचें दारूकाम.
हवाई अड्डा-विमान येण्या जाण्याचें स्थान.
हवाई जहाज-पु. विमान.
हवाखोरी-हवा खाणें, सहल.
हवागीर-वि. दारूकाम करणारा.
हवाचक्की-स्त्री. हवेच्या जोरानें चाल-
णारी चक्की. [जाळी.
हवावान-पु. हवा येण्याकरितां लावलेली
हवादार-वि. हवेशीर (जागा), इच्छुक,
हवावारी-स्त्री. शुभचिंतन. [प्रेमी, पालखी.
हवापरस्त-वि. सुखलोलुप.
हवाबाज-पु. विमान, विमान चालक.
हवारी-पु. येसूखिस्ताचे मित्र आणि
हवाल-पु. अवस्था, समाचार. [साथीदार.
हवाला-स्त्री. नजर कैद, कैदी ठेवण्याचें
ठिकाण, प्रमाणाचा उल्लेख, उदाहरण,
हवाले करना-ताब्यांत देणें. [जवाबदारी.
(बड़े बुतके) हवाले करना-मृत्यूच्या
ताब्यांत देणें.

हवाले-अ. सुपुर्द. [व पंचकर्मेंद्रियें, ज्ञान.
 हवास-पु. इंद्रियें, चेतना, पंचज्ञानेंद्रियें
 हवास गुम होना-धीर सोडणें, भयानें
 हवास बाळता-वि. घाबरलेला. [स्तंभित होणें.
 हवि-पु. हवन करण्याची वस्तु, तूप, होम,
 हवेली-स्त्री. प्रासाद, पत्नी. [अन्न, प्रसाद.
 हव्या-स्त्री. आदमाची स्त्री.-पु. बागलबुवा.
 हशमत-स्त्री. संपत्ति, नोकर चाकर, रुबाव.
 हशर-पु. प्रलयकाळाचा दिवस, दुःख, फार
 श्रुत-वि. आठ. [ओरडाओरड.
 श्रुतुम-वि. आठवा.
 हश्र-पु. प्रलयकाळाचा दिवस, दुःख.
 हशशाश-वि. खूप आनंदी, खुश.
 हशशाश बशशाश-वि. खूप आनंदी.
 हसब-पु. ईर्ष्या.
 हसन-वि. उत्तम. -पु. चांगलेपणा, सौंदर्य,
 मुसलमानांच्या दुसऱ्या इमामाचें नांव,
 हसब, हस्ब-अनुसार. [थट्टा, विनोद, हास्य.
 हसब नसब-पु. आईबापाचें कूळ, खानदान.
 हसरत-स्त्री. कामना, एकादी वस्तु न मिळा-
 हसीन-वि. सुंदर. [त्यामुळें होणारें दुःख.
 हसीर-पु. चटई.
 हसूल-पु. फायदा. [माप, लिखाण, हस्तनक्षत्र.
 हस्त-पु. हात, हत्तीची सोंड, एका हाताचें
 हस्तगत-वि. मिळविलेलें, काबीज केलेलें.
 हस्तभेष-पु. ढवळाढवळ.
 हस्तलाघव-पु. हस्तकौशल्य.
 हस्ताक्षर-पु. सही. [जीवन, संपत्ति.
 हस्ती-पु. हत्ती. स्त्री. अस्तित्व, अधिकार,
 हस्ब-अ. अनुसार. [होणारें दुःख.
 हलत-स्त्री. एकादी वस्तु न मिळाल्यामुळें
 हहर-स्त्री. थरकांप.-पु. सोसाटा.
 हहरना-क्रि. अ. थरकांप होणें, जळफळणें,

चकित होणें, हुडहुडी भरणें, आश्चर्यानिं
 थक्क होणें, द्वेष करणें.
 हहराना-क्रि. अ. थरथरणें, भिणें.-क्रि. स.
 जाळणें, भयभीत करणें. [शब्द, हाहाकार.
 हहा-स्त्री. हसण्याचा शब्द, दीनता सूचक
 हहा खाना-हाहाकार करणें, अत्यंत विन-
 हांहि-क्रि. अ. आहे, आहेत. [विणें.
 हॉ-अं. होय, होकार, अनुमति.
 हॉकरना-संमति देणें.
 हॉजी-होय महाराज.
 हॉ में हॉ मिलाना-खुशामत करणें.
 हॉक-स्त्री. हाक, ललकार, आह्वान, धावा.
 हॉक देना, लगाना या मारना-हाक मारणें.
 हॉक पुकारकर कहना-निर्भयपणें बोलणें.
 हॉकना-क्रि. स. जोरानें हांक मारणें,
 लढण्याकरितां आव्हान देणें, बाता
 मारणें, जनावरें हाकणें, घालवून देणें,
 पंथानें वारा घालणें.
 हॉका-पु. गर्जना, आव्हान, हाका.
 हॉगी-पु. शक्ति, जबरदस्ती, साहस.
 हॉगा छूटना-क्रि. अ. साहसहीन होणें.
 हॉगी-स्त्री. हमी, संमति, स्वीकार.
 हॉगी भरना-मंजूर करणें, हमी देणें.
 हॉङना-क्रि. स. व्यर्थ भटकणें.-वि. भटक्या.
 हॉडी-स्त्री. मातीची हंडी, काचेची हंडी.
 हॉडीका कांठ दुबारा न चढना-एकदां
 फसला तो पुन्हां फसणार नाही.
 हॉडी चढना-एकादी वस्तु फुकट मिळणें,
 चांगली लांच मिळणें. [होणें.
 हॉडी पकना-प्रकरण शिजणें, जेवण तयार
 हॉता-वि. वेगळें केलेलें, बाजूला सारलेलें.
 हॉपना, हॉफना-क्रि. अ. जोरानें स्वासो-
 च्छ्वास चालणें, दम लागणें.

हॉफा-पु. धाप, दम, स्वास.
 हॉसल-पु. चार पाय काळे व शरीर मेंदी-
 सारख्या लाल रंगाचें असा घोडा.
 हॉसी-स्त्री. हास्य, थट्टा, उपहास, निंदा.
 हा-अव्य. शोक किंवा दुःख सूचक शब्द,
 भयसूचक शब्द.-पु. मारणारा.
 हाई-स्त्री. दशा, रीत.-वि. उंच, मोठा.
 हाऊ-पु. बागुलबुवा.
 हाकिम-पु. मोठा अधिकारी, शासनकर्ता.
 हाकिमी-स्त्री. अधिकार, शासन.-वि.
 अधिकारासंबंधीं.
 हाजत-स्त्री. आवश्यकता, इच्छा, कैद.
 हाजतमें देना या रखना-पहान्यांत ठेवणें.
 हाजत रफा करना-गरज भागविणें, शीघ्र
 करणें. [जवळ ठेवायचें भाडें (बेडप्यान).]
 हाजती-स्त्री. मलमूत्र त्यागाकरितां योग्या-
 हाजमा-पु. पचनशक्ति.
 हाजा-सर्व. हा, ही. हें,
 हाजिम-वि. पाचक, पचविणारा.
 हाजिर-वि. हजर, जिवंत, परदेशीं वसा-
 हत करणारा, मक्केंत जाऊन रहाणारा.
 हाजिरजबाब-वि. ताबडतोब चांगलें
 उत्तर देण्यांत हुशार.
 हाजिरात-स्त्री. मृतात्म्याचा एकाद्याच्या
 अंगांत संचार करण्यासाठीं करतात ती
 प्रार्थना, अंगांत आणणें.
 हाजिरी-स्त्री. हजेरी, न्याहरी.
 हाजी-पु. यात्रा करून आलेला प्रवासी,
 निंदक, नक्कल करणारा. [दिवस.
 हाट-स्त्री. बाजार, दुकान, बाजाराचा
 हाट करना-दुकान मांडणें, बाजार करणें.
 हाट चढ़ना-बाजारांत येणें.
 हाट लगना-बाजार भरणें.

हाटक-पु. सोनें, पेयविशेष.-वि. सोनेरी,
 हाटकलोचन-पु. हिरण्याक्ष. [सोन्याचें.
 हाड-पु. हाड, कुलीनता. [जात.
 हाडा-पु. गांधिलमाशी, क्षत्रियांची एक
 हाडी-पु. एक बगळा, कावळा.
 हाता-पु. वाडा, प्रांत, मारणारा, सीमा.-
 वि. निराळा केलेला, नाश पावलेला.
 हातिम-पु. कुशल मनुष्य, तज्ञ, दानशूर
 हातिमकी कन्नपर लात मारना-मोठा
 कर्णाचा अवतार बनणें, मोठें परोपका-
 हाती-वि. दूर केलेलें. [राचें काम करणें.
 हाथ-पु. हात, चोवीस बोटांचें माप,
 पत्त्यांत खेळण्याची पाळी, मूठ, एकाद्या
 ऑफिसांत काम करणारी माणसें.
 हाथ आना-प्राप्त होणें.
 हाथ उठना-हातानें होकार देणें.
 (किसीको) हाथ उठाना-नमस्कार करणें.
 (किसीपर) हाथ उठाना-हाथ उगारणें,
 मारणें, हात टाकणें.
 हाथ ऊंचा होना-दान देणें, संपन्न होणें.
 हाथ कट जाना-हात बांधले जाणें,
 प्रतिज्ञाबद्ध होणें.
 हाथ कटा लेना या बंठना-वचन बद्ध होणें.
 हाथ खालीं होना-रिकामपण असणें, जवळ
 हाथ खींचन-हात आवरणें. [पैसा नसणें.
 हाथ खुजलाना-हात शिवशिवणें, प्राप्तीचें
 लक्षण दिसणें. [फार मारणें.
 हाथ खुल जाना-अतिशय खर्च करणें,
 हाथ चूमना-कलाकुसरीवर प्रसन्न होणें.
 हाथ छुड़ाना-कटकट मिटविण.
 हाथ छोड़ना-अंगावर हात टाकणें.
 हाथ छोटा होना-चिक्कू असणें.
 हाथ जोड़ना-संगत सोडणें, नमस्कार करणें.

हाथ डालना—कामाला आरंभ करणें.
 हाथ ढीला करना—हात सैल सोडणें,
 कामांत दिरंगाई करणें.
 हाथ तंग होना—खर्चाची ओढाताण होणें.
 हाथ दबना—पूर्वीची शक्ति नसणें, परवश
 होणें. [करणें.
 (किसीको) हाथ देना—वार करणें, मदत
 हाथ धोना—हातचें घालविणें, नष्ट करणें.
 हाथ धोकर पीछे पड़ना—पूर्ण शक्तीनें
 कामास लागणें. [दिणें, पाणीग्रहण करणें.
 हाथ पकड़ना—अडविणें, मना करणें, आश्रय
 हाथ पत्थर तले दबना—संकटांत सांपडणें.
 हाथपरहाथ धरे बंटे रहना—निरुद्योगी राहणें.
 हाथ पोंव ढीले पड़ना—गळून जाणें, घाबरणें.
 हाथ पोंव निकालना—शरीरांत फुगत जाणें,
 मर्यादा उल्लंघणें, लबाडी करणें.
 हाथ पोंव पटकना या फटफटाना—धांवाधांव
 करणें, तडफडणें. [हांव धरणें.
 हाथ पोंव पसारना—अधिक मिळविण्याची
 हाथ पोंव फूलना—धाबरून जाणें, निराश
 हाथ पोंव मारना—परिश्रम करणें. [होणें.
 हाथ पीले करना—लग्न करणें.
 हाथ बँटाना—सामील होणें, हातभार लावणें.
 हाथ बडे होना—उदार असणें, समर्थ असणें.
 हाथ बढाना—मदत करणें. [वागणें.
 हाथ बोंधे खडे रहना—अर्ध्या वचनांत
 हाथ मँजना—हातचा मळ असणें, हात बसणें.
 हाथ मलना—चुटपुटणें, निराश होणें.
 हाथमें करना—आधीन करणें, ताब्यांत घेणें,
 हाथ रँगना—लांच घेणें. [मोहित करणें.
 हाथ रोपना—हाथ पसरणें, मागणें.
 हाथ लगे मैला होना—अत्यंत पवित्र असणें.
 हाथ लगे मिट्टी होना—सर्व ठिकाणीं

अपयश घेणें. [सफलता मिळणें.
 हाथ लगे सोना होना—सर्व ठिकाणीं
 हाथपान—पु. तळहाताच्या मागच्या
 बाजूला घालावयाचा दागिना.
 हाथा—पु. मूठ, हातवा (हळदी कुंकवाचा).
 हाथापाई—स्त्री. मारामारी, मल्लयुद्ध,
 हातघाई, हिसकाहिसकी.
 हाथी—पु. हत्ती.—स्त्री. हाताचा आधार.
 हाथीकी राह—आकाश गंगा.
 हाथीपर चढना—फार श्रीमंत होणें.
 हाथी बांधना—फार खर्च होणें. [बरी करणें.
 हाथीके संग गोंडे खाना—बलवानाची बरो-
 हाथोंहाथ लेना—आदरांत घेणें, आदर करणें.
 हाथीखाना—पु. हत्ती बांधण्याची जागा.
 हाथीपोंव—पु. हत्तीप्रमाणें पाय होण्याचा
 हाथीवान—पु. माहूत. [रोग.
 हाथोंहाथ—अ. पाहतां पाहतां.
 हादसा, हादिसा—दुर्घटना, नवीन गोष्ट.
 हादिस—वि. नाश करणारा.
 हादिस—वि. नवीन, नश्वर.
 हादी—पु. मार्गदर्शक, नेता. [थळा, नुकसान.
 हान, हानि—स्त्री. अनिष्ट, स्वास्थ्यांत अड-
 हाफिज—पु. कुराण पाठ असलेला मुसल-
 हाफिजा—पु. स्मरणशक्ति. [मान.
 हामिल—वि. हमाल.
 हामिला—वि. गर्भवती.
 हामी—वि. सहायक.—स्त्री. होकार, स्वीका-
 हामी खाना—हाथ घेणें. [रोवित्त.
 हामी भरना—हमी देणें, स्वीकार करणें.
 हामीकार—वि. सहायक, मदतगार.
 हाथ—अ. शोक किंवा दुःख सूचित करणारा
 शब्द.—स्त्री. कष्ट. [तळतळाट लागणें.
 (किसीकी) हाथ पड़ना या लगना—एकाद्याचा

हाय हाय करना-भानगड करणें.
 हाय हायमें पड़ना-संकटांत पडणें.
 हार-स्त्री. पराजय, थकवा, हानि, जप्ती,
 विरह, माळा, चंद्रहार.-वि. उष्ण.
 हारक-पु. हरण करणारा, दर, लुटारू,
 गणितांतील भाजक, माळ.
 हारना-क्रि. अ. पराजित होणें, थकणें,
 असफल होणें.-क्रि. स. हरणें, घालविणें.
 सोडून देणें, देऊन टाकणें.
 हारसिंगार-पु. पारिजातकाचें झाड.
 हारिल-पु. एक पक्षी (हा आपल्या पंजांत
 नेहमी कामटी धरून ठेवतो).
 हारिलकी लकडी-नेहमीं जवळ बाळग-
 ण्याची प्रिय वस्तु. [अ. हरली, दमली.
 हारी-वि. हरण करणारा, ठग, चोर.-क्रि.
 हारेदजें-अ. लाचारीनें.
 हादिक-वि. अंतःकरणपूर्वक, हृदयासंबंधीं.
 हाल-स्त्री. अवस्था, परिस्थिति, समाचार,
 विवरण, तन्मयता, लीनता, कथा.
 -वि. वर्तमानकालीन. -अ. सध्यां,
 यावेळीं, लगेच.-स्त्री. चाकाची धाव.
 हालका-ताजें, नवीन.
 हालमें-नुकतेंच.
 हालगोला-पु. चेंडू.
 हालडोल-पु. हालचाल. [सांपत्तिक स्थिति.
 हालत-स्त्री. दशा, परिस्थिति, योगायोग,
 हालरा-पु. मुलांना डोलविणें, झोका,
 लहर, तरंग, झोपाळा, पाळणा.
 हालौकि-अ. यद्यपि. [लचें खळें, मद्य.
 हाला-पु. मंडल, कुंडल, चंद्राच्या भोंवता-
 हालात-पु. 'हाल' याचें अ. वचन.
 हालाहल-पु. अत्युग्र विष.
 हालिम-पु. आहाळीवाचें झाड.

हाली-अ. लौकर.-वि. सहनशील.-स्त्री.
 बायकोची धाकटी बहीण.
 हालौं-पु. आहाळीव.
 हावन-स्त्री. खल.
 हावन बस्ता-स्त्री. खलबत्ता.
 हाबला बाबला-वि. हावरा, वाचाळ.
 हावी-वि. कुशल, सर्व बाजूनीं ताब्यांत
 हाशा-अ. कदापि, पण. [ठेवणारा.
 हाशिया-पु. किनार, किनारीवरील नक्षी,
 गोठ, टिप्पणी, समास.
 हाशियेका गवाह-दस्तऐवजाच्या अगदीं
 शेवटीं नांव असलेला साक्षीदार.
 हाशिया चढाना-तिखटमीठ लावून सांगणें.
 हास-पु. हास्य, थट्टा, उपहास.
 हासिद-वि. द्वेष करणारा हितशत्रु.
 हासिल-वि. प्राप्त.-पु. पीक, लाभ, सारा-
 वसूली, हातचा आंकडा (गणितांत),
 हासिल कमाल-अ. तात्पर्य हें कीं. [गुण न फल.
 हासिल जमा-पु. बेरीज, एकूण.
 हासिल जर्ब-पु. गुणाकार.
 हासी-वि. हंसणारा.
 हास्य-वि. ज्याला लोक हसतात असा,
 उपहास करण्यायोग्य.-पु. हसूं, उपहास,
 थट्टा, हास्यरस. [ओरड.
 हाहाकार-पु. घाबरल्यामुळें केलेली आरडा
 हाहाहीही, हाहाठीठी-स्त्री. थट्टामस्करी.
 हाही-स्त्री. एकादी वस्तु मिळविण्याकरितां
 धडपड करणें.
 हाहू-पु. आरडाओरड, गडबड.
 हाहूबेर-पु. जंगली बोर
 हि-प्रत्य. एक जुना विभक्ति प्रत्यय.
 -अ. 'च' (जोर देण्याकरितां).
 हिकार-पु. गाईचें हंवरणें.

हिकारना-क्रि. अ. हंबरणें. [एक राग.
हिडोल-लना-रा-ला-पु. पाळणा, शोपाळा,
हिबवाना-पु. टरबूज, कलिंगड.
हिबबी-स्त्री. हिंदी भाषा.
हिबसा-पु. गणित, रेखागणित, अंक.
हिदी-वि. हिंदुस्तानचा. -पु. भारतवासी.
-स्त्री. हिंदुस्थानची भाषा.
हिंदोस्तान-पु. हिंदुस्तान.
हिमत-स्त्री. साहस, पराक्रम.
हिमती-वि. धाडसी, पराक्रमी.
हियाँ-अ. येथें. [मोती, कमळ.
हिव-पु. थंडी, हिवाळा, चंद्र, चंदन, कापूर,
हिवार-पु. बर्फ. -वि. थंड.
हिस-स्त्री. घोड्याचें खिकाळणें.
हिसक-पु. हिसा करणारा, नुकसान कर-
णारा, प्राण्यांना मारणारा पशु, शत्रु.
हिसना-क्रि. स. ठार मारणें, त्रास देणें,
अनिष्ट करणें.
हिसा-स्त्री. इजा, वध, नासग्रही, चोरी
इ० कुकर्म, जीव घेणें, त्रास देणें,
नुकसान करणें.
हिहिना-क्रि. अ. घोड्याचें खिकाळणें.
हि-अ. कारण, खरोखर, उदाहरणार्थ, फक्त,
पादपूरक. -प्रत्य० 'को' (जुन्या भाषेंत).
हिअ, हिआ-पु. हृदय, छाती, मन.
हिआऊ, हिआव, हियाव-पु. घाडस, साहस.
हिकमत-स्त्री. युक्ति, युनानी वैद्यक,
विद्या, तत्वज्ञान, चातुर्य, कलाकौशल्य.
हिकमत असली-स्त्री. चलाखी, कूटनीति.
हिकमती-वि. युक्तिबाज, चतुर, फाय-
हिकरना-क्रि. अ. दुःखानें कण्ठणें. [देशीर.
हिकायत-स्त्री. गोष्ट.
हिकारत-स्त्री. तिरस्कार, अप्रतिष्ठा.
हिचक-स्त्री. अनमान.

हिचकना, हिचकिचाना-क्रि. अ. अनमान
करणें, उचकी घेणें, घुटमळणें, कचरणें.
हिचकिचाहट-स्त्री. अनमान.
हिचकी-स्त्री. उचकी, उसासा.
हिचकी आना-आठवण होणें.
हिचकियाँ लगना-मरणासन्न होणें.
हिजरत-स्त्री. आपला देश सोडून दुसऱ्या
हिजरा-पु. वियोग. [देशांत जाऊन राहणें.
हिजरी-स्त्री. हजरत पैगंबराचे मक्का
सोडून मदिनेस जाणें, मक्का सोडण्याच्या
दिवसापासून सुरू झालेला सन.
हिजाब-पु. पडदा, लाज.
हिज्जे-पु. जोडणी, वाराखडी.
हिज्र-पु. वियोग.
हिज्रत-पाहा 'हिजरत'.
हित-वि. उपयुक्त, योग्य, स्नेह, हितेच्छु.
-पु. फायदा, कल्याण, प्रेम, मैत्री, नाते-
वाईक, हितकर्ता. -स्त्री. पूल, धरण,
नाडी. -अ. फायद्याकरिता, करितां.
हितकर, हितकारी-वि. हितेच्छु, प्रेमी,
फायद्याचें. [वाटणें, प्रेमयुक्त होणें.
हितवना-क्रि. अ. हितकर होणें, प्रिय
हिताई-स्त्री. नातें, संबंध.
हिताना-क्रि. अ. पाहा 'हितवना.'
हिताहित-पु. नफानुकसान
हिती, हित-पु. हितेच्छु, मित्र, संबंधी,
हितैषी-वि. हितेच्छु. [नातेवाईक.
हितौना-क्रि. अ. पाहा 'हितवना'.
हिदायत-स्त्री. उपदेश, सूचना, ताकीद,
हिनती-स्त्री. हीनता, कमीपणा. [शिकवण.
हिनहिनाना-क्रि. अ. खिकाळणें.
हिना-स्त्री. मेंदी. [-स्त्री. हीनता, दुर्बलता.
हिनाई-वि. मेंदीच्या रंगाचा, मेंदीचा,
हिफाजत-स्त्री. देखरेख, रक्षण.

हिफज-अ. पाठ (मुखोद्गत).-पु. नम्रता.
 हिफजे सेहत-पु. आरोग्यरक्षण, रक्षक.
 हिब्बा-पु. बक्षिस, दान.
 हिब्बानामा-पु. दानपत्र.
 हिमंचल-पु. हिमालय.
 हिम-पु. पाहा 'हिव'.
 हिमयानी-स्त्री. कंबरेला बांधावयाचा कसा
 हिमाकत-स्त्री. मूर्खपणा. [(पैशाचा).
 हिमामदस्ता-पु. खलवत्ता.
 हिमायत-स्त्री. तरफदारी, समर्थन.
 हिमायती-पु. पक्षपाती, रक्षक.
 हिमालय-पु. हिमालय पर्वत.
 हिम्मत-स्त्री. साहस, पराक्रम.
 हिय, हिया, हियरा-पु. हृदय, छाती.
 हिय हारना-धीर सोडणें.
 हियेका अंधा-अज्ञान, मूर्ख.
 हियेकी फूटना-बुद्धि नसणें.
 हिया जलना-रागांत असणें.
 हिये लगाना-आलिंगन देणें.
 हियेमें लोनसा लगाना-फार वाईट वाटणें.
 हियाव-पु. हिमत, साहस, चिकाटी.
 हियाव खुलना-हिमत होणें, संकोच निघून
 हियाव पडना-साहस होणें. [जाणें.
 हिरकना-क्रि. अ. जवळ जाणें, टेकणें.
 हिरकाना-क्रि. स. जवळ नेणें, टेकविणें.
 हिरदय-पु. हृदय.
 हिरन-पु. हरिण.
 हिरन हो जाना-पळून जाणें. [धूर्तता.
 हिरफत-स्त्री. हस्त कौशल्य, हुन्नर, चलाखी,
 हिरमजी-स्त्री. एक प्रकारची लाल रंगाची
 हिरस-स्त्री. पाहा 'हिर्स'. [माती.
 हिराना-क्रि. अ. हरवणें, नसणें, दूर होणें,
 चकित होणें, स्वतःला विसरून जाणें.
 -क्रि. स. विसरणें, शोध काढणें.

हिरावना-पाहा 'हिराना'.
 हिरावल-पु. पाहा 'हरावल'.
 हिरास-स्त्री. भीति, दुःख, निराशा.
 हिरासत-स्त्री. पहरा, नजर कैद.
 हिरासा-वि. भयभीत, निराश.
 हिरौजी-स्त्री. पाहा 'हिरमजी'.
 हिरौल-पु. पाहा 'हरावल'.
 हिर्स-स्त्री. लालच, इच्छा, स्पर्धा, द्वेष.
 हिर्स छूटना-इच्छा, न होणें, लोभ सुटणें.
 हिलकी-स्त्री. हुंदका, उचकी, स्फुंदन.
 हिलकोर-पु. तरंग, लाट.
 हिलग-स्त्री. संबंध, ओळख, प्रेम, भक्ति.
 हिलगना-क्रि. अ. टांगणें, फसविणें,
 मिसळणें, भिडणें.
 हिलना-क्रि. अ. हालणें, सरकणें, परि-
 चित होणें, झुलणें, अनुरक्त होणें.
 हिलना डोलना-हालणें, फिरणें, उंद्योग
 हिलना मिलना-दाट संबंध ठेवणें. [करणें.
 हिलसा-स्त्री. एक प्रकारचा मासा.
 हिलाना-क्रि. स. हालविणें, सारणें, कपित
 करणें, डोलविणें, परिचित करणें,
 हिलाल-पु. द्वितीयेचा चंद्र. [घुसविणें.
 हिलोर, हिलोरा-पु. तरंग.
 हिलोरना-क्रि. स. ढवळणें, खळबळणें,
 फडकविणें. [खाणें.
 हिलोरे लेना-क्रि. अ. लाटा येणें, हेलकावे
 हिलोल, हिल्लोल-पु. तरंग, मौज, प्रसन्नता.
 हिल्म-पु. सहनशीलता, नम्रता, स्वभावां-
 तील कोमलता.
 हिबंचल, हिबर-पु. बर्फ, हिम.
 हिस्-स्त्री. गति, इंद्रियद्वारा अनुभव घेणें.
 हिस्का-पु. ईर्ष्या, स्पर्धा.
 हिस्क्री-स्त्री. स्पर्धा.
 हिसाब-पु. गणित. हिशेब, दर, कायदा,

मत, अवस्था, व्यवहार, रीत, मित-व्यय. [चुक्ती करणें.

हिसाब चुकाना या चुकता करना - बाकी हिसाब करना - बाकी चुक्ती करणें.

(बे) हिसाब - अत्यंत.

हिसाब रखना - हिशेब लिहिणें. [होणें.

हिसाब बँठना - योग्य व्यवस्था होणें, सोय

हिसाबसे - नियमा प्रमाणें. [कार्य.

(बँडा या टेढ़ा) हिसाब - अव्यवस्था, कठीण

हिसाब किताब - पु. हिशेबठिसेब, रीत.

हिसार - पु. शहराचा तट, किल्ला.

हिसिला, हिसिणा - ईर्ष्या, स्पर्धा, समता.

हिस्सा - पु. भाग, तुकडा, खंड, अवयव, मक्ता,

हिस्साबोंट - पु. बटवडा, वाटणी. [वाटा.

हिस्सारसब - अ. हिस्साप्रमाणें.

हिस्सेदार - पु. भागीदार, वांटा मिळालेला.

हिहिनाना - याना - क्रि. अ. खिकाळण.

हींग - पु. हिग, हिगाचें झाड.

हींचना - क्रि. स. दडपणें, ओढणें, एकत्र करणें, संकुचित करणें. [शब्द.

हींस - स्त्री. घोड्याचा किंवा गाढवाचा

हींसना - क्रि. अ. घोड्याचें खिकाळणें, गाढवाचें ओरडणें.

ही - अ. आश्चर्य, दुःख, खेद, निश्चयात्मक 'च' प्रत्यय. - पु. हृदय, चित्त. - क्रि. अ. होती

हीअ, हीआ - पु. हृदय, छाती. [(व्रज भाषा).

हीक - स्त्री. उचकी, सूक्ष्म घाण. [पाखडणें.

हीठना - क्रि. अ. जवळ जाणें, पोहोचणें,

हीन - पु. वेळ, वाईट साक्षीदार, अधम, नायक. - वि. सोडलेला, रहित, निष्कृष्ट,

नीच, तुच्छ, दीन, अल्प, नम्र.

हीन हयात - अ. आजन्म, मरेपर्यंत.

हीय, हीया - पु. हृदय.

हीर - पु. हिरा, बीज, सर्प, गीर, सत्व, सार, तथ्य, शक्ति, शंकर, एक छंद.

हीरक, हीरा - पु. हिरा. - वि. श्रेष्ठ, उत्तम.

हीरेकी कनी चाटना - आत्महत्या करणें.

हीरा कसीस - पु. लोखंडाचा गंज, हिराकस.

हीरामन - पु. सोनेरी रंगाच्या पोपटाची

हीलतन् - अ. युक्तीनें. [एक कल्पित जात.

हीलना - क्रि. अ. मिसळून जाणें, माणसाळणें.

हीला - पु. बहाणा.

हीला हवाला - बहाणा, टाळाटाळ.

हीलागर - वि. बहाणा करणारा, धूर्त.

हीही - स्त्री. ही ही असा आवाज करून हंसण्याची क्रिया, मायामोह.

हुंकार - पु. गर्जना, आरडाओरड, दटावणी.

हुंकारना - क्रि. अ. रागावणें, गर्जना करणें, ओरडणें.

हुंकारी - स्त्री. हमी, स्वीकृतिसूचक शब्द,

हुंडार - पु. लांडगा. [होकार, विकारी.

हुंडावन, हुंडियावन - स्त्री. हुंडणावळ.

हुंडी - स्त्री. हुंडी, विधिपत्र, चेक, घनादेश.

हुंडी खड़ी रखना - हुंडी न स्वीकारणें.

हुंडी स्वीकारना - हुंडी स्वीकारणें.

हुंत - प्रत्य. तृतीया, व पंचमीचा प्रत्यय (प्राचीन). - अ. द्वारे, कडे.

हु - अ. अतिरेक सूचक शब्द, ही, मुद्दां.

हुआना - क्रि. अ. कोल्हेकुई.

हुकूक - पु. 'हक'चे अ. वचन.

हुकूमत - स्त्री. अधिकार.

हुक्का - पु. हुक्का (तंबाखूचा). [करणें.

हुक्का पानी बंद करना - जाति बहिष्कृत

हुक्का बंद करना, हुक्का न होना - जाति

हुक्काम - पु. 'हाकिम'चे अ. व. [बहिष्कृत होणें.

हुक्म - पु. हुकुम, अनुमत, अधिकार.

हुक्क उठाना-आज्ञा रद्द करणें, आज्ञेप्रमाणें
 वागणें, पत्त्यांच्या खेळांत एक रंग, नियम.
 हुक्मकी तामील करना-आज्ञा पालन करणें.
 हुक्मउडूली-स्त्री. हुकुमाचा अवमान करणें,
 हुक्मनामा-पु. आज्ञापत्र. [आज्ञा न मानणें.
 हुक्मबरदार-वि. आज्ञाधारक.
 हुक्मरा-वि. आज्ञा देणारा. [-अ.नेहमीं.
 हुक्मी-वि. अचूक, अटल, आज्ञाधारक.
 हुक्की-स्त्री. उक्की, एक सुंदर वेल.
 हुजरा-पु. लहान खोली, एकांतांत बसून
 ईश्वराची आराधना करण्याची
 मशीदीतील लहान खोली.
 हुजूम-पु. गर्दी. [कचेरी, आश्रय.
 हुजूर-पु. मोठ्या माणसाचें संबोधन,
 हुजूरबाला-पु. महाराज, श्रीमान.
 हुजूरी-पु. नोकर, दरबारी.-स्त्री. जवळ-
 पणा, बादशाहां दरबार.-वि. सरकारी.
 हुज्जत-स्त्री. वादविवाद, व्यर्थ तर्क.
 हुडकना-क्रि.स. भयभीत आणि दुःखी होणें.
 हुडकाना-क्रि.स. भयभीत किंवा दुःखी करणें,
 हुडबंग-गा-पु. दंगा, धुमाकूळ. [सतावणें.
 हुडस-स्त्री. सुरसुरी.
 हुडुक-पु. एक लहान ढोल.
 हुडूवा-पु. हुतुतुचा खेळ.
 हुति-स्त्री. आहुति, माळी.-अ. आपादान
 व करण कारकाचा प्रत्यय, कडून,
 ऐवजीं.-क्रि. होती, राहिली.
 हुते-अ. होऊन, कडून, बाजूनें.
 हुतो-क्रि. अ. होतो.
 हुबकाना-क्रि. स. बहकावणें.
 हुबहुब-पु. एकपक्षी.
 हुदूब-स्त्री. 'हुद'चें अ. वचन.
 हुदूब अरबा-स्त्री. चतुःसीमा.

हुन-पु. मोहोर (नाणें), सोनें.
 हुन बरसना-चंगळ असणें. [बळी देणें.
 हुनना-क्रि. स. हवन करणें, भस्म करणें,
 हुनर-पु. कारागिरी, चातुर्य, गुण, कला,
 हुनरमंद-वि.कसबी.[कतृत्व, कौशल्य,युक्ति.
 हुनूब-पु. 'हिदू'चें अ. वचन.
 हुब, हुब्ब-स्त्री. प्रेम, मैत्री, इच्छा.
 हुबाव-पु. पाण्यावरील बुडबुडा, हातां-
 तील दागिना,काचेचे रंगी बेरंगी गोळे.
 हुब्बे वतन-पु. देशप्रेम.
 हुमक-पु. मूर्खपणा.
 हुमक(ग) ना-क्रि. अ. उड्या मारणें,
 पायानें जोर लावणें, खेळणें, मार-
 ण्याकरितां जोरानें पाय उचलणें,
 चालण्याचा प्रयत्न करणें, दाबण्या-
 करितां जोर लावणें.
 हुमा-स्त्री. एक काल्पनिक पक्षी (याची
 छाया ज्यावर पडेल तो बादशाह होतो
 असें म्हणतात). [हुमायुन बादशाहा.
 हुमायू-वि. शुभ, सफल मनोरथ.-पु.
 हुमेल-स्त्री. पुतळ्यांची माळ.
 हुरदंग, हुरदंगा-पु. दंगा, धुमाकूळ.
 हुरमत-स्त्री. मान, अबु.
 हुर्-स्त्री. फजिती.
 हुलकना-क्रि. अ. ओकणें.
 हुलकी-स्त्री. उलटी, काँलरा.
 हुलकीआना-ओकणें.[क्रि.स.आनंदित करणें.
 हुलसना-क्रि.अ. खुश होणें,वाढणें, उंचावणें.
 हुलसाना-क्रि. स. प्रसन्न करणें.-क्रि. अ.
 खुश होणें, वाढणें, उंचावणें.
 हुलसी-स्त्री. उल्हास,कवि तुलसीदासांच्या
 मातेचें नांव. [तिळवण.
 हुलहुल-पु. एक लहान रोपटें, पिचळी

हुलास-पु. उल्हास, उत्साह, वाढणें.-स्त्री.
 हुलासना-पाहा 'हुलसना'. [तपकीर.
 हुलिया-पु. आकृति, चेहेरेपट्टी, एकाद्याच्या
 रूपरंगाचे विशेष वर्णन किंवा माहिती.
 हुलिया कराना या लिखाना-एकाद्या माण-
 साचा तपास लावण्याकरिता त्याच्या
 स्वरूपाचें वर्णन पोलिसांत देणें.
 हुलिया तंग करना-सतावणें. [जाणें.
 हुलिया होना-सैन्यांत नांव दाखल केलें
 हुलिया तबाह करना-सतावून सोडणें.
 हुलिया बिगडना-त्रासणें.
 हुल्लड-पु. गडबड, धामधूम, आंदोलन.
 हुबदा-वि. स्पष्ट.
 हुश-अ. गप्प करणारा एक उद्गार.
 हुसियार-वि. हुशार, बुद्धिमान, चतुर.
 हुस्न-पु. उत्तमता, सौंदर्य, खुबी, विशेषता.
 हुस्नदान-पु. एक लहान पानाचा डबा.
 हुस्ने महफिल-पु. एक जातीचा हुक्का.
 हुस्यार-वि. हुशार.
 हूँ-अ. वर्तमानकालीन क्रिया, 'है' चें
 प्रथम पुरुषाचे एकवचनी रूप, स्वीकार
 सूचक शब्द, सुद्धां. -पु. कोलाहल.
 हूँकना-क्रि. अ. गाईचा दुःखी आवाज,
 चुचकारणें, गर्जना करणें.
 हूँठा-पु. ओटकी, ३॥ चा पाढा.
 हूँस-स्त्री. ईर्ष्या, दृष्ट, टोंचणी.
 हूँसना-क्रि. स. दृष्ट लावणें. -क्रि. अ.
 ईर्ष्येमुळे लाजणें, लालाचावणें, डिवचणें,
 टोचून बोलणें. [एक नांव, भय.
 हूँ-अव्य. सुद्धां. -पु. कोलाहल, ईश्वराचें
 हूँक-स्त्री. हृदयांत होणारी पीडा, कळ,
 वेदना, दुःख, शंका. [ठसठसणें.
 हूँकना-क्रि. अ. दुखणें, शूळ उठणें, सलणें,

हूँकना-क्रि. अ. टळणें, हटणें, पाठ दाखविणें.
 हूँठा-पु. अभद्र थट्टा, आंगठा दाखविणें.
 हूँठा बेना-आंगठा दाखविणें.
 हूँड-वि. बेपर्वा, हट्टी, रानटी.
 हूँदा-वि. योग्य, ठीक. (बेहूदा-अयोग्य).
 हूँबहूँ-अ. हुबेहुब. [-वि. अतिशय सुंदर.
 हूर-स्त्री. स्वर्गातील अप्सरा(मुसलमानी).
 हूल-स्त्री. तीक्ष्ण टोंकाचें हत्यार भोस-
 कण्याची क्रिया, शूल, कोलाहल, हर्ष-
 ध्वनि, ललकार, आनंद.
 हूलना-क्रि. स. तीक्ष्ण टोंकाचें हत्यार
 भोसकणें, शूल उत्पन्न करणें.
 हूँलाहूल-स्त्री. लचक, पीडा, कोलाहल.
 हूँस-वि. असभ्य, अशिष्ट.
 हूँह-स्त्री. कोलाहल, प्रसन्नतेचा शब्द.
 हूँगा, हूँगा-पु. कुळव.
 हे-संबो. अरे, रे.-क्रि. अ. होते (व्रजभाषेत).
 हेकड-वि. घट्टपुष्ट, जबरदस्त, उच्छृंखल.
 हेकडी-स्त्री. जुलूम, उच्छृंखलपणा, तिर-
 सटपणा, हेकखोरपणा.
 हेच-वि. तुच्छ, निःसार, क्षुद्र.
 हेचकारा-वि. निरर्थक.
 हेठ-अ. खालीं. -पु. पीडा. [अप्रतिष्ठा.
 हेठा-वि. नीच, कमी, तुच्छ. -स्त्री.
 हेठापन-पु. नीचता, हलकटपणा.
 हेठी-स्त्री. मानहानी.
 हेत-पु. अभिप्राय, कारण, उत्पादक,
 तर्क, एक अर्थालंकार, प्रेम संबंध, प्रेम.
 हेति-अ. हाय, इतके. -पु. एका राक्षसाचें
 नांव, शस्त्र, साधन, इजा, उजेड,
 हेतु-पु. पाहा 'हेत' [किरण, ज्वाला.
 हेमत-पु. हेमतऋतु (मार्गशीर्ष व पौष).
 हेम-पु. सोने, काळा घोडा.

हेमियानी-पु. कसा (कमरेचा).
 हेर-स्त्री. तपास. -पु. शिकार. [पाहाणें.
 हेरना-क्रि. स. शोधणें, पाहाणें, परीक्षा
 हेरना फेरना-क्रि. स. इकडचें तिकडे
 करणें, उगीच वेळ घालविणें.
 हेरफेर-पु. फेर, अवडंबर, डावपेंच,
 उलटापालट, फरक, अदलाबदल.
 हेरवाना-क्रि. स. गमाविणें, शोधविणें.
 हेराना-पाहा 'हिराना'. हरविणें, फिक्कें
 हेराफेरी-स्त्री. पाहा 'हेरफेर'. [पडणें.
 हेरावना-पाहा 'हिराना'.
 हेरी-स्त्री. हांक, पुकार. -संबो. अगे ! गे.
 हेरी वेना-क्रि. हांक मारणें. [मिलाफ.
 हेल-पु. शेणामातीची खेप, शेण, मेल-
 हेलना-क्रि. स. तुच्छ समजणें, घुसणें.-
 क्रि. अ. क्रीडा करणें, थट्टामस्करी
 करणें, प्रवेश करणें, पोहणें.
 हेलमेल-पु. मंत्री, सोबत, परिचय.
 हेला-स्त्री. तिरस्कार, क्रीडा.-पु. हांक,
 हे,हो-अ. अहो. [आक्रमण, भंगी.
 हें-अ. आश्चर्योद्गार, निषेधोद्गार, अरे.
 -क्रि. अ. आहेत.
 हे, हय-क्रि. अ. आहे.-पु. घोडा.
 हेकड-वि. हेकड, साहसी.
 हेकल-स्त्री. घोड्याच्या गळ्यांतील दागिना,
 ताईत, पुतळ्यांची माळ, मंदिर, शोभा,
 हेंज-पु. रजोधर्म. [चिन्ह, बांधा.
 हेंजा-पु. कॉलरा. (हेंज-स्त्री. युद्ध.)
 हेफ-अ. हाय हाय. -पु. दुःख, अत्याचार.
 हेबत-स्त्री. धास्ती, भय.
 हेबत जबा-वि. भयग्रस्त.
 हेबतनाक-वि. भयंकर.
 हयत-स्त्री. खगोल विद्या.

हैरत-स्त्री. आश्चर्य.
 हैरतअंगेज-वि. आश्चर्यकारक.
 हैरान-वि. आश्चर्यचकित, त्रस्त.
 हैवान-पु. पशु, मूखें मनुष्य, प्राणी, जीव.
 हैवानियत-स्त्री. पशुता; मूखता.
 हैवानी-वि. पशूसारखा; पाशवी.
 हैसबैस -स्त्री. झगडा, भांडण. [सामर्थ्य.
 हैसियत-स्त्री. योग्यता, धनसंपत्ति, इयत्ता,
 हों-क्रि. अ. 'होना'चें अ. वचन (विद्यर्थ).
 होंठ-पु. ओठ. [दांत ओठ खाणें.
 होंठ काटना या चबाना-ओठ चावणें,
 हो-संबो. अहो, अरे, ए.-क्रि. अ. अहो.
 होई-स्त्री. दिवाळीच्या आठ दिवस आधीं
 होऊ-क्रि. अ. होवो. [होणारी पूजा.
 होड-स्त्री. शर्त, पैज, स्पर्धा, हट्ट, चढाओढ.
 होड बदना या लगाना-पैज लावणें.
 होडाहोडी-स्त्री. चढाओढ, पैज.
 होडाबादी-स्त्री. चढाओढ, पैज.
 होत-स्त्री. संपन्नता, धन, सामर्थ्य.
 होती बिखाना-श्रीमंतीचा डोल मिरविणें,
 अपव्यय करणें. [सुलक्षणी.
 होतब, होतव्य-पु. भविष्य, भावी,
 होते-उत्पन्न झाले असतांना.
 होनहार-वि. सुलक्षणी, होतकरू, भविष्य.
 होना-क्रि. अ. होणें, असणें. [-पु. भवितव्यता.
 (हंहीका) हो जाना या हो चुकना-परत
 न येणें, फार थांबणें. [येणें.
 (हंहीसि) होकर आना-कोठेंतरी जाऊन
 हो बैठना-होऊन बसणें.
 (हंहीका) हो रहना-कोठलातरी होऊन
 राहणें, परत न येणें, फार थांबणें.
 होनी-स्त्री. उत्पत्ति, वृत्तांत, भवितव्यता,
 निश्चित गोष्ट.

होनी जानना, होनी देखना-भविष्य पाहाणें.
होनेकी बात-संपन्नता, सामर्थ्याचें काम,
होम-पु. यज्ञ. [होणारी गोष्ट.
होम कर बेना-भस्म करणें, सोडून टाकणें.
होरसा-पु. सहाण, पोळपाट, पाटा, चौकी.
होरहा-पु., ओला हरबरा.
होरा-पु. हुक्का. स्त्री.-एक तास, जन्म-
कुंडली, रेखा, फलज्योतिष.
होरिल-पु. नुकतेंच जन्मलेलें बालक.
होला-पु. हरबऱ्याचा हुळा, होळीचा सण,
शिखांची होळी. [गाणें.
होली-री-स्त्री. होळी, शिमगा, होळीचें
होली खेलना-रंग उडविणें.
होश-पु. समज, बुद्धि, ज्ञान, चेतना, स्मरण.
होश उडना या जाता रहना-शुद्धबुद्ध
हरपणें, व्याकुळ होणें, गर्भगळीत होणें.
होश उडाना-आश्चर्यचकित करून सोडणें.
होश करना-जागृत रहाणें, आठवण करणें,
ध्यान घरणें.
होशकी दवा करो-बुद्धि ठिकाणावर ठेवा.
होश ठिकाने करना-ताळयावर आणणें.
होश ठिकाने होना-मोह दूर होणें, मनाची
व्याकुळता दूर होणें, पश्चात्ताप करणें.
होश बंग होना-आश्चर्यानें स्तब्ध होणें.
होश दिलाना-आठवण देणें.
होशमें आना-शुद्धीवर येणें.
होश संभालना-वयांत येणें, सावध होणें.
होश संभालकर बातें करना-परिस्थिति
होश हवास-भान. [समजून बोलणें.
होश होना-स्मरण असणें.
होशमंद-वि. समजदार. [चलाख.
होशियार-वि. हुशार, चतुर, दक्ष, सावध,
होशियारी-स्त्री. समजुतदारपणा, निपु-

णता, हुशारी, तरतरीतपणा, सावध-
गिरी कौशल्य. [होस.
होस-पु. समज, बुद्धि, लालसा, उत्साह,
हौ-क्रि. अ. आहे-स. मी.
हौकना-क्रि. अ. गर्जणें, धापा टाकणें.
हौस-स्त्री. पाहा 'हौस'.
हौसला-पु. उत्साह, उत्कंठा, लालसा.
हौसले पस्त होना-उत्साह जिरणें.
हौ-स्वीकार सूचक शब्द.-क्रि. अ. 'होना'
चा भूतकाळ.
हौआ-पु. बागुलबुवा, बुजगावणें. -स्त्री.
हौज, हौद-पु. हौद. [आदमची बायको.
हौवा-पु. अंवारी.
होरा-पु. गडबड, ओरडाओरड.
हौल-पु. भीति, दहशत.
हौल पैठना या बैठना-दहशत बसणें.
हौलदिल-पु. हृदयाची धडधड, हृद्रोग.
हौलदिल-वि. भिन्ना. [-वि. भयभीत झालेला.
हौलनाक-वि. भयानक.
हौली-स्त्री. दारूचा गुत्ता, दारूची भट्टी.
हौलू-वि. भिन्ना, हळवा.
हौले-अ. सावकाश, हलक्या हातानें.
हौवा-स्त्री. आदिमाता. [हौस.
हौस-स्त्री. प्रबळ इच्छा, उत्साह, लालसा,
हौसला-पु. उत्साह, साहस, आकांक्षा, हौस.
हौसला निकालना-हौस पूर्ण करणें.
हौसला पस्त होना-उत्साह थंड पडणें.
हौसलामंद-वि. उत्साही, 'साहसी, हौशी,
महत्वाकांक्षी, उदार मनाचा, उत्साही,
ह्रद-पु. सरोवर, ध्वनि, किरण. [उत्सुक.
ह्रदिनी-स्त्री. नदी. [ह्रस्व.
ह्रस्व-वि. लहान, ठेंगणा, कमी, तुच्छ,

परिशिष्ट १.

हिन्दी म्हणी.

अंटा गुड़गुड़ होना—बेशुद्ध होणे.

अंडा सिखावे बच्चेको, चीं चीं मत कर—आजोबाला नातू शिकवितो.

अंडे सेवे कोई, बच्चे लेवे कोई—आईजीन्या जिवावर बाईजी उदार.

अंडे होंगे तो बच्चे बहुतेरे होंगे—असतील शितें तर मिळतील भुतें.

अंत बुरेका बुरा और भलेका भला—वाईटाचा शेवट वाईट व चांग-

अंतर बजे तो जंतर बजे—मनांत असलें तर सगळें होतें. [त्याचा चांगला.

अंदर छूत नहीं बाहर कहे दूर दूर—अंतःकरण मलिन बाहेर धर्मनिष्ठ.

अंधरी गैया, धरम रखवाली—अनाथांचा वाली परमेश्वर.

अंधा क्या चाहे, दो आँखें—आंधळा काय मागतो, दोन डोळे.

अंधा क्या जाने बसंतकी बहार—गाढवाला गुळाची चव काय ?

अंधा बगुला कीचड़ खाय—अडाप्याला लामणार काय ?

अंधा बाँटें रेघड़ी फिर फिर अपनाहीको दे—जांवई ब्राह्मण मुलगी सवाध्ण.

अंधा मुल्ला दूटी मसीद—एकसारखें असणें.

अंधा सिपाही कानी घोड़ी, बिघिने खूब मिलाई जोड़ी—आंधळा.

शिपाई आणि काणी घोडी, परमेश्वरानें चांगली जोडी निर्माण केली.

अंधी पीसे कुत्ता खाय—आंधळी दळते कुत्रा पीठ खातो. (एकाच्या संप-

त्तीचा दुसऱ्याच उपयोग करतो तेव्हां म्हणतात;) [खातें.

अंधी बाँटें जेबरी, पीछे बकरा खाय—आंधळी दोरी वळते मार्गे बकरें

अंधेके आगे रोना, अपना दीदा खोना—जो आपल्याकडे लक्ष देत नाही

त्याला दुःख सांगून काय उपयोग ?

अंधेके हाथ बटेर लगी—बोला फुलाला गांठ पडणें.

अंधेको अंधेरेंमें बहुत दूरकी सुझी—मूर्खाला बुद्धि आली.

अंधेर नगरी छीपट राजा, टके सेर भाजी टके सेर खाजा—अना-

अंधोंमें काना राजा—वासरान्त लंगडी गाय शहाणी. [गोंदी कारभार.

अकेला बना भाइ नहीं फोड़ सकता—एकट्याच्यानं सर्व कामें होऊं

सकत नाहीत.

- अकेला पूत कमाई करे, घरका करे या कचहरी करे—दोन कामें
 अकल बड़ी या भैंस—बुद्धि मोठी की भैंस ? [एका वेळीं होत नाहीत.
 अकल बड़ी या भैंस—अकल मोठी की नुसता वयानें वाढलेला मनुष्य मोठा.
 अक्लमंदको इशारा, मूर्खको तमाचा—शहाण्याला शब्दाचा मार
 मूर्खाला टोणण्याचा. [केलें, वाईट झालें तर तें माणसानें केलें.
 अच्छा किया खुदाने, बुरा किया बंदेने—चांगलें झालें तर तें देवानें
 अच्छे घर बयाना दिया—सूर्यावर थुंकणें.
 अटका बनिया देय उधार—अडला हरी, गाढवाचे पाय घरी.
 अटकेगा सो भटकेगा—जो अडकेल तो भटकेल.
 अति और नारायणसे बैर है—आंवाक्याबाहेर काम वाईट.
 अतिका भला न बरसना, अतिकी भली न चुप्प—अति सर्वत्र वर्जयेत्.
 अति भक्ति चोरका लक्षण—गोगलगाय नि पोटांत पाय.
 अधजल गगरी छलकत जाय—उथळ पाण्याला खळखळाट फार.
 अधेला न दे अधेली दे—अर्धा पैसा देणार नाही पण कचाट्यांत सांपडल्या-
 वर हवें तें देईल.
 अनदेख चोर राजा बराबर—पाहिला तर चोर नाही तर राजाहून थोर.
 अन माँगे मोती मिले, माँगे मिले न भीख—न मागतां मोती मिळतात,
 मागून मीक सुद्धां मिळत नाही.
 अनहोतमें औलाद—खायला नाही तेथें मुलें फार.
 अनोखे गावमें ऊँट आया, लोगोंने समझा भगवान आया —कधी नव्हे
 तो उंट पाहिला, लोकांना वाटलें परमेश्वरच अवतरला.
 अपना पेट हाऊ, मैं न देहौं काहू—स्वार्थापुढें कांहीं दिसत नाही.
 अपना अपना कमाना, अपना अपना खाना—जो तो आपल्यापुरतें पाहातो.
 अपना घर दूरसे सुझता है—स्वार्थ सर्वांना कळतो.
 अपना दाम खोटा तो, परखैयाका क्या दोष—आपलाच दाम खोटा,
 दुसऱ्याला बोल लावण्यांत काय अर्थ ? [मागें लागणें.
 अपना लाल गँवायके, दर दर माँगे भीख—हातचें सोडून पळत्याच्या
 अपना वही, जो आवे काम—प्रसंगीं-उपयोगीं पडेल तोच आपला.
 अपना हाथ जगजाय—आपला हात जगजाय. [शेणकिडे.
 अपनी अपनी खालमें सब मस्त हैं—शेणामाजीं बांधुनी बाडे, नांदति

अपनी अपनी डफली, अपना अपना राग—जो तो आपल्याच तोऱ्यांत.
अपनी करनी पार उतरनी—करावें तसें भरावें. [व्यक्ति तितक्या प्रकृति.

अपनी गरज बावली होती है—गरजवंताला अकल नसते.

अपनी गरजको लोक गधा चराते हैं—आपल्या गरजे गाढव राजे. गरज
पडली म्हणजे माणूस वाटेल तें काम करण्यास तयार होतो. [वाघ बनतो.

अपनी गलीमें कुत्ता भी शेर होता है—आपल्या गल्लींत कुत्रासुद्धां
अपनी चिलम भरनेको दूसरेका झोंपड़ा जलाना—आपल्या क्षुल्लक
फायद्यासाठी दुसऱ्याचें फार नुकसान करणें. [आपलेच ओंठ.

अपनी टाँग उधारिये, आपहिं लाजों मरिये—आपलेच दांत आणि
अपनी नाक कटे तो कटे, दूसरेका सगुन तो बिगड़े—आपलें नाक
कापून दुसऱ्याला अपशकुन करणें.

अपनी पगड़ी अपने हाथ—आपली पत आपल्याच हातीं असते.

अपनी बुद्धि व पराया धन, कई गुने दीखते हैं—आपली बुद्धि व
दुसऱ्याचें धन नेहमीं मोठींच वाटतात.

अपनी लिट्टीपर सब आग रखते हैं—आपला फायदा सर्वांना कळतो.

अपने ऐब सब लीपते हैं—आपला उणेपणा सर्वंच लपवितात.

अपने घरमें आना किसको बुरा लगता है—मिळालें तर कोण सोडतो.

अपने दहीको खट्टा कौन कहता है—आपल्या मालाला कोण वाईट म्हणेल.

अपने पाँवपर आप कुल्हाड़ी मारना—स्वतःच्या पायावर कुऱ्हाड
मारून घेणें. [म्हणत नाही. (आपला तो बाव्या, दुसऱ्याचा तो कारटा).

अपने पूतको कोई काना नहीं कहता—आपल्या मुलाला कोणी वाईट

अपने मरे बिना स्वर्ग नहीं दीखता—स्वतः गेल्यावांचून स्वर्ग दिसत नाही.

अपने मुँह मियाँ मिट्टू—आपणच आपली स्तुति करणें. [मिळेलच.

अबकी बार, बेड़ा पार—आणखी एक वेळ प्रयत्न करा, तुम्हाला यश

अब पछताये होत क्या? चिड़ियों खुग गई खेत—संधि निघून गेल्यावर
मग पश्चात्ताप करून काय उपयोग. [सर्वांची वहिनी.

अबराकी (गरीबकी) जोरु सबकी भौजाई—गरीबाची बायको

अभी तो तुम्हारे होठोंका दूध भी नहीं सुखा—ओंठ पिळला तर
दूध निघेल. [जार बळला नाही.

अभी तो तुम्हारे दूधके दाँत भी नहीं डूटे?—अजून तुझ्या ओंठावरचा

अमराती खाकर कोई नहीं आया—कोणी चिरंजीव होऊन आलेलें नाही,
सर्वाना मरण हें आहेच. [गरीबाला श्वास भारी.

अमीरको जान प्यारी, फकीरको दम भारी—भीमंताला जीव प्यारा,
अरहरकी टट्टी, गुजराती ताला—तुराटयाची शोंपडी, गुजराती कुछप.

अशरफियोंकी लूट, कोयलेपर मुहर—मोहरा छुटवितो व कोळशावर मोहोर.

अलख पुरुषकी माया, कहीं धूप कहीं छाया—ईश्वराची करणी,
अल् खामोशी नीम रजा—मीन संमति लक्षण. [नारळांत पाणी.

अल्पाहारी सदा सुखी—कमी खाणारा नेहमी सुखी असतो.

अस्तीकी आमद चौरासीका खर्च—मिळकतीपेक्षां खर्च जास्त.

आँख ओट, पहाड़ ओट—दृष्टिआड सृष्टि.

आँख और कानमें चार अंगुलका फर्क है—डोळे मि. कान यांत चार
आँखके अंधे, गाँठके पूरे—मूर्ख धनिक. [बोटांचें अंतर असतें.

आँखके अंधे, नाम नयनसुख—नांव सोनूबाई हातीं कथळाचा वाळा.

आँखके आगे पलकोंकी बुराई—डोळ्यांपुढें पापणीची निंदा.

आँख फूटी, पीर गई—महार मेला विटाळ गेला. [ऐकिलें नाही.

आँखों देखी न कानों सुनी—डोळ्यांनीं पाहिलें नाही व कानांनीं

आँखों देखी चेतना मुँह देखो व्यवहार—परिचय असल्यावांचून व्यव-
हार होत नाही. [शिकवितो.

आँख न दीदा, काढ़े कसीदा—ओ म्हणतां ठो येत नाही आणि म्हणे मी

आँख बची, माल दोस्तोंका—डोळा चुकला की मित्रच माल बुबाडतात.

आँखसे दूर, दिलसे दूर—दूर राहिलें कीं प्रेम कमी होतें.

आँखोंका काजल बुराता है—फार चलाखी करतो.

आँत भारी तो माथ भारी—पोट भरलें कीं शोंप येते.

आँधीके आम—स्वस्त मिळालेली वस्तु.

आँख एक नहीं, कलेजा दूक दूक—डोळ्याला नाही आस, मेली सास.

आई मौज फकीरकी दिया शोंपड़ा फूँक—विरक्त माणसाला कशाचाच
लोम नसतो.

आई तो रोजी नहीं तो रोज़ा—मिळालें तर खाळें नाही तर उपास केला.

आई है जानके साथ, जायगी जनाजेके साथ — मरेपर्यंत न सुटणारी
विपत्ति आहे ही. [त्याला कांहीच नाही आणि मळत्याला देणें.

आई माईको काजर नहीं, बिलाईको भर माँग — ज्याला जरूर आहे
आग खाना अंगार हगना — करावें तसें भगवें.

आग लगंते झोपडा, जो निकले सो सार — चोराची लंगोटी.

आग लगनेपर कुआँ खेदना — तहान लाबल्यावर विहीर खणायची

आगे कुआ पीछे खाई — इकडे आड तिकडे विहीर.

आगे दीड़ पीछे चौड़ — पुढें पाठ मागें सपाट.

आगे नाथ न पीछे पगहा — आगा ना पीछा.

आगे रोक पीछे डोक — निसटण्यास जांगा नाही.

आज किधरका चौंद निकला है — आज सूर्य कोणत्या दिशेला उगवला.

आजका बनिया कलका सेठ — आज गरीब उद्यां श्रीमंत.

आटेका चिराग, घर रक्खूँ तो चूहा खाय, बाहर रक्खूँ तो कौवा
ले जाय — इकडे आड तिकडे विहीर.

आटे दालकी फिक्र — पोट भरण्याची चिंता.

आता हो तो हाथसे न दीजिए, जाता हो तो उसका गुम न कीजिए —
मिळत असेल तर सोडूं नका, गेलें तर त्याचें दुःख करूं नका.

आती लक्ष्मीको कौन लात मारता है — चालून येणारी लक्ष्मी कोण लायाडील.

आत्मामें पड़े तो परमात्मा सूझे — अंतरात्मा वृत्त झाला म्हणजे वेदांत सुचतो.

आदमी पानीका बुलबुला है — मनुष्य पाण्याचा बुडबुडा आहे.

आदमीकी दबा आदमी — माणसाचें औषध माणूस.

आदमीकी पेशानी दिलका आइना है — माणसाचें कपाळ — माणसाचा
चेहरा हा त्याच्या हृदयाचा आरसा आहे.

आदमी जाने बसे, सोना जाने कसे — संगतीनें माणसाची परीक्षा होते.
कसोटीवर घासल्यानें सोन्याची परीक्षा होते.

आदमी पेटका कुत्ता है — मनुष्य पोटाचा दास आहे.

आधा तीतर आधा बटेर — गंगाजमनी घाटाचा. [पळत्याच्या पाठीं लागणें.

आधी तज सारीको धावे, आधी रहे न सारी पावे — हातचें सोडून

व्याप काज महा काज — आपण स्वतः काम केलें तरच तें चांगलें होतें.

आप गये और पास पास—स्वतः खड्ग्यांत पडले ते पडले, दुसऱ्यालाही आप भला तो जग भला—आपण चांगलें तर जग चंमलें. [वेऊन पडले. आप न जावे सासरे औरोंको सिख दे—आपण करायचें नाही आणि आप मरे जग डूबा—आपण मेलें जग बुडालें. [दुसऱ्याला उपदेश करायचा. आप मरे बिना स्वर्ग नहीं मिलता—स्वतः मेल्यावांचून स्वर्ग दिसत नाही. आव गया, आदर गया, गया सुपारी पान, है लुगरी ठाढ़े भये खुशी भये जजमान—अबू गेली, आदरही गेला, कोणी पान सुपारी ध्याकी म्हणत नाही, जाण्यास निघाले तर घरधनी खुश झाले.

आप मियाँ माँगते बाहर खड़े दरवेश—एकादशीच्या घरी शिवरात्र.
आप हारे बहुको मारे—बड्याचें तेल वांग्यावर, दुसऱ्याचा राग बाथकोवर काढणें.

आब आब कर मर गये सिरहाने रखा पानी—समजण्यासारखी भाषा आ बला गले लग—येरे कुठ्या खा माझा पाय. [न बोलणें.
आमके आम गुठलीके दाम—आंबेच्या आंबे मिळून वर कोथीचे पैसे.
आम खानेसे काम, पेड़ गिननेसे क्या काम—आपल्याला काम आंबे खाण्याशीं, झाडें कशाला मोजा.

आमोंकी कमाई नीबूमें गँवाई—एकांत कमविले दुसऱ्यांत गमविले.
आया कुत्ता खा गया, तू बैठी ढोल बजा—कुत्रा येऊन खाऊन गेला तूं बस ढोल वाजवीत.

आया है सो जायगा, राजा, रंक, फकीर—जन्माला आलेला प्राणी मरणारच, मग तो राजा असो की रंक असो.

आयेकी खुशी न गथेका गम—समाधानी मनुष्य. [कापूस पिंजू लागले.
आये थे हरिभजनको, ओटन लगे कपास—देवदर्शनाला आले पण आसपास बरसे, दिल्ली पडो तरसे—हवें त्याला मिळत नाहीं नको असलेल्याला खूप.

आसादमें खाद खेतमें जावे, तब मुट्ठीभर दाना पावे—आषाढांत खतः शेतांत पडते तेव्हां मुठभर दाणे हातीं लागतात. [धरूं नये.

आहारे व्यवहारे लज्जा न कारे—आहारांत नि व्यवहारांत संकोच इक नागिन अरु पंख लगाई—एक तर नागीण आणि त्यांत पंख असलेली. इतनीसी जान और गजभरकी ज़बान—लहान तोंडी मोठा घास.

इस घरका बाबा आदमही निराला—यांचें सगळें निराळेंच.

ईंटकी लेनी पत्थरकी देनी—ठोश्यास ठोसा.

ईख तक खेती, हाथी तक बनिज—उसान्त शेती, गजान्त व्यापार.

ईश्वरकी माया, कहीं धूप कहीं छाया—ईश्वराची करणी, नारळांत पाणी.

उँगली पकडकर पहुँचा पकड़ना—मडाला दिली ओसरी, भट हळूहळू हातपाय पसरी.

उखलीमें सिर दिया तो मूसलोंका क्या डर—उखळींत डोकें घातलें आतां मुसळान्या घावाला कोण भितो. [लाज बाळगायची ?

उतर गई लोई तो क्या करेगा कोई—एकदां अब् गेली आतां कोणाची उत्तम खेती, मध्यम बान, नीच चाकरी, भीख निदान—उत्तम शेती, मध्यम व्यापार, कनिष्ठ नोकरी, शेवटीं मीक मगणें.

उधारका खाना, फूसका तापना—उधारीचें खाणें व गवताची आगा दोन्ही सारखीच, म्हणजे फार वेळ टिकत नाही.

उधार दिया गाहक खोया—उधार दिलें आणि गिन्हाइक घालविलें.

उपजहिं एक संग जलमहिं, जलज, जोंक जिमि गुण बिलगाहिं—कमळ व जळू जरी एकाच पाण्यांत उत्पन्न होतात तरी दोघांचे गुण

उलटा चोर कोतवालको डँटे—चोराच्या उलटया बोंबा. [वेगळेच असतात.

उलटी गंगा पहाड़को चली—वळचणींचें पाणी आढ्याला गेलें.

उलटे बाँस बरेलोको—प्रयागलाच गंगा नेणें. (जेयें भरपूर आहे तेथेंच नेणें.)

ऊँघतेको ठेलतेका बहाना—आपला दोष झांकण्यास दुसऱ्याचें निमित्त.

ऊँची बुकान, फीके पकवान—नांव मोठें लक्षण खोटें.

ऊँट किस करवट बैठता है—काय होतें तें पाहावें.

ऊँटकी चोरी और झुके झुके—मोठी कामें गुपचुप होत नाहीत.

ऊँटके ऊँट ही रहे—पाण्यांत राहून कोरडा.

ऊँटके मुँहमें जीरा—दर्यामें खसखस.

ऊँटरे ऊँट तेरी कौनसी कल सीधी—रोमरोमांत खोटेपणा असणें.

(उंटा तुझे काय वांकडें ? सर्वांग वांकडें.)

ऊख करे सब कोई, जो बीचमें जेठ न होई—मध्यें जेष्ठ महिना नसता तर सर्वांनीं उसच पेरला असता.

ऊधोका लेना न माधोका देना—कोणाचें घेणें नाही व कोणाचें देणें नाही.

- एक अंडा वह भी गंदा—एकुलता एक मुलगा तोही वाईट.
 एक अनार सौ बीमार—वस्तु थोड़ी व मागणी फार.
 एक आमकी दो फाँके—एकाच मालेचे मणी, एका डहाळीवरचीं दोन फुलें.
 एक और एक ग्यारह होते हैं—एक आणि एक अकरा होतात.
 एक कहो और दस सुनो—एक बोला आणि दहा ऐका.
 एकके इनेसे सौके सवाये भले—थोडक्यांत गोडी.
 एक चुप हजारको हरावे—मीनं सर्वार्थ साधनं.
 एक तन्दुरुस्ती हजार नियामत—आरोग्य सर्व सुखाचें मूल आहे.
 एक तवेकी रोटी, क्या पतली क्या मोटी—उडदामाजी काळे गोरे,
 कात्र निवडावें निवडणारें.
 एक तो करेली दुसरे नीम चढी—आधींच मर्कट तशांतहि मद्य प्याला.
 एक तो चोरी दुसरे सीनाजोरी—चोर तर चोर आणि वर शिरजोर.
 एक तो भीख, दुसरे पछोर पछोर—अन्नछत्री जेवणें आणि वर मिरपुड
 एक ही थैलीके चट्टेबट्टे—एकाच मालेचे मणी. [माणें.
 एक दममें हजार दम—एकाच्या जिवावर बरींच माणसें अवलंबून असणें.
 एक दिन मेहमान दो दिन मेहमान, तीसरे दिन बलाय जान—एक
 दिवस पाहुणा, दुसऱ्या दिवशीं पाहुणा तिसरे दिवशीं लाजलावणा.
 एक न शुद, दो शुद—संकटें एकटी येत नाहीत.
 एक नागिन अरु पंख लगाई—आधींच मर्कट तशांतहि मद्य प्याला.
 एक पंथ दो काज—एका दगडानें दोन पक्षी मारणें. [सर्व आंबे नासवतो.
 एक मछली सारे जलको गंदा करती—एक नासका आंबा आढींतील
 एक म्यानमें दो तलवारें नहीं समा सकती—एका म्यानांत दोन
 तलवारी राहू शकत नाहीत.
 एकसे इक्कीस होते हैं—एकाचे एकवीस होतात.
 एक हाथसे ताली नहीं बजती—एका हातानें टाळी वाजत नाही.
 ऐसे करनेको भी हुनर चाहिए—खोड्या करायलाही डोकें लागतें.
 ऐसे गये, जैसे महफिलसे जूता—गुपचुप पसार झाले.
 ऐसे बूढ़े बैलको कौन बाँध भुस देय—असल्या म्हाताऱ्या बैलाला बांधून
 ठेवून कोण कडबा घालणार ! [भीत नाही.
 ओकलीमें सिर दिया तो मूसलोंका क्या डर—मेळें कोंबडें आगीला

- ओछा पात्र उबलता है—उथळ पाण्याला खळखळाट फार.
- ओढेकी प्रीत, बालूकी भीत—इलक्या माणसाची प्रीति व बाळूची भित टिकाऊ नसतात. [म्हणजे आपली अन्न घालविणें.
- ओढेके मुँह लगना, अपनी इज्जत खोना—इलकटाच्या तोंडीं लागणें
- ओस चाटे व्यास नहीं बुझती—दांत कोरून पोट भरत नाही.
- औंधे घडेका पानी, मूरखकी कहानी—पालव्या घागरीवर पाणी नि मूर्खाची कहाणी. [व सणाच्या दिवशीं एकादशी.
- और दिनोंको खीरपुरी, पर्वके दिन दौत निपोरी—इतर दिवशीं चैन और बात खोटी, सही दालरोटी—इतर गोष्टी खोट्या, खरी डाळ रोटी.
- औसरका चूका आदमी और डालका चूका बंदर नहीं संभलता—संधि घालविलेला माणूस आणि फांदीवरून निसटलेलें माकड सांवरत नाही.
- ककडीके चोरको फाँसी नहीं दी जाती—काकडी चोरणाऱ्याला फांशी कंगालीमें आटा गीला—संकटें एकेकटीं येत नाहीत. [देत नाहीत.
- कड़ाहीसे निकला चूल्हेमें गिरा—कढईतून निघून चूलींत पडला.
- कद्र खो देता है हर बारका आना जाना—अतिपरिचयानें मान राहात नाही.
- कद्रका मुँह झाँककर आये हैं—काळाच्या जबड्यांतून परत आले आहेत.
- कभी घी घना, कभी मुट्टी चना, कभी वह भी मना—कधी तुपाशी, कधी मुठभर चणें, तर कधी उपाशी.
- कभी नाव गाड़ीपर, कभी गाड़ी नावपर—कधी नाव गाडीवर तर कम खर्च बालानशीन—थोड्या खर्चांत उत्तम काम होणें. [कधी गाडी नावेवर.
- कमानका निकला तीर और मुँहसे निकली बात वापिस नहीं आते—सुटलेला बाण व बोललेला शब्द परत येत नाही.
- करघा छोड़ जुलाहा जाय, नाहक मार बिचारा खाय—घरचें खालून लष्करच्या भाकरी भाजणें आणि तोट्यांत पडणें.
- करनी खाककी, बात लाखकी—करणी कवडीची गोष्ट लाखाची.
- करम प्रधान विश्व रचि राखा, जो अस करहि सो तस फल चाखा—विश्व हें कर्म प्रधान आहे, जसें करावें तसें भरावें.
- करमहीन खेती करे, मरे बैल या सुखा पड़े—अभागी मनुष्य शेती करण्यास निघाला तर त्याचा बैल मरतो किंवा अवर्षण पडतें.

कर सेवा, पा मेवा—सेवा कर नि मेवा खा.

करे कल्लू भरे लल्लू—एकाने करावे दुसऱ्याने भरावे.

कलालकी दुकानपर पानी पीओ तो भी शराबका शक होता है—

कलालाच्या दुकानी (दूध) पाणी प्यालें तरी दारू प्याल्याची शंका येते. (माडाखाली बसून दूध प्यालें तरी माडी प्याल्याचा आळ येतो.)

कहते हैं ऊदपुरको, जाते हैं महमूदपुरको—बोलणें एक करणें भलतेंच.

कहनेसे करना भला—सांगण्यापेक्षां करणें बरें. [शामभट्टाची तट्टाणी.

कहाँ राजा भोज, कहाँ गंगा तेली—कुठें इंद्राचा ऐरावत आणि कुठें

कहींकी ईंट कहींका रोड़ा, भानुमतीने कुनबा जोड़ा—कुठली तरी वीट

कुठला तरी रोडा घेऊन भानुमतीने घर बनविलें.

कहेसे कुम्हार गधेपर नहीं चढ़ता—हट्टी माणूस कोणाचें ऐकत नाही.

कागज़की नाव आज न डूबी कल डूबी—कागदाची होडी आज नाही तर उद्यां बुडणारच.

कागज़की नाव नहीं चलती—कागदाची नाव चालत नाही.

काजलकी कोठड़ीमें धब्बेका डर—असंगाशी संग आणि प्राणाशी गांठ.

काज़ीजी दुबले क्यों ? शहरके अंदेशोसे—काजी (न्यायाधीश) असे सुकलांत कां तर म्हणे गांवाच्या चिन्तेने.

काटा और उलट गया—वचनभंग करणें. [फसत नाही.

काठकी हाँडी बार बार नहीं चढ़ती—एकदां फसला म्हणून पुन्हां पुन्हां

काबुल गये, मुगल बनि आये, बोलन लागे बानी, आब आब करि

पूता मार गये, सिरहानेमें पानी—जेथें जी भाषा बोलली जाते तीच बोलावी नाहीतर फजिती होते.

कान छिदाय सो गुड़ खाय—कष्ट करील तो फळ चाखील.

कामका न काजका, दुष्मन अनाजका—खायला काळ आणि भूमीला भार.

कामको काम सिखाता है—जात्यावर बसलें की ओवी सुचते.

काम जो आवे कामरी, का ले करे कुमाच—कांबळ्याने काम भागतें तेथें रेशमी वस्त्र कशाला.

काम न धंदा, तोन रोटी बँधा—खायला काळ आणि भूमीला भार.

काम प्यारा है काम प्यारा नहीं—काम आवडतें असतें कातडें नाही.

का वर्षा जब छपी सुखाने, समय चूकि पुनिका पछताने—वेळ निघून

गेल्यावर पश्चात्ताप होऊन काय उपयोग ? (बैल गेला नि झोपा केला.)

कालके हाथ कमान, बूढ़ा बच्चे न जवान—कालाला दृढ़, तरुण सारखेच.
काला अक्षर मैस बराबर—अक्षरशत्रु. [पण घरांत थारा देऊं नका.
कासा दीजे, बासा न दीजे—अपरिचिताला पाहिजे तर जेवायला घाला
किया चाहे चाकरी सोया चाहे घर—नोकरीही करूं इच्छितो आणि
आरामांत शोंपही घेऊं इच्छितो.

किया चाहे चाकरी, राखा चाहे मान—चाकर म्हणून राखचें आणि
किस खेतीकी मूली—कोणत्या झाडांचा पाला. [म्हणें मला राव म्हणा.
किस बिचेपर तिसा पानी—कोणाच्या जिवार उडतां.

किसीकी कुछ नहीं चलती कि जब तकदीर फिरती है—दैव फिरलें कीं,
कोणाचेंच कांहीं चालत लाहीं. (घर फिरलें कीं घराचे वांसेही फिरतात.)

कुपेंकी मिट्टी कुपेंमेंही लगती है—विहिरीची माती विहिरीच्याच
कामाला येते.

कुचाल संग हाँसी, जीव जानकी फाँसी—असंगाशीं संग, प्राणाशीं गांठ.
कुछ कमान झुके कुछ गोसा—भांडण मिटण्यासाठीं दोघांनाही थोडा थोडा
त्याग करावा लागतो.

कुछ खोकर ही सीखते हैं—ठोकर लागल्याशिवाय अकल येत नाहीं.
कुत्ता भी जब बैठता है तो तुम हिलाकर—जनावरांनाही स्वच्छता आवडते.
कुत्ता भूँके काफ़िला सिधारे—कोणी निंदा अथवा वंदा । आपुला स्वहि-
ताचा वंदा. [लागलें तेथें राखण कोण करणार ?

कुतिया चोरोसे मिल गई, पहरा किसका दे—कुंपणच शेत खाऊं
कुत्तेकी तुम बारह वर्ष नलमें रक्खी तो भी टेढ़ी की टेढ़ी—कुन्याचें
शेपूट थारा वर्षे नलीत घालून ठेवलें तरी वांकडें तें वांकडेंच.

कुत्तेको घी हज़म नहीं होता—माकडाच्या हातीं काकडा.
कुत्तोंके भोंकनेसे हाथी नहीं डरते—कुन्याच्या मुंकण्याला हत्ती भीत नाहीं.
कुनबेवालोंके चारों पल्ले कीचड़में हैं—मोठ्या कुटुंबांत प्रतिदिनी सोयर,
सुतक, भांडण वगैरे चालू असावयाचेच.

कुम्हार अपना घड़ा ही सराहता है—कुंभार आपल्याच घड्याची
कुलियामें गुड़ फोड़ना—गुपचुग काम करणें. [प्रशंसा करतो.
कूकर भूँखें लाख हज़ार, हाथी घूँबे हाट बजार—कुत्रीं कितीही मुंकलीं
तरी हत्ती त्यांना न भितां बाजारांत फिरत असतो.

कै हंसा मोती चुगे, कै भूखै मर जाहि—थोर लोक विपन्नावस्यैतसुद्धा
आपला मोठेपणा सोडीत नाहीत. [हृदयानें आंधळा.

कोई आँखका अंधा, कोई हियेका अंधा—कोणी डोळ्यानें आंधळा कोणी
कोहरीके गांव धोबी पटवारी—कोयरी गांवांत धोबी तलाठी.

कोई मरे कोई जीवे, सुथरा घोल बतासे पीवे—कोणी मरो नाहीतर
जगो, हा आपली मजा मारतो.

कोउ नृप होइ हभें का हानी, चेरी छाँड नहिं होईब रानी—कोणीही
राजा होवो, आपलें काय जाणार, मी दासी आहे ती कांहीं राणी होत नाही.

कोठीवाला रोवे, छप्परवाला सांवे—भ्रिमंत रडतो पण गरीब स्वस्थ
झोंप घेतो. [धुतला तरी कोळसा काळा तो काळाच रहाणार.

कोयला होय न ऊजला, सौ मन साबुन धोय—शंभर मण साबणानें
कोयलेकी दलालीमें हाथ काले—कोळशाच्या दलालींत हात काले.

कौआ चला हंसकी चाल, अपनी चाल भी भूल गया—हेंहि गेलें
आणि तेंहि गेलें. [(अतिशय लज्जा माणसास म्हणतात.)

कौनसी चक्कीका पीसा खाया है—कुठल्या जात्यानें दळलेलें खातात.
क्या पानी मथनेसे घी निकलताहै—पाणी घुसळून तूप थोडेंच निघतें.

क्या पिढ़ी क्या उसका शोरबा—चिमणीचें पिल्लें तें किती आणि त्याचें
कालवण किती होणार.

क्या मुँहसे फूल झड़ते हैं—तोंडांतून जणू कांहीं फुलें पडताहेत.
खग ही जाने खमकी भाषा—पक्ष्याला पक्ष्याची भाषा कळते.

खरको गंग न्हाइये, तऊ न छाँडे छार—मूळ स्वभाव जाईना.

खर गुड़ एकही भाव—गवत आणि गुळ एकाच भावांत.

खरबूजेको देखकर खरबूजा रंग पकड़ता है—एकाचें पाहून दुसरा
खरी मजूरी चोखा काम—दाम तसें काम. [तसेंच करूं लागतो.

खरा खेल फरहाबादी—स्पष्टवक्ता माणूस.

खल्ककी ज़बान खुदाका नज़ारा—पांचामुखी परमेश्वर. [आवडेल तें ल्यावें.
खाइये मनभाता, पहनिये जगभाता—आपल्याला आवडेल तें खावें, लोकांना

खाते हो तो पानी यहाँ पीना—जेवत असाल तर पाणी येथें येऊन प्या.
खाक डाले चाँद नहीं छिपता—चंद्रावर थुंकलें तर तें स्वतःच्याच

खात निंबोरी दाख बतावे—मिशीला तूप लावून हिडणें. [तोडावर पडतें.

खानेके दाँत और, दिखानेके और—हत्तीचे खायचे दांत निराळे क दाखवायचे निराळे.

खानेको पीळे नहानेको पहले—प्रथम स्नान मग भोजन. [तोही पस्ताबेल. जाय सो पछताय न जाय सो पछताय—खाईल तो पस्ताबेल न खाईल खाल ओढ़ाये सिंहकी, स्यार सिंह नहीं होत—सिंहाचें कातडें पांघरून कोल्हा कांही सिंह होत नाही. [मित्र—दही, पापड, तूप आणि लोणचें.

खिचडी के चार यार, दही, पापड, घी, अचार—खिचडीला चार खिलायेका नाम नहीं, रुलायेका नाम—दुसऱ्याच्या मुळाला खायला घातलें त्याचें नांवही नाही, पण तो रडला तर रडविलें म्हणून ओरड.

खिसियांनी बिल्ली खंभा नोचे—रागावलेलें मांजर खांबाला ओरबडतें. खीरमें नोन डालना—दुधांत मिठाचा खडा टाकणें. [कधीही मिळू नये. खुदा गंजेको नाखून न दे—सुखांत लोळत असलेल्या अधमाला सत्ता खुशामदसे आमद—पुढें पुढें करून आपला स्वार्थ साधणें.

खून लगाकर शहीदोंमें मिलना—अंगाला रक्त लावून घेऊन हुतात्मा म्हणून मिरविणें.

खूँटेके बल बळडा कुदे—श्रीमंताच्या (समर्थीच्या) घरचें श्वान.

खूब गुजरेगी जो मिल बैठेगे दीवाने दो—समानशील भेटले की त्यांचा वेळ आनंदानें जातो.

खेती खसम सेती—धनी स्वतः लक्ष देईल तरच शेती वाढेल.

खेती, पाती बीनती औ घोडेका तंग, अपने हाथ सँभालिये चाहे लाख हो संग—शेती, पत्र, प्रार्थना व घोड्याचा तंग हीं दुसऱ्यावर न सोपवितां स्वतः केलीं तरच चांगली होतात. [घमंड दाखवावयाची.

खैरातके दुकडे बज़ारमें डकार—भीक मागून आणावयाचे आणि वर खोटा पैसा और खोटा बेटा भी समयपर काम आता है—खोटा पैसा व बाईट मुलगासुद्धां कठिण प्रसंगी उपयोगी पडतात.

खोदा पहाड़ और निकली चुहिया—डोंगर पोखरून उंदीर काढला.

गंगा गये गंगादास, जमुना गये जमुनादास—वारा येईल तशी पाठ देणें. गंजी यार किसके, दम लगाया किसके—गांजेकस कोणाचा मित्र, छरका मारला की पसार माला. (स्वार्थी कोणाचाच मित्र नसतो.)

गई सो गई, अब राख रहीको—गेले तें गेलें, आहे तें सांभाळ. बाहिली ती गंगा राहिलें तें तीर्थ.

गधा खेत खाय, और जुलाहा मारा जाय-चोर सोडून संन्याशाला सुळी. गया बक्त फिर हाथ नहीं आता—गेलेली संधी पुन्हां येत नाही. गेली वेळा येईल अशी गोष्ट पुन्हां कधी न व्हायाची.

गये थे रोज़ा छुड़ाने, नमाज गले पड़ी—उपास नको म्हणून सांगायला गेले पण उपासान्याबरोबर प्रार्थनाही केली पाहिजे असे काजी साहेबांनीं सांगितलें. [नवरा घालवून आली.

गई माँगने पूत, खो आई भरतार—पुत्र मागायला गेली (देवाजवळ) गरीबकी हाय बुरी है—गरिबांचा तळतळाट वाईट.

गरीब तेरे तीन नाम, झूठा, पाजी, बेईमान—गरिबाला जगांत मान नाही. गरीबने रोज़े रखे तो दिन ही बड़े हो गये—दारिद्र्य सर्व अडचणीचें कारण आहे. [असणारच.

गवाह चुस्त, मुद्दई सुस्त—साक्षीदार पक्का असल्यावर वादी निश्चित गॉठमें जमा रहे तो खातिर जमा रहे—गांठीला धन असल्यावर चिंता कशाचीहि नसते. [न ओळखणें.

गाँवका जोगी जोगड़ा, बाहरका जोगी सिद्ध—आपल्या माणसाचे गुण गाडर पाली ऊनको, लागी चरन कपास—लोकरीसाठीं मेंढी पाळली ती कापूस चरायला लागली. लमासाठीं एखादी गोष्ट करतांना हानि होते तेव्हां म्हणतात.

गाल कट जाये पर चावल न उगलें—गाल कापला तरी भात धुंकारा नाही. (नुकसान करूनसुद्धां हट्ट न सोडणें.)

गीदड़की शामत आये तो गाँवकी तरफ भागे—विनाशकाले विपरीत बुद्धि. गुड़ खाय, गुलगुल्लोंसे परहेज—गूळ खातो आणि गुलगुल्यांचे पथ्य करतो. (ढोंगी माणसाविषयीं सांगतात.)

गुड़ दिये मरे तो ज़हर क्यों दें—गूळ दिल्यानें मरतो तर विष कां द्यावें ! गुड़ न दे, गुड़की सी बात तो करे—गूळ देऊं नका, गोड तर बोला.

गुरु गुड़, चेला चीनी—गुरुपक्षां शिष्य सरस.

गुरु कीजै जान, पानी पीजै छान—गुरु करावा पारखून पाणी प्यावें गाळून. गोईके साथ घुन भी पीसा जाता है—सुक्याबरोबर ओलें जळतें.

- गोकुलसे मथुरा न्यारी—गोकुळाहुन मथुरा वेगळी आहे.
- गोदमें बैठकर आँखमें उँगली—उपकाराची फेड अपकारानें करणें.
- गोदमें लडका, शहरमें हिंदोरा—कासैंत कळसा गांवाला वळसा.
- गोबर गिरा तो मिट्टी लेकर ही उठेगा—शेण जमिनीवर पडलें तर तें माती घेऊनच उठणार.
- गोबर, मैला, नीमकी खली, याते खेती दूनी फली—शेण, सोनखत व लिंबोण्याची गेंड यानें पीक दुप्पट होतें. [ठेवत नाही.
- ग्वालिन अपने दहीको खट्टा नहीं कहती—आपल्या वस्तूला कोणी नावें घडीभरकी बेशर्मी दिनभरका आराम—आधीं कडू मग गोड.
- घड़ीमें घर जले दाईं घड़ी भट्ठा—वेळ चालली निघून आणि कामाला दिरंगाई.
- घड़ीमें तोला घड़ीमें माशा—घटकेंत तोळा घटकेंत मासा. (अस्थिर चित्त.)
- घरकी आधी भली, बाहरकी सारी कुछ नहीं—घरची अर्धी चांगली बाहेरची संबंध नको. (आळशी म्हणतात.)
- घरका जोगी जोगना बाहरका जोगी सिद्ध—पिकतें तेथें विकत नाही.
- घर आये कुचेको भी नहीं निकालते—घरीं आलेल्या गरीबाचा पण सत्कार केलाच पाहिजे.
- घरका भेदी लंका ढावे—घरभेद्या माणूस राष्ट्राचा नाश करतो.
- घरकी खोंड किरकिरी लागे, चोरीका गुड़ मीठा—घरची साखर अळणी चोरीचा गुळ गोड. [किंमत नाही.
- घरकी मुर्गी दाल बराबर—घरची कोंबडी वरणासमान. आपल्या वस्तूची घरके पीरोको तेलका मलीदा—घरच्या देवाला कसला तरी नैवेद्य.
- घर खीर तो बाहर खीर—घरीं द्रव्य आहे तर बाहेर पण सुख आहे.
- घर घर यही लेखा—घरोघरी त्याच परी. [त्याच परी.
- घर घर शादी, घर घर ग़म—घरोघर आनंद आणि दुःख आहे. (घरोघरी घरपर फूस नहीं, नाम धनपत—नांव सोनूबाई हातीं कथलाचा वाळा.
- घरमें चिराग नहीं बाहरमें मसाल—घरांत पणतीसुद्धा नाही पण बाहेर मशाल लावली आहे. (घरांत नाही खायला तेल नि बाहेर जातांना
- घरमें चूहे डंडौत करते हैं—घरांत खायला नाही. [मिशीला तूप.
- घरमें दिया तो मंदिरमें दिया—आधी प्रपंच मग परमार्थ. [रिकामा डौल.
- घरमें नहीं दाने, बुढ़िया खली भुनाने—घराला नाही कौल आणि

धी कहाँ गया, खिचड़ीमें—तूप काय झालें ? खिचडीत गेले. (आपली वस्तु आपल्याच साठी खर्च शाली तर म्हणतात.)

धी जाया बापने, सँघो मेरा हाथ—वडिलांची कीर्ति सांगणें.

धी भी जाओ और पगड़ी भी रखो—आव राखून खर्च करावा.

घोड़ा घाससे यारी करे तो खाय क्या—घोडा गवताशीं मैत्री करील तर काय खाईल. (भीड न ठेवता मजूरी मागताना म्हणतात.)

घोड़ा घुड़सालमेंही बिकता है—योग्य जागींच वस्तुला मोल येतें.

घोड़ेका गिरा सँभल सकता है, नज़रोंका गिरा नहीं सँभलता—
घोण्यावरुस पडला तर पुन्हा सांवरला जातो, मनांतून उतरला तर तो सांवरला जात नाही. (मानसंग होण्यासारखें काम करूं नये.)

घोड़ोंको घर कितना दूर—काम करणारांना बेळ लागत नाही.

चंदनकी छुटकी भली, गाड़ी भरा न काठ—चिमुटभर चंदन गाडीभर लाकडापेक्षां जास्त मोलाचें.

चक्कीमें कौर डालोगे तो चून पावोगे—पेरलें तर उगवेल.

चढ़ते बरसे आर्द्रा, उतरत बरसे हस्त, कितने राजा डाँड ले, आनंद रहे गृहस्थ—प्रारंभी अर्द्रा नक्षत्राचा पाऊस पडतो व शेवटीं हस्ताचा, राजा कितीही मागो, गृहस्थ सुखीच असतो. [तर सुटत नाहीत.

चना और चुगल मुँह लगे अच्छे नहीं—चणे व चहाड जर तोंडीं लागलीं चमगीदडोंके घर मेहमान आये, हम भी लटके तुम भी लटको—
वटवाड्याच्या घरी पाहुणे आले, आम्ही उलटे लटकतो तसे तुम्ही लटका. परिस्थिति पाहून कामें करावीं.

धमड़ी जाय पर दमड़ी न जाय—चामडी देईन पण दमडी देणार नाही.

चलतीका नाम गाड़ी है—चालते तिचें नांव गाडी आहे.

चलती गाड़ीमें रोड़े अटकाना—चालत्या गाड्यांना खीळ घालणें.

चाँदको भी ग्रहण लगता है—मोठ्यांना सुद्धां ग्रहदशा येते.

चाकरीमें नाकरी क्या—नोकरीत आवड निवड कसली.

चार दिनकी चाँदनी फिर अँघेरी रात—चार दिवस चांदणें मग अंधारी रात्र. (माणसाला सर्व सुख नेहमीं मिळत नाही.)

चिउँटीपर तोप चलाना—मुंगीवर तोफ डागणें.

चिउँटीके पर आये हैं—क्षुद्र माणूस मोठमोठ्या गोष्टी सांगू लागला आहे.

चिकने घड़ेपर पानी नहीं ठहरता—गुळगुळीत घागरीवर पाणी रहात नाही.

चिकने मुँहको सब चूमते हैं—मोठ्यांच्या पुढें सर्व गोंडा घोळतात.

चिराग तले अँघेरा—दिव्याखालीं अँघेर.

चिरागमें बत्ती और आँखमें प्रदी—दिवा लावला आणि झोंप आली.

चींटी चाहे सागर थाह—मुंगी सागराचा ठाव पाहणार.

चीलके घोंसलेमें माँस कहाँ—एकादशीच्या घरी शिवरात्र.

चुपड़ी और दो दो—सगळ्या बाजूंनीं स्वतःचा फायदा साला पाहिजे.

चुल्लूमें उल्लू, लोटेमें गड़गप—चुळकाभर घेतली कीं गडबड माजवितो
आणि तांब्यावर घेतली कीं गुपचुप पडतो.

चूल्हा फूँकना और डाढ़ी रखना—चूल फुंकायची व दाढी राखायची
दोन्ही गोष्टी बरोबर जमत नाहीत.

चूल्हेकी है न चक्कीकी—घर कामाला निरूपयोगी स्त्री.

चूहेके चामसे कहीं नगाड़े मढ़े जाते हैं—उंदराच्या कातळ्यानें नगारा
मढविला जात नाही. (लहान माणसें मोठीं कामें करूं शकत नाहीत.)

चूहोंकी मौत बिल्लीका खेल—मांजराचा खेळ होतो उंदराचा जीव जातो.

चोटी कुतिया जलेबियोंकी रखवाली—चोराच्या हातीं जामदाराच्या किल्ल्या.

चोरकी दाढ़ीमें तिनका—चोराच्या दाढीत गवताची काडी, चोराच्या बिच-
कण्यानेंच तो ओळखूं येतो.

चोरके ख्वाबमें बुचके—चोराला स्वप्नांतही गांठोडींच दिसतात.

चोरके पैर नहीं होते—अपराध्याला नेहमीं भीति वाटते.

चोर चोर मौसेरे भाई—उंदराला मांजर साक्ष.

चोर चोरीसे गया तो क्या हेरा फेरीसे भी गया—चोरानें चोरी केली
नाहीं तरी उलथा पालथ करीलच. (संबध सुटत नाही)

चोर पर मोर—चोरावर मोर. (एक चलाख दुसरा फसवतो.)

चोरसे कहे चोरी करो, शाहसे कहे जागते रहो—एकाला म्हणतो पळ
दुसऱ्याला म्हणतो पाठी लाग.

चोरीका धन मोरीमें जाय—हपापाचा माल गपापा.

चौबे गये छब्बे बनने, दुब्बेही रह गये—लाभासाठीं काम केलें उलट
हानि झाली.

छडूँदरके सिरमें चमेलीका तेळ—मिकान्याला भरजरी आंगरखा !

छटाँक चून चौबारे रसोई—तुच्छ बाबीला मोठे रूप.

छुरी खरबूजेपर गिरी तो खरबूजेको जरर खरबूजा छुरीपर गिरा
तो खरबूजेका जरर—सुरी खरबुजावर पडली तरी किंवा खरबुज
सुरीवर पडले तरी इजा खरबुजालाच.

छोटा सोंग व छोटी पूँछ, पेसेको लेखो बेपूछ—आंखुड शिंगे व लहान
शेपूट असलेला बेल कोणाचेंही मत न घेतां विकत ध्या. [जास्त बाईट.

छोटे मियाँ सो छोटे मियाँ, बड़े मियाँ सुभान अल्लाह—लहानापेक्षां मोठ
छोटे मुँह बड़ी बात—लहान तोंडीं मोठा घांस घेणें.

छोड़े खाद खेत गहराई, तब खेतीका मज़ा उठाई—खत घातलें खोल
नांगरलें तर शेतांत चांगलें पीक होईल.

छोड़े गाँवसे नाता क्या—जी गोष्ट सोडली तिच्याशीं संबंध कां ठेवावा.
जगमें देखत ही का नाता—जगांत प्राण आहे तोपर्यंतच नातें आहे.

जड़ काटते जायँ, पानी देते जायँ—वरून गोड आंतून कड्ड.

जब चने थे तब दाँत न थे, जब दाँत भये तो चने नहीं—जेव्हां धन
होतें तेव्हां खाणारे नव्हते, खाणारे झाले तर धन नाही. [आहे.

जब तक जीना तब तक सीना—जिवंत आहोंत तोपर्यंत उद्योग करायचा
जब अपनी लाज उतार ली तो दूसरेकी उतारनेमें क्या लगता है—
ज्यानें स्वतः लाज सोडली त्याला दुसऱ्याच्या अमूची काय चाड.

जब तक साँसा तब तक आसा—श्वास आहे तोपर्यंत आशा आहे.

जब दाँत न थे तब दूध दियो, अब दाँत दिये कहा अन्न न दैहे—
ईश्वरानें जेव्हां दांत नव्हते तेव्हां दूध दिलें आतां दांत दिले, तर अन्न
देणार नाही काय ? [यासैं धन मिळतें.

जब देता है तो छप्पर फाड़कर देता है—ईश्वर इच्छितो तेव्हां अना-
जबरदस्तका टेंगा सरपर—बळी तो कान पिळी.

जबरदस्त मारे और रोने न दे—बलवान मारतो आणि वर रडूंही देत
जबरदस्त सबका जमाई—बळी सर्वांचा जांवई. [नाही.

जबानही हाथी चढ़ावे, जबानही सिर कटावे—जीमेनें गोड बोलून
मनुष्य हत्तीवर चढतो आणि जीमेनेंच कड्ड बोलून मनुष्य फांसावर

जमात करामात—संघशक्तीनें सगळीं कामें होतात. [चढतो.
ज़र, ज़मीन, ज़न झगड़े की जड़ हैं—सोनें, जमीन आणि झी हैं मांड-

णाचें मूळ आहे. [आहे नाहीतर तो नुसता पंखाविहीन पक्षी आहे.
 ज़र है तो नर है, नहीं तो पंछी बेपर है—जवळ धन आहे तर माणूस
 जलकी मछली जलमेंही भली—पाण्यांतला मासा पाण्यांतच बरा.
 जलमें रहकर मगरसे बैर—पाण्यांत राहून मगराशीं वैर.
 जस बूढ़ा तस बनी बरात—जसा नवरदेव तशी बरात. नोकर मालका-
 विरुद्ध वागला तर नुकसान होतें.

जहँ जहँ चरण पड़ें सन्तनके तहँ तहँ भंटादार करै—या संताचे-दुष्ट
 माणसाचे-पाय जेथें लागतील तेथें सुखसमृद्धी नाहीशी होईल.

जहाँकी मिट्टी वहीं ले जाती है—जेथें मरण असेल त्या ठिकाणींच
 माणसाला देव ओढून नेतें. [(जेथें धन असेल तेथें लोक जमतीलच)

जहाँ गुड़ होगा वहीं चींटियाँ होंगी—गूळ असेल तेथेंच मुंगळे येतील
 जहाँ गुल होगा वहाँ काँटा भी होगा—जेथें सद्गुण आहेत तेथें एकादा
 दुर्गुण पण असणारच. [तेथें तक्रार होणारच.

जहाँ चार बासन होंगे वहाँ खटकेंगे भी—जेथें चार माणसें आहेत
 जहाँ देखे तवा परात वहाँ गुज़ारे सारी रात—जेथें खायला मिळ-
 ण्याची आशा असते तेथें मनुष्य अपमान सहन करूनसुद्धां बसतो.

जहाँ मुर्गा नहीं होता वहाँ क्या सवेरा नहीं होता—एकादा मनुष्य
 नसला म्हणून कोणाचें काम अडत नाही. कोंबडें झांकलें म्हणून उजाडा-
 वयाचें थोडेंच रहाते.

जाकी रही भावना जैसी, प्रभु मूरत देखी तिन' तैसी—(मनुष्य
 स्वतः जसा असतो तसाच दुसऱ्याला समजतो. (जशी भावना तसें
 प्रभुरूप त्याला दिसतें.)

जाके पाँव न फटी बिवाई, सो क्या जाने पीर पराई—ज्याला
 स्वतःला कष्ट सोसावे लागले नाहीत त्याला दुसऱ्याच्या दुःखाची काय
 कल्पना येणार.

जाको राखे साइयाँ मारि न सकि है कोय—देव तारी त्याला कोण मारी.
 जादू वह, जो सिरपर चढ़कर बोले—उघड प्रभाव दाखवितें तेंच खरें
 सामर्थ्य.

जानि न जाय निशाचर माया—दुष्ट माणसाची माया कांहींच कळत नाही.
 जान बची लाखों पाये—प्राण वांचले म्हणजे जणूं कांहीं लाख रुपये
 मिळविले. [बुवाडतो आणि चोर ओळखून मारतो.

जान मारे बनिया, पहचान मारे चोर—वाणी ओळखीच्या गिन्हाइकाल
जानवरोमें कौवा और मनुष्यमें नौवा—पस्यांत कावळा व माणसांत
जान है तो जहान है—जीव आहे तर जग आहे. [न्हावी, लुबे असतात.
जाना अपने बस, आना पराये बस—जाणें आपल्या हातीं येणें दुस-
न्याच्या हातीं. [करूं नये.

जाय लाख रहे साख—इभ्रतीसाठीं लाखाची हानी झाली तरी चिंता
जितना गुड़ डालोगे उतना ही मीठा होगा—जशी किंमत देणार तशीच
वस्तु मिळेल. [(शक्ति बाहेर काम करूं नये)

जितनी चादर देखो उतने ही पैर पसारो—अंथरण पाहून पाय पसरावे.
जितने मुँह उतनी बातें—जितकीं तोंडें तितक्या गोष्टी (एका गोष्टीबद्दल
अनेक रित्या वर्णन.)

जिसका ब्याह उसीके गीत—ज्याचें लग्न त्याच्यासाठींच गाणीं.

जिसकी उतर गई लोई, उसका क्या करेगा कोई—ज्यानें लाज सोडली
त्याचे कोण काय करूं शकणार.

जिसकी लाठी उसकी भैंस—ज्याचे हातीं ससा तो पारधी.

जिसके पास नहीं पैसा वह भला मानस कैसा—गरिबाला कोणीही
चांगला म्हणत नाही. [त्याच्या सेवेला सर्व तयार असतात.

जिसके हाथ लोई उसके सब कोई—ज्याच्याजवळ अधिकार आहे
जिसको पिया चाहे वही सुहागिन—जिन्यावर पतीचें प्रेम आहे तीच
खरी सौभाग्यवती. [देतो तेव्हां म्हणतात.

जिस डालपर बैठे उसीको काटे—आपल्या आश्रयदात्याला कोणी त्रास
जिस बरतनमें खाना उसीमें छेद करना—खात्या घराचे वासे मोजणें.
जीभ भी जली और स्वाद भी न आया—जीभही भाजली आणि
चवही कळली नाही. (फार कमी वस्तु मिळाली असतांना म्हणतात.)

जूँके डरसे गुदड़ी नहीं फेंकी जाती—उवांच्या मीतीनें गोघडी फेंकून
देत नाही. (कोणाच्या मीतिनें आपलें काम सोडूं नये.)

जूठा खाय मीठेके लालच—गोडाच्या लाभानें उष्टें खातो. (स्वार्थी
मनुष्य अपमान सोसतो)

जूते तो अवश्य मारे पर वे लाल थे—शालजोडींत गुंडाळून जोडे मारणें.
जे न मित्र दुख होहिं दुखारी, तिनहिं विलोकत पातक भारी—जो

- मित्र संकटांत मित्राला उपयोगी पडत नाही त्याचें तोंड पहणें पाप आहे.
जैसा दाम वैसा काम—दाम तसें काम.
जैसे कन्ता घर रहे वैसे रहे विदेश—घरी दारी कांहींच उपयोग नाही,
 निरुपयोगी माणसास म्हणतात.
जैसी करनी वैसी भरनी—करावें तसें भरावें.
जैसा गुरु वैसा चेला—गुरु तसा शिष्य.
जैसा देस वैसा भेस—देश तसा वेश (परिस्थितिप्रमाणें वर्तन.)
जैसी तेरी तिल चावरी, तैसे मेरे गीत—जशी देणावळ तशी धुणावळ.
जैसी बहे बयार, पीठ पुनि तैसी दोजै—वारा वाहील तशी पाठ द्यावी.
जैसे मियाँ काठके, वैसे सनकी दादी—मियाँ लाकडी त्यांना आंबाडीची
 दादी. (दोन्हीं सारखे जुळले म्हणजे म्हणतात.)
जैसे साँपनाथ वैसे नागनाथ—एका माळेचे मणी.
जो कहूँ मघामें बरसे जल, सब नाजोंमें होगा फल—मघां नक्षत्रांत
 पाऊस पडला तर सर्व पीक चांगलें येईल.
जो गरजते हैं वे बरसते नहीं—जे (ढग) गर्जतात ते पडत नाहीत.
 (फार बोलका काम करीत नाही.)
जो चढ़ेगा सो गिरेगा—चढेल तो पडेल. [शत्रु असतो.
जो ज्यादा करीब सो ज्यादा रकीब—अगदी जवळचा मनुष्यच जास्त
 जो बोले सो कुंडी खोले—युक्ति सांगेल त्यालाच काम करायला सांगणें.
जोरु टटोले गठरी, माँ टटोले अँतड़ी—बायको गाठोडे (धन) चाचपते
 आणि आई अंतःकरण चाचपते.
जो हल जोते खेती बाकी, और नहीं तो जाकी ताकी—जो नांगर
 चालवतो त्याची शेती आहे, नाहीतर मग प्रत्येकाची आहे.
**ज्यों केराके पातमें, पातपातमें पात, त्यों ज्ञानीकी बातमें, बात-
 बातमें बात**—जसें केळीच्या पानांत पान असतें तसेंच ज्ञानी माण-
 साच्या प्रत्येक शब्दांत ज्ञान असतें.
ज्यों ज्यों भीजे कामरी त्यों त्यों भारी होय—घोंगडी जसजशी भिजत
 जाते तसतशी ती जड होते. (मनुष्य अनुभवानें मोठा होतो)
ज्यों नकटेको आरसी होत दिखावे क्रोध—नकट्याला आरसा दाखविला
 कीं त्याला चीड येते. (कोणाला त्याचे दोष सांगू नये.)

झूठके पाँच नहीं होते—असत्याला पाय नसतात.

झूठका मुँह काला, सच्चेका बोलबाला—सत्याचा जयजयकार होतो व असत्याचें तोंड काळें होतें.

झोंपडीमें रहे महलोंका ख्वाब देखे—झोंपडींत राहतो आणि महालाचें स्वप्न पाहतो. (अलभ्य वस्तुंची इच्छा केल्यानें म्ह०).

टका हो जिसके हाथमें, वह बड़ा हो जातमें—ज्याच्या हातीं पैसा असतो तोच जातींत मोठा समजला जातो.

टकेका सब खेल है—पैशाचा सर्व खेळ आहे.

टिड्डीका आना अकालकी निशानी—टोळांचें येणें दुष्काळाचें चिन्ह.

टकेकी बुद्धिया नौ टका मुड़ाई—थोडा लाम व खर्च जास्त होतो तेव्हां म्ह०

टकेके वास्ते मसजिद ढाना—दोन पैशाकरितां देऊळ उध्वस्त करणें.

(स्वल्प फायद्याकरितां फार नुकसान करणें). [नेंच कार्य सिद्ध होतें.)

टेढ़ी अँगुलीसे ही धी निकलता है—वाकळ्या बोटांनेच तूप निघतें. (युक्ति-

टेढ़े पेड़की छाया भी टेढ़ी—वाईट वस्तूचा परिणाम वाईट.

ठंडा लोहा गरम लोहेको काटता है—थंड झालेलें लोखंड गरम लोखंडाला कापतें. (शांत मनुष्य क्रोधी माणसाचा पराभव करतो)

ठगाये सो ठाकुर कहाये—खर्च केल्यानें मनुष्य प्रसिद्ध होतो.

ठाला बनिया क्या करे, इस कोठीका धान उस कोठीमें धरे—रिकामा वाणी काय करतो, तर या कोठीतील धान्य त्या कोठींत भरतो.

ठोकर लगी पहाड़की तोड़े घरकी सील—वड्याचें तेल वांग्यावर.

(सशक्त माणसावरचा राग घरच्या माणसांवर काढतो तेव्हां म्ह०)

डफली बजी राग पहचाना—शिंतावरून भाताची परीक्षा. डफ वाजतांच राग (गाण्याचा) ओळखला.

डायन भी अपने बच्चेको नहीं खाती—डाकीणसुद्धां आपलें मूल खात नाहीं.

डायन भी दस घर छोड़कर खाती है—डाकीणसुद्धां दहा घरे सोडून खाते.

डूबतेको तिनकेका सहारा—बुडत्याला काडीचा आधार.

डूबा वंश कबीरका, उपजे पूत कमाल—सूर्यापोटी शनीश्वर.

ढाकके तीन पात—पळसाला पानें तीन.

तड़केका भूला साँझको घर आया तो वह भूला नहीं कहाता—उशीरां कां होईना चूक कळली म्हणजे झालें.

तबेलेकी बला बंदरके सिर—आकाशाची कुन्हाड कोल्हाच्या दांतांवर.

(पुष्कळांनी केलेले दोष एकाच्याच माथी मारले जातात तेव्हां म्ह०)

तलवारका घाव भरता है, बातका घाव नहीं भरता—तलवारीचा घाव भरून निघतो शब्दानें केलेली जखम भरून येत नाही. (कठोर वचन बोद्धे नये.)

ताकपर बैठा उल्लू, माँगे भर भर चुल्लू—नीच मनुष्य उच्चपदी बसला कीं सज्जनांना त्रास देतो. [श्रमानें मोठें काम होतें तेव्हां म्ह०]

तिनकेकी आड़ पहाड़—गवताच्या काडीच्या आड डोंगर, (थोळ्याच्या तिरिया तेल, हमीर हठ, चढै न दूजी बार—हठ प्रतिज्ञा आपली प्रतिज्ञा पूर्ण करतात. [अतिरेकी कल्पना.])

तीन कनौजिये तेरह चूल्हे—तीन कनोजी तेरा चुली. (सोबळ्याची तीन गुनाह खुदा भी घळशाता है—देवसुद्धां तीन अपराध माफ करतो. तीन बुलाये तेरह आये, दे दालमें पानी—तीन बोलावले, तेरा आले, वरणांत आणखी पाणी घाला.)

तीनमें न तेरहमें, मृदंग बजाये डेरेमें—कोणाच्या अध्यांत ना मध्यांत, घरांत बसून मृदंग वाजवितो. (कोणत्याही कामांत सामिल न होणें.)

तीन लोकसे मथुरा न्यारी—सर्व लोकांहून निराळ्या मार्गानें चालणारा. तीर नहीं तो तुक्का ही सही—कार्य सफल न झाले तरी उद्योग तर आहे. तुझमे तासीर सुहबते असर—खाण तशी माती, संगत तसा प्रभाव. तुझे पराई क्या पड़ी अपनी आप निबेड़—आपलें आपण पाहवें, दुसऱ्याची उठाठेव करूं नये.)

तुम डार डार, हम पात पात—ठकास महाठक.

तुरत दान महा पुण्य—वेळेवर केलेली मदत फार लाभदायक होते.

तुम्हारे मुँहमें धी शकर—तुमच्या तोंडांत तूप साखर.

तू भी रानी, मैं भी रानी, कौन भरे कुएँका पानी—तू हि राणी, मी हि राणी, कोण भरील विहिरीचें पाणी ?

ते ते पाँच पसारिये जेती लौंबी सौर—अंथरण पाहून पाय पसरावे.

तेल तिलोंसेही निकलता है—तिळांतूनच तेल निघतें. (उदार धनिक मनुष्यच दान देतो.)

तेलीका तेल जले, मसालचीका दिल जले—तेल्याचें तेल जळतें पण

मशालजीचें पोट दुखतें. (एकाचा खर्च पाहून दुसऱ्याला दुःख होतें तेव्हां म्ह०)

तेलीके बैलको घरही कोस पचास—तेल्याच्या बैलाला घरच्या घरीच पन्नास कोस चालावें लागतें. घरांतच पुष्कळ काम करणाराला म्ह०)

तेली खसम किया और फिर भी रुखा खाया—तेली नवरा केला तरी अन्न कोरडेंच खावें लागतें (श्रीमंतांचा आश्रयांत राहून सुद्धां जेव्हां कोणी तैराक ही झूबता है—पोहणाराच बुडतो. [दुःखी राहतो तेव्हां म्ह०)

थका ऊँट सराय ताकता है—थकलेला उंट धर्मशालेकडे पाहातो.

थूकका चाटना अच्छा नहीं—दिलेला शब्द परत घेणें चांगलें नाहीं.

थूकसें सच्ची नहीं सनता—(दांत कोरून पोट भरत नाहीं.) मोठीं कामें थोडक्यांत होत नाहींत.

थोडा खाना, इज्जतसे रहना—थोडें खावें, मानानें रहावें.

थोथा चना बाजे घना—उथळ पाण्याला खळखळाट फार. [नुकसान येतें.

थोडी पूँजी खसमको खाय—थोड्या भांडवलानें व्यापार करणाराला दबी बिल्ली चूहोंसे कान कतराती है—बलवान मनुष्य सुद्धां संकटांत दुर्बलांचीं बोलणीं ऐकतो.

दबतेको सब दबाते है—जो ऐकून घेतो त्याला सर्व दम देतात.

दबेपर चींटी भी चोट करती है—जास्त दुःख दिलें तर मुंगीसारखा क्षुद्र प्राणीसुद्धां आघात करतो.

दमका क्या भरोसा, आया न आया—जीवन क्षणभंगुर आहे.

दमडीकी बुढ़िया, टका सिर मुँडार्ई—दमडीची म्हातारी तिची दोन पैसे मुंडणावळ. (थोडा लाभासाठीं जास्त खर्च होतो तेव्हां म्ह०)

दमडीकी हाँडी गई, कुत्तेकी जात पहचानी गई—दमडीचें मडकें गेलें पण कुत्र्याची जात कळली.

दर्जीकी सुई कभी ताशमें कभी टाटमें—शिंप्याची सुई कधीं मरजरी कापडांत तर कधीं गोणपाटांत (वाटेल तें काम करायचें.)

दलालका दिवाला क्या, मस्जिदमें ताला क्या—दलालाचें दिवाळें कसलें वाजणार, मशीदीला कुलूप कसलें लागणार.

दाईसे पेट नहीं छिपता—दाईजवळ पोट लपवितां येत नाहीं.

दागूँलगाये लंगोटिया यार—लहानपणचा मित्रच उणें काढतो.

दाता दे, भंडारीका पेट फूले—दाता देतो आणि खजिनदार दुःखी होतो.
दादा कहनेसे बनिया भी गुड़ देता है—स्तुति केल्याने कार्य सिद्ध होते.
दादा ले और पोता बरते—फार टिकाऊ आहे.
दानकी बछियाके दांत नहीं देखे जाते—धर्माची गाईचे दांत तपासले
जात नाहीत. (फुकट मिळेल तें ध्यावें.)

दाना दुष्मन नादान दोस्तसे बेहतर—शहाणा शत्रु मूर्ख मित्रापेक्षां बरा.
दालभातमें मूसळचंद—दोन माणसांत उगीच तिसरा येतो तेव्हां म्ह०
दिन ईद रात शब्बरात—मनुष्य नेहमीं सुखांत असतो तेव्हां म्ह०
दिनको सोवे रोड़ी खोवे—जो दिवसा निजतो त्याचा धंदा बुडतो.
दिननके फेरसे सुमेरू होत माटीको—काळ फिरला की सुवर्ण मेरूही
दियातले अंधेरा—दिव्याखालीं अंधार. [मातीचा बनतो.
दिल लगा गधीसे तो परी क्या चीज़ है—प्रेम आंघळें असतें.
दीपककी रविके उदय, बात न पूछे कोय—सूर्योदय झाल्यावर दिव्याला
कोण विचारतो. (नगान्याची घाई तेथें टिमकी तुझे काई.)

दीवारके भी कान होते हैं—भिंतीला सुद्धां कान असतात.
दीवाल रहेगी तो लेव बहुतेरे चढ़ेंगे—भित उभी असली तर गिलावे
हवे तेवढे चढतील.

दुधार गायकी लात भली—दुभत्या गायीची लाथ बरी. [शकला आहे.
दुनियाका मुँह किसने बंद किया है—बोलणाराचें तोंड कोण बंद करूं
दुनिया उगिये मक्करसे, रोटी खाइये शक्करसे—जगाला लबाडीनें फस-
वावें आणि साखरेशीं भाकरी खावी. [नाही आणि बाजंज्याला ताट.
दुलहाको पत्तल नहीं, बजानियेको थाल—नवरदेवाला पत्रावळसुद्धां
दूधका जला छाँल फूँककर पीता है—दुधानें तोंड भाजलें कीं मनुष्य
दूरके ढोल सुहावने—दुरून डोंगर साजरे. [ताकसुद्धां कुंकून पितो.
देना थोड़ा दिलासा बहुत—देणें थोडें आश्वासन फार. [पाहणार.
देखनेमें ना, सो चक्कनेमें क्या—दिसायला वाईट त्याला चालून कोण
वेशी कुतिया विलायती बोली—स्वदेशी कुत्री आणि विलायती मुंकरें.
देहधरेको दंड है—देहधारी प्राण्याला दुःख रोगादि असणारच.
दो घरका पाहुना भूखा रह जाता है—दोन घरचा पाहुणा उपाशी राहतो.
दोनों हाथोंमें लड्डू हैं—दोन्ही बाजूनें लाम आहे.

दोस्तीमें लेन देन बैरका मूल—पेशाची देव वेव मैत्री तोडतो [वांकविलात-
दौलतमंदकी पोरीपर सब सिजदा करते हैं—श्रीमंतापुढें सर्व मान
घनवतीको काँटा लगा, दौड़े लोक हज़ार। निर्धन गिरी पहाड़से, कोई
न आया कार—श्रीमंतिणीला कांटा बोचला तर हज़ारों लोक धावले, गरीब

डोंगरावरून पडली तर कोणी मदत केली नाही. [ओळखू येते-

धानका गाँव पुआलसे जाना जाता है—भातशेतीचें गांव पेंढीवरून
धीरज, धर्म, मित्र अरु नारी, आपत्काल परखिये चारी—धैर्य, धर्म,
मित्र आणि स्त्री यांची परीक्षा संकट काळीच होते.

धूपमें बाल सफेद नहीं किये हैं—आम्हाला ही कांहीं अनुभव आहे.
घोबिनपर बस न चले, गधैयाके कान उमेठे—परटिणी पुढें कांहीं
चालत नाही, गाढवाचे कान उपटतो.

घोबीका कुत्ता, घरका न घाटका—त्रिशंकु सारखी स्थिति.

घोबीके घर पड़े चोर, वह न लुटा, लुटे और—घोब्याच्या घरी चोरी
शाली तर त्याचें कांहीं जात नाही, दुसऱ्याचेच कपडे जातात.

घोबी बसिकै क्या करे दिगंबरोँके गाँव—नागव्यांच्या गांवांत वस्ती
करून घोब्याचें चालणार नाही. [तें पांढरें होत नाही.

घोये ही सौ बारके काजर होय न सेत—काजळ किती जरी धुतलें तरी
नंग बडा परमेश्वरसे—डुबा मनुष्य ईश्वरापेक्षा मोठा असतो.

नंगी क्या नहायगी, क्या निचोड़ेगी—नागवी काय भिजविणार आणि
काय पिळणार ?

न देनेके नौ बहाने—चावयाचें नसलें म्हणजे सतरा ढोंग सुचतात.

न इधरके रहें न उधरके—इकडचे नाही आणि तिकडचे नाही.

नक्कारखानेमें तूतीकी आवाज़—नगाऱ्याची घाई तेथें टिमकी तुजें काई.

न जीनेकी शादी न मरनेका ग़म—जगण्याची खुशी नाही. मरण्याचें
दुःख नाही. (सोयर सुतक कांहींच नाही.)

नटनी जब बाँसपर चढ़ी तो घूँघट क्या—एकदां काम पत्करल्यावर
लाज कशाची ? [कधी तरी नष्ट होणारच

नदी किनारे रुखडा, जब तब होय बिनास—नदीच्या कांठचें झाड
नदीमें रहकर मगरसे बैर—जळांत राहून मगराशीं बैर.

न नौ मन तेल होगा; न राधा नाचेगी—काम करायचें नसेल तेव्हां विल-

क्षण अटी घालतात.

नया नौ दिन, पुराना सौ दिन—नव्या नऊ दिवस, जुन्या शंभर दिवस—
नये नये हकीम और नई नई बातें—नवे नवे अधिकारी आणि नव्या
नव्या गोष्टी. [(भांडणाचें मूळच नष्ट केलें पाहिजे.)

न रहेगा बाँस न बजेगी बांसुरी—वेळ नसला तर पावा वाजणार नाही.
नार्हकी बरातमें जने जने ठाकुर—न्हाव्याच्या वरातींत प्रत्येक जण ठाकुर—
नार्ह नार्ह बाल कितने ? जजमान अभी सामने आ जायेंगे—लवकरच
समजणाऱ्या गोष्टीबद्दल विचारतात तेव्हां म्हणतात.

नाक कटी पर हट न हटी—नाक कापलें गेलें पण हट्ट गेला नाही.

नाक काटके दुशालेसे पोंछना—कोणी एकाद्याचें नुकसान करून सहानु-
भूति दाखवतो तेव्हां म्ह०

नाक दबानेसे मुँह खुलता है—नाक दाबलें कीं तोंड उघडतें.

नाच न जाने आँगन टेढ़ा—नाचतां येईना आंगण वाकडें.

नाचनेवालोंके पाँव थिरकते हैं—उद्योगी मनुष्य कधीं स्वस्थ बसायचा नाही.

नानीके आगे ननिहालकी बातें—आजीलाच आजोळच्या गोष्टी सांगणें.

नानीके ठुकडे खावे, दादाका पोता कढलावे—आजीच्या (आईची
आई) घरीं ठुकडे मोडतो आणि आजोबांचा (वडीलांचे वडील) नाक
म्हणवतो. [नातवानें (मुलीचा मुलगा) दानधर्म केला.

नानी खसम करे, दोहता चट्टी भरे—आजीनें पुनर्विवाह केला आणि

नाम बड़े अरु दर्शन खोटे—नांव मोठें दर्शन खोटे.

नाम बढ़ावे दाम—नांव मोठें असलें म्हणजे किंमत वाढते.

नापे सौ गज फाड़े न एक गज—आश्वासनें देऊन कांहीं करीत नाही

नाम लेवा न पानी देवा—कोणी जिवंत नाही. [तेव्हां म्ह०

नामी चोर मारा जाय, नामी शाह कमा खाय—प्रसिद्ध चोर मारला
जातो आणि प्रसिद्ध व्यापारी खूप संपत्ति मिळवितो.

नार मुई, घर संपति नासी, मुँड मुँडाय भये संन्यासी—बायको मेली
व सर्व वैभव गेलें, म्हणून मुंडण करून संन्यासी झाले.

नारियलमें पानी, नहीं जानते खट्टा कि मीठा—नारळांत पाणी, तें
आंबट आहे कीं गोड सांगतां येत नाही. (संदेहास्पद गोष्ट असते
तेव्हां म्हणतात.)

निर्बलके बल राम—गरिबांचा वाली परमेश्वर. [पडाबयाचाच.

नीम हकीम, खतरे जान—अर्धवट वैद्य असला म्हणजे जीव धोक्यांत नेकी और पूछ पूछ—एकाद्याचें कल्याण करावयाचें आहे तर त्यांत काय नौकरी ताडकी छाह है—नोकरीला स्थिरता नसते. [विचारावयाचें.

नेकी कर, कुपेंमें डाल—निष्काम कर्म करा.

नौ जानते हैं छः नहीं—नऊ माहीत आहेत सहा नाही.

नौ दिन चले अढाई कोस—नऊ दिवसांत अडीच कोस चालला. (फार कमी काम केलें.)

नौ नगद न तेरह उधार—उधारपेक्षां रोख मिळालेलें चांगलें.

नौ सौ चूहे खायके, बिल्ली चली हजको—करून करून भागली आणि देव पुजायला लागली. (फार अपराध करून कोणी साधुत्व दाखवतो तेव्हां म्ह०)

पंच कहे बिल्ली तो बिल्ली ही सही—सर्व म्हणतात तेंच आपण म्हणावें.

पंच जहाँ परमेश्वर—पंचामुखी परमेश्वर.

पंचों और मसालची इनकी बलदी रीति, और दिखाये चांदनी आप अँधेरे बीच—पंच आणि मसालजी या दोघांची रीत उलटीच आहे. हे दुसऱ्याला उजेड देतात व स्वतः अंधारांत रहातात.

पंचोंका कहना सिरमाथे, मगर परनाला तो यहीं रहेगा—पंचांची आज्ञा शिरसामान्य पण मोरी तर आहे तेथेंच रहाणार.

पछवाँ चले, खेती फले—पश्चिमेकडचा वारा वहातो तेव्हां शेती पिकते.

पछवा हवा ओसावे जोई, घाघ कहे घुन कबहुँ न होई—घाघ म्हणतो पश्चिमेकडील वाऱ्यांत जें धान्य वारविलें जातें त्यांत कीड होत नाही

पढ़े तो हैं पर गुने नहीं—पुस्तकीज्ञान आहे पण व्यवहारज्ञान नाही.

पढ़े फारसी बेचे तेल, यह देखो कुदरतका खेल—काय दैवाची लीला ! पहा, विद्वान झाला पण तेल विकण्याचा धंदा करतो.

पत्थरोंको जोंक नहीं लगती—दगडाला जळ लागत नाही.

पर उपदेश कुशल बहु तेरे, आचारहि ते नर न घनेरे—लोकां सांगे ब्रह्मज्ञान, आपण कोरडा पाषाण.

पराधीन सपनेहु सुख नहीं—परतंत्र माणसाला कधींच सुख मिळत नाही.

पराये मुंड लछमीनरायन—हलवाऱ्या घरावर तुळशीपत्र.

पहले आत्मा फिर परमात्मा—आधीं पोटोबा मग विठोबा.

पहले लिख अठ पीछे दे, कमती हो तो मुझसे ले—आधीं लिही मग दे, कमी असले तर माझ्याजवळून घे. (व्यवस्थित लिहिण्याने चूक

पहले भीतर तब देवता पितर—आधीं पोटोबा मग विठोबा [होत नाहीं.]

पाँच पंच मिली कीजै काज, हारे जीते नाहीं लाज—पांच जणांनीं मिळून केलेल्या कामांत यशापयशाची लाज नसते.

पाँचे आम पचीसे महुआ, तीस बरसमें इमली कहुआ—पांच वर्षांत आंबा, पंचवीस वर्षांत महुआ आणि तीस वर्षांत चिंच आणि कॉफीचे

पाँचों उँगलियाँ धीमें—लामच लाम होणें. [झाड फळतात.

पाँचों उँगलियाँ समान नहीं होतीं—पांची बोटे सारखीं नसतात.

पानी पीकर जात पूछना—पाणी प्याल्यावर जात विचारावयाची नाहीं.

पानी मथनेसे धी नहीं निकलता—पाणी घुसळून तूप निघत नाहीं.

पासका कुत्ता दूरका भाई—दूर देशी असलेल्या भावापेक्षां जवळचा कुत्रा बरा, कारण तो वेळेवर उपयोगी पडतो.

पियै रुधिर पय ना पियै, लगी पयोधर जोंक—जळू स्तनाला लावली तरी ती रक्तच शोषते, दूध पीत नाहीं. (नीच माणसें अवशुणच ग्रहण करतात.)

पीर, बबरची, मिस्ती, खर—ब्राह्मणाचा उपयोग चार प्रकारांनीं होतो, १ भट, २ आचारी, ३ मिस्ती, आणि ४ ओझे वाहणारें गाढव.

पूछे न आछे, मैं दुलहिनकी चाची—कोणी विचारीत नाहीं तरी अहो मी नवरीची चुलती आहे. [सुद्धां जाऊन पोंचतो.

पूछते पूछते दिह्नी चले जाते है—विचारीत विचारीत मनुष्य दिह्नीला:

पूत आपनो सबको प्यारो—आपला मुलगा सर्वांनाच प्रिय असतो.

पेट जो चाहे सो करावे—पोटासाठीं माणूस वाटेल तें करतो.

पैसा कहीं पेड़पर नहीं फलता—पैसे कष्ट केल्याशिवाय मिळत नाहीं.

पेट पालना कुत्ता भी जानता है—पोट कुत्रासुद्धां भरतो.

प्यासा कुएँके पास जाता है, कुआँ प्यासेके पास नहीं जाता—तहानेला मनुष्य विहिरीजवळ जातो, विहिर तहानेलेल्याजवळ जात नाहीं.

प्रभुता पाइ काहि मद नाहीं—सत्तेचा मद कोणाला येत नाहीं ?

प्रेममें नेम कहाँ—प्रेमांत नेम कुठला ? [जवळ नाहीं लोटा कीं थाली.

फटकचंद गिरधारी, जिनके पास न लोटा थारी—फटकचंद गिरीधारी,

फटा मन और फटा दूध फिर नहीं मिलते—अंतरलेलें मन आवि
नासलेलें दूध पुन्हां जुळत नाहीत.

फतह और शिकस्त खुदाके हाथ हैं—हार जीत परमेश्वराचीन.

फलकी डाल नीचेको झुकती है—सज्ज कधी घमेंड करीत नाही.

फलेगा सो झड़ेगा—चढेल तो पडेल; पिकेल तें पडेल.

फालुदा खाते दाँत डूटे तो बलासे—मुटणाच्या संकटासाठीं कुरकुर
करून काय उपयोग. [असें सांगणें.

फिसल पड़ेकी हर गंगा—एकादें काम बिघडलें कीं तें मुद्दाम तसेंच केलें

फूल टहनीहीमें अच्छा लगता है—फूल फांदीवरच शोभतें.

फूल नहीं पैखड़ी ही सही—फार नाही तर थोडेंसुदां चालेल.

बंदरके हाथ आइना—माकडाच्या हातीं आरसा.

बंदर क्या जाने अदरकका स्वाद—माकडाला आल्याची चव कळत नाही.

बंदा जोड़े पली पली, अरु राम लुढ़ाये कुप्पा—मनुष्य पळी पळी जम-
वितो आणि देव बुधला सांडतो. [खाणार म्हणतो चव नाही.

बकरीकी जान गई, खानेवालेको मज़ा न आया—शेळीचा जीव गेला

बकरीनें दूध दिया पर मेंगनी डालकर—मन दुखवून उपकार करायचे.

बकरेकी माँ कबतक खैर मनथिगी—बकऱ्याची आई त्याला कुठवर जपणार.

बगलमें छुरी मुँहमें राम—तोंडानें मित्रत्वाच्या गोष्टी बोलून मनांत
वैर धरणें. [तेंच चांगलें समजावें.

बजा कहे जिसे आलम, उसे बजा समझो—जग ज्याला चांगलें म्हणतें

बड़ी फज़र चूल्हेपर नज़र—सकाळ झाली आणि खाण्याची चिंता.

बड़े आदमीने दाल खाई तो कहा सादा मिज़ाज है, गरीबने खाई तो

कहा कंगाल है—मोठ्या माणसानें वरण खाल्लें तर तो त्याचा साधेपणा आहे,
गरीबानें खाल्लें तर तो मिवारडा आहे.

बड़े चोरका हिस्सा नहीं—मोठ्या चोराला वाटणी लागत नाही. त्याच्याच
हातीं सर्व माल असतो. तो वाटेल तितका घेतो.

बड़ेके कहेका और आवलेके खायेका स्वाद पीछेसे आता है—वडि-
लांचें सांगणें आणि भावळ्याचें खाणें यांचा फायदा मागाहून कळतो.

बड़े बरतनकी खुरचन भी बहुत है—मोठ्या भांड्याची खरवड पण पुष्कळ
निघते. (भीमंत गरीब झाला असतांना म्ह०)

बड़े बोलका सिर मीचा—गर्वाचें घर खाली. [छोट्यांची कामगिरी अधिक.
बड़े मियाँ तो बड़े मियाँ छोटे मियाँ सुभान भल्लाह—मोठ्यापेक्षां
बड़ोंके कान होते हैं आँख नहीं—मोठ्या माणसांना कान असतात डोळे
नसतात. (ते दुसऱ्याचें म्हणणें ऐकतात).

बद अच्छा बदनाम बुरा—वाईटपणा बरा पण खोटा कलंक वाईट.
बन गयेके ल लजी, बिगड़ गयेके चूतिया—काम झालें तर लोक स्तुति
करतात, बिघडलें तर शिव्या देतात.

बनिक पुत्र जाने कहा, गढ़ लेवेकी बात—ज्याचें काम त्यालाच साधतें.
बनियेकी सलाम बेगरज़ नहीं होती—मतलबाशिवाय वाणी कोणत्याही
कामांत हात घालीत नाही. [बावन होतात.

बरसे सावन तो हों पाँचके बावन—भावणांत पाऊस पडला तर पांचाचे
बर भल वास नरक कर ताता, दुष्ट संग जनि बेहि विधाता—
नर्कवास चालेल पण हे देवा, दुष्टाची संगत देऊं नको.

बहता पानी निर्मला, बँधासो गंदा होय; साधु तो रमता भला, दाग
न लागे कोथ—वाहतें पाणी जसें निर्मळ असतें तसा साधु नेहमी फिरता
असावा म्हणजे त्याला डाग लागत नाही.

बहुते जोगिन मठ उजाड़—पुष्कळ योगी एका मठांत जमले कीं ते मठ
उजाड़ करून जातात. [माहीत.

बाँझ क्या जाने प्रसवकी पीड़ा—वांझेला बाळंतिणीच्या वेणा काय
बाँबीमें हाथ तू डाल, मंत्र मैं पढ़ूँ—सापाच्या बिळांत हात तूं घाल मी मंत्र
म्हणतो. (दुसऱ्याला संकटाचें काम आणि आपल्याला आरामाचे.)

बाँह गहेकी लाज—ज्याला आश्रय दिला त्याचें रक्षण शेवटपर्यंत करावें.

बातोंसे काम नहीं चलता—गप्पा मारून पोट भरत नाही.

बाप न मारी पीढ़री, बेटा तीरंदाज़—बापानें कधीं चिमणी मारली नाही
मुलगा म्हणे मी धनुर्धारी आहे.

बाप भला न भैया, सबसे भला रुपैया—जगांत बाप, भाऊ कोणी चांगलें
नाहीं, सर्वांत उत्तम रुपया आहे. [येतेच.

बार बार चोरकी एक बार साहकी—कधीं ना कधीं चलाखी उघडकीस
बारह बरस दिली रहे भाइही झोंका—गंगेत राहून कोरडेच.

बारह गौबका चौधरी, अस्सी गौबका राव, अपने काम न आय तो

ऐसी तैसीमें जाव—फार श्रीमंत असुन जो आपल्या उपयोगी पडत
नाहीं तो काय उपयोगाचा.

बाधन तोले पाव रत्ती—शंभर टके बरोबर. [नको.

बासी बचे न कुत्ता खाय—शिळें रहायला नको आणि कुत्र्यानें खायला
बाहर टेढो फिरत है, बाँबी सुघो साँग—स्वतःच्या घरांत चोरसुद्धां
साव असतो.

बाहे असोद न एक बार, अब क्यों बाहे बारंबार—आषाढांत एकदांसुद्धां
नांगरली नाही आतां वारंवार नांगरून काय होणार.

बिंध गया सो मोती, रह गया सो सीप—बिंधलें तें मोती, राहिला तो
शिंपला. (कामांत लागलेलें उपयोगी, राहिलेलें निरूपयोगी.)

बिच्छूका काटा रोवे, साँपका काटा सोवे—बिंचू चावलेला रडतो, साप
चावलेला मरतो. (मोठी मार फार बाईट.) [काम करणें.

बिच्छूका मंतर न जाने साँपके बिलमें हाथ—योग्यता नसतांना एकादें
बिना आई कोई मरता नहीं—मरणा वांचून कोणी मरत नाही.

बिन मोंगे मोती मिले, मोंगे मिले न भीख—न मागतां मोती मिळतें,
मागून भीकसुद्धां मिळत नाही. [पाजीत नाही.

बिना रोये माँ भी दुध नहीं पिलाती—रडल्यावांचून आईसुद्धां दूध
बिल्लीके भागों छीका टूटा—शिक्याचें तुटलें बोक्याचें साधलें. (अनायास
काम होतें तेव्हां म्हणतात.)

बिल्ली खायगी नहीं तो लुटकायगी—दुष्ट मनुष्य उगीच त्रास देतो.

बिस्मिल्ला ही गलत—आरंभीच चुकलें. [आतां पुढचा विचार करा.

बीती ताहि बिसार दे, आगेकी सुधि लेय—झालें गेलें गंगेला मिळालें,

बीमारकी रात पहाड़ बराबर—आजान्याला रात्र डोंगरासारखी वाटते.

बूंदसे गई सो हौजसे नहीं आती—एका येवानें जी प्रतिष्ठा गेली ती
हौदानें भरून निघणार नाही.

बैरमानीका मुँह काला—अप्रामाणिकता वाईट आहे. [लहान कामसुद्धां बरें.]

बैठेसे बेगार भली—बेकारीपेक्षां बिगारी बरी. (कांहीं काम नसतांना

बैलका बैल गया, नौ हाथ पगहा भी गया—हेंही गेलें आणि तेंही गेलें.

बोये पेड़ बबूलके, आम कहाँते खाय—जसें केलें तसें फळ पावलें.

ब्याह नहीं किया तो क्या, बरात तो गये हैं—लग्न नाही केलें पण

मांडवाखालून गेलों आहोंत.

ब्राह्मण, ठाकुर, लाला, तीनोंका मुँह काला, तीनोंको देश निकाला—

ब्राह्मण, जमीनदार, आणि व्यापारी यांचें काळें होवो, यांना हद्दपार भई गति साँप छछूंदर केरी—इकडे आड तिकडे विहीर. [केळें पाहिजे.. भरी जवानी माँझा ढीला—तरुण अवस्थेंतच अशक्त होणें. [सोडणें.) भरी थालीमें हात मारना—भरलें ताट लाथाडणें. (चालू कमाईचें काम भरे पेट शक्कर खारी—भरल्या पोटावर साखर ही खारट लागते.

भागते भूतकी लंगोटी ही सही—चोराची लंगोटी मिळाली तर तीहि बरी. भानु उदय दीपक कहि कामा—सूर्य उगवल्यावर दिव्याचा काय उपयोग ? भादोंके मेहसे दोनों साखकी जड बँधती है—भाद्रपदाच्या पावसानें दोन्ही पिकांचीं मुळें पक्की होतात. (वेळेवर केलेलें काम लाभदायक होतें.)

भादोंमें जो बरवा होय, काल पछोकर जाकर रोय—भाद्रपदांत पाऊसा पडला कीं, दुष्काळ पसरतो आणि रडतो.

भा विधिना प्रतिकूल जबै, तब ऊँट चढै पर कूकर काटे—दैव फिरलें म्हणजे उंटावर बसलेल्यालासुद्धां कुत्रें चावतें. (नशीब वांकडें झालें म्हणजे हलकटसुद्धां छळतो.)

भीखके टुकड़े बज़ारमें डकार—दुसऱ्याच्या जोरावर शेखी मिरविणें.

भूख लगी तो घरकी सुझी—भूक लागली कीं घर आठवतें.

भूखमें गुल्लर ही पकवान—भूकेंत बेचव खाणेंसुद्धां मिठाई वाटतें.

भूखे भजन न होय गुपाला—उपाशीं पोटीं भजन होत नाहीं.

भूल गये रागरंग, भूल गये छकड़ी, तीन चीज़ें याद रह्यीं, नोन, तेल, लकड़ी—संसारंत पडलें कीं, नाचरंग, सहली सर्व विसरून जातात. फक्त मीठ, तेल आणि सर्पणाचीच आठवण रहाते.

मेड पै ऊन किसने छोड़ी—मेंढीच्या अंगावरची लोंकर कोण सोडील.. (मूर्ख श्रीमंताला सर्वच छुवाडतात.)

भैंसके आगे बीन बजे, भैंस बैठी पगुराय—गृहीपुढें वीणा वाजविली तरी ती शांतपणें रबंथ करीत असते. (गाढवापुढें वाचली गीता, कालचा गोंधळ बरा होता) मूर्खाला उपदेश निरुपयोगी.

भोरका मुर्गा बोला, पंछीने मुँह खोला—पहाटेला कोंबडा आरवला कीं, पक्षी बोळू लागतात.

भोकते कुत्ते को रोटी का टुकड़ा—मुंकाणाच्या कुऱ्याच्या तोंडावर भाकरीचा तुकडा टाकला की तो गप्प बसतो. (स्वार्थासाठी विरोध करणाराला काही देऊन आपलें काम साधवें.)

भौर न छोडे केतकी तीखे कंटक जान—कैवल्याचे कांटे तीक्ष्ण असले तरी मुंगा तेथून जात नाही (प्रेमी संकट सोसूनसुद्धा प्रियकराला सोडत नाही.)

मँगनीके बैलके दाँत नहीं देखते—फुकट मिळालेली वस्तु परीक्षा केल्याशिवाय ध्यावी. [मोठ्यावर लहान आक्रमण करतो तेव्हां म्ह०]

मच्छड्को हूमलो भयो, हाथी ऊपर आज—हत्तीवर डांसाचा हल्ला मच्छलीके बच्चोंको तैरना कौन सिखावे—माशाच्या पोरानां पोहायला कोण शिकवितें. [जातिस्वभाव जात नाही.]

मजनूको लैलाका कुत्ता भी प्यारा—मजनूला लैलाचें कुत्रेंसुद्धा आवडतें. (प्रियकराची प्रत्येक वस्तु आवडते.)

मनके लड्डुआंसे भूख नहीं मिलती—मनचे मोदक खाऊन भूक जात नाही (नुसत्या कल्पनेनें कार्यसिद्ध होत नाही.)

मन चंगा तो कठौतीमें गंगा—ज्याचें हृदय शुद्ध असतें त्याच्या घरीच मनचलेका सौदा है—लहर लागली की विकत घेतले. [गंगा आहे.]

मन भावे मूँड हिलावे—नको नको नि पायलीचें चाखों.

मर्जे बढ़ता गया, ज्यों ज्यों दवाकी—औषध घेतलें तों तों रोग वाढतच चालला. (प्रयत्न करूनहि काम होत नाही तेव्हां म्हणतात.)

मरता क्या न करता—मरायला तयार झालेला मनुष्य वाटेला तें कराबल भीत नाही. [काळ सोकावतो.]

मरनेका नहीं, यमके पहुँचनेका डर है—महातारी मेल्याचें दुःख नाही पण

मरे तो शहीद, मारे तो मज्जी—मेल्य तर हुतात्मा, जिकल्य तर धर्मवीर.

मलयगिरीकी भीलकी, चंदन देत जसाय—मलय पर्वतावरील भिळीण चंदन चुलीत जाळते. (सहज मिळणाऱ्या वस्तूची किंमत होत नाही.)

माँके पेटसे कोई सीखके नहीं निकलता—आईच्या पोटांतून कोणी शिकून येत नाही. (प्रत्येकाला काम शिकावें लागतें.)

माँगे हरइ से कहेऊन—हस्तक समक्षितल तद बेहडा दिख.

मानका पत्त अमानका लड्डू—मानाचें पाच चंगारें, अपमानाचा लड्डू सुद्धा नको. [म्हणून रहाणार.]

मान न मान मैं तेरा मेहमान—माना अगर मानूं नका, मी तुमचा पाहुणा.
मानों तो देव नहीं तो पत्थर—मानला तर देव नाही तर धोंडा.

मायाको माया मिले कर कर लंबे हाथ—पैसाकडे पैसा जातो.

माया तेरे तीन नाम, परशा, परसू, परसराम—जगांत ज्याच्याजवळ
पैसा नाही त्याला लोक परक्षा म्हणतील, मध्यम स्थितीतील माणसाला
परसू म्हणतील व श्रीमंताला परशराम म्हणतील.

मारके आगे भूत भागे—माराला मिऊन भुतें सुद्धां पळतात.

मारतोंके पीछे और भागतोंके आगे—मारणाराच्या मागे आणि पळ-
णाराच्या पुढे. [वापरला जातो.

माले मुफ्त दिले बेरहम—माल फुकटांत मिळाला म्हणजे वाटेल तसा
मियाँकी जूती मियाँके सिर—ज्याच्या तंगड्या त्याच्याच गळ्यांत.

मियाँ बीबी राजी तो क्या करेगा काज़ी—वधू वर राजी असल्यावर
भटजी काय करणार.

मिस्सोंसे पेट भरता है किस्सोंसे नहीं—अजानें पोट भरतें गोष्टीनें नाहीं.
मुँहकी मीठी हाथकी झूठी—खोटी आशा देणारी.

मीठा मीठा गप्प, कडुवा कडुवा थू—(खायला मी, लढायला तुम्ही)
फायदेशीर असेल तें आपलें हानिकारक असेल तें दुसऱ्यांचें

मंगूरका सिर नीचा—गर्वाचें घर खाली. [धर्मात्मा सुद्धां स्वीकारतो.

मुफ्तकी शराब काज़ीको भी हलाल है—फुकट मिळालेली त्याज्य वस्तु

मुँहसाँगी तो मौत भी नहीं मिलती—इच्छानुसार मरण सुद्धां मिळत नाही.

मुर्गीको तकलेका धाव भी बहुत है—गरिबाचें थोडें जरी नुकसान झालें
तरी तें त्याला पुष्कळ आहे. [योग्यता असते तेव्हां म्ह.

मुल्लाँकी दौड़ मसजिद तक—सरळ्याची धाव कुंपणापर्यंत. (सीमित

मृग, बांदरा, तीतर, मोर, थे चारों खेतीके चोर—हरीण, माकड,
तित्तर आणि मोर हे शेतीचा नाश करणारे आहेत.

मेंढकीको भी जुकाम हुआ—क्षुद्र मनुष्य मोठेपणाचा आत्म आणून वागूं
मोम नहीं कि पिचल जाय—फटोर हृदयी आहे. [लग्नतो तेव्हां म्हण.

मेरी ही किछी, मुझीसे खोई—माझीच मांझी आणि मलाच सुरकावते.

मेघकी नाक है, सिंघ के बगैरे फुलवने—मेघाचें नाक आहे वाटेकडे तिकडे
वळवा. (सरल माणसाकडून वाटेल तें काम करून घेतें.)

मौकेका घूँसा तलवारसे बढ़कर—वेळेवर (नेम धरून) मारलेला गुदा
तलवारीच्या बारापेक्षां जास्त काम करतो.

मौत और ग्राहक क्या पता किस वक्त आ जायँ—मरण आणि गिन्हा-
इक कधी येतील त्याचा नेम नसतो.

मौतकी दारू नहीं—मरणावर औषध नाही.

म्याऊँकी ठोरको कौन पकड़े—मांजराच्या गळ्यांत घंटिका कोण बांधणार.

यह मुँह और मसूरकी दाल—मसुराची डाळ मागणाऱ्याचें तोंड तर पाहा.
(योग्यतेपेक्षां जास्त मागतो तेव्हां म्हण०)

यहाँ कुम्हड़ बतिया कोऊ नहीं । जो तर्जनी देखत मरि जाहीं—किती
डोळे वटारले तरी मी कांहीं त्यांत मावणार नाही. (कोणी भीति दाख-
वतो तेव्हां म्हण.) [चालणार नाही.

यहाँ तुम्हारी दाल नहीं गलेगी—माझ्यापुढें तुमची लुचेगिरी

यहाँ अच्छों अच्छोंके पर जलते हैं—फार शक्तिशाली आहे.

या हँसा मोती चुगे या लंघनकर जाय—प्रतिष्ठित मनुष्य दुःखांत सुद्धां
वाईट काम करित नाही.

यहाँके बाबा आदम ही निराले हैं—येथील सर्वच विचित्र आहे.

या बेईमानी तेरा ही आसरा—मनुष्य फार बेईमान असतो तेव्हां म्हणतात.

रखपत रखापत—तूं दुसऱ्याची पत ठेव दुसरे तुझी ठेवतील.

रघुकुल रीति यही चली आई, प्राण जाय पर वचन न जाई—रघु-
कुलाची ही रीत आहे कीं प्राण गेला तरी वचन मोडलें जात नाही.

रवि नहीं लखियत बारि मसाल—सूर्य पहायला मशालीची गरज नसते.

रविहँकी इक दिवसमें तीन अवस्था होय—स्थिति बदलत राहते.

रस्ती जल गई पैठन न गई—सुंम जळलें पण पीळ गेला नाही.

(अमिमानी नाश पावल्यावर सुद्धां घमेंड सोडीत नाहीं तेव्हां म्हणतात.)

राजहंस बिनको करे, छीर नीरको दोय—राजहंसाशिवाय दूध व पाणी
वेगळें कोण करणार.

राजा, योगी किसके मीत—राजा व योगी कोणाचेच मित्र नसतात.

रात थोड़ी और स्वांग बहुत—वेळ थोडा आणि काम जास्त आहे.

रामनाम अपना, परया माल अपना—रामनाम जपायचें व दुसऱ्याचा
माल लुबाडायचा.

रुख ना विरिछ तहाँ रेंड परधान—निरस्ते पादपे देशे ऐरंडोपि दुभायते.

रुपया पारखै बारंबार, आदमी परखै एकबार—रुपयाची पारख बारंबार
केली जाते माणसाची एकदांच होते. [भांडणाचें मूळ यष्टा.

रोगका घर खाँसी, झगडेका घर हाँसी—रोगाचें मूळ खोकला आणि
रोज कुआँ खोदना, रोज पानी पीना—रोज विहीर खणायची आणि रोज
पाणी प्यायचें. [आल्यावर त्यांना सोडूं नये.

रोजगार और दुश्मन बारबार नहीं मिलते—रोजगार व वैरी हातांत
रोजा छुडाने गये तो नमाज़ गले पड़ी—उपासांतून सुटका करून
ध्यावयास गेलें तर उपासाबरोबर नमाज़ही गळ्यांत पडली. [तसा आहे.

रोते क्यों हो ? बोले शकल ही ऐसी है—रडतां का ? म्हणे चेहराच
रोता जाय, मरेकी खबर लायें—रडत जातो मेल्याची बातमी आणतो.

लंबा टीका, मधुरी बानी, दगाबाज़की यही निशानी—लवणें लवणें
हळूं बोलणें हीं दगाबाजीचीं लक्षणें.

लकड़ीके बल बंदरी नाचे—भीतिशिवाय कामें होत नाहीत.

लकीरके फकीर हैं—अंध विश्वासी आहेत.

लगी बुरी होती है—प्रेमांत कांहीं सुचत नाही. [वून ध्यावयाचें.

लहू लगा शहीदोंमें मिलना—अंगाला रक्त लावून घेऊन हुतात्मा म्हण-
लाख तदबीर एक तरफ, और तकदीर एक तरफ—भाग्य सर्वापेक्षां
प्रबल आहे.

लाचारीमें विचार नहीं—लाचार मनुष्य न्याय अन्याय पहात नाही.

लातोंके भूत बातोंसे नहीं मानते—नीच मनुष्य लाथ खाल्ल्याशिवाय
सरळ मार्गावर येत नाही. [करतोच.

लाल गुदड़ीमें नहीं छिपते—चांगला मनुष्य विपत्तींतसुद्धां गुण प्रगट
लिखत सुधाकर, लिखगा राहू—करायला गेला गणपति नि झाला मारुति.

लिख लोढ़ा, पढ़ पत्थर—लिही लोखंड, वाच दगड. अक्षरशत्रु.

लिखे मूसा पढ़े खुदा—मूसा लिहितो, खुदा वाचतो. (वाइट अक्षर लिह-
लूटमें चरखा नफा—फुकट मिळालेला रहाटसुद्धां बरा. [णारासाठीं म्ह.)

लेना एक न देना दो—घेणें नास्ति देणें नास्ति.

लोकका डर न परलोकका डर—न लोकांना भीतो न परलोकाला भीतो.

लौंडी बनकर कमाना, बीबी बनकर खाना—फार कष्ट करून मिळवायचे
आणि आरामानें खायचे.

बकीलोंके हाथ पराई जेबमें—बकीलाचे हात दुसऱ्याच्या खिशांत.

बक्त पड़ेपर आनिय को बैरी को कीस—प्रसंगमें आपसाची परीक्षा होते.

बक्तपर सब कुछ करना पड़ता है—बेल आली तब बाईटांत बाईट काम-
सुझां करावें लागतें. [(फार कृपण मनुष्य).

बह मुड़ नहीं जो चींटे खाएँ—मुंगळे बिकटपण हा कांहीं गुळ नाही.

बह भी ऐसे गये जैसे गधेके सिरसे साँग—कायमचे मेले.

बहमकी दवा लुकमानके पास भी नहीं है—अग्निनी कुमारजबळसुझां
संशयाला औषध नाही.

बही फूल जो महेश चढ़े—शंकरावर चढतें तेंच खरें फूल. [चुलीत घाला.

बा साँनेको जारिये आसों दूटे कान—ज्या सोन्यानें कान तुटतो, तें सोनें
बाह पीर औलिया, पकाई थी खीर तो हो गंधा दलिया—काय करतां
काय झालें. बाह्वारे देव ! खीर शिजविली तर सांजा झाला.

बिधि कर लिखा, को मेटनहारा—विधीनें लिहिलें तें पुसणार कोण.

बिपद बराबर सुख नहीं, जो थोड़े दिन होय—जर थोडेंच दिवसाचे
असलें तर संकटासारखें सुख नाही.

बिष निकस्यो अति मथनसे रत्नाकरहूँ माहिं—फार घासावीस केली
की तेथें कांहींतरी वाईट होणारच.

बिष सोनेके बर्तनमें रखनेसे अमृत नहीं होता—बिष सोन्याच्या
भांड्यांत ठेवलें तरी तें अमृत होत नाही.

शक्कर खोरेको शक्करही मिलती है—नशीबवानाला देव देतो.

शक्कर खोरेको शक्कर मुँजाको टक्कर—जो ज्याच्या योग्य असतो तें
त्याला मिळतें.

शतरंज नहीं सदरंज है—बुद्धिबळें डोंकें फिरविणारा खेळ आहे.

शर्मकी बहू नित भूखीं मरे—खाण्याला लाजते ती नेहमी उपाशी मरते.

शाहद लगाकर चाटो—निरूपयोगी आहे

शिफारकै धक कुतिया हगासी—कामांच्या वेळीं बहाणें करणें.

शेर और बकरी एक घाट पानी पीते हैं—चांगली व्यवस्था आहे.

शैतानकी आँत—मास्तीचें शेंपूट (लांबच लांब वस्तु.)

शैतानके कान काटे—शैतानावर मात केली.

शौकीन बुढ़िया, बटाईका लहँगा—फँसनच्या नांवावर विश्वसपणा.

(बुढी बोडी नि लाल लग्नम)

[तांडे.

सईसोंका काल मुंशियोंकी बहुतबत — मोतदारांची तूट आणि कारकूनांचो सकल तीर्थ कर आई तुमडिया, तौ भी न गयी तिताई — कडू भोपळा सर्व तीर्थस्थानी जाऊन आला पण त्याचा कडूपणा कांही गेला नाही.

(कडू कारलें, तुपांत तळलें, साखरेंत घोळलें तरी कडू तें कडू.)

सखीसे सूम भला जो देता बुरत जबाब — दान देण्याचे बायदे करणान्या-
पेक्षां ताबडतोब नाही म्हणून सांगणारा चिक्कू माणूस बरा.

सखा जाय, रोता आय, झूठा जाय, हँसता आय — खरा जातो, रडत येतो; खोटा जातो, हंसत येतो. [तोंड काळें.

सच्चेका बोलबाला, झूठेका मुँह काला — खऱ्याचा जयजयकार, खोट्याचें सत्तर चूहे खायके बिही चली हजको — करून करून भागली नि देवपुजेला लागली. [असले कीं, नेहमीच दिवाळी आहे.

सदा दिवाली संत घर जो गुडू गेहूँ होय — घरांत गुळ आणि गहूँ सदा नाव कागडकी चलती नहीं — फसवा फसवीचें काम फार दिवस चालत नाही. [जियल्यातियेंच राहील.

सब ठाठ पड़ा रहे जावेगा जब लाद चलेगा वनजारा — मेल्यावर सर्व सब दिन होत न एक समान — सर्व दिवस सारखे नसतात.

सब धान बाईस पसेरी — सब धोडे बारा टके.

सब रामायण पढ़ गये सीता काकी जोरू — सर्व रामायण वाचलें तरी विचारतात सीता कोणाची बायको होती.

संघका फल मीठा — संतोष परमसुखम, [बगळी ससाण्यावर शंडप घालतो.

समय पड़ेकी बात, बाज पर झपटे बगुला — वेळेची प्रमाव आहे कीं, समय पाव तरुबर फळे, कितक सींचो नीर — कितीही पाणी घाला पण ऋतु आल्यावांचून शाडाला फळ येणार नाही.

खमरथको नहीं दोष गुसाई, रवि पावक जलनिधिकी नहीं — महाराज सूर्य, अग्नि आणि समुद्राप्रमाणें घोराना दोष लागत नाही.

ससुराल सुखकी सार, जो रहे दिन दो बार — सासुरबाडींत जर दोन चार दिवस राहिलें तर फार सुख मिळतें.

सस्ता रोवे बार बार, मईगा रोवे एक बार — स्वस्त घेणाराला वेळोवेळी खर्च करावा लागतो महाग घेणाराला कधी तरी खर्च करावा लागतो.

सहज पके सो मीठा होय--नैसर्गिकरित्या पिकतें तें गोड होतें.

साँवको आँव नहीं--सत्याला मरण नाही. [आणि कष्ट तर पडूं नयेत.

साँप भी मर जाय और लाठी भी न डूटे--काम तर झालें पाहिजे

सांभर जाय अलोना खाय--मिठागराला जातो व अळणी जेवतो. [ओझें.

सात पाँचकी लाठी, एक जनेका बोझा--सात पांचांच्या लाठ्या एकाचें

साने सदा सनेहमें जीभ न चिकनी होय--कितीही प्रेमानें वागलें तरी

कृतशतेचा शब्द तोंडांतून निघेल तर शपत

सारी देगमें एक ही चाल टटोला जाता है--शिंतावरून भाताची परीक्षा.

सावनके अंधेको हराही हरा दीखता--सुखी माणसाला सर्वच सुखी वाटतात.

सावन हरे न भाशें सुखे--सर्वकाळ समान.

सिंहके वंशमें उपजा स्यार--योन्याचें घरी अयोग्य जन्मतो तेव्हां म्हण.

सिर मुँडातेही ओले पड़े--कार्य आरंभतांच नुकसान झालें. [मिळतील.

सिर सलामत तो पगड़ी पचास--डोकें शाबूत राहिलें तर पगड्या पचास

सीधी उँगलीसे घी नहीं निकलता--सरळ बोटानें तूप निघत नाही.

सिंघ बचा जो लंघना, तो भी घास न खाय--सिंघाचा छावा उपाशी

असला तरी गवत खाणार नाही. [आठवतो.

सुखमें निद्रा दुखमें राम--सुखान्यावेळीं झोंप आणि दुःखान्यावेळीं राम

सुनिये सबकी, करिये मनकी--एकाचें जनाचें करावें मनाचें.

सूर्यसे भगंदर हो गया--काट्याचा नायटा झाला. [मदत मिळाली.)

सूखे धानों पानी पड़ा--सुकत असलेल्या धान्यांत पाऊस पडला. (वेळेवर

सूत न कपास, कोरियोंमें (जुलाहोंमें) लदठ्ठ लदठा--बाजारांत तुरी

आणि भट भटणीला मारी.

सूधेका मुँह कुत्ता चाटे--अति सजनाचें तोंड कुत्रासुद्धां चाटतो.

सूप बोले तो बोले, चले, चलनी क्या बोले जिसमें बहत्तर छेद--

सुपाला कांहीं तरी बोलतां येईल पण चाळण काय बोलणार ! तिला बहात्तर तोंडें.

(स्वयं वाईट कामें करणारा दुसऱ्याला काय सांगणार.) [नाही.)

सूरज धूल डालनेसे नहीं छिपता--सूर्यावर धूळ फेकली तरी तो लपत

(चांगल्या माणसाला कोणी वाईट म्हटले म्हणून तो वाईट होत नाही.

सूरदास खड-कारी कामरी चढे न डूजो रंग--सूरदास म्हणतात. दुष्ट

आणि काळे कांबळे त्यांना दुसरा रंग चढणार नाही.

सैयों भये कोतवाल, अब डर काहेका—घरचेंच कोतवाल झाले आतां
भीति कोणाची.

सूधेका मुँह कुत्ता चाटे—सरळ माणसाला लोक लुबाडतात.

सुलीपर भी नींद आती है—वाटेल त्या ठिकाणीं शोंप येते. [वतो.

सोवे सो खोवे जागे सो पावे—शोंपणारा घालवतो आणि जागणारा मिळ-
सोना जाने कसे, मानस जाने बसे—कसोठी लावून सोनें पारखतां येतें.

माणूस सहसानें पारखतां येतो. [रहात नाही.

सोना धूलमें भी चमकता है—वाईट स्थितींत सुद्धां गुणवानाचे गुण लपून
सोनेमें सुगंध—दुधांत साखर.

सौदा अच्छा लाभका और राजा अच्छा दाबका—लाभ होईल तो सौदा
व करडा राजा चांगला. [घाव बरोबर.

सौ सुनारकी एक लोहारकी—सोनाराचे शंभर घाव आणि लोहाराचा एक
सौ सयाने एक मत—शंभर शहाण्यांचीं मते सारखींच असतात.

हँसते ही घर बसता है—आनंदांत राहूनच मनुष्य सुखी होतो.

हंसा थे सो उड़ गये काग भये दीवान—हंस होता तो उडून गेलो आतां
कावळा दिवाण झाला आहे (जेव्हां सज्जनाच्या जागेवर दुर्जन येतो तेव्हां म्ह०)

हँसुपके व्याहमें खुरपेका गीत—कोयत्याच्या लग्नांत कोळण्याचें गाणें.

हग न सके और पेटको पीटे—आपल्याला होत नाही आणि दुसऱ्याला दोष.

हज़ारों टाँकी सहकर महादेव होते हैं—टाक्याचे आघात सोसून दगडाची
मूर्ति बनते देवपण येतें. (कष्टें सोसल्या शिवाय प्रगति होत नाही.)

हज्जामके आगे सबका सिर झुकता है—न्हाव्यापुढें सर्व पुरुषांना डोकें
वांकवावें लागतें. (स्वार्थीसाठीं सर्वांना खाली पाहावें लागतें.)

हरांत लगे न फिटकरी, आवे चोखा रंग—हिरडा व तुरटी शिवाय
चांगला रंग येतो. (कमी खर्चांत मोठें काम होतें तेव्हां म्ह०)

हथेलीपर सरसों नहीं जमतरीं—तूप खाल्लें कीं लगेच रूप येत नाही.

हम साँप नहीं कि जियें चाटकर मिट्टी—माती चाटून जगायला आम्ही
काहीं साप नाही. (कोणीं काम करवून मजुरी देत नाही तेव्हां म्ह०)

हरी खेती गाभिन गाय, मुँह पड़े तब जानी जाय—पिकलें शेत व
गाभण गाय, तोडीं लागेल तेव्हां खरी.

हलवाईकी हूकूम दादाका फातेहा—हलवाईच्या घरावर कुळशीपत्र.
 हाडीमें होगा सो डोईमें खुद आ रहेगा—आडांत असेल तर पोहण्यांत
 येईल. [ज्यांच्या पुढें व बोव्याच्या मागें उभें राहूं नये.

हाकिमकी अगोडी और घोड़ेकी पिछाड़ी मत खाड़े हो—अविका-
 हाज़िरीमें हुजत नहीं—हजीर असेल त्याचा फावदा ज्याचा.

हाथ कंगनकी आरसी क्या—हातच्या कांकणांला आरसा कशाचा.

हाथ बेचा है कुछ जात नहीं बेची—सेवा पत्करली आहे शील विकलें

हाथ सुमिरनी बगल कतरणी—हातांत स्मरणी कवित कतरणी. [नाही.

हाथीके दाँत खानेके और दिखानेके और—हत्तीचे खाण्याचे दांत
 वेगळे आणि दाखवायचे वेगळे.

हाथीके पाँवमें सबका पाव—हत्तीच्या पावलांत सर्वांचे पाय.

हाथी घोड़े बहते जायँ, गदहा कहे यौ कितना पानी—मोठमोठे

भागले थकले तेथें सामान्य माणसाचा काय पाड.

हाथी निकल गया दुम रह गई—हत्ती गेला शेपुट राहिलें.

हाथीके वेगसे बढ़ता है और कीड़ीके वेगसे उतरता है—हत्तीच्या
 पायी येतें, आणि मुंगीच्या पायी जातें.

हिमायतीकी छोड़ी पेराकीको लात मारे—धीमंताच्या घरचें श्वान थोरां-
 चाही अपमान करतें [(सत्य संकल्पाचा दाता परमेश्वर.)

हिम्मत मदीं मददे खुदा—धैर्यानें काम करणाऱ्याला परमेश्वर मदत करतो..

हिसाब जौ जौ, इनाम सौ सौ—हिशोबाला रक्ती, बक्षीसाला हत्ती.

हिजडेके घर बेटा हुआ है—नपुंसकाच्या घरी पुत्र झाला. (अशक्य गोष्ट)

है सबका गुरुदेव रुपैया—पैसा सर्वांचा गुरू आहे. [जिकलेलें सोई नका.

होड़ लीजै गोड़ उधार दीजै छोड़—उधार दिलेलें एक वेळ सोडा पण

होमहार फिरती नहीं होवे बिस्वे बीस—होणारें कधीं चुकत नाही.

(होणारें न चुकेल होईल जरी ब्रह्मा त्या आढवा)

होमहार बिरधानके होत चीकने धात--मुलाचे पाय पाळण्यांत दिसतात..

होनी हो सो होव—होणार असेल ते होवो.

होज भरे तो कच्चारै छूटै—आडांत असेल तर पोहण्यांत येईल.

परिशिष्ट २

शरीरके अंग

अंड—आंड, अंड,	गलमुच्छा—गलमिक्षा	दौत—दांत
अनामिका—मधलें	गला—गळा	दिमाग—मेंदू
करांगुलि यांच्या	गुदा—अपान द्वार	धमनी—शुद्धरक्तवाहिनी
मधील बोट.[बोट.	गोद—मांडी	नख—नख
अँगुली (पैरकी)—पायाचें	घंटी (गलेकी)—कंठ	नथुना—नाकपुडी
अँगुली (हाथकी)—	(टानसिल)	नरेटी—गळा, घसा,
हाताचें बोट.	घुटना—गुडघा	अन्नमार्ग
अँगूठा (हाथका)—	चमडा—कातडी	नली (पैरकी)—पायाची
हाताचा आंगठा	चूचुक—बोंडी, बोंडशी	नळी
अँगूठा (पैरका)—	चूतडे—डुंगण	नस—रग
पायाचा आंगठा	चेहरा—चेहरा	नाक—नाक
आँख—डोळा	चोटी (बालोंकी) वेणी	नाभि—बेंबी
आँत—आंतडें	(केसांची)	पलक—पापणी
ओठ—ओठ	छाती (पुरुषाची)—छाती	पसुली—पापणी
एझी—टांच	छाती (स्त्रीची)—स्तन	प्लीहा—पाणथरी
कंधा—खांदा	जोंघ—जंघा	पीठ—पाठ
कनपटी—कानशील	जिगर—काळीज	पेट—पोट
कमर—कंबर	जीभ—जीभ	पेड्ड—ओटीपोट
कलाई—मनगट	जूडा—अंबाडा (केसांचा)	पुतली (आँखकी)—
कान—कान	जोड—सांधा	बाहुली (डोळ्याची)
कानी अँगुली—करांगळी	डुडू—हनुवटी	पेशी (पदुठा)—स्नायु
कौख—काख	तर्जनी—आंगठया-	पैर—पाय
केहुनी—कोपर	जवळचें बोट	पोर (अँगुली)—बोटाचें
खोपडी—डोळ्याची कवटी	तलवा—तळवा	पेर
गरदम—मान	ताळु—टाळू	फेफडा—फुफुस
गर्भ—गर्भ	दाद—दाढ	बगल—कान
गर्भाशय—गर्भाशय	दाढी—दाढी	बरीची—पापणीचे केस

बौह—दंड (हाताचा)

मेजा—मेंदू

मौह—मुंबई

मध्यमा—मधलें बोट

मसुदा—हिरडी

मुट्ठी—मूठ

मुख—तोंड

मूत्राशय—मूत्राशय

(किडनी)

मूँछ, मौँछ—मिशी

योनि—स्त्रियांचें जननेंद्रिय

रीढ़—मणका

(पाठीचा कणा)

रोमकूप—रंघ्र

रोंवा—रोम

(अंगावरील केस)

ललाट—कपाळ

लोहू—रक्त

शिशन—पुरुषाचें इंद्रिय

हड्डी—हाड

हथेली—हाताचा तळवा

हंसिया—गळ्याचें हाड

हृदय—हृदय

× ×

शरीरके विकार
तथा रोग

अंडवृद्धि—अंतर्गळ

अंधा—आंधळा

अल्पदृष्टि—दूरचें न दिसणें

अम्लपित्त—पित्तरोग

अतिसार—हगवण,

संग्रहणी

आतशक—उपदंश, गरमी

आँख आना—डोळे येणें

आँत उतरना—हर्निया

आँसू—आंसवें, अश्रु

उबासी—जांभई

ओकाई—ओकारी

ऐंचा—तिरळा

कखौरी—वळ

कंठमाला—गंडमाळा

कद—बांधा

कफ—कफ

कै—वांती

कामला—कावीळ

कालज्वर—काळज्वर,

टायफस

काना—एक डोळ्या

कुबडा—कुबडा

कोढ़—कोड, महारोग

कोष्ठबद्धता—कोष्ठबद्धता

कृमि—पोटांतले बारीक

किडे

खसरा—(एक्झिमा) इसब

खोंसी—खोकला

खूनकी कमी—रक्ताची

कमी

खून बहना—रक्त वाहणें

गठिया—संधिवात

गर्भपात—गर्भ पडणें

गरमी—गरमी रोग

गलका—नखुडें

गला बेठना—घसा बसणें

गोंठ—गाठ (ट्यूमर)

गिलटी—गाठ (ट्यूमर)

गूंगा—मुका

गंजा—टक्कल

घाव—जखम

चक्कर—घेरी

चकोता—खांडूक,

ओबडधोबड ठिगळ

चरबी बढना—चरबी

वाढणें

चोट—आघात

चौघियाणा—भोंवळ, घेरी

छींक—शिक

छोटा—ठेंगणा

जहरबाद—काळपुळी

जलन्धर—जलोदर

जवानी—तारुण्य

जुकाम—सर्दी

जूडी—हिवताप

जैमाई—जांभई

ज्वर—ताप

ठंड—हिंव

डकार—ढेकर

डोंडसा—फुटकुळी

तन्दुस्ती—आरोग्य

दमा—दमा

दद—वदना
 दर्दसिर—डोकें दुखी
 दस्त—जुलाब
 दाद—नायटा
 दाँत बैठना—दाँतखिली
 बसणें
 दुबला—अशक्त, बारीक
 दूरदृष्टि—लान्घें दिसणें
 नस चटकना—लचक
 नासूर—केंसर
 नींद—झोप
 पथरी—मूतखडा
 पसीना—घाम
 पागल—वेडा
 पागलपन—वेडेपणा
 पित्त—पित्त
 पीनस—जंलोदर
 पीब—पू
 पेचिश—आंव
 प्रहर—धुपणी
 श्वास—तहान
 फीलपौव—हत्ती रोग
 फुन्सी—फोडी, फुटकुळी
 फोडा—फोड
 बलगम—कफ
 बवासीर—मूळव्याध
 बहुमूत्र—गोडें मूत
 बाघी—बळ, अवधान
 बिलनी—डोळ्यांतील बाहु-
 लीचा दाहविकार

बंवाई—हातापायाला
 चिरा पडणें
 बुड्ढा—म्हातारा
 बुखार—ताप
 बौना—खुजा मनुष्य
 भगन्दर—भगंद्र
 भूख—भूक
 मंदाग्नि—अग्निमांघ,
 अजीर्ण
 मरोड—मुरडा
 मस्सा—चामखीळ, तीळ
 महामारी—मरी
 मिरगी—फेफरें
 मूत्र—लघवी
 मोटा—लह
 मोतियाबिंद—मोतीबिंदू
 मोतीझरा—एन्फ्लुएन्झा,
 शीतज्वर
 मोहासा—तारुण्यपिटिका
 लकवा—अर्धगवात
 लार—लाळ
 विष्टा—झाडा (परसाकडे)
 राजयक्ष्मा—क्षयरोग
 रोग—रोग
 लंगडा—लंगडा
 लंगडा बोखार—डेंग्यू
 ताप
 लंबा—उंच
 लू लगना—उन्हाची
 तिरीप लागणें

शातला—दवा
 श्वेतकुष्ठ—पांढरें कोडः
 सौंस—श्वास
 सूजन—सूज
 सूरजमुखी—सूर्यमुखी
 सूजाक—परमा
 संग्रहणी—हृगवण
 स्वर—आवाज
 स्वस्थ—निरोगी
 हिचकी—उचकी
 हैजा—महामारी
 (कौलरा)
 क्षय—क्षय
 सम्बन्धी
 अतिथि—पाहुणा
 अध्यापक—शिक्षक
 अम्मा—आई
 असामी—कूळ, भाडेकरी
 उपपत्नी—रखेली
 काका—काका
 काकी—काकी
 गुद—उपदेशक, उपा-
 ध्याय, शिक्षक
 ग्राहक—गिन्हाहक
 चाचा—चुलता
 चाची—चुलती
 चेला—विद्यार्थी
 जमींदार—जमीनदार
 जेठानी—जाऊ
 दत्तक कन्या—दत्तक
 मुलगी

दत्तक पुत्र—दत्तक पुत्र	बहनोई—बहिणीचा नवरा	सौतेलापुत्र—सावत्र मुलगा
दादा—आजोबा	बुआ—आत्या	सौतेली बहिन—सावत्र
(वडलांचे वडील),	भतीजा—पुतण्या	बहिण
मोठा भाऊ	भतीजी—पुतणी	सौतेला भाई—सावत्र
दादी—आजी	भाई—भाऊ	भाऊ
(वडलांची आई)	भानजा—भाचा	सौतेली माता—सावत्र
देवर—दीर	भानजी—भाची	आई
देवरानी—दीराची पत्नी	भौजाई—भावजय	× ×
दोहिता—मुलीचा मुलगा	माता—आई	वस्त्र
दोहिती—मुलीची मुलगी	मामा—मामा	अस्तर—कपड्याचें अस्तर
नतिनी—पुत्राची मुलगी	मामी—मामी	अस्तीन—बाही
ननद—नणंद	मौसा—मावसा	अलपाका—अलपाक
ननदोई—नणंदेचा नवरा	मौसी—मावशी	अंगरखा—अंगरखा
नाती—पुत्राचा मुलगा	यजमान—घरधनी	अंगिया—चोळी
दामाद—जांबई	यार—जार, दोस्त	अंगरेजी टोपी—इंग्रजी
नाना—आईचे वडील	रखनी, रखेली—उपपत्नी	टोपी, हॅट
नानी—आईची आई	रोगी—रोगी	अंगोछा—लहान टोंकेल,
पति—नवरा	वारिस—वारस	ऊन—लोक
पत्नी—बायको	शिष्य—शिष्य, चेला	करप—क्रेप
पतोडू—सून	सलहज—सालाची पत्नी	कमरबंद—कमरपट्टा
परीक्षक—परीक्षा घेणारा	ससुर—सासरा	कमीज—शर्ट
परीक्षार्थी—परीक्षा देणारा	साला—बायकोचा भाऊ	कपडा—कापड
पिता—बाप	साली—बायकोची बहीण	कंबल—कांबळी, ब्लॅकेट
पुत्र, बेटा—मुलगा	सास—सासू	कश्मीरा—काश्मीरी
पुत्री, बेटी—मुलगी	संबंधी—नातेवाईक	कामदानी—जरीचें काम
पोता, पौत्र—पौत्र	सौत—सवत	किनारा—कांठ, किनार
पोती, पौत्री—पौत्री	सौतेली कन्या—सावत्र	किरमिच—कॅनव्हास
फूफा—आत्याचा नवरा	मुलगी	किमखाद—मसमल
फूफी—आत्या	सौतेला पिता—सावत्र	कोट—कोट
बहिण—बहीण	बाप	

गद्दा—गद्दी	फट्ही—जाकीट	अनार—डाळिंब
गुलेबंद—गळपट्टा, मफ	फलालीन—फॅलेल	आम—आंबा
लख	फीता—फीत, नकर, टेप,	आळू—बटाटा
घुंडी—आळी, भोक	सुतळी	अंगूर—द्राक्ष
घूँघट—बुरखा	बटन—बटन	अंजीर—अंजीर
चादर—चादर	बनात—बनात, सकळद	इमली—चिंच
चिकन—चिकण कापड	बरसाती—पावसाळ्यांत	ऊख—ऊख
छीट—चीट	घालावयाचा मोठा	ककडी—काकडी
जमदानी—एक प्रकारचे	कोट.	कटहल—फणस
कशीदा काढलेले	मखमल—मखमल	कमल—कमळ
कापड	मगजी—सुरड, हेम	कमलिनी—लिली
जाली—जाली	मलमल—मलमल	कहू—भोपळा
जॉधिया—चड्डी	मुरेठा—पागोटें	काजू—काजू
जीन—ड्रिल कापड	मोजा—पायमोजा	कुकुरमुत्ता—कुतन्याची
जेब—खिसा	रफू—रफू	छत्री
टोपी—टोपी	रुई—कापूस	केतकी—केतकी
डुपट्टा—उघरणें	रेशम—रेशीम	केला—केळें
तागा—दोरा	लबादा—पोकळ मोठा	कोई—लिली
तोशक—रजई, गोधडी	अंगरस्त्र	कोहडा—कोहळा
तौलिया—टोवेल	लंकलट—लॉगकलॉथ	खजूर—खजूर
दरेस—वेश	लहंगा—परकर	खर्बूजा—खरबूज
दस्तावा—हातभोजे	सर्ज—सर्ज	खीरा—काकडी
दस्तीरमाल—हातमाल	साटन—साटिंग	खुबानी—एक फळ
दुशाला—शाल	साफन—पागोटें.	गाजर—गाजर
नैनमुख—लॉन्गकलॉथ	सूत—दोस	गुलदाउदी—एक फूल
पट्टा—पट्टा (सळ्याचा,	× ×	गुलमेहंदी—खुवासिक
कमरेचा).	फल, फूल और	उरणें
पतलून—पैट	अखरोट—अखरोट	गुलाबजामुन—राखोरी
पायजामा—बिजमर	अनानास—अनानस	
पेबंद—ठिगळ		

गेंदा—झेंडू
 घास—गवत
 चकोतरा—महालुंग
 चमेली—चमेली
 चोकन्दर—बीट
 चंपा—चांफा
 जामुन—जांभूळ
 जैतून—औलिव्ह
 तमाखू—तंबाकू
 तरबूज—कलिगाड
 दाख—बेदाणा
 धतूरा—धोत्रा
 नरगिस—एक प्रकारचें फूल
 नारियल—नारळ
 नारंगी—नारिंग, संत्रें
 नाशपाती—नासपाती
 नींबू—लिंबू
 नील—नीळ
 पटुआ—ताग
 पपीता—पपई
 पान—पान
 पालक—पालक भाजी
 पिस्ता—पिस्ता
 पुदीना—पुदीना
 पोस्ता—खसखस.
 पौधा—रोप
 प्याज—कांदा
 फूलगोमी—कालीफ्लोवर
 बकाइन—कडू लिंबाची
 एक जात

बदाम—बदाम
 बनफशा—कामपुष्प
 (औषधि)
 बन्दगोमी—कोबी
 बबूल—बाभूळ
 बेर—बोर
 बेंत—वेत
 बैंगन—वांगें
 भंटा—वांगें
 भिंडी—भेंडी
 मिरच—मिरची
 मुनक्का—बेदाणा
 मूली—मुळा
 मेंहदी—मेंदी
 रताळू—रताळें
 रूई—कापूस
 रेंडी—एरंडीचें बीं
 लता—वेल
 लहसुन—लसूण
 शरीफा—सीताफळ
 शहतूत—तुती
 शकरकंद—रताळें (गोड)
 सफताळू, आडू—पीच
 सन—जवस, अंबाडी
 साबूदाना—साबूदाणा
 सिरपेंचा—आडूची
 नांवाची वेल
 सुपारी—सुपारी
 सेव—सफरचंद
 सेम—बालपापडी

सेंमर—गर्भरेक्षिण
 × ×
 अन्न तथा भोजन
 पदार्थ
 अचार—लोणचें
 अरारुट—अरारुट
 आटा—जेवण, चाळ-
 लेलें पीठ
 कढी—कालवण, कढी.
 कडवा—कॉफी
 कुलफी—आइसक्रीम
 गेहूँ—गहूँ
 —तूप
 चटनी—चटणी
 चना—चणे
 चपाती—चपाती
 चावल—तांदूळ, भात
 चाय—चहा
 चिवडा—पोहे
 चीनी—साखर
 चोंकर—कोंडा
 जलखावा—टिफिन,
 चहापाणी.
 जलपान—नाश्ता,
 न्याहारी
 जई—ओट
 जईका आटा—ओट
 धान्याचें पीठ
 जव—जव, बार्ली
 जूस—रसा.

जूसी—काकवी.
 तरकारी—भाजीपाला
 तिल—तीळ
 तेल—तेल
 दलिया—रवा
 दही—दही
 दाल—डाल
 दिनका भोजन—दुपारचें
 भोजन
 दूध—दूध
 धान—भात, साळ
 पनीर—चीज
 पावरोटी—पाव
 पोस्ता—खसखस
 बरफ—बर्फ
 बाजरा—बाजरी
 बिस्कुट—बिस्किट
 भुट्टा—कणीस
 भोज—मेजवानी
 भोजन—जेवण
 ब्यालू—रात्रीचें जेवण
 मकई—मका
 मक्खन—लोणी
 मट्ठा—ताक
 मलाई—मलई, साय
 मसर—मसर
 माड—पेज, कणेरी,
 कांजी.
 मांस—मांस
 मिठाई—मिठाई
 मिश्री—खडी साखर

मुरब्बा—मुरंबा
 मूंग—मूंग
 मैदा—मैदा, पिठी
 मोथी—एक प्रकारचा गहू
 राब—काकवी, मळी
 रोटी—भाकरी.
 लावा—भाजलेले तांदूळ
 शकर—साखर
 शबंत—सरबत
 शराब—दारु
 शहद—मध
 सरसो—मोहरी

× ×

वृक्ष और उनके अवयव

अंकुर—कॉव
 अमरुद—पेरू
 आम—आंबा
 हमली—चिंच
 कलम—कलम
 कली—कळी
 काठ—लाकूड
 काँटा—काटा
 गुठली—कोय
 गोंद—डिंक
 चीड़—देवदार
 छाल—साल
 छिलका—साल, कातडी
 जड़—मूळ
 जटा (नारियल)—काथ्या

जीरा—जिरें
 टहनी—फांदी
 डाल—फांदी
 धड़—खोड
 नस—शिरा
 पत्ती—पान
 फूल—फूल
 बरगद—वड
 बबूल—बामूळ
 बीज—बी
 बाँस—बांबू
 भोजपत्र—भूर्जपत्र
 महोगनी—महोंगनी
 रस—रस
 रेशा—फळयावरील तंतु
 शाखा—फांदी
 सरो—सुरुचें झाड
 सागवान—सागवान
 सेंहुड—वई निवडुंग

× ×

मसाले और औषधियाँ

अगर—अगर
 अजमोदा—अजमोदा
 अजवाइनका सत्त—
 ओव्याचा अर्क
 अदरक—आले
 अफीम—अफू
 अम्बर—तृणमणी, एक
 सुगंधी पदार्थ

इलायची—वेलची
 कपूर—कापूर
 कबाबचीनी—कबाबचीनी,
 सुगंध मरीच
 कस्तूरी—कस्तूरी
 काली मिर्च—मिर्चे
 कुचला—काजरा, कुचली
 केशर—केशर
 खमीर—आंबवण
 खैर (कत्या)—कात
 गेरू—तांबडी माती, गेरू
 खडिया—खड्ड
 चंदन—चंदन
 छबीला—मंजिष्ठ
 जायफल—जायफळ
 जावित्री—जायपत्री
 जीरा—जीरे
 तूतिया—हिराकस
 तेजपात—दालचिनीच्या
 जातीच्या एका झाडाचे
 पान (हे मसाल्यांत
 घालतात).
 तुलसी—तुळस
 दालचीनी—दालचिनी
 नमक—मीठ
 फिटकिरी—तुरटी
 बच—एक औषधी
 मजीठ—मंजिष्ठ
 माजफल—मायफळ
 मिर्चा—मिर्चे

मुसब्बर—कोरफड,
 घायपात
 राल—राळ
 रीठी—रिठा
 लवंग, लौंग—लवंग
 लाल फिटकिरी—लाल
 तुरटी
 लोबान—देवधूप,
 शिलारस
 शोरा—सोरा, सोरामीठ
 सखिया—असेनिक,
 सोमल
 सज्जीखार—अलकली,
 क्षार
 सनाय—सोनामुखी
 सफेदा—मुडदार शिंग
 साबूदाना—साबूदाणा
 सिंगरिफ—रक्तपारद, पारा
 सिरका—शिरका
 सुपारी—सुपारी
 सतखली—पांढरा दगाड,
 अत्तरे ठेवण्याची पेटी
 सोंठ—सुंठ
 सोहागा—टांकणखार
 सोफ—बडी शेप
 हरें—हरडा
 हल्दी—हळद
 हींग—हिंग
 × ×
 गृहस्थीकी सामग्री
 अलमारी—कपाट

अंटा—बाबिन
 अंगुस्तान—अंगुस्तान
 ओखली—उखळ
 कडाहा—मोठी कढई
 करछुला—मोठा चमचा
 कराबा—काचेचे मोठे
 भांडे
 कनस्टर—टिनचा चौकोनी
 डबा
 कंधी—फणी
 किश्टी—ट्रे
 कुरसी—खुर्ची
 कोंचनी—कांटा
 (जेवण्याचा)
 कीप (टीप)—फुनेल
 खरल—उखळी
 गगरा—मोठी घागर
 गिलास—ग्लास
 चकला—पोळपाट
 चटाई—चटई
 चमचा—चमचा
 चलनी—चाळण
 चादर—चादर
 चाभी—चावी
 चारपाई—खाट
 चिमटा—चिमटा
 चिमनी—चिमणी
 चूल्हा—चूल
 छडी—छडी
 छतरी—छत्री
 छाता—छत्री

जौता—जातें
 टेबुल—टेबल
 टोकरी—टोपली
 डेस्क—डेस्क
 डिब्बा—डबा
 टपना—झांकण
 तकिया—उशी
 तन्दूर—पोळ्या भाजण्याची
 भट्टी
 तराजू—तराजू
 ताला—कुळप
 ताली—किल्ली
 तार—तार
 तिजोरी—तिजोरी
 तोशक—गादी
 थाली—ताट, बशी
 टदुवन—दांत घास-
 ण्याचा ब्रश
 दर्पण, दर्पन—आरसा
 दियासलाई—आगकाडी
 दिवालगिर—ब्रॅकेट
 धूपदानी—धुपाटणें
 पलंग—पलंग
 पालकी—पालखी, मेणा
 पीकदानी—पिकदानी
 फानूस—कंदील
 बक्स—पेटी
 बदनी झाडू—झाडू
 बत्ती—वात
 बर्तन—भाडें
 बालटी—बादली,

बुरस—ब्रश
 बेलन—लाटणें
 बेंच—बांक
 बोटल—बाटली
 बोरा—गोणपाट
 मथानी—रवी
 बालिशन—उशी, तक्या,
 लोड
 मोमबत्ती—मेणबत्ती
 रस्सा—दोर
 रस्सी—दोरी
 रेकाबी—मोठी बशी,
 डिश.
 लोटा—तांब्या
 लोढा—वरवंटा
 शीशी—बाटली
 संडसी—सांडशी
 संदूक, पेटी—पेटी
 सरोता—अडकित्ता
 सलाई—आगकाडी.
 साबुन—साबू
 सिकडी—सांखळी
 सिंगारदान—शृंगारपेटी
 सुराही—सुरई
 सुई—सुई
 हुका—हुका.
 × ×
 औजार
 आरी—करवत
 करगड—माग

करनी—थापी
 कुतुबनुमा—कंपास
 कुल्हाडी—कुल्हाड
 कैची—कातर
 कोल्हू (तेली)—घाणा
 कोल्हू (ऊख पेरनेका)
 चरक
 गोनियाँ—गुण्या.
 चमोटा—धार लावण्या-
 चा चामड्याचा
 तुकडा, पलाटणें.
 चोसा—किसणी.
 छुरा—वस्तरा
 छेनी—छिनी
 टाँकी—छिनी
 टेकुवा—चांभाराची आरी
 डोंडा—वल्हे
 दिबरी—बोल्याची
 चकती
 तराजू—तराजू
 नशतर—फाडण्याचें शस्त्र
 निहाई—ऐरण
 पतवार—शीड
 परकाल—कंपास
 पिचकारी—पिचकारी
 पेंच—बोल्ड
 पेंचकस—स्कू ड्रायव्हर
 फली—जोर पट्टी, दोरीला
 ताण देण्याकरितां
 आडवी घातलेली पट्टी

फरसा—कुन्हाड
 फरमा (मोचीका)—
 जोड्याचा सांचा
 फार—फाळ (नांगराचा)
 फुंकनी—फुंकणी
 फावडा—पावडें
 बसी—गळ
 बैरमा—सळई, वेधन
 बरची—वेधन, भोंक
 पाडण्याचें यंत्र
 बसूला—तासणी, वाकस
 बादिया—फासा
 बाँक—धनुष, सुरी
 भभका—दारुगाळण्याचें
 यंत्र
 भाथा—भाता
 मुंगरी—मोगरा, लांकडी
 हातोडा
 रंदा—रंधा.
 रुखानी—रबिट
 रेती—कानस
 रंभा—कुदळ
 लंगर—गलबताचा नांगर
 सिल्ली—सहाणा
 साहुल—ओळंबा
 हथौडी—हातोडी
 हल—नांगर
 हलका फार—नांगराचा
 फाळ
 × ×

बाजे
 घंटा—घंटा
 चंग—हार्प, एक तंतु
 वाद्य
 शॉश—शांज
 डफ—डफ
 डुगडुगी—दौंडी वाद्य
 ढोलक—लहान ढोल
 तुरही—तुतारी
 नगाडा—नगारा
 पियानो—पियानो
 बांसुरी—बांसरी
 बेला—व्हायोलीन
 मसकबाजा—मुरली, एक
 प्रकारची सनई
 मुरचंग—तोंडानें बाज-
 विण्याचा बाजा
 शहनाई—सनई
 सितार—सतार
 सीटी—शिटी
 हारमोनियम—हार्मोनियम
 × ×
 रत्न और आभूषण
 अँगूठी—आंगठी
 कंगन—बांगडी, कडे,
 तोडा
 कडा—बांगडी
 कडी—कडी, दुवा
 कमीजका बटन—शर्टचें
 बटन

करनफूल—कर्णफूल
 कौटा (बालका)—आंकडा
 (केंसांचा)
 कौटा (साडीका)—
 साडी पिन.
 कील (नाककी)—
 नाकांतील चमकी
 गोमेदक—गोमेद, एक
 मणि
 चिमटी—विलप
 चूडी—बांगडी
 जवाहरात—जवाहीर
 जोसन—बांगडी
 तगमा—पदक
 ताज—मुकुट
 तोडा—हातांतील तोडा, कडें
 पन्ना—पाच रत्न
 पेटी—पट्टा
 पैजनी—पैजण
 पोखराज—पुष्कराज
 पोलकी—ओपाल
 फीरोजा—हिरवट निळ-
 सर खडा.
 बाजू—बाजूबंद
 बिलौर—गार
 नथुनी—नथ, वेसण
 नीलम—नीळ.
 मानिक—माणिक
 माला—माळ
 मुकुट—मुकुट
 मूंगा—प्रवाळ

मोती—मोती
 मोतीका सीप—मोत्याचा
 शिपला
 लटकन—लॅकेट
 लोलक—तोंगल, झुबका,
 लोलक
 सिकडी—चेन, साखळी
 लहसुनियो—मांजर डोळा
 रत्न
 हार—हार, चेन
 हीरा—हीरा
 हंसुली—हंसळी
 × ×
खनिज पदार्थ
 अकीक—अकीक
 अभ्रक—अभ्रक
 कसकुट—ब्रॉझ
 कसोटी—कसोटीचा दगड
 काँसा—कासे
 कुरुन—उजळा देण्याची
 पूड, वाळू
 कोयला (पत्थरका)—
 दगडी कोळसा
 खडिया—खडू
 खान—खान
 गंधक—गंधक
 गेरू—गेरू
 चकमक—चकमकीचा
 दगड
 चाँदी—चांदी
 जस्ता—जस्त

तोंबा—तांबें
 तूतिया—मोरचूत
 पारा—पारा
 पीतळ—पितळ
 फौलाद—पोलाद
 रोंगा—पत्रा, टिन
 शिलाजित—शिलाजित
 सुरमा—सुरमा
 संख्या—असैनिक,
 संख्या विष
 सजी—पांढऱ्या रंगाचा
 क्षार
 सज्जीखार—क्षार
 सिंगरिफ—रक्तपारद, पारा
 सीसा—शिसें
 सफेदा—पांढरें शिसें
 सिदूर—हिंगुळ, सुंदर
 तांबडा रंग
 संगमरमर—संगमरवर
 लोहा—लोखंड
 हडताल—हरताल
 × ×
व्यवसाय
 अखबारवाला—वर्तमान-
 पत्राचा एजंट
 अध्यापक—शिक्षक
 अहिरिन—गवळण
 अहीर—गवळी
 इंजिनियर—इंजिनिअर
 कंपोजिटर—कंपोजिटर

कसाई—कसाई
 कारीगर—कारागीर
 किसान—शेतकरी
 किताबफरोश—पुस्तकें
 विकणारा
 कुँजडा—भाजीविक्या
 कुली—हमाल
 कोचवान—कोचवान
 कोठीवाल—बँकर
 खजानची—खजीनदार
 खरादनेवाला—टरनर
 खुदराफरोश—वाणी,
 किराणा माल विकणारा
 गंधी—मुंगंधी पदार्थ
 विकणारा
 गाडीवान—गाडीवान
 ग्रंथकार—ग्रंथकार
 चढीरसॉ—पोष्टमन
 मोची—मोची
 जराह—शस्त्रवैद्य, सर्जन
 जहाजी—सेलर
 जादूगर—जादूगार
 जॉचनेवाला—तपासनीस
 जिल्दसाज—बुक बाईंडर
 जुलाहा—विणकर, कोष्टी
 जौहरी—जवाहिर्या
 टाल—कुंटण, भडवा
 ठठेरा—कासार, भांडी
 बनविणारा
 ठीकेदार—कॉन्ट्रॅक्टर

डॉक्टर—डॉक्टर, वैद्य
 तबलची—तबलजी
 तमोली—तांबोळी
 तेली—तेली
 तांत्रिक—मांत्रिक
 थवई—गवंडी
 दर्जी—शिंपी
 दलाल—दलाल
 दवाविक्रेता—औषध
 विक्रेता
 दाई—दाई
 दाँतबनानेवाला—डेंटिस्ट
 दूकानदार—दुकानदार
 धाय—दाई, नर्स
 धुनियो—पिंजारी
 धोबिन—धोबीण
 धोबी—धोबी
 नानबाई—बेकर, रोठ्या
 भाजणारा
 पनभरा—पाणक्या
 परीक्षक—परीक्षा घेणारा
 पहिया बनानेवाला—
 चाक तयार करणारा
 पहरेदार—पहारेकरी
 प्रकाशक—प्रकाशक,
 प्रबंधकर्ता—व्यवस्थापक
 फेरीवाला—फेरीवाला
 फोटो उतारनेवाला—
 फोटोग्राफर
 बढई—सुतार

वालिस्टर—बॅरिस्टर
 बीज विक्रेता—बीं
 विकणारा
 मिश्रक—मिकारी
 भूजा, भडभूजा—भड-
 भुंज्या
 भंडारी—खजानची,
 स्वयंपाकी
 मछुवा—मासे धरणारी
 कोळी
 मरम्मत करणेवाला—
 दुरुस्ती करणारा
 मछाह—होडीवाला
 मालिक—मालक
 माली—माळी
 मीनाकार—मीन्याचें
 काम करणारा
 मुनीम—मुख्य कारकून
 मेहतर—झाडूवाला
 मोची—चांभार
 मोदी—वाणी
 मोहररिं—कारकून
 रसायनी—केमिस्ट
 रसोइया—स्वयंपाकी
 रोकडिया—कॅशियर,
 खजिनदार
 रोशनार्ईवाला—शार्ईवाला
 रंगसाज—रंगारी, कपडे
 रंगविणारा

लेखक—लिहिणारा,
 कारकून
 लोहार—लोहार
 वकील—वकील
 वैद्य—वैद्य
 शिक्षक—शिक्षक
 सार्ईस—घोड्याचा मोनदार
 सीतला छापनेवाला—
 देवी काढणारा
 सिकलीगर—शस्त्रांना धार
 देणारा
 सुनार—सोनार
 सोदागर—ज्वापारी
 संगतराश—दगड
 हज्जाम—हजाम
 हलवाई—मिठाईवाला,
 हलवाई
 + +
 इमारत तथा इनके
 अंग
 अठारी—छत, वरची
 खोली
 अनाथालय—अनाथालय
 आला—कोनाडा, देवळी
 अंगीठी—विस्तार ठेवण्याचें
 भांडें
 अस्पताल—हस्पितळ
 आँगन—अंगण
 ओरी—वळचणी,
 पागोळ्या

इमारत—इमारत
ईटा—वीट
कठरा, कठघरा—कठडा
कमरा—खोली
कारखाना—कारखाना
कारनीस—कंगोरा, अगणी
किला—किल्ला
कसाईखाना—कसाईखाना
कोनिर्या—ब्रॅकेट, कुंडली,
कौस
खपरैल—कौल
खरिहान—खळें
खिडकी—खिडकी
खुंटी—खुंटी
खंड—खंड
गिरजाघर—खिस्ती
लोकांचें देऊळ
गुम्मज—घुमट
घोडिया—भिंतींत बस-
विलेली खुंटी
चहबच्चा—हौद, धन
गाडून ठेवण्याचें
तळघर
चबूतरा—चबुतरा
चूना—चुना
चौखट—उंबरठा
छड—गज.
छत—छत
छप्पर—छप्पर
डंडा—(सीढीका) पाय-
रीचा डंडा.

डथोदी—देवडी
चिडियाखाना—प्राणी
संग्रहालय.
जाली (पत्थरकी)—
जाली (दगडाची)
जंजीर—सांखळी
झरोखा—झरोका
झोपडी—झोपडी
तहखाना—तळघर
दरवाजा—दरवाजा
दफ्तर—कचेरी
देहलीज, देहली—उंबर-
ठा.
धर्मशाला—अन्नसत्र,
न्यायमंदिर, धर्मशाला
धरन—आढें.
धुवाँकश—धुराडें
नाबदान—ड्रेनेज,
धाणेरेडें पाणी वाडून
नेणारा नळ
नींव—पाया
पत्थर—दगड
पनाला—ड्रेनेज, मोरी
पलस्तर—प्लस्टर
पाठशाला—शाळा
पागलखाना—बेळ्यांचें
इस्पितळ.
पुस्तकालय—लायब्ररी.
पेशाबखाना—मुत्री.
फर्श—घरांतील जमीन.

फौवारा—फवारा.
बंद—वांध.
बरामदा—व्हरांडा.
बारिक—शिपायांची
चाळ, बराक.
बोरसी—शेगडी.
बॅंगला—बंगला.
मकान—घर.
मचान—माचा.
मठ—मठ.
मसजिद—मशीद.
महल—महाल.
मीनार—मनोरा.
मुंडेर—भिंतीचें उंच
निघालेलें टोंक.
मंदिर—देऊळ.
विद्यालय—शाळा,
कॉलेज.
मेहराब—महिराप.
विश्वविद्यालय—युनिव्ह-
रसिटी.
शहतीर—ओडका.
रसोईघर—स्वयंपाक घर
रंगभूमि—रंगभूमि.
सराय—धर्मशाळा.
स्नानगृह—स्नानगृह.
सीदी—शिडी, जिना.
पशु
ऊंट—उंट
कस्तूरीमृग—कस्तुरीमृग
कुत्ता—कुत्रा

कुतिया—कुत्री
 खच्चर—खेचर
 खरगोश, खरहा—सभा
 खुर—खूर
 गधा, गदहा—गाढव
 गाय—गाय
 गिलहरी—खार
 गेंडा—गेंडा
 गोरखर—क्षेत्रा
 घोड़ा—घोडा
 घोड़ी—घोडी
 चीता—चित्ता
 चूहा—उंदीर
 छछूंदर—चिचुंद्री
 जंगलीसूअर—रानडुकर
 जवरा कुत्ता—एका
 जातीचा कुत्रा
 टट्टू—तट्टू
 तेंडुआ—चित्ता, डाहण्या
 वाघ
 नेवला—मुंगुस
 डुम—शेंपूट
 पशु—जनावर
 पंजा—पंजा
 पिछा—कुत्र्याचें पिल्लू
 बंदर—माकड
 बकरा—बकरा
 बकरी—बकरी
 बकरीका बच्चा—करडू
 बछवा—बासरू
 बछिया—कालवड

बछेड़ा—शिगा, शिंगरू
 बछेड़ी—शिगी, घोडी
 बारहसिंगा—कालवीट
 बारहसिंगी—हरिणी
 बिल्ली—मांजर
 बिल्लीका बच्चा—मांज-
 रीचें पोर
 बनमानुस—वनमाणूस
 बैल—बैल
 भालू—अस्वल
 मेड़—मेंढा
 मेड़ी—मेंढी
 मेंसा—रेडा
 माँद—बीळ, गुहा, दरी
 मूसा—उंदीर
 मेढा—मेंढा, एडका
 मेमना—कोंकरू
 मृग—हरीण
 लोमड़ी—कोल्हा
 लकड़बग्घा—जिराफ
 लंगूर—माकड, वानर
 व्याघ्र—वाघ
 शिकारी कुत्ता—शिकारी
 कुत्रा
 शेर—सिंह
 सौंद—पोळ
 साही—साळू, साळिंदर
 सियार—कोल्हा
 सिंह—सिंह
 सींग—शिग

सूअर—डुकर
 सूअरी—डुकरीण
 सुईस—घड्याळ मासा.
 हरिन—हरण
 हाथी—हत्ती
 + +
 पक्षी
 अबाबील—पाकोळी
 अड्डा—गोड पाण्यांतील
 एक प्रकारचा मासा
 अंडा—अंडें
 उल्लू—घुबड
 कबूतर—कबूतर
 कठफोडवा—सुतारपक्षी
 काकातुआ—काकाकुवा
 काला [डोम] कौवा—
 डोम कावळा
 कोयल—कोकिळा
 कौवा—कावळा
 गरुड—गरुड
 गिद्ध—गिधाड
 गोरैया—चिमणी
 घोंसला—घरटें
 चमगादड—वटवाघुळ
 चिडिया—चिमणी
 चील—घार
 चोंच—चोंच
 चोटी—दुरा, शेंडी
 डेना—पंख
 तीतर—तिचर
 तोता—पोपट

नीलकंठ—नीलकंठ

पर—पीस

पिंजड़ा—पिंजरा

पंख—पंख

बत्तख—बदक

बत्तखका बच्चा—बदकाचें

पिछें

बत्तखी—बदक [मादी]

बाज—ससाणा

बुलबुल—बुलबुल

बया—बया

बटेर—बटेर

मुगं, मुगां—कोंबडा

मुर्गी—कोंबडी

मुर्गीका बच्चा—कोंबडीचें

पिछें

मुसैचा—गरुड

मोर—मोर

मोरनी—लांडोर

लवा—चंडोल

सारस—करकोचा, सारस

सुग्गा—पोपट

सुरखाब—शहामृग

सेना (अंडेका)—उब-

विणें (अंडें)

हिरामन तोता—एक

प्रकारचा पोपट.

हंस—हंस

× ×

अजगर—अजगर

॥—कासब

काला सोंप—काळा साप

केंचुली—कांत,

केकड़ा—खेकड़ा

केंचुवा—गांझुळ

खटमल—ढेंकूण

गिरगिट—सरडा

गेडुवन सोंप—नाग साप

गोजर—गोम

गोबरीला—एक प्रका-

रचा लहान किडा

घड़ियाल—मगर

घोंघा—शंख

छिपकली—पाल

जहर—विष

जहरका दाँत—विषाचा

दांत

चींटी—मुंगी

जुगनू—काजवा

जू—उवा

जोंक—जळू

झींगुर—धुरधुर कीडा

टिड्डी—टोळ

तितली—फुलपांखरूं

दरियाई घोड़ा—हिप्पा-

पाटेमस

दीमक—वाळू (किडा)

बिच्छू—विंचू

मकड़ा—कोळी

मकड़ेका जाला—कोळ्याचें

जालें

मक्खी—माशी

मगर—सुसर, मगर

मच्छड़—डांस

मछली—मासा

मधुमक्खी—मधमाशी

मेंढक—बेडूक

फन—फणा

फतंगा—टोळ, नाकतोडा

बरें—गांधिलमाशी

रेशमका कीड़ा—रेश-

माचा किडा

लीख—ऊचें अंडें

शंख—शंख

सोंप—साप

सीप—शिंपला

+ +

लिखने पढ़ने तथा

दफ्तरका सामान

अक्स करनेका कागज़—

गिरवून काढण्याचा

कागद (ट्रेसिंगपेपर)

अखबार—वर्तमानपत्र

अलमारी—कपाट

आधी रसीद (मुसन्ना)—

काजंटर फाईल, दस्तरी

ठेवलेली प्रत

—आराम

आलपीन—टांचणी

आलपीनगद्दी—पिन-

कुशन

कलम—टांक, लखणा
 कलमतराश—चाकू
 कागज—कागद
 कागजतराश—पेपर कटर
 कागजदाब—पेपर वेट
 काग—बूच
 कार्ड—कार्ड
 काली स्याही—काळी
 शाई
 कोश—शब्दकोश,
 डिक्शनरी
 खडिया पेन्सिल—खडूची
 पेन्सिल
 खाता—रजिष्टर
 गड्डी—फाईल
 गोंद—डिंक
 चौप्रेस—कॉपिंग प्रेस
 चिड्डीका कागज—पत्राचा
 कागद
 चिमटी—क्लिप
 चौकी—बेंच
 जेबीपोथी—खिशांतील बुक
 टिकट स्टॉम्प—पोष्टेज स्टॉप
 टेबुल—टेबल
 डोरी कीलदार—टोंकाला
 धातूचें टोपण लाव-
 लेली दोरी
 ड्राइंग पिन—ड्राइंग पिन
 तार—तार
 तारकी डोलची—ऑफिस ट्रे

तपाई—स्टूल
 दाबात—दऊत
 दैनिक पत्र—दररोज
 येणारें वर्तमान पत्र
 नकल कागज—नकल
 करण्याचा कागद
 (कार्बन पेपर)
 नकल स्याही—कॉपिंगाईक
 नकल पेंसिल—कॉपिंग
 पेन्सिल
 नकशा—नकाशा
 निब—निब
 निमंत्रणपत्र—आमंत्रण
 पत्रिका
 परकी कलम—पिसाची
 लेखणी
 परकाल—कंपास
 पुकारनेकी घंटी—कॉल
 बेल, बोलावण्याची
 बंटा.
 पेंसिल—पेन्सिल.
 पेंसिल पकड—क्रेयॉन
 पोस्टकार्ड—पोस्टकार्ड
 फाइल—फाइल
 फीता—टेप
 बंधना—बंध
 भेंट कार्ड—व्हिजिटिंग
 कार्ड
 महोन निब—नकाशा
 काढण्याचें निब

मासक पात्रका—मासक
 पत्र
 मोमी कपडा—ट्रेस कर-
 प्याचें कापड
 मोहर—सील
 रबड—रबर
 रबड मोहर—रबराचें सील
 रद्दीकी टोकरी—रद्दीची
 टोपली
 रसीद बही—रिसीट बुक
 रूलर—रूल
 रोशनार्ड—शाई
 रोशनार्डका गदा—इंक पॅड
 लपेटनेका कागज—गुंडा-
 ळण्याचा कागद
 लाह (मोहर करनेकी)—
 लाख (मोहर
 करण्याची)
 लिखनेकी पट्टी—रायटिंग
 पॅड
 लिफाफा—पाकीट
 लेखाबही—खतावणी,
 खातेवही
 साप्ताहिक पत्र—साप्ता-
 हिक वर्तमानपत्र
 सरेस—शिरस
 सोखता—ब्लॉटिंग पेपर
 संडसी छेदनेकी—पंच
 स्याही—शाई
 होलडर—टांक, होल्डर

राज्यघटनेत आलेल्या हिंदी शब्दांचे मराठी प्रतिशब्द

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
	अ				
अक्षम-असमर्थ-	Incompetent		अधिवासी-प्रांतस्थ-	Domiciled	
अक्षमता-असमर्थता-	Incompetency		अधिष्ठाता-मुख्याधिकारी-	Presiding officer	
अग्रिमधन-विसार-	Advance		अधिसूचना-जाहीर पत्रक-	Notification	
अतिक्रमण-उल्लंघन-	Violation		अधीक्षक-देखरेख करणारा-	Superintendent	
अतिरिक्त न्यायाधीश-जादा न्यायाधीश-	Judge, extra		अधीक्षण-देखरेख -	Superintendence	
अतिरिक्त लाभ-जादा नफा-	Excess Profit.		अधीन-अंकित-	Subject	
अधिकरण-चौकशी मंडळ-	Tribunal		अधीन अधिकारी-खालचा अधिकारी-	Subordinate Officer	
अधिकार-हक्क-	Right		अधीन न्यायालय-खालचें न्यायालय-	Subordinate Court	
अधिकार-अमिलेख-हक्कांचें नोंदणीपत्रक-	Record of rights		अध्यक्ष-कायदे-मंडळाचा अध्यक्ष-	Speaker	
अधिकार पृच्छा-अधिकारयुक्त-			अध्यादेश-वट-हुक्म-	Ordinance	
चौकशी-Quo warranto			अध्यासीन होना-अध्यक्ष होणें-	Preside	
अधिग्रहण-आग्रहाची मागणी-	Requisition		अनन्य क्षेत्राधिकार-खास अंमल-	Exclusive Jurisdiction	
अधिनियमन (नाम)-कायदा-	Act		अनर्हता-अपात्रता-	Disqualification	
अधिनियमन (क्रिया.)-कायदा करणें-	Enact		अनर्हीकरण-अपात्र करणें-	Disqualify	
अधिपत्र-ताबडतोब बोलावण्याचें कायदा-पत्र-	Warrant		अनियमिता -चूक-	Irregularity	
अधिभार-जादा कर-	Sur-charge		अनुकूलन-सोईस्कर केलेली-	Adaptation	
अधिमान-विशेष पसंति-	Preference		अनुच्छेद-कलम-	Article	
अधिवक्ता-वकील-	Advocate		अनुज्ञप्ति-परवाना-	Licence	
अधिवास-त्याच प्रांतांत राहणें-	Domicile				

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
अनुज्ञा (क्रियापद)	परवानगी देणे	-Permit,	अनुसंधान (क्रि.)	चौकशी करणे-	Investigate
अनुज्ञा (नाम)	परवानगी-Perm-	-ission	अनुसंधान (नाम)	चौकशी-Inv-	estigation
अनुदान-देणगी-Grant			अनुस्मारक-आठवण-Reminder		
अनुदेश-समज-Instruction			अनुसूचित क्षेत्र-परिशिष्टांत दाखव-		
अनुन्मुक्त-न मुक्त झालेली-Undi-			लेली जागा-Scheduled area		
अनुपाती प्रतिनिधित्व-संख्येस अनु-			अनुसूचित — जनजाति-परिशिष्टांत		
सरून असलेले प्रतिनिधित्व-Prop-			नमूद केलेली जमात-Scheduled		
ortional representation			Tribe		
अनुपूरक-पूरक-Supplementary			अनुसूचित जाति-परिशिष्टांत निर्देश		
अनुपूरक अनुदान-पूरक देणगी-			केलेली जात-Scheduled		
Supplementary grant			Caste		
अनुमति-मान्यता-Assent			अनुसूची-परिशिष्ट-Schedule		
अनुमोदन (क्रि.)	मान्य करणे-		अन्तर्गसन-समावेश-Involve		
Approve			अन्तर्गस्त-समावेशलेली-Involved		
अनुमोदन (नाम) संमति-Appro-			अन्तर्देशिय जलयथ-देशांतील जल-		
val			मार्ग-Inland waterways		
अनुशासन-शिस्त-Discipline			अन्तर्राष्ट्रीय-देशान्तर्गत-Internat-		
अनुशासन सम्बन्धी-शिस्तीस धरून-			-ional		
Disciplinary			अन्तःकरण-सदस्यद्विवेक बुद्धि-Co-		
अनुष्क्ति-चिकटून असणे-Adhe-			-nscience		
rence			अन्य-देशीय-परस्थ- Aliens		
अनुष्ठान-अनुसरून-Exercise			अन्य-संक्रमण (क्रि.)	दूर करणे-	
अनुसमर्थन (ना.)	पास-Ratifi-		Alienate		
cation			अन्य-संक्रमण (ना.)	दूर केलेली-	
अनुसमर्थन (क्रि.)	पास करून घेणे-		Alienation		
Ratify			अपमान लेख-नालस्तीचे लिखाण-		
			Libel		

हिंदी मराठी इंग्लिश
 अपमान-वचन-नालस्तीचे बोल-SI-
 -ander
 अपमिश्रण-मेसळ-Adulteration
 अपर-न्यायाधीश- जादा-न्यायाधीश -
 Additional-judge
 अपराध-गुन्हा-Crime
 अपराध-कावद्याविरुद्ध गुन्हा-Offe-
 -nce
 अपराधी-गुन्हेगार-Criminal
 अपवर्जन (क्रि.)-बाजुला काढणें-
 Exclude
 अपवर्जन (ना.) बाजुला काढण्याची
 क्रिया. Exclusion
 अपात्र-(निवडणुकीस) अयोग्य-
 Ineligible
 अपात्रता-अयोग्यता-Ineligibility
 अपील-(वरच्या न्यायालयांत) दाद-
 Appeal
 अपील न्यायालय-दाद मागण्याचें
 वरचें न्यायालय-Court of App-
 -eal
 अप्रवृत्त-लागून पडणें-Inoperative
 अभिकथन-आरोप-Allegation
 अभिकरण-दुसऱ्याकरिता काम कर-
 णारी संस्था-Agency
 अभिकर्ता-दुसऱ्याकरिता काम कर-
 णारा-Agent
 अभिप्राय-मत-Opinion
 अभियाचना-मागणी-Demand -
 अभियुक्त-आरोपी-Accused

हिंदी मराठी इंग्लिश
 अभियुक्ति-न्यायालयानें ठेवलेला
 आरोप-Charge
 अभियुक्ति-खटला- Prosecution
 अभियोज्य दोष-खटला करण्यासारखा
 दोष- Actionable
 अभिरक्षा-पोलीस ताबा-Custody
 अभिलेख-नोंद-Record
 अभिलेख-न्यायालय-नोंद करणारें
 न्यायालय-Court of record
 अभिज्ञस्त-शिक्षा दिलेला-Convic-
 -ted
 अभिज्ञस्ति-शिक्षा-Conviction
 अभियोग-आरोपणें- Accusation.
 अभिसमय-रीत-Convention
 अभ्यर्थी-उमेदवार-Candidate
 अमान्य-बेकायदेशीर-Invalid
 अयुक्त प्रभाव-अयोग्य वजन-Un-
 due influence
 अर्जन-प्राप्ति-Acquisition
 अर्जी-अर्ज-Petition
 अर्थ करना-अर्थ लावणें-Construe
 अर्थ दंड-दंड-Fine
 अर्हता-लायकी-Qualification
 अल्पसंख्यक वर्ग-अल्पमतवाला पक्ष-
 Minority
 अल्पीकरण-कमी करणें-Deroga-
 -tion
 अवधिदान-पुढे ढकलणें-Adjo-
 urn.

मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
अवमान (न्यायालयाचा) अपमान-	Contempt	आकस्मिकतानिधि-सादिलवार-पैसा-	Contingency Fund	
अवयस्क-अज्ञान (वयांत न आलेला)	Minor	आचार-रीति-रिवाज-Custom		
अविभक्त कुटुंब-एकत्र कुटुंब-	Joint family	आजादी-स्वातंत्र्य-Freedom		
अविभक्त परिवार-एकत्र कुटुंब-	Joint family	आजीविका-धंदे-Callings		
अविश्वास प्रस्ताव-अविश्वासाचा ठराव	Motion of no confidence	आजीविकाकर-धंद्यावरील कर-Callings tax		
अवैद्य-बेकायदेशीर-illegal		आज्ञा-हुक्म-order		
अवैद्याचरण-बेकायदेशीर वागणूक-	Illegal practice	आदेशिका-काम पुढे चालू करणे-Process		
असमर्थता-अक्षमता-Incapacity		आनुषंगिक-पासून निघणारे-Consequential		
असमर्थता-निवृत्ति वेतन-अक्षमता-	(पेन्शन) वेतन-Invalidity pension	अपराधिक-गुन्ह्याच्या स्वरूपाचे-Criminal		
असैनिक-मुलकी-Civil		आपात-एकदम उपस्थित होणारी		
असैनिक शक्ति-मुलकी अधिकार	(शक्ति) Civil power	बिकट परिस्थिती-Emergency		
अहितकारी-अनहित करणारी-De-	trimental	आपाती-आयतेवेळी उत्पन्न झालेली-Emergent		
अंकन-मान्य-Endorse		आपातकी उद्घोषणा-बिकट परि-		
अंकित-मान्य केलेली-Endorsed		स्थितीची घोषणा-Proclamation of emergency		
अंग-(मुलभूत) माप-Unit		आभार-जबाबदारी-Obligation		
अंश-भाग-हिस्सा-Share		आय-कर-उत्पन्नावरील कर-Income tax		
अंशदान-वर्गणी-Contribution		आयात-शुद्ध-आयात मालावरील		
आ		जकात-Import duty		
आकलन (क्रि.)-नावे जमा करणे-Credit		आयुक्त-कमिशनर या हुद्याचा अधि-		
		कारी-Commissioner		

हिंदी मराठी इंग्लिश
 आयोग-कामगिरी-Commission
 आरक्षक-पोलिस-Police
 आरक्षक बल-पोलिस-संख्या बल-
 Police Force
 आरोप-आरोप-Allegation
 आरोपण करना-आरोप करणे-
 Impose
 आरोपण-कायद्याने करण्यांत येणारी
 वसुली-Levy
 आर्थिक-पैशासंबंधी-Economic
 आर्थिक क्षेत्राधिकार-पैशाच्या बाबती-
 तील अंमल-Pecuniary
 jurisdiction
 आवर्तक-वरचेवर लावणारा खर्च-
 Recurring
 आवारागरदी-विचित्रपणा-Vagr-
 ancy
 आवेदन-पत्र-अर्ज-Application
 आस्ति-संपत्ति-Property
 आहिंडन-विचित्रपणा-Vagrancy
 आवाहन-बोलावणे-Summon
 आंक-अंदाज-Estimate
 इच्छा-पत्र-मृत्यु-पत्र-Will
 इच्छा-पत्रहीन-मृत्यु-पत्र न करतां-
 Intestate
 इच्छा-पत्र हीनत्व-मृत्यु-पत्र न करतां
 राहण्याची परिस्थिती-Intestacy
 उ
 उगाहना-(कि.)-कर लादणे-
 Levy

हिंदी मराठी इंग्लिश
 उच्चतमन्यायालय-सर्वात वरीष्ठ न्याया-
 लय-Supreme Court
 उच्च न्यायालय-वरीष्ठ (हायकोर्ट)
 न्यायालय-High Court
 उत्तराधिकार-वारसा-Succession
 उत्तराधिकारी-शुद्ध-वारसा-कर-Su-
 ccession duty
 उत्तराधिकारी-वारस-Successor
 उत्तरवादिता - जबाबदारी-Liabi-
 lity
 उत्पादन-उत्पन्न-Production
 उत्पादन-शुद्धकजात-Excise duty
 उत्प्रवास-देशाबाहेर जाणे-Emig-
 ration
 उत्प्रेषण-लेख-खात्रीदायक लेख-
 Certiorari
 उद्ग्रहणानाम) कायद्याने लादलेला
 कर-Levy
 उद्घोषणा-घोषणा-Proclamation
 उद्भव-संतति-Descent
 उद्यम धाडसी उद्योग-Enterprise
 उधार-कर्ज-Loan
 उधार-ग्रहण-कर्ज काढणे-Borro-
 wing
 उन्मत्त वेडा-Lunatic
 उन्माद-वेड-Lunacy
 उन्मुक्ति-मुक्ति-Immunity
 उपकर-छोटे कर-Cess
 उपक्रमण-सुरवात करणे-Initiate

हिंदी मराठी इंग्लिश
 उपचार-परिहार-Remedy
 उपजीविका-पोटाचा बंदा-occupa-
 -tion
 उपदान--एक प्रकारचीदेणगी--
 Gratuity
 उपदेश-उपदेशक-Advisory
 उपनिवचिन-उप-निवडणूक-Bye-
 election
 उपनिवेशन-वसहात करणे-Colo-
 nization
 उपबन्ध-तरतुद-Provision
 उपभोग-उपभोग घेणे-Consum-
 ption
 उपराज्यपाल-प्रांताचा उप-अधि-
 कारी-Lieutenant Governor
 उपराष्ट्रपति-दुय्यम प्रमुख-Deputy
 President
 उपराष्ट्रपति-उपा-प्रमुख-Vice
 President
 उपलब्धि-पगार-Emolument
 उपविभाग-प्रांताचे केलेले भाग-
 Sub-division
 उपवेशन-अधिवेश-Sitting
 उपविधी-संस्थेचे कायदे-Bye-law
 उपसभापति-समेचा उपप्रमुख-
 Deputy Chairman
 उपस्थित होना-इजर रहणे-Appear
 उपाध्यक्ष-अध्यक्षाच्या ऐवजी-
 Deputy Speaker

हिंदी मराठी इंग्लिश
 उपायुक्त-उप-कमिशनरचा हुद्दा-
 Deputy Commissioner
 उपायोजन-कामगिरीवर असणे-
 Employment
 उपाजिति-मिळविलेले-Accrued
 उम्मेदवार-उम्मेदवार-Candidate
 उल्लंघन-मोडणें-विरुद्ध-Contra-
 vention
 ऋण-कर्ज-Debt
 ऋण ग्रस्तता-कर्जबाजारी-Indeb-
 tedness
 ऋण-पत्र-कर्ज-रोखा-Debenture
 ए
 एकक-एक भाग-Unit
 एकल निगम-संस्था एकाकि-Cor-
 poration, Sole
 एकल संक्रमणीय मत-एक बदल-मत-
 Single transferable vote
 एकस्व-खास हक-Patent
 क
 कटक-छावणी-Cantonment
 कणक-हिशेब-Account
 कदाचार-गैरवर्तणूक-Misbeha-
 -viour
 कब्जा-ताबा-Possession
 कंपनी-संघ-Company
 कर-कर-Tax
 करार-करार-Agreement
 कर्तव्य-कर्तव्य-Duty

मराठी इंग्लिश
 कर्तुमभिप्रेत-केलें असें दाखविणें-
 Purporting to be done
 कर्मचारी-वृन्द-हपीसांत काम करणारी
 मंडळी-Staff
 कानून सम्बन्धी-कायद्यासंबंधी-
 Legal
 कारखाना-कारखाना-Factory
 कारबार-धंदा-Business
 कारागार-तुरुंग-Prison
 कराबन्दी-कैदी-Prisoner
 कारावास-तुरुंगवास-Imprison-
 ment
 कार्मिक संघ-व्यापारी संघ-Trade
 Union
 कार्य-काम धंदा-Business
 कार्यकारी-तात्पुरतें काम पाहणारा-
 Acting
 कार्यपालिका शक्ति-अंमल बजावणी
 अधिकार-Executive power
 कार्यपालिका-अंमल बजावणी खातें-
 Executive
 कालदान-पुढें ढकलणें-Adjourn
 कावल-ताबा-Custody
 कांजी हौस-कोंडवाडा-Cattle
 Pound
 किराया-भाडें-Fare
 किसान-कूळ-Tenant
 कुर्फी-ताब्यांत घेणें-Attach
 कृतिस्वाम्य-मुद्रण हक्क-Copy
 right

हिंदी मराठी इंग्लिश
 कृत्य-कार्य-Function
 केन्द्रीय गुप्त-वार्ता विभाग-मध्यवर्ति
 गुप्त-पोलिस खातें-Intelli-
 gence Bureau
 कैद-कैद-Imprisonment
 कैदी-कैदी-Prisoner
 क्षति-इजा-Injury
 क्षितिपूर्ति बल-मागाडून दिलेल्या
 माफीचें बिल-Bill of
 Indemnity
 क्षमताशाली-कार्यक्षम-Competent
 क्षमा-क्षमा-Pardon
 क्षेत्र-जागा-Area
 क्षेत्राधिकार-अंमल-Jurisdiction
 खनिज-खनिज-Mineral
 खनिज-वसति-खाणी कामगारांची
 वस्ती-Mineral settlement
 खनिज-सम्पत्-खनिजसम्पत्ती-
 Mineral resources
 खर्च-खर्च-Cost
 खंड-कलम-Clause
 ग
 गजट-गॅझेट-Gazette
 गणना-हिशोब-Account
 गणनानुदान-जमाखर्चावर मतदान-
 Vote on account
 गणना-परीक्षा-हिशोब तपासणी-
 Audit
 -समेचें काम चालूं होण्या-

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
पुरती संख्या-Quorum			जन-जाति-क्षेत्र-जमातीचें क्षेत्र-Tri-		bal Area
गवेषणा-संशोधन-Research			जन-जाति-परिषद्-जमात-पंचायत—		Tribal Council
गूढ पत्र-गुप्त-मतदान-Ballot			जल-दस्युता-चांचेगिरी-Piracy		
ग्राम-परिषद्-गांव-पंचायत- Village Council			जल-प्रांगण-देशाचा समुद्रभाग-Ter-		ritorial waters
ग्राह्य-स्वीकारण्यासारखा- Admissible			जामिन-जामिन-Bail		
घ			जांज करना-चौकशी करणें- Inquire		
घोषणा-घोषणा-Declaration			जिला-जिल्हा-District		
च			जिला-मण-जिल्हा-पंचायत-मंडळ- District Board		
चट्टम (ना)-कृति-कायदा-Act			जिला-निधि-जिल्ह्याचा फंड- District Fund		
चर्चा-चर्चा-Discussion			जिला-न्यायालय-जिल्हा-कोर्ट- District Court		
चल अर्थ-(नाणें) चलन- Currency			जिला-परिषद्-जिल्हा-मंडळ- District Council		
चलावणी-(नाणें) चलन- Currency			जिला-मंडली-जिला-पंचायत-मंडळ- District Board		
चित्तविकृति-मनाची मूढता-Un- soundness of mind			जीविका-जीवन-साधन- Livelihood		
चिन्ह-चिन्ह-Mark			जूआ-सट्टा-Gambling		
चुकती-करार-Agreement			जुर्माना किया-दंड केलेला-Fined		
चुने हुए-निवडलेला-Elected			जेल-तुरुंग-Prison		
चुंगी-जकात-Octroi			ज्वार-जल-भरतीचें पाणी-Tidal— waters		
चेक-चेक-Cheque					
छ					
छावनी-छावणी-Cantonment					
ज					
जगह-पोष्ट-जागा-Post					
जनगणना-खाने सुमारी-Census					
जन-जाति-जमात-Tribe					

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	मराठी	इंग्लिश
ज्ञाप-लेख-Memo			दस्तकारी-हस्तव्यवसाय-Handi	craft
ज्ञापन-लेख-Memorandum			दस्तावेज-दस्तावेज-Document	
ट			दंड देना-शिक्षा करणे-Punish	
टंकण-नाणें-Coinage			दंड-न्यायालय-फौजदारी-कोर्ट-	
टांच-जत्ति-Attach			Criminal Court	
ट्राम-ट्राम-Tramway			दंड-विधि-फौजदारी-कायदा-	
ट्रामगाडी-ट्रामगाडी-Tramcar			Criminal law	
ड			दंड-सम्बन्धी-गुन्हेगारी संबंधी-	
डिक्री-कोर्टाचा हुक्म-Decree			Criminal	
त			दंडादेश-शिक्षा देणे-sentence	
तत्समय-त्यावेळेपुरता-For the			दंडाधिकारी न्यायालय-मॅजिस्ट्रेटचे	
time being			कोर्ट-Magistrate's Court	
तत्स्थानी- त्यासारखा-Correspo-			दाखला-दाखला-Entry	
nding			दातव्य-धर्मार्थ दान-Charities	
तदर्थ-विशेष कामासाठी नव्हे अशी-			दाय-वारसा-Inheritance	
Ad hoc			दायित्व-जबाबदारी-Liability	
तीर्ण-पास झाला-Passed			दावा-दावा-Claim	
तीव-मोजदाद करणे-Assessment			दिवाला-दिवाळें-Bankruptcy	
तृतीय पठण-तिसरें वाचन-Third			दिवाला-दिवाळें-नादारी-Insol-	
reading			vency	
त्रैवार्षिक-त्रैवार्षिक-Triennial			दीवानी-मुलकी-Civil	
थ			दीवानी-अदालत-मुलकी कोर्ट-	
थाना-पोलीस चौकी-Police			Civil Court	
Station			दृष्टांक-परदेशगमन परवान्यावरील	
द			ठसा-visas	
दत्तक-ग्रहण-दत्तक-Adoption			देय-फी-Fee	
दत्तक-स्वीकरण-दत्तक घेणे-			देशीयकरण-देशी बनविणे-Natu-	
Adoption			ralisation	

हिंदी मराठी इंग्लिश
 दोषरा-दोन-कायदे-मंडळ असलेली-
 Bi-cameral
 दोष-प्रमाणित-शिक्षा झालेला-
 Convicted
 दोष-सिद्धि-आरोप सिद्ध झालेला-
 Conviction
 दोषारोप-आरोप (फौजदारी)-
 Charge
 द्यूत-सट्टा-Gambling
 द्विगृही-दीन-कायदे-मंडळ असलेली-
 Bi-cameral
 द्वितीय-पठन-दुसरें वाचन-Second
 Reading
 ध
 धन-पैसा-Money
 धन-विधायक-पैशाविषयी बिल-
 Money-bill
 धर्म-धर्म-Faith
 धर्मस्व-देणगी-Endowments
 धंदा-धंदा-Occupation
 न
 नक्ष-नक्षी-Design
 नगरक्षेत्र - म्युनिसिपालटीचें क्षेत्र-
 Municipal area
 नगर-ट्रामवे-म्युनिसिपाल ट्रामवे-
 Municipal Tramway
 नगर-निगम-नगर-पालिका-Muni-
 cipal Corporation
 नगर-पालिका-लहानशा शहराची

हिंदी मराठी इंग्लिश
 म्युनिसिपालटी-Municipality
 नगर-स्थायान-म्युनिसिपाल ट्राम-
 Municipal Tram
 नगर-समिति-म्युनिसिपाल कमिटी-
 Municipal Committee
 नागरिकता-नागरिकता-Citizen-
 ship
 नाम-निदर्शन-सरकारकडून नेमलेला-
 Nominate
 नावधिकरण-आरमार-Admiralty
 निकाय-संस्था-Body
 निक्षेपनिधि-कायम स्वरूपाचा फंड-
 Sinking Fund
 निखात-निधि-शिल्लक निधि-
 Treasure trove
 निगम-नगर पालिका-Corpo-
 ration
 निगम-कर-नगरपालिकेचा कर-
 Corporation Tax
 निगमन-संघटनेची स्थापना-
 Incorporation
 निगम-निकाय-संघटित संस्था-
 Body, Corporate
 निदेश-निर्देश-आज्ञा-Direction
 निधि-फंड-Fund
 निबन्धन नोंद-Registration
 निबद्ध-नोंदलेली-Registered
 निबन्धन-कलम-अट-Term
 नियन्त्रक महालेखापरीक्षक-द्विशेक
 तपासनीस प्रमुख-Comptroller

हिंदी मराठी इंग्लिश
and Auditor-General
नियन्त्रण-सरकारने बांधलेले भाव-
Control

नियम-नियम-Rule
नियुक्ति-नेमणूक - Appointment
नियोजक-उत्तरवादिता-मालकाची
जबाबदारी-Employer's lia-
bility
नियोजक-दातव्य-मालकावरची
जबाबदारी-Employer's lia-
bility

निरसन-रद्द-Repeal
निराकरण करना-रद्द करणे-Abro-
gate

निरोध-तावा-Custody
निरोधा-एका बाजूस ठेवणे-Qua-
rantine

निर्णय-कोर्टाचा निकाल-Judg-
ment

निर्णायक मत-अध्यक्षाचें जादा मत-
Casting vote

निर्देश-संबंध-Reference

निर्धारण-अंदाज-Assessment

निर्बन्धन-निर्बंध-Restriction

निर्माण-तयार करणे-Manufact-
ure

निर्यात-बाहेर पाठविणे-Export

निर्यात-कर-निर्यात-कर-Export
tax

निर्यात-शुल्क-निर्यात-कर-Export
duty

हिंदी मराठी इंग्लिश
निर्योग्यता-अप्राप्तता-Disability
निर्वचन-अर्थ लावणे-Interpret-
ation

निर्वसीयत-मृत्युपत्र न करणे-
Intestate

निर्वसीयता-मृत्युपत्र न करतां-
Intestacy

निर्वहन-पार पाडणे-सोडणे-Disc-
harge

निर्वाचक-गण-मतदार-संग-
Electoral college

निर्वाचक नामावली-मतदारांची यादी-
Electoral rolls

निर्वाचन (क्रि.)-निवडणे-Elect
निर्वाचन (ना.)-निवडणूक-
Election

निर्वाचन-अधिकरण-निवडणूक-
चौकशी-मंडळ-Election
Tribunal

निर्वाचन-आयुक्त-निवडणूक-कमिश्नर-
Election Commissioner

निर्वाचन क्षेत्र-मतदार-संघ-
Constituency

निर्वाचित-निवडलेला-Elected

निर्वासन-काळेंपाणी-जन्मठेप-
Transportation

निर्वाह-मजुरी-जीवन-वेतन-Liv-
ing wage

निलम्बन (क्रि.)-तात्पुरतें दूर

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
करणें—Suspend			न्यायाधिश—न्याय	देणारा—Judge	
निलम्बन (नाम.)—तात्पुरतें दूर—			न्यायालय—कोर्ट—Court		
Suspension			न्यायालय—अवमान—कोर्टाचा अपमान		
निवारक—निरोध—अडकवून ठेवणें—			—Contempt of Court		
Preventive detention			न्यायिक—कार्यरीति—कायद्याचें काम—		
निवृत्त होना—पेन्शनार्थीत निघणें—			Judicial Proceeding		
Retire			न्यायिक मुद्रांक—न्यायालयाचीं तिकिटें		
निवृत्ति—पेन्शन घेणें—Retirement			—Judicial stamps		
निवृत्ति—वेतन—पेन्शन—Pension			न्यायिक शक्ति—(कायद्याचा) न्याया-		
निषेध—बंधन—Forbid			लयाचा अधिकार—Judicial power		
निषिद्ध—बंधन घातलेला—Forbi-			न्यास—विश्वासु संघ—Trust		
dden			न्यूनन—थोडक्यांत आणणें—		
निष्ठा—निष्ठा—Allegiance			Abridge		
नोंदना (क्रि.)—नोंद करणें—Regi-			प		
ster			पक्ष—पक्ष—Party		
नौकरी—नोकरी—Employment			पण लगाना—शर्यत मारणें—Bet		
नौकरी—कर—नोकरीवरचा कर—Em-			पण क्रिया—सट्टा खेळणें—Betting		
ployment tax			पण्य चिह्न—व्यापारी शिक्का—Mer-		
नौकाधिकरण—आरमार—Admiralty			chandise Mark		
नौ—परिवहन—जलपर्यटन—Naviga-			पत (ना)—पत—Credit (n.)		
tion			पतन—निरोध—बंदरांत डांबून ठेवणें—		
नौ—सेना सम्बन्धी—आरमारी—Naval			Port quarantine		
न्यस्त कराना—माथी मारणें—Entru-			पथ—कर—रस्त्यावरील कर—Toll		
st			पथ—नियम—रस्त्याविषयी नियम—		
न्यायपालिका—न्याय देणारी—Judi-			Rule of the road		
ciary			पद—जागा—Post		
न्यायाधिकरण—न्याय देणारें मंडळ—			पद—(ऑफिस) इपीस—Office		
Tribunal			पदव्युत्त करना—काढून टाकणें—Di-		
न्यायाधिपति—न्याय देणारा—Justice			smiss		

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
पदत्याग-राजीनामा	देणें-Resig-	nation	अरिषद-आदेश-कौंसिलची आज्ञा-		Order in Council
पदधारी-हपीसर-	Incumbent	of an office	परिसीमन-सीमा ठरविणें-	Delim-	itation
पदाधिकारी-हपीसर-	Officer		परिसीमा-सीमा घालणें-	Limitation	
पदावधि-हपीसची मुदत-	Tenure		परिहार-कमी करणें-	Remission	
पदावास-हपीसराची रहाण्याची जगा-	Official residence		परिवार विधेयक-माफीचें बिल-	Bill of Indemnity	
पदेन-जादा हपीसर-	Ex-officio		परोक्ष निर्वाचन-अप्रत्यक्ष निवडणूक-	Indirect election	
परकीकरण-बाहेर काढणें-	Alienation		पर्यवेक्षण-परीक्षा-	Inspection	
परमादेश-मोठी आज्ञा-	Mandamus		पर्यालोचन-मुद्दाम-	Deliberate	
परन्तु-जर-तर-	Provided		पशु-अवरोध-कोंडवाडा-	Cattle	Pounds
परमट (नाम)-परवाना-	Permit		पंचाट-(मध्यस्थाचा) निर्णय-	Award	
परामर्श-विचारविनिमय-	Consultation		पंजी-रजिस्टर-	Register	
परित्यजन-त्याग-	Abandonment		पंजी-रजिस्टर केलेला-	Registered	
परित्याग-त्याग-	Abandonment		पंजीबन्दन-नोंद करणें-	Registration	
परित्राण-सुखरुपता-	Safeguard		पंजीयन-नोंद करणें-	Registration	
परिपालन-अमलांत आणणणें-	Implement		पात्रता-पात्रता-	Eligibility	
परिप्रश्न-चौकशी-	Inquiry		पात्र-पात्र-योग्य-	Eligible	
परिलिखि-इतर मिळकत-	Perquisite		पार-पत्र-देशाबाहेर जाण्याचा पर-	Pass Port	
परिवहन-दळणवळण-	Transport		पारण-पास-	Pass	
परिवहन-नेणें-	Carriage		पारित-पास झालेला-	Passed	
परिव्यय-खर्च-	Cost				
परिषद्-परिषद्-	Council				

हिंदी मराठी इंग्लिश
 पारितोषिक-बक्षीस-Reward
 पारिश्रमिक-मोबदला-Remuneration
 पावती-पावती-Receipt (paper)
 पीठासीन होना-सभा चालविणें-
 Preside
 पीठासीन पदाधिकारी-अध्यक्ष-
 Presiding officer
 पुनरीक्षण-तपासणें-Revision
 पुनर्विचार-न्यायालय-अपीलाचें कोर्ट-
 Court of Appeal
 पु नर्विलोकन-तपासणी-Review
 पुरःस्थापन-पुढें मांडणें-Introduce
 पुरःस्थापना-पुढें मांडण्याची क्रिया-
 Introduction
 पूर्त-धर्मादाय-Charity
 पूर्त धार्मिक धर्मस्व-धार्मिक देणगी-
 Charitable and religious
 endowment
 तें संस्था-धार्मिक संस्था-
 Charitable institution
 पूर्त मंजुरी-आगाऊ मंजुरी-
 Previous sanction
 पूर्व संमति-आगाऊ संमति -
 Previous consent
 पूंजी-धन-दौलत-Capital
 पृष्ठांकन-मान्य-Endorse
 पृष्ठांकित-मान्य केलेलें-Endorsed
 पेशगी-विस्तार-Advance

हिंदी मराठी इंग्लिश
 पेशा-वंदा-Profession
 पोषण-निर्वाह-Maintenance
 पोषण करना-पोसणें-Maintain
 पौरत्व-नागरिकता-Citizenship
 प्रकट करना-उघडकीस आणणें-
 Discovery
 प्रकाशन-प्रकाशित केलेली-Publica-
 tion
 प्रकिया-कामाची रीत-Procedure
 प्रख्यापन-प्रचारांत आणणें-Prom-
 ulgate
 प्रग्रहण-अटक-Arrest
 प्रचलित-चाहूं-Current
 प्रचार करना-प्रचार करणें-Prop-
 agate
 प्रतिकर-भरपाई-Compensation
 प्रतिकूल असर डालना-प्रतिकूलता-
 Affect Prejudicially
 प्रतिकूलता-विरुद्ध-Contraventi-
 on
 प्रतिकूल प्रभाव-विरोध-Prejudice
 प्रतिकूल प्रभाव डालना-विरोधता-
 Affect prejudicially
 प्रति-कृति-नकल-Copy
 प्रतिज्ञान-होकर-Affirmation
 प्रतिनिधि-प्रतिनिधि-Represen-
 tative
 पतिनिधित्व-प्रतिनिधित्व-Repres-
 entation

हिंदी मराठी इंग्लिश

प्रति पत्री-दुसऱ्याकडून-Proxy
 प्रतिपालक अधिकरण-अज्ञात-पालक,
 कोर्ट-Court of wards
 प्रतिभूति-आधार-Security
 प्रतिरक्षा-बचाव-Defence
 प्रतिलिप्य-नकल-Copy
 प्रतिलिप्यधिकार-मालकी हक्क-Cop-
 yright
 प्रतिवेदन-रिपोर्ट-Report
 प्रतिव्यक्ति-कर-डोईपट्टी-Capitati-
 on tax
 प्रतिषिद्ध-आडकाठी असलेला-Pro-
 hibited
 प्रतिषेध-आडकाठी-बंदी-Prohib-
 ition
 प्रति-शुद्ध-प्रति-कर-Countervai-
 ling duties
 प्रतिषेध-लेख-आडकाठीचा हुक्म-
 Writ of prohibition
 प्रतिसंहरण-परत घेणे-Revoke
 प्रत्यक्ष निर्वाचन-प्रत्यक्ष निवडणूक-
 Direct election
 प्रत्यय-पत-Credit
 प्रत्यय-पत्र-पतिचा लेख-Letters
 of credit
 प्रत्ययानुदान-पतिची मते-Votes
 of credit
 प्रत्यर्पण-बाहेर काढणे-Extradi-
 tion

हिंदी मराठी

प्रत्याभूति-आधार-Guarantee
 प्रथम-पठन-पहिले वाचन-First
 reading
 प्रथम-सदन-खालचे विधि-मंडळ-
 Lower House
 प्रधान-मंत्री-मुख्य-प्रधान-Prime
 Minister
 पत्र-नमुना-पत्रक-Form
 प्रभाव-वजन-Influence
 प्रभु-मुख्य राज्यसत्ताधारी-Sover-
 eign
 प्रभुता-साम्राज्य-Sovereignty
 प्रमाण-पत्र (सर्टिफिकेट) प्रशस्ति-
 पत्रक-Certificate
 प्रमाणीकरण-प्रमाणभूतपणा-Auth-
 entication
 प्रमोद कर-करमणुकीवरील कर-
 Entertainment tax
 प्रयुक्ति-योजने-Application
 प्रयोग-योजना-Application
 प्रयोग-लावणे-Exercise
 प्रतिलम्बन-शिक्षेची तहकुवी करणे-
 Reprieve
 प्रवर-समिति-तज्ञ-समा>Select
 Committee
 प्रविष्टि-दाखला-Entry
 प्रवेश-जोडून घेणे-Access
 प्रवेशन-जोडण्याची क्रिया-Acces-
 sion

हिंदी मराठी इंग्लिश

प्रवाजन-स्थानांतर-Migration

प्रशान्ति-शांतता-Tranquillity

प्रशासन-राज्यकारभार-Adminis-
tration

प्रशासन-वहिवटणें-Administer

प्रशासन कार्यक्षमता-राज्यकारभार

करण्यांत वागवगारी-Efficiency of
administration

प्रशासन कार्यपद्धता-राज्यकारभाराची
वाकवगारी-Efficiency of
administration

प्रशासनीय-राज्यकारभारा विषयी—
Administrative

प्रशासनीय-कृत्य-राज्यकारभाराचीं
कृत्ये-Administrative fun-
ctions

प्रशासित-शासित-Administered

प्रशिक्षण-शिक्षण-Training

प्रसंग-संदर्भ-Context

प्रसारण-दूर-ध्वनी क्षेत्र-
Broadcasting

प्रसूतिसहाय्य-बाळंतपणासंबंधी सोयी-
Maternity relief

प्रसूतिसहाय्यता-बाळंतपणाविषयी सोय-
Maternity relief

प्रस्ताव-ठराव-Motion

प्रस्तावना-उपोद्घात-Preamble

प्रस्थापना-ठरावाविषयी सूचना-
Proposal

हिंदी मराठी इंग्लिश

प्राक्कलन-अंदाज-Estimate

प्रादेशिक आयुक्त-प्रांताचा कमिशनर-
Regional Commissioner

प्रादेशिक क्षेत्राधिकार-प्रांतीय अंमल-
Territorial jurisdiction

प्रादेशिक निधि-प्रांताचा फंड-

Regional Fund

प्रादेशिक निर्वाचन क्षेत्र-प्रांतीय
मतदार संघ-Territorial
constituency

प्रादेशिक परिषद्-प्रांताचे (कौंसिल)
मंडळ-Regional Council

प्रादेशिक भार-प्रांताचा खर्च-
Territorial charges

प्राधिकार-अधिकार-Authority
(ab.)

प्राधिकारी-अधिकारी-Authority

प्राधिकृत-अधिकार असलेला-
Authorised

प्रान्त-प्रांत-Province

प्रापण-मिळणें-Accrue

प्राप्त होना-मिळणें-Accrue

प्राप्ति-मिळकत-Receipt

प्रामिसरी नोट-वचन चिद्दी-
Promissory note

प्रासंगिक-अयाचित-Incidental

प्रोद्भव-मिळणें-Accrue

प्रोद्भवत-मिळालेले-Accrued

फ
फरियाद-तक्रार-Complaint

हिंदी मराठी इंग्लिश

फारम-नमुना पत्रक-Form

फीस-फी-Fees

फेडरल न्यायालय-संयुक्त राज्याचें
न्यायालय Federal Court

व

बंटवारा-तोडून देणें-Allocation

बनाये रखना (क्रि.)-पोसणें-

Maintain

बनाये रखना (ना.)-पोषण-Mai-
ntenance

बंदी करना-बंदीवान करणें-Arrest

बन्दी प्रत्यक्षीकरण-ताबडतोब मुक्त
करण्याविषयी अर्ज-Habeas Cor-
pus

बन्धक-गहाण टाकणें-Mortgage

बल-सैन्य-Force

बहिःशुद्ध-जकात-Custom duty

बहुमत-बहुमत-Majority

बांट-सोंपविणें-Allotment

बिल-(बिल) मसुदा-Bill

बीमा-विमा-Insurance

बीमा-पत्र-विम्याची पॉलिसी-Pol-
icy of insurance

बेकारी-बेकारी-Unemployment

बैठक-बैठक-Sitting

बँक-बँक-Bank

बोर्ड-मंडळ-Board

भ

भत्ता-भत्ता-Allowance

हिंदी मराठी इंग्लिश

भविष्य निधि-प्रोव्हिडंट फंड-Prov-
ident Fund

भर्ती-सैन्यांत दाखल-Recruitm-
ent

भागिता-भागिदारी-Partnership

भाटक-भाडें-Rent

भाडा-भाडें-Fare

भार०खर्च-Charge

भारग्रस्त संपदा-कर्जाचा बोजा अस-
लेली संपत्ति-Encumbered es-
tates

भारत सरकार-हिंदी सरकार-Gov-
ernment of India

भारित करना-भरणें-करणें-Charge

भू-अमिलख-जमिनीविषयीचे पेकॉर्ड-
Land Records

भू-घृति-जमिनीसंबंधी मुदत-Land
tenures

भू-राजस्व-जमिन महसूल-Land
Revenue

भ्रष्ट-भ्रष्ट-Corrupt

म

मजूरी-वेतन-Wage

मण्डल-जिल्हा-District

मण्डलन्यायालय-जिल्हा-कोर्ट-

Court, District

मण्डलाधीश-दुय्यम कमिशनर-

Deputy Commissioner

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
मण्डलायुक्त-दुय्यम	कमिशनर-		मरण-शुल्क-मृत्यु-कर	- Death	
	Deputy Commissioner			duty	
मण्डली-मंडळ	-Board		महाजनी-बँकेचा धंदा	करणारी-	
मत-मत	-Vote			Banking	
मतदाता-मत देणारा	-Voter		महाधिवक्ता-मुख्य सरकारी वकील-		
मतदान-मत देणें	-Voting		Advocate-General		
माताधिकार-मताचा अधिकार-			महान्यायवादी-मुख्य सरकारी कायदे		
	Suffrage		सल्लागार	-Attorney-General	
मतिमान्य-बुद्धिची जडता	-Dull-		महाप्रशासक-मुख्य राज्यकारभारी-		
	ness		Administrator-General		
मध्यस्थ न्यायाधिकरण-मध्यस्थ			महालेखा परीक्षक-मुख्य हिशेब-तपा-		
चौकशी-मंडळ	-Arbitral tribu-		सनीस	-Auditor-General	
	nal		महामियोग-बड्या अधिकारावरील		
मध्यस्थ-मध्यस्थी करणारा	-Arbit-		खटला	-Impeachment	
	rator		मंजूरी-मंजूरी	-Sanction	
मध्यस्थ-निर्णय-मध्यस्थाचा निकाल	-Arbitration		मानदेय-कामगिरीचो बक्षीसवजा अल्प		
मनौदौर्बल्य-मनाचा कमकुवतपणा-			देणगी	-Honorarium	
	Mental weakness		मानव-पण्य-माणसाची खरेदी	-Tra-	
मनोनयन-नेमणें	-Nominate		ffic in human beings		
मनोवैकल्य-मनाचा कमकुवतपणा-			मानहानि-निंदा	-Defamation	
	Mental deficiency		मान्यता-मान्य करणें	-Validity	
मन्त्रणा-सल्ला	-Advice		मार्गदर्शन-मार्ग दाखविणें-		
			Guidance		
मन्त्रणा देना-सल्ला देणें	-Advise		मांग-मागणी	-Demand	
मन्त्रणा-परिषद्-सल्लागार मंडळ-			मीनक्षेत्र-मासेमारी	-Fishery	
	Advisory Council		मीन-पण्ये-मासेमारी	-Fishery	
मन्त्रि-परिषद्-मंत्र्यांचें कौंसिल-			मुक्त-सूट असलेला	-Exempt	
	Council of Ministers		मुखिया-प्रमुख	-Headman	
मंत्रि-मंत्रि	-Minister		मुख्य-प्रमुख	-Chief	

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
मुख्य-आयुक्त-मुख्य कमिशनर—			रक्षित-वन-राखीव जंगल=		
Chief Commissioner			रथ्यायान-ट्राम गाडी-Tramcar		Reserved forest
मुख्य-निर्वाचन-आयुक्त-मुख्य-निवड- णूक कमिशनर-Chief Election Commissioner			रद्द करना-रद्द करणे-Annulment		
मुख्य न्यायाधिप-सर न्यायाधीश- Chief Justice			रसीद-पावती-Receipt		
मुख्य न्यायाधीश-मुख्या न्यायाधीश- Chief Judge			राजगामी-सरकारजमा होणे- Escheat		
मुख्य-मंत्री-मुख्य-प्रधान-Chief Minister			राजनय-राजकीय कारवाई- Diplomacy		
मुद्रा-शिका-Seal			राजस्व-वसूल-Revenue		
मुद्रांक-शुल्क-शिक्याचा स्टॅप- Stamp duty			राजस्व-न्यायालय-जमीन महसूल कोर्ट-Revenue Court		
मूलधन-भांडवल-Capital			राज्य-राज्य-State		
मूलधन-मूल्य-भांडवलाची-किंमत- Capital value			राज्यकी सरकार-प्रांताचें सरकार- Government of State		
य			राज्यक्षेत्र-राज्यांत मोडणारा प्रदेश- Territory		
यथास्थिति-जशी परिस्थिती असेल त्याप्रमाणें-As the case may be			राज्य क्षेत्रांतील प्रवर्तन-राज्याच्या बाहेरील प्रदेशांतील घडामोडी-Ext- ra territorial operation		
यन्त्रशास्त्र-स्थापत्य-Engineering			राज्यनिधि-राज्याचा फंड-State Fund		
याचिका-अर्ज-Petition			राज्य-परिषद-राज्यांचें मंडळ-Cou- ncil of States		
यातायात-आवक-जावक-Traffic			राज्यचाल-(गव्हर्नर) प्रांताधिपति- Governor		
योगकाल-रुजू होण्याची वेळ- Joining time			राज्य-सूची-राज्य-जंत्री-State-List		
र			राय-मत-Opinion		
रक्षण-राखून ठेवणे-Reservation			राशि-संख्या-Amount		
रक्षाकवच-सुखरूपता-Safeguard					

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
राष्ट्र-राष्ट्र-Nation			लागत-खर्च-Cost		
राष्ट्रभूण-देशाचें कर्ज-Public debt			लागू होना (ना)-लागू पडणें-(n) Application		
राष्ट्रपति-देशाचा अध्यक्ष-President			लाभ-नफा-Profit		
राष्ट्रपति-प्रसादपर्यंत-अध्यक्षाच्या मर्जीत असेपर्यंत-During the pleasure of the President			लाभांश-नफ्याचा भाग-Dividend		
राष्ट्रीय-राजपथ-देशाच्या मालकीचे रस्ते-National highways			लिखत-कागद-Instrument		
राष्ट्रांची विधि-देशाचे कायदे-Laws of Nations			लिखित सूचना-लेखी सूचना-Notice in writing		
रिक्तता-मोकळी जागा-Vacancy			लेख-लेखी समज-Writ		
रिक्ति-मोकळी जागा-Vacancy			लेखा-हिरोब-Account		
रिक्थ-इस्टेट-Property			लेखा-परीक्षा-तपासणी Audit		
रिकावट-अडथळा-Bar			लेख्य-कागद-पत्र-Document		
रुढि-चाल-Custom			लेखानुदान-हिशोबावर-मात-Votes on accounts		
रूप-स्वरूप-Form			लेखादेना-व्यवहार-Dealings		
रूपभेद-मुरड-Modification			लोक-जनता-People		
रूपांकन-नमुना-Design			लोक-अधिसूचना-जाहीर खबर-Public notification		
रेल-रेलवे-Railway			लोकसभा-लोक-गृह-House of the People		
ल			लोक-समाज-समाज-Community		
लगान-गाडें-Rent			लोक-सेवायें-राष्ट्रीय नोकऱ्या-Public Services		
लगाना-लादणें-Impose			लोक-सेवायोग-राष्ट्रीय नोकरी-कमिशन Public Service Commission		
लघूकरण कमी करणें-Commute			लोक-स्वास्थ्य-समाज-आरोग्य-Public health		
लम्बमान-चालू असणें-Pending					
लम्बित-चालू-Pending					
लाइसेंस-परवाना-Licence					

हिंदी मराठी इंग्लिश
 व
 वकालत करना-वकीली करणें-
 Plead
 वकील-वकील-Pleader
 वचन पत्र-वचन चिठ्ठी-
 Promissory note
 वचनबंधन-वचन देणें-Engag-
 ement
 वाणिक्-पोत-व्यापारी आरमार-
 Merchant marine
 वयस्क-संज्ञान मनुष्य-Major
 वयस्क-मताधिकार-प्रौढ-मत-
 Adult suffrage
 वरी-कर्तव्य-Duty
 वसीयत-मृत्युपत्र-Will
 वस्तु-भाडा-ने-आण करण्याबद्दल
 माडें-Freight
 वहन-पत्र-माल नेण्या-उत्तरण्याचें
 पत्रक-Bill of lading
 वंटन-देणें-Allot
 वाक्-स्वातंत्र्य-भाषण-स्वातंत्र्य-
 Freedom of speech
 वाणिज्य-व्यापार-Commerce
 वाणिज्य-दूत-व्यापारी प्रतिनिधि-
 Consul
 वाणिज्य-संबंधी-व्यापार लवषयक-
 Commercial
 वाद-वादाच मुद्दा-Cause
 वाद-पद-मुद्दा-Issue

हिंदी मराठी इंग्लिश
 वाद-प्रतिवाद-वाद-विवाद-Cont-
 roversy
 वाद-मूल-वाद-मुद्दा-Cause of
 action
 वाद-विषय-वादाचा विषय-Debate
 वाद-विवाद-चर्चा-Subject
 matter
 वायदा-बाजार-वायदे-बाजार-Fut-
 ure market
 वायु-पथ-विमान-मार्ग-Airways
 वार्षिक-वार्षिक-Annual
 वार्षिक-वित्त-विवरण-वार्षिक-
 आर्थिक-पत्रक-Annual financ-
 ial statement
 वार्षिकी-दरवर्षी देण्याचें-Annui-
 ties
 विकलन (क्रि.)-खर्चाचे बाजूस
 घालणें-Debit
 विकृतचित्त-मनाचा मूढ-Unsound
 mind
 विक्रय-विक्री-Sale
 विक्रय-कर-विक्री-कर-Sales tax
 विघटन-विसर्जन-Dissolution
 विचार-विचार-Consideration
 विचारार्थ प्रस्ताव-विचाराविषयीं
 सूचना-Motion Distribution
 वितरण-वांटणें-Finance
 वित्त-अर्थ-Finance bill

हिंदी मराठी इंग्लिश
 वित्त-विधेयक-अर्थ-बिल-Finance-
 Commission
 वित्तायोग-अर्थ-कमिशन - Finan-
 cial
 वित्तीय-आर्थिक-Financial ob-
 ligation
 वित्तीय भार-आर्थिक जबाबदारी-
 Financial statement
 वित्तीय विवरण-आर्थिक पत्रक-
 विदेशीय कार्य-परदेशातील घडामोडी-
 Foreign Affairs
 विदेशीय विनिमय-परदेश-हंडणा-
 वळ-Foreign exchange
 विधान-कायदा-Legislation
 विधान-परिषद्-कायदे-मंडळ-Leg-
 islative Council
 विधान-मंडळ-कायदे करणारी
 संस्था-Legislature
 विधान-सभा-कायदे-मंडळ
 (असेंब्ली)-Legislative
 Assembly
 विधायिनी शक्ति-कायदे करण्याचा
 अधिकार-Legislative power
 विधी-कायदा-Law
 विधि-प्रश्न-कायद्याचा प्रश्न-
 Question of law
 विधि-मान्य-कायदेशीर-चलन-
 Legal tender
 विधियोंका समान संरक्षण-कायद्याचे

हिंदी मराठी इंग्लिश
 समान संरक्षण-Equal protec-
 tion of law
 विधि-संबंधी-कायदेशीर-Legal
 विधेयक-कायद्याचा मसुदा-Bill
 विनियमन-नियमन-Regulation
 विनियमान-नियमन करणे-
 Regulate
 विनिमय-पत्र-देवघेवीचे बिल-
 Bill of exchange
 विनियोग-ज्या त्या खात्याची खर्चा-
 साठी वांटणी-Appropriation
 विनियोग-विधेयक-वाटणीचे बिल-
 Appropriation bill
 विनिश्चय-निफाल-Decision
 विभाग-भाग-Section
 विभाजन-वांटणी-Distribution
 विभेद-भेदभाव-Discrimina-
 tion
 विमति-विरोध-Dissent
 विमान - परिवह - हवा-पर्यटन-Air
 navigation
 विमान-यातायात-हवाई-ने आण-
 Air traffic
 विमान-बल-विमान-दल-Air
 Forces
 विमोचन-मुक्त करणे-Redem-
 ption
 विमोचन-भार-मुक्त करण्याचा खर्च-
 Redemption charges

हिंदी मराठी इंग्लिश

वियुक्त-काढून घेणें-Deprive
विराम-अल्प आराम-Respite
विरुद्ध-विरुद्ध-Repugnant
विरोध-विरोध-Repugnance
विरोध-विरोधिपण-Repugnancy
बिल-मानसिक शक्ति-Will
विलेख-कागद-पत्र-Deed
विवरणी-परत-Return
विवाद-तंट्या-Dispute
विवाह-विच्छेद-काडी-मोड-

Divorce. [Privilege

विशेषाधिकार-विशेष अधिकार-
विश्वास-प्रस्ताव-विश्वासाचा ठराव-
Motion of confidence
विश्वासका अभाव-गैरविश्वास-Wa-
nt of confidence

विषय-विषय-Subject
विसर्जन-विसर्जन-Disperse
विसंगत-विसंगत-Irrelevant
विस्तार-विस्तार-Extend
विस्फोटक-स्फोटक-Explosive
वीसा-परदेश-गमन-परवाना-Visas
वृत्ति-धंदा-Profession
वृत्तिकर-धंद्यावरील कर-Profes-
sion tax
वृद्धि-(वाढ) व्याज-Interest
वेतन-पगार-Pay, Salary
वेलई-नोकरी-Employment

हिंदी मराठी इंग्लिश

वेलाजल-मरतीचें पाणी-Tidal
waters. [External Affairs
वैदेशिक कार्य-बाह्य देशांतील कार्य-
वोटदाता-मतदार-Voter
वंचित करना-काढून घेणें-Deprive
व्यक्ति-व्यक्ति, इसम-Person
व्यपगत होना-बुडणें-Lapse
व्यय-खर्च-Expenditure
व्यवसाय-धंदा-Vocation
व्यवस्था-व्यवस्था-Order
व्यवहार-मुलकी-Civil
व्यवहार-व्यापार-Dealings
व्यवहारअदालत-मुलकी कोर्ट-
Civil Court [Court
व्यवहारालय-मुलकी कोर्ट-Civil
व्यवहार न्यायालय-मुलकी कोर्ट-
Civil Court
व्यवहार प्रक्रिया-मुलकी काम कर-
ण्याची रीत Civil Procedure
व्यवहार प्रक्रिया संहिता-मुलकी
कामाच्या रितीचे कोड-Civil
Procedure Code
व्यवहार लाना-खटला करणें-Sue
व्यवहार वाद-मुलकी खटला-Civil
Suit [दोष-Civil wrong
व्यवहार-विषयक अपकृत्य-मुलकी
व्यवहार-विषयक दोष-मुलकी दोष-
Civil wrongs

हिंदी मराठी इंग्लिश
 व्यवहारशक्ति-मुलकी अधिकार-
 Civil power
 व्याख्या-व्याख्या-Explanation
 व्यापार-व्यापार-Trade
 व्यापारकर-व्यापारावरील कर-
 Trades Tax. [demark
 व्यापारचिन्ह-व्यापारी शिक्षा-Tra-
 व्यापारसंघ-व्यापार-संघ-Trade-
 Union
 व्यावृत्ति-शिल्लक-Savings

श

शक्ति-(शक्ति) अधिकार-Power
 शर्त-अट-Condition
 शलाका-गुप्त मतदान-Ballot
 शलाकापद्धति-गुप्त मतदान पद्धत-
 शान्ति-शान्ति-Peace [Ballot
 शाश्वत उत्तराधिकार-कायम वारसा-
 Perpetual succession
 शासक-राज्य करणारा-Ruler
 शासन-राज्यसत्ता-Governance
 शासन-राज्य करणे-Govern
 शासन-सरकार-Government
 शासीनिकाय-राज्य-मंडळ-

Governing body

शास्ति-दंड-Penalty
 शिक्षा-शिक्षण-Education
 शिक्षा-शिक्षण-Instruction
 शिल्पीप्रशिक्षण-विशिष्ट-हस्तकौशल्य
 शिक्षण-Technical training

हिंदी मराठी इंग्लिश
 शिविर-छावणी-Camp
 शिशु-बाल-Infant
 शिस्त-शिस्तीचे-Disciplinary
 शुल्क-कर-Duty
 शुल्कसीमान्त-जकातीचे सीमा ठाणे-
 Custom Frontiers
 शून्य-शून्य-Void
 शेरिफ-शेरीफ-Sheriff
 शोधना-संशोधन-Research
 श्रद्धा-विश्वास-Faith
 श्रम-श्रम-Labour [Union
 श्रमिक संघ-कामकरी संघ-Labour
 श्रेष्ठित्वर-स्टॉकएक्जेंज (पैशाच्या
 व्यवहाराची जागा)-Stock-Ex-
 change

स

सक्षम-समर्थ-Competent
 सत्र-बैठक-Session [Court
 सत्रन्यायालय-सेशन कोर्ट-Session
 सत्रावसान-पुढे ढकलणे-Prorogue
 सदन-सभागृह-House
 सदस्य-सभासद-Member
 सदाचरण पर्यंत-सदाचरणीं असे पर्यंत
 During good behaviour
 सदाचार-सदाचार-Morality
 सन्या-संस्था-Association
 सन्धि-तह-Treaty
 सभा-सभा-Assembly
 सभापति-अध्यक्ष-Chairman

हिंदी मराठी इंग्लिश
 समता-समानता-Equality
 समर्पण-चरणी वहाणें-Dedicate
 समवर्ती सूची-दोहीकडे चालणार
 यादी-Concurrent List
 समवाय-कंपनी-Company
 समवाय संस्था-परस्पर सहाय्यकारी
 संस्था-Co-operative Society
 समवेत होना-एकत्र येणें-
 Assemble
 समागम-समागम-Intercourse
 समाचारपत्र-वृत्त पत्र-News
 paper
 समापन-समालोचन-Winding up
 समिती-कमिटी-Committee
 समुदाय-समुदाय-Community
 समुद्रनौवहन-दर्यावर्दी आरमार-
 Maritime shipping
 सम्पदा-पैसा-Estate [duty
 सम्पदाशुल्क-वित्त-कर-Estate—
 सम्पूर्णप्रभुत्वसम्पन्न लोकतंत्रात्मक गण-
 राज्य-लोकमतानुवर्ति प्रजासत्ताक
 राज्य-Sovereign Demo-
 cratic Republic
 सम्मेलन-सभा-Conference
 सरकार-सरकार-Government
 सरकारी अभियाचना-लोक-मागणी-
 Public demand. [sty
 सर्वश्रमा-सर्वाना दयादान-Amne-

हिंदी मराठी इंग्लिश
 सर्वोच्च समादेश-वरिष्ठ हुकूम कर-
 णारा-Supreme Command.
 सलाह-सल्ला-Advise [forces
 सशस्त्रबल-हत्यारबंदसैन्य-Armed
 सहकारी संस्था-साह्यकारी संस्था-
 Co-operative Society
 सहमति-सम्मति-Concurrence
 सहायक-दुय्यम मदत-Auxiliary
 सहायक अनुदान-सहाय्यार्थ मदत-
 Grants-in-aid
 संकटमय-धोक्याचा-Hazardous
 संकल्प-संकल्प-Resolution
 संक्रमण-बदलतें-Transition
 संगणना-मोजदाद-Compute
 संघ-संघ-Union
 संघटन-संघटन-Organization
 संघसूचि-संघ राज्याची यादी-
 Union List [nication
 संचार-कळविणारें पत्रक-Comm-
 संचार करना-कळविणें-Comm-
 nicate
 संचारसाधन-कळविण्याची साधनें-
 Means of Communications
 संचित निधि-सांठविलेला फंड-
 Consolidated fund
 संदर्भ-वाक्यसंबंध-Context
 संदेश-बातमी-Message
 संबोधित-उद्देशून बोललेला-
 Addressed

मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
सम्पत्ति-मालमत्ता-Property		सामाजिक सेवा-समाजाची सेवा-		
सम्पत्ति हस्तान्तरणपत्र-संपत्ति-बदल-पत्रक-Assurances of property		Social service		
सम्पर्क-संबंध-Contact		सामान्य मुद्रा-सार्वजनिक शिक्षा-		
सम्मति-मंजुरी-Consent		Common seal		
सम्भावना-कामगिरीबद्दल कांहींतरी		सामान्य मुहर-सार्वजनिक शिक्षा-		
देणगी-Honorarium		Common seal		
संरक्षक-संरक्षण करणारा-		सार्वजनिक अधिसूचना-जाहीरनामा-		
Guardian		Public Notification		
संलग्न-सोबत जोडणें-Append		सार्वजनिक अभियाचना-लोक-		
संविदा-करार-Contract		मागणी-Public demand		
संविधान-घटना-Constitution		सार्वजनिक कल्याण-सर्वोच्च कल्याण-		
संविधानसभा-घटनासमिती-		Common good		
Constituent Assembly		सार्वजनिक व्यवस्था-सार्वजनिक		
संशोधन-दुरुस्ती-Amendment		व्यवस्था-Public order		
संसद्-पार्लमेन्ट-Parliament		साहूकार-सावकार-Moneylender		
संस्था-संस्था-Institution		साहूकारी-कर्ज देण्याचा धंदा-		
संस्थापन-स्थापना-Establish-		Money lending		
ment	[Code	सांसर्गिक-संसर्गाने पसरणारा-		
संहिता-(कोड) कायद्याचें पुस्तक-		Contaguous [Infectious		
साक्ष्य-(साक्ष देणें) पुरावा-		सांक्रामिक-संसर्गाने पसरणारा रोग-		
साख-पत-Credit [Evidence		सिद्धदोष-दोषारोप सिद्ध झालेला-		
साधारण निर्वाचन-सर्व साधारण निव-		Convicted [dation		
डणूक-General Election		सिपारिश-शिफारस-Recommen-		
सामर्थ्य-सामर्थ्य-Capacity		सिपारिश करना-शिफारस करणें-		
सामाजिकबीमा-सामाजिक विमा-		Recommend		
Social insurance		सीमा-चतुःसीमा-Boundary		
सामाजिक रूढि-समाजाची रीत-		सीमाकर-सीमेवरील कर-Termi-		
Social custom		nal tax		
		[tiers		
		सीमान्त-देशाच्या सरहद्दी-Fron-		

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
सीमाशुल्क-जकात	Custom duty	स्थगन-तहकूबी	Adjourn		
सीमांकन-सरहद्दी ठरविणे	Demarcation	स्थगित करना-तहकूब करणे			
		स्थान-जागा	Post [Adjourn		
सुधारप्रन्यास-इंप्रुव्हमेन्ट ट्रस्ट	Improvement Trust [tory	स्थान-जागा	Seat		
सुधारालय-सुधारणागृह	Reforma-	स्थानान्तरण (ना)-बदली-	Transfer [Local area		
सुसंगत-लागू पडणारे	Relevant	स्थानीय क्षेत्र-स्थानिक जागा-			
सुसंगति-लागू	Relevancy	स्थानीय गण-स्थानिक-मंडळ-			
सूचना-सूचना	Notice		Local Board		
सूचनापत्र-गॅझेट	Gazette	स्थानीयनिकाय-स्थानिक-मंडळी-			
सूचना पत्र-जाहीर पत्र	Notice		Local body		
सूची-यादी	List	स्थानीय प्राधिकारी-स्थानिक अधि-			
सुद-व्याज	Interest	कारी-Local authority			
सूत्र-सूत्र	Formula	स्थानीय मंडळी-स्थानिक-मंडळ-			
सूत्रित-सूत्रबद्ध	Formulated		Local Board		
सेना-सैन्य	Military	स्थानीय शासन-स्थानिक सरकार-			
सेनान्यायालय-मिलिटरी कोर्ट-			Local Government		
	Court Martial	स्थानिक स्वशासन-स्थानिक स्वराज्य-			
सेवा-सेवा	Service		Local Self Government		
सेवाकी शर्त-नोकरीच्या अटी-		स्थापना-स्थापना	Establish-		
	Condition of service		ment		
सेवानियोजन-नोकरी मिळणे-		स्थापित करना-स्थापन करणे-			
	Employment [ce charges		Establish		
सेवाभार-नोकरीवरील भार	Servi-	स्थायी आदेश-कायम स्वरूपाच्या			
सैनिक-लष्करी	Military	आज्ञा-Standing orders			
सैन्य वियोजन-सैन्य विसर्जन-		स्थायी समिती-स्टँडिंग-कमिटी-			
	Demobilization		Standing Committee		
सौंपना-सौंपवणे	Assign	स्पष्टीकरण-उघड करणे	Clarifi-		
सौंपना-हवालणे	Entrust		cation		

हिंदी	मराठी	इंग्लिश	हिंदी	मराठी	इंग्लिश
स्पष्टीकरण-खुलासा	करणे	Explanation	स्वायत्तता-स्वयंपूर्णता	Autonomy	
स्मारक-स्मारक	Memorial		स्वीयविधि-व्यक्ति-विषयक	कायदा-	Personal law
स्वतन्त्रता-स्वातंत्र्य	Freedom			ह	
स्ववश-ताब्यांत	असणें	Possession	हक-हक	Title	
स्वविवेक-विवेक	वापरणें	Discretion	हक होना-हक	मिलण्यास योग्य-	Entitled
स्वातंत्र्य-स्वातंत्र्य	Freedom		हटाना-बाजूस	काढणें	Removal
स्वाधीनता-स्वातंत्र्य	Liberty		हस्तशिल्प-हस्तव्यवसाय	Handicraft	[देणें-Conveyance
स्वामित्व-मालकी	Ownership		हस्तान्तरपत्र-नांवावर	कागद करून	
स्वामिलभ्य-मालकी	हक	Royalties	हस्तान्तरण-दुसऱ्या	हार्ती देणें-	Transfer
स्वामित्व-मालकी	Royalties				
स्वामी-मालक	Owner	[vacancia			
स्वामीहीनत्व-मालकी	नसणें	Bona			
स्वामी होना-मालक	होणें	Own	हिदायतें-समजूत	Instructions	

कृष्णलाल वर्माकी पुस्तकें

१ महाजन—मू. १॥३ रु.) यह एक ऐतिहासिक उपन्यास है। पौंचसौ बरस पहले गुजरातमें महम्मद बेगड़ा राज करता था। उस समयमें एक बार दुकाल पड़ा था। महाजन वंशावतंस सेठ खेमा देदराणीने गुजरात वासियोंको अन्न देकर अकालकी आफतसे बचाया था। और इसी कार्यसे प्रसन्न होकर महम्मद बेगड़ाने महाजनको ' शाह ' की पदवी दी थी।

कथाका प्रवाह पाठकको अपने साथ कल्लोलें करता ले जाता है। पतिपत्नीके संवाद हृदयग्राही और जीवनस्पर्शी हैं। पढ़ते पढ़ते पाठक कभी मुस्कराएगा, कभी विचारमग्न होगा, कभी व्यापारी समाजकी मनोदशा और स्थिति देखकर खीजेगा और जनताकी सहायतामें अपना सर्वस्व बलिदान करनेवाले खेमा देदराणी और उसकी पत्नी लक्ष्मीके पैदचिन्होंपर चलनेकी प्रेरणा करते अपने नको पाएगा।

नवभारत टाइम्स, संग्राम, जैनप्रकाश, नवजीवन, हिंदुस्तान, जैनजगत, नयाहिंद, जैनमित्र, ज्ञानोदय आदि पत्रोंने इसकी प्रशंसा की है।

२ लेनिन—मू० १।) सत्रह चित्र। रशियाके उद्धारक, रशियाकी जनताको, जारशाहीकेही नहीं पूँजीशाहीके भी चंगुलसे निकालकर आजादीका अमृतपान करानेवाले महामानव लेनिनका यह चरित्र आबालवृद्ध सबके पढ़ने लायक है। पुस्तक दीलचस्प है और अंतःकरणमें सुप्त मानवताको जगानेवाली है।

३ चौबीस तीर्थकर चरित्र—मू० ६ रु.) जैन चौबीस तीर्थकरोंके चरित्र बड़ी सुगम और सुंदर भाषामें लिखे गये हैं।

४ सुरसुंदरी या सात कौड़ीमें राज्य—छठी आवृत्ति। मू० आठ आने। यह एक पौराणिक कथा है। पदपदपर संकट और उसमें सतीत्वकी रक्षाका दर्शन। पतिकी निर्दयता और निर्दयताको सतीकी क्षम। बड़ा ही हृदयग्राही, उपदेशप्रद, वीरता पूर्ण और करुणचित्र है।

५ स्त्रीरत्न—ब्राह्मी, सुंदरी और चंदनबालाके पवित्र चरित्र। सुंदर चित्रोंसे सुशोभित। मू० पाँच आने। द्वितीयावृत्ति।

६ सती दमयंती—द्वितीयावृत्ति। मू० पाँच आने। प्रत्येक स्त्री और कन्याके पढ़ने योग्य। प्रसिद्ध नलदमयंतीके चरित्र। सुंदर चित्रोंसे सुशोभित।

७ पुनरुत्थान—असहयोगके समयके त्यागपूर्ण जीवनका एक सुंदर उपन्यास। मू० चौदह आने।

८ संवाद संग्रह—पाठशालाओंके और अन्य उत्सवोंपर खेलने लायक सुंदर संवादोंका संग्रह। इन संवादोंका अभिनय देखनेमें जितना आनंद आता है उतनाही आनंद इनको पढ़नेमें भी आता है। इसके संवाद थंबईके अनेक स्कूलोंमें बीसियों बार खेले जा चुके हैं। इसमें गायनोंके नोटेशन भी दिये गये हैं। मू० १॥)

९ बाल श्रीकृष्ण—दो भाग। दस आने। इनमें श्रीकृष्णकी बाललीलाका वर्णन है। हरेक घटनापर एक कथा और चित्र है। ऊपर माखनचोर और बंसीवालेका त्रिरंगी चित्र हैं।

१० सरल हिंदी रचना बोध—हिंदी भाषा सीखनेकी सरल पुस्तक। इसमें वर्णन, पत्रलेखन, कथालेखन और निबंध लेखन भी समझाया गया है। अहिंदी भाषियोंके लिए तो यह पुस्तक बहुत उत्तम है। मू० बारह आने।

११ आदर्श जीवन—जैनाचार्य श्री विजयवल्लभसूरिका चरित्र । मू० ३॥) रु.

[१२ मनोरमा । १३ अनंतमती । १४ चंपा । १५ बूढ़े बाबाका व्याह ।
१६ बालविवाहका हृदयविदारक दृश्य । १७ महासती सीता । १८ डाइरेक्ट-
मेथड हिंदी प्रवेश-दो भाग । १९ सुदर्शन चरित्र । २० सच्चा बलिदान ।
२१ दलजीतसिंह (नाटक) । २२ धर्मप्रचार । २३ वीर हनुमान । २४
तीर्थंकर चरित्र भूमिका । २५ आदिनाथ चरित्र । २६ अजितनाथ चरित्र ।
२७ रमाकांत । २८ सच्चे साधु । २९ रमाकांत (नाटक) । ३० दैनिक शुभ
विचार ये अब नहीं मिलती ।]

३१ जैन रामायण—त्रिषष्ठिशलाका पुरुषचरित्रके सातवें पर्वका अनुवाद ।
मू० ५) रु.

३२ धर्मदेशना—जैनाचार्य विजयधर्म सूरिके लेखोंका अनुवाद ।

३३ सूरिश्चर और सम्राट अकबर—गुजराती ऐतिहासिक पुस्तकका
अनुवाद मू० ५) रु.

३४ गृहिणी गौरव—बंगलाकी सात कहानियोंका अनुवाद । मू० २) रु.

३५ अपूर्व आत्मत्याग—‘छिन्नमस्ता’ नामक बंगला उपन्यासका
अनुवाद । मू० २) रु.

३६ तीनरत्न—मू० ॥॥) ३७ सत्याग्रह मीमांसा मू० ॥) ३८ पंचरत्न
मू० १॥) ३९ सर्वोदय मू० चार आने । ये पुस्तकें महात्मा गाँधीजीकी
पुस्तकोंके अनुवाद हैं ।

४० स्वदेशीधर्म—काका कालेलकरकी गुजराती पुस्तकका अनुवाद । मू० ।)

४१ जैनदर्शन—मुनि श्री न्यायविजयजीकी गुजराती पुस्तकका अनुवाद ।
मू० ॥॥)

४२ राजपथका पथिक—आध्यात्मिक पुस्तकका अनुवाद ।

[४३ सामायिक रहस्य । ४४ श्राद्धगुणविवरण । ४५ बारह भावना ।
४६ पंद्रहलाखपर पानी । ४७ कालरात्रिका खूनी खंजर । ४८ अध्यात्मज्ञान
प्रवेशिका । ४९ पैंतीसबोल । ५० अकबरके दरबारमें हीरविजयसूरि ।
५१ भावनाबोध । ये अब नहीं मिलती]

पत्ता—ग्रंथ भंडार, लक्ष्मी हाऊस, लेडी हार्डिज रोड,
माहीम, बरबई नं० १६.

Lal Bahadur Shastri National Academy of Administration Library

MUSSÖRIE

अवाप्ति सं०

Acc. No.....

कृपया इस पुस्तक को निम्न लिखित दिनांक या उससे पहले वापस
कर दें।

Please return this book on or before the date last stamped below.

[illegible]

H-R

491.4346

हिन्दी

अवाप्ति सं०

ACC. No. 211

वर्ग सं.

पुस्तक सं.

Class No. Book No.

लेखक

Author.

शीर्षक राष्ट्रभाषा हिन्दी मराठी

Title.

H-R

491.4346 B R A R Y

LAL BAHADUR SHASTRI

National Academy of Administration

हिन्दी

MUSSOORIE

Accession No. 123739

1. Books are issued for 15 days only but may have to be recalled earlier if urgently required.
2. An over-due charge of 25 Paise per day per volume will be charged.
3. Books may be renewed on request, at the discretion of the Librarian.
4. Periodicals, Rare and Reference books may not be issued and may be consulted only in the Library.
5. Books lost, defaced or injured in any way shall have to be replaced or its double price shall be paid by the borrower.

Help to keep this book fresh, clean & moving